

BB inc 6
inc. ~~BB-SL-98~~
~~BB-SL-III-14~~

NICOLAUS DE LYRA. Postilla super Psalterium, cum additionibus Pauli Burgensis et replicationibus Mathiae Doering. (Mantuae. Paulus de Butzbach, c.1477). Fol.
HR. 10376. Goff N-124.

BIBLIOTECA BALEAR. M.ᵒ DE LOS SS. CORAZONES
MISSIONARII SS. CO. ... STE. MARIAE DE FEDER...

HAIN-REICHLING 10376 53 líneas

turo. *etc. F. 38b, l. 24:* Deo gratias. // Opusculuꝫ preclarissimum impressū // fuit Barcinone par Petrum posa. // Millesimo .CCCC.LXXXXViiii. anno. //

Jac. Rosenthal Monacensis, E.S. Haebler, Bibliogr. Ibérica (1903) no. 367.

H. 10266. LVCIANVS Samosatensis. De vitis philosophorum omnis generis sectarumque variarum. — Lipsiae, Jacobus Thanner, 1499. In 4°; char. goth.; 8 ff. non num., sign. Aii—Aiiij; 33 ll.

F. 1a: Lucianus de vitis philozo- // phorum omnis generis sec // tarumq̄ variarum. // *F. 1b vacat. F. 2a (sign. Aii):* ¶ Dialogus Luciani viri clarissimi de vitis omnis ge- // neris sectarumq̄ variarum philosophorum vendendis // Cuius interlocutores sunt Venditor: Emptor: Mercu- // rius: Philosophus Incipit feliciter. // *F. 8b, l. 22:* Explicit dyalogus Luciani Philo // zophi ꝺ vitis oīs generis sectarū // q̄ variarū philosophorū vēdēdis: // Impressum Liptzigk per Jacobū Thanner Herbipolē // sem. Anno salutis nostre .M.CCCCLXXXXViiii: //

Bibl. Apost. Vaticana, Inc. IV. 450 (3).

H. 10376. LYRA, Nicolaus de, Ord. Minor. Postilla super Psalterium, cum additionibus Pauli Burgensis et Matth. Doringii replicis. — S. l., typ. n. et a. (Mantuae, Paulus Johannis de Buzbach, 1477). In fol.; char. goth.; 248 ff. non num., sign. a, ā—z4, ꝛ, &; 2 coll.; 53 ll. - 57 ll. 47

F. 1a (sign. a), col. 1: Postilla venerabilis fratris. Nicolai de Li- // ra super psalterium. Incipit feliciter. // (P)Ropheta mag // nus surrexit ī // nobis. Luce. VII // *etc. F. 248a, col. 2, l. ult.:* mutata ꝑut sepe consueuit. // *F. 248b vacat.*

*Jac. Rosenthal Monacensis, no. 98653, fol. — Typi iidem sunt ac ‚Nicolai de Lyra postillae super Evangelistas', impr. Mantuae, Jo. Putzpach, 1477 (H.C. *10386).*

H. 10390. — Postilla super Epistolas et Evangelia quadragesimalia. — Venetiis, Joannes Hertzog, impensis Octaviani Scoti, 1494, Id. Dec. In 8°; char. goth. mai. et min., r. et n.; 144 ff. non num., sign. a—s; 2 coll., 47 ll.

F. 1a, rubro: Postilla seu expositio līalis // et moralis Nicolai de Lira // ordinis minoꝝ sup̄ epistolas // et euangelia quadragesima- // lia: cū qōnibus fratris Anto- // nij betontini eiusdē ordinis. // *Seq. insigne Scoti rubro impress. c. litt.* O. S. M. *F. 2a (sign. aij):* ¶ Eruditissimi sacre pagine interp̄tis // Nicolai de lyra ex ordine minorū sup̄ // euāgelia quadragesimalia postilla seu // expositio litteralis et moralis incipit. // *F. 144a, l. 29:* Postille excellentissimi sacrarū litterarum professoris Nicolai de lyra or- // dinis minoꝝ super epistolas et euangelia quadragesimalia: cū questio- // nibus fratris ntonij Betontini eiusdē ordinis: necnon et Alexādri de // ales: q̄ antea pluribꝰ in locis deprauate fuere: vigilāti studio reuise emē- // datecq̄: Jussu et impensis Octauiani Scoti Modoethiensis: Arte item // Joannis Herczog impresse venetijs feliciter explicite sunt: Anno a na- // tiuitate domini post millesimum quaterecq̄ centesimū nonagesimoquar // to Idibus mensis decembris. // *F. 144b insigne typogr. c. litt.* I. H.

Bibl. Nat. Neapolitana II. B. 43. — Descript. recognovit Dr. Jo. Bresciano.

H.C. 10473. MAGNI, Jacobus, Parisiensis, Ord. S. Augustini. Sophologium. — S. l., typ. n. et a. (Parisiis, Udalr. Gering, Mart. Crantz et Mich. Friburger, 1472—1473). In fol.; char. rom.; 218 ff. non num. nec sign.; 32 ll.; s. litt. initial.

F. 1a: Sequī tabula capitulorum istius libri. // *F. 3b:* Finit tabula huius libri; //. *F. 4a:* Doctissimi atq̄ excellentissimi patris / sacraꝝ litteꝝ // doctoris deuotissimi / fratris

Postilla venerabilis fratris. Nicolai de Li/ra super psalterium Incipit feliciter.

Ropheta mag nus surrexit ī nobis Luce. vij Quanuis liber psalmorū apud hebreos inter a giographa ꝓpu tet̄ tñ apud la/tios ꝓpheticos reputatur. nec immerito. q̄a dauid qui fecit psalmos saltem pro maiori parte non solū dicitur ꝓpheta sz etiā eximius ꝓphetarū. ut dicitur in ꝓncipio glose super librū psalmoꝝ. ꝓpter quod cōue nienter dicitur de eo uerbū ꝓpositū. ꝓpheta magnus rē. In quo quidaꝫ uerbo possunt notari quattuor cauē huius libri scilicet effici/ens. materialis formalis ⁊ finalis. Causa ūt efficiens duplex est. sz ꝓncipalis et instrumē talis. Principalis aūt est ipse deus reuelans misteria in hoc libro descripta. Instrumenta lis aūt est ipse dauid. cui secundum Aug. omnia contenta in hoc libro fuerūt reuelata et ab eo descripta. Secūdū uero hiero. ⁊ omēs doctores hebraicos dauid nō fecit omēs psalmos. sz maiorē ꝑtem. Plures aūt alij aliquos ꝑs. scripserūt ut moyses salomon ⁊ aliqui alij ut magis patebiī infra ꝓsequēdo ꝑ titulos ꝑs Psalmi tū facti a dauid ⁊ alijs collecti fuerūt ⁊ ī uno libro cōgregati q̄ dr̄ liber psalmoꝝ. ⁊ hº p. esdrā scribi ⁊ ꝓphetā ul̄ p aliū ꝓphetā sanctū q̄cūq̄ fuit ut dicit hiero. in pro/go sup libꝝ istū. q̄ modernis bibliis omittē nō hr̄. Tenet̄ tñ sumit̄ a doctoribꝰ nr̄is q̄ esdras ⁊ legē obrā a chaldeis reparuit. ꝑs a diuersis factos hoc uolumine congregauit Nō tñ dicitur actꝰ libri seu cā effitiēs istrumētalis. sz magis ꝑe dauid q̄ maiorē ꝑtem psalmoꝝ fecit. Deū ei a maiori ꝑte denomi atur. Hec aūt cā efficiens duplex sz ꝓncipalis ⁊ istrumētalis tāgit̄ cum dr̄ ꝓpheta. Ad actū ei ꝓphendi cōcurrit deus mētem ꝓphete tangendo eleuās ad supnaturalem cognitionē. ⁊ mouendo ꝓphete hoc mō tacta seu illumininata. operet ei q̄ simul sint mouens actu ⁊ res mota. ꝑter quod dicit dominus. Nu. xxj. Si q̄s inter uos prepheta domī fuerit in uisione apparebo ei aut ꝑ somnū loq̄r ī q̄º ꝝbo tāgūt huiusmodi ꝓphetādi ad quos omnes mōi ꝓpheti ꝓprie dicte reducūt pro

ut infra magis uidebitur Unus est ī uigilia qui notatur cum dicit̄. in uisione apparebo ei. Alius est in somno qui notatur cum dicitur aut ꝑ somnuꝫ loquar. inutroq̄ tamentmodo concurrit deus ut agens ꝓncipale ⁊ mens ꝓphete ut agens instrumentale quod patet ꝑ hoc quod dicitur. In uisione apparebo ei sz in uigilia ueritatem supnaturalem ei ostendens. Aut per somnum loquar occulta sibi reuelans. ⁊ sic patet ꝓmuꝫ scilicet causa effectiua. Secūdo tangitur causa materialis siue subiectiua cum dicitur magnus. Ad cuius ītellectum sciendum q̄ ꝓphetia eius magna duplicit̄. Uno modo intensiue ⁊ hoc tantomagis contingit q̄sto clarior est cognitio ipsius prophete. ⁊ secundum hoc dauid dicitur prophe ta magnus. unde et in ꝓncipio glose super librum istum dicitur. Alij prophete per quasdam rerum imagines atq̄ uerborū tegumēta ꝓphetauerūt. dauid autem solius spiritus sancti instinctuꝫ sine omni exteriori aminiculo suam edidit ꝓphetiām. Et hic modus ē excellentior prophecie ut infra magis uidebitur cum agetur de gradib⁹ prophetie. q̄z hic modus magnitudinis prophetie magis ꝑtinet ad causam formalem que consistit ī modo tractandi quā ad subiectiuam. Alio modo accipit̄ magnitudo prophete seu prophetie. extensiue scilicet quādo ad plura se extendit. ⁊ hoc pertinet ad causaꝫ subiectiuam seu materialem Et hoc modo ꝓphetia in hoc libro contenta dicitur magna. quia quodammodo se extendit ad omnia que in sacra scriptura continentur. secundum autem Cassiodorum super librū istuꝫ totus xp̄s quantū ad caput ⁊ membra est subiectū in tota sacra scriptura accipiendo subiectum pro materia. Et similiter secundum eum totus xp̄s est materia huius libri. diferenti tamen modo a tota scriptura sacra. quia hic est subiectuꝫ seu materia per modum laudis. propter quod dicitur liber psalmorū. ideſt laudum diuinarum propt̄ quod etiam ab alijs doctoribus communiter dicitur q̄ continet totā sacram scripturam p modum diuine laudis Et ideo de magnitudine materie huius libri potest dici illud exo ix. Uadam ⁊ uidebo uisionem hanc magnā q̄ est uerbum moysi. qui intepretatur extractus de aquis Quia nullus est aptus ad cōsiderationem ueritatis in hoc libro contente nisi fuerit extractus ab aquis uoluptatū presentis uite. Unde dicit̄ ysa. xxviij. quem itel ligere faciet auditum scilicet dominus. Et re

a

BIBLIOTECA BALEAR. M.ª DE LOS SS.COS RAZONES

ſpondet propheta. Ablactatos a lacte auulſos ab uberibus. i. a corporis uoluptatibus. ¶ Tercio in uerbo propoſito tangitur cauſa ſorma lis cum dō ſurrexit Circa primum ſciendum q̄ duplex eſt forma tradendi ⁊ forma tractandi. Forma tractatus eſt diuiſio libri de qua dicitur poſt in libri pſecutione. Forma uero tractandi eſt modus agendi qui in propoſito eſt modus deū laudandi ut predictum eſt quicquid enim in hoc libro continetur per modū diuine laudis ponitur uero diuina oratio eſt ſeu ſpecies orationis. Oratio ſecūdū aſcenſus mentis in deū. qui quidem aſcenſus notatur cū dicitur. Surrexit propter quod dicitur in pſal. lvi. Exſurge gloria mea exſurge pſal. cō. ¶ Gloria ē clara noticia cum laude. Cognitio autē ipſius dauid in hoc libro contenta fuit ualde clara q̄ntū ſe extendit cognitio prophetica ut tā in pte tactū eſt ⁊ poſtea. plenius tangetur. Eſt etiam deſcripta p modū diuine laudis ut dictū eſt. ⁊ ideo bene uocatur gloria. ppter quod dicit dauid Exſurge gloria mea. ⁊ addit. Exurſe pſalterium ⁊ cithara. q̄a aliqui pſalmi ab eo deſcripti cantabantur in muſico inſtrumento quod uocatur pſalteriū. ⁊ aliqui ni cithera ut uidebitur in proſequendo. ſicut ⁊ mō aliqui cantus ſiue note magis proprie cantant in uiella ⁊ aliis inſtrumentis. ¶ Quarto tangitur cauſa finalis cum dicitur in nobis. i. ad utilitatem ⁊ ſalutem noſtrā. homo enī eo q̄ capax eſt dei p cognitōnē ⁊ amorē eſt ordinat⁹ ad quendā finem ſupernaturalem ſecūdum iſtud iſa. lxiij. Quod oculꝰ nō uidit nec auris audiuit ⁊ in cor hominis nō aſcendit que preparauit deus diligentibꝰ ſe. Et quia ad finem totaliter in cognitum nullus pōt ſe dirigere iō neceſſariū fuit aliqua diuinitus hominibus reuelari p que dirigentur in finem ſupnaturalem. huiuſmodi aūt eſt ſacra ſcriptura reuelata. ppter quod de ea dicit Apoꝰ. Que cunq̄ ſcripta ſunt ad noſtrā doctrinā ſcripta ſūt p. pa. ⁊ conſol. ſcripturarū ſpem habemus que ſpes eſt exſpectatio certa future beatitudinis. Liber aūt pſalmorū cōtinet totā ſacraz ſcriptnrā p modū laudis. Ideo eſt toti eccleſie ualde utilis ad ſpem ⁊ ad cōſecutionē future beatitudinis. De quo poſſumus dicere iſluo. Lv. i. Erexit cornu ſalutis nobis in domo dauid pueri ſui. Deus enī ſanctus ⁊ benedictus erexit nobis cornu ſalutis. ideſt ſcriptnrā ſacrā efficacem ad conſequendā ſalutez q̄ue eſt ſcriptura libri pſalmorū ut dictū ē. in domo dauid pueri ſui. quia dauid pro maiori pte fuit auctor huius libri. p quem ſi corde teneatur ⁊ opere impleatur in pūti gratia habebitur ⁊ gloria in futuro. Quod nobis cō cedat qui eſt benedictus in ſecula ſc̄.

¶ In euidentiā maiorē huius libri ⁊ aliorum librorum prophetalū quoz expoſitōni intendo inſiſtere poſt iſtum. Ante quā deſcendā ad textū huiꝰ libri Queritur utrū dauid fuerit eximus prophetarū. Et arguitur primo q̄ nō. quia deutro. ultimo dicitur. Non ſurrexit ultra ppheta in iſrahel ſicut moyſes ſc̄. ergo uidet q̄ moyſes fuerit excellentior ppheta quā dauid. Item Math. xj. dicitur. Inter natos mulierū non ſurrexit maior iohanne baptiſta. q̄ fuit propheta. Ergo dauid nō fuit excellentior. ¶ In contrarū arguit pglosam pſalmi ſupra allegatam que dicit q̄ dauid fuit eximꝰ ppheꝛarum. ¶ Reſponſio. Quoniā iſta queſtio mota eſt propter intellectū pphetarū generaliter. ideo quattuor hic ſunt uidenda. Primū eſt de quibus ſit reuelato prophetica ſecundū de gradibꝰ prophetie. tercū de uario tactu ſpiritusſancti circa mentem prophete quartuz de comparatōe ipſis dauid ad alios prophetas. ¶ Circa primū ſciendū q̄ propheta ſecūdū nominis interpretatione dicitur quaſi procul fans. q̄a denūat ea que procul ſunt ſeu remota a naturali ognitione humana. ⁊ ideo de talibus ē propheta. Huiuſmōi uero ſunt in triplici gradu q̄a quedam ſunt ſic remota propter cognitiue rei cognoſcentis conditione. ⁊ aliqua ppter modū cognoſcendi. Primum adhuc eſt in triplici gradu. primus eſt propter rei cognoſcēdi eminentiā cuiuſmodi ſunt diuina maxime circa pſonarū propria. ideo de talibus facte ſunt reuelationis prophetie. iſa. vj. ſeraphim ter ſanctus clamantia. ⁊ clarius etiā nouo teſtamēto. ut pma iohā. v. Tres ſunt qui teſtimoniū dant in celo pater uerbū ⁊ ſpiritus ſanctus ⁊ hij tres unum ſunt. Secundus gradus eſt ppter rei cognoſcende latentia. cuiuſmodi ſunt cordiuz ſecreta ſoli deo cognita. Unde ⁊ cogitatio ſimonis magi p reuelationem fuit cognita petro. Act. viij. undenci. ei. in felle amaritudinis uideo te eſſe. Ingrabat eī gratiaz ſpiritusſancti uendere. Tercius gradus ē propter rei cognoſcendē diſtantiā que diſtantia uno modo accipitur ex pte loci. ⁊ hoc modo heliſeus per ſpiritū pphetici diſtās p magnū ſpaciū utoit iezi accipientes munera a naamā ſiro ut hr̄. iij. Reg. v. Alio modo accipit diſtantia ex pte temporis ſcz pteriti ⁊ futuri. Preſens enī tempus non diſtat a nobis. De diſtantibus uero ſecūdū pteritū facta fuit reuelatio moyſi qñ pphetauit de creatōne mūdi. ut dicit Greg. ſup ezech. De diſtantibus uero ſecūdū futurū fiunt cōmuniter reuelatōnes pphetice. ut patet intuenti ſacrā ſcripturā. ppter quod pphetia diffinit a caſſiodoro ſic. pphetia eſt diuina inſpiratio rez euentus immobili ueritate denūciās. Secūdo aliq̄ ſunt remota a cognitione noſtra ppter cognitionez cognoſcentis. ⁊ hoc propter aliquē cognoſcentis defectū qui ſuppletur p ſpiritū prophetici. Et hoc mō abias ſilonites cognouit uxorem ieroboā domuz ingredientem q̄uis cecus eſſet. ut habetur. iij. Reguz. xiiij. ¶ Tercō modo aliqua ſunt remota a cognitōe humana ppter cognoſcendi modū ſicut ſalomon habuit noticiā animaliū ⁊ plantaruz. ut habetur. iij. Reg. iij nō p exercitiū ſtudij. ſz p inſpiratōz ſpiritusſancti. ¶ Circa ſecundum notandum q̄ ad prophetiā pprie dictā requiritur cognitio intellectiua ſecūdū q̄ habetur Dan. x. Intelligentia opus eſt in viſione. ⁊ iō ſi alicui ſancto communicet aliquid ad pphetiaz ptines abſq̄ tali intelligentia non dicit propheta niſi forſitan ualde large ⁊ improprie. quod contingit tripliciter. ¶ Uno modo ſic in uiſione ſic pharao uidit ſpicas. gen. xliij. ⁊ balthaſar manū ſcribentem in pietate. Dan. v. Ille dormiēs. iſte uigilans. neuter tamē eorū fuit propheta q̄a uiſionē non intellexit. ſz ioſeph ⁊ daniel qui viſiones intellexerūt. Secūdo hoc contingit in locutiōe ſicut caiphas. Jo. xi. dixit quid propheticū dicens. Expedit uobis ut unus moriatur homo p populo ⁊ nō tota gens pereat. Intendebat enim ſolū dare conſiliū de morte chriſti q̄ eſſz expediens q̄z uis eſſet innocens. ne occaſione ipſius uenirent romani ⁊ tollerent locum ⁊ gentem ſed aſpirituſancto factum eſt q̄ hoc conſilium ſic ptulit. q̄ moꝛs chriſti futura foret p ſalute ſpirituali totius mundi ipſo caipha hoc ignorante. ⁊ ppter hoc non fuit ppheta ppric loquendo. ſicut nec azina balaaz fuit animal rōnale. quāuis p linguā eius fuerit platū uerbū rōnabile. angelo linguā illius mouēte abſq̄ tamen cognitione aſine ſicut plenius dixi ſuper iohannē. Tercō mō cōtigit hoc in opatione ſcilicet qñ ſpiritusſanctꝰ impellit aliquē ad aliquid agendū quod habet pſperū euentū q̄uis homo ſic motus hoc ignoret. ſicut in dicū xj. dicit de iepte q̄ irruit in eū ſpiritus domini. ſcilicet ad pugnandū contra filios amon tamen non fuit ſibi reuelata uictoria futura ⁊ propter hoc nō dicitur ppheta. ſz talis motus uocatur ſpiritusſancti inſtinctus q̄ eſt caſus prophetie ſecūdū doctores ideſt aliquid deficiens a ratōe prophetie. ⁊ talis motus eſt ſimilis motui ipſius bene fortunati qui mouetur ad aliquid bene agendū. ſine tamen ratione ⁊ cognitione preuia ut habetur in libro de bona fortuua. differt tamen quia motus bene fortunati eſt a cauſa naturali. ſcilicet ab influentia orbis uel intelligentie motricis ut dicunt aliqui. uel ab utraq̄ ſimul ut dicit alij. ¶ Motus aūt iepte ⁊ conſimilū eſt a cauſa ſupnaturali ſcilicet ex motione ſpiritus diuini. Iſte tamen inſtinctus magis appropiquat ad rationez pphetie ut uidetur q̄z duo alij modi pdicti. igit quia ad rationez pphetie uere requiritur intelligētia ut dictū eſt. ideo ſecūdū uarietatem intelligentie accipiuntur gradꝰ pphetie q̄a ille gradus ē excellentior ubi ceteris paribus ē intelligētia clarior dum tñ prophete limites nō trāſcendāt ut magis uidebit infra. Primus igitur gradus eſt quando cū uiſione alicui cōmunicata datꝰ uiſionis intelligētia. ſicut Jere. uidit ollā ſucceſſam. ⁊ facies eius a facie aq̄lonis. ut habetur Jere. j. ⁊ intellexit p hoc ſignari exercitiū babilonis uēturū ad conburendū ciuitatē iheruſalem. Secūdus gradꝰ eſt qñ non fit talis uiſio ſeu apparitio. ſed auditur uox iſtruēs de aliquo ſupnaturali ſic. ſ. Reg. iij. Samuel audiuit uocem domini loqneutis. nec tñ uidit aliquā effigiez ſibi apparentem. quod patet ex hoc q̄ credidit eſſe uocem heli ipſum uocantis. ut habetur ibidem. ⁊ iſte gradus pphetie ē excellentior pōcto. quia uoces ſunt ſigna magis expreſſiua ueritatis q̄z figure poicte. ¶ Tercius autē gradus eſt quādo nō ſolū auditur uox inſtruens. ſed etiā cū hoc apparet pſona aliq̄ loquens. ppter quod iſte gradus excellentior eſt predictis. Iſte tamē gradus uariat tripliciter. q̄a perſona inſtruens ſeu apparens i aliqua effigie. aliquādo eſt homo ſanctus. ſicut ij. Mach. xv. habet q̄ onias iam defunctꝰ apparuit iude machabeo dicens ei de ieremia

propheta ſimiliter apparẽte. hic eſt qui multũ orat pro populo ⁊ uniuerſa ⁊ ſancta ciuitate iheruſalez ⁊c. aliquãdo eſt angelus deꝰq⁹ nõ oportet exemplũ ponere. qa reuelationes ueteris ac no. teſta. ut cõmuniter legũt ſic facte. aliquãdo aũt effigies repreſentans ipm deum. ſicut iſa. vj. dicitur. Vidi dominũ ſedentẽ ſuper ſolũ excelſum ⁊c. ⁊ ſequitur ibidem Et audiui uocem domini dicentis mihi quem mittã ⁊c. ⁊ iſte tercius gradus prophetie ẽ excellentioꝛ ſecũdo. ⁊ ſecũdus primo. ſicut deꝰ eſt excellentioꝛ angelo. ⁊ angelus homĩe. Conſideraduz aũt q⁹ omnes iſti gradus prophetie uere ꝓicti uariant duplĩciter. qa tales apparitiones aliquãdo fiunt in ſomno ⁊ tũc uocãt reuelationes p ſomnia. aliquãdo aũt in uigilia ⁊ ꝓprie uocant viſiones. Et iſte ſecundus modus q⁹ uocatur viſio eſt excellentioꝛ altero. qa maioꝛ illuſtratio mẽtis requirit ad hoc q⁹ ipſa diſtracta p opationes ſeu ſuũ exteriorũ i uigilia capiat intelligibilem ueritatẽ de ſupnaturalibus quã in ſomnio i quo ſenſibꝰ exterioꝛibus q⁹tatis anima magis diſponit ad capiendũ huiuſmodi ueritate. Econtrario aũt ẽ i cognitõe accepta uia naturali q⁹ accipitur p uiã ſenſus memorie ⁊ expũnẽti ut dz primo methaphoꝛice. ⁊ ideo talis cognitio nõ põt accipi i ſomno. Ad illũ aũt modũ ꝓphetice q⁹ fit in ſomno reducit ille q⁹ fit i raptu ut extaſi. qa ꝓtũc nõ ẽ uſus ſenſuũ exterioꝛ ſic nec in ſomnio. Quartus autem gradus prophetie dictũ ẽ. q̃n ſine apparitõe alicꝰ figure uel ſigni ſenſibilis capit ꝓitas itelligibilis de occultis p diuinã reuelatioũe ⁊ hoc mõ facte ſũt reuelationes ipi dauid. ut dr in ꝓn. gloſe ſup. pſalmũ ut ſupꝰ ẽ allegatũ. Et iſte gradus prophetie ẽ excellentioꝛ ꝓdictis. ſicut enĩ ille diceret melioris igenij ⁊ clarioris q⁹ capet ꝓitatẽ ocluſionũ geometricaliũ ſine deſcriptione figurarũ ſenſibiliũ quã ille q⁹ capet non poſſet abſq⁹ tali deſcriptione. ſic i cognitione prophetica illa mens uꝫ excellentius diuinitus illuſtrarata. q̃ ueritatẽ intelligibilez capt abſq⁹ ſenſibilibus ſignis. cuiuſmodi ſunt figure ⁊ uoces ſupradicte. q̃ illa que cadit ſub talibus ſignis ſenſibilibus. ⁊ ſic patet ſecũdum principale uideliz ueritas graduũ prophetie. Circa tercium ſciendu⁹ q⁹ ſpiritusſanctus aliquando tangit mentez prophete de preſenti tãtuz ⁊ nõ de futuro nec de preterito Sicut act. x. de nuntijs cornelij dixit ſpirituſſanctuſ petro ecce uiri tres quezũt te. ⁊ ſic tunc facta eſt ei reuelatio de preſenti non tamen de preterita uiſone corneliĩ. qa uidit angelũ ſibi dicentẽ. mitte uiros in ioppem ⁊ accerſi ſimonẽ ⁊c. quã uiſionem petrꝰ poſtea cognouit p relationem corneli. ſic ibidem habetur. ſimiliter nec deſcenſu ſpirituſſancti futuro ſup corneliũ ⁊ eius amicos uerbum petri auditurus. propter quod petrꝰ hꝰ. uidens fuit ualde admiratus q⁹ nõ fuiſſet ſi ꝓcognouiſſet. Aliq̃n uero ſpirituſſanctus tangit mentem ꝓphete tãtũ de ꝓterito. ſic moſi facta fuit reuelatio creatoꝛis mũdi cũ dixit In ꝓncipio creauit ⁊c. Aliquãdo uero tangit tãtũ de futuro. ſicut gen. xxxij. iſaac benedicens filio ſuo iacob ognouit ea que circa euz erant futura. tamen ipſũ ꝓſentẽ non cognouit. quia credebat ipſum eẽ eſau. nec conſiliũ rebecce preteritum quod decerat iacob propetitõe benedictionis paterne. Aliquãdo aũt tangit de preſenti ⁊ futuro ſimul. ſicut genẽſis. xlviij. iacob qui pre ſenectute uidere non poterat. manaſſen ⁊ effraim preſentes p ſpiritum prophetĩcum cognouit. propter quod cancellatis manibus de ꝓteram. ſuper iumorem poſuit ⁊ quid eſſet futurũ utrique fratri predixit. Aliquando uero tangit de preſenti ꝓterito ⁊ futuro. ſicut Lu. j. dicitur q⁹ elisabet ad ſalutatiõẽ marie repleta eſt ſpiritu ſancto. ⁊ exclamauit uote magna ⁊ dixit. benedicta tu in mulieribus ⁊ beneditus fructꝰ uentris tui. ex quo patet q⁹ cognouit per ſpiritum eam habere i utero ꝓſentialiter dei filium. ſequitur ibidem Et beata que credidiſti ſcilicet angelo nuncianti tibi conceptionez chriſti. ex quo patet q⁹ fuit illuſtrata de modo conceptionis ꝓterito. ſimiliter fuit tacta de futuro. unde ſubditur. perficientur ea que dicta ſunt tibi a domino. ſpiritus enĩ ſanctꝰ opatur in mẽtibus hominũ ꝓut uult. ⁊ ideo nõ ſolũ modis ꝓdictis ſz etiã aliis põt eas tãgere. tñ ille tactꝰ q⁹ ẽ de pñti ꝓterito ⁊ futuro ẽ pfectioꝛ q̃s ille q⁹ eſt de duobus tãtũ. et ille q⁹ eſt de duobus q̃s de uno ſolo. ille q⁹ eſt de futuris contingentibꝰ uidetur pfectioꝛ. qa futura ſunt magis remota a cognitione nra q̃s preſentia uel preterita que poſſũt etiam uia naturali cognoſci licet nõ illo modo quo ſpiritu ꝓphetico cognoſcuntur. His predictis deſcendendum eſt ad quartum principale quod eſt de compatione dauid ad alios ꝓphetas. Circa quod ſciendum q⁹ dauid poteſt comparari ad ꝓphetas noui teſtamenti cuius

modi fuerunt apoſtoli. ⁊ ſic dauid nõ fuit excellentioꝛ ꝓphetarũ. quia apoſtoli fuerunt de ſecretis diuinis magis illuminati. ⁊ a maioꝛi plenitudine receperunt gratiaz ſpiritusſancti ut habetur. ij. ad coꝛ. iij. Si aũt cõpetur ad ꝓpheas ueteris teſtamẽti ſic ad huc nõ fuit excelleutioꝛ prophetarũ. ut dicit ſanctus Tho. da aquĩo ſecũda ſecũde. ſed moyſes fuit eo excellentioꝛ. cuius rationẽ ꝓncipalẽ aſſignat eo q⁹ fuit ei cõceſſum uidere diuinã eſſentiã i ꝓſenti uita exiſtẽti ſecũdũ q⁹ dicit Aug. ad paulinã de uidendo deũ. dictũ eſt aũt ſupra q⁹ gradus ꝓphetie excellentioꝛ ẽ ubi eſt cognitio clarioꝛ. ⁊ ſic dic⁹ moyſes fuit excellẽtioꝛ ſimpliciter. tñ dauid ſecũduz quid fuit excellentioꝛ. qa plura xp̃i miſteria magis expreſſit. Ad hoc etiã inducit rationem ſecundam ptenũtiationis. qa moyſes ꝓphetiã ſuaz denũtiauit toti populo iudeoꝛ. nõ ſic autem duaꝛ nec alĩ prophete. Tercia rõez ad hoc adducẽ ex parte confirmatiõs prophetie nunciate q⁹ eſt p miracula. maioꝛa enim ſigna fecit moyſes. in egipto in mari rubro ⁊ in deſerto q̃z dauid ⁊ alij prophete. Sed quicquid ſit de concluſione rõnes tñ inducte nõ uident ualere ad propoſitũ. qa claritas cognitionis actum ꝓphetãdi excludens nõ põt conſtituere excellentioꝛem gradũ ꝓphetie qa idem conſtrueret ⁊ excluderet ut uidet. uiſio aũt diuine eſſentie excludit actũ ꝓphetãdi ſicut ⁊ actum fidei. qa uterq̃z actus eſt neceſſario enigmaticus. ⁊ ideo diuine eſſentie nõ põt conſtituere excellentioꝛẽ gradũ ꝓphetie licet faciat clarioꝛẽ cognitionẽ ſeu aliquẽ clarius cognoſcentẽ. ꝓpter hoc ſupꝰ dixi q⁹ claritas cognoſcentis maioꝛ eõſtituit excellentioꝛẽ gradũ ꝓphetie dũ tñ talis claritas limites cognitionis ꝓphetie non tranſcendat. ꝓterea ſi ꝓdicta ratio nõ ualet ſequitur q⁹ moyſes fuit excellentioꝛ omnibus apoſtolis ꝓter paulum quibus nõ fuit cõceſſum uidere diuinã in uita preſenti quod tñ ipſe negat ibidem dicẽs q⁹ apoſtoli fuerũt excellentioꝛes moyſe. ergo ex tali uiſione nõ põt dici ut uidet q⁹ moyſes fuit excellentioꝛ ꝓpheta ipſi dauid. Simil. ter ratio ſecũda nõ uidetur ualere. qa denũtiatio ꝓphetie eſt aliquid ſequens cognitonẽ ꝓphetĩcã. ⁊ ideo nõ uidetur uariare gradum prophetie ex hoc q⁹ pluribus uel paucioꝛibꝰ denũtiatur. Similiter tercia non ualet eadem ratione. quia cõfirmatio p ſignuz ſequit̃ ꝓphetiam unde ⁊ Johannes baptiſta nullum ſignum fecit. ut dicitur Jo. x. ⁊ tamẽ a dicto doctoꝛe conceditur maioꝛ ꝓpheta ipſo moyſe. Similiter nec ex gradibus prophetie ſupra poſitis poteſt moyſes dici excellentioꝛ dauid quia excellentioꝛ gradus eſt capere ueritatez ſuppernaturalem abſq⁹ quibuſcũq⁹ figuris ⁊ ſignis ſenſibilibus. qui gradus fuit in dauid ut dictum eſt per gloſam pſalmi pallegatam Et idem uidet ꝓ illud q⁹ habet. ij. re. xxiij. ſicut lux auꝛoꝛe oriens ſole mane abſq⁹ nubibus rutilat q⁹ dicit de dauid uiſiones enĩ immaginarie ⁊ ſigna ſenſibilia quecunq⁹ ſũt quaſi quedam nubes claritatem ſolis exceden tem uirtutem uiſus noſtri nobis contemparantes. ille enim acucioris ⁊ fortioꝛis uiſus ẽ qui claritatẽ ſolis põt reuelare intueri q̃s ille qui non poteſt abſq⁹ contemperamento tali ⁊ ideo dauid qui abſq⁹ ſignis ſenſibilibus capiebat radium diuine lucis. habuit excellẽtiſſimum gradum ꝓphetice cognitõnis. Et licz moyſes eundem habuerit ſecũdũ q⁹ dicit. numeri. xij. de ipſo palã ⁊ non p enigmata deũ uidet. ideſt abſq⁹ figuris ⁊ ſenſibilib⁹ ſignis ut ibidem fuit expoſitũ. tñ non habuit totiẽs nec ita communiter tales illuſtrationes ſicut dauid. Jtez ſecũdũ q⁹ dicit doctoꝛ predixit⁹ dauid plenius ⁊ clarius expreſſit miſteria chriſti quã moyſes. lex aũt uetus ⁊ prophete oꝛdinabantur ad xp̃m ſicut ad finem. unde dicit apoꝰ. gal. iij. lex pedagogus noſter fuit in chriſto. ⁊ act. x. dicitur de chriſto huic omnes prophete teſtimoniũ phibent. Et ra. moyſes dicit in libꝛo directõnis peꝛplexoꝛũ. q⁹ omes prophete nõ ſunt locuti niſi ad dies meſſie. iõ cũ finis ſit nobilioꝛ his que ad finem. prophetia dauid uidet ſortiri quandã excellentiam ex hoc. q⁹ xp̃i miſteria ſic expreſſit. ⁊ ideo ꝓbabiliter uidetur poſſe dici excellẽtior ꝓphetа ipſo moyſe quãuis moyſes excellentioꝛ fuerit in aliis predictis que prophetiaz trãſcendunt uel eam conſecuntur. Beatus etiã Gregoꝛ. expreſſe dicit q⁹ dauid clarioꝛẽ cõgnitioẽ q̃s moyſes habuerit ome. iiij. ſup finem ezechielis. Ad primum dicenduz q⁹ illud ẽ uerbũ ioſue non ſurrexerat ꝓpheta maioꝛ moyſe. tamen non eſt contra illud dictum q⁹ poſtea maioꝛ ſurrexerit. ⁊ oportet hoc dicere ſaltez de prophetis noui teſtamenti. ut predictum eſt. Ad ſecũdũ dicendum q⁹ iohannes baptiſta pertinet ad nouum teſtamentum. unde dicit ſaluatoꝛ. Math. xj. Lex atq⁹ prophete uſq⁹ ad iohannem ſcilicet excluſiue. unde ⁊ p

phetia iohannis in nouo scribitur testamēto ꝙ ideo excellentioꝛ dicit̄ ꝓphetis ueteris te/ stamenti. ¶ Ad maiorem autē euidentiā dicē dum sciendū ꝙ beatus Hieronymus tripliciter transtulit psalteriū. ꝓmo secūdū. lxx. interpretes qđ psal teriū romanū dicitur. eo ꝙ ecclesia beati pe/ tri illo utitur. secundo fecit translationem ali am non multū distantē. a prima. ñ tamē ma/ gis appropinquātē hebraico. ꝙ vocat̄ psalte riū gallicanū. eo ꝙ damasus papa ad rogatū Hieroni illud fecit cantari in ecclesijs gallica nis propter hoc dicitur in regula fratrū mi/ norū. Clerici faciunt diuinum officium secū/ dum ordinem romane ecclesie. excepto psal/ terio. quia fratres utuntur psalterio gallica/ no. Tercio ad preces sophonij qui frequent̄ disputabant cum iudeis qui solum recipiunt illud quod est in hebraeo fecit in translatione immediate acceptaꝫ ab hebraeo. propter quod vocatur psalterium Hieronimi iuxta hebraī cam veritatem media autem translatio est ꝙ munior inter latinos. ꝙ ideo ī expositione hu ius libri intendo eam prosequi. ꝙ ubi notabi/ liter discrepat ab hebraeo uel a translatione hi ronimi iuxta hebraicam veritatem tangam illud secundū gratiā a domino deo mihi datā ¶ Item notandum ꝙ secundum quod dicit. Hiero. in prologo super librum psalmorum. decem ꝙ septem sunt psalmi sine titulo. alij autem sunt intitulati. ꝙ hoc idem patet in he braeo. qui autem sunt intitulati. ꝙ qualiter et qui non uidebitur in persecutione libri. De ti tulis autem istis est per communis opinio la latinorum qđ appositi fuerunt ab esdra. ut psalmos in hoc uolumine colligente ꝙ congre gante ut supra dictuꝫ est tamen apud hebrae os sunt autentici sicut ꝙ psalmi ceteri. sicut ꝙ primus psalmus ab esdra p modū ꝓlogi cō positus siue appositus inter psalmos computa tur ut infra dicetur. Sed contra hoc uidetuꝫ illud quod dicit Hiero. in epistola ad pauli/ num. in descriptione uiri iusti cum eum da/ uid arbori que est in paradiso comparaꝫ. in ter ceteras uirtutes hoc etiaꝫ intulit in lege domini uoluntas eius. ꝙ in lege eius medita bitur die ac nocte hoc autem assumptum est de primo psalmo. ergo dauid fecit eum ꝙ nō esdras ¶ Dicendum ꝙ hoc nomen dauid ali quando accipitur pro libro psalmorum ꝙ sic dicit hiero. in prologo galleato. qui premitti tur libris regum. ꝙ bene inter agiographa primus liber est iob. ꝙ secundus dauid ꝙ sic ꝙ sequenter ꝙ hoc modo accipit hieronimus in proposito cū dr̄ eus dauid ligno paradisi cō pararet ꝛc. idest liber psalmorum. unde con/ sequenter in eadem epistola enumerat libros ueteris ac noui testamenti. Et est simulis mo dus loquendi cum dicitur dauid comparat si cut cum dicitur euangelium hoc dicit. idest li ber euangeliorum. ꝙ ideo non ualet argumē tum. quia dauid non est nomen a ctoris libri psalmorum quorum fuerunt multi actores. ut statim dicetur.

¶ Sequuntur additiones domini pauli bur/ gensis ad postillam uenerabilis fratris Ni/ colai de lira super psalteriuꝫ. Et primo circa prologum eiusdem. De hinc singule additio/ nes burgēsis singulis psalmoruꝫ postillis sub nectuntur cum replicis defensiuis postille ei⁹ dem fratris Nicolai de lira editis a uenera bili ꝙ ꝛligioso patre fratre Mathia dorīgie ꝓuinciali ministro saxonie ꝙ turingie ordinis minorum ¶ In ꝓlogo ubi di/ citur in postilla. Tamen apud latinos inter libros ꝓpheticos reputatur.

Additio.

Propositum uidetur sentire hꝫ at⁹ Hieronimus ꝙ ī prologo galleato tripharie distinguēs sacrā scripturā ait. Tercio⁹ or/ do agiographa possidet. ꝙ pri mus liber incipit a iob secūdus a dauid ꝛc. q̄ quidem distinctio Hiero. tripertita tenē da uidet̄. Nā ut actor postille ī ꝓncipio ꝓmi psalmi ait Hieronimus diligentius studuit circa textum sacre scripture propter quod in huiusmodi magis est sibi assentiendū ꝛc. ꝑser tim cū sua opinio ī hac auctoritate euangeli ca firmetur. Nā Lu. xxiiij. legitur. Necesse ē impleri omnia que scripta sunt in lege mo ysi ꝙ prophetis ꝙ psalmis. ubi satis patet ꝙ psalmi terciū ordinē tenēt in sacris scripturis distinctum a lege ꝙ prophetis.

Jn eodē ꝓlogo ubi dicit̄ ī postilla. sed qꝛ quid sit de conclusione.

Additio.

Obiectiones cōtra rōnes sācti tho per postillatoꝛ facte no uidet̄ habere uigoꝛē. quod de ꝓma ob iectione patet sic. Nā usio cla ra diuine essentie licet in beatis in termino existentibus prophetiam seu actum prophetā di excludat nō tn̄ in uiatoribus alias ei seq/ retur ꝙ christus qui a primo instanti sue cō ceptionis habuit clarā diuine essentie usiōz nō fuisset propheta quod ē contra utriusque testamenti auctoritatem. legitur enī deutro. xviij. ca. ꝓphetā suscitabo eis de medio fra trum suoꝛum. quod intelligitur ad litterā ꝑn cipaliter de christo prout ibidem cōmuniter exponitur. Similiter Lu. xxiiij. duo discipuli de xp̄o adinuicem confereutes dicebant. Fu it uir ꝓpheta potens. opere ꝙ sermone et sic in alijs locis. Cum igitur christus uerus uiator ꝙ uerus propheta fuerit oportet cōce dere ꝙ caritas usionis diuine essentie limi/ tes cognitionis prophetie in uero uiatore nō transcendat. Et si hoc est cōcedendū de chri sto qui licet uerus fuisset uiator nō tamen pu rus. a fortiori de puris uiatoribus ut de mo yse ꝙ paulo. Ratio autem quare in statu uie claritas cognitionis diuine essentie nō exclu dit prophetiā sicut instatu termini est ista. Nā uiatores clare deū uidentes licet ex pa te ipsius cognitionis nō sint quasi ꝑcul exi/ stentes cū talis usio nō sit enigmatica. ex p te tn̄ cognoscentiū qui in statu uie non tota liter in ultima sui pfectione existunt procul ex istere dicunt̄ unde. ij. cor. v. ¶ Quādiu in corpo re sumus a domino peregrinamur. Potest eti aꝫ alia rō assignari quare usio clara diuine eēntie excludit actū fidei. nō aūt excludit ac tū ꝓphetie. Nā fides est eorū que nō uident̄ ab ipso credēte. sed prophetia est eoꝛā q̄ sunt ꝑcul a cōmuni hominū cognitione cū q bus ꝑ pheta cōuersat̄ ꝙ cōmunicat ī statu uie lꝛ pro pheta eadē clare uideat ¶ Ex quibus seq tur ꝙ actus ꝓphetandi nō semp est enigmaticus sicut actus fidei. et iō usio clara diuie eēntie in uiatore ꝓstituere dꝛ excellentioꝛē gradū ꝑ phetie ꝓpter clarioꝛē cognitōꝛ. qđ satis ostē dit̄ Nu. xii. ubi ipse deus distinguēs iter pro phetias moysi ꝙ alioꝫ sic dicit. Si quis inter uos fuerit ꝓpheta domini in uisione appare bo ei uel ꝑ somnū ꝛc. ꝙ sequit̄. Et non talis seruus meus moyses oꝛe enī ad os loquoꝛ ei palā ꝙ non ꝑ enigmata ¶ Ex quibus uerbis duo manifeste habent̄ ꝓmū ꝙ actus prophe tādi nō semp ē enigmatic⁹ ꝙ ꝑ in moyse secūdū ꝙ ꝓphetia nō enigmatica excellentio rē gradū ꝓphetie ꝓstituit ut ꝑ recte ītuen ti uerba ꝑdicta. ¶ Jtē secūda obiectio posti. non uidetur ualere seo illa in qua dicit ꝙ ex ꝓpo/ eta rōne sancti tho. sequeret̄ moisen excellen tioꝛē fuisse omnibus apostolis ꝑter paulū. ꝛc. Nā inter ministros noui testamēti ꝙ veteris ē tā lata distantia ꝙ ministri noui testamen ti preferendi sunt semper antiquis etiam ip si moysi que quidem preeminentia. quo ad donum ꝓphetie de quo agit̄ potest cōsidera ri ex duob⁹. ꝓmo qa prophete antiqui put communiter tenetur ꝙ modus loquendi scriptu rarum testatur ipsuꝫ donuꝫ habuerūt tātum mō in actu seu dispositione nō tn̄ in habitu. Et ideo in illis consuetum est dicere locutus est dominus ad prophetā talez loquere nō ta lia ꝙ huiusmōi. Similit̄ factū est uerbū domi ni sup talē seu manus domini ꝙ huismodi. q quidē modus loquendi manifeste denotat ꝙ mentes taliuꝫ prophetarū indigebant de sin gulis noua reuelatione qđ nō ꝛtingeret si ī habitu ꝓphetiam habuisset. Habitus enī est quo quis utit̄ cū uoluerit ut dicit cōmentator in tercio de an. ma. Apostolis uero donū ꝓph hetie uidetur fuisse habitualiter collatū. non enī indigebant noua illustratione de singulis qui ex copiosa effusione spiritussancti fuerūt de omnibus etiā supernaturalibus ad doctri nam pertinentibus salutis repente edocti te state ueritate Jo. xvij. ca. Jpse docebit uos om nia ꝛc. Similiter. Lu. xxj. ca. Dabo uobis os ꝙ sapientiam cui nō poterūt resistere omnes aduersarij ꝛc. que ꝙ similia manifeste denotāt apostolos habuisse in huiusmodi supnaturali bus quasi habitualem illustrationē ꝑ moduꝫ forme pmanētis q̄ cū uolebāt utebāt̄ nō aūt ātiq. poterūt hꝫ deduci ex gestis utorūqꝫ. heli seꝰ ei q i illo statu magnꝰ fuit ꝓpheta tur/ batꝰ aliqliter ex ītuitu regis israel psalteriū fe cit applicari ut ꝑ laudē psalmo die spūs ꝓphe cie attigerꝫ. 4. reg. 3. c. apol ī vo ꝙ alij q̄plu/ rimi eccie ꝓmitiue ñ solū gaudētes ꝛtūelias paciēdo sꝛ ī medio tormētoꝛ acerrīe cruciati spiritū ꝓpheticū retiebāt. quo magnalia dei ꝙ supnaturalia q̄ ad ꝓphetiā ptinēt sepe re seruabāt. ꝙ maxīuꝫ signū ē ipos habere ꝑ/ phetiā habitualē atqꝫ ūmobilē. ostat āt ꝙ il/ le qꝫ hꝫ pfectōꝫ ī habitu sic snia uꝫ hꝰmōi si plicit̄ ꝑcellit ī eadē pfectōē seu scientia illū q tātū ī actu seu dispositōe eādē hꝫ pfectōꝫ seu sciētiā. ꝙ sic moyses q ī actu seu dispositōe tā tū donū ꝓphetie habuit nō pōt dici excellēti oꝛ ꝓphetis apostolis q habituali cū nō ꝑ dicto habuerunt. non obstante ꝙ aliquando clariorem cognitionem ipse moyses

habuit quia excellentior. Omnibus prophe/
tis antiquorū dici debet. Et nota q; ly sanct⁹
Tho. i secūda secūde. q. clxxj. cōclnoit q; p/
phetia secūdū suam ppriam significationem
Ad hoc enim q; aliqs dicatur ppheta nō re
quiritur q; insit anime sue aliquis habitus p
hetia nō est habitus hoc tm intelligendū ē p
pheticus p modū forme. ut patet de antiquis
qui fuerunt prophete sine tali habitu sed ex
hoc nō excluditur q; quis posset habere do/
num prophetie habitualiter prout dictum est
de apostolis. unde notanter excludit sanctus
Thomas ibidez q; prophetia ppie loquēdo
nō est habitus. idest quod de sui propria rati
one nō est q; sit habitus. Secūdo pēmunentia
pphetie apostolor respectu antiquorū posset
cōsiderari ex hoc q; donū pphetie cōmunit
acceptū put inantiquis fuit est gratia gratis
data tātū ut. patet Math. vij. ubi respondet
Nunqz noui uos his qui dixerūt in nomine
tuo pphetauimus. Unde Hiero sup illud v
bum dicitur pphetare ⁊ uirtutes facere iter
dū non est eius meriti qui operatur. sed in a
postolis donū pphetie fuit gratia gratū faci
ens uel ex ea immobiliter deriuatū. Ex ip
sa enim repletione spiritussancti qua in gra/
tia gratum faciente fuerunt confirmati omni
um crismatum dona prout communiter tene/
tur habuerūt. Inter que donū pphetie cōnu
merat ut patet. j. Cor. xij. Et sic manifestuz
ē donū pphetie i eis fuisse gratia gratū faci
ens uel inseparabiliter se habens ad eam ⁊ p
cōsequens donum prophēticum in eis excellē
tius fuit quā inantiquis sicut gratia gratum
faciens excellentior est qz gratis data. Ad su
pradicta uidetur facere illud. ij. Cor. iij. ubi a
postulus de se ⁊ alijs pmittue ecclesie dicebat
Nos uero omnes reuelata facie gloriam do/
mini speculantes ⁊c. put domino concedente
ibidem declarabitur. Item obiectio postillato
ris cōtra secūdā rōez sancti Tho. ubi dicit q;
cū denūciatō pphetie ē aliquod sequēs proph
hetică cognitionē. ideo nō debz uariare gra
dum pphetie ⁊c. nō uidet ualere. Dignitas
enim. seu excellētia eozuz q; sunt ad finē ex
maiori appropinquatiōe seu adoptione finis
sumi debet etiā si talis finis nō sit de essen/
tia rei sed ad eū aliquādo cōsequat. Homo
ei qui maiorē gratiā hz seu magis uirtuosus
est excellentior ē alio hoc nō habēte licz gra
tia ⁊ uirtutes nō sint de essentiā hominis. sz
eam quādoqz sequuntur. Cū igit finis pphe
tie ē utilitas ecclesie. pma Cor. xiiij. Qui pro
phetizat hominibus. loquitur ad edificationez
exhortationem ⁊ consolationem sequitur q;
qui pluribus pphetiam suam denūciat excel
lentior est ab illo qui paucioribus ceteris pa
ribus. Bonum enim secundum philos. quāto
uniuersalius tanto diuinius. unde denūciatio
prophetica pluribus facta excellentiorem pro
phetiā facit ⁊ sic altiorem constituit gradum
prorbetie. presertim cum toti populo cultui
diuino mancipāto suas denuntiat prophetias
ut moyses Item obieccio contra terciā ratio
nem sancti thome in qua dicitur q; confirma
tio per signa sequitur prophetiam etcetera.
non uidetur ualere prout ex dictis Contra se
cundam obiectionem satis patet. Confirma/
tio enim. per signa licet non sit de essentia p
phetia pertinet tamen ad eius finem cercius
seu efficatius consequendum. Ad hoc q; pro
phetia credatur dātur miracula. Et ideo tur
ba uidens christum adolescentem resuscitare
quod est de magnis miraculis magnum pro
phetam ipsum uocabant Lu. vij. Propterea
magnus surrexit i nobis. Unde est cōfirma
tio apostolice doctrine signis a deo factis at/
tribuit. iuxta illud Mat. ultimo. Dño coop
rante ⁊ sermonē cōfirmāte sequētibus signis.
Quod aūt dicit de Johanne baptista q; nul
lum signū fecit ut Iohannis. x. ⁊ tñ fuit pphe
ta ⁊ plus quā ppheta. Ad hoc pūt dari rōes
pma qa eius uita fuit tā pclara q; nō idige/
bat cōfirmatōe miraculoz. Secūda qa uide/
bant dicta eius ipleri euidēter i xpo cui tā
quā pncipalioni miracula reseruabat put ibi
dē ynit dr. ⁊ pōt āo hoc rduci illud vbū xpi
de iob. s. q; ē pl⁹ qz ppheta. nā ceri cōfirmati
one miraculoz idigebāt. ipe vo ñ lz hoc vbū
al eciā habeat expositōes. Ad illud q; subiū
git de gradib⁹ pphetie ⁊c. Ex dictis pz q; tā
dauid qz moyses habuerūt pphetică illustra
tōz absqz signis sēsibilib⁹ q; ē ualde excellēs
i gradib⁹ pphetie ñ tñ ē sum⁹ grad⁹. nā ui
sio clara diuīe ēntie i statu me qz moyses
habuit ut dictū ē excellētioze gradū pphetie
cognitōis ostituit. Itē q; addit postil. moyses
ñ habuisse totiēs. nec ita cmuit illustratōes
ppheticas sic dauid nō ur hze aliqd fūda⁹
i sacra scriptura nec ipemet aliqz alle. aucto
ritatē ad h⁹ faciētē ⁊ iō nō requirit aliqua
solutio pēsertim cum oppositō ex sacra scrip/
tura rationabiliter posset deduci. Si ei nūme
rent psalmi a dauid editi ⁊ pphetie singule
ptis sententiā gregorij sup illud ezech. j. Tā
qz rota in medio rote. Cū igit moyses fuit
pcipuus ueteris testamēti quasi de nouo legē
proponēs. Ad cui⁹ legis obseruationē alij p
phete populū inducebant. sequitur q; moyses
omnia misteria christi tradidit. Nec ex hoc
eius excellentia diminuitur qa non expresse
tradidit sed implicite. Nā hoc ex defectu po
puli contingebat qui rudis erat ut doctores
dicunt. ⁊ ideo nō exdepiebat talia talibus ex
pmere sicut ⁊ xpus apostolis dicebat. Mul/
ta habeo uobis dicere. sed nō potestatis por
tare modo Johan. xvi. ca. Cōclusio igit san/
cti tho. nō obstantibus pdictis obiectionibus
firmissime uidetur tenēda tāqz uera ⁊ in sa/
no seu in plano itellectu sacre scripture fun/
data. illa enī uerba deutro. ultimo. Non sur/
rexit propheta maior moyse nō debent itelli
gi ut postillator dicit usqz ad tempus iosue
tātū qa si potius dixisset. Non surrexit usqz
in hodiernū diez prout in similibus solet di/
ci. sz eū dicit. Nō surrexit ultra denotat ex/
clusionē rspectu futuri temporis. nec ex hoc
excludunt ministri noui testamēti qa stat⁹
antiquorū in scripturis sub quodā seculo qua
si ppetuo sepe nominat ut nume. xxiij. ca.
Legittimū sempiternū erit uobis q; se nō ex
tendit ad tempus noue legis. ut patet ituenti
⁊c. Auctoritas igitur beati gregorij. Dicētis
q; dauid clariorē cognitōz hāc qz moises ex
ponēda ē ut intelligatur sic q; dauid clarius
expressit misteria christi modo ⁊ ratione. si/
militer ⁊ q; glo. pōit dauid fuisse eximiū pro
phetarum intellgendū ē agiographoz. nū. ij
reg. xxiij. ubi tota excellentia illustrationis
ipsius dauid hz dicēs. Spirit⁹ dñi locut⁹ ē i
me ⁊c. ibidem intitulatur egregius psalmi
sta israbel ubi notandū q; nō dicit egregius
propheta. seo egregius psalmista in quo pro
positū satis innuitur ⁊c.

ipsius moysi in penthaeuico contente indubi
tant pphetie excedūt psalmos ⁊ p ons si in
quolibet psal. reqrit noua illustratio pari ra
tione ⁊ i qualibet prophetia mosaica. Nec
eni uerisimile uidet. q; ille qui tam familiari
ter cū deo se habebat ut de illo legeret. Lo/
quebatur deus moysi facie ad faciez sicut hō
solet loqui cū amico suo. Numeri. xxxiij. ha
beret pauciores illustratōes qz ipse dauid de
quo nihil tale legitur. sed potius aliud quod
est satis ad oppositū. legitur ei deus misisse
prophetā suū nathan ad dauid ut ei reuela/
ret aliqua de uoluntate diuina erga eū. ij. re.
vij. ⁊. xij. similiter pmo reg. xxj. ⁊ ii. reg. ulti
mo legitur. Bad propheta missus a deo ad
ipsum dauid ut eidem denūtiaret quedam fu
tura ex quibus satis demoustrat dauid non
habuisse tam frequentes illustrationes sicut
moyses qui nūqz legitur istructus nisi a deo
uel angelo. Et notandū q; gad propheta iti
tulatur in capitulo alleg. Uidēs. dauid. idest
propheta ipsius dauid. Qui ei propheta dici
tur hodie uocabat uidens. j. reg. ix. Ex qui
bus patet q; gad propheta frequenter denū
ciabat ipi dauid aliqua prophetica. quod de
moyse simile nunqz legitur. Item ad hoc qd
postillator ait pphetiā dauid sortiri quandā
excellentia ex eo q; christi misteria magis
expressit cum finis totius legis est xpus ⁊c.
Dicendum q; licet talis excellentia sit uera
nō tñ ꝯcludit excellentia simpliciter sed secun
dū quid. Excellentia enim prophetie moy/
si ex omnibus que ad prophetiā efficacē cō
muniter requirūtur cōsurgit. unde excellen/
tior debet dici simpliciter. Excellentia tñ pro
phetie dauid ex maiori expressione misterio/
rū christi tātū ꝯsiderat. q; dē cōsideratio ē
secūdū qd. Nec etiā hāc ꝯsiderationē excellē
tior ceteris posset dici prophetis. Nā de isai
ait Hiero. in eodez prologo q; ita uniuersa
christi ecclesieqz misteria ad liquendū prosecu
tus ē ut nō eū putes de futuro uaticinari. sz
pteritis hystoriā texere. hec ille. Constat er
go q; maior excellentia est uniuersa misteria
christi ⁊ ecclesia in liquidū redigere qz illud
quod doctores tradūt de dauid de quo non
uniuersaliter dicūt sz indifinite misteria xpi ex
pmere. ⁊ tñ nec ob hoc isa. dz eximi⁹ prophe
tarū ⁊ a fortiori nec dauid sic dz dici. Circa
qd etiā attēdendū q; moyses oia xpi misteria
ꝯplicite tradidit seu figuraliter sz nō explicite.
totū ei nouū testamētū in ueteri cōtinet in

Replica.

Circa psalteriū burgensis ampliuſ
qz circa alium aliqz laborauit ad
dendo. in additionibus aūt illis
quāuis nonulla uideant absurda
manebunt tamen a me intacta ea que dire/
cte non sunt contra postillatorē. Nam i hoc
opere non est intentionis mee bur. male di/
cta reprehendere. sed solum postillatoris be
ne dicta defensare contra burgensis in uali
da ⁊ improba magna machinamenta.

Unde cum in aggressu postillatoꝝ dixerat q; liber psalmoꝝ apud latinos reputatur inter pphetales q̄uis apud hebreos cōputet int agiographa Burgensis contradicit ex facto beati hiero. q latinus fuit qui ī prologo galleato ponit psalmos inter agiographa. Hic dico q; bene respicienti prologum galleatum qui est prologus in libro regum. statim clare patebit q; illā distinctionem tripartitā nō asserit beatus Hiero. misi ut ostendat libros ab hebreis receptos distingui cōtra apocrifos. ī se aūt nō asserit illam hebreoꝝ distinctionez sed allegat eoꝝ oppininnē. ꝟstat eī agiographa sicut ꝛ prophetia multipliciter dici. secūdū eī uocū ꝓprietatem agiographa dicūt omēs sacre scripture. sic accipiendo beatus Diom. ca. j. ecclesiastice ierarchie dicit. Venerandissima eloquia diuinitus esse que in agiographis tradita sunt ꝛc̄. Secūdo dicūt agiographa. ut ab usu nomis p hebreos cōtra pphetica. ꝛ legaliga distincta. ꝛ bene hebrei hoc nomie abutunt. q; a agiographū dicitur ab ayos q; est sanctus ꝛ grophos scriptura quasi sancta scriptura uel a sanctis cōscripta. qđ nouī cū sic cōmune legalibus pphetalibus ꝛ alijs. p quandā anthoniomasiā hebrei. fortasses speciāliter dauid ꝛ danielis iob ꝛ alioꝝ scriptis đputarūt. Similiter propheticus liber secūdus hugonē de sancto victore dupliciter dicit. uel q; scriptus stilo prophetico scz de futuris uel naturaliter ignotis uel q; scrpt⁹ a pphetā. In ꝓma acceptione ꝛ dauid ꝛ danielis ꝛ iob libri ꝓphetales dici possunt. q; altissimas pphetias stilo pphetico texerūt. Secūdo mō loquēdo ꝓpheta tripliciter ꝟsideratur. ut uidelicet sit pphetā officio missione uel gratia q̄uis igitur dauid doniel iob spiritu ꝛ gratia fuerūt pphete ū tñ officio uel missiōe. iō libri eoꝝ inter pphetales nō cōputat. Et q; inter legales etiā ꝓprie ꝓputari nō poterant hebrei nomē agiographis eis imponebant. illū igit modū hebreorū beatus Hiero. non asserit nec laudat. sed allegat ut patet studiose respicienti plogos eius. Nec ualet q; burgensis p ofirmatōe sue intētionis adducit il luo Lu. xxiiij. oportz impleri omnia que sunt scripta in lege prophetisset ꝑs. de me. Nam xp̄s nō itendit p illa ꝥba distinguere libros sz materias librorꝝ. nō ei liber psalmoꝝ excludit a libris propheticis cū ī eo oia xp̄i ꝛ ecclesie misteria sūt stilo pphetico scripta. Nec auctoꝝ libri excludit a prophetis cū sit eximius prophetaruꝫ cuius non legatur missus ad prophetādū tāq; ex officio ſz quo ad materias librorū distinguunt psalmi ꝓphetice ꝛ lex que tria in eodem reperiunt libro. Lex enī ē materia de agēdis. ꝓphetia de futuris euētibus psalmus de diuinis laudib⁹ cātādis. Nunc aūt ī libris moysi repit lex dirigēs actus humanos. ī eisdē repitur ꝓphetia ꝑnūtians euētos futuros. reptunt etiā in ipsis cātica ad psallendū ꝛ laudādū deū ꝛ illa quadā precellentia dicunt agiographa que tres materie etiā reperiūt ī psalterio quasi in singulis libris sacre scripture. xp̄s igitur p sua uerba illas distinguere uoluit librorꝝ materias ī libros ut dictū est. Item in eodē aggressu postil. mouit questionē an dauid sit ꝓphetarū eximius. Et dicit q; sanctus thomas. uult q; non sed moyses. Ad quam questionem sanctus Tho. aliquas rōnes adducit. Postil. non faciens uim de illa q̄stione. pertractat rōnes adductas ostendēs eas nō ualere. Sed Burg assumit hic certamen pro sancto Tho. putās soluere ꝛ euacuare rōes postil. contra sanctū tho. factas. Sed potius uidetur eum inuoluere q̄s defensare. Ad quod uideudū tangam secūdum ordinem rationes sancti tho. Argllatim ꝛ obiectiones postil. ꝛ factū Burgen. ptracta bo. Est igitur ꝓma ratō sancti tho. quia moyses uidit clare essentiā diuinā dauid. nō igit moyses est excellentioꝝ ꝓpheta quam dauid. Contra effectū huius argumenti arguit postillatoꝝ. primo sic. ex eo nemo. potest dici excellentioꝝ propheta quod rationem ꝛ actum pphetāndi excludit sed clara usio essentie diuine est huiusmodi ergo ꝛc̄. Burgen. ante dicit hanc obiectionez non ualere quia si ualeret inquit christus non posset dici propheta. quia semp clare uidit diuinam essentiā. Sed burgen. huit obiectioni respōdet sanct⁹ tho secunda secunde. q. cuij. ar. v. in respōsione ad terciū argumencū dicens. christus fuit cōprehensoꝝ ꝛ uiatoꝝ iuquantum comprehensoꝝ nō competit sibi ratio prophetie sed solum inquātum uiatoꝝ hec ille. Unde apparet q; sanctus thomas sic per burgensem non uelit defendi. Clarius etiam dicit idem ibidem questione. clxxvij. ar. ultimo in solutōe tercij argu. uñ sicut clara usio excludit rōez ꝓphete a xp̄o secūdū sanctū tho sic eadē clara usio excludit rōez ꝓphete a moyse ꝛ paulo durāte usiōe p ꝟsequēs clara usio nullū gradū dic pertinēte ad rōez ꝓphetie q; ē ꝓpositū postilla.

Ea aūt que bur. dicit de moyse arguūt eum fuisse prophetis sui temporis excellentioreꝫ non ratione usionis clare sed magis familiaris locutionis dei ad ipsuꝫ. ꝛ hoc signatur cū dicitur Ore ad os loquor ei palam ꝛ non p enigmata quia precepta ꝛ leges loquebant deus sine enigmatibus Postil. etiā suā obiectionem cōtra primā rationem sancti thome cōfirmat p hoc q; si clara usio arguit excellentiorem gradum ꝓphetie. igit moyses fuit excellentioꝝ propheta q̄s omnes apostoli preter paulum quod sanctus tho. negat. Hanc confirmationē burgen. uolens euacuare potit duas differntias inter habere spiritum prophetie. Primo dicit q; antiqui ipsum habuerūt in quadā dispositione ꝛ solo actu. apostoli antē habitu. Ideo apostoli habuerūt donū prophetie excellentius q̄s moyses. Secūda differentia q; a antiqui habuerūt hoc donum ut gratiam gratis datā. apostoli autē ut gratiā gratū facientē. ideo apostoli erāt excellentiores ꝓphete. Sed utrūq; membrū illius distinctionis est cōtra sanctū tho. Nā oppositū prime differentie disputat ꝛ ocluoit sanctus thomas ubi supra q. clxxvij. ar. ij. p totū ostendens q; lumen ꝓpheticū se habet p modum passionis ꝛ impressionis non p modum habit⁹. Idez dicit. q. clxxvij. ar. ultimo in respōsione ad terciū argumentū. Sed quod addit burgē q; apostoli poterāt in actu prophetā di q̄n uolebant quod est signū habitus hoc falsum uidetur. Nam apostolis dictū est. duz steteritis ante reges ꝛ presides nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. dabit ei uobis ī illa hora quid loquamini. non ei uos estis qui loquimini sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Quod exponens beatus Greg. dicit uos uerba editis. sed ego sū qui loquor que frustra essent apostolis pmissa pro certo si id facere rōne habitus esset sē per in eoꝝ potestate. Opposituꝫ ei secunde dr̄ie burgen. disputat ꝛ concludit idem sanctus Tho. ubi supra a questione. clxxvj. usq; ad questionē. clxxix. in omnibus articulis et questionibus ostendēs ꝓphetias esse gratiā gratis datā. Nec est quis doctoꝝ notabiliuꝫ tractans id apostoli pme Cor. xij. ubi enūerat inter alias gratias prophetiā qui exponit illū passum de gratijs gratuitis. Ponunt enim differentias inter gratias. quia gratia gratū faciens solū utilis est habenti. gratia aūt gratis data etiā nō habenti quia ecclesie ꝛ his quibus directione opus est. Unde puerile argumentū faci t burgen. arguens q; a apostoli ex replicatione spiritussanti habuerūt carismatū dona. igitur illa dona omnia erāt gratū facientia uel inseperabiliter se habentia ad illa. nā secundum apostō. illa cessabuut in beatitudine gratuita autem non sed pficientur. q; gloria dicitur gratia cōsumata igitur nec in separabiliter erāt in apostolis cōiuncta. Fateor q; post missionem spiritussancti illa dona fuerūt coniuncta gratie gratuite sed ex hoc non sequitur igitur illa dona facta sunt gratuita uel in separabiliter coniūcta. sicut non sequitur albedo ꝛ dulcedo coniunguntur in lacte igitur albedo fit dulcedo. nec est uerisimile ante missionez spiritus sancti apostolos dona gratis data non habuisse. q; regressi cum gaudio eo q; spiritus eis in nomine domini subicerentur. audierunt dominum dicentem in hoc nolite gaudere quia spiritꝰ uobis subiciuntur sed gaudete quia nomina uestra scripta sunt in celis. Hec uerisimile ē illa dona post missionez spiritus. s. facta fuisse alterius rationis. manserūt igitur gratis data quāuis. pfectioi gratie coniuncte. Et quia omnia que burgensis hic ad saluandum dicta sancti tho. contra obiectionez primam postil. adducit sunt contra sanctum tho. ideo querit saluare ea. unde sanctus tho. ea saluari uult.

Male igitur ingressus est certamē p eo. q; a contra eum sentiens secū nō est ꝛc̄. Nunc sequitur secūda rō sancti thome arguit sic. moyses ꝓphetiā suā denūciauit toti populo. nō sic dauid nec aliquis aliorū. igitur moyses fuit propheta excellentioꝝ. Contra illā rationez argmt postil. sic denūtiatio ꝛ publicatō ē accidēs sequēs ꝓphetica cognitōz ī nō nariat gradū ꝓphetie. bur. aūt dic hāc obiectōz nō ualere dās instātiā de hoie habēte magnam gratiā ꝛ uirtutē quoniā ille ē excellētioꝝ hoie tātā grāz nō habēte ſz grā ꝛ ⁊tus nō sit de essentia hois. sicq; cā q̄nq; ꝟsequt effectū. sed illud nō ē scholastice dictū. nā hō habēt grāz nō ē p se ꝛ itrīsice excellentior hoie ñ hīte. ſz bñ sequt denoīatiōz uirtutis ꝛ grē que extrinsecus aduenīūt. sed hoc nihil ad ꝓpositum nam gradus rei est ipi rei modus intrinsec⁹ q; p nihil extrīsecus pōt uariari. albus ei hō nō est magis homo q̄s niger quāuis sit alꝰ uel altez. omnis enī qualitas aduenies uariat si intrīsec⁹ intrīsice. ꝛ si extrinsecus extrīsice

Nunc autem denūctiatio ꝓphetie uni ul plu

ribus nō solū ē accidēs extrinsecū. sz accidēs p accidens rōe pphetie. tō nihil talū uariat gradum eius intrinsecū. q gradus etiā scd'm sanctū tho. attendit penes maiorem pfectionem illustrationez luminis pphetici non ex maiori pfectione pphete saltem gratiali.

¶ Unde stat aliquē pphetam esse in gza perfectiorem qui non est pfectior pphetа utputa. Jheremias sanctificatus i utero nec grauiter legitur peccasse. z pro ueritate multa sustinuisse dicit. Ideo ille pphetа dicit pfectior qz dauid. cū quo stat q dauid fuit pfectior propheta. qa pfectius illustratus ut etiam tenet bur. pro consolatione burgen. q hic putauit pfectionē accipi a fine. dico q stat moysem pptер denunciationē fuisse pphetam. utiliorē. sed dauid propter illustrationes mentales excellentiorē. Exemplum familiare. sunt duo doctores. unus excellentissime litterature. alter solus competentis iste cōpetētis litterature bene predicat. aliter balbutiens non pōt pōicare. nunquid predicans nō predicanti debet censeri doctor excellentior. certe nō sz bene conceditur utilior sic in proposito

Tandem sequit tercia rō sancti tho. Arguit enim sic moyses cōfirmauit pphetias suā pluribus miraculis qz dauid uel quicunqz alius. igitur fuit propheta excellentior. Contra illā rōez arguit postillator sicut cōtra secundā. qa talis confirmatio p miracula est accidens. Sz burgen. minus erudite dicit rūdendo ad illā obiectionē sicut ad porē. Nā facere miracula cū sit accidens extrinsecū nō seqnēs de necessitete spiritū propheticū. plura ut' pauciora facere miracula. non uariat rōez nec gradus intrinsecus spiritus prophetie. Confirmat' qa spiritus faciendi uirtutes z miracula z spiritus pphetie sunt dona gratis data z essentialiter distincta. ideo unum non specificat gradum alterius. Stat igitur excellentiorem propheta utputa iohannem baptistam pauciora uel nulla facere miracula z minorem prophetaz facere plura. imo stat quē facere q nunqz fuit propheta. z ecōuerso esse prophetam qa nunqz fecit miraculum Burgensis autē inter alia duas assignat rōnes inualidas quare Johannes baptista. cuz essz plus qz ppheta nullum legitur fecisse miraculum ad colorandum sum errorem. prima est qa uita eius fuit taz pclara q. non indigebat cōfirmatione miraculorum. Patz autem q uita ebristi fuit multo pclaior. cuiu' tota uita z omnis actio nostra est instructio. Si igitur burgensis uz xps minus quā iohannes debuit facere miracula cuius oppositum docuit deus opera que ego facio testimonium perhibēt de me. Secunda ratio burgen. ad idez est q iohannes opatō em miraculorum xpo tanqz principali reserubat. nec illa ualet quia ea xpo reseruare ad tpm non ptinebat facere nisi instrumentaliter z misterialiter sicut nec ad quemcunqz sanctum alium prout dictum est in correctione prime additionis circa otauuz capitulum exodi. Nec ualet obiectio contra postillā. dicentem q moyses habuit tocies nec ita communiter illustrationes propheticas sicut dauid specialiter itellectuales. Contra qd' burgensis arguit. q quia i scripturis plures reperiuntur prophetie moysi qz psalmi quos fecit dauid. z cum quelibet prophetia requirit specialem illustrationem. sequitur moysen frequentius illustratum qz dauid. Etiā quia dauid fuit instructus ab hominibus z a hijs prophetis sicut per natam z gad quod nō legitur de moyse. igit' ap̄hz a deo illustratus ad hec dicēdū q. posito sz nō cōcesso q moyses habuisz illustratiōes qz dauid illas tamē habuit omunit' p sensibilia signa usui uel auditui p̄tata. nō sic dauid q sp habuit itellectuales illustrationes sine huiusmoi sensibiliū speciez p̄tatōe. igit' dauid habuit freqntius illū excellētissimū gradū pphetie qz moyses illustratus nisi interuenerit aliqd' sensibiliter usum uel auditum p misterium angelorū presētatum. Nec obstat si dauid aliquando fuit informatus ab alijs prophetis in agibilib' ut' alias. hoc enī fiebat illis tepibus quādo dauid non fuit capax prophetalium illustrationum utputa in fuga a facie saul. de qua pmo Regum. xxij. uel in cura z solicitudine quando cogitauit de domo domini construenda. de qua secundo regum septimo uel in peccato de quo secundo Regum duodecimo uel ultimo. In talibus enim dispositionibus non est mens apta ad propheticas illustrationes maxime intellectuales quia in bis oportet animum esse a sensibilium occupationibus absolutum. Sed z moyses huiusmodi instructiones in agendis recepit ab homine scilicet ietro ut patet. Et i Exodo decimooctauo. ca°. Nec ualet quod bur. respondet ad rōez. postill. acceptā ex dictis. s. tho. Nam excellētia dauid nō ē secz qd z extrinsecū. sz simpliciter z intrinsecū qa secūdū pprīā rōez. qa sic secūdū sanctuz tho. dauid plura misteria xpi plenius z clarius exp̄sit ita etiā pleni' z clarius uidit. qui mōi uidendi cōstituunt eū i eē prophete excellentiores similiter scd'm ppriaz rōez pphete. qui olim ad hoc uidetes dicebant'. Et quod arguit burgensis de ysai. nō urget. quia z si ysaias put dicit beat' hiero rōne pluralitatis misteriorū de xpo expressorū fuit magnus pphetа tpe tū illū gradū illustrationis intellectualis sicut dauid omuniter non habuit. sed p imagines uisas uel auditas sicut moyses cōmuniter pphecia texuit. Quale igit' concludit burgensis p oppinione sancti tho. quia per dicta a sancto thoma negata ut patuit supra.

Beatus uir. Quauis beat' Aug. dicat ipsū dauid fuisse actorem omniū psalmorū. tamen Hiero. q diligentius studuit circa textū sacre scripture. pptер quod i hoc est magis sibi assentiendū dicit contrariū. In plogo enī super psalteriū nominat decē actores psalmorū scz Dauid. Moysem. Salamon. Tres filios choze Asaph Etham Hemā. z Jditum. preter etiā istos dicit q. plures psalmi facti sunt ab alijs sanctis prophetis quoz nōia ignorātur. unde z aliqui psalmi sut sine titulo. z aliqui habentes titulū nō exp̄mūt nomina actorū ut uidebitur infra prosequendo. Similiter Rabi salomon sup pncipiū libri psalmorum nōiat decem actores ipsorum. scz melchisedeh abraham. moysen. dauid. salomonen z asaph. tres filios choze z idithū. z sic in aliquo differt a Hieroymo. qa ponit abraham z melchisedech iter actores psalmorū z omittit heman z ethan. quod tū uidetur uerius uidebit' in locis suis prosequendo. Videretur ergo forsitā alicui q. secundus actores psalmorū liber iste posset diuidi. sed hoc non pōt cōuenienter fieri. qa psalmi unius actoris nō ponūtur segregatim ad unā partem. qa inter psalmos dauid ponūt' plures de psalmis aliorū. z inter psalmos aliorus a dauid ponūt' aliqui psalmi ipsius dauid. ut uidebitur. Item post psalmum lxxj. in cuius fine ponitur in hebreo explicit psalmi dauid filij isai. ponunt' plures psalmi ab ipso dauid intitulati tanquaz ab actore

Ratio aūt hui' est. qa secūdū q. dicit hiron. in prologo super psalteriū psalmi a diuersis auctoribus cōpositi postea p longuz tempus fuerūt in uno libro collecti. z sicut inuenieb̄tur sic scribebantur. pptер quod aliqui psalmi prius facti posterius sunt scripti qa tardius fuerunt inuenti. Et eodem modo de actoribus. qa omnes psalmi unius actoris nō fuerunt simul inuenti. nec immediate unus post alius. sed in medio fuerūt inuenti aliqui psalmi aliorū doctorū. pptер qd' liber iste non pōt diuidi scd'm ordinez actorū nec etiā temporis ut patet ex dictis. nec etiaz materiarū qa in diuersis psalmis z diuersoū actorū z distanter scriptis eadem materia frequenter tangitur. z econuerso aliquādo in eodem psalmo d' diuersis materijs agit' pptер quod nō uideo bene qualit' artificiose posset diuidi liber iste nisi i quodā generali. qa pmo ponit' prefatio z secundo executio z tercio principaliter i enta conclusio. secūda ps incipit in pncipio secūdi psalmi tercia in pncipio centesimiquadragesimiquinti. lauda anima mea dominū. huiz enim libri intentio est diuina laudatio. Circa pmū sciendū q. hic ps. ē sine titulo i hebreo. z hoc idem dicit hiero. in plogo super psalmum. pptер quod si in aliquibus libris inueniat' scriptū ps. dauid nō uidetur esse uerū. sz magis ab aliquo nescio quo pro sua uolūtate appositum. sed magis uī iste ps. esse cōpositus ab illo qui ps. collegit z in hoc libro redegit qui secūdū cōmunē oppinionē z magis uerisimilez credit' fuisse esdras ut supra dictū est. z sue collectiōi hūc psalmū ꝑposuit p modū cuiusdem plogi. qui tamen uere dicit' ps. alijs cōpaginatus. secūdū q. habet' Act. xiij ubi dicitur sicut scriptuz est ps. secundo filius meus es tu hodie genui te. quod habetur ps sequenti. qui non posset uere secūdus dici nisi iste esset primus. z merito inter ps. computatur. quia esdras spiritum propheticum habuit et eius liber inter scripturas canonicas ponitur. Igitur in hoc psalmo q. per modum ꝓfationis ponitur esdras inducit ad studiū sacre scripture que in hoc libro cōtinetur p modum laudis diuine. z hoc facit dupliciter. p°. excludendo a fidelibus doctrinaz peruersam secūdo concludendo in eis doctrinā catholicā z sanam ubi. sed in lege. Circa pmū sciendum q. in doctrina peruersa hic est processus. qa primo ad eam audienda aliquis ab infidelib' inducit'. et ex hoc excludit dicēs. Beat' uir qui non abijt in consilio impiorū. vi. infideli

um. sicut enim pietas ꝓprie respicit cultū le/
gis diuine. ita impietas p oppositū studium
doctrine puerse. ille aūt qui se elongat ab ea
dicitur beatus beatitudie celesti. uon in re sed
inspe. sicut dicit philos. primo ethicoꝝ q; pue/
ros beatificamus quāuis non sint adhuc ca/
paces felicitatis pollicite. sed qa ad hoc sunt
dispositi p conditionem indolis bone. Secun
do in doctrina peruersa aliquis per frequen
tem auditum habituatur. et hoc excluditur cū
dicitur. et in via peccatorū non stetit. p stati
onem enim qui immobilitatem importat ha
bitus doctrine peruerse significatur. qa habi
tus est de difficili mobilis. Tercio habituat⁹
in doctrina peruersa doctor aliorū efficitur
ad sui et aliorū casum miserū et hoc excluditur
cū dicitur. et in chathedra pestilētie nō sedit
Jin hebreo habetur. et in cathedra derisoruꝫ
non sedit puerse enī doctrine doctores scīm
ueritatem sunt derisores. qa errores docent
sub specie ueritatis. Sed in lege. Hic conse/
quenter cōcludit q; ifidelibus debz esse exer
citiū sacre scripture. et primo ostendit huius/
modi exercitiuꝫ. et secūdo exercitij ꝑmiuꝫ ibi
Et folium eius nō defluet. Circa ꝑmum scie
dum q; sicut in progressu peruerse doctrine.
triplex est gradus ut predictum est. sic est in
progressu sane doctrine. ꝑmus est intenta au
ditio et deuota. quod notat cū dicitur. Sed in
lege domini uoluntas eius. Secūd⁹ est habi
tuatio firma. ideo subditur. et in lege eius me
ditabitur die ac nocte. p frequentem enī me
ditationē habitus scientie generat et firma
tur. Terci⁹ est aliorū instructio proficua ex
habitu ꝓcedens. et hoc notat cū subditur. et
erit tanquā lignū quod plantatum est secus
decursus aquarū quod fructū suum dabit i tē
pore suo. discipulus enim audiens deuote et
intente accipit fructū sacre scripture a docto
re. sed quādo habituatus incipit docere tunc
dat huiusmodi fructum aliis tempore sue do/
ctrine. Compatur autem merito talis doctor
ligno secus decursus aquarū plantato. qua
fidelibus doctoribus ecclesie assūt fluenta di
uine gratie et tandem glorie. scīm quod dici
tur Eccli. xxxiij. qui elucidāt me uitā eternā
habebunt. sacri enī doctores sunt sacre scrip
ture que uera sapientia est elucidatores. Et
folium. Hic cōsequenter ponitur ꝓfectus ex
ercitij ꝑmium. et primo ostenditur qualiter
fidelibus cōceditur. secūdo qualiter puersis do
ctoribus denegatur. ibi. non sic impij. Circa
ꝑmum dicitur. et folū eius non defluet. nē.
fluxus enim foliorū est signū mortificatiōis
arboꝝ. sed nūoꝝ et permanentia eorum ē sig
nū euidens uite ipsorum. uita autem spiritua
lis in presenti habetur p gratiam usqz ad fi/
nem continuatam. et quantū ad hoc dicitur.
et folium eius non defluet. ideſt doctor fide
lis a gratia et caritate nō deciz quia in pre
mium sui laboris conceditur ei in ꝑsenti et post
ꝓcedit ei in futuro. ideo subdit. Et omia que
cunqz faciet prosperabuntur. qa per opera
sua ad beatitudinē sempiternā deducetur. ro
nij. diligentius deo omnia cooperantur in bo
num nē. Non sic impij. Hic cōsequent. dic/
tum premium a peruersis doctoribus excludi
tur. et secūdo ratio huius redditur. ibi. quoni
am nouit. Circa primum dicit. non sic impij
quia peruersis doctoribus. primo denegatur
uita gratie. et secūdo uita glorie. idio replica
tur. non sic. sed tanquā puluis quem proicit
uentus a facie terre. compat aūt doctor p
uersus pulueri per uentum deiecto quia do/
ctor peruersus ad fingendum errores et pcu
losas nouitates p uentū superbie et iactis glo
rie impellitur. et sic primo deicitur i foueā cul
pe et postremo in foneam iehenne. propt qđ
subditur. Ideo nō resurgūt impij in iudicio.
licet enim in iudicio extremo omnes genera
liter resurgant tamen doctores peruersi et eo
rum sequaces non resurgent ad suā exalta/
tionem sed ad maiorem sui depressionem. qa
tunc. deicientur in foneā iehenne in anima si
mul et corpore. et quia non solum damnabūt
puersi doctores. sed etiam doctrine ipsorum
imitatores p mala opera. ideo subditur. ne
qz peccatores in consilio iustorum. sic enī de
bet scribi in consilio. quia in hebreo et i trā
slatione Hiero. accepta immediate ab hebra
ica ueritate habetur in congregatione iusto/
rum. ista aūt congregatio est in beatitu/
dine celesti. secūdū quod dicit ps. xlvi. pnci
pes populorū cōgregati sunt cum deo abra/
ham. Quoniam nouit. Hic cōsequenter rō
ꝓpositorum redditur. scilicet quare gratia et
gloria peruersis doctoribus denegatur. et bo
nis cōceditur cū dicitur. Quoniam nouit do
minus uiam iustorū. i. processum eorum per
uiam prelentis uite nouit notitia approbati
onis. uiam aūt puersorū nouit notitia repro
bationis. ideo subditur. et iter impiorū peri
bit. qa iter eorū p uiaz preleutis uite. i moz
te terminat ad damnationem anime. et in fu

turo iudicio ad damnatōem anime simul et
corporis terminabitur. et sic omnino pibunt
peruersi absqz aliqua spe redeundi.

In psalmo primo beatus uir ubi dicitur
postilla Quāuis beatus aug.

Additio.

Quod aūt dauid sit omiuꝫ psalmo
rū actor ꝑt Augu. ponit potest
tribus rōnibus comprobari. Pri
ma est. nā cōmuiter tenetur q;
dauid dicitur ꝓpheta antonomatice seu p
excellentiā. sicut etiā paulus dicitur apostol⁹
et fact⁹ apostolus eodem modo ꝓout in glo/
sa psalterij et prologo habet. Et rō huius ē
quia dauid respectu ꝓphetarum in cōmuī
in duobus excellebat. primo quia sine appari/
tione alicuius figure sensibilis ueritatem in
telligibilem de occultis capiebat per diuinaz
reuelationem. quod non sic est de aliis. ꝓp
hetis communiter dictis excepto moyse qui
per quasdaz similitudines rerū capiebant di
uina iuxt illud osee. xij. In manu ꝓphetarū
assimilabor. 2°qa. alij ꝓphete ꝙsi p enigma
ta de xpo ꝓphetauerūt. unde super illū psal
Nebulosa aqua in nubibus aeris glo Ob
scura doctrina i dictis prophetarum. Dauid
autem ꝓout dicitur in glosa in prologo psal
terij de in carnatione de passione de eterna
genitura christi euidentissime deseruit. Sed
constat q; hec duo excellentie prophetandi i
ueniuntur in psalmis qui non intitulant ipi
dauid sicut in ipsis qui dauid intitulantur i
psalmo enī secūdo scilicet quare fremuerunt
gentes. qui psalmus nō intitulatur ipi dauid
expresse fit mētio de generatōne eterna xpi
cum dicit. Filius me⁹ es tu ego hodie genui
te. Similiter de regno christi a deo constitu
to cum dicitur. Ego aūt constitutus suz rex
Similiter etiā in pluribus aliis christi miste
riis ut latius patebit in sequenti psalmo taz
in postilla quā in additione et hoc sine appe
ritōe alicuius figure uel signi sensibilis sicut i
aliis psalmis ipsi dauid intitulatis hoc idez
patz in quāplurimis psalmis intitulatis filijs
chore et asaph et aliis ꝓout est manifestū dis
currenti per singulos. pari igitur rōe asaph
et filij chore et huiusmodi deberent dici ꝓph
hete p excellentiam et egregij psalmiste isra/
hel sicut et dauid quod est inconueniens et cō
tra omnes de hac materia loquentes tā he
breos qz catholicos. Secunda ratio est. Naz
si psalmus certū non habens titulū non de/
bet ipsi dauid attribui ꝑt supponūt oppinā
tes in hac pte contra beatū Augustinum pa
ri ratione omnes qui sine titulo reperiuntur
nō sunt dauid attribuendi sed hoc est ma/
nifeste falsum. Nā psalmus. cūj. qui incipit.
Cōfitemini domino et inuocate nomen eius
et psalmus. xcv. qui incipit. Cantate domino
omnis terra. sunt in psalterio secundum he/
braicam ueritatem sine titulo et tamen ma/
nifestum est q; eorum actor fuit dauid. ut pa
tet ꝑmo palipomenon. xvj. capitulo. ubi isti
duo psalmi cōiuncti attribuuntur ipsi dauid
prout etiaz postillator ibidem dicit. Et pari
ratione etiā dicendū est de alijs psalmis titu
lum non habentibus q; sunt ipsi dauid at/
tribuendi. Tercia ratio est. Nam si psalmus
qui alteri preter dauid intitulatur non debz
attribui ipsi dauid ꝑt supponunt opinantes
in hac parte cōtra beatū augustinū pari ra
tione omnes psalmi alijs a dauid intitulati.
sed hoc est falsum. Nam psalmus. lxxix. qui
incipit. Deus iudicium tuum nē. intitulatur
salomoni et non dauid et tū actor ipsius psal/
mi fuit ipse dauid quod patet ex hoc. Nā in
fine ipsius psalmi dicitur. Complete sunt ora
tiones dauid filij ysaij. ex quo est manifestuz
q; dauid fecit hunc psalmum et nō salomon.
Ridiculosum enī esset apponere in fine euā
gelij secūdū Matheū ꝙpletū ē euangelium se
cundum marcū sunt etiam q̄dā alia ad hoc p
tinentia de quibus infra uidebitur in addi/
tione super psalmum. xli. qui incipit. Quem
admodum desiderat ceruus.

In eodem psalmo ꝑmo ubi dicitur i po
stilla. Cōpatur autze doctor puersus.

Additio.

Apud dialeticos regulariter dicit
sicut ꝓpositū de ꝓposito et oppo
situm de oppꝓsito unde cum do/
ctor catholicus ligno secus decur
sus aquarum plantato a psalmista compara
tur. merito eius oppositum scilicet doctor
puersus non pulueri sed et aliquo lingno in
deserto seu siccitate habitāti compari debui
sset. unde et Hiere. xvij. Cum uir confidens
in domino lignosup aquas trāsplantato cō/
paratur. ibidem homo prefidens in homine
quasi uertice in deserto nē. assimulatur. Sed
ratio differentie inter utranqz auctoritatez
ex pte materie de qua ꝓdicte auctoritate

tractāt sumi posset. Confidens enī in homīe nō est de se malus nisi iuquantū ꝓncipaliter nō confidat in domino. unde ibidē subiungit. Et a domino recedat cor eius ꝛc. ꝛ ideo ligno animato in siccitate degenti assimilat ꝙ adueniente humore in uita pseuerat. Sed doctor peruersus seu hereticus etiaꝫ si doctrine sue perniciose aliquātulū uere misceat penitus est piculosus et execrandus. unde ñ ligno aliqualē uitā habenti cōpari debet sz puluerī per uentum deiecto qui penit⁹ i fructuosis est ꝛ inanimatus.

Replica.

Jrca psalmum primum postillator dicit beatū Hiero. sentire nō omēs psalmos factos a dauid eius oppositū beatus Aug. sentīr uidetur. xvij. de ci. dei. c. xiiij. In hac parte tenet postillator. opinionē beati hiero. burg. aūt beati aug. in diuersis locis unusquisq; ꝓ oppinione rationes plures adducit. dicit tamen uterq; postil. circa psalmū. Domi⁹ regnauit iracantur populi. Et Burg. circa psalmū. Domine deus salutis ꝙ de titulis nō est multū curandū uerūtamen studiosis honestius est sanctorū oppiniones quātū possibile ē cōcordare quā argumētis euoluere. Jccirco ꝓ qualicūq; sanctorum concordantia pono q̄as uerisimilia dicta. quorū primū est istud. ꝙ auctorem alicuius rei esse contingit dupliciter Aut enī est auctor ut architectus aut ut manufactor. Illā distinctionē ponit Aristoteles ꝓmo metha. ostendens circa eandē rē illum isto modo digniorem autorem. Autor enim ꝓncipalis est dignior ī edificatiōe dom⁹ ē architectus. apud cuius intellectum est rei fiende ratio ꝛ ydea. ad quaz aspiciat mandat domum fic fieri. cuius mandati executor est ipe manufactor q̄ more irrōnabilium ut inquit Aristo. nō ad aspectū ydee sed ad mandatuz ꝛ directionē habentis ydeam operatur. Est igit̄ uterq; autor edificij q̄uis diuersimode ille ut dignior amministrat formā ꝛ speciem iste. ut minus dignus quia disponit materiā Sine illo fieret res irrōnabiliter ut uult beatus Aug. lxxxiij. q. sine isto nō fieret effectualiter. est igitur uterq; rei auctor. producit enim ille domum intra. iste domū extra in effectu. Secūdū dictū est quādocunq; due cause ꝓciales cōcurrūt ad eundem effectum ꝛ si diuersimode effectus ille uere dicit̄ procedere ex uts aq; efficatia ꝛ auctoritate. Ideo proles uere producitur ab utroq; parēte q̄a mater aministrat materiam. pater formā ut qbusdā placet. uel sicut alijs uidetur si mater aliquid facit ad formaz minus tñ ꝓcipaliter patre. Illo etiā modo ꝛ virgilius ꝛ guido ambo sunt auctores hystorie de bello troiano. quāmuis ille describit eam metro. iste prosa. Tercīū dictū quāuis principalior auctor effectus est amministrator forme q̄s materie hoc tamen intelligendū est de forma intrinseca ꝛ substantiali nō extrinseca ꝛ artificiali. quia alias manufactor esset potior architecto qđ est contra ꝓmum dictū ꝛ aristotelē. Quartū dictum uisio ꝛ uisionis intelligentia reuelate diuinitus sunt de extrinseca ꝛ formali ratiōe ꝓphetie. patet hoc dictū ex precedente corrolario. propterea enī ꝓphetie dicte sunt uidentes ꝛ quāto gradus uisionis est excellentior tanto ꝓpheta ꝛ ꝓphetia dignior. ꝛ ut dicit Dan. x. intelligentia opus est in uisione. nā nabuchodonosor balthasar ꝛ cayphas. quia uisionis reuelate intelligentiaz nō habebāt ꝓphete dici no merēt. Per hec dicta potest sumi talis concordantia doctorꝫ sanctorꝫ. Hā cū beatus Aug. omīuz psalmoꝝ auctoritatez dauid attribuit. titultos asaph ꝛ alijs asscriptos exponit ad hoc significandū uidelicz qđ illi intelligebantur illorum psalmorū cantores uel cōpositores secūdū materiam a dauid ministratā. Huius rei uerisimilitudo potest accipi ex uerbo dauid infra cum dixit quoniā nō cognoui litteraturā ꝛc. dauid enī ab ineunte puericia patris sui pascebat oues. a pastu ouium assumptus ad miluciam. ꝛ cito post inunctus i regem. cōsequēter odiū saul ꝛ ꝓsecutionē fugiens studio uacare non potuit. post mortem saul statim unctionem regiam assecutus. bellis contra philistijm occupatus ꝛ alias gentes in circuitu a studio litterarū fuit impeditus. Omnes enī psalmi ut uult beatus Hieroni. in hebreo sunt metrice ꝛ ornate compositi quem stilū illiteratus secuudum conmunem curſū seruare non consueuit nisi quis dicat dauid huiusmodi scientias liberales habuisse infusas quod auctoritate cauet. nā si sacram scripturā legamus quibusdā infusam que ad salutē ꝓtinz nō tñ legimus artes infusas que ut plurimū seruiunt ad uanitatem. Cū igit̄ dauid litteraturam non habens ignorauerit colores rethoricos ꝛ artificiales ornatos. ut uerisimile uā

q̄ dauid receptas. ꝛ intellectas prophetica illustrationes dederit filijs chore ꝛ alijs prout illos uel alios apud se habebat materiaz dictaminis. qui tanquam in huiusmodi atribus periti ex materia sic ministrata cōposuerunt carmen ymnum ꝛ psalmum. sic q̄ dauid propter aministrationem materie ex reuelationibus diuinis sibi factis post spiritus sanctum est auctor omnium psalmorum ꝓncipalis. ꝛ sic puto opinionem beati aug. fore ueram. Et inde dauid dictus est egregius psalmista ꝛ eximius ꝓphetarum. ꝓout procedit prima ratio burgensis. Cum hoc stat q̄ asaph ꝛ filij chore ꝛc. sint auctores aliquorum psalmorum quia de mandato dauid ex ministrata materia psalmos illos composuerunt ꝛ metris ornauerunt ꝛ decantauerunt ꝛ sic secundum opinionem beati Hieronimi illi in titulis nominati possunt dici illorum psalmorum autoritates quia compositores modo predicto. ꝛ ita dauid est auctor omniū psalmorum secundum materiam pro opinione beati Augustini. ꝛ alij sunt auctores aliorum psalmorum ꝛ fortassis omnium secundū formam pro oppinione beati Hieronimi. et si quis obiceret q̄ tunc illi compositores essent potiores auctores psalmorum quā dauid sicut principalior est ille qui amministrat formam q̄s qui materiam. ut patet ex tercio dicto supra posito. Huic obiectioni respondet̄ ꝓ idem dictum. quia formam quā illi compositores dederunt fuit soluz artificialis ꝛ extrinseca. materia aūt quā dauid amministrat ꝛ si fuit ī formis q̄. ad illā formā extrinsecā fuit tñ formata forma itrinseca ptinēte ad māz ꝓphetie puta itelligētia. ꝛ hec forma dr̄ itrinseca q̄ opus est in uisione ꝓut dictum est ī quarto dicto supra posito. Dauid aūt habuit ut propheta intelligentiā materie ꝓposite igitur digniorem formam materie ꝓposuit q̄s illi compositores qui fortasse psalmos quos composuerunt ex ministrata materia non intellexerunt secundū eorū misteria. sz soluz grammaticaliter ꝛ in superficie secūdū formā. artificialem quā materie dederunt intelligētes si fuit metrum spondaicum iambicum saliens uel alterius generis. ꝛ sic fuerunt manufactores. dauid autem architectus. Patet autm ex primo dicto supra posito illum illis forte potiorē. quia ille tractabat materiā secundū intelligentiam ut propheta. isti secundum artis actum ꝛ consuetudinem ꝓ cōsequens non ut ꝓphete. Quibus sic stantibus remanet dubiū cum dauid ut dictum est non fuerit litteratus. ꝛ psalmi cōpositi sint ab alijs ad eius instructionem quo ad materiaz sibi reuelatam. quare aliqui attribuuntur illis cōpositoribus ꝛ aliqui ipsi dauid immediate ut patet in titulis psalmorum secūdū hebraicaz ueritatem. Secundo remāet dubium de psalmo. lxxxvij. ititulato ipsi moysi famulo dei simile dubium. de psalmo. cxlv. intitulato aggeo ꝛ zacharie. Ad primum potest dici ꝙ aliquando dauid ad compositionem psalmorum sumpsit paucos ut filios asaph ꝛc. huius mōi aliquādo multos. Vio mō ascripsit ꝛ ascribi fecit cōpositoribus. secūdo mō nō quia ignorando plures tituli fuissent facti immorati ꝛ tediosi. igitur illos psalmos cōpositores ipi dauid tāquā ꝓncipali ascripserunt. utrobiq; secūdū exigentiā materie psalmoꝝ Ad secūdū potest dici ꝙ moysi uel alijs ꝓphetis aliqui psalmi asscripti sunt ideo non q̄ ipi eos fecerūt. sed quia materia eorū. similis est materie que in libris prophetarum illorum continetur. cui hic modus cōcordandi sanctis doctoribus nō placuerit uideat de modis potioribus. Siquis aūt sequi uoluerit opinionē beati hiero. factitate aug. semper salua ꝓut facit postillator ad argumēta burgē poterit faciliter respondere. Cū enī bur. arguit q̄ si filij chore fuissent auctores. x. psalmorū eis intitulatorum asaph. xij. moyses. j. Eman untus. ethan unus sequit̄ dauid nō esse illis plus egregium psalmistā. respondetur q̄ nō sequit̄. q̄a omnes residuos composuit dauid qui sunt numero ꝛ misterio plures omnibus ꝛ distributiue ꝛ collectiue. Et quia excellentior modo uisionis uidit materias psalmorū q̄s alij. Seo q̄ burgensis. arguit de psalmis sine titulo. ad hoc potest dici q̄ illi debēt attribui auctori proximi psalmi precedentis. Et ideo psalmi. lxxxvij. et xcviij. qui non habent titulū attribuunt̄ moysi qui secundum beatū hieronimū ē auctor psalmi. lxxxvij. Secūdus psalmus qui est sine titulo attribuitur dauid ꝓpter auctoritatem scripture. Act. iij. ubi tanquā psalmus dauid allegatur. Per ioez respondetur facilietr ad alias rationes per burgen. in pleriq; locis stans per eum cōtra beatum Hiero. Et hec sunt dicta meliori iudicio saluo.

Quare fremuerūt gentes. Hic cōsequenter icipit executō huius libri seu narratio. Et pōt diuidi in duas ptes qa primo agitur de christi regno. secundo de ei⁹ sacerdotio. est ei christus rex ⁊ sacerdos ut declarat apostolus ad hebre. Secūda incipit psalmo. cix. Unde i illo psalmo dī de christo. tu es sacerdos meterum ⁊c. Ista tamen diuisio non est pciosa. qa in pma p te etiaz aliquando agitur de christi sacerdocio. ⁊ in secunda de eius regno. non enim in hoc hbzo apparz michi artificialis diuisio ꝓpter supza dicta. tamen pma ps potest diuidi in septem partes. secūdū septē eius distinctiones. secūda incipit in pncipio secundi noctur ni. tercia in pncipio tercij. ⁊ sic de alijs

Circa pmā ptem non uideo aliam diuisionē rationabilem nisi qꝫ quilibet psalmus p se exponatur. ⁊ maxime. quia intendo quātū potero sensum inquirere litteralē. Sciendū igitur qꝫ iste psalmus in hebreo ⁊ in trāslatoe hiero. que est iuxta hebraicā ueritatē ē omnino sine titulo. ⁊ ideo si in aliquibus hbris inueniatur aliquis titul⁹. ut ps dauid uel aliquid huiusmodi nō est de textu. sed ē appos⁹ ab aliquo expositore. sicut ⁊ in multis alijs psalmis ꝓpter quod de titulis psalmoū ꝑut cōmuniter scribunt in bibliis parū ē curandū. sed soluz ꝑut scribunt in hebreo ⁊ in translatione hiero. iuxta hebraeū. igitur qa iste ps nō hz titulū. ex titulo nō apparet qs fuerit auctoz huius psalmi. dicūt aūt hebrei moderni qꝫ dauid fecit hūc ps. laudando deū de victoria habita de philisteis qui ascenderunt ad pugnandū contra eū. quoniā audierūt eum fuisse inunctū publice super totū israhel ut habet. ij. reg. v. licet enim primo fuisset inunctus ī domo patris sui p samuelez ut habet pmo reg. xvi. hoc tñ fuit secrete. ⁊ postea super tribuz iudā solā. ut habet. ij. reg. ij. aūi postea fuit inunctus publice sup totū populū israhel. quo audito philistei ostenderūt ut destruerent regnum eius. ⁊ secūdū istum intellectū exponūt hebrei moderni ps istū dicētes Quare fremuerūt gētes idest philistei. qa omnes qui nō erāt de gente iudeorum uocabantur gentes siue gentiles ut hz in no. ⁊ ue. testa. in plurbus locis. ⁊ populi dnersarū scilicet ciuitatū. in terra philistim existentium meditati sunt ania. intendebāteni destituere regnū dauid sed frustrati fuerūt ab intentione sua. astiterūt reges terre. i. quinque philistinoū satrape. ⁊ pncipes qui sub eis regebāt populū terre. conuenerūt in unū aduersus dominū. qa uenerunt cōtra dauid qui erat inunctus in regē ex ordinatione diuina. ⁊ sic uenerunt cōtra dominū scilicet ad destruendū eius ordinationem. distrumpamus uincula eorum. secundū huuc intellectū uerba sunt philistinorū seipsos exhortantiū ad bellandum cōtra dauid ne regnū eius ualesceret. ⁊ sic subiceret sibi philisteos quibus filij israhel prius erant subiecti. ⁊ hoc modo loquebātur pmo regus. iij. cōfortamini et estote uiri philistini ⁊ ne seruiatis hebreis sicut illi seruierunt nobis. confortammi ⁊ bellate. ⁊ sic loquebantur in proposito ne essent alligati iugo seruitutis sub hebreis dicentes Distrupamus qui habitat in celis uerbū est ipsius dauid ostēdētis qꝫ uirtute diuina fuerūt frustrati ab intētōe sua. quia eius uirtute diuina fuerunt debellati ut habetur. ij. re. v. ⁊ sic fuerūt ab eo derisi. tunc loquetur ad eos in ira sua ideſt uindicta que fuit locutio domini ꝑ factū. uñ subditur Ego aūt constitutus sum ⁊c in hebreo hz. ego aut cōstitui regem meū. ⁊ ī trāslatioone hiero. iuxta hebraicā ueritatem. ego aūt ordinatus sum regem meū. ⁊ secundz hoc est uerbū domini loquentis de dauid inuncto in regem de ordinatione domini qua si diceret dominus philisteis frustra intimini cōtra regem dauid quem instituui. quia nō potestis resistere mee ordinationi. super sion montem sanctū eius qa iherusalem erat metropolis in regno israhel. ⁊ in monte. sion erat fortilicium illius ciuitatis ⁊ domus regis. ibi fuit templū edificatū diuino cultui deputatū. ꝓicans ꝓceptū eius in hebreo habetur. narrabo dei preceptū uel statutum ⁊ pncipium uersus sequentis. ⁊ similiter est in trāslatione hiero. iuxta hebraicū. qꝫ exponit ra. salomon ut sit uerbū ipsius dauid dicētis. dominus ꝓcepit mihi ut enarrē aliis illud quod sequitur. dominus dixit ad me ꝑ reuelationez. filius meus es tu ideſt amicabilis sicut filius. ego hodie genui te. quod exponit ra. ioseph sic ideſt magnificauit te cōstituens te pncipem sup populū israhel qui dicitur primogenitus filius meus ⁊ per consequens tu specialis es filius meus. postula a me quando debebis cōtra gentiles pugnare. ⁊ dabo tibi gentes ⁊c reges eoz ī uirga

ideſt subiciens in gladio. ⁊ tanquā uas figuli confringens. eos dicit rabi salomon qꝫ hꝰ specialiter fuit impletū quādo dauid super filios amon debellatos circūegit ferrata carpēta. diuisit qꝫ cultris. ⁊ transduxit eos intipolātez. ut habet. ij. regū. xij. lateres aūt fiunt de luto sicut uasa uiguli. ⁊ nūc reges intelligite. hic conuertit dauid uerbū suuz ad hortandū reges ⁊ iudices ⁊ potentes terre ut attendant se habere deū regē ⁊ iudicem super se. cui debent seruire in reuerentia ⁊ timore ne deuient a uia ueritatis ⁊ iusticie. ut patet satis littera secūdū istū intellectū. Licet autē intellectui ꝓicto in multis consonet littera. tamen non uidetur mihi ad ꝓesens tenēda primo quia littera in pluribꝰ discordat ut uidebitur. secundo quia Apostolus ad hebreos primo per illud quod dicitur in hoc psalmo. probat christū esse maiorem angelis. ad quez enim aliquando dixit angelorum. filius meꝰ es tu ego hodie genui te. probatio autem nō ualet ex sensu mistico. sed tantum ex littera. secundum quod dicit Augustinus contra uincentium donatistam. Et ideo secundum apostolum qui scitit uetus testamentum per eruditionez gamalielis. ⁊ perfectius per illuminationem spiritussancti oportet dicere qꝫ iste psalmus intelligitur ad litteram de christo. Item act. iij. Apostoli post receptionem spiritussancti hunc psalmum allegauerunt tā quam de christo dictum ut patebit infra. Itē rabi salomon in principio glose huius psalmi dicit sic. magistri nostri exposuernnt hūc psalmum de rege messia per quem intelligitur christus in lege ⁊ prophetis promissis. unde subdit. sed ad intellectum planum ideſt litteralem ⁊ propter responsionem ad hereticos exponitur de dauid. Ex hoc dicto rabi salomonis tria habemus. unum est qꝫ doctores hebreorum antiqui intellexerunt hunc psalmum de christo ad litteram. secundum ē qꝫ propter responsionem ad hereticos. rabi salomon ⁊ alij posteriores doctores exposuerūt huuc psalmum de dauid. uocat hereticos conuersos de iudaismo ad fidem catholicā qui contra alios ꝑmanentes in perfidia iudaica arguebant de hoc psalmo. nō potest autē argumentum fieri nisi ex sensu litterali ut supra dictum est. ⁊ sic patet secundum homines litteratos de iudaismo cōuersos qꝫ psalmus iste intelligitur de christo ad litteram sic igitur duo predicta in uerbo ra. salomonis inclusa uera sunt. sed terciū quod ibi includitur uidetur omnino confictum scilicz qꝫ psalmus iste ad litterā exponēdus est de dauid. tum quia confitetur qꝫ antiqui doctores hebreorum hunc psalmum exposuerunt de christo. qui tamen sequebantur litteram seu sensum litteralem. item quia cōfitetur qꝫ expositio huiꝰ psalmi de dauid est ꝓpter responsionem ad conuersos. ex quo uidetur cōuicta ad euadendū apparenter conuersorum argumenta. Ego igitur uolens sequi doctrinam apostolorum ⁊ dicta doctoꝝ hebraicorū antiquorum exponam hūc psalmum de christo ad litteram improbando ex textu expositionem predictam ra. salomonis ⁊ modernorum hebreorum conuenio tamen cum ipsis ī hoc qꝫ ipse psalmus sit factus a dauid. quia licet hoc non appareat ex titulo cum nullus sit ibi ut predictum est. nec ex processu psalmi qui de christo intelligendus est. tamē hꝰ apparet manifeste ex alia scriptura canonica. quia act. iiij. ca. Apo. spiritussancto repleti dixerūt. Domine tu qui fecisti celum ⁊ terram ⁊ omnia que in eis sunt. qui spiritusancto per os patris nostri dauid dixisti. et quare fremuerūt gentes ⁊c. ex quo patz. qꝫ iste psalmus a dauid descriptus est in quo describit regnum christi. Et diuiditur iste psalmus in tres partes. Quia primo describitur regni christi institutio. Secundo instituti dilatatio ibi. postula a me. tercio dilatati ueneratio ibi. ⁊ nunc reges. Circa primū primo ponitur remotio impedimenti secūdo stabilitio regni ibi. ego aūt constitutus. Circa primum sciendum qꝫ regnum christi impedire uoluerūt psequentes christum in persona propria ⁊ etiam in membris suis. perseqntes autem eum in persona propria fuerūt pncipes iudeoz. herodes ⁊ poncius pilatus. qui facti sunt amici in persecutione christi. Luce xxiij. istorum autem aliqui fuerūt gentiles. scilicet poncius pilatus ⁊ sui milites christum crucifigētes. iudei aūt fuerunt herodes ⁊ pncipes sacerdotum ipsum accusantes ⁊ mortez eius nequiter ꝓcurantes. ⁊ hoc modo exponitur littera ista Act. iiij. unde post illud uerbum supra allegatum. quare fremuerūt gentes ⁊ populi meditati sunt in ania. astiterunt reges terre ⁊ pncipes cōuenerūt in unum aduersus dominum ⁊ aduersus christum eius. subditur immediate pro expositione. cōuenerunt enim uere in ciuitate ista aduersꝰ

52

sanctum puerum tuum ihesuꝫ quem unxisti herodes ⁊ poncius pilatus cum gentilibꝰ et populis israhel ⁊c. primo igitur in hoc psalmo ponitur persecutio christi a gentibus in generali cum dicitur [quare fremuerũt gentes ideſt gẽtiles. ⁊ est uerbum ipsius dauid admirãtis maliciaꝫ psecutorum christi quã preuidebat inspiritu. secundo a iudeis in generali cum dicitur ⁊ populi ſcꝫ israhel [meditati sunt inania] cogitationes p mortem christi destruere regnum eius. cũ tamen per hoc fuerit exaltatum ⁊ declaratum. unde pꝰ resurrectionoem suam dixit Math. ultimo. data est mihi omnis potestaſ in celo ⁊ in terra. Acrcio describitur persecutio christi a iudeis ⁊ gentilibus magis in speciali cum dicitur [Astiterũt reges terre ideſt herodes q uocatur rex gallilee. Mar. vi. ⁊ math. xiiij. ⁊ pontius pilatus qui tenebat pro tunc in iudea locum impatoris. unde ⁊ centurio sub eo constitutus uocatur regulus Joh. iiij. ⁊ principes ſcilicet iudeoꝝ uel sacerdotũ [conuenerũt in unum ad tractandum de morte christi. ut expresse dicunt quattuor euangeliste. ideo subditur [aduersus dominum et aduersꝰ christum eius ex hoc aũt q. dr̃ hic aduersus christum eius absolute apparet q. non itelligitur de dauid ſed de christo in lege ⁊ pphetis promisso quia ubicunqꝫ in ueteri testimonio de xpo dño itelligit de xpo i lege ⁊ pphetis promisso q. ãt honorifice dr̃ xps misi per litteram precedentem subsequentẽ manifeste appareat q. sermo fitde alio q dicit christus denominatiue. sicut. ij. Regũ. j. dixit dauid de saule. quomodo ausus fuisti mittere manum tuam in christum domini. dixerat enim ille adolescens se saulem interfecisse. similiter Jsai. xlv. hec dicit dominus christo meo cyro cuius apprehendi dexteram ⁊c sed in hoc loco non apparet q. dauid dicitur hic christus domini nec ex titulo psalmi. q. a non habet. nec ex processu psalmi ut iam uisum est ⁊ amplius uidebitur. ⁊ ideo de christo ad litteraꝫ intelligitur [dirumpamus uincula eorum ⁊c. uerbum est ipsius dauid prediuidentis in spiritusancto q. colligationes predictorum contra christum forent destruende ⁊ puniende. quia ⁊ pontius pilatus in uindictã mortis christi fuit per imperatorem romanum in exilium missus. ⁊ similiter herodes de regno deiectus ⁊ in exilium relegatꝰ ⁊ principes iudeorum ⁊ totus populus per titum ⁊ uespasianum occisus ⁊ captiuatus secundum quod expresse narrat iosephus ⁊ scholastica hystoria. ideo subditꝰ [Qui habitat i celis irridebit eos ⁊cetera quia machinati fuerunt in mortem christi ne perderent locum ⁊ gentem. ut habetur Johannis xi. ⁊ ut impedirent regnum christi. ⁊ contigit eis contrarium. quia per hoc perdiderũt locum ⁊ gentem. ⁊ regnum christi fuit exaltatũ ⁊ dilatatum. Unde ⁊ adhuc subditur] tunc loquetur ad eos in ira sua ⁊cetera ira ⁊ furor in deo non habent locum proprie. sz significant acerbitatem uindicte quam fecit deus de persequentibus christum ut dictum est. ⁊ sic deus ad modum irati uel furentis se habuit [Ego autem descripta remotione impedimenti regni christi. hic consequenter ponitur stabilitio eiusdem regni. cum dicitur [Ego autẽ constitutꝰ sum rex ⁊ secunduꝫ translationem que uocatur psalterium galli canum est uerbum christi hominis quem deus pater constituit regem super omnem creaturaꝫ secunduꝫ q. dicitur ad hebreos. j. quẽ constituit heredem uniuersoruꝫ super sion mõtem sanctum eius. signum autẽ eundem glorificationis christi ⁊ stabilitõnis in regno celesti fuit missio spiritussancti in signo uisibili. secundum q. dicitur iohan. vij. nondum erat spiritus datus. quia nondum erat ihesus glorificatus. Hec autem missio in signo uisibili facta fuit ad litteram in monte sion supcentum uiginti credentium nomina secundũ q. dicit Hiero. in epistola ad paulinum. ⁊ satis habetur Acto. j. ⁊. ij. [predicans preceptũ eius in monte enim sion fuit templum i q. christus pluries personaliter predicauit. ut testantur quattuor euangeliste. ⁊ ibi predicauit preceptum mozalia dei. ex illo etiam loco exierunt apostoli ad predicandum p orbem uerbum dei sicut predictum fuerat. isa. ij. de sion exibit lex ⁊ uerbum domini de iherusalem. secundum autem translationem Hiero. iuxta hebreicã ueritatem que sic habet [narrabo dei preceptum ⁊ est puncipiũ uersus sequentis. ⁊ sequit in eode uersu [Ego autem ordinatus sum ideſt feci uel statui [regem meum uerbum est christi ostendentis ex uoluntate seu precepto dei patris. quoniam deus pater instituit eum regem super omnia dominus dixit ad me filius meus es tu ⁊cẽ secudum utranqꝫ translationem ⁊ apostoli sententiam. hebze. j. Istud est uerbuꝫ christi declarantis suam eternam generationeꝫ a patre cum dicitur ei in persona patris ego hodie genui te ⁊. i. eternaliter in eterni tati enim nihil transit in preterit um nec expectatur in futurum. ⁊ ideo eterna generati o filii a patre conuenienter exprimitur per presens tempus c ũ dicitur [hodie]. generatio autem ipsius dauid iam transierat in preteritum. ⁊ similiter sua promotio ad regnũ ⁊ iõ hoc uerbũ ñ põt itelligi de dauid ut uidetur maxime cum Apostolus dicat ad hebre. .i. ad quem enim dixit aliquando angelorum filius meus es tu ego hodie genui te. quasi diceret ad nullum ⁊ multominus potest dici ad dauid quia angeli sancti sunt magis filii dei per adoptionem gratie q̃s dauid ⁊ magis magnificati secundum quod Mathei undecimo qui autem minor est in regno celoꝝ maior eꝰ illo unde ⁊ dicuntur filii dei. iob. .i. Cunqꝫ assisterent filii dei ⁊c. ⁊ tamen illatio hec expressa non potest intelligi de aliquo angelorum quantumcunqꝫ magno secũdum apostolum ⁊ multo minus de dauid. ex quo sequitur q. hec filiacio hic expressa intelligitur de filictione naturali ipsius xpi que procedit eternaliter a patre [postula a me hic consequenter describitur regni xpi dilatatio que facta est per hoc q. principes terre ⁊ populi pro magna parte supposuerunt colla sua iugo cristi per fidem ei obediendo ⁊ perfectius subicientur circha finez mundi. ⁊ perfectissime in extremo iudicio. quando omnia perfecte erunt subiecta cristo. ut dicit apostolus ad hebre. ii. ⁊ hoc ẽ quod dicitur [Postula a me uerbum est dei patris ad filium. quẽ filius frequẽter orauit pro salute fidelium que est per fidem christi [Et dabo tibi gentes hereditatem tuam] in ueteri enim testamento iudei dicebantur hereditas ⁊ pars dei sed quia ad predicationem christi ⁊ apostolorum remanserunt obstinati in infidelitate. ⁊ gentiles ꝛceperunt fidem christi deuote. ut patet ex decursu libri actuum apostolorum ideo gentiles. hic merito dicuntur hertditas xpi [Et possessionem tuam terminos terre] quia a tempoꝛ apostolorum fides xpi diuulgata est per orbem uniuersum. secundum q. dicitur infra psalmos. xviii. In omnem terram exiuit sonus eorum ⁊c. Per hoc etiam patet q. hic psalmus non potest exponi de dauid ad litteram ut uidetur quia rẽgnum eius non se extendit usqꝫ ad terminos terre. sed fuit satis strictum. nec ualet si dicatur q. scriptura hic loquitur de terminis terre israhel. Tum quia illos terminos non obtinuit dauid. qz non fuerunt integraliter obtenti usqꝫ ad tẽpus salomonis filii sui. Tum quia indefinita uidetur equipolere uniuersali [Reges eos in uirga ferrea] per hoc designatur potestas christi in superabilis ⁊ eterna. secundum q. dictum fuerat Dañ. vii. Aspiciebam in uisione noctis ⁊ ecce cum nubibus celi quasi filius hominis ueniebat ⁊ usqꝫ ad antiquum dierum peruenit ⁊ dedit ei potestatẽ ⁊ honorẽ ⁊ regnum. Et subditur potestas eius ptãs eterna q̃ ñ auferet qđ nõ corũpetur. uel p uirgam ferream potest intelligi gladius materialis principum christianorum qui rebelles cristo tamq̃s eius ministro debellauerunt sicut patet tempore karoli magni ⁊ aliorum principum fidelium quia contra infideles uictoriosissime se habuerunt [Et nunc reges] hic consequẽter describitur regm cristi debita ueneratio. quia cum sit rex regum et dominus dominantium ut habetur Apoc. x. .vii. omnes reges potentes ⁊ domini debent ipsum debite uenerari. ideo dicitur [Et nũc reges intelligite ipsius cristi regiam maiestatem Jerudimini qui iudicatis terram] id est scitote uos habere superiorem iudicẽ omnia clare intuentem. secundum q. dicitur hebrei iiij. omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius [seruite domino in timore] scilicet filiali ⁊ exultate ei per cordis deuotionem ⁊ eleuationem in deum. unde dicitur exultatio quasi extra saltatio o [cum tremore] hoc additur ne dicta exultatio in dissolutionem uertatur. sic facũt dissolutiõ tãtes i ecclesia cũ tamen omnis cantus ecclesiasticus ad excitandum deuotionem fidelium ordinetur [apprehendite disciplinam id est subicite uos humiliter discipline cristi. in translatione uero ieronimi iuxta hebraicum habetur [adorate pure Jscilicet deum adoratione latrie sine fictione antiqui hebrei dicunt hic] osculamini filium] io est facite cristo debitum homagium. de cuius filiatione eterna agitur in hoc psalmo ut predictum est. et bene dicitur [osculamini] quia facientes homagium fidelitatis ailcui ipsum osculantur. ⁊ de ipso osculo dicitur Canti. i. Osculetur me osculo oris sui ⁊c. Natõ ãt dicte diuersitatis i hac littera est quia in hebraico sunt ibi due dictiones equiuoce prima est uerbum. ⁊ sonat sic nasquet. significat. apreheadite. ⁊ adorate

ꝛ oſculamini tamen frequentius accipitur ꝓ oſculamini alia dictio ſic ſonat. bar.ꝛ ſignifi cat diſciplinam ꝛ puritatem ꝛ filium tamen frequentius accipitur pro filio. unde dicitur mat. xvj. Beatus es ſimon bariona. i. filꝰ iona. littera autem ſequens ſatis conuenitur poteſt coniungi triplici littere predicte cum dicitur nequando irascatur ſi non appre hendatis eius diſciplinam. uel ſi non adore tis eum pure uel ſi non oſculamini filium fa cientes ei debitum homagium ꝛ pconſequꝫ pereatis de uia iuſta a uia ueritatis decli namdo. quia ad talem declinationem ſequi tur diuina punitio. ꝛ frequenter in preſenti quod eſt ſignum diuine clementie in illis qui ſuſtinent pacientur. Ideo ſubditur cum exar ſerit in breui ira eius ꝛ oferendo uindictam in preſenti. ꝛ bene dicitur in breui. quia bre uis eſt omnis pena preſentis uite reſpectu future beati omnes qui ſperant in eo qui ī afflictione poſiti non franguntur in impaciē cia ſeu deſperatione ſed fiducialiter expectāt remunertionem uite future.

¶ In pſalmo ſecundo Quare fremuerūt gētes

Additio.

Circa materiam huius pſalmi licet ad eruditionem fidelium ſufficiunt auctoritates apoſto lorum in poſtilla allegate ſci licet ad hebre. i. act iiii. quibꝰ manifeſte aſeritur hunc pſalmum de criſto filio dei intelligi tamē hoc non ſufficeret ad conuincendam hebraicam infidelitatem que auctoritates noui teſtamenti minime recepit Et ideo ex neceſſitate littere aſſumenda eſt ratio quare hic pſalmus non de dauid nec de aliquo puro homine poſſet intelligi ut a legationes apoſtolorum in predictis locis ſit ualide contra hebreos quos concludere intē debant tanq̄ a ſenſu litterali accepte. Hec ad hoc ſufficit ratio poſtulatoris ſumpta ex illo aduerbio hodie cuꝫ dicit. hodie genui te Nam licet eterna generatio conuenientius ſignificet̄ per preſens tempus quod non trā ſit in preteritum nec ſpectatur futurum q̄ꝫ per alia tempora. adhuc poſſent aduerſari di cere ꝙ li hodie non ſumitur in hoc loco pro eternitate ſed pro tempore propinquo tem pori preſenti prout frequentius ꝛ communi⁹ accipitur in tota ſacra ſcriptura. Et quod addit poſtil. dicens ꝙ cum generatio ipſius dauid ꝛ eius promotio ad regnum iam tran. ſierat in preteritum. ideo de ipſo dauid non poterat uerificari li hodie ꝛc. Non uidetur ualere Nam ſepe in ſcripturis ſacris hodie accipitur pro tempore pretetito. uel per mo dum recapitulationis uel inſinuando ꝙ non longiſſimis temporibus preteritis illud de quo agit tranſuerat. unde Deutro. vii. ca. Hodie te elegit dominus in populum peculia rem ꝛc. ꝙ referetur ad tempus dationis legiſ quod iam tranſiuerat per. xl. annos fere in preteritum. ꝛ ſic de multis aliis. unde non ob ſtante ratione predicta poſſent aduerſari in telligere illud. hodie genui te de promotione dauid ad regnum que licet ſit preterita non tamen taꝫ magnum trāſiuerat tempus. Et ideo ad oſtendendum ꝙ hic pſalmus ex ne ceſſitate littere de xpo intelligatur. ꝛ percon ſequens ꝙ allegationes apoſtolorum contra aduerſarios de hoc pſalmo ſint efficaces. Ali ter uidetur dicendum. ad eius declarationeꝫ attendenduꝫ ꝙ deus multipliciter dicitur pa ter in ſacris ſcripturis reſpectu creaturaruꝫ ſimiliter ꝛ generare ſecundum ꝙ diuerſimo de repreſentationem ſeu ſimilitudinem ſuā in creaturis producit. quia aut per ſolam cre ationem ſecundum quam eius veſtigium in creaturis repreſentatur. ꝛ ſic intelligitur il lud iob. xxxviii. Quis eſt pluuie pater. aut quis genuit ſtellas roris. Aut ſecundum ſimi litudinem imaginis ut in creatura rationali. deutro. xxxij. Ipſe eſt pater tuꝰ et infra. Deum qui te genuit dereliquiſti. aut ſecundum filiationem adoptiuam per gratiam. ut ad Ro. viij. Sumus filii dei ꝛ heredes. aut ſecū dum hereditatem glorie iam poſſeſſam ut ibi. Gloriamur in ſpe filiorum dei. ad. Ro. v. Circa quod conſiderandum ꝙ in nullo p dictorum modorum in tota ſacra doctrina deus dicitur pater alicuius creature in ſingu lari. nec aliquam creaturam puram ſingula riter generat. ſed tantum in uniuerſali reſ pectu alicuius termini communis ſpeciem ſi gnificantis ut in ſupradictis ſeu alicuius mꝰ titudinis collectiue. ut Exo. iiij. ca. Filius me us primogenitus iſrahel. ꝙ refertur ad to tum populum Ratio huius eſt ut amoueat animus legentis ab errore ne forte quis cre dat deum generare ſeu habere filium in pu ris creaturis per generationem nature ſecū dum quam filius eſt de ſubſtantia patris. Unde aug. ſuprꝫ orationem dominicam. No

li orare dicendo pater mi ſolius ihesu criſti ſingularis eſt pater. nobis uero omnibus in communi. Illum enim ſolum genuit. nos au tem creauit. hec Aug. patet ergo ꝙ apoſtolꝰ efficaciſſime ex neceſſitate littere arguebat ad hebreos primo dicens. Cui enim aliquā do angelorum dixit. Filius meus es tu e go hodie genui te ꝯſi diceret. Scutamini ſci pturas in quibus nunq̄ innenitur deum ali cui pure creature in ſingulari dixiſſe. Filꝰ meus es tu ꝛc. quia nec etiam ipſis angelis qui licet filij dei dicuntur in communi ut iob primo ca. Nunq̄ tamen ſingulariter alicui eorum dixit filius meus es tu preſertim cum hac aditione genui te qui exprimit modum filatōnis eſſe per generationem Nec obſtat illud q̄ legitur. ij. Reg. vij. ca. Ipſe erit mihi in filium ꝛc. que uerba ad litteram de ſalo mone intelliguntur licet de criſto principaliꝰ Nam dicendo erit mihi in filium manifeſte denotatur filiationem illam eſſe adoptiuam Adoptio enim eſt acceptio extranee perſone in filium ꝙ non conuenit filio naturali qui ē de ſubſtancia patris inquantuꝫ naturalis ē licet poſſit ei competere per gratiam ſuper additam ſubſtantie. Similiter ꝛ illud ps. Ip ſe inuocabit me pater meus es tu ꝛc. Oportet intelligi de criſto Nuſq̄ enim legitur de dauid nec de aliquo alio puro homine uocaſ ſe deum in ſingulari patrem ꝛc. Ex quibus ſatis patet ꝙ neceſſitas intelligendi filiati onem criſti in hoc pſalmo contentam ſecun dum generationem eternam nō ſumitur ex illo aduerbio hodie ꝙ ſecundum propriam ſignificationem temporaliter poſſet intelligi ſed ſumitur ex ſignificatione uerborum q bus antecedenter ꝛ conſequenter adiungit ſcilicet ex hoc ꝙ predixit. Filius meus es tu in ſingulari ꝛ ex hoc ꝙ ſubiungit genui te Intelligentia enim doctorum ſecundum hilarium ex cauſis eſt ſumenda dicendi. Et ideo Apoſtolus ad hebre. j. totum uerſum ſu mit ad propoſitum ſuum oſtendenduꝫ dicēs Cui enim aliquando angelorum ꝛc. Simili ter ꝛ magiſter in primo diſ. ſecunda uolens eternam generationem filii per auctoritatē huius pſalmi demonſtrare ſequendo apoſto li veſtigia non tantuꝫ allegauit li hodie ge aui te ſed totum uerſuꝫ ꝙ debet itelligi mo do predito. Circa materiam huius pſalmi notandum ꝙ decem miſteria criſti in eo per ordinem exprimuntur. Primū eſt ꝙ regnū xpi nullo ſuffragio hum[illa]
ꝛ pricipibꝰ gētibus ꝛ pol[itera ppria]
ſe aduerſātibus cōualuit u[t dormiui ꝛ ſopo]
fremuerūt gētes ꝛc. uſq̄ [lo ſtatu mini]
ꝛ aduerſꝰ xpm eiꝰ put de[ſomnus apud]
Secūdū ē ꝙ buōi aduerſar[ii ſuperius et]
duo pricipaliter itēdebant [ſe]
pere uicula ī qbus fides catoli[ce reſpue]
dat. ſcilicet unitatem eſſētialem patris ꝛ filꝰ
ꝛ unionē pſonalem duaꝝ naturarum ī xpo.
Iſta enim nedū a phariſeis ꝛ infidelibus ne gātur ꝙ doctrinā xpi minime recipiebāt ſz etiā ab hereticis euangeliū recipiētibꝰ uer tuntur ut patet de arrio ꝛ ſimilibꝰ ī quoꝝ pſona ps. dicebat Dirūpamꝰ uincula eorum. ſcilicet dñi ꝛ xpi. eius Nexus enim atq̄ u nio ſpūalis ab apoſtolo uinculum dicitur ad Ephe. iiij. Solicite ſeruate unitatē ſpiritus ī uinculo pacis. Itē huiuſmōi aduerſari itēde bāt obedientiā dei ꝛ xpi eius a ſe ꝛ toto uni uerſo ſubtrahere q̄ fuit communis itētio p ſequentium criſti quī ſuorum unde ꝛ in per ſona eorum pſalmiſta ait. Et piciamuꝫ a nobis iugū ipoꝝ Jugū eiꝫ lex euāgelica poſ ſet dici a iūgo iūgis ē enim lex amor q̄ ad iuīē fideles iūgit unde mat. xi. Tollite iu gū meū ſup uos. unde ꝛ huiuſmōi aduerſari ſicut uinculū unitatis eſſētialis ī duinis pſo nis ꝛ unionis pſonalis ī naturis xpi diruꝑe re p ſubuerſiōeꝫ fidei conabātur. ſic etiā uni tatē euāgelicā aſe picere nitebātur ī quibꝰ oēs pſecutiones q̄ aduerſꝰ dominū ꝛ aduer ſus xpm eius iſurgūt uirtualiꝫ icludi poſſūt ut patet ituēti. Sed qa hec itētio īanis ē ꝛ uacua Ideo ꝙ habitat ī celis ꝛc. ut ī poſtil la declaratur. Tercū ē ꝙ regnuꝫ xpi ꝛſtitu tū a ſolo deo cuius ordinatōi nēo pōt reſi ſtere. unde dicit ī pſōa dei iuxta hebraicam ueritatē Ego autē ꝛſtitui regē meū ſup ſi on mōteꝫ ſāctū meū Quartū ē ꝙ xps rex anūtiaturus erat preceptū domini cum dicit iuxta hebraicam ueritatem Narrabo dei preceptum put ī poſtilla declaratur. Quin tū ē ꝙ xps rex ē filꝰ dei patris ſecundum generationē eternā ꝛ hoc cū dixit Dns di xit ad me ꝛc. put expōituꝫ. Sextuꝫ ē ꝙ regnū xpi ꝛpheſuꝫ ē et tēporalia. unde dic̄ po ſtula a me ꝛ dabo tibi gētes hereditatē tu ā put ī poſtilla declarat̄. Septm. ēq̄ regnuꝫ xpi potius ꝛſiſtit ī ſpūalibꝰ ꝛ hoc cū dicit. Et nūc reges itelligite ꝛc. quaſi dicat intꝰ legite regnū xpi no ſufficietenus meditādo nā ī iterioribus ſeu ſpūalibus maxie ꝛſiſtit.

ꝛ osculamini tamen regni scilicet dei ꝛ xpi r
osculamini alia dicti[illegible]eriori ꝯsistit potiusq̃z in
cat disciplinam ꝛ p[illegible]id Lu.xx.ca. Que sunt
frequentius accip[illegible]ꝛ ē unde dicit Seruite de
Mat.xvj. Beatus [illegible]ultate ei cum tremore.
iona. littera auten[illegible]e per quem deus a nobis
potest coniungi[illegible]itur in fide ꝛ spe ꝛ caritate
dicit[illegible] nequ[illegible] consistit quibus timor sanct⁹
he[illegible]dum a[illegible]
filialis ꝛ exultatio deuotionis cum contritio
nis tremore semper associantur. Nonum ad
participationem regni xpi obtinendum ne
cessaria est incorporatio mistica cū ipso xpo
quod notatur cum dicit Apprehendite disci
plinam ubi in hebraica ueritate aperte legi
tur. Osculamini filium id est incorporamini
filio. per osculum enim ut dicit glo. super il
lud Cant. i. osculetur me ꝛc. diuersa corpo
ra coniunguntur quod designat unionē cor
poris xpi mistici. iuxta illud apostoli prima
Cor. x. Omnes unum corpus sumus. Et
sic simpliciter ꝛ proprie filium scilicet xpm
sui fideles osculantur. per osculum enim ho
magii de quo loquitur postillator non dici
tur quis simpliciter alium osculari. sed secū
dum quid scilicet osculari pedē eius uel ma
num. Decimum ꝙ pena eorum qui filiuz sci
licet xpm per incorporationem non osculan
tur est duplex. Prima in hac uita per caren
tiam gratie que est pena contracta ꝛ hoc cū
dicit Pereatis de uia iusta. Tales enim a
filio seperati pereunt a xpo qui est uera uia
in presenti. secunda uero eorum pena est in
flicta scilicet in futuro ꝛ specialiter cum in fi
nali iuditio traduntur in ignem eternum ut
ibi. Ite maledicti ꝛc. Math. xxv. quod nota
biliter innuit cum dicit Cum exarserit in
breui ira eius id est filii cui noluerunt uniri
qui ueniens ad iudicium in forma serui glo
riosa terribilis impiis apparebit secundum
augustinum super iohan. Et proprie dicit ī
breui Nam iudicium finale ꝛ si maximum
sit ꝛ innumerabilium suppositorum ꝛ causa
rum diffinitiuum breuissimum tamen est in
determinatione ꝛ executione sententie iuxta
illud apostoli. in momento ꝛ in ictu ocul. ad
cor. xv.

Replica.

In psalmo secundo postillator
arguit contra iudeos ex circun
stanciis littere. generationem
hic expressam de dauid uel
creatura alia non posse intel
ligi. Burgensis autem illam rationem parui
pendens quasi iudeis non concludat promit
tit aliam rationem que ut ipse dicit ex neces
sitate littere debeat concludere iudeis. Hic
primo uidendum est quomodo burgensis. ir
rationabiliter mouetur contra rationem po
stil. Secundo ostendendum est ꝙ ratio bur
gensis. quam promittit. etiam nec puro phi
losopho minus ptinaci iudeo concludit. Quo
ad primum burgensis. dicit rationem postil.
non ualere quando ex dicto huius psalmi
Ego hodie genui te probat eternitatem ge
nerationis que dauid conuenire non potest
Et putat ꝙ postil. arguat eternitatem ex so
lo aduerbio hodie. ꝛ noluit aduertere ꝙ argu
it eternitatem ex coniunctione uerbi preteri
ti temporis scilicet genui ꝛ hodie ꝙ ē tempo
ris presentis que coniunctio nulli creature cō
uenire potest prout ostensum est circha terci
um capitulum. Exo. i. in correlariis illi⁹ dicti
ero qui ero. ubi dictum est ꝙ omne consistēs
omnibus differentiis temporum ꝛ simul eas
complectens est necessario eternum. Sed deus
solus coexistit omni differētie temporum ꝛ
simul complectens omnem huiusmodi tempo
rum differentiam. igitur solus deus est eter
nus. puto infidelem non posse negare maio
rem. minor autem probatur circha terciuz ca
pitulum Exodi allegatum per litteram sa
cre scripture ꝛ sanctos doctores. ibi uide. Ita
uult postil. hic arguere non ex solo aduerbio
hodie sed ex aduerbio temporis presentis ꝛ
uerbo adiuncto preteriti temporis. Cum igi
tur illa tempora in nulla creatura concurrant
ꝛ nulla creatura simul illis differentiis tem
porum coexistat. constat ꝙ solus deus est ta
lis de quo simul utrunque uerificari poterit.
igitur illa generatio in hoc psalmo descrip
ta per hodie genui te nulli creature conue
nire potest per sequens nec ipsi dauid que
est conclusio quam intendit postil. Est igi
tur ratio sua sufficiens contra iudeos ꝛ ita
de solo deo potest exponi illud deutro. per
burgensem allegatum. dominus te elegit.
ut uere propter coexistentiam eternitatis
respectu omnium temporum deus potent
dicere uere proprie ꝛ simul hodie elegi te

non creatura q̄cunq̃z. sed uere ꝛ proprie ꝛ si
mul oportet dicere creaturā hodie eligo te.
Irrationabiliter igitur burgēsis motus est
cōtra bonā ratiōez postil. Quo ad secūdum
uidēdū est q̄tū concludit ratio burgēsis q̃z
multū significat. ponēs uim ratōis sue ī eo
qd dicitur. Fili⁹ meus es tu. qd ut dicit nul
litate respectu dei conuenire potest. igitur
nec ipi dauid qd sic declarat. Nā si repiatur
in scripturis ꝙ deus dicatur pater creature
uel generare creaturā. uel creatura filius dei
hoc solū intelligendū est in quodaz generali
nō ī singulari pbatur hoc p dictū. Aug. dicē
tis ꝙ nemo debet dicere deo. pr̄ mi. q̃ hoc
dicere solum xpi ē sed homines debēt dicer̄
ī cōmuni pater nr̄ ꝛc. Sed q̄uis hoc dictuz
sit satis catholicū. tamen non conuincit ptia
cem iudeum. Tum quia nō fūdatur ī littere
huius necessitate prout burgensis promissit
cōcludere ex necessitate littere. Tū quia uis
sue rationis est beatus Aug. cuius dictuz nō
grandipendit iudeus. Tum quia ex necessi
tate huius littere non habetur ꝙ scripture
sonantes deum patrem creature ꝛ creaturā
filium dei solum debeant intelligi in uniuer
sali non in singulari. ꝛ ꝙ deus genreauit cre
aturam solum in uniuersali respectu alicuius
termini ꝯmunis speciem significantis. seu res
pectu alicuius multitudinis collectiue. Illud
inq̃z dictum non conuincit purū philosophū
multo minus pertinacem iudeum cum nō sit
dictum artificiose. Nam secunduz principia
ꝯmunia theologis ꝛ philosophis potest psua
deri oppositum. Omnium enim una uox ē
ꝙ actus sunt suppositorum ita ꝛ passiones.
cum igitur generare ꝛ generari sunt actus
ꝛ passio erunt suppositorum. supposita autez
sunt singularia ꝛ indiuidua. igitur generans
omne generat indiuiduuz. Sed deus generat
creaturas secundum scripturas iob xxxviii.
Deutro xxxii. ad Ro. viii. ꝛ multis aliis lo
cis. igitur generat eam secumdum rationez
indiuidualem ꝛ non secundum speciem. quia
species sunt eterne ingenerabiles ꝛ incorup
tibiles. hec est scola perypateticorum. Item
omne generans multitudinem filiorū gene
rat quodlibet singulare illius multitudinis
sed deus est pater tocius multitudinis filioꝝ
israhel ꝛ genuit eam totā ut pater Deutro
no xxxij. igitur genuit quodlibet suppos. tū
eiusdem multitudinis. talis generatio nō ter
minatur ad aliquod in communi quēadmodū
somniat burgensis. sed [illegible] ad litterā ppior
[illegible]ulare et primo. Nec u[illegible] dormiui ꝛ sopo
sermonis quilibet homo [illegible]lo statu mini
possit dicere deo pater m[illegible] somnus apud
uere dicere creator mi nis[illegible]dū superius et
respectu creature accipitur [illegible]ppor in eodē
facere qualiter frequenter in sacra scriptu.
terminorum fit transsumptio. sicut igitur q̄
libet adeo factus potest dicere proprie deuz
suum factorem sicut redemptorem Ita im p
prie ꝛ transsumptiue potest dicere deum su
um patrem. Nec hoc est ꝯtra beatum Aug.
cum secundum ipsum transsumptiue proposi
tiones non sunt uere essentialiter. sed num
cupatiue. Ita ꝛ gramaticus ebeardus cum d̄
masculinis posuisset multas acceptiones illi⁹
nominis pater dicens. Estq̄ pater hic cura
pater est alius genitura. concludit finaliter
Ac summum regem uocat ipsa creatio patrē
quasi dicere uelit deus non est pater creatu
re proprie. sed dicitur pater quemadmoduz
de cristo dicitur ouis leo petra ꝛ c̄. que secū
dum beatuz Augustinum. super Iohannem
magis sunt uera secunduz similtitudinem q̃z
secundum proprietatē. Et ista multipcici ac
ceptōne patris stante nemo etiam modici in
tellect⁹ errare poterit qui intelligat ꝙ deus
est pater christi ratione generationis ꝛ hoc
proprie. sed est pater creature ratione facti
onis sed transsumptiue. Hoc igitur ꝙ Apo
stolus ad hebre. i. de hoc psalmo allegauit
cui aliquando angelorum dixit deus. Filius
meus es tu. ego hodie genui te ut patet ex
dictis non conclusisset iudeis secundum mo
tiuum uocale. Sed concludit secundum mo
tiuum reale postil. Nec magister sententia
rum hanc auctoritatem allegat in sensu uo
cali quem pretendit burgensis. sed in sensu
reali postil. Et hunc sensum iuuat littera q̄
sequitur in apostolo ego ero illi in patrem
ꝛc. ut significet in diuina generatione cōsi
stere non solum presens ut hodie. ꝛ preteri
tum ut genui. sed ꝛ futurum quia ero illi in
patrem. Hic autem concursus omnium dif
ferentiarum temporis non est posibilis in
generatōe dauid. igit̄ de dauid nō pōt iste
psalmus exponi quod est propositum apo
stoli ꝛ postil.

Sequitur psalmus.

7 oſculamini tamen.

oſculamini alia dicti[one] quid multiplicati ſũt cat diſciplinam 7 p[ro]. eſt primus pſalmus int frequentius accip[iu]entes titulos ut patet in dat .xvj. Beatus iaico 7 in trãſlatione ebi ione. littera autem iuxta hebraicũ . Et ẽ ti poteſt conungi pſalmus dauid cum fieret a dicitur absolon iliſ ſui in quo titulo apparet actor pſalmi ſcilicet dauid 7 materia eius. q a in illa fuga dauid cozã domino ſe humiliauit flens operto capite 7 nudis pedibus incedẽs ut habetur ibidem .ij.reg. xv. 7 iniurias ſibi illatas a ſemei uerbis 7 factis patiẽter ſuſtinens .ut habetur ibidem .xvi. 7 adorauit dominum ut reſpiceret afflictionem ſuam 7 intellexit a domino ſe exauditum. 7 de iſtis fecit hunc pſalmum 7 plures alios ut patebit infra. Igitur diuiditur pſalmus iſte in tres partes. quia primo deſcribitur multitudo perſequentium. ſecundo dei aſſiſtentis adiutoriũ uel preſidium ibi. Tu autem domine. Tertio aduerſariorum exterminium. ibi quoniaz tu percuſſiſti. Circa primum .Domine quid multiplicati ſunt etcetera quia ſicut dicitur. ſecundo reg. xv. Facta eſt coniuratio ualida ſcilicet contra dauid. populuſq; concurrẽs augebatur cum abſolon. 7 ſubditur ibidem Venit ergo nuncius ad dauid dicens. Toto corde uniuerſus populus iſrahel ſequitur abſolon multi dicunt aĩme mee ideſt de aĩma mea non eſt ſalus ipſi in deo eius ad cuius intellectum ſciendum q; berſabee uxor urie fuit neptis achithopfel. 7 propter hoc fuit principalis cõſiliarius abſolon in rebellionẽ contra dauid patrem ſuum. 7 ad inducendum populum ad ipſius dauid pſecutionem. dicebat q; dauid erat ipſi deo odioſus propter adulterium cũ berſabee 7 homicidium uiri ſui urie. populus ideo iſrahel cepit uulgariter dicere de dauid ei qui furatus eſt ouem 7 interfecit paſtorem poterit eſſe ſaluatio. ꝯi diceret non. ouem aũt uolebant berſabee. q a ſic uocatur in parabola nathan pphete. ij. reg. xii. paſtorem autem uocabant uriam q ipſam nutrierat. ut in eadem parabola dicit 7 ſecundum hoc dicebat dauid. Multi dicũt anime mee non eſt ſalus ipſi in deo eius ſz quia dauid per reuelationem intellexit deus reſpexiſſe humiliationem ſuaz 7 auduiſſe eius orationem. ideo ſubdit. Tu aũt domine ſuſceptor meus es ubi incipit ſecunda pars in qua deſcribitur aſſiſtentia diuini adiutoriij cum dicitur. tu autem domine ſuſceptor meus es protegẽs me in perſecutione abſolon. Gloria mea 7 exaltans caput meum. quia uidit ſe rediturum ad gloriaz regni ſui 7 exaltationem unde erat fugitiu⁹ ideo ſubditur uoce mea ſcilicet cordis 7 oris clamaui ad dominum in pſecutione abſolon. 7 exaudiuit me de monte ſancto ſuo ideſt de mõte ſion in quo erat tabernaculuz ad quod archa domini fuerat reportata de precepto⁹ dauid p ſadoch 7 abiathar ſacerdotes. ut habetur .ij. Regum decimoquinto 7 ibi fiebant ſacrificia 7 oratiões pro ipſo dauid. uel aliter de monte ſancto ſuo ideſt de celoz habitaculo ad hoc eum fiebant orationes 7 ſacrificia in monte ſion. ut exaudirentur in celo. ſicut habetur tercio regum in oratione ſaloꝰonis. tu exaudies in celo etcetera. Ego dormiui 7 ſopoꝛatus ſopor autem in ſacra ſcriptura accipitur pro magna triſticia. Unde Geneſis quadrageſimo quinto. dicitur de iacob q fuerat nimis triſtis. 7 continue de ioſeph quem credebat mortum nunciauerunt ei dicentes. Ioſeph filius tuus uiuit 7 dominatur in tota terra egipti. quo audito iacob quaſi de grui ſomno euigilanſ etcetera 7 ſic loquitur dauid. Ego dormiui 7 ſopoꝛatus ſum ꝙi abſorptus pre triſticia de afflictione ſua et populi occaſione ſui 7 malicia abſolon filiꝰ ſui 7 reſurrexi. a tali triſticia. quia dominꝰ ſuſcepit me in ſua protectione. ideo ſubdit non timebo milia populi exiſtentis cuz abſolon circumdantis me intentio enim erat abſolon 7 populi qui cum eo erat. ſic obſidere dauid in alqua ciuitate q; non poſſet aliqualiter euadere. unde ſecundo regum. xvi. cum dixiſſet chuſi de dauid. quod ſi urbẽ aliquam fuerit in greſſus. circumdabit omnis populus iſrahel ciuitati illi funes 7 trahemꝰ eam in torrentem ut non reperiatur. nec calculus quidam ex ea. ſubditur dixitq; abſolon 7 omnes uiri iſrahel melius conſilium chuſi etcetera. Exſurge domine in adiutorium meum ſaluum me fac deus meus iuſtoria quam habuit de abſolon fuit magis uirtute diuina quam humana. Quoniaz tu percuſiſti hec eſt tercia pars in qua deſcribitur aduerſariorum exterminium cum dicitur quoniam tu percuſiſti omnes aduerſantes mihi ſine cauſa. abſolon enim et populus qui erat cum eo perſecuti fuerunt ipſum dauid ſine cauſa iuſta ex parte ſua. Sed moti fuerũt ꝓpria malicia dẽtes peccatoꝛ ẽtriuiſti ſcz achitophel 7 alioꝛ q detractoꝛibꝰ ſuis mozdebãt dauid dicẽtes ei q raput ouẽ 7 interfecit paſtores poterit eſſe ſaluatio. ꝯſi diceret non. ſicut ſupra allegatũ eſt. dẽtes ãt iſtorum fuerãt cõtriti. q a achitophel ſe ſuſpẽdit. ut habet .ij. Reg. xvij. 7 magna pars populi in bello cecidit. 7 alia pars debellata 7 ꝯtrita fugit. ut habetur .iij. reg. xviij. domini eſt ſalus hoc dicitur ẽtra illud qd dicebat populus ei. qui raput ouem 7 peuſſit ꝛc q a ſibi dictũ fuerat a domino p nathan ꝓphetam de peccato illo. dominus tranſtulit peccatũ tuũ. ij. reg. xij. ut quia magis uirtute diuina quã humana fuerat dauid ſaluatꝰ a perſecutione abſolon 7 populus qui erat cũ dauid. 7 ideo ſubditur Et ſup populum tuum benedictio tua uel hoc dixit dauid infine hꝰ pſalmi impcando populo ſuo multiplicatiõez bonoꝛũ ſpiritualium 7 temporalium que frequenter in ſacra ſcriptura p benedictionem deſignantur. a Diſtice p abſolon patris perſecutorem intelligitur quilibet tirannus apoſtatans a fide. perſequens chriſtum patrem ſuum in membris ſuis. qualis fuit iulianus apoſtata. ſed quãtucũq; talis poteſtate 7 multitudine ſibi adherente fulciat. tamen finaliter deicitur 7 frequenter in preſenti ſicut iulianus apoſtata fuit occiſus a ſancto mercurio ad hoc p gloriоſam uirginem miſſo 7 ſemp in futuro niſi peniteat ante mortẽ. 7 ad hãc ſentẽtiã poteſt faciliter huius pſalmi littera applicari. In pſalmo tercio. Domine quid multiplicati ſunt.

Additio.

Pſalmus iſte duplici ſenſu, littorali debz exponi iuxt regulã beati Iſidori i ꝓmo de ſummo bono p ut exponit a magiſtro huiꝰ poſtille in prologo ſecundo ſup gene. in ſecũda glo. uidelicz. Primus ei ſenſus accipiendꝰ eſt ex ipſo titulo. 7 ſic tractat de his que cõtigerũt ipſi dauid cũ fugerz ab abſolon filio ſuo reddens gratias deo de ſua liberatione. Ad quod ſatis reducitur littera ſaltem p maiori pte ꝓut in poſtilla declaratur. Sed q a in eodem pſalmo cõtinet aliqua que nullo modo recte applicant ipi dauid in illa fuga exiſtenti ſz potius xp̃o cui oĩa i hoc pſal. cõtenta ꝓprie 7 iuxt ꝓmariã ſignificationẽ littere applicant. Iccirco aliꝰ ſenſus lr̃alis huiꝰ ꝓpe reſultat pfectioꝛ ꝓmo ſenſu ad litterã ꝓpioꝛ Continet enĩ in hoc pſ. Ego dormiui 7 ſopoꝛatus ſum ꝛc. q. de dauid in illo ſtatu mimime põt intelligi. Nã ſopoꝛ 7 ſomnus apud gramaticos diſtinguunt ſecũdũ ſuperius et inferius. In quocunq; eni eſt ſopoꝛ in eodẽ 7 ſomnus ſed non econtra. Naz ſopoꝛ addit ſopoꝛationem ſomni ſuauitatẽ 7 quietudinem quod dauid in illa fuga nõ legit habuiſſe. ſz potius oppoſitũ. Legit enĩ .ij. reg. xvij. nunc ergo mittite cito 7 annunciate dauid dicens ne moziemini iſta nocte in campeſtribus deſerti. ſz abſq; dilatõe tranſgredimini ne forte abſorbeat rex 7 omnis populus qui cũ eo eſt. Et infra ſurrexit ergo dauid 7 omnis populus qui cum eo erat 7 tranſierũt iordanem donec diluceſceret. Nullo ergo modo ſuſtineri poſſet q; in illa fuga queuiſſet 7 ſoporatus eſſet. q aũt dicit magiſter poſtille. quod ſopoꝛ ī ſcriptura accipitur pro magna triſticia potius habetur oppoſitum. Nã ſup illud Job. xxxiii. Quando irruit ſopoꝛ ſuper homines ꝛc. glo. cũ ceſſant ab exterioꝛi actõne inde fit quies mentis. nõ ergo quies mentis cõpatit ſecũ magnã triſticia. Nec etiã facit ad ꝓpoſitũ quod allegat poſtillator de illo uerbo Gen. xlv. de iacob quaſi de graui ſomno euigilans ꝛc. Non enim dicit de ſopoꝛe ſed de ſomno. ſed inter ſopoꝛem 7 ſomnum eſt differentia ut dictũ eſt. Nec ualet dicere quod in alia tranſlatione legitur. Et ſomnum cepi Nam hebraica ueritas teſtatur pro noſtra tranſlatione uerba euim omnino ſimilia ponuntur 7 in hoc pſalmo ubi dicit ſopoꝛatus ſum. Et in ſequenti ubi dicit. Et requieſcam. unde oportet dicere quod dormitio in hoc pſalmo contenta fuit in tranquillitate 7 quiete quod non poteſt ipſi dauid applicari in ſtatu illius fuge ut oſtenſum eſt.

Secundus ergo ſenſus huius pſalmi litteralis 7 ꝓpꝛius eſt ut intelligitur de chriſto in paſſione. morte. ſepultura. reſurrectione. et perſequentium punitione. 7 iuſtorum remuneratione. dicit enim. Domine quid multiplicati ſunt etcetera. a deo enim multiplicati ſunt perſequentes chriſtum. ut etiaz eorum numero adiunctus ſit infelix diſcipulus. conſequenter dicit. Multi dicunt anime mee etcetera Nam multi perſequentium decebantur. Si filius dei eſt deſcendat nunc de cruce 7 credimus ei a Mathei decimoſexto capitulo ꝛcqnt. Tu ãt domine ꝛc. Suſceptor

mana suscepit. Et gloria mea. principalis enim gloria christi secundum quod homo est tota trinitas. Et exaltas caput meum. idest mentem meam que tanta persecutione non deprimit. sequit. voce mea ad dominum clamaui. Clamas enim xpus in cruce uoce magna emisit spiritum. Lu. xxiij. sequitur. Et exaudiuit me de monte sancto suo. Nam apostolus commemorans clamorem uidelicet christi dicit. Exauditus est pro sua reuerentia ad hebreos. v. ca. que exauditio intelligit quo ad resurrectionem et efficatiam passionis. sequit. Ego dormiui. in cruce per mortem. sepe enim in scripturis accipit dormire pro mori ut ibi dormiuit dauid cum patribus suis. iij. reg ij. ca. Et de stephano obdormiuit in domino Act. vij. et sic de multis alijs. Et seporatus sum in sepultura in qua primo requieuit a persecutionibus et obprobrijs. Sicut enim in morte christi que fuit abiectissima et ignominiosa consideratur magnitudo pacientie ipsius et constantie. Sic eius sepultura fuit honoratissima et ore pphetico tahiter pnuntiata. Unde isa. xx. Erit sepulcrum eius gloriosum. Ad denotandum uirtutem magnam morientis qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorifice sepelitur. sequitur. Et resurrexit. nec. qa tercia die resurrexit. Sequitur. Non timebo milia populi. scilicet custodes sepulchri qui autoritate plurimorum xpm circumdabāt nec ualuerūt resurrectione christi impedire. Exsurge domine. idest fac me exsurgere tua diuina potentia. saluum me fac deus meus. a corruptione. iuxta illud. Et non dimittes sanctum tuum uidere corruptionem. sequit. quoniam tu percussisti. nec. Nam omnes persequentes xpm in passione pter penitentes fuerunt grauiter punitum. Iactus patet in hystoria. Sequitur utilitas huius salutis que est pprie diuina unde. domini est salus. cuius effectus est. et super populum tuum benedictio tua. Effectus enim passionis xpi est gratia in presenti et gloria in futuro que est summa benedictio.

Replica.

In tercio psalmo. Domine quid multiplicati. ubi postil. rone tituli primum exponit psalmum istum de dauid in quantum fuit figura christi. de quo principaliter exponitur. ut uult idem postil. in suo reportorio morali. Dur. mouet difficultatem uocale et gramaticalem de li sopo/ratus dicens sopore de dauid non posse expo/ni. qa sopor significat tranquillam uel sapidam quietem qualem dauid non habuit in fuga a facie absolon. Huic tamen uocabuli difficultati potest satis fieri per id quod ponit Burgen. xv. ubi nostra translatio communiter hz sopor irruit in abzabam. et horror magnus et tenebrositas inuasit eum. ubi burgensis dicit translationem nostram se proprie habere ad hebraicam litteram. Unde patet soporem non semper accipi pro mentis sapida tranquillitate prout se Burgensis in hoc libro restringit sequitur. psal.

Cum inuocarem. Huic psalmo premittitur talis titulus secundum hebreos. Ad victoriam in organis psalmo dauid. Dicit autem ra. salo. qd per hoc qd dicitur ad victoriam intelligitur q psalmus iste cantabatur a leuitis cum quoddam conatu unus chorus ad superandum alterum et conuerso. sicut in ecclesia in canto alicuius per se unus chorus nititur alteri superare per hoc autem qd subditur. in organis. intelligitur q cantus huius ps. magis erat aptus decantari in istrumento musico qui uocat organa qm in aliis instrumentis musicis. sic una nota magis apto patet uelle quam alio musico instrumento per hoc autem qd dz psal. dauid ostendit q fuit auctor huius psalmi. Ad intellectum uero pdicti reducit titulus huius ps. q ponit in translatione Hiero. iuxta hebraicum q talis est. Victori in psalmis. canticum dauid. et q dr. victori. subintelligitur chorum leuitarum. qa unus corum nitebat alium uincere modo pdicto. et cum subditur. in psalmis accipitur cantus per istrumentum in quo cantat scilicet pro organis sicut econuerso aliquando ponitur instrumentum musicum pro cantu q in eo cantatur. sicut dicitur ornum uiella facit hominem tripudiare. qua sonus uielle facit hoc q additur canticum dauid idem pentus significat sicut psalmus dauid. quod expositum est. Ad eundem intellectum reducitur titulus qui communiter ponit in bibliis qui talis est. in finem psalmi cantici dauid. finis enim habet rationem ultimi et optimi. ij. phisicorum. Leuite autem in cantu huius psalmi faciebant ultimum de potentia. ut patet per predicta. et hoc erat etiam in illo genere diuinarum laudum cerera et alia omnia huius tituli patent ex istis dictis. Igitur ex pdictis titulis apparet manifeste actor hui⁹ ps

psalmi scz dauid se habuisse materia non apparet. propter quod apud hebreos et similiter apud latinos uarie exponitur etiam in sensu litterali quem put potero in hoc psequi et propter breuitatem sectandam omissis uarijs expositionibus. etiam una accipio que mihi uidetur magis conuenire littere et etiam rom. scilicet q ps. iste sit gratiarum actio ipsius dauid pro liberatione quando saul et eius exercitus cingebant dauid et uiros eius in modum corone et tunc dauid sperabat se posse euadere. et tunc uenit nuncius ad saul dicens festina et ueni quoniam inuaderunt philistei sup terram et tunc fuit compulsus dimittere dauid et uiros eius. ut habetur. i. reg. xxiij. non est enim uerisimile qm dauid egerit psalmum specialem reddendo deo gratias de ista liberatione. nec inuenitur alius psal. ad hoc appropriatus licet in aliquibus alijs ps. fiat mentio de hoc beneficio cum aliquibus alijs quia idem beneficium in pluribus psalmis recolitur ut patz de. eductione populi israhel de egipto propter quod hic ps. huic intellectui uix satis rationabiliter applicari. Igitur secundum hunc sensum ps. iste diuiditur in tres pres. qz primo ponitur gratiarum actio de dicta liberatione. secundo subditur aduersariorum allocutio per iniqua persecutione ibi. filij hominum. tertio resumitur diuina laudatio in psalmi consummatione. ibi. dedisti leticiam sicut frequenter fit in catholicis qm ob eodem incipiunt et ad idem terminant. Circa primum dauid gratias agens dixit. Cum inuocarem deum deuote orando. exaudiuit me de manu saul liberando. deus iusticie mee. i. iusticie mee auctor. in quantum homine iustificat et remunerator in quantum per operibus iusti remunerat. ideo subditur. in tribulatione. eo quod eram circumdatus a saule et exercitus eius. dilatasti mihi. faciendo eum recedere. et sic habui spaciū dilatatum ad eundem secundum positum uoluntatis mee. miserere mei. nec. in futuro sicut fecisti in preterito. beneficium enim obtentum per stat fiducia ad aliud obtinendum. Filij hominum. Hic consequenter dauid aduersarios suos alloquitur per iniqua persecutione. et primo arguit eos de peccatis in perpetratis. secundo inducit eos ad desistendum ab inchoatis. ibi. irascimini. tercio ad exercendum opera equitatis ibi. sacrificate. Circa primum dicit sic. filii hominum. rationabiliter et iuste uiuentium. quales fuerunt abzabam isaac et iacob ex quibus descendebant saul et uiri eius. usquequo graui corde. et aggrauati ex peccati consuetudine diligitis uanitatem. i. tanto effectu acceleratis ad me uane prosequendum. sicut enim medicina dicitur uana que frustratur fine intento scilicet sanitate. ut hic ex. ysi. physicorum ita persecutio sanctorum nec. duuid dicitur. uana. qa frustrabatur intentio persequentium intendentium capere dauid et occidere dauid. et queritis mendacium. in hoc tangit dauid causam sue prosecutionis in parte quia aliqui adulatores et detractores pessimi adinuenierant mendacia contra dauid dicentes sauli q dauid querebat eum occidere. propter quod dauid dixit sauli de spelunca exeunti. quare audis uerba hominum loquentium dauid querit malum aduersum te. ecce hodie uiderunt oculi tui q tradiderit te dominus in manu mea in spelunca nec. Translatio uero Hiero. iuxta hebraicos habet. Filij uiri usquequo incliti ignominiose diligitis uanitatem querentes mendacium nec. et ad eundem intellectu reducitur. cuz enim dz. filij uiri. idest hominum uirtuosorum abraham isaac et iacob ponit hic singulare pro pluzali scilicet uiri pro uirorum. sicut Exo. vij dicitur uenit musca grauissima. idest multitudo muscarum. usquequaqz incliti. i. uos qui deberetis esse incliti moribus sicut estis incliti ex parentibus. ignominiose diligitis uanitatem. idest affectatis me persequi uane. ut supra expositum est. quod est uobis ignominiosum. unde dixit dauid sauli. primo re. xxiij. que per seqris rex israhel que persequis canem mortuum persequis et pulicem unum quasi diceret hoc est tibi ualde ignominiosum. querentes mendacium. exponatur sicut supra. scitote quoniam mirificauit. idest mirabile fecit. sanctum suum. idest meipm qui fec mirabile uocando de gentibus ad regni iuza. per samuelem ungendo me in regem. et me liberando frequenter mirabili modo de saule et exercitu suo. uocat aut se dauid sanctum non iactanter. sed gratanter hoc attribuens deo qui sanctificauit ipsum. Intranslatione Hiero. iuxta hebreum habet. misericordie sue. qa uirtus misericordie pollebat in dauid qua sauli manibus eius tradito pluries pepcit ut patet primo reg. xxiij. et. xxvi. exaudiet me cum clamauero ad eum. in periculis futuris sicut in preteritis. Irascimini. Hic consequenter dauid inducit aduersarios suos ad desistendum a peccatis inchoatis circa qd sciendum q peccatum inchoatur in cognitione. et manifestatur in locutione et assumatur in opatione. dicit igitur aduersarijs suis. irascimini et nolite peccare. i. ira qua contra me accepistis nolite peccare. i. assumare

Que dicitis in cordibus uestris cogitando me plequi ꝙ incubuistis uestris .i. in temporibus ꝙ locis solitarijs cōtra me tractatis. cōpugnimini p cōtritionem ꝙ cōpugnationē a persecutione taliū desistatis. In translatione hiero. iuxta hebraicū habetur loquimini in cordibus nestris super cubilia uestra ꝙ tacete ꝙ in eundez sensum reducitur quasi diceret que cogitatis contra me solitarij. non solū desistens ab opere sed etiā a manifestatione p locutionē cum alijs sacrificate hic o sequenter inducit aduersarios ad opera nre iusticie. cuius sunt due partes scilicet declina a malo. ad quod induxit pte precedēti. ꝙ face re bonū ad quod inducit in hac parte dicēs sacrificate sacrificium iusticie .i. exercete opera iusticie iuste uiuendo cum proximo ꝙ est sacrificium acceptuz deo ꝙ tūc sperate in in domino recipiendo pro talibus premiuz Sed quia posset aliquis querere que sūt ista bona opera iusticie. ideo in psona taliū subdit dicens multi dicunt quis ostendit nobis bona ꝙ hic est principium uersus in hebreo Et in translatione hiero. iuxta hebraicū ꝙ aūt ista questio nulla sit. ꝙ ꝙ per ignorantiā iusticie p̄dicte null⁹ excusetur a peccato ostē dit dicens signatū est super nos lumen uultus tui domine Lumen enim naturale intellectus humani quod est quedaz impressio diuini luminis. eo ꝙ homo secūdū ptez intellectiuam est ad ymaginem dei. Sufficient ostē dit que sunt opera iusticie. ꝙa sicut ꝑma ꝑncipia speculabiliuz sunt per se nota. ita ꝙ opabiliū ex quibus possunt deduci cōclusiones i lumine naturalis rōnis. propter quod dicit. Apo⁹ ro. ij. gentes que legem nō habent naturaliter ea que legis sunt faciūt. ipsi sibi sūt lex qui ostendūt opus legis scriptū in cordibus suis Dedisti leticiā Hic incipit uersus sequens iu hebreo. ꝙ in translatione hiero. iuxta hebre. ubi dauid resumit cōfessionem laudis diuine in psalmi cōsummatione dicēs deo dedisti leticiā in corde meo nō solū de liberatione mea de manu saul. sed etiā de liberatione populi israhel ab infesti gatiue philistinoz. qui uenerāt ad occidendū ꝙ depredandū populum ꝙ uastandū bona eoz quib⁹ p saulem debellatis ꝙ fugatis populus israel collegit pacifice fructus terre sue ideo subditur a fructu frumenti uini ꝙ olei sui multiplicati sunt ꝙ p ista tria intelliguntur alia terre nascentia. tamen in hebre. non est olei. nec in translatione hiero. iuxta hebreū in pace in idipsum dormiā ꝙ requiescam hoc dicit dauid in persona sua. quia ad tempus fuit a persecutione saul secutus ꝙ sic potuit dormire ꝙ quiescere secure. similiter hoc dicit in psona populi qui liberatus ab infestatēe philistinorū poterat secure quiescere et dormire quoniā tu domine singulariter in spe cōstituisti me me hoc dicit dauid pro persona ppria. quia fuit certificatus per diuinā reuelationē. de ꝙ secutione regni tempozalis post mortem saulis ꝙ finaliter de consecutione regni eterni tamen p mortem xp̄i ad quod nos pducat. ꝛc. Aliozaliter exponendo psalmū istū. p saulem quia abutens interpretat demon potest intelligi qui bonis naturalibus a deo sibi datis. que remāserūt in eo cōtinue abutit p dauid. qui interpretat manu fortis intelligitur quilibet fidelis. qui cum dei adiutozio eius insultibus resistere nititur. secūdū illud ꝑma petri. v. Aduersarius uester diabolus tāquā leo rugiens circuit quereus quē. deuoz cui resistite fortes in fide ꝙ cū per internaz cōsolationem seu diuinā reueletionem se intelligit exaudituz. cōtra demonem inuebitur eius uirtutem contemnendo. ꝙ p deuotionez in deum erigitur gratias agendo.

In psalmo quarto cum inuocarē.

Additio.

Hec expositio postillatoris non uidetur rōni cōsona nec litterе. ꝑmo. Quz dauid psalmū egit speciale sup materiā hystorie .i. reg. xxij. quā postillator assignat p materia hui⁹ psalmi qui quidē psalmus est. liij. Cuius titulus est. Ad uictoriā in organis eruditio dauid quoniā uenerūt ziphei ꝙ dixerunt saul uonne dauid absconditus est apud nos Constat aūt ꝙ hystoria ꝑdicta que habetur ꝑmo reg. xxiiij. que agit de saul ꝙ de exercitu eius qui dauid cingebant in modū corone ꝛc. totā sumit rationem seu occasionem i illis ziphеis ut etiam satis patet hystoriā illam intuenti. si igitur dauid istū psalmuz de illa materia ediuisset rōnabile uidet hoc in seruisse in titulo huius psalmi sicut in alio ſz qa in hoc nō fecit uidet ꝙ materia hui⁹ p̄s. nō ꝑmittit in multis locis ut p̄dicte hystorie ꝓprie applicetur. Nā illud ꝙ dicit. Et que ritis mendatium non couuent hystorie zip ei enim qui fuerunt ꝑncipies motores illi⁹ persecutionis nullum mendacium leguntur/ protuisse ipsi saul sed tantuz ueritatez ei de absconsione dauid apud eos uere reuelasse licet malicioſe. improprie enim uel etiam falso eis diceretur queritis mendacium. Item illud ꝙ dicit mirificauit dominus sanctum suum non uidetur proprie conuenire dauid in hac uita existenti qui licet sanctus per innocentiam seu gratiam dici posset. non tamen mirificatus in eadem sanctitate. Nec etiam saluatio dauid de qua agitur in predicta historia mira debet dici. solet enim sepe contingere ꝙ reges uel principes castra. obsidentes ex aliqua occasione a tali obsidione recedant etiam si nihil admiratione dignum superueniat preterea ꝙ dicit Irascimini ꝙ nolite peccare ꝛc. Et sacrificate sacrificiū iustitie ꝛc. nō cōueniūt materie p̄dicte hystorie Nam dauid in alio psalmo predicto contra aduersarios illos qui ipsum per modum corone percingebant imprecabatur deum pro ultione dicens. Auerte mala inimicis meis ꝛc. ꝙ minime uidetur consonare cum hac exortatione seu inuitacione scilicet sacrificate ꝛc. Sunt etiam in hoc psalmo alia imperti/nentia predicte expositioni que possunt patere intuentiū cā breuitatis omito ꝛc. Unde sequendo glosam ordinariam ꝙ alios ꝙ hūc psalmum aliter intellexerunt uidetur dicendum ꝙ dauid i eodem principalitez intendi/tur contra idolatrias. Fuit enim magnus zelator diuini honoris cōtra illos prout satis patet ex hoc ꝙ in primordiis sue iuuentutis se mortis periculo exposuit non potens tolerare ꝙ golias licet gigas terribilis. exprobauit ꝙ deum agminum israhel ut habetur. j. Reg. xvij. unde in hoc psalmo contra idolatras intendere uidetur primo eos improbādo Ad cuius intellectum sciendum ꝙ ydola in sacris elloquijs dicuntur surda iuxta illud Aures habent ꝙ non audiunt. Et ideo eoruz cultores illudebat helias. iij. Reg. xviij. ca. dicens Clamate uoce magna ꝛc. q. d. Inuanū inuocatis eos qui minime audiūt Dauid ergo contra tales dicit Cum inuocarez exaudiuit me ꝛc. hoc est dicere ego collo deum/unum ꝙ uerum quem cum inuoco me exaudit ꝙ tamen in tribulatione mihi dilatat non sicut uos qui mortua ꝙ falsa inuocatis. Et dixit notanter. Deus iusticie mee ꝙ ad hoc ut inuocans deum exaudiatur requiritur ꝙ oratio sit iuxta scilicet ꝙ sit debite circunstantionata ꝙ talis semper auditur. ſz quia orans non debet niti propris meritis sed potius diuine misericordie subiūgit Miserere mei ꝙ exaudi orationem meam. Juxta illud dan. ix. ca. Non in iusticiis nostris pſternimus preces nostras coram te sed in miserationibus tuis Consequenter dicit Filii hominum ubi in hebreo habetur filii uiri .i. uirtuosi. Ad quod notandum ꝙ cultores ydolorum erant in duplici diferentia. Nam quidam eorum ex simplicitate seu ignorantia tales deos collebant sicut imperiti ꝙ uulgares. alii uero scilicet ueri philosophi contra dictamen rationis eorum hoc faciebant ut Aug. narrat in vi. d. c. dei de sene ca qui cultum ydolorum ad morē asserebat ptinere non ad ueritatē rei. unde contra tales dauid dicebat filii uiri .i. uirtuosi ac si diceret de sīplicib⁹ seu uulgaribus nō est mirandum si a tramite rationis deuient ſz uos sapientes seu ueri philosophi ꝙ dici debetis filii uiri per assimulationem uiruttis sicut filii dei aliqui quādoq; dicuntur secūduz assimulationē gratie Usq; quo graui corde .i. obstinati seu obdurati corde. iuxta illud Exo vij. ca. Obduratū est cor pharaonis. diligitis uanitatem ꝙ ḡritis mendatiū Ad/quod sciendum ꝙ ratio seu mens humana uoluntate ꝙ intelectu ꝑficitur. uolūtatis aūt bonum est finis seu cōsecutio finis. malum autem ipsius est finis intenti carentia. bonū etiam intellectus est uerum. malū autē ipsi⁹ est falsum ut ex phisicis documētis habetur Et ideo ydolorum cultores diligunt uanitates Similiter querunt mendatium uocātes deum illud quod non est deus. ꝙ sic in tali cultura incurritur dupliciter malū ratiōis scilicet ūlectus ꝙ uolūtatis. q̄dē duo mala ieremias explicat contra idolatras iere. xvi. ca. d. Domine ad te gentes uenient ab extrēmis terre ꝙ dicent falsū hereditauerunt patres nostri ꝙ uanū absq; utilitate. Consequēter facta ex probatione talium ipsos ad litteram inuitat ſi prophetice p cognitionem xp̄i cuius doctrina potissime idola destruxit iuxta illud isa. ii. Et ydola penitus cōterentur. quod proprie intelligitur fiendum uirtute xp̄i. Similiter ꝙ ueritas testatur. iob. xiij. Princeps huius mondi eicietur foras a prima enim etate usq; ad sextam exclusiue in qua xp̄s uenit ꝙ doctrina euāgelica p orbem fuit diuulgata idolatria p uniuersuz

mſidum publice uiguit ꝑterq; in pauciſſimis ſcilicet iſrahelitic̃is qui cultui diuino mācipā tur licet non oēs nec ſemper ut patet in ſa/cris hiſtoriis Notanter ergo dicit Scitote quoniā mirificauit dominus ſanctum ſuū xp̃s enim qui ſanct⁹ ſanctorum eſt. dan. ix. ca. mirificatus fuit a patre nō ſolū in ipſius incarnatione reſurrectione ⁊ huiuſmōi ſed etiam ī demoniorū expulſione in tantum q; primū ſignum eorum qui xp̃m p fidem recipiebant in primitiua eccleſia erat dmoniox expulſio Mar. xvi. ca. Signa eoruz q crediderūt hec ſequēter In nomine meo demonia eicient q quidem demones principales ſunt in ydolatria. Omnes enim dii gentiū demonia. ⁊ qa finaliter intēditur a quocunq; cultore q; exaudiatur ab eo quem colit. ideo pſalmus in uitando ydolatras eis denuntiat q; ſanctus predictus in tantum eſt mirificatus q; deus exaudit illos qui ad ipſum ſanctum clamāt unde ſubdit. Dominus exaudiet me cū clamauero ad eum ideſt ad illum ſanctum ſic mirificatuz iuxta illud Joban. xvi. ca. Si q̄d pecieritis patrem meum in nomine meo ⁊c. Conſequēter dicit Iraſcimini ⁊ nolite peccare qui uerſus multum uarie ab expoſitoribus declaratur uidetur tamen conſonum litere ⁊ rationi q; gentiles philoſophi quibus dauid in hoc pſalmo loquebatur congnitionem habebant iuxta illud Ro. i. ca. Qui cū deum cognouiſſent ⁊c. ſecundum q̄s cogniti/onem merito debuiſſent iraſc i contra eos q ydola uane colebant. quia ſecundum philoſophum in ſecundo rethorice homines iraſcuntur precipue cōra eos q deſpiciūt ea circa q̄ ipſi maxime ſtudēt. Iocirco huiuſcemōi philoſophos pſalmiſta hortatur dicens Iraſcimini ideſt contra ydolatras ſimplices ſeu uulgares qui ueram philoſophiam per quā deus uerus cognoſcitur in qua maxime ſtudetis deſpiciunt debetis iraſci ⁊ non eis in tali crimine participare unde ſequitur Et nolite peccare ⁊ quia tales philoſophi ī cordibus ſeu in ſecretis cubilibus uanitatem y/dolorum fatebantur. exterius tamen uulgari conſuetudini conſentientes ideo eiſdē ait Quę dicitis in cordibus ueſtris ⁊ in cubilibus ueſtris conpugimini hoc ē dicere conpūctionem debetis habere ex eo q; circa diuinū cultum aliud habetis in cordibus ⁊ in ſecretis aliud in exterioribus oſtendetis. Conſequenter conſulit eis quid agendum ſit iuxta dictamen naturalis rationis unde dicit Sacrificate ſacrificium iuſticie ſacrificare enim deo pertinet ad ius naturale ut in ſecūda ſe cūde. q. lxxxv. licet eniz determiationes ſacrificioz inſtitutiōe diuina uel humana fiunt. De lege tamē cōmuni naturali ſacrificia ſoli ſūmo ſeu ſupno enti ſūt offerēda ut i npze dicta. queſtiōe ſatis declarat. Et talia ꝑpzie poſſēt dici i communi ſacrificia iuſticie eo q; naturalis iuſticia hoc dictat Et qa de ratione actus humani eſt ut ordinetur ī finē. Finis autem ultimus ⁊ p̄cipu⁹ hominis ē ultia beatitudo q̄ a ſolo deo expectari debet ideo ſubddit ⁊ ſperate in domino q. d. ſicut oblatio ſacrificiorum ſoli deo conuenit ita ipi uera remunerāda ac eodē ē ſpectāda non a uanis ydolis Cōſequēter q; multi uaria circa felicitatē ſeu beatitudiez opiati ſūt ut philoſophus narrat i. j. ethicoruz. Iocirco ſubdit Multi dicūt quis oſtēdit nobis bona uera eniz beatitudo ſecūdū boeciū eſt ſtatus bonorū agregatōe pfectus. unde notāt dixit bōa ī pl̄i. q. d. q̄ oſtēdit nob bōa. hoc ē q̄ ſūt illa bōa q̄ agr̄gāt ī uera felicitate q̄b⁹ ſic q̄rētib⁹ r̄ſpōdit Signatū ē ſup nos lumē ultus tui dñe hoc ē dicere ideē ī ſupiori pte nr̄i q̄ ē ratio lumē itellectuale naturaliter ſignatū ſeu impreſſū q̄d q̄dē lumē q; a deo deri natur ultus dei poſſet dici. p quod lumē prima p̄incipia tā ſpeculabilium q̄ opabiliū cognoſcimus a q̄b⁹ cetera a nobis naturaliē cōgnoſibilia deducūtur. ⁊ ſic illud lumen ſufficiens ē ad oſtēdendū nobis q̄ ſunt illa bona ī uera beatitudine agregata q̄ſtū naturaliē a nobis poſſūt congnoſci ⁊ ſic exponit cōtez iſte uerſiculus. Deo qa ultia ⁊ uera beatitudo ſupnaturaliter a nobis ī ē nec naturali ratiōe ſufficiēter cōgnoſcit̄ iocirco hic paſſ⁹ aliter uidetur exponēdus ſcz q; ratio noſtra naturaliter illuſtrata ultus dei dicatur. Sic eniz p uultū hō hōi aſſimulat̄ ſic aſſimulamur deo p ratōez ſecūdū quā ad imaginem dei ſum⁹ ut ī. j. diſ. iij. lumē aūt ſupaditū huic ultui ē gr̄a p quā cognſcim⁹ ea q̄ ad ſalutē nr̄az ſūt neceſſaria. unde pſalmiſta notāter dixit ſignatū ē ſup nos qz tale lumen nō ē ſup infideles ſeu idolatras ſignatū ſi. n. de lūe naturalis ratōis itellexiſſet q̄rētib⁹ qs oſtēdit nobis bona ꝑpius reſpondiſſet. ſignatū ē ſup nos ſi aūt dicat q; hec reſpōſio nō ſufficit ydolatriſ lumīe gr̄acie carētib⁹. dicēdū q; ſic. Nā p libez arbitriū quilibet poſſet ꝑparare ad gratiā ūde puer. xij. Hominis ē ꝑparare animū. licz i hoc regratur motio diuina. ſeqt̄ ī alio uerſu ſecūdū hebraicā ueritatē Dediſti leticiā i corde meo. A/fructu frumēti ⁊ uini mltiplicati ſūt In quo ceteris expliciōib⁹ omiſſis uidetur dicēdū q; pſalmiſta i hoc loco ad litterā loq̄t̄ de ſacrificio altaris q; ē ſūmū ⁊ ultimum ſacrificiuz ſubſpeciebus furmēti ⁊ uini p xp̃m ſacerdotē ſecūdū ordinē melchiſadech ꝓſecratū Qui quidē ſēſus ꝑpie applicatur ſic lr̄e Nā cuz pſalmiſta iuntaſſet idolatras ad ſacrificandū deo in generali i hac pticula reuertitur ad ꝓmēdādū fructum huius ſūmi ſacrificii ī ſpali deo regratiando ⁊ aloquēdo ſic Dediſti leticiam in corde meo cū perſpiritum uideo ex infidelit⁹ ſeu idolatris q; mō ſacrificare d o refugiūt fideles multiplicari de fructu frumēti ⁊ uini ꝓſecrati. tūc enim icepit fidelium multipicatio cū hoc ſacramentū diuulgari in cepit. ut patz Act. ij. unde hic utēdū ē quarta regula beati iſidori de ſpe ⁊ genere circa expoſitionē ſacre ſcripture unde ſupra in plogo ſuper geñ. Nam cū de ſacrificio in generali p̄. tractaſſet trāſit ad ultimā ⁊ ſūmaz ſpeciē ſacrificii. Et qz hoc ſacrificiū ē unionis ⁊ unitatis ī quo fideles ī pace xp̃i ⁊ eccleſie requieſcūt ideo ſubdit In pace ī idipſū dormiā ⁊ requeſcā q. d. niſi corporaliter nō attingā hoc ſacramētū in pace i. i unione in ipſo ip̄m p fidē ſobdormiā ī pñti ⁊ in futuro requeſcā firmit̄ ſpectādo diuina circa hoc ꝓmiſa q ſibi ſingulariter fuerūt reuelata. unde ſubdit Quoniā tu dñe ſingulariter ī ſpe ꝓſtituiſti me

Replica.

In expoſitiōe pſalmi quarti quā facit poſtillator ut gr̄az actionē ipſius dauid p beneficio liberationis q̄ li⁹bat⁹ ē de obſidione ſaul circūdāte eū ⁊ uiros eius ī moduz corone ut dicit̄. j. Reg. xxiij. Burgeñ dicit eā nec rationi nec littere conſonā. primū oñdit ſic qz nō uī rationabile dauid feciſſe duos pſalmos de eadē maria. ſz. liii. pſalm⁹ ē de illa materia ut dicit poſtillatorē ſentire. Irratōabiliter igit̄ hāc materiā huic pſalmo aſſignat. Sed burgeñ. nō uidetur attediſſe q; tractatus de eā occaſione nō habz eādē materiā cū tractatu de effectu ⁊ executōe Nā nō eſt eadem materia primi libri ſentētiarū ⁊ ſecūdi cum tū primus ſit de cauſa. ſecundus de effectu ⁊ creatura. ſic ē ipzopoſito q; materia pſalmi. luij. ē denūtio ziphęorū. quo ſauli inotuit dauid apud ipſos ziphęos latitare. Illoz igitur ziphęorū ingratitudinē ibi redarguit ut pz Ex qua denūtiatiōe ſaul tāq; ex cā motiua ſe trāſtulit ⁊ dauid ad mōz corone circunde dit adeo q; de euaſione dauid q̄ſtū de hūano ingenio nō ergo erat ſpes ⁊ tamē diuīa diſpoſitōe io faciēte euaſit. ecce effectus. p quo in hoc pſalmo gratias agit. Nō igit̄ irratōabile duos p̄s. foz de ſic diſtincta materia quā burgeñ. unā ⁊ ī diſtintā putat. ⁊ ſic ꝓcedūt ex falſo fūdamēto falſe applicationes littere q̄ uſdē burgeñ. facit q°. ad quartū q̄t̄ obiicit

Verba mea huic pſalmo p̄mittit̄ titulus talis ſecūdū hebre ad uictoriā ſup hanehilot p̄s. dauid Ad cuius iteletū ſciēduz q; ī hac dictōe haneliot li. ha ñ ē d ſubſtātia uocabuli. ſz ē articulare acti caſ⁹ ī hebreo. ſic cū dr̄ ī latino o magr̄ li o nō ē de ſubſtātia dictionis. ſed ē articulare uocatiui caſus. nehilot aūt dictio hebraica ē equiuoca ad ſignificandū quodā uſtrumētū muſicū. ⁊ ſic ē nomē ſingulare ⁊ ſecundū hoc ſenſus huius tituli eſt pſalmus dauid ſup nehilot ideſt aptus ad cātandum ī tali muſico inſtrumēto ad uictoriā ideſt cū conatu leuitarū ſiue cātoz ut expoſitū ē ī titulo pſalmi precedētis. ⁊ ad ſignificādū hereditates i pl̄i. q; ē plurale h⁹ nōis nehila q; ſignificat hereditatē. ſimile habetur frequēter ī latīo. pila enim ut̄ eſt ī ſtrumētū terendi eſt ſingulare. ⁊ ut ſignāt iacula ē nomē plurale. unde uerſus Pilla terit pultes ſdz pila gerūtur ī hoſtes. ⁊ ſecūdū hoc ſēſus p̄dicti tituli ſed in aliquos hebreos eſt ips. dauid ſup hereditates ideſt p cōſeruatione hereditatū duodecim tribuum iſrahel dicit enī raſi ſalomon q; pſalmus iſte factus eſt a dauid ad hoc q; ſacerdotes ⁊ leuite decātarēt ipſum ad impetrādum diuinū auxilium cōtra hoſtes iſrahel irruentes ī terrā ſuā. ⁊ ſic iſta dictio nehilot ſecūdū urtāq; ſignificationē ponitur ī hoc titulo. qz deotat materiam pſalmi ⁊ inſtrumētū in q°. cātabat. qz leuite cātabāt pſalmos uocibus hūanis ⁊ inſtrumētis muſicis ad uictoriā id ē cū conatu cātoz ut ſupra expōitū ē. Jn idez r̄ddit tituſ⁹ pōit⁹ ī trāſlatōe. Jeronimi iuxta hebre. q talis eſt uictori ſup hereditatibus

cāticū dauid hoc autē q dicit victori Juel
ad uictoriam secundum hebre. potest referri
ad mo lū cantandi leuitaz qui erat cum quo
dam conatu uincendi. ut dictum est psalmo
precedenti. uel potest referri ad ipsum deum
cui dirigebant huiusmodi cantus ut esset ui
ctor hostiū. Igitur secundū sensū istum psal
mus iste diuiditur i duas partes. qz primo dī
scribitur cantandi modus. z secūdo effectus
ibi. mane exaudies. Circa primum dicitur in
persona cuiuslibet cantoris deputati ad decā
tatiōez huius psalmi uerba mea auribus p
cipe domine exaudienda ea in effectu intel
lige clamorem meum idest intentionem af
fectus. unde i hebre. habet hic cogitatōem
meam quia oratio debet esse uocalis z men
talis intende uoci orationis mee replica/
tio eiusdē sententie sicut frequenter fit i his
que pronuntiantur ex magno affectu rex
me⁹ z ds me⁹ p spīē prouidētiā z ptectōez
licet enim sit rex omnium p potentiam z ge
nerale regimen. tamen dicebatur specialiter
rex hebro. p specialem curā z ptectionē. qz
dedit illi populo quē eduxerat de egipto p
multa signa z pdigia in monte sinay legez
diuinam secūdum q dicitur psalmo. cxlvij.
Non fecit taliter omni rationi z iudicia sua
non manifestauit eis z deus meus licet enī
sit deus omnium p creationem tamen dice/
batur deus iudeorū spīr p uerū cultum z fi
dem. gentibus aliis ad ydolatriam deditis
quoniam ad te orabo z non ad ydola sicut
gentiles faciebant. z sic apparet modus cātā
di deuotus. Domie mane exaudies. Hic in
cipit uersus i hebreo. z intranslatione Jero.
iuxta hebre. ubi ponitur orationis siue psal/
mi effectus. q ē duplex scilicz directio hostiuz
z ptectio ciuiuz. secūdus ponitur ibi. z letē
prima intres. qz primo petitur hostiū deiec.
tio. secūdo adhuc subditur petendi modo ibi.
ego aūt i multitudie tercio resumitur ipa pe
titio ibi. dñe deduc me. Circa primū dī ma
ne exaudies id ē exaudiaſ. hebrei eiz nō ha
bet mōuz optatiuū sz p eo eo utūr futuro
idicatiui uocē meā faciēdo de hostib⁹ uindi
ctam z dicit mane duplici ratōe. prima est
qz illa hora i scriptura dicit apta ad facien
dū uindictā de peccatorib⁹ secūdū q dicit i
ps. c. In matutio interficiebā omnes peccato/
res terre. unde z illa hora fecit dominus uī
dictā de egipcius nbmergēdo eos i mari ru
bro secūdū q habet Exod. xiiij. Jamqz ad
uenerat uigilia matutina z ecce respiciēs do
minus super castra egiptioz p colūnā ignis
z nubis iterfecit exercitū eoz z subuertit ro
tas curuū ferrebātqz i pfūdū. secunda ratio
est qz illa hora surgebāt sacerdotes z leuite
z disponebant se ad offerrendum sacrificiuz
matutinū q cum diuinis laudibus offerre/
batur. ideo subdit mane astabo tibi patus
ad tuū obsequium z uidebo deiectionem ho/
stium pte cuius cā subdit quoniā nō deus
uolens iniquitatem tu es sicut demones q
a gentilibus pro diis collebantur ideo subdi
tur non habitabit iuxta te malignus id ē
idolatra malo igne ignitus. licet enim deus
sit ubiqz p essentiam presentiam z potentiā
tamē dicebat spīr habitaz i iherusalem secū
dum q dicitur. ij. palipo. vj. Elegi iherusalē
ut sit nomē meū i ea z hoc ratōe templi suo
cultui deputati. z iō iuxta eum dicebantur ha
bitare iudei i regno iudee cuius metropolis
erat iherusalem z ideo non erat dignum q
gentilles habitarent in terra illa qui erant
dediti idolatrie nec pmanebūt iiusti id est
hostes nostri inuadetes nos iniuste ate ocu
los tuos p aprobatiōē sed magis deicies
eos per reprobationē odisti omnes q op
rantur iniquitatē id ē aduersarios nostros
inique nos psequētes pdes ōes qui loquūt
mēdatium qz mlti de gentibus circa iude/
os existentibus fraudulēter simulabāt cū iu
deis amicitiam cū tñ q̄rerēt eoz subuersionē
secūdū q habet neemie. vj. uiri sanguinū
id est effusorem sanguis innocentis z do
losum amicitiam ut decipiat simulantis q̄
les erant hostes iudeoruz abhominabitur
dominus eum a se reiciendo Ego autez
Hic cōsequēter adhuc subditur de psalendi
seu orandi mō cum dicitur i persōa cuiuslibz
cantoris huius psalmi ego autē z incipit
hic uersus in hebreo. z in translatione jero.
iuxta hebre Ego autē i multitudine miseri
cordie tue id ē psumēs de tua misericordia
non de mea iusticia intrabo i domum tuā
id ē templum tuo nomini dedicatū ado
rabo ad templum sanctum tuum quia iudei
etiam extra iherusalēm existentes uersa fa/
cie uersus ibīem adorabant ut habet. ij. pa
alipo. vj. dañ. vj. in timore tuo. id est reue
rendo modo Domine Hic consequenter
resumitur petitio de subiectione hostium cuz
dicitur in psona populi iudaici domine de/
duc me in iustitia tua propter inimicos me/

instrumētū iustitie tue ad deiciēdum hostes
me iniuste psequētes dirige i cōspectu tuo
uiā meā faciēdo eā pspera z adhoc allegat
aduersariox malitiā tāqz causā dicēs quo/
niā nō ē i ore eox ueritas qz post simulati
onē amicitie inimicicias exercebāt ut supra
dictū ē cor eox uanū ē nihil habens ami
cicie stabilis sepulchz patēs ē gutur eoz
quasi diceret. uelēt nos si possent deglutire
dolose agebāt prius amicicia simulādo iu
dica illos deus cōdēpnādo eos ad penā z ñ
interitū unde itrāslatōe jeronimi iuxta hebz
habet cōdēna eos deus decidāt a cogitati
onibus suis q̄bus cogitāt nos pdere z her
ditationes nostras possidere secūdum multi
tudinē impietatū eox expelle eos multipli/
catio enim peccatox meret exterminiū gē/
tis quoniā irritauerūt te dñe attribuēdo
deitatē tuā idolis z demonibus secūdū q di
citur ifra psalmo. xciiij. omnes di gētiuz de
monia zc. Et letētur Hic cōsequēter po
nitur secūdus effectus qui ē ciuium protecti
o cū dicit z letētur omnes q sperant i te
habita uictoria de aduersarius ex qua creat
leticia i eternū exultabūt id est exultent.
quia sicut dixi hebrei p mō optatiuo utūt
futuro ōicatiui. z dicit i eternū ut i presē
ti i dño gaudeāt ipm laudādo z perfectius i
futuro z habitabis i eis in pūti per gra
tiā z i futuro p gloriā ideo subditur z glo
riabuntur in te omnes zc. subdit causa
quoniā tu benedices iusto in bōis tēporali
bus z spiritualibus multiplicādo. z subditur
p uictoria de aduersariis gratiarū actio cuz
dicit i fine psalmi Domine ut scuto bone
uolūtatis tue id est p tuā bonā uolūtatem.
nō p nostrā iustitiā uel fortitudinē scuto
scilicet sue protectionis z defensiōis corona
sti nos dando uictoriā de aduersarius no/
stris que p coronationem designat eo q co
rona uictoribus antiquitus donabat. Secū
dum aūt sensū allegoricū iste psalmus ē ora
tio ecclesie cōtra infideles terrā fidelium inua
dētes. Secūduz uero sensū moralē est oratio
ecclesie cōtra demones fideles suis tētationi
bus psequentes. z querentes eos deicer a cō
secutione hereditatis eterne Sed istos sens⁹
nō itendo prosequi exponēdo. tū quia de fa/
cili a quolibet intelligente potest ad hoc ap
plicari littera huius psalmi. tū qz aliī docto
res z expositores ualde sufficienter psecuti
sunt istas expositiones.

Domie ne ifurore huic ps. ppōit
talis titul⁹ i hebraico ad victo
riā i organis sup octauā ps dā
Et scdm hebre. octaua est hic
nomē istrumēti musici eo q octo cordas hē
at sic notati sic monocorda. q ē istrumētum
musicū ab utitate cord notat scdm hoc igit
sēsus h⁹ tituli ē ps. dā sup octauā. i. ap/
tus dcātari i istru⁹. tali ad uictoriā i orgāis
. i. i cātib⁹ eo mō q⁹ cātores cōabāt i cāti
cis un⁹ cor⁹ altū supare. sicut supra expōitū
ē i ti⁹ ps. iiij. z sic orgāis nō ē hic nomē
istrumēti sz cātus. z ppt hoc jero. i trāslatō
ne iuxta hebraicū p orgāis trāstulit hic in
ps. dicēs uictor i ps. ps. dā sup tocauā. z ps
expōitō ex hic dcis z i ti⁹ ps. iiij. z sīr patz
expō. ti. q omūiter pōit i biblis q talis ē
i fiez ps dā p octaua qz p fiez hic itelligit
ultimū de potētia i conatu cātox. sicut dictū
fuit s. titulo iiij. ps. Igit ex pdictis aparet q
dā actor fuerit h⁹ psalmi. sz materia seu de
q⁹ fecerit nō apparet. ppt qd uarie z mul/
tipliciter expōit apud hebreos z latios z pp
ter brcuitatē sectādā. unā expōez accipio q/
mibi uidet lre rōabilius applicari scilicet q
dā fecerit ūtū psalmū petēs misericordiā su
p offēsā diuinaz q iactāt z ℣ legē iussit pīm
nūerari absqz datōe argēti qd i tali nūera/
tōe pcipit dari. Exo. xxxj. ca. ppter qd gad
pfeta de mādato dñi dixit ei. trium tibi datur
optio zc. ut ij. reg. xxiiij. z ibidē subdit. di
xit aūt dā ad gad. coartor ūdiqz nimis zc.
qz uidebat seq penā horibilē sup se z pīm
occasiōe sui. z scdm hoc iste ps. i duas ptes di
uidit. qz pīo pōit ipius dā mirabiliter afli
cti deuota petitio. secūdo ipius dei exauditio
ibi discedite a me. Circa primū dā pīo ipio
rat diuinā misericordiā. secūdo ad ipam obti
nēdā allegat suā pētētiā ibi laborāi. circa p
mū dicit sic Dñe ne ifuroꝛ tuo arguas me
zc. i. ne pūias me scdm rigore iustitie tue
sz magis scdm ou lcorem tue misericordie.
dicit ifuroꝛe tuo alludēdo ei q scribitur .
ij. reg. xxiiij. de ppli numeratiōe z addidit
furoꝛ dñi iraſci ℣ israbel ꝛmouit qs dā dicētē
ad ioab. uade numera israbel z iudā misere
re mei dñe quoniā infirmus sū zc ex uisione
eiz āgeli pcutiētis ppl'm p numeratōe pdca
dauid fuit ita territ⁹ q de ceto fuit qī lāgui
d⁹ itātū q nō calefiebat uestib⁹ ut habē. iij.
Reg. j. z h⁹ lāguide frigiditatis una cā fuit
iste terroꝛ ut dicunt doctores sicut expoſu

iij. Reg. j. ¶ aīa mea turbata ē ualde ¶ uidēs eiz āgelū cedētē ppl'm occasione sui ita fuit turbat⁹ q. dix̄ ad dn̄z ego sū q peccaui ego sū q iniq egi. isti q oues sūt qd fecerūt uertat' obsecro ira tua ō me ⁊ ō domū p'ris mei. ut hēt iij. Reg. xxiiij. ¶ sz tu dne usq; q⁹ ¶ subitelligit' substinebis ppl'i percussione ⁊ mea afflictione. Et ē mōus loquēdi decurtatus. sicut hō āsiat⁹ ⁊ terit⁹ nō pfert itētiōez suā oplete sz trūcate ¶ uertere de rigore iusticie ad dulcorē misericordie ¶ eripe aīaz meā ¶ de isto timore ⁊ afflictione ¶ saluū me fac ppt̄ misericordiā tuā ¶ nō ppter iusticia meā cū iniqs egerī. ⁊ ad allegationez diuine misericordie. subdit p moūz cāe ¶ quoniā nō ē ī morte ¶ .i. post mortē ¶ qui memor sit tui ¶ memoria fructuosa q̄ tu ad eos q ¶ decedūt ī peccato mortali. nō subdit' ¶ ī iferno aūt q s ofitebit' tibi ¶ sez ofessiōe. laudis diuine. q. d. null⁹ eo q ī iferno nulla ē redēptio. tiebat enim dō ne magna ps populi q moriebatur subito ī illa pestilētia triū diez decedez ī peccato mortali. ⁊ic damnaret'. qđ erat ei ualde lugubr̄. sicut ⁊ mors filii sui absolon q̄s uis pseqret' ipz eo q. pbabilit' credebat ipz ī peccato mortali decessisse. sicut dictum fuit ii. Reg. xviij. ¶ laborauī ¶ hic ōnter dō p ī petratōe diuine misericordie allegat penitētiā suā de peccato ōmiso dicēs ¶ laborāi ī gemitu meo ¶ p āxietate cordis nō potēs ōtinere a gemitu ēt corā hōib⁹ ⁊ de die qđ ē durū ⁊ laboriosū maiestati regie ¶ lauabo p singulas noctes lectū meū ⁊c. ¶ qz de nocte ī secreto cubiculi magis erūpebat in signis p'nie pfluuiū lachrīaz ppter peccatū ōmissū ¶ turbat⁹ ē a furore oculus me⁹ ¶ .i. a dolore cordis. ude ī hebre ⁊ ī trāslatōe jero. iux̄ hebre p furore hēt' amaritudie ex q̄ pfluebāt lachrie ī tāta habūdātia q. usus acies caligabat ¶ inueterauī ¶ .i. ad iteritu⁹ corporis ⁊ aīe ppīqui. scdm ūld hebre. vnj. qđ ātiqt ⁊ senescit ppe iteritū ē ¶ iter inimicos meos sz satan ⁊ satellites suos q me puocāt ad peccatū numeratōis ppl'i. scdm q. hēt' p⁹ palipo. xxi. ō surex aūt sathan ō israhel ⁊ icitāit dō ut numeraret israhel ¶ discedite a me ¶ Hec ē secūda ps pricipalis h⁹ ps ī q̄ pōit' diuina exauditio de q̄ certificatus fuit dō p uerbuz gad pphete dicētis sibi de madāto dn̄i. q. edificaret altare ī area or̄nā iebuzei ⁊ ibi sacrificaret. de⁹ aūt nō pcepit sibi offeri sacrificiū ab hōie nisi sit placat⁹ erga eū. Secūdo hoc itellexit p descēsū ignis de celo sup holocaustū suū. ut hēt' p⁹ palip o. xxj. q descēsus signū ē diuīe placatiōis ⁊ acceptatōis. sic dictū fuit genī. iij. de oblatōe abel. ⁊ iij. Reg. xviij. de oblatōe helie. Nō ē aūt uerisimile q. dō tātū beneficiū trāsierit sine sp'li gr̄az actōe nec iueīt' ali⁹ ps dō ad hoc applicat⁹ ppt̄ hoc dixī ī pricipio h⁹ ps. q. ad istā sē tētiā rōabiliter applicat'. dic igī dō ¶ discedite a me oēs q opamini iniqtate ¶ .i. tu sathan ⁊ sathelites tui q me ocitastis ad numeratō nē pp'i ¶ quoniā exaudiuit dn̄s uocē fletus mei ¶ sicut eiz demōes igerūt. se peccatorib⁹ ut faciāt eos ruere de pcō ī peccatū sic ihu gūt qī uidēt peccatorē a deo exauditū ⁊ libatū qī ⁊ supbissimi sit abhorrēt ab hōib⁹ đ uīci ¶ exaudiuit dn̄s deprcatōez meā ⁊c ¶ .rep plicato ē eiusdē sētētie ad ostēdēdū maiorē gratitudiez diuine gr̄e sibi facte ¶ erubescāt ⁊ turbēt' ¶ ⁊c. reuertīt' ad exp̄mēdū ⁊ ezu bescētiā ⁊ ī batiōez demonū qī uidēt peccatorē resurgere ⁊ deū sibi placatū ppt̄ cāz dictā ¶ uertāt' ¶ nō uersiōe penitētie q nō cadit ī demōib⁹ sz uersiōe erubescētie retrocedēdo a me a deo exaudito scdm m'titudinē sue misericordie. iō subdit' ¶ ⁊ erubescant ualde uelocit' ¶ qz diuina gr̄a ī istāti ifunditur ⁊ p hoc diabolica istātia ofusa cito reppelitur. Iste aūt ps pōt exp̄i moralit' de quolz peccatore ueracit' penitēte. ⁊ iplorāte diuina misericordiā p sua libezatōe a culpa ōmissa ⁊ pēa icursa ⁊ post lōgā ⁊ deuotā oratōez p babilit' se extimat a dn̄o exauditū p dataz sibi diuinit⁹ iternā ⁊ solatiōez. ppt̄ q. i⁹ ps iter septē ps pēitētiales ē primus sz hāc expōitoez nō itēdo pseq tū qz de facili ad hoc pōt īra applicari tū qz doctores nr̄i hāc expōitōez ⁊ ⁊simles nō soluz sufficiēter. sz ēt sufficiētissīe tractauerūt. ⁊ ī scriptis multipliciter relinquerunt.

DOmīe de⁹ me⁹ i te spaui ⁊c. h⁹ ps ppōit' talis titul⁹ ī hebr̄ ¶ ig⁹rātia dō quā cecit dn̄o sup ⁊ba chus filii gēi ¶. ad cui⁹ itelectuz sciēdū q. ch⁹ hic accipit' p chusi qđ ē nōez ppū ⁊ appellatiuū. ⁊ secūdū hoc ē hic duplex exp̄ōtio h⁹ tituli ⁊ ps. p⁹ ē put chusi ē no mē ppū cuiusdā hōis q fuit amicus ipius dō ut hēt' ij. Reg. xv. q ad istātiā dō iusit se fi ete cū absolon ut ipediret ⁊siliū achitophel ⁊ sig⁹ret ipi dō ea q tractarētur ō eū ī ⁊silio

absolon quod fecit. ii. Reg. xvij. ⁊ iō quādo dauid audiuit q. achitophel dderat ⁊siliū q. ipse eū. xij. milibus bellatoz psequeret' dō ī eāpestr'ibus añq; posset ingredi aliqđ fortilicū. ⁊ ad suggestionē chusi in angustia positus disponeret se ad trāseundū iordanē ut esset in loco tucioi ne forte fierz ⁊siliū achitophel ⁊tra eū fecit hūc psalmū petēs a domino ab illo piculo liberari. Et ad hāc sīiā satis cōcordat littera psalmi. sz līa tituli v̄ discordare cū dr̄. iguorantia dauid q̄s cecinit c̄. qz scdz ōs expositores ignorantia accipitur hic p peccato ignorātie qđ ōmittit' ex ignorantia crassa q nō excusat a toto. pscutio aūt quā sustinuit dō ab absolō ⁊ achitophel eius ⁊siliario fuit ei inflicta ppt̄ adulteriū cōmissū cū bersabee ⁊ homicidiū vrie secundū q. pdixit ei nathan ppheta. ij. Regū xij. hoc dicit dn̄s. Ecce ego suscitabo sup te malū de domo tua ⁊c. dcā ⁊o peccata nō fuerunt ōmissa p ignorantiā sz ex certa sciētia ut pz. ij. Reg. xj. Itē qz chusi pdictus nō vidētur fuisse de stirpe gemini. tū qz uocat' ara chites. ij. reg. xv tū qz nō est uerisilr̄ q. dō fecisset sibi amicū familiarē ⁊ cōsiliariū hoīnē de stirpe gemini de qua fuerat saul eius pscutor. Et iō est alia expositio quā seqr̄ra. sa. ⁊ ionathan filius oziel in trāslatione caldaica. q. chus siue chusi est hic nomē appellatiuū ⁊ signat ethiopē. Et hoc idē sētit Jero. q in trāslatōe sua iux̄ hebre. huic psalmo p̄mittit talē titulū ¶ p ignoratiōe dauid q. cecinit dn̄o sup uerba ethiopis filii gemī Et uocat' hic ethiops ipe saul eo q. fuit de nigratus ī fama ⁊ moribus p iniq pscutōe dō. ⁊ horrenda occisiōe sacerdotū nobe ī odiuz dauid. ut hēt'. i. reg. xxii. cui⁹ occisiōis dd fuit culpabilis p ignorātiā crassā. eo q. p̄ite doech idumeo petiuit pāes ⁊ gladiū ab achimelech sacerdote. vñ quando abiathar filius achimelech fugit ad dauid nunciādo ei mortem patris sui ⁊ aliox sacerdotū ut hēt'. i. reg̃. xxii. dauid culpā suā recognoscens dixit ad abiathar. ego sum reus ōm aīaz patris tui. ⁊ cām h⁹ assignans dixit. sciebā. n. id est scire poterā ⁊ debebā in illa die q. cū ibi essz doech ydumeus pcul dubio ānunciaret saulı. ⁊ iō dauid fecit hūc psalmū orando dominū ut remitteret' sibi dictū ignorantie peccatū. ita q. ppt̄ hoc nō traderet' in man⁹ saulis ⁊ aliox ipz pseqētiū. ⁊ scdm h⁹ensⁿ h⁹ tituli est. ¶ ignorātia dauid ¶ idest culpa ignorantie dauid pdicta quā cecinit domino ¶ .i. ppt̄ q̄s remittendā cecinit dn̄o hūc psalmū ¶ sup uerba ethiopis ¶ .i. ppter uerba sauli hs demigrati in fama ⁊ moribus ¶ filii gemī ¶ qz saul fuit đ stirpe gemini. ut hēt'. i. reg. ix p uerba aūt ista saulis intelligit' pceptū eius quo pcepit doech idumeo interficere sacerdotes dn̄i ⁊ ciuitatē eoz pcutere in ore gladii viros ⁊ mulieres puulos ⁊ lactātes. ut hēt'. i. reg. xxii. Ad istū aūt intellectū uadit titulus iero. ī trāslatōe iux̄ hebre. ⁊ ptz ex dictis. Aliū etiā psalmū fecit dauid ō malicia ipsius doech ut uidebit' ifra. Dne deus me⁹ ⁊c. igitur scdm sīiā pdictā qua tenent hebrei et Jero. idē v̄ sentire ex ti⁹ psalmi. Psalm⁹ iste in duas ptes diuidit'. qz prīo petit dauid suam liberationē. scdo ad hoc allegat multiplicē rōem ibi. dne deus me.. Circa primū dicit sic ¶ dne ¶ p oīm generalē gubernationē ¶ de us ¶ p creationē ¶ meus ¶ p specialē cultū et devotionē ¶ in te speraui ¶. s. de tua pietate ofidēs plus q̄s de mea eqtate ¶ saluū me fac ⁊c ¶ a saule ⁊ suis oplicibus me pseqētib⁹ ptegendo ⁊ libera me ¶ ab ipsis assecurādo ¶ ne qñ rapiat ut leo ¶ crudelissimus ¶ aiam meā ¶ p occasionē a corpore sepando ¶ dū nō est qui redimat neq; q saluū faciat ¶. ex hoīneda. n. occisione sacerdotū ppter dd ipse sciebat q. si caderet in manu saulis nullo pcio possz redimi nec p humanā potēciā saluari eo q. saul tenebat potenciā regni ¶ dne deus ¶ hic cōsequenter dauid p sua liberatōe alr̄t triplicez rōem prima accipit' ex sua innocentia. scda ex diuīa iusticia ibi. exurge dne. tercia ex p sequentiū nequitia ibi. cosumet' neq;cia peccatoz. Circa primū dauid allegat suā inocētiā impcando sibi malū si in ipso sit ōriū dicens ¶ dne deus meus ¶ exponat' sicut prius ¶ si feci istud ¶ de pterito scz q. q̄ssieri morte saulis put sibi ab eo ⁊ detractorib⁹ iponebat'. Sñ dixit ei dauid. i. reg. xxiiij. q̄re audis ⁊ba hominū loquentiū dauid q̄rit malū aduersū te ⁊c ¶ si est iniqtas ī manibus meis ¶ q̄rens facere de futuro qđ mihi iponit' ut dictū ē ¶ si reddidi retribuentibus mihi mala ¶ hoc ē si pseqentibus me reddidi malū p malo. qđ pz ex hoc q. saul psequendo dauid bis cecidit in manus ei⁹ ita q. potuit eū occidere. ut hēt'. i. reg. xxvi. ⁊ xxiiij. ⁊ tñ dd ei pepercit. ¶ decidā merito ab inimicis meis inanis ¶ .i. sīi uirtute. ita q. nō possim me ab eis aliqua iuste defendere. ⁊ scdm hanc litteram dauid

imprecatur sibi malū pene nisi fuerit īnocēs a p̄dictis. In hebreo aūt ⁊ in trāslatōe sero. iux hebreos sic hētur | si reddidi retribuen tibus mihi malū ⁊ dimisi hostes meos uacuos ⁊spoliando saulē ⁊ hoīes suos bonis suis īmo hastā saulis ⁊ ciphū aque que accepat i tentorio saulis. icertū signū q̄ potuerat eū occidere restituit. ut hēt̄. 1. reg. xxvi. et sc̄dz istā lām que uerior v̄r in fine h⁹ uersus si reddidi ⁊c. dauid nō inpecat̄ sibi malū. sz allegat īnocentiā suā. sz in p̄m⁹ uersus seq̄n tis incipit hoc īpcari dicens | p̄seq̄tur inimicus aīam meā | i. meip̄m nisi fuerim īnocens a p̄dictis ⁊ ꝓhēdat | ita q̄ nō possim effugere | ⁊ cōculcet in terra uitā meā | me occidendo ita q̄ cadauer meū cōculcet̄ ab homibus ⁊ bestīs ⁊ gloriā meā | . i. gloriā regni isr̄ mihi a deo p̄milla p samuele | in pulueꝛē deducat | p cadaueris mei icineratōz | exurge dn̄e | hic ꝓsequent̄ allegat rōem sue liberatōis ex pte diuine iusticie dicens | exurge dn̄e in ira tua | i. in effectu iusticie tue p uindictā ⁊ exaltare in finibus inimicoꝝ meoꝝ | tuā iusticiā ondendo | exurge dn̄e deus i p̄cepto q̄ mandasti | . i. sicut tu mādasti iudicibus facere iudicta de malis. ita facias tu uindictā de meis p̄secutoꝛib⁹. q̄ non habeo iudicē in terra ad quē possim recurrere. eo q̄ me p̄seq̄t̄ rex t̄re ⁊ synagoga ppl'oꝝ circūdabit te | . hic incipit uersus ⁊ est sens⁹. cōgregatio ppl'oꝝ circūdabit te sc̄z circa tēplū in quo est habitacio tua orando p uindictā iusticie fienda ⁊tra gentiles eos p̄sequētes. iō subdit̄ | ⁊ ppt̄ hanc i altū regredere | . i. ppt̄ iusticiā faciēdā ⁊ ondendā de supnis p cede. dz. n. de⁹ q̄d dāmō p̄ceder̄ i altū q̄n ef/ectū sue potencie ondit q̄ p̄ius nō appare/bant | dn̄s iudicat ppl'os | dicūt̄ aūt hic ppl'i udeoꝝ aduersarii de q̄bus fuerunt freqnt̄ iudicati diuinitus ppt̄ oēm eoꝝ deuotam sicut p̄z in libris reg. ⁊ in libris ioſue 2 iudicū. ⁊ iō ad ꝓsimilē petit iudicari nō zelo ui dicte. sz amoꝛe iusticie dicens | iudica me domine sc̄dm iusticiā meā ⁊c̄ | . ⁊ p̄z sm̄a ex dictis | cōsumet̄ | hic dn̄i ppter suā liberatō nē allegat p̄sequentiū malicia dicens, | cōsūetur nequcia | . in trāslatōe sero. iux hebre. habet̄ | ꝓsumet̄ | ⁊ i idē redit. i. t̄mīet̄. 2 in hebreo habet̄ finiat̄ | peccatoꝝ | . i. saul ⁊ suoꝝ satellitū me neq̄ter occidere q̄rētū. ⁊ ista nequcia fuit termīata q̄tū ad effectū q̄n dauid timens incidere in manu saulis fugit ad trā philistioꝝ sc̄dz q̄ dr̄. i reg. xxvij. ⁊ nūciatū ē saul q̄ fugisset dauid i geth ⁊ nō addidit ultra ut q̄reret desperāns se posse capere eū | et dirigens iustus | sc̄z me seruū tuū | scrutās corda ⁊ renes deus | . i. tu deus facies p̄dcā q̄ es | scrutans corda. i. clare uidens cogitatōes | ⁊ renes | . i. delectatōes q̄ p renes designāt̄ eo q̄ delectatōes uenereoꝝ q̄ sunt magis uehementes uigent in renibus uiroꝝ. sc̄dz q̄ dicit greg. omelia. xxxij. q̄ uiris luxuria i lūbis sit. feminis in ubilico testatur dn̄s q̄ de diabolo ad beatū iob loq̄tur dicēs. uirt⁹ ei⁹ in lūbis eius. ⁊ fortitudo illi⁹ in ubilico uentris eius. uidebat. u. deus clare cogitatōes iniquas saulis q̄rentis occidere īnocentē ⁊ dilectatōes eius malas. eo q̄ assuetus m̄alis dilectabat̄ in eis sc̄dm q̄ dr̄ ꝓuer. ii. de talibus q̄ letant̄ cū male fecerint ⁊ exultant in r̄b⁹ pessīs ⁊ cogitatōes dauid rectas ⁊ eius delectatōes bonas. ꝓpter quod dignū erat ut a deo dirigeret̄ ⁊ adiuuaret̄. iō subdit̄ | iustū adiutoꝛū meū a dn̄o ⁊c̄ | ⁊ p̄z lr̄a ex dcis. | deus iudex iustus | reddēs iustis ⁊ iniquis sc̄dm suā iusticiā ⁊ iniq̄tatem | fortis | q̄ nullus potest̄ ip̄edire eius uoluntatē | ⁊ paciēs | q̄ nō statim punit iniq̄tatē ꝓpetratā sz exspectat dans tēpus pnie. iō subdit̄ | nūquid irascit̄ p singulos dies | . i. nunq̄d itert uindictā statim cū aliqs omittit ⁊tra eū offensā q. d. nō. sz exspectat temp⁹ debitū dās pnie locū. sz q̄ q̄n peccatores hac dei potēcia dei abutunt̄ grauius puniuntur. iō subdit̄ | nisi uersi fueritis | tu saul ⁊ satellites tui a malis uestris | gladiū suū unbrabit | ad uos p̄forandū q̄d fuit ipletū i mōte gelboe ubi saul irruit sup gladiū suū q̄ oī hic gladi⁹ dn̄i. ex hoc q̄ illud factū fuit ex ordie diuie iusticie inq̄stū fuit penale | arcū suū tetendit ⁊c̄ | . q̄ ibidē saul fuit vulnerat⁹ a sagittarīs. ut habet̄. 1. reg. ult. quoꝝ arcus dicūt̄ arc⁹ domi. eo q̄ ordie sue iusticie fuit sic vulneratus. et nō solū saul fuit sic mortuus sed etiā ꝓlices ei⁹ | ⁊ in eo pauit uasa mortis | . i. instrumenta mortifera. q̄ in hebreo istrumenta cuiuslibet artis dicūt̄ uasa. ⁊ iō ondēs q̄ sint ista uasa subdit | sagittas suas ardentibus effecit | . sagitte. n. ille q̄z ferre igniūt̄ añq̄s pciant̄ grauius nocent. ppt̄ quod talib⁹ sagittis aliq̄n utunt̄ in bellis maxie ⁊tra obsessos. sagitte aūt philistinoꝝ q̄ dicūtur sagitte dei rōne p̄dicta fuerunt ualde graues sauli ⁊ suis cōplicibus. ⁊ iō sagittis ardētib⁹

cōpant̄ cā aūt h⁹ nocumenti subditur cū dicit̄ | ecce pturiuit iusticiā ⁊ ꝓcepit dolorē |. hic est ordo p̄poster⁹. q̄ coceptio p̄cedit pturitionē saul aūt prio ꝓcepit dolorē ex iuidia ⁊tra dauid dolens q̄ pl⁹ p̄hitas dauid laudaret̄ cū cātaret̄ in choris p̄cussit saul mille ⁊ dō decē milia. ut hēt̄. 1. reg. xviij. | pturit aūt iusticiā | qn̄ dolore iuidie iualescēte q̄ similis ē doloꝛi mulieris pturientis filiam suā dedit ip̄i dauid ut eū faceret ruere gladio philistioꝝ ita q̄ sub simulatiōe amicitie q̄rebat eū iterficere. sc̄dz q̄ hēt̄. 1. reg. xviij | pepit aūt iniq̄tatē | qn̄ apte ⁊ mānifeste uoluit eū interficere. ut hēt̄. 1. reg. xix. tūc. n. manifeste apparuit malicia sua q̄ prius latebat in ip̄ius corde. sicut in ꝓtu apparet fet⁹ q̄ prius latebat in uentre | lacū apperuit et effodit eū ⁊c̄ |. q̄ saul q̄sunt occisionē dauid p philisteos ut dictū ē. ⁊ ip̄e icidit i h⁹ malū. q̄ ab eis occisus fuit. iō subdit̄ | uertetur dolor ei⁹ | . i. malū quod ex doloꝛe inuidie cōcepit ⁊tra me uertere⁊ sup eū et p⁹ lr̄a ex dcis. ⁊ p⁹ etiā ex dictis q̄ dō hic p̄phetando p̄dixit mortē saulis ⁊ modū ⁊ ei⁹ cām | cōfitebor dn̄o | hic ultio in fine p̄salmi uertit se ad ad laudē dei de sua liberatione a p̄secutōe saulis sc̄dm ordinē diuine iusticie. ⁊ p⁹ lr̄a ad̄otalit̄ aūt posset exponi psalm⁹ iste ut sit oratio cuiuslibz positi i afflictione corporali ex p̄secutōe iusta. uel in afflictione spirituali ex tēptatōe demonum maligna petentis diuitus liberari allegādo suā inocentiā ⁊ p̄secutoꝝ malicia ⁊ ptranseotum quia ad hoc potest̄ littera de facili ap/plicari secundū predicta. tuz quia sicut p̄dixi intendo insistere sensui litterali

¶ Inpsalmo septimo Domine deus meus i te iperaui

Additio.

¶ Titulus illius psalmi non bn̄ ex ponitur in postilla nec per cōsequens recte assignatur principalis materia eius. Ad q̄ sciendū sz q̄ hoc nomen chusi appellatiue hic sumatur p̄t significat ethiopem secundū trāslationem ieronimi. Et etiam ethiops i hoc loco intelligatur pro aliquo homine denigrato in fama ⁊ in moribus non tamen debz intelligi de saul. Nam manifestuz est q̄ tanta fuit humilitas dauid q̄ nunq̄s legitur uocas se saul nisi nomine ꝓprio uel nomine ẓgio uel cristi domini tam in absentia quam i p̄sentia non solū in uita ut patet in q̄plurimis locis primi regū. Sed etiam post mortez sepe uocauit eum xp̄m domini. ut patet in secundo regū. primo ca⁹. Similiter i ceteris titulis psalmorū in quibus fit mencio de saul semper uocat eū ꝓprio nomine sine alia ignominiosa appellatiōe ut patet i psalmo qui incipit. Diligaz te domine. Et i psalmo Miserere mei deus miserere mei. Et in psalmo Eripe me de inimicis meis deus meus. ⁊ i aliis ut ifra suis locis patebit. In quo rū ꝓpriis titulis fit expressa mencio de saul sub ꝓprio nomine sine tali cognominatiōe Postillatoꝛ etiam dicit infra psalmo. xvi. supra illud uerbū. ut non loquatur os meum opera hominū q̄ dauid nō relaxauit os suum irreuerenter loquendo de saul loquēdo sed magis reuerenter. Nō ergo uidetur rationabiliter dictum q̄ hic singulariter uominasset eum sic uituperose. Preterea dicere q̄ dauid fuit culpabilis per ignorantiam trassam in morte sacerdotuz. non uidetur rationabile. tamen quia ipsemet postillatoꝛ excusat dauid ab huiusmodi peccato. ut primo regū. xxij. Tuz quia nullo modo dauid nec aliquis alius bone mentis debuisz presumere q̄ saul tantam crudelitatem exercuisset i sacerdotes qui penitus ignorabāt inimicias intrinsecus que erant inter saul ⁊ dauid. et cum hoc sciebant illa esse uera que achimelech dixit sauli scilicet. Quis in omnib⁹ seruis tuis sicut dauid fidelis et gener regis ⁊ gloriosus in domo tua ⁊c̄. put i predicto capitulo. Tum quia non legitur in libris regū nec palipo. q̄ dauid petiuisset ueniaz ab hoc peccato sicut consueuit petere ab aliis p ipsum cōmissis. Nec aliquis propheta ex pte dei legitur ipsum arguere de hoc peccato sicut de aliis. Nec etiaz in hoc psalmo facit mentionem de petendo huius ueniam. Qd autem allegat postillatoꝛ dicens q̄ dauid cognouit culpam suam dicens ad abiathar ego sum reus animaruz omnium patris tui ⁊c̄. non ualet tū q̄ dicit Greg. i capitulo ad eius qu inta dis. q̄ bonarum mentium e ibi timere culpam ubi culpa minime reperitur. tamen quia talia uerba dauid intelligi debent dicta esse ad consolationem et maiorem securitatem abiathar ut firmiter dauid crederet esse sibi magis obligatum.

Preter ea pōito q̄ dō ēet culpabilis i occisi
one sacerdotū ⁊ q̄ circa hoc materia p̄s vsaſ
tur tñ ita nō videtur recte a p̄pari iſti cāu.
dicit eiz dō i p̄a alleg⁹ quā p̄ sua liberatiōe
facit i hoc p̄s dñe deus meus si feci iſtud si ē
iniq̄tas ī manibz meis ⁊c. Dz cōſtat q̄ ſcdm
poſtillatorē ipe dō nō erat inocēs i hoc pec
cato ſz potius culpabilis quō ergo ipcabat
maledictōez si ēet culpabilis. dicēs pſeq̄tur i/
nimicus aiaz meā ⁊c. Ex q̄bus vbis manife
ſte apāret q̄ ipe erat inimicus ab hoc qđ ſi
bi ab aduersario i hoc loco ipōebatur q̄ nō
pōt ꝺueire p̄dicto caſui put pōit a poſtilla
tore. ⁊ iō circa titulū huius p̄s. ſequēdo trāſ
latōez ieroī tāq̄ rā. Aliter uidetur dicēdū q̄
ſcz q̄ ethiops iſte ē semei filius gēi ⁊ de co
gnatōe ſaul q̄ fugiēte dō ab abſolon egīſſ⁹
ē ad maledicēdū dō ⁊ mittēdū lapides cōtra
eū dicens Egrredere ⁊ egrredere vir sāguinū ⁊ vir beli/
al reddit tibi dñs uniuersū sāguez domus sa
ul quoniā iuasisti regnū p̄ eo ut hēat ij. reg.
xvj. c. unde patz q̄ semei ille uolebat ipone
re dō q̄ fuisset culpabilis i sāguie saul eo q̄
ſucessisset sibi i regnū. Ex q̄ dō ſetit se ual
de afflictū. unde ꝯcrūſtātibus dicebat. Si for
te respiceret dñs afflictionē meā put i eodē
ca. ⁊ ne tāta sua iniuria nequissima ipunita ze
maneret dō p̄cepit salomon tp̄e mortis sue
ut iterficeret semei ut hēat iij. Reg. ij. ca ubi
dicit sic hēs quoq̄ apud te semei filiū gēi q̄
maledixit mihi maledictiōe pessīa quoniā ibā
ad castra ⁊c. ⁊ seq̄tur deducesq̄z canos eius
cū sāguine ad ifernū. huic igitur historie p/
pe reducit sēsus lr̄alis tituli huius p̄s scilicz
sic) p̄ ignorātia dō / hoc ē p̄ culpā q̄ ipōe
bat dauid de morte saul cuius culpe nullo
mō erat sibi ōscius. ⁊ sic eā pētus ignora/
bat eo mō quo itelligitur illud p̄s xxxiiij.
quo ignorabā iterogabāt me. qđ expōitur
ad lr̄az proponebāt cōtra me mala quoruz
nō erā mihi cōscius. ut poſtil. ostēdit ibidez
infra. ⁊ seq̄tur ī titulo / quā cecinit dño / of
ferēdo sibi inocētiā suā ut p̄ hoc deus cōuer
teret maledictionē semei i benedictionē. ut
ij. Reg. c. allegato. forte respiciet dñs afflic/
tionē meā ⁊ reddit mihi bonū p̄ maleditōe
hac hodierna. ⁊ seq̄tur ī titulo / sup uerba e
thiopis L i. semei q̄ sic erat denigratus i ui
ta ut nō esset dignus nomine ppo uocari.
unde abisei i p̄dicto. c. canē uocabat eum di/
cēs q̄r maledicet canis iſte dño meo regi ⁊c
unde notāter dicit in titulo / sup vba ethio
pis / nō sup facta nā licet p̄dictus semei mit
tebat lapides cōtra dauid ⁊ cōtra seruos ei⁹
⁊ spargebat terrā aduersus eū in magnam
cōtumeliā ut hēt. ii. Regū. ca. supradcō. Da
uid tāq̄ magnanimus tñ nō curabat de fac/
tis suis ſz potius de ifamia q̄z sibi pessīe im
ponebat. ⁊ iō sup uerba ethiopis cecinit do
mino. Et sic materia principalis hui⁹ psalmi
supra dcā uerba illi⁹ ethiopis. ſ. semei funda
tur ſz cū ea de alijs ad eā quodāmō ptinēti
bus tractet Circa quā materiā decē facit.
Prio. n. dauid petit suā liberationē tam ab
absolō a quo p̄ tūc fugiebat q̄z etiā a semei
et a cōsanguinitate saulis q̄z etiā p̄ tūc rō/
nabiliē timebat ex subito icursu ipsi⁹ semei
rñ dicit / saluū me fac ex oībus p̄sequētib⁹
me / sub signo uniuersali ut op̄ndat pſecuto
res ex pte absolon ⁊ ex pte saul. Et q̄ iſte
due pſecutiones irruerant sup dauid subito
et quasi ex impulso. Idcirco dicebat / neq̄n
rapiat ut leo aiam meā ⁊c. q̄si dicerz iſti p
seqnētes iſidiose ⁊ repente ut leo me raper
ñ spe redēptionis intendūt. Secūdo alt'atiu
az inocentiā de culpa p̄dicta sibi malicioſe i
posita dicēs / dñe deꝰ meꝰ si feci iſtud / quod
mihi ipomit iſte ethiops scz q̄ pcurasse mo
tem saulis / si ē iniq̄tas ī manibus meis / ut
p̄ter illa mihi ipōsita aliq̄n malū eius p̄cura
ssem / si reddidi retribuentibus mihi mala
decidā merito ab inimicis meis inanis / totū
istud exponat sicut in poſtilla vsq̄ ibi. in/
puluerem deducat. Tercio petit vindictā ex
diuina iusticia dicens / exurge dñe ī ira tua
⁊c. / Quarto q̄ ethiops ille ſ. semei uolebat
p̄tendere q̄ dauid inuasisset regnū q̄si tyrā
nice uel intrusiue dicēdo. quoniā inasistireg
nū p̄ eo. ut supra allegatū est. Idcirco petit
stabilitatē regni sui q̄ legitime habuerat.
tū ex institutione diuina p̄ samuelē. vñ dic̄
/ exurge dñe in p̄cepto quo mandasti / hoc
est in cōfirmatione regni mei quod ex p̄cep
to tuo habui. tum q̄ regnū habuit etiaz ex
electione seu cōstitutione humana cōformān
do se diuine institutioni. vnde dicit / et sina
goga populoruz circūdabit te / quia popu/
li congregati scilicer in ebron et in iheruſa/
lem sequendo mandatū dei ipm dauid rece/
perunt in regem. ut in secundo Regū. quin
to ca. Quinto petit q̄ huiusmodi iusticia cō
tra aduersarios suos notabilius fieret p̄opt
er hanc infamiam sibi malicioſe impositam
vñ dicitur / et p̄pter hāc in altū regzedēr /.

tp̄e mee pſecutiōis ipositā / ⁊ altū ꝛgreār /
hoc ē alicuius ostēdendo poē tia iusticie tue
iudicādo populos aduersātiū unde dicit / vo
minus iudicat populos / ⁊ liberādo ipm dō
iustū ⁊ inocentē. unde dicit iudica me dñe se
cūduz iusticiā meā ⁊ scdm inocētiā meā sup
me / ubi iusticiā allegat q̄ntū ad uez ius qđ
hēbat i reg⁹ ut dictū ē. inocētiā uero q̄ntū
ad eius imunitatē a peccato p̄dicto sibi falſe
posito. Sexto q̄ dauid post mortē saul ⁊ si
bi p̄ maiori pte adherētiū crediderat se iaz
esse liberatū ab illa pſecutiōe ⁊ mō uidebat
ex ea pte adhuc iſurgere cōtra eū tribulatō
nes ⁊ cōtumelias / o circo petebat a deo q̄
illa pſecutio nequissima iā ex toto teriaret.
unde dicebat / osumet / L. i. t'mietur seu finia
tur / neq̄tia peccatoꝝ / .i. saul ⁊ suoꝝ satelli/
tū q̄ sicut ātea manu armata eū q̄rebant oc
cidere sic ⁊ mō iuriādo seu blaſphemādo ipz
pſeq̄bātur. q̄ nequtia sic termiata / deus q̄
scrutans corda ⁊ renes dirigeret iustū / scilz
ipm dauid. unde ⁊ dicit / ⁊ dirriges iustū scru
tās corda ⁊ renes deus / q̄ q̄dē directio sibi
dicebat ex diuina iusticia p̄pter rectitudinē
cordis quā hēbat circa p̄dicta. unde subdit /
iustū adiutoriū meū a dño q̄ saluos facit rec/
tos corde / .i. adiutoriū meū qđ peto a dño
ē iustū iq̄tū ē ab eo ad quē ptinet saluare
rectos corde. Septio q̄ posz q̄s q̄rere. si dē
us ex iusticia saluauerat dō de manu saulis
p̄pter rectitudiez cordis sui ⁊ saul. p̄ oppōitū
ꝺēnauerat ex eius malicia. quō tāto tēpoze
deus / tollerauit maliciā ipius saulis p̄mitten
do afflictiōez dō ab eo. Ad q̄. rñdz q̄ hoc ñ
ē ex iniusticia dei nec i potētia. q̄ deus est iu
dex iustus ⁊ fortis sz hoc p̄uenit ex diuina
paciētia seu misericordia p̄ quā nō statiz pu
nit sz dat tp̄s penitētie. unde dicit / fortis ⁊
paciēs nūq̄d irascit p̄ singulos dies / .i. nūq̄d
statiz punit ⁊ aliq̄s offēsā omittit. q. d. nō. sz
q̄nz dissimulat peccata p̄pter penitētiā. ut Sa
piētie xi. c. Octauo exortatur semei ⁊ alios
seq̄ces saulis sicut siba filius botri q̄ etiā erat
gemini ⁊ ex illa pte conatus ē t'bare regnū
dō. ut hēt. ii. Reg. xvi. c. ut ouerterēt ab im
pugnatōe ipius dō ne eis ōtigeret sicut cōti
gerat ipi saul ī q⁹ deus exercuerat uindictaz
sue iusticie. unde dicit / nisi uersi fueritis /
uos scz ꝺsāguinei seu seq̄ces saul a pſecutiōe
mea / gladiū suū uibrabit arcū suuz tetēdit
⁊c. Lusq̄ ibi sagitas suas ardētibus effecit q̄
eia acciderāt ipi saul tp̄e sue mortis ex or/
dinatōe diuine iusticie put in poſtilla lacius
declarat. q. d. dō supradictis aduersariis. cō
uertimini ab i pugnatōe mea ne uobis contī
gat iusticia diuina coopāte ea q̄ contigerunt
saulī p̄decessori uzo scz ea q̄ i litteta ꝺtinet
q̄ dō i hoc p̄s narrat nō p̄phetādo de futuro
put poſtil. dicit sz poti⁹ narratiue ꝺminādo
Bono declarat causā tāte ultiōis diuine cir
ca saul ut ostēdat q̄ malicia saulis p̄pa fuit
cā h⁹ uidicte diuine nō aūt dauid p̄curāte sz
poti⁹ i iusticiā ab ipo saul paciēte. unde dicit /
ecce pturit iusticiā ⁊c. / .i. ipe saul. ⁊ expōat
totū sicut i poſtilla usq̄ ibi. ⁊ iuerticez ipius
iniq̄tas eius descēdz. Decio finaſr uertit se
ad redēdas gr̄az actiōes deo excusās se ab
ifamia p̄dicta sibi inpōita eo q̄ puntiōes sau
lis ⁊ suoꝝ atribuēda sūt iusticie diuine ut di
ctū ē nō aūt ad culpā ipius dō. unde dicit /
confitebor domino secuuoum iusticiaz eius ⁊c.

Replica.

In expositōe p̄s q̄ incipit. Dñe
deꝰ meꝰ i te speraui Burgen no
tat poſtillatorez ex trib⁹. Prio
q̄ poſtil. dicit q̄ p̄ nomē ethio/
pis qđ pōit ī ti⁹ h⁹ p̄s. itelligit saul. ꝺ qđ
arguit burgensis sic. dō fuit adeo humilis q̄
nūq̄z legit de saul irreuerēt locut⁹. igit nō
uocauit hic saul ethiopē. Hic respōdeo p̄ ali
q̄ dicta. Primū nō ē op⁹ humilitatis de pra
uo bene loq. q̄ iustū ē pravoꝝ mala ꝺmemo
rare. Justicia aūt ⁊ hūilitas sūt uirtutes ꝺne
xe. nō ē igit uirtutis sz cuiusdā curialitatis
opus qđ de saul nō legit irreuerēt locutus
Secūdū dictū dō honeste loquēs de saul de/
prauato. nō hūit respectū ad p̄sonā p̄uatā sz
publicā. nec hūit respectū ad aliquā ei⁹ uirtu
tē sz ad dei tollerātiā. Tertiū dictū dō uł q̄
cūq̄z alius dicēs ueritatē nō loq̄t irreuerēt
q̄ uerū a quocūq̄z dz a spūsācto ē cui⁹ istin/
ctus ⁊ generalis ⁊ spālis irreuerētia rōabili
ter dici nō pōt. Quartū dictū ē nomē ethio
pis dese nō ē nomē irreuerētiale. q̄ ē nomē
famose gētis Quintū dictū nomē ethiopis
ppt aliq̄s vā sil'itudiez ad saul trāslatū nō ē
irreuerētiale. q̄ uere dictū ad lr̄az uł trāsūp
tiue nō ē irreuerēt dictū supra pōitū. Ex q̄
bus patet solutio argumenti p̄ burgēn. facti
quo ad hoc. Et nīz de burgēsi qui exponit
illū uersū h⁹ p̄s. Cōsumet nequtia peccato
rum de saul ⁊ suis complicibus. quomodo ibi
nō arguit os suū irriuerent ꝺ saul relaxasse

52

qz maior irruẽtia ẽ ipm dicere neqs ꝛ pecca
torẽ qs ethiopẽ qz illa ẽ irreuerẽtia ad lram
ista p pulcrã trãsluptoez neutra tñ ẽ uera ir
reuerẽtia qz utrũqz vaz iuxt itellectũ tercij
dicti supra põiti. ad laudẽ eiz dei ꝯmemora
re peccata prauoꝝ ꝛ pẽas corrũdẽtes nõ est
irreuerẽtiale sicut dicere iudã mercatorẽ pe
simũ ꝛc. Secũdo burgẽ notat postillatorem
hic qz dicit dauid peccasse p ignorãtiã cssaz
i nece sacerdotũ quos occidit saul. de quo. j.
Reg. xxij. qđ dictũ dicit burgẽ. irratõabi
le ex eo prio qz ut dicit postillator i loco al
legato excusat dauid a peccato in illo facto.
secũdo ex eo. qz nõ legit dauid de pec⁹ illo
penituisse. Rñdeo hic q burgẽ. falsũ põit
postillatori. qz i loco allegato postil. nõ excu
sat dauid a peccato. nsi i aliquo alio loco ipz
uideat excusare hoc itelligẽdũ de tanto nõ
de toto. qz nõ peccauerit i hoc facto ex mali
tia sz ignorãtia crassa ut hic dicit de q mat
ria uide i correlariis sedo ex. xv. Nec seqtur
si dauid nõ legat penituisse de h⁹mõi pecca
to. q igitur nõ peccauit cũ sit peccatũ uenia
diguũ qz nõ ex malicia factũ immo uidetur
penitẽtiã suã de hoc peccato dauid descrip/
sisse prio Regũ xx. ũ. ubi dixit ad abitabar.
Ego sũ reus oiuz aiaz patris tui ꝛc. Terci
o burgẽ notat hic postillatorẽ qz iplicet ex
ponẽdo illũ vsũ Dñe deus si feci istud ꝛc. de
cidã merito ab ĩmicis meis i anis. ubi đo
ipcatur sibi ipi malũ nisi sit ĩnocẽs. sz sedm
postillatorẽ dauid nõ fuit ĩnocẽs ĩmo reus i
nece sacerdotũ. igitur impcatur sibi malũ ut
uidelicz deiciatur. a quo tñ malo se petit hic
liberari ꝛ sic ẽ iplicatio. hic rñdeo q dauid i
hoc psalmo habuit duplicẽ respectu. unũ ad
peccatũ igorãtie quo ad necẽ sacerdotũ đ q
sermo timẽs ne ꝓpter hmõi peccatũ p/
mitteretur adeo pfectõ ipius dauid undẽ se
petit liberari ꝛ sic alle vsus põt ꝯtinuari q
dicat da uid dñe deus si feci istud uidelicet
ex ma licia decidã ab ĩmicis meis ianis ꝛc
Sz tu scis q p ignorãtiã igitur uenia mere
ar ꝓ put petiui i prĩcipio hmõi ps. dicẽs sal
uũ me fac ex oĩbus. Aliũ respectũ habuit đo
ad peccatũ ifidelitatis qđ ei aduersarii eius
ꝛ adulatores saul ꝯponebãt. suggerentes q
dauid sẽp tẽderet ad malũ saul ꝛ regnũ ipi
us conaret sibi usurpare. ꝛ ob illũ respectũ
petit liberari a saulis iusta psecutiõe. qz nĩ/
hil eoꝝ fecit q ei sic ꝯponebantur. Iõ dixit
Dñe deus si feci istud ꝛc. Et secũm illũ dupli
cẽ respectũ mlt⁹ ꝯueniẽt aplicat titulus ꝛ
materia huius psalmi.

Domie dñs nr huic ps. ꝓpõit ta
lis titulus i hebreo. Iad victoriaz
sup haguicit ps. dauid. ad cuius
itellectũ sciẽdũ. q hec sillaba ha
q ꝓponit huic uocabulo guicit ẽ articulare
acti cãus i hebreo. sic i gallico dicim⁹ le. Ime
stre hec sillaba le ẽ articulare acti cassus ꝛ
ñti. sz i latio põit talis articulatio. qz cãus di
stigũtur ꝛ cognoscũt ꝑ uariatiõez uocabuli
i fine cũ dz magr magzi marõ magzũ nisi
uoc·cãu ubi dicit aliqñ o magr ita q li o ẽ
articulare uocti cãus. Igit si supradictus ti/
tulus huius ps. de hebreo põat i latio debz
sic dici ad victoriã uel victori super guicit
ps đo Lita q hec ꝓpõitõ sup sufficiẽt exp/
mit actm cãus i hoc uocabulo guicit qđ est
nomẽ hebraicũ equocũ ut dicũt hebre. quia
uno mõ ẽ nomẽ cuiusdã istrumẽti musici sic
uocati hebraice. eo q primũ factũ fuit i geth
ciuitate philistinoꝝ ꝛ sic expõit ra. sa. põictũ
titulũ ps đo est iste supple sup guicit .i.
apt⁹. decãtari i tali istrumẽto musico. eo q
diuersi cãt⁹ diuersis istrumẽtis a ꝓpant ad
victoriã siue victori io ẽ i quodã cõatu leui
tarũ quorũ unus corus conabat in cantãdo
supare alterũ sicut plenius fuit dictũ supra
i titulo ps quarti. Alii uero hebrei antiqui di
cũt q guicit hic accipit i alia significatiõe uz
put significat torcular dicẽtes q ꝑ hoc itel
ligitur edom siue esau qui dicit torcular. Isa
lxuij. ubi dicitur qs ẽ iste q uenit de edom
tinctis uestib⁹ de bosra. ꝛ seqtur qr rubꝝ ẽ
idumentũ tuũ ꝛ uestimẽta tua sicut calcanti
um in torculari. ꝛ respondet. Torcular calca
ui solus dicũt eiz q hec scriptura loquitur đ
messia i cuius aduẽtu expectant regnũ rõa/
nũ ꝑ ẽgnũ edom desg⁹tũ calcãd ꝛ subiciẽd
iudeis per regẽ mesiã sicut torcular calcatur
Et itelligũt regnũ romanũ put aliqñ ꝯtinu
it sub se oĩa reg⁹ terre q expectãt sibi subi
ciẽda per regẽ messiã ꝛ maxie ppm eatho/
licũ rõae ecclesie sbiectũ. Et sic exponũt titu
lũ põictũ uictori super torcular .i. regi mes
sie deuicturo edom põicto mõ ps đo. i. dica/
tur ad laudẽ ei⁹ ps fact⁹ ab ipo dauid cum
dz Dñe dns nr ꝛc. Igit patz q isecũdũ hebr
ãtiquos iste ps e de uictoria facta per xpm
q ẽ vũ qz hoc epsse dicit saluator Mat. xxi
alegãs aliqꝝ dictuz in hoc psalmo scriptum

de ipso q cum pueri in templo ad eius lau/
dem clamarent Osanna filio dauid princi/
cipes sacerdotuz indignati dixerũt ei. audis
quid isti dicunt. quasi dicerent. non deberes
sustinere talem falsum applausum ꝛ respõ
dit eis Non quid non legistis quia ex ore ĩ
fantium ꝛ lactentium perfecisti laudem. io ẽ
uos qui legistis scripturas deberetis intelli
gere q hoc scriptum ẽ de me hoc etiam pa/
tet per apostolum in epistola ad hebreos se
cundo. ubi magnam partẽ h⁹ ps ꝯouxit tan
qs dictam de ipso ꝛ posequens totum psal/
mum dicens sic. Quid ẽ homo q memor es
eius ꝛc. usqz omnia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹
ꝛ postea subdit exponẽdo de xpo dicẽs Cũ
autẽ q modico qs angeli minoratus est uidẽ
mus ihesum p passionẽ mortis gloria ꝛ bo
nore coronatum Nec potest dici q iste ex/
positiones fuerint mistice sed sunt litterales
quia cristus loquebatur legis pitis ꝛ aposto
lis hebreis qui non attendebant nisi ad sen
sum litterales. prooterq hebrei antiqui be
ne dixerunt dicendo q iste psalmus est de/
cristo intelligendus ad litteram ꝛ q roma/
num imperium erat ei subiciendum sicut ui
demus impletum in capite a constantini tẽ/
pore. alie etiam partes orbis cristo subicien
tur ante finem mundi ut est prophetatum p
danielem vij. omnis populus tribus ꝛ lingue
seruient ei. sed istud q iudei expectant scili
cet futurum messiam est falsum. Accipiendo
igitur illud est ueritatis falsitatem dimitten
do potest expõi titulus hebraicus supra po
situs ꝛ titulus Ieronimi in translatione iux
ta hebraicum qui est omnino similis nisi q
ponit plurale pro singulari dicens sic Victo/
tori pro torculatoribus psalmus dauid id ẽ
regi in cristo uictori pro torculatoribus
id est pro meritis suarum passionum q tor
cularia dicuntur si accipiantur partes passio
nis siue torcular si accipiatur tota passio si/
mul. eo q sanguis eius ibi fuit expressus si
cut sanguis uue in torcularibus seu. torcula
ri. ꝛ hoc in spinee corone impositione flagel
latione. ꝛ pedum ꝛ manuuz confixione. ꝛ late
ris transfixione. per que habuit plenam uic
toriam ꝛ glorie coronam ꝛ exaltationem su
per omnia creata psalmus dauid id est iste
psalmus factus est a dauid ad eius gloriam
ꝛ honorem. Ad diuisionem igitur huius psal
mi secundum sententiam tituli predictam cõ
siderandum q licet triumphus cristi fuerit
meritorius rõe humanitatis patientis rõe
cui⁹ ẽ sup oĩa exaltat⁹. sedm q dicit aposto
lus phili. ij. humiliauit se ipm fact⁹ obediens
usqz ad mortẽ mortẽ aũt crucis. ꝓpter qđ
ꝛ deus exaltauit illũ ꝛ donauit illi nomẽ qđ
ẽ sup õe nomẽ. tñ fuit effectiue uirtute diui
nitatis ut patz auctoritate apli inducta. ꝛ
iõ ps dđ ꝓfitet ĩ xpo põatez diuitatis ꝛ se
cundo ꝺdictionem humanitatis ibi. Quid ẽ
hõ Circa primã dicit dñe omnium p ge/
neralẽ gubernatõez dominus noster per
spl'em cultũ ꝛ fidẽ ꝛ quia ex seie dđ assũpsit
carnez qs admirabile id est ualde admira
bile e nomen tuũ i uniuersa terra ꝓpter
q dicit apt⁹ post uerba premisa exaltãt il
lũ ꝛ dedit illi nomẽ qđ ẽ super õe nomẽ. nl/
la aũt q super excellẽtia sũt ĩprehensibilia
sũt a nobis ꝛ per ꝺsequẽs sũt ãdmirabilia
Quonĩã elleuata ẽ magnificẽtia tua .i. ipe
xps q ratõe deitatis dicitur dei sapientia ꝛ
uirtus sed dũ q dic Apostolus pria ad cor.
prio. ꝓdicamus xpm dei uirtutẽ ꝛ dei sapiẽ
tiã. i istis aũt duobus ꝺsistit magnificentia.
eo q ꝑ ista duo fuit mag⁹ fca circa q ꝓpe ẽ
mag⁹ ut hẽt. iij. Ethicoꝝ. ꝛ nomen mag⁹
hoc ostẽdit super celos io ẽ super oez crea
turã celestẽ etiam ãgelicã. sicut dicit aposto/
lus hebre. prio tanto melior angelis effect⁹
qnto pre illi nomen hereditauit ꝛc. Ex o
re ifantiñ ꝛc. diuinitas aũt xpi fuit con
fessa ab angelis ꝺfessione laudis ab hora na
tiuitatis put habet i Lu. ij. ꝛ subito facta est
cũ angelo multitudo militie. celestis exercit⁹
laudantium deum ꝛc. Sed laus ista fuit p/
fecta quando pueri i templo clamabãt confi
tentes diuinitatẽ cristi dicentes Osanna. io
est obsecro salua i excelsis. salutem eiz cele
stẽ nullus dat nisi deus secũdũ q dicit i psal
mo gratiã ꝛ gloriam dabit dominus. pueri
autem isti nõ erãt hões litterati q ex scien
tia legis ꝛ pfetaꝝ possent cognoscere diuini
tatẽ xpi ꝛ sic confiteri. ꝓpter q ista laus ui
detur processisse aspũsãcto linguas eoꝝ mo
uente sicut locutio asine balaam non fuit ab
ea nisi passiue tãtũ sz effectiue fuit ab ãge
lo linguã eius mouẽte ꝛ sic ista laus pueroꝝ
uidet pfectior fuisse qs ãgeloꝝ qstũ ad hoc
q efficiebat hoc mõ i mediate a spũsãcto
ꝓpt inimicos confutãdos. qz p istã laudẽ ꝛ
scripture interpretatõez a xpo factam prin
cipes sacerdotũ xpo ĩmicantes fuerunt/
confutati ut destruas inimicz ꝛ ultorem

idest populum iudaicum cristum persequentem qui fuit eius inimicus ꝛ etiã ultor inq̃tum sub titulo ultionis iniurie legis mosaice eum persequebantur imponẽtes sibi trãsgressionem legis in violatione sabati ꝛ quibusdam aliis ꝛ iste populus ultor ꝛ inimicus propter hoc postea fuit destructus per romanos cristo eos ad hoc ineitante ex ordie sue iustitie [quoniam videbo] Hic consequenter dauid exprimit in cristo conditionem humanitatis quantum ad humiliationem ꝛ exaltationem dicens [Quoniaꝫ videbo celos tuos ꝛc̃] .ſ. celum sidereum in quo sunt stelle. ꝛ empireum in quo sunt angeli eminentiã eorum considerando respectu nature humane in se considerate. ideo ſubditur [Quid ẽ homo] id est natura humana respectu angelice. quasi diceret modicum quid [ꝛ tamen memor es eius] eam a peccato liberando. videtur enim deus quodã modo oblitus fuisse humane nature quoniam diu dimisit eã sub malo culpe ꝛ pene. ꝛ recordatus ipsius quando uenit liberare eam. sicut petebat dauid uem ad liberandum nos ꝛc̃. hoc autem nature angelice non fecit cuius peccatum nõ remediauit [Aut filius hominis] idest filius uirginis. quia hõ est generis comunis. quasi diceret natura humana cristi in se considerata minor est angelica [ꝛ tamen usitas eũ] assumendo illam naturam in suppposito uerbi ut sic esset unus filius uirginis ꝛ dei. hoc autem non fecit deus nature angelice. quia nusq̃ angelos aprehendit sed semen abrahe ut dicitur hebre. ij. [Minuisti eum paulominus ab angelis] i ſua passione. quia angeli nõ sunt hoc modo passibiles scilicet passione corporali [Gloria ꝛ honore coronasti eum] quia per meritum sue passionis resurexit ꝛ ascendit in celum ꝛ coronatus super ãgelos sedet ad dexteram dei patris secundũ q̃ dicitur Dar. ultimo. Et dominus quidez iesus post q̃ locutus est eis assumptus est i celum ꝛ sedet a dextris dei [ꝛ constituisti eũ super opera manuum tuarum] propter q̃ dominus post resurectionem suam Math. ultimo dixit data est mihi omnis potestas in celo ꝛ in terra ꝛ subditur [Omnia subiecisti sub pedibus eius] qz etiaꝫ ãgeli supremi sut homini cristo subiecti [Oues ꝛ boues uniuersas] Istud aditur ad remouenduꝫ errorem illorum qui dixerunt q̃ diuina prouidentia ñ se extendit ad ista infeziora sed tantum ad supiora iq̃ꝫ p̃sõa dicit. Job. xxij. Circa cardies celi pambulabat nec nza ꝑsiderat [Dñe dñs nr̃ ꝛc̃.] Hic i fine psalmi resumit dauid primũ uersũ sicut i cãtilenis fieri solet q̃ in fine reiteret pricipiũ. ꝛ iõ expõatur sic̃ pr̃. Moraliꝫ possꝫ exponi p̃s. iste q̃ ẽ de cristo capite ut usũ ẽ de quoliqet fideli q̃ est membrũ x̃pi q̃ p uirtutẽ humilitatis ꝛ pacientie p diuinã uirtutẽ sublimat ad coronã glorie ad quã ꝛ nos pducat. In s. viij. dñs nr̃

Additio.

Hic p̃s satis bñ expõit i postilla exceptis paucis i q̃bꝫ uz aliq̃ ulterꝫ addẽdũ. Primũ ẽ qz cũ dicit admirabile ẽ nomẽ tuũ i uniuersa terra [inuit nobis q̃ nomẽ x̃pi de q̃ agitur nõ i iudea tãtũ erat publicãdũ admirable sic̃ nomẽ dei tp̃e ueteris testamenti. dei quo i p̃s. Notus i iudea deus ꝛ i israhel magnũ nomẽ eius. sz ẽt i uniuersa terra q̃d factũ fuit p apostolos q̃bꝫ iuctũ fuit. Act. j. c. Critis mihi testes i iudea ꝛ samaria ꝛ usq̃ ad extremũ terre. q̃d ꝛ fecerũt. qz i omnem terrã exiuit sonus eoꝝ. Secudũ ẽ qz cũ dicit [eleuata ẽ magnificẽtia ꝛc̃.] Intelligitur magnificẽtia ꝓprie de hũanitate x̃pi. nã secũduz p̃bm. i viij. ethicoꝝ ptĩt ad magnifico ꝑparãt ꝑuenietẽ habitationẽ. Cõstat aũt ꝓt dicit ad Coloc. ij. ca. q̃ i x̃po habitat ois plenitudo diuitatis. ꝛ hoc ẽ q̃d dic̃ glosa i hoc loco [magnificẽtia tua] idẽ filius tuus ds̃ hõ ꝑ leuata ẽ [de terrena hũilitate ſup celos] ꝛ sic magnificẽtia dei i hoc loco ẽ ipe x̃ps. ẽ cũ ẽ q̃ cũ dicit [ex ore ifãciũ ꝛ lactẽciũ q̃ perfecisti laudẽ] licz q̃ dicit [ex oz̃ infantiuz iteligãtur pueri i tẽplo clamãtes ut x̃ps allegat Math. xxi. tamẽ hoc q̃ dicit [lactentium] nõ ꝓprie applicatur ipsis pueris q̃ iã transcenderãt etatẽ lactentium ut de se patet sz habet intelligi de simplicibus fidem catolicam tempore apostolorum recipientibus de quibus prima Petri. ij, quasi modo geniti infantes lac cõcupiscite. ꝛ pria Cor. iij. Lac potum dedi uobis non escam. unde sicut i pueris seu infantibus laus dei uidetur processisse a spiritu sancto linguas eoꝝ mouente ꝓ ut dicitur i postilla. sic i lactentibus qui licet usũ rõis hñtes nõ tamẽ altã doctrinã ꝓpr̃ simplicitatẽ suãcapere possent. laus dei seu ofessio fidei uꝝ ꝓcedere a spusancto mentes eoꝝ illũinate. ꝛ sic ex ore utroꝝq̃ laus ꝑficit̃

in cordesc̃z ꝛ in ore. q̃ corde credit̃ ad iustic̃iã oris aũt ofessio fit ad salutẽ. ꝛo ro. x. c. Quantum est quia cũ dicit [celos tuos opera digitorum tuorum] intelligendum est de empireo q̃ est celum spirtuale. ꝛ iõ dicitur opera digitorũ tuoꝝ q̃ denotat operis subtilitatem. celi autẽ sidera q̃ corporei sunt nõ dicũt opa digitorũ sed potius opera manuum iuxta illud opera manuum tuaꝝ sũt celi Quintum querendum est cum psalmus dicit [lunam ꝛ stellas que tu fundasti] Cur p̃termisit facere mentionem de sole q̃ maxie pncipalior est inter sidera. unde ꝛ in scripturis sacris semper eis prefertur ꝛ de eo fit principalis mentio ut in psalmo. solem in potestate diei ꝛ lunam ꝛ stellas in potestate noctis. ꝛ sic de multis aliis Ad q̃ dicendum q̃ in hoc loco psalmus loquitur de celo empireo ut dictum est inquo per lunam designatur uniuersalis ecclesia prout i gloſa. ꝛ sic p stellas debent intelligi singule beatorum psone tam angelice q̃z humane. secunduz quã considerationem cristus designari debet. per solem qui est uerꝰ sol iustitie. iuxta illud Malachie ultimo capitulo. orietur uobis timentibus nomen meum sol iustitie ꝛc̃. qui quidez sol est magnificentia dei super celos. ut dicitur in primo uersu huius psalmi. idcirco desole non facit hic cũ luna ꝛ stellis mentionez que tamen in celo empireo sunt non supra celos sicut sol qui est magnificentia dei unde ꝛ rationabiliter admiratur uidens excellentiam huiusmodi lune ꝛ stellarum [quid ẽ homo q̃ memor es eius]. Sextum aduertendum est q̃ hic psalmus notabiliter ꝛ proꝑe cozespondet auctoritati apostoli ad phili. pen. ij. per postillatorem allegate. scilicet propter quod ꝛ deus exaltauit illud ꝛc̃. primo. quia sicut ubi habetur q̃ p meritum humilitatis passionis cristi eius humanitas fuit exaltata in tantum q̃ dedit ei nomẽ q̃d ẽ sup omne nomẽ ꝛc̃. pari forma psalmus cum premisit in titulo. victori super torcularibus. q̃d passionem denotat. subdidit q̃z admirabile est nomen tuum ꝛc̃. huic etiam q̃ dicit apostol propter quod ꝛ deus exaltauit illum cozrespondet psalmista. dicens exaltata ẽ magnificẽta tua ꝛc̃. similiter huic q̃ dicit apostol dedit illi nomen q̃d est super omne nomen cozrespondet psalmista dicens quam admiza bile est nomen tuum. huic etiaz q̃ dicit apostolus. in nomĩe iesu õe genu flectat̃. celestiũ cozrespondet psalmista dicens. oues ꝛ boues ꝛc̃. huic autẽ q̃ dicit. infernorũ cozrespondet psalmista dicens. pisces maris qui perambulant semitas maris. licet enim terra sit infimum elementum tamẽ secundum modum loquendi sacre scripture maria dicuntur esse subtus terram eo q̃ flumina fluunt communiter uersus mare. unde legitur. quia super maria fundauit eam. Huic autem q̃ dicit a postolus. ꝛ omnis lingua confiteatur ꝛc̃ cozrespondet psalmista dicens. ex ore infantiuz ꝛ lactentium ꝛc̃. in quo comprehendit omnẽ linguam scilicet corporalem ꝛ mentalem modo supradicto. Septimuz psalmista in ultimo uersu resumit primum uersum pretermitten do tamen id quod dixerat elevata est super me magnificẽtia. ꝛ sic potest intelligi nomẽ dei in hoc ultimo uersu sumptum de diuinitate tantum ꝓut in glosa ad philipen. ij. nomen diuinitatis cepit cognosci in uniuersa terra per exaltationem cristi sicut in infinitate. passionis dicitur esse examinata.

In eodem psalmo viij. ubi dicitur in postilla hec silaba ha que ꝓponitur huic uocabulo guicit.

Additio.

Hec sillaba ha iuxta ueram ꝛ communem hebraice lingue gramaticam nec est articula re acusatiui nec alicuius alterius casus. quia indifferenter ꝓponitur cuilibet casui. quod sic patet nam ubi habemus Heu. ſ. terra autem erat inanis ꝛ uacua. in quo loco terra manifeste est nominatiui casus. ibi tamen ꝓponitur hec silaba ha. ut ibidem patet. similiter in eodez capitulo ubi dicitur congregationesq̃z aquarum apellauit maria. in quo loco li aquaruz est manifeste genitiui casus. ibi etiam ꝓponitur huic dictioni aquarum hec silaba ha similiter Genesis secundo capitulo. ubi trãslatio nza habet. p̃cepitq̃z ei dicẽs. i hebraico habetur. ꝓcepitq̃z homini dicens q̃ idem est in sẽtentia cuz ibidem de homine loquit̃ in quo loco ubi huic dictioni homini que est manifeste datiui casus ꝓponitur hec silaba ha similiter genesis ꝓmo ubi dicitur diuisit q̃z aquas que erant sub firmamento huic dictioni aquas que est manifeste accusatiui casus ꝓponitur hec silaba ha. ut ibidem patet similiter deutro. trigesimo secundo.

ubi dicitur.audite celli que loquar.in quo lo
co li celi ē nōiatiui casꝰ ut ē manifestū eidē
preponitur hec silaba ba.similiter gen.ij.u/
bi dicitur compleuitqꝫ deus die vij.li septio
est manifestum ablatiui casus preponitur ei
hec silaba ba.7 sic in alis ꝯplurimis 7 innu
merabilibus locis.ex quibus patet q; hec si
laba ba.nō est in hebreo articulare acusa/
tiui nec alicuius alterius casus ut dictum est
unde aparet q; hoc habuit postillator ab ali
quo minus sufficientet docto in grāmaticha
hebraice lingue. Sed uidendum est quid si/
gnificet hec silaba ba in hebraica lingua cū
alicui dicioni preponatur. Ad quod sciendu
q; cū nomina comunia seu appellatiua in p/
positionibus proponūtur sine signo uniuer
sali intelliguntur indifferenter pro quocun/
qꝫ uno quod illo nomine posset appeliari.ut
cum dicitur magister uenit itelligitur ioiffe
renter de quocunqꝫ qui magister dicitur. 7
ad uerificandum talem propositionem suffi/
cit q; unus magister uenit quicūqꝫ sit ille.sꝫ
contingit sepe q; inter multos magistros q
cōueniunt in aliqua societate seu collegio sit
aliquis magister notior ut puta de quo fre/
quentius fit sermo in tali societate uel colle
gio ꝯ de ceteis magistris propter aliquaꝫ
ēminentiam officii uel alicuius singularita
tis ad magistrum pertinentis in qno casu ī
hebraica lingua cum dicitur magister uenit
sine aditione intelligitur de quocunqꝫ indif/
ferenter sicut in lingua latina fit comuniter
sed cum additur in hebreo hec silaba ha hu
ic dicioni magister tunc non uerificatur nisi
de illo magistro notiori modo predicto ut
dictum est ita q; existentibus.multis magi/
stris in eodem collegio quorum unus esset
notior racione predicta falsum esset dicere
magister uenit cum aditione huius silabe ha
nisi ille magister qui singulariter modo pre
dicto determinatur uenisset 7 inde est quedā
regula gramaticalis in lingua hebraica q;
numquam nomini proprio fit aditio illius si
labe ha.licet ipa uariāntur p casus cuius rati
o patet ex dictis. quia illud q; significatur
nomine proprio uno exigit aliquod signum
per quod distinguatur ab alis cum nihil si
gnificetur per nomen proprium nisi aliqd
singulare nisi forte sumatur equiuoce quod
est alterius rationis.contingit tamen quan
doqꝫ q; preponitur hec silaba ha superflue/
sine hac propria significatione sicut 7 in pfe
ticis locutionibus qnandoqꝫ ponuntur plu/
ra uerba ubi pauca sufficerent secundū mo/
dum comune humanum.7 ista sunt dilligen
ter attendenda in expositione multorum pa
ssuum sacre scripture ad habendum uerum/
sensum litteralem.sicut Isa. vij.ca. ubi dicit
ecce uirgo concipiet in hebraico aditur huic
dictiōi uirgo hec silaba ha.quod non mo/
dice attentionis est ut ibidem deo dante ui/
debitur. Nisi uisis hoc nomen gurcit in he/
braico secundum suam planam 7 ueram ace/
ptionem non significat torcular.unde ra.a/
bē·hazra.qui inter ceteros expositores he
braicos propius litteram sequitur ad ridicu
lum reputat dicere q; hic sumitur gurcit p/
torculari seu torculatoribus.hoc enim ma/
gis pertinet ad ethimologiam seu allegoriā
ꝫ adsensum litteralem.unde secundum illuz
7 alios non mediocris auctoritatis hoc no/
men gurcit significat instrumentum musicū
sic dictum eo q; fuit datum ad decantanduz
obeth.edon getheo.qui fuit leuita. 7 sic gur
cit est nomen adiectiuum ac si diceretur in/
latino instrumentum getheum.uel ideo for/
te secundum alios istud instrumentum musi
cum fuit intitulatum a getheo q; dauid inue
nit eum cum habuit uictoriam de golia qui
congnominabatur de geth. Unde primo re
gum.xvij.aparuit uir ille spurius ascendens
goliath nomen philisteus de geth maximus
enim robur philistinorum qui israhelem ad
uersabantur residebat in geth. quapropter
dauid in lamentacione saulis 7 ionathe.cum
dixisset.quomodo ceciderunt fortes. subdoit
nolite nuntiare in geth.ij. Reg.j.quasi dice/
ret.illi robusti de geth. hoc audientes deri
dent de fortibus israhel.unde in memoriam
illius maxime uictorie quam dauid habuit
auxilio diuino de illo robustissimo philisteo
de geth.imposuit hoc nomen alicui notabili
instrumento musico cum quo laudes deo de
cantarentur in recognitionem tante uictorie
7 secundum hec aditur ista silaba ha isti di/
tioni gurcit ad denotandum q; illud iustru/
mentum gurcit erat notius inter alia iustru
mentalia musicalia aliarum speciezum uel
forte quia aliquod singulare instrumentuz
gurcit nomine erat notius 7 excellentius re
spetu aliozum in sua specie 7 in tali cantabā
tur huiusmodi psalmi.

Confiteboꝛ tibi domine 2c̄. Huic psalmo p̄poīt̄ tal̄ titl̄s
ī hebꝛeo |_ ad victoꝛiā almut
laben p̄s dauid ¶ Ad cuiꝰ itel
lectu sciendum q; hec dictio almut ab ali
quibus i duas ptes diuidit̄.et sic est sen/
sus sup moꝛtem laben īpoꝛtat filiationē.
7 hoc modo accepit Jeronimus ī trāslati
one iux̄ hebꝛaicuz dicens sic |_ victoꝛi sup
moꝛte filij p̄s dauid _| 7 secūdū hꝰ aliq ex
positoꝛes nr̄i dixerunt q; dauid fecit hūc
psalmū p moꝛte filij sui absolon. Sꝫ hoc
Aug⁹ hoc repꝛobat 7 merito ut uidetur
qa dauid ī moꝛte absolon nō cecinit car/
men leticie sed magis carmē lugubꝛe di/
cens. Fili mi absolon q̄s mihi retribuat
ut ego moꝛiar p te 2c̄.secūdo Reg.xviij
In hoc aūt exprimit̄ carmen leticie. qa ī
secūdo uersu dicit̄. Letaboꝛ et exultaboꝛ
in te 7c̄.7 circa medium psalmū. Exulta
boꝛ ī salutaꝛi tuo 2c̄. Alij dixerūt q; dauid
fecit hūc psalmum gratias agens de moꝛ
te p̄mogenitoꝛ egipti in exitu filioꝛ israh
hel de egipto.ut hꝫ Exod.xij. 7 sic ē
sensus p̄dicti titl̄i |_ ad victoꝛiā sup moꝛtē
filij 7c̄ _| ideſt filioꝛ accipiēdo singl̄aꝛi p
plurali.sicut Exod.vij. uenit musca gra/
uissima.ideſt multitudo muscaꝛ. Sed ista
expositio nō hꝫ magnā apparentiā.qa in
toto psalmo nō fit mentio apta de ista p
cussione p̄mogenitoꝛ egipti nec de exitu
filioꝛ israhel de egipto. Item hec expos/
tio 7 p̄dicta īpꝛobant̄ p hoc q; p̄edicta
dictio hebꝛaica almut ī oībus bibliſs he/
bꝛaicis quas ego uidi scribit̄ p una dicti
one 7 sic nō pōt signare sup moꝛtē.acci/
piēdo igit̄ almut put est una dictio ad
huc secūdū hebꝛeos hꝫ triplicē significati
onem.qa uno mō est nomen instrumenti
musici ī quo cātabatur iste psalmus ut di
cunt aliqui hebꝛei. Sed hāc expositionem
ut inconuenientē dimittit rabi salomon.
Alioꝰ signat iuuētutē sicut alma ī hebꝛeo
signat iuuenculā. 7 hanc seqtur ra.sa.di/
cens q; dauid ī spiritu sancto p̄uidit iuue
nes foꝛtes de israhel captiuādos p roma
nos.7 postea p maximū tempus releuan
dos licet nō in eisdem numero p regem
messiam q; in aduētu suo dicit subiectuꝝ
oꝛbem terraꝝ iudeis. 7 est sensus tituli p̄
dicti |_ sup iuuētutē filij _| ideſt filioꝛ 7c̄.
Sed hec expositio supponit falsum 7 er/
roneū scilicet cristum esse uentuꝝ.7 iō to
taliter ē uitanda. Tertio almut signat oc
cultationem. 7 secundū hoc ponit̄ titulus
huius p̄s coīter ī bibliſs nostris |_ in finē
p occultis filij p̄s dauid _|.quā significati
onē secunt̄ Aug⁹ 7 Cassiodoꝛus ꝓpter
quod itendo eam seq. Ad cuius itellectuz
sciendū q; duplex est iudiciuz diuinū unū
est iudiciū discretionis quo discernuntur
fideles ab infidelibus.. 7 hoc potissime īce
pit a p̄dicatione xp̄i apostoloꝝ. qa iusto
dei iudicio licz occulto nobis aliq cōuersi
sunt ad fidem 7 alij ī infidelitate indurati
Cuius rō ē nobis ualde occulta. unde cū
apl's dixisset Ro.ix. Cuius uult miseret̄
et quē uult īdurat.7 postea xj.uide ergo
bonitatē 7 seueritatem dei. ī eos qdez q
nō credunt seueritatem.ī te aūt bonitatē
dei si pmāseris.postea subdit. O altitudo
diuitiaꝝ sapientie 7 scietie dei q̄s ī comp̄
hēsibilia sūt iudicia eiꝰ. Et psalmo xxxv
iudicia tua abissus multa. Aliud autem ē
iudicium dei quod dz̄ iudicium discussiōis
quod erit in fine mundi.7 licet illud iudi/
cium futuꝝ sit ualde claꝝ.qa tunc mani/
festabunt̄ etiā occulta coꝛdium.tū est mō
nobis ualde occultū secundū q; dicit salua
toꝛ Mat.xxiv. De die aūt illa et hoꝛa ne
mo scit neq; angeli in celo nisi solus p̄.
utꝝq; aūt iudicium datum est ip̄i xp̄o. se
cundum q; ip̄e dicit Johā.v. Pater omne
iudiciū dedit filio.7 de isto iudicio duplici
sibi dato quod p̄uidit dauid ī spiritu san
cto fecit hūc p̄s. 7 sic est sensus tituli p̄di
cti |_ ī finē p occultis 7c̄ _|.i.iste p̄s factꝰ
est a dauid p occultis filij.ideſt duplici iu
dicio p̄dicto dato filio |_ ī finē _| ideſt di/
rigens nos ad cōsideratiōnē finis mundi
7 beatitudinis q̄ tūc retribuet̄ iustis tāq̄
ultimus finis . Et sic iste psalmus est de
iudiciaria potestate xp̄i sicut p̄cedens p̄s
de sua exaltatōe q̄tū ad sensū litteraleꝫ
Nō enim oīs expositio psalmoꝝ de xp̄o
est mistica supza ostensum est psalmo se/
cundo 7 octauo. Et idē dicendum de isto
Plura enī 7 expssiꝰ pphetauit dauid de
xp̄o q̄s alij pphete. ppt̄ quod dz̄ eximius
pphetaꝝ sicut dictum fuit in p̄incipio hꝰ
libri. Igit̄ secundū hoc iste p̄s diuidit̄ in
duas ptes. Quia primo dauid se cantare

predicit. secundo materiam sui cantus subiungit ibi. In cōuertendo. Circa p̄mū dic sic. Cōfiteboꝛ tibi dñe i toto coꝛde meo scz ꝓfessione laudis. in toto coꝛde meo idest i intellectu ⁊ affectu. Narrabo oīa mirabilia tua. idest excellentia mirabilia tua que sunt in duobus iudicijs tuis nobis ualde occultis ⁊ hic ē ypbolica locutio sicut dō tota ciuitas currit ad tale spectaculū ad denotādū multitudinē eorum. q̄uis multi nō uadāt. sic sunt mlta dei mirabilia q̄ nō narrant i hoc psalmo tñ dō oīa mirabilia ad denotanduz magnitudinē hoꝛ mirabilium. Letaboꝛ iterius ⁊ exultabo exterius. dō enī exultatio q̄si ex saltatio. unde i psalmo lxxxij. Coꝛ meū ⁊ caro mea exultauerūt in deū uiuū. q.a secundū q̄ dicit bꝛs Greg. omelia p̄ma q̄uis iudicium futuꝛ terribile sit iustis. tñ iustis est materia exultationis. ꝓpter quod dicit saluatoꝛ de illo iudicio apostolis Luc. xxi. illis aūt fieri icipientibus respicite ⁊ leuate capita uestra. idest exhilerate coꝛda ꝑ exponit gregorius cuius rō est. Quoniā appꝛopinquat redēptio uestra. Psallā noī tuo altissime. In futuro enī iudicio apparebit xp̄i sublimitas cuius i p̄mo aduentu ostensa est humilitas. In cōuertēdo. Hic ꝓsequent dat exp̄mit materiā sui cātus q̄ ē duplex iudiciū p̄dictū. ⁊ primo exp̄mit iudicium discretiōis. ⁊ secūdo iudicium discussionis ibi. Cōuertant. nē. primo dicit. i cōuertendo inimicū meū nē. q̄si diceret ꝑ hoc letaboꝛ ⁊ exultabo i te. q.a inimicus meus .s. dyabolus q̄ icitauit dauid ad nūerādū populū. ut hēt p̄mo paralipo. xxij. Et ēt inimicus humani geueris in cuius etiam ꝓsona loq̄t dauid ⁊ non solū i sua potestate ꝑuertet. retrosū. q.a a tempoꝛe p̄dicationis xp̄i ⁊ apostoloꝛ freq̄nter demones fuerunt expulsi ⁊ fugati. ut patet i euāgelio ⁊ in actibus apl̄oꝛ in pl̄ibus locis. Infirmabunt. q.a potestas demonum fuit debilitata ne possent tantū nocere hoibus q̄stum āte. iō subdit. Et pibunt a facie tua. Reputabāt enim i hoc quodamodo sepire q̄ arcebāt a nocumēto hoiuz. ut dō dare. p̄mo. Quid nobis ⁊ tibi iesu nazarene uenisti āte tēpus ꝑdere nos. Quoniā fecisti iudicium meū nē. idest facies tēpoꝛe xp̄i a me descensuri secundū carnē. ⁊ loquit de futuro per modū ꝓteriti. ꝓpter certitudinē ꝓphetie. quō loq̄ndi freq̄nter utunt prophete. Sedisti sup thꝛonū nē. sup hoc designat potestas iudiciaria xp̄i q̄ntum ad iudicium discretionis quo fideles credentes ab obstinatis infidelibus sunt sepati. iō subdit. Increpasti gentes. p̄ dicationē apl̄oꝛ de ydolatria cui erat subdite. ⁊ periit impius. idest dyabolus q.a gentes p̄dicationē apostoloꝛ recipiētes ꝓfregerunt ydola in q̄bus demones colebant. Nomen eoꝛ delesti. q.a qui ꝓius uocabant pagani mō uocant xp̄iani. ⁊ noīa ydoloꝛuz pierunt de terra sicut p̄dictū fuit zacharie. xiij. In illa die dic dñs pdā noīa ydoloꝛ de terra ⁊ nō memozabūt ultra. Inimici defecerunt framee. idest gladij dyaboli q̄bus q̄si inumerabiliter sauciabat genus humanū. defecerunt. q.a ꝓ magꝰ pte eoꝛ potestas diminuta ē ꝑ cristuꝫ ⁊ apostolos ut predictū est. ⁊ ciuitates eorū destruxisti. multe enī ciuitates cultu demonū dedite ꝑ ꝓncipes catholicos sūt destructe ut ꝑ karolū magnum ⁊ alios p̄cipes xp̄ianos. periit memoria eoꝛ. idest ydolatꝛa ⁊ ydoloꝛum. Cum sonitu. idest ꝓsonitum predicationis apostoloꝛ ⁊ alioꝛum predicatoꝛ ut p̄dictū st. uel aliter. Cum sonitu. scz armoꝛ ⁊ tubaꝛ q̄ solz fieri i bellis q̄ntum ad illos qui pierant xp̄ianoꝛ armis. Et dñs i eternū pmanet. q.a regnum dñi nr̄i iesu xp̄i stabile ē in eternū. parauit i iudicio thꝛonū suū. ꝑ hoc notat cristi ptās iudiciaria q̄stum ad iudicium discretionis ut dictum est ſ. ⁊ est repetitio eiusdem sentencie sicut frequēter in cāticis. Et factus est dñs refugiuz paupi. idest populo catholico q̄ fuit ualde paup ⁊ abiectus i ꝓncipio. adiutoꝛ i oportunitatibus. idest i tempoꝛe opoꝛtuno quod ē tribulationis tempus. ideo subdit. i tribulatione. scz martiꝛ quoꝛ intantum fuit adiutoꝛ ut tormenta nō solum sustinerēt pacienter sz etiā gaudent. Act. v. Ibāt apostoli gaudentes a ꝓspectu cōsilij quoniā digni habiti sunt ꝑ nomīe iesu ꝓtumeliā pati. iō subdit. Et sperent in te q̄ nouerunt nomē tuū. ꝑ uerā fidez quoniā nō dereliquisti. absq̄z ꝓsolatiōe q̄rentes te. moꝛibus ⁊ fide. ⁊ ideo ꝓ tantis beneficijs subdit ꝓpheta. psallite dño gr̄as agendo. Qui habitat i syon. idest in ciuitate celesti hic exꝓlla ꝑ syon que speculatiue ꝓtatur. quia ibi facie ad faciē uidetur. ⁊ ideo licet sit ubiq̄z ꝑ essentiā p̄sentiam et potentiam. tñ in celo specialiter habitat per aptam usionem. Annūciate iter gentes studia eius. idest lege euangelicam quā studiose docuit uerbo ⁊ facto. ut dō act. i°. Cepit ihesus facere ⁊ docere. hec autem annunciatio euāgelij fuit iūcta discipulis xp̄i iudeis ipaz repellentibus. ꝓpter quod paulus ⁊ barnabas dixerūt act. xiij. Nobis oportebat ꝓmo loq̄ uerbum dei. sed quoniam repellitis illd ⁊ indignos uos iudicatis eterne uite ecce cō uertimur ad gentes. sic enim ꝓcepit nobis deus. Quoniam requirens sanguinem eoꝛ recoꝛdatus est nē. construatur sic. Non est oblitus scilicet ipse dominus. clamoꝛē pauperum. idest martirum. quoniā recoꝛdatus est scilicet clamoris ipsoꝛ requirens sanguinē eoꝛ de manu tyraunoꝛum aliquado ꝑ penam tempoꝛalē aliquando ꝑ eternam ⁊ aliquando utroq̄z modo. Miserere mei dñe. loquit in ꝓsona ecclesie. Vide humilitatē meā de inimicis meis. idest afflictionez mihi illata a tyrannis. qui exaltas me de portis mortis. sicut i parabola ecclesia iohannis euangelista āte portam latinā in feruentis olei doliū missus tāq̄ fortis adletha exiit lotus nō adustus. ⁊ paulus i damasco ⁊ ihꝛusalem de ianuis mortis fuit diuinitus saluatus ut hētur Act. ix. ⁊ xxi. Et multi alij xp̄i discipuli sic fuerunt saluati. ut annūciez omnes p̄dicationes tuas i portis filie syon. idest i ecclesia militante que est filia triumphātis. ad hoc enī fuit iohānes p̄dicto modo saluatus ut ānunciaret p̄dicationes xp̄i in grecia ⁊ apocalipsim scriberet septē ecclesijs que sunt in asia. Similiter paul⁹ ut p̄dicaret euāgelium gentibus. ut dō act. ix. Vas electiōis mihi est iste ut ꝓtet nomen meum coram gentibus ⁊ regibus. ⁊ ex eadem causa moꝛs iminens multis sanctis fuit diuinitus ꝛtarda ta ut patet i eoꝛ actis. ꝓpter quod ex tanto bñficio a dauid p̄uiso subdit. exultabo in salutari tuo. quo sic saluabis electos tuos. i fixe sunt gentes i interitu quē feceruut. q.a multi tyranni in gentilitate obstinati in persecutione martiruz subito moꝛtui sunt ⁊ in inferno demersi sicut egeas in p̄secutione andree a demone suffocatus interiit. ⁊ quinquanus sancta agatha interfecta. dei iudicio in flumine iteriit. ⁊ similiter de multis alijs accidit. ut patet in legendis sanctoꝛ. in laqueo isto quem absconderunt comꝑhensus est pes eoꝛ. quia plures tyranni laqueum moꝛtis parentes cristianis. ꝓoccupati sunt moꝛte diuino iudicio ⁊ sic frustrati sunt ab itentione sicut iulianus apostata in bello pⁱsarum occisus est a beato mercurio iam ante defuncto ad preces sancti basilij ⁊ populi sui eo q̄ ciuitatem ⁊ populum dispoſuerat destruere in suo reditu de illo bello. ⁊ sic comꝑhensus est pes eius in laqueum moꝛtis quem alij ꝑpararuerat. Et ex hoc ⁊ p̄dictis effectibus concludit dauid. Cognoscetur dominus iudicia faciens. quia ꝑ effectus iusticie apparet potestas iudiciaria cristi q̄ntum ad iudiciū discretionis. Cōuertantur. hic consequenter agit dauid de iudicio discussionis quod erit in fine mundi. ⁊ primo describit huiusmōi iudicium. secundo tempus antixp̄i ibi. ut quid domine. Circa p̄mū dicit. Conuertant peccatores i infernum. quod erit quando ꝑ sententiam iudicis xp̄i deicient i inferni profundū. ⁊ cuiusmodi sint isti peccatoꝛes. subdit dicens. Omnes gentes que obliuiscuntur deū. scz in fine uite moꝛientes sine remedio penitencie. Et quia sicut mali punient ita boni ꝑmiabunt. ideo subditur. quoniā non in finez hoc est in finali iudicio. obliuio erit pauperis. uidetur enim pauperē obliuisci in ꝓsenti. non liberans eos de malis ꝓsentis uite cum tamen ꝓssit sed tunc recoꝛdabit quando eoꝛum pacientia remunerabit. ideo subditur. pacientia pauperum non pibit i finē. quia sicut ꝑ sententiam finalis iudicij mittent in supplicium eternum. ita iusti in uitam eternaz. ut habetur Math. xxv. Et q.a hoc est desiderabile iustis. ideo petit dauid. Exurge domine nō confoꝛtetur homo. per potestatem iudiciariam sup alios homines. quia talis potestas auferetur in finali iudicō ideo subditur. iudicentur gentes. generaliter sine exceptione. in conspectu tuo. sed quia potestas iudiciaria data est ipsi cristo ut supra dictum est. ideo subditur. Cōstitue domine legislatoꝛem super eos. scilicet xp̄m legislatoꝛem euangelice ad iudicandum. secūdum q̄ dicitur Act. x. Ipse est qui constituꝰ est iudex uiuoꝛum ⁊ moꝛtuoꝛum. Sciāt gentes quoniā hoies sunt. puri excepto cristo

qui est deus ⁊ homo. qui in iudicio appare/
bit in forma humana in qua iudicatus fuit
coram pilato Judicabit tamen auctoritatiue
per formam deitatis ¶ Ut quid domine ¶ hic
consequenter dauid describit tempus anti/
cristi quod erit finali iudicio preuium. ubi
primo ponitur anticristi persecutio. ⁊ secun/
do eius deiectio ibi. exurge domine. Circa
primum sciendum q̄ tanta est futura perse/
cutio ecclesie tempore anticristi ut videatur
deus eam deseruisse si posset fieri. Quam
dauid prenidens in spiritu dicit ¶ ut quid do/
mine recessisti longe ¶ idest recedes tempore
anticristi loquens de futuro per modum pre
teriti ratione predicta. Videtur enim deus
recedere quodammodo a fidelibus quando
non liberat eos cum possit a tantis persecu/
tionibus ¶ Despicis in oportunitatibus in
tribulatione ¶ Illos enim videtur deus despi
cere tanq̄ rem nullius precij quos non libe
rat tempore oportuno quod est tempus tri/
bulationis ¶ cum supbit impius ¶ idest anti/
cristus ⁊ loquitur de futuro per modum pre
sentis propter certitudinez ꝓphetie ¶ Incendi
tur pauper ¶ idest populus cristianus sibi in
obediens cruciatur omni genere cruciatus
quod per incendium designatur in scriptura
⁊ aliquos ad litteram incendet ¶ Comprehen
duntur ¶. unde in translatione ieronimi iux
ta hebraicum habet Capiantur. scilicet anti
cristus ⁊ satellites eius qui secundum dicta
doctorum antiquorum in monte oliueti fulmi
nabitur ⁊ magna pars adherentium sibi. de
quo dicit apostolus secunda ad thesalo. secun
do. Tunc reuelabitur ille iniquus quem do/
minus noster ihesus interficiet spiritu oris
sui ¶ in consiliis quibus cogitabant ¶ quia si/
cut cogitabant cruciare cristianos sic a deo
cruciabunt ¶ Quoniaz laudatur peccator ¶ id
est antixp̄s a sibi adulantibus qui dicit ho/
mo peccati ⁊ iniquus. secunda ad thesalo. ij.
Exacerbauit dominum peccator ex nimia a
dulatione adherentium sibi eleuabitur i tan
tam supbiam q̄ blasphemauit dominum ꝓ
uocans iram dei ¶ Secundum multitudinem
ire sue ¶ idest ire dei se contra se ꝓuocante
¶ Non queret ¶ scilicet penitenciā sed morie
tur in obstinatione. ideo subdit ¶ non ē deꝰ
in conspectu eius ¶ idest nullius reputationis
coraz se quia de ipso dicit secūda ad thesalo.
secundo. Qui aduersat ⁊ extollit supra oē
q̄ dr̄ deus. aut q̄ colitur ita ut in templo
dei sedeat ostendens se tanq̄ ipse sit deus.
¶ Inquinate sunt vie illius in omni tempore ¶
quia semp occupabitur i peccatoꝛ pullutiõe
auferuntur iudicia tua a facie eius ¶ quia i
nullo timebit diuina iudicia supra se uetura
ꝓ elatione ⁊ obstinatione nimia ¶ Omnium
inimicorum suoꝛ dominabit ¶ potentia ⁊ sedu
ctione populos sibi subiciens ¶ Dicit enim in
corde suo non moueboꝛ ⁊c̄ ¶ qa ex nimia ela
tione reputabit dominum sunm stabile sine
malo. idest ex presumpta securitate dicet. ero
sine malo cuiuscunq̄ pene ¶ Cuius maledicti/
one os plenum est ¶ blasphemando cristum.
⁊ amaritudine ¶ capiens inobedientes sibi
ad amaritudinem vite pduci ⁊ dolo ¶ quia
uerbis dolosis mꝭtos decipient ¶ Sub lingua
eius laboꝛ ⁊ doloꝛ ¶ quia precipiet infer̄e la/
borem ⁊ dolorez in sanctis ¶ Sedet i insidijs ¶
meditando imponere insidias sanctis ¶ Cum
diuitibus ¶ huius seculi in hoc sibi adherenti
bus ¶ ut interficiat inocentem ¶ idest populum
fidelem sibi non obedientem ¶ Oculi eius in
paupem recipiunt ¶ idest in populum cristia/
num tunc depaupandum. considerans ōliter
possit totaliter destruere ipsum. iō subditur
¶ Insidiat̄ i abscōdito quasi leo ⁊c̄ ¶. ⁊ patet
littera ex dictis ¶ Rape paupem dum attra/
hit eum ¶ qa quos tormentis flectere non po
terit uerbis dolosis ad se attrahere studebit
⁊ qa aliquos dolositate decipiet. iō subditur
¶ In laqueo suo humiliabit eum ¶ sed quia ꝓ
pter hec finaliter deiciet. ideo subdit ¶ incli
nabit se ¶ non uolūtarie sed diuina uirtute ⁊
cadet ¶ scilicet a dominio suo ¶ cum dominat⁹
fuerit pauperum ¶ scilicet xp̄ianoꝛ suo tem/
pore subiectorum. ⁊ causa eius deiectōnis sub
ditur cum dr̄ ¶ Dixit enī in corde suo oblit⁹
est deus ¶ non habens noticiam factoꝛ meo/
rum ¶ auertit faciem suam ⁊c̄ ¶. Ex quo ui/
detur q̄ antixp̄s futurus huius erroris sit
q̄ diuina prudentia non se extendat ad ista
inferioza ¶ Exurge domine ¶. Hic conseq̄n/
ter describit ipsius antixp̄i finalis deiectio q̄
fiet uirtute diuina ad preces sanctorum quod
prenidens dauid de hoc similiter orans dixit
¶ Exurge domine deus ¶. uidetur enim quasi
dormire antixp̄i tempore eo q̄ tanta mala
pmittat eum agere ⁊ p consequens uidebit
surgere quando incipiet eum deicere ¶ Et
exaltabit manus tua ¶ idest potestas tua ad
eum deicienduz ⁊ pcuciendū ¶ ne obliuiscaris
pauperum ¶ pmittendo in antixp̄i pscutiõe
et suorum ¶ propter quid irritauit impius de
um ¶ idest anticristus suis blasphemijs con/
tra eum ¶ dixit enim in corde suo non requi
ret ¶ facta mee ad puniendum tanq̄ nesciens
ut predictum est uel impotens ad me restrin
gendum. ⁊ tamen non est ita. ideo subditur.
¶ uides tu deꝰ cuius oculis omnia nuda sūt
⁊ aperta ¶ Quoniam tu laborem ⁊ dolorez
quos infliget sanctis tuis anticristus ¶ consi
deras ¶ diligenter ad puniendum ¶ ut tra/
das eos ¶ scilicet anticristuz ⁊ satellites suos
¶ in manus tuas ¶ scilicet iusticie tue ¶ Tibi. n.
derelictus est pauper ¶ idest populus xp̄ianꝰ
¶ orphano ¶ idest populo cristiano qui anti/
cristi tempore uidebitur quasi sine petre pro
tegente ⁊ matre compaciente ¶ tu eris adiu/
tor ¶ accipies eos in manus tue misericordie
¶ contere brachium ¶ idest potestatem ¶ pecca
toris ⁊ maligni ¶ idest anticristi q̄ dicitur ho/
mo peccati ⁊ filius pditionis secunda ad the/
salo. secundo ¶ Queretur peccatum illius et
⁊ non inuenietur ¶ idest a te diligenter discuti
etur nequicia ipsius an sit amplius utilis ad
purgationem electorum ¶ ⁊ non inuenietur
¶ ad hoc ultra utilis. eo q̄ sufficienter erunt
purgati. ⁊ sic anticristus cum suis deicietur
in ignem inferni sicut pater proicit uirgam
in ignem post debitam filij castigationem.
Et quia tunc apparebit manifesta potestas
⁊ dominium cristi. ideo subditur ¶ Domin⁹
regnabit in eternum ¶ quia potestas eius po
testas eterna que non auferetur ⁊ regnum
eius quod non corrumpetur. ut dicitur Dan.
vij ¶ pibitis gentes ¶ idest tu anticristus ⁊ tui
complices. ⁊ quia hoc erit ad petitionem san
ctorum. ideo subditur ¶ desiderium pauperuz
exaudiuit dominus ⁊c̄ ¶ Et finaliter conclu/
dit dauid ¶ iudicare pupillo ⁊ humili ¶ idest
populo catholico ⁊ fideli quod erit in extre/
mo iudicio ¶ ut non apponat ultra magnifi/
care se homo super terram ¶ idest anticristus
qui erit homo purus licet per maliciam a de
mone obsessus. ꝓpter quod ostēdet se tanq̄
deus. ut dicitur secunda ad thessa. secundo.

¶ In psalmo ix. Cōfiteboꝛ tibi domine. ubi
dr̄ i postilla. Ad cuius itellēm sciendum q̄ hec
dictio almut.

Additio.

Titulus huius psalmi non exponi
tur secundum hebraicam verita/
tem. nec etiam littera psalmi pro
prie applicat̄ huic sensui scilicet
pro occultis filij prout dicitur in postille.
ratio primi est. nam secundum ueritatem he
braice lingue hec dictio almut non significat
occultationem nisi ei preponat̄ hec littera n
uel h ita q̄ dicatur nalmud. uel halmut. und̄
improprie uel non uere iste titulus interpre/
tatur dicendo pro occultis. Item filijs in hoc
titulo hebraice positus nō est genitiui casus
sed dativi cum dicitur laben ut patet scienti
veritatem huius lingue. ⁊ sic patet primum
scilicet q̄ titulus huius psalmi non exponit̄
in postilla secundum hebraicam veritatem.
¶ Secundum patet. nam licet litera psalmi sal/
tem pro magna sui parte sit applicabilis du
plici iudicio filij dei ꝑut postillator dicit non
tamen psalmista i hoc psalmo tractat de hu
iusmodi iudicio quantum ad eius occultatio/
nem sed potius quantum ad eius iusticiam ⁊
potentiam atq̄ manifestationem ut patet di
ligenter intuenti unde improprie dicitur ⌊p
occultis filij⌋. potius enim debuisset dicere
⌊pro iudicijs filij⌋. unde melius videtur titu
lus exponendus scilicet ut intelligatur hec
dictio almut. secundo modo scilicet prout si/
gnificat iuuentutem seu adolescentiam secū/
dum quod in multis locis sacre scripture ac
cipitur alma ꝓ adolescentula ⁊ elem ꝓ ado/
lescente. unde in titulo psalmi. xlv. dictio eiꝰ
dem significationis ponitur scilicet alamoth
⁊ exponitur ibidem ꝓ iuuentute secundum
ieronimum quam sententiam ibidem sequit̄
postillator. ideo secundum hoc sensus predicti
tituli erit talis. Victori in iuuentute seu in
adolescentia filio ps dauid ⁊c̄ ¶ quam signifi/
cationem sequendo psalmus iste diuiditur in
duas ptes secundum quod duplicem materi
am videtur habere unam scilicet primordia/
lem ⁊ figuratiuam. ⁊ aliam ꝓncipalem a figu
ratam. secunda ibi. parauit in iudicio. prima
ps que est primordialis tractat de victoria
dauid quam habuit contra goliam ut habe
tur primo Reg. xvij. cui materie ꝓprie appli
catur titulus scilicet sic ¶ victori filio in adole
scentia ¶ hoc ē dicere iste psalmus attribuit̄
filio qui fuit victor i adolescentia sua scilicet
dauid. unde uerba huius tituli ꝓpriissime ad
aptantur uerbis huic hystorie non solum re
aliter sed etiā verbaliter. legitur enim ibi q̄
cum saul audisset dauid egredientem contra
philisteū dixit ab adner. cuius filius est iste
puer ubi in hebreo habetur. iste elem. q̄bus
uerbis predictus titulus ꝓprie correspondet

uocatur enim ut robiçs uictor iste scilicet da
uid filius. ⁊ elem ideſt puer. Circa igitur istã
materiam primordialem primo dauid reddit
gratiarum actiones deo de ista victoria di/
cens. Confitebor tibi domine ⁊c. letabor ⁊
exultabo in te. consequenter exprimit bene
ficium quod a deo habuit in eadem victoria
dicens. inconuertendo inimicũ meũ retrorsũ
scilicet goliam ⁊ etiam in debellatione seu fu
ga suorum cum dicit. infirmabuntur ⁊ pi/
bunt a facie tua. scilicet philistini ⁊ quia hec
victoria deo est attribuenda ideo dicit. quoni
am feciſti iudicium meum ⁊ causam meam.
quod quidem iudicium quia ex mera iustitia
diuina processit eo ꝙ spurius ille scilicet go/
lias blasphemabat populum dei dicens. ego
exprobraui agminibus israhel hodie. ut in p̃
dicto capitulo. ideo sequitur. sedisti sup thro
num qui iudicas iusticiam. ⁊ quia in hoc cõ
flictu exercitus aduersariorum non equali/
ter fuit debellatus. gentes enim pro maiori
parte fuerunt in fugam conuerse ⁊ per con/
sequens confuse. sed caput eorum fuit ex to/
to p̃ditum. ideo dicit. increpasti gentes. id
est philistinos. ⁊ periſt impius. ideſt golias.
⁊ quia fama ⁊ gloria omnia eorum ex hoc
actu fuit de cetero denigrata. ideo dicit. no/
men eorum deleſti in eternum ⁊c. ratio enī
huius deletionis quia philistini precipue con
fidebant de fortitudine sua ⁊ capitis sui ⁊ ex
cellentia haste ⁊ gladij ⁊ aliorum armorum
que habebat cum autem per unum puerum
seu iuuenem inermẽ fuerunt deuicti tunc fuit
deletum predictum nomen eorum. unde da/
uid dicebat. ut noverit ecclesia hec. quia non
in gladio nec in hasta saluet dominus ⁊c id
circo dicit. inimici defecerunt framea in finẽ
ideſt framee inimici defecerunt ī finẽ seu a
fine intento. ⁊ sequitur. ⁊ ciuitates eorum de
struxisti. ideſt tu deus qui iudicas iusticiam
destruxisti ciuitates philistinorum scilicet a
gloria sua eo ꝙ israhel psequendo philisteos
uenerant usq; ad portas acharon que est ci/
uitas p̃cipalis ꝧ ex quo memoria audacie seu
fortitudinis philistinorum delebatur. unde se
quitur. periit memoria eorum cum sonitu.
scilicet tubarum seu exercitus populi israhel
⁊ ut ostenderet ut ulcio diuina cõtra eos ad
huc non erat consumata. sequitur. ⁊ domi/
nus in eternum pmanet. ideſt patus ulteri/
ora facere contra aduersarios populi sui. pa
rauit in iudicio ⁊c. Hic incipit secunda ps

huius psalmi scilicet principalis ⁊ figurata ī
qua psalmista tractat de iudicio seu de iudi/
ciaria potestate cristi. ad quod sciendum ꝙ
hec historia scilicet victorie dauid tam cõtra
philisteum q̃ contra leonem ⁊ ursum de q̃/
bus in predicta capitulo primi regum fit mẽ
tio. figuratiua est multiplicis victorie cristi.
unde glosa in predicto capitulo sic ait. pug⁹
philistinorum contra israhel pugna demonũ
contra ecclesiam accipi potest. goliath uero
dyaboli superbiam significat quaꝫ dauid ideſt
cristus singulari certamine prostrauit ⁊ po/
pulum dei eripuit. qui leonem ⁊ ursum neca
uit. ideſt dyabolus scilicet ⁊ anticristum. alte
rum nunc latenter insidiantem alterum po/
stea mãifeste seuientem. hec in glosa. Et ī
posteq̃ psalmista regratians deo hystoriam
figuralem narrauit consequenter in hac pte
rem figuratam denunciat que consistit ī du
plici iudicio cristi scilicet discretionis ⁊ discus
sionis secundum que tam dyabolus q̃ anti/
cristus ⁊ eorum membra penitus pstrantur
unde hec pars dividenda est ⁊ exponenda p
ut in postilla excepto ꝙ hanc expositionem
quidaꝫ uersus exponuntur melius secunduꝫ
figuram sicut cum dicit. infixe sunt gentes
in interitu quem fecerunt ⁊ in laqueo isto
quem absconderunt ⁊c. quod magis proprie
exponitur de philistinis qui credentes laqueꝫ
parare populo dei per goliam. in ipso com
prehensus est pes eorum ⁊c. nam ex hoc ꝙ
in operibus manuum suarum comprehen/
sus est golias dei iudicium cognoscitur ut
sic scilicet de re ad figuram uel econtra tran
seat loquutio in eode contextu. nam secun/
dum sidorum de summo bono. xx. capitulo
pter connexionem capitis dyaboli ad sua
membra iniqua scriptura loquens de uno ī
eodem contextu transit ad loquendum de
altero. sicut ysa. xxiij. loquens de rege baby
lonis qui erat dyaboli membrum transit ad
loquendum de principe demonum. cum sub
ditur ibidem. quomodo cecidisti de celo luci/
fer. Si autem contra predictam expositionẽ
quis obiciat dicens quomodo psalmus iste
fuit intitulatus de victoria dauid adolescen/
tis cum in eodem psalmo tractatur de iudi/
cijs dei que maiora sunt. cum tamen deno/
minatio fieri debet secundum philosophum a
digniori. Ad hoc dicendum ꝙ moris est p
phetarum in similibus cum de dyabolo tra
ctatur ⁊ de aliquo eius membro notabili

intitulare prophetiam de membro. ⁊ deinde
introducere tractatum de capite. sicut ezech.
xxviij. intitulatur prophetia de principe tiri.
⁊ ibidem transit ad loquendum de dyabolo
dicens. tu signaculum similitudinis ⁊c. ⁊ ea/
dem ratione sub titulo victorie dauid contra
goliam tractatur de victoria cristi contra dy
abolum ⁊ anticristum qui quidem processus
est nobis connaturalis secundum philosophũ
in primo physicoruꝫ scilicet a magis notis ad
minus nota ⁊c. Replica.

In psalmo Confitebor tibi do/
mine. Burgensis improbat titu/
lum quem ponit beatus seroni/
mus iuxta hebreum ⁊ exponit
beatus Aug⁹. Lassi. Haymo ⁊ magister in
glosa eos sequitur ⁊ postillator in quo min⁹
bene se habet burgeñ. primo quia improbat
sanctos doctores cum tamen ei videatur cri
mine lese maiestatis si quandoq̃ postillator
declinat dicta sancti tho. ex magna ratione.
putat enim omnes ante eum pprietatẽ ydeo
matis hebrei ignorasse. inde ausus fuit se cũ
ctis opponere ex debili ratione. Arguit enī
sic contra titulum qui est. pro occultis filij.
⁊c. Utrũq; inquit iudicium cristi scilicet dis/
cretionis ⁊ discussionis de quo hic tractat
psalmus. non est occultum. igitur non est ap
plicabile titulo qui pponitur huic psalmo p
occultis filij. Hic videtur dicendum ꝙ q̃uis
utrũq; iudicium erit manifestum in fine secu
li. est tamen nobis imo toti ecclesie occultum
pro statu presenti ⁊ sic de eo tractat psalm⁹
in hoc psalmo. put declarat ⁊ bene applicat
postillator ⁊ magister in glosa. Burgeñ. autẽ
fingit alium titulum talem. victori in iuven/
tute filio ꝑs dauid. ponens iuuentutem ubi
beatus sero. ⁊ sancti doctores ponunt occul/
tationem. Sed revera titulus non videt ad
ppositum huius psalmi. Nam dato sed non
concesso ꝙ q̃q; primi uersus huius psalmi
exponi possent de victoria dauid contra go/
liad que ipsi in iuuentute contingebat sicut
burgeñ ult. totum tamen residuum huius
prolixi psalmi ad huiusmodi iuuentutem nõ
est applicabile iudicio cristi quod contingit
mundo inueterato. Nec respicit ad cristi iu/
uentutem. q̃uis enim omne iudicium dedit
pater filio ut patet johan. v. Ad iuuentutem
tamen nullum habet respectum. Nec est ue/
risimile ꝙ titulus psalmi debeat respicere tã
tum ptem phemialem ⁊ ad ptem executiuã

nullam habere applicationem. ⁊ solum perti/
nere ad figuram ut vult burgeñ. ⁊ nihil pti
nere ad rem figuratam. Sed ⁊ ecce si quis
voluerit sequi burgeñ in expositione prime
partis huius psalmi de victoria dauid contra
goliad. non cogitur ꝓpter hoc recedere a sã
ctis doctoribus mutando titulum. Nam titu
lus occultis filij seruit bene eidem expositio
ni. Nam illa victoria ⁊ si in facto fuit mani/
festa tamen quo ad virtutem qua facta fuit
ipsa victoria fuit inopinabilis ⁊ occultissima.
quia diuino iudicio facta quod est occultum
filij. q̃uis ut dictum est manifestandum.

Psalmus. x.

In domino cõfido ⁊c. Huic psal
mo pponitur talis titulus in he
breo. ad victoriam dauid. In
translatiõe uero seronimi iuxta
hebreum dicitur. victori dauid. Et est ea/
dem sententia. Exponitur autem dupliciter
uno modo ꝙ dauid fecit hunc psalmum ad
laudem dei victoris uel qui dedit dauid victo
riã de inimicis. alio modo ꝙ dauid fecit hũc
psalmum decantandum a leuitis. cum cona/
tu quo unus chorus nitebatur alium superare
ut dictum est supra psalmo quarto. De ma/
teria autem huius psalmi dicit ra. sa. ꝙ da/
uid fecit hunc psalmum quando fugiens per
secutionem saulis dixit illud quod habetur
primo reg. xxvj. Maledicti sunt in conspectu
domini qui eiecerunt me hodie ut non inha
bitem in hereditate domini dicentes uade
serui diis alienis ⁊ postea quando fugit ad
regem geth. Sed littera psalmi non videtur
concordare cum dicitur. In domino confido
quomodo dicitis anime mee transmigra in
montem sicut passer fugiens saulis psecutio
nem. Ista littera magis videtur sonare ꝙ re
manserit in terra ex divina permissione et
eodem modo improbatur opinio que dicit ꝙ
dauid fecerit hunc psalmum eo ꝙ dauid ad
instantiam virorum suorum fugit ad loca mõ
tuosa que erãt tutiora. ut habetur primo re
gum in pluribus locis. non tamen cõfidebat
in montibus illis sed in domino. Littera enī
huius psalmi magis videtur sonare ꝙ dete/
staverit fugam. et ideo videtur nisi saluo
meliori iudicio ꝙ iste psalmus sit exponen/
dus de reuersione dauid in terram iuda ex
divina confidentia. put habetur ij reg. xxij.
ubi dicitur ꝙ dauid fugit ad regem moab.
cui gad propheta dixit ex pte domini noli

manere ī psidio sed proficiscere ⁊ uade ad terram iuda quod ⁊ fecit confidens de ꝓtectione diuina. Igitur secundum hoc psalmus iste diuiditur in duas ptes. quia primo ponitur confidentia dauid in psecutione. secundo assistentia dei in eius protectione ibi. dominus in templo. Circa primum dicit sic. In domino confido. idest in eius protectōe assecuratus ex uerbis gad ꝓphete. Quomodo dicitis anime mee transmigra ⁊c̄. idest fuge extra terram israhel a facie saulis. sicut passer euolans a facie sagitantis. ⁊ dirigit dauid uerbū illud ad uiros qui cū eo erant qui dictam fugam sibi consuluerant eo ꝙ multi eorum essent amaro animo ⁊ oppressi ere alieno ut habetur primo reg. xxij. Quoniā intenderunt. hoc allegabant uiri dauid dicentes. fuge sicut passer terram israhel. quia saul ⁊ complices eius omnibus modis q̄runt te interficere. ut sagittent in obscuro. idest insidiose. rectos corde. idest dauid ⁊ fratres eius. quoniā. hic dirigit dauid sermonē ad deum dicens. quoniam que pfecisti. idest a chimelech sacerdotem quem in statu pfecto fecisti. destruxerunt. scilicet saul ⁊ doech et alij complices eius cum alijs sacerdotibus ut habetur primo reg. xxij. in odium dauid. iustus autem quid fecit. quasi diceret adhuc melech iustus nihil fecerat dignum morte. uel iustus. idest dauid qui nihil fecerat propter quod tanta strages ꝓpter eum deberet fieri. Dominus. Hic consequenter describit̄ diuina assistentia in dauid ꝓtectione cum dicitur. dominus in templo sancto tuo. idest i templo glorie sue ubi a sanctis angelis uidebitur clare. ⁊ sic est ibi modo speciali. nō enī potest ītelligi hoc de templo materiali quod nondum erat factum a salomone. oculi eius in paupem respiciunt. idest in dauid ⁊ populum eius depauperatum. quia cum eo erāt mlti debitis multis obligati ut dictus est supra. Respicicbant autem oculi dei ipsum dauid ipsum ꝓtegendo. palpebre eius interrogant filios hominū. idest scrutant̄ actus ⁊ cogitationes eorum. Dominus interrogat iustus. ad remunerandum. ⁊ impium. ad puniēdu tempoibus tamen debitis. Qui autem diligit iniquitatem odit animam suam. quia p hoc ducetur ad gehennam. In translatione ieronimi iuxta hebraicum habetur sic. Dominus iustum ꝓbat. idest approbat. Impium autem ⁊ diligentem iniquitatem odit a/

nimam eius. scilicet dei preparans ei penam ꝓ suis iniq̄tatibus. ideo subditur. pluet sup peccatores laqueos. quia frequenter subito ⁊ ipsonale moriuntur. quasi capti laqueo. Iguis sulphur spiritus procellaꝝ ps calicis eorum. quia in gehenna est tanta pena q̄ non potest bene expimi uerbis. quoniam iustus dominus ⁊ iusticias dilexit. sicut omne animal diligit sibi simile. Equitatem uidit uultus eius. ad remunerandum sicut uidet iniquitatem ad puniendum ut dictum est

Psalmus xj.

Saluum me fac domine ⁊c̄. Huic psalmo ꝓponitur talis titulus in hebreo. ad uictoriam sup octauā canticum dauid. Et hic accipit octauo pro instrumento octo cordaꝝ in quo cantabatur illud canticum sicut dictum fuit s̄ psalmo vj. Istum autem psalmū dauid fecit quando fugiens de teila saluatus fuit cum uiris suis de ꝓditione habitatorum teile qui tractauerant de ꝓditione eius in manu saul̄ ut haberent fauorem eius reddentes ipsi dauid ⁊ uiris eius malum pro bono. quia saluauerat eos de philisteis. ut habetur primo reg. xxiij. dicit igitur. Saluum me fac quoniam defecit sanct⁹ de ciuitate teile. Quoniā diminute sunt ueritates. opeꝝ ⁊ uerboꝝ. a filijs hominum. idest a habitatoribus teile. qui dicuntur hic filij hominū ⁊ non dei. una locuti sunt unus quisq; ad ꝓximum suū. mutuo se exhortantes ⁊ occulte ad ꝓdendu dauid in fauorem saulis regis saulis. Labia dolosa. supple. habent uiri teile. in corde et corde locuti sunt. quia in uerbis suis ꝓtendebant ipsi dauid fidelitatem ⁊ inter se contrarium tractabant. disꝑdat dominus uniuersa labia dolosa ⁊ linguam magniloquā. quia ciues teile dicebant se facere magnum pro rege saule. ut sic haberent eius gratiam si traderent ei dauid. unde subdit. Qui dixerunt. idest inter se tractauerunt. lingua nostram magnificabim⁹. quia ꝓdendo dauid magna pro saule faciemus ⁊ sic habebimus oportunitatem magna petendi ab eo. labia nostra a nobis sunt. idest uerba que tractamus contra dauid procedunt a nobis ⁊ non ex aliorum suggestione. ⁊ sic erūt magis plācita coram rege ⁊ que essent illa uerba subdit. Quis noster deus est. sic enī dicebant. Quis dubitat quin saul sit dominus noster ⁊ non dauid. ⁊ ideo debemus ei fauere ſ; nō

dauid. ⁊ ideo debemus ei fauere sed non uallet. quia ratio erat contra deum ⁊ iusticiam. ꝓpter miseriam. Hic consequēter ponitur ipsius dei protectio circa dauid cum dicitur in persona eius. ꝓpter miseriam inopum. i dauid ⁊ uictorum eius qui multas miserias sustinebāt tanq̄ fugitiui ⁊ depaupati. Nūc exurgam. ad eos protegendum a dicta proditione. ponam i salutari. idest in ephot ubi dominus dedit responsum salutis ipsi dauid petenti. primo reg. xxiij. Si tradent me uiri teile ⁊ eos qui mecum sunt in manu saulis. ⁊ dixit dominus tradent ⁊ subditur. Nunciatum est saul ꝙ fugeret dauid de teila ⁊ saluatus esset. Fiducialiter agaꝝ in eo. idest in dauid. ad hoc enim saluauit deus dauid ut populus ꝓ eum protegeretur ⁊ fiducialiter ageret. eloquia domini. que locutus est ad abiathar reuelando proditionem habitatorum teile. Eloquia casta. sine macula falsitatis. argentum igne examinatum. hoc additur ad exprimendum certitudinem ueritatis in uerbis diuinis. ideo subdit dauid. Tu domine seruabis nos. scilicet protegendo contra p̄dictam proditionem. Et custodies nos a generatione hac. idest habitatoribus teile ⁊ a saule. in eternum. quia non pmittes nos cadere in manibus eorum. in circuitu impij ām bulant. idest habitatores teile ⁊ ipse saul q̄ querebant dauid ⁊ uiros eius deceptionibus inuoluere. Secundum altitudinem tuam. i. secundum altitudinem consilij tui. quod est i comp̄hensibile. multiplicasti filios hominum. idest saul doech ⁊ alios eorum complices ⁊ teile habitatores in mea psecutione ad exercitium pacientie mee ⁊ meritum uite future. Posset autem iste psalmus exponi de quolibet uiro iusto moraliter in psecutionibus positio contra quem pant̄ machinationes fieri deus tamen totum conuertit ad meritum sue paciētie ⁊ ipse ē sperās ab omnibus liberari auxilio diuine gratie. sed ptranseo quia de facili potest littera ad hanc sententiam applicari.

In psalmo. xj. Saluum me fac. ubi dō in postilla. Huic psalmo p̄mittit̄ talis titul⁹

Additio.

Litera h⁹ psalmi nō ꝓprie adaptatur hystorie dauid fugiente d̄ teila ꝑut postillator exponit. tū quia in titulo de hoc non fit mētio sicut in alijs psalmis ubi de casibus singularibus qui ipsi dauid contigerūt tractat̄

sicut in psalmo. iij. ubi premittitur in titulo psalmi. p̄s dauid. cum fugeret ab absolon filio suo. similiter in psalmo hoc i cuius titulo ponitur ad uictoriaꝝ psalmus dauid quando uenit doech idumeus ⁊ nunciauit sauli ⁊c̄. ⁊ i p̄s. cxlj. in cuius titulo ponitur. eruditio dauid cum esset in spelunca ⁊ sic de multis alijs tum quia uerba psalmi manifeste uident̄ loqui generaliter quasi de toto mundo uel saltem de generatione cōtemporanea cum qua ipse dauid conuersebatur. in qua licet forte essent multi probi uiri ⁊ ueraces quia tamen pro maiori pte deficiebant ⁊ denominationes secundum philosophum fiunt a maiori idcirco dicebat. diminute sūt ueritates a filijs hominum ⁊ huiusmodi. Unde melius uident̄ dicendum secundum glosam que in hoc loco sic dicit. uidens sanctus uir multiplicatam uanitatem huius seculi exclamat pro magnitudine periculi ⁊ ait. Saluum me fac deus. ⁊ infra. quoniam defecit sanctus. idest non inuenitur sanctus in hoc mundo ubi tot mali sē. ⁊ hec oppinio fuit in helia quando dixit. domine relictus sum ego solus. hec in glosa. secundum quam glosam baptistus est psalmus nam in prima pte psalmista petit a puersitate seculi saluari. in secunda ostēdit quomodo contra huiusmodi mala seculi oportebat deū exurgere ad remediandum. secunda ibi. ꝓp̄ miseriam inopum ⁊c̄. prima ps faciliter ē applicabilis ad ꝓpositū eo modo quo exponit̄ in postilla hoc mutato scilicet ꝙ illa que referuntur ad uiros teile tantum referant̄ q̄i in uniuerso modo predicto. Similter cum dicitur in fine huius ptis. quis noster dominus est. non referatur ad saul ꝑut in postilla sed intelligatur sic ꝙ mendaces uiri de facūdie sue loquacitate confidentes iactabant se de potestate ꝓpria labiorum quasi a deo nō sint. unde dicebant. quis noster dominus ē. idest quis est cuius regule nos subiciamur. quasi dicerent nullus. Secunda pars uero ulteriorem requirit indaginem. Pro cuius declaratione sciendum ꝙ quia psalmista principaliter attribuebat mala mundi ad defectus ueritatis in filijs hominum. idcirco quia contraria contrarijs curātur prophetice dicit ꝙ ad tollendam huiusmodi falsitatis maliciam uenturus erat ille cuius eloquia sunt maxime uera sicut dicta impiorum summe falsa. unde sequitur. propter miseriam inopum ⁊ gemitum pauperum. scilicet iustorum qui de

malis gemunt ⁊ pro peccatis conterent sup
plet tollendam. nunc exurgam dicit domin⁹ .i
ideſt apparebo. ponam in salutari .i ideſt in
ihesu consolationem pauperum. ⁊ fiducialit
agam in eo .ideſt potentialiter quia nihil ei
resistit consequenter dicit. eloquia domini .i
ostendens q⁹ eloquia huius saluationis sunt
contraria predictis ut dictum est. sunt enim
quasi argentum igne examinatum purga/
tum septuplum .ideſt p septiformē spiritum
purificata atq; rutilantia. quia tamen aduer
tum huiusmodi actoris ueritatis non ita de
propinquo psalmista pspiciebat idcirco pete/
bat a generatione falsiloqua sibi contempe/
ranea custodiri ⁊ seruari. unde dicit. tu domi
ne seruabis nos a generatione hac. ⁊ ut ma/
gis ostenderet se indigere tali custodia sub
dit .in circuitu impij ambulant ad deuoza
dum iustum eo modo quo prima petri. v. ca.
dicitur. aduersarius noster circuit querens
quem deuoret. ⁊ sequitur .secundum altitudi
nem tuam ⁊c .ideſt secundum icomprehensi/
bilitatem consilij tui. multiplicasti filios bo
minum scilicet impios. de quibus in prima p
te dicebat. diminute sunt ueritates a filijs ho
minum. quasi diceret. ex duobus maxime in
digemus custodia tua. unum est. quia aduer/
sarij sunt astuti ⁊ solliciti contra nos. unde in
circuitu ambulant. secundum est. quia sunt
multi numero. unde ⁊ si non essent ita solici
ti adhuc essent ualde timendi propter eorum
multitudinem ⁊c.

Replica.

In psalmo Saluum me fac mo
dica est diuersitas. quia expositō
postillatoris est de singulari ca/
su. Burgensis autem generaliter
extensa.

Usq;quo domine .Huic psalmo p
ponitur talis titulus in hebreo.
Ad uictoriam dauid .i uel secun/
dum ieron. Uictori dauid .i quod
i idē redit. Et exponitur dupliciter uno mō
ut sit sensus per suppletionem. Iste psalmus
factus a dauid decantandus est. ad uictoriā .i
ideſt cum quodam conatu leuitarum ut fre/
quenter supra est expositum. Alio modo ut
sit sensus. Iste psalmus factus est ad laudem
dei uictoris sup omnia uel qui pstat uictoriā
De materia autem huius psalmi dicit rabi sa
lomon q⁹ factus est de quatuor regnis per
que affligendi erant filij israhel. primum est
regnum babiloniorum quod destruxit ciuita
tem ihrusalem ⁊ templum ⁊ captiuauit po/
pulum sub nabuchodonosor rege. ut habet
iiij. reg. ultimo. secundum est regnum psarum
sub quo fuit prohibita reedificatoꝛ templi. ut
habetur illud esdre. iiij capitulo. tertium est
regnum grecorum per quod fuit positū ydo
lum abhominationis in templo ⁊ populus oc
cisus ⁊ compulsus ad ydolatriam sub anthio
cho rege. ut habetur primo macha. primo ca
pitulo. .i. ⁊. iij. quartum est regnum romano/
rum p quod fuit iterum templum destructū
⁊ ciuitas ⁊ populus captiuatus sub tito ⁊ ue
spasiano impatoribus. A prima afflictione fu
erunt liberati filij israhel p cirum qui remi/
sit captiuitatem dans licentiam rēedificandi
templum. secundum q⁹ habetur primo esdre
primo. A secunda per darium sub quo consu/
matum est templum. ut habetur primo esdre
vj. A tertia per machabeos. ut patet primo ⁊
secundo macha. A quarta expectant libera/
ri per regem messiam. Sed istud dictum de/
ficit in duobus unum est quia supponit fal/
sum scilicet christum uenturum ⁊ q⁹ debeat
terminari. ista captiuitas iudeorum que usq;
ad finem mundi durabit secundum q⁹ dicit
Amos secundo sup tribus sceleribus iuda et
super quartum non conuertam. q⁹ sic exponi
tur uno modo. q⁹ licet scelera tria propter q̄
incurrerunt tres primas afflictiones fuerūt
eis remisse quantum ad hoc q⁹ liberarentur
non tamen super quartum scelus quod fuit
uenditio ⁊ occisio cristi. propter que sunt in
hac captiuitate remittetur eis. sic q⁹ ab ista
captiuitate liberentur. Secundum est q⁹ dicit
populum israhel grauiter afflictum a regno
psarum quod non est uerum quia illud re/
gnum remisit captiuitatem babilonie ut di/
ctum est ⁊ pmisit filios israhel habitare in
terra sua pacifice ⁊ uti legibus suis. Nec il/
lud impedimentum reedificatiōis templi fuit
a regibus psarum ut dicit rabi salomon sup
primum esdre sed a samaritanis quibus fuit
concessum q⁹ non pmitterent ciuitatis reedi
ficationem. Et sub hoc ptextu phibuerunt
reedificatione templi plus non facientes q̄s
eis mandatum fuerat a rege. unde ⁊ postea
consumatum est templum sub dario rege p/
sarum. Et ex decursu primi esdre ⁊ neemie
apparet q⁹ regnum illud tractauit iudeos sa
tis humane ppter quod dicitur ezech. p⁹ q⁹
illud regnum designatur p faciem hominis.

quia illud regnum satis humane filios isra/
hel tractauit. Sequendo igitur dictum ra. sa.
in parte dimittendum est regnuū romanum
⁊ regnum psax rationibus p̄dictis. ⁊ loco
istorum accipiendum est regnum assiriorum
quia captiuauit israhel tempore osee .ut ha/
betur ⁊rto reg. xvij. Et regnum egiptiorū
quod afflixit regnum iuda tempore ioathā
quem pharao nichao iunctum misit in egi/
ptum imponens terre tributum magnū. ut
habetur .iij. reg. xxiij. Et sic tertium regnū
est babiloniorꝛ. ⁊ quartum grecorum. Igitur
secundum istā sententiam dauid preuidens
quatuor afflictiones predictas sibi succedētes
facit quatuor questiones petens ⁊ desideras
eas terminari. dicens in persona populi isra/
hel. Usq;quo domine obliuiscēris me .scilicz
in populo meo mihi successuro pmittendo eū
affligi ab assirijs .in finem .ideſt tam diu.
uidetur enim afflicto q⁹ nunq; debeat deter
minari sua afflictio. Usq; quo auertis faciē
tuam a me .tā diu dimittendo populū meū
in egiptiorum seruitute. Quādiu ponam cō
silia in anima mea .tractans ⁊ consi derans
quomodo possim liberari a captiuitate babi
lonica. ⁊ loquit dauid i psona ihesu filij io/
sedech ⁊ zorobabel filij salathiel. qui freque
ter meditabantur ⁊ deum depcabantur de
captiuitate huius reditu. ⁊ dominus exaudi/
uit eos. quia factum est sub eorum ducatu.
ut habetur primo esdre. Dolorem .i in corde
meo per diem .ideſt omni die quia de destru
ctione ciuitatis iherusalem ⁊ templi dolebāt
quasi continue. Usq;quo exaltabitur inimi/
cus meus .ideſt anthiochus qui per superbiam
ita fuit eleuatus ut uideretur sibi q⁹ haberz
pelagus iter ad agendum ⁊ terram ad naui
gandum ppter mentis elationem ut dicitur
secundo macha. v. Super me .quia populū
israhel afflixit nimis ⁊ subpeditauit. ⁊ ideo
propheta subdit. Respice .oculo tue miseri
cordie. Et exaudi me .liberando a tanta tri
bulatione. domine .per omnium gubernati
onem. deꝰ .per creationem. meus .per uere
cultum ⁊ fidem. Illumina oculos meos .lumi
ne consolationis tue. ne unq; obdormiam i
morte .mortalis culpe. ⁊ p consequens i mor
tem gehenne fractus in pacientia ⁊ desspera
tione sub tanta tribulatione. nequando di/
cat inimicus meus .ideſt diabolus .qualiū
aduersus eum .quod contingit quando ali/
quem deicit a morte culpe in mortem gehen
ne. Qui tribulant me exultabunt si motus
fuero .ad hoc enim sennacharib ⁊ pharao ⁊
nabuchodonosor tribulauerunt filios israhel
ut transferrent eos de terra sua. unde ⁊ sen
nacharib transtulit filios israhel in assyrios
nabuchodonosor tres tribus in babilonem.
⁊ pharao soathā in egiptum ut supra dictus
est. Similiter anthiochus tribulauit iudeos
ut faceret eos transire ad gentilem ritum.
Ego autem in misericordia tua .non in iu
stitia mea .speraui .ab istis tribulationibus
liberari. ideo subdit. Exultauit cor meum
leticia interiori .cantabo domino .leticia ex
teriori. secundum quod dicit infra ps. lxxxiij
Cor meum ⁊ caro mea exultauerunt in de/
um uiuum. In psalmo xij. Usq;quo domi
ne ubi dicitur in postilla. de materia autem
huius psalmi dicit rabi salomon.

Additio.

Expositio rabi salomonis in hoc
psalmo non est litteralis. ex hoc
enim q⁹ propheta quater repetit
petitiones seu q̄stiones sue tribula
tiōis petēs ⁊ desideras eas t̄miari ñ seq̄t q⁹
totidē sint tribl'atōes sepate a q̄b⁹ liberari
petit. contingit enī sepe in scripturis sacris
repetitio unius ⁊ eiusdem ad maiorem firmi
tatem seu expressionem conceptus mētis put
infra. attollite portas ⁊c. ⁊ iterum attollite
portas ⁊c. ⁊ ideo hec expositio etiam inter
hebreos non reputatur literalis sz quasi mi
stica. unde ⁊ abenhazara ⁊ alij expositores
qui magis proprie litteram sequuntur non
referunt quatuor conquestiones predictas ad
quatuor tribulationes ab inuicem separa/
tas sed in una ⁊ eadem tribulatione dicunt
expimi nonos sensus conquerentis. unde
cum dicitur .Usque quo domine obliuisce/
ris me ⁊c .psalmista conqueritur ex hoc q⁹
deus tam diu reliquerat eum in tribula/
tione quod uidetur fiam quasi obliuiscens
eum. Cum autem dicitur secundo .Usque
quo auertas faciem tuam a me .conqueri/
tur de hoc q⁹ non solum deus se ostendit
quasi obliuiscens . quod contingit in hu/
manis ex sola obliuione que prouenit ex la
bilitate memorie. sed etiam deus se osten/
debat ut uolens obliuisci ex certa delibe/
ratione quod proprie significatur cum di/
cit .auertis faciem tuam a me .domi/
nus enim qui auertit faciem suam a suo
seruo manifeste ostendit q⁹ uult eū obliuisci

ꝛ non ei prouidere quod est signum maioris indignationis. prout deut. xxxij. capitulo ꝛ ait abscondam faciem meam ab eis que omnia de deo intelligenda sunt methaphorice. cum autem tertio cõqueritꝰ dicens | quãdiu ponam consilia ī anima mea | propheta ostẽdit se esse ualde anxiatum in anima ꝛ dolorosum in corde ex uehementia timoris que est de malo futuro. nam secundum philosophum in secundo rethorice. timor consiliatiuos facit. Cum autem quarto conqueritur dicens | Usq; quo exaltabitur inimicus super me | ostendit se afflictum ex exaltatione inimici que inter ceteras pressuras est ualde horribilis. unde dauid dicebat secundo reg. xxiij. incidamus in manu domini ꝛ non ī manus hominum. unde melius uidetur dicendũ ad literam secundum glosam scilicet q; pphe ta in hoc psalmo in psona antiquorum patꝝ qnasi de delatione aduentus cristi per quem futuram redemptionem expectabant cõqueritur uel in psona sanctorum modernorum secundum cristi aduentum desiderantiuꝫ iuꝫ illud philipẽn. primo. Cupio dissolui ꝛ esse cũ cristo. uel potius secundum utrũq; reddendo singula singulis. cum autem dicit | respice et exaudi me | petit illuminari ne cedat fraudibus inimici confidens ī misericordia dei q; exaltabit in salutari suo ꝛc.

Replica.

Similiter in psalmo Usq;quo postillatoris expositio est de tribulationibus israhel ad literã. Burgẽn. de tribulationibus fidelium p allegoriam. Liberatio enim populi israhel a tribulationibus corporalibus ꝛ temporalibus est figura liberationis fidelium a tribulationibus spiritualibus.

Psalmus xiij.

Dixit insipiens ī corde suo | Huic psalmo preponitur talis titulus in hebreo | ad victoriam dauid | Et exponatur sicut supra psal. xj. De materia autem huius psalmi dicunt aliqui q; est de sennacharib qui p nuncios ꝛ literas blasphemauit deum israhel. ut habetur. iiij. reg. xviij. ꝛ xix. dicens q; nõ possꝫ eruere ezechiam de manibus suis. ꝛ sic negabat diuinam potentiam. ꝛ p consequens deũ. quia est idem cum sua potentia. Et litera hꝰ psalmi satis potest ad hoc applicari excepto uersu ultimo qui uidetur discordare qui facit mentionem de reditu captiuitatis plebis iudaice. Sennacherib autẽ non captiuauit eze chiam ꝛ populum eius. Et licet captiuauerit osee regem israhel ꝛ eius populum illa tamen captiuitas non est reducta nec reducet secundum sententiam iudeorum. ꝓpter quod rabi sa. exponit hunc psalmum de nabuchodonosor qui blasphemauit deum israhel uerbo ꝛ facto quando iussit incendi eius templũ p nabuzardã. quod non fecisset si reputasset eum uerum deum. Et secundum hoc diuidit iste psalmus in quatuor ptes. quia primo describitur nabuchodonosor ꝛ populi sui malicia. secundo circa hoc examinatio diuina ibi. dominus de celo. tertio debita pena ibi. non ne cognoſ. quarto liberatõ populi israhel ex dei misericordia ibi. quis dabit. Circa primuꝫ dicit | Dixit insipiens | scilicet nabuchodonosor ꝛ eius exercitus | non est deus |. non negabat generaliter deum. quia dolebat deum suum. ut habet dan. iij°. sed negabat deum israhel esse uerum deum potentissimum. quod est falsum ꝛ erroneũ | Corrupti sunt | luxuria qa babilonij erãt luxuriosi ꝛ abhominabiles | ydolatria que ẽ deo abhominabilis unꝰ ꝛ frequenter in sacra scriptura nominat abhominatio | in studijs suis | quia talia studio se ꝛ a ꝓposito exercebant | non est qui faciat bonum | scilicet meritoriũ licet aliquando faceret aliquod bonũ de genere | non est usq; ad unum | hoc non est in hebreo nec in translatione ieronimi iuxta hebreum. sed infra ponitur ubi exponetur | Dominus de celo | Hic consequenter ponitur dicte malicie examinatio cum dicitur | dominus de celo pspexit sup filios hoĩz | qa nihil pẽit hꝰ potest latere ipsũ | ut uideat si est intelligens | per ueram cognitionem | aut requirens deum | per bonam operationem. Et quales predictos ī uenerit ostenditur | Omnes declinauerunt a rectitudine iusticie | simul inutile facti sũt | dicitur autem res inutilis que non ualet ad finem intentum sicut medicina que non ualet ad sanitatem. homo autem ordinatur ad felicitatem ad quam isti erant inepti | non ẽ qui faciat bonum | scilicet meritorium quod non potest esse sine fide ꝛ caritate | non est usq; ad unum | ita q; nec unus talis repitur in eis. quia sine fide impossibile est placere deo. ut dicitur ad hebre. xj. Aliter exponitur | Non est usq; ad unum | exceptiue ideſt in oĩbus ppĩs nõ est. nisi unus ppĩs iudaicus qui de deo habeat legem ueram ꝛ cultum. Lex enim data in monte synai soluꝫ fuit data populo iudaico | Sepulchrum patens ẽ gutture eorum |. quia intebantur deglutire populum iudaicuꝫ | linguis suis dolose agebãt | quia malum quod inferre non poterant potestate inferre querebant fraudulentijs ꝛ dolositate | quorum os maledictione | ideſt blasphemijs contra deum | Et amaritudine plenum est | contra dei populum quem uidebãt interfici ꝛ ad amaritudinem deduci mortis. ideo subditur | ueloces pedes eorũ | ꝛc | Contritio ꝛ infelicitas in uijs eorum | ad hoc. n. discurrebant p terram israhel ut populus iudaicus totaliter contereret ꝛ ad miseriam deduceretur | uiam pacis non cognouerunt | ideſt tenere noluerunt. Et causa huius subditur cum dicit | Non est timor dei ante oculos eorum | Scriptum est puer. xj. p timorem domini declinat omnis a malo. ꝛ iõ subtracto huius timoris retinaculo currunt homines ad malum sine freno | Nonne cognoscent omnes qui operant iniquitatem | scilicꝫ dei iusticiam q.d. sic Quam cognoscent per pene sibi inflicte expientiam. | Qui deuorant plebem meam sicut escam panis | quia delectantur in occisione sicut ī sapidi cibi cõmestione. secũdum illud puer. j. Letantur cũ male fecerint ꝛ exultant in rebus pessimis | dominum non inuocauerunt | in afflictione positi. quia non crediderunt in eum. ꝓpter q; dicitur ro. x. Quomodo inuocabunt quem non crediderunt | Illic trepidauerunt timore ubi non erat timor | secundum quod scribitꝰ puer. xxviij. Fugit impius nemine psequẽte Dicit autem ra. sa. q; hoc fuit impletum in balthasar nepote nabuchodonosor qui uidẽs manum scribentem in pariete fuit ita territus q; cõpages renum eius soluebãtur ꝛ genua eius ad inuicem collidebantur ex nimio tremore. ut habetur danielis. v. ꝛ tamen manus illa eum non tangebat nec sciebat quid significabat | Quoniam dominus ī generatione iusta est | In hebreo non est principium uersus sed finis uersus est ꝑcedẽtis. ubi redditur causa dicti timoris. eo enim | q; dominus est in generatione iusta | scilicet in congregatione iustorum imittitur ab eo talꝫ timor aliquando malis hominibus | Consilium | Hic est principium uersus. ꝛ est sensus consilium inopis | ideſt populi israhel depauperati | confudistꝫ tu nabuchodonosor ꝛ exercitus tuus ideſt confusibile ꝛ obprobriosum dixisti. ꝛ quod sit illud consilium subditur | Quoniam dominus spes eius est |. Imꝑorabant enim filijs israhel babilonij in captiuitatem ductis q; sperabant in deo qui sic pmiserat eos captiuari | Quis dabit | Hic ultimo ponitur liberatio populi israhel ex dei misericordia cum dicitur ꝑ modum optantis | quis dabit ex syon | ideſt ex celo p syon designato eo q; ibi fuit templum domini. uel aliter | Quis dabit ex syon. p modum negãtis | salutare israhel |. quasi diceret nullus. quia in captiuitate babilonica destructũ fuit templum. ut habetur. iiij. reg. ultimo. Et sic non poterat ibi offerri sacrificium p salute israhel. ꝛ sic liberauit ab illa captiuitate ex sola dei liberalitate erat expectanda. ꝓpter quod subditur | Cum auerterit dominus captiuitatem plebis sue | reducendo eam de babilone | exultabit iacob ꝛ letabit israhel | qa redierunt cum magna leticia ꝛ exultatione.

Moraliter posset exponi psalmus iste de qͦ libet peccatore in malis suis obstinato. q; licꝫ uerbis confiteatur deum tamen negat factis secundum illud thimo. j. Confitentur uerbis se nosse deum factis autẽ negant. cuius maliciam deus examinat ꝛ punit ꝛ innocentem de manus eius eripit. ꝛ secundum ꝑdicta ad hanc sententiam potest de facili littera applicari. | In psal. xiij. Dixit insipiens.

Additio.

Psalmus iste apud catholicos melius ꝛ magis ꝓprie potest exponi ad litteram de iudeo xp̃i in psona cõtẽptore q̃s de sennacherib uel nabuch. ꝑmo qa sennacherib ꝛ nabuch non negabãt generaliter deũ. qa colebãt deos suos. ut ꝑs. iiij. reg. ꝛ danielis ꝑmo ſz negabãt deũ israhel esse uer deũ potentissimũ. iudeus autẽ xp̃m cõtempnẽs deũ negat generaliter. cuius rõ est. nã ipe omnes deos ceteraꝝ nationũ negat dicẽs. Omnes dij gẽtiũ demonia ꝛc. ꝛ cũ hoc negãdo xp̃m ꝓprie negat deũ israhel. ꝛ p oĩs talis generaliter negat deũ. unde de ipis dr̃ q; deũ nõ habẽt ꝓpe igit iudeus xp̃s negãs deũ ẽ insipiẽs q; ī corde suo dicit | nõ ẽ deus | qa ls in oze suo unũ deũ ꝓfiteat habere scs creatorem celi ꝛ tre ꝛ hꝰmõi. ꝛ ẽt qñq; iplicite pharisei ꝑsequẽt eẽ xp̃s deũ ut cũ temptantes dicebãt Scimꝰ quoniã uerax es ꝛ uiã dei ī ueritate doces ut Math. xxij. caº ex qº seqbat xp̃s

esse deum cum in doctrina sua hoc pluries
contineatur. nihilominus tamen in corde de
um uerum negat contemptnens cristum qui
est uerus deus. Secundo quia hoc quod di/
citur illi trepidauerūt timore ubi non fuit ti
mor non potest sane intelligi de balthasar
put ra.sa. dicit balthasar enim licet nesciret
in pticulari quid manus illa significabat scri
bēs danielis.v. bene tamē pcipiebat illud eē
magnum monstrum ⁊ alicuius significatiōis
contra statum regni sui cum in tam magna
solemnitate sue festiuitatis hoc apparebat. uñ
optime secundum glo. ppheta i hoc ps agit
contra iudeos contemptores cristi ⁊ negan/
tes ueram deitatem eius. Circa quod tria fa
cit. primo enim ipsos increpat dicens corru/
pti sunt ꝛc usqꝫ ibi. non est timor dei ante
oculos eorum. ⁊ circa hoc eos dicit a deo ex
aminatos dicens dominus de celo pspexit
ꝛc si est intelligens scilicet cor de credendo
deum esse hominem aut requirens deum
scilicet sequendo mandata eius quod non in
uenit sed omnes declinauerunt simul Secū
do eis minatur iudicium cum dicit nonne
cognoscent omnes qui operantur iniquitatē
hoc est dicere nunquid hij qui ueruꝫ deū ne
gant ⁊ deuorant plebem meam sicut escam
panis scilicet cristi discipulos persequendo
nec de hijs timent sed potius trepidant
ubi non est timor quia timuerunt perdere
regnum terrenum iohan.xj. Si relinquim⁹
eum sic uenient romani ⁊ tollunt locum no/
strum ꝛc nunquid non cognoscent per ex
pientiam suppliciorum quoniam dominus i
generatiōe iusta est quasi diceret sic cognos
cent iuxta est omnis dies pditionis eorum.
deutro xxxij. capitulo. ide littera istius ptis
sic contexitur nonne cognoscent omnes qui
operantur iniquitatem ꝛc quoniam domi
nus in generatione iusta est ⁊ non in ea ge
neratione praua que deum uerum cristum. s.
sibi pmissum negat. quasi diceret utiqꝫ. ⁊ qa
precipua causa quia iudei contempserūt cri/
stum fuit ipsius humilitas ⁊ abiectio creden
tes talia ⁊ impotentia esse ⁊ non uoluntarie
sumpta. unde dicebant math. xxvij. Si filiꝰ
dei es descendat nunc de cruce ꝛc Idcirco cō
futat eos psalmista dicens consilium inopis
confudistis idest humilem cristum contem/
pnistis ideo quos uocabat eis consulebat in
deo solo spem ponere non in diuitiis seu trā
sitorijs seculi. unde dicebat math. xix. capitu
lo. Si uis perfectus esse uende omnia que ha
bes ⁊ da pauperibus ꝛc Idcirco aduersus
eos inuehitur dicens admiratiue consiliuꝫ ī
opis confudistis quoniam dominus spes
eius quasi diceret ex hoc deberitis eum ma
gis reuereri. Tertio eisdem predicit aliqua
consolatoria ad ppositum ptinentia scilicet
q⁹ in fine mundi cum plenitudo gentium in
trauerit secundum apostolum ad ro. xj. reli/
quie iudeorum saluabunt̄ p eundem deum
saluatorem quē negauerunt ut dictum ē. id
circo eis ulterius alloquit̄ dicēs sic quis da
bit ex syon salutare israhel hoc est dicere.
uos consilium cristi confudistis. sed qs alius
ex syon scilicet de iudeis procedens dabit sa
lutare israhel supple nisi ille quem humilē
spreuistis. unde sequitur cum auerterit domi
nus captiuitatem plebis sue ꝛc idest cū ille
dominus quem dixistis non esse deum redi/
met populum suū finaliter a captiuitate dya
boli exultabit iacob ꝛc Ista expositio que
extrahitur pro maiori pte a glosa ordinaria
ppius applicatur litere q̄s illa postillatoris
fundata supra opinionem rabi salomonis.
ut patet diligenter intuenti. Et nota q⁹ ī h⁹
psalmo secundum translationem nostram po
nunt tres ꝓsus q⁹ in bibliis hebraicis mini/
me iueniuntur scilicet sepulchrum patens est
guttur eorum quorum os maledictione ꝛc.
contritio ⁊ infelicitas ꝛc. ⁊ isti tres uersus ñ
leguntur in psalmo. lij. etiā in translatione
nostra qui quidem psalmus fere in toto assi
milatur huic. Replica.

Sed circa psalmum Dixit insi/
piens Burgeñ facit argumentū
inualidum contra postilla. expo
nentem ipsum de infidelibus et
gentilibus. contra quod arguit sic. gentiles
⁊ si negabant deum israhel esse uerum deū
non tamen generaliter negabant deum esse
quia colebant deos suos. Exponit igitur de
iudeis negātib⁹ xp̄m esse deū. Sed refera si
argumētū burgeñ ualet cōtra postil. ualet ⁊
ō se qa si iudei negabāt xp̄m esse deū ñ tñ
negabāt generaliter deū eē. qa deū uerꝫ co/
lebāt secūdū legē. Ista bñ stant simul iudei
negabāt xp̄m eē deū sz nō negabāt deuꝫ eē
Stāt etiā sil deū negabāt ⁊ ñ negabāt deū.
ꝑma ps pz p silogismū expositoꝝ. q. a illuꝫ
negabāt ⁊ ille ē de⁹ igit deū negabāt. demō
stra⁹ xp̄z p li illū ⁊ ille. secūda ps etiā man
festa ē p generalē cōfessionē ⁊ cultū oīum
iudeorum. Intellectum igitur psalmi huius
uide in anshel. contra insipientem ⁊ doctorē
subtilem. q. j ij. dis. libri primi.

Psalmus xiiij.

Domine quis habitabit ꝛc Huic
psalmo pmittitur talis titulus ī
hebreo psalmus dauid Ex q⁹
apparet auctor psalmi. De ma/
teria autem huius dicunt aliqui q⁹ dauid fe
cit hunc psalmum ad ostendendum qui essz
dignus habitare in terra israhel in securita
te ⁊ absqꝫ transmigratione scilicet ille q ha
bet conditiones in hoc psalmo descriptas cū
dicitur. qui igreditur sine macula ꝛc. usqꝫ ī
finem psalm. pmisit enim deus illis illius
terre habitationem q̄din colerent eum ⁊ fa
cerent iusticiam ⁊ eos de terra expellere qñ
facerent contrarium ut patet deutro. xj. in
pluribus locis ueteris testamenti. Et cum di
citur Domine quis habitabit in tabernacu
lo tuo per tabernaculum ⁊ montem intelli/
gitur ciuitas iherusalem cuius una ps erat
in monte ⁊ in illa fuit templum. Et per ihe
rusalem que erat metropolis in iudea intelli
gitur tota terra illa. ⁊ ad hoc potest satis
applicari litera huius psalmi. Videtur tamē
mihi quod dauid fecit hunc psalmum p sa/
cerdotibus ⁊ leuitis in templo ministrātib⁹.
⁊ ideo tenebantur ad maiorem pfectionem
q̄s cōmunis populus. sicut ecclesie ministri q̄s
laici. Et secundum hoc diuiditur iste psalm⁹
in tres partes. quia primo dauid circa hoc
mouet questionem. secundo ponit solutionez
questionis ibi. qui ingreditur. tertio conclu/
sionem ibi. qui facit hoc. Circa primum dicit
Domine quis habitabit in tabernaculo
tuo idest quis est dignus tibi seruire in lo/
co sancto ubi est archa testamenti. ⁊ dicit in
tabernaculo. quia tempore dauid archa fuit
in tabernaculo quod ei tetendit. ut habetur
primo paralipo. xvj. aut requiescet hoc est
in quiete mentis ⁊ corporis tibi seruiet in
mōte sancto suo idest in monte moria quez
elegit deus ut ibi fundaretur templum suo
nomini dedicandum Qui ingreditur Hic
consequenter ponit dauid respōsionez descri
bendo pfectionem que in ministris domini
requirebatur cum dicitur Qui ingreditur
sine macula scilicet corporis ⁊ mentis pcipit̄
enim leuit. xxj. q. homo de semine aaron ha
bens maculam corporalem repellatur a sacer
dotio. ⁊ plenius declaratum fuit ibidē ⁊ mul
tomagis est indignus ministrare habēs ma
culam mortalis culpe ⁊ operatur iusticiam.
quia non sufficit declinare a malo nisi etiam
operetur bonum qui loquitur ueritatem ī
corde suo idest put existit in corde suo. ⁊ hꝰ
facit quedam uirtus qui a phō quarto ethi/
corum veritas nominatur p quam homo ta
lem in uerbis ⁊ factis se ostendit exterius q̄
lis est interius Non egit dolum in lingua
sua alium uerbis decipiendo nec fecit pxi/
mo suo malum in facto Et obprobrium n̄
accepit aduersus pximos suos defectꝰ eorū
pteritos improperando uel ad eorum ifamiā
alijs ppalando Ad nihilum deductus est in
conspectu eius malignus quia secundum ue
ritatem non est aliquo honore dignus eo q⁹
honor deferendus est alicui in testimonium
sue uirtutis. ut habetur iij. li. ethicorum Ti
mentes autem dominum idest uere uirtuo
sos glorificat eos manifeste ⁊ publice ho/
norando. Reuerentia enim delata alicui in
testimonium sue uirtutis etiam in secreto uꝫ
coram paucis dicitur honor. Si autem hoc fi
at publice ⁊ coram multis dicitur gloria q̄si
quedam claria g. mutata in c. a claritate di/
cta Qui iurat pximo suo ⁊ non decipit
qui faciat iuramentum bonum ⁊ tenet ipsuꝫ
In translatione ieronimi iuxta hebraicū ha
betur sic. Iurat ut se affligat p ieunia ⁊ ui/
gilias carnem castigando ⁊ non mutat iura
mentum seruando. tamen ibi ponitur iura/
mentum pro uoto. quia utrūqꝫ est obligato/
rium qui pecuniam suam non dedit ad usu
ram etiam gentili. ut dicit hic glosa hebrai
ca. Et per hoc uidetur q⁹ iste psalmus de p
fectione sacerdotum ⁊ non cōmunis populi ī
telligatur ut dictum est quia lex moysi per/
mittebat cōmuni populo tradere ad usuram
alieno qui non erat de gente iudeorꝫ. ut ha/
betur deutro. xxiij. sed hoc non pmittebat
sacerdotib⁹ q. debebant esse maioris pfectio
nis ⁊ munera sup̄ inocentē nō accepit ad
accelerandū ei iusticie iudiciū. Cū enī aliqs
casus dubius accidebat in aliq̄ ciuitate debe
bat reduci ad iudiciū sacerdotū ī iherusalem
ut hēt deut. xvij. Et p determinatōe illius
iudicij non erat licitū eis aliquid accipe pro
mercede Qui facit hec Hic osequēter da
uid infert conclusione dicens Qui facit hec
q̄ dicta sūt in hoc psalmo non mouebit id
ē nō amouebit tanqꝫ idignꝰ a suo mistcrio
in eternū idest i uita pnti nec et a pmio in

uita futura. Contraria uero facientes amo/
uebitur. secundum q̄ dicitur ysa. xxij. ca. ad
somnam p̄positum templi. ꝓpter malicia suā
quid tu hic aut quasi quis hic ⁊ subdit. Ec/
ce te faciet dominus aspzotari sicut gallus
gallinachius ⁊c. Mozaliter autem posset ex
poni psalmus iste de perfectione ministro/
zum ecclesie. ⁊ posset textus applicari de faci
li sed pertranseo intendens sensui litterali.

¶ In psalmo xiij. Domine quis habitabit
ubi dicitur in postilla. uidetur tamen mihi
q̄ dauid fecit hunc psalmum.

Additio.

Ad que in hoc psalmo ponuntur
ad uirtutem pertinentia non ui
dentur pertinere ad ministros
ecclesie tantum ꝓut postillator
dicit sed potius ad cōmunem populum tanq̄z
ea que cōmuniter requiruntur de necessita/
te salutis. nam cum dicit. qui ingredit sine
macula. intelligitur de macula mentis tantū
que est per culpam mortalis peccati eo mō
quo dicitur deut. xxiij. capitulo absq̄ macu/
cula eris coram domino deo tuo. ubi loquit
toti populo ⁊ non sacerdotibus tantum ut
ibidem patet. Similiter in ꝓhibitione usura
rum non legitur i ueteri testamento aliqua
differentia inter sacerdotes ⁊ populares. sed
indistincte ꝓhibebantur eis usure quantum
ad israbelitas exod. xxij. capitulo. indistincte
etiam ꝓmittebant eis quantum ad alienige/
nas deutro xxiij. Similiter cum dicit. ⁊ nu
mera sup innocentem non accepit. intelligit
plane contra eum qui accipit munera ꝓ con
dempnatione innocentis quod ꝓhibetur cō/
muniter. deutro. xvj. capitulo unde ex hijs ⁊
alijs in hoc psalmo contentis non sequitur
q̄ iste psalmus intelligatur de pfectione sa/
cerdotum ⁊ non cōmunis populi sicut postil/
lator ait sed potius omnia in eo contenta ui
dentur esse de necessitate salutis. ⁊ ideo me/
lius ur̄ dicēdū cū glosa q̄ i hō loco distiguit
tabernaculū a mōte sco itelligē? tabernacl'z
ꝓ ꝓnti eccl'a in q̄ ē otinua militia iux̄ illud
iob vij. capitulo. militia est uita hominis sup
terram. ꝓpium enī est belli atq̄ militantū
i tabernaculis habitare. ūde ⁊ otabernales
milites dicuntur tanq̄z simul habētes taber
nacula. ad q̄s sensū facit hebraica ueritas i q̄
ubi dicitur. quis habitabit ⁊c. habet'. qs
pegrinabitur in tabernaculo tuo. quia ut i
secūda corinthe. v. capitulo. quādiu in hoc cor
pore sumus a deo pegrinamur, consequenter
ꝓ monte sancto intelligenda est ecclesia su/
perior i qua est uera requies. unde dicit. qs
requiescet in monte sancto tuo. quia nullus
in agone contendet ubi est usio pfecte pa/
cis. ꝓpheta igitur quia in p̄senti ecclesia pro
pter corporalem cohabitationem bonoū cuz
malis quidam licet indigni iactant se esse de
ecclesia cum tamen uere non sint. querens a
deo dicit. domine quis habitabit. seu. quis
pegrinabitur in tabernaculo tuo. idest in p̄
senti ecclesia se sic habeat. ut in monte san/
cto tuo. scilicet in futura beatitudine sit di/
gnus requiescere. Ad quod subditur respō/sio
dei. qui ingreditur sine macula ⁊c. ubi ponū
tur decem uirtutes se decem effectus uirtu/
tum notabiliter ut habetur in glosa unde ibi
⁊ finaliter concludit. qui facit hec non mo/
uebitur in eternum. quia non solum requi
escet. quod quandoq̄z quodammodo in hac
uita saltem ipfecte cotingit. sed talem stabili
tatem attinget de qua posset dici. non mo/
uebitur in eternum. quod non potest dici ni
si de requiescente in supiori ecclesia de qua
legitur in psalmo deus in medio eius nō cō
mouebitur.

Replica.

Psalmum Domine quis habita/
bit i tabernaculo. postillator ex
ponit specifice de heroicis bur/
gensis autem generaliter de ec
clesia. species autem generi non contradicit
⁊ talis uarietas inter postillatozes ⁊ burgen̄
sepe occurrit de qua de cetero non fiet men
tio. quia utraq̄z ꝓ sstare potest in ueritate.

Psalmus xv.

Conserua me domine ⁊c. Huic
psalmo prepomitur titulus talis
in hebreo. humilis ⁊ simplicis
psalmus dauid. quod exponunt
aliqui de persona ipsius dauid simplicis ⁊ hu
milis. ut patet ex decursu primi regm ⁊ secū
di. Et petentis a deo conseruari in persecu/
tiombus saulis ⁊ absolon filij sui. Sed hoc nō
uidetur uerum quia petrus apostolus ad in
telligendum scripturas diuinitus illustra/
tus dicit hunc psalmum intelligendum esse
de cristo non de dauid Act̄. secundo. ubi
sic dicit de christo. Quem deus suscita/
uit solutis doloribus inferni iuxta quod
impossibile erat teneri illum ab eo quod
probat per litteram huius psalmi dicens.
dauid enim dicit in eum idest in cristum uel
ꝓpter cristum. prouidebam dominum coram
me semp ⁊c usq̄z ibi. Notas mihi fecisti uias
uite replebis me iocunditate cum facie tua.
allegans litteram huius psalmi secundū lxx
translationem que tunc erat autentica. ⁊ sub
dit eam exponendo. uiri fratres liceat audē
ter dicere ad uos de patriarcha dauid quan
do defunctus est ⁊ sepultus ⁊ sepulchrum ei?
est apud nos usq̄z in hodiernum diem quasi
diceret hec scriptura non intelligitur de eo.
sed de cristo cuius resurrectionem preuidit i
spiritu sancto. ideo subdit ibidem. preuidens
locutus est de resuurectione cristi. quia neq̄z
derelictus est in inferno nec caro eius uidit
corruptionem. Ex quo patet manifeste q̄ in
tentio beati petri est hunc psalmum debere
intelligi non de persona dauid sed resurrecti/
one cristi. Et ideo querere hic alium sensum
uidetur quodammodo iudaizare. Igitur se/
cundum istam sententiam exponitur titulus
predictus. humilis ⁊ simplicis dauid. idest
iste psalmus factus est a dauid ad laudez hu
milis ⁊ simplicis scilicet cristi qui de se ipo di
cit Matth. xj. Discite a me quia mitis sum ⁊
humilis corde. Et secundum hoc iste psalm?
diuiditur in duas partes. quia primo describi
tur hominis cristi actio uirtuosa. secundo ei?
resurrectio gloriosa ibi. propter hoc letatum
est cor meum. Circa primuz describitur actio
cristi uirtuosa erga deum. secunda erga ꝓxi
mum ibi. sanctis qui in terra sunt. tertio ite
rum erga deum ibi. benedicam dominum.
Circa primum dicit dauid in persona cristi
hominis. Conserua me deus. per talem mo
dū loquebatur cristus homo deo patri. Trā
seat a me calix iste Matth. xxvj. quoniam
speraui in te. licet autem in cristo non fu/
erit spes ꝓout est uirtus theologica eo
q̄ ab instanti conceptionis sue fruebatur
fruitione beata ⁊ sic erat ibi intentio que nō
stat cum spe que est uirtus theologica ha/
bens deum non habitum ꝓo obiecto. tamē
in cristo fuit spes gloie corporis ante resur/
rectionem quam a deo expectabant. Dixi
domino deus meus es tu. sic loquebat deo
patri positus in passione. hely hely lamasa/
bathani. quod interpretatur. deus meus ut
quid dereliquisti me. Matth. xxvij. Quoniā
bonoꝝ meoꝝ non eges. Deus autem
pater nullo creato bone eget. ⁊ ideo nō egz
bonis ipsius cristi ut hominis. sanctis. Hic
consequenter describitur actio cristi erga ꝓ
ximum. ⁊ primo quantum ad apostolos di/
cens. Sanctis q̄ i terra sunt. idest apostolis
aliisq̄z discipulis xpi. Mirificaui oēs uolun/
tates meas i eis. idest mirabiles feci in eis
illustrando eos sciencia ad p̄dicandum. cōfir/
mādo miracul' p̄dicatiōes eoꝝ. Iste tū actōes
cristi ei competebant rōne deitatis. Et quia
p p̄dicationes apostoloꝝ conuerse sunt gen/
tes ad fidē q̄ prius erant ydolatrie dedite.
ideo subdit. Multiplicate sunt infirmitates
eoꝝ. idest infirmitates ydolatrie getilū quod
ꝓz ex translatione ieronimi iuxta hebzeum
ubi dz. Multiplicabunt' ydola eoꝝ. postea
accelerauerūt. qa dimissis ydolis ad fidem
xpi velociter cucurrerūt iudeis remanēti/
bus i infidelitate ꝓ maiori pte. Nō congre
gabo cōuenticula ydola. idest delubra ubi cō
uenebant ad colendū ydola. de sanguinib?
quia fiebat sacrificium ydolis de sanguinib?
aialium. ⁊ aliquādo de sanguinibus hominuū
talia conuēticula xpō p apostolos nō cōgre/
gauit sed magis dissipauit. Nec memor ero
nomia eoꝝ p labia mea. Et uocat hic xps
labia sua labia getilū uersoꝝ q̄ sūt mēbra
xpi. Sacra enī scriptura frequēter sub uno
textu littere loquēdo de xpō capite transit
ad eius mēbra ⁊ econtrario secundū q̄ dicit
Ysido li° de summo bono ꝓut plenius decla
rau i ꝓncipio geneseos. Gentiles at conuersi
ad fidē catholicam iuramenta p idola ⁊ alia
uerba q̄ faciebant ad eoꝝ reuerentiā totaliter
dimiserunt tanq̄z oblita. cuius rō subditur.
Dominus ps hereditatis mee. idest pars
mea hereditaria. Dnm em ihesu xp̄m elege
rūt cōuersi ad fidē ꝓ pte sua hereditaria. ⁊
calicis mee. idest passionis mee que p calicē
designatur in scriptura. unde saluator de sua
passione dicit Mathei. xxvij. Si non potest
hic calix transire nisi bibam illum ⁊c. Mul
ti autem gentiles ante conuersionem cristuz
persequentes amoze cristi postea ad passio/
nem se prompte ⁊ letanter obtulerunt. ⁊ hoc
propter spem hereditatis eterne consequen/
de. ideo subditur. Tu es qui restitues here
ditatem meā mihi. Funes ceciderūt mihi
in preclaris. idest in apostolis qui preceteris
fuerunt illuminati a spiritu sancto ⁊ ipsi per
sortes missi fuerunt ad predicandum. quia
so tes apostoloꝝ per funes intelligun/
tur. unde in libro Josue. sortes decem tri/
buum frequenter ibi nominantur funes
et funiculi. et loquitur hic scriptura in

psona cristi trāscundo de membris ad caput
eteni hereditas mea pclara est mihi | idest
ecclesia fidelium que uocatur hereditas xpi.
sicut scribit i psona domini Jeremie lj. Qui
fecit omnia ipse est 7 israhel sceptrum here/
ditatis eius dominus exercituū nomen eius
| Benedicam | hic reuertitur scriptura ad
actionem cristi hominis erga deum cū dicit
in psona eius | Benedicā dominū | gratias a
gendo patri. sicut habet Johan. xj. Pat gra
tias ago tibi quoniā exaudisti me ⁊c | Qui
tribuit mihi itellectum |. quia anima cristi
ab instanti creationis sue fuit repleta scien/
tijs | insup 7 usq; ad noctem | idest usq; ad
mortem que in scriptura nox uocat | Increpe/
uerūt me ines mei | idest iudei de cōsanguī
tate mea nati. Cristus eni secundum carnem
natus fuit de iudeis. parentela autem ei⁹ de
signatur p renes. eo q; ibi uiget uirtus ge/
neratiua in sexu uirili. Judei autem increpue/
runt cristum in uita dicentes ei. demonū ha
bes johan. viij. Et dicētes xpo. Ecce hō uo
rax 7 potator uini 7 pcox 7 publicanox amic⁹
Math. xj. 7 i passione dicebant. Vach q de
struis tēplū dic⁊c. Mathei. xxvij. | prudebā
dominum in conspectu meo semp |. quia ala
cristi ab instanti creationis habuit continue
claritatem diuine uisionis | Quoniam a dex
tris ē mihi ne cōmouear |. Humanitas aūt
cristi est organū diuinitatis coniunctum 7 iō
non potest moueri ad aliquid nisi secundum
uoluntatem diuinitatis. propter quod i xpo
non potuit esse aliquis motus inordinatus i
surgens 7 predictis iurijs uel ex quibuscūq;
causis alijs | Propter hoc ⁊c |. Hic consequē
ter describitur ipsius cristi resurrectio glo/
riosa cum dicit | propter hoc | idest ppter re
surrectionem meam que infra ponitur que
erat causa leticie ordinate ipsi cristo. Certi/
tudo eni boni expectati est causa delectamen
ti. quia ppter certitudinem obtinendi bonū
futurum iam apprehenditur quasi presens et
sic est causa delectationis que est de bono
apprehenso in psenti | Insuper 7 caro mea
requiescet in spe | scilicet resurrectionis futu
re | quoniam non derelinques animā meam
in inferno | idest i limbo sanctorum patrum
ubi anima xpi fuit per xxxix. horas tantū.
scilicet ab hora none ferie sexte in qua fuit
sepata a corpore usq; ad diluculum diei do/
minice quando fuit corpori reiuncta. ideo sub
ditur | Et non dabis sanctum tuū | idest cor/
pus meum totaliter impollutum | uidere cor/
ruptionem | idest incinerationem uel putrefa
ctionem. Fuit tamen ibi corruptio accipiendo
pro morte. quia corpus cristi fuit uere mor/
tuum per separationez anime | Notas mihi
fecisti uias uite | accelerando tempus resur/
rectionis mee | adimplebis me leticia cū vul/
tu tuo | quia tunc gloria anime cristi quam
habuit a principio que consistit in uidendo
deum facie ad faciem fuit derivata ad cor/
pus in sua resurrectione. quia extunc habuit
corpus gloriosum | Delectationes in dextera
tua |. quia cristus assumptus est ad dexterā
patris secundum quod dicitur Mar. ultimo.
Et dominus quidem ihesus postq; locutus
est eis assumptus est in celum 7 sedet ad de
xteram dei | Usq; in finem | idest usq; in
eternum. quia dignitas sessionis huius ine/
rit christo homini sempiterne durationis.
Moraliter posset exponi psalm⁹ iste de quo
libet fideli qui est membrum cristi expectās
resurrectionem futuram 7 positionem sui ad
dexteram cum alijs electis.

In psalmo xv. Conserua me domine. ubi
dicitur in postilla. huic psalmo premittitur
talis titulus.

Additio.

Dictio hebraica que in titulo hu/
ius psalmi ponitur secunduz suā
propriam significationem non
significat idem quod humilis et
simplicis prout in postilla nisi forte secundū
ethimologiam. sed propria significatio illius
dictionis deriuatur ab una dictione que pro
prie significat aurum optimum. unde Cant.
quinto capitulo ubi dicitur. caput eius aurū
optimum. ponitur in hebraico hec dictio tatē
a qua dictione deriuatur in hebraico hec di
ctio mitā. que ponit in hoc titulo 7 signifi/
cat aliquod cōpositum seu ornatum auro op
timo. unde sensus istius tituli secundū hebra
icā ueritatem talis ē aux optimuū ipsi dauid
dauid eni in hoc titulo est datiui casus. unde
quia i hoc psalmo agit de passione cristi et
eius resurrectione quarum prima inter acti/
ones uirtuosas cristi ē optima. similiter 7 se
cunda quantum ad ea que ad ipsius premiū
ptinent. idcirco in utraq; simul bene dicitur
aurum optimum ipsi dauid. idest xpo.

Psalmus xvj.

Exaudi domine ⁊c. Huius psal
mo pponitur talis titulus in
hebreo 7 i translatione iero/
nimi | oratio dauid |. Ex q⁹
patet autor huius ps accipiēdo large ps
p oratione. qa accipiendo psalmum ppie
ut dī a psallēdo publice uel cū instrumē
to musico sic non est psalmus. sz ē oratō
dauid i secreto facta apud deum p libe/
ratōe sua a psecutiōe saulis. ppter quod
7 multas alias fecit orationes. Et primo
allegat dauid suā inocentiā. Secūdo saul
7 suox satellitum malitiam. Ista eni duo
faciūt orationem alicuius exaudibilē. secū
da ibi. a resistentibus. Circa primum dicit
sic | exaudi dñe iusticiaz meā | idest meipz
propter iusticiā meā quā tenui erga saul
7 domū suam p quos dauid multipliciē
7 fideliter laborauit. ut pz ex decursu pū
mi reg. 7 secūdi | Auribus pcipe orationē
meā | log⁹ d' deo p modū humanū qa i deo
nō sunt lineamēta corpis | nō i labijs do
losis | idest oīom pcipe factam a me uera
citer ex corde 7 nō labijs tantū sicut oīo
eox de quibus dic ysa. xxix. hinc pp⁹us la
bijs me honorat. cor aūt eox longe est a
me | de vultu tuo iudicū meū pdeat |. q.
diceret patus sum sustinere qcquid decre
ueris. unde dicebat sauli p⁹ reg. xxvj. Si
dominus incitat te aduersum me odore
tur sacrificiū | Oculi tui uideāt eqtates
iter me 7 saulē | probasti cor meu | qa nō
uidet ea q̄ patet. deus aūt ituet cor. ut hē
tur pmo Reg. vj. | Et uisitasti nocte | co
gnoscēdo 7 examinādo cogitationes nō/
cturnas q̄ magis latēt. Diurne eni aliqn
p aliq̄ iudicia hoibus patēt | Igne me ex
amiasti | sz igne tribulatiōis me purifica
tis ab aliq̄bus meis isolētijs sine q̄b⁹ nō
trāsitur uita būana. secūdū quod dī eccl.
ij. In igne probat aux 7 i camino argen
tū 7 hoies receptibiles i camino tribula/
tionis | Et nō ē inuēta in me iniqtas | nō
itendit dauid p hoc se dicere immune ab
oī peccato. sz quia nō fecerat aliqd iniquū
erga saul unde deberet eū pseq. sz magis
pepcit ei a morte cū posset eū occidere. ut
patet p⁹ reg. xxiiij. 7 xxvj | Et nō loqt⁹
os meū opa hoiuz | qa nō solū ꝺ saul eu
pseqnte nō extendit manū suā pcutiēdo
cū possz ut dictū ē. sz nec ēt illaxauit os
suū irruerēt dīpo loqn⁹. sz magis fuerēt
ut dic̄. j. reg. xxvj. Hūc g⁹ audi oro dñe
mi rex uerba serui tui ⁊c | ppter uerba
labioz tuoz | que dixisti Leuit. xix.
Non queras ultionem nec memor eris i
iurie ciuium tuoz. Ego custodiui uias
duras |. quia ppter uerba tua predicta
ego pepci sauli non querens ultionem 7
sic oportuit me esse profugum in montib⁹
7 rupibus in quibus sunt ine dure. q; si
interfecissem non oportuisset me p tales
uias ambulare | pfice gressus meos in se
mitis tuis | ut non declinem a uia uerita
tis | ut non moueant uestigia mea | a re
ctitudine iusticie | Ego clamaui quoniam
exaudisti me | ex hoc q; iam alias salua/
sti me habeo spem iterum exaudiri. ppt
quod iterum clamaui depcando dicens.
| Inclina aurez tuā mihi ⁊c | loquitur de
deo more humano qui inclinat aurē suā
alicui quando uult eum exaudire | Mirifica misericordias tuas | idest fac eas mi/
rabiles me paupem liberando a rege tā
potenti 7 iniquo | A resistentibus | hic p
sequenter dauid pro exauditione sue ora/
tionis allegat neqciam saulis dicens | A
resistentibus dextere tue | manus que est
organū organox designat opus diuinum
ita q; opus misericordie dī manus dextra
opus sue iusticie sinistra. secūdū q; dicit
Math. xxv. Statuit oues a dextris. he/
dos aūt a sinistris. Dominus aūt posuit
dextrā suā sup dauid ex sua misericordia
ungendo eū in regem p samuelē. cui dex
tre saul 7 sui cōplices resistebāt | Custodi
me ut pupillā oculi | idest ita diligenter q;
nō possint nocere mihi | Sub umbra alax
tuax protege me | idest ad moduz galline
sollicite ptegenti s pullos suos sub alis
ne miluus possit eos rape | a facie ipiox |
idest saulis 7 satelli tū suox | qui me affli x
erunt | psequendo de loco ad locu | inimi/
ci mei aiaz mea circudederūt | qn saul et
uiri ei⁹ cigebāt dauid 7 uiros eius i mo/
dū corone. ita q; dauid despabat se posse
euadere. j. reg. xxiij | adipe suū oclusерūt |
pseqn⁹ me obstitate ablz ulla mia. p tale
modū log⁹ Job. p⁹ canonica 5. Qui uidet
ffez suū necitate bēr 7 clauserit uulnera
sua ab eo ⁊c | Os eorum locutum est
superbiam | dicentes me se occidere

contra diuinam ordinationem que dispo/
suit me rgnar post saule | piciētes me |
idest suis psecutionibus me eicientes a cōi
hoium societate | Circūdederunt me |
mihi tēdētes insidias circūquaq; | oc'os
suos statuerūt decliar' i terrā | intuitu. u.
regni terreni pseḡbatur dauid ad mortē
ne regnū saulis trāsiret ad eū ⁊ ad domū
suā | Susceper̄t me sic leo pat⁹ ad pdā |
idest apte me pseḡntes cum maxima cru
delitate | ⁊ sicut catulus leonis habitās i
abditis |. q.a cū hoc etiā q̄rebāt capere da
uid in occultis insidijs. Et iō exclamauit
dauid dicēs | Exurge dñe pueni eū | ⁊ lo
q̄tur de pterito p modū futuri. q.a erat
iam liberatus de inimicis suis. ut dictū est.
sed hic ad exprimendū statū in quo fue/
rat posit⁹ i psecutōe. dicit | Exurge dñe
et pueni eu⁹ | dando ei impedimentum ne
ueniat ad intentū. sicut dictū est j. Reg.
xxiij. q̄n cingebat dauid i modum corone
ne posset euadere. ex ordinatione diuina
uenit subito nūcius dicens ad eū. Festina
et ueni quoniā insuderūt se philistei sup
terrā. ⁊ sic ptūc dimisit pseq; dauid | Et
supplāta eu⁹ | quod factū est q̄n saul pse/
quēs dauid ad mortē cecidit i manus ei⁹
ita quod dauid poterat eū occidēr'. ut ha
bet̄ p⁹ reg. xxiiij. et xxvj | Eripe animā
meā ab ipio | idest a saule | frameā tuā |
idest me q̄ sum gladius tuus ad destru/
ctionē infidelium. aliter nō potuisset inter
fecisse goleath gigantē nec totiēs debel/
lass; philisteos nisi diuīa virtute pugnasset
| Ab inimicis manus tue |. i. a saule ⁊ suis
cōplicibus q̄ inimicant' tuis opibus i me.
| Dñe a paucis | i. a me ⁊ uiris meis q̄
pauci sumus respectu saulis ⁊ exercitus
ei⁹ | Diuide eos i uita eor̄ | ita q̄. q̄diu
uiuent nō possint nos cōtingere nec cape
| de absconditis tuis | idest de diuijs tēpo
ralibus q̄ diuino iudicio l; nobis occulto
frequenter cōcedūt' hoibus malis | adiple
tus est uenter eor̄ | s. saulis ⁊ amicorum
eius q̄ erāt plen talibus bonis ꝓpter po
tētiā rḡni tēporal' | Saturati sut filijs |
quia mali hoies aliq̄n dispensatiōe dei oc
culta nō solum habūdant bonis tēporali
bus s; etiā i mlt'titudine plis | Et diuise
runt fluḡas suas puul' suis |. q.a et post
mortes suā habundant filij eor̄. uel aliter
quia cum saule mortui sunt i monte gel/
boe. illi qui erāt fortes at robusti. ⁊ sic re
licta sūt bōa eor̄ | puulis suis | remanēti
bus. ⁊ q̄ respectu interfector̄ erāt nullius
momēti. sed quia dauid nō cōfidebat i ta
lib⁹ bōis tēporalib⁹ ⁊ terrēis s; i spūalib⁹
⁊ eternis. iō subdit | ego āt i iustitia |. s.
legali q̄ cōtinet oēs uirtutes | apparebo i
cōspectu tuo | i pūti p gr̄az ⁊ i futuro p
gloriā. ⁊ iō subditur | satiabor cū apparue
rit gl'ia tua | q.a saciat appetitū humanū
eo q̄ ibi cōseqūt' bonū futur̄. Moraliter
potest exponi psalmus iste de quolibet fi
deli posito i magna tribulatione corporis
⁊ anime petentis inde misericorditer diui
nitus liberari ⁊ secundū p̄dicta littera po
test faciliter applicari.

Psalmus xvij.

Diligam te domine fortitudo
mea ⁊c̄ | Huic psalmo ꝓponit'
talis titulus i hebreo | ad ui/
ctoriā seruo dñi dauid q̄ locu
tus est uerba carminis huius i die q̄ libe
rauit eū dominus de manu oīu⁹ inimicor̄
eius ⁊ de manu saul ⁊ dixit. Diligam te
⁊c̄ | In hoc ēt titulo apparet auctor psal
mi huius. s. dauid. ⁊ materia eius. q.a sicut
p̄cedens psalmus ē oratio dauid ut libe/
raret̄ a psecutionibus inimicorū suorum
ita iste psalmus ē gr̄arū actio p liberati
one ab inimicis iā adepta. p hoc aūt quod
in fine dicit' tituli | de manu oīum inimico
ru⁹ eius | i qua generalitate ⁊cludit' etiā
saul. ⁊ nihilomin⁹ addit' | et de mānu saul |
itelligitur psecutio saulis p̄derabat con
tra oēs alias psecutiones. secūdū q̄ dicit
hic rabi salomon. Diuidit' aūt iste ps in
duas ptes. q.a pmo ponit' liberatōis da
uid narratio. secūdo itenta cōclusio ibi. ui
uit dñs. pma i tres. q.a pmo ponitur dei
liberātis efficatia. secūdo liberationis ma
teria ibi. laudās inuocabo. tertio liberatio/
nis forma ibi. misit de sūmo. Circa pmū
dic̄ dauid | Diligā te dñe | caritatiua dile
ctiōe | Fortitudo mea |. i. qui dedisti mihi
fortitudinem cōtra insultus aduersariorū
| Dñs firmamentū meū | idest dās mihi
firmitatē pacientie i tollerātia aduersario
ru⁹ | ⁊ refugiū meū | i magnitudine imi
nentium piculorū | ⁊ liberator meus | de
manu pualentiu⁹ inimicorū | Deus meus

adiutor me⁹ | sine cuius adiutorio iā nō po/
tuisse euasisse aduersarios | ⁊ sperabo i eū |
de pmio uite future | protector me⁹ | ō iusur
gētes hostes | Et cornu salutis mee | repellēs
⁊ scutiēs aduersarios fortes | susceptor me
us | cū declinaui hostes me fortiores | laudās
hic ōnter pōit liberatiōis materia. ⁊ p⁹ po
nit liberationē sui. secūdo liberationē israel
ex egipto ibi. omota ē. Quins rō infra dicet̄
Circa pmū ponit materiā siue liberatōis. s.
mala illata sibi ab aduersarijs tā spūalia q̄s
corpalia. ⁊ q̄tū ad hoc dicit | laudās inuocabo
dñm | p euasiōe maloꝝ q̄ secunt̄ cū dō. ⁊ ab
inimicis meis saluus ero |. i. sicut dñs me sal/
uauit ab inimic meis corpalib⁹. s. saule ⁊ absa
lō ⁊ eor̄ complicib⁹. ita spo q̄ saluabit me ab i
imicis spūalibus. s. demonibus | Circūdederūt
me dolores mortis |. fuit eni dauid aliq̄n ita
circūdat⁹ ab aduersarijs q̄ desperabat se pos
se euadere. ut dictū ē ps. ꝑce dēti | Et torren
tes iniq̄tatis conturbauerūt me |. q.a ꝓpt iniq̄ta
tē ei⁹ omissā ō uriā i adulterio uxoris sue ⁊
homicidio urie sustinuit psecutionē absolō
filij sui. ut hēt̄. ij. reg. xij. Et ꝓpter iniq̄tates
nūerationis ppli sustinuit magnā turbatio/
nē ⁊ āxietatē ai ex pestilētia ppli sui. ut ha
bet̄. ij. reg. xxiiij. Et ꝓpter h⁹ subdit | Do
lores iferni circūdederūt me | q.a dolore mo/
tus rogauit ut gladius angeli pcutiētis ppl; z
uerteret̄ i eū. ut hēt̄. ij. reg. xxiiij. ⁊ sic descē
deret ad infernū ubi descēdebāt oēs morien
tes āte xp̄i aduentū | i tribulatiōe mea inuoca
ui dñm | p liberatiōe a p̄dictis malis | ⁊ exau
diuit de tēplo sancto suo | idest de celo quod
ē tēplum gloie dei | uoce mea | idest sua gr̄a
dādo mihi liberationē | Et clamor meus i cō
spectu eius introiuit in aures eius | loq̄t̄ de
deo more humano quo clamor petētis introi/
re auresq̄ postulati dr̄ q̄n eius oratio exaudit̄
| Cōmota ē ⁊c̄ | Hic ōnter dauid introducit
liberationē israel ab egipto p sue liberati
onis exēplo. q.a sicut dicit rabi sa. modus an
tiquor̄ hebreor̄ fuit i pticularibus liberatio
nib⁹ facere mētionē de liberatiōe egipciaca
q̄ fuit generalr̄ toti ppli. ⁊ hoc p; i pluribus
locis sacre scripture. dicit g⁹ | Cōmota ē ⁊
tremuit terra | i. habitātes i terra secundu;
modū omunē loq̄ndi. q.a ppt plagas egipti
oēs habitantes egiptū fuerut moti ⁊ cōmoti
ut p; i exodo. Et etiā ad litterā iter plagas
illas facte fuerūt conclusiones ⁊ tonitrua hor
ribilia. ut hēt̄ exo. viij. ita q̄ uidebat̄ tre/
mer̄ tota terra ⁊ cōmoueri mōtiū fūdamēta
| Quonia iratus ē eis |. Talia. n. erāt cōtra
egiptios diuīe iracūdie signa | Ascēdit fumus
i ira eius | loq̄t̄ de deo ad modū hoīs irati
de cuius ore ⁊ naribus exit fumus | Et ignis
a facie eius exarsit | q.a ignis ⁊ grādo mixta
piter ferebāt̄ ad punitionē egiptior̄. ut hēt̄
exo. ix. Et iste ignis dr̄ a facie dei exarsisse
q.a ꝓcessit de eius ꝓcepto ⁊ uolūtate | Incli/
nauit celos ⁊ descēdit | nō p loci mutationē
q̄ deo ē impossibilis. s; p effectus exhibitionē
egiptios i terra pumedo. ⁊ hebreos liberādo
| Et caligo sub pedibus eius | q.a fecit tene
bras palpabiles trib⁹ diēb⁹ i egipto ut hēt̄
exod. x. Et ascendit sup cherubin ⁊ uolauit |
p hoc. n. designat̄ uelocitas diuini subsidij.
ad liberationē ppli de egipto. q.a oēs filios
israhel eadē die duxit simul. cū tamē essent
i maximo nūero. ut hēt̄ exod. xij | Et posuit
tenebras latibulū suū | hoc itelligit̄ de nube
existēte iter exercitū egiptior̄ ⁊ filios israel
⁊ mare rubr̄ q̄ erat obscurissima ⁊ densissi
ma ex pte egiptior̄ ita q̄ nōp oterāt accede
re ad filios israhel ⁊ illa nube erat āgel⁹ p
sonā dñi repsentās. ut hēt̄ exod. xiiij. Ideo
dicit hic | latibulū suū ⁊ tabernaculū | | Tene
brosa aq̄ i nubibus aeris | q.a ex nubis densi
tate fluebāt pluuie grosse ad maius impedimē
tū egiptior̄. uel tū q.a nubes illa ex pte filio
rū israhel illuminabat noctē ut ibidē dr̄. ideo
subdit' | pfulgore i cōspectu eius. q.a ex illa
nube circa uigiliā matutinā facta st̄ tonitrua
⁊ fulgura rotas curruū subuertētia. iō subdi
tur | Nubes trāsierūt grādo ⁊ carbones ignis |
ex quo p; sentētia usq; ibi | Et misit
sagittas suas | idest fulgura q̄ a deo mittebā
tur sicut sagitte sup egiptios. iō subdit' | Et
conturbauit eos | ita. n. fuerūt egipti conturbati
q̄ uolētes fugere aq̄s maris currebāt ō eos
secūd' q̄ hēt̄ exo. xiiij. Fugientib⁹ q; egiptijs
occurerūt aq̄ ⁊c̄ | Et apparuerūt fontes aq̄r |
In fūdo. n. maris sūt fontes i aliq̄bus locis q̄
nō apparēt nisi denudet̄ fundus maris quod
tē fuit factū ut filij israhel trāsirēt p maris
alueū. iō subdit' | Et revelata sūt fundamenta
orbis terrar | i. ptes terr̄ existētes sub aq̄s
maris q̄ hic dicūt' fundamēta orbis ad simili
tudinē fundamēti domus artificialis i q̄ fun
damentū ē ps inferior. q.a sup terrā sunt alia
elementa ⁊ supius corpa celestia | ab increpati
one tua dñe ⁊c̄ |. p hoc ostēdit' a q⁹ ꝓcessit
talis punitio cōtra egipcios. s. a dei uindicta

52

contra eos. ¶ Misit de excelso &c. Hic conseqn
ter describit̃ fo3a liberatiõis ipius dauid q̃
facta ē diuina uirtute. 7 pmo describit̃ eius
liberatio p modũ euasiõis de manu aduersa
rioꝝ. secũdo p modum ꝫsecutionis 7 destru/
ctiõis eoꝝ ibi. Quoniã in te eripiar. prima ī
duas in ptē pncipalē 7 icidentalē. secũda ibi
Cũ sancto sanctus eris. Circa pmũ dicit da/
uid. ¶ Misit de sumo .i. de celo. unde uẽit au/
xiliũ mihi. 7 accepit .i. deus me liberando
sua gr̃a 7 uirtute. Et assũpsit me de aquis
multis .i. de tribulationibus multis saulis 7
absolone me pseq̃ntibus. Quod ãt p aquas
tribulatiões itelligant̃ ps ysa. xuj. ubi dicit̃
Adducet dñs sup eos aq̃s fortes 7 multas re
gẽ assyrioꝝ omnẽ gloriã eiꝰ. i. exercit⁹ eiꝰ
Eripuit me de inimicis meis fortissimis .s.
saule 7 absolone. 7 ab his q̃ oderũt me .i.
seba filio bothri 7 sibi adherẽtibus. ut hẽt̃
.ij. reg. xx. Quoniã ꝺfortati sũt sup me .i. ba
bẽtes magnã potẽtiã ꝓpter multitudinẽ si/
bi adherẽtem. Preuenerũt me ī die afflictionis
mee .i. qa saul ita p̃uenit dauid q̃ ad modum
corone circũdedit dauid. ꝓt̃ quod despabat
se posse euadere. ut hẽt̃ p⁹ reg. xxiij. Et a/
chitophel dedit cõsiliũ ut pseq̃ret̃ dauid ita
q̃ p̃ueniret eũ anteq̃s posset intrare aliquod
fortalitiũ. ut hẽt̃ secundo reg. xvij. Et seba
filius bothri ꝺcitauit rebellionẽ ꝺ dauid ãte
q̃s rediisset ad ciuitatẽ 7 domũ regiã. Et fa
ctus ē dñs ꝓtector meus .i. qa ex ordinatiõe
diuina saul ꝺpulsus fuit ī secutionẽ dauid di
muttere eo q̃ philistini infuderãt se sup terrã
israhel. ut hẽt̃ p⁹ reg. xxiij. 7 nutu dei ꝺsilũ
achitophel fuit dissipatũ ut hẽt̃ secũdo reg.
xvij. 7 caput fuit sibi ãputatum de ꝺsilio mu
lieris sapiẽtis 7 hoc deo faciẽte. ut hẽt̃ secũ
do reg. xx. Et eduxit me ī latitudinẽ. si re
gni israhel pdictis tribulationib⁹ termiãtis.
Et retribuit mihi dñs secũdũ iusticiã meã
ex hoc enĩ q̃ dedit mihi bona temp̃alia spe/
ro ab eo cõsequi eterna. Et secundũ puritã
tem manuũ mearꝝ. ideſt opeꝝ q̃ p manus de
signant̃. eo q̃ manib⁹ operamur. Quia cu
stodiui uias domini .quãtuꝝ ad pcepta moza
lia affirmatiua. nec ipie gessi a deo meo .a/
gẽdo ꝺ negatiua. Quoniã oĩa iudicia eius ī
ꝺspectu meo .exeq̃ndo pcepta eius iudicialia
Et iusticias eius .i. cerimonia eius. nõ re
pelli a me .eas dimittendo. 7 ero ĩmacula/
tus cũ eo .q. a nõ patit̃ ꝺsortũ maculatoꝝ
cũ sit sanct⁹ sanctoꝝ. Et obseruabo me ab
iq̃tate mea. i. cauebo a r̃cidiuo adulterij 7 ho
micidij ī fco urie 7 ꝺsil'ib⁹. 7 retribuet mihi
dñs .exp̃ōit̃ iste ꝟsus sic ē. Cũ sco scũs eris
Hec ē ps icidẽtal' ī q̃ dauid icidẽtaliť oñdit
dei miaz 7 benigitatẽ general' 7 erga bonos
eo q̃ pticularit̃ locut⁹ fuerat de bõitate dei
erga se. pp suã ĩocẽtiã dicẽs. Cũ sco ꝛc. uer
bũ ē dauid ad deũ. q. d. scũs te scim ꝺfitebit̃
a quo sua sãctitas deriuat̃. Vl' aliter cũ sco
q. d. sancte uiuit̃ scs eris .suã scitatẽ imitan/
do. 7 cuz ĩocẽte .i. q̃ malũ alijs ñ facit. ¶ ino
cẽs eris .¶ malum ei nõ inferẽdo. nisi fortitan
malum tẽpalis pene ad purgationẽ culpe p̃/
terite uel ad exercitiuꝝ sue paciẽtie. quod ce/
dit ei ad bonũ uite eẽne. Et cuz eĩco .ad ui
tã eternã nã p pdestinatiõez. Electꝰ eris .q. a
eliget te omissis alijs. Quoniã tu ppter hu
milẽ saluuz facies. secũduz q̃ dr̃ iacobi q̃rto
Deꝰ superbis r̃sistit. humilib⁹ ãt dat gr̃az. Quo
niã illuminas lucernã meã dñe. Lucerna ē lu
me ī testa. 7 iõ lumẽ naturale itellectus hũani
positi ī corpe terreo bñ dr̃ lucerna. hãc deus
lucernã illuminat q̃ lumini nature addit lum̃
gr̃e. q. a gr̃a pficit natura. Deꝰ meꝰ illumĩa
tenebras meas. Lumẽ. n. naturale ꝺpatuz ad
deuz tenebra est sicut 7 q̃libet creatura. 7 iõ
dauid petit ipm illumĩari gr̃a diuina. vl' aliť
tenebre ꝺicunt̃ hic opa meritoria p pcm
mortale extincta. q̃ recupata gratia uiuifica
tur 7 illuminãt̃. Quoniã in te. Hic oñter
describit̃ liberatio dauid p modũ ꝫsecutiõis
aduersarioꝝ cũ dr̃. Quoniã ī te eripiar .i.
p te eripiar a tẽptatiõe. Tẽptatus. n. fuit da
uid occidere nabal cũ oĩb⁹ de domo sua. a q̃
tẽptatiõe fuit erept⁹ p verbũ abigail a deo ad
hoc dirigẽte. ꝓpt̃ quod dixit ei dauid. Bñdi
ctus dñs deus israhel q̃ misit te hodie ī oc/
cursũ meũ ꝛc. ut hẽt̃ p⁹ reg. xxv. Et ī deo
meo .i. ī uirtute dei mei. trãsgrediar mur̃
capiẽdo aduersarios itra suũ fortaliciũ quod
factũ ē q̃n cepit fortaliciuꝝ iebuzeoꝝ. ī vl'm
ut hẽt̃ secũdo reg. v. Et q̃n cepit rabath fi
lioꝝ amõ. ut hẽt̃ secũdo reg. xij. Deꝰ meꝰ
ĩpolluta uita eiꝰ. Ista ē lex diuina ī q̃ nõ est
aliq̃ ĩmunditia ꝺcessa tanq̃ licita. lz aliq̃ fue/
rit. pmissa ppt̃ magis piculũ euitandũ sicut
usura cũ exneis. ne fratres suos usura graua
rent. libellus repudij ne uxores occiderent
deutro. xxiij. 7. xxiiij. Elegã dñi igne exa/
minata .i. pura 7 mũda sicut metalla in for/
nace ꝓbata. ꝓtector ē oĩuz sperãtiũ in se .s.
ipe deꝰ. dũ tñ ista spes ꝓueniat ex gratia

meritis. aliter. n. nõ esset spes lz psumptio.
Quoniã q̃s deꝰ ꝑter dñz. q. d. nullus. quo/
mã alij sẽ dij tãtũ pticipatiue. s. hoĩes sancti
scdz illud ps. lxxxij. Ego dixi dij estis. ul' sẽ
dij falsi sicut ydola gẽtiũ. Deꝰ q̃ pcixit me
ꝟtute .cozpali ꝺ hostes iuisibiles. Et posuit
ĩmacl'atã uiã meã .auferãs a me maculã ad
ulterij cũ bersabee 7 hoicidij urie. q̃ macule
fuerũt purgate p paciẽtiã quã deꝰ dedit da
uid ī psecutõe absolõ scdz q̃ pdixit ei nathã
pphetã. ut hẽt̃ scdo reg. xij. Qui pfecit pe
des meos tanq̃z ceruoꝝ. ꝺãdo mihi agilitatẽ
ad hostes meos ꝺseq̃ndũ. Et sup excelsa sta
tuẽs me .i. stabilẽs ī r̃gia dignitate. q̃ docz
manꝰ meas ad pliũ .q. a deꝰ docuit eũ artẽ
pliãdi. 7 posuisti ut archũ ereũ brachia mea
dãs mihi fortitudinẽ ꝺuemẽtẽ ad exeq̃nduz
pliãdi artẽ. Et dedisti mihi ꝓtectionẽ salu/
tis tue .q. d. fortitudo mea paꝝ possz nisi p
tectio tua adesset. Et disciplina tua corexit
me ī finẽ .p tribulatiões tẽpales me corrigẽ
do. 7 disciplina tua ipa me docebit .qa uera
tio a deo iflicta dat itellectũ. Dilatasti gres
sus meos subtꝰ me .ī hebreo hẽt̃. passus me
os. q. a q̃ pedes sũt ꝺtucti hõ disposit⁹ ē ad
cadendũ. lz q̃n sũt ꝺueniẽter elõgati tũc ē di
sposit⁹ ad firmit⁹ stãdũ. 7 p hoc itelligit̃ fir
mitas ī statu r̃gio q̃ ierat ipi dauid a deo. p
sequar ĩimicos meos 7 ꝓzehendã illos .quia
nõ potuerũt manũ mea effugere. Et nõ con
uertã ab eoꝝ ꝫsecutiõe .¶ Cofringã illos .qđ
ꝺtigit ī filijs amõ quos capta ciuitate regia
trucidauit. 7 trãsire fecit sup eos ferrata car
pẽta trãsdues eos ī typo latez. ut hẽt̃. ij. r̃g.
xiij. 7 pcinxisti me uirtute ad bellũ .ꝺ goli/
ath getheũ 7 ꝺ alios philistheos quos ꝺmina
ꝟtute freq̃nter debellauit. Et supplãtasti in
surgẽtes ī me .s. philistheos 7 alios ppl'os ī
fideles' quos dauid redegit sub tributo ut
hẽt̃ scdo r̃g. vij. 7 ĩmicos meos dedisti mihi
dorsũ .puercẽdo eos ī fugã cozã me. 7 odien
tes me dispdidisti .s. saulẽ 7 absolõ 7 sibam
filiũ bothri cũ adherẽtibus sibi. Clamauerũt
nec erat q̃ saluos faceret .de ficiẽte eis auxi
lio humano. ad dñm clamauerũt nec exau/
diuit eos .qa erãt idigni auxilio diuino. et
ꝺminuã eos ꝛc .tanq̃s destitutos ab oĩ auxi⁹
hũano 7 diuino. ut dictũ ē. Eripies me .i.
eripuisti. de ꝺdictionib⁹ ppl'i .qñ sub absolõ
7 sub siba filia bothri ppl's israhel rebellãs
ꝺtradixit mihi. Cõstitues me .i. ꝺstituisti. ¶ i
caput gẽtiũ .cõseruãs mihi stabilitatẽ regni
Et quia dominium dauid se extendebat etiã
ad alias gẽtes in circutu que erãt ydolatre
ut philistei 7 ãmonite 7 ceteri. iõ subdit̃ .¶ po
pulus quẽ nõ cognoui .¶ noticia approbatiõis
ppt̃ eoꝝ ydolatriã. Seruiuit mihi .obedie
7 tributũ reddẽdo. 7 qa nõ solũ obediebant
dauid ī ppa psõa. sz etiã nũcijs ab eo missis
iõ subdit̃ .¶ In audito auris obediuit mihi .¶ ue
rũtñ qa iste gẽtes recesserũt ab obedientia
regni dauid tẽpe roboã regis nepotis sui 7
alioꝝ sequẽtiũ. iõ subdit̃ .¶ Filij alieni mẽtiti
sũt mihi .¶ qa iurauerũt ei seruire 7 succesꝰ
ribꝰ suis. ¶ Filij alieni ĩueterati sẽ mihi .¶ Licz
enĩ ī pncipio bñ obedierint tñ ipo descẽdẽte
ab obediẽtia declinauerũt. iõ subdit̃ .¶ 7 clau/
dicauerũt a semitis suis. In hebreo hẽt̃. Et
timebũt ī clausuris suis. 7 ī trãslatione iero.
iũx hebreũ hẽt̃. 7 ꝺhent̃ ī angustijs suis. 7
ī eandẽ sñiam reuertit̃. qa hoĩes rebellare
uolentes reclud̃ut se 7 sua ī citatibꝰ 7 locis
muratis timẽtes ĩuadi ab illis ꝺ quos rebel
lãt. Ista ãt rebellionẽ futurã dauid p̃dixit in
spũ. Viuit dñs .¶ Hic ponit̃ hꝰ psal. itẽta ꝺ⁹
videlz diuũ noĩs magnificatio .p bñficijs pdi
ctis cũ dr̃. uiuit dñs .qa ẽ uita p ẽntiam 7
oĩa uiuũt ī eo scdm q̃ dr̃ iohã. p⁹. Qđ fcm
ē ī ipo uita erat. qa creatura ut ē ī deo est
ipa creatrix ẽntia. q̃ ē idẽ qđ itelligere di/
uinũ. Intelligere ãt ē supmus gradus uite. 7
qa itelligere diuinũ est optimũ eo q̃ unico a
ctu itelligit pfecte se 7 oĩa alia. iõ dicit phũs
xij. metha. q̃ deus uiuit uita nobilissima sem
piterna 7 optima. Et bñdictus deꝰ meꝰ .ex
bñficijs mihi collatis. 7 exaltet̃ deus salutis
mee .nõ ī se cũ sit magnitudis infinite. sed ī
creaturis ipm laudãtibus. Deꝰ q̃ das uin/
dictas mihi .7 pz sñia ex dictis usq; ibi. pro
pterea cõfiteboꝝ tibi .ī ꝺfessiõe laudis tue .ī
nationibus .qa psalmi facti a dauid derua
ti sẽ ad oẽs natiões ī xp̃o credẽtes. Magni
ficãs salutes regis eiꝰ .i. salutes meas q̃ suz
rex ab eo istitutus. Et faciẽs miaz xp̃o suo
dauid .i. ẽ inuncto in regem de eius manda
to p samuelem ut hẽt̃ ꝰ p⁹. reg. xvj. Et se
mini eius usq; in seculũ .qa deꝰ dedit regnũ
ipi dauid p se 7 succesꝰ suis. ut habet̃
scdo reg. vij. In psal. xvij. Diligã te dñe
ubi dr̃ ī postil. Et posuit ĩmaculatã uitã meã

Additio.

Acule adulterij 7 hoicidij fuerũt ab
lateab anima ipius dauid p suam

ꝓtitionē ⁊ dei mīaz etiā āteqꝫ pſecutionem abſolō pacięter tolleraret. lz uez ē q; ſubla/ta macula adhuc remāſit reat⁹ pene ſatiſſa/ctoꝛie ut ſatis hēt in textu p poſtilla. allega tā. ſ. ij. fg. xij. ubi p⁹ qꝫ dauid dixit ad nathā peccaui dño. ſtatiz ei nādit. dñs quoqꝫ trāſtu lit pecm tuū. itelligit qꝫtuz ad culpā ꝑt ēt poſtilla. ibidē exponit. uñ remiſſa culpa māi feſtū ē q; nō remanet macula. reat⁹ tñ pene ſatiſfactone remāſit. uñ ſeqt in littera. uerūtū qa blaſphemare feciſti iimicos nomen dñi. fi lius q natus ē tibi morte moziet. ⁊ iſta bñ tractant in p⁹ ſecūde. q. lxxxvij. uide ibi. In eode pſal⁹ xvij. ubi dz in poſtilla. ⁊ ſemi ei⁹ uſqꝫ in ſeculum.

Additio.

Roꝛpus ⁊ uerius exponit h⁹ q; dz ⁊ ſemini ei⁹ de xp̄o q fcus ē ex ſemie dauid ſcdz carnē ad ro. j. Cuius regnum eſt uſqꝫ in ſeculū. qa regnū ei⁹ nō cozrūpet. dameł. vij. ca⁹ ⁊ regni ei⁹ nō erit finis ꝛc. luc. p⁹ ca⁹

Eli enarrāt gloziā dei ꝛc. Huic pſalmo ꝑponit talis titulus i he bzeo ad victoziā ꝑs dauid. ⁊ in trāſlatione ſero. uz hebzeū ui/ctoꝛi cāticuz dauid. ⁊ ē ſ expoſit⁹ i ſuo ſil'i pſalmo. xij. Dicūt aūt hebzei q; iſte pſalmus fcus ē a dauid p grāz actione de datiōe le/gis quod fuit magnū bñficium. ⁊ ſpecialiter datū filijs iſrahel. ut hēt i. pſal. lxxvj. Qui ānunciat uerbū ſuū iacob iuſticias. Nō fecit taliter oi nationi ꝛc. Et ſecundū iſtū itellm pſalmus iſte diuidit in duas ptes. qa primo dauid oñdit magnitudinē diuine ſapiētie ge neraliter ex excellentibus creaturis p qs de uenit in cognitionē creatoꝛis. ⁊ ſpecialit ex datione legis ibi. Lex deo imaculata. Circa ꝑmū ſciendū q; dc̄ ad declarationē diuine ſa piētie nō ē uſus creaturis ſpūalib⁹ cui⁹mōi ſūt āgeli. qa nō ſūt uſibiles ſz coꝛpibus cele ſtibus q ſūt manifeſta oibus dicēs. Celi i. oꝛbes planetaꝝ enarrāt gloziā dei. i. pacię/ter oñdunt magnitudinē ſue potētie ⁊ ozdi/nē ſue ſapiētie. Et opa manuū eius. i. ma/gnitudine ſue uirtutis ānunciat firmamētū i quo ſt' ſtell'e fixe. Ex his. n. creaturis ex/celiētib⁹ declarat oꝛdo diuine uirtutis ⁊ ſa/piētie ſecūdū q; dz ſap. xiij. A magnitudine ſpēi ⁊ creature poterat ꝛgnoſcibiliter creatoꝛ hoꝛ uideri. Dies diei eructat uerbū ⁊ noꝛ nocti ꝛc. uariatio. n. dieꝝ ſcdm lōgitudinē ⁊ bzeuitatē. caliditatē. ⁊ frigiditatem. ⁊ alias uariationes q; p motū celi cauſant. ⁊ ſecūdū certos peryodos ordinate reuertunt oñdūt potētiā ⁊ ſapiētiā motoꝛis ꝑmi. ſ. dei. Et qa iſta ſūt oibus nota uel poſſunt eſſe. ideo ſub dit. Nō ſūt loq̄le neq; ſermones. hoc eſt gētes tā diuerſaꝝ linguaꝝ quoꝝ ñ audiāt uoces eoꝝ. qa cēs hītates i terra p ꝑdicta ꝑnt edoceri de diuina ſapiētia ⁊ potentia ac ſi docerent p ſonū uocis hūane. In ſole po/ſuit tabernaculū ſuū. i hebzeo ⁊ trāſlatōe Hiero. iuz hebzeū hēt ſic. Soli poſuit ſaber naculū i eis. ⁊ ē finis ꝓſus ꝑcedentis. ⁊ ſic ex ponit. qa ſol i medio planetaꝝ ponit. hz. n. tres ſup ſe. martē. ſouē. ⁊ ſaturnū. ⁊ tres in fra ſe. uenerē. mercurū. ⁊ lunā. ⁊ ſic in oꝛbi/bus planetaꝝ q; celi dicunt hz hītaculū. ⁊ fit ſpālis mentio de ſole magis qꝫ de aliis ſtell' qa p ipm ⁊ ei⁹ effcūs ꝛnotescit oꝛdo diuine ſapiētie hoꝛb⁹. Et ipe tanqꝫ ſpōſus ꝑcedēs de thalamo ſuo qa in oꝛtu ſuo egredit de emiſperio nobis occulto oꝛnatus ſuis radijs ſicut ſpōſus egredit de thalamo ſuo ꝓpoſit⁹ oꝛnamētis. Exultauit ut gigas ad currēdā uiā. i. ad agendū curſū ſuū uelocē. ſcdm q; dz. ij. eſdre. viij. Velox curſus ſolis uertit in gyro celū in locū ſuū in una die. qa una die naturali circuit totū celū quod ē ita magnuz q; terra nō ē niſi qi ꝑctualis reſpectu eius. Ex quo apparet ꝑmi motoꝛis uirtus. a ſū/mo celo. i. ab oꝛēte q; ē ps ꝑncipalioꝛ celi egreſſio eius uſqꝫ ad occidētez. ⁊ occurſus ei⁹ de nocte uſqꝫ ad ſūmū ei⁹ reuertendo i oꝛētez. ſcdm q; dz ecc. p⁹ Oꝛt ſol ⁊ occi/dit ⁊ ad locū ſuū reꝝt ꝛēt. Nec ē q; ſe abſcō dat a caloꝛe ei⁹ qa de die cauſat caloꝛē in e miſperio nr̄o. ⁊ de nocte i emiſperio oppoſito Lex dñi. Hic oñter oñdit oꝛdo diuīe ſa piētie ſpāliter ex legiſdatione q; diſponebat ad xp̄m dei ſapiam ⁊ uirtutē. ut dic apl'us gal. iij. Lex pedagogus nr̄ fuit i xp̄o. Et p⁹ deſcribit legiſdate ꝺditio. ſecūdo ei⁹ obſer/uatio ibi. Deſiderabilia. Circa ꝑmū dz Lex dñi qa dñs dedit eā i mōte ſynai imacula/ta. qa nō ꝺcedat aliqd īmundū tanqꝫ licituz ſz ꝑmittat aliqđ mīn⁹ malū ad manus malū euitādū. ut dictū ē pſal. ꝑcedēti. uertēs aīas ad ipm ꝺcū. Et loqt hic de q̄nqꝫ libzis mo yſi q; ꝓpe dicunt lex apud hebzeos. Teſti/monīū dñi fidele qꝫtuz ad libꝛos ꝓphetales

quoꝝ dicta fideliter implent. Sapientiā pre ſtās puulis q̄ntū ad alios libꝛos ueteris te/ſtamēti. q; dicūt apographi. Inter quos oti/nent libꝛi ſapiētiales ad eruditionē puuloꝝ ut hēt puer. ſ. pabole ſalōnis ꝛc. ⁊ ſubdit. ut det ſtultis aſtutia ⁊ adoleſcēti ſcia ⁊ itel/lectus. Juſticie dñi recte reuertit magis ad deſcribēdū i ſpāli ꝺditionē legis moſayce. in q; erāt tria ꝑceptoꝝ genera. ſ. cerimonialia p cepta. q; i ueteri lege iuſtificatiōes uocātur ⁊ qꝫtuz ad h⁹ dr. Juſticie dñi recte. qa ad cul tū diuinū erāt iſtitute. letificātes coꝛda. qa leuita cātabāt i ſacrificioꝝ oblatiōe. Alia erāt ꝑcepta moꝛalia iter q; ꝑcipua ſūt ꝑcepta deca logi. qꝫtū ad hoc dr. ꝑceptū dñi lucidū illumi nās oculos. qa ꝑcepta decalogi ſt' qi q̄dam ꝛcluſiōes īmediate elicite a iure naturali. ut dictū fuit exo. xx. iō ſūt lucide ⁊ clare. Ti/mor dñi ſanctus. qa ppt's audiēdo uocē dñi dātis ꝑcepta decalogi. fuit ualde ꝑterrit⁹. ut hēt exo. xx. cui⁹ timoꝛis debet eſſe mēoria ꝑpetua. iō ſubdit. ꝛmanet i ſeculū ſeculi. Jā ꝑcepta fuerūt iudicialia. ⁊ quātū ad hoc dicit Iudicia dñi uera iuſtificata i ſemetipa. qa otinent ⁊ manifeſtāt iuſticiā ſicut apparet de lege talionis ⁊ de multis aliis. exo. xxj. ⁊ 25 Deſiderabilia hic deſcribit oñter legis obſeruatio. q̄ p⁹ debet eē in coꝛde. iō p⁹ dz Deſiderabilia ſupple ſt' ꝑcepta diuina ſup aux ꝛc. q̄ntū ſpūalia coꝛpalib⁹ ꝑferunt Et dulcioza guſtui mētis mee ſup mel ⁊ fauū. ideſt magis qꝫ ſit mel ⁊ famū guſtu ſui coꝛ/poris nr̄one iā dicta. 2⁹ debēt obſeruari i ope iō ſubdit etenī ſeruus tuus q; uere ſeruit tibi. cuſtodit ea ope adiplē⁹. Et i cuſtodiē dis illis retributio multa. ſ. brītudo futura Sz qa iā i lege ſt' multa ꝑcepta. ſ. ſexcēta ⁊ xj. ſcdm hebzeos. iō difficile ē obſeruare ea abſqꝫ delicto. iō ſubdit Delicta qs itelligit q. d. nullus pfecte. iō ſubdit dauid ab occult meis mūda me dulcedine mīe tue. ⁊ ab alie nis parce ſeruo tuo. delictū. n. alteri⁹ trāſit ad aliquē ꝓpter ſuā negligentiā. qñ negligit coꝛrigere loco ⁊ tēpe q̄bus debet ⁊ hoc coꝛ/rectione fraterna q̄ntū ad oēs. uel correctiōe coactiua q̄ntū ad ꝓlatos ⁊ ꝓncipes de quib⁹ erat dauid. ⁊ iō merito dicit ab alienis ꝑce ſeruo tuo. qa ipoſſibile ē uel ſaltē difficile trāſire ſine defectu i tali correctiōe. Si mei ñ fuerint dominati. defect⁹ ꝓpriꝫ uel alieni mō dicti. tūc imaculat⁹ ero. ſ. ꝺſcētia ꝓpa. Et emūdaboꝛ a delicto maxīmo. qa q; cauet mi noꝛa peccata. cauet etiam maioꝛa. Aliter ex ponit ab aliq̄bus ab illo loco. Ab alienis hoc ē ab infidelibus q; ſūt aliena. a fide. pce ſeruo tuo ita q; nō habeāt potentiā ſup me quā iducāt me ad pcā ifidelitatis ſue. ſicut āthiochus cogebat iudeos trāſire ad ritū gē tilē ⁊ ydolatrie. ut hēt. ij. macha. vj. iō ſubdi tur. Si mei nō fuerint dñati ifideles. tūc i maculat⁹ ero. ab eoꝝ culpa. ⁊ emūdaboꝛ a delicto maxio. i. ab ydolatria ad quā me ñ cogēt ⁊ ſic manebo mūd⁹ ab ea. Et erūt ut ꝓplaceāt eloqa oꝛis mei. qa eloqa ex coꝛde mūdo ꝑcedētia ſūt deo placita. ⁊ meditatio coꝛdis mei i ſpcū tuo ſemp. ad te cognoſcē dū ⁊ amādū ueraciter. dñe adiutoꝛ meus. i tribulatiōib⁹ ſupueniētib⁹. ⁊ redemptoꝛ meus. de egipti ſeruitute. i q; dicit ſe dauid redēptū cū ſuis pāibus. Licet āt iſta expoſi/tio ſatis ꝛcordet littere. tamē nō uidet icon ueniēs ut dz expoſitio lr'alis. p⁹ qa paulus apl's i lege ⁊ ꝓphetis edoctus p eruditionē humanā ⁊ diuinā allegat litterā h⁹ pſalmi dictā de publicatione euāgelij p apl'os ⁊ di/ſcipulos xp̄i ro. x. ꝛcludēs ergo. fides ex au ditu. auditus ergo p uerbū xp̄i. ſz dico. Nun quid nō audierūt. qꝫ diceret ſic. quod ꝓbat p litterā huius pſalmi dicēs. Et qdē i omnem terrā exiuit ſonus eoꝝ. ⁊ i fines oꝛbis terre uerba eoꝝ. i fine huius pſalmi dr. Dñe ad iutoꝛ meus ⁊ redēptoꝛ me⁹. p hoc. n. qđ dz redēptoꝛ me⁹ abſolute itelligit ille q; ē re dēptoꝛ anthonomatice. ſicut cū dr phūs ab ſolute itelligit ariſtoteles. Redēptoꝛ jāt an thonomatice. dict⁹ i ſcriptura ē ipe xp̄s. Re dēptio. n. a captiuitate egipti fuit ꝑticularis unius populi. Redemptio āt facta p xp̄m eſt generalis totius mundi. Quā redēptionem ꝓuidit i ſpū ꝓphetico ipe dauid. qa clarius ⁊ diffuſius ſcripſit miſteria xp̄i qꝫ alij. ut di ctū ē i ꝓncipio huj⁹ libꝛi. ⁊ de hoc fecit hunc pſalmū. Jgr ſecūdū iſtū itellectū pſalmus iſte i tres ptes diuidit. qa ꝑmo deſcribit euāge lij publicatio. ſecūdo publicati ꝺditio ibi. lex dñi. tertio eiuſdē obſeruatio ibi. deſiderabi/lia. Circa ꝑmū dz Celi enarrāt. i. apl'i qui dicūt hic celi methaphoꝛice. qa fuerūt excel/lenter illuminati ⁊ i deū eleuati. Tali mō lo quēdi uſus eſt yſaias ꝑmo ca. Audite celi ⁊ auribus ꝓpe terra. nō. n. alloqbat coꝛpoꝛa celeſtia ⁊ terrā q; ē elemētū. qa nō hñt ſenſū uel itellectum. ſed ſub noīe celoꝝ alloquebat maioꝛes i ꝓph'o. ⁊ ſub nomīe terre minoꝛes.

sicut iudicum.ix.sub nomine ramni itelligit abimelech secūdū sensum litteralē.7 sic i pposito apl's noīant celi. Enarrāt gl'iaz dei quā xp̄s būt i miraculis 7 gloriā sue resurrectiōis 7 ascēsionis. hoc narrauerūt uerbo sue pdicatiōis. Et opa manuū ei⁹ ānunciāt firmamētuz. p firmamētū i q⁹st stelle fixe itelligit ecc'ia q̄ntū ad doctores scos. ut dz dañ. xij. Qui āt docti fuerint fulgebūt q̄si splēdor firmamēti.7 q. ad iusticiā erudiunt plurios q̄i stelle i ppetuas eternitates. Diues diei eructat uerbū ꝛc̄. p die itelligit no uū testamētū i quo est ueritas reuelata. per noctē uero uetus testamentū i quo ueritas erat sub figuris 7 uelaminib⁹ obūbrata. sic eni loq̄t apl's ro.z⁰. Nox p̄cessit. dies aūt appropinq̄uit. loq̄ns de tēpe ueteris testamēti 7 noui. Est igr̄ sensus. dies diei eructat uerbum. ideſt nouum testamētū ab euāgelistis 7 apl'is descriptū populo xp̄iano. eructat uerbū. i. annūciat ubū icarnatum. Et nox nocti idicat sciam. qa uet⁹ testamētuz iudeis ānunciauit xp̄i misteriū. lz magis occulte. sicut p̄z ysa.ix. parunl⁹ nat⁹ est nobis 7 filius dat⁹ est nobis 7 uo. nomē ei⁹ admirabilis consili. deus fortis ꝛc̄. In quo ostēdit hūanitas xp̄i 7 diuitas eius. 7 i multis alijs locis sacre scripture ueteris testamēti descripta sūt misteria xp̄i licet minus clare q̄s tēpore ꝓtatis reuelate. Nō sē loq̄le neq; sermōes ꝛc̄. qa apl'is alisq; discipulis cū eis existentib⁹ i die pentecostes data ē gr̄a lingua rū ut possz p̄dicare euāgeliū xp̄i linguis omniū gētiū. ut hēt act̄. ij. qa spūssanct⁹ in linguis igneis cecidit sup apostolos 7 alios xp̄i discipulos de qb⁹ dz ibidē. Erat āt hoium fere. c. xx. In omnē terrā exiuit son⁹ eox quia uiuēte bt̄o petro fides xp̄i p̄dicata est usq; i franciā. q̄ ē in ultimo cliate uersus occidentē. unde 7 senonis fundata ē ecclesia in noīe bt̄i petri uiui. qa ipo uiuente ꝓsecrata ē. Cū igr̄ apl'i alisq; discipuli xp̄i exierunt de urb'm ad publicāduz euāgeliū p orbem. secūdū q⁹ hēt act̄. j. Eritis mihi testes i ihe/rusalē 7 i oi iudea 7 samaria usq; ad ultimū terre. Jherusalē aūt sita ē i medio climate. 7 iō sicut euāgeliū publicatū est uiuēte bt̄o petro usq; ad ultimū clīa uersus occidentē. ita itelligendū ē uersus alias ptes mūdi. In sole posuit tabernaculū tuū. i. i bt̄a ⁊gine q̄ noīt̄ sol ꝓpter plenitudinē gr̄e. 7 in ipa habitauit xp̄s sicut i tabernaculo. ꝓt quod in psona eius dicitur ecc. xxiiij. Qui creauit me requit in tabernaculo meo. Et ipe tanq̄s sp̄osus ꝓcedēs de thalamo. i. de uirginali utero ad desponsandā sibi ecclesiā. Exultauit ut gigas. ꝓpter magnitudinē uirtutis. ad currendā uiā. uite p̄ntis. Secūdū uero lr̄am hebraicā 7 jero. trāslationem i qb⁹ sic hēt. Soli posuit tabernaculū suū. i eis. exponendū ē de xp̄o q. est sol iusticie cui⁹ tabernaculū ē humanitas q̄ est tabernaculum diuitatis. Et hoc tabernaculū posuit de⁹ p̄z in eis. i. i alijs apostolis secundū q⁹ dz̄ sobā. Uerbū caro factū est 7 hītauit in nobis ꝛc̄. 7 ipe tanq̄s sp̄osus ꝓcedēs de thalamo suo hoc ē de uirginali utero sicut ꝓpus ⁊ponat usq; ibi. A summo celo egressio eius. In incarnatione i qua uisitauit nos oriens exalto. Et occursus eius usq; ad summū eius. Jin sua bñdicta ascensiōe i qua ascendit ad dexterā p̄z. ut hēt mat. ult. Nec ē q. se abscōdat a caloze ei⁹. Hoc est ardor caritatis ipius q. se extendit ad oēs q̄tum ē de se. ut dicit luc. xij. Ignem ueni mittere terrā 7 qd uolo nisi ut accēdat. lex dñi. Hoc ꝑfecte dicit euāgelij publicati ꝑditio cū dr̄. lex dñi. qa imediate tradita ē a dño icarnato. ut p̄z math. v. Apperiens os suū docebat eos dicēs Bti paupes ꝛc̄. Lex āt mosayca lz sit a deo nō tñ fuit data imediate ab ipo sz mediante āgelo q. i psona dñi loq̄bat ei. ꝓpter quod i exodo. aliq̄n angel⁹. aliq̄ndo dñs noīatur secundū q⁹ dicit bt̄s greg. 7 bt̄s stephanus. act. vij. dicit de moyse. Hoc ē q. fuit i ecclesia i solicitudine cū āgelo qui loq̄bat ei i mōte syna 7 cū p̄ribus nr̄is. 7 infra eodē ca⁰ arguēs iudeos dixit. Qui accepistis legē i dispositōe angelox 7 nō custodistis. Cōuertēs alias. i. ordinans mot⁹ iteriores aie. Lex āt mosoyca ordinabat act⁹ exteriores. de motibus āt iterioꝛ paz se ītromisit. ꝓpter q⁹ dicit i glosa philipēn. 3. q⁹ lex uet⁹ ꝓhibebat manū nō animū. Et math. v. dr̄. Audistis q. dictū est antiq;s. Nō occides. qui aūt occiderit reus erit iudicio. Ego aūt dico uobis. qa oīs qui irascit fratri suo re⁹ erit iudicio. Testimoniū dñi. i. euangeliū. fidele. qa adimplet quod ꝓmittit ducens obseruatores ad uitā beatā quod nō faciebat lex uetus. sc̄m qđ dz̄ hebre. vij. Nihil ad ꝑfectū adduxit lex. Sapientiā ꝑstans puulis. i. apostolis alijsq; xp̄i discipulis qui erant simplices 7 hūles secundū q⁹ dicit saluator math. xj. Confiteboꝛ

tibi p̄z dñe celi 7 terra. qa abscōdisti hec a sapiētibus 7 ꝓudētibus 7 reuelasti ea puul' iusticie dñi recte. i. ostia euāgelica cōmuez iusticiā excedētia. sc̄uz q⁹ dz̄ infra. Justicia tua sicut mōtes dei. 7 ista ostia iustificant et rectificāt 7 dirigūt hominē ad uite pfectōnē. Letificātes corda. lex ostolatione diuina. pp q. de ipis dicit saluator math. xiij. Simile est regnū celoꝛ thesauro absc̄dito i agro quē cū inuent hō absc̄dit 7 p̄gaudio illius uadit 7 uēdit oīa q̄ hz. 7 emit agꝛ illū. quod exponens greg. dicit. Thesaurus absc̄ditus ē celeste desideriū. ager uero disciplie studiꝫ celestis q̄ ostitit i obseruātia ostioꝛ. ꝓceptū dñi lucidū. qa clare 7 lucide traditū ē euāgeliuz i quo ueritas ē reuelata. Timoꝛ dñi sanct⁹ ideſt timoꝛ filialis reuerētie. pmanet i seculū seculi. qa pmanet etiā in btitudine. 7 hic timoꝛ dñi ptinet ad nouū testamētū. Timoꝛ aūt pene magis, ptinebat ad uet⁹. qa terroꝛe penaꝛ a peccatis retrahebat. ꝓpter quod in terroꝛib⁹ fuit datū. ut hēt exo. xx. Judicia dñi uera. qa iudicium domī extremū i quo xp̄s iudicabit erit ꝛissimū. Justificata i semet ipa. quia cuilibet manifeste patebit equitas illius iudicij. 7 uocat hic iudicia pluraliter eo q⁹ erit oīum generalit̄. Aliter p̄t exponi. iudicia dñi ꝛc̄. i. sententie a dño data in textu euāgelij q̄ sūt uere 7 iuste. Et hec expositio magis cōcordat lr̄e seq̄nti. Desiderabilia. Hoc ꝑfecte dicit euāgelij publicati obseruatō q̄ p⁹ debz ee i affcu. 7 q̄tū ad h⁹ dz̄. Desiderabilia sup aurꝫ ꝛc̄. Nō solū quantū spūalia corpalib⁹ ꝓferunt. sz etiā q̄tuz euāgelū lege mosoyca excellētius 7 pfectius in uenit. ut p̄z ex p̄dictis. Secūdo i effcū. 7 q̄ntū ad hoc dz̄. Eteni seruus tu⁹. i. bonus xp̄ian⁹ 7 maxime i statu pfectiōis positus q. nō solū tenet ad p̄cepta. sz etiā ad consilia. Custodit ea. i. custodiet ope adiplendo. 7 i custodiēdis illis retributio multa. qa sc̄z mēsurā meriti maius minus p̄miū hēt. Et quia sicut dictū ē lex euāgelica nō solū ordinat motus exteriores. sz etiā iteriores. 7 non solū dat p̄cepta. sz etiā ostilia i q⁹bus hō p̄t defacili deficere absq; hoc q. auertat. iō subdit. Delicta q⁹ itelligit. quasi dicat. nullus pfecte. iō subdit. Ab occultis meis mūda me dñe. Italia remittendo. Et ab alienis pce seruo tuo. q̄ possūt ei ꝓputari rōne negligentie correctionis fraterne q̄ntū ad oēs. uel correctionis coactiue q̄tuz ad ꝓlatos 7 ꝓncipes ut ꝓdictū est. Si mei nō fuerint dñati. defcs ꝓdicti. tūc imaculatus ero. i. p̄ntis uite termino. 7 emundaboꝛ a delicto maximo. i. in morte iueniar mūd⁹ a quolibet peccato moꝛtali. q. 7 si tūc nō sit maximū ex genere. tñ est maximū ex tempis ꝓditione. eo q. extūc nō ē remediabile sicut nec peccatū demonum qa sicut dicit Damascen⁹ q. est hoīb⁹ moꝛs hoc ē āgelis casus. Et erūt ut ꝓplaceāt elo/qa oris mei. i. oꝛones mee uocales. 7 meditatio cordis mei. i. mētales. i ospectu tuo sp ideſt tibi placētes. Illud. n. q. ē placitū alicui libēter respicit ab eodē. secūdū q⁹ dz̄ gen. 4. Respexit dñs ad abel 7 ad munera eius. ad chayn uero 7 ad munera eius nō respexit. dñs adiutoꝛ meus. i tribulatōibus 7 ossuris. 7 redēptoꝛ meus. ꝑcio tui sanguinis. secūdum illud p⁹ petri p⁹. Nō n. auro uel argēto redēpti estis uana uīa cōuersatiōe p̄rne traditōis. sz p̄cioso sanguine. q̄si agno iconta/minati 7 imaculati thesu xp̄i dñi nr̄i. In psalmo. xviij. Celi enarrāt. ubi dr̄ i postilla. Licet āt ista expositio ꝛc̄.

Additio.

Xpositio hebraeoꝛ nō ꝓcordat lr̄e spāliter i illo uersu ubi dz̄. Et ipe tanq̄s sp̄osus ꝛc̄ q̄ ē quodā/mō ꝓncipaliꝰ ꝓticula h⁹ psalmi sicut sol corpalis ē ꝓncipaliꝰ ps celoꝛ 7 firmāmēti sit'r dici 7 noctis de qbus agit. Cōstat āt q. sol corpalis nō uere dz̄ ꝓcedere tanq̄s sp̄osus. cū nullā hz sp̄osam. sit'r nec uerificat de eo q. ꝓcedat de thalamo suo. cum eius mot⁹ sit tū secūdū situm i quo motu nō ꝓcedit de uno loco ad aliū locū. sit'r nec uere dicit de sole corpali. q. exultat ut gigas. cū sit ianimatū. ꝓut ꝓiter tenet 7 sic nō cadit i eo exultatio q̄ oīa ꝓpe dicunt de xp̄o. est. n. xp̄s uerus sp̄osus cū sp̄osam hz. sit'r uere ꝓcessit de thalamo uirginali egrediēs ab ipo thalamo i sua bñdicta natiuitate per uex motū localē. sit'r exultauit qa nō iuitus sz letāter cū gaudio caritatis exiuit ad currē dū laboꝛē uie p̄ntis uite ꝛc̄. In eodē psal. xviij. ubi dr̄ i postilla. Et ipe tanq̄s sp̄osus. ꝛc̄

Additio.

Thalamo. s. i utero uirginali deus hūane nature ut sponsus sponse copulat⁹ ē ut hēt exp̄sse in glosa sup hūc locū. uñ ostensus

uirginis loco totius hūane nature spectaba/
tur tempe annūciatiōnis i spūali mīmonio
inter fīlū dei ⁊ humanā naturā celebrato. ut
i tercia pte. q. xxix. nō n. ouenīēter dictū est
q. xps pcessit de uirginali utero ad despōsā
dā sibi ecclesiā ut ī postilla. sz poci⁹ pcessit de
thalamo uirginali sicut sponsus procedit de
thalamo sca despōsatiōe ut ẏba psal. sonant

Xaudiat te dñs ⁊c. Huic psalmo
ꝓponit talis titulus ī hebreo. ad
uictoriā dauid ps. q. pōt uno⁹
exponi sicut ō ps. xij. Alio⁹ quia
sicut dicit rabi salomō iste psalmus fcūs fuit
a dauid postq̄ uirī ei⁹ iurauerāt dicētes. Nā
nō egredieris nobiscū in bellū ne extinguas
lucernā uī israhel. ut hēt. ij. reg. xxj. plus. n.
poterat iuuare existētes in plio suis oz̄oni/
bus absens q̄s pugnādo corpis uiribus pñs.
sicut ⁊ moyses fortius dimicauit ꝑabus ꝙ tra
amalech q̄s exercit⁹ ab eo missus armis in
structo⁹. ut hēt exo. xvij. unde ibidē dz̄. Cū/
q̄s eleuaret moyses manus suas deuote oz̄ā/
do uincebat israhel. si aūt paululū remisisset
supabat amalech. Est igī sensus p̄dicti tituli
ps dauid. i. fcūs ab ipo dauid ad uictoriā
. s. ipetrandā p exercitu suo. Et hoc ē q. dz̄
Exaudiat te dñs ī die tribulationis. ꝺādo
uictoriā de aduersarijs ptegat te. q. ē exer
citus israhel nome dei iacob. i. uirt⁹ nois
dei p te iuocata. ꝺittat tibi auxiliū de sco
. i. de celo p āgelos sanctos tibi assistens in
bello. Et de syon tueat te. i. merito oz̄onū
⁊ sacrificioꝝ q̄ fiebāt i mōte syon eo q. erat
ibi archa testamēti ī tabernaculo quod tetē
dit ei dauid ut hēt p⁹ palipo. xvj. ⁊ ibi fa/
ciebat sacrificia fieri p pp̄o suo. pcedēti ad
bellū. ī subdit. ꝺmoz̄ sit oīs sacrificij tui
. i sacrificij p te oblati. Et holocaustū tuuz
pingue fiat. i. deo acceptū tribuat tibi secū
dū coz̄ tuū. i. uictoriā de aduersarijs. ad hoc
tēdit coz̄ omniū exñtū ī plurs. ⁊ omne cōsili
uz tuū cōfirmet. scribit. n. ecc̄. ix. ꝺelioz̄ ē
sapiētia q̄ arma bellica. ⁊ nō ī bellis maxime
ualēt cōsilia bona. q̄ cōfirmāt q̄n uictoria obti
net. ad quā uictoriā sequit uictoꝝ leticia. se/
cūdū q. dī ysa. ix. Letabunt coz̄ā te sicut le/
tant ī messe. sicut exultāt uictores capta pre
da ⁊c. nō subdit. Letabimur ī salutari tuo. ⁊
in nomīe dei nr̄i magnificabimur. cui⁹ uir
tute sup aduersarios exultamur. ipleat dñs
oēs petitiones tuas. ꝺe ꝓtectione ei⁹ hīda
⁊ uictoria obtinēda. q̄bus habitis infert. Nūc
cognoui. p expientiā bīficij diuini. quoniaz
saluū fecit dñs xp̄m suū. i. dauid de mādato
eius iunctū. q. dī saluatus ī salute sui exerci/
tus. Exaudiat illū de celo sancto suo. sauxi/
liū tribuēdo. ī potētatib⁹ salus dextere eius
. i. p āgelos sanctos potētes q. sūt ad dexte/
rā ei⁹. Hij ī curribus ⁊ hij in equis. supple
cōfidūt. s. aduersarij nr̄i. Nos āt in nomīe dei
nr̄i iuocabimus. sperātes uictoriā cōsequ urtu
te eius. ipi obligati sūt. i. ob supbiā suā li/
gati cathenis ⁊ pedibus tanq̄z uicti. Nos āt
surreximꝰ. eis ꝙalēdo nō nostra sz̄ tua ⁊tu
te. ī subdit. Et erecti sumus. auxilio ma
nus tue. Dñe saluū fac regē. i. meipz̄ saluā
do exercitū meū cuius salus redūdat ī me. ⁊
exaudi nos ī die q̄ iuocauerimus te. i. ī die
belli ī q̄ solēt hoīes iuocare dīm fortius rōe
imunētis periculi. Moraliter pōt exponi psal.
iste ut sit oratio ecc̄le p exercitu pcedenti
ad bellū ꝺ inimicos fidei uel iusticie p defensi
one regni cetera patet. Jn psalmo. xix.
Exaudiat te dominus ⁊c.

Additio.

Ulla uidet rō quare dauid cū p
sonaliter egrederet ad bella nō
īdigeret oratiōnib⁹ sacerdotum
⁊ sacrificijs p uictoria sua. ⁊ sic
iste psalmus magis ꝑpe ad litterā expone/
ret a dauid fcūs ut ipm cātarēt sacerdotes
p ipo dauid ad bellū exeūte ad ipetrandum
sibi uictoriā a deo. put ꝑpe sonāt uerba psal
mi p magna pte specialit ultimi uersus ubi
dicit de rege tanq̄z ī tertia psona. dñe sal/
uum fac regē ⁊c. ⁊ ī psona sacerdotū. exau/
di nos ī die q̄ iuocauerimus te. unde restrī
gere tēpus ī quo fuit fcūs iste psalmus ad
illud. tempus tātū q̄n dauid non egrediebat
ad bellū nullū hz̄ ī littera fūdamētū ut satis
pz̄ ⁊c.

Omine in uirtute tua ⁊c. Huic
psalmo ꝓponit talis titulus ī he
breo. ad uictoriā p̄s dauid. ⁊ ī
trāslatiōe jero. iux̄ hebreū. uictoriā
cāticū dauid. ⁊ pz̄ expositio ex dictis ē psal.
x. Ex quo pz̄ auct. 2 psalmi. s. dauid. De ma
teria āt eius dicit rabi sa. Magistri nr̄i ex
posuerūt hūc psalmū de rege messia. i. cristo
⁊ ibidē subdit. q. ad hoc iduxerūt zoroastriā
q̄ hēt dañ. vij. de cristo ubi dī sic. Ecce cum
nubibus celi. q̄si filius hoīs uenīebat ⁊ usq̄

ad antiquū diez̄ puenit ⁊ in ꝺspectu eius ob
tulerūt eū ⁊ dedit ei ptātem ⁊ honorē ⁊ re/
gnū ⁊ oēs ppli tribus lingue seruiēt ipi. po/
testas ei⁹ ptās eterna q̄ nō auferet ⁊ regnū
q. nō corrūpet. p magistros āt suos itelligit
rabi salomō doctores hebreoꝝ ātiquos. Dic
enī q. iste psalm⁹ ouenīēter exponit de re/
ge dauid. ꝓpter rūsionē ad hereticos p quos
itelligit ouersos hebreoꝝ. q. ex lra h⁹ psalmi
⁊ expositione ei⁹ secūdū ātiquos ō iudeos sui
tēpis arguebāt. Ex qb⁹ pz̄ q. iste psalmus
ad litterā de xp̄o ē itelligēd⁹ secūd ātiquos
hebreoꝝ ⁊ ō aliā expositionē lrālē uel qrere
utpote de rege dauid uel alio quocunq̄z est
magis iudaizare q̄s iudaizabāt hebrei ātiq̄ ⁊
dare occasionē modernis iudeis defendendi
suū errorē. ꝓpter q. expositio de rege dauid
uidet eē ꝺficte. ut pz̄ p ꝑdicta. Psalmus igī
iste ad litterā exponēdus ē de magnificētia
regni xp̄i q̄ ꝺsistit ī eius exaltatiōe ⁊ adue
sariox̄ depssiōe q̄ ponit hic. Jnueniat man⁹
tua ⁊c. Igit circa pmū dauid ī spūsancto pū
dens xp̄i hoīs regnū ad qd fuit exaltat⁹ in
hūanitate dei p̄is ⁊tute. secūdū q. dz̄ act. ij.
Dextera igit dei exaltatus ⁊c. dicit sic. Do
mine. i. o tu dñe deus p̄. ī uirtute tua leta
bit rex. s. cristus rex regū ⁊ dñs dñantiū
q. iquātuz hō letabat de uirtute diuina. in q̄
faciebat miracula. ⁊ mētes simplicū illustra/
bat sapiētia. secūdū q. dz̄ luc. p⁹. Jn ipa hora
exultauit ī spūsancto ⁊ dixit. Cōfitebor tibi
p̄ celi ⁊ terre q. absc̄ondisti hec a sapiētibus
⁊ pudētibus ⁊ reuelasti ea paulis. Et sup
salutare tuū. i. q. a disposuisti saluare mundū
p ipm. Exultauit uehemēter. i. ualde. quia
excessus nō hz̄ ī xp̄o locū. desiderīū cordis
eius tribuisti ei. de sui corpis glorificatiōe ⁊
credētiū uocatione q̄ multū desiderauit ⁊ rō
nabiliter. Et uolūtate labioꝝ eius. i. oz̄oni/
bus suis uolūtatē iteriozē exp̄mētib⁹ labijs
. Nō fraudasti eū. q. a fuit exanditus ī oīb⁹
oz̄ombus suis q̄ ꝑcedebāt ex uolūtate deli/
beratiua. q̄ semp erāt ꝺformis uolūtati diuīe
q̄ semp ipleb. Quoniā puenisti eū ī bñdictō
nibus dulcedinis. Jsta puentio fuit a tempe
abzabe. cui dictū fuit a dño gen. xxij. Et bñ
dicunt ī semine tuo oēs gētes terre. quod se
men ē xp̄s. Et ī sancta elizabeth dicenti uir
gini marie luc. j. Et bñdictus fructus uētris
tui. Aliter exponit pueīstiseū ī bñdictionib⁹
. i. in donis spūssancti. ⁊ carismatibus q̄bus
alia cristi fuit repleta ab instāti creationis. ⁊
sic preuenta. posuisti in capite eius coronā
dando ei dignitatē regiam sup omnē creatu
ram. ⁊ hoc auctoritatiue a ꝓncipio unionis se
cum deitatē. executiue āt in sua resurrectiōe
ꝓpter quod tūc dixit apl's math. ultio. Da/
ta est mihi oīs ptās ī celo ⁊ ī terra. Uitam
pecist a te. s. gloriosaz quātū ad corpus quā
obtinuit in sua resurrectiōe. ī subdit. ⁊ tri/
buisti ei. ⁊ q. a xp̄s resurgens ex mortuis iā
ñ morit mors illi ultra ñ dñabit. scdz̄ q. dicit
apl's ro. vj. ī subdit. Longitudine diez̄ in
seculū seculi. i. eternaliter. Magna est gl'ia
eius in salutari tuo. i. in cristo cui⁹ magna
fuit gl'ia ī sua ascensione. Gloriā ⁊ magnuz
decorem īpones sup eū. quod ipletū fuit qñ
xp̄s ī humanitate ascendēs positus est ad de
xteram p̄is. ut hēt marc. ultimo. Quoniā
dabis eū ī bñdictionē in seculū seculi. Oēs
enī bñdictiones ecclesie fiunt ī noīe xp̄i sicut
ꝑdictum fuit abzabe. ut habet supra. Letifi/
cabis eū ī gaudio cū ultu tuo. q. a quanto
hūanitas xp̄i ceteris creaturis itellectualib⁹
ꝓpinqor ⁊ iunctior est deitati tanto clarius
uidet eam ⁊ ea fruit delectabilius. Quoniaz
rex sperat ī dño. Licet. n. ī cristo nō fuerit
spes que ē uirt⁹ theologica. tū fuit ī eo spes
que ē certa expectatio future glorie. quā āte
passionē nō habuit quātum ad corpus. sz̄ eaz
sperauit. Et ī misericordia altissimi nō ꝺmo
uebit. quia humanitas xp̄i a uerbo miseri/
corditer assūpta nunq̄z fuit ab eo separata nec
separabit. q. a etiaz ī triduo mortis corpus ex
istens ī sepulchro fuit unitū uerbo ⁊ anima
que erat ī limbo. Jnueniat. Descripta ma
gnificētia regni xp̄i ī eius exultatione. Hic
ꝺfiter describit eiusdē magnificētia ī aduer
sariox̄ depssione cū dī. Jnueniat man⁹ tua
⁊c. Circa quod sciendū q. utraq̄z man⁹ dei
idest opatiua uirtus aliq̄n accipit ī bono. et
tunc man⁹ eius dextera respicit bona eter/
na. ⁊ sinistra eius bona temporalia. scdm qd
dī puer. ixj. Longitudo diez̄ ī dextera eius
⁊ ī sinistra illius diuitie ⁊ gloria. Aliq̄n aut
respicit malū pene qd a deo infligit iuste et
secūdū hoc dī hebre. x. Horrendū ē incidere
ī manus dei uiuētis. ⁊ tūc p sinistrā itelligit
minor punitio. ⁊ p dexterā que fortiꝰ pcutit
grauior. Et secundū hoc dī. Jnueniat man⁹
tua. puniens peccata. oībus īimicis tuis. quā
tum ad penā cōmunē. Dextera tua. grauiꝰ
puniēs ex speciali causa. Jnueniat oēs q. te
oderūt. Sicut. n. diligere deū ē actꝰ pīpuꝰ

ita odire eum est actus pessimus. eo q̄ odiūz dei directe opponit caritati. pones eos ut clibanū ignis in tēpore ultionis tui. i. iudicij tui q̄n pones faciē tuā ad eos ad demnādū dñs i ira sua. i. i ui/dicta sua. conturbabit eos et deuorabit eos ignis. s. gehēne nō cō sumendo sed eternaliter affligendo. fru/ctū eoz de terra pdes. i. bona tēpalia tota liter ab eis auferes. q̄bus fruebant. Et semē eoz. i. unitatores. a filijs hominū. i. a soci etate sanctoz. possz etiā littera ab illo loco Inueniat cē. exponi de punitione iudeoz p morte xpi. ppter quā ciuitatē iherusalem et tēplū iterenderūt romani z ppm ptiz occide/rūt. z ptī captiuū p mūdū dispserūt. z q̄stum ad hoc subdit. Quoniā declinauerūt in te mala. s. pene xpm occidētes z affligentes Cogitauerūt cōsilia q̄ nō potuerūt stabilire. Dr. n. iobā. xj. qđ habuerūt cōsiliū iterficien di cristū ne occasione eius uenirēt romani z tolleret locū z gentē. Et hoc cōsiliū nō fuit sta bilitū. sz magis accidit cōtrū. q. a ppter morte xpi romani destruxerūt locū z gentē. ut dcz ē. Quoniā pones eos dorsū. i. terga uertē tes cōtra aduersarijs. z i reliquijs tuis. hoc ē pseqntib⁹ paucis. ppabis ultū eoz. mittēdo eos ad societatē eoz uñ math. xxv. dr. Discedite a me cē. z subdi tur. q. ppat⁹ ē diabolo z āgelis ei⁹ in fine

de cristo dictam habz. ij. dicens de credenti/bus i xpo. nō confundit eos fratres uocare. s. cristus dicēs i psalmo. Annūciabo nomē tuū fratribus meis. i medio ecclesie laudabo te. p pter qđ merito qdā noīe theophorus q. expo suit hūc psalmū ad litterā de dauid i psecuti one saulis. a qua tñ diuinitus fuit liberatus ppter hec z qdā alia fuit cōdemnat⁹ in syno do toletano. Igit seqndo cristi mathei iohā nis z pauli sentēciaz z determiationē eccl'ie iste psal. exponēdus ē ad lrām de cristi passi one a q̄ fuit diuinitus liberatus i sua gl'iosa resurrectiōe. Secundū hec igit i titulo huius psalmi s posito. p cerua matutinā itelligit hu manitas cristi. q. a sicut cerua d nocte latitat i cubili suo a q⁹i mane psilit. sic humanitas xpi tēpe noctis. i. in triduo sue mortis latuit q̄si i cubili corp⁹ i sepulchro. z aīa i sanctoz limbo. sz in mane tertia die resurgēs appa/ruit marie magdalene z p⁹ea discipul' i ma nifesto. Nec mirādū si humanitas xpi metha phorice dr cerua. q. a tali mō loqndi freqnt utit scriptura sicut genē. xlix. dr. Neptalim ceruus emissus dās eloq. a pulchritudis. De⁹ deus meus. psalm⁹ iste diuidit i duas ptes. q. a primo describit cristi ex carnis infir mitate. secūdo eius resurrectio ex deitatis uir tute ibi. Tu āt dñe. p⁹ in tres. q. a p⁹ circa passionem cristi describit ei⁹ derelictio a pa tre. secūdo eius derisio a iudeoz gente ibi. Ego āt sum uermis. tertio eius afflictio in passione ibi. Quoniā tu es. Circa primū dr̄ pmittit̄ i spū xpi passione in psona ei⁹ dicit. Deus deus me⁹. i. o tu pater deus meus rōne humanitatis a te create respice i me posituī afflictiōe. tū hoc nō ē in hebreo ut p dictum est. qre dereliqsti me in manibus iudeoz me pseqntiū traditū eoz uolūtati. lō ge a salute mea. s. corpali. q. a nō fuit pserua tus a morte. verba delictoz meoz. delicta po puli sua dicit. tum ppt membroz z capitis af finitatem. tū q. a fecit ea sua quodāmō susti/rendo p eis penā. in hebreo āt z i traslatōe hiero. uñ hebraicū hēt sic. Verba rugitus mei ut clamoris mei. q. a xps clamauit i cru ce uoce mag⁹ dicēs. heli heli cē. mat. xxvij. Deus me⁹ clamabo p die. q. a circa hora no nā diei clamāt i cruce heli. ut dr mat. xxvij. Et nocte pcedēte silr clamauit ad patrez p sua liberatōe dicēs. Pr mi si possibile est trāseat a me calix iste. Et nō exaudies. q. a nō fuit exauditus i ista oratione. Nō. n. pce

debat ex uolūtate deliberatiua sz ex ratiōe afflictionē z motū sensitiue ptis pponente ad offendā i xpo nō obstante hūane nature de ei⁹ integritate ē ps sensitiua. Et nō ad impietatē mihi supple hoc ostigit. q. nō sum exauditus imo in hoc apparuit maxima ei⁹ sapiētia. et ōntū ad hūanitatē. q. a iste modus liberatōis hūane nature fuit ueniētissimus. ut sic hō penam solueret q̄ debebat. z deus redimerz q. poterat. Tu aūt i sancto habitas. i. omnia sancte facis z ordinate. sz aliqn aliter ignorā tib⁹ uideat. i te speauerūt patres nri z libe rasti eos. de seruitute egipti. de captiuitate babilonis. q. liberationis fuerūt qdā figure huius liberationis p morte mea facte. ego aūt. Hic inter describit ipius xpi derisio cū dr̄ i psona eius. Ego āt sū uermis. i. ui lis z abhominabilis i ospectu iudeoz uñ ex speuerūt in facie eius z colaphis eū ceciderūt tanq̄s ptemptibile. ut hēt math. xxvij. z non hō. i. nō utens rōne. sz magis demonis agi tatione unde dicebāt ei iohā. vij. Demonium habes. Et obprobrium hoium. i. maiorū. s. sacerdotū phariseoz. Et abiectio plebis. s. populi cōmunis. sz. n. populus primo eū hono/rauerit. postea tñ deceptus a sacerdotibus eū ptemptsit math. xxvij. Pretereūtes aūt blas/phemabāt. iō subdit. Oēs uidentes me de riserūt me. s. tam maiores q̄s minores. ut di ctum est. Locuti sunt labijs. me uitupando z blasphemando. Et mouerunt caput. me si cut falsam pphetam notando. quid āt dice/rent sacerdotes eum blasphemātes. subditur. Speraut in dño eripiat eum cē. unde scri/bit math. xxvij. Principes sacerdotū me illu dentes cum seniores z scribis dicebāt. Alios saluos fecit. seipm nō pōt saluū facere. subdit Cōfidit in deū liberet eū nunc si uult. Quo niā tu es. Hic inter describit passionis af flictio i q̄ uerus hō recurrit ad diuinū auxi/lium dicēs. Quoniā tu es q. extrasti me de uētre. i. sup naturā nasci me fecisti de uirgi ne. Spes mea cē. quia sicut supra dictum est i xpo erat spes iquātuz i eo erat certa expe ctatio future gl'ie quo ad corpus. in te pie/ct⁹ sū ex utero. i. tibi i suppolito ubi unit⁹ a conceptiōis principio. de uētre mris mee de⁹ meus es tu. i. deū meū te cognoui. q. a aīa xpi ab instāti conceptiōis fuit repleta uirtuti/bus z scietijs. ne discesseris a me. subtrahē do auxilū tuū. cuius cā subdit. Quoniam tribulatio pxima ē. i. acerbitas maxia mee

52

passionis. Quoniã nõ ẽ q me adiuuet Jeri/
piẽdo ꝺ manib⁹ iudeoꝝ.sicut supra dictũ est
hec petitio ⁊ ꝺsimiles erãt rõis nõ ꝓ se sed
ueritatẽ nature passibil' oñdẽtes. Circũde
derũt me ituli multi .i.indei q ꝓpter inso
lẽtiã ⁊ carnis petulẽtiã uocant' ituli. Tau
ri pingues obsederũt me. qa iudei erant a
uari ⁊ diuitijs ꝑpinguati apparuerũt sup me
os suũ ꝺsiderãtes me deuozare sicut leo ra
piens ⁊ rugiẽs ex crudelitatis magnitudine
Sicut aqua effusus sũ .aqua.n.pfectius ef
fundit' de uase q̃s alij liquozes.qa de alijs li
quozibus effusis remanet sapoz ⁊ odoz.ꝓ hoc
itelligit' q. iudei ita ītẽdebant eũ admbilare
ut de deo nulla memoria remaneret ⁊ diſp/
sa sũt oĩa ossa mea .i.discipuli q debebãt ee
robustiozes.tũ iminente passione eũ reliquẽ
tes fugerũt diſpsi.ꝓpter qꝺ ꝓdixit eis xp̃s
iohã.xvj. Ueit hoza ut diſpgamini unꝰq̃s
i ꝑpa ⁊ me solũ relinquatis. Uel aliꝫ ⁊ ma/
gis iux litterã Sicut aqua effusus sum .i.
destitutus uigoze i pte sensitiua ꝓpter passi
onis hozozem iminẽtis Et diſpsa sunt oĩa
ossa mea .i.a iuncturis dissoluta. Tali mõ
dz geñ.x. Dñe i uisione tua dissolute sunt cõ
pages mee.⁊ nihil remansit i me uirũ fcm
est coꝛ meũ tanq̃s cera liquescẽs. Sicut enim
cera a calore ignis resoluit' .sic coꝛ humanuꝫ
ĩquãtũ est sensitiue ptis organũ hozroze ter/
ribilis iminẽtis.⁊ hoc fuit i xp̃o.nõ tñ fuit i
eo aliqꝺ deordinatũ. Ad cuius plenioze itelle
ctum sciendũ q. rõ deliberatiua aliter miti/
gat seu minuit dolozem iterioze aĩe. ⁊ aliter
dolore exterioze sensibilẽ i carne.qa primuꝫ
dolozem mitigat ĩquãtũ ibi ponit modũ uir/
tutis.ita q. nõ trãsgredit' limites recte rõis
⁊ hoc maxime fuit i xp̃o.secũdũ aũt dolozem
nõ mitigat seu diminuit direcꝛe.qa nõ obe/
dit pti itellectiue.minuit tũ idirecte p q̃ndã
redũdãtiã uirtutis aĩe ad coꝛpus.⁊ hꝰ ñ fuit
i xp̃o.qa sicut dicit Damascen⁹ ordinatione
diuina factũ ẽ ut quelibet ps faceret id qꝺ
erat sibi ꝓpꝝm.ut sic dolor sensibilis i xp̃o
essꝫ maxim⁹ ⁊ maxie meritoziuꝫ.ĩquãtum a
rõne deliberatiua erat maxie acceptus ꝓpt'
salutẽ buani generis.⁊ ad exp̃mendum ma/
gnitudinẽ hꝰ doloris sensibilis dicta sc̃ ista
de xp̃o. Effusus suꝫ sicut aqua .arui tanq̃s
testa uirtus mea .qa humoꝛ exp̃s i coꝛpore
xp̃i fuit quasi exhaustus p sudoꝛes sanguiẽs
de quo habet' luc.22º ⁊ p extractõem san/
guis i flagellatõne.coꝛonatõe.manuũ ⁊ pedũ
confixione ⁊ lateris apitõne. In cuiꝰ signuꝫ
post sanguinẽ exiuit aqua.ut hẽt' iohã.xix
ad ostendẽdũ q. coꝛpus remãsit q̃si exangue
⁊ arefactũ. Et oĩa ossa mea ꝺturbata sunt
qa deficiẽte sanguine deficit uirtus ossium.
Et lingua mea adhesit fauciꝰ meis ꝓp de
fectu humoꝛis. Et i puluere mortis deduxi
sti me .i.ad mortẽ p quã coꝛpa rediguntur
i puluerẽ.tñ coꝛpꝰ xp̃i ab hoc fuit pseruatũ
p sue resurrectiõis acceleratione. ut dictum
fuit ẽ psal.xv. quoniã circũdederũt me cães
multi .i.iudei se hũtes ad me.nõ sicut hoĩes
sz sicut canes rabidi. Cõsiliũ malignãtiũ ob
sedit me secũdũ q. dz math.xxvij. Mãe ãt
facto ꝺsiliũ ierũt oẽs ꝓncipes sacerdotuꝫ et
seniozes ppli aduersus ihesũ ut eum morti
traderẽt.⁊ uinctũ adduxerũt ⁊ tradiderunt
poncio pylato p̃sidi. Foderũt manusꝰ meas
⁊ pedes meos cluauis i cruce pfozẽda. Et sz
hoc fecerint milites p̃sidis q erãt gẽtiles.hꝰ
tñ factũ fuit ad ipoztunã p̃cẽ iudeoꝝ. Dinũe
rauerũt oĩa ossa mea .i.dinumerare potue/
rũt. Ad cꝰ itellectũ sciẽdũ q. qñ aliqs affige
batur cruci ꝓus accipiebat' mesura coꝛpis sui
a manu i manũ secũdũ latitudinẽ ⁊ a spatul'
usq̃s ad pedes secundũ lõgitudinẽ.ut i ligno
crucis fierẽt foramina.ꝓ q clauꝰ facilius pos
sent trãsire.⁊ sic factũ fuit de xp̃o.quãdo ãt
una manꝰ fuit pforata ⁊ affixa.humoꝛes cu/
currerũt ad locũ illũ.qa naturaliter currũt ad
locum lesum ⁊ sic nerui fuerunt retracti ad
illã ptẽ.⁊ iõ ad hoc q. alia manꝰ reduceret'
ad locũ foramis i ligno facti.opoztuit eã uio
lenter trahi cũ coꝛdis. Et idẽ itelligendũ ẽ
ꝺ pedibꝰ ꝓpter lesionẽ factã i ptibꝰ supio/
ribus ꝓpter quod ex tali uoleta coꝛpis ex
tensione apparebãt ossiũ iuncture.qa cristus
nudus fuit crucifixꝰ ⁊ sic poterãt ossa eius
dinumerari. ipi uero ꝺsiderauerũt ⁊ ispexe/
rũt me. estimãtes me puꝛ hoĩes eo q. uide
bãt me talia passũ. Diuiserũt sibi uestimẽta
mea secũdũ q. dz iohã.xix. Acceꝑunt uesti/
mẽta eiꝰ ⁊ fecerũt q̃ttuoꝛ ptes unicuiq̃s mili/
ti ptẽ unã. Et sup uestẽ meã miserũt sortẽ
.i.sup tunicã eiꝰ icõsutilẽ.ut dz ibidẽ. Et qa
nõ erat ꝺuemẽter diuisibilis miserũt sortem
qs hẽret eã totã. Tu ãt dñe . Hic oñter dꝰ
scribit' xp̃i resurrectio ex deitatis ỽtute.quã
christ⁹ hõ ꝓmo postulat dicẽs. Tu ãt dñe ne
elõgaueris auxiliũ tuũ a me quod fcm ẽ p
acceleratione sue resurrectõis q fca ẽ tertia
die. Erue a framea deus aĩam meam .idest

a morte uiolẽta que gladio solet inferri qꝺ
factũ ẽ p hoc.q. lz plage sibi iflicte ⁊ tozmẽ/
ta de sua natura deducerẽt hoĩez puꝛ usq̃s
ad sepationẽ anime a coꝛpore.tñ nõ fuit sic
sepata i cristo.sz ꝓpa uolũtate. secũdũ quod
di rerat in iohãne. Ego pono aĩam meam ⁊
nemo tollat eã sed ego pono eã a meipo.i. ꝓ
uolũtate mea.quod etiã fuit ostensum p ma/
gnitudinẽ clamoris in morte que nõ potuit
esse naturaliter in hoĩe sic ꝓpinquo morti ꝓ
pter quod cẽturio uidẽs q. sic clamãs exspi
rassz ait. Uere hic hõ filiꝰ dei erat.ut hẽtur
marc.xv. Et de manu canis unicã meã .i.
de ptãtꝰ iferni. q deuozat a uide sicut canis
Salua me de oze leõis .i.iudaici populi q̃s
uocat leonẽ ꝓpter crudelitatẽ. Et a cornib⁹
unicoꝛnũ .i.a psũptione ⁊ supbia militum q
me putabãt custodire intra sepulchꝝ. Nar
rabo nomẽ tuũ fratribus meis .i.apostolis
aliisq̃s discipulis q bus manifestauit suam re
surrectionẽ factam uirtute dei patris. secũdũ
qꝺ exp̃mit apl's hebze.ij.ut dictuꝫ est ꝺ. In
medio ecclesie laudabo te .i. in medio ogre
gationis fidelium.in qua post resurrectionẽ
annũciauit uirtutẽ dei patris ad laudẽ ⁊ glo
riã sui noĩs. Uel aliter In medio eccl'ie lau.
.i.faciã te laudari p apl'os aliosq̃s credentes
q in die pentecostes recepta gratia spũssacti
loqbant' uariis linguis magnalia dei act'.ij.
Qui timetis dñm .Hic ꝺsequẽter ex tãto
bñficio incitat alios ad laudandũ deũ dicit.
Qui timetis dñz .timoze filiali laudate eũ
coꝛde ⁊ oze uniuersũ semẽ iacob .i.uniuersi
imitatoꝛes fidei eius ⁊ opum glorificate eũ
coꝛã oĩb⁹ absq̃s timoze ⁊ uerecudia honoza/
tes eũ.qa gloria est honoꝛ exhibitus alicui
coꝛã multitudine in testimoniũ sue uirtutis.
ut dicit ꝺmẽtatoꝛ sup primũ ethicoꝝ timeat
eũ omne semẽ israhel nõ carnaliter.sz spũa
liter.secũdũ q. distinguit apl's ro.ij. Israhel
secundũ carnem ⁊ secundũ spiritũ. Quoniã
nõ spreuit me neq̃s despexit deprecationẽ pau
pis .i.cristi qa i paupze fuit natꝰ uersatus
⁊ mortuꝰ qa nudꝰ crucifixꝰ.⁊ i alieno sepul
chꝛo sepultus. Nec auertit faciẽ suã a me cẽ
qa cristus i oĩ oꝛone sua ꝓcedente ex uolun
tate deliberatiua fuit exaudit⁹. ut dictũ ẽ ꝺ
psal.xx. Apud te laus mea i eccl'ia mag⁴ .i
uerbũ ẽ cristi ad pr̃em directũ.qa cristus in
noie patris laudat' i eccl'ia ꝓ oẽ terraruꝫ
diffusa. Uota mea i.coꝛpus meũ ⁊ sanguinẽ
n.eũ uolũtarie a me oblata i cruce. Reddã
conuertendo substantiam panis ⁊ uini in coꝛ
pus meũ ⁊ sanguinẽ i sacro eukaristie. Ipse
est.n.sacerdos sumus q. hãc ꝺsecratione effi
cit uirtute diuitatis. Sacerdos aũt eccl'iasti/
cus est minister ꝓferẽs uerba ꝺsecrationis i
noie eius. In ꝺspectu timentiũ eum .i.fideli
um coꝛã q bus i eccl'ia ꝺficit' hoc sacramẽtũ
Ledent pauꝑes .i.uere bũiles ⁊ saturabũt'
qa ꝓficit eis hoc sacramẽtũ. Et laudabunt
dñm .qa cum diuinis laudibus ⁊ gratiarum
actiombꝰ debet accipi hoc sacramentũ. Ui/
uent coꝛda eoꝝ in seculũ seculi .qa uiuificat
spũal'r ⁊ eternal'r .Johã.vj. Si q̃s mãducaue/
rit ex hoc pane uiuet i eternũ ꝛc. Remisseꝫ
⁊ uertent' ad dñm .ꝓbuꝫ est ipiꝰ dauid ꝓui
dentis ꝺuersionez oĩuꝫ gentiũ ad fidẽ cristi
añ finez mundi.tõ subdit'. Et adozabunt eũ
adoratiõe latrie uniuerse failie gentiuꝫ .sic
ꝑ dictuꝫ fuit dañ.vij. Oĩs ppl's tribꝰ lingue
seruient ei. Quoniã dñi est regnuꝫ .genera
titer ⁊ ipe.s. xp̃s q. idem est cuꝫ pze deitatis
rõne. Mãducauerũt ⁊ adozauerũt .quia
nullus debet coꝛpus cristi sumere nisi adoret
.In ꝺspectu eiꝰ cadẽt .ex latrie reuerẽtia. qꝺ
pz ex eo qꝺ dz i hebzeo ⁊ i trãslatiõe .lxx.
uxr hebzeu .⁊ curuabũt genu .quod ẽ ꝓpe
latrie signũ .put diffusius declarauit hester.z
Oẽs q. descẽdũt i terra .i.oẽs mortales
homines. ⁊ aĩa mea illi uiuet .qa dauid ha
buit fidẽ xp̃i uenturi. ⁊ semen meũ seruiet
ipi .i imitatoꝛes mei fidei. In hebzeo aũt ha
bet' ⁊ animã suã nõ uiuificabit .sicut ꝺcoꝛdat
trãslatio ieronimi uxr hebzeũ q sic hz. ⁊ aĩa
eius nõ uiuet .⁊ est finis uersus ꝓcedentis.
⁊ secundũ hoc redꝺit' causa eius.quod ꝺ di/
ctũ ẽ. Et adozabũt i ꝺspectu eius uniuerse
familie gentiũ .Ex hoc.n. q. cristus humi/
liter ⁊ caritatiue exposuit sc̃ morti p hũano
genere meruit talẽ honoꝛẽ secũdũ q. dz phi
lipẽ secũdo. Humiliauit semetipz factus obediẽs
usq̃s ad mortẽ.mortẽ ãt crucis. ꝓpter qꝺ et
deus exaltauit illum ⁊ donauit illi nomen
quod est sup omne nomẽ.ut in nomine ihe
su omne genu flectatur cẽ. Et semen meuꝫ
seruiet ipi .idest fideles qui sunt semen xp̃i
annunciabitur domino generatio uentura
populi cristiani qi i regenerantur in cristo
aqua ⁊ spiritu sancto. que tempoze dauid
adhuc erat uentura et per oẽ diuulganda

⌊Et nunciabūt celi iusticiā eius⌋ i. ipsi apostoli aliiq; discipuli xpi q noiati sūt celi. ē psal. xviij. ⌊Justiciā ei⁹⌋ i. xpi. Et nō iusticiā ex opibus legis ex q bus nō iustificabat⁹ ad plenū hō. ut hēt ro. 4.º ⌊ppt'o q nascet⁹⌋ i. ppt'o xpiano ex aqua ⁊ spūsancto nasciturο ⌊quē fecit dūs⌋ spūali ⁊ nouo genere factiōis de qua dicit⁹. nos fecit ut essem⁹ iusti ⁊ ospcū eius ubi dicit glosa. p⁹ factio fuit de mihilo. secūda de sanguie ppo. ⁊ iō magis ē attēdēda ⁊ cōsiderāda q̄s pma. aDoraliter āt potest exponi psalmus iste de quolibz fideli q est mēbr̄ xpi q ī afflictiōe mētis uel corpis positus petit deo liberari. a q bus cū dei adiutorio resurgit saltē spūaliter ⁊ si nō corpaliter q a deus pmittit aliqñ fideles suos ī afflictionibus corpalib⁹ mori ut p meritū pacientie puenīāt ad maius pmiū celestis gloie. Jn ps. xxj. Deus deus me⁹. ubi dī ī postilla. Antiqui hebrei hūc psalmū exposuerunt.

Additio.

Jrca expositionē h⁹ psalmi duo uidēt pncipaliter addēda. pmus .s. circa expositōnē tituli. sed⁹ circa ea ad q̄ possz littera h⁹ psalmi recte applicari. Circa pmū spāliter cū ī titulo dicit⁹ secūdū hebraicā ueritatē⌊ p cerua matutina⌋ attēdēdū ē q. ī his uerbis pter illa q̄ a doctoribus iter declarant⁹ pōt notabiliter itelligi temp⁹ ppus ad q referenda sūt ea. ⁊ ī hoc ps otinent⁹. q. qdē tēpus incipit a tēpore quo passio xpi iminebat ⁊ termiat⁹ ī tempus quo sua resurrectio fuit manifesta. Ad cuius declarationē sciendū. q. dies artificialis put iter accipit⁹ ē latio solis sup terrā. unde iter q̄libet diē ⁊ noctem imediate pcedentē ē quoddā tēpus qd⁹ dicit⁹ crepusculū matutinū quod incipit ab ūcio splēdoris q apparet ī aere āte ortū solis ⁊ terminat⁹ in ipo solis ortu. q. qdē temp⁹. s. huiusmōi crepusculū pōt dici cerua matutina eo q. nūciat ortū solis ppinquū qd⁹ ē quoddā desiderabile ⁊ iocundum ecc. xj. ca.º Suauis est lux ⁊c. ceruus aūt in scripturis uelox nunc⁹ pul/chritudinis ē iuxt⁹ illud gen. xlix. ī postilla allegatū. cū aūt tēp⁹ ueteris testamēti nox dī sint ⁊ tēp⁹ noui dies appellat⁹ iuxt⁹ illud ro. xiij. ca.º Nox pcessit. dies aūt appropinq̄bit Cōseqūs ē ut iter diē noui testamēti ⁊ noctē uel ris pcedētis aliqd tpo itercipiat⁹ qd⁹ se hēat ut crepusculū iter pdictā noctē ⁊ diē. q. qdē crepusculū ī hac silitudine ppie incipit a tēpe quo passio xpi iminebat ī q.º splēdor redēptionis icipiebat oīm. lz. n. de tēpe passionis dī albac. ultio. ibi abscōdita ē fortitudo ei⁹. ibidē tū de eadē dī. splēdor eius ut lux erit. Termiat⁹ aūt hoc crepusculū ī māifestatiōe resurrectiōis xpi ī q̄ ppe ortus est sol iustitie ⁊ dies euāgelica manifeste claruit. uñ ī manifestatiōe resurrectiōis legit⁹ marc. 16.º ca.º Et ualde mane ueniūt ad monumētū orto iā sole ⁊c. Psalm⁹ igr̄ iste q tractat⁹ icipit a tpe passionis ⁊ terminat⁹ ī manifestatione resurrectionis ppe oppendit crepusculū interceptū iter nocte testamēti ueteris et diē noui. q. tēpus cerua matutina appellari debet rōe pdicta. Circa secūdū uero. s. ad quē littera h⁹ psalmi applicari possz attendendū ē q. dicere put postilla. dicit⁹ q. lra h⁹ psalmi satis possz applicari ad tribulatōnē ō iudeos p amā exercitatā. ut ī libro hester. ul' ad tribulationē eor̄ p nabuchodonosor ut rabi salo. dic. et h⁹ mōi nō solū ē a mēte seōr̄ ⁊ docto rū penit⁹ alienū ⁊ etiā ueritati lre manifeste ōrium. pmū pz ex allegatiōe apl'i ad hebr. secūdo de illo uersu. Narrabo nomen tuum fribus meis. q. allegat⁹ ī postilla. nō. n. apl's ocluderet hebreos si sūa h⁹ psalmi ad lram applicabil⁹ esset⁹ ad aliquā hystoriā pterq̄s ad materiā passiōis ⁊ resurrectiōis. imo apostol⁹ penit⁹ iutiliter allegasset⁹. Euacuarent enī hebrei suā allegationē asserendo hūc psalmū nō de xpo. sz de alijs posse itelligi ad litterā put postillator fatet⁹. lz minus recte. uñ non solū odemnādus ē exponēs hūc psalmū de dauid ad lram uel ppt'o israbelitico ⁊ h⁹ p/terq̄s d⁹ xpo put ī synodo toletano. p postil latorē allegat⁹. sz etiā asserēs q. lra h⁹ psal. talib⁹ ē satis applicabilis ē a mēte seōr̄ alienus. imo expresse uidet⁹ ō auctoritatē xpi in cruce clamātis. hely hely lamasabatim. in q̄ māifeste oñdit hec ūba debere itelligi. ⁊ p cōsequēs illa q̄ ī psalmo sequūt⁹. uñ ⁊ glosa ordinaria ī hoc loco sic dicit. Jste psalm⁹ suffi/ceret ī testimoniū dñice passionis ne qua sit alicui excusatio ne q̄ ambigutas. hec ī glosa ⁊ sic pz pmū. Secūdū pz. nā lra psalmi plane loquit⁹ quasi de una psona singulari in maxima afflictione existēti. que quidem psona loqtur ut p se distincta. nō solū a psequentibus. sed etiā a fratribus ⁊ cōplicibus. unde p sona illa tribulatissima expresse dicebat⁹⌊ narrabo non. ē tuū fratribus meis⌋. similiter ⁊

⌊In medio ecclesie laudabo te⌋ tanq̄s ab ipis fratrib⁹ ⁊ ab illa congregatiōe ptūc distincta Ex q.º pz q. lra psalmi nō pōt itelligi de congregatiōe fideliū ī psecutiōe amā ⁊ nabucho donosor ⁊ similiū. ī q b⁹ psecutiōib⁹ fidelium congregatio iter affligebat⁹. Que attendēte quidā hebreor̄ expositores de dc̄ ī psecutōe saulis poīto ⁊ ab illa diuit⁹ liberato hc̄ psal. exposuerūt ut possz itelligi q̄ in psona singulari ⁊ nō de collectiōe seu populi multitudine. quia hoc eēt manifeste ō totā formam psalmi ut dōm ē. Sz nec hoc stare pōt. obstāt enī plures uersus q. h.º nullo mō paciūt⁹. sic cū dī. foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos ⁊c qd⁹ nunq̄s de dauid legit⁹ nec ēt q. fuisz ī p secutiōe saulis q̄litercūq̄s uulnerat⁹ nec ossa sua dinūerata. sil'r neq̄s uestimēta sua p adūersarios diuisa. nec sup uestē suā singulare⁹ ad uersarij sortē misissent ut ē māifestū in sua hystoria. Nec etiā dici possz q. h.º eēt d⁹ mēte aduersarior̄ ls illud nō potuissent effcūaliter adiplere. nā cū dauid ī sua psecutōe pauprime uiueret ⁊ mendicatiue nulla rō patit⁹ q. saul ⁊ sui ocupiscerēt uestimēta ipius dc̄ hr̄e ⁊ multe min⁹ sup eā sortes mittere cum ūsimiliter essent ulissimi pcij. milites aūt q hoc fecerūt cē uestimēta xpi moti fuerūt ex alia rōe put dixi in hoc passu ī additōe sup iobā. xix. q. quidez rō ī dc̄ nō hz locū ut pz eādez rōez ossideranti ibidē. Similiter sūt et ⁊ alij uersus cē finem psal. q secūdū hebraicā ūitatem ppissime itelligendi sūt de xpo et de nullo alio ut ī patebit ⁊c. Jn eod⁹ ps xxj. ubi dī ī postilla. ut sic dolor sesibil⁹ ī xpo eēt maximus.

Additio.

On solū dolor sensibilis ī xpo q̄ causat⁹ ex corpali nociuo fuit maxim⁹ iter dolores pūtis uite sz etiā dolor iterior q causat⁹ ex apphensiōe alie⁹ nociui qui tristicia dī. fuit etiaz maxi⁹ iter similes dolores ut scs tho sufficiēter declarat ī 3ª pte. q. xlvj. Nec est dicendū q. dolor iterior ī xpo fuit mitigat⁹ p rōez deliberatiuaz inq̄tuz pōit ibi modū seu mediū ūtutis put uī postilla. sentire. Nā secūdū dictamen rōis xps hūit dolere p cūb⁹ pcis hūani generis p quib⁹ satisfacie bat ⁊ q̄i sibi attribuebat dicens. ūba delicto rū meor̄. Similiter hūit dolere naturaliter iuxt⁹ dictamen rōe rōis p amissiōe uite corpalis q̄ amissio tantū est magis dolenda rōnabiliter q̄sto uiuens q̄ eam amittit est magis ūtuosus sec⁹m phūz ethicor̄. Ex quib⁹ osiderationib⁹ dolor xpi interior etiā cū moderamīe rōis osiderat⁹ māifeste fuit maxim⁹ ad nullū. n. puz uiatorē ptinuit dolere seu tristari p oīb⁹ pccis hūani generis p mod⁹ satisfactiōis sil'r nec aliqs pur⁹ uiator aiaz tā ūtuosa dimisit. ⁊ sic pz q. dolor iterior xpi secūdū rōez moderat⁹ fuit maxim⁹ ī suo genere. uñ xps de dolore corpali nō legit⁹ oqn i lz fuit maxim⁹ ī suo genere de dolore tū iterioū q̄ ē tristitia legit⁹ dixisse. Tristis ē aia mea usq; ad mortē marc. 14.º ca. uñ ad expri mēdū magnitudinē h⁹ doloris iteriorīs q ī corde pncipaliter osistit dī⌊ factū ē cor meū tanq̄s cera liquescēs ⁊c⌋. ex uehemētia enī tristitie q̄ maxime ōriat⁹ roborī cordis cor dī liq̄fierit q̄i dissolui. Sil'r q. dī⌊ aruit tāq̄s testa uirt⁹ mea⌋ referendū ē ad dolorē iteriorē. s. ad tristiciā q̄ ē ualde exsiccatiua. uñ per. xvij. ca. Sps tristis exsiccat ossa. Alia āt ut cū dic. dispsa sūt oīa ossa mea. sil'r. ⁊ foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos. ⁊ h⁹ mōi re ferēda sē ad expssione. n acerbitatis doloris sensibilis ⁊ exteriorīs. Jn eodē psalmo ubi dī ī postil⁹ foderūt mā⁹ meas ⁊ pedes meos

Additio.

Ebrei tñi timuerūt ocludi ex isto passu. s. cū dr̄. Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos. qd⁹ nulli alteri de otētis i sac̄ scriptura nisi xpo in cruce māib⁹ ⁊ pedibus pforato applicari possz q. eor̄ puersitas litterā ātiquā corrūpit. uñ ubi dr̄. foderūt. fixerūt ibi aliā dictionē. q̄i similis platiōis sic q. ubi lra hēbat carn. qd⁹ significat idē q̄i leo. quor̄ neq tia sensus lr̄e testat⁹ cū māifeste appareat iconson⁹ ⁊ defectuosus. Est. n. sensus pdē lr̄e sic scorrupte talis⌊ Consilium malignantium obsedit me quasi leo manus meas ⁊ pedes meos⌋ nulla enim cōuenientia rōnabilis uidet⁹ ad hoc ut leo obsideat specialiter man⁹ ⁊ pedes. Jn eodē psalmo ubi dicit⁹ in postilla. Erue a fra mea deus animam meam.

Additio.

Causa ex qua mors xpi de dirco subsecuta ē fuerūt psecutorēs⁊ occisores ipius q sufficiētē cāz mortis ei tulerūt eū intētione occidendi ipsum

ꝫ effectu subsequente. Sz xps fuit cā sue mortꝭ idirecte. s. q nō ipeduit cū ipedire potuisset uł aduersarios repmēdo sic ut nō uellet aut nō posset eū occidere uel oseruādo naturaz carnis sue in ea quocūqz lesiuo opprimeretꝭ qđ ipedimētū aīa xpi inqztū unita verbo dei poterat facere scdz augustinū i. iij. de trini. sz qa hoc ñ fecit dz suā aīaz posuisse put scs tho. latꝰ i ꝛtia pte. q. xlvij. declarat. Jn eodꝫ psal. ubi dz i postilꝭ edet paupes ꝫ saturabũt

Additio.

Otāda uidet dña iter hoc q dic Edet paupes ꝫ saturabũt ꝛc. ꝫ q. i. segtur. māducauerūt ꝫ adorauerūt oēs pigues terre. nā lz utrobiqz logt de māducatiōe corpis xpi ut diter tenetur. tñ paupes spū q sūt uere bumles ꝫ imitatores xpi dicēdus. discite a me qa mitis sū ꝫ būlis corde. math. xj. cū edūt hoc sacrm saturātur. qa i mēte reficiūtur silr. ꝫ laudāt deū p hoc sacrificiū laudis silr ꝫ uiuēt corda eoꝝ i secm secla iuꝝ illud Joha. vj. ca. q māducat hūc panē uiuet i eternū. Sz pigues terre. s. q terrenis sūt ipi guati lz māducēt sacrāliter ꝫ adorāt corpal r tñ nō saturātur. qa mētaliter nō reficiūtur. nec uiuēt p hoc i seculū sz potiꝰ i ospcū eiꝰ cadēt ꝫ descēdūt i terrā. Nā q idigne māducat iudiciū sibi māducat pꝰ corꝝ. xj. uñ notāter dic. i ospcū eiꝰ. qa solus deus uidet quo cadūt ꝫ discīnit q sumūt ad uitā ꝫ q ad mortē. Hec expositio istoꝝ uersuū accipitur a glosa ordinaria. ꝫ uł magis osona rei ꝫ lre qz exponit postil. Jn eodē psalmo ubi dz in postilla. Et anima mea illi uiuet.

Additio.

Liēdū q ab illo loco ubi dr in trāslatiōe nra. Et aīa mea illi uiuet ꝛc. usqz i finē psalmi hebraica ueritas sic hēt. Et aīam suā nō uiuificabit ꝫ ē finis pcedētis uersus p postilla. dicit. Et segtur i alio uersu. uiuēt ꝫ anūciabūt iusticiā eiꝰ ppło q nascetur quē fecit dñs. Ad quoꝝ uersuū planū itellectū cō siderandū ē. q. cū psalmista i hoc psalmo declarasz xpi angustias ꝫ obprobria ꝫ tormenta ꝫ hꝰmōi passiones. similter ꝫ cū hoc ostē disset istātiam oratiōis xpi p sua liberatōe. ut cum dicit. ne discesseris a me. salua me ex ore leonis. ꝫ hꝰmōi. Et ñter expssisset tpm fuisse exauditū cū dicit. nec auertit faciē suaz a meꝫ cū clamauero ad eū exaudiuit me. Cōsequnter ēt declarasz sublimationē ꝫ uniuersalitatē regni eiꝰ dicēdo. Cōuertētur ad dominū uniuerse familie gētiuz quomā dñi est regnuz ꝛc. māducauerunt ꝫ adorauerūt. Ex istis simul osideratis quoddā ābiguū posset oriri spāliter apud ātiquos q hoc hēbāt tñ ex pphetico uaticinio qđ qdē ābiguum seu dubiū posz esse tale. s. qliter xps ex tāta afflictiōe fuisz liberatꝰ ꝫ deuenisz ad tantuz dñiuz ꝫ honorē. utz. s. p oppressionē iimicoꝝ supādo eos corpaliter p se uel p alios put otigerat ipi dauid q fuerat xpi figura. uel alio mō ad q declarādū dic ꝫ aīaz suā non uiuificauit. hoc ē dze q victoria sua fuit p mortē pparz. i qbꝰ uerbis denotat mortem xpi eē uolūtariā nō tñ ab ipo dꝰ directo causatā ut dictū ē. dicēdo. n. Laīaz suā nō uiuificauit subintelligit cū hoc facere posset ꝫ sic fuit uolūtaria. qa tñ nō dixit aīaz suā morti ficauit. uidet inuere q ñ fuit causa sue mortis de directo sz p idirectū. s. nō removendo cās mortificātes. Cōsequnter restabat declarā dū quo post mortē xpi q sine successiōe seu posteritate carnali discesserat fides sua fuisz p orbē divulgata. ad quod declarādū subiūxit Semē seruiēs ipi anunciabit dño in generatiōe. hoc ē dicere q lz xps nō habuit semē carnale qđ ei succederet i fide sicut abrahā. hūit tñ semē spuale. s. apłos ꝫ discipulos seruiētes ipi q reputant apud deū i generatione. s. spuali q qdē apłi ꝫ alij discipli anunciaturi erāt iusticiā xpi ppło fideli qui nascitur erat secūdū spiritū. q qdē ppłs a dño a quo fides ꝫ caritas infūdunt fcus est ꝫ hoc ē q dicit uenīet. s. apłi ꝫ hꝰmōi et annūciabūt iusticiā eiꝰ populo q nascet quē fecit dñs. Et sic pz mānifeste q materia hꝰ psalmi incipit a tempe quo passio cristi imminebat. ꝫ terminat in tempus i quo sua resurrectio incipiebat manifeste divulgari qđ tempꝰ cōgrue cerua matutina nūcupat rō ne patus dicta ꝛc. Jn eodem psalmo. xxj. ubi dicitur in postilla. Moraliter aūt posset exponi psalmus iste ꝛc.

Additio.

Jfficile eēt imo ꝫ ueriꝰ ipossibile istū psal. ueracē exponere de quolibz fideli i afflictōe mētis seu corpis posito ꝛc. put postil. dic

Uersus. n. huius psalmi p maiori pte sic dicūt de xpo ppe q de nullo alio verificāt. unde recte tenēdū ē cū glosa pallegata q. psal. iste ē ppe testimoniū pphetic̄ dnice passionis.

Replica.

In psal? De? me? respice in me ꝛc. Burgen. ondit se p senio deliberare. Nā ponit postilla. exposition̄e. quā tñ ex itentiōe repro bat. ꝫ de xpo expositione pleqt̄ ꝺ iudeos p totū. Jn q̄ expositōe notat postilla q. rō deliberatiua alr mitigat dolorē iteriorē aīe. ꝫ alit̄ dolorez exteriorē i sensu ꝫ i carne. pmo mō mitigat directe ponēdo ibi modū vtutis q̄ mitigatio hūit locū i xpo. sc̄do mō nō mitigat nisi idirecte p modū redūdātie vtutis i carnē. ꝫ hec in xpo nō fuit sz suspendebat a diuitate. Fuit igr dolor ille maximꝰ. huic mō dicēdi burgen. ualde molestus audacť sñ distinctōe ꝺic̄. uolens q. etiā xpi dolor fuit maxiuꝰ cū moderamīe deliberatiue ꝫ rōe ratiōis osideratꝰ nō ppendēs quātis distinctionibꝰ utqť doctor subtilť. li. z. dis. xv. tā in pticeutibꝰ ad distinctionē portionū q̄z affecti onū. Cū. n. ostet xpi passionē puisā a deo ut pbať i ultio tractatu pmi libri sñiaz. Cōstat etiā sic puisaz ex sūma caritate exhibitā. qa maiorz caritatez nemo hz ut aīaz suā ponat qs p aīcis suis. q̄ sť mitigatiua put ad rōez ptinet deliberatiuā. quo ad puisionem dicit brs Greg. Jacula minꝰ feriūt q̄ puidenť uñ mala tollerabiliꝰ suscipiunť puisa. de caritatiua exhibitōe dic̄. b. Bern̄. Seua ꝫ imania dť lc̄abilia facit hō. caritas. n. nomē difficultať erubescit. supple accidente plena deliberatōe Uñ ꝫ si affectōe comodi aīa xpi tristabatur rōe ꝺiuctiōis ad appetitū sensitiuū. Affectōe tñ iusti talis tristicia mitigata fuit rōne deliberatiua ꝺiucta fini puiso ꝫ ex sūma caritate exhibito. Nec ualz q. burgen̄. adducit q. iō dolor ille etiā rōe deliberatiua moderatꝰ debet esse maximꝰ q̄a p oibus peccatis satisfactoriꝰ. nā si puisū fuisz mīmꝰ dolor imo nullus suffecisz sicut. n. solo uerbo dei cūcta sūt creata. ita solo ipius nutu poterāt sufficienť recreari collapsa. Undť sci doctores ꝫ magister sñiaz lz dť dolore aīe xpi modestiꝰ locuť q̄z burgen̄. nō. n. audent in ea cōcedere dolorem passiōis sz solū p passionis. Unde etiam glosanť dicta beati hil. ꝺ burgen̄. itētionem extreme loq̄ntis de xpi passione ad instar celi aerem pforantis ꝛc. Jd etiam q. burgensis secūdo adducit nō plus pbat nisi q. dolor aīe xpi ut ꝺiuncte appetitui sensitiue ex affectiōe ꝺmodi fuit maximꝰ q ex rōne deliberatiua ꝺiucta fini ꝫ inixa affectioni iusti fuit mitigatus. Primo mō respexit uolita. secundo mō acceptata. Et est quodāmō silr de p icientē merces tēpe piculoz. Unde pensādo i hac materia decisionez doctoris subtilť apparet burgen̄. temere locutū ꝫ ad pauca respicientem ꝫ delirādo se in ꝺictoriꝰs ꝺuoluentez dicit nāq̄s in fine huiꝰ corruptōis q. xps nō legiť conqstus de dolore corpali. ꝫ statim pꝰ cōcludit q. ea q̄ dicit hic q̄rendo dispsa sť oia ossa mea ꝫ silr. foderūt manus meas et pedes meos ad dolorez corpalem debeāt referri q̄ est manifesta cōtradictio. ulteriꝰ quo q̄z delirādo circa illū passū māducauerunt ꝫ adorauerunt omnes pingues terre. cadent omnes q descendūt in terrā. dimittit hebraicā ueritatem ꝫ innitiť cōtra suū morez nře trāslationi. ꝫ exponit ly cadēt in mala significatiōe. cū tñ brs sero. ex hebraica trāslatōe expōat i bono. ponēs p ly cadēt curuabunt genu quod ē signū latrie adorationis requisite ad dignā sacre eukaristie ꝺionē. Et cum postil. cū btō sero. exponat secūdū allegata p eū hebraicā ꝺitatē. burgen̄. tñ eū quēadmodť ꝺsueuit nequaq̄s reprehendit. Et cū dicit postil latoꝝ hūc psalmū moraliter posse exponi de quolibet fideli i tribulatione posito ꝛc. burgensis dicit hoc fore ipossibile ex sophistica rōe. qa ut iqt sic ppe dicūť i hꝰ ps ꝺtēta dť xpo q. de nullo alio pnt verificari si ult dze ppe uez ē sz nō ꝺ postil. q nō dicit ppe sed moraliter ꝫ trāslūptiue. cū. n. xps tribulatus dixit adlitterā ppe. foderūt manus meas ꝫ pedes meos. q̄re sic fidelis nō pōt dicere trā slūptie manꝰ suas. i. opa sua. fodi i. calūpniari ꝫ sic de alijs. unde pz burgen̄ hic ꝫ alibi uel iuidū ul deliq. qa sine rōe lire iconsonū.

Omin? regit me ꝛc. Huic psal? pmittiť talis titul? i hebreo. ps dauid. ꝫ i trāslatiōe Jero. iuxta hebraicū. Cāticū dť. ꝫ idē ē. qa cātus ꝫ psalmus idē signāt. Et pz expositio ex ꝺ dictis. nisi q. dicit hic rabi sa. q. aliqñ spūsanctus tāgebat mentē dauid ꝫ postea canebat psalmum. ꝫ tūc i titulo talis psalmi pponiť cāticū nomi ipi? dauid. Aliquando autem econtrario dauid incipiebat canere cum

instrumēto ad excitādū deuotionē suā. sicut legit̄ q̄rto reg.xº de heliseo. Cūq; caneret psaltes fcūs ē i eū spūs dñi rč. Et post dauid senciebat tactū spūſci.ꝝ i titulo ps fic facti p ponit̄ uel pmittit̄ nomē dauid cāticoꝝ Dñs regit me].dicit aliq ꝙ dauid fecit hūc psal. ꝑuidens i spū captiuitatis babilonice redituꝝ in cui⁹ psona dicit¦ Dñs regit me]q̄a rdist i terrā israbel diuīa gubernatioē¦ Et nihil mihi deerit]q̄a in uia defectū notabilem nō hūit¦ In loco pascue ibi me collacauit].i.in terra israbel q̄ ē fortilis. Sz istud nō bñ ꝺſo nat ei ꝙ ꝺz neemie.v. vbi ꝺz ꝙ ppl's q̄ rdie rat de captiuitate erat i tāta pauptate ꝙ ali q̄ disponebāt uēdere filios suos ꝝ filias i ſer uitutem. ꝝ alii possessiōes suas ut possēt hze alimēta ad uiuendū. ꝑpter qd'ra. ſa. 'alit̄ ex ponit.ſ.de psona ipi⁹ dc̄ q timore saulis cū uiris suis ad regē moab fugit.ut hēt̄.i.reg. xxij. Sz q̄a cū dauid fuerūt hoies fugitiui ꝝ debit̄ obligati.ꝝ p ꝺſeqns ad ydolatriā ꝝ a⁹ mala pni.gad ꝑpheta de mādaºdñi dix̄ ipi dauid ꝙ nō maneret ibi ſz iret i terrā iuda. qd' ꝝ fecit.uñ ꝝ ibi subdit̄.ꝝ pfect⁹ est dc̄ ꝝ uenit i ſaltū areth.ofidens de puisiōe diuīa Et dicit hic rabi ſa.ꝙ diuina ꝓtute fcūs est ille loc⁹ babūdās fructibus ꝝ aīalibus ꝝ irri guis fōtib⁹.ut dauid ꝝ uiri eius possent sustē tari ibi ꝝ nō hērent occasiones ydolatrandi remanētes i terra moab.pōt etiā dici absq; tali miracl'o ꝙ ille salt⁹ erat fertilis ꝝ ab ha būdans uictualibus.ꝝ ꝙ fuerit ille saltus de quo ꝺz p° reg. Oēq; terre uulgus uenit in ſaltū i quo erat mel sup faciez agri.ſ.fluens de arboribus i q̄b⁹ apes mellificabāt i ma/ gna habūdātia. Et de eadez materia ē psal. xvij.ō positus. Differt tñ i hoc ꙗ hoc ꙗ ꝺe puisione dei i uictualibus. Secūdū igz hūc sensū dicit dauid¦ Dñs regit me ꝝ nihil mihi deerit].ihoc dicebat de uiris suis timē tibus redire i terrā iuda ꝑ iopia eo ꝙ erāt debitis obligati.ut hz̄ p° reg.xxij.ꝝ est sen sus¦ dñs regit me]p ꝑpheta⁊ suaz in terraz iuda me reuocando¦ ꝝ nihil mihi deerit].ex quo.n.me i terrā sui cultui dedit̄ ꝝuocauit teneo firmiter ꝙ de uictu ꝺuenienti mihi et societati mee ꝑuidebit¦ i loco pascue].i.bone sufficientie ad uiuendū¦ ibi me collocauit]q̄a i ſaltu areth erat locus sufficiens ad uiuen/ dū ut ꝑdictū est.ex quo ꝑz sentencia ci⁹. q̄a subdit̄¦ suu aquā refectiōis animā meaz cō uertit]q̄a ꝑius timoris saulis uolebā mane re i terra gentiliū mō uolo ꝺtrariū¦ Deduxit me sup semitas iusticie].i.reduxit me i locū sue culture q̄ est iusticia ꝑfecta¦ ꝑpter nomē suū].i.ne ego uel uiri mei aliqd agerem⁹ ꝺ honorez nois sui.ut ꝑdictū est¦ Naz ꝝ si am bulauero i medio ūbre mortis].i.in periculo mortis ex ꝑsecutōe saulis ītra regnū suum. ¦ Nō timebo mala]ab eo excogitata¦ Q.º nā tu mecū es]tāq; defēſor fortis. Et i hoc dirigit dc̄ vbū suū ad ipz deū¦ Uirga tua ꝝ baculus tu⁹ rč].i.defensiōes tue ꝝ q̄ desi/ gnāt̄ noīb⁹ baculi ꝝ uirge¦ pasti i ꝺſpectu meo mēsā].i.victū sufficiēte¦ aduersus eos q tribulāt me ¦ .ſ.saul ꝝ ei⁹ ꝺplices¦ Impigua sti i oleo caput meū.q.d.ñ solū ꝑuidisti mihi de cibo sz etiā ꝺnēuenti ꝺdimēto 'qd' nomie olei designat̄¦ Et calix me⁹ iebrias q̄s ꝑcla rus ē].i.nō solū mihi ꝑuidisti de cibo sz ēt de potu ꝺuenienti¦ Et mia tua subseq̄t̄ me] ꝑuidēdo mihi sufficiēter succedēti tē pe¦ Ut ihabitē i domo dñi].i.i terra ubi uigz cul/ tus dei¦ i l̄ogitudine diez].aDozalit̄ pōt ex poni ps iste de hoie deuoto fugiēte a sec'o tanq; loco piculo.ꝝ itrāte locū religiōis ma/ xime mēdicātis ofidēs de diuīa ꝑuisione et defensione ab aduersariis nō solū corpis sed etiā mētis. In psal.xxij. Dñs regit me.

Additio.

Abulatio rabi salomonis in hoc loco nullū habet fundamentū i sacra scriptura imo ꝺtrariū h⁹ quod asserit hēt̄ in psalmo.lxij ꝙ psalm⁹ factus fuit i deserto iudee cuz ibi esſz fugitiuus ꝑut in illius titulo cōtinet̄ ꝝ ibidem exꝑsse dicit̄ ꝙ dauid erat in terra deserta i uia ꝝ iaquosa.unde apparet falsitas fictionis ra.ſa.dicentis ꝙ ille locus habūda/ bat fructib⁹ ꝝ flumibus ꝝ hui⁹mōi.q̄ qdez fictio malitiose fabricata est ad euacuandum uez sensum huius psalmi in quo regimē ec clesie sub xp̄o pastore ꝺnotat̄ inuendo ex cellentiā hui⁹ regimīs respectu antiqui. Ad cuius declarationē sciendū ꝙ cum psalmista in fine ꝑcedentis psalmi dixisset sententiona liter ꝙ populus erat nascit urus quem fecit domin⁹ noua scilicet factōe p regenerationē In pn̄ti igr̄ psalmo hāc materiā ꝓseq̄t̄ decla rādo effectū seu fructū huius noue factionis seu regeneratōis.licet enī ꝺtinuatō materie ñ sit necessaria i oībus psalmis secūdū ſero.i

plogo.nō ē tñ incōueniēs ut aliq duo psal/ mi ꝺtinui ꝙuicem in materia ꝺtinet̄. imo se/ cūdū glosā in plogo psalteriꝝ talis ꝺtinuatō .ſ.duoꝝ psal.ad minicē sepe ꝺtingit q.qdem effcūs seu fruct⁹ ꝓncipalis h⁹ noue factiōis ē illū nouū ppl'm dirigere seu deducere ad ui tā eternā.quod notat̄ cuz dr̄ in fine psalmi ut inhabitē in domo dñi in l̄ogitudine diez. uñ ppl'us iste nouus deo regratiādo narrat qūo ad uitā eternā deducit̄ p xp̄m pastorꝝ excellentioꝝ mō q̄s ppl's ātiquus deducebat̄ Et ꝑ hoc oñdit in generali dicēs¦ Dñs re git me ꝝ nihil mihi deerit.hoc ē dicere. sum sub regimine talis pastoris quod notabile ē ut nihil mihi deficiat.cui⁹ oppositū in ātiq⁹ ppl'o legit̄. Nihil.n.ad pfectuz deduxit lex ad hebze.vij.ca. Secundo descendit ad ꝓticu/ laria declarādo inicū hui⁹regimīs dicēs¦ In loco pascue ibi me collocauit] ꝑ loco pascue intelligende sī diuine scripture ī q̄b⁹ fideles pascunt̄ ꝓut fuerat ꝓmissuz ieremie.xij.ca. Et pascet uos sciētia ꝝ doctrina quod iple/ tū fuit p xp̄z.uñ luc.xxiiij. Tūc apperuit illī sensuz ut intelligerēt scripturas.c⁹ oppositū de ātiquo ppl'o legit̄ ysa.vij.ca.liga testimo nū sig̃ legē. Cōseqnt̄ tertō dicit¦ Sup aquā refectiōis educauit me rč].q̄a p⁹q; fidelis in ſtruit̄ de fide ī lo° pascue ꝺnter deducit̄ sup ¦aquā refectiōis].ſ.baptismi in quo reficiūt̄ q̄ uires ꝑ peccatū amiserāt ꝝ sic aia ꝺuertit̄ ad statuz iusticie.q̄ qdem aq̄ in ātiquo ppl'o nō legit̄ nisi secūduz ꝓmissionē.ut ibi ezech xxxvj. Effundā sup uos aq̄s mundas ꝝ mū dabimī. Cōseqnter q̄rto dicit¦ Deduxit me ꝑpter semitas iusticie rč.uñ post baptismuz reqritur ābulare sup semitas iusticie.ſ. ꝑce/ ptoꝝ dei.q̄a secūdū ꝛug.in uita dñi nō ꝑgre di regredi ē.ꝑcepta āt dei in euāgelio ꝺtēta semita iusticie debent dici eo ꝙ arcioza sunt q̄s ꝑcepta legis.cū nō solū manū sz etiā ani/ mū ꝓhibent.iux̄ illud math.v. Nisi habun dauerit iusticia uestra plusq; pharisēoruz rč. Cōseqnt̄ dicit¦ ꝝ si ābulauero in medio um/ bre mortis rč ¦ .ſ.i ūbra fec'i quod caligine peccatoꝝ obscurat̄ ꝝ ad mortem ducit¦ non timebo mala quonīā tu mecū es] ſ. p disci/ plinā q̄ denotat̄ ꝑ uirgā iux̄ illud ꝓuer.xiij Qui ꝓit uirge odit filiū suū.ꝝ p dulcem gu bernationē seu sustentationē. q̄ ſignificatur p baculū.iux̄ illud thobie.v.ꝝ.vij.Baculꝰ se nectutis nr̄e.ī q̄b⁹.ſ.uirga ꝝ baculo sacr̄m penitentie itelligi pōt qd' ē ꝑꝑuz remediū ꝺ umbrā mortis quod q̄dez sacr̄z penitentie ꝑ quod fit remissio pcōz ꝓprie animā pecca tricē ꝺſolat̄.unꝰ ysa.xl ca.cū dixiſſz. Cōsola/ mi ꝺſolami ppl'e mi rč. Infra subūgit loqm̄ ad coz irl'm.q̄ q̄dez ꝺſolatō ī ātiq⁹ nō fuit. uñ jere.ſ.Elōgauit a me ꝺſolatorē rč. Cōse/ qnter sexto dicit¦ Paraſti i ꝺſpcū meo mēsā .ſ.ꝺtionez cozpis xp̄i¦ aduersus eos q tribu/ lāt me].q̄a idigne sumētib⁹ obē.q.n.mādu cat idigˢiudiciū sibi māducat.p⁹coz.xj.º Q.º q̄dē sacō debite sūpto.caput.ſ.mēs sumētis oleo leticie.ſ.gr̄e spūali ipinguat̄. unde seq̄t ¦ Impiguasti ī oleo caput meū] scd'm illud ecc.ix.ca° Oleū de capite tuo ñ deficiat q̄ q dē mensa ī antiq⁹ nō habuit locū nisi figu/ ratiue.exo.xv.ca.ubi legit̄ de mēsa posita i tabernaculo sup quā erūt panes ꝓpositionis Et seq̄t̄ septimo¦ Et calix meus iebrias q̄s ꝑclarus ē¦ .i.calix sanguinis xp̄i q sic iebri/ at recte sumentē q⁹ dat oblitionē terrenarū cogitationū.ꝝ sic q̄s ꝑclarus ē. distinguit tñ mēsam ꝝ calicē nō q.a diuersa sacra ſz quia sub diuersis spēbus sūpta ꝝ iter ea iterponit ipiguasti in oleo caput meum.q.a inpiguatio mētis debite sumētiū oleo spūalis leticie ꝺis effcūs ē utriusq;. Cōseqnter octauo dic¦ aDi sericoꝛdia tua subsequet̄ me].q.a ad h⁹mōi gr̄az ꝑcedentiū reseruationē reqrit̄ mia sub seqns ad custodiā.sicut ī collca ꝺz. Gr̄a tua ꝺñe sup nos ꝓueniat ꝝ sequat̄.q̄ q̄dē gratia subsequēs nō fuit in antiquo populo cui⁹ te stamentū fuit quodāmō factū irritum.jere. xxxj.ca. Fereā cū domo israbel ꝝ domo iu/ da pactū nouū nō sicut pactū quod pepigi cū patrib⁹ eoz quod irritū feci. Cōseqnt̄ nono dicit¦ Ut inhabitē in domo dñi ī l̄ogitudine diez ¦scz ī domo dñi nō manufacta. sicut in ātiquis ſz ī illa in qua eternaliter uiuit̄.unde dicit cōcludendo oīum ꝑdictoꝝ finē¦ ut inha bitem in domo dñi ī longitudine diez ¦ Hec expositio ꝑ maiozi pte accipit̄ ex glosa oꝛ/ dinaria.ꝝ pōt dici sensus ꝓprius litteral' h⁹ psalmi qui est ꝑpheticus ꝝ uaticinatiuus de futuro sicut ꝝ precedens rč.

Replica.

N psal° Dñs regit me burgen laboꝛat cē sensū ei⁹ misticū lite/ ralē ꝺino ꝺsil'ando mot⁹ ex d' bili rōe facilit̄ solubili imo redu cibili ꝺ se. Cū.n.postilla.exponit eū d' dauid ꝝuocato p.ꝑpheta gad d' t'ra moab ut ꝺduz

in terram iuda ⁊ uenisset in saltum areth ubi cōfidētia diuini p̄sidij dixit.dominus re/ git me ⁊c. Hystoria p̄z p̄mi reg. xxij. Huic expositionis burgen.se opponit motus ex li tera psalmi h⁹.q.a ut inq̄t dauid i hoc statu nō erat i loco pascue i quo nihil ei deesset. cū saltus areth describax desertus inuius ⁊ i aquosis.ut p̄z p expositionē i psalmo deus deus meus ad te de luce ⁊c. Ad hec dico du/ pliciter.p⁹ q. uerisimile ē uallē areth secūdū aliquā eius ptē fuisse sterilem ut describit psalmo ē allegato.⁊ secūdū aliquā eius ptem fuisse deliciosā.huius uersiculi rō ē qa cū abiathar nūciaret dauid exītī i eodē sal/ tu areth iterfectionē patris sui.domus ⁊ ci/ uitatis sue p saul dixit ei dauid.mane mecū ne timeas ⁊c.ut p̄z p⁹ reg.xxij. Sz nō ē ue risimile q. dauid sic afflictum ad maiorē sui afflictionē uoluit ad tā horridū locū ītare put describit. Est igī uerisimile ptem eius fuisse delitiosam.⁊ fortasse ps illa uallis erat loc⁹ de quo dz p⁹reg.xiiij. Omne uulgus uenit i saltū i quo erat mel sup faciē terre fluens de arboribus. Dico secūdo q. ⁊ si tot⁹ loc⁹ fuerit iuius iaquosus ⁊c.tū dauid uocat eū hic locū pascue ⁊c ppter diuinax illumi/ nationū ibi receptax ꝺsolationes.⁊ hoc uide tur dauid inuere i psalmo supra allegato.in quo post allegatas miserias corpales subiun git p delitijs spūalibus dicēs sic i sancto ap parui tibi ⁊c.⁊ secūdū illud dictū argumentū Burgen. pōt reduci cōtra suā expositionem. Nā ecclesia p̄mitiua nō fuerit ꝯcollocata i loco pascue i q⁹ nihil sibi ꝺ erat ꝺsolatōis corpal qa Apl's ad hebre.xj. ꝺsolationes tēpales p mittue eccl'ie describēs ait.circuierūt i melo tis i pellibus capris agentes angustiati ⁊c. put etiā Burgen. ifra psalmo .Uoce mea ex ponit. Et q̄ necessitudo i p̄mitiua ecclesia fu erit apl'us p totū describit.⁊ unita sanctorum docet. In sensu igīt litterali de habūdātia cor palū sicut iste psalmus nō pōt uerificari de Dauid sic nec de ecclesia. Sicut igī Burgen. applicat ad ecclesiā spūalē habundātiā quod uex ē p allegoriā.ita potest eadē habūdātia applicari ad Dauid i dicta fuga ad litteram Burgen.ēt i sua applicatiōe dicit p̄cepta euā geli⁹ seitā dici.q.a arctoꝛa q̄s p̄cepta legis.cū nō solū manū sz etiā animū cohibēat de q⁹ uide ē p̄ma Loz. gen. uj. Magis p̄pe p̄cepta noue legis dicerent semite rōne ꝺpendij q̄s artationis.cū rōne forme plus q̄s ueteris le/ gis uideantur extensa etiam usq; ad hostes Jō dz mathe.uj.q. debeāt habundare.i. plus extēdi q̄s p̄cepta ueteris legis.unde ibi quo Burgen. male allegat ad suū ꝓpositum.

Omnium ē terra ⁊c. Huic p̄s p̄po mit talis titulus i hebreo ⁊ i trā slatione Jero.iuxta hebreū. Lā ticū Dauid. Et p̄z expositio ex dictis p̄cedētis psalmi. Dicit āt aliq. q. Da uid i hoc psalmo describit generale dominiū dei sup omnē creaturā.⁊ p̄cipiū psalmi sa/ tis ꝺsonat cū dz. Domini ē terra ⁊c. Sz fi/ nis psalmi uidet ad aliud i speciale tendere cū dz. Tollite portas p̄ncipes uestras ⁊c. ppē quod rabi sa. exponit dicēs q. ꝺstructo tem plo p salomonē cum archa portaret a sacer/ dotib⁹ ut ponerēt i tēplo itra sancta sancto rū porte clauserūt se nec fuerunt apte donec sacerdotes canerent psalmū. cxxxj. ꝺmētο dñe dauid.⁊ cū uenerunt ad locū illū psalmū ppter dauid sernū tuū nō auertas faciē x̄pi tui.i.salomonis i regno tuo inuncti. sicut ple nius dixi secūdo palipo.vj.⁊ iij.reg.viij. Et tūc porte fuerūt apte ⁊ archa fuit itroducta i locū suū. Dauid igīt hec p̄uidens i spiritu sancto fecit hūc psalmum. Et psalmū.cxxxj. Nec obstat q. isti duo psalmi in hoc loco sīt ita distāter ab iuicem situati. qa sicut dic Je romin⁹ in plogo h⁹ libri psalmi fuerūt scri pti i hoc libro nō secūdū ordinē quo erant fa cti.sed secundū ordinē quo fuerunt repti. Cō tingit aūt in aliqbus q. illi q erāt p⁹ facti fuerunt ultio uel de ultimis repti sicut p̄z ꝺ psalmo.cxlvj. Bñdictus dñs deus meus q. do cet manus meas ad p̄lium.quē secundū Jero nimū fecit dauid de victoria habita goliath philisteum.⁊ sic fuit p̄mus.uel saltē de p̄mis factus a dauid. Et econtra tertius psalmus quē fecit dauid fugiēdo a facie filij sui abso lon.fuit de ultimo factis.s. circa finem uite dauid.⁊ sic dicendū de istis duobus psalmis licet fuerunt de ꝓpinquo facti tū fuerunt di/ stāter repti.⁊ sic i hoc uolumine scripti. Jgī secundū sensum istū.psalmus iste diuidit in duas ptes.q.a p̄mo describit circa tēplū sa lomonis debitus cultus.secundo arche i gres sus ibi. Tollite portas. Circa p̄mū dauid.p⁹ pbat dei cultum.secundo p modum q̄stionis declarat colendi modū ibi. Quis ascendet. Circa p̄mū facit talē rōnem. Ille q ē deus oīuz p creatōnē.⁊ dñs p gnālē gubernatōez

est sume colēdus. sic est de deo israhel cuius cultui deputatū fuit templū ergo ⁊c. Huius ratiōis ponit tantū minoꝛ cum dicit. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius] per plenitudines intelligit aīalia ⁊ terre nascētia. ꝛbis ter rax ⁊ uniuersi q habitāt in eo] per hoc tol lit erroꝛ manichei qui dixit ista iferioꝛa coꝛ ruptibilia non esse a deo bono. sed a malo, qui posuit duo p̄ncipia. unuz boni ⁊ alteruz mali. Quoniā ipse sup maria fūdauit eaz] non est per hoc itelligēduz q. maria sit sim pliciter inferius terra cum terra sit infimuz elemētuz ⁊ grauissimū. sed solū secūduz ali/ quas partes terre.scilicz ripas maris que su pereminēt aque.⁊ per talē modū loquēdi di cimus q. normandia est supra mare occeanū. ⁊ terra ianuēsis sup mare mediterraneuz.⁊ similiter de fluminib⁹. q. parisius est sup se canā.⁊ aurelianis sup ligerim.⁊ sic de alijs. Ad hoc eniz sunt terre situate sup maria ⁊ flumīa ut deseruiāt utilitati hoīm in nauiga tionibus ⁊ piscationibus ⁊ alijs utilitatib⁹. Quis ascendet] Hic cōsequēter declarat co lendi modū per modū questiōis dicēs. Quis ascēdet] q̄si diceret.ex quo est ita excellēter colēdus. quis erit ad istum cultuz dignus.⁊ ideo dicit] Quis ascēdet in mōtez dñi] idest in mōte moria in quo fuit fundatū templuz ⁊ dño dedicatū. ut habet secūdo parali.iij. aut quis stabit in loco sancto eius] stabili/ ter ibi mīstrādo p̄o uite sue merito.⁊ respō det ꝓpheta dicēs. Innocēs manibus] idest opibus que per manus designant. eo q. ma nus est ꝺganū ꝺganoꝛ. ut dicit tertio de aīa. Et mūdo coꝛde] quia non sufficit mun dicia exteriꝛ nisi etiā sit interiꝛ. Qui non accepit in uano aīaz suam] applicādo eam to taliter bonis terrenis que uana sunt.secūdū q. dicit eccl'.j. Uanitas uanitatū ⁊c.sed ma gis applicat eam bonis spūalibus ⁊ eternis. cum ipsa sit creatura spūalis ⁊ īmoꝛtalis. nec iurauit in dolo p̄mo suo] ipsuz fallaci ter decipiēdo. sed magis cum eo ueritatē cu stodiēdo. Hic accipiet benedictiōez a dño] idest multiplicatiōez in bonis tēpoꝛalibus ⁊ spūalib⁹. Et miseicoꝛdiā a deo salutari suo] quia si ex fragilitate hūana aliquādo pecca uit penitens misericoꝛdiā a deo obtinebit. Hec est generatio querētiū dñm] quia a ta libus bene queritur ⁊ inuenit. Attollite poꝛ tas principes uestras] Hic cōsequēter descri bit arche igressus qui fact⁹ fuit miraculose tēpoꝛe salomōis ut p̄dictū est. ideo dicitur. Attollite portas] idest separate unaz ab alte ra. p̄ncipes] idest o uos angelice uirtutes ad loci sancti custodiā deputate. ppter qd̄ gen. xxviij. Jacob uidit scalaz cuius sūmitas tāge bat celum ⁊ pes terrā. scilicet in mōte moria ubi fuit tēpluz fundatū postea.⁊ uidit ange los descēdētes ad reuerētiā loci ⁊ custodiā. sicut dictū fuit ibidē. Similiter iosephus de iudaico bello.dicit q. ante tēpli destructionē per titum ⁊ uespasianū p̄cesserūt multa si/ gna destructiōis tēpli.inter que ponit illud. scilicet in festo penthecostes cum sacerdotes de nocte intrarēt tēpluz ad agendū res di/ uinas primo senserūt quēdā strepitū ⁊ motū ⁊ postea subito audierūt uocē dicentē. Mi/ gremus hinc.que fuit uoꝛ angeloꝛ deseren tiuz locū ꝓpter maliciā inhabitātiuz. clausio uero portaz tēpli cōtra sacerdotes portātes archaz dñi. ⁊ eaz aptio fuerūt facte ministe rio angelico. ppter quod dicit. Attollite poꝛ tas p̄ncipes uestras] idest apite eas. In he breo ⁊ in translatiōe hiero.iuxta hebreū ha bet. Leuate porte capita uestra] idest sepa rate partes uestras superioꝛes uirtute diuina. ⁊ per cōsequēs partes iferioꝛes.⁊ in idem re dit.quia sunt executoꝛes mādati diuini. Et eleuamini] idest separamini ad magnificētiā dei. porte eternales] quia dñs p̄miserat po nere nomē suū in tēplo illo in sempiternuz. idest absq; tēporis determiatōe dum tamen ibi fideliꝫ ei seruiret. secūduz q. dicit tertio reg.ix. Sanctificaui domū hanc quā edifica sti ut ponerē nomē meū ibi in sempiternuz ⁊c. Et introibit rex glorie] idest archa te/ stamēti sup quā erant sedes dei in ꝓpiciato rio. sicut melius fuit expositum exo. xxv. Quis est iste rex glorie] ammiratiue dicit. quia excellētia glorie ei⁹ ⁊ honoris omni est creature admirabil. ppter quod respōdet. Dñs fortis ⁊ potens] cōtra oēs potestates terrenas que nihil sūt in cōspectu eius. Tol lite portas] exponat sicut p̄ius.quia repeti tio est eiusdez ad maioꝛez cōfirmatiōez usq; ibi. dñs uirtutū] idest angelicax potestatuz. per hoc ostendit q. non solum pest creatu/ ris iferioꝛibus sed etiā superioꝛibus. Ipse est rex glorie] idest sup oīa gloriosus ⁊ benedi ctus in secula seculoꝛ amē. Qui aūt uult te nere primā expositiōez uidet in hoc psalmo descriptū solū generale dñiuz dei. satis patz expositio ex predictis usq; ad locum illum

Attollite portas principes uestras ⁊c. ubi loquit deo more humano. qa homini exceden tis magnitudinis requrit altior introitus. ⁊ per hoc insinuat ꝓpheta q altitudo dei excedit oēm mesurā creatā. Cetera possunt de facili huic sentētie applicari. In psalmo. xxiij Domini est terra. ubi dicit in postill. ꝓpter quod rabi sa. exponit.

Additio.

Sta fabulatio rabi salomōis de clausura portaꝝ qñ fuit portata archa in templo salomōis ⁊ eaꝝ aptiōe miraculosa. nō uideo qua auctoritate credat. ꝑsertiz cuz hoc miraculū tam notabile uerisimiliter scriptura non prętermisisset. sed potius exꝑssisset sicut exꝑssit tertio reg. viij. q cum exissent sacerdotes de sanctuario nebula ipleuit domuz dñi in tantuz q non poterāt sacerdotes mistrare. que quidē nebula erat signū diuine ꝑsentie. frequēter enim legitur dñs apparuisse moysi in nube. similiter ⁊ secūdo paralip. v. legitur q cū cōpleuissent salomon preces ignis descēdit de celo ⁊ maiestas dñi ipleuit domū. Sed de clausura uel aptiōe portaꝝ utrobiq nihil legit. Preterea hec narratio est exꝑsse cōtra litterā dicētē q dñs rex glorie ⁊ dñs fortis ⁊ potēs ⁊c. erat ingressurus per illas portas que denoiatiōes nullo modo ptinent ad archam testamēti. licet sup eam esset sedes dei in ꝓpiciatorio. put postill. dicit. Sedes enim dei non est deus. ⁊ maxie cum dicit. dñs uirtutuz dñs fortis. ponit utrobiq nomen dñi thetragramathon. qđ non est cōicabile creature. unde melius uidet dicēdū q in hoc psalmo ꝑncipaliter tractat de ingressu xꝑi qui uerus deus est ⁊ homo in templo ⁊ in ciuitatez sanctā iherusalē in die ramispalmaꝝ. qui quidē ingressus ꝓphetizatus fuit zacha. ix. ca°. Ecce rex tuus uenit tibi ⁊c. in quo ingressu xꝑs fuit noiatus rex israhel cum gloria in excelsis. math. xxj. ca°. unde ⁊ ecclesia istos uersus scilicet. Attollite portas ⁊c. cōsuet solēniter cātare in illa dñica qñ solēniza tur memoria hui⁹ ingressus. Circa quod psalmista ꝓuidens in spiritu introitū xꝑi in suam ciuitate ⁊ templo publice sub titulo regali ⁊ dominio ꝓmo ꝓponit generale dñiuz dei in toto orbe dicēs. Domini ē terra Ex quo secūdo ꝗsi mouēdo homes ad reuerētiā tanti dñi infert q ille qui ad cultum eius adherere debet esse uirtutibus tam interius qz exteri us ornatus. unde dicit. Quis ascēdit in mōtez dñi ⁊c. exponat ut totū sicut in postilla usqz ibi exelusiue. Hec est generatio queren tiuz dñz querētiū faciē dei iacob ubi tertio prenūciat q generatio illa que debebat exire in obuiā xꝑo ut eum deuote ac reuerēter recipent. sicut fuerūt turbe pto tūc occurrentes xꝑo ⁊ signa deuotiōis ⁊ hūilitatis erga eum ostēdētes erat generatio bona ⁊ laudabilis qa querebāt deuz ⁊ faciē dei iacob idest ꝑsentiā dei icarnati de iacob ⁊ aliqs patriarchis descēdētis secūduz carnē. Cōsequēter ꝗrto subiūgit secūduz ueritatē hebraicā. Leuate porte capita uestra ⁊c. quasi alloquēs portas iherusalē ⁊ templi more humano dicat. O porte attēdite qa ille dñs cuius est terra ⁊ plenitudo eius ⁊c. cuius ministri debēt esse innocētes ⁊ mūdi ⁊c. introire debet per uos. Leuare igit debetis capita uestra. qa quē totus non capit orbis per uos ingressurus est. Consueuerūt eiz ꝓphete ꝗsi peruipēdere domos edificatas ad habitationem dei ex respectu excellētie sue magnitudinis. unde Isa. xlvij. Hec dicit dñs. Celum sedes mea ⁊ terra scabellū pedum meoꝝ. que est ista domus quā edificabitis mihi. Et isto modo psalmista reputabat portas iherusalē ⁊ templi nō sufficere ad altitudinē tanti domini recipiēdaz. Consequēter qnto segtur. Quis est iste rex glorie ⁊c. Cuius sensus est. Nam in pdicto ingressu pueri hebreoꝝ inspiratiōe diuina clamātes eum noiabāt ex ꝓsse regem israhel ⁊ implicite deum ⁊ regē glorie. ut ꝑz math. xxj. ca°. Ex quo clamore ⁊ aliqs solenitatibus isolitis occurrētibus tota ciuitas cōmota est ⁊ qsi admiratiue querebāt. Quis est hic. ut ibi habet. ⁊ hoc est quod dicit in ꝑsona pdicte ciuitatis. Quis est iste rex glorie ad quod ibidē respōdet. Ihesus nazarenus ⁊c. in quo uoie quod secūduz reueritatē est sup omne nomē includitur uera diuinitas eius ⁊ regnuz ⁊ alia que ad misteriuz redēptiōis ptinēt. unde in ꝑsona taliuz respōdētiū dicit psalmista. Dñs fortis ⁊ potēs ⁊c. Et idem dicēdū de secūda iterrogatiōe ⁊ respōsiōe si itelligat repetitio ad maiorem firmitatē. potest tamē dici q hec repetitio non uacat misterio. naz xꝑs in hoc aduētu ad iherusalē duo ꝑncipaliter intendebat ad nostrā salutem explere sci icz passiōez per quam dyabolū uicit. ⁊ secūduz

eam respondet primo. Dñs fortis ⁊ potēs dñs fortis in ꝓelio. Ulterius uero intendebat consequi gloriosam resurrectiōez secunduz quam in secūda respōsione dicit. Dñs uirtutū ipse est rex glorie. Hec expositio uidet satis ꝝsona littere ⁊ sufficiēter in euāgelica narratiōe fundata. Possunt etiaz ista applicari ad introitū xꝑi in utero uirginali unde ⁊ ecclesia cantat istos uersus in officio annūciatiōis. sed hoc non est secūduz sensuz litteralē. sed potius spūalem. qa non fuerūt aperte porte corporales in illo ingressu. sed tantū porte mētales recipiētes filium dei in magna latitudine caritatis ⁊ deuotionis. iuxta illud cant. v. ca°. Surrexi ego ad aperiendum dilecto meo.

Replica.

In psalmo Dñi est terra. qa ponitur illa pars finalis. Attollite portas principes ⁊c. postillator allegat quoddā dictū rabi salomonis. quod dictū burgen. dicit fabulā. quia ex scriptura non habet auctoritatez. Et est argumētuz burgen. ꝝsuetū more husitoruz. Unda etiā postill. narrationē ra. sa. etiā nō grandipēdes exponit sine psalmi ad moduz conclusiōis sic. Ex quo totus psalmus dicit de generali dei diuino. cōcludit more humano q ad eius ingressuz qlēcūqz merito porte sunt attollēde ⁊c. Burgen. aut descēdit ad speciē exponēs de ingressu xꝑi in iherusalē in die palmaꝝ. que expositio ⁊ si faueat fidei nostre. patit tamē inistātias. ꝓmo ex eo quia eius ingressum colentes non fuerūt sic dispositi sicut hic describunt. cum dicit. Innocens manibus ⁊c. Sed ut uez fateat ille cultus fuit magis ex miraculosa ispiratione qz uirtute colentiū. qa dicit iohan. xij. de illis cum tanta signa fecisset coram eis non credebat ei. ideo sero in tota iherusalē hospicio non receptus rediit in bethaniaz. abiitqz ⁊ abscōdit se ab eis. nec cultus ille māsuus fuit quia cito post in eius mortē ꝝsensērūt. Celtez quia ille ingressus per ꝓphetas describit humilis ⁊ māsuetus sup pullū azine. de quo non uidet ꝗetienter exponi. qa porte sint attollēde. Nec forma questiōis secundū burgen. facta incōmota iherusalez fuit. put hic describit qsuis questio facta fuit. Quis est hic. non tñ. Quis est iste rex glorie. non eiz querētes de eo talia pdicata sentiebāt ut patet per oēs euangelij partes.

Dite leuaui ⁊c. Iste est primus psalmus alphabetic⁹. qa uersus incipiūt ordinate a litteris alphabeti hebraici. Primus uersus ab aleph. secūdus a beth. ⁊ sic ꝝsequēter. hoc excepto q hic obmittunt due littere. scilicet uau ⁊ coph. qa nullus uersus per eas incipit. Sunt tamē in hoc psalmo. xxij. uersus. sicut sunt ⁊. xxij. littere hebraice. qa quattuor uersus per duas litteras icipiūt. scilicz. xviij. ⁊. xix. per litterā res. Et. xvj. ⁊. xxij. per litterā phe. Dicūt aliqui q iste littere sic ponunt in principijs uersuū ad signādū aliqd misticū. sed hebrei de hoc nihil dicūt in aliqua scriptura quam uiderim. Et ideo alij dicunt q factū fuit ad quēdaz modū speciales dictādi. qui tūc currebat. sicut in illo hymno. A solis ortus cardine. uersus incipiūt per litteras alphabeti latini. primus ab a. secūdus a b. ⁊ sic consequēter usqz ad g. inclusiue. ut patet intuenti. Ad te dñe leuaui ⁊c. Huic psalmo ꝓmittit talis titulus in hebreo Dauid ⁊ non plus nisi q ꝓmittit littera lamech. ad designāduz q dauid est hic datiui casus. ac si diceret ipsi dauid. In trāslatiōe āt hiero. iuxta hebreū addit hec dictio semp in titulo sic. Semp dauid Sed saluo meliori iudicio nō uidet bene addita in titulo. qa li semp est ultima dictio psalmi pcedētis in bibliis hebraicis quas uidi. ⁊ sic non ptinet ad titulū hui⁹ psalmi. per hoc aūt q in hoc titulo non ponit canticum nec psalm⁹. sicut cōiter ostendit q non est psalmus ꝓprie dictus a psallēdo. sed est simplex oratio quā fecit dauid pro liberatiōe sua a psecutiōe saulis. ꝓpter quā multas orationes fecit. sicut dictum fuit supra psalmo. xvj. Secunduz ergo hoc diuidit hec oratio in quattuor. qa ꝓmo dauid petit in deuto huius unte diuinā directionē. secūdo impedimēti remotōez. ibi. Remiscere miserationuz tuaꝝ. tertio unte future degustatiōez. ibi. Quis est homo. Quarto a pessuris liberatioez ꝓpter quietioꝝ contemplationē. ibi. Oculi mei. Circa ꝓmuz pre mittit modū sue petitōis dicens. Ad te dñe leuaui aiam meā qa oratio est ascensus uel eleuatio mētis in deū. secūdū damas. Deus meus in te cōfido fidest in tua bontate non mea egtate. unde infra petit remissionez sue culpe. Neqs irrideant me inimici mei fidest

saul ⁊ cōplices sut me tenendo ⁊ morti turpi affligēdo. quod etiam timebat saul sibi iferri a philisteis. ut habetur ꝓmo reg. ultimo. ꝓpter quod petijt ab armigero suo interfici ab eo dicens. ⁊uagina gladiū tuū ⁊ iterfice me ne forte uemāt incircūcisi isti ⁊ iterficiēt me illudētes mihi. ⁊ Eteiz uniuersi qui sustinent te] ideſt qui sustinēt psecutiōes ꝓpter te. sicut ego sustineo. ⁊ Non ofundent ſsina liter seu eternaliter. licet aliqñ ofundant ad tēpus seu tēporaliter. ⁊sequēter ostēdit qui sunt digni ofundi eternaliter dicēs. ⁊ Cōfundant oēs iniqua agētes]ideſt ydolatre ⁊ innocentū psecutores. ⁊ Supuacue]ideſt inutiliter ⁊ ifructuose immo multū dānose. Consequēter formal/petitiōez suā dicēs. ⁊ Vias tuas dñe demōstra mihi] ducēdo per uiam rectam iusticie inter deuia huius uite. que nullus absq; tuo auxilio potest sufficienter euitare. ⁊ Et semitas tuas edoce me]semita strictior est ⁊ rectior uia cōmuni. ⁊ per hoc datur intellectus diuine miseratiōis. Consequēter dauid petit peccati remissiōez. ⁊ Delicta iuuētutis mee]ideſt peccata ex passione cōmissa. quia passiones magis dñant tēpore iuuētutis. ⁊ Et ignorātias meas]ideſt peccata que sunt per ignorātiā cōmissa ⁊ ne memineris]ad me puniendū de peccatis ꝓpetratis. ex certa malicia non loquit. q̄a peccata que fecit ex certa scia fuerūt facta post mortē saulis. ut homicidiū urie ⁊ his similia. hanc uero oratōez fecit exīs in psecutiōe saulis. ut ꝓdictū est. ⁊ Secūduz misericordiā tuam]⁊ non secūdū iusticiam meam. ⁊ Memēto mei tu]remittēdo culpā ⁊ dando gratiā ⁊ ꝓpter bonitatē tuam dñe] de natura eiz boni est ut sit sui diffusiuus. ⁊ ideo bonitati tue infinite cōdecēs est ut diffundat se erga penitētes remittendo eis culpam ⁊ cōferēdo gratiā. ⁊ Dulcis ⁊ rectus dñs]ideſt misericors ⁊ iustus. q̄a dulcedo misericordie sine rectitudine iusticie non est misericordia sed pusillanimitas. ⁊ iusticia sine misericordia est crudelitas. ꝓpter quod dicit gregoz. in pastorali libro ꝓmo.]nesse bonis rectoribus debet iuste consulens misericordia ⁊ pie seuiēs disciplina ne iusticia sit aspra ⁊ pietas sit rmissa. Sit ergo amor sed non emollies. sit zelus sed non exaspans. sit pietas. sz nō plus q̄z expedit parcēs. ⁊ ꝓpter hoc legem dabit delinquētibus] que hec est ut si uere peniteāt misericordiaz cōsequant. sinautē eternaliter puniant tanq̄z sua misericordia abutētes. ⁊ In uia]scilicz psentis uite. q̄a post mortez non est locus penitētie. ⁊ Diriget māsuetos] ideſt tractabiles ⁊ benignos. q̄a māsuetudo est quedā mētis tractabilitas. ⁊ In iudicio]ideſt in ꝓceptis iudicialibus seruandis per que se homo bene habet ad ꝓximū. ⁊ Docebit mites uias suas]q̄z tuz ad cerimonialia ꝓcepta diuini cultꝰ per que bene se habet homo ad deum. ⁊ uniuerse uie dñi]ideſt opa eius que sūt quedā uie deueniendi in cognitōez ipsius. ⁊ Misericordia ⁊ ueritas] ideſt iusticia. q̄a licet in aliq̄bus eius opibus magis appareat eius misericordia ut in ꝓmiatiōe sanctoꝝ. tamē ibi est etiā iusticia inq̄tuz deꝰ ordinauit q̄ ꝓ tēporalibꝰ opibus redderet ꝓmiū eternū. ꝓpter qđ dicit apostolus secūda ad Thi. iij. Bonū certamen certaui. cursuz cōsumaui. fidem seruaui. ideo reposita est mihi corona iusticie. quā reddet mihi dñs in illo die iustus iudex. Et similiter li. e. in aliq̄bꝰ opibꝰ magis iusti.ia

appareat. ut in damnatione maloꝝ. tamē ibi est misericordia in quantū punit citra condignū quia tanta est offensa quantus ille qui offenditur. ⁊ ideo in quolibet peccato mortali incurritur de rigore iusticie pena infinita etiā intensiue si posset esse. ⁊ Requirentibus testamentuz eius] ideſt legem a deo datam. ⁊ Et testimonia eius]ꝓ oracula ꝓphetarum.]llis enī qui scrutantur talia apparet q̄ uniuerse uie domini sunt misericordia ⁊ ueritas. Uel aliter ⁊ Requirentibus]ideſt custodientibus legem ⁊ ꝓphetarum monita. Apparet ꝓ experientiā diuinoꝝ beneficiorum q̄ uniuerse uie domini sunt misericordia ⁊ ueritas. ⁊ hꝰ magis consonat littere Hiero. iuxta hebreū que sic habet. ⁊His qui custodiūt pactū ⁊ testificationē eius]. Ulterius concludit dauid petitione sua de remissione peccatoꝝ dicens ⁊ ꝓpter nomē tuū dñe] ideſt ꝓpter delectationez boitatis tue. ⁊ ꝓpiciaberis peccato meo] ipm remittendo. ⁊ multū est enī ideſt excedēs facultatē uirtutis mee ad satisfaciendū. quia de nullo peccato potest homo satisfacere nisi ex dei dono. nullī enī opus est satisfactorium absq; diuina gratia factū. ⁊ Quis est homo] ⁊hic consequenter dauid petit uite future degustatione dicens. ⁊ Quis est homo q̄ timet dominū]timore filiali. ⁊ per consequēs cōsolationes eius sentiēs. q. d.]stud est sūmū desideriū. cuiꝰ causa subdit cū dicitur. ⁊ Legez statuit ei in uia]scilicet legem diuine ⁊ legē nature que dirigūt in uiam iusticie que ē ꝓ omnibꝰ deligenda. ⁊ Anima eiꝰ ī bonis demorabit]scz in bonis diuine gratie ⁊ cōsolationis. a quibus ꝓ peccatū mortale nō ammouetur. ⁊ Et semen eius hereditabit terram.] hoc exponit ab aliquibus de terra israhel quā habitauit ille populus q̄diu deo debite seruiuit. Et inde fuit ejectꝰ quādo ad ydolatriaz declinauit. ut patet. iiij. reg. Sed melius exponit de terra uiuentū primū enim est finis meriti. ⁊ ꝓ consequens melius ipso. quia finis est melior his qui sunt ad finem. opera autē meritoria sunt maiora bona q̄z heredi tas terrena. ⁊ ideo nō potest habere rationē finis respectu operis meritorij. ꝓpter quod ubicunq; ī sacra scriptura ꝓ operibꝰ uirtutū ꝓmittunt bona terrena quasi ꝓmiū intelliguntur bona spiritualia ⁊ eterna tanquā principaliter itenta. ⁊ Firmamentū est dominꝰ timentibus eū] quia stabilit tales in bono. in hebreo habet. ⁊ Consiliū domini timentibus eam] Et in trāslatōe. Hiero. iuxta hebraicū habet. ⁊ Secretū domini ⁊c.] Et in idem reuertit. quia dans aliquibus bonū consiliuꝫ ipsos firmat. ⁊ stabilit. Et littera hec ultima magis consonat sequenti. ⁊ Et testamentum ipsiꝰ ut manifestetur illis]quia occulta legis diuine reuelant talibus ⁊ Occuli mei]. Hic consequenter dauid petit sibi liberationez a tribulationibꝰ. ut quietꝰ possit uacare contemplationi ⁊ diuinis consolationibꝰ dicens ⁊ Occuli mei semper ad dominū]de cuiꝰ uirtute confido. ideo subdit. ⁊ Quonīā ipse euellet de laqueo pedes meos]ideſt ab insidijs mihi ꝓ saulez preparatis ⁊ respice in me]tu domine pietatis effectu. ⁊ quia unicus]respectu multitudinis saulē sequentis. ꝓ talē modū dicitur cōmuniter. Rex est solus qui habet paucā gentē secū respectiue. ⁊ pauper sū ego]respectu saulis. quia ego sū fugitiuꝰ et ipse est rex in potestate constitutꝰ. ⁊ Tribulationes cordis mei multiplicate sunt]quia in fauorem saulis multi persequebant dauid sicut patet ꝓmo reg. de cypheis ⁊ habitatoribus ceyle. ⁊ de necessitatibus meis erue me]ideſt tribulationibꝰ imminentibus ꝓ quas necesse habeo trāsire. ⁊ Uide būilitatē meaz]in corde. ⁊ laborē meū]in corpe. ⁊ Et dimitte uniuersa delecta mea. ⁊ acceptando ista pro satisfactione. ⁊ Respice inimicos meos]ad eos reprimendū. ⁊ Quonīā multiplicati sunt]⁊ iō nō possum euadere nisi per tuū adiutoriuꝫ ⁊ odio iniquo oderūt me]scilicet q̄ tua sancta uoluntate ordinasti me regnare. Et quia psecuntur me pro bono opere q̄ feci cuz saul ⁊ populo eius. ꝓ eis exponēdo me piculis. ut patet ꝓmo reg. ī pluribus locis. ⁊ sic reddūt mihi mala ꝓ bonis. ⁊ custodi animā meā] .i. uitā meā quia anima uiuificat. ⁊ erue me]de piculis mihi ꝓparatis. ⁊ Nō erubescā]captus ab aduersarijs. ⁊ quonīā sperauī ī te] quia tu es ꝓtector ī te sperantiū. ⁊ Innocētes ⁊ recti adheserūt mihi. ⁊ Licet aūt ī ꝓncipio fuge dauid aliqui oppressi debitis adhesissēt ei ut hꝫ ꝓmo regū. xxij. Tū postea multi boni ⁊ iusti considerātes ipsiꝰ saul malicia ⁊ dauid ī nocenciam de diuersis tribubus israhel uenerūt ad dauid adherētes. ut hr. i. paliꝑ xij ⁊ Quia sustinui te] ideſt ꝓpter te ī quā saulis psecutōz. q̄z ad bonū ꝓncipē ꝓtinet nō solū bonū ꝓpriū optare. sz etiā cōmune. ⁊ō subdit dauid depcādo. ⁊ Libera deꝰ israhel]. i. bonos de populo israhel. ⁊ Ex omnibꝰ tribula/

omnibus ideſt corpalibus ⁊ ſpiritalib⁹. ꝺ Noraliter poſſet exponi pſalmus iſte de quolibz fideli exiſtente in afflictione ſpirituali. a deo petenti liberari. quia debet facere eaſdez petenti liberari. qui debet facere eaſdem petiti ones cum ipſo dauid.

Udica me domine ꝛc. Hinc pſalmo premittit talis titulus i hebreo dauid nisi q̄ pmittit littera lamech ad deſignandū q̄ dauid eſt datiui caſus. In translatione hiero. iuxta hebraicū nihil ꝓponit. Patet aūt ſententia huius tituli ex pſalmo precedenti. Dicūt aūt aliqui q̄ dauid fecit hūc pſalmū fugiens pſecutionez ſaulis ⁊ potens ab eo liberari. unde infra dicitur Ne perdes cū impijs deus animā meaz. De materia tñ huius pſalmi determinata nō iueni aliquid notabiliter dictū. ꝓpter quod ſalubo meliori iudicio uidet mihi q̄ iſte pſalmus ſit exponendus de ſtatu dauid quando poſt mortem ſaulis de reſponſo domini intrauit regnum manens in hebron cum adherentibus ſibi. ut habet .ij.reg.ij. Et quia ſola domus iuda ſequebat ipſum dauid. reliqus autem populus erat cū yſboſeth filio ſaul. ideo dauid optauit ut ſtatus ſuus proſperaret. igitur ſecundū hoc pſalmus iſte diuidit in duas ptes. quia primo dauid petit ſe proſperari in bonis. ſecūdo pſeuerari a malis ibi. Ne perdas cum impijs. ꝑma i duas. q̄a ꝓmo petit ꝓſperitatē in ſtatu regni. ſecūdo in cultu dei ibi lauabo. Circa ꝓmum dicit ſic dauid Judica me domine ideſt cauſaz regni termina ꝓ me Quoniam ego in innocētia mea ideſt abſq; ꝓſumptiōe ⁊ ambitione ingreſsus ſum regnū per tuū reſponſū Et in domino ſperās nō infirmabor ſcḋm q̄ dicit .ij.reg. ij. dauid ꝓfitiens ſemp ſeipo robuſtior. domus aūt ſaulis decreſcens quottidie. Et q̄a innocentia dauid de ingreſſu regni nō erat omnibus nota. ideo petit eā manifeſtari dicens pba me domine ⁊ tempta me ꝓbatio autē ⁊ temptatio ad hoc ordinat ut aliquid ignotū manifeſtet ipſi temptanti. ⁊ ſic homo temptat alīū. deo aūt nihil eſt ignotū. ⁊ ideo nō temptat ut ſibi aliquid manifeſtet. ſed alijs. ſicut gen. xxij. dicit Temptauit deus abraham ꝛc q̄a per hoc q̄ ad preceptū dei parat fuit filiū imolare notū fuit alijs bonus obedientie ſue. ſecūdus q̄ plem dictum fuit ibidem. Et hoc modo petit dauid ſe tempta ri a deo. ut eius innocētia fieret aliis manifeſta. ut ſic libentius ſe ei ſubicerent. Et ſic factum fuit. q̄a per hoc q̄ dauid in morte abnar fleuit ⁊ ieiunauit. cognouit populus eius ⁊ iſrahel uniuerſus q̄ nō fuiſſet iterfect⁹ de ſcitu eius. ſcḋm q̄ habet ſcḋo reg. iij. Et cognouit omne uulgus ⁊ uniuerſus iſrahel in die illa quoniā nō actū fuiſſet a rege ut occideret abnar. Similiter p hoc q̄ nō fuit letatus de morte yſboſeth regis. ſed magis eos interfectores eius morte puniuit. ut habet .ij. reg iij. Notum fuit omnibus q̄ nō ex ambitione uel preſumptione q̄rebat regnum ſed ex diuina ordinatione. ꝓpter quod ſtatim ſubditur capitulo. v. Quoniam uniuerſe tribus iſrahel uenerūt ad emu i ebron ut ungeret eum regem. Et q̄a ad perfectā innocentiam requirit in mundicia cordis ⁊ corporis. ideo ſubdit Ure renes meos preſeruādo me a peccatis carnalib⁹ ⁊ cor meū ꝓſeruādo me a peccatis ſpiritualib⁹ Quoniā miſericordia tua ante oculos meos eſt ipſaz iugiter meditando ⁊ tunc conplacui in ueritate tua in ipſa delectando. ideo ſupple Non ſedi cū conſilio uanitatis ideſt cū hominibus ꝓſum ptuoſe incedere uolent. bus querēs ab eis ⁊ filiū de modo intrandi regnū Et cū iniqua agentib⁹ nō introibo .i. cū ioab ⁊ abyſai ⁊ eorum complicibus qui inique interfecerunt abnar Lodiui eccleſiam malignantium ſcilicz rechab ⁊ baana q̄ erant principes latronuz ⁊ inſidioſe occiderunt dominum ſuum iſboſeth. ſecundo reg. iiij. Et cum impijs non ſedebo quia talibus non fauit. ſed magis eos interfici iuſſit Lauabo Hinc conſequenter petit proſperitatē in cultu dei dicens Lauabo inter innocentes manus meas ideſt utinā lauem. Hebrei enī non habent modū optatiuū. ſed utunt ꝓ eo futuro indicatiu. i per manus aūt deſignant opera eo q̄ manus eſt organum organorum. ut dicit tercio de anima. per hoc aūt petit dauid ſcitatē uite que requirit in cultu dei. ideo ſubdit Et circūdabo altare tuū domine .i. uenīā ad offerendas oblationes et ſacrificia. tan. en per ſacerdotes ad quorū officiū ſpectat talia offerre. Ut audiam uocem laudis q̄a in talibus oblationibus leuite cantores cātabāt diuinas laudes. Et enarrarem uniuerſa mirabilia tua ideſt faciem enarrari per leuitas. quia dauid fecit cantica a leuitis. decātanda. ut habetur ꝓmo regum. xvi. et ꝓmo eſdre. ij. Domine

dilexi decorem domus tue ꝓpter hoc enī ad duxit archā domini in iheruſalem iuxta domum regiā ne haberet cultū dei ꝓpe ſe. ⁊ fecit eā introduci intra tabernaculū qd ei tetenderat. ⁊ fecit magnifice. ut habet ꝓmo paralip. xxv. Et uoluit ei etiā edificare domuz cedrinā. ut habet ꝓmo paliꝑ. xv. Sed dominꝰ fecit hoc edificiū retardari uſqz ad tempꝰ ſalomonis filij ſui. Dauid tñ ꝓparauit impenſas. ut habet ꝓmo paralip. xxij. Et dedit ſalomon deſcriptionē templi ⁊ omniū edificiorum ⁊ utenſiliū Et locum habitationis glorie ideſt locū qui uocatur ſanctuz ſanctorū in quo erat archa teſtamenti ⁊ ꝓpiciatorii. qd erat quaſi ſedes dei. ſicut plenꝰ expoſui. Exodi xxv Ne perdas Hinc conſequenter dauid petit reſeruari a malis dicens Ne perdas id eſt perdi pmittas cū impijs .i. cum male ſe habentibus erga dominū. pietas enī eſt diuinus cultus. ⁊ ideo impietas diuino cultui opponit Et cū uiris ſanguinū .i. cū hominibus male ſe habentibus ad ꝓximum. ſicut ſūt homicide ⁊ raptores q̄ dicūt uiri ſanguinuz. ideſt multi ſanguinis effuſores cuiuſmodi ſunt raptores de alieno laboze ⁊ ſanguine uiuentes In quorū manibus iniquitates ſūt q̄a ſemp parati ſunt inique agere Et dextera eoꝝ repleta eſt muneribus ideſt pro quibus innocentes condemnauerūt ſeu uexauerūt. ſeu interfecerūt Ego aūt in innocentia mea ingreſſus ſum n fine pſalmi repetit innocentiā ſuaz circa ingreſſum regni ꝙs allegauerat i ꝓncipio ſicut frequenter fit in canticis in quibus ꝓncipiū repetit in fine. ueruntamē quia pſentē uitam non tranſit aliquis ſine culpa aliqua. ideo ſubdit Redime me domine et miſerere mei .i. Pes meus. i. affectio mea Stetit i directo apperiēs recti tudinē iuſticie In eccleſia benedicā te domine de beneficijs mihi collatis a te. ꝺ Noraliter poſſet exponi pſalmus iſte de quolibet fideli qui uenies ad etatem adultaz debet regnū ſuum ꝓgredi bene regendo motus iteriores. ⁊ actus exteriores. Et q̄a ꝓpter prauitatez ſenſuū ad malū patit difficultatē circa regni huius ſtatus. ideo dez deū ſollicite deprecari ut pſperetur ſtatus ſui regni ad laudez ⁊ cultū nominis. Et poteſt ad hec littera de facili applicari.

Dominus illuminatio mea etcete. Hunc pſalmo premittit talis titulus in hebreo dauid ꝓponit tñ littera lamech. ad deſignandum q̄ eſt datiui caſus. In translatione uero hiero. nihil preponit ſed abſolute dicit dauid. ⁊ per hoc apparet auctor pſalmi. ſcilicet dauid. De materia autem huius pſalmi ⁊ tempe quo factus fuit dicit hiero. in ꝓlogo huius libri q̄ dauid fecit hunc pſalmū poſt mortem ſaulis antequā ungeret in regem. ⁊ ſcḋm hoc non poteſt intelligi de unctione qua inunctus fuit a ſalomone. ſicut habet ꝓmo reg. xvi. Quia illa inunctio fuit longe ante mortē ſaulis pmortē uero ſaulis bis fuit inunctus. primo ſuper tribū iuda. ut habet ſecūdo reg ii. ca. ſecundo ſuper totū iſrahel. ut habet .ij. reg. v. De qua tamen iſtarū duarū unctionum factus fuerit hic pſalmus hieronimus nō dicit uidet tamen q̄ factus fuerit ꝓ ſecunda. quia prima fuit ꝑticularis ⁊ ſecūdū quid. iſta aūt generalis et ſimpliciter. dicunt autē hebrei ⁊ eſt ſatis uerisimile q̄ quādo deus promouet aliquem ad aliquā dignitatem dat ſibi gratia per quā conuenienter poſſet exeq illam ⁊ hoc niſi promotus ponat ſibi obicez ꝓpter quod dauid ad illam unctionez de uote ſe ꝓparauit. ⁊ hunc pſalmū fecit. Et diuidit i tres ptes. ſecūdū tria petita a dauid neceſſaria ad exequendū debite regie dignitatis officiū. ꝓmū eſt contra aduerſarios iuſtātia. ſecūdū eſt circa diuinū cultū diligētia q̄a ꝓ ipſum reges regnant. tercū eſt in bonis ꝓ ſeuerantia. ſine quo alia ſunt innumerabilia ſcḋm petit ibi. Unā peciī a domino. tercius ibi. Adiutor meus eſt tu. Circa ꝓmum dicit dauid Dominus illuminatō mea in cognitione agendorū que maxime requirit in rege Et ſalus mea in periculis bellorū quē timebo timore filialis reuerentie Dominꝰ ꝓtector uite mee Cōtra hoſtes a quo trepidabo quādo ei hoſtes ueniunt contra aliquez regē dz formidare ne hoc dominus pmiſerit ꝓpter ſuā culpā. ideo ſubdit Cū approprinat ſup me nocētes id ē mihi ⁊ populo meo nocere uolentes ut edant ideſt edificiant a feris ⁊ auibus carnes meas ideſt mei itericiēti. Et q̄a dauid ex cōtritōe ad ſacrificiū ſuoꝝ diuina ꝓtute iā facta ꝓfidebat de futuro. ideo dicit Qui tribulant me inimici mei ideſt tribulauerūt de ꝓterito. q̄a in libro pſalmoꝝ qui cōpoſitꝰ eſt metrice rōne metri ſerquenter ponit tēpus unū pro alio ⁊ quia loquentes ex magno affectu frequēter mutat modū loquēdi de ꝓterito in futuz

ꝛ ecōtra. Hic aūt liber factus est ꝑ modum orationis seu diuine laudis inquib⁹ requiri tur affectus deuotionis. Ipsi infirmati sunt ꝛ ceciderunt ſcz saul doech ꝛ yſboseth ꝛ cō/plices eorū. Si cōsistant aduersum me castra de futuro. nō timebit cor meū ꝑsidens ex di uino adiutorio sicut iuuit de ꝑterito. ió sub/dit. Si exsurgat aduersum me ꝓliū sicut fa ctū est post inuctionem ꝑdictā. ut habet secū do reg. v. Audierūt ergo philistini q⁹ unxīſ/sent dauid ī regē super israhel. ꝛ ascenderūt uniuersi ut quererēt dauid. ꝛ sequit ibidem Et consulunt danid dominū dicens. Si ascen dam ad philistim ꝛ si dabis eos ī manu mea ꝛ domin⁹ dixit ad dauid. Ascēde q⁹ tradens tradam tibi philistim in manu mea. Unam peciſ. Hic cōsequenter dauid petit circa diui/nū cultū diligentiā dicens. Unaz ſcz rē. pe/ciſ a domino ꝓte ceteris. hanc requirā. de precādo dominū ꝓseueranter ꝑ obtempto ip ſius. q⁹ ad hoc q⁹ petitō sit exaudibil⁹ a deo nō solū regrit q⁹ sit pia ꝛ pro se sicut ista. ſz etiā q⁹ sit ꝓseruans. ꝛ que sit dicta petitio di cit. ut inhabitē in domo domini. ideſt q⁹ domus orationis habitatiōis mee sit prope locū cultus diuini. et uideā. ideſt sciā. uolun tatem domini. q⁹ ibi dabant diuina respon ſa. Et uisitem templū eius. ad adorandū ibi dem frequenter est offerendū. Et dicit tem/plū. q⁹ habuit ꝓpositū edificādi ipsū ut ē di ctū psalmo precedenti. Et una causa hui⁹ ꝑ positi subdit. Quonīā obscondit me in ta/bernaculo suo. i. in sui cultus loco. scilicz qñ fugiens saulem ipm interficere uolentē ueit in nobe ad obimolech sacerdotē. Et ibi acce pit panē ꝛ gladiū. ut dicit ꝓmo reg. xxi. ca⁹. In die maloz̄ in hebreo habet. in pessi/ma eo q⁹ illa die ibi erat doech. ydumeus q⁹ retulit sauli hoc factū. ex quo secuta est occi sio sacerdotum ꝓmo regum. xxii. In petra exultasti me. ideſt in illo loco sic uocato. quando saul ꝛ uiri eius cingebant dauid et uiros eius in modum corone. ita q⁹ danid dꝫ sperabat se posse euadere. ꝛ a deo factum fuit q⁹ nunc⁹ uenit ad saul dicens ad eū. Fe/stina ꝛ ueni quonīā mfuderūt se philistim su per terrā. Reuel sus est ergo. saul. desistens ꝓsequi dauid ꝛ subdit ibi propter hoc uoca uerūt locum illuz petrā diuidentem ꝓmo re. xxij. Et nūc exultauit cor meū. corouando me corona regni israhel pacifice. ꝛ quiete. Circuiui. frequentando. Et imolaui in ta bernaculo eius. ꝑ sacerdotū manus. hostiaz uociferationis. q⁹ hostie offerebant. cuz uo ciferatione diuine laudis ꝑ cantores. Conta bo ꝛ psalmū dicā domino. q⁹ ipsemet dauid cātabat corā archa. secūm qđ habet. ij. reg. vj. Exaudi domnie uocē meā. ideſtoratio ne. qua clamabui. oratio ex magno effectu ꝓ bono regni statu ꝛ tuo culcu. ut patet ꝑ predicta. ibi dixi cor meū. Quia non solum orabat uoce. sed ꝛ mente. Exquisiuit te fa cies mea. i. facies corporis exterior. ꝛ facies mētis interior. Faciē tuā domine requiram ideſt gratiā tuā. Et loquit de deo more hu mano. q⁹ quādo petens est sibi gratiosus ꝫ vit faciē ad eum quādo aūt displicēt auertit ideo subdit. Ne auertas faciē tuā a me. mihi tuā g̃az denegādo. Ne declies ī ira a seruo tuo. Talis enim declinatio faciei apud homies signū est hōinis irati. Adiutor meus. Hic consequenter dauid petit cōseruātiā i lo mis dicens. Adiutor meus estu domine. qua si diceret. Sine tuo adiutorio nullū est opus bonū. Ne derelinquas me. q⁹ tūc non pos sem in bouo stare. Neq⁹ despicias me cē. illa enī que sic reliquūtur despici uident et subdit causā necessitatis ꝑdicti. adiutorij di/cens. Quonīā pater meus ꝛ mater mea derelinquerūt me. ideſt adā ꝛ eua derelinquerūt me expositū miseriis ꝑnis uite. q⁹ per eoz transgressionē derivat ad omnes homines origenale peccatū. ꝑ quod habent ꝓnitatz ad malum ꝛ difficultatem ad bonū. Domin⁹ aūt assumpsit me. quia recurrentib⁹ ad euz nō denegat suū auxilū cōtra difficultatē ad bonū ꝛ ꝓnitatē ad malū. ió subdit. Legē pone mihi domine in uia tua. Lex dicitur a legendo. dicit igitur. Legem pone mihi dñe cē. quasi diceret ita liga me lege naturali et diuina ut nō declinē a uia regis mundatorū tuorū. Et dirige me in semita recta. ꝑ se mitā que est artiaz ꝛ rectioz intelligit ꝑfectō maioz. que est supererogationis quaz dauid desiderabat. Ne tradideris me ī animas tri bulantiū me. i. ī uolūtates malignoz̄ spiritu um mihi aduersantiū. Quonīā insurrexerūt ī me testes inqui cē. Demones enī de in/stozū innocentia requiti falsuz respondēt. ꝛ cō tra illos allegat sicut patet Job. j. q⁹ sathon requit⁹ a domino de inocentia sācti Job. fal sum respondit ꝛ contra eū falsum allegauit dicēs Nunqd frustra timet iob. deum cē. Et mentita est iniquitas sibi. q⁹ sathon men

dax est et pater eius. ideſt ī uentoz mendacij ut dicit ꝙoannis. viij. Aliter exponitur ab ali q⁹bus ab illo loco. Legem pone mihi domi ne cē quod est ptitō dauid petentis ut a deo sic dirigat q⁹ a saule ꝛ eius complicib⁹ nō ca piat. Quoniaz insurrexerūt in me testes ini qui. scilicet illi q̄ erga saul falso diffamabāt dauid. sc̄m q⁹ ipse dicit primo reguz. xxiij. Quare audis uerba hominū loquētū. dauid querit malū aduersum te. Sed ꝓma expositō magis consonat littere ꝑcedēti. ꝛ subseqneu ti que loquit de ꝓseuerātia dauid in bonis post mortem saulis. ꝓpter quod ex tali per seueranti quā a deo sperabat obtinere. con cludit in fine psalmi. Credo. uidere bona do mini. electis repromissa. In terra uiuentiū i. in uita beata que est eterna. Spes ei ē cer ta expectatio future beatitudinis ex gratia ꝛ meritis ꝓueniens. ꝓpter quod dauid ex hortatur seipsuz loquens ad seipm quasi ad aliū dicens. Expecta dominū. ideſt p uirtu tem p̄ij beatitudinē ab ipso expectādo. Et uiriliter age. de bono in melius ꝓficiendo ꝛ confortet cor tuū. uirtute diuine gratie que stabilit cor. ꝓpter quod dicit hebre. xiij. Optimaz est gratia stabilire cor. Et sustine dominū pacienter ferendo eius discipline fla gellum q⁹ ipse uulnerat ꝛ medet. ꝛ ꝓcutit ꝛ manus eius sanabūt. Job. v. Moraliter autē potest exponi psalmus iste ut sit oratio cui⁹ libet sapientis ad unctionē regiā seu pontifi calem se deuote preparantis. q⁹ primo debet petere cōstātiā contra insultus malignorum spirituū. secūdo diligentiā circa diuinū cultuz tercio ꝓseuerātiā in bonis ut ꝓtingat ad fina le p̄mū. quia qui ꝓseuauerit usq⁹ in finem hic saluus erit. Math. x.

In psalmo. xxvj. Dominus illuminatio mea ubi dicit ī postilla. Exquisiuit te facies mea

Additio.

In his uerbis cū dicit psalmista. Exquisiuit te facies mea faciez tuā dñe regrā. uidet ꝓprie pete re facialem diuinā in qua ultima beatitudo consistit. De illa euī dicit apostol⁹ ꝓma corintheoz. xiij. capitulo. Tūc aūt facie ad faciem. qđ notant innuit ī p̄missis ꝑbis sed q⁹ talis usio facialis nō habet de com muni lege in statu uie. iccirco p uerbū futuri temporis subiunxit. Faciem tuā domine re quirā. ideſt perseueranter ībabo ut inuenīā ꝛ sic in predictis uerbis magis uidet petere psalmista gratiā cōsumatā que est in gloria q̄s gratiam enigmaticaz que ꝓtinet ad uiam cum tamē subdit. Ne auertas faciē tuam a me. i. potest itelligi de gratia prout in po/stilla q⁹ per eū deuenitur ad facialem usio/nem quam principaliter petiit.

In eodem psalmo xxvi. ubi dicit in postilla Quonīā pater meus ideſt adam.

Additio.

Um psalmista dicit. Pater me⁹ es tu ꝛ mater mea derelinquerūt me. Ad litterā potest itelligi ꝓ prie de dauid qui cum esset min mus fratrum contempt⁹ fuit a parentibus. unde uolebant euz presentare samueli ad un ctionem quasi contemptiue eum relinquētes a domino tamē per samuelē fuit assumptus ut patet ꝓmo reg. xvi. ca⁹ hec in glosa. ꝛ p tinet ad sensum litteralem. q⁹ ad propriam hystoziā ipsius dauid. Quod autem subdit. Legem pone mihi domine cē. continuatur ꝓprie cum predictis sc̄m hanc expositionez sic. Nam q⁹ ad regem pertinet regere po/pulum secūdū legem diuinam. iccireo regi p/cipiebatur deutro. xvij. capitulo ut scriberez sibi librum legis diuine ꝛ assiduе ī eo legeret hoc est quod dicit. Legem pone cē.

Replica.

In psalmo. dominus illuminatio pauca ponit burgensis. Sed que ponit magis tendunt ad littere discontinuationem q̄s expositio/nem presertim circa illum passum. Quoniā pater me⁹ ꝛ mater mea cē. Quem sic expo nit q⁹ parentes dauid contempnendo eum ꝛ abiciendo noluerunt eum samueli ꝑsentare ad unctionē quasi contemptiue eum derelin/quendo. Illud aūt non uidet uerum q⁹ pa/rentes dauid illud fecerant ex contempt⁹. sz q⁹ non presumebāt de minori. Nec de illa pri/ma unctione facta per samuelē factus ē psal mus iste. quia factus est post mortem saul. ut dicit beatus Hieronimus. illa aūt unctio lō/ge ante mortem saul facta est. ut patet ꝓmo Reg. xvi. Etiā hoc uidet. q⁹ tempore ꝓme uunctionis dauid nihil habuit aduersi quod ti merem ꝑt hic allegat dicens. Si exsurgat aduersum me ꝓlium castra cē. immo statim post primam unctionem factus est amicissi/

mus ipsi saul.eius psaltes.armiger ⁊ gener que omnia patent ꝑmo reg.ꝑ totū quanu⁹ post factus sit saul eius plecutor de quo hūc psalmum non fecit prout beatus Hiero.scribit ⁊ supra allegatum est.

D te domine clamabo ⁊c. Hunc psalmo ꝑmittitur talis titul⁹ in hebreo ⁊ in translatione Hiero sicut psalmo precedēti. ꝓpter qđ ex dictis patet expositio. De materia autē huius psalmi ⁊ tempore quo factus fuerit uidetur mihi saluo meliori iudicio q⁹ dauid fecit hunc psalmū in persecutione absolon contra ipsum quando dauid fugiens de iherusalem timore absolon ascendebat ciuum oliuarum nudis pedibus incedens flens ⁊ operto capite.⁊ sadoch ⁊ abiatar apportauerūt archam dei uolentes ipsum concomitari. Et ascēdit abiathar ad consuleudū dominum .ut habetur.ij.reg.xv. Sed tūc non habuit respōsum propter quod dauid reputauit deus sibi non esse adhuc placatum. ꝓpter quod iussit archam reportari in ciuitatem ad locum suū sua comitiua reputans se indignum. Et tunc ascendens summitatē montis unde taberna/culum domini clare uidebat̄.ex illo loco orauit uersa facie ad locum sanctū. sicut solitus erat facere quando ueniebat ad locū illū sic et nunc fideles a loco unde potest uideri ecclesia alicuius sancti ibi adorant. Et tunc fieri simile est q⁹ tunc fecerit psalmum istum ꝓ sua liberatione ab illa persecutione.⁊ per spiritum intellexit se exauditum. Et secundu⁹ hoc diuiditur psalmus iste.q⁹ primo ponit̄ ipi⁹ dauid deuota petitō. Secūdo eius exauditio ibi.Benedictus domin⁹ Circa primū dicit sic. Ad te domine clamabo .idest exmagno affectu orabo .Et que sit oratio subdit̄ cum dicitur. Deus meus ne sileas a me .idest ne negando mihi responsum per spiritū tuum sicut negasti mihi petenti per abiathar sacerdotem . Nequando taceas a me .Repetitio est.eiusdem ad maiorem effectus expositōez Et assimilabor descendentibus in lacum id est reputabo me mortuum si non des mihi responsum .Exaudi domine uocem deprecationis mee dum oro ad te .idest ne differas longe me exaudire Dum extollo manus meas ad templū sanctum tuum quia uersa facie orabat ad locum ubi erat tabernaculum in quo loco per spiritum sciebat fundamentum esse teuplum. Ne simul tradas me cum peccatoribus .qui sunt digni morte temporali. Et cum operantibus iniquitatem ne perdas me.perditione gehenne. Et qui sunt illi ostēdit dicens .Qui loquunt̄ pacem cum proximo ⁊c.idest mecum .⁊ de talibus erat achiophel qui fuerat consiliari⁹ dauid. Ec similiter absolon qui in uerbis ⁊ signis fingebat se diligere dauid ⁊ patrem suum.⁊ tamen machinabatur contra dauid in malum quia absolō de consilio achitophel conspirauit contra patrē.ut hꝫ scđo reg.xv. Da illis secūdū opera ipsorū.eos secundum demerita puniendo quod dixit dauid nō zelo uindicte sed iusticie Et secūdū nequitiā adinuentionū ipsorum id est secundum nequitiam ab eis studiose inuētam. quia de consilio achitophel sub specie devotionis fuit absolon ad locum conspiratiōis fiende contra patrem.scđo reg.xv. Secundum opera manuum eorum ⁊c. Repetito ē eiusdem ad maiorem expressionem. Quoniam non intellexerunt opera domini.idest opera a domino precepta .que sunt sancta bona. Talia non itellexerūt practice quāuis achitophel qui erat ualde sapiens intellexerit speculative. Et i opera manuum eius destrues illos .quia absolon sine filio mortuus ⁊ interfectus est.ut habet̄ secūdo reg.xv. Et achitopel suspendio interiit.secūdo regū .xvi. Et utrunq⁹ contigit iuditio diuino. Benedictus dominus . Hic consequenter dauid declarat petitionis effectū.scilicet exauditionis quam in spiritu preuidit ingenerali.non tamen quantū ad omnes conditiones particulares .dicit igit̄ .benedictus dominus .tanq⁹ gratus diuino beneficio. Quoniā exaudiuit ⁊c. .idest exaudiendum reuelauit . Dominus adiutor meus .infactis arduis .⁊ protector meus .in periculis.⁊ in ipso sperauit cor meum ⁊ non lingua tantū.⁊ adiutus sum eo .q⁹ sperauī uere corde ⁊ ore. Et refloruit caro mea .quia ex letitia cordis interioris fit quedam refluentia in carne exteriori.secūm quod dicit̄ .xvij.⁊.xvi. Gaudium etatem floridam facit spiritus autē tristis exsiccat ossa .⁊ ex uoluntate mea .idest motu proprie deuotionis. Confitebor ei.confessione laudis.et quid confiteatur subdit dicens. Dominus fortitudo plebis sue .quasi diceret .ego ⁊ plebs mea cū simus pauci nō possem⁹ resistere nisi uirtute diuina et protector saluatio nū christi sui est .idest mei qui sum christus

eius. quia per eum in regem unctus.⁊ quia ad bonū principem ptinet desiderare bonum populi sui.ideo subdit dauid dicens. Saluum fac populum tuum domine .in periculis ⁊ benedic hereditati tue.multiplicando populum tuum in.bonis temporalibus. Let rege eos . ne deuient in uia iusticie. et extolle illos perducendo eos ad celsitudinem celestis glorie .usq⁹ ineternū .i.i fine. Aliter autē potest exponi psalmus iste de q uolibꝫ fideli posito in afflictione corporali uel mentali .⁊ iō deuote se petit liberari diuinitus .et sentiēs se a domio exauditum studet ei deuote regratiari. Cetera patent.

Afferte domino filij dei ⁊c. Hunc psalmo premittitur talis titulus i hebreo psalmus dauid. In trāslatione uero Hiero.dicitur .Cānticum dauid .⁊ in idem reddit.⁊ patet expositio ex dictis supra psalmo. xxij.⁊.xxiii. De materia aūt huius psalmi dicit Hiero.in prologo huius libri q⁹ dauid fecit hunc psalmum in consumatiōe tabernaculi quod fecit ad reponendum archam domini.ut habet̄ primo palipom.xvj. Quo cōsūmato erat ibi deo deuote offerendū ⁊ seruiendum.et secūdū hoc iste psalmus diuidit̄ i duas partes.quia primo dauid inuitat ad offerendū deo deuote secundo declarat q⁹ seruiendū est ei humiliter ⁊ prompte ibi. Uox dñi.⁊ Circa ꝑmū dicit sic .Afferte domino filij dei .idest uos filij israhel qui estis filij dei tanq⁹ a deo specialiter electi ⁊ dilecti.secūdū qđ ipse dicit exodi.iiij. Filius meus ꝑmogenitus israhel Uel aliter .Filij dei .idest uos sacerdotes ⁊ ministri qui inter filios israhel estis specialiter electi ad cultum dei .Afferte filios arietū .hoc dī ꝓpter iuge sacrificiū in quo offerebātur.quottidie duo agni imaculati.unus ī mane .⁊ alius in uespere. Et p hoc itelligunt̄ alie oblationes ⁊ sacrificia que offerebant̄ mane tempe.q⁹ ante sacrificiuꝫ matutinū non poterat fieri aliqua oblatō seu sacrificiū. Similit̄ nec post iuge sacrificiū uespertinū .Afferte dño gloriaꝫ ⁊ honoreꝫ. omnia opera nr̄a bona ad eius gloriam dirigēda.secūdū quod dicit apostul⁹.ꝑma corin.x. Omnia ī gloriaꝫ dei facite. Hoc aūt facit fides q⁹ p dilectionē operat̄.in quibus cōsistit cultus dei interior ꝓpter quod dicit. Augustinus in encheridion fide spe ⁊ charitate diligit̄ deus seu colitur affere gloriam nomini eius .i .nomini eius tetragramaton quod habebatur in tanta reuerentia apud hebreos quod nō nominebatur in publico .sed tantū in templo in benedictionibus sacerdotū super populum. Adorate dominū in atrio sancto eius .idest ī atrio sacerdotū ubi fiebant sacrificia quod erat rectius alio atrio in quo erant nulgares ad orandum ⁊ audiendum uerbum diuinū. uox domini Hic consequenter dauid declarat q⁹ deo sit obediendum prompte.⁊ hoc per multa exempla uirtutis diuine cui nullus potest resistere. ꝑmū est exemplū de transitu maris rubri cū dicit̄ . Uox domini sup aquas deus maiestatis intonuit.quia sicut dictum fuit Exodi.xiij.de nube intermedia inter castra israhel ⁊ egiptoꝝ diuino iussu processerunt tonitrua ⁊ fulgura subuertentia rotas curruū egiptiorū ⁊ aque reuerse sūt super egiptios ideo subdit̄ . Dominus super aquas multas Secundum exemplū est in datione legis que facta est in terroribus diuine uirtutis.secūdū qđ dicit̄ exo.xix. Jam aduenerat dies tercia⁹ ⁊ mane iclaruerat ⁊ ecce ceperūt audiri ⁊ tonitrua ⁊ micare fulgura ⁊ nubes densissima operuit montem clangoreq⁹ buccine uehemētis prefti epebat.⁊ quantum ad hoc dicitur . . Uox domini in magnificentia . Loquebatur enim sicut rex magnificus imponens precepta.⁊ quia filij israhel fuerunt ualde pretriti.secundum quod dicitur ibi. Et preteriti ac pauore concussi steteruut procul dicentes moysi. Loquere tu nobis ⁊ audiemus uerba non loquatur nobis dominus ne forte moriamur ⁊ quantum ad hoc dicit̄ . Uox domini confringentis cedros .idest maiores illius populi qui confracti timore sic loquebatur moysi. Et confringet dominus cedros libani .hoc additur ad denotandum multitudinis principiuꝫ illius populi qui erat captiuata p tribuum.in monte enim alibi crescunt maiores cedri quam libani . Et comminet eos tanquam uitulum libani .idest sicut uitulum pascentem in libano. qui ex modico somitu ⁊ frigore terreretur ⁊ tremit. Sic isti fuerunt mirabiliter territi ut predictum est. ⁊ quasi committi in mente considerantes diuinam maiestatez ⁊ suā fragilitatē reputauerū se q⁹ si nihil.⁊ sicut res cōmiuta.q⁹ tū moyses nō

fuit in aliquo territus dixit ad populū. No lite timere ⁊c. ⁊ subdit. Moyses aūt accessit ad caliginem in qua erat dominus. ideo subdit ⌊Et dilect⁹ me⁹ scz moyses ⌋q fuit deo dilec⁹ ⁊ hoīb⁹ ut hz ecc. xlv. quēadmodū fili⁹ unicornū ⌋i. secut⁹ ⁊ iperterritus sic unicornus. In translatione aūt Hieronomi iux̄ hebreū sic habeo. Et disperdet eos sicut uitulū libani. et sarion quasi filius rinoceontis ⌊Et eandem est sententia ⌋q multū territi dispergunt. unde de filijs israel dicitur ubi supra. pterriti ac pauore concussi stete/runt procul ⌊Et sarion idest ⌋filius per quē itelligit moyses a deo p̄dilectus sicut ⌊qua si filius rinocerontis idest ita. inpauidus sic rinoceros. quod idem signat q̄d unicornus Terciū exemplū est de uindicta domini facta indeserto de choze ⁊ complicibus. ut habetur Numeri. xvj. ex quibus aliqui fuerūt cōbusti p ignem a deo mmissuz. ⁊ aliqui a terra absozpi. et quātum ad hoc dicitur ⌊Uox domini itercidentis flammā ignis ⌋q aaron pro illa plaga se p̄cāda obtulit timiama ⁊ sic cessauit icendū. sed̄m quod dicit Numeri. xvj. Obtulit timiama ⁊ status iter moztuos uiuos p populo depcat⁹ ē ⁊ plaga cessauit ⌊Uox dñi concutiētis desertū ⌋q a tūc fuit terremotus ⁊ terra apperuit os suum ⁊ deglutiuit thoze dathon ⁊ abyron ⁊ tabernacula eoꝝ ⌊Et cōmouebit dominus desertum cades ubi māserūt filij israhel lōgo tempe hoc aduitu ⌋q a hoc factuz accidit ideserto cades ut habet deutro. p̄mo. Quartū exemplum ponit cum dicitur ⌊Uox domini preparatus ceruas dicunt hebrei uox domini occidentis ceuos ⌋Hieronim⁹ i trāslatōe iuxta hebzaicum dicit ⌊Uox obstetricans ceruas ⌋Et sed̄m hoc ista littera multiplicit exponit rabi salo. exponit de tempoze messie i quo ut dicunt iudei habundabūt omnibus delicijs ⁊ bonis. Et sic ad uoluntatē eoꝝ dominus iterficiet ceruos ⁊ alia animalia siluestria que sunt cōmestibilia. Sz hoc dictuz fundat sup errozem eorum quo dicūt uitam futurā foze animalē cibis nidigētē. sicut dixi plenius sup Gen. j. ca⁹. Et in hoc erroze cōuenūt cum tartaris ⁊ sarracenis. Dictio autez hebzaica hic posita equoca est ad designandū occisiōz obstetricationem ⁊ p̄paratōz. Sed̄m aūt trāslationem Hiero. exponit de uirtute dei dātis ceruis uirtutē pariendi ⁊ non nutriendi fetus. ita ⌋q supplet ibi uicez obstetricis. Secundū autē litterā cōmunē pōt expōi de terra neptalim. sed̄m quod scribit Gen. xlix. Neptalim ceru⁹ emissus dans eloquia pulchritudinis. quod exponit a doctorib⁹ hebreis ⁊ latius eo ⌋q in sorte neptalim erat terra p̄mitiua ante alias sortes proferens fructus suos sicut ceruus uelociz currit alijs animalibus. ⁊ propter hoc de illis fiebāt sacrificia in sollennitate paschali de granis nouis ⁊ tūc leuite cantabāt diuinas laudes. que sunt eloquia pulchritudinis. Secundum hoc igitur p ceruos hic intelliguntur fructus de terra neptalim ueloces ad matureſcendū pre alijs. sic ceruus velocioz est in cursu aliis animalibus que quidem uelocitas fiebat diuina uirtute omnia producente. Et secundū hoc dicit uox domini p̄parantis ceruos ⌊. Et quia de illis fructibus fiebat oblatio in sollennitate paschali. ut dictum est. ideo subdit ⌊et reuelauit ⁊ densa ⌋idest atrui sacerdotuz et templū. quia tūc apperebātur ad solenni⁹ celebzandū diuina. ⁊ dicitur ⌊Condensa ⌋eo ⌋q uulgus nō habebat illuc accessum liberū ⌊Et in templo eius omnes dicūt gloriā ⌋q a tunc diuine laudes fortius cantabant p̄ leuitas et sacerdotes. Tamen hic accipit templū p tabernaculo. q̄ preparauit arche domini. ⁊ frequenter accipit unū pro alio in ueteri testamento ⌋Dominus diluuiuz ⁊c. Hic ꝺsequenter ponitur quintum exemplum de diluuio quod tempoze noe fuit inductum diuina uirtute super terram ad punienoum hominum maliciam. ut habetur Genesis. vij. ⁊ quantum ad hoc dicitur ⌊dominus diluuium ⌋idest terram dissipatam per diluuium ⌊inhabitare facit ⌋per multiplicationem hominum ⁊ animalium q̄ in archa reseruauit ⌊Et sedebit dominus tā quam iudex omnium ⌊rex ineternum ⌊secundum illud Isaie. ix. Multiplicabitur eius imperium. ⁊ regni eius non erit finis. Ultimo dauid imprecatur populo suo bona dicens. ⌋Dominus uirtutum ⌊scilicet pacientie in aduersis ⌊Dabit populo suo ⌋idest det eis. Hebzei enim non habent modum optatiui. sed p̄z eo utuntur futuro indicatiui modi ⌊Dominus benedicz ⌋idest benedicat⁹ populo suo eum in bonis tempozalibus ⁊ spiritualibus multiplicando ⌊In pace ⌋Quia sicut piscianus dicit. Si queratur quod est summum bonum in uita. bene respondetur pax. Discipule posset expoñ psalm⁹ iste de materiali ecclesia i q̄ quottidie offertur agn⁹ imaculat⁹

Jhesus christos ad honorem dei patris seu tocius trinitatis. cui seruiendū est ⁊ pmpte obediendum ppter mirabilia que facit i celo ⁊ i terris. pmo mirabili cozrespōdet sacramētū baptismi sed̄m illud Corinth. x. Omnes i moise baptisati sunt in nube ⁊ in mari. Secūdo uero exemplo cozrespondet publicatio euangelij. p quā confracti ⌋sunt cedri libāi. id est pncipes seculi submittentes humiliter colla sua iugo fide.. Tercō exemplo cozrespondet expressio ignis iussu domini conburē / di nire utē amittēs i multis martirib⁹ sicut patz exodi legēdis. ⁊ terremot⁹ opprimēs tyrānos ⁊ eorum ministros. et cozuere faciētes templa ydoloruz. sicut patet in legenāsl plurīū martirū. Quartū uero exemplū repsentat p̄micie ecclesie statū. quia tunc sicut primitiua protulit multos fideles gaudenter ⁊ promte currētes ad martirium. quod fuit materia exultationis ciuium celestiū templo gloue deum iugiter laudantiū. ⌋Quītum exemplum prefigurauit statum mundi ante incarnatōz christi i quo domio permittēte suo permittere iusto iuditio iundauit diluuium uitiozum. sed p christum ⁊ apostolos tanq̄z p alterū uoe ⁊ filios eius habitata est terra ex multiplicatione fideliū.

In psalmo. xxvij. Auerte domino. ubi dicitur i postilla Uox domini obstetricās ceruas et cetera.

Additio.

Pud hebreos duplex est uita fura. Prima est tempoze messie p eos ad huc expectati in qua utam animalez gerendo. cibus et potibus indigebunt sicut ⁊ modo. nisi q̄ habundantius ⁊ supra modū ⁊ delectabili⁹ credūt se talia habitur⁹. Secūda ē in alio seculo in qua sed̄m pncipaliozes ⁊ magis autenticos non credūt habere uitā cozpalē. sed spiritualē tantā. unde non conueniunt in hoc erroze cum. sacramentis ⁊c.

Xaltabo te domie ⁊c. Huit psalm premittit talis titulus in. hebzeo ⁊ in translatōne Hiero. inxta hebzaicū ⌊Psalmus cantici d̄ dedicatione autem domus dauid ⌋ Circa quod sciendū q̄ ista dedicatio nō fuit dom⁹ dauid in qua habitabit. ⁊ licz aliqui hic dicant ⁊ male q̄a non legit illius dom⁹ aliqua dedicatio. sz templi edificati per salomonem. quod hic dicit domus dauid. q̄a uoluit templū edificare ut habet sed̄o reg. vij. sed de mādato domini edificiū fuit retardatū usq̄ ad tempus salomonis filii sui. Dauid tamen tradidit ei descriptionē templi ⁊ edificioz in circuitu ⁊ utēsilīū. ⁊ preparauit impensas saltē p magna partē. ut habet i. j. palipō. xxviii. propter q̄ hic domus dauid. Dicunt aūt hebrei ⁊ satis uerisimiliter put plenius declaratū est tercō reg. viij. ⁊ palip. vi. q̄ in dedicatione templi cū sacerdotes portantes archam uellent eaz trausferre de tabernaculo dauid in quo fuerat ⁊ introducere itra sancta sanctoꝝ porte templi clauserūt se nec fuerūt reseruate donec leuite cantantes psalmū. cxxxj. uenirent ad locū illum. propter dauid seruū tuū ne auertas faciem christi tui. i salomonis in regē uncti. Et tunc porte fuerūt in serte. quod uidentes omnes populi cognouerūt quod peccatum dauid de adulterio bersabee ⁊ homicidio urie erat totaliter a deo remissuz. ⁊ usq̄ ad tempus illud. plures de populo tenebant contrarium. Igitur dauid hoc preuidēs in spiritu fecit hunc psalmum in quo describit predicti peccati commissionez ex sua fragilitate. ⁊ eiusdem remissione ex de misericordia ⁊ benignitate. Et sed̄m hoc iste psalmus diuidit in duas partes. q̄a pmo dauid cōfitet diuinam benignitatem uel bonitatez secundo. propriam fragilitatem. ibi. Ego aūt dixi. Circa pmum dauid pmo dei bonitatez confitet. secundo alios ad idem hortatur ibi Psallite domio. Circa primū dicit sic. Exaltabo te dñe nomē tuū publice collaudando ⌊Quoniā suscepisti me ⌋i tua gr̄a p⁹ tāta flagicia a me ppetrata. s. i adulterio bersabee ⁊ hōicidio urie ⌊Nec dilatasti inimicos meos super me. s. archithophel ⁊ absolō q̄ inducebant populū ad me pseqndū. allegātes ō me p̄dicz flagitiū. tū finalit fnō habuerūt delectari. q̄a achitophel se suspēdit ⁊ absolō i bello iterit ⁊ magna ps populi seqntis ipz ⌊dñe deus me⁹ clamaui ad te cozd ⁊ ore ⌊Quoniā sanasti ⌋a p̄dicti pcti uulnere ⌊Dñe deduxisti ab iferno aiaz meā ⁊c. q̄a ppt dca flagicia eram dign⁹ gehēna. sz tu saluasti ex tua mia psallite dño Hic ꝺnter alios hortat ad laudādū deū de mia sibi facta dicens ⌊Psallite domio oes sancti ei⁹ ⌋idest uos sacerdotes et leuite diuinio cultui deputati et sanctificati ⁊ cōfitemini memorie sanctitatis eius ⌋ ꝺfessiōe

laudis. ad quoꝝ cōfessiōez cū dicerēt. memen
to domie dauid. aperte fuerūt porte tēpli ut
dictū est psalmo pcedēti. ⁊ sic omnib⁹ appa/
ruit peccatū dauid a deo dimissuꝫ. Quonia
ira indignatione eiusꝫ scz cito transiens. uñ
in hebreo ⁊ in trāslatōe hiero. iuxta hebraī
cū habet. Quoniā ad momentū ira ei⁹. Et
uita in uoluntate eius qa nō ault de⁹
mortem peccatoꝝ. sed ut cōuertat⁊ ⁊ uiuat
Ezech. xviij. Quia eius misericordia supex
ultat iudicū. Jacobi. ij. Ad uespez demora/
bit fletus ⁊ ad matutinū leticia quasi dice/
ret si in uespere inducat fletū peccatores pu
niendo cito transibit ⁊ ī mane dabit letitiaz
eos consolādo. Ego aūt dixi Hic consequ
ter dauid ostendit ppriā fragilitatē. ⁊ circa hoc
primo declarat suā miseriā. ⁊ secūdo dei clemē
tiā ibi. Audiuit domi⁹ Circa primū dicit ego
aūt dixi in habūdātia idest ī principio regni
mee quando habundā bonis tēporalibus et
spiritualib⁹ Non moueboꝫ imeternū qa uia
ueritatis ⁊ iusticie. Ex hoc enī q⁹ in psecuti
one saulis positus diu innocentia seruauit ut
patet ex decursu primi reg. De cetero uero eā
dem īnocētiā se tendere cōfidebat. ideo dice/
bat. Domine in uoluntate tua pstitisti deco/
ri meo uirtutē Fuit enī decorus corpe. ut ha
bet primo reg. xvj. ⁊ magis mente uirtutis.
decoze uerūtamen qa ī hoc nimis cōfidebat
deus ad hozā eū dimisit. Et sic grauiter pec
cando fragilitatem suā cognouit. ⁊ hoc ē qđ
addit Auertisti faciem tuā a me Ad hozā
me relinquēdo fragilitati mee Et fact⁹ sū
conturbatus qa per sathanā ī flagicia gra/
ma deiectus Ad te domine clamabo Lov
de ⁊ ore Jet ad deū meū deprcabor p dictoꝝ
peccatorū remissione peccatorum allegando
quod sequit Que utilitas in sanguine meo
.i. ī peccato meo quo merui q⁹ sanguis me⁹
effederet Nū cōfitebor
tibi puluis scz corpis mei incinerati. quasi
diceret. non. ⁊ iō melius est ut mihi remittas
culpā ⁊ penā eternā eā cōmutādo ī penā tē/
poralem Audiuit. domin⁹ Hic cōsequenter
confitet diuinaz clementiā dicens Exaudi/
ut domin⁹ deprecationē meā exaudiendo
misertus est mei meū flagiciū remittendo
Dominus factus est adiutor meus insultus
sathene a me repellendo Conuertisti plan
ctum meū De peccati cōmissione in gaudiū
mihi de eius remissiōe Cōcisisti saccū me
um Uestem lugubrem deponendo Et cir/
cundedisti me leticia interius consolando.
Hoc aūt factū fuit qñ post peccatū bersabee
⁊ urie commissum ieiunauit dauid ⁊ fleuit di
cens super terrā infirmato populo de bersa
bee nato. ut habetur. ij. reg. xij. Postea mor
tuo puero surrexit de luctu ⁊ mutata ueste
lugubri lotus ⁊ unctus est in signum exultu
tinois. Cognouit enim peccatum suum dimis
sum quantū ad culpā ⁊ pene partē ppter lu
ctum suum ⁊ pueri mortem Cit cantem tibi
gloria mea laude publica ⁊ clara ⁊ non con
pugnar remorsu conscientie mee ex peccati
commissione. quod cognouī esse dimissum quā
tum ad reatum culpe Domine deus meus ī
eternū confiteboꝫ tibi qa in patria erit con
fessio laudis diuine p facta psalmo. lxxxvii.
Beati qui habitāt in domo tua domine ī se/
cula seculoꝝ laudabūt te. Moraliter possz
exponi psalmus iste de quolibet fideli qui re
uelatione diuina seu pbabili coniectura cog
noscit aliquod graue peccatuz a deo sibi di/
missum. ppter quod gratias egit collaudan
do dei bonitatem ⁊ recognoscendo suam fra
gilitatem. Jn psalmo
xxix. Exaltabo te. ubi dicit in postilla. Di/
cūt autem hebrei.

Additio.

Oc dictū hebreoꝝ nullū uidetur
habere uerisimilitudinem sicut
dictū est supraꝫ in additione sup
psalmo. xxiiij. nec etiā omnes ex
positores hebrei hoc⁹ dicunt. Naz rabi salo
mō abenhzara qui magis sequitur sensuz lit
teralem hunc psalmum exponit de dedicatō
ne domus dauid de qua licet non legatur fa
cta aliqua sollennitas cum illa non erat con
structa ad sacra seu sacrificia ministranda.
uerisimile tamen est ut aliqua iocunditas in
sua dedicatione fieret cum illa fuit prima do
mus ad honorem regie dignitatis in populo
israhelitico constructa. Addit etiā abenha
zra q⁹ dauid aliquod tempus ante predictam
dedicationm egrotauit et conualuit. ⁊ sic p
utroqꝫ gratiarum actiones agentes et hunc
psalmum composuit secundum quam positio
nem satis est littera applicabilis. que quidē
expositio magis uidetur admittenda quam
expositio rabi salomonis. tum quia illa pre

supponit miraculū de quo debuisset fieri mē
tio ista autē non presupponit aliquid preter
cursum naturalem. tū qa de remissione ad
ulterij ⁊ homicidij sunt alij psalmi pprij. uñ
non est necessariū ut circa hoc iste psalmus
uersetur. cē.

Replica.

N expositone psalmi. Exulta
bo te. Burgen. prefert rabi aben
hazra rabi salomo. Et secundum
illum exponit istum psalmum de dedicatiōe
domus dauid. addens q⁹ dauid ante illam de
dicationē egrotauit ⁊ cōualuit. ⁊ sic de utro/
qꝫ gratias agens hunc psalmū cōposuit. Sed
hec expositio ea facultate cōtempnit q̄ pro/
bani Nihil enī auctoritati scripture innuitur
qđ est argumētū apud burg. nalde cōmune
Nec est uerisimile dauid domū suā dedicasse
cū ante ⁊ post locus fuerit ppbanus in quo
actus cultus diuini publice fieri consueuerūt
Nec de egrotatione ⁊ conualescentia dauid
scripturā suā allegat. Fundat igit illa expo
sitio sup sola uoluntate ⁊ ymaginatione. Etiā
nō est uerisimile q⁹ dauid fecit psalmū singu
larē hunc de his que contigerūt solū secm
cursū naturalē. qualia sunt illa de quibus di
cit abenhazra prout uult burg. Et cū postil
latoꝝ exponit hunc psalmū de gratiarū actō
ne dauid p remissione peccati adulterij ⁊ ho
micidij ualde eleganter burgensis instat di/
cens q⁹ de illa materia sunt alij psalmi facti
Ubi respondeo q⁹ nō est inconueniēs de una
materia plures esse psalmos a dauid factos
ut patet discurrēti p libz̄ psalmoz̄.

Psalmus. xxx.

N te domine speraui cē. Huic
psalmo premittit talis titulus in
hebreo Ad uictoziā psalmus da
uid ⁊ in translatione Hiero. in/
xta hebraicū uictori psalmus dauid ⁊ patet
expositio ex dictis supra psalmo. x. ⁊ xij. In
aliquibus aūt libris addit p extasi. sed non
est in hebreo nec est in translatione Hiero.
iuxta hebraicū. ⁊ ideo uidet ab aliquo docto
re appositū. fortitan p eo q⁹ infra dicit. Ego
aūt dixi in excessu mentis mee. cē. Excess⁹
enim mētis ⁊ extasis idē signāt. Ex titulo
aūt apparet auctor psalmi. scilicet dauid. sed
materia nō apparet ppter qđ uarie exponi
tur Dicūt aūt aliq q⁹ dauid fecit hūc psalmū
loquēs ī psona populi de captiuitate babilo
nica liberati puidēs ī spū hāc liberatōz. Aliq
aūt dicūt q⁹ fecit hūc psalmū loquēs ī psona
ppli israhel liberati de seruitute philistinoꝝ
p ipm dauid. Sz littera hui⁹ psalmi nō vr be
ne accordare. propter qđ rabi salomon dicit
q⁹ fecit hūc psalmū existēs ī psecutōe saul p
q⁹ mlitos psalmos fec qa lōgo tpe durauit
⁊ q⁹ fecit hūc psalmuz gratias agendo. eo q⁹
multa picula pterita iā euaserat ⁊ orando p
euasione psentiū ⁊ futuroruz que formidabat
Jgit secūdū hanc sentētiā que uidet mihi lit
tere magis consona. psalmus iste diuidit in
duas partes. qa primo dauid ostendit perse
cutionis sue acerbitatem. secūdo diuine retri
butionis equitatem. ibi. Erubescant impij.
prima in duas qa primo ostendit confidentie
dauid stabilitas. ⁊ secūdo psecutiōis attroci/
tas. ibi. Miserere. Circa primū dicit sic dauid
In te domine speraui Sicut in protectione
iusti non cōfundar ineternū licet confundaz
adtempus. qa erat exul ⁊ fugitiuus ⁊ tanqꝫ
letoz regie maiestatis In iusticia tua libera
me qa tonfido de ea nō de mea Inclina ad
me aurem tuā loquit de deo more humano
cuius est aurem suaz inclinare ad illud quod
uult exaudire accelera ut eruas me ne
deficiā in psecutōe Esto mihi in deū prote
ctoz̄ in presentibus periculis Et in domū
refugij p futuris Quoniā fortitudo mea ⁊
refugium meum es tu Homines enī etiam
illi qui erant de tribu iuda ⁊ dauid non au/
diebant eū recipere timoze saulis regis. Im/
mo etiā cum eo erant in persecutione dauid
scdm quod dicit primo regū. xxij. q⁹ si in
terra sc absconderit pscrutabor eū in cūctis
milibus iuda Et propter nomē tuū domine
deduces me p talem mā q⁹ saul non poterit
me capere. Et enutries me scz in desertis
locis ubi nō possum ab hominibus uictualia
habere. Educes me de laqueo quē ablcōde/
rūt mihi .i. de oculis isidis zipheoꝝ ⁊ ofil tū
quas faciebant conta dauid in fauoꝛem sau
lis. ut habetur primo regum rigesimotercō
In manus tuas commendo spiritum meum
qua non habeo protectionem seu defensio/
nem ex parte hominum Redemisti me de/
us ueritatis quia dauid de seruitute egip/
ti redemptus fuerat in patribus antiquis
Odisti obseruantes uanita tes. ⁊ nequitias
dest somia ⁊ auguria ⁊ quā pl'ua cōsimili

per quoꝝ obſeruationeꝫ aliqui ſperant eua
dere periculuꝫ. ¶ Supuacue ꝙa talis obſer
uatio inutilis eſt ⁊ nociua. quia eſt ſupſtitio
ſa. ¶ Ego autez in dño ſperaui ꝙnon in tali/
bus ſomnijs uanis. ¶ Exultabo ⁊ letaboꝛ in
miſericordia tua ꝙme liberante ab angu/
ſtia ⁊ ſicut perſecutio eſt cauſa triſticie. ſic li
beratio eſt cauſa leticie. ¶ Quoniã reſpexiſti
humilitatem meam ꝙexcelſus eniz deus hu
milia reſpicit. ſecunduz quod p̄s.c.xxxvj. ¶
Saluaſti de neceſſitatibus ꝙideſt de periculis
urgẽtibus. in quibus homo eſt neceſſarius ¶
aiam meam ꝙideſt uitam meam. ⁊ que fue/
runt illa pericula urgentia ſubdit. ¶ Nec con
cluſiſti me in manibus inimici ꝙſcilicet ſaulis
⁊ exercitus eius. qui cingebant dauid in mo
dum corone ita ꝙ dauid deſperabat ſe poſſe
euadere. ut habetur p̄i⁹ reg. xxiij..cap⁹ ¶
Statuiſti in loco ſpacioſo pedes meos ꝙquia
tunc ex ordinatione diuina nũcius uenit ad
ſaul dicens. Feſtina ⁊ ueni quia infuderũt ſe
philiſtim ſuper terram. ⁊ ſic fuit compulſus
recedere. ⁊ dauid qui fuit concluſus potuit
quo uoluit abire. ¶ Miſerere mei ꝙHic conſe
quenter deſcribitur perſecutiõis acerbitas.
cum dicitur. ¶ Miſerere mei dñe quoniã tri
buloꝛ ꝙpõdere maloꝝ pſẽtiũ. et tioze futuroꝝ
iminentiũ. ¶ Coturbatus eſt in ira oculꝰ meꝰ
ꝙiſta ira erat p zelũ nõ per vitiũ. Tñ ex ea
dicit oculus corpis turbari. quia paſſio ire
maxime apparet in facie et i oculis potiſſi/
me. ¶ Anima mea ꝙquia ira p zelũ occulũ me
tis turbat .ſed ira que eſt p uitiũ illum exce
cat. ¶ Et uenter meus ꝙquia paſſio ire immu
tat totũ corpus ꝙQuoniaz defecit i doloze in
ta mea ꝙideſt ad defectionẽ fuit diſpoſita ex
doloribus ⁊ anguſtijs. unde de ipſo dicit ter
tio reg. ꝓmo. Et rex dauid ſenuerat. habe/
batq; etatis plurimos dies. Cũq; operirẽtur
neſtibꝰ nõ calefiebat. ⁊ tñ non tunc habebat
niſi lxx. annos. Quia. xxx. annoꝝ erat cum
regnare cepiſſet. ⁊ .xl. annis tantũ regnauit
ut habet .ij. reg. v. q. enĩ ita cito uenit ad ſe
niũ ⁊ moꝛtẽ una cauſa fuit. ſez ꝓpter doloꝛes
⁊ anguſtias q̃s in pſecutione ſaulis ſuſtinuit.
Infirmata ẽ in pauptate uirtus mea in illa
enĩ pſecutone multas pauptates ſuſtinuit tã
quam fugitiuus. unde ⁊ ab abimelech panes
eſuriẽs petijt. ut habet .j. reg. v. Ex defectu
autẽ uicꝰ debilitat corpis uirtꝰ ¶ Super om
nes inimicos meos factus ſum obꝓbriũ uici
nis meis ꝙq̃ eis ꝓ obꝓbꝛio dicebat q̃ erãt
amici ꝓditoꝛis regis. licet falſo ¶ Et timoꝛ no
tis meis ꝙquia timoze ſaulis non audiebant
eũ recipere. ⁊ timebãt occaſione eius damni/
ficari a rege ¶ Qui uidebãt me foꝛas ꝙhoc ẽ
in deſertis ubi eram fugitiuꝰ ¶ Fugerunt a
me ꝙtimentes ne imponeret eis q̃ eſſent de
meo gente ¶ Oblitioni datus ſuꝫ a coꝛde ꝙſci
licet amicoꝝ meoꝝ ¶ tanq̃ moꝛtuus ꝙde q̃ꝰ
dicitur uulgariter. ¶ Moꝛtuꝰ nõ habet amicũ
¶ Factus ſum tanq̃ uas pditũ ꝙde quo nul/
lus ſperat recupatõnẽ ¶ Quoniã audiui uitu
perationeꝫ multoꝝ commorantiũ in circuitu
ꝙunde ⁊ nabal eius manſio erat in carmelo
in quo dauid ⁊ uiri eius ſepe latitabãt uitu/
perauit dauid ⁊ uiꝛos eius dicens. Quis eſt
dauid. ⁊ quis eſt filius yſai. quaſi diceret. nul
lius momenti. Et ſubdit Hodie increuerũt
ſerui qui fugiunt dominos ſuos ꝛc. ¶ In eo
dũ conuenꝛet ſimul aduerſũ me ꝙſcilicet ſaul
⁊ exercitus eius ¶ accipere animã meam con
ſiliati ſunt ꝙquia de moꝛte mea tractabant ¶.
Ego autẽ in te ſperaui domine ꝙtanq̃ i meo
ꝓtectoꝛe ¶ Dixi deus meus es tu ꝙper ueꝛã
fidem ⁊ cultum ¶ In manibus tuis ſoꝛtes ¶ .i.
ſoꝛtes tam uite q̃ moꝛtis mee ſunt i tua di/
ſpoſitione. ¶ In hebꝛeo habetur ¶ in manibus
tuis tempoꝛa mea ꝙideſt ad uiuendũ quantũ
tibi placuerit ⁊ nõ plus ¶ Eripe me de mani
bus inimicoꝝ meoꝝ ꝙſcilicet ſaul ⁊ ſuoꝝ
complicuꝫ ¶ ⁊ a perſequentibus me ꝙquacũq;
alia occaſione ¶ Illuſtra faciez tuam ſuper ſer
uum tuum ꝙideſt ſuper memetipſum me tua
gratia illuſtrando ¶ Saluum me fac in miſeri
coꝛdia tua ꝙnon in mea iuſticia ¶ Domine nõ
confundar ꝙab aduerſarijs captus ſeu acerbi
tate perſecutionis in pacientia factus ¶ Quo
niam inuocaui te ꝙquia potens es exaudire
¶ Erubeſcãt ꝙdeſcripta acerbitate pſecutõis
Hic conſequenter deſcribit equitas diuine
retributionis. Et ꝓmo quantũ ad perſequẽ
tes. ſecundo quantũ ad pſecutionem ſuſtinẽ
tes. ibi. Quam magna. Circa ꝓmum dicit.
¶ Erubeſcãt impij ꝙnon potentes aſſeq ſuũ
itentũ i pſecutione iuſtoꝝ. ſicut tyranni intẽ
dẽtes p tozmenta auertere martires a fide.
⁊ nõ ualentes erubeſcebãt. ⁊ cõfundebantur
de eoꝝ tellerantia. ſicut patet de datiano et
ſancto Innocentio ⁊ de paſcalio ⁊ ſancta lu/
cia ⁊ multis aliꝫ. ⁊ ſaul pſequẽs dauid eum
capere nõ ualens reuertebat i domũ ſuã con
fuſus. ꝓmo regũ uigeſimotercio. ⁊. xxiij. ¶ Et

deducantur in infernum ꝙpoſt uitam iſtam ſi
in ſua malicia perſeuerent. Hoc autẽ dicebat
dauid nõ zelo uindicte. ſed diuine iuſticie cui
eſt applaudendũ. ſecũduz illud pſalmi. lvij. Le
tabitur iuſtus cuz uiderit uindictã ꝛc. ¶ ⁊Du
ta fiant labia doloſa ꝙideſt ſaulis qui aliq̃
uocabat dauid̃ filium. ſicut habet p̄i⁹ reg.
xxiiij. ubi dicit. Dixit saul. Nũq̃d hec uoꝛ
tua eſt fili mi dauid. Et leuauit ſaul uocem
ſuam ⁊ fleuit quaſi ei cõpatiens ad moꝛtez. Et la
bia habitatoꝝ ceyle ⁊ cypheoꝝ qui p̄tende
bant amiciciam ad dauid in uerbis. ⁊ tamẽ
querebant eum tradere in manu ſaulis. ut
patet ꝓmo reg. xxiij. ⁊. xxvj. ¶ Qui loquñt
aduerſus iuſtum ꝙideſt memetipſuz quia ni
hil eis nocui. ſed benefeci. ¶ Iniq̃tatez ꝙde me
dicentes q̃ quererẽ malum ſauli regi. ſecun
duz quod habet p̄i⁹ reg. xxiiij. ¶ In ſuper
bia ⁊ in abuſione ꝙquia aliqui de dauid lo/
quebant ſupbe iactãtes ſe ut caperet regis
inimicũ. Et aliqui in abuſione mẽdaciter de
trabẽtes ipſi dauid ut haberent gratiã ſau
lis. ¶ Quã magna multitudo ꝙHic ꝺſequen
ter deſcribitur equitas diuine retributiõis
q̃tuz ad ſuſtinentes patienter perſecutiõez
ꝓpter deum. Et ꝓmo facit dauid quod di/
ctum eſt. ſecũdo ex hoc inuitat fideles ad pa
tienter ſuſtinenduz. ibi. Diligite dñm. Circa
ꝓmũ dicit. ¶ Quã magna ꝙideſt ualde ma
gna. ¶ Multitudo dulcedinis tue dñe ꝙin fu
tura beatitudine. quia oculus non uidit nec
auris audiuit que p̄paraſti diligẽtibus te. ut
habetur ꝙſa. lxiij. ¶ Perfeciſti ꝙideſt pfectã
rem feciſti. ¶ Et p̄paraſti eis qui ſperant in
te ꝙſpe debita que eſt ex gratia ⁊ meritis
ꝓueniens. ¶ In conſpectu filioꝝ hoiuz ꝙquia
non timent nec erubeſcũt ſuam ſpem oſten
dere coram homibus eos pſequẽtibus. ¶ Ab
ſcondes eos in abſcõdito faciei tue ꝙ ideſt co
ram facie tua que homibus huius mũdi eſt
abſcõdita. ¶ A conturbatiõe hoiuz ꝙquaſi uiſi
ſunt oculis inſipientiũ moꝛi. illi autẽ ſunt in
pace. ut habet Sapien. iij. Et quia non ſolũ
ꝓtegit eos in futuro ſeculo. ſed etiam aliq̃
in pſenti. ideo ſubdit. ¶ Proteges eos in ta
bernaculo tuo ſpecialiter eos ꝓtegẽs in pre
ſenti ſeculo. ¶ A cõtradictiõe linguaꝝ ꝙſcilicet
ab illis qui linguis ſuis tractabãt de moꝛte
eoꝝ. q. a iſtud cõtigit ipſi dauid ab habitato
ribꝰ ceyle qui tractabãt inter ſeipſuz trade
re i manibꝰ ſaulis. ut habet p̄i⁹ reg. xxiij.
ꝙdeo gratias agendo ſubdit dicẽs. ¶ Bene/
dictus dñs quoniaz mirificauit miſericoꝛdiaz
ſuam mihi ꝙme liberando mirabiliter. ¶ in ci
uitate munita ꝙ ideſt in ceyla in qua credidit
eum ſaul capere. eo q. erat ciuitas foꝛtis ⁊
clauſa. ſecũduz quod habet p̄i⁹ reg. xxiij.
Nunciatuz eſt aũt ſaul q. uenisſet dauid in
ceylam. Et ait ſaul. Tradidit euz dñs in ma
nus meas. cõcluſuſq; eſt ingreſſus urbez in
qua porte ⁊ ſere ſunt. Ego autẽ dixi in ex/
ceſſu mentis mee ꝙ in trãſlatiõe hiero. iuxta
hebꝛeum habet. ¶ Ego autẽ dixi in ſtupoꝛe
meo ꝙ ſtupoꝛ eniz eſt quidã exceſſus mentis.
Dauid aũt tunc fuit poſitꝰ in magno ſtupo
re q̃ audiuit q. ſaul uẽiebat ad obſidẽduz
euz. ⁊ q. uiri ceyle traderẽt euz in manu ſa
ul. ⁊ tũc dixit dauid dño. ¶ Protectus ſum a
facie oculoꝝ tuorum ꝙq̃ſi diceret. uidetur q.
ego ſuz poſitus extra cuſtodiã tuã. ¶ ideo ex
audiſti uocem oratiõis mee ꝙ me mirabiliter
liberãdo. ¶ Dum clamarẽ ad te ꝙcorde ⁊ oꝛe
poſitus in tanta anxietate. ¶ Diligite dñm
oẽs ſancti eius ꝙita q. non r̃cedatis ab amo
re eius poſiti in tribulatiõe. ¶ Quoniã ueri
tatẽ regret dñs ꝙbene remunerãdo uos ꝓ
ueſtris anguſtijs ⁊ laboꝛibus. ¶ Et r̃tribuet
habũdãter facietibus ſuꝑbiam ¶ ideſt ueſtris
pſecutoꝛibꝰ eos debite puniẽdo. ideo ſubdit
¶ Uiriliter agite ꝙ in bonis pſeuerãdo ⁊ ꝓſpe
rãdo ¶ ⁊ ꝺfortet eoꝛ ueſtrũ ꝙ tribulatiões ſuſ
ferẽdo. ¶ Oẽs qui ſpatis in dño ꝙſpe debita
que eſt certa expectatio future beatitudinis
ex gratia ⁊ meritis ꝓueniens. Expoſitio aũt
huius pſalmi ⁊ ſequẽtis ⁊ ꝺſimiles licet ſint
hyſtoriales ſeu litterales reſpectu ipſius da
uid. ſunt tñ moꝛales reſpectu noſtri inq̃ſtuz
dauid dedit nobis exempla uirtutis.

In pſalmo. xxx. in te dñe ſpaui. ubi dicit
in poſtil. igit̃ ſecũdum hanc ſentẽtiaz.

Additio.

Ittera huius pſalmi non poteſt
rationabiliter uideri cõſona ſen
tentie rabi ſalomonis quam ſe/
quitur poſtillatoꝛ. Nam iſte uer
ſus. In manus tuas cõmendo ſpiritũ meuz.
qui eſt ꝓprie principium pſalmi. neceſſe eſt
ut exponatur de criſto. qui clamans in cru/
ce eadem uerba foꝛmaliter pro ſe protulit.
ut patet Luce. xxiij. capº Et ideo ſicut pſal
mus ille uigeſimuſprimus. qui incipit. Hely
Hely lamaſabathani. Hoc eſt deus deus

meus ut quid dereliquisti me. que fuerunt
uerba in cruce clamantis exponit ad litte
ram de xpo. sic ꝛ pari ratione iste psalmus
ubi ponunt hec uerba a xpo etiaꝫ in cruce
prolata. scilicet in manus tuas cōmendo ꝛc.
exponēdus est pcipaliter de xpo. sic tñ ut
quādoqꝫ xps de se loquit secūdū naturā as
sumptā. quādoqꝫ de mēbris suis. que sūt cor
pus eius mysticū. scilicet ecclesia. unde secūdū
glo. in hoc loco. qui eīs dignatus est pro no
bis homo fieri non dedignat nos trāsfigu
rare in se. unde in hoc psalmo utenda est re
gula ysidori que ponit in prologo sup gene/
sim. In hoc igit psalmo xps pmū secunduꝫ
q̄ homo orat. ¶ In te dñe spaui ¶que uerba
usqꝫ ibi. Æduces me de laqueo que absc̄de
rūt mihi inclusiue. faciliter possunt applicari
xpo in agone passiōis existēti ꝛc. Secundo
cum dicit. ¶ In manus tuas dñe cōmendo spi
ritū meū ¶ sūt pprie uerba ab ipso xpo ppe
suam sanctā exspiratiōez plata. ut dictū est.
in q̄bus uerbis ¶ spiritū ¶ idest aiam a corpo
re in pximo separādaꝫ deo cōmēdat. Conse
quēter xps tertio in psona corporis sui misti
ci per huius passiōez redēpti gr̄as agens di
cit. ¶ Redemisti me dñe deus ueritatis ¶ ubi
xps qui est ueritas deus ueritatis uocatur.
quia fecit quod pmisit. ꝛ q̄a huiusmodi re/
dēptionē xpi nō sunt participes illi qui finē
suū in uanitatibus seculi ponūt. sed tātuꝫ illi
qui huiusmodi in uanitatib⁹ dimissis in dño
spant ꝛ in ipsius misericordia letant. ideo se
quit. ¶ Odisti obseruātes uanitates supua/
cue. ego aūt in dño spaui ¶ ꝛc. ¶ exultabo ꝛ le
taboꝫ in misericordia tua ¶ ubi ostendit re/
demptio huiusmodi misericordie diuine attri
buēda potius q̄s meritis. unde ꝛ ulterius di
cit. ¶ Quoniā respexisti humilitatē meā ¶ idest
infirmitatē. scilicet q̄ nō poterā ppriis actī
bus seu meritis redimi. ꝛ ideo ¶ Saluasti de
necessitatibus aīam meaꝫ ¶ hoc est de necessi
tate mortis spūalis in qua multe misericordie
includūtur. ꝛ ideo pluraliter de necessitatib⁹
dicit. Consequēter xps quarto secunduꝫ natu
ram assumptā dicit. ¶ Neq; cōclusisti me de
manibus inimici ¶ q̄a in sepulchro positus ꝛ
ab inimicis custoditus non fuit in manibus
eoꝝ cōclusus. sed potius de illa clausula exi/
uit in spaciosū locū. scilicet in statu gloriose li
bertatis. unde ¶ statuisti loco spacioso pedes
meos ¶ ꝛ possunt hec uerba specialiter refer/
ri ad hoc q̄ xps post rsurrectiōez uult in ga
lileaꝫ in montē que discipulis suis statuerat
ubi ꝛ pedes eius glorioſos tenuerūt. math.
xxviij. caº Et q̄a statim post resurrectionez
glorioſaꝫ xpi eius corpus misticū fuit in ma
ximis tribulatiōibus ꝛ psecutiōibus tam in
deoꝝ q̄s romanoꝝ. ut ps in actibus aposto
loꝝ ꝛ in alijs gestis discipuloꝝ xpi. Iccirco
consequēter xps q̄nto in psona corporis sui
mystici dicit orando. ¶ Miserere mei dñe quo
niā tribuloꝝ ꝛc. ¶ que oīa faciliter applicant
ecclesie pmitiue in his tribulatiōibus pstitu
tute. usqꝫ ibi. sup oēs inimicos meos ꝛc. Cir
ca quod sciēduꝫ q̄ ecclesia post xpi resurre/
ctionē non solū fuit afflicta seu tribulata ab
inimicis scilicet iudeis ꝛ paganis qui de dire
cto eam psequebant. sed etiaꝫ a falsis xpianis
ꝛ pseudo apostolis de q̄bus secūda corinth.
xj. caº periculis ex genere. periculis ex gētibus.
periculis in falsis fratribus. Falsi eīs xpiani
male uiuētes. similiter ꝛ pseudo apostoli fal/
sa dogmatizantes obprobriū ꝛ etiam timorē
subuersionis in religione xpiana q̄tuꝫ in se
erat causabāt. pro q̄bus oībus xps in psona
ecclesie dicebat. ¶ Sup oēs inimicos meos fa
ctus sum obprobriū uicinis meis ualde ꝛ ti/
moꝝ notis meis ¶ ut per inimicos intelligant
iudei seu pagani. per uicinos pseudo apostoli
qui magis uidebant apropinq̄re ad sequelā
xpi ¶ licet false. per notos uero falsi xpiani
uulgares. ꝛ sic cum dicit ¶ uicinis meis ꝛ no
tis meis ¶ intelligēduꝫ est sub sensu ablatiui
casus non datiui. ex quoruꝫ peruersitate se/
quebatur tanta diffamatio in uita ꝛ doctri
na ecclesie q̄ simplices infideles uiam salu
tis inquirere abipsa doctrina ecclesie disce/
debant. ideo sequitur. ¶ Quasi uidebant me fo
ras fugiebant a me ꝛc. ¶ mors xpi ¶ salutife
ra tradita erat fere obliuioni. Unde sequit
sexto in persona xpi. ¶ Obliuioni factus
sum tanq̄s mortuus a corde ꝛ factus sum
quasi uas perditum ¶ quia per talem falsam
doctrinaꝫ ꝛ infamiam quodāmodo crux xpi
uidebatur euacuari. pma corinth. primo. Lete
ra autē que sequitur faciliter sunt applicabi
lia ad diuersas ꝛ uarias tribulationes perse
cutiones obprobria ꝛ cōminationes ecclesie
primitiue post resurrectionez xpi. usq; ibi ¶
In manib⁹ tuis sortes mee ¶ ubi in hebraico
habet. ¶ In manibus tuis tempora mea ¶ cu
ius sensus est. q̄a ecclesia in hoc seculo pstitu
ta tanq̄s nauis i medio maris q̄q; fluctib⁹
seculi agitat. q̄q; uero porcellis in auram

cōuersis aliq̄li letat trāq̄llitate. ut habet in
fra psalmo. cvj. ꝛ in euāgelio. Et hec sunt tē
pora que in manibus dei pfitet esse ecclesia
dicēs ¶ In manibus tuis tēpora mea ¶ q̄si di
ceret tam in tēpore fluctuatiōis q̄s in tēpo/
re sereuitatis in te spaui. quia de⁹ meus es
tu. iuxta illud ad Ro. xiiij. Siue uiuim⁹ siue
morimur dei sumus. Cōsequēter xps in pso
na corporis sui mystici. scilicet ecclesie orat q̄
pdicte tribulatiōes non cedāt in pfusiōez ec
clesie finalē dicēs. ¶ Non cōfundar quoniaꝫ
inuocaui te ¶ sed potius in pfusiōez ueniat ad
uersarioꝝ. specialiter eoꝝ q̄ nomē xpi blas
phemant. unde dicit. ¶ Erubescāt impij ꝛc. ¶
¶ muta fiāt labia dolosa que loquūtur aduer/
sus iustum ¶ idest xpm ¶ iniq̄tate in supbia ꝛ
abusiōe ¶ in supbia eīs hūane sapiētie se ex/
tollentes q̄dā philosophi loquūtur aduersus
xpm. sed iudei in abusione scilicet scripturis
abutēdo. Consequēter dicit octauo ¶ q̄s ma/
gna multitudo dulcedinis tue ¶ ubi ppbetice
xps declarat q̄ omīa pdicta aduersa cedēt
in bonū inuisibile iustoꝝ quoꝝ ineffabilis sua
uitas est. Et ideo dicit ¶ q̄s magna multitu/
do ꝛc. quod quidē bonū inuisibile ꝛ absc̄di
tum est. unde dicit. ¶ quā absc̄disti timētib⁹
te ¶ similiter ꝛ bonum pfectū est. unde dicit ¶
perfecisti eis ¶ quod quidē bonuꝫ licet modo
sit occultū. spat tamen in futuro iudicio ma
xime publicari. unde dicit ¶ pfecisti eis q̄ spe
rāt in te in ꝓspectu filioꝝ hoiuꝫ ¶ in quo sta
tu scilicet cū erūt iusti intra absc̄ditū faciei
diuine euꝫ scilicet uidētes per speciē tūc erūt
oīno absc̄diti. idest separati ¶ a turbatione
hoiuꝫ ¶ similiter ptecti ¶ a cōtradictōe lin
guaꝝ. ¶ ꝛ hoc ē q̄ dicit. ¶ Absc̄des eos in ab
sc̄dito faciei tue ¶ ꝛ sic pteges eos ꝛc. Conse
quēter nono. quia ecclesia licet in hoc seculo
nōduꝫ in absc̄dito faciei diuine trāq̄lla eri
stēs. sed in otradictiōe hoīm ꝛ in otradictōe
linguaꝝ adhuc fluctuās. cum hoc tñ mirifice
misericordia diuina ptegit. Iccirco in psona
ipsius ecclesie dicit. ¶ Benedictus dñs quoniaꝫ
misericordiā suā mirificauit mihi in ciuitate
munita ¶ idest in hoc mūdo que ciuitas muni
ta dicit secundū glo. eo q̄ sapiētia carnis ꝛ
philosophica traditiōe otra deū armata est.
que quidez ptectio sic est mirificata q̄ rōez
hūanaꝫ excedit. ideo seq̄t. ¶ Ego aūt dixi in
excessu mētis mee ¶ idest in pauore meo cuꝫ
cōtra me horribiliter ¶surgerēt gētes. ¶ pie/
tas suꝫ a facie oculoꝝ tuoꝝ ¶ hoc est q̄a per
uiam humanā non possem euadere. sed solū
diuina miseratione fideliū preces acceptante.
unde seq̄tur. ¶ Ideo exaudisti uocem oratiōis
mee ¶. Consequēter decimo ecclesia seu popu
lus fidelis pdictas otradictiōes atq; angusti
as huiusmodi exptus ꝛ ex his mirifica mise
ricordia liberatus. iam alios hortat dicens ¶
Diligite dñm oēs sancti eius ¶ hoc est dice/
re. ex his tribulatiōibus non debetis desiste
re a uia ueritatis. sed uiriliter agere. q̄a qui
habūdāter supbiūt pument. ꝛ iusti spantes
premiabūtur. unde dicit. ¶ Diligite dñm ꝛc.
ꝛ uiriliter agite ꝛc. ¶ Et nota q̄ in hac ulti
ma cōclusione exhortatoria tangit psalmista
tres uirtutes quibus uiriliter est agendū ad
ultimi finis psecutionē quas non tangit or/
dine nature sed dignitatis. unde pmo tāgit
caritatē tanq̄s ceteris dignioꝛē. ꝛ hoc cuꝫ di
cit. ¶ Diligite dñm omes sancti eius. secūdo
tangit fidē que uirtutū est fūdamētū. ꝛ hoc
cum dicit. Quoniā ueritatē requet dñs. ter
tio spem. cum dicit. Qui speratis in dño.

Replica.

In te dñe spaui. Hunc psalmuꝫ
exponit postillator ad litterā de
dauid secunduꝫ hystoriā. Burgen.
aūt putat illam expositionē ira
tionabilē. maxie quia quedā sunt uerba que
xps in cruce ptulit que nō possunt ppie de
alio exponi. puta. In manꝰ tuas cōmēdo spi
ritum meum. Sed clarꝫ est argumētuꝫ illud
modicū ualere. quia sancti doctores dicunt il
lum uersuꝫ ꝛ nonulla alia uerba xpi fore do
ctrinalia plus q̄s formalia. ꝛ q̄ xps ea dixe/
rit plus gratia exempli q̄s psonalis subsidij.
Et quia secundum doctores sanctos dauid
sepe ꝛ multum figuras xpm ꝛ gerit eius ty
pum specialiter in persecutione. non mirum
q̄ multi psalmi de dauid per hystoriam ex/
ponendi xristum dñm principaliter. ꝛ eius
passionē describūt. sic q̄ q̄suis sint de dauid
ad lr̄am facti. sunt tamen per spiritū sanctuꝫ
de xpo pncipaliter intēti. ꝛ per illū modum
dicēdi tollunt multe diuersitates inter po/
stillatoꝛes ꝛ burgen. circa psalteriū.

Beati quorum remisse sunt ꝛc.
Huic psalmo premittitur talis
titulus in hebreo ¶ Dauid crudi
tio sapientie lr̄a lamech ad desi/
gnādū q̄ dauid ē datiui casꝰ. In trāsla. hiero

iuxta hebre.ponit sic. Eruditio dauid. Ita men nō mutat sensus. per hoc eīs q ponit hic eruditio dat intelligi q aliqd pfundū fuit ipsi dauid reuelatū. sed qd sit illud non apparet in speciali ex lra tituli. ppter quod uarie circa hoc dicit ab hebreis doctoribus ⁊ latinis. Et obmissis aliis accipio unuz modum dicēdi qui uidet mihi magis pbabilis ⁊ magis cōsonus littere. ⁊ ipm pseqt rabi salomon hebreus videlicet q dauid fecerit hunc psalmū qū sibi fuit reuelatuz a deo dimissuz sibi peccatū adulterij cum bersabee ⁊ homicidij vrie. quod non potest sciri ab aliquo nisi per specialē dei reuelatiōez. alioqn posset scire aliqs certitudinaliter se hāe gratiaz sine qua nō remittit culpa. quod est cōtra illud eccles. ix. Nemo scit utrū amore an odio dignꝰ sit. Sciēdū igit q circa dimissionez dei peccati fuerūt plures reuelatiōes diuine. prima fuit facta ipsi nathan pphete cui fuit reuelatuz dimissio dicti peccati q̄ntuz ad partē pene ipse dauid peccatū suū recognoscēte. ut habet secūdo reg. xij. Et dixit dauid ad nathan. peccaui dño. dixitq nathan ad dauid. dñs quoq trāstulit peccatū tuum nō morieris ꝛc. Mors eīs corporalis quā dauid meruerat ppter humilē cōfessionē suaz trāslata fuit ad puerꝝ de bersabee natum. tū cum hoc pdixit sibi nathan q esset affligēdus tēporaliter. ⁊ q dñs susciteret cōtra euz malū de domo sua. ut ibidē habet. Et hec reuelatiōes non fuerūt facte ipsi dauid īmediate. qa tūc non erat dignus. postea tū per penitētiā ⁊ oratiōes deuotas meruit ut sibi reuelaret dimissio peccati predicti q̄ntuz ad culpā. Et de hoc fecit hunc psalmū. In quo primo gratias agit de peccati dimissiōe. secūdo orat ut pseruet a reciduatiōe. ibi. pro hac orabit. prima in duas. qa primo describit rmissiōis culpe factū. secūdo remittēdi modū. ibi quoniā tacui. Circa primū dicit. Beati quoꝝ rmisse sūt iniqtates q̄ntuz ad culpā. Isti eīs sūt beati in spe ⁊ si non adhuc tamē in re. Remissio eīs culpe non fit nisi per grāz que est quedā arra glorie ⁊ quoꝝ tecta sūt peccata scilicet ipsi deo. non qa possit ei aliqd celari aut tegi. sed qa non respicit ad ulteriorem punitēda saltez pena eterna. ⁊ ppter hoc subdit. Beatꝰ uir cui non iputauit dñs peccatū ad eternaliter puniendū. nec est in spiritu eius dolus qa qui uere penitet. penitet mēte ⁊ ore. Quoniā tacui hic osequenter ostendit remissiōis modus. ⁊ quia opposita iuxta se posita magis elucescūt. ideo describit primo remissiōis ipeditiuū. secūdo eiusdez factiuū. ibi. delictū meū. Circa primū sciēdū q impeditiuū remissionis culpe est eius celatio sub sanctitatis specie. ppter qd dicit puer. xxviij. Qui abscōdit scelera sua non dirigetur. dauid aūt peccatū cum bersabee celauit. ⁊ ppter eius maiorē celationē vriam occidi fecit. ⁊ sic de peccato in peccatū miserabiliter ruit deo iusto pmittente ⁊ dyabolo opante. ⁊ hoc est quod dicit dauid. Quoniā tacui scelus meū abscondēdo. inueterauerūt ossa mea idest uires aie ex peccatoꝝ fractione que per ossa designant in qbus cōsistit robur corporis sicut in uiribus aie robur mētis maxie in uiribꝰ itellectiuis dum clamarem tota die iste clamor non erat ofessiōis peccatoꝝ sed anxietas timoris ne sup eum apparerz diuinū iudiciū in aliqua manifesta punitiōe. Ex uerecūdia eīz non apiebat peccata sua faciēdo pro eis debita sacrificia in lege pcepta. que p uarijs peccatis uarie ipo nunt. ⁊ sic merito formidabat ne sup eum uēirz uidicta diuīa apta. ⁊ est hoc qd dicit. Quoniā die ac nocte grauata est super me manus tua idest cōtinue timui aggrauationem manus tue sup me. Cōuersus sum in erūpna mea dum pfigit spina scilicet cōtritiōis. Ad uerbū eīs nathan pphete fuit ptritus ⁊ cōfessus peccatū uerecūdia depositā. ut habet secūdo reg. xij. Delictū hic consequēter ponit id quod est rmissiōis culpe factuū quod est huius ⁊ uera cōfessio quaz fecit dauid ad uerbū nathan pphete. ut dictū est. ⁊ hoc est quod dicit. Delictū meū cognituz tibi feci per uerā ofessionē ⁊ satisfactionez ⁊ sacrificioꝝ oblationē. ⁊ iusticiā meā nō abscōdi post nathan rephesiōez. Dixi idest firmiter ppposui ⁊ ope impleui. Confitebor aduersū me iusticiā meā dño modo pdicto. ⁊ tu remisisti per grām tuā impietatē peccati mei q̄ntuz ad culpā. pro hac orabit hic osequēter dauid orat ut pseruetur a reciduo. ⁊ primo facit quod dictū est. secūdo ponit monitionez erga alios. ibi. Nolite fieri. Circa primū dicit sic. Pro hac scilicet re. que postea subdit. unde ⁊ in trāslatione hiero. habet. pro hac orat ꝛc. Orabit ad te oīs sanctꝰ. idest a culpa ppetrata per te emēdatus. in tēpore oportuno quod est tempus remissiōis culpe. Tunc eīs sunt preces exaudibiles. qa in gratia facte. et pro quo tūc sit oratū. subdit cū dr. Uerūtn in diluuio aquārū multarū idest tēperationū uehementiuz ad eū nō approximabūt scz peccata p peccati recidiuū. de hoc debet orare deū omnis emendatꝰ a peccato. ⁊ sic orabat dauid. ideo subdit tu es refugiū meū a tribulatione que circūdedit me i adulteriꝰ ⁊ homicidiꝰ ppetratiōe. Exultatio mea relaxando culpā. quia sicut cōmissio culpe est penitētibus causa leticie. Erue me a circundantibus me .i. a demonibus q̄rētibus me impellere ad recidiuū. secm quod dicit petri. v. Aduersarius uester dyabolus tanq leo rugiēs circuit querens quē deuoret. Intellectū tibi dabo secū dū hebreos hoc allegat dauid p cā qua debebat eū perseuerare a culpa. Et comungit litere pcedēti. Erue me a circūdantibus me idest a demonibus me tēptātibus qa dixisti mihi. Intellectū tibi dabo. ad cognoscēduz agenda. ⁊ instruā te. ad uitadū uitāda. Firmabo sup te oculos meos. sicut super rē quā uolo custodire cū diligētia. Qui enī nult diligenter custodire rē aliquā hz attētos oculos super ipaz. Et si q̄rit. ubi dixit ista dñs dauid. pōt rīderi q hec dixit. ij. reg. vij. ubi dr sic Ego tuli de pascuis ꝛc. ⁊ subdit. Et fui tecū in oībꝰ ubicūq ambulasti. Et primo paulo. vij. ubi eadē dicit. Nolite fieri. hic cōsequēter dauid circa alios facit mētioz. ut careat a peccatis. qa boni pncipis ē nō solū cogitare de se. sed etiā de sua gente. ⁊ primo facit suā mutatōz. secūdo subdit retributōz ibi. Multa. Circa primū dicit. Nolite fieri sicut equus et mulus. i. seqntes appetitū sensitiuuz uiuentes ute bzutali quibus nō est itellectus. q. d. hic nulla culpa est i bzutis aīalibus. qa ñ hīt intellectū p quē possit reseruare appetitū sensitiuū. Bz in hominib rōez habentibus est hoc ualde culpabile. qa p rōez pōt appetitū sensitiuū refrenare. Et de hominꝰ appetitiuū sensitiuū sequētibꝰ dauid depcat deuz dicēs. In chamo ⁊ freno maxillas eoꝝ strīge q nō approximāt ad te idest eos q nolunt obedire tibi sicut equus indomitus pennis ⁊ laboribus eos afflige. ita q pena dante eis intellectū obediāt tibi ad nutū. sicut frequenter legit in libro iudicū. q filij israhel deo recalcitrantes p ydoiatriā tradebant in manꝰ affligentiū eos ⁊ sic reuertebant ad uerum dei cultū. Multa flagella hic consequenter ponit sue motionis retributōem dicēs. Multa flagella peccatoris .i. multe pene peccatoribus obstinatis in inferno sunt reseruate. secūdū illud deutro. xxxij. ubi enumeratis multis flagellis dicit. Nōne hec cōdita sūt apud me ⁊ signata in thesauris meis. Mea ē ultō ⁊ ego retribuam eis in tempore ꝛc. Sperātem aūt in domino ispe debita que est certa exspectatō future beatitudinis. Misericordia circūdabit in q ex dei misericordia circumquaq habebit materiaz leticie supra se in uisione diuina. infra se uidendo. iuxta ⁊ tormenta que euasit ex dei gratia circa se ex sanctoꝝ ⁊ angelorꝝ societate grata. ⁊ ideo in fine psalmi excitat ut ad laudē dei dicēs. Letamini i domino gaudio iferiori que exultatio dz. q̄si extra saltatio inq̄tū gaudiū mentis prorūpit exterius in uocibus diuine laudis. Et gloriai omnes recti corde. Quia secm qd dr apostol corin. ij. Gloria nra hec est testimoniū cōscientie nostre. hec. n. est recta gloriatio. quem cō scientia nō remordet de graui peccato.

Additio.

Ste modus dicendi quē inuenit ra. sa. nō uidet rōnabilis. tū qa si dauid in hoc psalmo tractaret de casu qui sibi occurrerat. ratōnabiliter uidet q hoc expressisset in titulo sicut in q̄plurimis aliis psalmis de se tractātibus hoc fecit. ut patet discurrenti p titulos tū qa littera huius psalmi bene posset applicari cōmuni statui penitentie ⁊ confitentiuz secm uniuersalē cōsiderationem ⁊ sic materia psalmi est dignior q̄ si particulariter de dauid loqret. bonū enī secm philos. i pmo ethicoꝝ. quinto ethi. q̄to uniuersali tāto diuinus. tuz qa dauid scertificat fuit de dimissione peccati adulterii ⁊ homicidij p nathan prophetā q est pte dei sibi dixit. Dominus q. q̄ peccatū tuū trāstulit ꝛc. ij. reg. xij. qd uerbū intelligendū ē de diuissiōe cuple quā dauid confitebat dicens sibi. peccaui dño. de necessitate enī incumbit cuilibet credere pphete domini. ut deutro. ca. ⁊ sic fundamētū ra. sa. non ualet. unde i hoc psalmo pncipaliter uidet dauid intendere ad cōmēdationē otritionis ⁊ cōfessionis similiter ⁊ satisfactōis q̄ sūt ptes integrales penitētie. unī ⁊ hic psalmus merito unus de penitentialibꝰ notat. Circa quod primo ondit indigentiā remissionis peccatoꝝ respectu omniū i cōmuni

dicens¶beati quoꝝ remisse sũt ꝛc̃. Nõ enim dixi beati ꝗbus nõ iuenit̃ peccatũ. nã i omnibus de cõi lege iuenit̃. ꝙa ꝑma Joh. j. Si dixerimus peccatuꝫ non habemus nosipsos seducimus. sed dicit beati quibus remittunt̃ ꝛc̃. apparet necessitas penitentie quo ad hoĩnes i cõmuni. hoc etiaꝫ oñdit cũ dicit¶ꝙ quorũ tecta sunt peccata]nõ ei dixit. quozñ nulla sunt peccata. ꝙa tales ꝺmunit̃ mĩme repiunt̃. sed dicit¶quoꝝ tecta sunt peccata]ideſt peccata q̃ in eis fuerũt sũt tacta acsi nõ uideantur. similiter cũ dicit¶Beat⁹ uir cui nõ imputauit dñs pcm]ideſt oñdit. q. d. ꝛ habuit nõ tñ ei imputat̃ a deo. ꝙ in his tribus modis ꝑs. loqtur more humano. hõ. n. ꝗꝝ parcit simpliciter remittendo offensaꝫ quã sibi scit esse illatã nulla recompensatione uel ulta dicta iteruenietẽ. ꝙ de hoc dicit. quozñ remisse sunt iniqtates. ꝗꝝ aũt ꝙa offensa illata alicui est occulta. iccirco nõ punit̃ ꝙa ea que nõ apparẽt idez est ac si nõ eẽnt. ſcd̃z iuris peritos. ꝙ de hoc dicit. quoꝝ tecta sunt peccata. ꝗꝝ uero homo offensaꝫ sibi factã dimittit̃ ꝙa nõ curat de ea in modico eã reputans ꝙa dauid modicũ est quasi nihil esse uoletur ſcd̃m philoſ. ꝙ d̃ hoc dicit. cui non imputauit dominꝰ peccatũ. Sz ꝙa istis tribus modis ꝑmꝰ nõ cõpetit deo. ꝙa esset cõtra eius iusticiã immẽsaꝫ ſcd̃z quã nullũ maluz debet esse impunitũ. ſcd̃ꝰ modꝰ etiã sibi nõ cõpetit. ꝙa est cõtra eius infinitã sniaz ſcd̃z ꝗꝝ oĩa sunt nuda ꝛ apta ante oculos eius. Jccirco de tercio modo tãtũ est agẽdũ ſcd̃m quẽ ꝗꝝ deus nõ imputat. peccata hominis ea ꝛputans mĩma ꝛ hoc ratione penitentie secunoum quã homo uere penitens ꝛ est accusans ei ¶ peccatum mĩme reputat̃ a deo. iuxta illud de publicano q̃ se accusans descendit iustificatꝰ i domũ suã. Luc. xviij. ca. Et hoc est qd̃ sequtur imediate¶nec est in spiritu eius dolus]ubi glo. q̃rit cui nõ ꝛputauit dñs peccatũ ꝛ rñdit illi scz i quo non est dolus. ꝙ a se accusat cũ sit peccatoꝛ corde tenet qd̃ ore fatetur. hec i glo. Cõsequenter secũdo ostendit ꝙ nõ sufficit peccatori habere dolũ i spũ sic ꝙ i spiritu accuset se. sz requit̃ oris cõfessio sine q̃ nõ fit dimissio peccati ꝺmissi. sed potiꝰ augmẽtat̃ culpa si ꝺfessio oris indebite differat̃ uũ dicit¶Quoniaz tacui inueterauerũt omnia ossa mea]hoc est ꝙa tacui cõfessione. inueterauerũt ossa mea. i. interioꝛ fortitudo mentis que ossa ꝗꝝ dicunt̃ in scriptura. ut. ꝑs. Non est paꝛ ossibus meis. a facie peccatoꝝ meoꝝ Cui taciturnitati pniciose plerũqꝫ associatur clamoꝛ puersus. ꝛ hoc est cũ peccatoꝛ nõ solũ non cõfitet̃ peccatorẽ. sed pocius clamat iactãdo se de iusticia unde sequit̃¶Dum clamarẽ tota die]ubi glo. tacuit ei quedã. ꝛ quedã nõ tacuit. tacuit cõfessionẽ. ꝛ clamat ꝑsumptionẽ sicut ille qui sua membꝛa medico ostendebat ꝛ uulnera tegebat. ꝛ ideo non fuit curatus sed inueteratus. sicut phariseus qui dicebat. Nõ sum sic ceteri hoies ꝛc̃. Luc. xviij. capi. Consequenter tercio oñdit quõ ad cõtritioz ꝛ cõfessionẽ peuenit dicens¶Quoniam die ac nocte grauata est sup me manꝰ tua ꝛc̃.¶Cuius sensus est. Nã peccatoꝛes humanomodi sciẽt qui peccata tacẽt dũ clamant falsam iusticiã. ꝛ plurimũ nõ deueniũt ad contritionem ꝛ confessionem penitentialez nisi prius humiliarent̃ per aliquã afflictionem uꝛxta illud Jsa xviij. ca. tantũmodo sola uexatio dat intellectũ auditui.]ideo ꝑs. cũ ꝑsona talis peccatoris ad deũ dicit¶Quoniã die ac nocte grauata est super manus tua]ad humiliandũ me ſupbũ. ideo]conuersus sum]ideſt cõtritus. i erupna mea]. i. in anxietate mea ¶dum cõfigitur ſpina. i. dũ cõputata est cõscia cui⁹ cõscientie remorsus ſpine interꝰ fracte seu fixe assimulatur. tũc eni sensi dolorẽ cõtritionis. ꝛ inueni ineam infirmitatẽ. ꝛ sic¶dereictũ meũ cognitũ tibi feci]hoc est dicere. sic sum confesus in erũpna ut in cõpunctiõe conscie uirem de uno opposito ad aliud ut ꝙ ꝑius taceꝫbam delictũ meũ nũc cõgnitũ tibi feci¶ꝛ in iusticia mea]. i. merita mea falso que clamabã¶non abscondi]i. non operaui. sed aperui peruerã confessionem unde sequitur¶. Dixi confitebor aduersum me. ꝛc̃.]. in quo uersu nõ tãda sũt aliqua uerba ꝑ⁹ cũ dicit. Confitebor aduersũ me iusticiã meã. sũt ei aliq̃ qui cõtentur iniquitatẽ suã. sed nõ aduersos eos. sz ꝗꝝ aduersus deũ dicẽtes. deus uoluit hoc fieri. ꝗꝝ aduersus ostellatões sideꝝ dicentes. stelle mihi fecerũt uel dyabul⁹ me decepit ꝛ hoꝰmõi. ꝙa illud ad accusandas excusatões i peccatis. q̃ oĩa excludit ꝑs. dicens¶cõfitebor aduersũ me iusticiã meã]q̃. d ego sum q̃ peccaui. nõ fatu ñ fortuna nõ dyabol⁹ me coegit sz ego ꝑsuadẽti osensi. hec i glo. scd̃o notãdũ e cũ dic̃. Tu remisisti ipietatẽ peccati mei. qd̃ uñ referẽdũ ad culpã i pcẽo ei ꝺsideraꝛ culpa q̃ e ipietas pcẽi q̃i rõ formalis ipsius cõsideraꝛ etiã pena debita q̃ peccatuz

qñqꝫ dr̃. ut col. v. ca. in fine. uñ di. remisisti impietatẽ peccati ꝙa i uera pnia culpa q̃ est impietas pectati totaliꝛ ꝛmittit̃ nõ ãt pena peccati remitit̃ ex toto. Cõsequnt̃¶q̃rto ut oñderz hãc remissioz eẽ de cõi lege necessariã etiam sanctis q̃ i terra sũt cũ dixisset. Et tu remisisti ipietatẽ ꝛc̃. subdit ꝓ hac scz remissione peccati¶ozabit ad te oĩs sanctꝰ]uñ glo. Jnde ei ẽ sanctꝰ ꝙa dimisisti i. ꝙa aliẽ nõ esset sanctus nec oraret. ꝙa oẽs sũt pectatoꝛes ꝛ egẽt gr̃a dei hec in glo. q̃ itelligi oz de cõi lege q̃ qdã ozo ut digna sit exaudiri facienda e¶in tpe optimo]scz in statu gr̃e. cũ qua quidã oratio ad hꝰ ꝙ sit efficax requit̃ uigilãtia ꝓ q̃s etiã sanctꝰ dũ in hac uita existit abstineat se ab affluẽtia carnaliũ scd̃z illud saluato Mat. xxvi. uigilate ꝛ orate ꝛc̃. uũ seq̃t̃¶Uerũtñ in diluuio aquaꝫ multarũ ad eũ nõ approximabũt]. q. d. ls sanctꝰ oꝛet. licz tempus sit optiuũ. tñ diluuiũ aquaꝫ scz ocupiscẽtiarũ ad eũ. i. ad sanctũ nõ debent approximari scd̃m idebitam adhesiões. ꝛ ꝗis sit oꝛo sancti ad ꝓpositũ ptinẽs cũ subdit¶Tu es refugiũ meũ a tribulatõe q̃ circũdedit me ꝛc̃. hoc ẽ dicere. tu q solus es refugiũ. erue me i hac ab ipugnationibꝰ carnaliũ uoluptatũ ꝛ errorũ q̃ in hac uita cõmunit̃ circũdãt. Cõsequẽter qnto respondet deus pentẽti ꝛ oratidicẽs¶Jntellectũ tibi dabo ꝛ instruam te i uia hac qua gradieris]. q. d. ls ego ruz refugiuz tuuz tamen oz. ꝙ utaris intellectu tibi datonaturaliter. similiter ĩstructõe diuĩe legis tibi tradita ꝛ sic firmabo sup te oculos meos¶ꝛ dabo tibi gratiã pseuerãtie p quã homo firmat̃ in bono. Et ad declarãdũ quomodo uti debeat naturali intellectu subdit Nolite fieri sicẽ equus ꝛ mulus in quibus nõ ẽ intellect⁹. aĩalia ei bruta sp sequũt̃ passiones carnales sine aliqua moderatõe rõnis qd̃ i homini bꝰ ẽ maxime uiciosũ uñ etiã phi tales ĩcrepãt tãqꝫ uitã pecuũ eligãtes. ut ĩ ꝓ⁹ etbico similiẽ ad inuenoũ ꝙ hõ dz ĩstrui i hac uita qua gradiẽ ĩstructõe diuĩe legis. subdit i chamo ꝛ freno maxillas eoꝝ constringe]pcepta ei diuana moderatõz humanoꝝ actuũ bene ꝛpant̃ homo ꝛ freno respectu bꝛutorũ ꝙa dirigũt actus humanos. ꝓhibendo ꝛ precipiendo sicut sessoꝛ dirigit equũ in uia recta p chamũ ꝛ frenũ unde bene subdit¶ꝙ nõ approximãt ad te. hoc est dicere. ꝙa ꝑcepta diuina ꝛ stringentia actus humanos sunt necessaria i iustis nõ aũt iustis quibus lex nõ ẽ ꝓposita. ut ꝓma ad thi. j. c. unde dicit ꝙ nõ approximãt ad te. i. in sanctũ oꝛãtez in tpe optuno eui deus sic alloquit̃. unde seq̃t̃¶multa flagella peccatoꝛis]ꝙa sunt multi sic a recta uia deuiãtes ꝗbus non sufficit chamus ꝛ frenuz preceptoꝛũ seo requt̃ sup hoc flagella coꝛrectionis uel finalis punitionis ¶sperãte aũt in dño miam circũdabit¶scilicet sperãtes spe formata. misericoꝛdia. ꝛ hec est gr̃a gratificãs q̃ misericoꝛditer datus ꝛ unicuiq̃ tuet̃. Consequenter sexto ut oĩa ꝓicta deo attribuantur non meritis. Finaliꝛ ꝛcluditꝛ¶Letamini i dño]scilicet attribuendo deo iustificatioz uestrã potiꝰ q̃s propriis meritis ꝛc̃.

Replica.

Eati quoꝝ quẽ psalmũ posttilla exponit ad litterã de dauid penitentia pro peccatis adulterij et homicidij. ꝛ sic dauid in hoc psalmo dat exẽplũ uere penitere uolentib⁹. burqui in ꝓcipio sui cozuptoriꝭ ꝓmisit uelle prosequi sensum litteralem ab eo longe recedit motus debiliter. Primũ ꝙa dicit titulũ huius ꝑs. expositõi posttil. nõ cõsonare. S. d̃o ꝙa dicit hũc psalmũ de cõitate penitentiã nõ de solo dauid exponi debere. ex quo motiuo. ꝙa bonũ de quãto cõmuniꝰ de tãto diuinius. q̃t ꝓitas peccatoꝝ sit aliqd magis bonũ q̃s unꝰ peccatoꝛ. Tercio ꝙa dicit dauid certificatum per nathã prophetaz de remissiõe peccatoꝝ ꝓdictoꝝ q̃i p hoc uolens innuer̃ ꝙ iõ dauid in hꝰ ꝑs. se formã penitẽtibꝰ dari non debuerit uel potuerit. pz aũt illa duo ultia foze irratõnabilia. ꝙa si per nathã fuerit sibi denũciata remissio quo ad reatũ culpe tñ nõ pene quĩmo isdem nathã ꝓdixit penã reseruatam ut ꝑs. ij reg. xij. nũqd igit̃ debuit se prebere formã ꝛ exemplũ penitẽtibꝰ ꝓmũ gr̃as agendo ꝓ dimissiõe culpe. deinde se humiliando pro relaxatõe pene debite. quemadmodũ facit ut clare littera huꝰ psalmi ostendit. Jrrõnabile quoq̃ ẽ dicere plures peccãtes uno peccare existere qd diuinꝰ. uel expositioz de pluribus magis eẽ diuinã. maxime qñ expositio de uno exemplariẽ applicat̃ ad alios. ꝓmuz aũt motũ bur. ẽ oĩo est falsũ. nã titulꝰ huꝰ ꝑs. ab Jhiero. ex hebraica ꝛitate trãslatꝰ est ille eruditio dauid. ꝛ scd̃m glo. mgr̃ale. itellectus dauid ut ex titulo detur itelligi quomõ dauid in hoc ꝑs. uelit ostẽdere se eruditũ. i. i modũ uere penitẽtie ꝛ i moduz eiusdẽ alios

erudere. Eruditio actoꝝ ꝛ passione ſignificat ſic alia noſa uerbalia. Patet igit bur. irrō/nabilit poſtil. irrationabilitatem impoſuiſſe

Xultate iuſti ⁊ dño ꝛc. Huic ps. non p̄mittit titul⁹ aliqs ī hebreo ꝓpter qđ dixerūt aliq ꝙ nō eſt ps diſtictus a p̄cedēti. ꝛ occaſiōe hi⁹ dicit reſpexi tres bibliας hebraicaſ ꝛ treſ libꝛos hebraicos editos ſup libꝛū. pſalmoꝝ et ī oīb⁹ iueni hūc ps. diſtictū a p̄cedēti. nō ſolū ī ſignificatōe p ſpaciū uacuū iter duos pſal/mos. ſz etiam ī quottatione. Quia iſte pſal/mus apud hebꝛeos quottat. xxxij. p̄cedēs āt xxxi. ꝛ eodē mō ī trāſlatōe hiero. iuꝫ hebꝛe uz diſtinguit a p̄cedēti p lr̄az magnā capita lem ī pncipio ꝛ p quottatoꝝ. ꝙa hic pſalmus ab eo quottat. xxxij. ꝛ p̄cedēs. xxxi. Itē hie ro. ī plogo libꝛi pſalmoꝝ facit mētoꝝ de pſal mis nūctis apud hebꝛeos. ꝙ tū ſunt diſtmeti apd nos ꝛ etiā ecōtra. de cōiunctis apud noſ diſtictis tñ apud hebꝛeos. nec tñ facit ibi mē tionē de cōiunctione iſtoꝝ duoꝝ pſal. Ex quo pz ꝙ ſunt pſalmi diſtincti apud hebꝛeos ſic ꝛ apud latinos ſaltē a tpe ſancti Hiero. ꝙ diu ualde ē ꝙ floꝛuit ſcz tpe dationi ꝛ na lentiniaui impatoꝝ q ceperūt ī pare anno do mini. ccc. lxxxj. Hoc aūt opus fuit ſcriptū an no dñi. cccc. xxv. Notum etiā alioꝝ nō uz ꝙa multi ſunt pſalmi ſine titulo ꝛ diſtincti ab aliis uidelz. xxij. ut dic beat⁹ Hiero. ī plogo libꝛi pſalmoꝝ. Et iā habuim⁹ de trib⁹. ſcliz de ꝓ⁹ ⁊ ſcd̄o ⁊ iſto. ꝛ de aliꝫ uidebit iuſeq pſequēdo. Igit ex titulo nō poſſz uideri. ꝙs fuerit auctoꝛ hui⁹ pſalmi ꝙa titulū ñ hz. nec fueui hoc clare determinatū nec ſcd̄m intētō nē Aug. ꝙ dicit omnes p̄s factos a dauid. Sz hāc itentoꝝ nō intendo ſeq ſicut dixi a pnci. pio hui⁹ libꝛi. Tenendū tñ ē ꝙ hic p̄s. ſicut ꝛ aliꝫ factus fuerit ab aliquo ſancto ꝓpheta quicūq; fuerit ille ſcz dauid uel alius. Et ex circūſtanti uī factus ad hoc. ꝙ p leuitas cā taretur ī templo ꝓpter qđ ſatis ꝓbabile eſt ꝙ dauid eū fecerit qui diuinas laudes p le/uitas in templo decātādas ꝓ magna pte con poſuit ut hz ſ. palipo. Et 1. eſdre iij. Igit iſte p̄s. in duas ptes diuidit ꝙa ꝓmo auctoꝛ hui⁹ p̄s. inducit fideles ad dei p̄conū. Et ſecundo cōdit hui⁹ p̄conij p̄mium ibi. Beata gens. ꝓma in duas. ꝙa iducit. ad dei laudationem. ſcd̄o ad hoc iducit triplicē rōez ibi. Quia re ctū eſt. Circa ꝓmū dicit ſic. Exultate iuſti in dño ſ. i extra nos in deū ſaltate p deuoti onē Rectus decet collaudatio Et hꝰ dupli/ci rōe. Una accipit ex pte laudatōis. deces eī ē ut laudet deū de rectitudie ſua quā hz nō pōt niſi ex diuina gratia q̄ ſubdit ꝓptm ani me ſuperiozē ipſi deo ꝛ uiros inferiozes rōni ⁊ hoc cōſiſtit hominis rectitudo. Alia rō acci pitur ex pte dei. ꝙa cū eius bonitas ꝛ maie/ſtas ſint infinite. p̄ces peccatoꝝ cotā eo ſunt indigne. ſcd̄m illud ecc. xv. Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris ſed decent laudatur a iuſtis Confitemini domino confeſſione lau dis in cythera in pſalterio decem cordaruꝫ pſallite illi Exprimit autē hic iſta muſica inſtrumenta. ꝙa diuine laudes cantabant in tēplo p leuitas. nō ſolū uocibus humanis. ſz muſicis inſtrumentis. ut patet tercio reg. et ſecūdo ī pluribus locis dicit aūt hic in pſalte rio decem cordarū. Illud aūt inſtrumeīū fuit factū in ueneratōez decē decalogi p̄ceptoꝝ Cātate ei cāticū nouū Si eni amoꝛ carnalis ſemp facit iuenire cātilenas ꝛ nouos cātādi modos. multomagis amoꝛ diuin⁹ ſemp facit adiuenire nouos modos deuotionis ꝛ laudis diuine Qua rectū ē Hic cōſequeuter ad ꝓbandū ſuū ꝓpoſitū inducit triplicē rōez ſe cūda pmit ibi. uerbo dñi tercia. ibi dñs diſ/ſipat. Prima uero rō accipitur ex dei fideli/litate. ꝙa fidelitas eſt in omnibus laudanda ꝛ maxie fidelitas diuina q̄ ē excellentiſſima ꝛ hoc eſt qđ dr̄ ꝙa rectū eſt uerbū dñi ꝛc. q. d. Bene debetis laudare deū ꝙa ꝝbū dñi re ctū Et opera eius in fide. i. infidelitate. re ctū eni dicit cuius mediū nō exiſt ab extre/mis uerbū aūt eſt mediū inter itentioz loq̄n tis ꝛ eius effectū. ꝛ ideo tūc ē ꝝbū rectū qñ nō declinet ab intentione loq̄ntis ꝛ eius ope ꝛ ſic eſt in deo. ꝙa eius ꝝbñ ꝓducit effectū ꝓ ut egredit ab eius intentione. fidelitas autē dei cōſiſtit in ſua iuſticia miſericordia ꝛ tem/pantia. ī⁹ ſubdit Diligite miſericordiā ꝛ iu diciū Iudiciū euī eſt effect⁹ iuſtice. ſed quia mia ſupexaltat iudiciū. ut hr̄ Jac. ij. ī⁹ ſequi/tur Miſericordia dñi plena ē terra ꝝbo dñi hic ponit ſcd̄a rō diuine laudis q̄ accipit ex ifinita ptāte. ꝛ ꝓ⁹ ponit ipa rō. ſcd̄o ex hoc ſeqnens utilis monitio ibi. Timz dñm. Circa ꝓmū ꝓmo declarat iuſinitas ptātis diuine in coꝛpibus celeſtibus cum dr̄ ꝝbo dñi celi fir/mati ſunt. q. d. rōnabile ē ut deū laudetis q̄ ē tante poteſtatis q̄ ſolo eius uerbo celi fir mati ſunt. i. ſtabiles ꝛ incoꝛruptibiles facti. ꝙa

nō ſūt ſuſceptiui pegrinatiōnū. etiaz ſcd̄z philoſ. Et ſpiritu oīs eius hoc ē uer bo ipſius. ꝛ loquit de deo humano moꝛe. ꝙa uerbū ꝓgrediens de oꝛe homis formatꝫ ex a ere inſpirato. ſcd̄m qđ hr̄ ſecūdo de āia. aer aūt uocat frequent ſpiritus in ſcriptura oīs uirtus eoꝝ In trāſlatione hiero. iuxta he/bꝛeū habet omīs oꝛatus eoꝝ. ꝓ qđ ītelli gūt ſtelle. ꝛ in diem redit. ꝙa in uarijs ſtellis ſunt uarie uirtutes ꝛ influentie. Conſequent oñdit poteſtat diuina in coꝛpoꝛib⁹ inferioꝛib⁹ cū dr̄ Cōgregās ſicut in utre aquas maris. Ex hoc dicūt aliq ꝙ aque maris in occeano ſunt ꝛtra uaturā ſuā detēta ita ꝙ ſi ſibi di/mitteret fluerēt ſup terras. ꝙa ſunt altiozes terre ut dicūt in medio occiam. Sed hoc non uidet uer ꝙa oīa grādia fluida tendūt ad cē trū undiq; ſcd̄z angulū rectū. ꝛ ō ſicut aque occeani ſunt dimiſſiozes terra iuxt ripā ita in medio ꝙa equaliter tendūt undiq; ad centrū uñ dicit aug. ſup gen. ꝙ deus ſic res quas ꝛ didit adminiſtrat ut eas ꝓpꝛios mot⁹ agere ſinat. qđ nō eſſet ſi aque occiani plus diſta/rent a centro mūdi in ei⁹ medio q̄; ī littoꝛe Igit cōgregatō aquarū in unū locū ut habe tur gen. i. facta ſunt ꝓ hoc ꝙ ante terciū die aque p mudū euaporatōis eleuate erant ſup terrā ꝛ p aerē diffuſa. ſed tercia die devit ei deus denſitatē debitā. ꝛ ſic occupauerūt mio rem locū. fecit etiā ocauitates ꝛ cauernoſita/tes in terra q̄ ꝓpter ſuā ſoliditatē bñ poteſt hr̄e aliquas ſuas ptes a centro mūdi magis diſtātes aliꝫs. ut pz in altis montib⁹ ī quib⁹ cōcauitatibus ogregarēt aque ꝛ apparet ari da. ad habitatiōnē hominū ꝛ animaliuz ſicut dēm fuit pleni⁹ gen. ſ. Aque tñ ſtant in occe/ano tanq; in naturali loco. Et ſic dicunt ibi ogregate ſicut aque ī utre. ꝙa ꝓ⁹ erāt alibi diffuſe ut dictū eſt Ponens ī theſauris abiſ/ſos i. iferiozes aquas maris q̄ ſunt homi/nibus occulte. ſicut illa que reponūt in the/ſauris. ꝙ. aut̄ aque maris nominent abyſſi uel abiſſus. pz gen i. ubi tenebꝛe erāt ſup fa/cie abyſi ꝛ ſpūs domini ferebat ſup aq̄s. ibi eni ſignant noīe abyſi aquarū idem. ſut dez fuit pleni⁹ ibiđ. Timeat dñm Hic oſeq̄n ter ex dictis ponit utilis monitio cū dr̄ Ti meat dominū oīs terra. i. habitātes ī terra ꝙa terra eſt elementū inſenſibile ī quo nō ca dit timoꝛ Ab eo aūt nō cōmoueant Icōmo tione timoꝛis. ꝛ eſt repetitio eiuſdem ſentētie ad maioꝛē expreſſionē. Et rōez hui⁹ timoꝛis ſubdit. d. Quoniā dixit ⁊ facta ſunt Sicut eni ſimplici uolūtate oīa creauit de nihilo ita poteſt ī nichilū redigere. ꝛ ideo merito dz eū creatura rationabilis timere. ꝛ hoc timoꝛe ſi liali Domin⁹ diſſipat Hic ponit tercia rō diuine laudis que accipit exgubernatōis ſeu dominij generalitate. ꝙa pōt oīa ſcd̄z ꝙ ſibi placet ꝓmouere ꝛ impedire. ꝛ hoc eſt qđ dr̄. Dominus diſſipat cōſilia ꝓncipū uel gentiuz Hoc apparz ex eo ꝙ hz Gen. xj. ī filijs noe ꝙ habuerūt iter ſe cōſiliū edificādi turrim eꝰ cacumen ptingeret ad celū. ſed dñs repreba/uit eoꝝ cōſiliū ita cōfundēs eoꝝ labia ut nō itelligeret uir ſuū ꝓximū. ꝛ ſic deſtituerūt ab opere ſuoic hoato Reprobat cogitatōes po puloꝝ Hoc apparuit in egigocijs cogitātib⁹ filios iſrahel capere iter deſertū ꝛ mare ru bꝛū. ſed dominus eos ſubmerſit ꝛ filios iſra/hel liberauit. ut habet Exo. iiij. Et repro/bat conſilia ꝓncipū ſicut patet ī libꝛo ioſue. ꝙa multi reges cōuenerūt in unū cē. ut interfi cerēt ioſue. ꝛ filios iſrahel. ſed fuerūt debella ti ꝛ occiſi. Aliter pōt exponi iſte uerſꝰ de ma chinationib⁹ cōtra dauid a deo diſſipatus cū dr̄. Domin⁹ diſſipat cōſilia gentiū ſ. i. ſaulis ꝛ ſuoꝝ ſatellitū ꝙ pſequebāt dauid moꝛe gē tiliū infideliū. ſz ipi nō obtinuerūt itentū re probat aūt cogitatōes populoꝝ weſt philiſ tinoꝝ. ꝙa audientes dauid tnunctū ſup iſra/hel ueuerūt cū exercitu magno. ad diſſipādū eius regnum. ſed ipi uirtute diuina magis q̄s hūana debellati fuerūt ab eo ꝛ ſubiugati. ut hr̄. ſcd̄o reg. v. Et reprobat conſilia ꝓncipū i. abſolon achitophel ꝛ eoꝝ q erāt ꝓncipales ī tribub⁹ iſrahel ctra dauid iſurgentiū. ſz ꝓ magna pte fuerunt occiſi ꝛ reliqui fugati. ut hz ſcd̄o reg. xviii. Et ꝙa hec facta ſūt diuīa ⁊tute ꝛ pudētia. q̄ in ſui diſpoſitōe nō fallit tō ſubdit Cōſiliū aūt dñi ēternū manet ꝙa ſz diuīa ſnīa aliq̄ mutat. ut pz de miniuī tis ione. iij. tñ eius conſiliū nō mutat. Cōſiliuz eī dei ꝓpie accipit ſcd̄z diuinā ordinatiōnē ꝓut eſt i ſe ipo. Sētetia aūt aliq̄ accipit ſe cūdū merita hominū ꝛ demerita. q̄ ſūt uaribi lia Beata gens. Hic oſeq̄nt deſcribit diui/ne laudatōis ſiue cult⁹ p̄miū. ꝛ ſcd̄o hui⁹ pre miij cā ſiu e ꝓncipiū ibi. De celo reſpexit oīs Circa p̄miū ſciendū ꝙ dicit Boeci⁹ de cōſola. tōe li. iij. Beatitudo ē ſtat⁹ oīuz bonoꝝ ogre gatōe pfect⁹ q̄ in re habebit in patria ī fru ītōe dei cui⁹ bonitas eſt ifinita. ad hanc autez beatitudinē puenit ad uex dei cultuz ſcd̄z ꝙ

di.saluator. Joh.xj.Ubi ego sum illic ⁊ mini
ster meꝰ erit.⁊ sic hr̄ ī spe ī uia p uerū ⁊ de
bitū dei cultū.⁊ hꝰ ē qd̓ dr̄[Beata gēs cuiꝰ
ē dn̄s deus eius] p uerā fidē ⁊ debitū cultū
[populus quē elegit]electōe pdestinatōis q̄
in fallibiliter cōseq̄t̓ effectū.iō subdit̓ [Jn he
reditatē sibi]qa pdestinati immobilit̓ adhe
rēt deo ī pr̄ia celesti.ita ꝙ erunt hereditas
dei.⁊ deus erit hereditas ipoꝝ.qa illos quos
sic pdestinauit ab eterno uocat tpalit̓ ad fi/
dez suā.⁊ iustificat p gr̄az finalē.⁊ sic ꝯñter
eos magnificat p gl'az scd̓m ꝙ dicit apost'.
Ro.vj.Quos pdestinauit hos ⁊ uocauit.et
quos uocauit hos ⁊ iustificauit.⁊ quos iusti/
ficauit hos ⁊ magnificauit.⁊ sic q̄ pus fuerāt
beati ī spe facti sūt bt̄i ī re[De celo]Hic cō
seq̄nter hꝰ pmiatōis pncipiū.⁊ pmo ostēdit
ppositū .secūdo declarat p exēplū ibi.nō sal
uat̓ rex.Circa pmū sciendū ꝙ opa merito/
ria nō sūt pma cā ppter q̄z pmiant̓ aliq̄ ī ui
ta beata.scd̓z ꝙ declarat apost.Ro.ix.de ia
cob ⁊ esau dicens.Cū nōdū nati fuissent aut
aliq̄d bōi aut mali egissent dictū ē qa maior
seruiet minori.sic scriptū ē.Jacob dilexi.esau
aūt odio habui.Nec etiā meritoꝝ futuroꝝ
puisio.imo pparatōe gr̄e ī tpe pcedit ex et/
na pdestinatōe ut dictū ē.⁊ hoc ē ꝙ dr̄[De
celo pspexit dn̄s]Et accipit̓ hic celum sūme
trinitatis qd̓ idē ē ꝙ deus.qa ab eterno oīa
puidit ī seipo.iō subdit̓ [Uidet oēs filios ho
minū.scz eq̄les ī naturalibus.sz aliquos ele/
git ex speciali gr̄a ad pticipationē beatitudi
nis supnaturalis.ad quā nō pōt hō attinge
re ex naturalibus [De pparato habitaculo
suo]Repetitō ē eiusdē ad maiorē affirmatō
nē ⁊ quos sic elegit ex sua mera uolūtate et
gr̄a hos disposuit iustificare ī tēpe p gr̄am
fialē alijs dimissis.iō subdit̓ [Qui finxit si/
gillatī corda eoꝝ].i.animas q̄s creauit eius/
dē natura in species distinctas īdiuidualit̓.⁊
ppt̓ hoc ibi dr̄ [Sigillatim].Jn trāslatōe ue
ro Hier.iux̄ hebraicū hr̄[Fingēs piter cor
eorū].i.corda.qa ponit̓ hic singulare p plu
rali.Sic exo.viij.Uenit musca grauissima.ꝙ
aūt dicit Hiero.uero piter referendū est ad
unitatē specificā animarū.Rō aūt diuersita/
tis hꝰ lr̄e ē ꝙ dictō hebraica hic posita.s.ia/
had aliq̄n accipit̓ p singularitate.aliq̄n p si/
multate.lxx.aūt īterptes acceperūt nuā sig
nificatōz.Hiero.aūt ī trāslatōe iux̄ hebrai/
cū accepit aliā.Et credo ꝙ ī hoc loco.lxx.in
terptes meliꝰ acceperūt.⁊ lz sint eiusdē spe/
ciei.tn̄ uariāt̓ ī opationibus cōiuncte corpori
bꝰ.qa aliq̄n declināt ad bonū uerū ⁊ aliq̄n
ad bonū apparēs tātū.Et scd̓z hoc diuersifi
cat̓ status bonoꝝ ⁊ maloꝝ.⁊ hec oīa sūt deo
clarissime nota.iō subdit̓ q̄ itelligit oīa opa
eoꝝ].[Nō saluat̓ rex.]Hic declarat pposi
tū p exēplū scz ꝙ diuīa puidentia ē pmum
pncipiū salutis hominū.tā ī corpalibꝰ q̄z ī spi
ritualibꝰ.temporalibꝰ ⁊ eternis ⁊ pmo poīt
exēplū ī r̄probatis.secūdo ī electis ibi.Ecce o
culi dn̄i.Circa pmū dr̄ sic.[Nō saluat̓ rex p
multā uirtutē]scz sui exercitꝰ nisi cū hoc ha
beat diuinā ptectionē.hoc apparet nu .xxj.
de seon rege q̄ cū exercitu fortissimo egres/
sus ē obuiā filijs israhel.sz statiz recidit.ī p/
lio[Et gigas nō saluabit̓ in multitudie for/
titudinis sue]Hoc apparet ibidē de og rege
basan.q̄ solus remāserat de stirpe gygantiū
ut dr̄ Deutro.iij.⁊ tn̄ stati corruit corā filijs
israhel.Sil'r in golyad gigāte quem dauid
adhuc adolescens ictu lapidis īterfecit[Fal
lax equus ad salutē]hoc apparet ī pharaōe
⁊ exercitu eiusdē.de quo scribit̓ Exo.xiiij.in
gressus ē eques pharao cū curribꝰ ⁊ eq̄tibꝰ
eius ī mare ⁊ r̄duxit sup eos dn̄s aquas ma
ris.Jsta aūt dicta sūt ad oñdendū ꝙ si nō po
terūt saluari corpalit̓ ⁊ tēpalit̓ ṽtute huma
na multominꝰ poterūt ꝯseq̄ salutē spiritualē
⁊ eternā.[Ecce oculi dn̄i]Hic ꝯsequent̓ po/
nit̓ exemplū quātū ad bonos cū dr̄ [Ecce o
culi dn̄i sup metuētes eū[⁊ eos diligēt̓ custo
diat.sic hō figit oculos sup rē quā uult dili/
genter custodire.Et aliq̄n pmittet eos tribu
lari tēpalit̓.hoc tn̄ ē ad bonū ipoꝝ ut p pa
ciētie meritū habeat maiꝰ pmiū.iō subditur
[Et ī eos q̄ sperāt].i.in eis qui sperāt [Jn
misericordia eius]Et ī quo sperēt.subdit̓[.
Ut eruat a morte].s.culpe[⁊ alat eos ī fame
scz pane celesti dānatis esurientibus.scd̓m ꝙ
dr̄ Jsa.lxv.Hec dic dn̄s deus.Ecce serui mei
ꝯmedēt ⁊ uos esurietis ⁊c̄. Et qa dn̄s aliq̄n
liberat sperātes in se nō solū ī futuro.sz etiā
ī p̄nti.iō pōt aliter exponi[Ut eruat a morte
sicut helyā erui de manu yezebel eū occidere
uolentes ⁊ pauit eū tēpore famis p coruos.⁊
mulierē uiduā.ut hr̄.iij.reg.xvij. Et eodem
modo fuit de pphetis quos abscōdit abias.
ne īterficerent p iezabel ⁊ pauit eos pane et
aqua.ut habet̓ tercō reg.xviij.ppter qd̓ sub
dit auctor huiꝰ psalmi.Anima nostra sustiet
dominū].i.pacient̓ exspectat eius beneplaci
tū[Quoniā adiutor ⁊ protector meꝰ est [in

futuro ⁊ aliquādo in p̄senti p suo beneplaci
to ut dictū est [Quia in eo letabitur cor no
strū]quasi diceret si tribulemur exterius.tn̄
consolamur ab eo interius.Et qa ista cōso/
latio procedit ex spe retributōnis future.ideo
subdit̓ [Et ī nomine sancto eius sperabimꝰ
ppter quod finaliter orando concludit[Fiat
misericordia tua super nos queādmodū spe/
rauimus in te]⁊ hoc spe debita.que est cer/
ta exspectatio future beatitudinis ex gratia
⁊ meritis proueniens.
Jn psalmo xxxij.Exultate iusti.ubi dicit̓
in postilla. Sed hanc opininnem nō intendo
prosequi etcetera.

Additio.

Pinio Augustini est pbabilior.
ut dictū est in additione sup pn/
cipiū huius libri.Unde hic psal/
mus sicut ⁊ omnes alij dauid sūt
attribuendi. Jn eodem
psalmo ubi dicit̓ iu postilla. Fidelitas autez
dei consistit in sua iusticia.

Additio.

On uidet̓ rō quare fidelitas pti
neat ad tempamētum iusticie ⁊
misericordie. unde melius uidet̓
dicendū cū glo. ubi sic fidelis dici
tur deꝰ sed aliter deus.alit̓ hō fidelis dicitur
fidelis ei ē deus dās homī qd̓ pmisit.fidelis
ē hō credēs pmittēti deo.hec in glo.q̄ ma/
gis cōsonare ur̄ rōni fidelitatis uel fidei ⁊c̄.
Jn eodē ps̄.ubi dr̄ in postilla.Circa pmū
pmo declarat̓ infinitas potestatis.

Additio.

N expositione huiꝰ uersus scz.
Uerbo dn̄i celi firmati sūt ⁊c̄.]
multū uidet̓ deuiare postillator a
[ꝯmuni sentētia catholicoꝝ qui in
hoc loco distinctionez psonaꝝ ī diuinis īsinu
ari dicūt.ut patz p Ambro.ī.vj.de trini.unde
pmo sententi.di.ij.īter ceteras testimoniales
auctoritates de distīctōe diuinaꝝ hoc induci/
tur.Tenendū est igit̓ in hoc loco cū glosa di
cēte [uerbo domini]idest filio pr̄is[⁊ spiri/
tu oris eius].i.spiritu sancto q̄ pcedit a filio
q̄ ē os patris hec in glo.Dicere aūt ꝙ hic lo
quitur psal.de deo more humano q̄ est nimis
iudaizare. Jn eodem ps̄.
xxxij.ubi dicitur in postilla.Congregans si
cut in utre aquas maris.

Additio.

Pinio postillatoris ī hoc loco cir
ca cōgregationē aquarū uidetur
discordare ab illo quod ipsemet
uidetur opinari in hac eadez ma
teria in prouer.caº.xxx.super uerbuz
quid tamen in hoc probabiliꝰ uideatur
Gen.j.est magis proprie tractandum ⁊c̄.

Replica.

N psalmo Exultate iusti.Burg
notat postillatorē. pº qa expo/
nendo uersū istū. Opera domī
in fide.dicit.i.infidelitate.Fideli
tas autem dei consistit in [tempoamento iu/
sticie ⁊ misericordie.burg.putat hoc sine rōe
dictum.dicens ꝙ fidelitas dei consistit in hº
quia dat homini quod promisit.Sed uidetur
Burgen̄ incidere in id quod redarguit deus
enī dans quod promisit fidelis est scd̓z burg
sed cuncta que promittit ⁊ dat cōsonāt temp
amēto iusticie ⁊ misericordie .qa in omni o/
pere dei concurrunt.queādmodū circa quar
tum sententiarū declarari ꝯsueuit dis.xliiij.
uide ibi schotū.Stat igitur fidelitas dei ī di
cto tempamēto quod burgen.calnmiari nite
batur.Secūdo burg.notat postillatorē in ex
positōe illius uersus.uerbo domini celi firma
ti sunt diuinitatem.⁊ propheta loquit̓ de uer
bo ⁊ spiritu dei more humano. Jn hoc dicit
burgensis postillatorem nimis iudaizare p
eo quia sancti doctores ⁊ magister sententia
rum ex hoc loco arguunt trinitatem perso/
narum.Ad quod respōdeo ꝙ sancti doctores cre
dentibus persuasionem facere possunt de mi
sterio trinitatis benedicte ex isto loco ⁊ alijs
secundum sensum litteralez quomodo auctor
sacre scripture spiritussanctus efflagitat.Sz
non est secundum sensum litteralē prout uo
ces primarie significant sine absurditate. si
enī in aliquo sacre scripture uocum significa
tio primaria falsum aliquid inducit ut iudic.
ix.Jerūt ligua ad consulendum super electi
onē regis.quod qa falsum est pro sensu lit/
terali haberi non debet.Tunc enim sensus
parabolicus ⁊ musicus locum habet pro sen/
su litterali.in proposito autez non est sic qa
cum nihil absurditatis sit in expositione po/
stilla .eius expositio est primo litteralis.ex
qua sumi potest argumentum ualidum etiā
apud infideles.Cum boc stat eiusdem pass⁊
esse litteralem sensum principaliorem quāuis

nō communiorē ⁊ priozem ꝑt burgñ. inten
dit. a quo tñ apud fideles argumētū ualidū
sumi non pōt. Si cī quis uelit arguere ideo
uel pagano transsumendo termios littere. ut
accipiendo celos ꝑ apostolis. uerbū domini ꝑ
filio in diuinis. argumētū procederet in equi
uocis ꝑ cōsequēs inualidū. Infideles etiaz ex
huiusmodi argumēto sentirēt pluralitatē de
ozū ⁊ propositione pluriū psonaz. quo posito
non posset ei ex hoc loco psuaderi dei omni
potētia. Nam positis pluribꝫ diis null⁹ eoꝝ
esset omnipotens. qa alter alterū faceret nul
lipotentez. sicut arguit doctoꝛ subtilis. ⁊ ante
eū ouidius de uetula. Ad euadendū huiusmo
di infideliū errozē ⁊ desiderū. lxx. interpretes
misterū trinitatis occultauerūt in sua trans
latione. ut dicūt doctozes sancti circa illū lo
cū. Isa. xl. ubi loco illius dicti. ⁊ uocabit nomē
eius ammicabilis deus fortis ⁊c. trāstulerūt
magni cōsilij angel⁹. Et qa ipse Burg. in ul
timo articulo plogi sui in hoc opus dicit po
stillā magistri intelligi foze adeo uniuersalez
qđ sepe etiam infideles ad eā habeant recur
sum. Iccirco placuit immo decuit postillatoꝛē
hui⁹ passus ostendere expositionē scđm sig
nificationē terminoꝝ omnibus cōmunē sine
absurditate expositionem fidelibus spiritua
lem nō reiciendo imo ea utit̄ in dispositione
de tēpoze messie cōtra iudeos. ⁊ frustra igit̄
bur. laboꝛat calūniando. Tercio Burg. notat
postillatozem circa illū passum. Congregās
sicut in utre aquas ⁊c. asserēs q⁹ postillator
puer. iij. discordat ab eo qđ hic oppinat̄. sed
falsum imponit̄ ei. naz idem quod hic dicit di
xit ex itentione burg. aug. de quo in secūdo
cozolario gen. i. supra utre ibi.

Enedicā dominū in⁹ omni tempe
ꝛc. Hic ē secūdus psalmus alpha
beticus. quia incipiūt uersus ozdi
nate ꝑ litteras alphabeti hebrai
ci. Hoc excepto q⁹ obmittit̄ hic littera sexta
scz nau. qa nullus uersus per eā incipit. Ta
men sūt hic. xxij. uersus. sicut sūt. xxij. littere
hebraice. Quia sunt ibi duo uersus incipien
tes ꝑ litterā phe. scz. xvi ⁊. xxij. Ad quid āt
posite sunt ille littere in ꝓncipio dictū fuit su
pra psalmo. xxiij. Hunc aūt psalmo p̄mittit̄
talis titulus in hebreo. Dauid qñ immutauit
ratōnē suā cozā abimolech ⁊ fugauit eū ⁊ ab
imolech ⁊ fugauit eū ⁊ abijt. Hunc tñ nomi
ni dauid p̄mittit̄ lamech littera ad designā
dū q⁹ est datiui casus. ⁊ est sensus. Ipsi dauid
fuit hic psalmus pro gratiarū actione. qñ cō
mutauit rōnē suā ideſt uerbū suū. ⁊ simulis ti
tulus ponit̄ in translatōe Hiero. iuxta hebre
um ubi sic hz. Dauid quādo commutauit os
suum. ⁊ accipit̄ os pro uerbo. plato oze corā
abimolech ⁊ eiecit eū ⁊ abijt. Ad cui⁹ intelle
ctū scienduꝫ q⁹ ista duo noīa abimolech ⁊ ach
imelech habent magnā cōuenientiā. ꝓpter qđ
dixerūt aliqui q⁹ singant eandē psonā dicen
tes q⁹ dauid fecit hūc psalmū qñ fugiens sau
lem uenit ī nobe ad acimolech sacerdotem ut
habetur primo regum. xxj. Et tunc mutauit
os suum coram eo. quia non dixit se fugiti
uum. sed ꝑ negocijs urgentibus a ꝛege miſ
sum. sed huic dicto cōtrariat̄ qđ sequit̄ ī p
dicto titulo. Et fugauit eū uel eicit. quia abi
melech non fugauit dauid. sed magis eū ami
cabiliter ⁊ honorificie suscepit p̄bēs ei panes
⁊ gladiū. ut hz ibidē. ꝓpter quod aliter ex
ponitur cōmuniter a doctoribꝫ hebreis ⁊ la
tinis de fuga dauid ad achis rḡē getb. ad q̄
fugit recedens ab achimelech. Erat enī bino
min⁹ qa uocabat̄ ab imelech nomine regni
⁊ achis nomīe persone. scđm q⁹ dicit rabi sa.
sic impatozes romani dicebantur cesares no
mine ꝑrij ⁊ tñ habebant ꝓpriuz nomē per
sonale. scz Julius Augusti⁹ Tyberius. ⁊ sic đ
alijs. ⁊ hoc est quod consonat ei q⁹ dicitur ge
nesis. xx. ⁊. xxvj. q⁹ abraham iuit ad pegri
nandum ī gereram ubi regnauit abymelech.
Et similiter postea ꝑ magnū tempus ysaac
Illa aūt ciuitas que antiquitus dicebatur ge
rera postea uocata fuit getb. De gerera enī
dicit̄ q⁹ erat in palestina que est terra phili
stinozum ⁊ idem dicitur de getht ⁊ quilibet
rex uocabat̄ abimolech nomine regni. quā
do aūt dauid fugit ī geth fuit cognit⁹ a phi
listeis. unde dixerūt. Nunquid iste est dauid
rex eterne. quasi diceret. bonū esset eū inter
ficere ne ueniat ad regnum ⁊ inualescat con
tra nos propter quod adduxerunt eum ad
achis ut moreretur ꝓpter quod dauid in tali
piculo positus simulauit se insanū. scđm illđ
poeticū. Stulticiā simulare loco prudentia su
ma est. ⁊ ideo achis tanquā insaniente eum
eiecit. ⁊ sic dauid de piculo liberatus abijt et
pro gratiarū actione hunc psalmū cōposuit.
Igitur scđm hoc iste psalmus ī duas ptes di
uiditur. qa primo dauid de sua liberatione,
domino regratiat̄. scđo alios ad bonum hoz
tatur. ibi. Accedite ad eum. prima in duas. qa

ꝓmo ꝓpoit̄ gratiarū actio ⁊ secūdo eiusdem
augmentatio ibi. Magnificate dominū mecū
Circa primū dicit dauid: Benedicam dominū
Jei regratiando. in omni tempe. scz regrat
ando. omni tempe. scz ꝓsperitatis ⁊ aduer
sitatis cōtra multos q⁹ benedicūt deū tātūmō
tempe ꝓsperitatis secūdū illud zach. xi. Bene
dictus dominus. quoniā diuites facti sumus.
sed maledicūt tēpore aduersitatis. unde uxor
iob dicebat ei in aduersitate posito. Benedic
deo ⁊ mozere ideſt maledic. ut ibidem fuit ex
positū iob. ij. Semp laus eius in oze meo. Si
semp non impoꝛtat hic cōtinuitatem. Nō enī
potest homo mortalis cōtinuare diuinā lau
dem. quia oportet q⁹ aliquando interrumpat
ex fragilitate carnis saltem tēpe dormitiōis
sed impoꝛtat frequētiā sicut de homine eccle
siam frequentante dicit̄ q⁹ semp ē in ecclesia
licet aliquibus temporalibꝫ sit extra. In do
mino laudabit̄ anima mea. ideſt si in me sit
aliquid laudabile totū attribuat̄ deo a quo il
lud habeo. uel aliter. in domino laudabitur
anima mea. quasi diceret de laudibus homi
nū nō curo. quia frequent̄ laudant quod ē in
superabile. ⁊ econtra. sed laudari a deo desi
dero cui⁹ laus est uera. Laudat aūt deus ho
minē qñ ꝑ aliqnē affectū uel signum p̄bet ei
uirtutis testimonium. ⁊ hoc mō loquit̄ apo⁹
scđa corinth. x. Qui gloriat̄ in domino glo
riet̄. nō enī qui seip̄m commendat ille proba
tus est. i. approbatus. sed quē dominus com
mendat. hoc enī modo deus pluries dauid cō
mendauit. Audiant mansueti ⁊ letentur. Imō
suetudo est uirtus ire repressiua que inter a
lias uirtutes maxime ī dauid apparuit. quia
saul eum persequens ad mortē bis in manꝫ
eius cecidit. ⁊ tamen non solum ei pepercit sz
etiā uiros suos ab eius interfectione ꝛpressit
ut habet̄ ꝓmo regū. xxiiij. ⁊. xxvj. Et prop
ter hanc mansuetudiē specialiter deus ipsū
in bonis temporalibus ⁊ spiritualibus multi
plicauit scđm q⁹ ipe dicit. ij. reg. xij. Mansue
tudo mea multiplicauit me. ꝓpter quod dicit
dauid hic. audiūt māsueti. bona mihi a deo
collata ꝑ mansuetudine mea. ⁊ letentur. Isci
entes q⁹ ita fiet eis. Magnificate. Hic conse
quenter ponit̄ gratiarū actōis augmentatio
Reputabat enī dauid diuinum beneficium er
ga se ita magnū q⁹ nō sufficiebat ad regrati
andum. ⁊ ideo immutat alios ad adiuuandū
ipsum dicens. Magnificate dominum mecuz
ꝛc. Joe bificio mihi collato. ꝓpter quod sub
dit. Exquisiui dominū et exaudiuit me ꝛc. ⁊
patet littera. Accedite. Hic consequenter
dauid alios ad bonū hortat̄. primo ad bonū
uite contemplatiue ꝑ quaz homo ordinatur
ad deum. secundo ad bonum actiue uite per
quod ordinatur ad proximum ibi. Uenite. ꝓ
mo ponit exhortationem. secundo inducit ad
hoc rationem ibi. iste pauper. Circa primum
dicit. Accedite ad eum. scz ad deū ad quem
acceditur nō passibus corporis. sed affectibus
mentis per ueram cognitionem ⁊ amoꝛem. iō
subditur. Et illuminamini. deus enī est lux
ut habetur ioan. ꝓmo. Et ideo sicut accedens
ad lumen uel lucem corporalem corporaliter
illuminatur. sic accedens ad deum per bonuz
mentis affectum spiritualiter illustratur. Et
faciens nestare non confundentur. ideſt nō
pacem repulsam in orationibus uestris. illius
enī facies confunditur cuius petitō repellitur
. iste pauper. Hic adducit ad suum proposi
tum ratōez ⁊ ꝓmo exemplo sui diceus. iste
pauper clamauit. ideſt egō qui sum exul pau
per ⁊ fugitiuus. Et dominus exaudiuit eum
liberando a philisteis modo supradicto. Et
ex omnibus tribulationibus eius saluauit eū
quia non solum fuit modo liberatus a philī
steis. sed etiam de manibus saulis qui cona
tus feuerat occidere eum. ut habetur primo
reg. ī pluribus locis. qsi diceret. Si ego qui
sum pauper ⁊ fugitiuus inueni gratiaz apud
deū. similiter illi q⁹ uero corde accedūt ad eū
secundo inducit ratōnem ex parte spūs ange
lici dicens. immittit. scz ī fluxū sue uirtutis.
Angelus domī ī circuitu timentium eum. hoc
patet ī pluribus locis sacre scripture. unde ⁊
angelus liberauit loth a sodomis. Gen. ix.
Et tres pueros de camino ignis. Dan. iij.
ubi dicitur q⁹ angelus domini descendit cuz
azaria ⁊ socijs eius in fornacez ⁊ excussit flā
mam ignis de fornace. Et similiter liberauit
danielem de lacu leonuz. Dan. vi. hoc allegat
dauid ad ostendendū condescensionem ange
lorū erga eos qui corde uero ⁊ puro accedūt
ad eum. Tercio adducit rōez ex ꝑte ipsius
dei dicēs. Gustate ⁊ uidete. q. d. experimēto
potestis probare. quoniaz suauis est dominꝰ
⁊ loquit̄ ad modū hominū dulcedine uni ꝑ
bātiū qa ꝓmo modicū degustāt. ⁊ ex hoc co
gnita eius dulcedine alliciunt̄ ad amplꝰ gu
standū. sicut homines deuoti ꝓmo percipien
tes aliquid de dulcedine dei amplius alliciun
tur ad amplꝰ sētiendū. Sz aduerteudū q⁹ ꝑ

bantes dulcedinē uini illud modicū q; ꝑgu / stant sup linguā diu retinēt sic sentiētes di/ uinā bonitatē debēt eā q̄diu ꝑnt ꝛtinere.qa hoc est quoddam ꝓludiū beatitudinis future ꝓpter qđ ſequtur beatus uir qui ſperat in do mino ⁊ Talis enī ꝑgustatio diuine dulcedinis auget ſpem future beatitudinis.licet aūt ali/ quādo apud hoīes nimia familiaritas pariat cōtemptū.talis tñ fan i iaritas dei ad hominē magis auget reuerentiā filialē hoīis ad deū iō subdit ⁊ Timete dominū omnes ſancti ei⁹ quoniā nō est inopia timentibus eū ⁊ Ex h⁹ enim q; ſentiūt in ſe diuinā ꝑtiā modo ꝑfi/ cto ſufficit eis pro omni bono.imo alia bōa eis deſipiūt.nisi quātū neceſſitas exigit. Eco trario autē est de cupidis huius mūdi quibus omnia deficiūt. ꝓpter quod subdit ⁊ Diuites egerūt ⁊q.a ſecm q; dicit Hiero.i epistola ad paulinū. Antiquitus dictū est. Auaro deest tā quod habet q̄ qđ nō habet.ideo subdit ⁊ et eſurient ⁊q.a non audent frui bonis habitis sed ea relinquūt aliis ⁊ Inquirentes autez do minū ⁊ſine ⁊ deuotione ⁊ Non.minuent omni bono ⁊quia habundant in bonis ſpiritualib⁹ Temporalia uero quātūcūq; modica eius ſu ſiciūt immo ꝓ diuitiis cōputātur. unde dic Apo⁹ ꝓma Thimo.vi. Habentes alimenta ⁊ quibus tegamur.his contenti ſumus. Et Hi ero.in epistola ad paulinū. Victus ⁊ uestitus diuitie ſunt christianorū ⁊ Uenite filij ⁊ Hic ⁊ ſequenter hortatur ad bonū uite actiue que cōſiſtit in uitatione peccati ⁊ operatione boī ad proximū. Timor aūt domini facit uitare peccatū.ſecm illud ꝑuer. xv.ꝓ timore domi ni recedit omnis a⁹ malo. ideo dicit ⁊ Uenite filij ⁊per deſideriū diſcipline ⁊ Timorē domi/ ni docebo uos ⁊qui est initiū ſapientie iuſto/ rū ⁊ Quis est homo qui ult uitā ⁊ ſcilicet be ataz i q̄ nullus moritur ⁊ Diligit dies uidere bonos ⁊in beatitudine celesti.ubi dies nō iur rumpētur noctibus.faciat ſupple q; ſequitur ⁊ prohibe linguā tuaz ⁊ubi docetur uitatio peccati ozis ⁊ ꝓmo reſpectu⁹ dei cū dr ⁊ A ma lo ⁊ ſcilicet blaſphemie ⁊ diuini ꝺtemptus et ſimilū.ſecūdo reſpectu ꝓximi cū dicit ⁊ Et labia tua ne loquātur dolū ſſez deceptōes fal ſitates ⁊ huiusmodi cōtra ꝓximū. ⁊ Diuerte a malo ⁊utaudo peccatū operis ⁊ fac bonuz iſte eni ſunt due ptes iuſticie. Potest etiā alit exponi ⁊ ꝓ diuerte a malo ⁊ideſt obſerua ꝑcep ta negatiua que malū ꝓhibent.ſicut non oc/ cides ⁊ fac bonū ⁊ideſt obſerua mandata af

firmatiua que inducūt ad bonū. Sicut.mēmē to ut diem ſabbatū ſanctifices.⁊ honora pa/ trē tuū ⁊ matrē.talis enim obſeruatio ducit ad uitā beatā dMath.ix. Si uis ad uitā ingre di ſerua mādata. Et ſic rñdet dauid ad illud quod ſupra queſierat Quis ē homo q; ult uitā ⁊c inquire pacem ⁊ perſequere eam ⁊io est perfecte ſequere.qđ fit qñ per bona ope ra homo ad pacem eternā pertingit ⁊ Oculi domini ⁊ Poſtquā dauid induxit alios ad bo num hic conſequenter oſtēdit fructum.⁊ qa oppoſita iuxta ſe poſita magis elucescūt.ideo maxte agit de fructu bonoū operū ⁊ maloꝝ dicens. Oculi domini ſup iuſtos ⁊tanquā ſup ſpecialiter dilectos.oculus enī dirigitur ad io quod ſpecialiter diligitur. Et aures eius ad preces eorum ⁊tanquam parate ad exaudien dum ⁊ Uultus aūt domini ⁊ſcilicet ire ⁊ turba tionis ⁊ Super facientes mala ⁊ Unde i hebreo sic habetur ⁊ Ire domini ſuper facientes mala ad puniendū ⁊ ideo subditur ⁊. Ut perdat de terra memoriā eoꝝ ⁊i. de terra uiuentium in quo non habebunt locum. Et aliquādo etiaz perdit memoriam eorum de terra preſentis uite.que est mozientū.quia poſt eozum uitaz non remanet fama.ſed infamia.ſecūdū q; di/ citur ꝓuer. ix. Memoria iuſti cum laudibus magnis.⁊ nomen impioruz putrescet ⁊ Cla/ mauerūt iuſti ſemper ⁊ deuote ozando do/ minus exaudiuit eos ⁊promouēdo eos i bo/ nis ⁊ Et ex omnibus tribulationibus eoruz liberauit eos ⁊protegendo eos a malis ſpiri/ tualibus.⁊ etiaz aliquādo a corpuzalibus ſic liberauit danielem de lacu leonum.⁊ tres pu eros de camino ignis .ꝓfecte tñ liberat eos ad reqez trasferēdo de malis uite pñtis ⁊ iuxt ē dñs his q; tribulato ſunt corde ⁊q.a ſemper patus est eos adiuuare eos liberādo uł uirtu tem pacientie tribulando ad maius meritum ipſoꝝ ⁊ Et humiles ſpiritu saluabit ⁊ſecūdum quod dicitur ꝑuer. xxix. Humilez ſpiritu ſu ſcipiet gloriā ⁊ Multe tribulationes iuſtoꝝ ⁊ quod aliqando dominus permittit ut ꝓ pa/ tiētie meritū puenīat ad maius meritū.ideo ſubdit ⁊ Etī omibus his liberauit eos dñs ⁊ q.a trāſlati ad requiem liberantur ab omni/ b⁹ pñtis uite penalitatib⁹. Cuſtodit dñs oīa ossa eoꝝ .ꝓ ossa in quibus cōſiſtit robur eoꝝ pſ itelligūt uirtutes i q̄b⁹ ꝺſiſtit robur mē tis q̄s dñs cuſtodit illeſas finaliter in electis ſuis. Mors peccatorū peſſima. Mors aūt na ture mala ē.qa est ꝓuato corpalis uite.mors

aūt culpe peior.q.a est ꝑnatio ſpiritualis uite ſz tñ nō est peſſima.qa q̄diu peccator ē i ꝑſe ti uita ꝓtest redire ad uitā ſpiritualē ꝑ pe/ nitentiā.ſed mors gehēne est peſſima a qua nō est reuerſio poſſibilis.⁊ hec est mos pec/ catoꝝ i mortali peccato decedentiuz. Et qui oderunt iuſtū delinqūt ⁊quia odiū fraternuz ē occaſio multoꝝ malorum.ſicut econtrario a/ mor proximi ē cā bonoꝝ.quia qui diligit p ximum legem impleuit. Ro. xiij. In hebreo ⁊ in trāſlatiōe Hiero.iuxta hebreū habetur Interficiet impios malicia ⁊ odientes ⁊q.a ma licia hominis ē ſp cauſa mortis eius ſpiritua lis.⁊ aliquādo etiā corporalis ſicut malicia ac hitophel fuit occaſio ſue ſuſpenſionis.ut ha/ betur.ij reg. xvi. redimet dñs animas ſeruo/ rū ſuoꝝ.hoc fuit adimpletū i xp̄o qui nos re demit ſuo ſanguīe precioſo. Et nō delinqnt fialit oēs i eo ſpe formata caritē q̄ ꝑueit ex gīa ⁊ meritis.⁊ hoc itelligēdū ē de ꝑdeſtinati

Udica domine nocentes me ⁊c. Huic pſalmo ꝓmittit talis titu/ lus in hebreo ⁊ in trāſlatione hi ero iuxta hebreū.dauid. Tamen in hebreo ꝓponit littera lamech.ad deſignā dum q; dauid est datiui caſus. Et est ſenſus hic pſalmus appropriatus ē ipi dauid tāquā eius auctori. Materia aūt ei⁹ non ſic appa ret. Expoſitores tñ hebrei ⁊ latini dicūt com muniter.q; dauid fecit hunc pſalmū cōtra p ſecutionē ſaulis petens diuinū auxiliū.i qua ꝑſecutione multos pſalmos fecit.quia diu du rauit. Et diuidit in duas ptes.quia ꝓmo da uid poſtulat auxilium diuine defenſionis.ſecū do declarat peculū ſue ꝑſecutionis ibi. Sugē tes teſtes.ꝓma in tres.qa primo petit auxi/ liuz diuinum.ſecundo prophetice ꝓdicit dete/ctionē hoſtium ibi. Confundantur. Tercio exꝓmit ſue liberationis gaudiū ibi. Anima aūt mea exultaut i dño. Circa ꝓmū dicit Ju dica⁹ domine nocētes me.iudicio ꝺdemnatiōis i hoc facto.qa iniuſte perſecunt me. ſicut pz manifeſte ex decurſu ꝓmi reg.qa dauid ni/ hil foze fecerat ſauli aut populo ſuo ſed fece rat eis multa bona.ꝓ quibus reddebant ei mala. ꝓpter quod subdit dauid ⁊ Expugna i pugnantes me ⁊quia non poſſum eos expug uare ⁊ Apprehende arma ⁊ loquit de deo mo re humano quo aliquis uolens auxilium pre ſtare alicui munit ſe armis ⁊ hoc duplicibus ſcilicet armis ad ſuſtinendū ictus.et.i.euagi

na gladcum⁊ conclude aduerſus eos q; dend ⁊ quātū ad hoc subdit ⁊ Effunde framea⁊ quantū adhoc dicit ⁊. Scutis ⁊ armis q̄tuz ad inuadēdū perſequuntur me ⁊ita q.nō poſ ſunt amplius me ꝑſeq ⁊ Dic anime mee ⁊ꝓ re uelatiōem interiorū ⁊ Salus tua ego ſum ⁊ꝑ effectū exteriorē ⁊ Cōfundant ⁊ Hic cōſequē ter dauid ꝓphetice ꝑdicit deiectionem hoſti um ſalucet ſaulis doech ⁊ conſimilium.dicens ⁊ Confundantur ⁊c ⁊hoc fuit impletū quan/ do saul ꝑſubiliter de prelio fugiens ſeipſuz iterfecit.⁊ ſimiliter doech armiger eius ⁊ ma gna pars populi fugiendo interiſt. ⁊ iſti plu ries queſierunt dauid ad mortem ⁊ Fiant ſi cut puluis ante faciem uenti ⁊q.a ſicut puluis nō pōt reſiſtere uentōtū impulſui ſic nec saul ⁊ uiri eius philiſtinorū inuaſioni ⁊ Et ange lus dñi coartans eos ⁊nō. n saul ⁊ exercitus eius fuerunt ſic debellati a philiſteis niſi an/ gelus domini iuſto dei iudicio fuiſſet contra contrarius eius pro peccatis ſuis.ſecm qđ dicit Deutro. xxij. De filijs ſrahel. Cuo/ niam ꝑſequat unus mille ⁊ duo fugarēt de cem milia.nonne ideo quia deus ſuus uendi dit illos ⁊ dominus cōcluſit illos ⁊ Fiant uie eorū tenebre ⁊ ut non uideant nocua ad e untandum ⁊ lubricum ⁊ ut non poſſint ſtare ⁊ Et angelus domini ⁊hoc totuz predixit da uid prophetice ⁊ motus zelo diuine iuſticie ⁊ cauſam dicte punitionis ſubiungit quando dicit ⁊ Quoniam gratis ⁊ideſt ſine cauſa ⁊ ab ſconderūt mihi interitum laquei ſui ⁊q.a saul ⁊ cōplices ſui ponebant inſidias occultas cō/ tra dauid.ut habetur.ſ.reg. xxiij ⁊ Superua cue exprobrauerūt anime mee ⁊dicentes ui/ tuperia de me mendaciter.ut ſupra expoſitū ē freqnt ⁊ Ueniat illi laque⁹ quē ignorat ⁊ ī hoc ꝓdicit ꝑ ꝓphetie modū mortem ipſi⁹ ſau lis qui uoluit dauid malicioſe occidere ꝑ ma n⁹ philiſtinoꝝ.ut hr prio reg. xviij. Et ipe ſaul ab ipſis philiſteis fuit uulnerat⁹ ⁊ tens ab eis turpiter occidi ſeipſuz iterfecit .ut hz ꝑ⁹ reg. xxj. ⁊ ſic cecidit i laqueū quē pauer rat ipi dđ q; a ꝓnci⁹ ignoraut ⁊ aīa āt mea ⁊ ōnter exꝓmit gaudiū de ſua liberatōe futura de manu saul ⁊ oīz adꝝſarioꝝ ſuoꝝ di. Laia āt mea exultaut i dño ſibi gzal deuote red dēdo ⁊ delectabit ſup ſalutari ſuo ⁊ i.de h⁹ q; ſaluabit me pro ſue uolūtatis bñplacito. non dicit de morte saul is ⁊ exercit⁹ eiuſdē q̄ uoluit ⁊ luxit.ut hr.ij.reg. j. Sz gaudere de ꝓpria ſalute ptinet ad caritatē q̄s hz bō

ad seipm. Oia ossa mea dicēt magna enim letitia ⁊ admiratio mētis redūdat ad uires corpis. ideo dicit omia ossa mea dicēt. ideest manifestabunt exultatōnes gratitudines mi hi pstite saluatōnis. Domine qs similis tui q.d. nullus. Eripiens inopem .i. meipsum ⁊ populum mihi adherentes. Erat ei dauid a facie saulis fugitiuus. ⁊ p oēs bonis suis spoliat⁹. conuenerūt etiā ad ipsuz homines depauperati ⁊ debitis obligati. ut habetur. .j. reg. xxij. ⁊ factus est eoz princeps. De manu fortioruz eius. scz saulis ⁊ sui exercitus. egenū ⁊ pauperē a diripientibus eū. bona enim mobilia ⁊ imobilia fugitiuoz fisco regio applicantur ⁊ sic bona dauid ⁊ eoz q cum ipo erant diripuerūt satellites saulis. Surgentes. postq dauid postulauerat auxiliū diuīe defensionis. Hic oēs allegat piculū sue persecutōis. ⁊ pmo ppositū declarat. scdo p se ⁊ sibi compatientibus orat ibi. Exultent. pma i tres. qa pmo ostēdit ppositū i expositiōe falsi scdo ex spiratōe oī ibi. Et aduersus me. 3o ex adiūctōne doli ibi. Quoniā mihi Circa pmū sciēduz q⁹ multi de ppo israhel ad habēdū grāz saulis iponebāt dauid multa falsa q⁹ applaudebāt saul qa p b⁹ persecutō q⁹ faciebat cōtra dauid uidebat eē iusta. ⁊ ex hoc aggrauabat psecutō ꝺ dauid. ⁊ h⁹ ē q⁹ dicit. Surgētes testes iq qa aliq de pdictis pponebāt falsa cōtra dauid coram saule. ⁊ alij attestabant ad maiores assertōz. Que ignorabā .i. nō erā mihi scī⁹ istoz maloz. Interrogabāt me .i. ꝓpōebāt ꝺ me ac si deberes rndere. logt de se qi de reo q hz rndere pti aduerse. Retribuebant mihi mala p bois qa multa bona fecerat dauid sauli ⁊ ppo ei⁹ pugnādo p eis ꝺ philisteos utz. .j. reg. i pl'ib⁹ locis. sterilitatē aīe mee qa ex psecutōe saulis cogebat uitā ansteraz ducere i desertis ⁊ sterilib⁹ locis. Ego autē cū mihi molesti eēnt iduebar cilicio. Job isignū humilitatōis ⁊ mortificatōis ad ipetrādū beneficiū diuīe ꝛsolatōis. Humiliabā i ieunio a nimā meā .i. uitā meā aīalē. Et ozō mea i sinu meo cōuertet .i. ad bonū meū ozdinabit. ⁊ qa dct ex psecutōe saul a caritate fraterna nō dedicit q⁹ maxīe ps ex hoc q⁹ eidē i manu sua tradito bis a morte pepcit. ut hr p⁹ reg. xxiiij. ⁊. xxvi. Quasi p̄xiuz qi frem nrm supple reputās saulē ⁊ ei⁹ ppm. Sic placentia i psperitate eoz ꝺ philisteos ut dictū ē. s. ps. xij. Quasi lugens ⁊ otristat⁹ sic humiliabaz de eoruz aduersitate. un luxit ⁊ plāxit de saulis ⁊ sui exercit⁹ morte. ut hr .ij. reg. .j. Et aduersū me. Hic oēs ondit gratitatē sue psecutōis ex cōspiratōe cōmuī contra euz. qa etiā illi q erāt ꝺ tribu dauid cū saule aspirabant ad mortē ipsi⁹ dauid ut ps de cipheis. .j. reg. xxiij. Et ibidem habet q⁹ saul dixit de dauid q⁹ si terrā ingress⁹ fuerit pscrutabor eū in milibus iuda de qua tribu erat dauid. ⁊ multo magis illi qui erant de alijs tribubus erāt cū saul in psequēdo dauid ⁊ hoc ē q⁹ dicit. Et aduersum me letāti sunt ⁊ cōuenerūt quia uenientes cū saule ad querendū dauid ptendebant hilarem faciem ad captandā gratiā regis. Congregata sūt super me flagella ⁊ ignoraui qa non semper puidebat picula sibi preparata. ut ps ex hoc qd hz .j. reg. xxiij. ubi dz q⁹ saul ⁊ uiri eius cingebant dauid ⁊ uiros eius in modum corone. ita q⁹ desperabat se posse euadere. nō ei. potuisset se in tali loco ubi sic cingi potuisset. si patū sibi piculū psciuisset. Dilipati sūt qa connexione caritatis fraterne erga me. Nec cōpuncti de sua iniquitate. Tempta uerūt me scz capeze. subsanauerunt me subsanatione .i. derisione dicta a nasu rugato. Dicebant enī adulatores ⁊ detractores uitūperia de dauid i presentia saulis eius benuolentiā captātes. Frenduerūt super me dentibus suis pretendebāt enī cora saule q⁹ uelent si possent eū deuorare. ⁊ iō ꝺ talia cōuertit se ad deū deprecandū dicit. Dne qn respicies me. oculo tue pietatis ⁊ miser icordie. Restitue aiam meā a malignitate eorū. id est pone me i securitate ab eoz psecutōe. ita q⁹ sim restitutus i pstina pace. a leonib⁹. i. ab hoib⁹ crudelib⁹ more leonū. Unicā meā .i. uitā meā solā. Lz enī plures essent cū dauid tñ ipm solū querebat saul ⁊ cōplices eius interficere. confitebor tibi in ecclesia magna. idest utinam cōfiteaz tibi confessione laudis in loco cultus tui. Hebrei enī non habent optatiuum modum. sed utūtur futuro indicatiui mōi loco optatiui. In populo graui morib⁹ ⁊ etate cuiusmodi sūt sacerdotes ⁊ leuite. laudabo te. idest utinam laudem. una enim cā quare dauid affligebat in persecutōe saulis erat ppt b⁹ q⁹ accedere nō audebat ad locū diuini cult⁹. uel potest aliter expōi ut sit pphetia ꝺ futuro cū dr. Cōfitebor tibi nē qz ps. a dauid facti cātabantur a cultorib⁹ dei i ueteri testamento et etiā mō cātāt i nouo. nō

supgaudeāt mihi capiēdo me ⁊ tenendo ad suam uoluntatem. Qui aduersantur mihi iique scz saul ⁊ cōplices eius. ut patet ex precedētibus. Qui oderūt me gratis. idest sine cā me odientes i cordibus suis. Et annuunt oculis. Passiones enī odij ⁊ ire maxime apparēt in facie ⁊ in oculis potissime. Quoniā mihi. Hic cōsequēter ondit grauitatē sue persecutōis ex adiunctione doli qui maxime aggrauat psecutionē. qa tūc nescit posit⁹ i psecutione in quibus debeat cōfidere. ppter qd apl's dicit sca ad cor. xi. enumeratis piculis i qbus fuerat ultimo loco dicit. piculis in falsis fratribus qa illud fuerat maius. secundoz hoc igitur dicit dauid. Quoniā mihi quidaz pacifice loquebant. Ptendentes mihi amicitiam. Et in iracundia terre loquentes. .i. secū dū modū hominū terrenoz qui aliud habēt in corde ⁊ aliud in ore. Dolus cogitabant. scilicet cōtra me. ut patet in habitatoribus. ceyle ⁊ zipheis ꝑmo reg. xxiij. Et dilatauerūt sup me os suū. loquentes superbe. uidisti domine hanc iniquitatē cōtra me. Ne sileas. hoc est ne diss miles ⁊ trāseas absqz debita punitione hoc dicebat dauid non zelo uindicte. sz diuine iusticie. Domine ne discedas a me. subtrahendo brachiū defensionis tue. quia no possem tot laqueos euadere. Exurge ⁊ intende iudicio meo eos contemnando. Deus me⁹ ⁊ dns me⁹ in causā meā. quia nō habeo iudicē ad quē possim recurrere nisi ad te qa pars aduersa erat rex terre. Judica me secūdū iusticiā tuā. que nō cōdemnat innocentes sed impios. Et nō supergaudeant mihi capiendo me ⁊ tenendo secū dū uolūtatē. Nō dicāt in cordibus suis euge euge. gaudentes de mea captione sicut philistei gaudebant de mea captione sampsonis iudi. xvj. Ne dicāt deuoriminib⁹ eū. quasi .v. Si tenerēt me statī tractarent me interficere crudeli morte. Erubescāt impij ⁊ reuerantur simil. tanqz frustrati sua intentione. Qui gratulantur malis meis. idest qrunt gratulari. scz saul ⁊ eius uiri. Induantur cōfusione ⁊ reuerentia. idest timore. q. d. talib⁹ circūdetur undiqz sicut uestimentum circūdat homines ex omni pte. Qui maligna locunt sup me. loquentes de me falsa coram saule. exultent. hec ē ultima ps hui⁹ psalmi i qua dauid orat p se ⁊ cōpacientibus sibi dicit. exultent ⁊ letent qui uolūt. .i. approbant iusticiam meā. Et dicant sp magnificetur dns deū laudādo de mea liberatōne a piculis gra

uibus iō subdit. Qui uolūt pacem serui ei⁹. .i. mei qui sum seru⁹ domini. ⁊ lingua mea meditabitur iusticiā tuā .i. ore ⁊ corde eā cōfitebitur. tota die laudē tuā .i. singulis diebus. Mistice aūt exponit psal. iste de christo cuius dauid fuit figura. sicut dictū fuit supra psalmo. iij. ⁊ iiij. qui passus est in se ⁊ in membris suis a populo iudaico ⁊ tirānis. ⁊ iō in hoc psalmo secm humanitatē loquēs primo petit a patre seu tota trinitate auxiliū protectōnis. ⁊ secūdo exprimit grauitatē sue persecutionis ibi. Insurgentes. quam grauitatem explicat. pmo eximpositione falsi quia ibi fuit impositum q⁹ esset falsus propheta. ⁊ membris suis q⁹ essent magi ⁊ deceptores. secūdo ex cōspiratione cōmuni. ibi. ⁊ aduersus me. qa contra eum conuenerūt herodes ⁊ ponc⁹ pilatus cum principibus sacerdotum. ut supra expositū fuit. ij. psalmo. Tercio ex adiunctione doli ibi. Quoniā mihi quidē pacifice loquebant. Quia multos dolos cogitauerūt cōtra xpm. ut patet ex textu euāgelij ⁊ contra mēbra eius. ut patet ex actib⁹ apostolorum ⁊ ex epistolis pauli. Residuum aūt huius expositionis ommitto propter breuitatem sectāndam. tū quia satis diffuse traditur in glosa sup psalmū. tū quia consideratis illis q̄ sunt exposita de dauid in hoc psalmo pōt de facili applicari littera huī⁹ psalmi christo partim pro membris suis. in quibus se dicit persecutaonem pati. act. ix. Saule saule quid me persequeris.

Jxit iniustus ut nō delinquat cē.

Hunc ps ꝑmittit talis titul⁹ i trā slatōe hiero. iuxt hebraicū. p ui ctoria serui domini dauid. quod exponūt sic aliq. q⁹ dauid fecit hūc psalmū p victoria populi israhel gloriose exeuntis de seruitute egipti ad seruiendū dño libere. secūdū q⁹ fuit dictū pharaōi exo v. hec dicit dns de⁹ hebreoz dimitte popnlū meū ut sacrificz mihi in deserto. ⁊ licet lra huī⁹ psalmi ad h⁹ applicari. saluo tñ meliori iudicō mihi uī me li⁹ q⁹ dct fec hūc ps. de seipo a psecutōe saul plies dimit⁹ liberato. qd uī ex ti. ps. q tal ē i hebreo. ad victoriā seruo dñi dauid. ⁊ hunc note dct ꝓmitt. lza lamech. ad oñendū q⁹ ē datiui casus ⁊ sich seruo dñi non rfert ad populum israhel. sed ad ipsum dauid. Jgitur secūdū hunc sensum psalm⁹ iste diuiditur i duas ptes. Et primo agit de malignitate saulis dauid psequētis. secdo de benignitate dñi ipz liberātis ibi. oñe i celo mīa tua circ ꝑmū

dicit sic dixit iniustus ut non delinquet in semetipso. i. saul firmiter disposuit ꝛ deliberauit de interficiendo dauid licet iuste. de qua liberatõe hz. j. reg. xx. Et ite exit ionathas ꝙ diffimitũ esset a patre suo ut interficeret dauid. Nõ est timor dei ante oculos eius. q. d. Si ante oculos mẽtis eius timor dñi ponere a tãto malo retraheret. scdm qđ dr ꝑ uerbi. xv. p timorẽ domini declinat omnis a malo. Quoniã dolose egit sez cũ dauid faciens eũ generum suũ. ut sic occideret gladio philistinor ꝓut habetur. j. reg. xvij. In conspectu ei⁹ sez dei q̃a nulla dolositas latet eũ Ut inueniatur iniq̃tas eius ad odiũ j. Cũ enĩ saul nõ potuit occidere dauid latenter ac dolose gladio philistinor ꝓsecut⁹ ẽ eũ pacẽ. manifestans odiũ ꝙ cepat contra ipm uerba oris eius iniq̃tas ꝛ dolus qñ suasit ionathe de quo ꝓfitebat dauid sicut de seipso ꝙ deduceret dauid. ut moueret. j. reg. xx. Noluit intelligere ut bene ageret q̃a cũ ioathas innocẽtiã dauid allegaret. saul intelligere noluit. sz magis indignans ioathan lancea petere uoluit. ut ibidẽ dicit Iniq̃tatẽ meditat⁹ est in cubili suo quomodo posset dauid capere ꝛ eũ occidere. Astitit omni uie non bone. iidest male. q̃a patus fuit ꝓsequi dauid p uias pessimas. scilicet sup abruptas petras q̃ solis ibicibus sũt pue. ut habet j. reg. xxiij uel aliter. Astitit omni uie non bone. quia patus erat omni consilio malo acquiescere iõ subdit Malicię aũt nõ odiuit. Domie in celo. Hic cõsequenter agit de benignitate dei q̃ ꝓmo declarat generaliter. secũdo specialit ibi. Filij aũt hominũ. Tercio singularit ibi. nõ veniet mihi pes superbie. Primo ostenditur generaliter ergo omnes creaturas uimentes uita animali. Circa qđ sciendũ ꝙ miseri cordia superaltat iudiciũ. iacobi. ij. Unde int dei ꝓprietates tenet quaudã excellentiã propter qđ dr ꝙ misereri ẽ eius propriũ. ꝛ ad hoc ostendendũ dicit Domine in celo misericordia tua q̃tãqua in loco supiori. ꝛ ueritas tua usq; ad nubes que sũt iferiores celo iustitia tua sicut montes dei ꝙ ut in pluribus sũt inferiores nubibus. iudicia tua abyssus multa. i. hominibus abscondita. uerũ tamen q̃a ista apparẽt aliq̃n ꝓ effect⁹ ꝛ maxie dei largitas de qua ꝓcipaliter hic agit. iõ subdit hoies ꝛ iumenta saluabis domie q̃a nõ solũ creatura rõnabilis causat ꝓ dei pideutiaz. sed etiã brutalis. q̃a animalib⁹ dat pilos ꝓ uestitu ꝛ auibus pluuias ꝛ eis de uictu prouidet sufficienter sine solitudine eorũ quẽadmodũ multiplicasti mĩaz tuã de⁹. q. d. Ex multitudie mĩe tue ꝓedit ꝙ nõ solũ rõnabilibus creaturis. sed etiã irrõnabilib⁹ ita puides. Filij aũt hominũ Hic cõsequenter ondit⁹ diuina largitas specialiter. scz circa homies q̃a eo ipso q̃ sũt ad imaginem dei facti sunt ad bonũ excedens creaturã irrõnabilez ordinati. scz ad bonũ rõis. quo si bene utant ad beatitudiez supernaturalẽ ulteri⁹ deducũtur. ꝛ hoc est qđ dicitur Filij aũt hominuz scz rõnabiliter ꝛ iuste uiuentiũ in regimine allarũ tuarũ ꝙsperabũt. i. ĩ beatitudine recta ꝛ abscondita apud te. secũdũ illud isa. lxvj. Oculus nõ uidit ꝛ auris nõ audiuit nec in cor hominis non ascendit que preparasti diligẽtibus te. ideo subditur inebriabuntur. i. satiabunt absq; tamen fastigio. Ab ubertate domus tue idest domus celestis glorie. secũdũ quod dictũ ẽ supra psalmo. xvj. Saciabor cũ apparuerit gloria tua. ꝛ torrente uolupta tis tue potabis eos. hoc additur ad ostendendum ꝓfectionem refectionis glorie. q̃a apud nos refectio ꝓficitur ex cibu ꝛ potu quoniã apud te est fons uite deus eui est uita per essentiã ꝛ omnia sunt in eo uita. scdm q̃ dr Joannis. j. qđ factũ est. s. ĩ creaturis ĩ ipsa uita erat. Creatura anteq̃ creat non erat aliquo nisi creatrix essentia que est per essentiã ipa uita. ut dictũ est et in lumine creato glorie uidebimus lumẽ tue essentie q̃ uideri nõ ꝓt ab intellectu creato. nisi ad hoc eleuet. ꝙ lumen glorie fortificãs lumẽ naturale itellectus creati. sicut nec oculos noctue possz uidere lucẽ solis nisi aliquo addito sibi fortificaret. propter qđ dr secũdo Methaꝑ. q̃ sic se habet oculus noctue ad lumen solis ita intellectus noster ad ea que sunt manifestissima in natura per que iutelliguntur diuina que de suut manifestissima sed uirtute intellectus nostri excedentia. Sicut ꝛ lux solis est maxime uisibilis tamen inproꝑtionata noctue oculis. Et quia ad hanc uisionẽ non possumus ptingere nisi ꝙ diuinã grãm. iõ subdit dauid depcando ꝓtende mĩaz tuã sciẽtib⁹ te dirigẽtes cognitõz suã naturalem quãtũ possibile ẽ ad te illustra fidei cognitõe Et iustitiã tuam his qui sunt recto corde. i. uiuẽtes scdm rectum iudicium rõnis rectifica rectitudie gratie tue que sola iustificat ꝓfecte. ꝛ sic semꝑ stingit q̃a gratia est ꝓfectio nature. ꝛ

iõ dirigentibus se in deum quãtũ possibile ẽ uirtute nature nõ denegatur ꝓfectio gratie Nõ veniat Hic cõsequẽter ostendit diuina liberalitas singularit q̃stũ ad ipm deũ q̃ de pcando dicit non veniet mihi pes superbie. i. saulis supbi ꝛ suoũ satellitũ ad me ꝑ sua uoluntate cõculcandi Et man⁹ peccatoris. i. psuadentis mihi malũ nõ moueat me super be a rectitudine ueritatis ꝛ iusticie. uel aliter nõ veniat mihi pes superbie. i. demon q̃ ꝑ superbiã cecidit nõ me subiciat sibi ꝓ peccatũ mortale. ꝛ manus peccatoris. i. potestas demonis ĩ peccato obstinati nõ moneat me a statu gr̃e. ꝛ utrũq; fuit cõcessũ aliquo mõ ipi dauid ex diuina largitate. q̃a nõ fuit dat ꝛ ĩ manu saulis ipm psequentis. Licet aliquãdo per sathã in peccatuz mortale inciderit tñ ꝓ pniam surrexit ꝛ in finali gratia decessit Ibi cecidẽrũt qui opant iniquitatẽ q̃a perseuerantes in peccatis frequenter in manibus inimicor temporaliter ꝛ ĩ potestatẽ demonis finaliter traduntur. In psalmo .xxxv. Dixit iniustus ubi dicit in postilla. Circa qđ sciendũ ꝙ misericordia super exultat iudiciũ etcetera.

Additio.

Licet uerũ sit ꝙ misereri ꝛ peere ꝓpriũ sit dei ut ĩ collecta cantat ecclesia nec tñ ꝓpt hoc ueritas diuina dz dici iferior q̃s mĩa dei sic nubes sũt inferiores celo ꝓut postil. dicit. naz mĩa dz de de secũdũ opatione in creaturis in quãtũ defect⁹ alioz subleuat. ꝛ respectu cui⁹ dr in ps. Miseratões ei⁹ sup oĩa opa ei⁹. sz ueritas diuina sue accipiat eẽntialiter siue p sonaliter apꝓriãdo eã filio pri coeterno ꝓut Joannis. xiij. ca⁹ Ego sũ uia ꝛ itas ꝛc nullo mõ tñ dz dici iferior q̃ eius misericordia. ut est manifestũ. Sz ad intellectũ hoz ꝛ suũ attẽdẽdũ est ꝙ dauid in hoc loco tractat de quibusdã opationib⁹ diuinis ꝓut referũt ad creaturã rõnabilẽ scz misericordia ꝛ ueritas iusticia ꝛ iudiciũ. sed ĩ hoc loco cũ dr itas dei ĩtelligit fides. ut ĩ ꝓia thi. ij. Omnes homies uult deus ad agnitionẽ itatis uenire. qđ intelligit de ueritate fidei. ꝛ sic ĩ pluribus locis Manifestũ est aũt ꝙ mĩa dei maxie relucet ĩ celo ubi beati misericordiã dei pleue cõsequũtur. ut matbi. v. ca. Cui⁹ rõ est. Nã gloriam celestẽ nullus de cõdigno scdm legẽ cõmunẽ meret. uñ apo⁹. ad Ro. viij. ca. Nõ sũt cõdigne passiones h⁹ seculi ad futurã gloriaz que reuelabit in nobis. Et sic manifestũ ẽ ꝙ ĩ celo maxime relucet misericordia dei in beatis ꝛ ideo dicit. Domine ĩ celo misericordia tua sed fides dei non habet locum in existentibus in celo quia per claram uisionem talem excludit saltẽ quãtũ ad actũ. ꝛ ideo fides dicit esse usq; ad nubes que quidẽ nubes sũt inferiores celo ꝛ in regione corruptibili ꝛ se cundũ usum nostrum ipsi celo appropinquãt ꝛ sic per nubes ꝓprie intelligit stat⁹ iustorũ existentiũ in uia in quibus diuina ueritas maxime relucet scdm fidẽ formataz ꝛ sic proprie dicitur ueritas tua idest fides tua usq; ad nubes Consequenter q̃a iustitia diuina ẽ fortissima sic ꝙ nullus ei resistere possit Jecir eo dicit iustitia tua sicut montes dei. sicut enĩ mõtes altissimi q̃ dicũt montes dei sunt in accessibiles sic iustitia diuina etiã que ĩ uebis inferioribus relucet est irresistibilis. iudicia autẽ dei que inuestigabilia suut ꝛ in comprehensibilia recte dicũt Abyssus multa. quia sic abyssus est absconditus ab oculis hominũ sic ꝛ diuina iudicia. iste uidetur sensus proprius ꝓctorũ uersuũ. Sed ulteri⁹ uideñ dũ ẽ quo otinuat snia hoz ꝛsuũ ꝓcedentib⁹ ꝛ sequentib⁹. Pro quo sciendum ꝙ respondet ps. cuidã tacite q̃stiõi. Cũ. n. de ꝓdicto iusto scz saule tot mala dixisset in tãtũ ꝙ peccata sua nõ ex ignorantia simplici sed poci⁹ ex affectata ꝓcederẽt ꝛ hoc cũ dicit noluit intelligere ut bñ ageret ꝛ ĩ sup ꝙ ipm dauid psequebatur ex certa malicia ꝛ ex odio instricie. et hoc cũ dicit malicię aũt nõ odiuit que quidẽ circũstantie maxime aggrauant delictũ. Ex istis põt oriri q̃dã q̃stio admiratiua q̃ aliquãdo a prophetis ĩ similib⁹ casib⁹ mouebãt scz quãdo deus tolleret ꝙ impius talis pessim⁹ persequebatur seu opprimat innocentem. et iustũ unde abac. j. in simili deo sic alloquebatur. Quare nõ respicis sup unique agentes ꝛ taces deuorante impio iustiorẽ se. Ad hoc respondet psal. ꝙ hoc nõ prouenit ex debilitate iusticie diuine quia iustitia tua sicut montes dei neq; etiam ex hoc ꝙ hec inferiora non considerat prout quidam errantes dicebant. iob. xxij. ca. Circa cardines celi ꝑ ambulat. nec nostra cõsiderat. ꝛ hoc cũ dicit iudicia tua abyssus multa q̃i ptingat penetrãdo usq; ad infinita ꝛ secreta. sed potius predicta tollerantia prouenit ex hoc ꝙ uera felicitas et premiatio est in celo ubi misericordia dei relucet premiando iustos in uita beata et immortale de quo psalmista dicit

Domine in celo misericordia tua ꝛc. ¶Similit in bonis i hac uita existentib⁹ ē felicitas ichoatiua p gratiā de quo dicit¶ ueritas tua usq; ad nubes ¶qđ intelligendū ē de uerita te fidei formate que in hac regione corrupti bili attingit. Cōsequenter declarat q̄az q ad beatitudinē ptinent. ꝓ p⁰ ǫntū ad beatitudi nē impfectā que est in statu uie p spez. ꝫ hoc cū dicit ¶ Filii aūt hominū tegimine alarum tuarū sperabūt ¶secūdo quātū ad beatitudiē pfectam q̄ est in re scz in statu glorie ꝫ hoc cū subiungit¶ Inebriabūt ab ubertate dom⁹ tue ꝛc. ¶ exponant omnia ut in postilla usq; ibi. ¶bi ceciderunt ꝛc. Ubi postq; ostenderat ubi sit uera ꝓmiatio. ꝓsequēter declarat ubi sit uera punitio scz i ultimo supplicio iferna li ubi nulla est redemptio de quo dicit ibi¶ ce ciderūt q opant iniquitatē expulsi sunt neq; potuerūt stare¶q̄a nō est ibi possibilitas re deūdi ad statū gratie ꝫ sic ꝑz qualiter que stio tacite in hoc psalmo mota solui⁹ senten cialiter. eo modo quo infra in ꝑs. lxxxij. scili cz. Quā bon⁹ deus israhel expresse mouetur ꝫ solutur prout ibi largius patebit.

Replica.

N psalmo. Dixit iniustus ꝛc. Bur gen. notat postill circa illū passu Domie i celo misericordia ꝛc. q̄a dicit ex cōgruentia mīaz iter ce teras dei ꝓprietates habere quādā ꝑcellētiā iō dicit mīa in celo. ueritas aūt usq; ad nu bes ꝛc. Burgen. rustico more se opponit i his que humano mō trāsferūt a diuīa. que tran slatio ex cōtrariis ꝛgruentijs ⁊ trario modo fieri pōt. sic xp̄s dicit leo. nūc ouis. nūc rex. nunc uermis ꝛc. Jta ⁊ etiā nubes. abyssus. mon tes. infernus. lupus ꝛc. q̄a enī mīe dei effe ctus sunt nobis magis familiares possunt de scribi p montes nobis manifestos. Judicium aūt p abyssum nobis occultatā. ꝫ econuerso. mīa rōne interminabilitatis pōt circūloqui p abyssum. iudicium aūt rōne timoris quasi in ꝑspectu manifestū est. ut montes. ꝑut narrat beatus ¶ieron hanc uocē uenire ad iudicium semp auribus suis insonuisse. Rusticale igit est ex his facere materiā disputationis que cōtrariis modis sic possunt interpretari ⁊ ap plicari. ꝛc.

Oli emulari ꝛc. ¶uic psalmo pte mittit talis titulus i hebreo ⁊ in translatione ¶ieronimus ue r iuxta hebreum dauid absq; aliqua additione nisi q̄ in hebreo ꝓponit lettera lamech. ad de signandū q̄ dauid est datiui casus. Et est sē sus q̄ hic ꝑs. appropriat ipsi dauid tanq; au ctori. De materia uero huius psalmi sciendū q̄ multi uidentes saulem regē ⁊ doech armi gerū suam ⁊ postea absolon ⁊ achithopel et plures alios inique agentes tempaliter ꝓspe rari. Et dauid innocentē ⁊ pentes suos ⁊ fra tres suos ⁊ multos alios iustos tūc ⁊ postea tpaliter affligi. declinabāt ad malū ⁊ recede bant a bono quasi deus curā de actibus ho minū nō haberet. Et ideo dauid fecit hunc psalmum ostendens q̄ ꝓsperitas maloꝝ sit ⁊ temnenda ⁊ iustoꝝ appetenda ē. q̄a iusti sem per suunt melioris ꝯditionis etiā in ꝑsenti licz hominibus bona sensibilia tātā ꝯsiderātibus cōtrariū uidet. Dividit igit iste psalmus in duas ptes. q̄a ꝓmo facit suā deductionem. se cūdo ponit quandam monitionē ibi. Exspe cta dominum. prima in duas. quia primo de claratur propositū ex eo q̄ iusti ⁊ iniusti in ꝑsenti habent. secūdo ex eo q̄ in futuro re cipiēt ibi. Nouit dominus. prima in duas. q̄a ꝓmo ostenditur ꝓpositū ex conditione boni secūdo ex adiunctione mali ibi. Obseruabit peccatoꝝ. ꝓma in duas. q̄a ꝓmo ostendit ꝓpo sitū ex bom ꝯditione. secūdo ex eius duratio ne ibi. Noli emulari. Circa primum dauid fa cit talem rationē. Illa ꝓsperitas est melioꝝ ⁊ magis appetenda in qua quis assequitur ma ius bonū. Sed ꝓsperitas iustoꝝ in ꝑsen ti ē huiusmodi. ergo est magis appetēda. ma iozem huius rationis dauid supponit tanquā per se manifestam. quia nihil est appetibile nisi in quantū bonum. ⁊ ideo quantū habet de bonitate. tatnum habet de appetibilitate. ¶Minozem autem declarat ostendendo. quia primo prosperitas iustoꝝ etiam in ꝑsen ti est magna ibi. Spera in domino. Circa pri mum sciendum. q̄ inter bona hominis bona tempozalia que sunt exteriora sunt modica. Bona autem anime que suut uirtutes ⁊ sci entie sunt maxima. Bona uero corporis sunt media. prosperitas autem tempozalis maloꝝ est in bonis exteriozibus seu corporis tantuꝝ ⁊ ideo non se extendit ad maioza bona ipsi⁹ hominis propter quod non est appetenda. ⁊ hoc est quod dicitur. Noli emulari in malig nantibus. idest noli emulare malignātes in suis operibus ¶Neq; zelaueris. idest ama ueris¶ Faciētes iniq̄tatē ¶tales ei ñ sūt imitā

di nec amādi iniq̄ntū mali. q̄a licz natura sit ex caritate diligendi q̄diu sunt in pñti uita i q̄ possunt ad bonū reuerti. tamē eoꝝ mali cia est odienda. Et sic loquit saluator. Luce. xiij. Si quis uenit ad me ⁊ nō odit patrē su um aut matrē ꝛc. nō pōt ee meus discipulus subdit aūt rōez ꝑictoꝝ dicēs¶ Quoniā tāq; fenū velocit arescent ¶ Fenū ⁊ olus cito de siccāt. q̄a parū in terra radicāt ⁊ sic modice attrahunt de humoze uirozē nutriente ⁊ cō seruante. Sic appetitus maloꝝ radicat in bo no sensibili q̄ habet modicū de boitate ⁊ sic appetibilitas cito transit ⁊ eius adeptio et ⁊ tinuatō fastidiū inducit. sic patz de cibo quez famelius appetit. saciat⁹ uero abhoztet et re icit¶ Spera i dño ¶Hic sequēt declarat q̄ iusti i pñti etiā assecunt mains bonū q̄ ē bo nū uirtutis. ⁊ nō solū bonū uirtucis pollicite q̄ est p acq̄sitioue. sed etiaz uirtutis infus⁹ q̄ est p gratiā ⁊ etiā aliq̄n cū hoctpalem habū dātiā. licet nō semp q̄a est de mīoꝝ bonis ꝓpter qđ eoꝝ ꝑsperitas etiā i pñti est appe tenda. Et hoc est qđ dicit¶ Spera in domio ¶figendo appetitū in sūmo bono¶ Et fac bo nitatem ¶. Et inhabita terrā ⁊ paseris i di uitijs eius ¶q̄a sicut dictū est iusti cum bono uirtutis aliq̄n asserūtur affluentiaz in tpali bus bonis¶ Delectare i domino ¶ delectatio dō q̄i de alio lactatio. igit in domino delecta ri ē de boitate ei⁹ lactari que fugit p cogni tionē ⁊ amoze¶ Et dabit tibi petitōes cordis tui ¶ Justi enī nō petūt a deo simpliciter nisi bona gratie ⁊ uirtutis que semp dant petē tibus quādo petūt p se ⁊ pseueraēter q̄ faciūt iusti. de alijs aūt bonis iferioꝝ nō faciunt petitōes nisi snb ꝯditione. scz si expediāt ho nori diuino ⁊ saluti sue uel alioꝝ ⁊ hoc modo deus eos exaudit ¶Reuela domino uiā tuaz nō ei aliq̄ manifestādo. q̄a oīa nuda ⁊ apta sunt oculis eius etiā ab eterno. sed i oratōne coꝝ eo tuū desideriū explicando ⁊ directioz eius petendo¶ Et ipse faciet ¶q̄a sicut natura nō deficit in necessarijs sic nec auctor nature multomīn⁹¶ Et educet q̄si lumē iusticiā tuā ponēdo opa iusticie tue alijs i exemplū ꝓtu tis. scdz q̄ dicit saluator. ¶Mat. vj. Sic luceat lux uestra coram hominib⁹ ut uideant opa uestra bona ¶Et iudiciū tuū tanq; meridiez Judiciū est effect⁹ iusticie ꝫ p hoc designat. q̄ deus iustos facit ꝑsperari ꝫ opib⁹ iusticie usq; ad pfectionē debitā. Et p talem moduz loq̄t sap. puer. viij. Justoꝝ semita q̄i lux splē dens ⁊ crescens usq; ad pfectū die. idest usq; ad pfectionē iusticie sicut ascēsus solis pficit meridie. ⁊ q̄a deus tanta bona cōfert iustis etiā i pñti. iō subdit¶ Subditus esto domino humiliter ⁊ deuote seruiēdo. ¶Et ora eū ¶. q. d. tunc confidenter poteris orare eū q̄a cōse q̄ris itētū. si tamē oꝛo sit pia ꝑte ⁊ pseueāt q̄lis ost oꝛo iust¶ Noli emulari ¶ihic con sequter ostendit q̄ ꝑsperitas iustoꝝ ē maioꝛ etiā in presenti ⁊ hoc ex duratione. q̄a ꝑspe ritas maloꝝ consistit in bonis transitorus et corruptib⁹. ut patet ex predictis ꝑsperitas aūt iustoꝝ cōsistit in bonis aīe que sūt coꝛ ruptibilia iquātū manent i aīa sepata ꝓptez q̄ dicitur ¶ Noli emulari i eo q̄ ꝑsperantur i uia sua ¶hoc ē peccatoꝛ q̄ nō uidit p uiā le gis diune ⁊ rōis recte. sz scdz ipetū passiōis scdz qđ dr isa. lxij. Omnes nos q̄i oues erra uim⁹ unusq̄sq; in uiā suā declinauit. ⁊ talis i uia sua ꝑsperat q̄ optinet q̄ itendit. ista tn ꝑsperitas est magis aduersitas ⁊ si sit aliqu ius boni tempalis additamentū est tamē bo ni spiritualis detrimentū. scdm q̄ dicit aug. i sermone de innocentibus. Lucrū i archa dā nū in cōscientia tulit uestem ⁊ poioit fidē. ac quirit pecuniā ⁊ amittit iusticiā. ⁊ ideo de ta libus dicit hic¶ Noli emolari ¶. i. inutari¶ i eo q̄ prosperat in uia sua ¶. i. facto illius qui p̄dicto modo prosperat cuius prospertas ē magis aduersitas iudicanda¶ Desine ab ira ⁊ relinque furozem ¶ scz taliu qui frequenter passiones ire nimium excedentes paciūt ad complendum suas iniquitates. ideo subditur ¶Noli emulari ut malignaueris ¶ ⁊ subditur causa ¶Quoniam q̄ malignant extermiabū tur ¶saltem in morte naturali. Et frequenter anticipatur ⁊ moriūtur morte i naturali. scz gladio ⁊ feneno. uel aliq⁹ huiusmōi. ¶Susti nētes aūt dñm ¶. i. pacienr expectantes ei⁹ be neplacitū ¶ꝑt hereditabūt terrā ¶scz uiuētiū q̄ ꝑpetuo possidebūt ⁊ freq̄nter i hac terra diutius malis hominibus unūt. ideo subdit Et adhuc pusillū ¶scz tpis¶ Et non erit pec cator¶ subtract⁹ de medio mō p̄dicto ¶ et que rens locū eius ⁊ nō inuenies ¶q̄a freq̄nter p suis malicijs nō solū dest ruūt ī psonis. sz etiā loca eoꝝ ⁊ posteritates t ota¶ Mansueti aūt hereditabūt trā. exponit sic ꝑs q̄a māsueti sūt illi q̄ expectāt paciēter beneplacitū domi in. Et delectabūt i multitudie pacis tpalis q̄a māsuetign̄ mouēt rixas ⁊ bugas ꝓpt quas debeāt ab aliis inq̄etari. pōt etiā hoc refer

ri ad populuz israhel qui quamdiu seruiunt
domino manuete ⁊ obedienter habitauit in
pace ī terra a deo sibi data. ut patet ex de
cursu ueteris testamēti. Obseruauit ¶Hic ⁊
sequenter ostenditur psperitas iustoū ma/
ior quā malozū ex admixtione mali. qa psperitas malozū semp habet malū pene annexū
Et hoc ꝛtingit uno mō. qz sūt diuisi a seipīs
eo q sensualitas trahit ad bonū sensibile ra
tinai ꝛtrariū. Dicitamē aūt rōnis sine sinde/
resis ad ꝛtrariū. propter qđ dicit philo. ix.
ethi. De ipsis ꝛtēdit ipsozū anima. ⁊ hoc qui
dem huc trahi. hoc autem illud quemadmo/
dū discrepantia. ⁊ postea cōcludit dicens igit
si sic miserū est esse malū fugiendū maliciam
itense. Alio modo cōtingit ex hoc q mali toz
q̄ntur iuidia de bono ꝛtutis q reluz iustis
⁊ iude ē q tirranni aliquādo plus affligebā
tur de pacientia ⁊ magnimitate martiruz q̄s
ipsi martires de afflictiōe sibi illata a tiran/
nis. sicut legitur de datione ⁊ sancto uincen/
cio. unde dixit ei beatus uincentius. patus sū
xp̄i seruus ad omnia ut dum deuotionē meā
punis in corpe acerbius ipse punitus in men
te. ⁊ subdit ad hanc marteiz summam uocē
Datianuo incepit infremere ⁊ rapido ore cū
stridoze dentiū anhelare ut ostenderet preſi
dia se potius quā martirē dei laniare ⁊ hoc
est qđ dicit hic ¶Obseruabit peccator iustuz
⁊ stridebit super eū dentibus suis ¶dolens đ
bono sue uirtutis ¶Domin⁹ aūt irridebit eū
qa nō habebit intentū quo intendebāt iustū
auertere a uirtute. Quonīā psp̄icit q̄ ueniet
dies eius ¶. i. dies debite punitionis pro suis
malis. Gladiuz euaginauerūt peccatores ⁊c.
qa frequenter armāt se quantum possent ad
destruendū iustos. Gladiū eoz intret ī coz
da ipsoruz ⁊c. ¶qa etsi psecutionem inferunt
iustis enī corpe ipsi ꝑus psecutionē sustinent
in mente. ut dictū est de datiano. Itez qa fre
quenter cōtingit diuino iudicio ut mors q̄s p
parauerāt alius ueniat super eos sicut aman
fuit suspēsus ī patibulo q ꝑparauerat mar
dochen Hester. vij. Aliť pōt expōi littera de
iniq⁹ saule ⁊ dauid iusto ab illo loco. Obser
uabit pcōr iustū ¶. i. saul ip̄m dauid cui freq̄n
ter insidias posuit. ut hz p⁹ regū. Et stride
bit super eū dentib⁹ suis qa frequēter ex ni
mia ira ⁊ desiderio occidendi eū frenduit sup
ip̄m ¶Dominus aūt irridebit eū ¶qa abinten
to fraudauit eū nō pmittens dauid cadere ī
manus eius. Quonīā psp̄icit q̄ ueniat dies
ei⁹ ¶scz mortis q̄ interfect⁹ fuit a philisteis.
Gladiū euaginauerūt peccatores. qa saul ⁊
satellites cū gladijs ⁊ arcub⁹ freq̄nter q̄siue
rūt ad mortē dauid ⁊ uiros ei⁹. Gladi⁹ eoz
intret in corda ipsoz ¶In hoc dauid uidet pro
phetice mortē saulis p̄dixisse ⁊ doech idumei
qa ipsi irrierūt sup ꝓpri⁹ gladios ⁊ sic iter
fecerūt p⁹. Reg. ultio ¶Et arcus eoz cōfrin
gat tota enī uirtus saulis ⁊ sui exercit⁹ fuit
ibi ꝛfracta. Melius est modicū iusto ¶qa quā
tūcūq⁹ modicū habeat de bonis tempozalib⁹
habet ibi sufficientiā eo q appetitus eius tē
dit ad bona spiritualia in quibus q̄etat eius
anima. Sup diuitias peccatozū multas iq̄bus
nō hīt sufficietiā ſz magis idigētiam qa eis
abutūť p p̄digalitatē seu auaritiaz a uirtute
declinantes. Si ꝑmo nō abutuur. scz p p̄di/
galitatē statim diuiciis euacuāť ⁊ sic ad tenē
dū statū suū anxiant diuicias indebite acqui
rēdo. Sic scd⁹ mō scz p auariciā ſic icurruut
idigentiā. tū qa nō audēt uti suis diuicijs. tū
crescente cōcupiscentia uī eis q semp plus e
is deficiat. qa si habēt cētū anhelāt ad ha/
bēdū mille. ⁊ mille ad centū. millia. ⁊ sic semp
augmentāť. ⁊ tū postea totū pdūt ī morte. ⁊
aliq̄n etiā añ qa ab eis p̄dones uel latrones
auferūt ī⁹ subdit. Quomā brachia peccato
rū ꝛterent. i. ōnitie in q̄bus cōfidebāt. Con
firmat aūt iustos dñs qa ad bona ꝛtutis nō
mouēť ī p̄speris uel aduersis. Nouit dñs ¶
¶Hic sequnter ostenditť p̄speritas iustoruz ex
cellentioz p̄speritate maloz ex eo q in futu
ro recipiēt. ⁊ ꝑmo circa hoc tangit diuersi/
tas recepti. ⁊ scd⁹ meriti ibi. Apud dominuz
Circa ꝑmū sciēdū q iusti ī futuro recipiēt p
suis opibus p̄miū gloie mali uero malū pe/
ne eterne. scd⁹m qđ dī math. xxv. Et ibunt
hij ī suppliciū eternū iusti aūt ī uitā eternā ⁊
hoc ē q dī. Nouit dñs uiā ūmaculatozū ¶qa
ipse solus nouit secreta cozdium. Multi antē
uideutur immaculati exterius. sed sunt ualde
maculati interius. Et hec noticia diuina quā
tum ad iustos est noticia adprobationis. ad
quam sequitur premium tetributionis eter/
ne ideo sequitur et hereditas eorum ineter/
num erit. Non confundentur in tempoze ma
lo ¶. i. in extremo iudicio. Immo magis ho/
nozabuntur. quia tunc eis dicetur. Uenite be
nedicti patris mei percipite paratum uobis
regnum q patum est uobis ab inicio mundi
etcetera. Sed impij tuu confundentur qui/
bus ōibile ⁊ magnum oppositum dicetur. ¶

Ite maledicti ī ignē eterhū ⁊c. ¶Et in dieb⁹
famis saturabūť ¶qa tūc impij damnati esu
rient p carentiā omnis boni. Et iusti satura
būť p adeptionē summi boni. iō dr Isa. lxv.
Serui mei cōmedēt ⁊ uos esurietis. Inimici
uero dñi mox honozificati fuerūt ī uita pre
senti que nō est nisi momentū respectu futu
re. Deficientes quemadmodum fumus de/
ficient ¶qa q̄sto plus fumus exaltať deficit.
sic impij quātoplus fuerūt exaltati ī uita pre
senti tantomagis dep̄ment ī futura. scd⁹m qđ
dī apocali. xviij. Quātū glorificabit se ī de
licijs tātū date illi de tormētis ⁊ luctu. Mu
tabit peccator ⁊ nō soluet. Mutari est ab a/
lio recipere. peccatores aūt ī ſteruo semp reci
pient penā p suis meritis. ⁊ nō soluēt ¶quia
tātū remanebūt obligati sicut pus. scz ad pe
nā eteruaz. qa inferno nulla est redemptio
Justus aūt miserēť ⁊ tribuet. iste iustus. ut
dicit Ra. salo. ſtelligit ipse deus q miserēť
omnū ⁊ tribuit eis bona. sed melius trahit
hec littera ad exprimēdū mīaz suā qua iu/
stis tribuit glorie plentudinē. ideo subditur
Quia benedicentes ei. i. ipsi deo quales sūt
iusti. Hereditabūt terrā ¶ scilicet inuentiū.
Maledicentes ei ¶quales sunt impij. Disp̄i
bunt ¶eterna perditione. Apud dominū ¶P⁹
quā descripta est diuersitas iustoz ⁊ impioz
quātū ad receptionē p̄mij ⁊ pene. Hic sequn
ter describitur eoz diuersitas quātū ad me/
ritū ⁊ demeritū que sunt rōes recipiendi pe
nā ⁊ p̄miū. ⁊ ꝑmo ostendit hec uarietas in
operibus uite actiue. ⁊ scd⁹o ꝛtēplatiue ibi. of
iusti. Circa ꝑmū dicit sic. Apud dñs gress⁹
hominis ¶scz iusti. Dirigent ¶in uia presen
ti ut nō decliet a rectitudie iusticie. ideo sub
dit. Et uiā eius uolz ¶. i. appropinquabit eā
ordinans ad maritum uite eterne. Cū ceci/
derit ¶per peccatū ueniale. Non collidet ¶qa
p hoc a gratia nō decidet. iō subdit. Quia
dominus suppōit manū suā ¶ huiꝰ aūt man⁹
suppositio est diuine gratie cōseruatio quam
habens potest uitare omne peccatū mortale
sed ipa puatus nō pōt. qa peccatū ē q mox
p penitentiā non diluit suo pondere trahat
ad aliud. ut dicit greg. sup ezech. Sz qa iusti
p̄destinati aliq̄n cadūt p peccatū mortale sic
patet de dauid. iō pōt etiam exponi de casu
mortalis peccati cū dz. Cū ceciderit ¶p pecca
tū mortale. Non collidet ¶. i. irrecupabiliter
nō frangit. Quia domi⁹ supponit manum
suā ¶p ꝑnaz eū reducēdo ad gratiā. Juniot
fui etenī senui ¶ ex hoc apparet q dauid fec
hūc psalmū ī sua senectute. Et nō uidi iustuz
derelictū. ⁊ intellige de iusto p̄destinato. q̄si
aliq̄n relinq̄tur a deo ꝓpter suū peccatū tū fi
naliter recipit ad statū gratie. Nec semen
eius querēs panem ¶n accipit. hic semen p oī
ipsuz imitante ī operibus bonis. Cōtra hoc
uidet qa dauid q fuit iustus ⁊ predestinatus
q̄sinit panē ⁊ abimolech ꝑmo reg. xxv. Et
helias similiter a muliere ſrpētina. ix. regū
vij. Dicēdū q hic utitur ⁊ ī pluriꝰ aliis lo
cis cōmuni mō loq̄ndo. Dicit aūt cōmuniter
q nullus est in foro q̄ sūt ibi pauci in respe
ctu ad alias uices. qa illud q modicū est qua
si nihil cōputať secūdo philicoz. Licet aūt se
men iusti aliq̄n queret seu mendicet panē in
uoluntarie hoc tū raro contingit. ⁊ rarius
cōtingebat tpe ueteris testamenti. q̄ dauid
ꝓtulit uerbū istud qa habundantia bonorū
tpaliū pro iusticie operibus ꝓmittebanť. ut
patet deu. xxviij. Et isa i. ca. Si uoluerit is ⁊
audieritis me, bōa terre cōmedetis. ideo sub
dit. Tota die miserēť ¶quātū ad actū pieta
tis interiozem. Et comedet ¶quātū ad effe/
ctū exteriozem ⁊ hoc de bonis a deo sibi col
latis. Et semen illius in benedictione erit. ¶
. i. ī habundantia ſficienti. bonorū spiritua
lū ⁊ ꝛtpaliū. Declina a malo ¶obseruādo p̄/
cepta decolagi negatiua. ⁊ fac bonū ¶obser/
uādo affirmatiua. Et inhabita ī seculū secu
li ¶. i. p hoc in habitatis in eterna beatitudi
ne. secūdū illud Mat. xix. Si uis ad uitā īgre
di serua mandata. qa uita beata solo deo pa
tur. iō ſubdit p cā. Quia dñs amat iuditiū
ī ope iusticie q precipiť mandatis de calo/
gi Et non derelinquet sāctos suos ¶. i. prede
stinatos qui ab eo finaliť recipiunť. ideo sub
dit ¶eternū cōseruabunť ¶ ī uita beata. Et
iō sic p opib⁹ iusticie p̄miabūť. Ita ipij pro
opib⁹ iustiꝰ puniēť iō subdit ¶nuiusti puniēť
pena eterno. Et semē ipioz pibit. i. itatores
ipietatis ipsi⁹ ¶iusti aūt hereditabūt terrā scz
uiuētiū. Et ¶habitabūt ī seculū scī sup eā. i.
eternaliť. ubi ei ī ueteri testō duplicať seculū
sicut hic ſtelligiť ꝑpetuitas a ꝑte finis. ⁊ ps
q hic loq̄ť dauid de terra uiuētiū. qa terra
ista ſterioz p⁹ modicū nō habitabiť. Os iu
sti meditabit sapiētia. posita ueritate meriti
⁊ demeriti q̄stū ad iustos ⁊ ipios ī uita actiua
¶Hic sequnter poit ī uita ꝛtēplatiua cū dr of
iusti meditabit sapiaz. i. loq̄t sapiaz ex medi
tatōe cord suī ꝑcedēte scd⁹ dōm sal. mat. xi.

Ex habundantia enī cordis os loquit. Homo de bono thesauro suo pfert bona uerba Sapientia aūt dicit quasi sapida scientia que ppie circa cognitionē diuinoꝝ. Et lingua eius loqueter iudiciū q impoꝛtat rectitudinez cognitionis in agendis ad pximū. Lex dei eius in corde ipsius. p indigentem meditatione. Et supplantabunt gressus eius q a non amouebit in uia iusticie p demonis uel hominis suggestionē. Sic aūt meditatio iusti est circa legem dei ut eam custodiat. ita meditatio impij est ut malū cōceptū pficiat. ideo subdit. Considerat peccatoꝛ iustū. quia liter ꝛ quomodo possit decipe ipm. Et querit mortificare eū q a nō solū querit ei nocere in bonis exterioꝛibus sz etiā in psona p pria. nec solū querit eū puare uita coꝛpali. sz etiā spirituali queres eū auertere in die iusticie. sed q a deus frequenter eripit iustū de manu impij. ideo subdit. Dominꝰ aūt non derelinquet eū in manibꝰ eius sicut pz de ioseph que liberauit dñs de manibus fratrum suoꝝ. nec dānabit eū cū iudicabitur illi. idest ad petitionē eius seu uolūtatē sicut liberauit ioseph ad iudicandū carceri ad petitione mulieris inique. Deū. xxxix. Et danielem adiudicatū leonis ad sugestionē hominoꝝ iniquoꝝ Dan. vi. Expecta dominū. postquam ostēdit psperitatē iniquoꝝ esse contemnendā ꝛ iustorū appetendā. Hic osequēter ponit suam monitionē uidelicet q homo cōmittat se fideliter dispositioni diuine nec moueat a rectitudine iusticie ex maloꝝ transitoria psperitate quasi diceret Exspecta dominū. i. eius dispositionem pacienter. Et custodi uiā eius obseruando mandata eius. Et exaltabit te de ualle presentis miserie. Et hereditate capias terrā. scilicet uitā. Cū pierint peccatoꝛes uidebis. Beati enī uidēt damnatoꝝ malozū ꝛ est eis materia exultationis iquātum euaserūt eā ex gratia dīne miserationis. Vidi impiū supexaltatū. in presenti uita deo pmittente. Et eleuatū sicut cedros libani. hō. ē in maxima dignitate tpali. In monte enim libani crescunt maxie cedri. hoc pz de nerone ipissimo q tū imperauit toti mūdo. ꝛ de multis aliis tirannis. Tra nsiui ꝛ ecce non erat. q a talis potestas est ita bꝛeuis q non est nisi qdā trāsitus sc̄m q dicit sapiētie. ij. Umbꝛe enī trāsitus tēpꝰ nostrū. Quesiui enm ꝛ nō ē inuentus locus eius. q a in profūdo ifer. qui est absconditꝰ. Custodiui innocentiā. null. nocūmētū inferendo. Et uide equitatem. iuste cum pximō agendo. Quoniaꝝ fūt reliq̄ homini pacifici. q a quod opa p meritū remanent cū illis q trāseūt de hoc mundo ceteris eis deficientibus. iusti aūt dispibunt. idest filij quos relinquerūt ꝛ sunt imitatoꝛes scelerū paternoꝝ. Salus aūt iustoꝝ a domino. i. salus eterna que data a solo deo. ꝛ adiuuabit eos dominus. Firmando eos contra temptationes in presenti. Et liberabit eos. si ceciderint in manu inimici p peccatuꝝ Et eruet eos. per uerā penitentiā. a peccatoꝛibꝰ. idest demonibus i peccato obstinatis ꝛ perseuerātibus. Et saluabit eos. deducendo eos ad gloriā dei q a sperauerūt in eo spe debita. que puenit ex meritis ꝛ gratia diuina. Posset etiā hoc exponi de ꝓtectione diuina qua protegit fideles suos in presenti ab hominibus iniquis sicut liberauit filius israhel de manu pharonis ꝛ dauid multociens de persecutione saulis ꝛ idem possit exemplificari in multis aliis. Expositio aūt huius psalmi tota moꝛalis est. ideo non oportet addeꝛ aliam moꝛtalitatem.

Noli emulari. ubi dicitur in postilla. Desine ab ira et derelinque furorem.

Additio.

Erba scilicet Desine ab ira. ꝛ derelinque furorem. nō uidentē ꝓpie exponi in postilla. tū q a magni de quibus loquit nō soluꝫ sequūt passiones irascibilis. sed potiꝰ ꝛ frequentius cōcupiscibilis que sunt magis cōnaturales. tū q a impꝛoprie dicit q homo desinat ab ira alterius uel derelinquat furorem eius. secūdū enī istum intellectū deberet dici. recede ab ira ꝛ caue furozem. ꝛ huiusmodi. unde melius habet in gloria ubi sic. Desine ab ira. idest non irascaris de floꝛe malozū q a inde irasci ꝛ indignari ē contra deū murmurare ꝛ ꝑpe blasphemare. similiter et pārinque furoze. est eadē sentētia sub aliis uerbis. ꝛ q a ex tali emulatōne murmuratiua homo efficit malignꝰ. Ideo subdit. Noli emulari. nt malignēris.

In eodem psalmo. xxxvi. ubi dicitur i postilla. Mutabitur peccatoꝛ ꝛ non soluet.

Additio.

Icet peccatoꝛes in inferno recipiunt penas pro suis demeritis non tamen ex hoc proprie possunt dici mutari. de ratiōe enim mutui est q obligat recipientē ad restituendum illud quod recepit uel equalēs sed constat q peccatoꝛes in inferno nō tenēt soluere penas quas recipiunt ꝛz semp remaneant obligati ex demeritis ꝑteritis Sed magis proprie dicendum est secundū glosam scilicet sic. Mutuabitur peccatoꝛ quia accipit coꝛpus ꝛ mentem ꝛc. a deo. ꝛ non soluet. quia de receptis non facit secundum dei precepta. Justus autem miseretur ꝛ tribuet. dat bijs que accepit a deo ꝛ sic soluit mutuum. ꝛ sequitur. quia benedicentes ei. scilicet in omnibus gratias agentes et iussa sequentes. hereditabunt terram. scilicet uiuentium

In eodem psalmo. xxxvi. ubi dicit i postilla. Junioꝛ fui etenim senui.

Additio.

Ec expositio non uidet sufficiens. tum quia manifestū est per expientiam q ita frequēter contingit ut filij iustoꝝ mendicent sicut ꝛ impioꝝz imo quidā phi losophoꝝ asserebant q omnis dies est iquus aut heres iniqui. tum quia licet q̄n doq̄ illud quod modicum est quasi nihil reputetur tamē ualde inconueniens uidet q dauid ita specialiter testet q nec in iuuentutē nec in senectute uidisset iustum q rentem panē cum ipsemet in persona pro pria oppositum fuisset exptus ut patet in locis allegatis in postilla unde melius uidetur dicendum cum glosa secundum quā panis in hoc loco intelligit cibus spūalis. iuxta illud ecc. xv. capitulo. Cibauit illum pane uite ꝛ intellectus. quod semper ē cuꝝ iusto ꝛ cuꝝ semine eius descendente p imitationem. Nec mirꝝ si ī hoc loco panis accipitur pro cibo spūali quia in hoc ps. cum dicit terra. simpliciter ītelligat terra spūalis scilicet terra uiuentiū ut ibi. Sustinentes autem dominū ipsi hereditabūt terram. quod etiam exponitur a postillatoꝛe de terra uiuentiū. unde ꝛ postillatoꝛ in fine huius psalmi dicit q tota eius expositio est moꝛalis seu spūalis.

Replica.

In psalmo Noli emulari. Burgen. notat postilla. sine causa. Cum enī exponeret illū passū Desine ab ira ꝛc. secundum cōtinuationem ut qui prohibet ne emuletur prauos suis passionibus. continuo prohibet ne emulet eoꝝ iram ꝛ furoꝛem. ꝛō dicit desine ab ira ꝛc. Burg enī. Nescio q d susurrans de proprietate uocis. q magis proprie debeat dici. Recede ab ira ꝛ caue furorem. tamē ita proprie ꝛ magis dicit q s nō emulari iram aliozū sicut recedere ab ira aliozum. Nec uez dicit burgen. quia maligni frequentius mouent passionibus concupiscibilis quam irascibilis. Nam moꝛ ordinati concupiscibilis potius attendūt penes fragilitatē moꝛ at irascibiles attendūt penes uiolentā iniqtatem ꝛ in iusticiā ꝛ malignitatem q̄ hic describunt. Et qd notat de mutuatione peccatoꝝ ꝛ de soluti one iustoꝝ stat bene secundum utranq̄ expositionem. Illud autem quod dicit nō uidi iustum derelictum nec semen eius querens panē. Burgen exponit de pane spūali. Postillator aūt de pane coꝛpoꝛali. ꝛ si expientia ostendit dicendum contrarium ut pz pmo reg. xxv. Respōdit postillatoꝛ q illa expositio debet intelligi ut in pluribus q enim modicū est pro nihilo computat. Naz quāuis iusti aliq̄ndo egeāt pane. finaliter tamen non fraudant nec egestate peunt. ideo dixit pater sanctus franciscus non est formidandū q filij eterni regis fame peant qui in paupcula religione sunt generandi ꝛc. Sed expositioni burgen. occurrit difficultas. quia cristus clamauit in cruce ad dominum. quare dereliquisti me. ideo uult postillatoꝛ q sub audiat finaliter iustos nunq̄ dereliq. Sz de pane spūali maioꝛ difficultas est. nō. n. puto illū fortē iustū q panem spūalem nō

continuo regrat ⁊ ḡrat. De illo enī dicit qui edunt me adhuc esuriunt ⁊c. Nisi forte burgen. uelit recurrere ad forū spiritꝰ libertatis. in quo datur apex ¹perfectiōis ultra quam proficere non potest de quo errore loquitur clementina ad nostruꝫ de hereticis.

Omine ne in furore tuo ⁊cet.

Huic psalmo premittitur talis titulus in hebreo| psalmꝰ dauid ad recordandum|q; autem hieronimꝰ addit sabbati. forsitan fuit ad denotandum q; iste psalmus cantabatur a leuitis in diebus sabbatorū. Tamen hebrei de hoc nihil dicunt q; uiderim. Ex titulo uero hebraico apparet actor psalmi scilicet dauid. De materia aūt dicit ra. sa. q; dauid fecit hunc psalmuꝫ in persona totius populi israbel collectiue ad recordandum peccata populi coram deo ad humiliationem ⁊ diuine misericordie impetratōm fuit enim consuetum apud hebreos sic recordare comune peccatum populi. Aliqui uero expositores latini dicunt q; dauid fecit|hunc psalmum loquens in persona peccatorum diuisiue tantum. ita q; potest exponi de quolibet peccatore. Alij auten dicunt q; fecit hunc psalmum loquens in persona beati job ⁊ hunc modum procedendi uidetur cassiodrus prosequi. Sed saluo meliore iudicio omnes iste expositiones uidentur mistice ⁊ morales. Et dauid fecerit hunc psalmum de seipso ad recordandū propria peccata notabilia coram domino. Licet enī fuissent dimissa quantū ad culpam ⁊ propter ipsa sustinuissent aliquam penam timebat tamen ne adhuc alia adderetur sup se ⁊ super populum suū. Et dato q; fuisset certificatus de dimissione totius culpe ⁊ pene tamen utile fore sibi ad suam humiliationem coꝫ deo talia recordari. Igit secundū hoc psalmus iste diuiditur ī duas partes. quia primo ponit huiusmōi recordatio. secūdo intenta coclusio in fine psalmi ibi. Ne derelinquas me. Circa primū sciendum. q; dauid legit peccasse notabiliter. primo in facto urie ethei. ut habetur secundo reg. xj. secundo in numeratione populi. secundo reg. xxiiij. primo igit dauid recordatur secundū. ⁊ secundo primū ibi. Miser factus sum. Et circa utrq; recordatur culpam commissaꝫ ⁊ penam inflictam. Sciendum etiam q; licet de utroq; fecerit psal. speciales. fecit tamen hunc psalmum de utroq; simul. Et primo recordat ultimū tanq; magis uicinum tempori ī quo fecit hunc psalmū dicens| Domine ne in furore tuo arguas me|idest nō punias me secundū rigorem iusticie tue quia hoc esset mihi importabile. sed magis secundum tēperamentum misericordie tue. Notandum etiā q; eodem modo īcipit psalmus sextus quez fecit inanxietate positus ex populi percussione pro ista numeratione ut dictum fuit ibidē| Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi|j idest pene mihi denunciate ex parte tua per nathan prophetam dicentem. Hec dicit dominus aut septem annis ueniet tibi fames ī terra tua. aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos. aut tribꝰ diebus erit tibi pestilentia in terra. unde dauid istis sagittis percussus dixit. Coartor nimis ūdiq; secundo reg. xxiiij. | Et confirmasti sup me manum tuam|idest firmiter disposui|sti me punire altero istorum trium modorum| Non est sanitas in carne mea a facie ire tue|idest punitionis tue. q; dauid uidēs angelū credentē populū fuit supra modum pterritus ⁊ ex hoc in parte secuta est in carne eius tanta frigiditas q; nō calefiebat uestibꝰ. ut dictum fuit. iij. reg. j | Non est pax ossibus meis| que sunt fortiora carne|a facie peccor meoꝝ|idest propter pecata mea. per hoc insinuans q; mꝫ to plus dolebat de culpa quam de pena. iō subdit | Quoniā iniqtates mee supgresse sunt caput meum|j idest non sum sufficiēs ad satisfaciendū. Unde ⁊ propter hoc peccatuꝫ dauid deus pcuciebat populū q; erat ipsi dauid ualde graue| Sicut onus graue grauate sunt super me|intantum q; dicebat domino. Ego sum qui peccaui ⁊ ego

qui inique egi. Isti qui oues sunt quid fecerunt. uertatur obsecro ira tua cōtra me ⁊ contra domum patris mei| putruerunt ⁊ corrupte sunt cicatrices mee|qui peccatuꝫ adulterij q; commiserat cū bethsabee quo dāmodo rediit in peccato de populi numeratione. ideo subdit |a facie insipiētie mee ideſt propter insipientiam meā. De peccato. n. huius numerationis dixit dauid secūdo reg. xxiiij. Peccaui ualde ī peccato isto sed precor domine ut transferas iniqtatē serui tui quia stulte egi nimis| Miser fcūs sum| Hic consequenter dauid recordatur peccatū de adulterio cum bethsabee ⁊ ea que secuta fuerunt ad illud dicit| Miser factus sum|q; deo ingratus cecidi in tā enor me peccatum| ⁊ curuatus sum usq; in finē ideſt delectus sum totaliter a rectitudine iusticie| Tota die contristat ingrediebar ad locūm solitariū penitencie. q; pq; re|prehensus fuit a nathan prophetа de illo peccato ⁊ urie homicidio q; sectuꝫ fuerat adulteriū dicit de dauid secundo reg. xij. Et ieiunauit dauid ieiunio ⁊ ingressus se orsum iacuit super terram. ⁊ subdit dicēs | Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibꝰ|secundū q; dicit greg. omel. xxxij. Luxuria uiroꝝ uiget in lumbis. Et iō lūbi dauid illusionibus fuerūt repleti q̄ndo per illusionem demonis incurrit crimē adulterij. In translatiōe hieronimi iuxta hebraicum habetur sic| Quoniaꝫ lumbi mei impleti sunt ignominia|qz ualde ignominiosum fuit dauid incurrere tantum flagitium. potest etiam hoc reduci ad feditatez quam fecit absolon accedens publice ad uxores patris sui ad ignominiam eius. ut habetur secundo reg. xvj. Quod contigit dauid propter peccatū adulterij cum bethsabee ⁊ homicidij urie sicut predixit ei nathan prophetа secundo reg. xij. Hec dicit dominus ⁊c. ⁊ sequit. Suscitabo aduersuꝫ te malū de domo tua. Et propter hoc recordat hic dauid persecutionem quam de absolon sustinuit quia fuit in penam peccati predicti| Et non est sanitas in carne mea|quia ex infirmitate carnis moritur luxuria. Lumbi autem ⁊ caro ipsius dauid dicunt non solum pro persona sua. sed ⁊ p persona filij sui absolon. qz filius ē de substantia patris| Afflictus sum| de malicia filij mei absolon| ⁊ humiliatus sum nimis|qz per eum fugitiuus factus sum de metropoli ciuitate regni mei scilicet de ierusalez ut habetur secundo reg. xv. | Rugiebaꝫ a gemitu cordis mei|quia dauid dolorem in corde suo existentem per signa exteriora manifestabat nec omnino celare poterat. |Domine ante te omne desiderium meum quia te non latet aliquod secretum| Et gemitus meus a te non est absconditus|. q̄si diceret appone mihi remedium| Cor meuꝫ conturbatum est|propter predicta| Dereliquit me uirtus mea| quia fugiens de ierusalem propter absolon ascendebat ciuum oliuarum flens ⁊ opto capite ⁊ nudis pedibus incedens. ut habet secundo reg. xv. ⁊ sic fuit multum fatigatus in illo itinere maxime cum esset iam senex ⁊ etatis prouecte| Et lumē oculoꝝ meorū non ē mecū quia sicut erat fatigatus ī corpore ita turbatus in oculis ex labore ⁊ senectute. pōt etiam hoc referri ad oculos mentis. quia in illa fuga turbatus ⁊ minus prudens pcipit anter dedit hereditatez miphiboseth iusti sibe seruo eiꝰ pessimo detractori. ut habet secundo regum decimosexto. | Amici mei ⁊ proximi ⁊c|hoc apparet de absolon filio eius ⁊ amasa nepote suo ⁊ achitofel consiliario suo qui persequebantur dauid usq; ad mortem| ⁊ qui iuxta me erant ante persecutionē absolon| de longe stetерunt|idest a me recesserūt propter timorē absolon| Et uim faciebant qui querebant animā meā|q; absolon ⁊ sui complices toto conatu suo querebant dauid ad mortē. | Et qui inquiebāt mala mihi|sicut semei ⁊ consimiles| Locuti sunt nanitates| falsa mihi improperantes. Dicebat. n. ei semei Egredere uir sanguinum ⁊ uir belial. ut habetur secundo reg. xvj. | Ego autem tā quam surdus non audiebam|idest me audire dissimulabam pacienter sustinens eiꝰ maledictionem. unde absit uolenti ipsum

iterificere dixit. Dimitte eū ut maledicat ñc. Ex hoc patet sentencia usq; ibi. Quoniaz in te speraui domine tu exaudies me ideſt exaudias. hebrei enim nō habent optatiuū sicut supra dictū est. sed utunt futuro indicatiui loco eius. Quia dixi scz tibi in oratōne mea ne q̄ndo supgaudeāt mihi inim. ci mei ideſt ne aliq̄ndo me tenent pro uolūtate sua ad me interficiendu. q. summe desiderant. Et dū cōmouent pedes mei fugiēdo ppter absolon de ciuitate regali super me magna locuti sunt sic pater de semei ut dictuz est. ⁊ simili achitofel ad absolon secundo reg. xvj. Eligaz mihi duodecim milia uiroꝝ ⁊ consurgens sequar dauid hac nocte ⁊ irruens sup euz quippe q lassus est ⁊ salutis manib⁹ pcuti am eum ⁊ sic iste iactabat se q. percuteret dauid fugientem. Quoniā ego in flagella patus sum ideſt promptus animo ad fusti nendū flagella. que domin⁹ mihi uoluerit inferre. unde dixit secundo re. xv. ad sadoch. Reporta archam dei in urbem si inuenero gratiā ī oculis domini reducet me ⁊ ostendit mihi eam ⁊ tabernaculum suuz si autem dixerit mihi non places presto sum faciat q. bonū est coram se. Et dolor meus in conspectu meo semper. quia scio me meruisse p pcō adulterij cū bersabee ⁊ homicidio urie. ⁊ p talem modum loq̄t infra psalmo q̄nquagesimo peccatuz meū contra me est semp. Quoniaz iniquitatē meā annunciabo. statim enim eam recognouit ad reprehensionem nathan pphete ut habet secundo reg. Et pro expiatione eius multa postea obtulit sacrificia q̄ quodāmō ānunciabūt pcā. p q b⁹ offerebā. ⁊ qa alia sacrificia offerebāt p pcīs ex certa malicia cōmissis q̄s p peccatis ignorantie. ut patet in leuit. Et cogitabo p peccato meo. cauendo diligenter a recidiuo. Inimici autem mei uiuunt ⁊ confirmati sūt sup me. scilicet absolon ⁊ achitofel ⁊ eoꝝ complices. ppter quoꝝ potestatem cui nō resistere compulsus erat fugere. ⁊ multiplicati sunt. unde secundo reg. xv. dicitur Cunq; ymolaret uictimas facta est conspiratio ualida scilicet contra dauid populusq; concurrens augebat cum absolon. ⁊ ibidem subdit uenit igitur nuncius ad dauid dicens. Toto corde uniuersus israel. sequit absolon. Qui oderunt me inique. quia dauid multa bona fecerat eis. ⁊ id subdit. Qui retribuunt mala pro bonis. me persequendo. detrahebāt mihi. me ita mando. Quoniā sequebar bonitatem. i. p bonis que feceram eis ista mihi inferebant tanquā ingratissimi. Ne derelinq̄s me. Hic pomit huius psalmi conclusio intenta in qua dauid deum deprecat ut euz pseruet a recidiuo in preterita mala dicēs. Ne derelinquas me domine. scilicet in p dicta reincidere. Deus meus ne discesseris a me. q̄si diceret si ad modicum omiseris me fragilitati mee non potero tentationib⁹ resistere. ⁊ ideo subdit. Intende in adiutoriū meum. continue prestando mihi auxilium. Domine deus salutis mee. ideſt a quo efficienter ⁊ in quo obiective consistit salus uite eterne. ad quam nos perducat qui sine fine uiuit ⁊ regnat

In psalmo. xxxvij. Domine ne in furore. ubi dicitur in postilla. De materia aūt eius dicit rabi solomon.

Additio.

Ec expositio uidetur rationabilior quia contenta ī hoc ps communia sunt peccatoribus quia deo inh ac uita flagellāt ppt pcā omissa ⁊ etiam post remissionē unius peccati in aliud reincidunt ⁊ iterum penitent sicut comuniter contingit in hominibus preterq̄s in uiris ualde perfectis unde non oportet appropriare istum psalmum iob. nec alicui persone singulari. et hanc expositionem uidet sequi glosa ad quam littera faciliter est applicabilis. ⁊ secundum propie ponitur inter psalmos penitenciales.

Replica.

N psalmo Domine ne in furore secundo postillator inter

multas expositiones eligit ⁊ prosequitur illam de persona dicendum multum elegant. Sed burgensis preelegit illam. rabi salomonis expositionem q̄ē de tota cō gregatōe populi. Et ideo burgensis dicit eum esse psalmum penitentialem. Et forte mouetur rationibus quibus supra circa psalmum beati quorum. Sed quantum rationes sue concludant uide ibi. Et mirum q. burgensis hic rabi salomonem sequitur quem semper reprobare consueuit. ⁊ puto uullam aliam habuisse causam nisi quia postillator hic ipsum reliquit.

Ixi custodiam ñc. Huic psalmo premittitur talis titulus in hebreo. ad uictoriam ydithum psalmus dauid. Istis tamen nominibus ydithum ⁊ dauid premittitur littera lamech ad designandum quod est datiui casus. Ad intellectum autem huius tituli considerandum q. sicut dicitur primo paralip. uigesimoquinto dauid instituit cantores ad diuinas laudes ducentos .lxxxviij. qui per uices canerent diuinas laudes in templo. ⁊ in istis fecit tres principales cantores scilicet asaph eman ⁊ ydithum. fecit etiam psalmos ab istis decāri secundum quod habetur primo paralip decimosexto ⁊ primo esdre tercio. Est igī sensus h⁹ tituli. psalmus dauid ideſt sibi appropriatus tanquam auctori. ydithum. ideſt appropriatus cantoribus existentibus sibi ydithuz per eos decantandus. ad uictoriam ideſt cum quodam conatu inq̄ntum una pars cantorum nitebatur superare aliam. prout expositum fuit supra psalmo quarto. In translatione uero hieronimi iuxta hebraeum ponitur talis titulus. pro uictoria ydithum canticum dauid In bibliis autem nostris comuniter dicitur sic. In finem canticum dauid pro ydithum. Et in istis titulis eadem penitus ē sentencia sicut in titulo hebraico. ut patet ex dictis hic ⁊ supra psalmo quarto. per hunc igitur titulum apparet auctor psalmi. ⁊ per quos erat decantandus ⁊ modus cantandi. Sed materia non apparet propter quod de hoc uarie dicitur apud hebreos ⁊ latinos. Et obmissis multis propter prolixitatem uidam accipiam duos modos exponendi qui uidentur mihi magis littere propinqui. unus modus est quem prosequitur rabi salomon dicens q. dauid fecit hunc psalmum pro tribulationibus uenturis filijs israhel uel super populum israhel maxime tempore captiuitatis babilonice quam preuidit dauid in spiritu. Et ideo in hoc psalmo ostendit q. debeant eam pacienter sustinere cum deprecatione ad deum pro eius determinatione Et secundum hoc exponitur iste psalmus sic q. dauid loquebatur in persona populi captiuati dicens. Dixi custodiam uias meas ideſt cum diligentia me custodiam. ut non delinquam in lingua mea. quasi diceret. Ne aliquo modo murmurem de diuinis iudicijs quando permittit gentiles ⁊ ydolatras dominari ⁊ filios israhel pro peccatis suis ad tempus affligi ⁊ captiuari. posui ozi meo custodiam cum consisteret peccator. ideſt populus babilonic⁹ ydolatrie deditus. aduersum me. Cum enī populus israhel erat ibi in captiuitate insidiabantur babilonij aliquid rapere de ore eius ut possent eum accusare. propter qđ oportebat eum tunc maiorem custodiā ozi apponere. obmutui ⁊ humiliatus sum. coram babilonijs. Et filui a bonis. ideſt a lege diuina. ut dicit rabi salomon quia de ea non audebat loqui coram babilonijs. et dolor meus renouatus est. quia prius dolu erat de sua captiuitate ⁊ iterum de legis dei depressione. Concaluit cor meum intra me. quia ira est ascensio sanguinis circa cor. etiam illa que est per zelum qualis est ista. ⁊ sic causabat calorem intra. Locutus sum in lingua mea. ideſt tacite orando. Notum fac mihi domine finem meum. ideſt finem huius captiuitatis ut sic possim manifeste ⁊ publice promere uerba diuine laudis uel legis. Et numerum dierum meoꝝ quis est. ideſt dierum huius captiuitatis.

ut sciam quid desit mihi/ideſt quantum di
stet a redemptione huius captiuitatis. Et
pro accelaritione redemptiõis allegat bre
uitatem ute humane dicens/ Ecce mensu
rabiles/in hebreo habetur/ ecce palmos/
palmus autem est mensura breuis propter
q̃ hieronimus in translati one 'iuxta he/
breum dicit/ Ecce breues ⁊c̃/ idem signat
q̃ dicitur hic/ Ecce mensurabiles/ qa res
breuis est de facili mensurabilis/ posuisti
dies meos/quasi diceret'nisi cito termine/
tur in eo moriar ex quo ita breues sunt di
es mei/⁊ substantia mea tanq̃s nihil uz an
te te. quia illud q̃ est modicuz quasi nihil
reputatur. ideo subditur./ Ueruntamen
uniuersa uanitas omnis homo uiuens/ex
quo uita eius est ita breuis ⁊ sicut est par
ue durationis ita est parue cognitionis,
ideo subditur / Ueruntamen in ymagine
pertransit homo. In hebreo habetur i ob
scuritate ⁊ idem signat q̃ dicitur hic. In
ymagine quia illud q̃ tantum cognosci/
tur in sua ymagine cognoscitur imperfe
cte.⁊ sicut homo est parue cognitionis ita
⁊ frequenter inutilis ⁊ noxie solicitudinis
ideo subditur/ Sed ⁊ frustra conturbatur
idest uana solicitudine anxiatur cuius cau
sa subditur/ Thesaurizat/cum magna so/
licitudine/ Et ignorat cui congregabit ea
quia forsitan /cito morietur ⁊ thesaurus
suus ignotis relinquetur. ideo concludi/
tur q̃ solicitudo ⁊ spes hominis est ponẽ
da in deo cum dicitur/ Et nunc que est ex
pectatio mea nonne dominus/quasi dice/
ret sic/ Et substantia mea apud te est/⁊ ac
cipitur hic substantia pro diuitijs. Diui/
tie enim iustorum reseruantur apud deuz
secundum illud ysaie. lxiiij. Oculus non ui
dit nec auris ⁊c̃. ⁊ quia ex confidentia di
uina insurgit hõ ad deprecandum ipz deũ
ideo deprecando dicit/ Ab omnibus iniqui
tatibus meis erue me/ Non solum quan/
tum ad culpam sed etiam quantũ ad istius
captiuitatis penam. unde subditur/ Ob
probrium insipienti dedisti me/idest popu
lo babilonico ydolatrie dedito/ Obmu/
tui ⁊ non aperui os meum/ad respon/
dum contra illatum mihi obprobrium.
/Quoniam tu fecisti/ subiciendo me eius
seruituti. ideo subditur/ Amoue a me pla/
gas tuas/idest penas istas a te mihi infli
ctas quarum grauitas allegatur. cum sub
ditur/ A fortitudine manus tue/ i. punitõ
nis tue/ Ego defeci/quasi non potens uel
saltem cum difficultate sustinere. Et hic
terminat' uersus in hebreo ⁊ in translatõ
ne hieronimi/iuxta hebreum. ⁊ uersus se/
quens incipit cum dicit'/ In increpationi/
bus/idest duris punitionib'/propter iniq
tatem corripuisti hominem/ idest israhe/
lem q̃si diceret. Licet punitio tua sit dura
tamen est iusta/ Et tabescere fecisti si/
cut araneam/in hebreo ⁊ in translatione
hieronimi iuxta hebreum habetur sicut
tineam/animam eius/ idest uitam ei' red
didisti contemptibilem ⁊ conculcatam co/
ram babilonijs/ueruntamen uane contur
batur omnis homo/q̃si diceret. Licet iu/
ste posueris nos in captiuitate. tamen ba/
bilonij abutuntur nostra seruitute ⁊ con
tra nos prouocantur/ sine causa. ideo sub
ditur deprecatio de liberatione ab ea cuz
dicitur/ Exaudi orationem meam ⁊c̃/ Ne
silcas/idest ne dissimules audire te/ quoni
am aduena ego sum/in terra babilonis/a
pud te/quasi diceret. Tamen ibi colo te.
/⁊ peregrinus sicut omnes patres mei/sci
licet abrabaz ysaac ⁊ iacob peregrinati sũ
in tetra aliena. ut patet in genẽ. duodecimo
⁊ uigesimosexto./ Remitte mihi/ culpam
⁊ captiuitatem/ut refrigeret/per tuam co
solationem/prius quam abeam/de uita pre
senti per mortem/⁊ amplius non ero/scili
cet'in statu merendi. uel in statu quo pos
sim in regnũ iudee reuerti. Alio modo po
test exponi psalmus iste de ipso dauid. ita
q̃ fecerit ipsum positus in fuga a facie ab
solon filij sui. postq̃s audierat uituperia si
bi illata a semei. Sicut enim in persecutio
ne saulis fecit multos psalmos. ut ex di/
ctis supra patuit ⁊ infra adhuc patebit sic
de persecutione sibi mota ab absolon. Et
uidetur mihi q̃ hec expositio secunda est
magis rationalis ⁊ magis consona littere

q̃s precedens. Et secundum hoc psalmus
potest diuidi in tres partes. quia primo de
scribitur ipsius dauid pacientia. ⁊ secundo
eius confidentia ibi. Locutus sum. tercio
orationis instantia ibi. Exaudi orationez
meam. Circa primum dicit sic/ Dixi/idest
firmiter in corde meo proposui/custodiam
uias meas ut nõ delinquã in lingua mea/
murmurando contra deum de afflictione
mea/posui ori meo custodiam cum consiste/
ret peccator aduersum me/idest semei mi/
hi maledicens ⁊ lapides ⁊ terram contra
me proiciens. ut habetur secundo reg. xvj
/Obmutui/nihil respondendo sibi/ Et hu
miliatus sum/a bona eni humilatio erat
q̃ rex pacienter talia sustineret/ ⁊ silui a
bonis/ Iste enim semei erat dignus morte
propter crimen lese maiestatis. propter q̃
dixit abisai. Quare maledicit canis mor/
tuus domino meo regi uadam ⁊ amputa/
bo caput eius. Dauid autez non dedit sibi
licentiam sed magis prohibuit. Et sic silu
it a bono iusticie fiende. non tamen pecca
ut quia illa iniuria erat contra personaz
suam. Et sic poterat sine lesione iusticie
dimittere uindictam uel differre. ſz magis
meruit sustinendo pacienter ex humilita/
te. unde subditur ibidem. Dimitte euz ut
maledicat si forte respiciat dominus/affli
ctionem meam ⁊c̃. Ex duobus eniz bonis
unum est melius altero. unde dicit aposto/
lus prima ad chor. vi . Qui iungit uirgi
nem suam matrimonio benefacit. ⁊ qui nõ
iungit melius facit/ Et dolor meus reno/
uatus est/quia tunc recoluit in speciali de
malicia filij sui absolon dicens. Ecce filius
meus qui egressus est de utero meo q̃rit
animam meam quanto magis nunc filius
gemini de qua malicia ualde dolebat. unde
⁊ mortuo absolon in sua malicia dicebat se
cundo regum. xviij. quis mihi tribuat ut
ego moriar pro te fili mi absolon. lugens
eius damnationem sicut expositum fuit
ibidem/ Concaluit cor meum ⁊c̃/ ex carita
te enim quam habebat ad filium dolebat
de eius culpa magis quam de persecutiõe
ab eo contra se moto/ Locutus sum/ibi dic ⁊
sequenter describitur ipsius dauid confidẽ
tia. ⁊ primo describit humanum defectum
secũdo ex hoc concludit quod de solo deo
est confidendum ibi. Et nunc describendo
autem humanum defectũ. primo incipit a
se ipso dicens/ Locutus sum in lingua mea
te deprecando corde ⁊ ore/ Notũ fac mihi
domine finem meum/idest terminum per
secutionis in qua sum/⁊ numerum dierz meo
rum quis est/ idest quot diebus stabo in
ista tribulatione/ut sciam quid desit mihi
idest quantum oportebit me ulterius susti
nere quasi diceret. Cum difficultate possũ
ista sustinere. ⁊ ideo desidero finem scire.
/Ecce mensurabiles/idest breues. ut supra
expositum est/posuisti dies meos/iõ subdi
tur/ Et substantia mea/idest uita mea. ut
habetur in translatione hieronimi iuxta
hebreum/tanquam nihilum ante te. quia q̃
modicum est quasi nihil reputatur. secũdo
procedit ad ostendendum humanum defe
ctum generaliter dicens/ueruntamen uni
uersa uanitas omnis homo uiuens/ quia
omnis homo est ita breuis uite q̃ quicquid
contigit in ea debet reputari inane. ⁊ sicut
est modice durationis ita est pue cognitio
nis. ideo subditur. ueruntamen in ymagi
ne ⁊c̃. Et exponatur sicut de precedẽti ex
positione dictum est/ Et nunc/ibi/ dic ⁊
quenter concludit q̃ de solo deo est confi
dendum. ex quo defectus humane fragili
tatis tantus est. d./ Et nunc que est expe
ctatio mea ⁊c̃/⁊ exponat' sicut in expositõ
ne premissa ⁊ quia de solo deo est confidẽ
dum ideo conuertit se ad ipsum deprecan/
dum dicens / Ab omnibus iniquitatibus
meis erue me/non solum quantum ad cul
pam. sed'etiam quantum ad penam mihi a
te inflictam. que non solum erat dura sed
etiam ignominiosa. ideo subditur/ Obpro
brũ insipiẽti dedisti me/scilicet semei mi
hi maledicẽti. ut patet ex predictis/ obmu
tui/pacienter sustinendo. ut predictum est
/ Quoniã tu fecisti/unde dixit dauid secũ
do reg. xvi. Domin'. n. precepit ei ut ma
lediceret dauid. tamen peccauit semei hoc
faciendo quia iniq̃ uoluntate hoc faciebat.

Dominus enim aliquando malis hominibus utitur ad bonum ut diffusius fuit ibi dictum. Amoue a me plagas tuas. id est penas mihi iniuste afflictas. a quibus non possum liberari nisi per te. a fortitudine manus tue. id est punitiones tue. exponat sicut prius ibi. Corripuisti hominem. id est meipsum ex fragilitate humana peccantem. Et tabescere fecisti sicut araneaz animam eius. id est animam meaz uel personam reddidisti contemptibilem coram absolon z eius complicibus. Ueruntamen uane conturbatur omnis homo. scilicet de israhel. secundum q dicitur regum decimo quinto. Toto corde uniuersus israbel sequitur absolon. z isti uane conturbabuntur contra dauid quia non habebant causam iustam. tum quia non habuerunt intentum. sed magis confusionem. Exaudi. hic ultimo ponitur instantia orationis ipsius dauid cum dicitur. Exaudi orationez meam domine. per effectum liberationis mee. Auribus percipe lacrimas meas. fleuit. n dauid in illa persecutione. secundum q dicitur secundo regum decimoquinto. Dauid ascendebat cluuium oliuarum flens et opto capite z nudis pedibus incedens. ne fileas. desit ne tardes seu dissimules audire deprecationem meam. Quoniam aduena ego sum apud te z peregrinus. hoc dixit quia erat fugitiuus de sua ciuitate regia. Sicut omes patres mei. id est patriarche sancti. qui in terra aliena fuerunt aduene z peregrini. ut predictum est. Remitte mihi. scilicet adulterium cum bethsabee z homicidum urie. propter quod sciebat dauid persecutionem absolon euenire sibi. prout nathan prophetа sibi predixerat secundo regum duodecimo. hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua &c. Ut refrigerer. per tuaz consolationem. priusq abeam. de uita presenti p mortē z ap̄lius nō ero. scilicet in ista tu merendi. z propter hoc nunc est tempus remittendi. quia post mortem non fit peccati remissio. Aliter potest exponi ps iste de quolibet fideli existenti in afflictione temporali pro peccatis suis. z sustinet ea pacienter z confidens de diuina misericordia ipsam implorat deuote z instanter. Et consideratis predictis littera huius psalmi potest ad hoc de facili applicari.

In psalmo. xxxviij. Dixi. custodiam. ubi dicitur in postilla. Ad intellectum aūt huius tituli.

Additio.

X hoc titulo potest sumi argumentum pro opinione beati augustini dicentis q omnium psalmorum actor est dauid. Et ratio quare aliquando intitulantur filijs chore asaph z huiusmodi est quia approbriantur eis tanq̄ cantoribus quod patet manifeste in hoc psalmo. cuius auctor est dauid z tamen appropriatur ydithum tā quam cantori. z sic de alijs intelligendum est licet non ita exprimatur.

In eodem psalmo. xxxix. ubi dicitur i postilla. Accipiā duos modos exponēdi.

Additio.

Euter istorum modorum uidetur rationabilis seu consonus litere huius psalmi. modus. nra. salomon ñ consonat principio huius psalmi cum dicitur. Dixi custodiam &c. z posui ori meo custodiam &c. qd exponitur in persona populi existentis i captiuitate babilonica qui diligenter custodiebant se a murmuratione de diuinis iudicijs cum deus permitteret ydolatras dominari z filios israbel affligi &c. nam hoc est manifeste contra illud quod continetur quarto regum decimo capitulo. z secundo paralippo. decimo capitulo. in quibus locis z alijs q̄plurimis testatur littera q captiuitas babilonica processit ex uera iusticia in ulcionem preuaricationū magnarum a populo israbel z regibus eorum cōtinue commissarum. hoc etiaz habetur daniel in oratiōe sua expresse profitebatur diuinam iusticiā circa destructionem iherusalem z trāsmigrationem populi. unde de hoc nullus locus erat murmurationi. Similiter z quod dicit. Notum fac mihi finem meum quod exponit de fine illius captiuitatis non uidetur rationabiliter dictum. nam finis babilonice captiuitatis fuit notificat a deo per jeremiaz. jere. uigesimonono capitulo ubi dicitur. Cum ceperint impleri in babilone. lxx. anni uisitabo uos &c. unde non oportebat orare. Notum fac mihi finem meum. Similiter cum dicit q populus ille non audebat loqui de lege diuina coram babilonijs nullum habet fundamentum i littera. Similiter quod introducitur. In ymagine pertransit homo sed frustra cōturbatur &c. quod exponitur de uanitate solicitudinis humane licet sit in se uerum tamen omnino uidetur impertinens huic proposito. z sic de multis alijs in hoc psalmo contentis. Secundus etiam modus exponendi ad quem magis inclinatur postillator scilicet q dauid fecerit hūc psalmum positus in fuga absolon &c. non uidetur rationabilis. nam de illa persecutione absolon similiter z de iniurijs sibi illatis a semei. iam fecerit psalmum tercium z septimū quia de ipsa propria materia intitulantur. unde non uidetur rationabile q iste psalmus de eadē persecutione exponatur. tuz quia non uidetur ratio quare alij psalmi predicti de hoc intitularentur expresse z non iste psalmus. tum quia applicare huiusmodi psalmum ad aliquam singularem hystoriam cum posset intelligi ad litteram de uniuersaliori materia non est aliud q̄ lucernam accensam sub modio includere quod est inconueniens. Constat autem q uniuersaliora sunt potiora z diuiniora q̄s particularia seu singularia in quantum huiusmodi secundum philosophum in primo ethicorum. tum quia si dauid fuit actor psalmorum ipsi intitulatorum tantum z non aliorum prout postillator opinatur z de istis maior pars applicatur casibus singularibus qui ipsi dauid cōtigerunt prout ipsemet postillator in hoc psalmo z in alijs plurimis uidetur uelle. sequere q filij chore z asaph plures psalmos composuissent de misterijs cristi z ecclesie z de alijs uniuersalibus ad diuersos status ecclesie pertinentes q̄s ipse dauid qui pro maiori parte de suis singularibus casibus ut in plurimum tractat secundū opinionem postillatoris prout patet discurrēti per psalmos intitulatos ipsi dauid z p proprias expositiones eorum a postillatore assignatas. hoc autem uidetur ualde inconueniens. cum de dauid singulariter legatur secundo reg. xxiij. capitulo. q fuit egregius ps. israbel z doctores etiam ipsi dicant eximium prophetarum quod magis conueniret filijs chore z asaph si huiusmodi applicationes singulares postillatoris essent uere. tum quia sunt ibi aliqui uersus ualde impertinentes proposito. sicut uniuersa uanitas omnis homo z in ymagine ptransit homo z thesaurizat et ignorat cui congregauit z huiusmodi. que z similia uerba licet sint in se uera sūt tñ in hac materia inproprie z inptinentia. ūde melius uidet dicendum q hic psalmus ñ applicat alicui hystorie pterite uel futurē in singulari. sed intelligit indistincte de quolibet penitente q mūdana contemnit q̄ boīes cōmuniter sequūt z magnis plagis seu turbatoīb afflictus a deo petit suā liberationē. Unde psalmus iste in. xj. ptic̄las diuidit. Primo. n. q a secūdū phūm in. ij. rethorice. boies irascunt p̄cipue cōtra eos q despiciunt ea circa que ipsi maxime studdent. Idcirco penitens iste qui de contemptu mundi principaliter intendebat loqui merito timebat calumniosos z litigiosos. unde dicit. Dixi custodiam uias meas ut non delinquam in lingua mea. nō solum per fatua uel conciosa. sed etiam per uera eloquia que non pacifice tollerentur a columniosis diligentibus mundum et ideo sequitur. Posui ori meo custodiam dum consisteret peccator. id est mundanus. Aduersum me. secundo quia ex hoc silentio sequebatur q etiam a bonis alijs annunciandis abstinebat ita q non poterat bonos docere.

ideo dolor ei renouatus ostendit' ūn dicit ⁊Silui a bonis ⁊ dolor me⁹ renouat⁹ est⁊ Tercio quia ex hac taciturnitate sequeba tur in corde suo ⁊ animo magnus estus et ardor. iuxta illud jere. xx. capitulo. Fuit i corde meo quasi ignis estuans ꝛc̄. ideo con sequent' q̄si compulsus habuit loqui. und' dicit. ⁊Concaluit cor meum intra me ꝛc̄. ⁊ locutus sum in lingua mea ⁊que quidē lo/ cutio non boib⁹ mūdanis ⁊ contumeliosis sed deo a quo cum silentio audiri poterat dirigebatur. Unde consequenter quarto explicat deo suam locutionem ¡que talis ē ⁊Notum fac mihi domine finem meu; ꝛc̄ Ad quod sciendum q̄ iste penitens mun/ dana contēnebat reputans ea uana ex sui brevitate ⁊ uarietate. ⁊ ideo soli deo loq̄/ batur dicens ⁊Notum fac mihi domine ⁊ i tu qui scis uniuersa ⁊ fac mihi notum finez meum ⁊ numerꝫ dierum meorum ut sciam quid desit mihi ⁊ idest quantum debeo dura re in hoc seculo ⁊ si possem scire brevitatē ⁊ diurnitatem mee durationis. Ad quod respondit ⁊ecce mensurabiles posuisti dies meos ⁊ idest breues. ⁊ quia etiam in illa mo dica duratione non est stabilitas sed ma/ gna mobilitas ⁊ uarietas. ideo dicit ⁊ ⁊ sub stantia mea tanquam nihil ante te est ⁊ q̄a etiam illa brevis duratio in qua homo vi detur subsistere tanq̄ nihil ante te ē. q̄a duratio nobilitatis que successiua est tan/ q̄ nihil reputatur respectu eternitatis in qua est tota simul interminabilis vite pos sessio secundum boetium ⁊ sic concludit. ⁊Ueruntamen universa uanitas omnis hō uiuens ⁊Quinto ostendit mundana esse cō temnenda ex hoc q̄ in homine est aliq̄d perpetuo manens scilicet anima secundum quam est ad ymaginem dei in qua ymagi ne de hac vita transit ceteris mūdanis ex terioribus omnino dimissis. ideo subdit. ueruntamen in ymagine pertransit hō ⁊. i. homo de hac vita in sola ymagine transit ad aliam vitā exteriora mundana totalit' relinquens ⁊ etiam corpus propriū q̄d nō ē de essentia ymaginis. ūde dicit ⁊ ⁊ frustra cōturbat' ⁊. s. i actionib⁹ ⁊ desideriis mun danor. Sexto q⁹ forte q̄s diceret non esse frustrabilia ista mūdana q⁹ hō in seipo non posset ea diuturue possidere per se posset tamen per filium uel heredem qui reputatur eadem persona cum patre. ideo concludens hunc errorem dicit ⁊ Thesauri/ zat ⁊ ignorat cui congregabit ea ⁊ nescit. n si filius in eis sibi succedat an inimicus et sic concludit q̄ turbatio humana circa ta/ lia acquirenda uel conseruanda omnino ē frustrabilis. Septimo ex predictis conclu dit q̄ in rebus mundanis non est ponen/ da spes. sed in deo apud quem substantia hominis est. ⁊ hoc est q̄ dicit ⁊ ⁊ nunc que ē expectatio mea. nonne dominus ⁊ substā tia mea apud te est ⁊ nota q̄ in hebreo nō ponitur eadem dictio ubi hic dicitur. ⁊ sub stantia mea apud te est. ⁊ supra ubi dicit'. ⁊ substantia mea tanq̄ nihil ante te ē. sz ponuntur diverse dictiones que bene con sonant huic expositioni ut patet in illa lin gua erudito. Octauo quia nemo sine pecca to est ut expectatio sua in deo sit certa pe tit erui ab omnibus iniquitatibus scilicet culpe. unde dicit ⁊ Ab omnibus iniquitati/ bus meis erue me ⁊ quia stult⁹ qui rema net in uanitate mundana irridet iustos ⁊ bonos. ideo sequitur ⁊ obprobrium insipien ti dedisti me ⁊ quasi diceret ideo debes me eruere quia dedisti me obprobrium insipi enti eo modo quo dicitur alibi. Non eru/ bescant in me qui spectant te deus israhel quod quidem obprobrium quia nō ex rul/ pa deprecantis insurgeret ostendit dicens obmutui ⁊ non aperui os meum ⁊ idest non egi contencios' sed tacui. et que sit causa huius taciturnitatis uirtuose subdit cum dicit ⁊ Quoniam tu fecisti ⁊ scilicet me talez dans mihi patientiam seu discretionē ad talia tolleranda seu euadenda. Nono post quam petiuit remissionem culpe petit re/ missionem pene. unde dicit ⁊ Amoue a me plagas tuas ⁊ ⁊ ut ostenderet illas plagas esse graviter illatas sic q̄ uix posset eas tollerare subdit ⁊ a fortitudine manus tue ego defeci ⁊ quasi diceret plage tue sic mo derent' erga me ut pficiā non ut deficiā.

Decimo ne forte quis estimaret q̄ huius modi plage fortiter illate excederent rati onem iusticie ⁊ essent quasi indicatiue. ideo subdit ⁊ In increpationibus propter i iquitatem corripuisti hominem ⁊ quasi dice ret hec increpatio tua iusta est. quia pro/ pter iniquitatem. Et pia est quia ordinat' ad correctionem. unde dicit. corripuisti ho minem. ⁊ modum correctionis ostendit ē ualde afflictiuum cum dicit ⁊ Tabescere fe cisti sicut araneam animam eius ⁊ nam ani ma penitentis in talibus plagis grauib⁹ in hac vita constituta tabescit. ⁊ attenua/ tur sentiens maximam fragilitatem suaz ⁊ ex hijs sequitur q̄ homo ex tali increpa tione correctiua quantumcunq̄ graui non rationabiliter conqueritur seu conturbat' sed ex fragilitate humana. unde dicit ⁊ Ue runtamen uane conturbatur omnis ho/ mo ⁊ scilicet sic correctus licet affligatur et tabefiat. Undecimo instanter petit suam liberationem tribus modis. Primo scilicz per orationem que est elenatio mentis in deum. Secundo per deprecationem que est frequēs supplicatio. Tercio per lacrimas que in precibus ad impetrandum miseri/ cordiam sunt efficaces. unde dicit ⁊ exaudi orationem meam domine ⁊ quod ad primuz ⁊ ⁊ deprecationem meaz ⁊ quo ad secundum auribus percipe lacrimas meas ⁊ quo ad tercium. ⁊ reddens rationem quare exau dire debet dicens ⁊ Ne sileas quo niaz ego aduena sū apud te ⁊ peregrinus ⁊ hoc ē di cere. ego iam sum apud te in spe scilz ad huc sum aduena ⁊ pegrinus in hoc seculo in quo non habeo quietam mansionez ad hebr. xiij. ⁊ sequitur ⁊ quasi omnes patres mei ⁊ iuxta illud apostoli secundo chor. v. capitulo. quādiu. n. sum⁹ in corpore a dño pegrinamur. ⁊ que sit sua petitio subdit. dicēs ⁊ Remitte mihi ut refrigerer ⁊ hoc ē dicere remitte mihi iniq̄tates. s. culpe. et plagas. s. pene de q̄bus supra dixerat ⁊ ut refrigerer ⁊ per misericordiā ab estu uicior ⁊ penar. priusq̄ abeā ab hac vita ubi nūc pegrinus sum ⁊ ⁊ āplius non ero ⁊. s. in ea.

Replica.

Irca psalmū Dixi custodiaz cū postillatoz ex multis composi/ tionē unaz pelegisse scz q̄ ex ponatur psalm⁹ iste de dauid existente in fuga tempore persecutionis ab absolon filio eius illate. ⁊ ad illum casū psalmum hunc pertinenter applicasset. Burgensis se putat lucernam accendere dicit hunc psalmum exponi debere nō de uno particulari sed de quolibet penitente indistincte habens pro ratione principali quia universalioza sunt potioza partibus ⁊ magis divina allegans ad id aristotelez primo ethicor. Sed hec ratio qua burgen sis utitur frequenter brocardica videtur. quia non distinguit de uniuersali in esse/ do. predicando ⁊ causando. Nam in esse/ do constat particularia uniuersalibus po tioza. quia quicquid tale uniuersale perfe ctionis includit. includit particulare ⁊ ul/ tra. idcirco uulgatum uerbuz est q̄ prioza comunitate sūt posterioza perfectione. Si mile iudicium est de uniuersali in predicā/ do. sed de uniuersali in cāndo puto burg. nolle dicere q̄a ꝓposito suo minime ser/ uit. Nec allegat aristo. in eo sensu in quo ipse allegata uerba scribit. q⁹ itētio aristo telis ē q̄ bonū de q̄nto comini⁹ de tanto diuinius. Nūc aūt per cōmini⁹ non inten dit universali⁹. sz cōmunicabili⁹. ⁊ cū bur gen. aliquē passū sacre scripture presertim psalmor exponit de pl'ib⁹ uel de oib⁹ pec catoribus quē postil. secūdū sonū ymarium terminor sine absurditate expōit de uno singulari peccatore alijs tū bene applica/ bili p modū exēpli sp ipe burgen. adducit p regula illud aristo. cōtra ipi⁹ itentiōm Universalia sūt potioza singularib⁹ pu/ tās se accēdisse lucernā ⁊ aliq̄d diuinū in mediū deduxisse q̄si dicere de pl'ib⁹ pecca toribus sit aliq̄d diuini⁹ quā dicere de uno uel q̄si plures peccatores sint aliq̄d pl⁹ bo ni quam unus singularis. q̄d quantū ser uit l'rali expositiōi. pensent hui⁹ burgēi amatores eius frascas grandi pendentes.

Leterum putat burgensis aliquid diuini/
um adduxisse arguendo contra postillato
rem. quia primo litteraliter exponit mul
tos psalmos de singularibus casibus ipi⁹
dauid uolens secundum opinionem beati
hieronimi quaz sequitur postillatoz de au
ctoribus psalmoruz. q⁹ tūc filij chore asaph
ydithum ⁊c. plura misteria cristi ⁊ ecclesie
descripserunt quam dauid. qui ut plurimū
secundum expositionem postillatoris de
se suisq; casibus scripsit. Respondeo q⁹ q̄s
uis postillator primo ad litteram secunduz
q⁹ termini comuniter pretendunt sine ab
surditate multos psal. exponat de dauid
singulariter non intendit tamen exclude
re sensus litterales eozundem psalmozum
principales q̄ sunt de cristo ⁊ ecclesia. quo
rum tipum dauid gerit. tipum in quā xp̄i
aliquando in regem constituti. aliquando
per malos tribulati. aliquādo ut victoris
de tribulationibus liberati ⁊c. tipum etiā
gerit ecclesiam in sua persona describens
nunc a deo electam. nunc a prauis eiectam
nunc tribulatam. nunc de tribulatōne gra
tias agentem ⁊c. qui sunt sensus ab aucto
re spiritu. s. principaliter intenti. licet sint
alij sensus priores sed non digniores per
uoces primo sine absurditate significati. ⁊
per ea dicta soluuntur multe differentie
circa psalterium inter burgensem ⁊ postil
latorem quoruz alter refert se ad casum
singularem per uoces primo significatum
Alter ad sensum exemplarem per spirituz
sanctum principaliter intentum. Et ad id
correctoris uolo omnes differentias hui⁹
modi referri ut non oporteat inutiles fie/
ri repetitiones.

Xpectans expectaui ⁊c. Huic
psalmo premittitur talis titu/
lus i hebreo. ad victoriā psal/
mus dauid. In translatione ue
ro hieronimi iuxta hebreum sic habetur.
pro victoria canticū dauid. ⁊ idem penitus
signat. Expositio autem huius tituli pa/
tet ex dictis supra psalmo duodecimo ubi
ponitur consimilis titulus. Ex titulo aūt
isto apparet auctor psalmi scilicet dauid
sed materia non apparet. ⁊ propter hoc ua
rie exponitur. Dicit autez rabi salomō
q⁹ dauid fecit hunc psalmuz pro beneficō
exhibito ppl'o isrl' in exitu de egipto qa
tunc fuit eductus de seruitute dura ⁊ uili.
quod notatur cum dicitur. ⁊ eduxit me de
lacu miserie ⁊ de luto fecis ⁊c. ⁊ tunc tran
sito mari rubro cecinit canticum nouum
dicens. Cātemus domino gloriose ⁊c. exo.
decimoquinto. ⁊ sic litteram sequentez ap
plicat ad ea que facta sunt populo isrl' in
deserto. Sed dauid huic expositioni ui/
detur repugnare manifeste q⁹ subditur.
Sacrificium ⁊ oblationem noluisti ⁊c. in
quo describitur euacuatō sacrificiorum ⁊
oblationum ueteris testamenti. ut magis
patebit prosequendo. Ista autem non fue/
runt tunc reprobata. sed magis a deo isti
tuta in monte synai. propter quod aliter
exponitur a doctorib⁹ catholitis. ⁊ dicunt
aliqui qd' dauid fecit hunc psalmum pro
gratiarum actione de sua liberatione a p
secutione filij sui absolon. sed contra hoc
uidetur q⁹ circa principium huius psalmi
dicitur. Misit in os meum canticum nouū
⁊c. quia dauid fuit liberatus per mortem
absolon de qua non cecinit carmen leticie
sed planxit ⁊ luxit dicens. Absolon fili mi
quis mihi ꝯtribuat ut ego moriar pro te
secundo regum decimooctauo. Item hec
expositio ⁊ consimiles uidentur esse con/
tra intentionem apostoli manifeste he/
breorum decimo ubi inducit litteram hu/
ius psalmi dictam ad litteram in persona
cristi. ut patebit infra litteram h⁹ psal/
mi prosequendo. propter quod dicere q⁹
ad litteraz intelligatur de dauid seu quo
cunq; alio ⁊ mistice de cristo uidetur esse
quedam iudaici erroris confirmatio. Ad
exponendum autem hunc psalmum de cri
sto due regule exponendi sacram scri/
pturam quas cum aliis exposui in prin/
cipio super genesi sunt hic repetende pri
ma est de domino ⁊ eius corpore quod ē
ecclesia seu fideliuum congregatio. Quia

propter connexionem capitis ad corpus ⁊
econtra sacra scriptura frequenter sub
uno contextu transit de uno ad aliud lo/
quens quasi de una persona sicut ysaie.
.lx. Induit me mestimento salutis ⁊ indu
mento iusticie circundedit me. quasi spon/
sum decoratum corona ⁊ quasi sponsam
ornatam monilibus suis. quod enim dici/
tur quasi sponsum decoratum corona refe
rendum est ad cristum. ⁊ q⁹ subditur qua
si sponsam ⁊c. ad corpus eius misticum q⁹
est ecclesia. secundum q⁹ dicit augustinus
tercio de doctrina cristiana. hoc patet eti
am clarius in nouo testamento actuum
decimo ubi dicitur. Saule saule quid me
persequeris idest corpus meum misticum.
Saulus. n. nō psequebat̄ xp̄m in psona p
pria sz ei⁹ fideles q⁹ āt stati subdit̄. ego sū
ihesus nazarenꝰ ad psonā domini refert̄
Alia regula est de corpore domini biparti
to. quia in corpore domini mistico contine
tur simul mali cum bonis usq; ad diem iu
dicij. sed tunc segregabuntur sicut pastor
segregat oues ab hedis ⁊ ratione huius
ꝯmixtiōis aliq̄ndo uitupant̄ boni cū ma
lis sicut ysa. primo. Cognouit bos possesso
rem suū ⁊ asinus presepe domini sui. israel
autē me non cognouit ⁊ apostolus meus
non intellexit. aliq̄ndo aūt mali econtra
cōmeudant̄ cum bonis sicut osee. xj. puer
israhel ⁊ dilexi eum. Hijs igit̄ premissis
psalmꝰ iste diuidit̄ in tres partes. qa pri
mo ponitur circa misterium incarnatiōis
gratiarum actio ex parte corporis mistici
secundo huiꝰ misteri ꝯratio ex psona cri/
sti ibi. Sacrificium. tercio deuota depreca
tio pro statu corporis mistici ibi. Tu autē
domine. Circa primū dicit̄ in persona cor
poris mistici. Expectaus expectaui domi
nū q⁹ sci patres de corpore xp̄i mistico
existentes per fidem cuz magno desiderio
expectauerunt cristi aduentum unde dice/
bant ysa. lxiiij. Utinam dirumpes celos
⁊ descenderes. ⁊ intendit mihi idest orati
oni fidelium de aduentu cristi. Et exaudi
uit preces meas in mūdo ueniendo. ⁊ edu
xit me de lacu miserie ⁊c. quia resurgens
a mortuis eduxit sanctos patres de infer/
no. ⁊ statuit supra petram secundum q⁹ di
cit apostolus prima corint. decimo petra
autem erat cristus. pedes meos idest affe
ctus quibus anima graditur per predica/
tionem enim cristi ⁊ apostolorum ceperūt
homines contemnere temporalia ⁊ totū
affectum suum ponere in deum. Et dire/
xit gressus meos idest actus meos in ui/
tam eternam. Et hoc per legem euange/
licam que introducit ad beatitudinem q⁹
lex facere non poterat. secundum q⁹ dici/
tur hebreorum septimo. Nihil ad perfe/
ctum adduxit lex. Et immisit in os meū
canticum nouum ⁊c. Istud impletum fuit
quando apostoli ⁊ alij discipuli recepto
spiritu sancto in signo uisibili loqueban/
tur uarijs linguis magnalia dei actuum
secundo. uidebunt multi quia ad uo/
cē apostolorum aliorumq; cum eius de/
um laudantium conuenit multitudo ⁊ mē
te confusa est pre nimia admiratione. ut
ibidem dicitur. Et timebunt ⁊ sperabunt
in domino quia auditis uerbis beati petri
multi compuncti sunt corde de cristi mor/
te ⁊ conuersi sunt ad fidem. ⁊ apposita rūt
in die illa anime circiter tria milia. ut ibi
dem dicitur unde ⁊ subditur. Beatus uir
cuius est nomen domini scilicet ihesu cristi
Spes eius quia secundum q⁹ dicitur actu
um quarto. Non est aliud nomen sub ce/
lo datum hominibus in quo oporteat
nos saluos fieri. Et non respexit inuani/
tates idest leges gentilium ydolatrie de
ditarum. ⁊ insanias falsas idest errores
iudeorum contra cristum obstinatorum.
qui propprie dicuntur insanie. quia auer/
tunt a mentis sanitate. Consequenter
ondit magnitudo misterij incarnatōis cū dr
Multa feciste tu dne deus mirabilia tua
mundum creando ⁊ gubernando. sz satis
fuit mirabile ipsum recreando per tuā be
nedictam incarnationem ⁊ passionē. iō se/
quitur. ⁊ cogitationibus tuis quibus ab
eterno disposuisti misterium tue incarna/
tionis. Non est qui similis sit tibi quasi
diceret hoc mirabile excedit omnia alia in

hebreo habetur. Et cogitatões tue nobis .i. p nobis secundū q̄ transfert hiero. in translatione iuxta hebreū. ⁊ est ibi finis uersus. ⁊ exponat sicut pri⁹. Et cogitatónes tue. q̄bus ab eterno disposuisti carnē assummere. pro nobis. s. sunt q̄a sunt cā nostre salutis. non ē q̄ similis sit tibi. pri cipiū est uersus seq̄ntis ⁊ conūgit cū ira seq̄nti sic. Non ē q̄ similis sit tibi. s. i mirabilib⁹ faciendis maxie in mirabili incarnationis misterio. Annunciaui ⁊ locut⁹ sū secundū possibilitatem meā. sz q̄a excedūt facultatē humanā. ideo subdit. Multiplicati sr̄ sup numer̄. In translatione hieronimi iuxta hebreū hēt. Plura sr̄ quā narrari q̄nt. s. mirabilia tua. maxie in misterio tue incarnationis cōtenta. ⁊ ideo q̄ dicit hic. multiplicati. forte ē littera corrupta uicio scriptor̄ ponentiū multiplicati pro multiplicata. uel si sit littera uera supplēdū est sic. Multiplicati sr̄. s. effcūs mirabiliuz tuor̄. Sacrificium. Hic consequenter oñdit misteriū incarnationis ratō ⁊ hoc in psona xpi. q̄a prophet trāsit de corpore ad caput p modum dictum. Circa q̄ sciendū q̄ una cā huius būdicte incarnationis fuit ad supplendū i pfectionē legis p ipm xpm incarnatum. ppt̄ q̄ ipse dic matthei. v. Non ueni soluere legem sz iplere In lege aut̄ erant aliq̄ precepta cerimonialia de sacrificijs ⁊ oblatoib⁹ offerēdis. hec aut̄ sacrificia erāt ipfecta q̄ nō poterāt auferre pcca. ⁊ iō ista ipfectō fuit sublata p unū sacrificiū pfectum. s. corp⁹ xpi i cruce oblatum q̄ succedit oīb⁹ sacrificijs ue. le. Et hoc ē q̄ dicit ap̄s ad heb. ix. Impossibile ē. n. sanguinē thauror̄ ⁊ hircor̄ auferre pcca. iō igrediēs mundū. s. dei fil⁹ p suā icarnationē dicit. Hostiā ⁊ oblationez noluisti. Corp⁹ aut̄ aptasti mihi. i. corp⁹ passibile aptū ymolatōi. sic diffusius exposuit sup epistolā ad heb. ⁊ hoc ē q̄ dr̄ hic. sz aliq̄ uocabula sint mutata. q̄a xps ⁊ ap̄li ñ sp allegauerūt scripturā ueteris te. uerbo ad uerbū dr̄ ergo i psona xpi hois loq̄ntis deo p̄r. i. toti trinitati. Sacrificiū q̄. fiebat de aialib⁹ ⁊ auibus. ⁊ oblationē. q̄ fiebat de rebus inanimatis ut de pane simila ⁊ oleo ⁊ similib⁹. Noluisti. q̄ talia nō erant deo accepta de se sicut ē corp⁹ xpi q̄ quotidie offert̄ i altari. sz tātum ex fide offerentiū. Aures aut̄ pfecisti mihi. ad heb. ix. dr̄. Corpus aut̄ aptasti mihi ut dictum ē. tū eadē ē sūia. q̄a cū dr̄. Aures aut̄ pfecisti mihi. i. aures pfectas ad obediēduz q̄ fuit i hoc q̄ fuit obediēs deo p̄ri usq̄ ad mortē crucis. ut hēt phil. secundo. Holocaustū hoc erat quoddā gen⁹ sacrificij q̄ totuz i cendebat̄ ad honorē dei. ⁊ p peccato. i. hostiā p pcco. c⁹ una ps icēdebat̄ ⁊ alia erat sacerdotū ut diffusius dixi sup leuit. Nō postulasti. q̄ talia nō fuerunt de se deo accepta ut dēm ē. Tūc dixi ego xps ecce uenio. ad offerēduz sacrificiū acceptissimum deo. In capite libri nē. Iste ē liber diuine p destinatiōis de quo scribit̄ in psalmo. lxix. Deleant̄ de libro uiuētiū nē. In capite aut̄ h⁹ libri dr̄ esse descriptum illud q̄ pmo ⁊ pncipalit̄ pertinet ad diuinā predestinatōne sic caput ē pncipal⁹ ps hois. Misteriuz aut̄ icarnatiōis xpi p q̄ oēs hoies iducūt̄ ad uitā eternā siue beatā ē illud q̄ pncipaliter ptinet ad diuinā pdestinationē. ⁊ iō bñ dicit. In capite libri. s. diuine pdestinationis. Scriptum est de me ut facerem uoluntatē tuā. ppter q̄ dicit ioban. vj. descēdi de celo non ut faciam uoluntatē meam sed uoluntatē eius qui misit me ⁊ quia uoluntas deliberatiua xpi hois semp erat diuine uoluntati conformis. ideo subdit̄. Deus meus uolui ⁊ legem tuā i medio cordis mei. scilicet legem euangelicam. Annūciaui iusticiam tuam. idest legem euangelicam que continet iusticiam pfectam. in ecclesia magna. idest in templo ubi omnes iudei conueniebant in quo xps frequenter docuit ut describunt quatuor euangeliste Similiter in ecclesia magna per totuz orbem diffusa in qua cristus per apostolos euangelium promulgauit. secundum q̄ dicit psalmus. xviij. In omnem terram exiuit sonus eor̄um. Ecce labia mea non prohibebo. a promulgatione ueritatis euangelice per me et alios doctores ecclesie.

Justiciā tuam non abscondi in corde meo quia cristus eam manifestauit uerbis ⁊ factis. ueritatez tuam. qua implesti pmissū de cristo patribus factum. ⁊ salutare tuū. idest meipm a te missum pro salute hominū dixi. Omnia ista manifeste docuit xps ut patet ex decursu euangelij. Non abscōdi misericordiam tuam. quā per me uolui sti mundo facere. ⁊ ueritatem tuam. quia misericordia ⁊ ueritas semp se concomitā tur in operibus dei. A concilio multo. Sic debet scribi per. c. quia sic est in hebreo ⁊ iu translatione hiero. inxta hebreū hēt in ecclesia multa. q̄ idem est. Tu aut̄ dñe. Hic consequenter describit̄ ipsius cristi deuota deprecatio p statu corporis sui mistici. ⁊ primo quantum ad amotionē mali. ⁊ secundo q̄ntum ad adeptionē boni. ibi. Exultent. Circa primum dicit. Tu aut̄ domine. i. tu deus pater. ne longe facias misericordias tuas a me. idest a corpore meo mistico. pro quo xps legit̄ frq̄nter orasse in euangelio. Misericordia tua et ueritas tua. semp susceperunt me. orationē meam semp exaudiēdo. Dis. n. oratio cristi procedens ex uoluntate deliberatiua fuit exaudita. secundū q̄ dicit saluator iohannis. xj. Ego autē sciebam q̄ semper me audis. quia uoluntas cristi deliberatiua semper fuit ⁊ est conformis uoluntati diuine. ⁊ cāz huius deprecationis subdit diceus. Quoniam circūdederunt me mala. s. pene. quorum non est numerus. multe enī penalitates fuerunt inflicte cristi fidelibus a principio ecclesie. ut patet in apostolis ⁊ martiribus. Comprehenderūt me iniq̄tates mee q̄a primo a principio fuerunt aliqui mali. cū hois in corpe xpi mistico. ut patet de iuda traditore ⁊ multis alijs. a principio etiā surrexerunt hereses. ut p̄z ex epistol̄ pauli ⁊ alior̄ apostolor̄. ppter quod btus ioban. in euangelio suo expressit diuinitatem cristi contra ebion ⁊ therintum ⁊ eorum sequaces eam negantes. secunduz q̄ dicit hiero. in libro illustrium uiror̄. Et non potui ut uiderem. quia hereses insurgentes multum obnubilabant fidē simpli cium. Multiplicati sunt super capillos capitis mei. Modus est loquendi ipbolicus ad designandum multitudinem heresum que insurrexerunt in ecclesia dei. secundū q̄ patet per augustinuz de heresibus. Cōplaceat tibi domine ut eruas me. i. corpus meum misticum a malis predictis. Domine ad adiuuandum me respice. cōtra mala insurgentia de futuro. Confundant̄ ⁊ reuereantur simul qui querunt animā meā. idest fidelium meor̄ utam cuiusmodi fuerunt tyranni in primitiua ecclesia quorum multi fuerunt conuersi corpaliter ⁊ temporaliter. secundum ordinem diuine iusticie ⁊ aliqui confusi confusione penitentie q̄e est confusio adducens gloriam. quia multi uidentes pacientiā martirum ⁊ dei uirtutē circa ipsos conuertebantur ad fidem. qui dicunt mihi euge euge. interiectio est exultantis que aliquando profert̄ ad congaudendum. ⁊ sic proferebatur a fidelibus de pacientia martirum gaudentibus. aliquādo etiam profertur ad deridendum ⁊ sic pferebatur a martirum persecutoribus. Exultent. Hic consequenter ponitur de precatio cristi pro suo corpore mistico quātum ad adeptionem boni cum dicitur. Exultent ⁊ letentur super me. deum patrem uel totam trinitatem de bono q̄ daturus es eis. Oēs q̄rētes te. i. fideles mei q̄ te q̄rūt p uerā fidē. ⁊ dicāt semp magnificetur dñs. fr̄ gratiādo de bonis ei⁹. Qui diligūt salutare tuū. i. me xpm quē misisti p salute hominū. Ego aut̄ medicus sum ⁊ pauper hoc refert̄ ad psonā xpi certū ē q̄ uitā ualde paupem duxit in hoc mūdo sicut p̄z ex euāgelio. si aut̄ referat̄ ad corp⁹ xpi misticū. sic certū ē q̄ fuerūt ⁊ sr̄ mr̄ti fideles ppt̄ xpm pauptatē eligētes. Dñs solicit⁹ ē mei. q̄a sufficiēt̄ prudet̄ talib⁹ ex prudētia dei. secūdū q̄ dicit saluator math. vj. primū q̄rite regnū dei ⁊ iusticiā ei⁹. ⁊ hec oia adicient̄ uobis. ⁊ iō i fine psalmi cōcludit̄. Adiutor me⁹. ad bonū prudēdo. Et protector me⁹. a malis p̄seruādo. Tu es deus meus ne tardaueris. mihi assistere in predictis.

Beatus qui itelligit. Huic psalmo premittitur talis titulus i hebreo. Ad victoriam psalmus dauid. et in translatione hieronimi iuxta hebraeum. pro victoria canticū dauid. et idem penitus signant. Ex predictis autem patet expositio huius tituli. et ex titulo apparet auctor psalmi scilicet dauid sed materia huius psalmi non apparz propter quod uarie dicit a diuersis. Dicunt enim aliqui q dauid fecit hunc psalmum pro salomone filio suo quem dispouerat regnare post se de uoluntate domini. ut apparet primo palipp. xxviij. hoc tamen non obstante adonias frater eius nolebat eum supplantare. ut habetur tercio reg. primo. tum quia habebat pro se abiathar summum sacerdotem et ioab principem militie qui adiuuabant partem adonie. ut habetur ibidem. tum quia uidebat patrem suum senem iacentem in lecto et an quam ipotetez. sed per sapientiam nathā prophete adonias fuit fraudatus a proposito et salomon constitut⁹ in regno. ut habetur tercio regum primo. Dicunt igitur q de hoc dauid fecit hunc psalmum dicēs Beatus qui intelligit super egenū et pauperē ꝛc idest beatus sit nathan prophetaqui posuit intellectum suum pro salomone egeno et paupere inquantum adonias uoluit eum de regno eicere. Et sic quantum possunt litteram sequentem applicant ad hanc materiam. Sed nec expositio et consimiles uidentur dissonare ab intentione saluatoris iohan. xiij. ubi allegat scripturam huius psalmi tanquam dictam de se ipso ad litteram dicens. sed ut inpleatur scriptura. Qui manducat menm panez leuabit calcaneum suum contra me. Cui concordat littera hebraica in hoc psalmo que sic habet. Comedens panem meum magnificabit super me talum. Et in translatione hieronimi iuxta hebraeum que sic habet. Qui manducabat panem meum leuauit contra me plantam. et secundū. omnes expositores catholicos saluatoz iohā. xiij. allegat scripturam de hoc psalmo. Dicendum igitur q dauid qui plura misteria christi descripsit quam alij prophete ut dictum fuit in principio huius libri preuidēs passionem christi et eius resurrectionem in spiritu fecit hunc psalmum. Qui diuidit in duas ptes. in prima agit de xpi passiōe secunda de eius resurrectiōe ibi. tu āt dñe Circa primum sciendum q passio christi incepit a sua paupertate quam pati cepit ab hora natiuitatis. Et ideo primo agit de eius paupertate. et secundo de eius morte ibi. Inimici mei. Circa primum dicit dauid. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem. idest christum qui in paupertate fuit natus utputa paupere matre et in paupere loco et pauperibus pannis inuolutus Similiter in paupertate conuersatus. ūde dicit de se ipso uulpes foueas habent et uolucres celi nidos. filius autem hominis ñ habet ubi caput suum reclinet. Similiter in paupertate fuit mortuus utpote uestib⁹ suis spoliatus et in alieno sepulcro positus de isto igit paupere dicit dauid. beatus q intelligit ꝛc. idest intus legit. ita q sub paupertate quam gessit in forma nostre humanitatis intus legit per ueram fidem caritate formata diuitias sue deitatis quas dabant intelligere opera diuine uirtutis que faciebat. In die mala liberabit eum dominus. quia talem fidelem in die iudicij liberabit dominus a potestate inimici. Dominus conseruet eum in corpore. et uiuificet eum in sua gratia in mente. Et beatum faciet eum in terra. scilicet uiuentiū in qua est beatitudo uera. Et non tradet eum in animā. idest ad uoluntatem inimicorum eius corporalium et spiritualiū. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. idest cum iacuerit super lectuz afflict⁹ doloze corpis seu mentis. Uniuersū stratū ei⁹ uersasti. Mutat prophetа modū loquendi de tercia persona ad secundam que mutatio fit ualde frequenter in prophetis. Et est sensus huius littere q sic consoletur a deo q non indigeat lecto pato ad iacendum sed magis reuertetur tan q̄s lectus quo aliquis non indiget āplius

per talem modum saluator iohan. quinto capitulo. dixit languido ab eo curato in piscina. Surge tolle lectum tuum ꝛc et hoc precepit ad manifestationem miraculi perfecte sanationis. Consequenter dauid conuertit se ad orandum pro se sicut orauerat pro aliis dicens. Ego dixi domine miserere mei. cuius causam subdit dicens. Sana animam meam quia peccaui tibi. i adulterio bersabee et homicidio urie et populi numeratione. Uirtus enim diuinitatis christi q̄ sanat peccata est eterna. secundum q dicit apostolus ad hebreos. xiij. Iheſus christus heri et hodie ipse et in secula. propter quod poterat saluare animā dauid a peccatis. Inimici mei. Hic consequenter agitur de christi morte et mutat dauid modum loquendi quia prius locutus fuerat de xpo. Hic introducit christum loq̄ntem. sicut ps. secundo cum locutus fuisset de christo dicēs Quare fremuerunt gentes. Consequenter introducit christum loquentē in persona propria et dicentem. Ego autē constitut⁹ sum rex ab eo ꝛc. sicut fuit ibidem expositum. et hec mutatio fit frequenter in prophetis. igit in persona christi dicitur. Inimici mei dixerunt mala mihi. quia indei dixerunt ei uituperia frequenter sicut patet iohan. octauo. Nonne bñdicimus nos quia samaritanus es tu et demoniū habes. Quī morietur et pibit nomen eius. Frequent enī tractauerūt de morte christi ut sic pirz memoria nomis eius iohan. xj. Ab illo die cogitauerunt ut interficerūt eum. alij etiā trez euangeliste scribūt q̄liter tractauerūt de eius morte. Et si ingrediebat ꝛc. Hic mutat similiter modus loq̄ndi quia scriptura frequenter loquendo in plurali trāsit ad loq̄ndum de illis q̄si de uno eo q̄ sunt coniuncte ad aliq̄d unum. et maxime i scripturis prophetaz. et sic dicit hic. Et si ingrediebat. s. qlibet de inimicis meis. ut uideret me docentem uel conuersantē. uana loq̄batur. quia falsa referebat ad meā diffamationē. Quo eius congregabit iniquitatem sibi. quia frequenter iudei posuerunt insidias christo ut eum caperent in sermone uel in aliquo reprehensibili facto. sicut pz i plurib⁹ locis i euangelio. Egrediebat foras. ad uulgares turbas. et sequebat i id ipm. idest diffamando christum ut auerteret deuotionem populi ab eo. sicut habet iob. decimo. Demoniū habet et insanit quid eū auditis. potest etiam ista littera ab illo loco. Et si ingrediebat ut uideret exponi i singulari de ipso iuda qui aliq̄ndo egrediebat ad tractandum cū iudeis de traditōe christi. Et iterum ingrediebat consortium christi et apostoloz ut uideret temp⁹ et locū quomodo posset eum tradere. et sic multa falsa et iniqua fingebat. et dicebat hinc et inde prout scribunt q̄tuor euāgeliste. aduersum me susurrabant omnes inimici mei. idest latenter detrahebant. omnes inimici mei scilicet scribe et pharisei et consimiles. Aduersum me cogitabant mala mihi. s. inferre mortem contemptibilem et dolozosam. uerbū iniquū constituerunt aduersuz me. qui ordinauerūt christum mortuū in sepulcro custodire ne eius discipuli eum tollerent et dicerent eum resurrexisse. ut habetur math. xx. ideo subdit. Nunquid qui dormit. idest iacet mortuus in sepulcro. nō adiciet ut resurgat. quasi diceret non. Sic enim loquebantur de christo mortuo. illud q̄ de resurrectiōe sua p̄dixerat cōtinuo dō Eteni hō pacis mee ꝛc q̄si d. christus. Nō est mirum si iudei qui erant inimici mei talia dicebant et faciebant contra me. quia etiam discipulus meus mihi familiaris cōtra me conspirauit cum eis scilicet iudas scarioth. et hoc est q̄ dicitur. Etenim homo pacis mee. idest mecum habitans pacifice. In quo speraui. idest de quo ostendi q̄ confideret de eo scilicet in eo q̄ portabat et custodiebat illa que ex deuotōe offerebant pro necessarijs christi et discipuloz eius et ad dandum pauperibus. ut habet iohan. xiij. et. xiiij. Qui edebat panes meos. et dicit panes in plurali. quia iudas cuz aliis discipulis in cena domini duplicē panem māducauit scilicet corporalem et sacramentalem. quia corpus christi cuz alijs sumpsit. Magnificauit sup me supplantatiōez

47

tradendo me iudeis ad hoc q̄ essem tota liter deiectus ⁊ conculcatus per mortem sed non habuit intentum quia cristus per hoc magis exaltationē habuit tercia die resurgendo. tunc enim dixit data ē mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra⌊Tu aūt domine⌋Hic consequenter agitur de xpi resurrectione cum dicitur in persona xpi hominis⌊Tu autem domine⌋ideest pater uel tota trinitas⌊miserere mei⌋ ut non dimittas diu animam meam in inferno et corpus meum in sepulcro⌊⁊ resuscita me⌋ animam corpori reuniendo q̄ factum fuit tercia die quando resurrexit in corpore glorioso. pro gloria enim corporis quam non habuit ante resurrectionem legitur orasse ioban. duodecimo.⌊Et retribuā eis Istud fuit adimpletum quando populus iudaicus fuit occisus ⁊ captiuatus per romanos propter peccatum q̄ dimiserat in cristum sicut predixerat cristus luc. nono. Uidens ihesus ciuitatem sanctam iherusalem fleuit super illam dicens. quia si cognouisses ⁊ tu scilicet mala tibi uentura similiter fleres⌊ in hoc cognoui quoniam uoluisti me⌋ ideest dilexisti uel approbasti. quoniam non gaudebit n̄ē ⌋ ideest populus iudaicus super me scilicet finaliter quia quāuis iudei de morte cristi ad horam letati fuerint. tamen post resurrectionem magis fuerunt contristati. q̄a tunc fuit magis declarata gloria cristi. Sz potest hic queri quomodo cristus homo q̄ habuit perfectam noticiam ab instāti sue conceptionis per resurrectionem cognouit ergo se dilectionem uel approbationē patris. Ad hoc dicendum q̄ preter scientiā diuinam que competit cristo inquantū deus ponitur in cristo triplex noticia a doctoribus. Prima est qua cognoscit uerbuz ⁊ alia in uerbo. ⁊ secundum istam noticiā non cognoscit unam creaturam per aliam uel unun effectum per alium. quia in hac noticia non sunt cognitiones uolubiles ab uno in aliud transeuntes scilicet per uerbum immediate alia cognoscuntur. Secunda noticia est qua a principio cōceptionis cognouit res in genere proprio per scientiā diuinitus infusaz. ⁊ ista noticia potest considerari dupliciter. Uno modo q̄ntum ad acquisitionem ⁊ sic non cognoscit unum per aliud. quia cognitio omnium q̄ sic cognoscit simul sibi fuit infusa. Alio modo quantum ad usum ⁊ sic bene cognoscit unum per aliud. sicut habens notitiaz acquisitam utendo ea. aliquando cōcludit effectum per causam uel econuerso. ⁊ unū simile per aliud ⁊ sic de aliis modis cōcludendi. ⁊ hoc modo cristus mat. vij. cum q̄ siuisset a petro rōges r're a q̄b⁹ rcipiūt tributū a filijs suis an ab aliēis rādit petr⁹ ab alienis oclusit xp̄s ergo filij sūt liberi. Tercia cognitio ē expimentalis q̄ fuit acquisita per lumen intellect⁹ agētis ⁊ ista cognouit unum per alium. ⁊ non solum q̄ntum ad usum sed etiam quantum ad acq̄sitionem. ⁊ secundum hoc cristo dicit apostolus hebz. v. Didicit ab hijs que passus est obedientiam⌊me autem propter innocentiam suscepisti⌋licet cristus non meruerit gloriam anime sue quam ab instanti sue conceptionis habuit. tamen meruit gloriam corporis ⁊ suam exaltationem. ⁊ quantum ad hoc dicit⌊Me autem propter innocentiam⌋ideest propter meritum innocentis uite⌊ Suscepisti⌋ corpus gloriosum mihi conferendo ⁊ in eodem ad te assumēdo. secundum q̄ dicitur marci ultimo. Et dominus quidem ihesus post q̄z locutus ē eis assumptus est in celum. Et quia hec assumptio est stabilis secundum q̄ ibidez subditur. ⁊ sedet a dextris dei. ideo sequitur⌊Et confirmasti me ⁊c⌋ ultimo in fine psalmi propheta dauid gratias agit de p̄dictis dicens⌊ Benedictus dominus deus israhel⌋quia licet sit deus omnium p creationem. tamen dicebatur deus israhel p debitum cultum ⁊ ueram fidem⌊ Fiat fiat In hebreo autem habetur⌊ Amen amen⌋. quod importat ueritatis confirmationem

In psalmo. xl. Beatus qui intelligit. ubi dicitur in postilla. Sed potest queri. quomodo cristus homo.

Additio.

Ec questio dē facili potest solui ex modo loquēdi sacre scripture. Consuevit enim scriptura de deo etiam secundum deitatē aliqua dicere que ei non pertinent secundum suam eternam noticiam sed solum secundum suum effectum eo modo quo gen̄. .xxij. legitur. Nunc cognoui quoniam times deum. quod cōmuniter exponit nunc alios feci cognoscere. unde a fortiori possūt exponi hec uerba psalmi scilicet. In hoc cognoui quoniam uoluisti me. ideest alios cognoscere feci ⁊ sic in hoc loco non requiritur altior altricatio.

Replica.

N psalmo Beatus qui intelligit. Circa istum passum in hoc cognoui quoniam uoluisti me. postillator mouet questionem quo genere noticie cristus cepit cognoscere ⁊ bene⁹ soluit. uide ibi burgen̄. autem nititur ire per compendium uolens hunc passum exponi sicut illuz gen̄. xxij. Nunc cognoui ideest cognoscere feci. sed expositio hec b. aug. xvj. de ciuita. capit. xxxvij locum habet ubi scriptura loquitur de nouitate cognitionis dei. Hic autem agitur de nouitate cognitionis humanitatis ad deum. Ueruntamen eam expositionez super allegatum locum gen̄. burgen̄. abicit ⁊ q̄s uis sit beatus augustinus contemnit. Hic autem contra postillatorem cum non habeat locum grandipendit quod est signū incircunspecti uel inuidi.

Uemadmodū desiderat. Huic psalmo premittit talis titul⁹ in hebreo⌊ ad uictoriam filijs chore⌋⁊ huic dictioni filijs preponitur littera lamech ad designandum q̄ est datiui casus. ⁊ est sensus q̄ psalmus iste est eruditio facta filijs chore a deo p spiritum propheticum. qui cantandus est a leuitis cū quodam conatu uictorie. sicut supra frequenter expositum est. Tamen secundum augustinum qui dicit omnes p̄s factos a dauid. Iste psalmus denominatur a filijs chore non quia ab eis factus. sed ab eis decantandus. Sed contra hoc uidetur. quia licet filij chore fuerint de leuitis tamen non fuerunt cantores sed ianitores ut habetur primo paralippo. xxvj. Item rabi salomon ⁊ alij doctores hebrei ⁊ hieronimus quibus in hoc magis est credendū ut uidetur. dicunt q̄ iste psalm⁹ factus fuit a filijs chore. utrum autem ab uno uel a pluribus non inueni dictum ab hebreis Sed hieronimus uidetur sentire q̄ fuit factus ab uno qui inter filios chore fuit excellentior. unde ⁊ in translatione iuxta hebreum ponit talem titulum⌊pro victoria doctissimi filiorum chore⌋ nec hoc dictum infingitur per hoc q̄ in titulo hebraico ī plurali dicitur. Filijs chore. Sicut de aliquo libro uel tractatu edito ab aliquo fratre minore frequenter dicitur hec est doctrina fratrum minorum. Sciendum igit̄ q̄ licet filij chore primo fuerunt cū patre suo in illa rebellione cōtra moysen de quo habetur numeri. xvj. tamen audita reprehensione moysi penituerunt alijs tamē se elongantibus a tabernaculis chore ⁊ sibi adherentiuz remanserunt ut persuaderēt patri q̄ peniteret ⁊ obediret moysi. quo nō acquiescente rupta fuit terra ⁊ chore cum sibi adherentibus peunte factum est grande miraculum ut filij eius non perirent secundum q̄ dicitur numeri. xvj. ubi istud miraculum fuit plenius expositum ⁊ īfra plenius uidetur psalmo. xlv. Ex tunc aūt filij chore totis uisceribus conuersi sūt ad dominum ⁊ deus dedit eis spiritum propheticum ⁊ multa de futuris prophetauerunt ⁊ psalmos fecerunt quorum iste est unus in quo agitur de statu populi israel existentis in captiuitate babilonica quam preuiderunt in spiritu. Et diuidit̄ i duas partes. quia primo a dicta captiuitate⌊ libera tio postulatur. ⁊ secundo ad hoc ratio allegatur ibi. Judica me deus. qui licet sit p̄s distinctus ab isto apud nos in translatiōe

biero. in qua ponitur. lxiij. propter quod sic quotaui quanuis aliter non ſoiſtinxerim tamen non diſtinguitur apud hebreos. prima in duas. quia primo deſcribitur deſiderium liberationis. ſecundo tedium dilationis ibi. Fuerũt mihi lacrime. Circa primũ in perſona iudeorum in captiuitate babilonica exiſtentium dicitur. Quemadmodũ deſiderat cervus ad fontes aquarum ſic deſiderat anima mea ad te deus. ideſt ut reducar ad locum tui cultus ſcilicet iheruſalem quam deus ad hoc elegerat. ut habetur ſecundo pal. ſexto. Sitiuit ideſt ſũme deſiderauit. aĩa mea ad deũ fontẽ uiuũ. Sic eſt in hebreo et in tranſlatione bieronimi iuxta hebraicam. Sed uicio ſcriptorum poſitum eſt fontem in libris noſtris cõmuniter propter litterarum ſimilitudinem uel ex impitia aliquorum correctorum qui ex ignorãtia ueritatis hebraice poſuerunt hic fontem eo q̃ premittitur. Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum ſic. quãdo ueniam et apparebo ante faciem dei. ideſt in loco cultus diuini. hoc modo legitur ſcriptura exo. xxiij. ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram domino deo tuo. Fuerunt mihi. Hic conſequẽter deſcribitur tedium dilationis et primo ex temporis longitudine. ſecundo ex afflictionis multitudine ibi. Abyſſus. Prima in duas. quia primo exprimitur tediũ. ſecũdo ſubditur aliquale ſolatium ibi. Quare triſtis es. Circa primũ dicitur. Fuerunt mihi lacrime mee. quia populus deuotus frequenter lacrimabatur in babilone pro captiuitatis longitudine magis amore cultus diuini quam patrie. utrunq; enim erat tunc deſertum. panes die ac nocte. quaſi diceret iſte lacrime ex tedio procedentes auferebant mihi appetitum comedendi ſicut dicitur de anna reg. primo. Pozo illa flebat et non capiebat cibum. dum dicitur mihi quottidie. ia babilonijs mihi exprobrantibus. ubi eſt deus tuus. quaſi diceret nullius uirtutis eſt. quia non poteſt populum ſuum a captiuitate liberare et de talibus balſphemijs contra deum affligebantur boni iudei ſupra modum. ideo ſubdit. Hec recordatus ſum etc. cum lacrimis orando hoc modo dicebat anna primo reg. primo. que flendo orabat uinum et omne quod inebriare poteſt non bibi. ſed effudi animam meam in conſpectu domini. Quando tranſibo in locum tabernaculi ideſt in iheruſalem ubi dauid primo fecit tabernaculum ad reponendum archã dei admirabilis quia ibi dabantur diuina reſponſa. uſq; ad domum dei. quia ibi fuit edificata domus dei per ſalomonem ad q̃s trãſlata fuit archa de tabernaculo q̃ dauid fecerat. ut habetur tercio regum. octauo. in uoce exultationis et confeſſionis. ſcilicet diuine laudis. Ibi enim leuite diuinas laudes cantabant cum mente exultatione. Sonus epulantis. In tranſlattone biero. iuxta hebreum habetur. multitudinis feſta celebrantis. et tunc eſt plana litera. ad idem poteſt referri quod dicit hic. Sonus epulantis. quia non ſolum leuite diuinas laudes cantabant in pacificorum oblatione ſed etiam offerentes. quorum una pars illius oblatiõis erat de illa epulabantur letanter coram domino. Quare triſtis. Hic conſequenter ponitur aliquale ſolatium q̃ ſurgebat ex hoc q̃ populus deuotus firmiter ſperabat ab illa captiuitate liberari ſicut per jeremiam et alios prophetas fuerat dictum propeer quod ſic dicebat populus deuotus loquendo ſibi ipſi. quare triſtis es anima mea. quaſi diceret recipias conſolationem. et ſubdit cauſam. Spera in domino. firmiter expectando liberationem. Quoniam adhuc cõfiteboꝛ illi. confeſſione laudis in loco depu tato ſuo cultui et qualis futura ſit hec confeſſio ſubditur. Salutare uultus mei. ideſt dans mihi leticiam ſalutis. et deus meus. tus es ſupple et non alius. Ad meipſum anima mea turbata eſt. propter predicta poſtea ad aliqualem meam conſolationem memor ero tui de terra iordanis. quãdo feciſti patres noſtros tranſire per alueum

arentem et poſtea iuerunt ſecundum curſum ſuum. ut habetur joſue tercio. Et hermonijm. ideſt de mirabilibus factis in terra hermonijm que ſic nominata ẽ a mõte hermon et eſt prope iordanem. a monte modico. quia ille mons hermon eſt modicus reſpectu montium in terra illa exiſtentium. Dicit tamen rabi ſalomon q̃ mons modicus hic dicitur mons ſynai quia eſt modicus reſpectu montium in quibus mortui ſunt aaron et moyſes. in illo autem monte dedit deus populo iſrahel beneficium legis ut habetur exo. xviij. et. xx. Iſtorum ãt beneficiorum recordabantur iudei in captiuitate babilonica poſiti ad ſuam conſolationem quia ex illis habebant ſpem ſue liberationis. quia ſicut dicit gregorius omnia prima preteritarum rerum exhibitio certitudo futurarum. Abyſſus. Hic conſequenter deſcribitur tedium dilationis ex afflictionis multitudine et mixtim deſcribit hic multiplex affixictio et interpoſita conſolatio. dicit ergo. Abyſſus abyſſum inuocat. ideſt una afflictio aliam. Dicitur. n. cõmuniter q̃ unum damnum ſiue malum non uenit ſolitarium. ſed adducit ſecum alia. et ſic fuit in propoſito quia cum malo captiuationis de terra propria euenit iudeis malum oppreſſionis in ſeruitute et laboribus duris et contemptibilibus uerbis et huiuſmodi. In uoce catharactarum. catharacte dei dicunt feneſtre celi que per quãdam ſimilitudines uidentur apiri in uoce tonitrui et fulguris et pluuiarum magnarum in talibus deſcendentium. ſecundum q̃ dicitur gen̄. vj. de diluuio et catharacte celi apte ſunt. et per hanc ſimilitudinem dr notatur multitudo et magnitudo afflictionum que ſuper populum iſrahel uenerũt tempore captiuitatis babilonice iuſto dei iudicio pro ſua iniquitate. ideoq; ſubdit. Omnia excelſa tua et fluctus tui. ideſt pene afflicte a ſuperioribus et inferioribus. Super me tranſierunt. ſicut aque nimie terram coopiunt uerũtamen quia in talibus debet haberi pacientia. ideo ſubditur. In die mandauit dominus miſericordiam ſuam. et per diem intelligit tempus proſperitatis. et per noctem tempus aduerſitatis. eſt igit ſenſus q̃ ſicut deus in proſperitate oſtendit miſericordiam ſuam hominibus ita tempore aduerſitatis quo oſtendit iuſticiam ſuam non debet omitti canticum laudis ei⁹. ſecundum q̃ dictum fuit ſupra pſalmo. xxxiij. Benedicam dominum in omni tempore. ideſt tempore proſperitatis et aduerſitatis. ideo ſubditur. apud me oratio uite mee. ideſt directa deo qui eſt auctor et conſeruator uite mee. dicam deo ſuſceptor meus es. quia populum iſrahel ſuſcepit tanq̃m ſibi peculiarem educendo de egipto mirabiliter et dando ei legem. Quare oblitus es mei. dimittendo tamdiu in captiuitate. licet enim oblitio nõ cadat in deo tamen ad modum obliuiſcentis ſe habet quando petentibus auxilium nõ prebet. et quare contriſtatus in cedo. per uiam huius uite. dum affligit me inimicus. ideſt populus babilonicus. dum conſumuntur oſſa mea. laboribus duris et ueheribus ſicut in egipto fuerunt afflicti. ut patet exo. v. Exprobrauerunt mihi. ueribis duris et blaſphematorijs. ideo ſubdit. Dum dicunt mihi etc. et exponatur ſicut ſupra. Quare triſtis es anima mea. Hic interponitur conſolatio ex ſpe liberationis et exponatur ſicut ſupra.

In pſalmo. xlj. Quemadmodum. ubi dicitur in poſtilla. Iſte pſalmus denominatur a filijs choze.

Additio.

On habetur in littera in prima palippo. uigeſimo ſexto. q̃ filij choze ſic ſumpliciter nominati fuiſſent ianitores. ſed quidam chozeitarum de filijs aſaph. unde ſicut ex hoc q̃ aliqui de filijs aſaph fuerũt ianitores non habetur q̃ aſaph non eſſet de cantoribus ſic eadem ratione ex hoc q̃ aliqui chozeite erant ianitores non ſequitur q̃ omnes filij choze eſſent ianitores. ũde illa auctoritas p poſtillatorẽ allegata non facit contra opinionem beati aug.

biero. in qua ponitur. lxij. propter quod sic quotaui quanuis aliter non ꝓcedit in textu tamen non distinguitur apud hebreos. prima in duas. quia primo describitur desiderium liberationis. secundo tedium dilationis ibi. Fuerūt mihi lacrime. Circa primū in persona iudeorum in captiuitate babilonica existentium dicitur. Quemadmodū desiderat cervus ad fontes aquarum qui uexatus a venatoribus et calefactꝰ multum desiderat aquam. ita desiderat anima mea ad te deus. id est ut reducar ad locum tui cultus scilicet iherusalem quam deus ad hoc elegerat. ut habetur secundo pal. sexto. Sitiuit. id est sume desiderauit. aīa mea ad deū fontē uiuū. Sic est in hebreo et in translatione bieronimi iuxta hebraicam. Sed uicio scriptorum positum est fontem in libris nostris cōmuniter propter litterarum similitudinem uel ex impitia aliquorum correctorum qui ex ignorātia ueritatis hebraice posuerunt hic fontem eo ꝙ premittitur. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum etc. quādo ueniam et apparebo ante faciem dei. id est in loco cultus diuini. hoc modo legitur scriptura exo. xxiij. ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domino deo tuo. Fuerunt mihi. hic consequēter describitur tedium dilationis et primo ex temporis longitudine. secundo ex afflictionis multitudine ibi. Abyssus. Prima in duas. quia primo exprimitur tediuz. secūdo subditur aliquale solatiuz ibi. Quare tristis es. Circa primū dicitur. Fuerunt mihi lacrime mee. quia populus deuotꝰ frequenter lacrimabatur in babilone pro captiuitatis longitudine magis amore cultus diuini quam patrie. utrunqꝫ enī erat tunc desertum. panes die ac nocte. quasi diceret iste lacrime ex tedioꝰ procedentes auferebant mihi appetitum comedendi sicut dicitur de anna reg. primo. Pozo illa flebat et non capiebat cibum. dum dicitur mihi quottidie. ia babilonijs mihi exprobrantibus. ubi est deus tuus. quasi diceret nullius uirtutis est. quia non potest populum suum a captiuitate liberare et de talibus balsphemijs contra deum affligebantur boni iudei supra modum. ideo subditur. Hec recordatus sum etc. cum lacrimis orando hoc modo dicebat anna primo reg. primo. que flendo orabat uinum et omne quod inebriare potest non bibi. sed effudi animam meam in conspectu domini. Quando transibo in locum tabernaculi. id est in iherusalem ubi dauid primo fecit tabernaculum ad reponendum archā dei admirabilis quia ibi dabantur diuina responsa. usqꝫ ad domum dei. quia ibi fuit edificata domus dei per salomonem ad qm̄ trāslata fuit archa de tabernaculo ꝙ david fecerat. ut habetur tercio regum. occauo. in uoce exultationis et confessionis. scilicet diuine laudis. Ibi enim leuite diuinas laudes cantabant cum mente exultatione. Sonus epulantis. In translatione biero. iuxta hebreum habetur. multitudinis festa celebrantis. et tunc est plana littera. ad idem potest referri quod dicit hic. Sonus epulantis. quia non solum leuite diuinas laudes cantabant in pacificorum oblatione sed etiam offerentes. quorum una pars illius oblatiōis erat de illa epulabantur letanter coram domino. Quare tristis. Hic consequenter ponitur aliquale solatium ꝙ surgebat ex hoc ꝙ populꝰ deuotus firmiter sperabat ab illa captiuitate liberari sicut per ieremiam et alios prophetas fuerat dictum propeer quod sic dicebat populus deuotus loquendo sibi ipsi. quare tristis es anima mea. quasi diceret recipias consolationem. et subdit causam. Spera in domino. firmiter expectando liberationem. Quoniam adhuc cōfitebor illi. confessione laudis in loco deputato suo cultui et qualis futura sit hec confessio subditur. Salutare uultus mei. id est dans mihi leticiam salutis. et deus meus. tus es supple et non alius. Ad meipsum anima mea turbata est. propter predicta postea ad aliqualem meam consolationem. memor ero tui de terra iordanis. quādo feciſti patres nostros transire per alueum

arentem et postea iuerunt secundum cursum suum. ut habetur iosue tercio. Et hermonij. id est de mirabilibus factis in terra hermonij que sic nominata ē a mōte hermon et est prope iordanem. a monte modico. quia ille mons hermon est modicus respectu montium in terra illa existentium. Dicit tamen rabi salomon ꝙ mons modicus hic dicitur mons synai quia est modicus respectu montium in quibus mortui sunt aaron et moyses. in illo autem monte dedit deus populo israhel beneficium legis ut habetur exo. xviij. et xx. Istorum āt beneficiorum recordabantur iudei in captiuitate babilonica positi ad suam consolationem quia ex illis habebant spem sue liberationis. quia sicut dicit gregoriꝰ omnia prima preteritarum rerum exhibitio ē certitudo futurarum. Abyssus. Hic consequenter describitur tedium dilationis ex afflictionis multitudine et mixtim describit hic multiplex afflictio et interposita consolatio. dicit ergo. Abyssus abyssum invocat. id est una afflictio aliam. Dicitur. n. cōmuniter ꝙ unum damnum siue malum non uenit solitarium. sed adducit secum alia. et sic fuit in proposito quia cuz malo captiuationis de terra propria euenit iudeis malum oppressionis in seruitute et laboribus duris et contemptibilibus uerbis et huiusmodi. In uoce catharactarum. catharacte dei dicunt feneſtre celi que per quādam similitudinez uidentur apiri in uoce tonitrui et fulguris et pluuiarum magnarum in talibus descendentium. secundum ꝙ dicitur gen̄. vj. de diluuio. et catharacte celi apte sunt. et per hanc similitudinem dr notatur multitudo et magnitudo afflictionum que super populum israhel uenerūt tempore captiuitatis babilonice iusto dei iudicio pro sua iniquitate. ideoqꝫ subditur. Omnia excelsa tua et fluctus tui. id est pene afflicte a superioribus et inferioribus. Super me transierunt. sicut aque nimie terram coopiunt uerūtamen quia in talibus debet haberi pacientia. ideo subditur. In die mandauit dominus misericordiaz. etc. per diem intelligit tempus prosperitatis. et per noctem tempus aduersitatis. est igit sensus ꝙ sicut deus in prosperitate ostendit misericordiam suam hominibus ita tempore aduersitatis quo ostendit iusticiam suam non debet omitti canticum laudis ei⁹. secundum ꝙ dictum fuit supra psalmo. xxxiij. Benedicam dominum in omni tempore. id est tempore prosperitatis et aduersitatis. ideo subditur. apud me oratio uite mee. id est directa deo qui est auctor et conseruator uite mee. dicam deo susceptor meus es. quia populum israhel suscepit tanqꝫ sibi peculiarem educendo de egipto mirabiliter et dando ei legem. Quare oblitus es mei. dimittendo tam diu in captiuitate. licet enim oblitio nō cadat in deo tamen ad modum obliuiscentis se habet quando petentibus auxilium nō prebet. et quare contristatus in cedo. per uiam huius uite. dum affligit me inimicus. id est populus babilonicus. dum confrmguntur ossa mea. laboribus duris et uerberibus sicut in egipto fuerunt afflicti. ut patet exo. v. Exprobrauerunt mihi. uerbis duris et blasphematorijs. ideo subditur. Dum dicunt mihi etc. et exponatur sicut supra. Quare tristis es anima mea. Hic interponitur consolatio ex spe liberationis et exponatur sicut supra.

In psalmo. xlj. Quemadmodum. ubi dicitur in postilla. Iste psalmus denominatur a filijs chore.

Additio.

On habetur in littera in prima palippo. uigesimo sexto. ꝙ filij chore sic simpliciter nominati fuissent ianitores. sed quidam chorei tarum de filijs asaph. unde sicut ex hoc ꝙ aliqui de filijs asaph fuerūt ianitores non habetur ꝙ asaph non esset de cantoribus sic eadem ratione ex hoc ꝙ aliqui chorei te erant ianitores non sequitur ꝙ omnes filij chore essent ianitores. ūde illa auctoritas p postillatorē allegata non facit contra opinionem beati aug.

multi enim doctores hebreorum maioris auctoritatis apud eos quã rabi salomon tenent dauid fuisse auctorem omniũ psalmorum. dicere autem q filij chore a tempore perditionis patris eorum quod fuit in deserto habuerunt spiritum prophetie. cum. uidetur omnino irrationabile. tum quia sine fundamento alicuius auctoritatis sacre scripture. tum quia non est ueri simile q in tam longis temporibus que fluxerunt a tempore moysi usq ad tempus dauid non fuisset facta aliqua mentio in aliqua hystoria iosue uel iudicum uel samuelis de ipsis filijs chore si fuisset prophete prout postillatores sequendo rabi salo. uidetur uelle. Item de asaph eman et ydithum non legitur aliquod miraculum in littera nec in dictis expositorum. tamen eis intitulantur plures psalmi ut patet psal. discurrenti. Et ideo ista que de prophetia filiorum chore narrantur uidẽtur magis ficticia q̃s uera ex quibus cum alijs que dicta fuerunt in additione supra primum psalmum uidetur q opinio augustini stat in suo uigore.

Replica.

Arca psalmum Quemadmodum mouet Burgensis differẽtias inter beatum hieronimum. beatum augustinum & auctoritatibus psalmorum de quibus uide circa psalmum primum.

Udica me. Postq̃ postillata ẽ liberatio. Hic consequẽter ad hoc allegatur ratio. accipit ex malicia gentis babilonice que erat dedita ydolatrie. ideo rationabile uideatur q populus deus colens ab eius seruitute liberaretur. hoc est quod dicitur Judica me deus idest secundum iudicium tuum iustum me libera. discerne causam meam. de gente non sancta idest babilonica ydolatrie dedita. ab homine iniquo. doloso erue me quia populus babilonicus non solum male se habebat erga deum per ydolatriam. sed etiam erga homines per iniusticiam. causa. dicte liberationis allegatur cum subditur quia tu es deus fortitudo mea quasi diceret ñ possum liberari per me sed solum ex tua fortitudine. Quare me repulisti a ciuitate. terra deputata tuo cultui. Et quare tristis incedo ꝛc. exponatur sicut supra. Emitte lucem tuam ad educendũ nos de terra babilonica sicut emisisti ad educendum patres nostros de egipto. sicut habetur exo. decimoquarto. Nunquam deficit columna nubis per diem. neq̃ columna ignis per noctem coram populo. Et ueritatem tuam qua promisisti per moysen nos liberare de captiuitate quando reuertemur ad te. deutro. xxx. Si ad cardines celi fueris dissipatus. inde retrahet te dominus deus tuus ad terraꝫ quã possiderunt patres tui. Ipsa me deduxerunt. idest deducent. loquitur propheta de futuro per modum preteriti. propter certitudinem prophetie. hic modus loquendi freqnens est in prophetis. unde ysaie nono dicitur de christo pro tunc futuro. paruulus natus est nobis. In montem sanctum tuum. Iste est mons moria ubi salomon edificauit templum. ut habetur secundo paralipo. tercio. Et in tabernacula tua dicuntur hic tabernacula loca que erant circa templum orationi deputata. Et introibo ad altare dei. i ad offerendum sacrificia. oblationes que offerunt in altari holocaustorum. ad offerendum thimiama super altare incensi. Ad deum qui letificat iuuentutem meam iuuentus autem populi iudaici fuit in exitu de egipto. secundum q dicit dominus per jeremiam secundo capitulo. Recordatus sum adolescenciam tuam quando secuta es me in egipto in deserto. ista iuuentꝰ fuit quodãmodo renouata in liberatione populi de captiuitate babilonica. secundum q dicitur infra psalmo. cj. Renouabitur ut aquile iuuentus tua. Confiteboꝛ tibi in cithara. quia diuine laudes cantabantur a leuitis non solum humanis uocibus

sed etiam musicis instrumentis. ut habetur primo palippo. xxv. quare tristis es anima mea exponatur sicut supra. Dicisti esse posset exponi psalmus iste a principio Quemadmodum desiderat ꝛc. De qualibet persona deuota que considerans miseriam presentis uite reputat se esse in captiuitate babilonis qui confusis interpretatur. ideo totis precordijs suspirat de presenti seculo nequam eripi. ad terram suam que est terra uiuentium perduci secundum quod dicebat paulus apostolus de se ipso philipp. primo capitulo. desiderium habens dissolui. esse cum christo. et ideo talis persona sic deuota plangit se esse in miseria uite presentis. deprecatur perduci ad gloriam celestis uite. ubi deum suum uidebit facie ad faciem. ubi erit laus iugis. secundum q dicitur infra psalmo. lxxxiij. Beati qui habitãt in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te. Et huic sententie consideratis predictis posset littera huiꝰ psalmi faciliter applicari propter quod pertranseo. quia sensui litterali insistere propono secundũ gratiam a deo mihi datam.

Eus auribus nostris. Huic psalmo premittit talis titulꝰ in hebreo. Ad uictoriam filijs chore eruditio. Et exponatur sicut titulus psalmi precedentis que est ibi in sententia cum isto etiam in uerbis nisi q hec dictio eruditio ponitur hic in fine ibi autem in secundo loco. De materia ãt huius psalmi dicunt aliqui q psalmꝰ iste est de statu captiuitatis babilonice que p̃ uisa fuit a filijs chore ut supra dictum est ita q in hoc psalmo recordãtur beneficia pro populo israhel prestita. miserie in quibus erat in babilone. petitur liberatio ab ipsis. sed secundum hoc psalmus iste nõ differt a precedente in sententia nisi forte modicum. propter quod alij exponunt de statu populi in captiuitate facta per romanos in qua sunt modo. Sed hoc non uidetur rationabiliter dictum quia ab ista captiuitate non reducentur ad terram natiuitatis sue. Unde dicit luc. xxj. de ista captiuitate ducentur in omnes gentes. ibe rusalez agentibus calcabitur donec impleantur tempora nationum. ideo de ista captiuitate non dicit propheta illud quod ponitur in fine huius psalmi. Exurge domine adiuua nos. redime nos ꝛc. ideo saluo meliori iudicio mihi uidetur melius dicendum q psalmus iste sit factus de persecutione quam sustinuit populus sub antiocho nobili. ut habetur primo. secundo macha. quam in spiritu preuiderunt filij chore. Secundum hoc igitur iste psalmus diuiditur i tres partes. quia primo describitur antiquorum dei beneficiorum recordatio. secundo presentium malorum deploratio ibi. Nunc autem repulisti. Tercio p liberatione deprecatio ibi. hec omnia. Prima adhuc in duas. quia primo recordant preterita facta. Secunda uerba ibi. Tu es ipse. Circa primum dicitur Deus auribꝰ nostris audiuimus ꝛc. secundum q dicit rabi salomon. bene ex ista littera patet q filij chore non loquebantur pro seipsis quia mirabilia que fecit deus in exitu de egipto non cognouerunt p narrationem patrum suorum. quia ipsimet oculis ppriis uiderunt. Et ideo locunt pro populo tũc futuro quod impletum fuit tempore machabeoꝝ quo populꝰ existens in magna afflictione recolebat beneficia antiqs patribus collata. unde. secundo mach. dicit de iuda machabeo. Ammonuit aũt eos. de auxilijs dei que facta sunt ergã parẽtes. q̃ sub sennacherib cẽtũ. lxxx. gnq̃ milia pierunt ꝛc. ideo subdit Opꝰ q operatus es in diebus eorum. idest moysi. iosue. aliorum patrum manus tua gentes dispdidit q̃ habitabant in terra promissionis q impletũ est tempore iosue. planta sti eos. scilicet filios israhel in eadẽ terra. Afflixisti populos quia aliqui eorum fuerunt in prelijs tructidati utpote chananei. iebusei. Et expulisti eos. quia aliq eorũ recesserunt pretimore ante egressum filiorum israhel ut dictum fuit in libro iosue.

Sed quia victorie iste fuerūt facte diuina uirtute magis quā humana. iō subdit nec in gladio suo possiderunt terrā. ⁊ pz lra. Tu es ipse. Hic cōsequenter recolunt anti quox uerba. qa iosue ⁊ alij bellatores illi⁹ temporis uidētes victorias mirabiles q̄s de⁹ dabat eis attribuebāt eas diuie uirtu ti ⁊ ita sperabant de futuris. ⁊ iō sic dice bant. tu es ipse rex me⁹. p specialē guber natione. ppter quod ⁊ deus dedit illi po pulo legem. secundū q̄ dr infra ps. cxlvij. non fecit taliter omni nationi ⁊ iudicia sua non manifestauit eis. ⁊ hoc fuit quia xp̄s de illo populo erat nasciturus. ⁊ deus meus. p specialem cultū. Qui mādas salu tes iacob. i. uictorias in bellis. ppt's enī iudaicus exiuit de iacob p. xij. patriarchas a qb⁹ denominate sunt. xij. tribus israhel. in te. i. p tuā uirtutem. inimicos nostros uentilabimus. i. fugere faciemus. cornu. i. potestate nobis a te data. Sicut. n. de p terito ⁊ de presenti hēbunt uictorias dei ita sperabant de futuro. Et in nomīe tuo spnemus insurgētes in nobis. i. nullo mō timebim⁹ de eox insultibus de tua uir tute confidentes. iō subdit. Non. n. in arcu meo cr̄ ⁊ pz lra usq; ibi. In deo laudabi mur tota die. i. si laudemur de talib⁹ ui ctoriis totum attribuat deo ⁊ nō nobis. Et in nomine tuo confitebimur confessiōe laudis p beneficijs collatis nobis. In se culum. hoc est semp in futuro. Nunc aūt Hic oīter recolunt miserie in qbus erat ppt's iudaic⁹ tempore antiochi regis cum dr. Nunc aūt repulisti. qa uidebat gens iudeox a deo repulsa. sicut mulier cui da bat libell⁹ repudij. Et cōfudisti nos. Cū ꝺ̄z pmo mach. primo. ⁊ uniuersa dom⁹ ia cob induit cōfusionem. ⁊ maxime qa anti ochus rex posuit abhominandum ydolum desolationis sup altare dei. ut dr ibidem. Et non egredieris deus i uirtutibus no stris. In hebreo ⁊ in translatione biero. habet in exercitibus nostris. ⁊ idem est tum qz iudei non poterant tunc congregare exercitum. tū qz si congregarēt pugnare contra antiochum regē non auderent. a uertisti nos retrorsum post inimicos no stros. i. fugere nos fecisti ⁊ inimicos no stros nos insequi. uñ dr primo macha. ij. q⁹ mathatias ⁊ filij ei⁹ fugerunt ad mon tes. ⁊ q⁹ multi secuti fuerunt eos. ⁊ q ode runt nos diripiebant sibi. qz antiochus ⁊ milites sui rapiebāt bona iudeox. dedisti nos tanq̄s oues escarum. q iterficient ut edant sic tempore antiochi multi de iude is fuerunt ualde iterfecti. Et in gentibus dispsisti nos. qz multi de eis tunc fuerūt ca pti ⁊ alijs gētibus in seruitutem uenditi. Uendidisti populū tuum sine precio. tot enim de iudeis uendebant q⁹ dabant pro modico pcio. q⁹ q̄ p nihilo reputabat. iō subdit. ⁊ non fuit multitudo. s. pecunie t ementium. in omutationibus eox. ⁊ ppt hoc pcium erat modicū ⁊ q̄si nullum. quia pauci erant emptores respectu uendētiuz De hac aūt uenditione iudeo x ⁊ captiua tione ⁊ occisione dicit secūdo macha. v. Erant aūt toto triduo. lxxx milia iterfe cti. xl. mila uincti. non minus aūt uenūda ti. posuisti nos obprobrium uicinis nr̄is. idest gētilibus q erant circa terram pro missionis qui gaudebant de infortunio iu deorum exprobrantes eis ⁊ deridētes eos ideo subdit. posuisti nos in similitudinez gentibus. q̄ndo. n. loquebant de infortu nio aliquox ponebant pro exemplo uel si militudine infortunium iudeox. ymotiōez capitis in populis. Solent. n. boies mouer capita pre admiratione q̄ndo uidēt aliqd magnū repente deiectū ⁊ adnihilatum q̄l erat stat⁹ iudeox. tota die uerecundia cō tra me est. i. occurrit mihi occasio uerecū dandi. ⁊ cōfusio faciei mei cr̄. hō. n. cōfusus solet facie opire ⁊ se q̄ntum pōt abscōde re. a uoce exprobrātis ⁊ obloquentis. con tra populū iudaicum. a facie inimici cr̄. qz nō solū molestabāt eos uerbis. sed etiā fa ctis. Hec ōia. Hic cōsequenter ponit depre catio pro liberatiōe ⁊ primo ad hoc alle gat ratio ex parte populi afflicti. secūdo ex parte dei ibi. exurge. Ratio autez que debet mouere deum ad liberandum ppt̄z afflictum ex pte eius est qñ sustinet pacie

ter ⁊ non mouetur a lege dei. sic fuit in p posito quia in persecutione regis ātiochi licet aliq iudei legem dereliq̄runt. tamen maior ps stetit in legi dei ⁊ pro ea susti nens afflictiones ⁊ tormenta exq̄sita. ut habet primo mach. ⁊. ij. ⁊ hoc ē quod dr hic. hec omnia. s. mala supra dicta uene runt sup nos nec obliti sum⁹ qz colimus te sicut deum nostrum. ⁊ inique nonegim⁹ cr̄ mādata legis tue trāsgrediendo. ⁊ nō recessit retro cor nostrum. p apostasiam a fide. et declinasti semitas nostras a uia tua. qz p afflictiones quas sustinemus ui det q⁹ repueris nos a tei. humiliasti nos in loco afflictionis. qz iudei tempore illo fugernnt ad loca deserta q̄ erant afflicti ua ita q⁹ habebāt afflictionē sup afflictoz unde dicit secundo macha. v. iudas autez machabeus recessit in desertum locū. ibiq; inter feras uitam in mōtibus cum suis a gebat ⁊ feni cibo uescētes demorabantur unde hic in hebreo ⁊ i translatiōe hiero. iuxta hebraicum hēt in loco draconū. pro quo nos habemus in loco afflictionis. ⁊ co opunt nos umbra mortis. qz in quolibet momento erant in mortis piculo. si obliti sum⁹ nomē dei nostri. eius recordationē debitis temporibus omittēdo. ⁊ si expan dimus manus cr̄. scelus ydolatrie cōmittē do. nōne deus reqret ista. ad puniendum suo iusto iudicio. q. d. sic unde subdit. ipse enim nouit absc̄dita cordis. hoc dicit cō tra errorem gentilium quorundā qui ne gabant diuinā ꝓuidentiam se extendere ad actus hominū. quoniā ppter te. i. pro pter custodiā legis tue. mortificamur to ta die. Jussit. n. antiochus interfici iudeos qui nollent ad ritum gentilium transire. ut habet primo macha. primo. Exurge. Hic cōsequenter ad liberationem populi allegat ratio ex parte dei. cui seruiebat populus iudaicus ⁊ ipse poterat eum libe rare in momēto. ideo subdit. Exurge. ⁊ deo more humano. qz illeq oppresso uult auxilium ferre surgit ad iuuandum ipsuz. quare obdormis domine. deus enim ad modum dormientis dicitur se habere quā do permittit malos dominari ⁊ iustos tri bulari. unde quando aliqua talia uidentur cōmuniter dicitur deus dormit. exurge. re peritur hoc uerbum ad exprimendum desiderium liberationis. ⁊ ne repellas. scilicet preces nostras. in finem. idest fina liter. quare faciem tuam auertis. loquitur deo more humano. quia quandiu oratio nem aliquorum non exaudit faciem suam auertit. obliuiscēris inopie nostre. in tan ta enim inopia erant q⁹ feni cibo uescebā tur ut predictum est. ⁊ tribulationis nr̄e. quia multis modis ⁊ uarijs tribulabantur ut patet primo macha. ij. quoniam humi liata est in puluere anima nostra. idest ui ta nostra. tum quia in signum humilita tis nostre uel humiliationis. ponebant ci nerem super capita sua sicut mos erat in deorum. tum quia habitabant in montib⁹ inter feras ut est dictum ubi non habe bant lectisternia sed iacebant in puluere. bus. ⁊ ideo subditur. conglutinatus. idest immediate adherens. in terra uenter no ster. quia nec etiam paleas habebant quas inter se ⁊ terram ponerent. ideo concludi tur. Exurge domine adiuua nos. tantis malis oppressos. ⁊ redime nos propter nomen tuum. quod colimus ne ex malis que sustinemus ueniat apud gentiles in cō temptum. Moraliter potest exponi psal mus iste de quolibet fideli in magna affli ctione posito mentis uel corporis uel utro q3 modo qui tamen pacienter sustinet pri stina beneficia dei sibi collata. recolens ut se ostendat gratum ⁊ per consequens di spositum ad alia in futuro. recipiendo. ⁊ sic ulterius explicat mala que sustinet coram deo petens humiliter ⁊ deuote ab eis li berari diuina misericoidia ⁊ uirtute.

Ructauit cr̄. Huic psalmo pre mittitur talis titulus i hebreo Ad uictoriā sup sosanim filijs chore eruditō cāntici dilectionū

Circa q; sciēdū q; iudei moderni dicūt q; hoc nomē sosanim significat rosas in plurali. Hieronimus autem transfert lilia. q ponit hic talē titulū. Victori pro lilijs chore filioꝝ eruditio in canticum amātissimū Credo tamen q; hiero. melius dicit in p/posito 7 q; tempore suo iudei dicebant significationem dicte dictionis lilia in plurali. 7 lilium quando ponitur in singulari ipsius. unde in toto ueteri testamento ubi cūq; ē ista dictio hebraica i plurali uel singulari. Hieronimus transfert lilia uel liliū. 7 in quadam glosa hebraica sup locuꝫ istū ego reperi sic dictum. uictoria sup lilia. Quicqd tamen sit de significatione ista uel illa. non mutat tamen sentecia apud hebreos nec apud latinos qa secundꝫ hebreos p lilia uel rosas hic intelligūt filij israhel qui alios populos in fide excellebant 7 cultu unius dei. 7 in psalmo isto exprimit psperitas filioꝝ israhel q; fuit prcuisa a filijs chore. 7 hoc ab uno eorum uel pluribus. sicut expositum fuit supra pſ .xl. Tamen de ista psperitate uarie dicit ab hebreis. Dicūt enim q; fuerit illa quā habuerunt sub rege assuero ad curatiōꝫ regine hester. Et secundū hoc psalmꝰ iste loquit ad litterā de rege assuero 7 regina hester. 7 statu prospero iudeoꝝ tēpore illo. Alij dicunt q; logt de prosperitate q; fuit sub salomone que satis apparet tercio reg. 7 secūdo paralippo. Et secundū hoc psalmus iste logt ad litteram de rege salomone 7 filia pharaonis eius uxore. Uel secundum alios de regina saba que uenit ad regem salomonē 7 dedit. c. xx. talenta auri 7 aromata multa nimis 7 gemmas pciosas. ut hēt tercio reg. x. Alij aūt doctores catholici dicūt q; psalmꝰ iste loquit ad litteram de rege dauid 7 bersabee ex qbꝰ descenderunt multi reges bōi 7 iusti. ut ezechias 7 josias 7 plures alij. q; p rosas uel lilia designant. Sz omnes iste expositiones uel consimiles excludunt p hoc q; de rege de quo fit sermo i hoc psalmo infra dicit. ut pz ex decursu littere. Sedes tua deꝰ in seculum seculi uirga directionis. Itē postea subdit de rege 7 regia simul. Audi filia 7 uide 7 iclina aurē tuā 7c Et subdit. Et cōcupiscet rex decorē tuuꝫ quoniā ipe ē dns deꝰ tuꝰ 7 adorabunt eū. Et i trāslatiōe hiero. iuxta hebreum hēt Et ocupiscet rex decorē tuū. qa ipe ē dns deus tuus 7 adorabūt eū. De assuero autē uel salomōe uel dauid seu quocūq; alio rege mortali non pōt dici q; sit deꝰ 7 latria adorandus. Itē hebreoꝝ primo aplꝰ alle gat hūc psalmū dictum de xp̄o dicēs. Ad filium autē. thronus tuꝰ deus in seculum seculi. ppter q; psalmus iste logt de rege imortali ihesu christo q; ē uere deus latria adorādus. 7 de sua sponsa eccl'ia tanq̄ de regina. Itē in trāslatiōe caldaica q̄ apud hebreos ē autētica. 7 uocat targum ubi nos habemus in hoc psalmo. Speciosus forma p̄ filijs hoiuꝫ hēt sic. pulchritudo tua rex messia maior quā filioꝝ hoīs. Ex quo pz q; psalmus iste i telligit de christo etiā secundū hebreos. Jgit secundū hoc pt exponi titulus p̄dictus. Ad uictoriā super lilia 7c ut sit sensus. psalmꝰ iste ē Erudi/tio sca p spiritūsanctū filijs chore cantici dilectōnū sup lilia. i. de cātico dilectionū xp̄i 7 eccl'ie p lilia designatoꝝ. qa christus uirgo ē 7 ecclesia mr 7 uirgo. 7 hic ps idē ē q; istud canticū decantandū. Ad uictoriā .i. cū quodā conatu leuitaꝝ sicut frequenter supius expositū est. 7 ad eundē intellectum de facili pōt reduci titulus hiero. et pz de se. Secundū igit hunc sensum psalmus iste diuidit in duas ptes. qa p̄mo p̄mittit ōdā p̄fatio. 7 secundo subdit narratio ibi. speciosus forma. Premittit aūt p̄fatio qa de maxima re loquit ps iste. s. de dulcissima dilectione xp̄i 7 eccl'ie. In qua prefatione p̄mo ponit p̄ncipale agēs hꝰ psalmi scilicet spiritussanctus in quadam plenitudine cum dr. Eructauit cor meum. sicut enim uenter ex plenitudine cibi corporalis emittit eructionē. sic cor pphete ex plenitudine gr̄e spiritalis emisit hunc sermonē iō subdit. Uerbū bonū. qz ē misterij xp̄i 7 eē expssiuū 7 iō ñ solū bonū sz etiā optimū. 7 in hoc i quodā generali

taugitur materia huius psalmi. Tercio ostenditur intencio cum subditur. Dico ego opera mea regi. idest ad laudem regis regum ihesu christi. Quartus modus loquendi eum dicitur. Lingua mea calamꝰ scribe uelociter scribentis. idest spiritussācti qui in docendo non indiget interuallo temporis. Speciosus forma. Hic conseqnter ponitur narratio. 7 primo describitur regis christi magnificentia. Secundo spōse decentia ibi. Astitit regina. Tercio prōt continentia ibi. Adducentur. Circa primū primo describitur christi magnificentia q̄ntum ad humanitatem. secundo quantum ad deitatem ibi. Sedes tua deus. Ista tamen diuisio non est precisa. quia in p̄ma pte fit aliq̄ mentio de deitate. 7 in secunda de humanitate. Circa primum sciendum q; speciositas optime sedet in principe propter quod dicit. Species prami regna est imperio. Et quantum ad hoc dicitur de christo. Speciosus forma p̄ filijs hominum. Fuit enim speciosus pre alijs ex parte corporis. quia corpus eius fuit formatum spiritussancti uirtute. in cuius opere non potest esse error nec defectus. Similiter ex parte anime. quia ab instanti creationis fuit repleta omnibus gratijs uirtutibus 7 scientijs. secundum q; dicit joan. iij. q; datus est ei spiritus non ad mensuram. secundo in principe sedet optime eloquentie claritas. Et quantum ad hoc subditur. Diffusa est gratia in labijs tuis. unde dicitur luc. iij. Mirabant oēs in uerbis q̄ procedebant de ore eius. ppterea bñdixit te deus in eternū. Ista bñdictio ē gr̄ie corpis collatio 7 ad celum assumptio quā non habuit xp̄s a principio sed ex uirtutis merito. Tercio i principe rēgit pbitas. Et q̄ntum ad hoc subdit. Succingere gladio tuo. nō materiali quo xp̄s nō fuit usus. imo usū eius p̄hibuit petro joan. xviij. Dixit ergo ihesus petro. mitte gladium tnum in uaginam. 7 ideo gladiꝰ hic intelligit uerbū dei. secundū q; dicit apls eph. vj. Et gladium spūs q; ē uerbū dei. Et isto gladio usus fuit xp̄s suo uerbo p̄scidēs uicia 7 errores. Super femur tuum. per femur ubi uiget uis generatiua intelligitur humana natura in q̄ xp̄us predicauit 7 docuit. Consequenter redit ad describendum expressius speciositatem christi dicens. Specie tua 7 pulchritudine tua. Circa q; sciendum q; speciositas p̄p̄e consistit in uiuacitate coloris 7 proportiōe membrorum. sed ad pulchritudinez cū istis requirit debita perfectio quantitatis. uñ quarto ethicoꝝ dicit q; parui possunt dici formosi 7 cōmensurati non tamē pulcri In christo autem nihil defuit de his que pertinent ad debitam formositatem 7 pfectionem corporis 7 anime. ideo non solum a specie. sed etiam a pulchritudine cōmendatur. Intende prospere. idest prosperitate populi tui. Ad hoc enim tendebat intentio christi. procedendo per uiam mortalis uite. 7 regna. quia ea finita obtinuit regnum quātum ad executionem propter quod in sua resurrectione dixit apostolis math. ulti. Data est mihi omnis potestas in celo 7 in terra. Et quia gloriam corporis quā tunc habuit ex merito precedenti accepit. ut iam dictum est. ideo subditur propter ueritatem. scilicet uite 7 doctrine. 7 mansuetudinē. quia molestias 7 iniurias sustinuit sine mentis pturbatione secundū q; predixerat ysa. xlij. non erit tristis neq; turbulent. Et iusticiā. habundantē quā fecit in sua passione. offerēdo seipsū deo patri p offensa generis humani. 7 sic fecit reconciliationem p uiā iusticie. Et deducet te mirabiliter dextera tua. p dexterā q̄ ps nobilioꝝ 7 fortioꝝ ē intelligit diuinitas xp̄i cui organo conūcta erat humanitas. 7 iō in eiꝰ mouebat secundū motū deitatis. Sagitte tue acute populi sub te cadant i corda inimicorum regis. secundū q; dicit rabi sa. Ira ista est reuersata sicut 7 i plurib⁹ locis sacre scripture 7 ad habendū planū intellectum eiꝰ sic ē situāda. Sagitte tue acute cadent in corda inimicorum regis. ppter i sub te cadāt p sagittas q; misse a longe fuerint intelligunt apostoli a xp̄o missi ad p̄dicandū 7 destinati. ut hēt marc. ultimo

Euntes docete omnes gentes. ⁊ iste sagit te ceciderunt in corda inimicorum cristi ita penetrantes corda infidelium ⁊ genti/ lium q̄ multi conuersi sunt ad fidem per orbis uniersū. ⁊ sic facti sūt de inimicis ami ci. ideo subditur ⌊sub te ideſt sub obedien/ tia tua criste ⌊Sedes tua ⌋ Hic consequenter describitur magnificentia regis cristi q̄n tum ad deitatem. tamen cum hoc adiungi tur de humanitate. quia iste due nature sūt insepabiliter coniuncte in uno suppposito. dicit igitur ⌊Sedes tua deꝰ ⌋. i. maiestas re gia. uñ i hebreo. sedes tua deꝰ. ⁊ i trāslati one hiero. iuxta hebreum habetur ⌊Thro nus tuus ⌋ throonus autem dicitur proprie sedes regie maiestatis ⌊ in seculum seculi ⌋ In hebreo habetur ⌊ Ollam ueed ⌋ ⁊ signifi cat in seculum ⁊ ultra. ⁊ est regula apud hebreos q̄ ubicunq; sic scribitur intelligi tur duratio perpetua a parte finis. ⁊ ali/ quando ab utraq; parte. Ex quo patet q̄ hi: fit sermo de regno cristi de quo scribi tur danielis septimo. Potestas eius ptās eterna q̄ non auferet. ⁊ regnum eius q̄ non corrumpet ⌊ Uirga directionis uirga regni tui ⌋ Distinguit enim regnum a ty rannide p hoc q̄ tyrannus q̄rit utilitatem propriā p subditoꝝ oppressionē. Rex aūt bonū cōmune subditoꝝ p eoꝝ directioneꝝ secundū lineam ueritatis ⁊ iusticie ⌊Dile x isti iusticiā ⁊ odisti iniquitatem ⌋ hoc āt dr̄ de xp̄o ratione hūanitatis. ꝓpter illud q̄ subdit ⌊Unxit te deꝰ tuus oleo leticie ⌋ xp̄s enī in hūana natura unctꝰ fuit plenitudi ne gr̄e ab instanti creatōis aīe ⌊ pconsortī bus tuis ⌋. i. cīb⁹ itellectualibus creaturis ꝓpt̄ q̄ dr̄ joban. 3. q̄ datꝰ est ei spūs non ad mensuram ⌊Mirra ⁊ gutta ⁊ cassia ⌋ per istas species aromaticas. possunt intelligi aromata que sancte mulieres emerunt ad ungendum corpus domini q̄a de talibus speciebus erant confecta. Et quia corpus dominicum erat quasi uestimentum deita tis secundū q̄ scribit phil. ij. capitulo. ⁊ ha bitu inuentꝰ ut homo. ideo subdit ⌊ A uesti mentis tuis ⌋ ⁊ dicit in plurali ꝓpt̄ diuer/ sas partes corporis ⌊ a domibus eburneis ⌋ domūs eburnee sūt pixides facte de ebore uel alabastro quod est simile ebori. in qui bus illa aromata erant reposita sicut i do mibus suis ⌊ Ex quibus delectauerunt te ⌋ quia deuotio illarum mulierum fuit acce/ pta a cristo. licet non inuenerint corpꝰ eius quia non inuenerunt eum in sepulcro iam enim resurrexerat teste angelo ⌊filie regū Inter enim mulieres illas fuerunt maria jacobi ⁊ salome. que fuerunt sorores be/ ate uirginis marie ex parte matris. de q̄ certum est q̄ descendit d̄ stirpe dauid ⁊ a liorum regum a dauid descendentium. ⁊ iō uerisimile est de suis sororibus. ideo dicit hic ⌊filie regum in honore tuo ⌋ quia illam unctionem facere uolebant ad cristi bono rem ⌊ Astitit ⌋ Hic consequenter describitur regine decentia. cum dicitur ⌊ Astitit regi na ⌋ scilicet ecclesia cristi sponsa ⌊ a dextris tuis ⌋ ideſt in potioribus bonis eius q̄ pa/ tet de ecclesia triumphante que cum xp̄o in bonis celestis glorie. Similiter de mili tante que astat ipsi cristo in bonis gratie que sunt maxima bona presentis uite ⌊ in uestitu deaurato ⌋ per hoc intelligitur de cor sapientie que refulget in ecclesia ⌊ circū data uarietate ⌋ carismatum ⁊ uirtutum. ⌊ audi filia ⌋ legem euangelicam. Sicut enī ecclesia est cristi sponsa ita ⁊ eius filia. ⌊ Et uide ⌋ intelligendo ⌊ ⁊ inclina aurem tuam ⌋ ad obediendum opere adimplendo ⌊ et oblīuiscere populum tuum ⌋ ideſt iu/ daicum populum de quo descendit pri/ mitiua ecclesia. Sicut patet in aposto/ lis qui fuerunt natione iudei ⌊ ⁊ domum patris tui ⌋ ideſt ad synagogam siue tem plum in quo conueniebant iudei ad sa/ crificia offerenda. que cessauerunt eo q̄ essent figure oblationis corporis cristi in cruce. ⁊ ideo illis sacrificijs legalibus ⁊ imperfectis successit sacrificium unum perfectissimum scilicet eucharistie sacra/ mentum. ⌊ Et concupiscet rex decorem tuum ⌋ quia cristus rex delectatur in cultu spūali ecclesie. qui est pulchrior quā cultus exterior synagoge in auro tēpli ⁊ siſ/ tibus cōsistēs ⌊ quoniam ipe est dominꝰ deꝰ tuꝰ ⌋

propter hoc cristus dicebat joban. quarto Spiritus est deus. ⁊ eos qui adorant in spiritu ⁊ ueritate oportet adorare. ⌊ Et fi liȷ tiri in muneribus ⌋ tirus fuit ciuitas gē tium ⁊ ideo per filias tiri intelliguntur ciuitates gentiliū designando a patre to/ tum. Et multe ciuitates gentilium conuer se sunt ad fidem per predicationem apo/ stolorum offerentes cristo munera deuote uultum tuum deprecabuntur omnes diui/ tes plebis ⌋ uidemus enim adimpletum q̄ principes mundi ⁊ potentes honorant cri stum ⁊ ecclesiam suam humiliter se subici endo eis ⌊ Omnis gloria eius filie regis abintus ⌋ gloria enim ecclesie consistit in ornatu interiori carismatum ⁊ uirtutum ⁊ non in magno apparatu exteriori. sicut synagoga gloriabatur in parietibus tem pli deauratis. ⁊ uasis aureis ⁊ ceteris pre ciosis in ministerium templi deputatis. ideo subditur ⌊ In fimbrijs aureis ⌋ ideſt sa pientie doctrinis ⌊ circūamicti uarietati/ bus ⌋ scilicet diuersorum statuum que sunt in ecclesia dei ⁊ in uarietatibus carisma/ tum ⁊ uirtutum qui sunt in personis hu/ iusmodi statuum ⌊ Adducentur regi ⌋ describi pta magnificentia regis ⁊ regine in se ipsis. Hic consequenter ostenditur in ple procedente ab eis. non per carnalem ge/ nerationem. sed spiritualem. scilicet per fidem ⁊ sacramenta. Et primo agitur de filiabus. secundo de filijs ibi pro patrib⁹. Circa primum dicitur ⌊ Adducentur regi uirgines post eam ⌋ loquitur hic de sponsa per similitudinem regine quam secuntur domicelle ad eius honorem. ūde in hebreo dicitur sic ⌊ in throdatis ducetur ad regem ⌋ uirgines secuntur eam ⁊ in translatione hiero. iuxta hebreum ⌊ In scutulatis duce tur ⌋ hoc est in uestibus pulcre ⁊ uarie de pictis ⁊ ornatis ducetur ecclesia spōsa ad regem cristum ⌊ ⁊ uirgines secuntur eam ⌋ quia multe nobiles puelle sumpto marita li thoro uirginitatem suam consecrauerūt cristo q̄ cedit ad honorem ecclesie ⌊ proxi/ me eius afferentur tibi ⌋ Et in translatiōe beati hiero. habetur ⌊ Amice eius ducent tibi ⌋ huiusmodi. n. uirgines ꝺsecrate sunt amice ecclesie. ⁊ totum ordinatur ad ho/ norem sponsi cristi ⌊ Afferentur in leti cia ⁊ exultatione ⌋ scilicet mentis. aliter enim talis consecratio non placet cristo. utpote si fieret per uiolentiam. potest etiam dici aliter. ⌊ Afferentur in leticia ⁊ exultatione ⌋ quia talia facta perfectio/ nis fiunt angelis sanctis procurantibus qui de talibus letantur ⁊ exultant. quia scribitur luce decimoquinto. Quod gau/ dent de penitencia peccatorum. ⁊ per con sequens de promotione iustorum ad ope/ ra superogat. onis ⌊ Adducentur in tem/ plum regis ⌋ ideſt ad seruiendum cristo re gi. aliter ei non placerent. sed magis di/ plicerent. Sicut patet de uirginibus que consecrabantur ad seruiendum de ueste. ⌊ pro patribus tuis ⌋ Hic consequenter agi tur de filijs ⁊ conuertit psalmista uerbum suum ad regem cristum dicens ⌊ pro pa/ tribus tuis ⌋ ideſt loco patrum tuorum ſe/ cundum humanam naturam qui fuerunt patriarche reges sancti ⁊ prophete ex q̄ bus descendit cristus secundum carnem. ⌊ nati sunt tibi filij ⌋ ideſt apostoli ⁊. lxx. discipuli qui patriarchis ⁊ prophetis suc/ cesserunt ⌊ Constitues eos principes su/ per omnem terram ⌋ in spiritualibus quia constituti sunt episcopi per diuersas or/ bis partes ⌊ memores erunt nominis tui domine in omni generatione ⁊ generati one ⌋ quia per doctrinam q̄nam semina/ uerunt. ⁊ quam in scripto dimiserunt re/ duxerunt ⁊ reducent ad memoriam facta regis cristi generationibus sibi succeden tibus usq; ad finem mundi. ideo subditur ⌊ propterea populi credentes per eorum doctrinā ⌊ confitebuntur tibi ⌋ confessiōe laudis ⌊ in eternum ⁊ in seculum seculi ⌋ q̄ ista laus non solum est in presenti. ſz erit potior ⁊ in futuro. secundum q̄ dicitur in fra psalmo. lxxxiij. Beati qui habitant in domo tua domine. in secula seculorum laudabunt te.

Eus noster refugium ⁊c. Huic psalmo preponitur talis titul⁹ in hebreo⌊ Ad uictoriam filijs chore super alamot canticum⌋ Et dicunt aliqui hebrei q⁹ alamoth est nomen musici instrumenti. super q⁹ uł i quo cantabatur psalmus iste. Alij uero dicunt q⁹ est nomen cōmune. ⁊ significat iuuentutes in plurali. ⁊ istiſmelius dicunt ut credo. ⁊ hunc sensum sequitur hieronimus in translatione iuxta hebreum ubi ponit talem titulum⌊ Uictori filiorum chore ꝑ iuuentutibus canticum⌋ Dicunt autem aliq. expositores catholici q⁹ dauid fecit psalmū hunc confitens diuinam protectionem circa se ⁊ circa regnum suum. Sed quo tempore dauid uel filij eius fuerit talis terre motus qualis describitur in principio huius psalmi cum dicitur. propterea nō timebimus cum turbabitur terra ⁊ tranfferentur montes ⁊c non inuenitur. propter hoc dicit rabi salomon ⁊ alij hebrei q⁹ filij chore fecerint hunc psalmum. quanto miraculose fuerunt saluati peunte chore idest patre eorum cum aliſs multis. secundum q⁹ dicitur numeri. xxvj. Et factum est grande miraculum ut peunte chore filij eius nō pirent. Dicit autem rabi salomon ⁊ satis uerisimiliter q⁹ illud miraculum fuit. quia ad dictum moysi aliꝫ recesserunt a tabernaculis chore ⁊ sociorum eius. ut habetur numeri uigesimoquarto. Filij autem chore remanserunt suadentes patri ut obediret moysi. ⁊ tunc ipso non acquiescēte subito aperta fuit terra ⁊ chore cum suis complicibus ad infernum descendentibus. filij ei⁹ diuina uirtute steterunt in aere in medio illius apture. quousq; terra sub pedibus eorum fuit recluſa. ⁊ hoc fuit grande miraculum. Si enim cum aliꝫ recessissent de tabernaculo patris sui ante terre apturā nullum fuisset miraculum de salute eorum sicut neq; de salute aliorum. Uiso igī hoc miraculo dei circa se conuersi fuerunt ad deum toto corde. ⁊ reqēuit in eis spiritus prophetie ⁊ fecerunt hunc psalmūm. et in istis bene dicit rabi salomon ut credo et ad hoc concordat titulus psalmi supra positus⌊ Ad uictoriam filijs chore super iuuētutes canticum⌋ ut sit sensus. psalmus iste appropriatur filijs chore ut actoribus qui est⌊ canticum super iuuentutes⌋ scilicet filiorum chore miraculose saluatos ut dictum est⌊ ad uictoriam⌋ qui est psalmus decantandus a leuitis cum quodam conatu uictorie sicut frequenter supra expositum est. Dicit autem rabi salomon ulterius q⁹ in hoc psalmo denunciauerunt filij chore simile signum in futuro fiendum. de quo dixerunt non timebimus dum turbabitur terra ⁊c. Sed quia tale signum non legit⁹ postea factum maxime tempore filioꝝ chore uidetur melius dicendum q⁹ fecerunt hunc psalmum gratias agentes deo deliberatione sua ⁊ cum hoc denunciantes aliqua circa filios israhel de proximo uēturā Et primo ponitur primum. secundo secundum ibi. Fluminis impetus. Circa primū dicitur⌊ Deus noster⌋ per ueram fidem et confessionem⌊ refugium ⁊ uirtus⌋ supplees nobis. ideo subditur⌊ adiutor in tribulationibus⌋ que inuenerunt nos nimis. In hoc q⁹ terra aperta est sub pedibus nostris. ⁊ saluasti nos peuntibus aliſs⌊ propteres non timebimus dum turbabit⁹ terra⌋ idest non timuimus uidentes manifeste auxilium gratie tue. ⁊ locuntur de preterito per modum futuri. ⁊ hic modus loquendi est frequenter in prophetis sicut econuerso frequenter in prophetis locuntur de futuro per modum preteriti. uel aliter ut sit locutio de futuro. ut sit sensus ⌊propterea q⁹ saluasti nos i terremotu taꝫ mirabili ⁊ horribili⌋ nō timebim⁹ dū turbabit⁹ terra⌋ i. si accidit casus simil⁹. uł ēt magis horribil⁹. ⁊ hoc de tua bōitate ⁊ potētia cōfisi⌊ ⁊ trāfferent⁹ i cor maris⌋ i. si cōtingeret mot⁹ terre tā horribil⁹ q⁹ ex hoc mōtes ꝓpinq; mari caderēt i mar̄ sic aliqñ otingit in terre motib⁹ magnis. et q⁹ ex tali casu cāt⁹ son⁹ terribilis ⁊ turbatio aq̄ꝝ maris. iō subdit⁹⌊ Sonuerūt et turbate sūt ⁊c⌋ Ex dictis pz q⁹ iste ps est ipm⁹ iter illos quos fecerūt filij chore. q⁹

fecerunt ipsum pro gratiarum actione sue liberationis ⁊ saluationis. ⁊ tunc primo requieuit in eis spiritus prophetie. ut predictum est tamen non est scriptus in primo loco quia psalmi scripti fuerunt in libro psalmorum secundum ordinem quo reperiebantur. ⁊ aliquando priores posterius reperiebantur sicut dictum fuit in principio huius libri⌋ Fluminis impetus letificat ciuitatem dei⌋ Hic consequenter describitur futurorum prenunciatio in spiritu prophetico. Circa q⁹ sciendum q⁹ dicta terre ruptura contigit quando filij israhel erant in deserto. Primum autem mirabile q⁹ deus fecit eis in exitu de deserto fuit transitus iordanis mirabilis. Secūdū ät fuit destructio chananeorum ⁊ terribilis. ⁊ primo denunciatur primum. secūdo secundum ibi. Turbate sunt gentes. Circa primum sic dicitur⌊ Fluminis impetus⌋ idest cursus iordanis impetuosus⌊ letificat ciuitatem dei⌋ idest letificat populum israhel qui dicitur ciuitas dei. Ciuitas enī est ciuium unitas. populus autem israhel unitus erat in cultu unius ueri dei.. ⁊ iō merito uocatur ciuitas dei quam ciuitatē letificat cursus iordanis dupliciter. Uno modo quia stetit ut populus transiret per alueum siccum. ut habetur iosue tercio. Alio modo quia postq̄ꝫ transierat populus iuit cursum suum sicut ante fecerat ut habetur iosue ūrto.⌊ Sanctificauit taberna culum suū altissimus⌋ Hic accipitur tabernaculum pro archa scilicet continens, pro contento sicut aliquando fit econuerso. sicut cōmuniter dicitur uolium est bonum ratione bonitatis uini in eo contenti. Archam autem testamenti tūc deus sanctificauit. i. ei⁹ sanctitatē ostēdit. q⁹ statim cū sacerdotes eā portātes posuerūt pedes in aq̄ i iordānis cursus aq̄ supueniētis stetit. ⁊ qñ exierūt de iordanis alueo. cursus iordanis solitus reincepit. ut hēt⁹ iosue. iij. ⁊. iiij⌊ De⁹ in medio ei⁹ nō cōmouebit⁹⌋ i. i medio populi israhel. q⁹ dī ciuitas dei. ita q⁹ dimittat eā subtrahendo suū auxiliū. ideo subdit⁹⌊ Adiuuabit eam de⁹ mane diluculo⌋ idest ualde prompte ⁊ citō⌊ Conturbate sūt⌋ Hic denunciat⁹ secundū. s. destructio chananeoꝝ ⁊ aliorum in terra ꝓmissa habitātium. q⁹ cum audierūt siccationem iordanis diuina uirtute pro transitu filiorum israhel. dissolutum est cor eoꝝ. ⁊ non remansit in eis spiritus timentes introitū israhel. ut habet⁹ iosue. v. Et hoc est q⁹ dicit⁹⌊ Conturbate sunt gentes⌋ in terra ꝓmissa habitātes⌊ ⁊ inclinata sūt regna⌋ i. dejecta sūt ab audatia ⁊ fortitudine sua. ⁊ dicit regna i plurali. q⁹. xxx. reges ⁊ un⁹ fuerunt debellati a iosue ⁊ filijs israhel. ut habet⁹ iosue. xij.⌊ Dedit uocem suā⌋. s. dñs ⁊ hoc ꝓ sacerdotes qui de precepto eius i circuitu iericho tubis clangebāt. ⁊ in die septimo ex tali clangore ⁊ populi clamore muri iericho funditus corruerūt. ut hēt⁹ iosue. vj. Et q⁹ hoc fuit factū ꝓ terremotū a deo imissum. iō subdit⁹⌊ Mota ē terra⌋ Iste uero terre motus non contigit a causa naturali sed diuina uirtute. iō sequitur⌊ Dñs uirtutū nobiscū⌋ susceptor nr̄ deus iacob⌋ i. acceptor deprecationē nostra⌊ q⁹ Uenite⌋ ꝓ deuotionē⌊ ⁊ uidete⌋ ꝓ attentionem⌊ opa dñi⌋ q⁹ a illud factū contigit uirtute diuina. non humana⌊ que posuit prodigia In hebreo ⁊ in translatione hiero. iuxta hebreum habet⁹⌊ solitudines⌋ q⁹ a ciuitas iericho fuit posita sub maledicto ad reedificandū. ut habetur iosue. vj.⌊ Maledict⁹ uir coram domino qui suscitauerit ⁊ reedificauerit ciuitatem iericho⌊ auferēs bella usq; ad finem terre⌋ q⁹ a habitatores terre ꝓmissiōis ita fuerūt debellati ꝑ iosue ⁊ filios israhel q⁹ null⁹ audebat bellū mouere cōtra eos. secūdū q⁹ dicit⁹ iosue. xj. q⁹ uitq; terra a prelijs. ideo subdit⁹⌊ Arcū conteret ⁊ cōfringet arma ⁊c⌋ quoniam ꝑ talia non potuerūt resistēr̄ filijs israhel. Et q⁹ ista fiebāt diuia uirtute. ideo subdit⁹ in ꝑsona domini⌊ Uacate ⁊ uidete⌋ ꝓ diligentē attētionē⌊ quoniā ego sū de⁹⌋ c⁹ uirtuti null⁹ pōt resistere⌊ Exaltabor i gentib⁹⌋ i earū mirabili cōtritiōe⌊ ⁊ exaltabor i terra⌋ q⁹ a ꝑ effectū uidebit⁹. q⁹ null⁹ pōt mihi resistere⌊ Dñs uirtutū nobiscum susceptor ⁊c⌋

Istud uerbum est filiorum chore confiten/
tiū i fine psalmi se saluatos de terre aper
tura diuina uirtute.

Omnes gentes plaudite. Huic
psalmo premittitur talis titul⁹
i hebreo ¶Ad victoziā filij cho
re psalmus ¶. ⁊ patet sensus h⁹
tituli ex supza dictis. In hoc autem psal/
mo spiritu prophetico ponitur gratiarum
actio a filijs chore pro victoria futura sub
iosue de populis habitantib⁹ in terra cha
naam circa quam exprimuntur hic aliqua
dei beneficia in spectali. que non fuerūt ex
pressa psalmo precedenti. Et diuiditur in
duas partes. quia primo populus israhel
ad dei laudem inducitur. Et secūdo ad hoc
ratio inducitur ibi. Quoniam dominus.
Circa primum dicit ¶Omnes gentes ¶idest
omnes tribus israhel. unde in hebreo ha
betur ¶Omnes populi ¶ ⁊ similiter in tran/
slatiōe bieronimi iuxta hebreū. hoc. n. no
men gentes cōmuniter accipitur pro gen
tilibus qui non erant de filij srahel. Sed
hoc nomen populi indifferenter accipitur
pro iudeis ⁊ gentilibus ¶plaudite manibus
in signum exultationis. i hebreo habetur
¶tangite manibus ¶scilicet instrumenta mu
sica. in quibus diuine laudes canebant a
leuitis. ⁊ cum hoc etiam uocibus humanis
ideo subdit ¶Jubilate deo in uoce exulta
tionis ¶Quoniam domin⁹ ¶Hic consequēt
ratio ad hoc inducit ⁊ secūdo diuina laus
resumitur ibi. Psallite. Circa primū ꝓmo
accipitur ratio diuine laudis ex sua excellē
tia cum dicitur ¶Quoniam dominus excel
sus ¶quia transcendit omnem intellectum
creatum. ⁊ per consequens omnem laudem
sibi oblatam secundum ꝙ dicitur ecclesia/
stici. xliij. Benedicentes dominum exalta/
te eum quantum potestis. maior est enim
omni laude. Secundo adducitur ratio ex
eius beneficijs cum dicitur ¶terribilis ¶scili
cet hostibus nostris ꝙ magis exprimitur
cum dicitur ¶Subiecit populos nobis ¶idest
chanāeos ⁊ amorreos aliosq; qui habita
bant in terra promissionis. In hebreo aūt
habetur ¶Pestilentiauit populos nobis ¶id
est pestilentia eos percussit pro nobis ut
haberemus victoriam. Et hoc factum fuit
pugnante iosue contra eos secundum ꝙ di
citur iosue decimo. Cunq; fugerent filios
israhel ⁊ essent in descensu bethoron. do/
minus misit super eos magnos lapides
de celo usq; ad aretha ⁊ mortui sunt mul/
to plures lapidibus grandinis quaz quos
percusserunt gladio filij israhel ¶Et gen/
tes sub pedibus nostris ¶hoc fuit impletū
in quinq; regibus qui tunc fugerunt in
spelunca. ut ibidem habetur. ⁊ postea in/
de educti sunt ad iosue. Et ait ad princi/
pes exercitus qui secum erant. Ite ⁊ poni
te pedes uestros super colla regum isto/
rum. ⁊ sequitur postea. Sic enim faciet
dominus cunctis hostibus nostris contra
quos dimicabitis. ¶ Elegit dominus he/
reditatem suam ¶dilectam enim terra p
missionis speciali modo hereditas dei.
eo ꝙ ibi uiguit cultus dei ¶ Speciem ia/
cob ¶ In hebreo habetur ¶ Gloziam iacob ¶
de hoc enim gloziatus fuit iacob patri/
archa. ꝙ illa terra fuit sibi ⁊ suo semi/
ni promissa. uel potest ibi accipi iacob pro
populo israhel descendente a iacob. ⁊ sic
est sensus. Speciem iacob ¶. idest terram
speciosam quam dedit populo descendē
te de iacob ¶ quem dilexit ¶. Et istud po/
test referri ad personam patriarche ia/
cob. de quo dixit dominus malachie pri/
mo Jacob dilexi. esau autem odio habui.
uel ad populum descendentem de iacob
qui fuit populus peculiaris ipsius dei. ut
habetur deutro. septimo. ¶ Ascendit domi/
nus in iubilo ¶ Iste ascensus fuit quando
habita est victoria de populis habitanti
bus in terra ¶promissionis. secundum ꝙ
dicitur iosue undecimo. Quieuitq; terra
a prelijs. Filij autem israhel posuerunt
tabernaculum domini in silo. ut habetur
iosue. xviij. Congregati sunt omnes filij
israhel in silo ibi fixerunt tabernaculum
testimonij et fuit eis terra subiecta. Si/
lo autem est in sorte effraim que est terra
mōtuosa. tabernaculū aūt fuit appoziatū

de galg. qui locus est ꝓpe iordanez ⁊ sic
demissioz ꝓpter quod portātes taberna/
culuz ⁊ archam ad locum silo incedebant
ascēdendo. ⁊ per talem moduz dicit deus
ascēdisse. quia ꝓpiciatoziū quod erat sup
archam erat quasi sedes dei. sicut dictuz
fuit exodi. xxv. ¶ Illa autē deportatio fuit
cum iubilo diuinaz laudū que cantabant
uocibus humanis ⁊ musicis instrumētis.
Et licet hoc non sit scriptū iosue. xviij. ta
men hoc ꝓbabiliter dicit ex alijs locis
scripture. in quibus archa legit deporta
ta cuz tali solēnitate. ut habet secūdo re
gum. vi. Quādo archa fuit deportata ad
locuz quez parauerat dauid. Et similiter
tertio reguz. viij. ¶ Psallite. ¶Hic pro pdi
ctis dei beneficijs laus eius resumit cum
dicit ¶Psallite deo nr̄o ¶ Et dicitur quin
quies psallite ad maiozem inuitatiōez se
cūduz numez quinq; librox moysi. cuius
causa subdit ¶quoniā rex oīs terre oñs ¶
ideo excellēter laudādus. ideo subditur ¶
Psallite sapiēter ¶. i. mature ⁊ deuote ⁊
non insolēter seu dissolēter ¶ Regnabit
oñs sup gentes ¶ Licet eniz modo regnet
tamen pfectius apparebit regnū suuz in
futuro iudicio. ¶ Deus sedet sup sedē san
ctā suā ¶. i. sup ꝓpiciatoziū. secūduz modū
pdictū uel sup celū empirreū. quod figu
rabat per sancta sanctoruz sicut plenius
dictuz fuit exodi. xxv. ¶ Prīcipes ppl'oz ¶
. i. xij. tribuū israhel ¶ Cōgregati sunt cū
deo abzaham ¶ . i. ad locū diuini cultus in
silo. ubi ꝯgregati fuerūt principes populi
israhel. ut dictū est supza. Et dicit deus
abzaham. quia abzaham primo publice fi
dem unius dei pdicauit seu confessus est
alijs ad ydolatriā declinātibus ¶ quoniā
dij fortes ¶isti sunt iudices israhel. de q/
bus dicit exo. xxij. dijs non detrahes. ⁊
principi populi tui non maledices ¶ Uehe
mēter eleuati sunt ¶ Fuerūt multū inalta
ti. quoniaz terra fuit subiecta filijs isra/
bel. ⁊ locus diuini cultus i silo stabilitus.
In ps. xlvi. Omnes gentes ⁊c.

Additio.

Jcet littera hui⁹ psalmi q̄ntuz
ad plura in eo cōtēta aliqualiter possz tollerare expositoez
postillatoris ⁊ rabi. sa. quē in
hoc loco segtur non tamē ex toto. unde
apud catholicos ueri⁹ ⁊ magis ꝓprie ex
ponit ad lr̄am de ascēsiōe xp̄i ⁊ de eius
sessione in celo ⁊ de regno eius. Ad quod
sciēdū ꝙ licet ꝓpiciatoziū quod erat sup
archam sit quasi sedes dei. put postilla/
toz allegat. ex hoc nullo modo sequit ꝙ
ꝓpiciatoziū dicat deus. sic ꝙ cum dicit.
Ascēdit deus in iubilo. sit idem ac si dica
tur. Ascendit ꝓpiciatoziū arche in iubilo
put postillatoz uult. Legit eniz de celo.
ꝙ sit sedes dei Isa. ul. nunq; tamē ad lit
teram celuz dicit deus. similiter ⁊ archa
federis cuz suo ꝓpiciatorio in trālitu ior
danis ubi maxie fuit glorificata ꝓpter
miraculū ibi factū. ut patet iosue. iij. non
tamen ibidē uocat deus. sed dicit. Ecce
archa federis dñatoris oīs terre. Unde
p̄suppositā catholica fide iste psalmus ad
lr̄am itelligit in pona ecclesie reddētis
gr̄az actiōes deo pro ascēsione xp̄i ad ce
luz. ⁊ hoc cum dicit ¶ Ascēdit deus in iubi
lo ⁊c̄ ¶ quia in iubilo angelox dicentiuz.
uiri galilei qd aspicitis in celuz ⁊c̄ ¶ Dñs
in uoce tube ¶scilicz apostolice. quia tēpo
re ascēsiōis apostolis fuit iniūctuz pdica
tiōis officium uniuersaliter Marci. xvi.
Euntes in mundū uniuersuz pdicate euā
geliū ⁊c̄. Similiter ecclesia reddit grati/
as de sessione xp̄i in celuz cum dicit ¶ De
us sedet sup sedē sanctā suā ¶ Similiter ⁊
de extētiōe regni xp̄i sup oēm terram ⁊
sup gentes ⁊c̄. cum dicit ¶ Rex oīs terre
deus ⁊ regnabit deus super oēs gētes ¶
iuxta illud math. xxviij. Data est mihi
oīs potestas in celo ⁊ in terra. Similiter
⁊ de hoc scilicz ¶ q̄ prīceps populoz ¶ scili
cet apostoli de q̄bus dicit. Cōstitues eos
principes sup oēm terrā ¶ cōuenerūt ¶ cre
dēdo ¶ cum deo abzaham ¶ . i. cuz xp̄o qui
est deus abzahe. qui scilicet abzaham ha
buit duos filios unū de ancilla ⁊ aliuz de
libera quod allegōizat ab apostolo gal.

.iiij.de duobus testamentis. ⁊ sic ecclesia reddit gratias deo speciales de hoc⸢ q⁹ ꝓncipes populo⁹⸣ scilicet apostoli ⸢congregati fuerũt⸣cum xp̃o⸢deo abzaham⸣ conũgendo simul duo testamẽta cõtra deos fortes terre. scilicet iudeos terrena sapientes.qui de se ꝓsumẽtes⸢uehemẽter elevati sunt⸣ .i.ualde superbierũt. que quidẽ beneficia ecclesie collata sunt tam maxima ut pro eis condecẽter ecclesia inuitat oẽs gentes ad laudez dei ⁊ sepe replicat. ⸢Psallite psallite sapienter⸣ cetera autez que in hoc psalmo cõtinent faciliter hic ꝓposito possent applicari. Et sic expositio hec debz teneri apud catholicos nõ soluz ut uera sed etiã ut ꝓprie litteralis tanq̃ ex prima ⁊ ꝓpria significatiõe litere ꝟsurgens ⁊ fidei ueritati oino cõsona.cum hoc tñ stare possit q⁹ ex ea forte non sumat argumentũ efficax cõtra infideles put cõtingit in multis locis sacre scripture ⁊c.

Replica.

In expositõe psalmi Omnes gentes.Burg.adducit contra postil.q⁹ ad lr̃am secundũ proprium sonũ uocis debeat exponi de xp̃i ascẽsione. Postil.aũt generaliter exponit de deo secũdum uerã trãssũptionem. q⁹ uidelicet quis uidet ascẽdere ipo ascendente in quo credit residere. Unde Burg. in fine sui expositionis fatet ex sua expositiõe cõtra infidelẽ argumentuz efficax sumi non posse. quod est uex signũ expositiõez burg.litteralẽ non esse. Ex postilla. aũt expositiõe etiã infidelis conuincit q⁹ deus israbel ab oĩbus sit uenerãdus.quia est terribilis rex magnus put patet ex miraculis in expositiõe postil.deductis que negari nõ possunt. Sed ⁊ argumẽtũ burg.cõmune est cõtra istaz ipsius expositionẽ. Cõsueuit enim arguere. uniuersalia sunt particulaĩb⁹ magis diuina.sed postilla.exponit uniuersaliter de deo ubi burg. particulaĩter artat ad xp̃m.igit expositio postillatoris est melior ⁊ diuinior. Sed argumẽtum reputo modicũ hic sicut alibi ꝓpter ea que superius dicta sunt.

Agnus dñs ⁊ laudabil nimis huic psalmo in hebreo ⁊ in trãslatiõe hiero.iuxta hebreũ ꝓponit talis titul⁹⸢Canticuz psalmi filioz chore⸣Et patet sentẽtia ex supradictis. De materia hui⁹ psalmi dicũt cõmuniter expositores nostri q⁹ psalm⁹ iste loquitur ad litteraz de magnificẽtia ciuitatis ierusalem ⁊ templi.que salomõ rex ualde magnifice fecit edificari.ut habet tercio reg.⁊ secũdo paralip.⁊ hoc ad dei cultũ ⁊ honorẽ qd̃ ꝓuidẽtes i spiritu filij chore dixerũt.uel dauid sc̃m alios ⸢Magn⁹ dom̃in⁹ ⁊ laudabilis nimis.i ciuitate dei nr̃i⸣.i. in iherusalẽ quaz deus elegit ad cultũ nois sui. ut habet secũdo paralip.vi. ⸢in mõte sancto eius⸣quia in mõte moria siue syon erat tẽplũ ⁊ regale palaciũ⸢ fundat exultatõe uniuerse terre⸣ Tota enim terra exultauit in tẽpli ⁊ ciuitatis edificatiõe ⁊ ꝟsumatiõe.multi etiã de alijs terris aliquãdo uẽiebant ad templum causa deuotionis mons syon latera aquilonis quia syon est in parte aquilonari ciuitatis iherusalẽ.ut dicunt aliqui.secunduz alios magis est in parte australi. ⁊ sic lr̃a esset exponẽda⸢ Mons syon⸣scilicet a parte australi⸢latera aquilonis⸣ idest pars ei opposita in iherusalem ciuitas regis magni idest faciunt ciuitatem regis idest dei ad cuius cultum est electa⸢ Deus in domibus eius cognoscetur⸣ quia in edificijs ad diuinũ cultuz deputatis non solum fiebant sacrificia. sed etiam ibi uigebat doctrina legis ⁊ ꝓphetaz. Unde ⁊ xp̃s in euangelio frequẽter legit docuisse in templo. ⁊ in sancto sc̃oz dabant diuina responsa⸢ Cum suscepiet eaz⸣ ꝓmouẽdo ciuitatẽ ad hãc gloriã. Unde ⁊ in trãslatõe hiero.habet sic⸢ Deus in domibus eius agnitus est⸣ in auxiliã.do⸢ quoniã ecce reges terre cõgregati sũt ⁊c.⸣ q⁹ mlti reges audiẽtes famaz salomonis ueniebãt ad audienduz eius sapientiã. ⁊ ad uidendũ ipsius ⁊ ciuitatis magnificentiã⸢ Ipsi uidentes sic admirati sunt⸣ q⁹ maioza uidebãt q̃s audierant. ⁊ ideo multũ admirabant.secũduz q⁹ dicitur de regina saba. tertio reg.x.⸢ Turbati sunt ⁊ cõmoti sũt⸣ quia ipsi uel saltez multi eoz inuidia pcussi turbabantur. ut dicunt isti⸢ Tremor apprehendit eos⸣ quia timebãt de suis regnis expelli per potentiã salomõis. ⁊ sic torquebant doloꝛib⁹ multis. Ideo subdit ibi⸢ dolores ⁊c. in spiritu uehemẽti ꝟteres naues tarsis⸣Istud refert ad iosaphat regem iude qui ad similitudinẽ salomõis fecit naues ad afferendũ auruz de ophir. sed tẽpestate insurgẽte cõfracte sunt.eo q⁹ cõtraxerat amiciciã cuz ochozia rege israbel pessimo. ut habet secũdo paralip.xx.⸢sicut audiuim⁹ sic uidimus⸣ista sunt uerba hominũ tẽpore salomõis existẽtiũ. qui uidẽtes ciuitatis iherusalẽ magnificẽtiã dicebãt se uidere ipletũ qd̃ audiuerãt esse ꝓdictuz⸢ Suscepimus deus misericordiã tuam ⁊c.⸣ quia in templo a salomone edificato dabantur diuina respõsa.⁊ alia beneficia ⸢secundũ nomẽ tuuz deus⸣ quod est imen sum⸢ sic ⁊ laus tua in fines terre⸣ scilicet diffusa est. Unde dixit dauid primo paralip.xxij. Domus quaz edificari uolo dño talis debet esse.ut in oĩbus regionib⁹ nominet⸢ Letet mons syon⸣ idest habitantes in eo. ꝓpter loci magnificẽtiã⸢ Et exultent filie iude⸣idest ciuitates iude⸢propter iudicia tua dom̃e⸣per que subiecisti nobis gentes in circuitu nostro⸢ Circũdate syon ⁊ cõplectimini eaz⸣ualidis muris ⁊ munitiõibus⸢ Narrate in turrib⁹ eius⸣ laudes dei cuius beneficijs hec fiunt⸢ponite corda uestra in uirtute eius⸣ totuz ei attribuendo⸢⁊ distribuite domus eius⸣id est distinctis officijs ad dei gloriã dispnite⸢ut enarretis i ꝓgenie altera⸣i.filijs uris succedẽtib⁹ dei bñficia. Ideo subdit ⸢Quoniã hic est deus noster ipse ⁊c.⸣ Licet aũt hec expositio uideat in pluribus littere cõcordare. tamẽ in aliqbus discordat, scilicet ab illo loco.cuz dicit Quoniam ecce reges terre ogregati sunt quod non uidet posse intelligi ad litterã de regibus ueniẽtibus ad regem salomonẽ ut audirent eius sapiam. quia de illis dicit ꝓmo paralip.ix. Oẽsq̃ reges terraz desiderabãt uidere faciez salomõis.ut audirent eius sapiam. Desideriuz autẽ si cõpleatur delectat aiaz. ut⸢habet in puer. ⁊ ideo ualde dissonat quod subdit in hoc psalmo. Ipsi uidẽtes sic admirati sunt cõturbati sunt immo magis de eius uisiõe gaudebãt ⁊ de eius amicicia acqsita letãtes recedebãt. Sicut patet ibidez de regina saba. Et idem ꝓbabiliter itelligit de alijs.qui simili causa ad salomonẽ uenie bãt. Item quod seqtur in spiritu uehemẽti dicũt referri ad iosaphat.quod nõ uidetur ꝓcienter dictuz eo q⁹ fuit qntus rex a salomone. ꝓpter quod ficticiũ uidet q⁹ scriptura in eodem cõtextu faciat talem saltuz. ꝓpter quod ⁊ aliqui alij hebrei exponũt psalmuz istum de rege messia. per quẽ intelligũt xp̃m futuz in cuius aduẽtu expectant iherusalẽ. ⁊ templũ ꝛedificari magis magnifice q̃s unq̃s fuerit. ⁊ sic exponũt litterã istaz. Magnus dñs ⁊ laudabil nimis in ciuitate dei nostri usq̃ ad locum illum. Reges terre. Qui exponũt locum illum de regibus gog. ⁊ magog ⁊ alijs regibus sibi adiũgendis.quos dicũt uenturos cõtra iherusalẽ sic ꝛedificataz. Sed destruent per regez messiaz. Et ad hoc inducũt scripturã ezech.xxxviij.usq̃ ad finem eiusdez libri. Ideo subdit. Con turbati sunt cõmoti sunt. Et quia nõ solum uenerit per terrã. sed etiaz per mare in manibus suis.quas cõteret dñs. Ideo subdit. in spiritu uehemẽti conteres. Et tũc filij israbel uidẽtes ista dei beneficia dicent. Sicut audiuimus. scilicet per dicta ꝓphetaz.sic uidim⁹ in ciuitate dei nostri esse adimpletũ. Et sic applicãt litterã sequẽtez ad suuz ꝓpositum. Sed expositio hec est erronea. quia suppõit xp̃m uẽturum in mundũ. sicut ꝓbaui diffusius per scripturas ueteris testamẽti in q̃daz questiõe

quaz diſputaui de aduētu dñi que in plu
ribus locis habet. ꝓpter quod ſaluo me
lioꝛi iudicio uidet mihi melius dicēdū q̄
iſte pſalmus exponēdus eſt ad litterā de
xp̄o. cuius aduentus iam tranſijt. in quo
aduentu ciuitatez iheruſalē ⁊ templū ma
gis glozificauit ſine cōparatione q̄z unq̄z
fuerit. quia ibi fuit oblatus a beata uir/
gine. ⁊ ibidem pluries uocuit. ⁊ in iheru
ſalez cum diſcipulis ſuis iminente paſſio
ne cenauit. ⁊ in iheruſalez pro nobis moz
ti fuit adiudicatus. ⁊ pzope poztam ciuita
tis paſſus. Job. xix. In ciuitate añt iheru
ſalem primo diſcipulis ſuis manifeſtauit
ſuaz reſurrectiōez. ⁊ de monte oliueti qui
eſt iuxta iheruſalez aſcēdit in celuz. ⁊ apo
ſtolis in monte ſyon exiſtētibus miſit in
ſigno uiſibili ſpiritūſanctū. ſecūduz q̄ di
cit hiero. in epiſtola ad paulinū de oibus
diuine ſcripture libzis. vij. ca. que epiſtola
ponit in pzincipio bibliaz noſtraz tēpoze
moderno. Et ꝓpter iſta ⁊ alia multa in
quib⁹ deus noſter ⁊ homo in una pſona
ciuitatem glozificauit ⁊ templuz. ut dicit
aggei. Secundo adhuc unuz modicū eſt ⁊
ſubdit. Et ueniat deſideratus cūctis gen
tibus ⁊ implebo domū iſtam gloria dicit
dñs exercituū. Et ibidez ſubdit. ¶Magna
erit gloria dom⁹ iſtius nouiſſime plus q̄z
pzime. ⁊ certuz eſt quod ꝓpheta loqueba
tur de templo quod ꝛedificabat poſt redi
tum de captiuitate babilonica. Et iſtud
quaſi nullius reputatiōis fuit reſpectu tē
pli pzimi quod edificauerat ſalomō in edi
ficijs ⁊ huiuſmodi. ꝓpter quod in nullo
poteſt uerbuz ꝓphete uerificari. niſi per
hoc q̄ xp̄s gloꝛificauit ip̄m per pzedicta.
Adhuc eniz ſtabat illud templū. Igit ſe/
cunduz hunc ſenſuz pſalmus iſte diuidit
in tres partes. quia pzimo ponit ꝓphe/
tie denūciatio. ſecundo eiuſdez denūciatio
nis impletio. ibi. Sicut audiuimus. tertio
impletōis publicatio. ibi. Circūdate ſyon.
Circa pzimum dicit ¶Magnus dñs ⁊ lau
dabilis nimis ⁊ hoc ex ſuis magnis bñfi
ciis ¶In ciuitate dei noſtri ſcilicet iheruſa
lem que fuit electa ad cultum dei in mōte
ſancto eius quia in parte ciuitatis in qua
erat mons ſyon erat templū diuino cul/
tui deputatū. Et ideo dicebat mons ſan
ctus. quia ſanctum in una ſignificatione
idem eſt q̄ diuino cultui deputatū. ꝓpter
quod ueſtes ſacerdotales dicūtur ſancte ⁊
cetera diuino cultui deputata. In locis āt
iſtis fuerūt p̄dicta beneficia ad dei laudez
exhibita ex hoc eccleſia fundatur in fide
catholica per xp̄m ibidem p̄dicantem in
perſona ꝓpria. ⁊ miracula facientē ⁊ per
apoſtolos poſtea. ut habet act. ij. ca. ¶Ex
ultatione uniuerſe terre. idest ad exulta
tiōez uniuerſe terre. quia fides catholica
de iheruſalem ad alias partes oꝛbis per
pzedicationē diſcipuloꝝ xp̄i eſt deriuata
ſecundū q̄ erat per iſaiam p̄dictuz. ſecun
do ca. De ſyon exibit lex. ⁊ uerbum dñi
de iheruſalem. quod eſt cauſa exultatiōis
omibus fidelib⁹ ¶Mons ſyon latera aqui
lonis quia ſicut dictum eſt mons ſyon eſt
in aquilonari parte iheruſalem ¶Deus in
domibus eius cognoſcetur xp̄s enim de/
us ⁊ homo in templo fuit cognitus a ſan
cto ſimone iuſto ⁊ ab anna ꝓphetiſſa ⁊
aliꝭ fidelibus ¶Cum ſuſcipiet eam ſcilicz
iheruſalem pzomouendo ad talem gloziā.
Unde ⁊ in tranſlatiōe hiero. iuxta hebze
um habetur in auxiliando quoniam ecce
reges terre Iſti fuerunt tres reges qui
uenerunt ad adoꝛandūz xp̄m natum ¶ipſi
uidentes admirati ſunt ſcilicet uidentes
ſtellam ductricem ⁊ puerū ihesum ⁊ eius
matrē ¶cōturbati ſunt cōmoti ſunt iſtud
refertur ad herodez regem ⁊ ſuos fauto
res. qui audientes uerba pzedictoꝝ fue/
runt ualde conturbati. ſecūduz q̄ dicitur
mathe. ij. Audiens autez herodes rex tur
batus eſt ⁊ omnis iheroſolima cum illo.
Et quia aduentus regum fuit cauſa tur
bationis herodis ⁊ ſuoꝝ. ut dictum eſt.
Ideo ſub eodem contextu ponitur unum
iuxta aliud. ſicut effectus iuxta cauſam.
⁊ etiaz ſecūdnz moduz loquēdi ſcripture.
qui uariatur de bonis ad malos ſecundū
illam regulam exponendi ſacram ſcriptu
ram quaz poſui in pzincipio geneſis que

eſt de coꝛpoꝛe dñi biptito. quia in eo con
tinent boni ⁊ mali. ⁊ ꝓpter talem diun/
ctionē in uno coꝛpoꝛe frequēter fit tran
ſitus de uno ad aliud. ⁊ hoc modo ſponſa
in canticis dicit. Nigra ſuz ſed foꝛmoſa.
nigra ꝓpter peccatoꝛes. foꝛmoſa ꝓpter
iuſtos. ſicut ibidez plenius fuit expoſitū.
Et hoc modo poteſt dici in ꝓpoſito. q̄
ſcriptura ſub uno cōtextu loquēdo de re
gibus cupiētibus xp̄m adoꝛare trāſit ad
loquēduz de herode ⁊ ſuis fautoꝛib⁹ que
rentibus eum occidere tremoꝛ appzehen
dit eos eo q̄ herodes timuit regnum ſu
um perdere. Et quia ex hoc ſnterius toꝛ
quebat. ideo ſubdit ibi dolores ut par/
turientis uel iſtud poteſt referri ad dolo
res matrū quaz filios herodes occidi fe
cit ꝓpter xp̄m. matth. ij. ¶In ſpiritu uehe/
menti cōteres naues tharſis. ¶In hebzeo
⁊ in trāſlatōe hiero. iuxta hebzeū habet.
¶in ſpiritu uredinis ⁊ dicit ab uro uris.
Herodes eniz audiens q̄ magi rediſſent
in terraz ſuam per mare in nauib⁹ thar
ſis. iratus. eas ſuccendit. ut habet in ſcho
laſtica hyſtoꝛia. ⁊ ſic adimpleta eſt ꝓphe
tia iſta. ¶Sicut audiuimus. Hic cōſequen
ter ponit ꝓphetie adimpletio cuz dicit
¶Sicut audiuimus ſcilicet a filijs choze
uel aliꝭ ꝓphetis ſic uidimus adimpletū
in aduētu xp̄i. Et loquit hic pſalmus in
perſona fideliuz qui dicebant adimpletū
xp̄i miſterium in ciuitate dei uirtutum.
ideſt angeloꝝ. Angeli enim ſancti ꝓpter
reuerētiaz diuini cultus frequētabant lo
cum illum deus fundauit eam in eternū
quia xp̄s deus ⁊ homo fundauit eam in
fide catholica. ut p̄dictum eſt. que funda/
tio ſtabilis eſt in eternū. ¶Suſcepimus de
us miſericoꝛdiaz tuam ⁊c. hoc fuit adim
pletum quādo xp̄s per quē miſericoꝛdiaz
dei conſecuti ſumus oblatus ibi fuit. ⁊ ue
ritatē euangelicā docuit ¶ſecūduz nomen
tuum deus. ideſt ſecūduz magnitudinem
nominis tui que eſt ifinita. ¶ſic ⁊ laus tua
in fines terre. ideſt diffuſa eſt per oꝛbez
terraz per p̄dicatiōez apoſtoloꝝ ¶iuſticia
ſcilicet habundantie que continet in ueri
tate euāgeliſ ¶plena eſt dextera tua. ideſt
ꝓpiciatio ſeu largitas tua per quā eſt per
oꝛbem diffuſa. ¶letetur mons ſyon unde
doctrina euāgelica accepit exoꝛdiū. ut p̄di
ctum eſt. ¶ Et exultent filie iude. ideſt ci
uitates iudee in quibus p̄dicauit xp̄s in
ꝓpria perſona ¶ꝓpter iudicia tua dñe ꝛeis
per te denūciata. ¶Circūdate. Hic ꝛeſequē
ter deſcribit impletiōis dicte ꝓmulgatio
que facta eſt per apoſtoloſ qui adimpletū
xp̄i miſterium in ciuitatibus ꝓpinquis et remo
tis. ſecūduz q̄ dixit eis xp̄s act. j. Eritis
mihi teſtes in iheruſalez ⁊ in omni iudea
⁊c. Et hoc eſt quod dicitur eis in ſpiritu
ꝓphetico. ¶ Circūdate ſyon quoniam in
monte ſyon ubi erat templuz ⁊ etiam in
aliꝭ locis per iheruſalē conſtāter diſcur
rebant publicādo fidē xp̄i ⁊ miraculis cō
firmabāt in tātuz q̄ in plateis poneban
tur infirmi in lectulis ueniente petro ut
ſaltim umbza illiuſ obūbzaret quēquaz il
loꝝ. ⁊ liberarent ab infirmitate ſua. ut
habet act. v. ¶et narrate in turribus ei⁹
ideſt publice et manifeſte. ſicut p̄cones cla
mantes in turribus audiunt de tota ciui
tate. ¶ ponite coꝛda ueſtra in uirtute ei⁹
ideſt ipſius xp̄i. in cuius uirtute magna/
lia faciebāt apoſtoli. ut habet in actibus
apoſtoloꝝ ¶ ⁊ diſtribuite domos eius ideſt
oꝛdinate loca ad cultum ipſius. quod fece
runt apoſtoli primo in iheruſalē ⁊ ciuita
tibus iude. Poſtea uero in oꝛbe terraruz
ubiq̄. ſecūdū q̄ habet ex eoꝛuz actibus.
ideo ſubdit. ¶ Ut enarretis in ꝓgenie al
tera. ideſt gētilitate que erat altera ꝓge
nies a iudea. quia primo p̄dicauerūt apo/
ſtoli et xp̄i diſcipuli iudeis et poſtea gen
tibus per oꝛbem diffuſis. quod aūt p̄dica
uerint oſtendit cum ſubdit. ¶ Quoniam
hic eſt deus ſcilicet xp̄s cuius diuinitatez
predicauerūt deus noſter qui ſe dedit no
bis. et non ſolum in p̄ſenti per gratiam.
ſed etiam in futuro per gloziam. ideo ſeq
tur ¶ In eternū et in ſeculū ſeculi ipſe re/
get nos in ſecula hebzei aūt dicunt. Ipſe
reget nos ſuauiter. quia diuina ꝓuidētia

attingit a fine usq; ad finem fortiter ꝛ dispõit oia suauiter. Hiero. aũt in trãsla tione iuxta hebreuꝫ dicit. Ipse reget nos in morte quia tunc magis apparebit q; ipse est rector xpianoꝝ in hoc q; deficien tibus humanis auxilijs habebit specialez curam ipsoꝝ. Ratio autẽ huius diuersita tis in littera est ista. qa in hebreo sic ha betur. Ipse reget nos almut. Almut aũt si sint due dictiões signat sup mortez uel in morte. ꝛ sic accipit hiero. Si aũt sit una dictio sic signat secula in plurali put litte/ra habet cõmunis uel iuuẽtutẽ loco cuius hebrei dicunt suauiter eo q; homo puerũ suum paruulum ducit in suauitate ꝛ non in rigore. secũduꝫ q; dicit ra. sa. sup istuꝫ locum. Hiero. tamen minus bene uidetur dicere. quia in omnibus bibliis hebraicis quas uidi almut est una dictio ꝛ non due.

Udite hec. Huic psalmo p̃mittitur talis titulus in hebreo. Ad uictoriam filijs chore ꝛ in trãslatione hiero. iuxta hebreum. Uictori filioꝝ chore canticuꝫ titulus aũt cõmunis est in finem filijs chore ps ꝛ est eadem sententia in istis. ut patet ex dictis supra ps. iiij. ꝛ patꝫ expositio ex supra dictis. Sciẽduꝫ tamen q; secũdũ aug. psalmus iste intitulat a filijs chore. quia ab eis decantãdus. sed a dauid factus. Secũduꝫ uero hiero. ꝛ doctores hebreos quibus uidet mihi magis in hoc assentiẽdũ. Iste psalm⁹ ꝛ alij sic intitulati a filijs chore fuerũt ab eis facti. scilicet ab uno eoꝝ uel pluribus. ut dictum fuit supra ps. xlj. Et ex dictis ibidez patet expositio huiꝰ tituli. Diuidit aũt iste psalmus in duas partes. scilicet in phemiuꝫ ꝛ tractatuꝫ. secũda incipit ibi. Cur timebo. Circa primuꝫ primo reddũtur auditores benivoli ex cõmuni utilitate doctrine cum dicit. Audite hec omnes gentes. quasi diceret Illud quod est hic dicẽdũ utile est pro bono cõmuni oĩuꝫ auribus percipite ideſt aure corporis ꝛ mẽtis quicq; terrigene ideſt quarũcũq; natiõuꝫ ꝛ statuũ. Ideo subdit simul in unum diues ꝛc. Secũdo reddunt attẽti ex dicẽdoꝝ profunditate. cuꝫ dicit os meum loquet sapiẽtiam que est notitia de altissimis ꝛ meditatio cordis mei prudentiaꝫ que est directiua in agibilib⁹ humanis. Tertio reddunt dociles cuꝫ dicitur. Inclinabo in parabolis aurez meã ideſt applicabo intellectũ ad intelligendũ uerba legis ꝛ prophetaꝝ. que frequenter sunt parabolica. ꝛ tunc potero lucide tradere ipsa. Ideo subdit. Aperiam ideſt lucide tradam. In psalterio propositiõez meam. Et dicit in psalterio. qa iste psalm⁹ erat aptus decantari in tali instrumẽto. Cur timebo. Hic cõsequẽter ponit tractat⁹ in quo primo mouet quedã questio ꝛ soluit. ꝛ secundo declarat solutio. ibi. Qui confidunt. Tertio ex hoc quedã monitio inducit. ibi. Ne timueris. Circa primuꝫ sciendum q; ista questio est de extremo iudicio. quod erit ualde formabile iustis. delectabile tamen iustis tunc uidẽtibus uindictã de peccatoribus. secũdũ q; dicit ps. lxij. Letabit iustus cum uiderit uindictam manus suas lauabit in sanguine peccatoꝝ. propter qd saluatoꝛ luc. xxi. loquens de aduentu ad iudicium dicebat discipulis suis. His aũt fieri incipiẽtibus respicite ꝛ leuate capita uestra. ideſt exhilerate corda. secũdũ q; exponit gregor⁹. Secũduꝫ hoc igit psalmista mouet questionez dicens. Cur timebo in die mala ideſt in die iudicij. que frequẽter uocat dies mala in scripturis ueteris testamẽti ꝛ noui. ꝛ loquit in psona generis humani. in quo sunt plures mali q; boni. secunduꝫ q; dicit eccles. primo. Stultoꝝ infinitus est numerus. Consequẽter respõdet ad questionez dicens. Iniquitas calcanei mei circũdabit me ideſt in hoc habebo timere in iudicio si iniqtas circũdet me sicut rhete inuoluens auem captam uel bestiam. ꝛ ideo dicit calcanei mei ideſt operis mei. quia calcaneũ hominis facit uestigium in puluere. opera aũt hoĩuꝫ aliquãdo uocant in scriptura uestigia eoꝝ. ꝛ in hoc intelligit pars opposita. uidelicꝫ q;

absoluti ab iniqtate non habebũt tunc timere. Qui confidunt. Hic consequẽter declarat dicta solutio. Et primo q̃tũ ad iniustos. secũdo q̃tuꝫ ad iustos. ibi. ꝛ dña bunt eoꝝ iusti. Circa primũ sciẽdũ q; iniquitas circũdans impium ꝓpter quam in iudicio condẽnabit ex duobus principaliter oritur. scilicet ex pñtis ꝓsperitatis inordinato appetitu ꝛ ex future felicitatis contẽptu. Primo ergo declarat primũ. ꝛ secũdo secũdũ. ibi. Non uidebit interitũ. Circa primũ dicit. Qui confidunt ideſt fiduciam ꝛ finem ponunt in uirtute sua ideſt in potestate temporali in se ꝛ amicis suis in multitudine diuitiaꝝ suaꝝ gloriantur q̃ntuq; in summo bono. ꝛ per consequẽs in abissum peccatoꝝ labunt in quẽ ista duo faciũt ruere. tales inq̃ in futuro iudicio habebũt timere. cuius causa subditur. cum dicit. frater non redimet quia nullus ab illa sentẽtia poterit redimi precio amicoꝝ suoꝝ. secũduꝫ q; dicit ꝓuerb. .vj. zelus ꝛ furor uiri nõ parcet in die ultionis nec acquiescet precibus cuiusq̃ nec recipiet pro redẽptiõe dona plurima. Redimet homo interrogatiue quasi dicatur ipse peccator poterit ne se redimere. quasi diceret non. Ideo sequit. Non dabit deo placationẽ suam ideſt sacrificiũ uel oblationez unde placet sibi deus ꝛ pcm̃ im redẽptionis anime sue similiter non poterit dare. qa erit extra statum merẽdi. ꝓpter quod sequit ꝛ laborabit in eternuꝫ ideſt affliget pena eterna ꝛ uiuet adhuc in finem ut semp sentiat penam que non a uentibus non sentit. ꝓpter quod dicitur apocal. ix. in diebus illis querent homines mortẽ ꝛ non eam inuẽient ꝛ desiderabũt mori ꝛ fugiet mors ab eis. Et hoc modo exponit hiero. passum istum. Non uidebit Hic consequẽter declarat secũduꝫ ex hoc enim q; homines mundani uident iustos ꝛ iniustos sapientes ꝛ stultos similiter mori. reputãt q; non sit alia uita post mortez in qua isti pmientur ꝛ illi puniantur. ꝛ hec est occasio currendi ad uicia sine freno. unde ꝛ in psona taliũ dicit sapiẽ.

.v. Ex nihilo nati sumus. ꝛ post hec erimus tanq̃ si non fuerimus. ꝛ postea cõcluditur. Uenite ergo ꝛ fruamur bonis que sunt ꝛ subdit. Nullũ pratum sit quod nõ pertranseat luxuria nostra ꝛ per consequẽs tales ponunt finem suum ultimuꝫ in uita ista. nec per consequens post mortem querunt aliquid nisi q; remaneant in horum memoria. sed ad penam inferni deueniunt per talia ergo secũduꝫ istam sentẽtiaꝫ dicitur hic non uidebit interitũ scilicet gehenne cum uiderit sapiẽtes morientes simul insipiẽs ideſt homo carnalis eo q; uidet sapientes qui sunt iusti. ꝛ insipientes qui sunt iniusti similiter mori ꝛ relinquẽt alienis diuitias suas trãseũdo de uita presenti. quia sicut iniusti non portant secuꝫ diuitias suas. sic nec iusti ꝛ sepulchra eoꝝ in hebreo ꝛ in translatõe hiero. iuxta hebreuꝫ habet ꝛ interioza eoꝝ ꝛ in ideꝫ redit. quia sepulchra fit intra terraꝫ. ꝛ ideo sepulchra sunt interiora habitacula mortuoꝝ. domus illoꝝ in eternũ reputãt eiꝫ isti q; iusti ꝛ iniusti post mortez nihil habeant in se. nisi q; cadauera eoꝝ in sepulchris remanẽt absq; alia resurrectiõe futura. ꝓpter quod querũt ppetuari q̃tuꝫ possunt in uita ista faciendo alia a d eoꝝ famã post mortez. Unde subdit. Tabernacula eoꝝ in pgenie pgenie faciũt eiꝫ aliqua magna ꝛ fortia edificia que possunt pmanere in multis generatiõibus. ut sic in illis remaneat eoꝝ fama. Ideo subdit. Uocauerũt nomina sua ideſt q̃ste runt uocari per famã remanẽtez in terris suis quia homo magis curat de fama in uita. ꝛ post uitam in terra ꝓpria q̃s in aliena. Simile legit secũdo reg. xviij. de absolon. Porro absolon erexerat sibi titulum cum adhuc uiuerat. dixerat eiꝫ nõ habeo filium in quo scilicet maneat memoria mei. ꝛ ex hoc erit monumẽtuꝫ nominis mei. Huiꝰ aũt erroris causa subditur. Homo cum in honore esset nõ intellexit bonor hominis cõsistit in hoc q; factus est ad imaginẽ dei capax ipsius per cognitionez ꝛ amorez. ꝛ sic ordinatur ad

beatitudinē eternam. quā homo carnalis non itelligit ut dictum est. unde subditur ¶cōpatis ē iumētis insipiētibus¶eo q̄ elegit uitam uoluptuasam q̄ uocat̄ uita pecudum. primo ethico¶¶ similis factus ē ill̄ q̄ subtracto honore imaginis nō differt homo a bꝛutis. unde in psona taliū carnalium dr̄ ecc. ij. Unus est interitus homis ¶ iumentoꝝ. ¶ equa utriusq̄ cōditio sicut dicit̄ homo sic ¶ illa moꝛiunt̄. nec habet aliquid iumēto amplius¶ hec uita illoꝝm¶ ideſt ꝓcessus talium in uia p̄senti¶scandalum ipsis¶q̄a facit eos ruere de peccato ī peccatū. ut p̄dictum est ¶ Et postea in oꝛe cōplacebūt¶q̄a iactant se de tali uita tāq̄ assecuti felicitatē homini possibilem. Sed quia non uident nec cōsiderant penā sibi paratam post moꝛtem. ideo subdit̄ ¶Sicut oues ¶. s. ducte ad occisionem hoc ignoꝛantes sic ist̄¶in inferno positi sūt¶ post moꝛtem¶ moꝛs depascit eos¶. ī. moꝛs gehenne que semp affliget eos. ¶ ruminabit sicut uermes coꝛꝛodunt cadauer in sepulcro¶ et dominabunt̄¶hic cōsequēter declarat solutionē supꝛa positam quātum ad iustos q̄ non habent timere in iudicio. sꝫ magis letari. ut supꝛa dictum est. ¶ hoc est ꝰquod dr̄¶ Et dominabunt̄ eoꝝ iusti in matutio quando iudex ueniēs sua claritate illuminabit uniuersa que ꝓius erant in nocte. quia tunc clare discernent̄ pi⁹ ab impijs. ¶ isti in beatitudine dominabunt̄. ¶ illi in infernū detrudent̄. ī. subdit̄¶ Et auxiliū eoꝝ¶quod habebāt ab amicis carnalibus in uita p̄senti¶ uetereſcet in inferno¶ quia totaliter cessabit¶a gloꝛia eoꝝ¶supple erat transitus ad maximā ꝯfusionem. Sꝫ q̄a iusti a talibus erūt liberi. ideo subdit̄¶ Uerūtamē deus redimet animā meaꝫ de manu infeꝛi¶. ī. de ptāte eius. loq̄t̄ hic psalmista ī psona cuiuslibet iusti¶ Cū acceperit me¶. s. de p̄nti uita. uel aliter¶ Cū acceperit me¶. ī. me receperit ad suā¶ gratiā¶ Ne timueris¶hic ex p̄dictis ponit̄ q̄dam utilis monitio. s. q̄ homo non turbet̄ seu admiꝛetur cū uiderit aliquos malos in p̄senti ꝓsperari¶ se talibus ꝓiuari. q̄a totū erit oppositum in futuro. Et hoc est q̄ dicit̄¶ Ne timueris¶q̄si miſer ¶ ꝓiuatus oībus bonis¶cū diues factꝰ fuerit hō¶iuēs carnaliter¶ mundane¶ Et cū multiplicata fuerit gloꝛia domꝰ eius¶ ī parētibus ¶ ple¶ Quoniā cū iterierit¶p moꝛtem cito ¶ repente¶nō sumet oīa¶minus dicit ¶ plus signat. s. q̄ nulla poꝛtabit. ī. subdit̄¶ Neq̄ descendet cū eo gloꝛia eiꝰ¶. i. felicitas uite p̄sentis¶q̄a aīa eius in uita ip̄i⁹ būdicet̄¶ ideſt cōmēdabit̄ ab adulatoꝛibꝰ q̄ assistūt talib⁹¶cōfitebit̄ tibi¶te cōmendās¶cū bñ feceris ei¶. i. opatus fueris ad eius lucruꝫ tēporale uel honoꝛem uel aliq̄d simile¶in troibit usq̄ ī ꝓgenies patrū suoꝝ¶descendens cū eis ad infernū. sicut fuit imitatoꝛ paternoꝝ sceleꝝ¶ Et usq̄ ī eternū nō uidebit lumen¶gratie ¶ gloꝛie. q̄a ī inferno nulla ē redēptio. ꝑ hoc autē itelligit̄ oppositū de iustis. s. quod uidebūt lumē gr̄e ¶ gloꝛie eternaliter. Ultimo repetit cām erꝛoꝛis hominū carnaliū cum dr̄. homo cū ī honoꝛe esset nō itellexit¶ ¶ exponat̄ sic pr̄⁹. Ad hoc. n. repetit̄ ut ꝑ hoc itelligat̄ q̄d̄ ē mēoꝛia uerbū dignū. ¶ debꝫ ipsimi in coꝛdibus hoīum. In psal. xlvij. Audite hec. ubi dr̄ in postilla. Sciēdū tamen q̄ secundū augustinū.

Additio.

Æ hac diuersitate opinionum augustini ¶ hiero. circa actoꝛes psalmoꝝm satis dictū est ī additione supꝛa p̄s. primū ¶. xlj. unde ibi uidendum est q̄d circa hoc rōnabilius sit tenendū. Sꝫ circa materiā huius psalmi ingrendum uidet̄ quid tā magnū ¶ ꝓfundum ¶ tam aptum ad itelligenduꝫ uerba legis ¶ ꝓphetaꝝ in hoc psal. cōtinent̄ ut in suo ꝓhemio psalmista tanta ꝓponat ad reddendum auditoꝛes attentos tam ex dicendoꝝm ꝓfunditate dicendo. ¶ Os meū loquetur sapientiā¶quam ex utilitate in agendis cuꝫ dicit¶ ¶ meditatio coꝛdis mei ꝓudentiam ¶c¶ huiusmodi que ī hoc psalmo ꝓhemialiter p̄ter modū commuē psalmoꝝ ꝓponuntur. si autē dicat̄

q̄ causa est¸ huius eo q̄ in hoc psalmo declarat̄ quomō homo debet formidare extremū iudicium ¶ non confidere de mūdanis bonis que potius sunt ꝺdemnanda cum sint modice duꝛationis ¶ huiusmodi que ¶ similia in hoc psalmo apte ꝺtinent̄ hoc nō uidet̄ sufficere quia iā in alijs psalmis p̄teritis ut in psal. Dixi custodiam ¶ etiaꝫ in futuris ꝓut infra patebit de istis multa tradunt̄ ꝓut in locis suis posset uideri. Sed dicēdū ad hoc uidet̄ q̄ ī hoc p̄s clarius ¶ aptius explicat̄ misterium redēptionis xp̄i ¶ hoc inquātum apte tradit q̄ hūanum genus ꝺmuniter tendebat in damnationem infernalem. ¶ hoc cū dicit¸ ¶Sicut oues ī inferno positi sunt moꝛs depascet eos¶quod loquit̄ quasi de comuni lege. Et cum hoc etiā tradit q̄ redemptō ab huiusmōi cōdemnatiōe infernali a nullo est nisi a deo ¶ hoc cum dicit¶ Uerūtamē deus redimet animā meam de manu iferi ¶nnuit etiam q̄ hec redēpti⁹ fiat ꝑ hominem. ¶ hoc cum dicit¶redimet homo ut infra dicet̄. ¶ sic patet q̄ in hoc psalmo tradit̄ illud misteriū a seculis abscōditus de quo apostolus ad col̄. ꝓmo. Misterium q̄ abscōditum fuit a seculis generationibus. nūc manifestū est sanctis. ¶ quia ista tam magna ¶ ꝓfunda ¶ tam utilia toti generi humano tam in credēdis q̄s ī agēdis non sic legunt̄ apte ¶ compendiose tradita ī ꝓpheticis scripturis ueteris testamēti. Idcirco non in merito inuitat ¶ incitat omnes gentes ¶ omnes habitantes oꝛbē cuiuscūq̄s status. ¶ hoc cum dicit¶ Omnes gentes ¶c. quiq̄s terrigene ¶c. ꝓmittens se locuturū sapientiā de diuinis ¸¶ ꝓuidentiam de hūanis. ¶ hoc cum dicit¶ Os meū loquet̄ sapientiam ¶c̄. ¶ de pabolis legis ¶ ꝓphetaꝝ eis apire ꝓpositionē. ¶ hoc cū dicit¶ Inclinabo ad pabolam aurez meā ¶c̄ que omnia ꝓpe ꝑtinent ad misterium redemptionis xp̄i ut pꝫ intuenti ¶c̄. Ex quibus rōnabiliter infert̄ q̄ auctoritas ist⁹ psalmi nō nisi egregio psalmiste israhel ē attribuenda. In eodem psalmo ubi dicit̄ in postilla. Redimet homo. interrogatiue.

Additio.

Ulla rō nec aliquod signū apꝑet in litter¶ hebꝛaica nec latina quare illud quod dicit̄ redimet hō. teneat̄ iterrogatiue. unde melius uidet̄ dicendū q̄ illa uerba intelligunt̄ plane sicut imediate ꝓcedentia ¶ seq̄ntia. Pꝛo quoꝝ intelligentia sciendū q̄ frater in scripturis ꝑter ꝓnez ꝺiunctionis q̄ ꝓuenit ex consanguinitate q̄nq̄s significat societatem uel ꝑticipatōez in bono uel in malo exemplū primi. Oēs fratres estis uos math. xxiij. ca. exēpluꝫ secundi geñ. xlix. ca. Symeon ¶ leui frēs unde quia nullus homo qui sit frater ī crine ꝺmuni humani generis potest redimere q̄a indiget ꝓpiatione pꝛo se. ¶ iō non posset ꝓpie alijs suffragari ꝓut ad hebꝛeos. v. ca. idcirco¶frater non redimet¶ sꝫ hō supple qui non est frater in huiusmōi crimis ꝑticipatione posset redimere. et hoc est quod dicit¶ Redimet hō¶ scilicet ñ frater in crimine sed hō. qua tātuꝫ potestate ¶ auctoritate tal⁹ hō redimat postea declarat dicēs¶ Uerūtamē deus redimet animā meā¶in quo ostendit q̄ hec redēptio facta ꝑ hominē fit uirtute diuina. Consequenter autē declarans quomō frater nō redimat cū subdit¶ non dabit deo placationem suā ¶c̄¶exponat̄ ut in postilla. iterpositum fuit tamen. redimet hō. inter hoc quod ꝑ dixit. frater nō redimet. ¶ hoc q̄ subiungit. nō dabit deo placationē suā. ut excluderet erꝛoꝛē. posset. n. q̄s extimare q̄ ad nullū hominē ꝑtineret redimere ex quo frater nō redimit. In eodē p̄s. ubi dr̄ ī postilla. Homo cum in honoꝛe esset non intellexit.

Additio.

X hoc q̄ hō ē capax dei ꝑ cognitionē ¶ amoꝛē nō ꝺtingit eū nō itelligere sꝫ potiꝰ econtra. unde ipꝛopꝛia uidet̄ expositio postillatoꝛis in hoc uersu. sed potius

uidetur dicendum q̄ honor hic intelligit̄ de honore mundano de quo supra loquit̄ circa principium psalmi dicens. Qui confidit in uirtute sua ⁊c. de quo honore scilz mundano etiam imediate supra loquitur cum dicit̄ uocauerunt nomina sua in terris suis ⁊c. ⁊ talis honor apparens est p pria causa ut homo intelligat quia babūdantia ⁊ amor terenor intellectu excecant humanū. unde ppie dicit homo cuz in honore esset ⁊c. s. humano non intellexit unde ⁊ ꝓpatur iumētis ⁊c. In eod̄ ps. xlviij. ubi dr i postilla. Et auxiliū eor

Additio.

Oc q̄ dicit ueterascet non significat idem quod cessabit ꝑ ut postillator dicit. Nam licet quod ueterascet ⁊ antiquatur ppe interitum ē ut ad hebr. viij. ca. tñ ex hoc nō dicitur cessare. unde ista uerba auxilium eorum ueterascet in inferno a gloria eorum ꝓpotius uident̄ referenda ad auxilium quod homines habere putāt in memoria hominū post eos relicta ad quod ptinet illud quod prius dixerat uocauerunt nomina sua in terris suis quod quidē auxilium licet non statim deleat̄ cū morte tamen ueterascet in ꝓcessu tēporis donec ex toto deleat̄. iuxta illud ecc. primo. Non est mēoria priorum sed nec eorum quidem q̄ postea futura sunt recordatio. uñ sensus est auxilium eor idest hominū q̄ faciunt magna ⁊ fortiora edifitia ut eorū fama ꝑpetuet̄ ueterescet in inferno scilz huiusmodi auxiliū ipis iam in inferno existentibus languet ⁊ ueterascet a gloria eorum hoc est dicere. q̄ licet illa edificia fortia pmaneant in multis generationibus tamen ueterascent a gloria edificantium quia sepe cōtingit esse magna sepulcra ⁊ edificia antiqua quor nomina fabricantiū ignorant̄ ⁊ sic ueterascūt a gloria eor. s. edificantium. Replica.

In psalmo Audite hec omnes gentes. postil. se bene hz expo nens eum de diuino iudicio quō in illo nullus puersus ꝑfidens in uirtute sua ⁊c redimi poterit neq; p fratrē neq; per se Burgensis exponit de misterio redēptionis xpi. siue ꝓtinuatione littere ⁊ ut ꝓpositum suū elaborare accepit nomen fratris ualde extranee ut ille dicat̄ frater a licui⁹ q̄ participat cum eo in crimine q̄ acceptio nimis exortata est. nec probatur per ꝓcordantiam per eum adductam gen. xlix. quia symeō ⁊ leui non dicunt̄ ibi fratres rone criminis. sed rone germinis. q̄ uis eorum posteri fuerant futurum crimi nosi ut ibi dicitur. nec sonat catholice q̄ burgen. hic ptendit. pretendit. n. q̄ frater q̄ iustus est redimere potest prauū hic descriptum uidelicet cōfidentem in uirtute sua ⁊ in multitudine diuitiar suarū gloriant ē ⁊c. patet a contrario sensu q̄ argumentuz burgen. sepe grandipendit. arguitur. n. sic frater particeps in crimine nō redimet. igit̄ non particeps in crimine sz innocens redimere potest. ꝓsequens uidetur falsum etiā de xpo q̄ redimit talem prauum iudicio diuino damnatū. quia effi catia sue redēptionis respicit patiens dispositum quale non est id quod hic describitur. Bene igit̄ dicit postillator q̄ liȝ redimet homo debet exponi interrogatiue ut sensus sit ex quo frater non redimet. an forte homo redimet se quasi d. non. iō sequit̄ non dabit deo placationē ⁊ ꝑcium redemptionis anime sue quia est extra statum merendi. sed laborabit in eternū. idest affligit̄ ⁊ uiuet adhuc in finem. q̄ ⁊ si desiderabit mori mors effugiet ab eo Et hoc modo etiam beatus hiero. exponit hunc passum. Cui burgen. sine ratiōe audet se opponere. Notat etiam burgen. postil. exponentē illum passum homo cū in honore esset non intellexit. de honore sublimi ⁊ spūali q̄ ad imaginē dei creat⁹ Burgen. autez exponit de honore mundano excecante ne intelligat. Sed non uidetur ꝓphetam honorem mundanū sic grā dipendere ut dicat hominē in eo esse sed potius uideri esse. sed loquitur de uero honore de quo supra. gloria ⁊ honore coronasti eum ⁊c. ⁊ cum carnalis homo de quo hic sermo. illum uerum honorem nō aduertit. dicit̄ non intelligere qui tamen ad hoc creatus fuerat ut itelligeret rōe imaginis. subtracto enim honore imaginis non differt a brutis. ideo dicitur similis factus iumentis. subtracto aūt honor mūdano adhuc remanet homo ⁊ sepe a bestia litate reuertit̄ ad rationem. Nec ē alic⁹ ponderis q̄ burgen. dicit de ueterascere quia idem est cum dicto postil. posita enim resolutione per tempus cessat quod uetera scit ut uult postillator.

Eus deor dominus locutus ē huic psalmo i hel z o ⁊ in trā slatione hiero. ꝓponitur talis titulus Psalm⁹ asaph Et secundum augustinū attribuit̄ ei solū sicut cantori. quia fuit unus de ꝓncipalibus cātorib⁹. ut habet̄ ꝓmo pali. dauid āt sicut actori. Secundum uero hiero. ⁊ omnes hebreos qbus in hoc magis assentio. asaph nō fuit tantum cantor sed etiam ꝓpheta. ⁊ fecit hunc psalmuz ⁊ plures alios ut uidebit̄ infra. De materia uero huius psalmi dicunt aliqui doctores catholici q̄ psalmus iste loquit̄ de datione legis in mōte synai. ad quem uenit dominus in terrore tonitrui ⁊ uulgoris. ut habet̄ exo. xix. Sz cōtra hoc uidet̄ q̄ a i ꝓncipio hui⁹ psalmi dr. Deus deor dominus locutus ē. ⁊ uocauit terrā. a solis ortu usq; ad occasum. et ibi ē finis primi uersus in hebreo ⁊ i trā slatiōe hiero. iuxta hebreū. Ad dationem aūt legis mosayce nō uocauit dominꝰ habitatores terre a solis ortu usq; ad occasū. sed tantū populū iudaicū cui sola data ē lex illa eo q̄ xps de populo illo secūdū carnem erat nasciturus. ut dictum fuit in ꝓncipio exodi. Item in hoc psalmo nō fit mentio de monte synai in quo data ē lex mosayca. sed solum de monte syon i quo data fuit lex euangelica. quia xps ibi docuit ⁊ sup apostolos spiritūsanctum misit ad confirmationem euangelice legis. ideo dicit̄ hic. Ex syon species decoris eius. Item in hoc psalmo fit mētio de reprobatione sacrificior ueteris legis. secundū q̄ dicit̄ infra. Non accipiam de domo tua uitulos. ⁊ postea. nūq̄d māducabo carnes taurorz. In datōe uero legis i mōte sinai non fuerūt reprobata ueteris legis sacrificia. sed magis instituta ⁊ approbata. ꝓpter quod dicit rabi salo. hebreus q̄ iste psalmus loquit̄ ad litterā de rege messia idest xpo cuius aduentus erit manifestus quia tunc fiēt multa mirabilia uirtute di uina inter que ut dicit erit unum. s. q̄ oēs iudei per orbem dispsi. quasi in momēto cōgregabunt̄ ad ipsum in iherusalem. secundum hoc exponit quod subdit̄. Congregate illi sanctos eius. ⁊ sic consequenter applicat litteram ad suū ꝓpositum. O mittatur igit̄ opinio eius quātū ad hoc q̄ cōtinet falsitatis. s. q̄ crist⁹ uēturus sit in mundū. ⁊ iudei congregandi ad ipsum ⁊ accipiat̄ id quod est ueritatis. s. q̄ iste psalmus loquit̄ ad litterā de rege messia qui est xps dominus. Et diuidit̄ in duas partes. quia ꝓmo describit̄ aduentus xpi secundo uirtus sui euangelij ibi. Audi populus meus. ꝓma in duas secundum duplicem xpi aduentum. s. in carnem uel mūdum. ⁊ ad iudiciū. Et primo agit̄ de ꝓmo secūdo de secundo ibi. Deus manifeste ueniet. Circa primū sciendum q̄ dij aliquando in plurali dicunt̄ in scrptura ꝓphete ⁊ homines sancti. quia ꝑ alijs sunt participes deitatis. ⁊ hoc modo dicitur infra psalmo. lxxxj. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes. secundum q̄ exponit saluator iohan. undecimo ca. dicēs. Illos dixit deos ad quos sermo dei factus est. Secundum hoc igitur dicitur hic Deus deorum dominus idest ille qui est unus uerus deus. ⁊ dominus dominorum idest sanctorum ꝓphetarum. Licet enim sit dominus omnium generaliter. tamen istorum ē dominus specialiter. inquantum obediunt ei sicut fidelis seruus dño suo Locutꝰ ē. s. i būamtate ꝑ nobis assūpta. uñ dicit

iohā.viii. Principium q̄ ⁊ loquor uobis ⌊Et uocauit terram ☉ solis ortu usq; ad occasum ⌋Hic est finis uersus ut p̄dictū ē. ⁊ est sensus q; uocauit habitātes in terra ab ortu solis usq; ad occasum. ad euāgeli cam legem per se ⁊ per apostolos quos misit in mundum. secundum q; dicit psal xviij. In omnem terram exiuit sonus eo rum ⁊c. Lex aūt mosayca fuit data tantuz uni populo. scilicet iudaico ⌊Ex syon spe/ cies decoris eius ⌋cristus enim docuit euan gelium in monte syon. ⁊ ad eius cōfirma tionem ibidem spiritum sanctū super apo stolos misit. ex quo facti sunt constan tes ⁊ loquentis omnibus linguis. ut inde exirent ad predicandum in diuersis parti bus orbis. sicut p̄dictuz fuerat ysa.ij. De syon exibit lex ⁊ uerbum domini de ihe/ rusalem. Et hoc est quod dicitur hic ⌊ Ex syon species decoris eius ⌋quia puritas le gis euangelice inde deriuata est ad alias partes terre ⌊de⁹ manifeste ueniet ⌋Hic ⁊ sequenter agitur de aduentu ad iudicium qui erit ualde manifestus secūdum q; dicit saluator math. xxiiij. Sicut fulgur exit ab oriente ⁊ patet in occidente. ita erit ad uentus filij hominis. ⁊ hoc est quod dicit ⌊Deus manifeste ueniet ⌋ quia deus in hu mana natura apparebit in iudicio in qua fuit iudicatus coram pylato. sed appare/ bit in forma gloriosa ⌋omnib⁹ manifesta ⌊⁊ non silebit ⌋quia p̄fert sententiā ⁊tra impios dicens. Ite maledicti ⁊c. ⁊ p iustis dicens. Uenite benedicti patris mei ⁊c. ut habet math. xxv. ⌊Ignis in conspectu ei⁹ exardescet ⌋ hoc dicitur de igne flagra/ tionis qui precedet ante aduentum iudi cis ⌊Et in circuitu eius tempestas ualida ⌋ intantum q; admirabit omnis creatura. ⌊Aduocauit celum desursum ⌋ quia angeli cum eo descendent ad iudicium. secundum q; ipsemet dicit math. xxj. Filius homis ueturus est in gloria patris sui cū āgelis suis. ⁊ tunc reddet unicuiq; secunduz opa sua ⌊Et terrā ⌋quia ad p̄ceptum eius moz tui de terra resurgent iohan. v. Oēs qui in monumētis sunt audient uocē filij dei.

⌊Discernere populū suū ⌋tunc. n. discernē tur pij ab impijs sicut segregāt oues ab edes. Et ibunt impij in supplicū eternuz iusti aūt in uitam eternā. ut habet math. xxv. ió subdit ⌊ Congregate illi ⌋. i. xp̄o ⌊sanct⁹ eius ⌋sicut mēbra capiti. ⁊ dirigit hoc uerbū ad angelos sanctos q; erūt ex/ ecutores diuini iudicij in hoc ⌊ q; ordinant testamentū eius sup sacrificia ⌋ duplex aūt est testamentū. s. uetus ⁊ nouum. In ueteri aūt fuerunt multa sacrificia. q; ipfecta. In nouo aūt est unum perfectissimū i quo xp̄s immolat. s. eucharistia. quod institutuz est a xp̄o quātum ad id q; est essentiale. Sed circa solemnitatem hui⁹ sacrificij mlt̄ ta sūt ordinata a sanctis patribus non te stamēti. ⁊ eodē modo fuit de sacrificijs ue teris legis ⁊ sanctis p̄ribus illius tēporis ⁊ isti patres ⁊ illi xp̄o agregabunt ⌊ Audi populus ⁹ ⌋Hic cōsequēt describit uirt⁹ euā gelij q̄ consistit p̄cipaliter in duobus. s. i actoris conditione. ⁊ sacrificij oblatiōe q; per cōditionē actoris omnia uera p̄bāt Et ad sacramentū eucharistie oīa sacra/ menta noue legis ordinant. Primo igit ponitur p̄mū. secundo secundū ibi. Non i sacrificijs. Circa p̄mum sciendum q; p̄o p̄ia conditio xp̄i qui est actor euangelii ē q; deus ē ⁊ homo uerus i una p̄sona. Un̄ dicit leo papa. paris enim piculi est si in filio dei uera humanitas. aut patris nege tur equalitas. humanitatem declarauit i ter homines conuersando in natura passi bili. Deitatem aūt uerbis ⁊ factis ostēdē do. Et hoc est q; dicitur hic in persona xp̄s. n. i p̄sona p̄pa p̄dicauit filijs ⁹ israel eius ⌊Audi populus meus ⁊ loquar israel ⁊ si aliquando alis p̄dicauit ⁊ samarita nis. tñ hoc fuit ita raro q; p̄o nihilo re/ putatur respective. p̄opter quod dicit mathei decimoquinto. Non sum missus nisi ad oues que perierunt dom⁹ israel. ⌊Et testificor tibi ⌋uerbis ⁊ factis ⌊ q; deus deus tuus ego sum ⌋ deitatem autem testi ficatus est uerbis iohā. x. Ego ⁊ p̄ me⁹ unū sum⁹ ⁊ i mltis alis locis. Sil'r factis faciēdo miraculū p ipū tanq̄ p̄pa ptāte

q; est solius deitas. sed dicit ⌊ deus tuus ⌋ quia naturam humanam deitati unitam assumpsit de populo israhel. q; a beata uir go descendit de semine dauid. p hoc aūt q; actor euangelij declarauit suā deitatē. fir mitatē dedit uerbis ⁊ factis suis ⁊q̄ in euā gelijs ⁊tinent cum a deo qui est ipa ueri tas nō possit tradi aliq⁹ falsitas ⌊nō in sa/ crificijs ⌋Hic ⁊sequēter ostēditur euange lij uirtus quātuz ad eucharistie sacrificiū ⁊ p̄mo declarat p̄positum. Secūdo decla/ ratur ītentū ibi. Intelligite hec. Prima in duas. q; a p̄mo ponit sacrificiorū ueteris legis euacuatio. Et secūdo sacrificij noue legis stabilitio ibi. Immola deo. Circa p̄mū sciendū q; sacrifitia ueteris legis habue/ runt cursum usq; ad mortē xp̄i. sz extunc fuerunt mortua. poterāt tamen seruari usq; ad publicationē euangelij. oū tamen boies nō ponerent ibi fidem. post publica tionē aūt euangelij sūt mortifera. dicit ergo ⌊Nū in sacrificijs ⌋. s. ueteris testamē ti ⌊arguam te ⌋tanq̄ reprehensibilē si omit tam. ⁊ hoc a tēpore passionis. quia usq; tunc offerenda erāt ex ⁊ dei obedientia. ⌋Ho locausta aūt tua in ⁊spectu meo sūt semp in hebreo ⁊ in trāslatione hiero. habetur ⌊Et holocausta tua cotā me sunt semp ⌋et secūdum q; dicit rabi sa. ⁊ bene rōne hui⁹ copulatiue ⁊ -lij non quod est in p̄ncipio uersus hic resumit. ⁊ ē sensus ⌊ Et holo/ causta tua nō sunt coram me semp ⌋. i. de cetero non sunt mihi accepta. Et hoc mō loquit scriptura psalmo p̄cedenti ubi dz. Nō habit deo placationem suā. ⁊ preciuz redemptionis anime sue ⁊ subtelligitur si/ militer non habit ut supra dictum est ⌊ nō accipiā de domo tua uitulos ⁊c ⌋q̄si diceret sicut sacrificia ueteris legis nō sunt mihi amplius accepta ratiōe obedientie. ita nec ratione indigentie nec a pte animalium tuoz quasi eis indigeam qa oīa aialia tā domestica quā siluestria mea sūt ⌊ Cogno ui omnia uolatilia celi ⌋hoc dicit quia de a liquibus aubus fiebāt sacrificia. s. de tur turibus columbis. ⁊ passeribus ⌊⁊ pulchri/ tudo agri mecum est ⌋quia fiebant oblatio

nes in lege de frugibus ⌊Si esuriero non dicam tibi ⌋. i. si ita esset q; esurirem non oporteret q; a te aliq̄d peterez. cum omia potestate mea habeam. Sz quia sicut de⁹ non indiget talibus p̄pter defectum rei sic nec ex conditione sue nature cui repu/ gnat comedere ⁊ bibere inquantum deus ideo sequit ⌊ Nūquid māducabo ⁊c ⌋quasi diceret non ⌊ Immola deo ⌋Hic ⁊sequenter describit sacrificij noue legis stabilitio. ⁊ p̄mo immolatio huius sacrificij ⁹cipitur secundo minister indebitus excludit ibi. Peccatori. Circa p̄mū sciendum q; xp̄us instituendo eucharistie sacramentum sil' p̄cepit huius sacrificij exercitium. secūduz q; dicitur luc. xxij. ⌊Cum dixisset hoc est corpus meum quod p̄ uobis tradet. stati subditur. hoc facite in meam ⁹memoratio nem. Et hoc est quod dicitur hic ⌊ Immola deo sacrificium laudis ⌊. i. sacrificium eu/ charistie q; immolat laudibus diuinis ⌊ Et redde altissimo uota tua ⌋ que p̄misisti in baptismo ad omnes catholicos. ⁊ in susce/ ptione sacri ordinis. uel p̄fessione religio nis quantum ad clericos ⁊ religiosos. q̄si diceret sine istis sacramentū eucharistie ñ recipetur digne a laycis ⁊ ab inferioribus nec administraretur digne a ministris ⁹ec clesie ⁊ superioribus. ideo subditur ⌊ Et in uoca me ⌋si feceris ista ⌊ In die tribulatiōis ideſt temptationis ⌋⁊ eruam te ⌋ quia sicut dicitur primo coz. x. Fidelis est deus qui ñ pacietur uos tempt⁹ri ultra id quod po testis. Sed faciet cum temptatione ⁹uen/ tum ut possitis sustinere ⌋ Et honorifica/ bis ⁹me ⌋oigne recipiēdo uel administrādo sacramentum eucharistie ⌊ peccatori ⌋. Hic consequenter minister indebitus exc'udi/ tur cum dicitur ⌊ Peccatori autem ⁹dixit deus ⌋ipsum repellendo ⌊ Quare tu enar/ ras iusticias meas ⌋ euangelium in missa recitando uel exponendo ⌊⁊ assumis testa mentum per os tuum ⌋ quia epistole ⁊c. q̄ secuntur uel dicuntur in missa accipiunt p̄o maiori parte de ueteri uel nouo testa/ mento ⌊ Tu uero odisti disciplinā ⌋ mādata supioz ⁹tempnēdo. ⁊ etiā mea. ió subdit.

Proiecisti sermões meos retrorsuz ꝗquod explicat magis in particulari dicens. ¶Si uidebas furem currebas cum eo ꝯ furto eius participādo uel exemplo illius furtū aliud cōmittendo. sequendo cōcupiscētiaz oculoꝝ. ¶Et cum adulteris portiōez tuam ponebas ꝯsequēdo concupiscētiaz carnis. ¶Os tuum habūdauit malicia ꝯ idest malis uerbis ⁊ supbis sequendo supbiam uite. unde seqt. ¶Et lingua tua cōcinabat dolos ꝯ in hebreo habet ¶ blasphemiā ꝯ pecca tuz eniz blasphemie pcedit ex magna ela tione supbie. secunduz aūt litteram nostrā istud refert ad deceptionē proximi. cum dicit. ¶Et lingua tua cōcinnabat dolos ꝯ idest colorabat falsa ⁊ mendacia ad proxi mi deceptionē. ¶Sedens aduersus fratrē tuum loquebaris ꝯ falso accusando eum in iudicio. uel calūnioſe ipsum obiurgādo. ¶Et a uersus filium matris tue ꝯ idest ad uersus catholicū. ecclesie matris tue filiū ¶ ponebas scandalum ꝯ prebēdo ei occasiōez ruine ex uerbis tuis malis ⁊ factis. scan dalum enim est. dictum uel factum minus rectum prebens alteri occasionē ruine. ꝙ aūt omnia mala ista pdicta sint in multis ecclesie ministris tam clericis ꝙ etiaz re ligiosis malis apparet ad sensum. ex hoc prebent laicis ⁊ simplicibus materie scan dalu. ¶ hec fecisti ⁊ tacui ꝯ quia deus mala nostra non statim punit. sed frequenter differt secunduz ordinem sapientie sue. ⁊ ideo uidet malis ꝙ non debeat alias pu nire. ꝯ ideo subdit. ¶ Existimasti inique ꝙ ero tui similis ꝯ idest ꝙ nō displiceant mi bi peccata tua eo ꝙ nō statim punio ipsa sed expecto tempus debitū. ideo subdit ¶ arguam te ꝯ saltem in morte ¶ ⁊ statuam cō tra faciem tuam ꝯ per remorsum ꝺscientie tue qui est magna pena in dānatis. ꝓpter quod uocat uermis conscientie mordens ⁊ corrodens continue. ℣ Isa. lxvj. Uermis eoꝝ nō morietur. ⁊ ignis eoꝝ non extin guet. ¶ Intelligite ꝯ illic ultio ponit intenta cōclusio. ꝙa pdicta ad hoc sunt inducta ꝙ mali ante mortē corrigant. ⁊ sic per sa cramētuz eucharistie quod dicit uiaticuz ad patriā reducāt. ⁊ hoc est quod dicit. ¶ Intelligite hoc qui obliuiscimini deum ꝯ eius mādata contēnēdo ¶ ne qñ rapiat ꝯ sci licet uos de ꝓsenti uita ¶ ⁊ non sit qui eri piat ꝯ ꝙa in iferno nulla est redēptio ¶ sacri ficiū laudis ꝯ scilicz eucharistie. ut dictū est ¶ honorificabit me ꝯ si ꝓmissa debita peni tentia recipiat ⁊ administret ¶ ⁊ illic iter quo ostēdā illi ꝯ in uirtute hui⁹ sacrificij ¶ Salutare dei ꝯ idest uita beata ī qua est sa lus nostra ad quā nos pducat ꝛc̄.

In ps. xlix. Deus deoꝝ ubi dicitur in postil. Et lingua tua cōcinabat dolos.

·Additio·

In bibliſs hebraicis correctis non dicit ibi blasphemiā. nec aliqua dictio ad eam ptinens sed ponitur ibi quedaz dictio que ꝓprie significat dolum in singulari uel fraudem.

In eodem ps. ubi dicit in postil. Sacri ficium laudis eucharistie.

·Additio·

Illic iter ꝯ glo. illic. idest ī sa crificio laudis est iter. ꝙa hoc sacrificiū ē iter ad deū. hec in gl. que uidet magis ꝓprie bu ius littere. Et notāduz ꝙ ꝓut dicit iob. xxiij. ca. Xps ē uia ueritas ⁊ uita. que tria per ordinez innuūtur in hoc ꝙ dicit ¶ Illic est iter quo ostēdā illi salutare dei ꝯ In hoc eiz ꝙ dicit ¶ illic est iter ꝯ ostēdit ꝙ ibidez est uia. ut dictū est. cū aūt subdit ¶ quo ostē dā illi ꝯ innuit ibi esse ueritas. id eiz quod uere ostēdit nō nisi ueritas ē. cū āt seqt ¶ salutare dei ꝯ intelligit uita scilicz beata in qua est uera salus. ⁊ sic ps. in pdictis uer bis manifeste inuit ꝙ in sacrificio laudis scilicz in eucharistia est realiter ipse xps. qui est ueritas uia ⁊ uita ꝛc̄.

Miserere mei deꝰ. Huic psal. pmit tit tal titulꝰ in hebreo ⁊ trāsla tione biero. ⁊ de cetero per talē modū loqndi itelligat trāslatio

biero. iuxta hebreum. ut breuius scribat ad uictoriam ps. dauid cum uenit ad eum nathan pphēta quādo intrauit ad bersa bee. Circa quod sciendum ꝙ hoc nō fuit immediate post adulteriuz ꝯ cum bersabee sed quādo post mortez urie dauid accepit in uxorem bersabee. tunc enim uenit na than ad arguendū dauid. ut habet secū do reg. xij. ⁊ tunc dauid peccatuz suum re cognoscens dixit. Peccaui dño ⁊ de peni tentia illa fecit psalmū istuz. Et sic patet actor ⁊ materia huius psalmi. Qui diui dit in duas partes. ⁊ in prima dauid pe tit culpe remissionē. In secūda gratie re stitutiōez. ibi. Asperges me. Licet aūt ista duo sint idem re. quia nō remittitur pec catum nisi per gratiam iustificantē. diffe runt tamen ratione. quia remissio culpe respicit maculam que abiscit. iustificatio gratiam que acquirit. Prima in duas. ꝙa primo ponitur imploratio remissionis. se cūdo adhuc inducit allegatio multiplicis persuasionis. ibi. Quoniaz iniqtatez ꝛc̄. Circa primuz dicit dauid ¶. Miserere mei deus secundū magnaz misericordiā tuaz ꝯ secundū aug. misericordia miseris necessa ria est. Et ideo dauid implorādo magnā misericordiaz confitet suam magnaz mi seriam. ⁊ in hoc ostendit culpe sue grauı tatem. ¶ Et secunduz multitudinē misera tiōuz tuaꝝ ꝯ implorando miseratiōuz mul titudinē. ostēdit sue culpe multiplicitatē. quia primo peccauit adulterando. secūdo peccatum suum celare uolendo. tertio in modo celandi. quia uolebat introducere falsuz heredem ꝯ inducens uriam ad dormi endum cum uxore sua. ut sic puer conce ptus de dauid asseriberet urie. Quarto in hoc ꝙ non potens hoc facere uriam fi delissimū militē suū fecit occidi ꝓditorie. Quinto quia occasione mortis ipius plu res alij de seruis dauid fuerūt mortui. ut habet secūdo reg. xj. ¶ Amplius laua me ꝛc̄. ꝯ In hoc enim ꝙ petit ampliorē lotiōez ⁊ mūdatiōez. ostendit peccati sui diurnita tem. macule enim in uestibus recēter con tracte de facili abluūtur. sed ueteraте de difficili. A tempore aūt quo dauid cōmisit adulteriuz cum bersabee usq; ad reprehen siōez per nathan transiuit annus uel cir citer. quod patet ex hoc ꝙ puer quez con cepat bersabee de dauid iam erat natus. unde ⁊ dixit sibi nathan. filius qui natus est tibi morte morietur. ¶ Quoniā iniqtatē ꝛc̄. ¶ Hic ꝺsequēter inducit psuasio ad im petrandā dictam remissiōez. Et prima ac cipit ex parte uere penitētie ipsius da uid. ꝓpter quā deus peccata remittit. Et hoc est quod dicit. ¶ Quoniā iniqtatē me am ego cognosco ꝯ quasi diceret. miserere mei. quia iniqtatē meam tanq; uere peni tens recognosco ¶ ⁊ peccatuz meum cō tra me est semp ꝯ. idest horridum mihi est si cut aduersarius existens cōtinue cōtra me presentialiter. Secūda ratio accipitur ex parte ueritatis diuine ad quā pertinet im plere quod pmisit. Promiserat aūt deus dauid ante peccata pdicta ꝙ firmaret re gnū eius ad posteros. ⁊ ꝙ filius suus ed̄i ficaret templū dñi. quaz pmissiōez multi dicebant impeditā ⁊ frustratā ꝓpter uric occisionem. ꝓpter quod dauid ad peccati sui remissionē allegat dicte pmissiōis im pletionem fiendam dicens. ¶ Tibi soli pec caui. ꝯ scilicet tanq; iudici ⁊ punire poten ti. Peccauerunt enim contra uriam ⁊ ali os occasione huius interfectos. tamen quia erat rex non habebat iudicem ⁊ su periorez qui posset eum punire nisi deuz ¶ ⁊ malum coram te feci ꝯ ⁊ subintelligitur. remitte mihi ¶ ut iustificeris in sermoni bus tuis ꝯ. idest ut promissio tua mihi fa cta impleatur ꝓut decet tuam ueritatez ¶ ⁊ uincas cuz iudicaris ꝯ faciendo cōtrariuz illius quod de te iudicat a multis. scilicet tua promissio mihi facta sit retractata. In hebreo habetur. ⁊ mundaberis cum iudicaris. idest apparebis mundus adim plendo promissum. cum tamen de te a ma lis iudicetur ꝯ contrariū modo pdicto. Ter tia psuasio accipit ex humana fragilita te ex qua peccatū ei⁹ rmissibile. nō sic āt peccatū angeli ī quo nō est tal fragilitas. ⁊ hoc est quod dicit. ¶ Ecce eiz in iniqta

tibus conceptus sum. ¶quia homo descendens ab adam per carnalem generatiõez in unione anime ad corpus contrahit originale peccatũ quod est ad peccata actualia inclinatiuũ ratione fomitis remanentis etiam in illis qui mundati sunt ab originali in ꝯtuz est culpa.¶ in peccatis cõcepit ꝛc. ¶repetitio est eiusdem ad maiorẽ expzessionẽ. Quarta autẽ persuasio accipitur ex diuina uirtute. ꝛ est eadem cum secunda. Repetit tamen hic sub alijs uerbis eo ꝙ est efficaciox alijs. sicut cõmuniter fit in persuasiõibus ꝙ ratio magis efficax sub alijs uerbis pluries replicatur. Dicit ergo.¶ Ecce eniz ueritatem dilexisti. ¶tu qui es ipa ueritas. quasi dicerz ex consequenti decens est ꝙ pmissiones tue iustificent'.¶incerta ꝛ occulta sapiẽtie tue manifestasti mihi. ¶ad occulta eniz diuine sapientie pertinent futura cõtingentia. de quib⁹ erat pmissio ipsi dauid facta de successione regni in filijs.ꝛ de descẽsu regni xp̃i de semĩe eius. ꝯsi diceret.decz¶ut ista impleant'. que nõ implerent' nisi peccatum mihi remitteres.¶ Asperges. ¶Hic consequenter petit dauid gratie restitutionem. Et pzimo ponitur sua petitio.secundo ad hoc inducit' multiplex psuasio. ibi, docebo iuiquos. Pzimo ergo petit gratiam iustificantez dicens.¶ Asperges me dñe¶. ideſt aspergas. ¶Hebzei eniz non habent optationũ modũ.sed pzo eo utuntur futuro indicatiui.¶ysopo ꝛ mũdabor. ¶loquitur de mũdatiõe spirituali per modum emũdationis corpzalis. quia emuudatio lepzosi ꝛ contaminati ex tactu mozticini fiebat cum ysopo. ut habetur in leuitico.ꝛ in hoc confitetur dauid se incurrisse lepzam ut mozte spirituale.¶ lauabis me¶. ideſt laues me aqua tue gratie. de qua dicitur ezech. xxxvj. Effundaz super uos aquam mundaz ꝛ mundabimini ab omnibus inquinamẽtis uestris.¶ ꝛ super niuem dealbabor.¶quia dealbatio spiritualis maioz est corpzali ꝛ melioz.quia ibidem est esse maius ꝛ melius ꝯto spiritualia corpzalibus pferunt'. Secundo petit dauid spiritũ ꝓphetie qui ab eo recesserat ꝓpter peccata ꝓdicta dicens.¶ Auditui meo dabis gaudium¶. ideſt deo gaudium auditui meo per hoc ꝙ facias me audire auribus mentis reuelationes tuas sicut ante.¶ ꝛ exultabũt ossa humiliata¶. ideſt tanta erit exultatio in mẽte mea ꝙ redũdabit ad corp⁹ meuz in terra humiliatũ.quia ex penitẽtia dauid iacuit in terra.secundo reg. xij.¶ Auerte faciem tuaz a peccatis meis.¶ ut non aspicias ea amplius ad punĩẽduz.¶ ꝛ omẽs iniqtates meas dele¶sicut delent' scripture de q̃bus non curat'.ꝛ quia hoc nõ potest fieri sine gratia iustificãte.ideo repetit petitionez iam positam de iustificatiõe per gratiam sicut effectuose petẽtes replicãt suas petitiões. ideo dicit'.¶ Coz mundũ crea in me deus.¶ ꝛ dicit crea quia gratia iustificans de potẽtia subiecti non educit' sed in anima a deo creat'.¶ ꝛ spiritũ rectũ¶. ideſt recte tẽdentẽ in deuz.¶ innoua in uiscerib⁹ meis.¶ quod fit per gratie restitutionez. Secũdo repetit petitiõez de gr̃a ꝓphetie dicens.¶ Ne pijcias me a facie tua. ¶subtrahẽdo a me tua secreta.¶ ꝛ spirituz scũz tuuz. ¶scilicet ꝓpheticũ.¶ne auferas a me¶ mihi non restituẽdo. quia adhuc tunc carebat ipso. ideo subdit'.¶ Redde mihi letiam salutaris tui¶. ideſt salutare tuũ me letificãs.¶ ꝛ spiritu pzincipali¶. ideſt spiritusancto.¶cõfirma me¶ p̃seruãdo me a recidiuo.¶ Docebo iniquos¶. ¶Hic ꝯsequenter ad p̃dictã petitiõez impetrãdaz inducitur multiplex psuasio. Et pzima accipitur ex parte boni ad alios deriuãdi. cuz dicitur.¶ Docebo iniquos uias tuas¶. quasi dicerret si mihi petẽti gratiã restitueis hoĩes iniqui ex penitẽtia mea edocti penitebũt ꝛ seqt'¶uias tuas¶. i. mãdata tua.¶ ꝛ impij ad te ꝛc.¶ per p̃niaz. ꝛ dicũt' impij ꝓprie peccãtes ꝯtra deũ. Iniq uero ꝯtra ꝓximuz. tñ frequẽter unũ ꝙ alio accipit'. Secunda psuasio accipit' ex bono quod euenit ipsi dauid deũ laudãdo ex restitutiõe sue iusticie. ꝛ hoc ẽ qđ dicit'.¶ Libera me de sanguinibus¶. i. ad penaz mortis quã incurri ꝓpter effusionẽ sanguinũ urie ꝛ alioz occasione ei⁹ iterfectoz.¶ ꝛ exultabit lingua mea iustitiã tuam¶ videt' ꝙ debezet dicere misericozdiã tuaz. Ad hoc dicendum ꝙ in omnib⁹ dei opibus semp se cõcomitãter misericozdia ꝛ iusticia.ꝛ ideo cum dicitur hic¶ iusticiã tuã¶ subintelligit' misericozdia tempata.ꝛ sic fuit in ꝓposito. quia ꝛz david nõ habuerit tũc penam moztis quam incurreat in ꝓpzia ꝑsona.tñ eã habuit in ꝑsonã filij sui a bersabee nati. ut habetur. ij. reg. xij.cũ hoc eciã persecutionem grauem sustinuit a filio suo absolon contra eum motam in penam huius peccati. sicut dicit' secũdo reg. xij. Suscitabo aduersuz te malum de domo tua¶ Dñe labia mea aperies¶ ideſt aperias¶ ut supza dictuz est. ꝛ in hoc petit dauid restitutionẽ gratie. quia illi soli qui sunt in gratia possũt debite cozaz deo os suum aperire ad ip̃m laudandum. quia non est laus speciosa in oze peccatozis. eccl'. xv. Tertia persuasio accipit' ex ꝓptitudine ipsius dauid ad satisfaciendum. que notat' cum dicitur¶ Quoniã si uoluisses sacrificiuz dedissem utiq¶. ideſt parat⁹ eram ꝛ sum ꝛ facere. Circa quod sciendum. ꝙ sacrificia uetẽris legis non erant accepta de se sed tantuz ex fide ꝛ deuotione offerentium. ꝓpter quod dicitur gen̄. iiij. Respexit dñs ad abel ꝛ ad munera eius. quia non respexit ad munera nisi ꝓpter bona offerentis. ꝛ ideo dauid ante remissionez peccati non erat in statu offerendi. ita ꝙ sue oblationes essent deo accepte. remissio autez peccati acquirit' ex contritione sufficienti. ideo subditur¶ Sacrificium deo spiritus contribulatus ꝛc. ¶quia sacrificia deo oblata non erant accepta nisi precedẽte contritione debita. Quarta autẽ persuasio accipitur ex diuina ueritate. quia deus ante pzomiserat dauid templum edificandum per filium suum nascituz. ut habet' secũdo reg. vij. quod impletuz non fuisset si dauid ꝓpter peccatũ urie moztuus fuisset' secũduz rigozem iustitie. Et quia deceet deum adimplere ꝓmissuz. ideo hoc allegat dauid dicẽs.¶ Benigne fac dñe in bona uolũtate tua¶. i. ꝓcede magis secũdum dulcozẽ misericozdie ꝯꝑ secũdũ rigozẽ iusticie.¶syon¶ ideſt mõti syon. ꝛ que sit illa bona uolũtas ostẽdit dicẽs¶ ut edificent' muri iherusalẽ¶. i. muri tẽpli ĩ iherusalẽ ꝙ filiũ meũ qđ fuit edificatũ in illa pazte ubi ẽ mõs syon. tñ cũ hoc clausit salomõ iherusalez triplici muro. ut dictũ fuit ter tio reg. iij.¶ Tũc acceptabis sacrificiuz iusticie¶. ideſt post restitutiõez iusticie mee. sacrificiũ meũ erit tibi acceptabile. uel potest hoc referri ad sacrificia salomõis oblata tẽplo edificato. quoz acceptatõez deus oñdit ꝙ descẽsũ ignis de celo sup ea. ut habet' secũdo paralip. vij.¶ tũc ꝓponẽt sup altare tuũ uitulos¶. Ex tũc eiz cũ maiozi deuotiõe ꝛ fiducia obtulerũt ibi sacerdotes sacrificia.

In ps. l. Miserere mei deus. Ubi dicit' in postil. licet aũt ista duo sint idezzin re.

·Additio.

X hoc ꝙ culpa nõ r̃mittit' nisi ꝙ gr̃az iustificãtẽ nõ seqt' ꝙ iustificatio per gr̃az ꝛ r̃missio culpe sint idẽ ĩ re ꝓut postil. uidet' arguere sz potiꝰ oppositũ. Naz cũ gr̃a iustificãs sit cã remissiõis culpe seqt' ꝙ iustificatio per gratiã ꝑ se habeat ad remissionẽ culpe sicut causa ad effectum. ꝛ sic seqt' ꝙ differat in re cuz idem non sit causa sui ipsius. Sed ueritas huiꝰ est ꝙ si gratie infusio ꝛ r̃missio culpe secũdũ substãtiaz actꝰ ꝯsiderent' idez sunt. cũ eodez actu deus largit' gr̃am ꝛ remittit culpã. Si uero cõsiderent' ex parte obiectoz sic differũt secũdũ differẽtiã culpe q̃ tollit' ꝛ gratie que infũdit' ꝓma secũde. q. cxiij.

In eodem ps. Ubi dicit' in postil'. Ut iustificeris in sermonibus tuis.

·Additio.

Romissio facta ipsi dauid a deo ante peccatũ de hoc ꝙ firmaret regnũ eiꝰ ad posteros ꝛ ꝙ filiꝰ suus edificarz tẽplũ dñi poterat adipleri

absq; hoc q; deus remitteret dauid culpā quaz incurrerat. Dato eniz q; dauid fuisset eternaliter condēnatus posset ex eo descendere salomon uel alius filius q; edificaret tēplū ⁊ ad posteros descēdere regnuz suum etiaz usq; ad xp̄m. Xp̄s enim ex multis descēdit peccatoribus. ut patet in eius genealogia. Unde hoc quod dicit Ut iustificeris in sermōib⁹ tuis. nō bene intelligēdo exponit ut p̄missio tua mihi facta impleat. put postillator exponit. Sed p̄dicta uerba melius uident exponenda secūduz gloſam que in hoc loco ſic dicit. Precat ergo dauid ut peat. ut ſic impleat quod p̄misit de uenia ingemiscētis dicens. Quacūq; hora peccator igemuerit oīuz iniquitatū eius non recordabor ſi dicerz. ideo me mūda ut iustificeris in sermonibus tuis q̄ que ſunt de p̄missione uenie ingemiscēti ⁊ uincas ideſt uincas eos qui dicūt q; non pceres mihi eo q; grauiter peccauī cū iudicaris ab eis hec in glo. nec mirz ſi deus dicit iudicari ab homie. Nam secūduz glo. deus tante iusticie eſt ut ſe cum hoie uellet iudicari. Unde Ihſa. q̄nto ca. Judicate inter me ⁊ uineaz meā. Si aūt dicat q; sermōes illi de uenia concedenda ingemiscēti fuerūt dicta per ezechielem qui magno tempore fuit post dauid. Ad hoc dicendū q; etiam moyses qui prius fuit hoc idem uidet asserere exo. xxxuij. ca. ubi dicit. Dn̄ator oīe deꝰ misericors ⁊ clemēs ⁊ patiens ⁊ multe miserationis ac uerax qui custodis misericordiam in milia auferēs iniq̄tatē ⁊ scelera atq; peccata ⁊c. quod itelligit circa penitentes. In hebreo aūt ubi nos habemus. ⁊ uincas cum iudicaris. habet ⁊ mundes cum iudicabis. quod magis correspondet ſensui p̄dicto. hoc eſt dicere iustificādo ſeu uerificādo sermōes tuos de uenia cōcedēda peccatoribus. mūdabis peccatores ſcilicet penitētes cum ipſuz iudicabis ⁊c.

In eodez p̄s. ubi dicit in postill. Dicit igit. Ecce enim ueritatē dilexisti.

.Additio.

Ucceſſio regni in filijs dauid ⁊ deſcēſus x̄pi de ſemine eius poterant impleri etiam ſi peccatum non fuiſſet remiſſum ipſi dauid ut dictum eſt. Sed uerba hec. Ecce enim ueritatē dilexisti incerta ⁊ occulta ſapientie tue manifeſtaſti mihi. aliter uident exponenda. ſcilicet ut referantur ad reuellatōez factam ipſi dauid penitenti per nathan p̄phetam dicentez ſibi. Dn̄s transtulit a te peccatuz tuuz. ſecūdo reg. xij. ca. que quidez remiſſio erat incerta multis. immo fere omnes ſcientes gra uitatem delicti ipſius dauid credebāt op poſituz. ſed erat uera ⁊ occulta apud ſapientiam diuinam ⁊ manifeſtata dauid per p̄phetaz. Unde dicit ſic. Ex quo remiſſio peccati mei licet ſit incerta hominibus ⁊ occulta tamen eam mihi manifeſtaſti. Precor ergo ut eam ad perfectuz in publicuz adducas. Unde p̄pie ſubūgit. Aſperges me dn̄e yſopo ⁊c. Nam leuit. xuij. ubi agit de ritu leproſi mundati. quod ſignificat peccatorē cui iam culpa eſt remiſſa. Legitur q; cuz ſacerdos inuenerit lepraz eſſe mundatam facit circa eum quedam cerimonialia inter que cum yſopo aſpergit leproſum illum iam muudatum. ut ibi latius continetur. Ad quem ritum referendo ſunt uerba dauid in hoc loco. quaſi diceret. Ex quo iam manifeſtaſti mihi per p̄phetaz occulta ſapientie tue. ſcilicet remiſſionez peccati mei per quaz ſum uere mūdatus licet occulte iam non reſtat niſi ut ritu ſacerdotali. Aſperges me yſopo ⁊ mūdabor. ſcilicet in publicum.

.Replica.

N pſalmo Miserere mei deus. Burg. de remiſſionis culpa ⁊ iuſtificationis idemptitate uolēs aliq̄d dicere ꝓtra postil. ſeſe iuoluit dicēs p̄mo iuſtificatōez fore cām r̄miſſiōis. Ex hoc arguit q; nō ſūt idē in re q̄a nihil ē cauſa ſui ipſi⁹. Sed illud dictū ſuū nō uidet hz̄e ueritataz. q̄a prior ē de cōi lege r̄miſſio q̄s iuſtificatio.

Ideo uulgo dicit q; expulſio uitij uirtutis meret ingreſſuz. nullū aūt posterius eſt cauſa priōis ut ſic. Dicit secūdo q; eſt idez actus remiſſio ⁊ iuſtificatio quod dictū etiā non uidet uex. quia ſtat q; det gratia ⁊ nō remittat culpa. ſicut in beate uirginis cōceptōe iuxta doctrinā ſcole fratz minoz. Unde de idēptitate ⁊ diſtinctiōe remiſſiōis culpe ⁊ infuſiōis gratie ſiue quo ad actꝰ ſiue quo ad obiecta. grādis diſputatio eſt inter ſcotiſtā ⁊ thomiſtā. uide de hoc ſcotū libro. iiij. diſ. xvi. q. ij. In eodē pſalmo circa paſſuz illuz ut iuſtificeris in ſermōibus tuis cuz poſtil. exponit euz de uerificatiōe p̄miſſoz ſanctoz ipſi dauid de firmitate regni ſui ad posteros ⁊c. Burg. expōit de ueritate ſermonū dn̄i q̄bus dicit quacūq; hora peccator gemuerit ⁊c. Sed replicat cōtra ſe q; illi ſermōes de uenia cōcedēda igemiſcenti fuerūt ezech. longe poſt tēpora dauid dicta. non igit dauid potuit ea exēplariter allegare ideo adducit aliaz auctoritatez de exo. xxxiij. Sed illi ſermōes non ſunt p̄pie dei ſed moyſi. ⁊ ſic eſſz ſenſus ut iuſtificeris in ſermōibus moyſi cuius p̄pie ſunt ut patet in loco allegato. per ideż patet q̄ſtuz ualet quod burg. ſubdit circa uerſuz. Ecce eiz ueritatez dilexisti. Nam ſtante iudicio hoiuz q; ꝓpter gratitatez peccati dauid deus non p̄mittit filium ſuuz regnare poſt ipſum. Nec x̄p̄s naſci ex eius ſemine. Optime locum habet expoſitio poſtill. q; autē hoīes habebant illam opiniōez oſtendit burg. circa pſalmū Domine p̄basti. Allegās ad hoc illud pſalmi. Multi dicūt anime mee non eſt ſalus illi in deo eius.

Uid gloriaris. Huic pſalmo p̄mittit talis titulus in hebreo. Ad uictoriam p̄s. dauid quando uenit doech idumeus ⁊ annūciauit ſauli ⁊ dixit ei. Uenit dauid in domū achimelech. Et in trāſlatiōe hiero. ponit titulus in eiuſdez ſentētie. licet uerba aliquātuluz ſint mutata. de hac ātannūciatiōe habet p̄mo reg. xxij. quia cum ſaul turbatus de hoc q; dauid euaſiſſet manꝰ eius cōqueretur de ſeruis ſuis tanq̄z fautoribus ipſius dauid. Iſte doech dixit ſauli q; uiderat dauid i domo achimelech ſacerdotis. ⁊ q; dederat ei panes ⁊ gladiū adiūgens etiā falſuz secūdū opiniones aliquoz. ſicut modus eſt relatoz. ſcilicet q; achimelech conſuluiſſet p̄o dauid deuz. tamen ⁊trariū uidet mihi p̄babilius. ſcil cet q; conſuluit ſicut ibidez plenius fuit expoſituz. ꝓpter quod ſaul iratus iuſſit ſacerdotes uxores ⁊ parulos eoz interfici. ⁊ ciuitatē eoz deſtrui. cuius iuſſionis doech cuz ſuis ſatellitibus fuit executor. ut ibidem habet. ⁊ de hoc fecit dauid p̄s. iſtuz. Et diuidit in duas partes. quia p̄mo malicia doech arguitur. ſecūdo innocē a dauid oſtēditur. Ut op poſita iuxta ſe poſita magis eluceſcant ibi. Ego autez. Prima in tres. Quia primo dauid arguit doech maliciam. Secundo p̄dicit penam. ibi. ꝓpterea deſtruet te. Tertio oſtendit utilitatis cōſequētia. ibi. uidebūt iuſti. Circa p̄mū dicit Quid gloriaris in malicia quaſi dicat hec eſt peſſima gloria. quia p̄opria eſt illorum qui peccāt ex certa malicia ⁊ habitu. Signum enim habitus generati eſt delectatio in opere. ſecūdo ethicoꝝ. ꝓpter quod dicitur p̄ouer. p̄imo. Qui letantur cum malefecerint. ⁊ exultent in rebus peſſimis qui potens es in iniquitate ideſt potenter exercuiſti iniquitatem ſacerdotes uxores eoꝝ ac paruulos occidendo. ut dictum eſt in hebreo ⁊ translatione hiero. ſic habet Quid gloriaris in malicia potens miſericordia dei tota die ita q; licet tota die quod eſt p̄incipium uerſus ſecundi in translatione noſtra eſt finis p̄imi in hebreo ⁊ translatione hiero. ⁊ eſt ſenſus Quid gloriaris in malicia potens ideſt quid gloriaris eo q; maliciam tuam potenter exercuiſti. in opere ⁊ in ſacerdotum occiſione miſericordia dei tota die ideſt miſericordia dei que tota die ſuſtinet te in uita. debuiſſet te retraxiſſe

a tanta malicia tota die iniusticiã cogita uit lingua tua in hebreo ⁊ trãslatiõe ie/ro. sic incipit uersus iste insidias cogita uit lingua tua tamẽ non mutat̃ senten tia. iste enim doech quasi ꝺtinue insidie/bat̃ dauid ⁊ amicis eius ipsos sauli falso accusando quod erat iniustũ sicut noua/cula accuta fecisti dolum nouacula bene accuta aufert pilos quasi insensibiliter. Doech aũt sic dolositates suas colorabat quod saul non ꝓcipiebat. ⁊ quia faciebat hoc ex habitu q causat delectationẽ in ope. ut dictũ est. ideo seq̃tur Dilexisti maliciã ⁊c. ⁊ patet lr̃a usq; dilexisti oia uerba ꝓcipitatiõis. i. uerba saulis q̃bus precipitãter ꝓcepit sacerdotes occidi ad quod eum induxisti Lingua dolosa ut patet per ꝑdicta ꝓptereа Hic ꝺsequen ter dauid in spiritu ꝓphetico ꝑdicit ipsi⁹ doech penã dicẽs ꝓpterea deus destruet te in finẽ licet modo sis potẽs cũ regẽ euellet te ⁊ emigrabit de tabernaculo tuo aiam de corpore auferẽdo. quod fu it ꝓletũ in mõte gelboe ubi doech iusto dei iudicio iterfecit se. ꝑut dictũ fuit ꝓxi mo reg. altio Et radicẽ tuã de terra ui uentiũ hoc fuit ꝓletũ q̃ dauid fecit in/terfici filiũ doech. in quo sperabat post mortẽ suã manere. sicut in quadã radice remanẽte. ut dictũ fuit ꝓximo reg. ultio ⁊ secũdo reg. ꝓximo Videbũt iusti Hic ꝺsequẽter ponit̃ utilitatis ꝺsequẽtia. q̃a iusti uidẽtes punitionẽ iniquoꝝ ex hoc magis firmant̃ in bono ⁊ ꝺtẽnũt ꝓspe ritatẽ maloꝝ. ⁊ hoc est quod dicit Vi debũt iusti scilicet doech destructionẽ ⁊ timebũt magis offendere deum q̃s an te ⁊ sup eum ridebunt contẽnẽtes eius ꝓspitatẽ ꝓteritã ⁊ dicẽt ecce homo q nõ posuit deũ adiutorẽ suũ ꝑ bona meri/ta sed spauit in multitudine diuitiarũ suaꝝ quas male acq̃siuit sauli adulãdo. ⁊ munera ab illis qui habebãt negocia ri cum rege male accipiendo ⁊ ꝓualuit ad tẽpus quia inter seruus saul erat po tẽtissim⁹. ut habet̃ ꝓximo reg. xxij. in uanitate sua quia ꝓspitas eius trãsiuit uelut umbra. Ego aũt. Hic ꝺsequẽter ostẽdit̃ ipsi⁹ dauid inocẽtia quia ꝓpter doech ⁊ saulis maliciã non reliq̃t suã in/nocentiã. quod patet ex hoc q̃ sauli bis in sua manu tradito bis a morte pepcit. ut habet̃ ꝓmo reg. xxuij. ⁊. xxvi. ⁊ hoc est quod dicit Ego autẽ sicut oliua fru ctifera in domo dei non est per hoc in telligendũ q̃ aliqua arbor oliue esset in xta domũ dei. quia ꝓcipit̃ deus. xvi. non plãtabis lucũ iuxta altare dñi dei tui ne q̃s ullã arborẽ. sed per oliuã fructiferam hic ꝛtelligit̃ oleum quod de fructu oliue exꝓmit̃ quo lucerne in domo dei reple bant̃. secũdũ q̃ dicit̃ leuit̃. xxiiij. ꝓcipe filijs israhel ut offerant oleum de lignis oliuaꝝ purissimũ ad ꝺcinnãdas lucernas. Istaꝝ aũt lucernaꝝ alique ardebãt de no cte ⁊ de die. licet plures arderent de no/cte. Est igit̃ sensus Ego aũt sicut oliua ⁊c. i. sicut fructus oliue est fomẽtum lu minis continue in domo dei. sic inocẽtia mea lucebit coram deo nec extiguet̃ ꝓ doech uel saulis neq̃cia speraui in mise ricordia dei in eternũ ⁊c. i. non tantũ in uita ꝓsti sed etiam in futura. ideo subdi tur Confiteboꝝ tibi in seculũ ꝓfessiõe lau dis quia fecisti mihi misericordiã in pre senti Et expectabo nomen tuũ in futu ra retributioue iustoꝝ quoniã bonũ est in ꝺspectu sanctoꝝ tuoꝝ qui laudãt cõti nue nomẽ tuum. sed in cõspectu iniquoꝝ non est bonũ qui frequẽter uerbis ⁊ fa/ctis blasphemãt ipm. Dozaliter aũt pos set exponi ps̃ iste de quolibet iniquo de tractoꝝ. qui per detractões ⁊ adulatões suas excitat aliquẽ potentẽ ad inocentũ persecutionẽ pro quo ꝺseq̃t finaliter pe nam eternã. ⁊ cum hoc aliquãdo tẽpora lem. ⁊ ad hoc considera tis ꝑdictis potest de facili applicari lr̃a huius psalmi.

In ps̃. lij. Quid gloriaris. ubi dicit̃ in postilla. Circa ꝓximũ dicit.

Additio.

Ittera hebraica sic hz Quid gloziaris in malicia o potens

misericordia dei tota die q̃ sic exponit abenhazra. ⁊ bene ut uidet̃ o potens. i. doech q̃ ꝓ tũc potẽs erat apud regẽ saul quid gloziaris i malicia. i. in uanũ glo/riaris in tua malicia me pseq̃ndo. nã mia dei tota die ē. q̃ me ꝓtoget a tua psecu tione quod ꝺsonat cum fine psalmi ubi di cit̃. Ego aũt sicut oliua ⁊c. sperani in mi/sericordia dei.

Dixit insipiẽs. Huic psalmo in hebreo ꝑmittit̃ talis titulus ad uictoziã sup mahalat eru ditio dauid ⁊ dicũt aliq̃ hebrei q̃ mahalat ē hic nomen ĩstrumẽti musici cui applꝛopabat̃ cãtus hui⁹ psalmi. alij ãt dicũt q̃ significat choꝝ ⁊ hoc mõ accipit hiero. in trãslatiõe sua ubi ponit talem titulũ uictozi ꝓ choꝝ eruditio dauid secũ duz ergo hãc significationẽ quã credo ue riozez sensus hui⁹ tituli ē. q̃ dauid fecit hũc psalmũ decantandũ a chozo leuitaꝝ cum quodã conatu uictozie sicut supza freq̃n/ter ē expositũ. in aliq̃bus bibliis titulo ꝑ dicto addit̃ ꝑ amalech. sz hoc ē falsuz q̃a hebreus ⁊ hiero⁹ nõ hñt. nec ps̃ iste fuit factus ꝺtra amalech ut uidebit̃ in ꝓcessu Sciendũ ergo q̃ psal. terciusdecim⁹ ē mul tum similis isti in sentẽcia ⁊ uerbis ut pz ituenti ꝓpter quod dicit ra. sa. q̃ dauid fe cit hunc psalmũ ꝺ titum q̃ destruxit tem/plũ secunduz ⁊ ꝓp'm iudaicũ partim ĩter terfecit ⁊ partim captiuauit. sicut fecerit psalmũ. xiij. ꝺ nabuchodo. regẽ babilonis q̃ ꝓmũ tẽplũ destruxit ⁊ ꝓp'm captiuauit Dicit etiã ra. sa. q̃ i aduentu messie tẽplũ redificabit̃. ⁊ iudei ꝑ ozbẽ disꝑsi ibi ĩ mo mento ꝺgregabunt̃. Sz hoc ē falsũ ⁊ er/roneũ. ut supza dictũ ē frequẽter ꝓpter q̃ psal. iste põt exponi de afflictione iudeoꝝ ꝓ regnum grecoꝝ a quo multi iudei fue/rũt iterfecti. ⁊ multi captiuati. ⁊ maxime tẽpore antiochi illustris. ꝓpter cuius tyrã nidem iudei q̃ remãserant in terra fugie runt ad mõtes. ⁊ ad alia loca relinquẽtes oia que habebãt in ciuitatib⁹ ⁊ uillis. ut hẽt̃ ꝓmo macha. ij. ab hac ãt miseria se captiuitate fuerũt sublenati ꝑ machabeos q̃ ciuitatem ⁊ tẽpluz recupauerunt ⁊ infi deles de iudee finibus eiecerũt. quod ꝓui/dens dauid in spiritu fecit hunc psal. qui diuidit̃ in q̃tuoꝝ partes. q̃a ꝓmo ꝺscribi tur grecoꝝ ⁊ specialiter antiochi malicia secũdo examinatio ibi. deus de celo ꝓspe/xit. tertio debita pena ibi. nonne sciẽt. ⁊ quarto liberatio ex dei miã ibi. q̃s dabit Circa ꝓximũ dz Dixit insipiens i. anti ochus nõ est deus q̃a cultuz ueri dei amo uit de iherusalẽ ⁊ ciuitatibus iudee. ⁊ ydo lum posuit sup altare dei. ut hẽt̃ ꝓmo ma chabeoꝝ primo. ⁊ sic facto ⁊ uerbo negat ueꝝ deum corrupti sunt peccato luxurie. greci. n. erãt luxuriosi. ⁊ de antiocho no/bili qui fuit figura antixp̃i dz specialiter dañ. xj. ca. ⁊ erit ĩ ocupiscẽtijs feminarum ⁊ abhominabiles facti sunt peccato ydola trie quod uocat̃ abhomiatio freq̃nter in scriptura. ⁊ de antiocho dz ꝓmo mach. j. quod edificauit abhominãduz ydoluz sup altare dei nõ est qui faciat bonũ. i. meri torium quod fieri non põt sine fide ⁊ ca/ritate. sz aliquãdo facerent aliquod bonuz de genere nõ est usq; ad unũ hoc non est in hebreo nec in trãslatiõe hiero. sed in fra ponit̃ ibi exponet̃ Deus de celo hic ꝺseq̃nter ponit̃ examinatio malicie cũ dz De⁹ de celo ꝓspexit sup filios hominũ q̃a nihil penius latet ipm. ⁊ hoc spãliter dz cõtra illos qui negabãt diuinam ꝓui/dentiã se extendere ad act⁹ humanos ut uideat si ē itelligens ꝑ uerã cognitionẽ aut req̃rens deũ ꝑ bonam opationẽ. qua les aũt inuenti fuerint ꝑdit̃ oẽs decli/nauerũt a rectitudine iusticie simul inuti les facti sunt. i. inepti ad ꝺsecutionẽ uite beate. sicut medicina dz iutilis q̃ ē inepta ad ꝺsecutionem sanitatis non ē q̃ faciat bonum exponat̃ ut supza nõ est usq; ad unum quod dupliciter exponit̃. uno mõ inclusiue ut sit sensus q̃ nec unicus talis repitur in eis. s. in homibus antiochi. q̃a sine fide ipossibile est placere deo hebr. xj Alio mõ excluſiue ut sit sensus in oĩbus ꝓp'is nõ ē nisi unus q̃ de deo hẽat legẽ

ueram ⁊ cultum. ſ. popul⁹ iudaicus cui data fuit lex in mōte ſynai de q̄ datione dī ī. pſalmo centeſimo. xlvij. nō fecit taliter oī natōni. ⁊ iudicia ſua non manifeſtauit eis. Nōne ſciēt. Hic ꝺſequēter ponit de terminatio pene debite cū dī nōne ſcient oēs q opant iniq̄tatem q̄ſi. d. imo ipi ſcient dei iuſticiam per pene infligende expientiā. unde in perſona taliū dī ſap. v. Iaſſati ſum⁹ ī uia iniq̄tatis ⁊ pditōis nē. ⁊ ſubdit poſtea. talia dixerunt hij qui in inferno poſiti ſūt q deuozāt plebē meaz ut cibū pāis. i. ita delectant ī ſpoliatiōe ⁊ ociſione innocentū. ac ſi comederent bonum cibū deum nō inuocauerūt q̄a non crediderunt eū in quē non crediderūt illic trepidauerunt timoze ubi non fuit timoꝛ ſecundū q ſcribit puer. xxviij. fugit ipius nemine pſeq̄nte. ppter. n. mala q̄ fecerūt timēt in oī loco ſibi inſidiari. ⁊ in oī cibo īpotionari. ppter quod dicit boeti⁹ ſecūdo de ꝺſolatiōe. de ꝺyoniſio tyrāno q pro pter mala q̄ fecerat erat in continuo timoze ſortis ſue piculoꝛ exptus tyrannus regni metus pendētis ſup uerticē gladij terroze ⁊ ſimilauit cū eo q̄dam amic⁹ ſu⁹ diceret eum felicē. fecit eum ſedere de ſolio regali ⁊ optima cibaria fecit appōi. et ſup caput ſedētis gladium acutiſſimū tenui filo appendi. quē ꝓcipiens ille q ſedebat nullo mō ꝺmedere poterat. ſz p timore timebat ⁊ pallebat. tunc dixit ei ꝺyoniſius. qūo dicis me felicē qui cōtinue ſum in tali ſtatu quali tu es mō quoniā deus diſſipauit oſſa eoꝝ q hoibus placent ideſt uirtutē eozum q hoib⁹ placent ſicut ſunt uane gl'ioſi applauſu hominū ⁊ adulationib⁹ delectati de diuino bñplacito non curātes. Jn hebꝛeo hēt deus diſpgit oſſa obſidentiū te ⁊ in trāſlatiōe hiero. circūdantium te ⁊ idem ē. ⁊ refert ad āthiochum ⁊ ei⁹ exercitū. q obſederūt ⁊ deſtruxerunt ciuitates iudee. ſz ipi poſtea fuerūt fugati ⁊ debellati a machabeis. ⁊ āthioch⁹ miſerabiliter moꝛtuus fuit ī mōtibus. cadēs de curru habuit oſſa colliſa ⁊ tandem miſerabiliter moꝛtu⁹ ē. ut hēt ſecūdo macha. ix. ꝺfuſi ſunt quoniā deus ſpreuit eos ſintantū. n. fetebat antiochus ex lāguoze a deo īmiſſo. q⁹ eius fetoze exercitus grauabat ut ibidem hēt. q⁹ erat maxima ꝺfuſio ſibi ⁊ toti exercitui quis dabit Hic cōſeq̄nter deſcribit ppī libeꝛatio ex dei mīa. ⁊ loq̄tur q̄auid p moduz optātis ad exp̄mendum deſiderium hui⁹ liberatiōis dicens quis dabit ex ſyon. i. ex habitātibus ſeu miſtrantib⁹ in templo quod erat in mōte ſyon ſalutare iſrahel. i. remedium ꝺ ātiochuz ⁊ eius exercitum ⁊ hoc fuit adimpletū q̄ndo dīs dedit conſtātiam ⁊ audaciā mathatie ⁊ filijs ei⁹ ad pugnanduz p ppī'o. q mathatias fuit ſacerdos miniſtrās in tēplo ⁊ manſit in ieruſalē. ut hēt ꝓmo macha. ij. cū auerteret dīs captiuitatē plebis ſue Hiductam p antiochum exaltabit iacob ⁊ letabitur iſrahel quod factū fuit q̄ndo iudas machabe⁹ ⁊ ppī's qui erat cū eo recupata ciuitate. mundauerūt tēplum reedificantes altare ⁊ ſup illud offerētes cum gaudio magno. ut hēt ꝓmo macha. iiij. uñ ibidē dī. facta eſt leticia in ppī'o magna ualde. Moꝛaliter āt pōt exponi p̄s iſte de quolibet peccatoꝛe in malis ſuis obſtinato. qui ſz cōfiteat deū uerbis negat tñ factis. ſecundū illud apī'i ad titum ꝓmo. cōfitent ſe noſce deum. factis aūt negāt cuius malicią deus examinat ⁊ punit. ⁊ innocentē de manu eius eripit. ⁊ huic ſentēcie de facili cōſideratis p̄dictis pōt lr̄a applicari.

Jn p̄s. liij. Dixit inſipiens. ubi dī in poſtilla. ꝓpter quod pſalmus iſte.

Additio.

Salmus iſte magis ꝓpe pōt exponi p̄ſuppoſita ueritate fidei de ātixp̄o ⁊ de afflictione fidelium p ipi⁹ tyrannicā poteſtatem. cui⁹ ātixp̄i figura fuit. ātioch⁹ put cōmuniter tenet a q̄ afflictione maxima liberandi ſūt p xp̄m. Ad quod attēdendū eſt q⁹ ſicut in p̄s. xiij. qui p maiori ꝓte aſſimulat huic agit de iudeo xp̄m in

pſona ꝺtēnente q̄ rōne de ipo iudeo ꝓpe dī. Dixit inſipiēs in coꝛde ſuo nō eſt de⁹ put in additione ſup eundē pſalmū fuit oñſum. ſic in eodē pſal. agit de ātixp̄o c⁹ p̄ncipalis ⁊ ꝓpria negacia ꝺſiſtit in negādo xp̄m eſſe deū. ⁊ ſic ꝓprie de ipo poſſz dici dixit inſipiēs in coꝛde ſuo nō eſt deus. nā lz ātixp̄s in oꝛe ſuo ueꝛ deū pfiteat eſſe in mūdo cum legē penthateucā aſſerat ueram eſſe. cuius legis ceremonialia ⁊ iudicialia ⁊ huiſmōi reſtaurare attēptabit ut doctoꝛes dicūt. in q̄ lege manifeſta ſunt teſtimonia de deo. nihilomin⁹ tñ in coꝛde deū negat ueꝛ negādo xp̄m eſſe ueꝛ deū eo mō quo ſupza fuit expoſitum ī p̄dicta additione. unde iſti duo pſalmi adinuicem cozzñdent ſicut primū ⁊ ultimū unius rei. nā ſicut pſecutio iudeoꝝ facta in capite criſto fuit pzima ⁊ p̄cipalis inter oēs eccleſie pſecutiōes ſic pſecutio ātixp̄i eſt ultima ⁊ maxime p̄ncipalis inter pſecutōes eccleſie in xp̄i mēbris ꝓpetratis. Et ideo iſte pſal. diſtinguēdus eſt ⁊ exponendus ſicut ꝓpar ſuus. ſ. xiij. exceptis duob⁹ uerſibus q non ponūt eo mō in utroq̄z pſal. ſ. q̄a ubi dī in pſalmo. Quoniā dīs in generatione iuſta ē ꝺſilium inopis ꝺfudiſti quoniā deus ſpes eius ē. in hoc pſal. legit quoniā deus diſſipauit oſſa eoꝝ q hoib⁹ placent cōfuſi ſunt quoniā de⁹ ſpreuit eos primus uerſus fuit expoſitus in additiōe ſup p̄dictum pſalmū applicādo illa uerba ꝓpie ad iudeos q ꝺſilia xp̄i inopis contē pſerunt unde ibi. Bz uerſus ꝺtētus in hoc pſal. ſ. quoniā deus diſſipauit ꝓprie applicat impijs adherētibus ātichriſto quozum oſſa. ſ. mēbra erunt diſſipata q̄a ſepata a regno dei ⁊ etiā inter ſe ꝺfracta. in ꝺriuz mēbroꝝ xp̄i cuius os nemo confregit ut in epiſtola ad thimo. ij. ca. unde q̄a hec p ſecutio ultima terminat in ſepatione pfecta mēbroꝝ xp̄i a ꝺyabolo ⁊ ātixp̄o ⁊ eoꝝ mēbris. Idcirco poſtq̄z hic pſal⁹. dixit de reꝓbis quoniā deus diſſipauit oſſa eoꝝ q hoibus placent. ſ. antixp̄i ⁊ ſeq̄cium eius qui hoibus placebūt largiēdo eis bona tēpoꝛalia de q̄bus dicit quoniā deus diſſipauit. i. ſpreuit eos ſtatim ſubiunxit de electis Quis dabit ex ſyō ſalutaꝛ iſrl nē. iuxta illud math. xxv. Jbūt. n. ī uitam etern ⁊ ā ſic cōfundit manifeſte inſipiens ſ. antixp̄s q̄ dicebat in coꝛde ſuo non eſt deus q̄ q̄dem uerba. ſ. quis dabit ex ſyon nē. ⁊ cuz auerteīt dīs captiuitatem plebis ſue. q̄ in utroq̄z pſalmo finalit cōtinent denotāt ſalutem uniuerſalē fidelium put fuit in paſſiōe criſti ſecundū ſufficienciam ⁊ erit in aduētu ſecūdo q̄ntum ad oēs electos quod nō ꝓpie pōt dici de liberatiōe a captiuitate babilonica nec ab oppreſſiōe antiochi. cū in utraq̄z ppī's iſrahelitic⁹ erat diſpſus p oꝛbem. ⁊ ſic tales liberati ones non erāt uniuerſales. Cetera aūt cōtēta in hoc p̄s faciliter applicant ꝓpoſito ex his q̄ dicunt in poſtilla ⁊ etiam ī additione ſupza dicta mutatis mutandis nē.

Jn eodē pſalmo. ubi dī ī poſtilla. Non eſt qui faciat bonum.

Additio.

Ceritas hebꝛaica q̄ hoc loco ſic hz nō eſt q facit bonū nec ēt unus ſcuius ſenſus eſt. nam lz ēt ī tpe ātixp̄i aliq̄ bōi erūt. q erūt tñ pauci numero. idcirco in nihilum reputant iuxt phūm in. ij. phīcoꝝ. qđ modicum ē quaſi nihil reputat.

Replica.

Jrca pſalmū. Dixit inſipiens. oñdit burgen. ſuā ſtulticiam ſicut ſupza circa pſalmū eiuſdē pncipiū ⁊ ibi uide coꝛr.

Eus ī noīe. Huic pſalmo ꝓponit talis titulus in hebꝛeo ad uictoziā ī oꝛganis eruditio ꝺauid q̄ndo uenerunt ziphei ⁊ dixerūt ſauli nōne dauid abſcōditus ē apud nos ut hēt ꝓmo reg. xxiij. ⁊. xxvj. q̄uis enī eſſent de tribu iuda ſicut ⁊ dauid tamē ī fauoꝛem regis uoluerūt eum tradere in manū eius. ⁊ ſic ex hoc titulo pz actoꝛ et materia hui⁹ pſalmi ī generali. p hoc āt q.

dr in organis signat q̄ cātus hꝰ psalmi appropriatus erat instrumēto musico qđ dr organa. titulus etiā ꝟsimilis ponit in trāslatione hiero. sz ponit ibi psalmus. s. cātus p instrumēto. sicut dictū fuit supra ps q̄rto. Diuidit aūt iste psalmus i duas partes. q̄ꝝ primo dauid ponit suā deprcationem. secūdo ut sit magis exaudibilis facit deo uotū seu pmissionē ibi uolūtarie. Circa primū dicit Deus in noīe tuo. i. in uirtute nomis tui a me iuocati saluū me fac a ziphęis mihi insidiātibus ⁊ saule ⁊ uiri eius me psequntibus ⁊ in uirtute tua iudica me. i. p me ꝺseruās meam innocentiā ⁊ puniēs eoꝝ malicia. deus exaudi orōnē meam. p cōdescensum tue saluationis. auribus parcipe uerba oris mei. loqđ de deo more hoīs q̄ inclinat aurē ad petitionez quā uult exaudire. quoniā aliem insurrexērūt aduersū me. i. ziphei uolentes me prdere ⁊ in hoc alienati sunt a me. quāuis sint de tribu mea. Et fortes q̄sierūt aīam meā. i. saul rex ⁊ exercitus eius. ⁊ nō ꝓpo suerunt deū āte ꝺspectum suū. q̄a dei timore post posito q̄runt me innocentē interficere. ecce. n. deus adiuuat me. i. spero q̄ me adiuuabat in hac tribulatiōe. ⁊ dns susceptor est anime mee. i. conseruator uite mee. auerte mala inimicis meis. i. auerte a me mala ab inimicis ꝫ me cogitata ⁊ conuerte sup eoꝝ capita. secūdum q̄ dr̄ puer. xj. In insidijs suis capient iniq. ⁊ in ueritate tua disipde illos. ita q̄ nō possint pficere q̄ cogitāt ꝫ me sicut ueraciter pmisisti innocentiā ꝺseruare. Uolūtarie. hic cōsequnter dauid pmissionē deo facit. ut sua deprcatio sit magis exaudibilis dicēs. uolūtarie sacrificabo tibi. sacrificiū laudis ⁊ ēt sacrificiū legis q̄n potero ad locum diuini cultus accedere q̄a ptunc nō poterat eo q̄ exul ⁊ fugitiuus erat. ⁊ ꝓfiteboꝝ nomi tuo dne quoniā bonū est. i. cōfiteboꝝ noi tuo dne cōfessione laudis bonitatē quā mihi exhibuisti. quoniā ex oi tribulatōe eripuisti me. de pterito ex quo spero q̄ sic fiet de futuro. iō subdit ⁊ sup inimicos meos despexit oculus me. i. p nihilo cōputaui insidias ꝫ me cōfidens de tua bonitate nō de meis meritis uel uirtute. Mozaliter āt pōt exponi iste contra relatozes pessimos excitātes potētes ꝫ me innocētes. quorū insidias innocentes euadūt ex diuia boni tate. In psalmo. liij. Deus in noīe tuo ubi dr in postilla. Et sup inimicos meas despexit oculus meus.

Additio.

In hebreo hēt Et sup inimicos meos respexit oculus meꝰ quod intelligendum ē eo mō quo dr. Letabit iustus cum uiderit uindictam ⁊c.

Exaudi deus. Huic psalmo premittit talis titulus in hebreo ad uictoziā in organis erudi/tio dauid. ⁊ ē sensus. q̄ dauid eruditus a dño. fecit hūc psalmū ad eruditionē alioꝝ qui psal. decantādus est in organis cū quodā conatu uictorie. sicut frequēter expositum est supra. titulus autez hieronimi est eiusdē sententie. lz aliquātulum differat in lra que talis ē. uictozi in psalmis eruditio dauid. De materia uero hui psalmi uarie dr. sz illud q̄ mihi uidetur ꝓbabilius ⁊ magis cōsonum littere ē q̄ dauid fecit hūc psalmū gratias agens deo qñ fugiēs de teila saluatꝰ fuit de manibus saul q̄ uolebat eum in teila obsidē ⁊ de manibus ppl'i teile q̄ disponebat eum sauli tradere. ut hēt primo reg. xxiij. cum tū saluasset ppl'm illum de manibus philistinoꝝ. ut hēt ibidē. Igit iste psalmus diuidit in tres partes. q̄a primo dauid ozādo sum piculum exprmit. secundo teile ppl'z arguit ibi. pcipita dne. tercio circa se diuinū būficium recolit ibi. Ego āt. Circa primū dei auxiliū inuocat dicens. Exaudi deꝰ ozationē meā. ⁊ q̄ter eandē sententiam replicat sub alijs uerbis ad ostendendum magnū effectū sue ozationis. secundo cām allegat dicens cōtristatus sum in exercitatiōe mea. i. eo q̄ p exercitū armoꝝ liberaui teile ppl'm. ⁊ tanq̄ ingratꝰ uoluit me tradere i manus saulis. ⁊ cōturbatus

sum a uoce inimici. i. saulis qui dixit me obsidere in teila ut audiui. ⁊ a tribulatōe peccatoris. i. a tribulatione mihi ꝓpata p dolum ppl'i teile. q̄ in hoc peccauit grauiter me declinauerūt in me iniquitates iusti. non uolebant eū tradere in manu saulis. dicebāt eum reū lese maiestatis q̄rendo malum saulis. ꝓpter quod nō debebant eum saluare lz pugnasset p eis. ⁊ in ira molesti erāt mihi iniquis nō meruisz lz magis operatum. iō subdit coz meū ꝺturbatum ē in me. ex istoꝝ dolo ⁊ etiā meo piculo. iō subdit ⁊ formido mortis cecidit sup me. tum ꝓpter potenciā saulis me psequētis. tum ꝓpter negcia ppl'i tradere me disponētis. timoꝝ in corde. ⁊ tremoꝝ in corpe causatus ex timore uenerūt sup me. ꝓpt ꝓdicta. ⁊ ꝺtexerunt me tenebre. i. aduersitates dure. aduersitates. n. in sacra scriptura frequnter tenebre noiant. ⁊ dixi q̄s dabit mihi pennas. ⁊c timuit. n. dauid ne ciues clauderēt portas. ⁊ sic nō posset exire p sua uolūtate ad saluandū se ⁊ uiros suos q̄ erāt cum eo. q̄a tñ de ciuitate exijt. iō subdit ecce elongaui fugiēs. saulem et ppl'm teile. ⁊ māsi in solitudine. i. in deserto. secundū q̄ hēt pmo reg. xxiij. expectabā eum q̄ saluus me fecit. q. d. lz manꝰ saulis ptunc euasissem. tñ magis confidebā de ptectione dei quā de aspitate deserti. q̄a saul pꝰea q̄siuit eū sup abruptissimas petras q̄ solis ibicibus pue sūt. ut hēt p mo reg. xxiiij. In pusillanimitate spūs. i. a timore nimio. cū eram in teila reclusus ⁊ tēpestate. i. saulis uolētis me ibi obsidere. Precipita. hic cōsequnter dauid arguit ppl'm teile. ⁊ primo describit eoꝝ culpaz. ⁊ secūdo penā debitā ibi. ueniat mors. Circa primū dicit ozando. pcipita dne et diuide linguas eoꝝ. i. fac hitatores teile ita pcipitant loq ⁊ discordant abinuicē. quod nō possint pficere suā pditionē tradendo me manibꝰ saulis. quoniā uidi. i. certitudinaliter itellexi iniquitatē ⁊ ꝺdictionē in ciuitate. q̄a q̄runt me inique tradere ꝺdicētes innocētie mee. ut pz p pdicta. uel dicit cōtradictionē. q̄a nō oēs ꝛcorda bant ad tradendū eum. Noie ac nocte circūdabit eā sup muros eius iniquitas. q̄a aliq intantū erāt maligni q̄ discurrebant sup muros ad uidendū ne dauid exiret donec saul cū suo exercitu uenisz ⁊ labor in medio eius ⁊ iniusticia. quia maligni ⁊ iusti in hoc laborabāt nocte ⁊ die ⁊ nō defecit de plateis eiꝰ usura ⁊ dolus. q̄a in citate teile erāt aliqui publici usurarij ⁊ mercatores fraudulēti. quoniā si inimicꝰ meꝰ maledixisz mihi. ieo q̄ sibi nocuissem. fustigasset uti. i. habuissem cām sustinendi pacienter. ⁊ si is qui oderat me. manifeste. sup me magna locutꝰ fuisset. ꝛominādo mihi mortē uel aliqd tale. abscōdissez me forsitan ab eo. si uidissem me ipotentē ad resistendū. tu uero hō unanimis. alloquit ppl'z teile sub noie boīs q̄ oderat sibi amicitiā tanq̄ hūs cū eo uerā mentē. duxe meꝰ. q̄a p nūcium adduxerat dauid ad defensionē sue ciuitatis. ⁊ notus meus. ex noticia. n. quā hēbat dauid cū eis uenit citius in eoꝝ auxiliū. qui simul mecū dulces capiebat cibos. q̄a ppl's ille cōmedebat cū dauid sicut cū amico familiari in hebreo hēt dulcoꝛabimꝰ ꝺsilium. ⁊ in trāslatiōe hiero. qui simul habuimꝰ dulce secretum. quia maiores ciuitatis teile aliq̄ndo tractabāt ꝺsilia cū dauid in signum amicitie. in domo dei ābulauimꝰ cū cōsensu. in hebreo hēt cū fremitu. i. cum turba magna ⁊ exponit ra. sa. ⁊ in idem redit. q̄a q̄ndo multi cōsentiūt uadūt simul in turba. Sciendum āt q̄ domꝰ dei nō accipit hic p tēplo q̄ erat in ierusalē. ad quod dauid tūc nō poterat nec audebat ascēdere. sz accipit p scola uel synagoga q̄ hēbat in q̄libet ciuitate iudeoꝝ. nō ad sacrificandū. q̄a solū erat licitum fieri in ierusalē. sz quia ppl's ibi cōueniebat ad audiendum legem ⁊ ad ozandum deū. Ueniat mors. hic consequnter pdicit penā debitam dicēs. ueniat mors sup illos. hoc dicit dauid non zelo uindicte. sz zelo diuinne iusticie. uel aliter. Ueniat mors ⁊c. i. digni sunt quod ueniat sup illos. ⁊ descendāt in infernum uiuentes. sicut chore ⁊ cōplices eius. ut habet

numeri. xxj. eo q̄ ingrati de beneficijs mo
ysi rebellauerāt ei. ita fecerūt habitatozs
teile ipi dauid. ut pz ex p̄dictis quoniam
neq̄cie .i. multa sunt in eis. ut pz p p̄dca.
Ego aūt hic tercio dauid recolit circa
se dei būficium tanq̄z gratus dicēs. Ego
aūt clamaui ad dn̄m tanq̄z ad saluatozem
meū. ꝛ domin⁹ saluauit me de manib⁹ sau
lis ꝛ habitatoz teile. uespe ꝛ mane ꝛ me
ridie .i. trib⁹ tempozibus p diem narra/
bo ꝛ annūciabo diuina būficia mihi colla
ta. sicut legit de damele dan. vj. q̄ tribus
tēpozib⁹ in die ozabat deū ō ierusalem set
exaudiet dn̄s ozationē meā de futuro sic
exaudiuit de p̄terito redimet in pace aiaz
meā .i. uitam meā ab hijs qui appzopin/
quant mihi .i. a p̄ditozib⁹ teile qui appzo
pinquāt mihi in signū amicitie quoniam
inter multos erāt mecū .i. in magno nu/
mero assistebāt mihi ad me p̄odendū. ꝛ in
hoc erat grauius piculum. tum q̄a erant
multi. tum quia dolosi exaudiet de⁹ me
.s. depcantē ꝛ humiliauit illos ad nihiliū
deiciendo quia ante secula .i. ille qui est
deus eternus ꝛ potens oīa. ꝛ cām h⁹ deie
ctionis subdit nō. n. est illis ymutatio de
peccato ad penitenciā. sz sunt obstinati et
sic nō merent ueniā. Et nō timuerūt deū
sed magis ytempserūt. sicut dz de obstina
to puer. xvij. impius cū in p̄fundum pec
catoz uenerit ytempnit sic dz extendit
manū suā in retribuēdo secundū aliquos
istud refert ad pp̄m teile. q̄ nitebat re/
tribuere ipi dauid malū p bono. secundus
alios refert ad deū qui hz manū extensā
ad reddendū penā p̄o peccato tēpoze tn
debito secundū ordinem iusticie sue. ꝛ huic
cōsonat lra sequēs cū dz cū cōtaminauerūt
testamentū ei⁹ .i. dei legē q̄ p̄hibet pseq
innocentē diuisi sunt ab ira ultus ei⁹ ꝛc
.i. ultus pp̄i teile q̄a in ultu erāt paci/
fici cū dauid. ꝛ ōriū bēbant in cozde. Mol
liti sūt sermones ei⁹ sup oleum ꝛc quia in
p̄sentia dauid loq̄bant amicabilia ꝛ pacifi
ca. ꝛ in occulto tractabāt ōria tacta super
dn̄m curā tuā hic dauid allogt seipm ut i
deo ponat spem suam. Et ipe te enutriet

quia i desertis locis lōgo tēpoze uixit da
uid cum uiris suis per dei pouidentiam
spālem. ut pz p̄mo reg. ꝛ nō habis i eter
nū fluctuationē iusto .i. ipi dauid ꝛ loquit
de se tanq̄z de alio. fluctuationē aūt uocat
p̄secutionem saulis p quā dauid cōpelleba
tur fugere de loco ad locum q̄ nō semp du
rauit. q̄a mozuo saule dauid i regē inun
ctus fuit. tu uero deus deduces eos .s. p̄o
ditozes ꝛ p̄secutozes meos in puteum ite
ritus hoc est ad mozte. ꝛ subdit cāz dicēs
uiri sanguinū ꝛ dolosi .i. q̄rentes effunde
re sanguinē innocentem ꝛ dolose nō dimi
diabūt dies suos .i. nō uiuent secūdum me
dietatē uite sue naturalis q̄a mozs talium
coiter accelerat secundū dictuz saluatozis
math. xxvj. loēs qui accepint gladiū gla/
dio pibunt. ego aute sperabo in te dn̄e li
berās me a piculis. ita q̄ uiuā secundū to
tū cursum uite mee. quod pz ex. uij. reg. p
mo ubi dz. ꝛ rex dauid senuerat. bēbatq̄
etatis plurimos dies. Aliter āt pōt ex
poni psalmus iste de quolibet iusto in per
secutionem posito contra quem etiam ab
ingratis fabricant machinationes dolose
p̄p̄ q̄ ozat deuote ab istis liberari. quē
domin⁹ exaudit ꝛ aduersarios eius punit
ꝛ ad hoc pōt de facili applicari littera con
sideratis p̄dictis. In psalmo. liii. Exau
di deus. ubi dz in postilla. Cōtaminauerūt
testamentum eius.

Additio.

Alius uident ista uerba refer
ri ad deum ut sit sensus. Con
taminauerūt testamētū eius
idest legē dei. in cui⁹ pena diui
si sunt ab ira ultus eius .s. dei. ⁊ hanc di
uisionem ꝛ discordiā simp̄cabat psalmista
supza in eodē psalmo dicēs. p̄cipita domie
et diuide linguas eozum.
In eodem psalmo. ubi dz in postilla. Ali/
ter aūt pōt exponi.

Additio.

Otius uidetur ptinere ad sen
sum litteralem exponere istuz

psalmum de quolibet iusto in persecutiōe
posito ꝛc. ad quem sensū ꝑpzie erit nota
bilioz ꝛ uniuersalioz quā exponendo ytra
habitatozes teile. de qua hystoria iaz plu
res psalmos dauid fecerat.

Replica.

In psalmo Exaudi deus. cum
postilla. exponit illum passuz
ytaminauerūt testamentū ei⁹
diuisa sūt ab ira ultus eius.
de puersis quoz uultus ꝛ ira sunt diuisi
q̄a p uultum publice blādiunt. ꝛ per iraz
occulte seniunt. ponēs exemplū de teilensi
bus. q̄ dauid uenerebant in publico. sz oc
culte apud saul eū tradere conati sūt. Bur
gensis aūt uult melius exponere dicens.
q̄ uultus debeat ad deū referri ut sit sen
sus q̄ puersi diuisi sūt ab ira uultus dei.
Sed ista expositio nō uidet ꝑpzia q̄ mali
in penā diuidant ab ira uultus dei. Naz
ista q̄ diuidantur a gratia ꝛ lenitate ul
tus dei. nō tn ab ira. q̄a huic merēt semp
subici. ꝛ ab illa semp puniri. ꝛ hēre ultū
dei iracundū q̄si semp p̄sentē p̄sequens
nō diuisi ab ira uultus dei. Nec ualet q̄
burgen. addit q̄ iste psalm⁹ non pōt eum
de teilensibus q̄a multi psalmi alij sūt de
illa materia. ex quo ñ seq̄t. igit iste nō.
Nec ualet materia h⁹ p̄salmi ē de puersis
generaliter. q̄a cum hoc stat q̄ sic de tei/
lensibus spāliter ꝛ exemplariter.

Iferere mei de⁹. Huic psalmo
p̄mittit talis titulus i hebzeo
Ad victoziā sup columbā mu
tam elongationē dauid mictā
q̄ndo tenuerūt eū philistei in geth Ad c⁹
intellectum sciendū q̄ secundū aliquos he
bzeos mictā ē dictio ꝑposita ex mic ꝛ tam
ꝛ sic significat hominem simplicē uel p
fectum. ꝛ hoc mō accepit hiero. q̄ ponit ta
lem titulū Victozi p colūba muta eo q̄ p
cul abierit dauid humilis ꝛ simplex q̄ndo
tenuerūt eū philistei in geth. ꝛ secūdū istū
sensum oportet hic supplere p talē modū
dauid humilis ꝛ simplex supple fecit psal
mū istum q̄ndo tenuerūt eum ꝛc. secunduz
alios uero mictam est nomen cantici speci
alis sicut mozetus apud nos uel boquet⁹.
ꝛ dicit ra. fa. q̄ signat canticum pulcrum
uel decentē. ꝛ secundū hoc est sensus titu
li hebzaici mictā dauid .i. canticum decēs
ab eo factū q̄n tenuerūt eum philistei. de
ista āt tentiōe dicūt alij expositozes nr̄i
q̄ intelligit q̄n iesbidenob philiste⁹ nisus
fuit pcutere dauid p̄sidioq̄z ei fuit ab ysai
filius saruie. ꝛ pcussū philisteum interfecit
ut hēt secūdo reg. xxj. Sz istud nō uidet
uez. q̄a nō fuit ibi captus imo habuit ui/
ctoziā. p̄terea illud bellum nō fuit in geth
ꝛ iō ra. fa. exponit hoc de dauid q̄n fugiēs
a facie saul. uenit ad achis regē geth. quē
nō cognouissent philistei dixerūt. nunq̄d
ñ iste ē dauid rex terre. ut hēt p̄mo reg.
xxj. ꝛ tunc tenuerūt eum adducētes ad a
chis ut interficeret. sz achis credens euz
esse furiosum eiecit eum. ꝛ sic saluat⁹ fuit
De hoc ergo dauid fecit hunc psalmū et
sit r. xxxiij. sicut dictū fuit ibidem. sz ps.
xxxiij. magis respicit euasionē dauid ad
mādatum achis ꝑpter quod ille psalmus i
cipit a gr̄az actiōe sic. bn̄dicam dn̄m in oi
tēpoze ꝛc. iste aūt psal. magis respicit ca/
ptionē ipius p quā fuit in piculo. ꝑpt q̄d
incipit ab iplozatione diuine mie sic. Di/
ssere mei deus ꝛc. De eadē. n. materia da
uid aliq̄n plures psalmos fecit ut satis pa
tuit p supza dicta. Sciendū ēt q̄ dauid hic
uocat columba muta elongationū colum
ba q̄a fuit sine felle amaritudinis. q̄a sau
lem ipm p̄seq̄ntem ad mozte bis saluauit
a mozte. ut hēt p̄mo reg. xxiiij. ꝛ. xxvj.
muta quia tentus a philisteis non aude
bat loqui ydeoma hebzaicum sed mutauit
os coram achis ne amplius cognoscetur.
ut habetur primo reg. xxj. Dicitur etiam
columba elongationum. quia timoze sau
lis fugerat extra terram israhel ad ter/
ram philistinozum. quid autem significe/
tur per hoc quod dicitur in titulo Ad ui/
ctoziam. frequenter dictum est scilicet co/
natus leuitaz. ꝛ sic patet sentencia tituli
hebraici. ꝛ similiter tituli hieroni. que est

eadem in substantia. Patet etiam actor hꝰ psalmi ⁊ materia in generali. Secundum hoc igit̃ psalmꝰ iste diuidit̃ in tres partes. qꝫ ꝓmo ponit̃ ipius dauid deꝓcatio. secundo deꝓcationis exauditio ibi. sustinuerunt uel potius ibi. ꝓ nihilo. ut uidebitur tercio gratiaꝝ actio ibi. in deo laudabo. Circa ꝓmū dicit dauid ¶ Miserere mei deus quoniã oculcauit me hō. i. homines eo mō loq̃ndi quod dr̃ exo. xuij. uenit musca grauissima. i. multitudo muscaꝝ. plures. n philistei tenebãt eū ipingentes eū. ⁊ cōculcantes sicut mozte dignū. iō subdit̃ ¶ quoniã multi bellãtes aduersum me ¶ qa querebant eum occidere ut ꝓdictū ē. In hebzeo habet̃ sic ¶ multi bellantes aduersum me altissime ¶ q̃si diceret tu deꝰ q es altissimꝰ libera me ab ista multitudine a q̃ ñ possū me defendere. ⁊ uersus secundus icipit sic ¶ q̃cunqꝫ die timebo ꝛc ¶ ⁊ tūc ē littera plana cum subdit̃. Ego uero in te spabo q̃cū qꝫ die occurrerit mihi materia timẽdi et sic ꝓ eo quod dr̃ in ꝓncipio hꝰ uersus in trãslatione nr̃a ab altitudine quod ē de p cedẽti uersu in hebzeo est altissime. ⁊ hoc mō signant̃ uersus in trãslatione hieronimi pōt etiã exponi trãslatio nr̃a sic ¶ ab altitudine dei timebo ¶ i. tẽpoze alte diei. qa fugitiui q̃lis erat dauid. magis ꝫ timẽt de die quã de nocte. quia nō possunt ita de facili se abscõdere ⁊ euadere ꝫ de ꝫ die sic de nocte ¶ Ego in te spabo ¶ i. in quocũqꝫ timoze nō desperabo. sed magis spabo de tua ꝓtectione ¶ in deo laudabo sermones meos ¶ te deuote deꝓcando ¶ in deo sperabo nō timebo quid faciat ꝫ mihi caro ¶ i. hō carnalis. nec ꝓ hoc intẽdit a se excludere omnem ꝫ timoꝛẽ hois. sꝫ tantū timoꝛẽ q deicit in desꝓationẽ. ꝓpter quod simul ponit in deo spabo ¶ tota die uerba ꝫ mea execrabãt̃ aduersum me ¶ i. oĩa uerba de me dicta ad meã laudẽ retoꝛq̃bant̃ in meã ꝺemnatõꝫ dicebãt. n. philistei. nunqd nō iste ē dauid rex terre. nõne huic cãtabãt ꝓ chozos dicentes. ꝑcussit saul mille ⁊ dauid decẽ milia. ⁊ ex istis ꝺcludebãt quod deberet occidi ne posset eis ulterius nocere. ut habet̃ ꝓmo reg. xxj. ideo subditur ¶ omnes cogitationes eoꝝ in malũ ¶ i. ad inferendũꝫ mihi malũ ¶ Inhabitabunt ⁊ abscõdent ¶ i. publice ⁊ occulte q̃rent mihi nocere ¶ ipi calcaneum meũ obseruabunt ¶ q̃rentes me supplãtare. Et uidet̃ hic dauid ꝓphetice loq de malis q̃ quesierunt philistei facere sibi q̃n audierũt ipꝫ esse unctũ ī regẽ sup ist̃. quia tũc q̃sierũt eum occidere. ut hẽt̃ secũdo reg. v. ¶ sicut sustinuerũt animã meã ¶ in hebzeo ⁊ in trãslatiõe hieronimi hẽt̃ ¶ expectãtes animã meã ¶ i. sperãtes auferre animã meã de coꝛpe. ⁊ ꝺiungit̃ cũ littera ꝑcedenti imediate qa ẽ finis huius uersus ⁊ sequẽs uersus incipit ibi ꝓ nihilo ¶ Pro nihilo ¶ Hec est pars secunda hꝰ psalmi in q̃ describit̃ exauditio dauid deꝓcãtis. ⁊ ꝓ mo q̃ntum ad reꝑssionẽm aduersariorum cũ dr̃ ¶ pro nihilo saluos facies illos ¶ interrogatiue ⁊ ẽ sensus saluabis aduersarios meos ꝓ nihilo. i. q nihil boni fecerũt. sed tantũ malum. q̃si diceret ꝫ nõ decet iusticiã tuam. ideo subditur ¶ In ira ¶ i. in uindicta iusticie tue populus philistinoꝝ ¶ o frangẽs deus ¶ ita q̃si deus est finis huius ꝫ uersus in hebzeo ⁊ in trãslatione hiero. ⁊ in trãslatiõe ꝺmuni ẽ ꝓncipium uersus sequentis. ⁊ hoc fuit adimpletum quando philistei uenientes ad destruendum regnũ dauid corruerunt ꝫ magis ꝫ quam humana ꝓpter quod ¶ tunc dixit dauid. diuisit dominus coram me ¶ imicos meos sicut diuiduntur aque. ut habetur secundo reg. v. ¶ Deus uitam meam ãnunciaui tibi ¶ idest picula uite mee annunciaui tibi in mea oratione ¶ posuisti lacrimas meas in ꝺspectu tuo ¶ eas exaudiendo ¶ sicut ⁊ in ꝓmissione tua ¶ idest sicut ꝓmisisti mihi me in picu'is custodire ¶ tunc conuertentur inimici mei retroꝛsum ¶ idest cũ me exaudieris deprecantem aduersarij mei fugient quasi diceret hoc semp attribuam uirtuti tue ⁊ non mee. littera hebraica sic habet ab illo loco. deus uitã meã ꝛc. idest motionẽ meam numerasti. pone lacrimã meam in utre meo nonne in numero tuo. tunc conuertentur inimici mei

retroꝛsum ⁊ est sensus ¶ motionem meam numerasti ¶ i. loca ad que fugi a facie saul ¶ pone lacrimã meam in utre tuo ut sit reposita coram te quasi in uase misericordie tue ad exaudiendũ ¶ nõne in numero tuo ¶ supple erit q̃si diceret sic qa tu pones eaꝝ in numero tuo cũ alijs anxietatibus quas sustinui ¶ tũc uertent̃ inimici mei retroꝛsum ¶ trãslatio uero hiero. sic hꝫ ¶ secretiora mea tu numerasti ¶ i. nullũ meũ secretum absc̃ditum ē tibi ¶ repone lacrimã meã in utre tuo ⁊ exponat̃ sicut prius. sꝫ non in narratione tua quas feres sententiã ꝺtra malos ¶ Tũc cõuertent̃ ꝛc ¶ exponatur sicut prius ¶ in quacũqꝫ die iuocauero te ¶ sinceriter ⁊ deuote ¶ Ecce cognoui quoniã deus meus es ¶ exaudiẽdo me ⁊ saluãdo ¶ In deo Hec ē tertia ꝑs huiꝰ psalmi in qua ponitur ipius dauid gratiaꝝ actio ꝓ sua liberatione dicẽs ¶ In deo laudabo uerbum ¶ i. tuũ factum seu bñficium gr̃as referendo. ¶ ī domĩo laudabo sermones meos ¶ repeti tio est eiusdẽ ad maiozẽ effectus exꝑssionem ¶ in deo sperabo ¶ q̃ me ꝓteget de futuro sicut fecit de ꝓteritoꝛ ¶ nõ timebo qd faciat mihi hõ ¶ timoze deiciente me in desꝓationem uel nimis ꝑturbante rõnem ¶ ī me sunt deus uota ¶ fecerat. n. aliqua uota spãlia ipi deo si liberaret eũ ab illo piculoꝫ nõ sint exꝑssa in scriptura que desiderabat adiplere ¶ que reddã laudatiões tibi idest ad laudẽ nois tui. ⁊ subdit cãm dicẽs quoniã eripuisti animã meã de moꝛte ꝛc ¶ idest q̃a pfecisti illud ꝓpter quod uoui tibi ⁊ ideo iustũ ē ut reddam uota tibi ¶ ut placeam coram deo ¶ in hebzeo ⁊ in trãslatõe hiero. hẽt̃ ¶ ut ambulẽ coram deo ¶ pceden do de bono in melius ¶ in lumine uiuẽtiũ ¶ idest quãdiu ero in uita pũti ¶ uel in lumie uiuentiũ ¶ hoc ē in lumine gratie q̃ uiuit̃ in deo. ¶ Aliter pōt exponi psalmꝰ iste de quocũqꝫ fideli q ¶ positus ī moꝛtis piculo. orat deũ deuote ꝓ sua liberatione. ⁊ a deo exauditꝰ agit gr̃as deo tanq̃ gratꝰ

In psalmo. lv. ¶ Miserere mei deus. ubi dr̃ in postilla. ꝓ nihilo ꝛc.

Additio.

In hebzaica ueritate ubi dicit̃ ¶ ꝓ nihilo ¶ ponit̃ quedã dictõ equoca q̃ significat q̃nqꝫ nihilum. q̃nqꝫ uanitatẽ. quandoqꝫ uero iniq̃tatẽ. Cõsequẽter ubi translatio nr̃a hꝫ ¶ Saluos faciet illos ¶ In hebzeo hẽt̃ ¶ saluabis ab illis ¶ unde hec uerba secundũ litterã hebraicam ꝓpe exponunt̃ sic ¶ ꝓ iniquitate ¶ i. aduersariozꝫ de q̃ imediate añ dixerat ¶ saluabis ꝫ abi illis ¶ i. saluabis me ab illis. ⁊ sic exponit̃ iste uersus a quibꝰ dã hebzeoꝝ expositoꝛibus secũdũ quazꝫ expositionẽ nõ oꝛ ut teneat̃ interrogatiue sed plane.

Miserere mei deꝰ. Huic psalmo ꝓmittit̃ talis titulus ī hebzeo ¶ ad uictoziam ne dispdas dauid mictã q̃n fugit a facie saul in spelunca ¶ Ad cuius intellectum sciendũ q̃ dauid legit̃ bis fugisse in spelunam a facie saul. ꝓmo in spelunca ad ollam. ubi uenerũt ad eum illi q erant de cognatiõe sua ⁊ alij q erãt in angustia ꝺstituti. ⁊ factus ē eoꝝ ꝓnceps. ꝓmo reg. xxij. ⁊ dr̃ ista nõ loquit̃ hic qa de ista fuga intitulatus est alius psalmꝰ. l. centesimus. xlj. secundũ q̃ dr̃ hiero. in ꝓlogo sup ꝑs. Secundo q̃n saul ꝑsequebat̃ dauid sup abruptissimas petras q̃ solis ibicibus sunt puie. ut hẽt̃ ꝓmo reg. xxuij. ⁊ tunc saul ꝫ intrauit eãdẽ spelunca ad purgandũ uentrem. dauid ãt ⁊ uiri eius fugiẽtes saul prius intrauerãt eandem speluncam latitantes in interioꝛi eius ꝑte. ⁊ tunc uiri dauid uoluerunt saulem occidere. sꝫ dauid hoc ꝑdiuit. ⁊ silenter oraꝝ clamidis saul abscidit. ⁊ cũ exisꝫ saul de spelunca post eum abijt clamãs et ostendens ei pannum ꝑcisum in argumentũ quod potuerat eum occidisse si uoluisꝫ ꝙ recognoscens saul gratias egit ipsi dr̃ ⁊ recedẽs cũ exercitu suo a ꝑsecutione dauid tũc ad tẽpus cessauit. Et de fuga dauid ad hanc spelũcam loquit̃ titulus huiꝰ psalmi. ⁊ sic pꝫ ultima pars huius tituli. Ad intellectuꝫ uero prime partis patet ex

dictis q̄ dauid ¦erat in ꝑiculo mortis qñ fugit ad ſpeluucā illaz. ꝑpter qđ in titulo hꝰ ꝑſalmi loquēs de deo dixit¦ Ne diſp/das¦.i. ne diſpdi ꝑmittas¦ dauid mictam¦ ideſt ipius dauid cāticum decens uel ſuaue ut dicit ra.ſa. quaſi diceret dauid. ſi ꝑmit teres me pire nō poſſum ſ ampliꝰ cantica dulcia ad laudē tuā facere ⁊ dicere. quod aūt ꝑponit¦ ad victoziā¦ſignat conatuz le uitaz in cantu hꝰ ꝑſalmi. ut freq̄nter dām eſt. Secundū alios uero¦mictā¦ ſignat būi lem ſimplicē. ut dictum ē ꝑſalmo ꝓcedenti ⁊ ſic poſuit biero. titulum hꝰ ꝑſalmi dicēs ¦ꝓ victoria utꝰ nō diſpdas dauid būilem ⁊ ſimplicem qñ fugit a facie ſaulis ſpelun cā¦⁊ pz ſentēciaꝰ ex dictis. Igit ꝑſalmꝰ iſte in tres partes diuidit. q̄a primo ponitur ipiꝰ dauid anxia ¦depcatio. ſecūdo diuina exauditio ibi. ¶Diſit de celo. tercio gratia rum actio ibi. Exaltare. Circa primuz di cit¦¶Miſerere mei deus miſerere mei¦⁊ ſe/cundum q̄ dicit ra.ſa. ſemel dicit miſerere deus potens ne occideꝛ a ſaule. ſecundo petens ne ſaul occideꝛ ab ipo. uñ ⁊ tūc dixit dauid ꝑpitius ſitꝰ mihi dñs ut non mittam manū meā in xp̄m domini. primo reg. xxiiij. pōt etiā dici q̄ replicat. miſeꝛ re mei. ad maiozē effectus ſui exp̄ſſionem ſicut frequent̄ fit in oz̄ationibus deuotis ¦Quoniaz ī te confidit aīa mea¦ꝫhoc dicit allegādo q̄ deus debeat ſui miſereri q̄a p̄ uium eſt ipiꝰ p̄ſtare miſericozdiā illis q̄ habēt ī ipo fiduciam¦⁊ ī umbza alaꝝ tuaꝝ ſpabo¦ſicut pullis ab alis matris ſue. ne rapiat̄ a miluo¦donec trāſeat iniq̄tas¦.ſ. ſaulis me pſeq̄ntis¦ clamabo¦ cozde ⁊ oze ad deum altiſſimū¦⁊ p oſequēs potētiſſi/mū ad me ſaluandum¦ deū q̄ bñfecit mihi de ꝑterito ⁊ ſic ſperet q̄ faciet de futuro in trāſlatione biero. hēt¦ deū ultoꝛē meū q̄a nolebat accipe ultionē de ſaul manu ꝑ ꝓpria. ſz expectabat eam de manu diuina. unde dicebat ulciſcat̄ me deus ex te. ma/nus aut̄ mea nō ſit in te ꝑmo reg. xxiiij ¦¶Miſit de celo¦ihic oſequenter deſcribit̄ diuina exauditio cum dō¦miſit de celo ⁊ li berauit me¦omne. n. bñficiuz a deo p̄ſtitū conuenienter dicitur celitus datum¦ dedit in oppzobziū oculcātes me¦.ſ. ſaul ⁊ uiros eius q̄rentes me occidere. ⁊ ſic me dare in oculcationem hominū ⁊ beſtiaꝝ. Quod āt dauid tunc exꝓobauerit ſauli ⁊ uiriſ eius hēt̄ ꝑmo reg. xxiiij. ubi dicit̄. dixitq̄ ad ſaul q̄re¦audis¦ uerba hominū loq̄ntiuz. da uid q̄rit malum aduerſum te ⁊c. ⁊ poſtea quē pſequeris rex iſrabel. canē mortuum pſeq̄ris ⁊ pulicem unū. q. diceret hoc uer tit̄ in oppzobziū tuū¦miſit deus miſericoz diam ſuā ⁊ ueritatē ſuam¦. i. iuſticiam ſuā quia ſemp ꝓcomitant̄ ſe in opibus diuis. ¦⁊ eripuit aninimam meā de medio catulo rum leonum¦.i. hominū ferociū. cuiuſmōi erāt ſaul ⁊ ſatellites eius¦ dormiui contur bat¦ q̄ñ fui in pſecutione eoꝝ poſitus. hō enim poſitus in tali pſecutione nō ſpoteſt dormire quiete. In trāſlatione biero. hēt¦ anima mea dormiuit in medio leonū fero ciumꝫ pōt reduci ad eandē ſententiaz. ut pz¦filij hominū¦cum ſaule exiſtētium¦ dē tes eoꝝ arma ⁊ ſagitte¦q̄a pati ſunt ma la dicere de ꝑpe p obiurgationē ⁊ de lon ge p detractione ſicut ſagitte a longe p cutiunt¦⁊ lingua eoꝝ gladius acutus¦ q̄a ſicut gladius acutꝰ ſepat coniuncta na/turaliter. ſic doeg ⁊ alij ꝓſimiles p ſuas detractiones ⁊ oblocutiōes diuidebāt ami citiam inter dauid ⁊ ſaulē. cū tamen ſaul deberet eum naturaliter diligere ſicut gene rum ſuū¦ Exaltare¦ihic cōq̄nter ponit̄ gr̄aꝝ actio¦cū dō¦ Exaltare ſup celos¦.i. laus tua magnificet̄ ab angelis ſanctis¦⁊ in ōmnē terrā gloria tua¦ſupple magnifi cet̄ a cunctis¦ hominibꝰ deuotis ⁊ ſubdit cām ex parte ſui dicens¦ laqum pauerunt pedibus meis¦.i. poſuerūt¦ inſidias ad me capiendum¦incuruauerūt aīam meā ¦.i. in curuare uoluerūt uitam meā deicīēdo me ī moꝛtē¦foderūt āte faciē meā foueam¦q̄rē tes me ad moꝛtem¦⁊ inciderūt in eā¦quia ſaul in quo tanq̄s in ꝓncipe erat totus ex ercitus in uirtute intrauit ſpelūcam in q̄ dauid potuiſſz eū ſi uoluiſſet occidere ut p dictum eſt. ⁊ quia ex hoc hēbat materiaz laudandi deū ſubdit¦ paratū coꝛ meū deꝰ

ad te laudandum ⁊ tibi ſeruiendum. ⁊ re/plicat idē dicens¦paratū ⁊c¦ad oſtendēdū magnum effectū. ⁊ eodē modo dō¦cātabo ⁊ ꝑſalmū dicam¦q̄a ē replicatio eiuſdē per alia uerba¦exurge gloria mea¦ gloria eſt clara noticia cum laude. ⁊ ſic¦ dauid ſeip̄m excitat ad recognoſcēdum ſ diuina bñficia in laudibꝰ diuinis¦exurge ꝑſalteriū ⁊ cy/thara¦hoc dicit̄ quia aliq̄ laudes diuine ꝛ uenientius cātabantur in ꝑſalterio ⁊ aliq̄ magis in cythara¦ Exurgam diluculo¦.i. ꝑmpte ⁊ expedite aīo uolenti¦confiteboꝛ tibi in populis dñe¦ꝑuidit. n. dauid in ſpū q̄ laudes diuine ab eo cōpoſite cantande erant in futuro in diuerſis ppl̄is ⁊ genti bꝰ. ſicut adimpletū uidemꝰ¦q̄a magnifica ta eſt uſq̄ ad celos mīa tua¦hoc fuit adi/pletum tempoze ioſue q̄ndo ſol ſtetit ſpa cio unius diei ut iſrabel hēret plenam ui ctoziam. ut hēt̄ ioſue. x.¦⁊ uſq̄ ad nubes ueritas tua¦quod fuit etiam tūc adipletuz q̄ndo dñs miſit lapides magnos de nubi/bus ſup aduerſarios iſrabel ut ibidē ha/bet̄ ¦exaltare ſup celos deus ⁊c¦exponat̄ ſicut ſupra. ¶Mozaliter pōt exponi ꝑſalmꝰ iſte ſicut ꝓcedens. q̄a ē ſimilis materia in utroq̄ ⁊ eadē diuiſio ut pz ꝑ ꝓdicta.

In ꝑſal. lvj. ¶Miſerere mei. ꝑubi dō in po ſtilla. ¶Magnificata ē uſq̄ ad celos miſeri cozdia tua.

Additio.

Ulla rō uidet̄ q̄re ſtatio ſolis miraculoſa tēpoze ioſue attri buat̄ mīe diuine ⁊ miſſio lapi dum de nubibꝰ attribuat̄ di uine ueritati cū utꝝq̄ ꝓtineat ad mīam uel iuſticiā ſeu potentiā ⁊ huiuſmōi. Sz ſen ſus ꝑpus hꝰ uerſus. ſ. magnificata ē uſq̄ ad celos mīa tua ⁊ uſq̄ ad nubes ueri tas tua. hēt̄ in additōe ſup ꝑſalmū. xxxv ubi ſimilia uerba ponūt̄. ſ. dñe in celo mi ſericozdia tua ⁊ ueritas tua uſz ad nubes uide ibi.

Quere utiq̄s. ¶Huic ꝑſalmo ꝓe mittit̄ talis titulus in hebzeo ſecūdū ra.ſa.¦ad uictoziam ne diſpdas dauid ſuaue canticum ſiue decens ſecundū uero biero.¦titulꝰ talis ē¦ uictozi ut nō diſpdas dauid humilē ⁊ ſimplicem¦ ⁊ pz expoſitio utriuſq̄ ꝑ ꝓdicta in titulo ꝑſalmi ꝓcedentis. ¶De materia uero hꝰ ꝑs dicit ra.ſa. q̄ dauid fecit būc ꝑſalmum q̄ñ ſaul ad denūciationē zipheoꝝ exiuit ¦cum tribus milibꝰ uiroꝝ electoꝝ ad querendū dauid. ut hēt̄ ¦ꝑmo reg. xxvj. quod cū co/gnouiſſz dauid ꝑ explozatozes ſuos acce/ptoꝰ ſecum abiſai clam uenit ad caſtra ſau lis de nocte ⁊ iuenit oēs dozmiētes. ⁊ cuz abiſai uellet ſaulem occidere dauid hoc ꝑ hibuit. ⁊ aſſumpta haſta q̄ erat ad caput eius ⁊ cipho aq̄. receſſerūt inde. cūq̄s eēnt ſic elongati q̄ erant ī loco tutō dauid cla mauit fortiter. euigilans abner ⁊ ppl̄m in culpans eos de hoc q̄ male cuſtodierant dām ſuum oſtendens ꝑ haſtā ⁊ ciphuz aq̄ quod potuerat ſaulē occidiſſe ſi uoluiſſet. ⁊ ꝑ hoc declarauit malicia ſaulis ⁊ aliozuz ipm̄ inocentem pſeq̄ntium. Igit̄ ſecundū hoc ꝑſalmꝰ iſte diuidit̄ in duas partes. ī ꝓma dauid oſtēdit ſaulis ⁊ ſatellitū ſuoꝝ maliciam. ⁊ in ſecūda ꝓdicit penā debitaz ibi. deus cōteret. Circa primū dicit¦Si ue ro utiq̄ iuſticiam loq̄mini¦.i. ſ ultis loq̄ iuſticiam¦ recte iudicate¦.q. diceret ꝑ haſtā ⁊ ciphū aq̄ poteſtis manifeſte ꝑpendere iuſticiā ⁊ ī nocentiā meam erga ſaul ⁊ eiꝰ malicia cōtra me¦filij hominū¦ rōnabiliť ⁊ iuſte uiuētium. tales. n. fueruut patriar che ex q̄bus deſcenderat ſaul ⁊ ppl̄s eius ⁊ ex hoc deberent moueri ad recte iudicā dum ⁊ uiuendum ſed quia faciebant ↄtra rium. ideo ſubditur¦etenim in cozde iniq̄ta tes operamini in terra¦ ideſt iniquitates quas cogitaſtis in cozdibus uestris opere adimpletis¦⁊ in iuſticias manus uestre cō cinnant¦ideſt ozuant uel palliant apparē ti iuſticia ⁊ falſa. In hebzeo habetur¦iniq̄ tatem manibus uestris contra ponderate ideſt iniquitatem qua me ꝑſequimini pon derate ↄtra innocētia meā ut ſic uideatis eiꝰ grauitatē¦ab ea ceſſetis ⁊ eandē ſentē ciā bz lr̄a biero. que talis eſt¦ iniquitates manuū uestraꝝ appēdite¦.ſ. ī ſtatera iuſta

modo iam dicto alienati sunt peccatores a
uulua ꝛc hoc dꝫ p tanto. qa homies puer
si in suis opibus dicunt male nati secūdū
dez modꝫ loquēdi. Ra. sa. expōit hic dꝫ illꝫ
q cum adhuc in utero matris exītes per
aliq signa figurat eoꝝ uita mala futura.
sicut esau in utero mris ipellebat fratrez
suū iacob furoz illis secundū similitudinē
serpentis in hebreo hēt uenenū illis et
ad eundem sensū refert qa serpentes ex
ira ꝛ furore effundūt uenenū sicut aspidis
surde ꝛ obturantis aures qa uidens incā
tatorem ponit unā aurem ō terram ꝛ aliā
obturat cauda sua ne audeat carmen incā
tatoris si peccatores obstinati qualis erat
saul ꝛ eius uiri nolētes audire unde reuo
cētur a suo errore. Deus oteret. Hic cōse
quēter dauid pdicit penam talib debitaz
ꝛ primo pdicit hꝫ penam. secundo utilita
tē inde seqntē ibi. letabit. Circa primum
dicit sic deus cōteret dētes eoꝝ qbꝫ mor
debant alios uerbis iuriosis ꝛ detracto
rijs. dicebant. n. ipm dauid esse reum cri
mine lese maiestatis cum tū bonum regis
ꝛ regni qsiuisset molas leonū ferotium
idest saul doeg ꝛ sīmiliū. ad modū leonis
ferotium confringet dns quod fuit ipletū
in monte gelboe ubi moztuus fuit saul et
doeg ꝛ multi alij ad nihilum deuenīēt tā
qz aq decurrens qa regnū fuit amotum a
saul ꝛ posteris eius tendit archum suum
donec infirment jistud pōt referri ad deū
qui pcussionem maloꝝ secūdum ordinē iu
sticie sue parat inferēdam debito tempore
pōt etiā referri ad quēlibet obstinatuz in
suo malo q semp tendit archū sue malicie
ad nocendū alijs qdiu pōt uiuere. Et hunc
ordat translatio q sic hz intēdāt archū
suū donec cōterant. sicut cera q fluit aufe
rent doe presenti uita morte repentina. in
hebreo hēt qsi limax tabefactus auferē
tur ꝛ in translatione hiero. qsi uermis
tabefactus ptranseāt ꝛ ē eadē sententia
ꝛz sint alia uerba. qa p utrqz designatur
subtractio peccatoꝝ repētina sup cecidit
ignis i. punitio a deo īmissa non uide
runt solē subtracti de hoc mundo p mor
tem. In hebreo habetur cecidit abortiuū
mulieris quod nō uidit solē ꝛ similiter in
translatiōe hiero. ꝛ est eadem sententia. p
hoc. n. intelligit punitio diuina q peccato
res ad nihilum deducit priusqz intelligēt
spine uestre ramnū sp spinas itelligunt
hic filij paruuli iniquoꝝ ut dicit ra. sa. per
ramnū. qui acutius pungit intelligūt filij
eoꝝ adulti qui plus de malo sciūt ꝛ faciūt
ꝛ secundum hoc est sensus pusqz intellige
rent spine uestre i. anteqz filij uestri par
uuli hērent tantum itellectū quod possent
illa male agere sicut adulti sicut uiuentes
sic in ira absorbet eos i. idest eo tēpore quo
sperabitur de duratione uite eorum deus
auferet eos subito de psenti uita. in tran
slatione hiero. sic hēt anteqz crescant spi
ne uestre in ramnum i. idest anteqz uenīat
ad maliciam ramni modo supra expositō.
q. q. uiuentes. q. in ira tēpestas rapiet eos
ꝛ est littera planior ꝛ eadem sententia. in
hebreo autem habet sicut uiuens sic ī ira
absorbet eos ꝛ refert ad deum qui sicut
uiuens idest uiuidus ꝛ fortis cuius potesta
ti non pōt resisti sic in ira absorbet eos
auferens repentine de psenti uita. Letabi
tur. Hic osequenter ponit utilitas seqns
ex maloꝝ punitiōe cū dō letabit iustus cū
uiderit uindictā i. peccatoꝝ punitionē ñ
motus zelo uindicte ppe. sz zelo diuine iu
sticie manus suas lauabit i. opa sua ma
gis iustificabit secūdū illud apoc. xxij. iu
stus iustificet adhuc in sanguīe peccato
ris i. in punitiōe eius q ē occasio melioza
tionis uite sue secundū illud puer. xxj. mꝫ
ctato pestilētie sapiētioz erit paruulus ꝛ
dicet hō i. q cūqz rōnabiliter loquēs si uti
qz ē fructꝫ iusto ꝛ accipit hic si p qa. qa
ex punitiōe pcoꝝ. affirmabit pmium iu
stoꝝ p locū a ꝛijs utiqz ē deus iudicans
eos in terra i. dans sentēciā p eis nō so
lum in futuro sz etiā frequēter in psenti.

In psalmo. lxij. Si uero utiqz.

Additio.

Ateria hꝫ psalmi scd'm quosdā
hebreoꝝ expositoꝛ uniuersali

quosdā hebreoꝝ expositores uniuersali
ꝛ proprius potest assignari scilicet ut ex
ponat de falsis iudicibus qq ptendūt se iu
sticiā diligere. ꝛ tñ iudicia falsa pferunt q
bus ps. exprobās alloqt si uero utiqz
iusticiā loqmini recte iudicate hoc ē dicer
si iusticiā quā uniuersaliter loqmini iudicijs
pticularibus applicaretis de beretis recte
iudicare. sed tamen oppositum facitis
quod declarat dicēs. Eteni in corde ꝛc ex
ponat put in postilla. Et quia cōmuniter
tales falsi iudices occultant suā falsam iu
sticiā sub coloribus apparentibꝫ. iō seqt
Iniusticias manus uestre i. ozant put
in postilla. in hebreo hēt iniqtatem ma
nus uestre ponderāt ꝛ ē sensus. taliter com
pōderatis in falsis stateris. rōnes falsas ꝛ
apparētes cum ueris ꝛ ueridicis ac si eēnt
eiusdē ualoris. Cetera aūt exponant ut ī
postilla applicando ea uniuersaliter iudici
bus iniquis quos deus iudicat quandoqz
in psenti p repentinā ꝛ subitā eradicatiōez

Ripe me. Hunc psalmo ipmitti
tur talis titulus in hebreo ad
uictoriā ne dispdas dauid cāti
cum decens qñdo misit saul ꝛ
custodierūt domū ad occidendum eum hoc
hēt primo reg. xix. q saul uoluit pcutere
lancea dauid psallētem coram eo. sz declina
uit dauid ictum. ꝛ uit ad domū suam. ꝛ tūc
saul misit satellites suos nocte illa in do
mū dauid ut custodirent ꝛ iterficeret ma
ne. quod cū ānunciasset michol ipi dauid de
posuit eū p fenestrā ꝛ sic abijt ꝛ saluatus
est. igit quia tunc fuit dauid in mortis pi
culo. ideo sic incepit titulū hui psalmi ne
dispdas i. dispdi pmittas tu dne de me
dauid cāticū qa si piret ulterius laudes
tuas nō cātaret in trāslatione hiero. inci
pit sic titulus uictori ut non dispdas dꝫ
humilē ꝛ simplicē presiduū hꝫ tituli ē sicut
in hebreo. Et ex supra dictis pz etiā actor
hꝫ psalmi. s. dauid ꝛ materia eius in gene
rali. Ad habendū āt ei noticiā in speciali.
psalmꝫ iste diuidit in tres ptes. qa p mo
ponit ipius dauid deuota petitio. secundo
dei exauditio ibi. ꝛ tu dne. tercio p exau
ditione gratiarum actio ibi. Ego autem
cātabo. pma adhuc in tres. qa primo dauid
in sua petitiōe allegat suā augustiā. secun
do ppriam innocentiā ibi. neqz iniquitas
tercio aduersarioꝝ nequiciā ibi. intende.
Circa primū dicit Eripe me de inimicis
meis deus meus i. q. d. nō possum eripi sin
tuo adiutorio ꝛ ab insurgētibꝫ in me libe
ra me quia ad captāduz saulis beniuolen
tiā multi insurgebāt ad capiendum dauid
quāuis esset innocēs. iō subdit eripe me
de opantibus iniqtatē quia scient pseq
bant innocentē ꝛ de uiris sanguinū sal
ua me i. de uiris patis ad effundēdū san
guīes innocentū qa ecce ceperunt aīam
meā i. meipm a parte principali q est aīa
designās totū. reputabant. n. se dauid ce
pisse. eo q custodiebant domū i qua erat
reputantes quod nō possz eos effugere.
iō subdit irruerūt in me fortes quoꝝ for
titudini ñ possum bellando resistere. Ne
qz iniqtas hic cōsequēter, allegat suā inno
centiā dicens neqz iniquitas mea peccādo
ō primū neqz peccatum meū peccando ō
deū supple meruerūt istam psecutionē. iō
subdit sine iniquitate cucurri curru uite
psentis ꝛ direxi gressus meos ad finē debitaz
in trāslatione hiero. hēt ꝛ illi currūt ꝛ p
parant ꝛn secūdū hoc refert ad satellites
saulis q discurrebāt tanqz pati ad dauid
occisionem. ideo subdit exurge in occursū
meum ꝛ ad liberandū me anteqz me occi
dant ꝛ uide meam inocentiam ꝛ eorum
maliciam ꝛ tu domine ꝛn p id est. i. tu do
mine deus uirtutum idest angeloꝝ deus
israhel ip ueram fidem ꝛ specialem cultuz
Intende hic cōsequēter ut sua oratō sit
exaudibilis allegat aduersarioꝝ maliciaz
ꝛ primo explicat eorum culpam. secundo
predicit penam debitam ibi. Deus ostē
dit. Circa primum dicitur intende ad ui
sitandas omnes gentes qui diuina prouī
dentia se extendit ad omnes tam iustos
quā iniustos ad reddēdū eis secūdū merita
ꝛ demerita. iō subdit ñ miserearis oibus
q opant iniqtatē ex certa malicia ꝛ obsti

conuertentur ad ueſperam ſatellites. n. ſaul uenerunt in ueſpe ad cuſtodiendū do mū dauid de nocte ut p̄dictuz e ⁊ famē pa cient ut canes .i. magno deſiderio q̄ren tes occidere dauid in hebꝛeo hēt ⁊ latrēt ut canes .q.a inter ſe loquebant quomō eū occiderēt ⁊ circuibūt ciuitatē .q.a ſoluz cu ſtodiebāt domū dauid. ſed alīq eoꝝ curre bāt p̄ uicos ne manus eoꝝ euaderz. uł q.a poſtq̄ ſciuerūt eum fugiſſe ſcrutabantur loca ciuitatis ſi forte alicubi lateret ecce loquent in oze ſuo ⁊ gladi⁹ in labijs eoꝝ .q.a inter ſe tractabāt de ipius dauid occiſi one quoniā quis audiuit .i. ac ſi null⁹ eos audiret. unde in trāſlatiōe hiero. hēt q̄ſi nēo audiat tū michol audiuit ⁊ ipi dauid annūciauit Et tu dñe illic ꝛſequēt deſcri bit petitionis exauditio. ⁊ p̄mo q̄ntuz ad ipius dauid liberationē. ſecūdo q̄ntum ad aduerſarioꝝ punitionē ibi. deus oſtendit. Circa p̄mū dicit ⁊ tu dñe deridebis eos fruſtrādo eos ab intento .q.a cū obſideret domū dauid fugit p̄ feneſtrā ut p̄dictuz e. ad mbilū deduces oēs gentes malignan tes ſiłr ſicut ⁊ iſti foztitudinē meā ad te cuſtodiā .i. exponendā tuo ſeruitio .q.a de⁹ ſuſceptoꝛ me⁹ es liberādo me a q̄rentib⁹ me occidere deus meus mīa eius ꝓueniet me .q.a de⁹ miſericoꝛditer liberauit dauid ātēq̄ ueniret mane i quo ſaul diſpoſuerat eū occidere deus oſtēdit illic ꝛſequnter po nit exauditio petitionis dauid q̄ntum ad aduerſarioꝝ punitionē cū dz deus oſten dit mihi ſup īimicos meos .i. ſup ſaul ⁊ ſa tellites ſuos ne occidas eos ulciſcendo te manu ꝓpria .q.a hoc faciam p alios in iu ſticia mea lz āt nō ſit ſcriptum q⁹ de⁹ moz tē ſaulis ⁊ ſuoꝝ ſatellitum dauid reuelaue rit tū hoc credendum e. eo q⁹ cū eſſet pro pheta hoc dicit ⁊ hoc dauid adipleuit. .q.a ſauli bis manib⁹ eius tradito a moꝛte pe pcit. ut hēt reg. xxiiij. ⁊. xxvj. ne q̄ ob liuiſcant populi mei ſuis p̄ſecutoꝛib⁹ mi ſereri. hec. n. miſericoꝛdia dauid regis da ta e i exemplū totius plebis diſpge illos in uirtute tua hoc fuit adipletum i mōte gelboe q̄ndo coꝛam philiſteis ceperunt p diuerſas uias fugere p̄mo reg. ul. deli ctū oꝛis eoꝝ ſermonē labioꝝ ipoꝝ ſuma tur. littera depone. Et dz delictum oꝛis eoꝝ .q.a uerba .q.bus ſaul ⁊ doech diſpo nebāt dauid interficere fuerūt depoſita ⁊ delecta q̄ deciderunt in mōte gelboe ⁊ cō prehēdant in ſuphia ſua quādiu. n. ſaul fuit humilis placuit deo ⁊ electus fuit in regez ⁊ q̄ ſupbiunt dñs eū abiecit. ut hēt p̄mo reg. xv. ⁊ execratione ⁊ mēdatio an nūciabunt in ſumatiōe .q.a iminēte moꝛ te ſaulis repbenſus fuit a ſamuele ſibi ap parente de trāſgreſſionibus ſuis. ut hēt p̄mo reg. xxviij. ⁊ ſcient p expientiā pu nitionis ⁊ reuelationē ſamuelis .q.a deus dominabit iacob tranſferēs regnum ad dauid ⁊ domum eius conuertent ad ueſpe ram ⁊ famē pacient iſtud refert ad famē inductā tēpoꝛe dauid in terra iſrahel. ut hēt ſecundo reg. xxi. que fuit inducta a deo tribus annis ꝓpter peccatum ſaulis qui iniuſte occiderat gaboanitas ut ibidē dic. ⁊ ideo illi de cognatione ⁊ tribu ſau lis in illa fame fuerunt grauius afflicti ⁊ quantum ad hoc dicit conuertent ad ue ſperam reuertendo ad ꝓprias domos de agro uel alio laboꝛitio ſicut moꝛis e ⁊ fa mē pacient quia non inueniēt ibi unde re ficiant circuibunt ciuitatem querendo ui ctum p̄ mendicitatē ipſi diſpgentur tran ſeundo ad alia loca que tempoꝛe illius famis erant minus afflicta ad manducan dum ideſt ad querendū uictum ſi uero nō fuerūt ſaturati ⁊ accipit hic ſi p quia .q.a nō inueniebant ad ſufficientiā. iō ſubdit ⁊ murmurabunt p ipacientiā. .q.a multi eoꝝ ipacienter illā penuriam ſuſtinebant Ego autē hec eſt ultima ps hui⁹ pſal. in qua ponit ipius dauid gr̄az actio p̄o ſua liberatōe cū dr Lego autem cantabo .i in deuotis canticis laudabo foztitudinem tuam quia me eripuiſti de inſidijs ſaulis ⁊ exaltabo mane mīam tuam .i. ſummo mane ſurgam ad magnificandū miſericoꝛ diā tuam ſubdit cām quia factus es ſuſce ptoꝛ meus de aduerſarioꝝ meoꝝ manib⁹ i die tribulatōis mee .q.a diſponebāt oio

me occidere adiutoꝛ meus tibi pſallam q̄ repetitio ē eiuſdem ſententie ad maioꝛem exp̄ſſionē deuotionis ſue. Moꝛaliter p̄t exponi pſalmus iſte de quolibet fideli in angustia exiſtente qui p p̄ces ſuas meret liberari ⁊ pſecutoꝛes ſuos puniri. Allego rice uero exponit de xp̄o p dauid figura to qui cuſtoditus fuit in ſepulcro. tanq̄ al ter dauid in domo. ſz hoc nō obſtāte p ui tutā potētiā reſurrexit. ⁊ iudei qui illū i ſe pulcro fecerāt eam cuſtodi in penā huius fuerunt p romanos captiuati ⁊ p oꝛbem diſpſi. tū ad ueſpam huius mūdi cōuerten tur ad xp̄m ⁊ famē pacient p fidei xp̄ia ne zelum ō hereſes ſicut canes latrantes ⁊ fidē xp̄i cū feruoꝛe magno ⁊ deſiderio p̄dicātes. ſed de hac expoſitione breuit p trāſeo q.a diffuſe tradit in gloſa. ordina ria ſup libꝛum pſalmoꝝ. In pſalmo .lviij. Æripe me.

Additio.

Ittera hui⁹ pſalmi p magna parte nō p̄t applicari ad hi ſtoziā illam p̄mo reg. xix. .f. q̄n miſit ſaul ſatellites ut cuſtodi rent dauid in domo ſua ut interficeret nē nō. n. recte appꝛopiat huic ꝓpoſito q̄d dz Et tu dñe deus uirtutū intende ad uiſitā das oēs gentes nē. Cū iſte caſus fuit ſin gularis in quo uiſitatio diuina ſe nō extē debat ad oēs gētes ſz tantū ad liberatōz ſuoꝝ. Etiā ſi dicat .q. liberatio ip̄i⁹ dauid quodāmodo ſe extendebat ad totuz ꝓpłz iſrahelis. eo q⁹ erat ip̄oꝝ rex futur⁹ adhuc ip̄oꝛe ſeu iptinent diceret ſuper hoc. Ad uiſitādas oēs gētes .f. ubi dz. Ne occidas eos ne q̄n obliuiſcant pop̄l mei ſz diſpge illos in uirtute tua nē. Dice re etiā q⁹ deus p̄ceperat dauid q⁹ non iter ficerz ſaul ne obliuiſceret pp̄s miſereri pſecutoꝛib⁹ ſuis e omnino ſine fūdamēto nuſq̄. n. tale legit i hyſtoꝛia p̄pa ip̄i⁹ dō nec ipe dō abſtinuit ab occiſione ſaul ex mīa ſz potius ex fidelitate. ut p̄mo reg. xxvj. ca. quis mittet manū in xp̄m deū nē ſimiliter cū dicit. diſpge illoſ i uirtute tua quod ꝓpie intelligit de aduerſarijs non fuit adipletum i gelboe ut dic poſtillatoꝛ nā ibi ſaul ⁊ doech q fuerūt p̄cipales ad uerſarij occiſi ſunt ⁊ nō diſpſi. ſiłr dicere q⁹ illud qd legit. Cōuertent ad ueſperaz ⁊ famē patient ut canes nē. referendū eſt ad illos de cognatione ſaulis q fuerunt i illa fame grau⁹ afflicti q̄s ceteri eſt oīo ſine fundamēto. uā in illa hyſtoꝛia. ij. reg xxj. ubi de hac fame agit nihil legit ſpā le de cognatione ſaulis q̄ntum ad hoc pa teret grauioꝛē famē q̄s ceteri Inſuper. et ueritas hebꝛaica in hoc loco ubi nos habe mus. tū paciēt hēt. ⁊ rugient ut canes. Uñ uerius dicendū e ⁊ magis lr̄e cōſonuz q⁹ lz in hoc pſal. agat ſaltem in ſui p̄inci pio ⁊ forte etiā in fine de cuſtodia dauid p ſatellites ſuos q̄ fuit figura xp̄i i ſepul cro a militibus cuſtoditi. tamen p magna pte pſalm⁹ iſte ad litteram trāſit ad agē dum de re figurata. ſ. de xp̄o in ſepulcro cuſtodito ⁊ de eius reſurrectione ⁊ pena aduerſarioꝝ ⁊ etiam d reconciliatōe eoꝝ ꝓut plene in gloſa ordinaria hēt nec eſt iſte ſenſus allegoꝛicus ꝓut poſtillatoꝛ dic ſz ꝓpe litteralis tanq̄ ex neceſſitate lr̄e conſurgens. Si autem obiciat de titulo i quo continet. quomodo miſit ſaul ⁊ cuſto dierunt domum ad occidendum eum. Ex quo uidetur q⁹ materia huius pſalmi refe renda eſt tantum ad illam cuſtodiā ipſius dauid ⁊ eius liberationem ⁊ huiuſmodi. Ad hoc reſpondetur q⁹ illa uerba tituli nō denotant q⁹ tota materia pſalmi litteral ſit de illa cuſtodia dauid ſed tantuz q⁹ p̄s fuit factus a dauid tempoꝛe illius cuſto die. non enim dicit titulus q⁹ illud canti cum eſt de miſſione ſaul ad cuſtodiam da uid in domo nē. ſed q⁹ fuit factus quando miſit nē. unde titulus demonſtrat tempus editionis pſalmi non materiam ſicut in multis pꝛophetic locutionibus hoc habe tur. unde yſa. ſexto capitulo cum legitur In anno quo moꝛtuus eſt rex oſias ecce. non intelligitur q⁹ illa reuelatio prophe tica debeat itelligi tantum de moꝛte oꝛie q.a multa maioꝛa ⁊ diuinioꝛa fuerūt yſaie

47

revelata ꝓtūc ut ps ibidē. sed tantum ille titulus denotat tempus revelatōnis ⁊ sic in ꝓpositō. Est tñ notandū q ꝙ ut dictū ē. custodia dauid ī domo fuit custodie xp̄i figura i sepulcro. iō tenendū est ꝙ dauid exist̄s in illo piculo petebat a deo hec q̄ sequunt̄ ꝓmo petebat a deo suā liberationem dicēs ⌊eripe me de inimicis meis ⁊c⌋ usq; ibi. Exurge in occursū meū ⁊ vide. ⁊ tūc dauid illumiat⁹ ꝑ spiritū de custodia xp̄i in sepulcro quā figurabat ī qua xp̄s custodiebat̄ nō ut occideret̄ secundū carnē cum iā moꝛtuus essꝫ sꝫ ut occiderēt ei⁹ famē occultādo resurrectionē eius ⁊ sic eū tollerent de oꝛdib⁹ fideliū quod minime ualuerunt sicut neq; custodes dauid eū potuerunt occidere. Sup quod dauid cōseqnter secundo ꝓphetice ostat ꝙ resurrectiōe xp̄i a sepulcro dicēs ⌊Et tu dñe de⁹ uirtutum intende ad uisitādas oēs gētes⌋ ubi hebꝛaica ueritas hꝫ ⌊Resurge ad ulsitandas oēs gentes⌋ Resurrectio. n. xp̄i oꝛdinata fuit ad generalē iustificationem mundi secunduꝫ sufficētiā. iuxt̄ illud ad ro. viij. ca. resurrexit ꝓpter iustificationē nr̄am. sed q̄ nō oēs participes sunt gr̄a resurrectōnis. iō cōseqnter subdit tercio ⌊Nō misereaꝛis oīb⁹ qui opant̄ iniq̄tatem⌋ hoc ē dicere. q̄suis uisitatio tua sufficiēs sit ad uisitandas oēs gentes. nō tñ oībus miserebꝛis sꝫ quib⁹dā. ſ. ꝑdestinatis. iō ꝓpe dicit nō miserearis oībus ⁊c. subintellige sꝫ q. b⁹daꝫ. ut hēt̄ ī glosa. Et quia īter illos opantes iniquitatē circa ꝑsonam xp̄i ⁊ circa eius costodiā in sepulcro de q̄ agit̄ pr̄incipales fuerunt iudei. iō de ipis q̄rto tractat tripliciter. primo de statu quoꝛdam eoꝝ. ſ. qui cōuersi sunt ad fidē post resurrectionē xp̄i ⁊ ascensionē ⁊ cōfirmationē apl'oꝝ de q̄bus dicit ⌊Cōuertent̄ ad uesp̄ā. ī. tardius seu serius quia ātēq; eum crucifigerēt hoc debuissēt facere ⁊ isti famē cōuertendi alios ⌊pacient̄ ut canes⌋ uel secundū hebꝛaicā ueritatē ⌊⁊ rugient⌋. ſ. latrando in reꝑhensione infidelitū. ut ps de paulo. similiter ⁊ de stephano ⁊ de alijs. qui q̄dem cōuersi. ſ. in primitiua ecclesia euāgelizando ⌊circuibāt ciuitatem⌋. ſ. mūdū q circumstat undiq; iudeam ubi ista docebant̄ sicut canes in nocte rugiunt ō fures seu latrones pōt etiā intelligi. Cōuertent̄ ad uespam. de iudeis qui p iteꝛualla tēpoꝝ post diuulgationē euāgelij cōuertūtur quottidie qui dicunt̄ ad uesp̄aꝫ cōuertit. i. in sexta etate seculi Ex q⁹ fuerūt simiſiter ⁊ erunt nōnulli qui circuīt ciuitatem. ſ. ecclesiam ō hereticos uel saltem contra iudaicas impugnationes. ut ps in gestis seu tractatil⁹ taliū qui iuenunt̄ ꝓcipue in hyspania ubi iulianus pomerij de stirpe hebꝛaica fuit Toletanus archiepūs tercius successoꝛ beati Alfonsi ⁊ ei⁹ maxime imitatoꝛ. put in hystoꝛia Roderici toletañ. hēt̄. similit̄ ⁊ petrus alfonsi h⁹ nationis q edidit q̄ndam dyalogū solennem ad fidei catholice ofirmationē. similiter ⁊ magist̄ alfonsus burgen. magn⁹ ꝑbus ⁊ biblicus q in. lx. etatis sue āno fere fict̄ xp̄i ⁊ sacrum baptismū suscepit. Et oseqnter cū esset sacrista ecclesie baliſolitañ. plura opuscula ad ofirmationē fidei ⁊ ad ofutationē iudaice pfidie edidit. ⁊ sic de alijs de quibus dicit ⁊ ꝓncipalius de ꝓmittuis ⌊Ecce loquunt̄ in oꝛe suo ⁊c⌋. q̄ etiā ipi cōuersi loquunt̄ in oꝛe suo magnalia dei que alijs intimāt. unde ⌊gladius in labijs eoꝝ⌋ scilicet gladi⁹ uerbi dei penetrabilioꝛ omni gladio. ut in epistola hebꝛe. iij. capitulo. Et sequitur ⌊quoniaꝫ quis audiuit quasi diceret. ideo instans ꝓdicatio taliū conuersoꝝ ad fidem fuit a deo suis temꝓoꝛibus ꝓeoꝛdinata⌋ quoniam quis audiuit ⌊quia scilicet pauci audiunt cum effectu uerbum dei ⁊ quandoq; magis inclinant̄ ad audiendum similium ꝓdicationes tanq̄s magis contenti de testimonijs aduersaꝛiozum. sed quia multi sunt qui coꝛde non audiunt istos nec illos. sequitur ⌊Et tu domine deꝛidebis eos⌋ scilicet nō audientes. Cetera possent faciliter applicari huic ꝓpositō scilicet usq; ibi. Deus ostendit mihi sup inimicos meos ⁊c. ubi ostenditur secūd⁹ statꝰ iudeoꝝ. ſ. pfidoꝝ q obstinati ī manēt in negcia sua ꝓteꝛuientes quoꝛum

statum uel potius ruinam ps. declarat cū dicit ⌊Deus oñdit mihi sup inimicos meos⌋. ī. oñdit mihi q̄liter isti inimici xp̄i ſūt puniēdi ad gl'iaꝫ dei ⁊ eccl'ie utilitatē. Ꝓꝛo quo sciēdum ꝙ ls magnitudo sceleris iudeoꝝ xp̄m occidentiū seu ipius occisionez cōseqnter apꝓobantiū tāta fuit ꝙ uidetur congruū diuine iusticie ut statim delerent̄ de terra. put hēt̄ numeri. xiij. cap. cōsumā eos⁸ subito. tñ diuina sapia ozdinauit ne fundit⁹ ⁊ subito pirent de hoc seculo. tū ut ex eis q̄nq; aliq in tēpoꝝ successione saluarent̄. tū ut eccl'ia testimonia ueteris legis ab eis hēret. ⁸Sūt. n. put dicit glo. q̄dam bibliotece nr̄i ⁊ baiuli codicum nr̄oꝝ⁸ a q̄bus tātum fiducialius in oꝛigina lib⁹ sacre⸗scripture accipit̄ testimoniū q̄nto nobis auidius ⁸aduersant̄. tū q̄a uindicta diuina in⁸ eis magis relucet cum in diuersis tēpoꝛib⁹ ⁊ in uarijs locis deiectio ⁊ oppꝛobꝛium eoꝝ demōstrat̄ q̄s ſi in bꝛeui tēpoꝛe ⁊ in q̄busdā regionibus cōsumpti fuissent. quod ꝓpe oꝛabit psalmista dicens ⌊Ne occidas eos ne q̄n obliuiscant̄ pp'i mei⌋. ſ. ne obliuiscant̄ mīe tue quia eos spectas ut ad cōuersionē ꝓuocēt̄ sil'r Ne obliuiscant̄ sacraꝝ l'raꝝ tuaꝝ. q̄ apd̄ eos oꝛiginalit̄ resident. similit̄. ne obliuiscant̄ iusticie tue uidētes eos quottidie afligi ⁊ suppꝛimi in penā sceleris occisionis xp̄i q̄ omnia possunt tradi obliuioni si celeriter fuissent cōsumpti. magis. n. mouēt uisa q̄s audita sic sēs⁹ uisus certioꝛ ē audituꝰ ⁊ ceteris sēsib⁹. put in ꝓmo methaphꝛice. ⁊ q̄a si in uno loco seu regione ⁸tātus remāsissent puniendi non seq̄rent̄ ꝓdicte utilitates in toto oꝛbe. idcirco dicit ⌊dispge illos in uirtute tua⌋. i. ꝓ oēs gentes dispgant̄ ut testimonia sacre scripture q̄ apud eos sūt similiter ⁊ euidētia diuine uindicte ubiq; demōstrent̄. uñ seq̄t̄ ⌊Et depone eos⌋. ſ. ut sint oppꝛobꝛiū hominū. ⁊ q̄a illi pfidi ⁊ si ope nō possunt iā ō xp̄m recalcitrare uerbis tū nō cessant eū blasphemare. idcirco dicit ⌊Delictū oꝛis eoꝝ sermonē labioꝝ ipoꝝ⌋ Ex quo sequit̄ ⌊q⁹ comꝑhendunt̄ in supbia sua⌋ Nā secunduꝫ gloſam comꝓehenditur aliquis in superbia sua⁸ cū uidet se supbe egisse⁸ ⁊ tñ frustra q̄a factū eoꝝ irritū uident ⁊ tñ remanet delictum eoꝝ apud alios in memoꝛia ⁊ hoc spāliter in duob⁹. ꝓmo in execratione in q̄ sunt coīter inter gētes. sil'r ⁊ in mēdatio inquātum ō xp̄m mendatiū finxerunt⁸ nō solū in uita dicētes ꝓeū seducto rem ⁊c. sꝫ etiam in moꝛte asserētes ipm ñ resurrexisse ⁊ dātes pecuniā ad occultandā resurrectionē ut math. xxviij. cap. Et hoc est ꝙ dꝫ ⌊⁊ de execratione ⁊ mēdatio annūciabunt̄⌋. ſ. ab apl'is ⁊ alijs ueris ꝑdicatoꝛib⁹. uñ finis taliū. ſ. iudeoꝝ in ꝓpter uia sua ꝓtinatium⌋ est in cōsumatione. ⁊ in ira cōsumationis⌋. i. in uindicta dei q̄ peccatoꝛ cōsumit̄ ita ut finaliter peat abesse eterno ⁊ glozioso de quo sequit̄⌋ ⁊ ñ erūt ⁊ seq̄t̄. Et scient q̄a dñs dñabit̄ iacob et finium terre⌋ hoc ē q̄a iā in illa ꝓsumatōe ꝑ expgentiā cognoscēt ꝙ xp̄s quē ⁸otem pserūt dñabit̄ iudeis ⁊ gētibus ⁊c. Conseqnter declarat. terciū statum iudeoꝝ. ſ. q̄ndo in fine mūdi cōuertent̄. ⁊ de bijs dicit ⌊cōuertent̄ ad uesp̄am⌋. ſ. in finem mūdi q est eius uesp̄a simpliciter ⁊ pōt construi cū ꝑcedenti uersu sic cū illi⌋ iudei scient q̄a deus dominabit̄ iacob ⁊ finiū terre⌋ p ueram fidem⌋ tūc cōuertent̄ ⌊expona tur uersus sicut ꝓius ⁊ seq̄t̄ de istis⌋ ipsi iā dispgent̄ ad māducā⌋ dū⌋. ſ. ut alios lucrēt̄ ⌊si uero ñ fuerīt saturati⌋ eo q⁹ mlti remanebunt increduli⌋ murmurabunt⌋ cō tra tales idest increpabunt. Sed notandū ubi translatio nostra habet. ⁊ murmurabunt. hebꝛaica littera habet quandam dictionem equiuocam que uno modo significat murmurationem. alio modo significat mansionem seu quietem quam ⁸homo dicitur habere in nocte cum iacet in domo recollectus ⁊ cessat a laboꝛibus diurnis eo modo quo dicitur genē. xxiiij. capitulo locus spacios⁹ ad manendum. ubi. n. dicit̄ ad manendum. ponit̄ similis dictio sicut hic. ⁊ ad istam ultimā significationē magis tendit littera ꝓs ꝓut hic ꝓpe ſil labizat̄. ⁊ sic erit sensus⌋ Si non fuerint

saturati.ſ. quia nō oēs cōuertent tñ iaz quieſcēt ſeu ceſſabūt qa iam finis hꝫ mūdi erit in quo talia hñt ceſſare. Cōſequēter nto concludit in ꝑſona criſti hoīs q to/tam laudem ⁊ victoriā dō attribuit. Ego aūt cantabo fortitudinē tuam ⁊ exultabo mane miam tuā qa ut ait pſal. Ad veſpaz deuozabit fletus ⁊ ad matutinū leticia. In quo inſinuat leticia reſurrectiōis q̄ mane dñice diei primo fuit manifeſtata qa fcūs eſt ſuſceptoz meus me reſuſcitans ⁊ refugiū meū a cuſtodia aduerſarioꝝ liberās q̄ oīa diuine mīe attribui cōcludens. deus meus miſericordia mea.

Replica.

In pſalmo. Eripe me. Quē poſtillatoz exponit de dauid. Cuſtodito in ſua domo ꝛc. ꝑ ut titulus hꝫ pſalmi formaliter ſonat. burgen. q cōſueuit titulos magnificare. ⁊ ſecūdū formā tituli materiā ꝑs aſſignare. hic dimittit formā tituli exponens ꝑs. iſtum de criſto cuſtodito i ſepulcro. redarguēs poſtillatorem q ſecundū formaz tituli accipit materiā pſalmi ad cauendum ſententiaꝝ i uolutione catholice. dici pōt q̄ lr̄alis ſenſus huius pſalmi primus ē de dauid iuxta formā tituli. Sz ꝑ allegoriam ē de xp̄o cuius figurā dꝫ geſſit i mꝫtis ut ſupra ſepe dictū ē ⁊ ſpāliter in hac materia huius pſalmi. Et cū burgen dicit hūc ſenſum foze lr̄alē de xp̄o. cōcedit ei ſicut ſupra quod ē ſenſus ꝓncipalis. ſz nō primus ad lr̄am ſecūdū uocū ſignificationē. ē igr ſenſus lr̄alis primus de dauid tanq̄ de figura. Sz principalis eſt de xp̄o tanq̄ figurato. Argumēta āt burgen. de applicatione quoꝝdam uerſuū modici pōderis ſt. Nā ſūt quedā cōgruētie applicabiles ꝑ ⁊ cōtra q̄ de neceſſitate rōnis nihil ꝛcludit

Eus repuliſti. Huic pſalmo p̄mittit talis titulus i hebzeo ſecūdū ra.ſa. ad victoriā ſup roſe teſtimoniū ſuaue canticū dauid ad docendum quando pugnauit contra aram fluuioꝝ ⁊ ſiriā ſoba ⁊ reuerſus ē ioab ⁊ pcuſſit edom i ualle ſaliuaꝝ duodecim milia. Ad cuius itellectū ſciendum q̄ dauid miſit ioab exercitum bella toꝝ ꝺ filios amon qui iniurati fuerāt nunciis dauid. ut hēt. ij. reg. x. ⁊ debellatis filiis amon ⁊ ſiris qui uenerūt in eoꝝ auxilium ioab rediit in ir̄m. ut hēt ſecūdo reg. x. ⁊ poſtea dauid cū toto exercitu ſuo expoſuit ſe ut iret ad pugnandū ꝺ ſiros. ut ibidem hēt. dicit igit̄ ra.ſa. quod ſiri hoc audientes miſerunt nuncios ad dauid dicētes q̄ non erat ei licitum uenire contra ipōs ꝓpter fedus ⁊ iuramentū quod fecerat iacob cū laban ſiro. ut hēt gen. xxxj. ⁊ tunc dauid conſuluit ſapiētes legis qui rñderūt ei quod erat licituz ei q̄ ſiri priꝰ fregerāt iuramentū ueniendo ad bellū ꝺ ſeruos dauid in auxiliū amonitaꝝ ut dēm eſt ⁊ quia cuſaura ſaturaim rex ſirie ipugnauerat filios iſr̄l eo ſubiciēs ſeruitute ſue p octo āños. ut hēt iudicuz. iij. Dicit igit̄ ra.ſa. q̄ in titulo p̄dicto p roſam in telligit̄ cetus ſapientum. qui teſtificatus fuit ipſi dauid quod licite poterat ꝺ ſiros ad bellum ꝓcedere ⁊ quantū ad hoc dicit̄ ſup roſe teſtimonium. ideſt reſpōſum data tum ipi dauid p cetum ſapientum de quo reſponſo ⁊ victoriis ſequentibus que tanguntur in quoddā generali in titulo cum ſubdit̄ quando pcuſſit aram fluuioꝝ ꝛc. fecit dauid pſalmū iſtum ſecundū hoc igr ſenſus huius tituli eſt canticum ſuaue dauid. ſupple eſt iſte pſalmus ab eo fcūs ſup roſe teſtimonium. ideſt ꝓpter reſponſū ſibi datum a cetu ſapientum per roſam deſignatum ad docendum. ſcilicet ipm dauid quod licituz erat ſibi pugnare contra ſiros quid autem ſignificet ad victoriam in principio tituli frequenter ſupra dictuz eſt. quando percuſſit aram fluuiozum aram eſt nomen ciuitatis in quo habitabat laban ſirus. ⁊ dicitur fluuiozum quia erat in domo duozum fluuiozum ꝓpter qd̄ alio nomine uocatur meſopotamia a meſo quod ē mediū in greco ⁊ potamos q̄ ē fluuius. ⁊ reuerſus eſt ioab. ſ. in ir̄m

debellatis amonitis ⁊ ſiris ut p̄dictum eſt ⁊ pcuſſit edom ꝛc. iſta victoria attribuit̄ dauid. ij. reg. viij. ubi dī fecit quoq̄ ſibi dꝫ nomē cū ꝛuerteret̄ capta ſiria i ualle ſaliuaꝝ ceſis duodecim milib⁹ ⁊ ſeqtur ⁊ facta eſt uniuerſa idumea ſeruiens dauid. Et ꝓmo pal. attribuit̄ abiſai de quo dī ꝓmo pali. xviij. abiſai uero filij ſaruie percuſſit edom in ualle ſaliuaꝝ. hic āt attribuit̄ ipi iaob dicendū q̄ iſti tres fuerunt in illa victoria. qa facta fuit in reditu dauid de ſiria ad quā capiēdā iuerat cū toto exercitu ut p̄dictū eſt. Et attribuitur hec victoria ipi dauid tanq̄ regi. ioab uero tanq̄ ꝓncipi militie. abiſai uero tanq̄ duci unius aciei qui fecit ꝓbitatem notabilē in illa victoria ꝓpter quod attribuit̄ abiſai tanq̄ duci. Nō eſt. n. iconueniēs idem attribui diuerſis ꝓſonis rōnib⁹ diuerſis ꝛxij. milia ꝓmo ꝓpali. xviii. ponuntur xix milia. Nec ē ꝺictio. q̄ minoꝝ numerus includit̄ in maiozi. nec pōit̄ hic minoꝝ numer⁹ cū ꝓciſione ꝓtis excedentis q̄ ꝓmo pal. exprimit̄ in trāſlatione uero hiero. talis ponit̄ titulus uictoꝛi ꝑ filiꝭ teſtimoniū hūilis ⁊ pfecti dauid ad docēdū q̄ndo pugnauit aduerſū ſiriā meſopotamie ſoba ⁊ reuerſus ē ioab ⁊ pcuſſit edom in ualle ſaliuaꝝ duodecim milia. Ad cuius intellectū ſciēduz q̄ ubicūq̄ in ueteri teſtamēto ieroꝰ trāſfert lilium uel lilia. hebzei dicūt roſam uel roſas ſicut dictū fuit ſupra ꝑs. xliij. ió idem ꝓportat ꝑ utꝝq̄. ſ. cetus ſapientum. Et ſz hic ponat̄ ſingulare. ſ. roſa ſecūdū hebze. hiero. tñ trāſfert plurale dicēs. liliꝭs. eo q̄ qlibz de cetu ſapientū poterat dici roſa uel lilium ꝓpter pulchritudinē ſapientie ⁊ ſic. totus cetus dī lilia in plurali quod ſubdit̄ hūil ⁊ pfecti dauid ē. qa dictio hebzaica mictā ſecūdum ra.ſa. ſignat cāticuz decēs uel pulchruz. ſecunduz hiero. uero hūilē ⁊ pfectum. qd̄ āt dī hic teſtimoniū hūilis ⁊ pfecti dauid ꝺñ dī teſtimoniū dauid. eo q̄ dederit ipm. ſz qa a ſapiētibus fuit ſibi datū ⁊ ſic pz ex poſitio tituli hiero. ex his q̄ dicta ſunt in expoſitiōe tituli hebzaici deus repuliſti ad intellectū hꝫ pſal. ſciēduz q̄ āteq̄s regnū iſr̄l fuiſſz in manu dꝺ ſimplicit̄ fuerat multiplicit̄ afflictū ⁊ uaſtatuz. ut pz tē poze iudicuz ⁊ in ꝓncipio r̄gni ſaul i quo philiſtei tenebāt ipm in tāta uirtute quod faber ferrariꝰ nō erat in tota terra iſr̄l. cauerēt. n. philiſtei ne facerēt hebreis gladium aut lanceā ne poſſent rebellare. ut habet̄ primo reg. xiii. Itē mortuo ſaule philiſtei itrauerūt ciuitates regni iſr̄l uñ fugerat ppl's ⁊ habitauerūt ibi. ut hēt primo reg. xxxi. Itē poſt mortē ſaul facta ē lōga cōtentio de regno inter domū dauid ⁊ domū ſaul. ut hēt ſecūdo reg. 3. ꝓpter q̄ gētiles in circuitu regni iſrabel exiſtentes multiplicit̄ uaſtauerūt illud nō hñtes uallidā reſiſtenciā ꝓpter dictā cōtemtionē. dꝫ igr hec cōſideras fecit pſal. iſtū i quo priꝰ mo uaſtationē regni plāgit. ſecūdo reſtitutionem eiꝰ ꝓpbetice p̄dicit ibi. ut liberēt̄. Circa primū dī deus repuliſti nos ꝓpt̄ peccata nr̄a ⁊ deſtruxiſti nos. i. deſtruiſti iratus es ꝺ regnū iſrabel tēporibus ꝓteritis. ut pz ex dictis ⁊ miſeriꝰ es nobis q̄ a regnum in pte cōſeruaſti cōmo uiſti terram ⁊ cōturbaſti ea. i. cōmoueri ⁊ ꝺturbari pmiſiſti habitātes i terra nr̄a ab aduerſariis ſana ꝺtritōes eiꝰ ꝛtpe meo ꝛoñdiſti ꝓpt̄o tuo dura ꝓpt̄ eiꝰ pecca. potaſti nos uino cōpunctiōis biero. hz uino meroꝛis ⁊ idem ē qa meroꝛ ē cōpunctō dꝫ peccatis dediſti metuētibus te ſignificationem reſpcū futuri tēpoꝛis ut fugiāt a facie archꝰ tue iuſticie q̄ extenta eſt ad p̄uciendum peccātes ut hic archus effugiāt̄ cauendo a peccatis ut liberent̄. Hic cōſequent̄ reſtitutionem ⁊ āpliationez regni predicit. ⁊ hoc primo predicit. Secundo cui attribuendum ſit oſtendit ibi. quod dedu cet. Circa primum incipit ozando. dī ut liberent̄ dilecti tui. ideſt populus iſrabel q̄ dicit̄ dilectus deo oſee. xi. puer iſrabel ⁊ dilexi eum. ſaluum fac. ſcilicet populum iſrabel dextera tua. quaſi. d. non poteſt fieri uirtute hūana ⁊ exundi me de pēcātem ꝑ regno meo. ⁊ ad impetrandum allegat diuinam pmiſſionē. d. deus locucus eſt

in sancto suo. i. samuele. cui dominus re
uelauit futurā regni psperitatē tempore
dauid. ppter quod dixit ꝑmo reg. xiij. q̄si
uit sibi dominus uix iuxta cor suum ⁊ pre
cepit ei ut essz dux sup ppm suum ⁊ hāc
reuelationez samuel dixit ipi dauid ppter
qđ subdit letaborz si salutari deo meo ⁊ p
tiborz siccimā. i. diuidā spolia terre sicbē
bellatorib⁹ meis. q̄ fuerat occupata ab ad
uersarijs regni israhel ⁊ quallem taber
naculoz metiborz locus ē ppe iordanē. ubi
iacob reuertens de mesopotamia declinās
esau fratrem suū fixit tentoria. ⁊ appella
uit nomen loci illius sochoch. i. taberna
cula geñ. xxxiij. illa. n. uallis erat de re
gno israhel. sz occupata fuit ab aduersa
rijs quib⁹ expulsis dauid restituit terraz
filijs israhel unicuiq; secundū mensuram
sibi debitā. ⁊ quia in istis dauid fuit adiu
tus specialiter ab aliq̄bus tribubus. ideo
cōseq̄nter exprimit eas dicēs meus ē ga
laad sibi fuerūt homies bellicosi sicut iair
⁊ iepte de quibus descenderūt homines
fortes ⁊ meus est manasses hoc dicit quā
tū ad illā ptem q̄ erat citra iordanem de
qua fuit iedeon uir fortis effraim forti
tudo capitis mei. i. regni mei iuda rex
meos. i. custos ⁊ defensor mei regni iste
enī due tribus fuerūt fortiores ⁊ bellico
siores alijs. ppter quod fuerūt situate in
duab⁹ extremitatib⁹ regni tribus effraiz
in extremitate aq̄lonari⁹ ⁊ trib⁹ iuda ī ex
tremitate australi. sicut plenius fuit dictū
cum ageret de diuisione terre in libro io
sue moab olla spei mei. i. semp spo ī deo
q̄ terra moab erit mihi subita ad seruien
dum sicut olla q̄ hō utitur in ministerium
suū. Jn hebreo hēt moab olla lauationis
mee. i. ppt's moab erit mihi ita subiectus
sicut olla ad lotionem pedum ꝓparata in
idumeā extendā calciamentū meum. i. cal
cabo eā ⁊ subicīā p plenā uictoriam mihi
alienigene subditi sunt. i alienationes in
circuitu regni mei mihi sunt subiecte. ī he
breo hēt mihi philistea associata ē. i. ad
dita regno meo. q̄a seruiūt dauid sub tri
buto. ut hēt. ij. reg. viij. Quis deducet

Hic consequenter ostenditur q̄ predicte
uictorie sūt deo attribuēde. unde dicit dñs
Quis deducet me ī ciuitatē munitam mu
ris uictualibus bellatoribus ⁊ armis quis
deducet me usq; in idumeā ubi erāt multi
fortes ⁊ bellicosi rñdet nōne tu deus q̄si
di. nullus alius pōt hoc mihi facere q̄ re
pulisti nos ītēporib⁹ ꝓteritis. ut ps ex pre
dictis ⁊ nō egredieris deus in uirtutibus
nr̄is. i. exercitibus nr̄is iterrogatiue. q.
d. imo tu egredieris aliter nihil faceꝝ pos
semus ppter hoc subdit Da nobis auxi
lium tc̄ ⁊ ps littera ex dictis. Mozaliter
pōt exponi psalm⁹ iste de quolibet uere
penitente qui cōsiderās regnū aie sue per
peccata ꝓterita dissipatum lamentat ⁊ p
restitutione ipius ad statū uirtutis ⁊ gre
depcatur. ad hoc aūt adiuuat p q̄tuor pri
mū est pura cōfessio q̄ p iudam designat
qui cōfessio interptatur. secūdum est a re
cidiuo pseruatio q̄ per manasseꝫ intelligi
git eo q̄ interptat obliuio. talis. n. sic se
hz ad peccata ꝓterita q̄si oblitus sit iterū
opari ipa. tertiū ē boni opis multiplicatō
q̄ designat per effraim qui interptat cre
scens aut fertilitas. q̄rtum ē ppe cōscie
tie testificatio. secūdum illud apli ꝑ secūda
cor. j. gl'ia nr̄a hec est testimoniū conscie
tie nr̄e ⁊ figurat p galaad qui interptat
aceruus testimonij. ⁊ talis subicit sibi con
cupiscentiā carnis per moab designataz q̄
interptat ex patre. hec aūt concupiscentia
trahit ex carnali generatione. Et concu
piscentiā oculoz q̄ figurat p idumeam. q̄
terrena interptat. Et supbiam uite per
que philisteā designat. eo q̄ oze cōtēdēs
interptat. supbi. n. uerbis deplicabilibus
nituñ alios cōtendere. sz q̄a oīa ista ema
nāt a deo. iō sibi ē tota uictoria attribuē?

Xaudi deus. Huic psalmo pre
mittit talis titulus in hebreo
ad uictoriā sup organum ipsi
dauid ⁊ ps eius expositio ex
dictis supra psalmo. iiij. De materia autē
hui⁹ psalmi dicūt doctores cōmuniter qđ
dauid fecit ipm existens ī saulis psecutōe

sed ubi ⁊ quando non dicitur clare saluo
aūt meliori iudicio uidet mihi quod fecit
istum psalmū postq̄s euaserat man⁹ saulis
ipm in modū corone cingentis. ut habet
ꝑmo reg. xxiiij. ppt q̄ dauid ascendit in
de ut ꝑmo reg. xxiij. ⁊ habitauit ī locis
tutissimis engaddi q̄ erat uersus finē re
gni saul. ut si sic saul ipz iseqret posz'ci
tius exire de potestate ei⁹. ppt quod ⁊ fi
naliter transiuit ad terram philistinorum
ut hēt ꝑmo reg. xxviij. Sciendū tamē q̄
lz ps. iiij. Cum inuocarem tc̄. sit de eadem
materia tū differt ab isto. q̄a ille psalmus
q̄rtus ē ppie de būficio illius euasiōis qđ
manu saul ipm in modū corone cingentis
iste uero est de hoc būficio iam exhibito et
alijs exhibendis. ut patebit in pcessu. Jtē
quia psal. iiij fecit dauid imediate post re
cessum saulis ab ipo. istū aūt postea q̄n iam
dauid elongat⁹ erat in fine regni saulis.
Jgit in hoc psalmo ꝑmo dauid diuina be
neficia sibi pstita recolit. secundo pstanda
ppbetice pdicit ibi. inhabitabo. tercio p
utrisq; gratias agit ibi. sic psalmū dicam
Circa primū incipit ab oratione deuota si
cut gratus ⁊ deuotus dicens exaudi de⁹
depcationē meam ⁊ ps la fimbus terre. s
israhel ad te clamaui faciēs būc psalmuz
ut iā dictum ē. ulterius recolit beneficiuz
sibi pstitum in euasione de manib⁹ saulis
dicens dum anxiaret cor meū eo q̄ saul
⁊ ei⁹ exercit⁹ sincerat me ī modū corone
ne posset euadere. uñ ibidē dr̄ q̄ dauid de
spabat se posse euadere ppt quod anxie
bat. sz sicut ibidem dr̄ ex ordinatione di
uina nūcius uenit ad saul dicēs. festina et
ueni q̄a philistini effuderūt se sup terram
ppt quod fuit ꝑpulsus recedere a dauid p
pter quod uocauerūt locū illum petrā di
uidentē. ut hēt ibidem ⁊ hoc ꝑ quod dr̄.
Jn petra exaltasti me liberādo me a pdi
cta anxietate deduxisti me ad locū tutio
rem ut pdictū ē. q̄a factus es spes mea in
oī angustia turris fortitudinis a facie in
imici. i. saulis me pseq̄ntis inhabitabo
Hic pseq̄nt ppbetice pdicit būficia ꝑa deo
sibi pstāda. ⁊ primo in cultu diuino quod

dauid desiderabat dicens inhabitabo in ta
bernaculo tuo dauid. n. tetēdit tabernacu
lum iuxta domū suā in quo posita fuit ar
cha ⁊ diuinus cultus ordinat⁹. ⁊ dauid illū
locum freq̄ntabat ⁊ deū laudabat. ut hēt
ꝑmo psal. xvj. Jn secula hoc exponit rabi
sa. dicēs q̄ sicut dauid puidit se habituruz
in tabernaculo dei in psenti seculo sic pre
uidit se hituꝝ in seculo futuro in taberna
culo dei q̄ ē locꝰ sanctorz ptegar in uela
mento alaꝝ tuaꝝ ita q̄ aduersarij mei ñ
poterūt me capere. secundo in regno cū dic.
quoniā tu de⁹ meus exaudisti orationem
meā teneo firmiter quod dedisti hereditā
tem. i. regnū israhel timētib⁹ nomē tuū
idest mihi ⁊ filijs meis me imitātibus. hāc
enī hereditatē dederat deus dauid auctori
tatiue q̄n fuit iunctus p samuelem. sz exe
cutiue q̄n fuit iunct⁹ in regē sup totū isr̄l
ut hēt secūdo reg. v. tercio q̄tum ad uite
sue cursuz cū dr̄ dies sup dies regis adici
es. i. facies eū uiuere secundū cursum uite
sue. iō subdit annos eius sicut multipli
cabis usq; in die generatiōis ⁊ generatō
nis sic. n. fuit de dauid uixit. n. lxx. ānis
⁊ sic potuit uidere filios usq; in tertiā ge
nerationē ꝑmanet in eternū in conspectu
dei. i. ꝑmanebit regnū meū. q̄a xp̄s descē
dit a dauid secundū carnē cui⁹ regnū ē in
eternū mīam ⁊ ueritatē eius q̄s requ
idest q̄s poterit explicare. uerbū est ipius
dauid recognoscētis circa se mīaz ⁊ ueri
tatē dei inexplicabilē. Sic psalmū Hic cō
seq̄nt dauid ꝑ būficijs pdictis gr̄as agit
d. sic psalmū dicā noi tuo ī seculū seculi
. i. q̄diu uiuā ut reddā uota mea. i. lau
des a me tibi ꝑmissas qđ hie ī die. i. p sin
gulos dies. ut alit sic bndicā noī tuo ī se
culū seculi. i. usq; ad finē mūdi. q̄a psalmi
ab ipo dauid cātabūt semp i eccl'ia dei et
eodē mō reddūt ab eo ꝑmisse laudes que
fiūt idē qđ psalmi.

Onne deo. Huic psal. ꝑmittit
talis titulus i hebreo ad victo
riā sup iditum ps dauid dicit
ūt ra. sa. q̄ iditū est hic nomen

instrumenti musici cui approbatur cantus
hꝰ psal. Aliꝫ uero dicũt qꝺ iditũ ẽ nomen
uniꝰ de tribus ꝓncipalibꝰ cantoribꝰ a da
uid istitutis put dictuꝫ fuit ꝛ ps. xxxviij.
Et secũdũ hoc sensus hꝰ tituli ẽ. qꝺ psalꝰ
iste fcus fuitꝫ a dauid decãtandus p leuitas
q erãt sub editũ. De materia uero hꝰ ps
dicũt alii qꝺ dauid fecit ipm postq̃ adep
tus fuerat regnũ israhel qñ philistei uo
luerũt ipm deicere a regno. ut hẽt scꝺo
reg. v. ⁊ iõ ꝺfidens de deo dicebat nonne
deo subiecta erit aĩa mea ⁊c. ⁊ ꝺsequent ĩ
uehebat ꝺphilisteos subdẽs. quouscq̃ ir
ruitis sup hominẽ ⁊c. i. sup meipꝫ ad me
deiciendo. Sꝫ hoc nõ uidet bñ dictũ qa ꝺ
eisdẽ subdit. ore suo bñdicebãt. s. mihi. ⁊
corde suo maledicebãt. philistei aũt ⁊ alie
gentes nõ bñdicebant sibi ore. sꝫ maledi
cebãt sicut ⁊ maledicebãt corde. Et iõ sal
uo meliori iudicio uidet mihi quod fecerit
psalmũ istum cũ essꝫ in psecutiõe saulis et
hoc postq̃ ad uerbũ gad ꝓphete de terra
moab rediit ad terrã iuda ut hẽt primo
reg. xxij. de quo etiã fecit psalmũ decimũ
ut supraꝰ dcm ẽ tñ illum fecit ĩ suo reditu
istum ãt postq̃ p aliqꝺ tps in terra iuda
mãserat. Et qa rediit ⁊ in iuda mansit ex
diuina ꝺfidentia. iõ psalmꝰ decimus ab ea
incipit cum dr. in dño ꝺfido ⁊c. sil'r ⁊ iste
cum dr. nõne deo subiecta erit aĩa mea ab
ipo. n. salutare meũ. Igit scꝺꝫ hoc ps iste
diuidit in duas ptes. qa' ꝓmo describitur
ipi dauid de deo ꝺfidẽtia. secũdo arguit
aduersarioꝝ suoꝝ malicia ibi. quouscq̃ ir
ruitis. Circa ꝓmũ dicit nõne deo sub
iecto erit aĩa mea iobediẽdo mãdato eius
p gad ꝓphetã. q. d. sic. ⁊ subdit cãm d. ab
ipo. n. salutare meũ. i. expecto salutẽ meã
in aĩa ⁊ corpe quod ꝓbat p hoc quod sub
dit ñã ⁊ ipe deus meus p creationẽ ⁊ sa
lutaris meus p gubernationẽ adiutor p
saulẽ me pseqntẽ nõ moueboꝛ amplꝰ de
terra israhel nisi uolũtate eius. ex quo. n
ad eã redierat de mãdato dñi nõ ẽ uerisi
mile qꝺ eam postea exiuerit transiens ad
trã philistiorum. ut hẽt ꝓmo reg. xxvij. si
ne diuina ꝛuelatiõe spãli sibi immediate fca
uel p gad seu alium ꝓphetam uel p abi
athar sacerdotẽ q. erat cũ dauid ⁊ frequẽ
ter cõsulebat p eo dñm. ut hẽt primo reg
in pluribus locis q̃uis talis reuelatio nõ
sit scripta qa ñ oĩa scripta sunt. Quouscq̃
irruitis. Hic ꝛpter dauid arguit aduersa
riorꝝ suoꝝ maliciã ⁊ primo arguit eos de
crudelitate. secundo de cupiditate ibi. nec
tñ uani. ꝓma in duas. qa primo arguit su
orũ psecutorꝝ seuiciã. secũdo resumit suã
in deo ꝺfidentiã ibi. uerũtamen deo. Circa pri
mũ dicit quouscq̃ irruitis tu saul doech ⁊
cõsimiles tanquam hominẽ. i. in meipm rõnabili
ter ⁊ iuste uiuentẽ ⁊ loquit de se tanq̃ de
alio. interficitis uniuersi uos. i. q̃ritis me
interficere tanq̃ pieti inclinato ⁊c. ideſt
mihi mitis animi mortẽ tanq̃ pieti ꝓpin
quo ad ruinam. in hebreo ⁊ ĩ trãslatione
hiero. sic hẽt sicut murus ĩclinatꝰ ⁊ ma
ceria corruẽs ita ⁊ sic nõ refert ad dauid. sꝫ
ad psecutoꝛs eiꝰ ⁊ ẽ sẽsus. minamini mihi
mortẽ. sicut murꝰ ĩclinatus ⁊ maceria cor
ruẽs minãt mortẽ trãseũtibus iuxt se. ue
rũtñ pciũ meum cogitauerũt repellere. s.
saul ⁊ ꝺsiliarij eius. Et uocat hic ꝓpriã
ciuꝫ suũ duas filias saul'. qꝝ ꝓmã saul pmi
sit sibi dare in pcium p bellis ꝺ philisteos
gerẽdis. ⁊ secũdã qꝫ dedit. dauid pro centũ
ꝓpuciꝫs philistinoꝝ. ⁊ tñ istud pcium fuit a
dauid repulsuꝫ. qa ꝓma fuit data adriel
molachite. ut hẽt primo reg. xviij. ⁊ secũ
da pꝰ fugã dauid fuit data fathiel filio la
is. ut hẽt secũdo reg. xxv. Cucurri insiti. i.
ad bella ꝺ philisteos expedite ꝓcessi ex re
siderio bñdi filiã regis uxorẽ. uel aliter. in
siti qa bellãtes mlti sitiunt pro eo uero
qꝺ dr hic insiti in hebreo hẽt narrauerũt
mẽdaciũ ⁊ in trãslatiõe hiero. placuerunt
sibi in mẽdatio ⁊ sic refert ad saul ⁊ ꝺsi
liarios suos q mẽdacijs uolebant decipe
dauid corde suo bñdicebãt saul ⁊ sui cõsilia
rij ptendẽtes ore qa fierẽ gener rẽgis ad
meã exultationẽ ⁊ corde suo maledicebãt
qa p hoc intendebãt me morti tradere gla
diꝫs philistinoꝝ. ut hẽt primo reg. xviij.
ubi dr saul ãt reputabat. d. nõ sit manus
mea sup eũ. sꝫ sup eũ manꝰ philistinorum

Veruntamen Hic dauid repetit suã con
fidẽtiã iudeũ. ⁊ exponat sicut ĩ ꝓncipio ps
qa in eadẽ sñia. ut pꝫ in lra usq̃ ibi. ĩ deo
salutare meũ. i. tota salus mea ⁊ gloria
mea. secundũ illud apli cor. x. q gloriat ĩ
dño gloriet deus auxilij mei. i. datoꝛ au
xilij mei ĩ tẽpore pñti ⁊ spes mea ĩ deo ẽ
respectu uite nature. Spes. n. ẽ certa expe
ctatio future beatitudinis ex gra ⁊ mer
tis ꝓcedẽs uel ꝓueniẽs. Et iõ ad hãc spẽ
iducit fidelẽ ppm dicẽs Sperate ĩ eo oĩs
congregatio ppli. s. fidelis. infidelis. n. non
hñt unde uitã beatã sperare ualeãt Effu
dite corã illo corda uꝛa. i. ꝓces ex deuotis
cordib ꝓcedentes deus adiutoꝛ nr inest
num sũ c adiutorio nullum opus ẽ meri
toriũ Uextũ postq̃ dauid arguit psecuto
res suos de crudelitate. Hic ꝛpter arguit
eos de cupiditate. ⁊ primo arguit eoꝝ aua
ritiã. secundo subdit cãm ibi. Semel. Cir
ca primũ dicit uextũ uani filij hominiꝫ di
cunt. n. uani boies. q. nõ ordinãt opa sua
ad finẽ debitum. cuiusmõi sũt auari finem
suũ ponẽtes in diuitijs. sicut medicina dr
uana q̃ non ordinat ad sanitatẽ mẽdaces
filij hominũ in stateris ut decipiãt ipi ho
mines. n. cupidi in falsis põderibus stu
dent alios decipe De uanitate in idipsũ
oĩa. n. talia studia dicunt uana uel uanitas
qa sũt ad malũ ordinata qa taliter acqsi
ta in morte derelinquũt. Licet. n. rex saul
talibus deceptionibus nõ uteret tamẽ qa
erat cupidus pꝫ qa ex hoc qꝺ gabaonitas
iniuste occidit cupiditate hereditatis eoꝝ
ductus. ut hẽt secũdo reg. xxj. Credibile
ẽ qꝺ talia p alios exercebat. doech ãt idu
meus ⁊ aliꝫ satellites eiꝰ p se ⁊ p alios ta
lia exercebãt in hebreo sic hẽt Mẽdaces
filij hominũ in stateris ad ascendendũ. i.
ad ponendũ in statera ipi ⁊ uanitas simꝫ
ideſt sũt eiusdẽ põderis ut exponit ra. sa.
qa tales nihil ualẽt sicut nec ipa uanitas
Nolite sperare in iniqtate p fraudulen
tiã Et rapinas nolite cõcupiscere auferẽ
do aliena p uiolentiã Diuitie si affluunt
nolite coꝛ apponere ponẽdo ibi finẽ ulti
mũ quia ista deducũt ad gehenne interit.

Semel Hic reddit ꝓdictoꝛ cãꝫ q̃ accipit
ex rigore iusticie ad puniendũ malos ⁊ dul
core sue mĩe ad puniãdum bonos. Et hoc
ẽ qꝺ dr Semel locutus est deus qa in deo
unicum ẽ uerbũ quo oĩa exponũt ⁊ dicun
tur ꝛ homib diuersis reuelationib noti
ficent. iõ subdit Duo hec audiui ja q̃ sint
illa subdit d. quia ptãs dei ẽ ad puniẽdũ
secundũ rigorem sue iusticie ⁊ tibi domie
mĩa ad ꝓmiandũ secundũ dulcorẽ tue gre
Nec mirandũ qꝺ mutat modũ loq̃ndi de
tercia ꝓsona ad secundã qa mutatio freqn
ter fit in ꝓphetis ⁊ maxime in libro psal
mor q metrice scriptus ẽ in hebreo quia
tu reddes unicuiq̃ iuxta op a sua sicut iu
stus iudex q nõ ꝓmittit aliqꝺ malũ ipuni
tum nec aliqꝺ bonũ irremuneratũ. Aliꝝ
liter põt exponi psalmꝰ iste de quolibꝫ iu
sto q ex obediẽtia ad deum psecutiões in
stas patienter tollerat ⁊ uicias psecutoꝛ ar
guẽs corã deo mẽorat ⁊ eqtatẽ diuine re
tributionis pro utrisq̃ expectat.

In psalmo. lxj. Nõne deo subi dr in po
stilla. duo hec audiui.

Additio.

Ualuis. n. ꝓpheta plura audi
uerat dicẽ tñ se hec duo audisse
qa secũdũ glo. oĩa q̃ dicta sẽ ĩ
lege ⁊ ꝓphetis ad hec duo ꝛfe
runt. s. ad hoc qꝺ ptãs dei est ⁊ iõ timẽdꝰ
⁊ tibi dñe mĩa iõ diligendus. intẽ has. n.
duas molas aĩa fidelis debet cõteri ne ꝓ
terrorem ptãtis desipat uel ꝓpter suauitatẽ
miserationis ꝑsumat ⁊ ne qs putet qꝺ deꝰ
sola ptãte sine mĩa utit in puniendis. et
sola misericordia sine iusticia ĩ ꝓmiãdis iõ
dicit Et tibi dñe mĩa qa tu rddes unicui
qꝫ secm opa sua jnã in utroq̃ mĩa utit ꝑ
miãdo ultra cõdignũ ⁊ puniendo citra. et
sic in reddẽdo unicuiq̃ secundum opa sua
utit mĩa. Nõ. n. dicit q̃ntum opa sua sed
secundũ opa sua. hoc ẽ qa' mali puniunt ⁊
boni ꝓmiabunt nõ tamen secundũ condi
gnitatem sꝫ modo ꝓdicto.

Eus deus meꝰ ad te. Huic ps
pmittit talis titulus in hebreo
Psalmus dauid cū essz i deser
to iudee Jꝛ similis titulus po/
nit in trāslatione hiero. Ex hoc pz falsi/
tas tituli q̄ comunit ponit in biblijs no
stris. psalmus dauid cū essz in deserto idu
mee. Itē q̄a oēs expositores tā hebrei q̄z
latini dicūt q̄ dauid fecit hūc psalmū fugi
ens a facie saulis. In tota autē illa fuga ñ
legit dauid fuisse in idumea sz tantū i t'ra
moab ꝛ terra israhel ꝛ ultimo i terra phi
listinoꝝ ppt quod sicut dixi a principio
de titulo psalmoꝝ parum ē curandus nisi
p quanto accipiunt imediate ab hebreo
uel translatione hiero. iuxt hebreos q̄a in
aliis multa sunt appolita secundū fanta/
sias expositoꝝ. De materia uero hꝰ psal.
sciendū q̄ dauid in pncipio psecutōis sue
a saule fugit ad regē moab. ut hēt primo
reg. xxij. Sz inde ad dictū gad ppbete re
dijt ad terram iuda ut ibidē dō. ꝛ hitauit
in locis desertis q̄a in ciuitatibꝰ nō pote
rat hitare ppt psecutionē saulis. ꝛ iō indi
guit ꝛsolationibꝰ diuinis quia erat in ter
ra sui psecutoris. tū quia erat i locis deser
tis ꝛ sterilibus oībus bonis decens fuit
q̄ deus eū ꝛsolaret q̄a ad eius mandatū
uenerat ad locū illum. Et de istis fecit da
uid psalmū istum. In quo primo gloriat
de ꝛsolationibꝰ diuinis. secundo uaticina
tur de iectionē suis aduersarijs ibi. Ipsi
uero. tercio letat in laudibus ꝺditoris ibi.
Rex uero. Circa primū dicit sic. Deꝰ deꝰ
meus ad te de luce uigilo q̄a summo māe
ad diuinas laudes cōsurgebat. hoc ꝺ pnci
pes q̄ usq̄ ad altā diē uolunt dormire. Si
tiuit in te aīa mea desiderās ꝛsolationem
tuā hoc deserto in tēporalibꝰ ꝛ spūalibus
ꝛ maxime de xp̄o q̄a dauid sūme desidera
bat xp̄m de suo semine secundū carnē na
scitur. q̄a de ipo ad dauid facta fuit repro
missio. iō subdit. Quā multiplicit tibi ca
ro mea quia mlti de dauid carnaliter de/
scendentes ut Ezechias Josias Ysaias et
Daniel ꝛ multi alij sancti q̄ fuerūt de se/
mine rege hoc desideraverūt. uñ dicit sal
uator apostolis luce. x. Multi reges ꝛ pro
phete desideraverūt uidere q̄ uos uidetis
In terra deserta q̄a tunc dauid erat i de
serto iudee ut dictū ē. i uia ꝛ in aquosa. i
carens uijs ꝛ aquis ꝙlis erat terra deserti
sic in sancto apparui tibi. i. sic in tali lo
co deserto habui illuminationē ꝛ ꝛsolatio
nē tuam ac si essem in loco sanctuarij tui
ubi fiebāt diuine reuelatōes eo q̄ erat ibi
archa testamēti ꝛ cultꝰ deiꝰ ut uiderē uir
tutē tuā a psecutiōe saul me ptegentē et
gl'iaz tuā q̄a talis ptectio cedebat ad dei
gl'iaz ul' alit ut uiderē uirtutē tuā. i. cri
stū de me nascitur q̄ ē uirtus dei secūdum
illud apl'i pt ad cor. ij. pmo ca. pdicamus
xp̄m dei uirtutē ꝛ gloriā tuā gl'a ē clara
noticia. oēa āt ad noticiā ptinētia in diui
nis filio appropiant. ꝛ iō dī dei gloria sic
ꝛ dei uirtꝰ. Quoniā melior ē mia tua sup
uitas uita. n. nature uita gr̄e ꝛ uita gl'ie
dependēt ex dei mia tanꝙz ex re meliori.
iō subdit labia mea laudabūt te p cōso/
lationibꝰ tuis mihi exhibitis. Sic bñdicā
te in uita mea. i. in tota uita mea ꝛ i noīe
tuo. i. in uirtute noīs tui leuabo manus
meas si oꝛone deuota. Sic adipe ꝛ pingue
dine repleat aīa mea. i. sicut corpꝰ reficit
pinguibus sic aīa mea tuis illuminatōibꝰ
ꝛ ꝛsolationibus ꝛ labijs exaltationis lau
dabit os meū q̄a de tātis bñficijs nō ero
tibi ingratꝰ. Sic mēor fui tibi sup stratū
meū cogitans de tua bonitate nō solū de
die sz etiā de nocte ꝛ in uelamēto alarum
tuaꝝ exaltabo. i. de tua ptectiōe gaude/
bo. adhesit aīa mea pꝰ te. feruēti dilectiōe
me suscepit dextera tua. in sua ptectōe ꝛ
ꝛsolatiōe. ipi uero. Hic ñter uaticinat de
iectionē suis aduersarijs. d. Ipi uero. s.
saul ꝛ cōplices sui. In uanū q̄sierunt aīaz
meā q̄a frustrati st' sua intentiōe q̄ quere
bāt dauid occidere. Introibūt in inferiora
terre q̄a q̄rebāt aliq̄n dauid i cauernis et
spelūcis terre. uel in inferiora terre. i. ge
hennā q̄ ē in inferioribus terre. tradent
in manus gladij q̄a gladio ceciderunt in
mōte gelboe. partes uulpiū erunt. cadaue
ra. n. eoꝝ remālerūt sup t'rā ita q̄ uulpes

ꝛ alie fere poterant deuorare. Rex uero
letabit. Hic ultimo dauid letat de cōsola
tionibꝰ cōditoris dicēs. Rex uero letabit
in deo. ꝛ loqt de se sicut de alio ꝛ uocat
se regē. tum q̄a iunctus fuerat p samuelē
ut hēt primo reg. xvj. tū q̄a erat certifica
tus diuina reuelatiōe q̄ regnaret pꝰ sau
lē. Laudabunt oēs q̄ iurāt in eo. iuramētū
enī debite factū ē actꝰ uirtutis. q̄a fundat
sup reuerentiā diuine ueritatis. iō dī deu
tro. x. p modū illi' iurabis. Quia obstru
ctū ē os loqntiū iniquā. s. doech ꝛ aliorum
detractoꝝ saulē ꝺ dauid mendaciꝰ puocā
tū. quoꝝ os fuit obstructū q̄n ceciderūt i
mōte gelboe ꝛ loqt hic dauid de futuro
p modū pteriti ppter certitudinē ppbetie
Moraliter pōt exponi ps iste de quolibet
iusto in psecutiōe hoium posito q̄ tū foue
tur diuinis cōsolationibꝰ ꝛ eius aduersa/
rij finaliter destruunt. ppt quod in dño
letat nō zelo ppe uindicte sz iusticie diuie
In ps. lxij. Deus deus meus. ubi dī in
postilla. Sic in sancto apparui tibi.

Additio.

In hebreo hēt. sic in sco uidi
te. s. p illuminationē ꝛ cōsolati
onē quod ad idē redit sicut in
trāslatiōe nr̄a. In eodē ps.
ubi dī in postilla. Laudabunt oēs q̄ iu/
rant in eo.

Additio.

Urare p creaturas pncipaliter
seu simpliciter uidet illicitum.
unde hiero. sup illud math. v.
Ego dico uobis nō iurate oīo
nec p celū nec p terrā nē. dicit q̄ saluator ñ
p deū iurare phibuit sz p celū ꝛ p terraz
unde secundū canones Clericus p creatu
ras iurās punit. xxij. q. prima. secūdario
tū ꝛ secundū q̄ inq̄ntum i creaturis diuīa
ueritas manifestat posz de eis sumi iu/
ramentū sicut iuramꝰ p euāgeliū ꝛ p scos
. i. p deū cꝰ ueritas in euāgelio ꝛ p sanctos
mānifestat. Cū ergo ps simplicit hic dicat
Laudabūt oēs q̄ iurāt in eo. melius uidet
dicendū q̄ itelligit de xp̄o q̄ ē uerus rex
in quo laudant oēs qui in eo iurāt debi/
te eo quod ē signū diuine reuerētie. Et sz
in pmissis de dauid ad lr̄am loqret nimi
rū si reuertat ad loq̄ndū de xp̄o cum de
figura ad figuratū freq̄nter fit transitus
in sacris scripturis.

Xaudi deꝰ oꝛom meā. Hu'c ps
pmittit talis titulus in hebreo
ad victoriā ps dauid Et i trā
slatiōe hiero. victoꝛi cāticū da
uid ꝛ idē signāt pz āt expositio ex ꝺ oēs
in pl'ibus titulis similibus. dicit āt ra. sa.
q̄ doctores antiq̄ hebrei posuerūt hūc ps
de daniele q̄ fuit de semie dauid. uñ ysaias
dixit r̄gi ezechie. iij. reg. xx. de filijs tuis
qui egredient ex te quos generabis tollē
tur ꝛ erūt eunuchi in palatio regis babi
lonis. quod fuit ipletū in daniele ꝛ socijs
eius. ut hēt dañ. pmo. dauid igit puidēs
in spū q̄ daniel de suo semine erat nasci/
turus ꝛ p diuidiā malignātiū fozet in lacuz
leonū piciēdus ꝛ inde mirabilit liberādꝰ
fecit hūc psal. loq̄ns i psona dañ. Et secū/
dū hoc diuidit in tres partes. q̄a primo
recolit diuinū bñficiū. secūdo describit ma
lum ad uersarioꝝ ibi q̄a exacuerūt. tercio
subdit bonum cōsiderātū ibi. Cōturbati
sūt. Circa primū dī. Exaudi deus oꝛonez
meā cū depcoꝛ. i. de coꝛde p̄coꝛ taliter enī
daniel pcabat dūm intra lacū leonū. A ti/
more inimici eripe animā meā. i. a timore
leonis q̄bus datus suz ad deuorandū ꝛ sic
factū ē. q̄a deus misit āgelum suū ꝛ cōclu/
sit oꝛa leoñ. ut hēt dañ. vj. Et sic sine ti/
more potuit cū eis esse ꝛ accipit hic singu
lare p plurali cum dī. Inimici. i. inimicoꝝ
sicut exo. viij. Venit muſca grauissima. i.
mltitudo muscaꝝ. ptexisti me a cōuentu
malignātium. i. machinātiuz malū in coꝛ
de ꝛ etiā in ope ppter quod subdit. A mlt
titudine opantiū iniqtatē. Circa q̄ sciēd
q̄ darius rex disponebat ponere danielē
sup totū regnū. ut hēt dañ. vi. ppter q̄
principes ꝛ satrape inuidētes congregati
sūt adiuicem q̄rentes occasionez mortis ꝺ
danielē ut sic moreret. iō dicit. Protexisti

me a ꝺuẽtu malignantiũ] q̃a ꝺeus ipz̃ mirabiliter liberauit[Qz exacuerũt ut gladium] hic ǒ̃ter ꝺescribit malũ ipoꝛ ad uersantiũ danieli. Et primo ꝺescribit malũ eoꝝ culpe7 secũdo pene ibi. Scrutati sũt. Circa ꝓmũ ꝺr[Exacuerũt ut gladium linguas suas] tractãdo de morte inocẽtis ꝺaniel[Intẽderũt arcũ rẽ amarã] in hebreo bẽt[uerbuz amaꝛ]arc9 ãt ferit a longe 7 isti sũt ꝓpoſuerũt a lõge uerba p q̃ ꝺani el finaliť mozeret. ut p9 uidebit[Subito ſagittabũt eum[boc. n. itendebãt. ſ. ipm finaliť ex ipzouiſo occidere[7 nõ timebũt] q̃a nõ uidebãt dei uidictã ſup ſe ꝟuenturaz [firmauerũt ſibi ſermonẽ nequã] q̃a erãt i ſua malitia obſtinati[Narrauerũt ut abſcõderẽt laq̃o[ ]. i. mod9 capiẽdi danielẽ malicioſe[Dixerũt q̃s uidebit eos]. q. d. nullus uidebit itentũ nr̃m donec bẽam9 efficz 7 ita accidit q̃a ut bẽt dañ. vj. ꝓncipes et ſatrape ſubripuerũt regi ut poneret edẽm ut ois q̃ peteret aliq̃s petitionẽ a quocũq̃z ꝺeo 7 hoĩe uſq̃ ad. xxx. ꝺies niſi a te rex mittať in lacũ leoñ. 7 hoc ꝺicebãt ꝓtextu boni ei9 ut ſic hoies magis redigerentur ſub timoze ꝺari ſin ꝓncipio eius regni ut ibidẽ plen9 expoſui. p hoc intendẽtes capẽ danielẽ ꝺe quo tenebãt q̃ nõ ꝺimittere7 adozare ꝺeum ſuũ ꝓť regis edictũ q̃ 7 accidit ut bẽť ibidẽ. Rex aũt in ꝓncipio nõ pepẽit eoꝝ fraudẽ q̃a nõ poſuiſſz illaz legẽ. q̃ pz ex hoc q̃ poſuit coz ſuũ ut liberaret danielẽ ne mitteret in lacum leonuz ut bẽť ibidẽ[Scrutati sť] hic ǒ̃ter ꝺelẽ biť malũ pene ipoꝛ cũ ꝺr[Scrutati sũt in iq̃tates] quia cũ magna ꝟoligẽtia q̃ſuerũt uias iniq̃s ad iterficiendũ danielẽ[defecerunt ſcrutãtes ſcrutinio]. i. ꝺefecerũt ab intento q̃a finaliť ꝺaniel fuit liberat9 7 ipi fuerunt a leonibus ꝺeuozati. 7 iõ ſubditť. [accedat hõ ad coz altum] in hebreo bẽť. [Coz ꝓfunduz] ſecundũ illuz modũ loquẽꝺi q̃ bẽť ioh. viij. pute9 altus ẽ. i. ꝓfundus Iſte hõ fuit ꝺarius rex q̃ ꝓfunde ꝺiſerãs ꝓfunditatem ꝺiuine ſapientie 7 iuſticie in mirabili ſaluatiõe ꝺañ. a leonib9. Juſſit ac cuſatores eius mitti in lacũ leonũ cũ filijs 7 uxoꝛib9[7 exaltabiť ꝺe9] q̃a tũc ꝺarius ſcripſit uniuerſis ppl'is regni ſui. ut oẽs timerẽt 7 pauerẽt ꝺeũ ꝺaniel'. ut bẽť ibi dẽ[Sagitte puuloꝛ facte ſũt plage eozum q̃a ꝓpť uerba q̃ ptulerũt ad mortẽ ꝺañ. q̃ rendã mortui fuerũt ut pz ex ꝺictis. 7 uocãť hic puuli q̃ũis eẽnt ꝓncipes 7 magni q̃a ex iuꝺia ꝺ ꝺanielẽ fuerãt moti ut ꝺcz ẽ. Jnuiꝺia uero eſt triſticia ď bono alteri9 inq̃tuz eſtimať ꝓꝓꝛij boni ꝺiminutiuum ut ꝺicit pĥus. ij. rethoꝛice. 7 iõ null9 iuiꝺz alteri niſi iq̃ntuz p ipm reputat ſe ꝺiminutũ 7 p ꝺeq̃ns puulũ. 7 iõ ois iuiꝺ9 inq̃tuz h9 puulus ſcť'm q̃ ꝺeclarat bť's greg. v. moꝛ. exponẽs iſtud iob puuluz occidit inꝓꝺia. Ab illo uero loco incluſiue 7 exaltabiť ꝺe9. lr̃a hebꝛaica ſic habz[7 ſagittabit eos ꝺñs ſagitta ſubita facti sť ictus eoꝝ ſcãdalizauerũt eos lingue eoꝝ] tr̃aſlatõ uero hiero. ſic bẽť [uictozi ps ꝺauid cãtici] Et pz expoſitio ex ꝟ ꝺictis in pluribus titulis. in aliq̃bus ãt bibliis poniť ſic titulus in finem pſalmi ꝺauid cãtici. Jere. 7 aggei ul' ezechielis ꝺe uerbo pegrinationis. ſz oĩa' iſta et ǒ̃ſimilia ſi inueniãť sť q̃ꝺaz additiões fẽe ab expoſitoꝛib9 eo q̃ pſalmus iſte loq̃t' ꝺe reditu captiuitatis babilonice q̃s p ꝺixeť Jeremias 7 Ezechiel 7 Aggeus ꝓpheta/uit hijs q̃ redierãt a captiuitate ꝓ tẽpli re edificatiõe. Diuiditť pſalm9 iſte in ꝺuas ptes. q̃ ꝓmo agitť ꝺe reditu captiuitatis. ſecundo ꝺe ſtatu fertilitatis ibi. uiſitaſti terrã 7 iebꝛaſti. Circa primum ꝺr[Te decet ymnus ꝺeus in ſyon] Sic ꝺicebãt redeũtes ꝺe captiuitate eo q̃ ꝺe9 illũ locũ elegerat cultum ſuũ. ut bẽť iſ. pal. vſ. Jn hebꝛeo habẽť [tibi ſilentium laudis ꝺeus in ſyon. 7 in tr̃aſlatiõe hiero. [tibi ſilet laus ꝺeus in ſyon] nec ẽ ǒrium tr̃aſlatõi nr̃e q̃a hoc ꝺr̃ ꝓ eo q̃ ꝺiuina laus q̃ſtucũq̃s fiat ab hoĩe ꝺeficit in infinitũ a ꝺiuina magnitudine collaꝺata[Et tibi reddeť uotũ in irl'm] q̃a ibi aꝺucebanť ea q̃ ꝺño p uotũ obligabanť [Exaudi oꝛom meã] uoꝛ ẽ ꝓpť i reꝺeuntis reedificationẽ tẽpli poſtulãtis[ad te ois caro ueniet]. i. ꝺe oi natiõe uenient hoies ad te aꝺozandũ qñ tẽplum fuerit reedificatũ. uñ acť. viij. legiť. q̃ eunuch9 regine cãꝺacis a lõginq̃s ualde partibus ue-

liberatur 7 eius aꝺuerſarij ǒ̃demnanť.

Jn pſalmo. lxiij. Exaudi ꝺeus oratiõnẽ meã. ubi ꝺr̃ in postilla. Scrutati ſunt.

Additio.

Nuera lr̃a hebꝛaica ſic hz̃. Et interioza hois 7 coz profunduz q̃ q̃ꝺẽ lr̃a cõtinuať cũ ꝓmiſſio ſic[ꝺefecerũt ſcrutãtes ſcrutinio]. ſ. caldei q̃ ꝺanieli aꝺuerſabanť licet ſcrutati fuiſſent in toto conatu interioris coꝛꝺe ꝓfundo ꝺefecerũt tñ tanq̃s a ꝺeſiderio ſuo ꝺefraudati ꝛc.

Et ꝺecet ymnus. Huic pſalmo ꝓmittit talis titulus i hebꝛeo [ad victoriã ps ꝺauid cantici] in tr̃aſlatioue uero hiero. ſic bẽť [uictozi ps ꝺauid cãtici] Et pz expoſitio ex ꝟ ꝺictis in pluribus titulis. in aliq̃bus ãt bibliis poniť ſic titulus in finem pſalmi ꝺauid cãtici. Jere. 7 aggei ul' ezechielis ꝺe uerbo pegrinationis. ſz oĩa' iſta et ǒ̃ſimilia ſi inueniãť sť q̃ꝺaz additiões fẽe ab expoſitoꝛib9 eo q̃ pſalmus iſte loq̃t' ꝺe reditu captiuitatis babilonice q̃s ꝓꝺixeť Jeremias 7 Ezechiel 7 Aggeus ꝓpheta/uit hijs q̃ redierãt a captiuitate ꝓ tẽpli re edificatiõe. Diuiditť pſalm9 iſte in ꝺuas ptes. q̃ ꝓmo agitť ꝺe reditu captiuitatis. ſecundo ꝺe ſtatu fertilitatis ibi. uiſitaſti terrã 7 iebꝛaſti. Circa primum ꝺr[Te decet ymnus ꝺeus in ſyon] Sic ꝺicebãt redeũtes ꝺe captiuitate eo q̃ ꝺe9 illũ locũ elegerat cultum ſuũ. ut bẽť iſ. pal. vſ. Jn hebꝛeo habẽť [tibi ſilentium laudis ꝺeus in ſyon. 7 in tr̃aſlatiõe hiero. [tibi ſilet laus ꝺeus in ſyon] nec ẽ ǒrium tr̃aſlatõi nr̃e q̃a hoc ꝺr̃ ꝓ eo q̃ ꝺiuina laus q̃ſtucũq̃s fiat ab hoĩe ꝺeficit in infinitũ a ꝺiuina magnitudine collaꝺata[Et tibi reddeť uotũ in irl'm] q̃a ibi aꝺucebanť ea q̃ ꝺño p uotũ obligabanť [Exaudi oꝛom meã] uoꝛ ẽ ꝓpť i reꝺeuntis reedificationẽ tẽpli poſtulãtis[ad te ois caro ueniet]. i. ꝺe oi natiõe uenient hoies ad te aꝺozandũ qñ tẽplum fuerit reedificatũ. uñ acť. viij. legiť. q̃ eunuch9 regine cãꝺacis a lõginq̃s ualde partibus uenit aꝺozare ꝺeum in ꝺierusalem in illo tẽplo reꝺificato 7 iꝺẽ fiebat ď aliis mũꝺi ꝓtib9[uerba iniquoꝛ]. i. facta babilonioꝛũ eo mõ quo ꝺr̃ ſecũꝺo reg. ꝓmo. Quod eſt uerbũ q̃ factũ ẽ[ꝓualuerunt ſup nos] pp peccata nr̃a nos captiuãꝺo 7 tẽplũ ꝺeſtruendo[7 ipietatib9 nr̃is tu ꝓpiciaberis] ad terrã nr̃am nos reducendo 7 templum noſtrũ reedificãꝺo[btus quẽ tu elegiſti 7 aſſũpſiſti] ad ſeruiendũ tibi in loco cultus tui. [inhitabit in atriis tuis] patria. n. erãt loca tẽpli ubi fiebãt ſacrifitia 7 oblatiões oꝛationes 7 legis lectiones ut ꝺictũ fuit plenius. iij. reg. [Replebimur ĩ bonis ꝺomus tue] qz ſacerꝺotes miniſtri uiuebãt ꝺe bonis oblatis in ꝺomo ꝺei. De hoſtijs etiaz pacificis offerẽtes unã partẽ hẽbant quaz coz ꝺño letanť comeꝺebãt[Sẽm ẽ tẽpluz tuũ]. i. tuo noĩ ꝺeꝺicatũ[mirabile ꝓin eq̃ta te] joẽs. n. caſus ꝺifficiles 7 ꝺubijs referebãtur ibi. ad ſacerꝺotes leuitici generis. ut bẽť ꝺeutro. xvij. ut ꝺeterminarẽt quicqd eſſz iuſtũ 7 iniuſtuz 7 erat firma 7 ſtabilis coꝛ ſententia. [Exaudi nos ꝺe9 ſalutaris in reedificatiõe templi 7 ciuitatis] ſpes oĩum finium terre]. i. tu q̃ es ſpes oĩum' habitãtium' in mari 7 in terra q̃ſtucunq̃s longe. quia nullũ bonũ poſſumus hẽre niſi a te. Et allegať ad hoc rõ ex parte ꝺiuine potentie cum' ꝺr̃ [ꝓparãs mõtes]. i. tu q̃ fatis 7 ſuſtẽtas mõtes ꝓ tua uolũtate[Qui cõturbas' pfundũ maris] omouens tempeſtates ſicut tibi placet. Et qz ex talib9 homines terrenť. iõ ſubditť [Turbabunť gẽtes 7 timebũt q̃ bitãt terminos]. ſ. totius terre[A ſignis tuis]. i. a mirabilib9 q̃ faciſ in terra 7 in mari oẽs ꝺtremiſcũt. q. ꝺ. tu qui es tãte potẽtie potes nos exaudire in tẽpli 7 ciuitatis reꝺificatiõe. iõ ſubditť [exitus matutini 7 ueſpe ꝺelectabis]. i. oblationes ſacrificij matutini 7 ueſptini ꝺelectabiles facies fidelib9 tibi ꝺeuotis 7 hoc potiſſime fuit templo reedificato. q̃a etiam a ꝓncipio reꝺitus in irl'm edificauerũt altare 7 obtulerunt ſnp illud holocauſtũ ꝺomino 7 mane 7 ueſpe. ut bẽť ꝓmo eſꝺre iij. [Viſitaſti terrã] hic ǒ̃ter ꝺauid ꝓphetat ꝺe ſtatu fertilitatis future p9 redditũ

captiuitatis cum dicitur uisitasti terrā ꝛ
iebziasti eā pluuijs tuis eā fecūdando. ꝛ lo
qtur de futuro p modū pteriti ppt cer/
titudinē ppbetie multiplicasti locupletaſ
eā qa ex fertilitate terre nascentiū q sunt
diuitie naturales multiplicanē ulterius
diuitie artificiales flumē dei repletū ē aqs
hic ē fluuius iozdanis. q oī dei fluit qa
ad igressum arche dei nudatus fuit eius
alueus. ut hēt iosue. iij. ꝛ quia in illo ba
ptizat fuit xps deus ꝛ hō ppasti cibum
illoz quoniā ita ē ppatio eius secundū. n
q aq iozdanis sūt maiozes uel minozes se
cundū hoc terra illa pfert fructus āplio
res uel pauciozes put audiui ab aliquib
q bitauerunt ibi. in hebzeo ꝛ in trāslatōe
biero. hēt Sulcos eius inebziās qa cum
sulci terre q sē qs iqdā riuul humectanē
illa q sunt semiata uel plātata ad germi/
nādum ꝛ fructificandū oisponunt In stil
licidijs eius. i. in pluuijs de celo stillan/
tib a deo Letabit germinās. i. tra ger
mina pferēs. q oī tunc letari metaphoi
ce sicut ꝛ prātū qñ incipit uirescere. uel oī
terra germinās letari quia tūc ē cā leticie
colētibus eā ꝛ bitantibus in ea bndices
corone agni benignitatis tue. i. lex beni
gnitate tua bndices circulo āni dādo ro/
res pluuias ꝛ calozes ꝛ huiusmōi tēporib
debitis put expedit fecundatiōi terre. iō
subdit Et cāpi tui replebunt ubertate
. s. fructuū ꝛ uocant hic cāpi terre culte.
pinguescēt speciosa deserti pferēdo sine
bois cultura pascua aialibus nutriendis.
ꝛ exultatione colles accingent. i. herbis
uirētibus circūdabunt ꝛ sic exultabūt col
les metaphorice sicut prātū uirens dicit
ridere. qa tales herbe sē cā exultatōis pa
storib ꝛ aialibus induti sūt arietes ouiū
in hoc designat habūdātia lanaꝝ que sē
indumēta arietū ꝛ ouium ualles habun
dabunt frumēto in terra. n. illa ī ual lib
seminant melioza grana Clamabūt ꝛ ym
nū dicēt dicit clamare ꝛ ymnū dicere me
taphorice sicut ō expositū ē. uel qa ex fru
mētis illis dabant pmitie sacerdotib et
decime leuitis diuinas laudes cātantibus

Mozaliter pōt exponi psal. iste de quoli
bet uere penitēte tanq recedēte hoc babi
lonica captiuitate ꝛ ad fertilitatē bonozuꝫ
opez totis uiribus āhelante tā in se q in
alijs. Et osideratis pdictis pōt ad hoc lit
tera de facili applicari. In psal. lxiiij.
Te decet ymnus. ubi oī ī postilla. In aliq
bus autem biblijs.

Additio.

In biblijs hebraicis nec ī tran
slatione caldaica nulla mentio
fit ī hoc titulo de ieremia ag/
geo ꝛ ezechiele. nec de uerbo
pegrinatiōis sicut nec in ps aliq mētio fit
de caldaica nec de caldei ut pz intuēti. Et
ubi oī in trāslatione nra. uerba iniquozū
ꝛ in hebzeo hēt. uerba iniqtatū. uñ ī hoc
loco plani ꝛ magis osonū lze se bz qdam
expositoꝛ hebzeoꝝ q dicit q iste psalmus
fuit factus p tēpoze sterilitatis qñ ppl'us
deū ozabat p pluuia ꝛ de exaudiebat eos
Ad q scīdū q iter cetera bona tēporalia
q deus ppl'o iudaico pmittebat pro oser
uatiōe legis diuine. unū pcipuuꝫ erat plu/
uia oportuna ꝛ eō minabat eis ī penā pec
catoꝝ clausurā celi. s. sterilitatē. uñ deutro
xj. Si obedieritis mādatis meis ꝛc. dabo
pluuiā terre uestre tpaneā ꝛ serotenā. ꝛ ī.
Cauete ne forte recedatis a dño. ꝛ sequit
iratusq dns claudat celum ꝛ pluuie nō de
scēdāt. Et inde ē q iter alias ozones qs
salomon fecit in sodicatiōe pmi tēpli. una
ē talis. s. Si clausum fuerit celum ꝛ nō plu
erit ppt peccata eoꝝ ꝛ ozātes in loco isto
ꝛ penitēciam egerint ꝛc. exaudi deus ī ce
lo ꝛ dimitte peccata seruoꝝ tuoꝝ. ꝛ sequit
Da pluuiā sup terrā tuā quā dedisti ppl'o
tuo ꝛc. uñ ps iste p totū applicat huic ma
terie. s. cū aliqn p edificationē tēpli ptin
gebat sterilitas ex peccato ppl'i ꝛ ppl's o
uertebat ad deū ozās in tēplo irt'm ꝛ de
miserabat eis tūc ppe ps iste erat decan
tādus ī quo ps oī Te decet ymn de in
syon ꝛc. i. cōdecēs ē nos te laudare ī hoc
sco loco ꝛ reddere uota nra tibi ubi nos
dignare exaudire. uñ sequit Exaudi oīom

meam ubi ueritas hebzaica hz Exaudiēs
oīom meā q ostruit cū pdictis. s. tibi red
dendū ē uotū q exaudis oīom meā. s. ppl'i
in quoꝝ psona loqt. ꝛ qz bñficiū pluuie o
portune nō solū ad hoies sz ad oia aīalia
se extēdat. iō secundo dicit ad te ois caro
ueniet eo mō quo oī. Et imples oē aīal
bñdictiōe. Cōsequter tercio qz cā sterilita
tis fuit ppt'pcca q qdā peccata deus mise
rādo pepcerat put in oīone salomonis p
dicta cōtinebat. iō sequt uerba iniquitatū
pualuerūt sup nos ꝛ ipietatibus nris tu p
piciaberis. i. pepcisti. futuꝝ p pterito. Cō
seqnter ḡrto laudat ppt'm quē de elege/
rat ad habitandū p fidē in tali loco. uñ oī
cit Btūs quē elegisti ꝛ assūpsisti bītabit ī
atrijs tuis in quo loco p fidē habitātes ñ
solū replebāt bonis spūalibus. s. remissiōe
pcōꝝ. sz etiā tpalibus. s. pluuijs ꝛ hmōi
ꝛ hoc ē q seqt replebimur in bonis do/
mus tue Cetera in hoc psal. cōtenta huic
ppositio satis possunt applicari put in po
stilla ꝛc.

Ubilate deo oīs terra. Huic
psalmo pmittit talis titulus ī
hebzeo ad uictoziā cāticū psal
mi. Et in trāslatiōe biero. ui
ctozi cāticū psalmi ꝛ pz expositio utrinsq
ex ꝫ dictis in sil'ibus titulis. Sz ex titulis
istis nō apparet actoꝛ nec materia hm ps.
Ra. sa. exponit hūc psal. tanq sit gra a
ctio p liberatiōe futura d captiuitate ista
in q sē iudei in diuersis partib ozbis ad
q applicat q ī. oī. Imposuisti hoies sup
capita nra. i. diuersos reges et eoꝝ satel/
lites. ꝛ qz ab hac captiuitate sperāt libera
ri p messiā uētuꝝ ꝛ eius templū reedifica
tuꝝ ubi reddēt uota q mō faciūt in capti/
uitate ista ut liberent de ea. iō subdit po
stea. Introibo in domū tuā in holocaustis
reddā tibi uota mea. hec āt expositio fun
dat sup fūdamētuꝫ erroneū ꝛ p ois rui/
nosum. s. q xps sit uēturus in mundū q
iā transiit in pteritū. Jō saluo meliozi iudi
cio mihi uidet q psal. iste a quocūq sit fa
ct ē gra actio p liberatiōe ppl'i iudaici
de egipto de q liberatōe plures alij psal.
faciunt mentionē. Jgit secūdū hoc iste ps
in duas partes diuidit. qz pmo actoꝛ hm
psalmi inducit oēs ad dei laudationē. secū
do adducit ad hoc multiplicē rōm ibi. ueni
te ꝛ uidete. Circa primū dicit Jubilate deo
oīs terra. i. oēs habitātes in terra ꝛ oī
iubilus p pe gaudiū cordis q nō pōt tota
liter celari q n oñdat in signo exteriori
psalmū dicite noi eius in hoc uidet esse p
phetia de futuro. q psal. iste essz decātād
in laudē dei a diuersis generatiōib date
gl'iā laudi eius. i. timore depositio. lauda
te eū corā oibus. qz gl'a ē clara noticia cū
laude dicite deo quā terribilia sūt opa tua
dñe in multiplici egiptioꝝ pcussiōe. ut hē
tur exo. usq ad. xiiij. ca. inclusiue in mul/
titudine uirtutis tue mentiēt tibi inimici
tui loqt de pterito p modū futuri sic fre
qnter fit in pphetis ꝛ maxime in libro
psalmoꝝ cā metri qa metrice ē descriptꝫ.
Pharao āt rex egipti ꝛ ei ppl's a deo pla
gis pcussi freqnter asserebāt dimittet po
pulū isrl dū tñ essent liberati ꝛ pz libe
ratōez retractabāt. ut pz exo. in pluribus
locis. ꝛ sic mētiabant qz nō intēdebāt po
pulū dimittere sz tātuz liberari a diuina p
cussione Dis terra adoret te replicatio ē
sentencie in pmo uersu posite ad maiozem
expssionē affcūs. sic comunit fit in gra
actionibus uenite Postq auctoꝛ hm psal.
induxit ad dei laudatōnem. Hic ꝛnter ad
ducit ad hoc multiplicē rōez ꝛ adducit p
mo rō ex mirabiliū opatiōe. ꝛ secundo ex
ppl'i graue liberatōe ibi. bndicite. tercō ex
spūali cōsolatiōe ibi. uenite audite. Circa
primū dicit Uenite ꝛ uidete opa dñi q fu
erunt ualde mirabilia in liberatiōe populi
israhel de egipto. ut hēt in exo. terribit
in osilijs sup filios hoiuz. i. sup egiptios
q ex decreto diuini cōsilij freqnter ꝛ ter/
ribiliē pcutiant Qui cōuertit mare in a
ridā qz de mare rubꝝ diuisit. ut filij isrl
trālirent p siccū ꝛ egiptij eos insequntes
mergerent in maris pfundo. ut hēt exo.
xiiij. In flumine ptrāsibāt pede. i. in flu
mine iozdanis ubi filij isrl sicco pede trā
sierunt iosue. iii. Letabit in ipo qa tunc

populus ysrahel letatus fuit in deo. Qui dñat i uirtute sua in eternū. qa ptās eius ptās eterna q̄ nō auferet dañ. xij. Oēs i eius sup gētes respiciūt. qa oia nuda ⁊ apta sūt oculis ei⁹ hebr. iiij. Qui exaltāt deo recalcitrādo. nō exaltent i semetipis qz ⁊ si ad horā eleuent tñ eternaliter depmūt. Bñdicite. Hic ōnter accipit rō diuie laudis ex liberatiōe a laborib⁹ duris a q bus liberatus fuit ysrl in exitu de egipto ⁊ q̄ntū ad hoc dī. Bñdicite gētes deū nr̄z q sic liberauit nos de afflictiōe egiptiorū. q posuit aiam mea ad uitā. qz q̄nto ppl's ysrahel plus oppzimebat ab egiptijs tanto magis multiplicabat ⁊ crescebat. ut bētur exo. pmo. ⁊ nō pedit i ꝓmotionē pedes meos. i nō pmisit me cadere p ydolatriā. Quoniā pbasti nos deꝰ. nō ad capiē dū noticiā de aliquo ignorato cū oia tibi nota sint ab eterno. sz ut pacientiā ⁊ fidelitatē nr̄am notā faceres toti mūdi. Igne nos examinasti. i. in afflictiōe ignis q̄ coquebant coquere lateres. ut bēt exo. v. ppt̄ q dicit dōs iere. xj. eduxi eos de fornace ferrea egipti. induxisti nos in laqueū. idu ci pmisisti qz pharao ⁊ serui eius semp q̄ rebāt occasiones iplicādi filios ysrl maiori bus laboribꝰ. uñ dicebant uacāt ⁊ idcirco uociferāt dicētes. eamus ⁊ sacrificemꝰ domino deo nr̄o. oppzimāt opibus. posuisti tribulatiōes i dorso nr̄o. qz cogebant ab egiptijs portare onera grauia luti ⁊ lateris. posuisti homines sup capita nr̄a. s. exactores pharaōis q cōpellebāt eos ad opa nimis grauia ⁊ eos flagellabāt. ut bētur exo. v. Trāsiuimꝰ p ignē. i. per laborez ignis. ⁊ aquā. q̄s portabāt ppijs humeris ad cōmiscendū cū terra ut inde latez formarent. ⁊ eduxisti nos i refrigeriū. i. in libertatē a tāta seruitute. uel aliter. Tr. s u mꝰ p ignē. qz murmurāte populo ysrahel ō deū in deserto accēsus fuit ignis ⁊ deuorauit extremā partē castroꝝ. sz oātē moyse fuit absurptus. ut bēt nūeri. xj. Et aquā. s. fluuij. Et aquā. iordanis q̄ sicata fuit in trāsitu ppl'i. Et eduxisti nos i refrigeriū. i. terrā pmissā lacte ⁊ melle manantē. Introibo in domū tuā. i. locum tui cultus nō tñ uacuus. iō subdit. In holocaustis. i. sacrificijs ad honorē dei tota lit incensis. Reddā tibi uota mea q̄ distinxerūt. i. distincte a ppolito emiserūt. labia mea. ⁊ locutū ē os meū i tribulatione mea. Boies. n. i tribulatiōe exītes solent uota facere dño si euadāt. holocausta medullata. i. bona ⁊ pinguia. offerā tibi cuz incēsu arietū. i. cū arietibꝰ totaliter ic̄ensis ad honorē tuū. offerā tibi boues cum hircis. ꝑ istis tribus fiebāt sacrificia maiora. s. de bobus hircis a arietibꝰ. minora āt fiebāt de auibus. Venite. Hic ōnter inducit rō diuine laudis ex spūali ꝺsolatiōe cū dī. Venite ⁊ audite oēs q timetis deū. talibus. n. narrāda sūt diuina bñficia q habēte ea i reuerētia. nō āt in malicia obstinatis q̄ despiciūt ea ppt̄ q̄ dicit saluator math. vij. Nolite dare sc̄m canibus. neq; margaritas uras ponatis añ porcos. ideo subdit. ⁊ narrabo uobis timētibus deum. q̄nta fecit aīe mee. ea spūaliter cōsolando. fuit. n. ppl's ysrl ualde cōsolatus q̄n uidērūt egiptios mortuos p trāsitū maris rubri. Et i datiōe legis ⁊ in alijs bñficijs dicunis. ad ipm oze meo clamaui. ei regrādo. ⁊ exaltaui sub lingua mea. i. gaudiuz ⁊ dulcedine sensi interiozis i corde dū laudarē exterius oze. Cōsequnter oñdit qbꝰ talia cōcedunt. uel denegāt cū dī. Iniqtatē si aspexi in corde meo. ꝺscius mihi fuit talis peccati nō exaudiet dñs. qz ozo tal nō ē exaudibilis. pterea exaudiuit deus. supple depcatōz meā qz nō fui taliū mihi ꝺscius. ⁊ qa hoc etiā pcedit ex dei bñficio iō subdit. Bñdictus deus q nō amouit oratiōem meā. repellēdo ppt̄ peccati malicia. ⁊ mīaz suā a me. supple nō abstulit sz magis bñficia sue mīe cōtulit. Et logt hic scriptura de ppl'o ysrahel. p illis q erāt boni ⁊ deuoti rōne quoz cōmēdat totus ppl's sicut e cōuerso rōne maloz uitupat secundū regulā de corpe dñi pmixto q̄s posui i genē. pncipio. Moraliter pōt exponi ps iste sic ⁊ pcedēs de quolibz de peccati seruitute educto tanq̄s de egipto q tenebra inter-

pretatur ⁊ ad dei laudem insurgit ex sua mirabili liberatiōe. qa magis ē ipium iustificare quā celū ⁊ terrā creare secundum aug. sup job. ⁊ ex grauiū laborū euasione q̄ sit i opibus pccoꝝ. uñ dī i psona pccoris lap. v. Lassati sum⁹ i uia iniqtatis ⁊ pditionis abulauimꝰ uias difficiles. ⁊ etiam ex diuina cōsolatiōe q̄ frequnt magis sent ē post uerā penitētiā de peccatis quā añ peccatoꝝ ppetrationē. In ps. lxv. Jubilate deo. ubi dī in postilla. Bñdictus deus q nō āmouit orationē meā.

Additio.

Um ozo repellit ppt̄ peccati malicia nō ppt̄ hoc ꝓpe dī a mouen oro sz effcūs ozonis. uñ melius uidet iste uersus expōsic. s. q ps regatur deo i psona ppl'i uel sui ipius ex hoc q̄ talit deduxit eum seu gubernauit q̄ nunq̄ posz deserere ozoz inq̄ntuz coiter erat i tribulatiōe ⁊ afflictione. ⁊ sic erat sibi necessariū orare. similit nunq̄ potuit deserere gr̄az actiōez inq̄ntū semp affuit sibi diuina mīa. ⁊ hoc ē q dicit benedcūs deus q nō āmouit oronem meā ⁊ mīaz suā a me. nā si nunq̄ esset in tribulatiōe oro tepescret ⁊ si mīa nō affuisset gratiaz actio nō ualescret q̄ est de ēntia orois deuote ut apl's dic. ⁊ ad hoc uidet glo. declinare.

Eus misereat nr̄i. Huic ps p mittit talis titulus i hebreo. Lad uictoriā i orgānis ps cāticu ⁊ i trāslatiōe hiero. dī. uictori i psalmis cāticū carmis. ⁊ ē eadem sīa in utroq̄ titulo q̄ ps ex s dictis psalmo. iij. Ex titulis āt istis ne apparz auctor psal. nec materia. Dicūt āt circa hoc aliq q ps iste ē grāz actio p fertilitate cuiusdā āni iudei. n. collectis fructibꝰ ꝺueniebant i septēbri in ir'm q mēsis erat q̄si totus festiuus. qa i illo mēse erat festū tubaruz ⁊ festū expiatiōis ⁊ tabernaculoz ⁊ festum cetus seu collecte. ut bēt leuit. xxiij. Et q̄ndo annus fuit fertilis cōsuetuz erat q aliquis uir sanctus ⁊ deuotus faciat canticum speciale pro gratiaz actiōe. ⁊ sic fuit de isto psal. ut dicunt sed nō exprimit qs fuerit actor ille. Secundum hoc igit psal. iste diuidit in duas partes. qa primo ponit huius fertilitatis iplozatio. secūdo p obtentu ipius gratiarum actio ibi cōfiteant. Circa primū dī. Deus misereatur nostri peccata remittēdo. ⁊ benedicat nobis in bonis spūalibus ⁊ temporalibꝰ nos multiplicando. illuminet uultū tuū super nos loquitur scriptura ad deū ad modum hominis q quando uult gratiam facere alicui ostendit ei uultū hilarem ⁊ iocundum. ut cognoscamus in terra. i. in fertilitate terre uiam tuam. idest uestigia tue gratie per effectum fertilitatis concessē. In omnibus gentibus salutare tuum. idest ut sit notum omnibus gentibus quod tu habes speciale curam de salute nostra. ideo subdit. Confiteantur tibi populi deus. i. p effectum nobis concessum cōfiteant tuam bonitatem ac deitatem ⁊ ad te cōuertant. Sicut legitur q quando iudei fuerunt liberati mirabiliter de persecutione amā multi gentiles per diuersas partes eorum cerimonijs iungebantur. ut habet hester viii. Letentur ⁊ exultent gentes. quoniā iudaicas populos in equitate. sicut patuit in amā qui diuino iudicio fuit suspensus cum filiis suis. Et gentes in terra diri gis. ⁊ quia per tales effectus dirigis gentiles ad cognitionem tue ueritatis. Confiteantur tibi populi deus. Hic cōsequēter ponitur gratiarum actio. pro fertilite a lepta cum dicitur. Confiteantur tibi populi deus. scilicet confessiōe tue laudis ⁊ quare debeant sic confiteri ideo subdit terra dedit fructum suum. in magna habundantia p tue gratie beneficium. ideo subditur benedicat nos deus deus noster de futuro sicut iam fecit de pterito. ⁊ metuant eum omnes fines terre. tanq̄s iudicem omnium ad puniendū mala potētissimū. sz autem hec expositio i pluribus concordet lr̄e tñ uidet aliquo mō extranea q̄ p fertilitate i iudea que est parua terra

inuitarent oēs gentes ⁊ ppli totius mū
di ad cōfessionē diuine laudis. ⁊ maxime
qa talis fertilitas nō erat in aliis terris.
ppter quod saluo meliori iudicio uidetur
mihi q ps iste nō ē gr̄az actio p pterito
bñficio. sz magis ē pphetia de futuro. s. de
xpi incarnatiōe ⁊ ei⁹ uersi ōe inr̄ homies
q qdē bñficiū funt a scis pribus sūme desi
deratum. ppter q aliqs scūs pphet̄a qcū
qs fuerit ille uidet de hoc psalmū istuz fe
cisse dicēs. Deus misereat nr̄i mittēdo no
bis saluatorē ⁊ bñ dicat nobis cōferendo
gr̄am suā illuminet uultū suum sup nos
clarificādo miracul filium suū q dī uult⁹
pris. qz ē ei⁹ ymago ad col. pmo dī. Trā
stulit in regnū filij dilectiōis sue q ē yma
go inuisibil dei. hoc. n. petebat saluator io
hā. xvij. Pr̄ clarifica filium tuū ⁊ ipe rndit
Clarificaui ⁊ itez clarificabo qa clarifica
uit eū miracul añ mortē ⁊ post resurrectōz
⁊ misereat nr̄i liberādo a gehēna p san
guinem filij sui ut cognoscamus in terra
uiā tuā ps psalmista cōuertit uerbū suum ad
xpm cuius uita hominibus fuit cognita
inter hoies uersādo docēdo sanitates do
nādo in omnibus gētibus salutare tuum
qz salus p xpz facta nota ē oibus gētib⁹
p pdicatōez apl̄oz scd̄z q dī ps. xviij. In
omnē terrā exiuit sonus eoz nē. cōfiteat
tibi ppli deus cōfitēdo tuā ueitatē cōfite
ant tibi ppli oēs impēdēdo latrie serui
tutē. Letēt ⁊ exultēt gētes de sua uocati
one ad fidē xpi quoniā iudicas ppl̄os in
eqtate iuocando ad fidē se disponentes p
opa iusta sine psonaz acceptiōe. uñ petrus
uidēs nocatōez cornelij iusti dix. act. x. In
ueritate cōpi q ñ est psōaz acceptio apd
deū. sz in omni gente q timet deū ⁊ opat
iusticiā acceptus est illi. iō subdit. Et gē
tes in terra dirigis in uiā terre salutis cō
fiteant tibi ppli deus ⁊ qd debeāt cōfite
ri. subdit cū dr̄i terra dedit fructū suū. i.
uirgo beata ptulit filū de q terra dic ysa
apiat terra ⁊ germinet saluatorē. Et qz
uocādi ad fidez baptizandi erāt in nomie
trinitatis. scd̄z q hēt math. ul. Eūtes do
cete ōs gentes baptizātes eos in nomine
pris ⁊ fi. ⁊. s. s. iō subdit. Bñdicat nos de
us ꝓferēdo gr̄az baptismalē. ⁊ dr̄ bñdicat
in singulari ad denotāduz unitatez eēntie
⁊ deus ter ad oñendū trinitatez psonaz
sic ysa. vij. trinitas psonaz oñdit p sera
phin ter scs clamātia ē unitas essentie p
hoc q subdit deus deus exercituū. ⁊ me
tuāt eū ōs fines terre nō timore seruili sz
filiali q stat cū caritate.

Xurgat deus nē. Huic ps pre
mittit tal titulus in heb. Ad
uictoriā dauid ps cātici ⁊ i trā
slatiōe hiero. Victori dauid ps
cantici ⁊ ē eadez sñia utrobiqz q pz ex p
dcis aliis titulis. Ex titulo āt isto az au
ctor h⁹ ps. s. dauid. De materia uero h⁹
ps dic ra. sa. ⁊ alij hebrei ⁊ etiaz aliq do
ctores catholici in hoc eos seqntes q dī
fec hūc ps p gr̄az actōe de bñficiis colla
tis ppl̄o isrl̄ ptiz in egressu de egipto p
tim in pgressu p desertū. ⁊ partim in in
gressu terre promissiōis ⁊ post egressum.
dicūt tñ q ista bñficia ñ ponūt n i hoc ps
eodez ordine quo fuerūt fca. sz qstuz ad a
liq pora postponūt posteriorib⁹ ⁊ econ
uerso ⁊ qz ista expositō est multū intrica
ta ⁊ in aliqbus uī extorta ⁊ cū hoc ēt sat
prolixa. iō eaz dimitto ⁊ accipio aliā q ma
gis ꝓsonat scpture noui testamēti. Paul⁹
. n. apl's ad eph. iiii. exponit scpturā huius
ps de missiōe spūssancti post ascensionem
xpi dic. unicuiqs nr̄m data est gr̄a secūdū
mensurā donatiōis xpi. propter q dicit a
scendens in altū captiuam duxit captiui
tatem dedit dona hominibus propter q ui
detur q psalmus iste ad litteram non sit
gr̄az actio de pteritis bñficiis sz magis
prophetia de futuris p xpz exhibēdis q
puidēs dauid in spū fecit ps istū secūduz
igr̄ hūc sensū ps iste in duas ptes diuidit
qz prio agr̄ de xpi r̄surrectōe. secundo de
eius ascensione. ⁊ cum istis agitur de bñ
ficiis sequentibus ad ea. secūda incipit ibi
Cantate deo. Circa primum dauid postu
lat cristi resurrectionē. d. Exurgat deus
quia cristus mortuus fuit ex humanitatis

ifirmitate. sz r̄surrexit ex diuinatis uirtute
⁊ dissipent inimici eius. i. iudei q in uidi
ctā mortis xpi p titū ⁊ uespasianū pti fu
erūt trucidati ⁊ pti captiuati p orbē dispsi
uel alit inimici ei⁹. i. spūs maligni q xpo
resurgēte fuerūt cōfusi ⁊ spoliati ⁊ fugiāt
q oderūt eū. i. demones a facie ei⁹ qa p⁹
resurrectionē in noīe xpi fugabāt demo
nes de obsessis sicut deficit fumus defici
ant ita ē p hoc itelligēdū corruptio eorum
qstuz ad naturā cū sint imortales. sz deie
ctio eoz a ptāte qs hēbāt sup hoies. Ado
rabāt. n. comunit in ydol q ydolatria p
orbē ē admibilata. Sic peāt pccores. i. de
mones mō pdicto q ppe uocāt peccatōrs
qa sūt in pcō obstinati. qz irremediabile
ē peccatū āgeli ⁊ iusti epulent ⁊ exultēt i
cōspcū dei qz post resurrectionē fideles si
mul hītātes in iherusalē reficiebāt i dño
exultātes secūdū q dī act. ij. p durantes
unanimit in tēplo frāgētes circa domos
panē. sumebūt cibū cū exultatiōe ⁊ simpli
citate cordis collaudātes deū. Cātate Hic
ōnter agit de xpi ascēsiōe ⁊ ei⁹ bñficijs et
pmo iuitant āgeli ad laudādū xpm ascē
dentē. secūdo hoies ibi. Regna terre cāta
te deo. Circa primū prio iuitant āgeli ad
eius misteriū. scd̄o ad ꝓsortiū ⁊ ad utrūqs
cū exultatiōe secūda ibi.. Currus dei. pria
adhuc ī duas. q a pmo dauid fac ꝓposituz
scd̄o ad hoc iducit exēplū ibi. de⁹ cū egre
dieris. Circa primū dic sic. Cātate deo Iet
dirigit hoc uerbū pncipalit ad āgelos q
xpo ascendēti exhibebāt misteriū cū lau
dibus. uñ in eius ascēsu appuerūt āgeli ut
hēt act. pmo. Iter facite ei. i. misteriuz
exhibite xpo ascēdēti. nō ppt sui idigētiā
sz ad eius magnificētiā. q ascēdit sup oc
casū in hebr. hēt Araboth ⁊ ut dicūt he
brei nomē ē ppuz unius de septē cel. qlit
āt distingūt. vij. celos ñ ē pntis speculatōis
sz scd̄z eos hec ē uera lra. Qui ascendit ī
celū. q. cōpetit xpo. qz xps ascēdit ad celū
empireū q āthonomatice celū dī. et iō dr̄
hic celū sine additiōe eadez uero sñia
designat p hoc q hic dī. Qui ascēdit sup
occasū iudei. n. adorabāt ad occidētē sicut
declaratum fuit plenius in exo. ⁊. z. reg. i
qbus agit de dispositiōe tabernaculi mo
ysi ⁊ tēpli salomonis. p hoc ergo q dī
xpm ascēdisse ad occasū. itelligit ascēdisse
sup locū adoratiōis humane. s. ad locū ado
ratiōis angelice q locus ē celum empireū
ubi āgeli adorant ⁊ uenerant deū. ⁊ iō de
xpo subdit. Dns nomē illi ⁊ dī ons ab o
lute qa pest oi creature secūdū q dr̄ mat.
ul. Data ē mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra
Turbabūt a facie eius. s. inimici sui de
qbus dcm est i pncipio h⁹ ps. pris orpha
no ⁊ iudicis uiduaz. i. a facie illius q ē pr̄
orphanoz ⁊ iudex uiduaz. ppuz. n. ipius
dei est misereri. orphani aūt ⁊ uidue ma
gis indigēt diuina mia qs alie psone. ⁊ iō
xps uerus de⁹ dr̄ pr̄ orphanoz eos nutri
ēdo ⁊ iudex uiduaz eos iuris sibi illatis
q eis solēt inferri eo q nō possūt se defen
dere uindicādo. Deus i loco scō suo. hoc ē
in celo empireo. Iz. n. secundū deitatem sit
ubiqs p pntiā eēntiā ⁊ potētiā i celo tamē
empireo dr̄ esse spālit p gl'ie refulgentiā
secundū etiā hūanitatē assūptā ē ibi sicut i
loco ppio ⁊ determiato deus q inhitare
facit uni⁹ moris i domo. p quā pōt intelli
gi eccl'ia triumphās. qz oēs ibi hītates sē
in caritate pfecta cordit uiuētes. pōt ēt
dom⁹ dei dici eccl'ia militās q fuit ualde
unanimis post ascensionē xpi sub apl'is.
secundū q dr̄ act. iiij. Multitudinis āt cre
dentiū erat cor unū ⁊ aia una nec qsqs q
possidebat aliqd suū esse dicebat sz erāt il
lis oia coīa. Et qz illo tpe multi de iudais
mo ⁊ de gētilibus ad fidē xpi cōuertebāt
ut hēt act. ij. ⁊ in pl'ib⁹ locis. iō subdit q
educit uinctos ī fortitudie nē. Circa q sci
endū q dic aug⁹ sup iob. Maius ē iustifi
care ipiū qs creare celū ⁊ terrā ⁊ iō manife
stare ipiū ē op⁹ magne fortitudis ⁊ maxie
qñ tenet ī pcō ligat⁹ uiculo cōsuetudis ⁊
hoc notat cū dī. Qui educit uinctos ī forti
tudine. sed adhuc maioris fortitudinis est
q aliquis non solum pdicto mō ligatus.
sed etiam actu psequens fidem conuertat
⁊ de infidelitate educatur qualis fuit pau
lus et plures alij. ideo subditur. Similiter

eos q exaspāt.s.ō xp̄m uerbis ⁊ factis pp
q dixit xp̄s paulo act̄.ix. Saule saule qd
me pseqūris.Sz adhuc difficilꝫ uidetur q
aliq mortui in infidelitate seu mortali pec
cato resuscitarent ut ad fidē seu peniten
cīā reuertant sic fuit de iuuene r̄suscitato
a sco iohāne euāgelista.⁊ de illo q p suspē
diū se interfecerat resuscitato a bto mar
tino ⁊ de multis alijs diuina uirtute sic re
suscitatis in noīe xp̄o.ō subdit Qui bi
tāt in sepulcris ⁊trāslatio hiero.sic hz edu
cit uindictos in fortitudine increduli āt ha
bitauerūt in siccitatibꝫ ⁊ sic ē alꝫ sensus
talis Incredulij.s.infidelitate obstinati
habitauerūt in siccitatibus.i.caruerūt hu
more uirtutis ⁊ gr̄e. Deꝫ cū egredieris
Hic cōseqūnter addicit exēpluz ad ppositum uł potius argumētuz ex exēplo de
ductum.qz maius fuit xp̄m in celū ascen
dere q̄z āgeluz in psona dei loq̄ntē ad dā
dum legē sup mōtē synai descēdere.⁊ ō
qz tunc fca fuit spālis gr̄a multifortius d̄
buit in xp̄i ascēsiōe fieri.⁊ hoc ē Deus cū
egredieris in cōspectu ppł tui exeūtis de
egipto quē p̄cedebat dn̄s p diē in colūba
nubis ⁊ p noctē i columba ignis exo.xiij.
Cū ptransires i deserto.s.usq ad mōtē
synai terra mota ē.q.a mōs synai videba
tur tremeī Et.n.celi distillauerūt a facie
dei synai.i.dei descēdentis in mōte synai.
qz nubes dempsissima operuit mōtez exo.
xix. Ex q̄ nube stillabāt pluuie ex hoc cō
cludit dicēs pluuiā uoluntariā segregabis
deus hereditati tue.i. mł tomagis eccł̄iā
tuā q̄ ē hereditas tua empta sanguine ir
rigabis uolūtarie pluuia gr̄e tue Et ifir
mata est qz post ascensionē xp̄i eccł̄ia i ie
rusalē collecta mł tas psecutiōes sustinuit
ut hēt act̄.viij.⁊.ix. Tu uero pfecisti eaz
qz deus tantā uirtutē cōtulit credētibus
q ex illis psecutionibus magis creuit ⁊ cō
firmata fuit fideles catholica Animalia
tua habitabūt in ea.i. fides tui q in plu
ribꝫ locis sacre scripture dicunt̄ oues dn̄i
⁊ eodē mō hic dicunt̄ animalia eius.⁊ hoc
mō accipit ra.sa.q animalia dei sunt filij
isrł pasti in dulcedine tua paupi deus.i.
ppł̄o catholico q fuit paup ⁊ abiectus in
principio pasti ad sufficientiā.secundum q
dr̄ act̄.iiij. Nec̄.n.q.sq̄ egens erat inter
illos Dn̄s dabit uerbum euāgelizātibus
uirtute multa q tūc fuit impletū.secundū
q dr̄ act̄.iiij. uirtute magna reddebant
apł̄i testimoniū resurrectois dn̄i nr̄i ihesu
xp̄i Rex uirtutū dilecti ⁊trāslatio hiero.
hz Reges exercitum federabunt qz p p̄
dicationē apł̄oz alioz discipuloz xp̄i non
solum ulgares hoies sz multi reges p̄n
cipes ⁊ potētes fuerūt federati cum xp̄o p
susceptionē fidei.⁊ hoc est q dr̄ hic Rex
uirtutum.i.reges potentes ⁊ accipit̄ hic
singulare p plurali sicut exo. iiij. Uenit
musca grauissima. i.multitudo muscarum
Dilecti ⁊c̄.i. facti sunt dilecti ip̄ius cristi
qui ē dilectus p̄r̄s secundū q dr̄ math.iiij
hic est filius meus dilectus ⁊c̄ Et speciei
domus ⁊c̄ qz p̄cipes ⁊ potentes cōuersi
ad fidē dederunt eccł̄ie p̄ciosa donaria ex
quibus ornata ē eccl̄esia. ut pz in pluribꝫ
hystoriis ⁊ sanctoꝝ legendis. ⁊ hoc est q
dr̄ ⁊ speciei domus hoc est ad speciem et
decorem domus dei q̄ ē eccł̄ia ptinet diui
dere spolia hoc ē diuersis eccl̄esijs ⁊ pso
nis eccł̄iasticis diuidere p̄dicta donaria.
Cōsequēter ostendit q̄liter tempoalibus
talibus sit utendum cum dicit Si dormia
tis Ad cuius intellectum sciendū q cleros
grece idem est q sors latine. Columba āt
hic accipit̄ p eccl̄esia que frequent̄ colum
ba nominat̄ in canticis.penne autem hu
ius columbe sunt uirtutes eam ad celestia
eleuantes. dicit ergo Si dormiatis ideſt
quiescatis inter medios cleros ideſt iter
status eccl̄esie scilicet militantis ⁊ trium
phantis q fit quādo sic utunt̄ homines
bonis p̄sentis uite. ut nō amittant bona e
terna sz magis acq̄rant. quia sicut diuitie
impedimenta sunt reprobis ita pbis sunt
adiuuamenta uirtutis. ut dicit ambro. sup
lu. ⁊ sicut penne columbe deargentate sꝫ
quia p̄sens uita ducit̄ in conscientie puri
tate ⁊ posteriora dorsi eius.i.supiores p
tes pennaꝝ que sūt sup colūbe dorsum in
palloze auri.i.termināt̄ i pfca caritate q̄

habetur in statu patrie. Cōsequenter ostē
dit q quoꝝ misteriuz deus talia agit cum
dō Dum discernit celestis.i.pr̄ celestis r̄
ges.i.rectores sup eā.i.sup eccł̄iam qđ
fuit factū qn̄ deꝰ decreuit mittere apł̄os
ad diuersas partes orbis ad regendā ⁊ or
dinandā eccł̄iā ad eꝰ regimē ⁊ ordinatōm
apł̄i instituerunt p diuersas partes orbis
epos ⁊ sacerdotes.ut pz ex eoꝝ gestis. ō
subdit Niue dealbabūt in selmō selmon
uno mō est p̄pium nomē cuiusdā mōtis ut
hēt iudi.ix. Alio mō est nomen appellati
uū ⁊ significat obscuritatem ⁊ sic accipit̄
hic ab hebreis.⁊ sic est sensus hꝰ lr̄e ni
ue dealbabūt .i. sup niuē dealbabūt .Et
ē modus loq̄ndi hebraicꝰ.uñ s.p̄s.l.sup ni
uem dealbabor.in hebr.hēt de niue alba
bor.i.plus q̄s nix In selmon.i.illi q fue
runt in obscuritate erroꝝ qz p mistros ec
clesie infideles uersi ad fidem baptiza
bant .Et sic q fuerāt i obscuritate erroꝝ
sup niuem dealbabunt .q.a maior est deal
batio mentis q̄s corpis q̄nto spūalia cor
poralibꝫ p̄ferunt .Et qz sic augmentata
fuit eccł̄ia. ō subdit Mons dei mons
pinguis ⁊ incipit hic uersus seq̄ns p̄eden
tem in hebreo ⁊ in trāslatōe hiero. Et dō
hic eccł̄ia mōs pinguis ppt̄ habundātiaz
gr̄e diuine in p̄mitiua eccł̄ia maxie mōs
coagulatus in hebr.⁊ in trāslatiōe hiero.
hēt Mōs excelsus ⁊ idem signat qz coa
gulatō hic accipit̄ put iportat appositōz
ad rem alioꝝ p quā ialtat .Et dō eccl̄esia
mōs excelsus uł coagulatꝰ. qz secūdū dēz
saluatoris math.xiij. assimł at grano si
napis.quod cū sit minimū ascēdit arborē
magnā p fidei dilatōz ppt̄ q d ea dō psa.
.ij. Erit in nouissimis diebus mōs do
mus dei in uertice mōtiū ⁊c̄ ut qd suspica
mini ⁊c̄.psalmista cōuertit sermonem ad
gentiles ydola colentes in delubris ⁊ pha
nis d. ut qd suspicamini.i.falso creditis
mōtes coagulatos.i.loca salutis ex eccle
sia esse.s.tēpla uāa ⁊ ydola mōs i quo bñ
placituz est deo hitare in eo.i. ille solus
est uere mōs coagulatus ⁊ pinguis i quo
bñplacituz est deo cohabitare cuiusmōi est
eccł̄ia militās.uñ dicit saluator math.ul.
Ecce ego uobiscū sum omnibus diebꝰ usq
ad cōsumatōnē seculi. Et eccł̄ia triumphās
in q̄ et naliter cuz scis habitabit.ō subdi
tur Et.n.dn̄s habitabit in finē In tran
slatiōe hiero.hēt in sempiternuz. Currus
dei Hic dr̄ inuitat angelos ad deferen
dum xp̄o ascendēti ꝑ ortiū ad magnificen
tiā.n.regis nō solū facit multitudo mini
strātiū.sz etiā multitudo assotiātiū.secūdū
q dr̄ p̄ter.xiiij. In multitudine ppł̄i di
gnitas regis in p uitate uero plebis igno
minia p̄ncipis. Et p̄mo inuitat psalmista
angelos xp̄i ascendētis cōsortium. secūdo
declarat eccl̄esie pfectum ibi. Bñdictꝰ dn̄s
Circa p̄mū psalmista ad suum ppositum
p̄emittit exemplū de multitudine ange
lorum assistentium in datione legis. secūd
q hēt deutro. xxxiij. ubi dr̄. Dominꝰ de
synai uenit.⁊ subdit .⁊ cum eo sanctorum
milia.i.angelorum. ut ibidem fuit exposi
tum. Et hoc est quod dr̄ hic currus dei
dicit aūt āgeli dei currꝰ dei, eo q sibi sub
sunt.⁊ ppt̄ hoc dicit in eis sedere sicut in
curru uel in sede. secundū q dr̄ i psalmo
.lxxix. Qui sedes sup cherubin decē mi
libus multiplex.i.duplicatus unde in he
breo legit bis decem milia letantium q.a
angeli sancti semp laudent deum dn̄s i eis
in synai sancto.i.associatus fuit p eos in
legis datione sup montē sanctum synai.
Et ex hoc arguit q maior multitudo de
buit esse in ascēsu xp̄i dicēs ascēdisti i al
tum.i.in celum empireū cepisti captiuitatē
.i.accepisti illos qui in limbo detinebant
captui eos tecum ad celestia deducendo q
fuit maius quam dare legem mosaycam.
⁊ ideo debuisti habere tecum maiorem an
gelorum multitudinem Accepisti dona in
hominibus ideſt accepisti dona spiritus
sancti a deo patre seu tota trinitate distri
buendo hominibus.ideſt apostolis aliisq
discipulis in die penthecostes. Nec est per
hoc intelligendum q cristus homo in sua
ascensione acceperit spiritum sanctum.
cum ab instanti conceptionis fuerit ple
nus spiritus gratie et ueritatis johan
nis primo. Sed pro tanto dicitur cristus
accepisse dona spūssancti in sua ascensione

quia ad declarationē sue ꝓfecte glorifica
tionis ad dexterā patris dat⁹ fuit spūssc̄s
in signo uisibili apl'is. ꝓpter quod dicit
iobā. vii. Nōdum erat spūs dat⁹. q̄a non
dū erat ihesus glr̄ificatus. Et q̄a spūssc̄us
nō solum datus fuit in signo uisibili apo/
stolis qui iudei erāt sz etiā gentilib⁹ ut ps
act'. x. de cornelio ꝛ amicis eius ꝛ in pl'ib⁹
aliis locis eiusdē libri de aliis gētilibus.
iō subdit' ¶ adhuc tenī nō credētes ⁊c̄ ℔. q. d. etiam
ꝓ dona spūssancti fcm ē q̄ gētiles nō cre
dentes. s. prius in unū deum habitēt dñm
deū ℔ habitent' ab eo. q̄a ꝓ gr̄az spūssācti
deus habitat in hoibus. secundū q̄ dr̄ io/
hā. iiii. Qui manet i caritate in deo manz
ꝛ deus in deo. Et iō li credētes pōt teneri
noiatiue uel accusatiue ¶ Būdictus ℔ hic con
seq̄nt' psalmista enarrat eccl'ie ꝓfectuz q̄
facit duplicter. uno mō declarādo eius ꝓ
motionē. alio mō aduersarioꝝ fidei depssi
onē. secundū facit ibi. Uextū deus. Circa
primū dicit ¶ Būdictus dñs die quottidie ¶
. i. ꝓ singulos dies laudet' a fidelib⁹. ꝛ cā
subdit' cum dr̄ ¶ pspexum iter faciet nobis
deus salutariuz nr̄oꝝ ¶ pmouēdo eccl'iā ꝺ
bono in melius ad salutē electoꝝ. ꝛ q̄a se/
cundū apl'm prima thimo. ii. deus uult oēs
homines saluos fieri. ꝛ ad cognitionē ue/
ritatis uenire. iō subdit' ¶ Deus nr̄ de⁹ sal
nos faciēdi ¶ q̄a ab eo ē salus hoiuz. pditio
āt ex malicia eoꝝ secundū q̄ dr̄ osee. xiii.
pditō tua ex te israhel tātuzmō ex me au
xilium tuuz ¶ Et dñi dñi exitus mortis ¶ . i.
a morte. q̄a sicut ꝓpriuz ē dei saluos face
re. ita etiā a morte culpe ꝛ gehēne facere
declinare. Et notāduz q̄ cū dr̄ hic. domini
dñi ¶ nō est nugatio. quia in heb. sunt duo
noia. ꝑmū nomē ē dñi tetragramatō q̄ si
gnat dei purā substantiā. secunduz ē ado/
nai q̄ importat dñiuz ꝛ ꝓ cōseq̄ns respm
ad creaturā. ꝛ sic nō ē ibi nugatio q̄a sūt
nomina a diuersis ꝓprietatibus imposita
ꝓpter quod hiero. trāstulit ¶ dñi dei mortis
egressus ¶ q̄a ubicūq̄ ponit' nomē dñi. teta
gramaton quod'c ineffabile. ℔ hiero. tran
ffert hoc nomē dñi. ꝛ iō ꝓ adonai transtu
lit dei ¶ Uextū ℔ hic cōseq̄nter declarat' ad

uersarioꝝ fidei deiectio. Et primo q̄ntum
ad iudeos. secundo q̄ntuz ad gētiles tyran
nos ibi. ℣ Increpa feras. prima in duas. q̄a
primo ponitur iudeoꝝ deiectio. secun/
do xp̄ianoꝝ exultatio ibi. ꝑuenerunt. Cir
ca primuz dicit ¶ Uextū deus cōfringet ca
pita inimicoꝝ suoꝝ ℔. q. d. deus uult oēs
saluos fieri. tū uult capita inimicoꝝ suoꝝ
puniri secunduz ordinē iusticie sue. cuius
fūt sacerdotes ꝛ ꝓncipes iudeoꝝ. ut hēt'
in textu euāgelioꝝ ¶ uerticē capilli pābu/
lantiuz in delictis suis ℔. i. ciuitatē irl'm q̄
erat caput regis iudee. ꝛ dr̄ uertex capilli
. i. capillosos quia ꝓpter muros ꝛ turres
uidebat' inexpugnabilis sicut uertex ca/
pillosus dr̄ fortis ꝛ tū fuit destructa ꝛ in
censa a romanis ꝓpter peccata iudeoꝝ eā
inhabitātiuz. ꝺ Modus āt destructiōis eius
subdit' cum dr̄ ¶ Dixit dñs ex basan cōuer
tā ⁊c̄ ¶ Ad cuius intellectuz sciēduz q̄ iudea in
q̄ metropolis erat irl'm ē sita ex una pte
sup iordanē fluuiuz iuxt' quē ē terra basā
ut ps ex libro numeroꝝ. ꝛ ex alio latere
sup mare mediterraneuz. Uespasian⁹ aūt
missus a neroē ɔ iudeā agregauit sibi ex
ercitum ex utroq̄ latere. s. ꝓ terrā basan
ꝛ ꝓ mare. ꝛ hoc ē q̄ dr̄ ¶ dñs dixit ¶ quia ex
diuina dispositiōe facta ē destructō iudee
in ultionē mortis xp̄i. sicut ꝑdixerat sal/
uator luc̄. xix. ca. ex basā ꝺuertā ꝺuertā i
ꝓfundū maris ℔. i. cōuertā exercitum ɔ iu
deā ex pte terre basan ꝛ ex pte maris ¶ ut
intinguat' pes tu⁹ in sanguine lingua ca
nuz tuoꝝ ⁊c̄ ¶ q̄a i destructōe irl'z tāta fuit
occisio iudeoꝝ q̄ pedes ābulātiū tingebā
tur in sāguine ꝛ canes scd'z suuz appetitū
poterāt sāguiēz occisoruz lingere. ℣ princi
pio. n. usz ad finē fuer̄t ⅆcies cētena milia
iudeoruz occisi. ut dicē iosephⁱ li. de iudaico
bello. Cā āt tāte occisiōis ꝰ subdit' cum dr̄ ¶
uiderunt ingressus tuos de⁹ ¶ iudei. n. ui/
derāt ꝓcessuz xp̄i p terrā eoruz ꝑdicando
miracula faciēdo. ꝛ iō erāt magis puniēdi
tāq̄z excusatōez sui sceleris ñ hītes ꝓp q̄
dic' saluator iobā. xv. ca. Si opa ñ fecissez
in eis q̄ nemo alius fecit peccatum nō hē
rēt. nunc āt uiderunt ꝛ oderūt me ꝛ ꝑez

meum ⁊c̄. ꝛ ibidem ꝓmittit'. Si nō uenis
sez ꝛ locut⁹ eis nō fuissez pccm nō hērent
nūc āt excusationē ñ hīt de pcco suo ¶ in
gressus dei mei regis mei ¶ in hoc psalmi/
sta ꝓfitet' deitatē xp̄i ꝛ eius humanitatē
in q̄ descendit a ꝺauid ꝛ alijs regibus ¶ q̄ ē
in sancto ℔. i. ī celo empireo sanctis angelis
ꝛ spiritib⁹ apprōpato ¶ Preuenerūt ¶ hic ꝛ
seq̄nt' ponit' xp̄iāoꝝ laudatio q̄ pcessit ñ
ex zelo uidicte sz diuine iusticie cū dr̄. ꝓ
nerūt ⁊c̄. Circa q̄ sciendū q̄ anteq̄s ueni/
ret romani ad destruendā irl'm ꝛ terrā ī
circuitu ibidē existētes monitu angeli trā
sierūt in regnum agrippe quod erat cōfe
deratū romanis. ꝓut hēt' in ecclesiastica
hystoria. Et hoc ē quod dr̄ ¶ ꝓuenerūt ꝓn
cipes ℔. i. apl'i ꝛ alij ꝓncipales int' xp̄ianos
q̄a sicut dictum ē ꝓuenerūt destructionem
terre iude recedēdo ꝛ ad regnū agrippe
trāseundo. ubi cū alijs fidelib⁹ insistebant
diuinis laudib⁹. iō subdit' ¶ Cōiuncti psal/
lētib⁹ ¶ in medio iuuēculaꝝ tympani stria
rū. i. uirginū deuotaꝝ q̄a a ꝓncipio eccl'ie
aliq̄ uirgines fuerūt deo cōsecrate. sicut
patz de sancta tecla ꝛ de pluribus alijs ut
magis patebit ī. ꝛ uocāt' hic tympanistrie
nō quia uterent' tympanis materialibus
sz q̄a cū apl'is insistebāt diuinis laudibus
ꝛ hoc mō bt's aug⁹ uirginē mariā nōiat
tympānistriā in sermone de natiuitate ip̄i⁹
dicēs. audite igr̄ quēamodū tympanistria
nr̄a cātauerit. ait enī. magnificat aīa mea
dñm ⁊c̄. ¶ In ecclesijs bñdicite deo dño de
fontibus israhel ¶ hoc dicit q̄a apl'i ꝛ ꝓmi
discipuli xp̄i fuerūt de ꝓpl'o israhel. ut ps
ex decursu euangelij. Et ab istis tanq̄z a
fontibus originata ē deuotio laudis in ec
clesijs ¶ Ibi beniamin ℔. i. paulus qui fuit de
tribu beniamin. secūdū q̄ dicit ro. xi. Qui
cōuersus ad fidē iūxit se cū alijs fidelibus
ut hēt' act'. ix. ¶ adolescentulus ¶ q̄a secūduz
ueritatē adhuc erat adolescens q̄ñ fuit cō
uersus. unde dr̄ act'. vij. Et testes deposue
runt uestimenta sua secus pedes adolescē
tis qui uocabat' saulus. Et satis cito post
fuit cōuersus. uel dr̄ adolescentulus. q̄a in
ter alios apl'os fuit ultimo ad fidē uocat⁹
¶ in mētis excessu ¶ q̄a fuit raptus usq̄ ad

tercīū celū. ut hēt' secūda chor. xij. ¶ Prin
cipes iuda duces eoruz ¶ Dñs. n. nr̄ ihesus
xp̄s fuit de tribu iuda secundū carnem. ut
hēt' ro. ꝑmo. ꝛ ꝓ seq̄ns iacobus iohānes
symō ꝛ iudas ꝛ iacobus minor eius cogna
ti germani fuerūt de eadē tribu ut uidet'
ꝛ isti fuerūt cū alijs apl'is duces xp̄ianoꝝ
¶ In translatione hiero. hēt' ¶ ꝓncipes iuda
in purpura sua ¶ q̄a ꝓpt' xp̄m sustinuerunt
martirium suo sanguine purpurati. ꝛ licz
iohānes nō trāsierit ꝓ gladiū. tū paratus
fuit sustinere martiriū q̄ñ fuit missus in
feruētis olei doliū. ꝓpt' quod dicit aug⁹ li
bro de bono viugali. nō est ipar meritum
martirij in⁹ iohāne qui passus nō est. ꝛ in
petro q̄ passus ē ¶ ꝓncipes zabulō ꝓncipes
neptalim ¶ iste due trib⁹ acceperunt foztes
suas ꝓ magna parte in galilea. ut habet'
iosue. de qua fuerunt plures discipuli xp̄i
unde uocabant' galilei act'. ꝑmo ꝛ secūdo.
Et iō de tribu zabulon ꝛ neptalim fuerūt
ibi aliqui ¶ manda deus uirtuti tue ℔. i. ptāti
euangelice que tua mādata exquir̄t. s. ut ꝓ
tegat nos ꝛ defendat q̄ tunc fuit factum.
quia sicut dictum ē ecclesia fideliuz de mo
nitu angeli transiuit ad agrippe regnum
tanq̄z ad locū secuz. Item tunc petrus fuit
eductus de carcere ꝓ angeluz act'. xij. ¶ Cō
firma hoc deus quod operatus es in no/
bis ¶ nos docendo ꝛ resurrectionē tuā ma
nifestando. ꝛ spiritum sanctum nobis mit/
tendo. ¶ A templo tuo ¶ quia in illo templo
cristus frequenter docuit in monte etiam
syon in quo erat templum sup apostolos
aliosq̄ discipulos spiritūsanctum misit se
cundum q̄ dicit hiero. in epistola ad pauli
num de oībus sacre scripture libris ¶ Tibi
offerūt r̄ges munera ¶ ꝓ hoc. n. q̄ xp̄s apo
stolos aliosq̄ discipulos sic confirmauit
q̄ constanter fidez predicauerunt ꝓ orbez
multi reges cōuersi dederūt multa ꝛ ma/
gna munera ad edificatōnem ecclesiarum
ꝛ sustentationem paupex̄ christianoꝝ amo
re xp̄i. sicut ps ex gestis apostoloꝝ ꝛ alio
rum xp̄i discipuloruū. ¶ Increpa feras ¶ hic
oñter inuebit' psalmista ɔ gentiles tyran
nos. iter quos maiores fuerūt ipatoꝝ ro
mani ꝛ eoꝝ p̄fecti qui conati sunt fidem

catholicam destruere ꝑ de nerone domi/
tiano decio dyocletiano ⁊ ualeriano ⁊ mul
tis alijs.⁊ q̄ntum ad hoc dicit⁊ increpa fe
ras⁊ uocat ꝓncipes romanos feras qa
dabāt feris martires deuorandos. put ꝑ
in multis martijs gestis⁊arundinis⁊arūdo
enī uento mouet᷑.⁊ ita ꝓncipes romanoꝝ
uento uane gl'ie mouebāt᷑.uel qa lad quē
libet errorem ydolatrie de facili cōuerte/
bant᷑ secundū q̄ dicit leo papa in sermōe
sanctoꝝ petri ⁊ pauli de roma quod ma/
gnā credebat se feciſſe religionē cū nullꝰ
gētis reſpuſſ⁊ falſitatē. Et bñ dicit⁊ icre
pa feras ⁊c⁊quia psalmista p̄uidit cōſtanti
nū impatorem poſt multā ſtragem xp̄iano
rū a deo lepra ꝑcutiendū ⁊ a ꝓncipibꝰ apo
ſtoloꝝ petro ⁊ paulo increpandū ⁊ ſic ad
fidē cōuertendū. ut hēt᷑ in gestis beati ſil
uestri⁊ Cōgregatio tauroꝝ in uaccis ppl'o
ruꝫ.i. ꝓncipes romani uocati ſt᷑ fere ꝓpt᷑
crudelitatem⁊cōgregatio tauroꝝ i uaccis
ppl'oꝝ⁊cōpāt᷑.n. tauris domeſticis q̄ no
tat᷑ ꝑ hoc q̄ dr̄.in uaccis ppl'oꝝ. qa tau
ri indomiti nō ſūt ſic cōgregati cū uaccis
hominū ⁊ rō hꝰ opationis quia nō ſolum
conabant᷑ ſubuertere xp̄ianos ꝑ tozmēta
tanḡ fere.ſ⁊ etiā ꝑ blādimēta tāḡ tauri
domeſtici ꝓmittendo eis honozes diuitias
⁊ ſimilia.dū tū uellent recedere a fide xp̄i
ana.ut ꝑ in multis martijs gestis. ō ſub
dit᷑⁊ut excludāt⁊.ſ. a ueritate fidei⁊ eos q̄
ꝑbati ſunt argento⁊.i. magni ꝑbati in fi
de q̄ argentū in fornace⁊ Diſſipa gētes
q̄ bella uolunt⁊Iſte gētes ſūt⁊romani q̄ ꝑ
bella totū orbem ſibi ſubiugauerūt⁊ueniet
legati ex egipto⁊hoc cōſeq̄nter pōt expo
ni de phīlōe q̄ cū ſocijs ſuis ꝺ allexādria
egipti fuit miſſus legatꝰ ad imꝑatorē clau
dū ⁊ tunc cōtraxit familiaritatē cū petro
apl'o rome exiſtēti. ⁊ reuertens allexan/
driā eccl'iam ſancti marci cōgregatā ho/
norauit ⁊ in libris ſuis magnifice cōmen/
dauit. ꝓut ſcribit᷑ in libro illuſtrū uirorū
⁊Ethiopia ꝓueniet manus eius deo⁊ethi/
opia enī eſt iuxta egiptū⁊ citius fuit con/
uerſa ad xp̄m quā egiptus uidelicet ꝑ be
atū matheū apl'm qui ueniens ad illā ꝓ
uiciā baptizauit regem ⁊ eius filium que⁊
a morte ſuſcitauerat ⁊ filiā eius ephigeniā
uirginē xp̄o cōſecrauit ⁊ eam ducētis uir
ginibus ꝓfecit ⁊ ꝓpl'm regni ꝑ maiozi ꝑ
te baptizauit ut hēt᷑ in ꝓdicto libro illu/
ſtriū uiroꝝ. Et hoc ē quod dr̄⁊ Ethiopia
ꝓueniet⁊.ſ.egiptū⁊manus deo⁊.i. dare deo
manus ꝑ cōfederationē ad xp̄m. Cōfede/
ratio. n.in pl'ib⁹ locis ſacre ſcripture dr̄
dexteraꝝ datio.qa homīes fedus inētes
in multis partibus dant inuicez dexteras
manus⁊ Regna terre⁊Hic ultimo ꝑs inui
tat homines ad pſallendum deo aſcendēti
dicens⁊regna terre⁊.i. habitāte in oīb⁹ re
gnis terre⁊ Cantate deo⁊ipſe deuote laudā
do⁊pſallite deo qui aſcendit ſup celū celi⁊
ideſt ad extremitatē celi empirei quod eſt
excelſius inter celos⁊ad orientem⁊ hoc dr̄
quia xp̄s aſcendēs in celū aſcendit de mō
te oliueti.ut hēt᷑ act̄. ꝓmo.q̄ mons ē i ori
entali parte iuxta ir'm in qua completū
fuit miſterium redēptionis humane⁊ecce da
bit uoci ſue uocem uirtutis⁊hoc comunit᷑
exponit᷑ de uoce qua xp̄s ſuſcitabit mor/
tuos in finali iudicio ſed ut cōtinuet᷑ lr̄a
p̄cedentibus poteſt exponi de uoce p̄dica
tionis apoſtoloꝝ aliorūq̄s diſcipulorū xp̄i
quibus criſtus aſcendēs p̄cepit predica
re ꝑ orbem euangelium ſecundū q̄ hēt᷑ mar
ci ultimo. Euntes in mundū uniuerſū p̄di
cate euāgelium omni creature. Et huic uo
ci q̄ dicit᷑ uox criſti. eo q̄ fuit de eius mā
dato dedit uocem uirtutis cōfirmando p̄
dicationem eorum miraculis. unde ibidem
ſubdit᷑. Illi autē ꝓfecti predicauerunt ubi
q̄ domino coopante ⁊ ſermonem confir/
mante ſeq̄ntibus ſignis⁊date gloriaꝫ deo
ſup iſrabel⁊.i. ꝓpter bona que fecit iſrael
ꝑ quē notat᷑ ppl's xp̄anꝰ cui facta ſunt be
neficia predicta. unde dicit apl's ro. ij. Nō
enim q̄ in manifeſto iudeus ē neq̄ que in
manifeſto in carne eſt circūciſio. ſed qui i
abſcondito iudeus eſt ⁊ circūciſio cordis i
ſpiritu non littera⁊ Magnificentia ⁊ uir/
tus eius in nubibus⁊quod exponitur ab
aliquibꝰ de nubibus materialibꝰ ex qbꝰ
p̄cedūt pluuie ⁊coruſcatiōes ⁊ tonitrua ꝑ

que apparet hominibus ptās dei ⁊ eius
magnificentia. Sz ut continuet᷑ littera ui
det᷑ melius exponi de apl'is alijs diſcipul'
ad p̄dicandū miſſis. de qbus dicit ysa. lx.
q̄ ſunt hi qui ut nubes uolant. Ex iſtis. n
nubibus ꝓceſſerūt pluuie ſacre doctrine.
ſecunduꝫ illud deutro. xxxij. Concreſcat
ut pluuia doctrina mea. ⁊ tonitrua ānūcia
do tenoꝛē diuinoꝝ iudicioꝝ. ⁊ coruſcatiōes
miraculoꝝ. ꝓpt᷑ quod ſubdit᷑⁊ Mirabilis
deus in ſanctis ſuis⁊q̄a ꝑ eos fecit᷑ mirabi
lia cecos illuminādo. lepꝛoſos mundando.
mortuos ſuſcitando⁹ ⁊ ſimilia⁊ deus iſr'l⁊
ideſt ppl'i xp̄iani. ſicut ſupza expoſitum ē.
⁊Ipe dabit uirtutē⁊opandi p̄dicta⁊ ⁊ fortı/
tudinem⁊ad tollerāduꝫ oſtant᷑ illata ſibi
tormenta. ſicut᷑ ꝑ in martirib⁹⁊ plebi ſue
.i. ppl'o xp̄iano ⁊ ꝓpt᷑ bñficia p̄dicta fide
libus collata ponit᷑ in fine pro gr̄a⁊ actio
ne⁊ Bñdictus deus⁊in donis ſuis in ſecula
ſeculoꝝ amē. nō miret᷑ aliqs ſi totiens in
expoſitiōe hꝰ pſalmi uſus ſum ſenſu me/
thaphorico. qa aliter nō pōt fieri. uñ ra.
ſa. exponēs iudaice tantū uel plus uritur
ꝓphete. n. comuniter parabolice loqūtur.

In pſalmo. lxvij. Exurgat deus. ubi dr̄
in poſtilla. qui aſcēdit ſup occaſum. in he
breo habet᷑ araboth.

Additio.

Raboth in hebreo ꝓprie ſi
gnificat occaſum. unde qa ꝓmū
celum mobile ꝓut comunit᷑ te
netur mouet celos inferiores
motu diurno ab oriente in occidentē. idcir
co illud celū uocat᷑ apud eos araboth. i. tē
dens ad occaſū. qa ſecundū phūz motꝰ de
nominant᷑ a termio a quē. ad qa ꝓut cō
munit᷑ tenet᷑ in corpibus celeſtibus ē alı̄ꝰ
motus tendēs ab occidente in orientē. ⁊ ē
motus ꝓprius ſolis ⁊ planetaꝝ ⁊ etiam
ſtellarum fixaruꝫ q̄ motus debet denomi
nari orietalis. ſ. a termino ad quē ⁊c. De
illo pōt intelligi illud quod ponit᷑ in fine
pſalmi⁊ Qui aſcendit ſup celos celoruꝫ ad
orientē⁊ita ut ꝑ iſta duo intelligat᷑ ad lit
teram q̄ xp̄s aſcendit ſup oēs celos coꝛ/
porales nō excludendo qn aſcendit altius.
nō. n. dixit. qui aſcendit in ꝓcelſū⁊uel i ori
entem ſz ſup celos celoꝝ ad orientē. Cum
autem dicit⁊aſcendiſti in altum ⁊c⁊intelli/
gendū eſt⁹ de ſūma⁊altitudine q̄ attingat
ad ſeſſionem a dextris patris que eſt ſum
ma altitudo ad quā natura humana attin
gere poſſit quod declarat᷑ cum ſubdit⁊ ac
cepiſti dona in hominibus⁊inde. n. criſtus
habuit accipe dona ſpūs ſancti hominib⁹
diſtribuenda. In eodem pſalmo. ubi dr̄
in poſtilla. Et accipit᷑ hic ſingulare ꝓ
plurali.

Additio.

Ra ſtatio hieronimi in hoc lo
co eſt ꝓpria ſicut ⁊in hebreo.
ideo non oportet ut accipiat᷑
ſingulare ꝓ plurali. nec i he
breo in hoc loco habent᷑ uerba que ſonēt
nominaliter uel participialiter. dilecti dı̄/
lecti. ſed potius uerbaliter ſcilicet federe/
būt᷑ federebunt᷑ ſeu aicabunt᷑ aicabūt᷑.⁊ ē
ſenſus q̄ multi reges ut᷑ ꝓncipes catber.
natim uel ſucceſſiue cōfederarent᷑ ⁊ ami/
carent᷑ cū fidelibus xp̄i fidem ſuſcipiētes
Cōſeq̄nter ubi dr̄⁊ ſpeciei domus diuide
re ſpolia⁊in hebreo. Et ſpecies domus di
uidit ſpolia.⁊ ſpēs domus uulgarit᷑ inter
he. dr̄ uxor. uñ idem ē ac ſic dicat q̄ ſpēs
domus. i. eccleſia q̄ eſt ſponſa xp̄i diuidet
ſpolia ꝓncipum ⁊ potentum. eo mō quo
dr̄ in poſtilla. In eodem pſalmo. ubi dı̄
cit᷑ i poſtilla. Niue dealbabūt᷑ i ſelmon.

Additio.

De nomen ſelmon appellati/
ue ſumptum in hebraico ſigni
ficat umbram⁊ que non ſemper
accipitur ꝓ obſcuritate uel
errore ſed ſepe ſignificat gratie defenſa/
culum ut᷑ ibi. Scapulis ſuis obumbrabit ti
bi.⁊ luce ſecundo. uirtus altiſſimi obum/
bit tibi. unde ſecundum gloſam. quia um/
bra fit ex corpore ⁊ lumine lumen eſt uer
bū. caro xp̄i ē corpꝰ. acceſſit lumē corpi. i.
uerbum carni. ⁊ ſic cauſat᷑ quedā umbra i
effabilis quia eccleſia⁹ protegit᷑ ⁊ ſic eccl'ia
dicit᷑⁊ſelmon⁊.i. mōs ūbraculoſus in quo

dealbantur homines p remissionem pec catox. de quo selmō statim subditl mons dei mōs pinguis] de quo ysa. ij. ⁊ michee. .iij. In nouissimis dieb⁹ erit mons domus domini sup uerticem montium. put in po stilla.

In eodem psalmo. lxvij. ubi dō in postil la. Uiderūt gressus tuos deus.

Additio.

Ebraica ueritas hꝫ l uiderunt gressus tuos deus gressus dei mei] quod melius uidet adap tari posito ꝙ trāslatio nr̄a q̄ dicit utrobiq; ingressus nā iudei ꝑpe lo/ quēdo nō uiderunt ingressum xp̄i in ter/ ra seu in mūdo licet uiderunt eius ꝓgres sum seu ꝓcessum p suos effectus.

Aluū me fac deus. Hꝫ psal. p̄mittit talis titulus ī hebreo]Ad victoriā sup rosas dauid] In trāslatione uero hiero. sic hēt]Uictori p liliis dauid] Et est eadem sentencia utrobiq; .p hoc ā̄t q. dō ad victo riam uel uictori significat conatus leuita rum in cātando. sicut frequent dictum ē. Per rosas ā̄t secundū hebreos itelliguntur filij israbel q. fuerūt ppl's a deo electus. ⁊ secundū eos idez intelligunt p lilia. q.a ubicūq; ī ueteri testamēto hiero. trāsfert lilium uel lilia in plurali. hebrei dicūt ro/ sam uel rosas. ut dictum ē supra psalmo .xliij. Filij āt israbel fuerunt in afflictōe positi in captiuitate babilonica ⁊ in capti uitate p romanos in q̄ sūt adhuc q̄s pui/ dit dauid. ⁊ nō fecit hūc psalmū ad litterā ut dicūt ozans p liberatione eox. quā libe rationē aliq hebrei referunt ad captiuita tem babilonicā. Aliq ad istā in qua sunt. Aliq expositozes etiā catholici r̄ferūt hoc ad liberationē ipsius dauid ⁊ uirox eius de ꝑsecutione saulis. ⁊ hec expositionum uariatio uidet quedā a ueritate deuiatio, ꝓpter q. aug⁹ ⁊ cassiodozus dicunt q. hic psalmus ad litterā loquit de xp̄o. c⁹ mi/ steria plenius ceteris ꝓphetis dauid prędit ⁊ expressius scripsit. sicut fuit dictum in ꝓncipio hⁱ libri. Et iō ꝑuidens passio/ nem xp̄i in se ⁊ in mēbris futuram fecit hunc psalmū q. pōt declarari p scriptūrā noui testamēti. Saluatoz. n. johā. xv. de se ipō dicit. Ut ipleat sermo q. in lege eozū scriptus est. quia odio habuerūt me gratis Et sic q. dicit in hoc psalmo. Multiplica ti sunt sup capillos capitis mei q. oderunt me gratis. dicit adipletum ad litteraz de se ipso. Similit paulus apl's ro. xj. allegat q. hēt in hoc psalmo. fiat mensa eoz coza ipis in laqum eox ⁊c. dictū ad litteram de iudeis excecatis. eo q. ꝑsecuti sunt cristū. Itē ro. xv. quod hēt infra. Et obprobria exprobrātiū tibi ceciderunt sup me. dicit dictum esse ad litterā in ꝑsona xp̄i. Item johā. secundo scribit q. cum xp̄s facto fla gello de funiculis eiecisset emētes ⁊ uendē tes de templo. Recozdati sūt discipuli ei⁹ qa scriptum est. zelus domus tue comedit me. Et p hoc insinuat euangelista q. hec scriptura q̄ hēt in hoc psalmo tūc ad lit/ rā fuit impleta de xp̄o ꝓpter q. dicit au/ gustin⁹ de hoc psalmo qa cristus hic loq tur omnino dubitare nō ꝑmittimur. Hꝫ enim uerba illa exꝓssa sunt que in eius passione cōpleta sunt. Apl's etiā loquētes de cristo testimonia ex isto psalmo dede/ runt quis autem deuiet a sentenciis eozū. aut qs agnus non sequat arietes. Igitur secundum hunc sensum psalmus iste diui/ ditur in tres partes. qa primo dauid lo/ quens in ꝑsona cristi ⁊ cozpis eius misti/ ci. petit a penis liberationē. Secūdo prędi cit iudeox punitionē ibi. fiat mensa eozuz Tercio uertit se ad dei laudationem ibi. Laudabo. Prima in duas. qa primo ponit penax explicatio. Secūdo petit liberatō ibi. Ego uero ozationem. prima adhuc in duas qa primo ponunt pene illate factis. secūdo uerbis ibi. Quoniā ꝓpter te. Pri ma adhuc in duas. qa primo plangit pe/ narum illatio. secundo inferentiū multi/ plicatio ibi. Multiplicati sunt. Circa pmū dicit]Saluū me fac deus]. s. a penis illatis]quoniā itrauerūt aq̄ usq; ad aiaz meā]

per aquas intelliguntur ꝑsecutiones seu ꝑsequentes. secundum q. dicitur ysa. viij. Adducet dominus sup eos aquas fortes ⁊ multas regem assiriozum. Et iō hec lr̄a potest intellige de capite xp̄o quia perse/ cutiones iudeox intrauerūt usq; ad aīam eius. i. usq; ad sepationem anime a cozpe ⁊ de cozpoze eius mistico. quia stephanum ⁊ iacobum ⁊ plures alios occiderunt] Infi xus sum in limo ꝓfundi] hoc etiaz itelli gi potest de cristo capite rōne seu sepultu re. quia fuit positus intra terrā. Similiter de fidelibus suis quozum multi fuerunt ī carceribus recluſi. ut habetur in act. apo/ stolozum. viij. ⁊ aliis pluribus locis] ⁊ non est substantia] idest diuitie. q.a cristus etiā ꝓpzijs uestibus spoliatus fuit positus in crnce uel aliter] non est substantia] idest uirtus subsistendi in cozpoze mozruo ⁊ se/ pulto ⁊ loquit de uirtute naturali nō de diuina que non fuit a cozpoze sepata] Ue ni in altitudinē maris] idest in ꝓfundu perſecutionis que nomine aquax designa tur. ut supra dictum est. quelibet autem cō gregatio aquax mare uocat in hebreo] et tempestas demersit me] idest acerbitas passi onis ex qua obijt in cruce] Laborauī cla/ mans] .s. in cruce quando uoce magna cla mans emisit spiritum math. xxvij.] Rau ce facte sunt fauces mee] Raucedo. n. causa tur ex siccitate humox in faucibus ⁊ ar/ terijs. cristus aūt in passione multos hu/ mores misit de cozpoze utpote in sanguie sudoze de quo habet uc. xxij. in flagella tione iā cozone spinee ꝑpositione. ⁊ in ma/ nuū ⁊ pedum tranfixione] defecerunt ocu li mei] quia oculi eius cozporales in morte fuerunt extincti] dū spero in deū meum] quia certitudinaliter expectabat gloziam sui cozporis in resurrectione. q̄ facta ē di/ uina uirtute.] Multiplicati sūt] Hic conse quenter cristus homo plangit aduersātiū multiplicationē dicens] multiplicati sr̄ sup capillos capitis mei] modus est loquēdi ad designandū magnā aduersantium multitu dinem] qui oderunt me gratis] idest sine causa cum ecōtrario deberent eū diligere propter bona que fecerat eis. ueritatē do cendo sanitates donādo. ⁊ sic de aliis. ꝑpt quod dixit eis iohā. x. Multa bona opera ostēdi uobis ex patre meo ꝓpter quod eo rum opus ultis me lapidare. Isti autem odiētes cristū fuerūt multiplicati.]q.a pha risei primo cōceperūt contra eum odium. secūdo scribe. tercio sacerdotes. ⁊ ultimo populus a sacerdotibus deceptus. ꝓpter quod petūt liberationem barrabe ⁊ cristi crucifixionem marci. xv.] Confortati sūt inimici mei iniuste] q.a herodes ⁊ pylatus p̄stiterunt eis fauozē. herodes. n. illusit eū ⁊ spreuit luc. x xiij. Et pylatus in fauoreꝫ iudeox dedit iiquā sententiā contra xp̄m.]Que nō rapui tunc exsoluebam] modus est loq̄ndi per quem significat quod tūc soluit penam pro peccatis humani gene/ ris q̄ non contraxerat] Deus tu scis insi pientiā meam] hoc nō itelligit de ꝑsona cristi in q̄ nulla fuit insipientia sed oīmo/ da sapientia. Sed sicut passionē omnium membroz suoz dicit suam act. ix. Saule saule quid me perseq̄ris. Et zacharie. ij. Qui tangit uos tangit pupillā oculi mei. Et ꝓpter cōnexionem capitis ad mēbra sic insipientiā membroz suozum ⁊ delicta sua esse dicit. Et quia pro istis penaz pos tauit ⁊ satisfecit. sic] ut homo satisfaciens p debitis alterius facit quodāmō illud debi tū esse suū. sicut etiam ꝯuniter dicitur onus muli ⁊ cameli. q.a illud onus dicitur esse suū solum ad portandum non quātuz ad possessionē ⁊ dominiū. ⁊ benedicit] De licta mea a te non] sūt abscondita] quia de licta eox q. ea absondūt nolentes deserē ⁊ confiteri xp̄s nō fecit sua pro eis sati/ sfaciendo sed solum delicta eox q. uere cō triti confitent] Non erubescant in me q. expectant te domine] loq̄t pro sanctis pa/ tribus in limbo salutem xp̄i expectātib⁹ cum magno desiderio ⁊ ideo nisi ad eos descēderet xp̄s esset eis confusio ⁊ maxīe ꝓphetis ibidem existentibus quia talia p dixerant uentura. nec ozat sic xp̄s homo dubitans de aduētu futuro. sed sic ozauit in suscitatione lazari quam tamē sciebat

certitudinaliter futuram. unde dixit tūc gratias ago tibi pater quoniam audisti me ego autem sciebam. quia semper me audis iohā. xj. sed sic orando ostendebat in se ueritatem humane nature in q̄ minor est patre⌊Non confundant⌋super me q̄ querunt te⌊hoc dixit pro apostolis alijs q̄s discipulis. quox confirmationem petebat a patre ita q̄ nō timerent seu erubescerēt de cristi confessione. ꝛ magis gloriarent⌋ q̄ ꝛ factum fuit per missionem ſpūssancti. postq̄s de ipsis dicit⌋ act. quo Et illi quidam ibant gaudentes a conspectu concilij quoniam digni habiti sūt pro nomine ihesu contumeliam pati⌊de⁹ isrl⌋ idest populi cristiani ut dictum est in psalmo precedenti⌊Quoniam propt̄e te⌋hic consequenter saluator explicat penas suas i uerbis dicens⌊Quoniam propter te sustinui obprobriū⌋ quia iudei uocabāt eū infidelem ꝛ demoniacum iohā. viij. Nōne benedicimus nos q̄a samaritanus es ꝛ dēmonium habes. Et q̄a cum tenerent eum uinctum plures dicebant contra eū falsū testimonium mat. xxvj.⌊ꝛ operuit confusio faciem meam⌋q̄a uelantes faciem suā pcutiebant eum dicentes. prophetiza q̄s est qui te percussit. reputantes eū prophetam falsum luc. xxij.⌊Extraneus factus sum fratribus meis⌋idest iudeis quos uocat fratres eo q̄ ipse erat iudeus⌊ꝛ pegrinus filijs matris mee⌋scilicet synagoge. ꝛ est repetitio eiusdem sentencie p alia uerba ad maiorem expressionem⌊quoniam zelus domus tue comedit me⌋quod ostendit cristus maxime quando de domo dei eiecit negociatores iohā. secundo dicēs. Nolite facere domū patris mei domum negociationis⌊Et obprobria exprobrantiuz tibi⌋Miracula enim cristi attribuebant iudei uirtuti demonis math. xij. hic nō eicit demonia nisi in beelzebub principe demoniox. que tamen fiebant uirtute totius trinitatis. ꝛ sic inferebant obprobria patri⌊Ceciderunt super me. q̄a occasione miraculox que crist⁹ faciebat uirtute deitatis. q̄ ē comunis⁊ toti trinitati. ꝛ maxime in suscitatione lazari iudei quesierunt occasionem mortis xp̄i dicentes. quid facimus q̄a hic homo multa signa facit ⁊c. iohā. xj. Et hoc est quod dicit⌊Ceciderūt sup me⌋ad me obruendū morte sicut lapides proiecti a machina contra turrim in frangibilē resiluit cadentes supra domuz turri coniunctam eam frāgētes ꝛ destruētes. Sic obprobria iudeox proiecta contra uirtutē deitatis cui nocere non poterant. resilierunt supra fragilitatē humanitatis deitati coniunctam ꝛ eam obruerunt morte⌊ꝛ operui in ieiunio animam meā⌋ xp̄s enim ieiunauit. xl. diebus ꝛ. xl. noctibus math. iiij.⌊ꝛ factum est in obprobriū mihi q̄a dyabolus accepit ex hoc occasionez tēptandi cristum. ꝛ psuadendi ei ut eū adoraret ut ibidem habet⁹ q̄ xp̄s ibi reputauit obprobrium. propter quod repulit euz indignant⁹ dicens. uade sathanas ⁊c.⌊Et posui uestimentum meum cilitium⌋ doctores enim comuniter dicūt q̄ p cilicium hic intelligitur fletus xp̄i in suscitatōe lazari iohā. xj. eo q̄ angtus flētes mortuū iudebant cilicium. Sed mihi uidet⁹ q̄ conuenienter p cilicium potest intelligi asperitas uestium cristi. cū enim reprobauerit mollicie uestium math. xj. dicens. Ecce q̄ mollibus uestiunt⁹ in domib⁹ regum sunt. satis apparet q̄ asperis uestibus utebatur. quia cepit facere ꝛ docere. act. primo. ūde ꝛ iohā. xix. dicit⁹ q̄ eius tunica erat incōsutilis desup contexta p totum. ꝛ hoc mō fiunt uestes cilicine ꝛ aspe⌊Et factus sum illis in pabolam⌋hoc ē derisū q̄a de eo dicebant. Ecce homo uorax ꝛ potator uini publicanox ꝛ peccatox amicus math. xj.⌊Aduersū me loq̄bant⁹ qui sedebāt in porta⌋.i. principes sacerdotū q̄ eū iudicauerūt mortis reū marci. xiiij. Et isti uocant⁹ sedentes in porta duplici de cā. tum q̄a sedebant iuxta portā templi ad docendū ppl̄z tū quia secundū modum iudicū antiquorum aliq̄ndo sedebant in portis ciuitatum ad iudicandum populum in comunib⁹ causis Romani enim retribuant sibi causaus sāguinis⌊ꝛ in me⌋ idest de me⌊ psallebant⌋

derisores⌊ qui bibebant uinum⌋ Scribitur enim in quodam libello hebraico qui intitulatur condempnatus iudicio. quod ppt̄ uerbum salōnis prouer. xxxj. Date siceram idest potum inebriatiuum merentib⁹ ꝛ uinum bijs qui amaro sunt animo. Sapientes iudeorum ordinauerunt q̄ condempnatis ad mortem daretur plenus ciphus de uino forti. ut magis hilariter sustinerent mortem. ꝛ illud uinum fuit acceptum pro cristo ꝛ duobus latronibus cū eo crucifigendis. sed iudei uinum illud accepe/runt ꝛ biberunt cum derisione cristi. ꝛ propter talem derisionem dicitur hic⌊ Ju me psallebant qui bibebant uinum⌋ ꝛ in loco uini predicti posuerunt acetum. ut dicitur infra. Aliter etiam potest exponi quod de crucifixione cristi tanq̄s de re insolita et notabili fuerunt facte canthilene derisorie in fauorem sacerdotum qui eius mortem procurauerāt tanq̄s de falso prophetā uolente regnare ꝛ non potente que decantabantur per tabernas. ꝛ sic dicitur. in me psallebant ⁊c. Omnes autez iste pene possunt ad membra cristi applicari. quia propter cristum sustinuerunt obprobria ꝛ cōfusiones ꝛ persecutiones etiā ab amicis i timis tanq̄s ab extraneis. afflixerunt etiā se ieiunijs ꝛ cilicijs ꝛ sustinuerunt etiā cōdempnationis peruersas a iudicibus ꝛ derisiones ab ebriosis potatoribus. ut patet in multis sanctorum martirix gestis⌊Ego uero⌋hic consequenter petitur ipsius xp̄i capitis ꝛ membrorum liberatio a penis. Et primo ponitur dicta petitio. secūdo ad hoc inducit⁹ ratio ibi. Exaudi me. Circa primū dicitur⌊Ego uero orationem meaz ad te domine⌋scilicet dirigo⌊ Tempus bñ placiti deus⌋idest expectans tempus liberationis secūdum dispositionem sue uolūtatis⌊in multitudine misericordie tue exaudi me⌋orabat enim cristus non solum p se in persona. sed etiam pro membris suis que sunt multa. ꝛ ideo petit multitudinez misericordie in ueritate salutis tue⌋ idest salutis a te promisse. que promissio est in ueritate⌊Eripe me de luto ut non infigar⌋ superius dixit infixus sum in limo qui limus idem est q̄ lutum. propter quod sciendum q̄ aliquando dicitur aliquis infigi in lutum quando cadit ibi licet cito resurgat. sed magis proprie dicit⁹ infigi quando non potest inde retrahi. Superius aūt cristus dixit se infixum in luto eo q̄ mortuus fuit ꝛ positus in sepulcro intra terram hic autem petit ut non infigatur. i. q̄ non diu ibi remaneat p sue resurrectionis acceleratione⌊ libera me ab bijs qui oderunt me⌋idest iudeis a quarum potestate fuit totaliter liberatus in resurrectione⌊ꝛ de profundis aquarum⌋ idest psecutionum. ut supra dictum est. ad quarum profundum homo deducitur quando occidit⁹ ꝛ in hoc petit suam resurrectionem sicut prius. per alia tamen uerba q̄ solet fieri i talibus orationibus. ꝛ ideo adhuc subdit⁹.⌊Non me demergat tempestas aque⌋ superius dixit ꝛ tempestas dimersit me. eo q̄ mortuus fuit in cruce. Quod ergo hic dr̄ non me demergat tempestas aque. sensus est. i. ꝛ me per mortem demersum non diu teneat in morte⌊ neq̄z absorbeat me profūdum⌋idest corpus meum in sepulcro nō⁹ putrefiat seu corrumpat⁹. ꝛ a uermibus corrosum absorbeatur⌊ neq̄z urgeat sup me puteus os suum⌋Et dicitur hic puteus libus inferni ad quem descendit anima xp̄i ad extrahendum inde patres detentos. secundum illud zacharie. ix. ca. Tu quoq̄s in sanguine testamenti tui eduxisti uinctos de lacu in quo non erat aqua. Sic igit⁹ petit cristus uel potius dauid i psona xp̄i q̄ anima cristi cito de inferno redeat ad corpus. ꝛ resurrectio compleat⁹. ita q̄ corpus nullam corruptionem seu putrefactionem paciat⁹. quod ꝛ factum fuit sicut supra dictum est psalmo. xv.⌊Exaudi me⌋ hic cōsequenter adducit⁹ ratio sue exauditionis ꝛ accipitur primo ex parte pprietatis diuine. cuius proprietas est misericordia ꝛ benignitas. ꝛ per consequens ad exaudiēdū pronitas. ꝛ hoc est quod dicitur⌊ Exaudi me domine quoniam benigna est ⁊c⌋ ꝛ patet littera. Secundo accipitur ex parte

obedientie cristi. qui fuit obediens patri usq; ad mortez. propter quod uocatur hic puer. nomine enim pueri frequenter i sacra scriptura designatur seruus ualde odiens. ⁊ secundum hoc cristus uocatur puer act̄. iiij. Conuenerunt enim uere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum ihesum quem unxisti herodes ⁊ pontius pylatus ⁊c̄. ⁊ secundum hoc dicitur hic. Ne auertas faciez tuam a puero tuo. iteratione meam repellendo. ⁊ loquit̄ de deo ad modum hominis qui auertit faciem ⁊n̄ do non uult exaudire deprecationem potētis. Intēde anime mee. idest uite mee corporali. ⁊ libera eam. resuscitando a morte. propter inimicos meos. idest propter iudeos. quod dupliciter exponitur. Uno modo de iudeis obstinatis ut p resurrectō xp̄i cōfundantur. Alio modo de conuertēdis ut audita cristi resurrectione conuertantur sicut legitur act̄. ij. quod predicante petro cristi resurrectionem multi conuersi sunt ad fidem ⁊ ibidem subditur. ⁊ apposite in die illa anime circiter tria milia. Tu scis improperium meum. idest mihi illatum in uerbis iniuriosis. ut patet ex predictis. et confusionem meam. quia captus sum ad modum latronis. ⁊ reuerentiam meam. Hic accipitur reuerentia pro uerecundia. sicut irreuerens dicitur inuerecundus propter quod in translatione hieronimi dicitur. Ignominiam meam. idest in sputis et colaphis mihi a iudeis illatis. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me. quasi diceret pro uoluntate tua potes eos punire. improperium expectauit cor meum ⁊ miseriam. quia post colaphas ⁊ sputa a iudeis illata a militibus presidis fuit illusus ⁊ crudeliter occisus. ⁊ sustinui qui simul cōtristaretur ⁊ non fuit. hoc uidetur falsum quia apostoli in morte cristi simul contristati sunt. secundum q̄ dixerat eis johan. xvj. Amen dico uobis quia plorabitis ⁊ uos debitis uos. dicendum q̄ loquitur hic secundū comunē modū loq̄ndi quo dicitur. nullus adesse ubi pauci sunt respective. sicut dicitur nullus est in ecclesia uel in foro quia pauci sunt ibi secundum q̄ debebant uel consueuerunt esse. ita in morte cristi fuerunt pauci contristati. cui tamen debuissent omnes compati ei cum in sensibilia compati uidebātur. quia in morte cristi sol obscuratus est ⁊ terra mota ⁊ petre scisse sunt ⁊ momenta sunt aperta. ut patz ex decursu euangelij. ⁊ qui consolaretur ⁊ non inueni. quia etiam principalis eius discipulus scilicet petrus eum in sua presētia ter negauit. Et dederunt in escā meaz fel. sicut dicitur mathei. xxvij. Et dederūt ei unum bibere cuz felle mixtum. ⁊ quia fel erat de natura sua magis esibile quam potibile. ideo nominat ipsum escam. ⁊ in siti mea potauerūt me acceto. johā. xix. Cū ergo accepisset ihesus accetum. Fiat mensa. Hic consequenter predicitur iudeorum punitio cum dicitur. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. Quando enim ihe rusalem fuit obsessa a romanis iudei illuc conuenerunt ad celebrandum pascale conuiuium quod non poterat fieri extra ihe rusalem ⁊ sic fuerunt illaqueati. quia fuerunt a romanis circumclusi sicut aues in laqueo. ⁊ in retributiones. penarum debitarum propter mortem cristi illatam. sicut eniz predixerat luc. xix. Circundabunt te inimici tui ⁊ coangustabunt te ⁊c̄. sequit̄ eo q̄ non cognoueris tempus uisitationis tue. ⁊ in scandalam. ruendo de malo i malum. quia primo passi sunt famem in illa obsidione intantum q̄ mulieres comedebant paruulos suos. ut dicit josephꝰ libro de iudaico bello. ⁊ ex consequēti mortis pestilentiam ⁊ ulterius captionem ⁊ occisionem quantum ad multos. ⁊ captiuitatem quantum ad alios. Obscurentur oculi eorum ne uideant. quia remanentes ⁊ p orbem dispersi sunt in sua infidelitate excecati. secundum q̄ dicit apostolus ro. xj. allegans scripturam istam. Et dorsum eorum semper in curua. pondere peccatoruz super appositorum. Effunde super iram tuam. idest effectum iusticie tue. Et furor ire tue. idest rigor tue iusticie. comprehendat eos. quod est in destructōe p romanos

fiat habitatio eorum deserta. quia romani destruxerunt ciuitates eorum ⁊ loca. et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. quia expulsi ⁊ captiuati fuerunt tota liter de iudea. Et huius punitionis causa subditur cum dicitur. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt. scilicet cristum occidendo eum. dicit enim apostolus romanorum octauo. proprio filio suo non pepercit. sed pro nobis omnibus tradidit illum. Et sic percussit eum quia percussioni bus iudeorum exposuit hoc. tamen fuit ex maxima caritate. secundum q̄ dicitur prima johan. tercio. Sic deus dilexit munduz ut filium suum unigenitum daret. Sed iudei persecuti sunt eum ex inuidia ⁊ iniquitate. propter quod puniti fuerunt. Et super dolorem uulnerum meorum addiderūt. quia non solum persecuti sunt ad mortem cristum in persona propria sed etiaz membra eius. Stephanum lapidando. Jacobum occidendo. alios incarcerando ⁊ flagellando. ut patet in act̄. apostolorum. Appone iniquitatem. idest appones scilicet permittendo quia deus nō est causa iniquitatis effectiue sed tantum permissiue. super iniquitatem eorum. quia super peccatorum commissionem etiam apposuerunt obstinationem. ideo subditur. ut non intrent in iustitiam tuam. reuertendo de culpa ad gratiam. deleantur de libro uiuentium. per finalem reprobationem ⁊ eternam dampnationem. Ego sum pauper. cristus enim in paupertate fuit natus conuersatꝰ moztuus ⁊ in alieno sepulcro positus. et dolens. quia dolor in passione cristi fuit maximus. Salus tua suscepit me. resuscitando a morte. laudabo. hic ultimo ponitur gratiarum actio cum dicitur. Laudabo nomen dei cum cantico. ⁊ magnificabo eum in laude. non est intelligendum q̄ ex laude humana aliquid deo accrescat. sed ipsis laudantibus. ⁊ placebit deo super uitulum nouellum. sacrificium enim diuine laudis magis est deo placitum quam sacrificium animalium etiam a tempore ueteris legis quia sacrificia animalium non erant accepta nisi ex deuotione offerentium tempore uero noue legis talia sacrificia sunt tanquam moztua reprobata. ⁊ hoc est q̄ dixit saluator johan. quarto. Uenit hora ⁊ nunc est quando ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu ⁊ ueritate. Uideant pauperes ⁊ letent̄. idest cristiani qui in primitiua ecclesia fuerūt pauperes. ⁊ letentur. de mutatione cultus corporalis ueteris legis in spirituales noue. Querite deum. in fide ⁊ caritate. ⁊ uiuz anima uestra. iuta gratie. Exaudiuit pauperes dominus. preces eorum exaudiendo. ⁊ uinctos suos non despexit. patres in libo detentos cum cristo resurgente educendo. potest etiam hoc referri ad fideles qui in primitiua ecclesia in carceribus uincebantur. ⁊ aliquando. fractis carceribus diuinitꝰ liberabāt̄. laudent illū celi ⁊ terra. idest ciues celestes ⁊ homines in terra habitantes. mare ⁊ omnia reptilia in eis. nō quia talia irrationabilia deum laudent proprie sz quia sunt hominꝫ materia diuine laudis qui eū laudant ex suis creaturis. quoniaz deus saluam faciet syon. hoc exponitur dupliciter. Uno modo de ecclesia militante. que per syon signatur eo q̄ incepit ibi per cristi predicationem qui frequenter legitur predicasse in templum q̄ erat in monte syon. ⁊ ibi confirmata fuit per spiritumsancti missionem in signo uisibili super apostolos aliosq; cristi discipulos. secundum q̄ dicit hieronimus in epistola ad paulinum de omnibus sacre scripture libris. ⁊ edificabūtur ciuitates i de quia apostoli alijq; discipuli de monte syon missi sunt ad predicandum per orbem uniuersum ubi per eos constitute sūt ⁊ ordinate ecclesie que dicuntur ciuitates eo q̄ ciuitas est ciuium unitas. ibi autem uniebantur fideles in fide ⁊ caritate dicuntur etiaz ciuitates iude. idest cristi qui sic nominatur eo q̄ fuit de tribu iuda sicut ⁊ gen̄. xlix. Sampson nominatur dan secundum omnes expositores catholicos ⁊ hebreos. cum dicitur. Dan coluber i uia quia fuit in tribu dan. ⁊ habitabunt ibi

fideles cristi. Et hereditate acquirent eā quia decedentibus primis alij quasi hereditarij succedunt ei. ⁊ semen seruoꝝ ei⁹ idest cristi. Et uocantur hic eius serui sui discipuli quorum semen idest imitatores eorum possident ecclesias per orbem. ⁊ q. diligunt nomen eius existentes in carita te habitabunt in ea numero ⁊ merito q. a sola caritas diuidit inter filios perditionis ⁊ regni. Alio modo exponitur de ecclesia triumphante que syon appellatur hebze. duodecimo accessistis ad syon montez ⁊ ciuitatem dei uiuentis ierusalem celestem ⁊ multorum milium angelorum frequentiam. hanc autem syon celestem deus saluum fecit quando per homines illuc ascendentes angelorum ruinam reperauit. Et edificabuntur ciuitates iude idest cristi et possunt dici hec ciuitates diuersorum angelorum ordines ⁊ inhabitabunt ibi sancti illuc assumpti. ⁊ hereditate acquirēt eā idest immobiliter sicut hereditas dicitur res immobilis. ⁊ semen seruorum eius id est fideles discipulorum cristi imitatores possidebit eam quia in ciuitate celesti ē caritas perfecta. est enim ibi una uox letātium ⁊ unus ardor cordium ad quam perducat ⁊cetera.

In psalmo. lxviij. Saluum me fac. ubi dicitur in postilla. Nec orat sic cristus bō.

Additio.

Ristus orauit non solum ut ostenderet ueritatem humane nature in qua minor est patre sed etiam ut ostendret se esse a patre. unde ipse dicit johan. undecio propter populum qui circunstat dixi. scilicet uerba orationis ut credat quia tu me misisti quod intelligitur etiaz secundum deitatem. unde augustinus. x. de trinitate dicit q. orauit cristus ne filius ignoretur orauit etiā cristus ut nobis exemplum daret orandi. unde ambrosius super luc. in materia orationis cristi dicit ad precepta uirtutis nos informat exemplo. Item quia cristus sciuit. quedam esse fienda mediante sua oratione. idcirco conueni enter orat prout in tercia parte. q. xxj.

In eodem psalmo. ubi dicitur in postilla. Et placebit deo super uitulū nouellū.

Additio.

Ostillator relinquit sine expositione illa uerba que in litera continentur. scilicet cornua producentem ⁊ ungulas. que quidem uerba non uidentur applicari sacrificijs ueteris legis in quibus nunq̄ fit mentio de hoc q. thauri uel uituli de quibus sacrificia fiebant producerent cornua uel ungulas. ut patet in leuitico ⁊ in alijs locis ubi de sacrificijs ueteris legis tractatur. ⁊ sic hec uerba in sensu litterali uidentur omnino superflua ⁊ infructuosa. unde secundum doctrinam gregorij. xxxj. moralium. Cum ratio littere defecisse cognoscitur restat ut ad sensum misticum sine dubitatione redatur qua propter in hoc loco recurrendum est ad sensum spiritualiorem secundum quem cum dicitur. Lauda/bo nomen dei cum cantico ꝛc. intelligitur de futura laude scilicet patrie que magis placet deo quam omnis uita gratie que quidem scilicet uita gratie significatur p uitulum nouellum ex nouitate uite. producentem cornua. quibus expugnentur heretici ⁊ ecclese aduersarij. similiter et producentem ungulas. quibus aspera secuti calcet. ⁊ eos quibus tantum terrena sapiunt ungulis excitet prout in glosa largius habetur.

Replica.

Aluum me fac deus. Ibi postillator dicit cristum hominem orare ut ostendat ueritatem humane nature in se in qua minor est patre. Burgensis autem iuxta intentionem sancti thome prout eum allegat tercia parte. xj. questione. cristū dicit etiaz secundū deitatez quod satis erronee sonat. Nam orare sicut adorare est actus latrie qui est actus seruitutis inferioris ad superiorem cristus autem secundum comunem catholicorum doctrinam sic non dicitur se habere ad patrem secundum deitatem sed solum secundum humanitatem Motiua etiam burgensis ad sic dicenduz non cogunt. nam primum cum dicit cristum orasse ut ostenderet se esse a patre secundum illud johan. undecimo propter populum qui circunstat dixi ut credat quia tu me misisti. Nam non oportet illam orationem de deitate intelligi sed humanitate in qua fuit missus missiōe uisibili. Nec orauit cristus in proposita allegatione ut crederent euz facere miracula uirtute dei interpellati qui eum misit. multi enim dixerunt eum facere miracula in potestate demonum. Orauit igitur ad dominum ut bunc errorem excluderet dum non a dyabolo sed a deo postularet. ad idez est hyl. .x. de trinitate ⁊. xj. Quod autem allegat beatum ambrosium q. cristus orauit ut daret nobis orandi exemplum est cōtra burgensem. Nam dare exempluz pertinet ad humanitatem cristi. quia dicit beatus augustinus nisi esset uerus deus non auferret remedium nisi esset uerus homo non preberet exemplum nec cogit si cristus sciuit aliqua fienda oratione sua mediante. quia anima cristi uidit in uerbo que uerbum ideo iuxta ea que ut homo uidit in uerbo orauit fieri ut homo non ut deus. Sed ut consulamus senectuti. burgen. delirantis dicere possumus secundum communicationem ydeomatum cristum deum orare sicut damascenus dicit puerū stellas creare. In eodem psalmo circa illum passum ⁊ placebit deo sacrificium diuine laudis super uitulum nouellum cornua producentem ⁊ ungulas. ubi glosa magistralis ad litteram bijs uerbis dicit nō plus significari nisi q. uitulus nouellus i sacrificio offerendis non dum habeat cornua ⁊ fortes ungulas. ideo talis dicitur producere ea uirtute augmēti naturalis. Nā in lege prohibitum fuit defectuosa animalia in naturalibus offerri. non sunt igitur talia uerba superflua sicut putat burgensis. Nam in multis passibus sacre scripture sensus allegoricus plus pensat uerba ⁊ ad maiorem utilitatem refert quam litteralis sensus. Non igitur sequitur litteralez secundum esse inutilem uel abiciendum. Et primo recurrendum ad sensum misticum secundum doctrinam beati augustini ⁊ beati gregorij. xxxj. moralium. quia hoc solum faciendum est ubi littera secundum p̄priam uocum significationem esset falsa uel absurda qualiter non est in proposito quia in proposito sensus littere est siue offerantur perfecti boues iam habentes cornua ⁊ ungulas siue uituli adhuc naturaliter ea producentes adhuc placebit amplius sacrificium laudis quam legis prout intendit postillator.

Eus in adiutoriū ꝛc. Huic psalmo premittitur talis titulus i hebreo. ad victoriam dauid ad recordandum. In translatione hieronimi sic dicitur. victori dauid ad recordandum. ⁊ est eadem sentencia ut patet ex supra dictis. Quod autem dicitur hic ad recordandum dicunt expositores communiter q. hoc dicitur eo q. dauid fecit hunc psalmum ad beneficia sibi prestitta a deo recordanda. propter quod in aliquibus bibliis post illud uerbū. Ad te recordandum additur q. dominus fecit eum saluum. sed hoc additum fuit ab aliquo expositore quicunq̄ fuerit ille quia hoc nō habetur in hebreo nec in translatione hieronimi iuxta hebraicam ueritatem. Item secundum hoc eadem esset ratio q. in quolibet psalmo quem fecit dauid pro sua liberatione a periculis poneretur ad recordandum quod non est uerum. Et ideo saluo meliori iudicio uidetur mihi q. hic psalm⁹ est prophetia de futuro. preuidit enim dauid in spiritusancto q. principium huius psalmi recordandum esset in ecclesia dei i principio omnium horarum canonicarum

principio omnium bonarum cononicarum uel iuxta principium sicut uidemus adimpletum. ⁊ propter hoc in titulo posuit ad recordandum. Item de hoc psalmo ⁊ seqn̄ti qui incipit. In te domine ꝛc̄. Dicunt alii qui expositores q̄ est idem psalmus in hebreo. alij autem oppositum. propter quod uidi plures libros hebraicos ⁊ in aliquibus ponitur idem psalmus in alijs autem distinctus. primum tamen uidetur mihi uerius. licet hieronimus dicat duos esse psalmos quia hunc quotat. lxix. ⁊ alium .lxx. non tamen mutatur sententia siue hoc teneatur siue illud. quia uterq̄ uidetur esse factus a dauid cum esset in persecutione absolon filij sui ut mihi uidetur saluo meliori iudicio. Secundum igitur hunc sensum diuiditur psalmus iste in duas partes. quia primo dauid petit celerem liberationem. secundo ad hoc inducit multiplicem rationem ibi. In te domine. Circa primum dicit ⌊ Deus in adiutorium intende ⌋quia non possum absolon filio meo resistere sicut ipsemet dicit secundo reg. decimoquinto. Surgite ⁊ fugamus. neq̄ enim erit nobis effugium a facie absolon ⌊domine adiuuandum me festina. quia achitofel nitebatur eum persequi ⁊ comprehendere eadem nocte. ut habetur secundo regum. xvij. ⌊ Confundant̄ ⁊ reuereantur qui querunt animam meam⌋. q̄ ⁊ factum est quia achitofel se suspendit. ut habet̄ eodem capitulo. ⁊ absolon interfectus fuit. ut habetur sequenti capitulo⌊ auertantur retrorsum ꝛc̄ ⌋quia populus qui erat cum absolon eo deuicto fugit in tabernacula sua. ut habetur secundo regum. xviij. Et ad idem refertur quod subditur⌊ auertantur statim erubescentes ⌋quia fugientes de prelio merito erubescūt⌊ qui dicūt mihi euge euge ⌋interiectio est gaudentis quia populus existens cum absolon erat in tanta multitudine q̄ gaudentes dicebant statim habebimus eum in manibus nostris captum⌊ Exultent ⁊ letentur in te omnes qui querunt te ⌋id est ego ⁊ uiri mei qui q̄rimus iusticiam tuam ⁊ per te liberari⌊ et dicant semper magnificetur dominus ⌋de beneficijs nobis prestitis⌊ ego uero egen⁹ ⁊ pauper sum ⌋quia in illa fuga siba prestitit ei cibaria. ut habetur secundo reg. xvj Et in termino berzellai galaadites ⁊ machir filius amiel prestiterunt ei necessaria ut habetur secundo regum. xvij. ⁊ iō subditur ⌊ deus adiuua me ⌋ quasi diceret sine tuo auxilio non possum resistere. ⁊ iō subdit⌊ adiutor meus ⌋contra hostes iuuadentes. ⁊ liberator meus es tu⌋ id est a periculis imminentibus⌊ domine ne moreris⌋ ⁊ in hoc petit celerem liberationem sicut in principio psalmi.

In psalmo. lxix. Deus in adiutorium. ubi dicitur in postilla. Item de hoc psalmo ⁊ sequenti qui incipit In te domine spero. ⁊ cetera.

Additio.

Apud hebreos isti sūt duo psalmi distincti quod patet i quo tatione psalmorum ⁊ etiam in eorum orationibus quia uterq̄ psalmus per se legitur inter eos seu cantatur.

In te domine speraui ꝛc̄. Licet hic psalmus non sit alius a p̄cedenti ut credo. quia tum a hieronimo ⁊ alijs nostris doctoribus ponitur alius ideo uolo ponere aliquam distinctionem ⁊ propter psalmorum quotationem prout habetur in libris nostris. Sciendum igitur q̄ in aliquibus biblijs ponitur hic talis titulus. Psalmus dauid filiorum ionadeb ⁊ priorum captiuorum. Sed i hebreo ⁊ translatiōe hieronimi nullus simpliciter ponitur titulus. ⁊ ideo iste uidetur appositus secundum ymaginationem uel opinionem alicuius expositoris. quia nec iste titulus uidetur multum concordare sequenti littere. propter quod sicut dictum est uidetur magis secunda pars huius psalmi i qua dauid ad sui liberationem a deo inducit multiplicem rationem. Et diuiditur in duas partes. quia

primo dauid inducit huiusmodi rationes. secundo promittit multiplices gratiarum actiones ibi. Ego autem i te sperabo semper. prima in tres. quia primo inducit rationes ex parte dei. secundo ex parte sui ibi In te cantatio mea semper. tertio ex parte aduersarij ibi. Confundantur. Circa p̄mum allegat primo ꝺei magnificentiam. secundo eius iusticiam ibi. Deus meus eripe me. Circa primum sciendum q̄ ad magnificum pertinet adiuuare confidentem de se. ⁊ maxime quando habet iusticiam pro se. Et hoc allegat dauid dicens⌊ In te domine speraui ⌋tanquam in adiutori potenti⌊ non confundar in eternum ⌋id est finaliter quia in persecutione absolon reportauit honorem ⁊ absolon cum suis confusionem⌊ in iusticia tua libera me⌋ quasi diceret tibi proprium est iustos liberare cuius modi sum in hac persecutione⌊ inclina ad me⁹ aurem tuam ⌋loquitur de deo ad modum hominis qui inclinat aurem quando uult exaudire deprecantem⌊ Esto mihi in deum protectorem ꝛc̄ ⌋quasi diceret nulla protectio aut munitio ualet mihi sine te. ⌊quoniam firmamentum meum⌋ dans mihi firmitatem constantie⌊ ⁊ refugium meum es tu⌋ in omni tribulatiōe omnia ista ostendunt fiduciam quam habebat dauid i deo propter quam exaudibilis erat sua petitō ⌊Deus deus ⌋id est consequenter dauid allegat diuinam iusticiam ad quam ꝑtinet iniquos punire. quales erant persecutores dauid. ⁊ hoc est quod dicit⌊ Deus me⁹ eripe me de manu peccatoris⌋ id est peccatorū quia multi in fauorem absolon iniuste persequebantur eum⌊ Et de manu contra legem agentis ⌋id est ipsius absolon qui agebat contra legem naturalem ⁊ diuinam ⁊ humanam persequendo patrem suū quem omnis lex precipit honorare⌊ ⁊ iniqui ⌋id est achitofel qui fuit consiliarius dauid et contra eum dabat iniqua consilia ⁊ de ei⁹ consilio absolon contra patrem rebellauit ut dictum fuit tercio reg. xv. ⌊ quoniam tu es pacientia mea domine⌋ id est prestans mihi pacientiam in hac tribulatione. fuit enim tunc ualde pacien⁹. ut habetur secundo regum decimosexto. quia iurias semei maledicentis ⁊ lapides contra eum mittentis ualde pacienter portauit. ⌊ Domine spes mea a iuuentute mea ⌋q̄si diceret nichil bōi speraui o btinere nisi per te⌊ in te confirmatus sum ex utero ⌋non est per hoc intelligendum q̄ fuerit in utero matris sanctificatus. sed hoc dicit quia in utero matris fuit a deo protectus sine qua protectione non fuisset de utero matris natus. unde ⁊ in translatione hieronimi habetur⌊ A te sustentatus sum ex utero ꝛc̄. de uentre matris mee⌋ id est ab hora natiuitatis mee usq̄ nunc⌊ tu es protector meus⌋ sicut fuisti antequam essem natus⌊ in te cantatio mea semper⌋. Hic adducit rationes sumptas ex parte sui ad ostendendum q̄ oratio sua sit exaudibilis. Et accipit̄ pma rō ex sua deuotione. Secunda ex corporis defectione ibi. Ne proicias. Circa primum sciendum q̄ ad deum pertinet audire orationes deuotorum qualis erat dauid qui continue erat intentus diuinis laudibus ⁊ hoc est quod dicit⌊ in te cantatio mea sp̄ te deuote laudando⌊ tanquam prodigium factus sum multis ⌋fuit enim multum laudabile q̄ dauid adhuc iuuenis leonem et ursum suffocauit. ⁊ gigantem fortissimum in funda ⁊ lapide debellauit. ut habetur p̄mo reg. xvij. ⌊ ⁊ tu adiutor fortis ⌋quasi diceret tu fecisti ista mirabilia ⁊ non ego iō subdit⌊ repleatur os meum laude ⌋pro diuinis beneficijs⌊ ut cantem gloriam tuam ⌋in psalmis a me compositis ⌊ Ne proicias ⌋Hic consequenter accipitur ratio ex parte defectionis ipsius dauid qui iaz erat senex ⁊ tendens ad defectum roboris quando absolon contra eam rebellauit ad deum autem qui fortissimus est pertinet adiuuare deficientes maxime in causa iusta. sicut erat in ꝓposito ⁊ hoc est quod dicit⌊ Ne proicias me in tempore senectutis ꝛc̄ ⌋id est tempore senectutis ⁊ defectibilitatis mee non subtrahas a me auxilium uirtutis tue ⌊quia dixerunt inimici mei mihi ⌋id est de me q̄ postea subdit⌊ Et qui custodiebāt

animam meam ideſt uitam meam ſcilicet a chitofel ⁊ conſimiles qui fuerant prius cō ſiliarij dauid ⁊ cuſtodes corporis ſui consi lium fecerunt in unum ideſt cum ipſo ab ſolon ad me iugulandum dicentes deus dereliquit eum ꝛc poſuit enim iſte achito fel in capitibus populi per ſuam aſtutiam q̄ dauid erat ſimpliciter reprobat⁹ a deo propter adulterium cum berſabee ⁊ homi cidium urie. ſicut plenius erat dictum ſu pra pſalmo tercio ad hoc ut populus per ſequeretur dauid ſecurius tanquam homi nem a deo reprobatum. ⁊ ideo ſubdit da uid Deus ne elongeris a me ſubtrahēdo auxilium defenſionis tue Deus meus in auxilium meum reſpice loquitur de deo ad modum hominis qui habet oculos at tentos ad eum quem uult adiuuare Con fundantur ⁊ deficiunt detrahentes anime mee equales erant achitofel ⁊ ſui ſequaces ut patet ex dictis operiantur confuſione ⁊ pudore ꝛc q̄ ⁊ factum fuit quia achito fel ſeſe ſuſpendit. ut habetur ſecundo re gum decimoſeptimo ⁊ abſolou pendens in quercu per crines interfectus fuit ⁊ ma gna pars populi. ⁊ reliqua pars confuſi bi liter fugit ſecundo regum. xviij. Ego āt Poſtq̄ dauid pro exauditione ſue petitio nis allegauit rationes. hic conſequenter promittit pro ipſa gratiarum actiones. et primo facit proceſſum. ſecundo oſtendit pe titionis principium ibi. quoniam non co gnoui. tercio redit ad propoſitum ibi. Nā ⁊ ego. Circa primum dicit Ego autem ſē per ſperabo liberari de tribulationibus per tuum auxilium Et adiciam ſuper om nem laudem tuam ideſt ad laudes quas feci tibi ſemper adiciam alias ſecundum auxilia que preſtabiſ mihi. Os meum an nunciabit iuſticiam tuam eam confitens ore ſicut teneo corde. ſecundum illud ro manorum. x. capitulo. Corde creditur ad iuſticiam ore autem fit confeſſio ad ſalu tem quoniam non cognoui hic conſequē ter oſtenditur huius promiſſionis princi pium impletum. non enim poteſt aliquis tales laudes excellentes deo ſoluere. niſi habeat noticiā de diuinis q̄s noticias nō habuit dauid per ſtudij exercitationē ſz per diuinaz infuſionem ⁊ hoc eſt quod dicit quoniam non cognoui litteraturam per doctrinam humanā q̄ patet ex hoc q̄ iuuenis exiſtens fuit deputatus ad cuſto diam ouium. ut patet primo reg. xvj. Et inde fact⁹ fuit armiger ſaulis ⁊ inde ſum ptus ad militiam in bello contra goliath. ut dictum fuit primo regum. xvj. intro ibo in potentias domini ideſt ad cogno ſcendum eius uirtutes ⁊ magnificentias p ipſius inſpirationem. ideo ſubditur De⁹ docuiſti me a iuuentute mea quia inuenis erat quando fuit inunctus per ſamuelem primo reg. xvj. Et ex tunc ſpiritus domi ni directus eſt in dauid ut ibidem dicit ⁊ cepit prophetare ⁊ pſalmos facere Et uſ q̄s in ſenectam ⁊ ſenium deus ne derelin quas me iuxit enim dauid ad ſenectutem ſecundum q̄ habetur tercio regum p̄mo ⁊ rex dauid ſenuerat habebatq̄s etatiſ plu rimos dies nec fuit derelictus a domino niſi ad tempus modicum propter berſa bee ⁊ urie peccatum donec annunciem bra chium tuum. ideſt magnitudinem uirtu tis tue omni generationi que uentura ē quod patet impletum quia pſalmi dauid a tempore ipſius in generationibus ſibi ſuccedentibus recitati ſunt ⁊ uſq̄ ad finē mundi recitabuntur inte fideles potentiā tuam ꝛc hoc refertur ad illud quod predi cit donec annunciē uſq̄ in altiſſima dei que feciſti ideſt facies magnalia. quia de miſterijs criſti que ſunt maxima diffuſius ⁊ clarius ſcripſit quam ceteri prophete. ut dictum fuit in principio huius libri Deus quis ſimilis tibi quaſi diceret nullus q̄a uirtus omnis creature diſtat in infinitum a creatoris uirtute quantas oſtendiſti mi hi tribulationes multas ⁊ malas ſcilicet malo pene. quia dauid fuit in multis tri bulatōib⁹ ⁊ periculis mortis. ut patet ex decurſu primi reg. ⁊ ſecundi ⁊ conuerſus erga me oculꝰ tue miſericordie. uiuificaſti me de periculis mortis eripiendo. ⁊ de ab yſſis terre iterum reduxiſti me quia da

uid frequenter ſe abſcondit in ſpeluncis ⁊ cauernis terre. ex quibus poſtea exibat deo ipſum de periculo educente multiplica ſti magnificentiam tuam me frequenter magnifice liberando ⁊ conuerſus conſola tus es me poſt aduerſitatem proſperita tem conferendo que tunc eſt magis perce ptibilis ⁊ cauſa maioris conſolationis nā ⁊ ego Hic conſequenter reuertitur ad p poſitum ſcilicet laudes ⁊ gratiarum actio nes deo promittendo dicens Nam ⁊ ego confiteboz tibi confeſſione laudis in uaſis pſalmi hoc eſt i inſtrumentis muſicis mo re hebraico. quo inſtrumenta cuiuſlibet artis dicuntur uaſa. Dauid autem diui nas laudes canebat non ſolum uoce ſed etiam inſtrumentis muſicis . ut frequen ter apparuit ex predictis. ideo ſubditur. Pſallam tibi in cythara ſanctus iſrahel ideſt tibi qui deus ſanctus ipſius iſrahel. Exultabunt labia mea cum cantauero ti bi quia magna deuotio mentis redundat etiam ad ſenſus corporis per delectationē ⁊ anima mea quam redemiſti ideſt uita mea quam eripuiſti a precedentibus peri culꝰ ⁊ redimes a futuris. ſed ⁊ lingua mea tota die meditabitur iuſticiam tuam ideſt ex meditatione cordis confitebitur iuſti ciam tuam cum confuſi ⁊ reueriti fuerint qui querunt mala mihi q̄ contingit abſo lon ⁊ achitofel ⁊ complicibus eorum qui querebant animam dauid. Moraliter po teſt exponi pſalmus iſte de quolibet fideli exiſtenti in magna tribulatione qui corā deo narrat pericula ſibi imminentia pe tens ab eis uelociter liberari ⁊ promittēs deo deuote ac fideliter regratiari.

In pſalmo. lxx. In te domine ſperaui. ubi dicitur in poſtilla. Circa primum alle gat dei magnificentiam.

Additio.

Agnificentia propie dicta ſe cundum philoſophum in quar to ethicorum eſt circa opera magne ſumptuoſitatis que ad propoſitum non pertinent. unde in expo ſitione huius uerſus ſcilicet. In te domi ne ſperaui. improprie inducitur magnifi centia. ſed in hoc uerſu ut uidetur dauid duo allegat propter que debet a deo ex audiri. Primum quia in eo ſperat qui eſt eternus ⁊ non in rebus mundanis que ſunt caduce ſeu momentanee. ⁊ hoc eſt qđ dicit In te domine ſperaui non confun dar in eternum ſecundo quia habet iuſti ciam ⁊ ſic pertinet ad deum qui eſt ſum me iuſtus eum liberare. unde dicit in iuſti cia tua libera me.

In eodem pſalmo. ubi dicitur in poſtil la. quoniam non cognoui litteraturam.

Additio.

Bi littera noſtra habet. litte raturam. In hebreo habetur quedam dictio que ſignificat principaliter numerum ſeu nu merationem. unde ſecundum quoſdam ex poſitores hebreorum ſenſus eſt non co gnoui ſeu neſcio numerari omnem laudē tuam ſeu iuſticiam tuam de quibus imme diate ante loquebatur eo modo quo dici tur alibi in pſal. annunciaui ⁊ locutus ſum multiplicati ſunt ſuper numerum. ac ſi di ceret Tota die annunciabo ſalutare tuū in uniuerſali quoniam non cognoui nume rare particularia.

Replica.

N pſalmo. In domine ſperaui poſtillator poſt diuiſionem di cit dauid in prima parte alle gare dei magnificentiam. bur genſis autem dicit q̄ improprie introduci tur hic magnificentia allegans ad hoc a riſtotelem quarto ethicorum dicentem q̄ magnificentia eſt circa opera magne ſum ptuoſitatis que ad deum non pertinent hic dicunt q̄ ſecundum propriam rationē uirtutis moralis nulla uirt⁹ hz locū i deo nec ſecundū illā rationē ubi ē circa ardua ⁊ difficilia q̄ locum in deo non hz. ⁊ ideo

propter effectus quia a deo fiunt uł a deo fieri petuntur. assignari in scripturis deo rationem uirtutis illius uel alterius consueuit. Nunc autem liberatio quam in proposito dauid fieri petiuit. sine maximis sumptibus more humano fieri non potuisset per deum igitur facta ex effectu trasfertur ad deum uirtus magnificentie quasi id per deum factum dicatur opus magnificum quod per homines maximis expensis fieri oportuisset. Et ideo beatus augustin⁹. lxxxuij. q. xliij. q. dicat magnificentiam esse āministrationem rerum excelsarum que āministratio in proposito apud deum proprie locum habet. unde ꝛ secundum hunc sensum burgeñ. infra circa psalmum benedic. secunduz allegando suū actorem abenbasra. dicit ex operibus ¹creationis deum proprie debere dici magnificum quia aristoteles dicit magnificentiam uirtutem ¦a qua magna opera fiunt. Et fortasse opus conseruationis quod petiuit hic dauid ab opere creationis secundū magnitudinem perfectionis non longe distat. potest igitur proprie dici magnificuz sicut ꝛ beatus martinus dicitur triū morţuozum suscitator magnificus ¹cē.

Eus iudicium ¦tuum ꝛc̄. Huic psalmo premittitur talis titulus in hebreo ⌊Salomoni⌋ ꝛ in translatiōe hieronimi dicitur ⌊In salomonem⌋ ꝛ est eadem sentencia scilz ꝙ psalmus iste attribuitur salomoni ¹hoc tamen uarie exponitur. Dicunt enim hebrei moderni ꝛ aliqui doctores nostri ꝙ dauid fecit hunc psalmum orans pro filio suo salomone ut regnum sub manu sua ꝓsperaretur in iusticia ꝛ ueritate. ¦ꝛ ideo intitulatur a salomone tanquam ab eo pro quo fiebat oratio. Hieronimus ¹autem in prologo super librum istum dicit. ꝙ salomon feci ¹hunc psalmum. ꝛ sic intitulatur ab eo tanquam ab actore. De materia uero huius psalmi mihi uidetur saluo meliori iudicio ꝙ non sit prosperitas regni sub salomone sed magis prophetia de christo rege propter plura in hoc psalmo contenta que non possunt conuenienter de salomone dici sed solum de christo ut patebit ¦ira prosequendo. Et hunc sensum prosequuntur Hieronimus Augustinus ꝛ Cassiodorus. Et secundum hoc psalmus iste ¦i duas partes diuiditur. quia primo prophetа denunciat christi regiam dignitatem. secūdo ex hoc collaudat diuinam maiestatem ibi Benedictus dominus. prima in duas. quia primo ²declaratur auctoritas iudicis secūdo bonitas regiminis ibi. Descendet. Circa primum prophetа ad exprimendum eius desiderium de re prenunciata per modum orationis denunciat christi potestatem iudiciariam dicens. ⌊Deus iudicium tuum regi⌋ idest tu deus pater da regi christo potestatem iudiciariam. quod factum est. ut habetur ſoban. quinto. ¹Pater omne ²iudicium dedit filio⌊ ꝛ iusticiam tuam ⌋idest potestatis predicte executionem⌊ ¦filio regis idest christo qui secundum deitatem filius est regis eterni scilicet patris. ꝛ secundū humanitatez est filius dauid regis. ut habetur math. primo. qui descendit de ipso dauid secundum carnem romanorum primo. Et secundum utranq; naturam data ē ei potestas iudiciaria. lz enim eadē sit potestas patris ꝛ filij in diuinis tamen illaz habet filius a patre sicut ꝛ substantiam similiter secundum ¹humanitatem data ē christo potestas iudiciaria. quia in extremo iudicio apparebit in forma humana in q̄ fuit iudicatus coram pylato apparuit tamen coram eo in natura passibili sed in iudicio apparebit in forma gloriosa⌊ Judicare⌋ idest ad iudicandum actu. ⌊populum tuum¿⌋ idest cristianum qui est populus patris sicut ꝛ filij⌊ in iusticia ⌋red dendo ei secundum merita⌊ Et pauperes tuos in iudicio⌋ut pro abiectione quam sustinent in presenti recipiant exaltationez ꝛ honorem in futuro. secundum ꝙ dicitur mathei quinto⁶. Beati pauperes ¦spiritu quoniam ipsorum est regnum ¿elorum ⌊susciꝑiant montes⌋ idest angeli secundum ꝙ dicitur infra psalmo centesimo. xxiij. montes in circuitu eius. idest angeli secundum ꝙ exponit augustinus⌊ pacem pp'o⌋ qui receperunt mandatum a deo denunciando pacem fideli populo in cristi natiuitate. secundum ꝙ habetur luc̄. secundo. Facta est cum angelo multitudo militie celestis exercitus laudantium deum ꝛ dicentium glozia in altissimis deo ꝛ in terra pax hominibus bone uoluntatis⌊ Et colles iusticiam⌋per colles qui sunt montes minores intelliguntur apostoli aliiq; cristi discipuli qui acceperunt mandatum a cristo de promulganda lege euangelica in qua consistit iusticia secundum ꝙ declarat apostolus romanorum quarto ꝛ quinto. ⌊Judicabit pauperes populi⌋hec subdit ꝓphe ta ad ostendendum ꝙ prophetia sua esset in effectu adimplenda. ꝛ exponatur sicut prius. ⌊Et saluos faciet filios pauperum⌋ idest imitatores cristi ꝛ apostolorum aliorumq; discipulorum qui fuerunt pauperes euangelici⌊ ꝛ humiliabit calumpniatorez⌋id est deiciet tyrannos fidelium cristi persecutores. sicut patet de nerone qui primaz persecutionem mouit contra ecclesiam et domitiano qui mouit secundam ꝛ uterq; fuit de imperio deiectus. ꝛ primus se interfecit. secund⁹ a senatu interfectus fuit. et de multis aliis tyrannis idem contigit uł per calumpniatorem potest intelligi antichristus qui aduersabitur ecclesie ꝛ extolletur super omne ꝙ dicitur deus aut quod colitur quem dominus interficiet spiritu oris sui ꝛ destruet illustratione aduentus sui. ut habetur secundo ad thesal. ⌊Et permanebit cuz sole⌋idest eternaliter a parte post. sicut sol est incorruptibilis ꝙ uerificatur de cristo non solum quantum ad deitatem. sed etiam quantum ad humanitatē ⌊ꝛ ante lunam⌋ idest antequam creatur luna ꝙ uerificatur de cristo secundum deitatem que est eterna. propter quod dicit̄ hebre. xuij. ³Jhesus christ⁹ heri ꝛ hodie ip̄e in secula ⌊ Descendet⌋ Hic consequenter describitur bonitas regiminis⁊ quia incipit a mansuetudine principis. secunduz ꝙ dicitur psalmo. lxxxix. quoniam superuenit mansuetudo ꝛ corrumpetur. ideo primo describitur māsuetudo. secundo magnitudo sui imperij ibi. Et dominabitur. Circa primum sciendum ꝙ cristus in primo suo aduentu non uenit in magnitudine sue potestatis. ſz in benignitate sue humilitatis secundum ꝙ fuerat prophetatum zach. ix Ecce rex tuus uenit tibi iustus ꝛ saluator ꝛ ipse pauper. ꝓ quo translatus est math. xxj Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus. Et hoc est quod dicitur. ⌊Descendet sicut pluuia in uellus⌋idest suauiter ꝛ impercepti/biliter descendet in uirginem per suam incarnationem. ita ꝙ latuit etiam mundi principem scilicet demonem. Et notandum ꝙ pluuia in uellere recipitur ꝛ ab eo exprimitur sine corruptione uelleris. Sic cristus fuit conceptus ꝛ natus absq; corruptione uirginis⌊ Et sicut stillicidia stillantia super terram⌋que cum quadam suauitate cadit in eam. ꝛ omnia ista dicuntur ad ostendē dum benignitatem ꝛ humilitatem cristi in suo primo aduentu⌊ Orietur in diebus eius⌋ iusticia⌋idest fides catholica que continet perfectam iusticiam⌊ ꝛ habundantia pacis⌋ hoc exponunt aliqui de pace temporali q̄ fuit per orbem uniuersum tempore natiuitatis cristi. propter quod augustinus cesar tunc iussit populum per totum orbem numerari luc̄ secundo. Sed hoc non bene cōsonat littere sequenti qua dicitur. donec auferatur luna quia cito p⁹ insurrexerūt bella etiam in iudea iudeis adinuicem pugnantibus ꝛ iterum contra romanos ¹rebellantibus. secundum ꝙ dicit iosephus libro de iudaico bello. propter quod ciuitas iherusalem ꝛ terra in circuitu fuit destructa. Et ideo melius exponitur hoc de pace quam angeli clamauerunt in cristi natiuitate dicens. Gloria in altissimis deo. ꝛ in terra pax hominibus bone uoluntatis. ꝛ hec consistit in tranquillitate conscientie que permanet in iustis omni tempore prouerbiorum. xij. Non contristabit iustum quicqd ei acciderit ꝛ sic permanet in

iustis usq; ad finē mundi cui succedit pax celestis que exuperat omnem sensuz.⁊ sic manet eternaliter a parte finis sicut ⁊ luna que est incorruptibilis. Et dominabitur. Hic consequenter describitur magnitudo regni cristi.⁊ primo quantum ad eius dilationem.secundo quantum ad fame diffusionem ibi. Sit nomen. prima in duas. quia primo describitur regni dilatatio.secundo adducitur ad hoc ratio ibi. qui liberabit. Circa primum dicitur.⁊ dominabitur a mari usq; ad mare.idest super totam terram mari circundata.licet enim oceanus sit unum mare . tamen secundum diuersas sui partes uarie nominatur. ut pote mare orientale a parte orientis.⁊ eodem modo a parte austri ⁊ aquilonis. In omnibus enim istis terris aliqui receperunt fidem cristi per predicationem apostolorum aliorumq; discipulorum secundū q̄ dictum fuit supra psalmo. xviij.exponēdo illud. In omnem terram exiuit sonus eorum ⁊c. ⁊ a flumine scilicet paradisi terrestris usq; ad terminos orbis terrarum idest usq; ad terminos orbis constituti circa terram per circuitum.⁊ isti termini protenduntur usq; ad ultimum celum ⁊ tantum protendit potestas cristi. propter q̄ dicit math. ultimo. Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Ex predictis patet q̄ psalmus iste non potest uerificari de salomone.quia pax que fuit sub eo nō multum durauit.sed eo mortuo statim regnum eius scissum fuit tercio reg. duodecimo.immo ⁊ ante mortem salomonis dominus ei aduersarios propter eius peccata suscitauit tertio reg.undecimo. Item quia monarcha non fuit sed tantum in iudea ⁊ in aliquibus terris propinquis regnauit. Coram illo procident ethyopes. hoc conuenienter potest exponi ad litteram de celeri conuersione ethyopum ad cristum ad predicationem beati math ei sicut dictum fuit supra psalmo. lxvij. Exponendo illud. Ethyopia preueniet manus eius deo. Et secundum hoc dicitur hic. coram illo procident ethyopes.fidem eius humiliter recipiendo ⁊ eum deuote adorando. Et inimici eius terram lingent. idest ethyopes qui prius erant inimici eius per ydolatriam inclinauerunt se ad ipsum ad adorandum deuote ac si terram pre deuotione et humilitate uellent lingere.⁊ hoc impletus fuit dictum ysa.lx.capitulo. Uenient ad te qui detrahebant tibi ⁊ adorabunt uestigia pedum tuorum. Aliter exponitur ab aliquibus. ⁊ inimici eius. de iudeis obstinatis contra cristum. qui in obsidione titi fuerūt ita fame cōstricti q̄ ipsi querebāt ad comedendum illa que de emundatione cibi fuerunt proiecti ad terram ⁊ interquiliis.sed littera magis continuatur secūdum primam expositionem. Reges tharsis ⁊ insule munera offerent. hoc exponi tur ab aliquibus de regibus qui uenerāt adorare cristum qui erant de illis ptibus potest etiam hoc exponi de pluribus paribus uel nationibus que hic nominantur quarum reges ⁊ principes fidei cristi acceperunt ⁊ munera deuote dederunt ad ecclesiarum constructionem ⁊ pauperum cristianorum sustentationem. Et adorabunt eum omnes reges terre ⁊c quod impletum fuit in constantini cōuersione cui tanquam monarche obediebant reges terre. Et ipse precepit ubiq; terrarum ad honorem cristi ecclesias edificari.⁊ sic omnes reges terre adorauerunt eum. idest xp̄m. quod dupliciter potest intelligi. Uno mō quia caput eorum scilicet imperator in quo omnes alij erant in uirtute adorauit cristum deuote. Alio modo potest exponi q̄ ex eius imperio permiserunt ecclesias ad honorem cristi edificari. Item alio modo potest exponi pro tempore moderno quo ydolatria cessauit in mundo . ⁊ sic omnes reges ⁊ gentes ei subite adorant unum uerum deum.et per consequens cristum qui est uerus deus.licet non omnes reges ⁊ gentes eis subdite credant deum humanatum pro mūdi salute. Quia liberabit. Hic consequenter ponitur dicte dilationis ratio que est iusticia ad quam sequit pax regni

quam desiderant omnes mortales. ut habetur hester. xvij.⁊ ideo maxime facit ad dilationem regni. Et hoc est q̄ dicitur. Quia liberabit pauperem a potēte quasi dicerz merito dilatabitur eius imperium quia potentes accepit a tyrannide super pauperes quod factum est per hoc q̄ maximi principes mundi subditi sunt iugo cristi.⁊ sic inferiores ⁊ impotentes a tyrannide eripiuntur.⁊ hoc ratione potentum ⁊ timore cristi ⁊ patet littera usq; ibi. Ex usuris ⁊ iniquitate redimet animas eorum quia summus pontifex qui est cristi uicarius prohibet usuras in iure canonico. ⁊ multi principes cristiani eius edicto docti prohibent usuras ⁊ prohibuerunt ⁊ ad earum restitutionem subditos copulerunt ⁊ uiuet. hoc intelligitur de uita cristi post resurrectionem que est immortalis secundum q̄ dicitur romanorum sexto. cristus resurgens ex mortuis iam non moritur. ⁊ ideo illa uita sola dicenda est uita simpliciter.quia uita presens potius dicenda est mors quam uita.secundum q̄ dicit beat⁹ gregorius omelia. xxxv. Et dabitur ei de auro arabie quia post resurrectionem cristi multi principes ⁊ potentes ad fidem conuersi dederuut donaria preciosa ad edificationem ecclesiarum ⁊ sic uerisimile est quod dederunt de auro arabie quod est p̄ciosissimum ⁊ adorabunt de ipso semper. idest pro eis beneficijs adorabunt deum tota die. idest assidue quantum potest fieri bono modo. benedicent ei de suis beneficijs regratiando. ⁊ erit firmamentus ⁊c In hebreo habetur. erit habundantia frumenti . Et in translatione hieronimi sic dicitur. erit memoriabile triticum. ⁊ ideo translatio comunis uidetur corrupta per scriptores ex similitudine dictionum habens firmamentum pro frumentum quod exponunt hebrei dicentes q̄ in aduentu messie quem falso expectant frumēta crescent in tanta altitudine sicut cedri libani ⁊ faciunt spicas magnas ⁊ latas ex quibus uento flante decidet similia de qua iudei pro sua uoluntate poterunt saciari. Et quia istud est omnino irrationabile ⁊ erroneum.ideo melius exponitur de sacramento eucharistie in quo cristus continetur ubiq; in ecclesijs sub specie panis et tritici. propter quod se comparat grano frumenti iohan. duodecimo capitulo. Et ideo dicitur hic. erit frumentum. idest eucharistie sacramentum. in terra in summis montium. quia episcopi ⁊ sacerdotes qui in ecclesia dei sunt quasi montes sup capita sua eleuant hoc sacramentum. Sup extollatur super libanum fructus eius. quia fructus huius sacramenti extollit hominem ad altitudinem celi iohan. sexto Si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in eternum. ⁊ florebunt de ciuitate. idest ecclesia in qua uniuntur fide ⁊ caritate cristiani. Ciuitas enim est ciuium unitas. sicut fenum terre. Sicut enim fenum subito multiplicatur sic cristiani per orbem i paruo tēpore fuerunt multiplicati. Sit nomen. Hic consequenter describitur magnitudo regni cristi quantum ad diffusionem fame quia nomen cristi ⁊ cristianorum dilatum est per orbem ⁊ magis dilatabitur et hoc est q̄ dicitur hic. Sit nomen eius benedictum. idest solenni memoria diuulgatum. in secula. idest in generationibus sibi succedentibus. ante solem permanet nomen eius. quia ab eterno est nomen cristi secundum eius deitatem. Ex hoc cum precedentibus patet q̄ psalmus non potest conuenienter exponi de salomone de cuius nomine non erat uerbum nec memoria ante ipsius tempora. Et benedicentur in ipso omnes tribus terre. quia in omnibus partibus mundi benedicuntur fideles in nomine cristi. omnes gentes magnificabunt eum. tanquam saluatorem ⁊ dominum omium. Benedictus. Hic ultimo ponitur gratiarum actio pro beneficijs predictis cum dicitur. Benedictus dominus deus israhel. idest populi cristiani sicut supra expositum est. qui facit mirabilia sol⁹. maxima enim mirabilia in ministerio cristi continentur que in hoc psalmo describunt ut usum est

⁊Et benedictum nomen maiestatis eius in eternum⁊quia angeli ⁊ homines sancti eternaliter laudabunt deum. secundum q̄ habetur infra psalmo.lxxxiij.⁊Beati qui habitant in domo tua domine ꝛc̄⁊ ⁊ replebitur maiestate eius omnis terra⁊ q̄ fuit impletum in missione spiritussancti quia tunc spiritus domini repleuit orbem terrarum. hoc etiam exponitur de miraculis factis per orbem terrarum ad preces sanctorum que miracula sunt maiestatis diuine declaratiua⁊ Fiat fiat⁊ Jn hebreo dicitur. ⁊amen amen⁊quod signat fideliter. ⁊ duplicatur ad designandum huius prophetie certitudinē⁊Complete sunt orationes dauid filij ysai⁊secundum hieronimum ⁊ doctores hebreos istud adiūgitur huic psalmo ⁊ ex hoc uidetur q̄ dauid fecerit hunc psalmum ⁊ nō salomon. Sed queritur hic quomodo hoc sit uerum q̄ orationes dauid in hoc psalmo sunt complete cum postea in hoc libro sint plures psalmi a dauid tanq̄ ab actore intitulati. Ad quod respondent aliqui doctores nostri q̄ hoc dicitur pro tanto. quia in hoc psalmo agit̄ de christi regno ad quod omnes psalmi facti a dauid sunt ordinati tanquam ad finem.finis autem importat complementum Aliter autem potest dici ⁊ magis litteraliter.q̄ psalmus iste secundum ueritatē fuit ultimus inter psalmos factus a dauid.tamen nō fuit scriptus in ultimo loco. quia psalmi scribebantur in libro psalmorum secundum q̄ inueniebantur sicut dictum fuit in principio huius libri ⁊ ex hoc contingit q̄ psalmus centesimus.xliij. qui fuit primo factus uel saltem de primis ponitur circa finem libri quia fuit de ultimo ⁊ uentis ⁊ eodem modo iste qui fuit ultimo factus ponitur circa medium libri quia sic fuit inuentus. Et hanc solutionem tangit Rabi salomon in glosa sua.

Jn psalmo.lxxj. Deus iudicium. ubi dicitur in postilla. Et permanebit cum sole ⁊cetera.

Additio.

Bi translatio nostra habet. ⁊Et permanebit cum sole. ueritas hebraica dicit.⁊ ⁊ timebunt te cum sole ꝛc̄⁊ ⁊ sic potest intelligi hic uersus de duratione christiane religionis ut sit sensus q̄ quandiu tempora reuoluuntur iuxta cursum solis ⁊ lune secundum quem distingnuntur tempora semp timebitur christus in ecclesia contra illos qui dicunt ecclesiam aliquando defuturā. ⁊ secundum hunc sensum magis ostenditur quam si dicat q̄ christus manebit cum sole quia ut dicit glosa non est magnus p manere cum sole ei per quem omnia facta sunt.

Jn eodem psalmo. ubi dicitur in postilla. in hebreo habetur. Erit habundantia frumenti.

Additio.

N hebreo in hoc loco cum hoc quod dicitur frumentum supponitur quedam dictio quē sonat picat. que non significat habundantiam sed potius placentiam seu placentulam frumenti.⁊ sic uera translatio secundum hebraicam ueritatem in hoc loco talis est.⁊Erit placenta seu placentula frumēti⁊quod proprie applicatur sacramento eucharistie in quo sub specie placentule frumenti uerum corpus christi continetur ⁊ cum hoc concordat trāslatio caldaica in qua ubi dicitur.in summis montium ex presse dicit in capitibus sacerdotum.

Jn eodem psalmo. ubi dicitur in postilla Ante solem ꝑmanet nomen eius.

Additio.

N hoc loco hebraico ueritas ubi dicitur. permanet nomen eius.dicit ynon nomē eiꝰ que non est eiusdem significationis cum hoc q̄ dicitur permanet sed

significat filiationē. unde ra. abenhasra ī sua glosa in hoc loco sic dicit. hec dictio ynon est uerbum passiuum quod deriuat̄ ab hoc nomine nyn quod proprie significat filium.hec ille. ⁊ sic sensus est q̄ ante solem filiabitur nomen eius. ac si dicat q̄ ab eterno iste rex est filius. unde ex isto loco ex necessitate littere hebraice potest sumi efficax argumentum ad hoc q̄ in diuinis est dare filium seu filiationem ab eterno. Et nota q̄ in hoc loco ⁊ in precedenti immediate fauorabilior ē littera hebraica ueritati fidei quam comunis nostra trāslatio ⁊ sic est in quam plurimis aliis locis sacre scripture.

Jn eodem psalmo.lxxj. Deus iudicium ubi dicitur in postilla. Complete sunt orationes dauid filij ysai.

Additio.

X quo dauid fecit hunc psalmum secundum hieronimum ⁊ omnes doctores hebreos p ut ueritas littere in fine testatur sumitur argumentum pro opinione augustini dicentis q̄ psalmi etiam intitulati aliis personis preter dauid sunt attribuendi ipsi dauid tanq̄ actori. nam iste psalmus intitulatur salomoni ⁊ tamen eiꝰ actor fuit dauid. Silr ex ps imediate precedenti scilicet. Jn te domine speraui. qui non intitulatur alicui actori ⁊ tamen totꝰ intelligitur factus in persona dauid pro ut patet etiam in postilla sumitur argumentum pro predicta oppinione augustini dicentis q̄ etiamꝫ psalmi nullum habentes titulum attribuendi sunt dauid tanq̄ actori.

Uam bonus israhel deus ꝛc̄. Huic psalmo premittitur talis titulus in hebreo⁊Psalmus asaph⁊ ⁊ in translatione hieronimi⁊Canticum asaph⁊ ⁊ est penitus eadez sentencia. Secundum augustinum iste psalmus intitulatur ab asaph non tanquā ab actore sed tanquam a cantore. quia secundum eum dauid fecit omnes psalmos. sed aliquos fecit decantandos per asaph qui erat unus de principalibus cantoribus. Secundum uero hieronimum ⁊ doctores hebraicos quibus uidetur in hoc magis assentiendum. sicut dixi a principio huius libri asaph non solum fuit principalis cantor. sed etiam habuit spiritum prophetie. ⁊ fecit hunc psalmum ⁊ plures alios. put uidebitur infra. fecit autem hunc psalmū ad ostendendum bonitatem diuine prouidentie que attingit a fine usq̄ ad finem fortiter ⁊ disponit omnia suauiter sapien. octauo. licet autem frequenter hominibus ignorantibus ⁊ infirmis uideatur cōtrarium eo q̄ uident frequenter malos temporaliter prosperari ⁊ iustos multipliciter tribulari. Jn hoc igitur psalmo sic procedit quia primo ponit intentam conclusionem.secundo ad utranq̄ partem ad ducit rationem ibi. ⁊Nei autem. Tertio ponit ueritatis determinationem ibi. Existimabam.⁊Circa primum dicitur⁊Quam bonus⁊. idest ualde bonus est supꝫ.⁊deus israhel⁊ quia licet sit deus omnium per creationem dicitur tamen deus israhel per ueram fidem. ueruntamen quia bonitas diuina non sentitur ab iniquis sicut nec claritas desiderabilis est oculis infirmis.sed solum sentitur ⁊ degustatur a bonis.ideo subditur⁊ his qui recto sunt corde⁊. quia recte tendunt in deum sicut in summum bonum ⁊ ⁊Nei autem ⁊ Hic consequenter arguit ad utramq̄ partem. et primo ad oppositum. secundo ad propositum ibi. Si dicebam. Contra bonitatem diuine prouidentie accipitur ratio ex duobus maxime scilicet ex prosperitate malorum ⁊ ex tribulatione iustorum. ⁊ primo arguitur ex primo. Secundo ex secundo ibi. Ideo conuertitur. Prima adhuc in duas. quia primo ponitur prosperitas malorum. Secundo iniquitas ipsorum ibi ideo tenuit. Circa primum loquitur prophetа in persona populi infirmi qui uidens prosperitatem malorum incipit dubitare de bonitate diuine prouidentie.

unck multi talia uidẽtes dicũt deũ dormire quasi non habeat prouidentiam de humanis actibus. sicut dicit tulius ⁊ plures alij in quorum persona dicitur iob. xxij. Circa cardines celi pambulat nec nostra considerat. Dicit ergo prophęta in persona firmorum mei autem pene moti sunt pedes ꝛc idest fere cecidi a rectitudine sencendi de bonitate diuine prouidentie quia zelaui super inimicos idest motus fui per quandam concupiscentiam ad sequendum eos. unde dicitur ecclesiastici. ix. ne zeles gloriam ⁊ opus peccatoris. idest non concupisces eas. Et motiuum dicte concupiscentie tangit dicens pacem peccatorum uidens idest eorum temporalem felicitatẽ. Uisa enim magis mouent animam quam audita. Et consequenter magis explicat ī particulari eorum felicitatem dicens quia non est respectus mortis eorum idest non uidentur cito mori sed diu uiuere ⁊ diuti? quam iusti ecclesiastici. vij. Justus perit in iusticia sua. ⁊ impius multo diuit tempore in malicia sua Et firmamentum in plaga eorum idest non est longa duratio in plaga eorum quasi sit firmata quia si firmentur aut uulnerentur cito curantur habentes im promptu remedia curationum propter habundantiam diuitiarum suarum ī labore hominum non sunt sed in delicijs ⁊ solacijs uiuunt Et cum hominibus non flagellabuntur quia propter diuitias suas eis peratur de grauis ⁊ duris laboribus qui alijs imponuntur. ⁊ frequenter etiam contingit q̄ bonis iustorum in tempestatibus destructis eorum bona remanent illesa ideo tenuit Hic consequenter describitur eorum iniquitas cum dicitur tenuit eos superbia quia tempozalis prosperitas frequenter est occasio superbiendi. ⁊ dicit tenuit. quia talis superbia non est ad horam per modum passionis transeuntis. sed per modum habitus permanentis operti sunt iniquitate peccando contra proximum ⁊ impietate peccando contra deum quia sicut pietas signat dei cultum sic impietas oppositum. ⁊ dicit operti sunt. quia undiq̄ ad peccatum intenti sũt sicut uestimentum operit hominem circunquaq̄ Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum idest ex diuitiarum pinguedine q̄ prestant fomentum omnibus uicijs. quia pecunia obediunt omnia ecclesiastici decimo transierunt in affectum cordis idest habituati sunt in malis. ⁊ sic afficiuntur ⁊ letantur in ipsis. secundus illud prouer. ij. qui letantur cum malefecerint ⁊ exultent in rebus pessimis Cogitauerunt intellectum suum ⁊ industriam applicando ad maliciam ⁊ locuti sunt nequiciam precipientes suis satellitibus exequi ipsaꝫ ad iustorum afflictionem. sicut patet in tyrannis tam in nouo quam in ueteri testamento to iniquitatem in excelso locuti sunt blasphemias dicendo sicut pharao dicebat exodi. v. Nescio dominum ⁊ israhel non dimittam. ⁊ sennacharib. iiij. reg. xviij. dicebat q̄ deus non posset liberare ezechiam ⁊ populum sunm de manu eius. ⁊ in nouo testamento multi tyranni blasphemias magnas dixerunt de xpo posuerunt in celum os suum precipientes se adozari sicut deum. q̄ patet de nabuchodonosoz qui precepit olferni exterminaꝛ deos omnes terre ut ipse solus deus diceretur iudith. iij. ⁊ gayus imperator misit statuam suaz ut in ea adozaretur tanquam deus ab uniuersis. secundum q̄ dicit iosephus libro de iudaico bello ⁊ alijs hystoziographi. ideo subditur Et lingua eorum transiuit in terra . idest lingua eorum intantum transiuit metas rationis ac si non essent homines terreni. sed magis diꝫ celestes. Ideo conuertetur Hic consequenter arguit ex iustorum aduersitate dicens ideo conuertetur populus meus hic quia populus infirmus conuertitur ad considerandum prosperitatem malorum iuxta aduersitatem bonorum ⁊ dies pleni scilicet uigilijs ⁊ meditationibus Inuenientur in eis in consideratione talium ⁊ dixerunt post talem considerationez quomodo scit deus idest mirantur quomodo deus permittit talia. si ad hec se extẽdat sua puidẽ

cia . propter quod subditur repetendo breuiter prosperitatem malorum iusta aduersitatem iustorum. quia oppositа iuxta se posita magis eluescunt Ecce ipsi peccatores ⁊ habundantes in seculo idest in malis huius seculi obtinuerunt diuitias quibus habentur corporales delicie ⁊ subditur ⁊ dixi ego exercitatus in iusticia concludens ex predictis ergo sine causa idest frustra iustificaui cor meum cauẽdo a peccato cordis Laui inꝰ innocentes manus meas. cauendo peccata operis ideo subditur ⁊ fui flagellatus tota die idest quasi continue ⁊ frequenter contingit. q̄ iusti per totam uitam suam uel magnam partem sue uite sunt in afflictione Et castigatio mea in matutinis idest uelociter adhibita. quando enī electi cadunt in peccatum deus non differt punire usq̄ in futurum sed punit in presenti. ⁊ cito decursu comuni. unde dicitur secundo math. vj. Etenim multo tempore non finit peccatoribus ex sentẽcia agere sed statim ultiones adhibere magni beneficij est iudicium Si dicebam Hic consequẽter arguit ad oppositū ⁊ exemplo iustorum qui frequenter leguntur afflicti in uita presenti. ad magnitudinem premii consequẽdi in futuro. ⁊ hoc est quod dicitur Si dicebam narrabo sic idest tenebo istam opinionem appetendo cum peccatoribus tempozalem prosperitatem Ecce nationem filiozum tuozum idest iustorum qui sunt filii dei per gratiam reprobaui quia ipsi contempserunt terrena ⁊ pacienter sustinuerunt aduersa. propter premium in futura uita. sicut patet de abzaham ⁊ ysaac ⁊ aliis sanctis patribꝰ scilicet patriarchis ⁊ prophetis. unde ⁊ ysaias fuit seratus. et ieremias lapidatus. ⁊ daniel in lacum leonum proiectus. propter quod dicitur iudith. viii Omnes qui placuerunt deo per multas tribulationes transiuerunt fideles. Et act̄. xxiii. Per multas tribulationes oportet nos transire ad regnum celorum Existimabam Hic consequenter ponitur ueritatis determinatio. secundo determinationis declaratio ibi. ueruntamen. Circa primum ostendit qualiter habeatur ueritas huius questionis scilicet per diuinam reuelationem ⁊ non per humanam inuestigationem. quia de premiatione bonorum ⁊ de punitione malorum in uita futura non habetur aliqua certitudo ex inquisitione humana . sed tantum ex reuelatione diuina. Et hoc est quod dicitur existimabam ut cognoscerem idest ut possem cognoscere ueritatem de predictis per inuestigationem rationis hoc labor est ante me quasi diceret quantumcunq̄ ad hoc laborem non possem attingere ad hanc ueritatem. ⁊ de talibus dicitur eccle siastici. viii. Quanto plus laborauerit homo tanto minus inueniet Donec intrem in sanctuarium dei ideꝫ ad intellectum sacre scripture diuinitus reuelate quam uocat sanctuarium eo q̄ deus in illa loquitur sicut in sanctuario diuinitus responsa dabantur ⁊ intelligam in nouissimis eorum idest intelligam punitiones ⁊ premiã uite future. de quibus aperte loquitur scriptura in ueteri testamento ⁊ nouo in pluribus locis. duo tamen tangam ad presens. unum de ueteri testamento ⁊ aliud de nouo danielis undecimo. dicitur de hũs qui dormiunt in puluere terre euigilabunt alii in uitam eternam ⁊ alii in obprobrium ut uideant semper . Similiter mathei. xxv. Ibunt hi in supplicium eternum. iusti autem in uitam eternam. Ueruntamen Hic consequenter dictam de terminationem declarat. ⁊ primo quantum ad penam malorum. secundo quantum ad bonum iustorum ibi. Quia inflammatum est Circa primum dicit Ueruntamẽ propter dolos quibus iniusti defraudauerunt ⁊ afflixerunt innocentes ⁊ iustos posuisti eis scilicet finez sue prosperitatis tẽporalis eos subtrahendo de presenti uita. hoc dicit contra illud q̄ supra fuerat inductū ad oppositū de longa uita malorꝫ q̄ ñ ē respcūs morti eorū q̄ etiã aliq̄ndo contingit cõtrariū ex diuina ordinatõe ⁊ hoc ad terrorez aliorum

malozum.ꝛ consolationem bonozum.ideo subditur⸢deiecisti eos dum alleuarentur⸣ ideſt dum adhuc essent in augmento ſuep ſperitatis tempozalis sicut patet de antio cho illustri ꝛ de maltis aliſs tyrānis⸢quo/modo facti sunt in desolationem⸣quia non solum aliquando mouiuntur.sed etiaꝫ posſessiones eozum ꝛ domicilia destruuntur.⸢subito defecerunt⸣de presenti uita⸢ perierunt⸣in gehennā pena⸢ propter iniquitatem suam⸣quia mozui sunt cum finali impenitencia⸢ uelut somnium surgentium⸣illa enim que uidentur in somnis non sunt res uere sed ymaginarie.ideo statim euanescunt homine euigilante sicut prosperitas tempozalis comparata ad eternaꝫ nulla est ꝛ ideo comparatur somnio quia statim euanescit per mozтem que oculos aperit quos culpa clausit.uel clausos tenebat in presenti uita⸢ Domine in ciuitate⸣quod additur tua in aliquibus libris non est in hebreo. In translatiõe uero hieronimi sic habetur⸢in ciuitate eozum ymaginē ipoz ad nihilum rediges⸣potentibus enim huius mundi fiebant antiquitus ymagines in ciuitatibus quibus populares reuerentiam faciebant ꝛ quando diuino iudicio eiciebant⁹ a sua tyrannide uel potestate et interficiebant⁹.ymagines in detestationē eozum confringebant⁹ uel ymagines intelguntur filij eozum quia filius est naturalꝫ ymago patris ꝛ tales tyranni leguntur frequenꝫ iterfectuꝫ tota prole sua. ut habet⁹ in libzo reg.in pluribus locis ꝛ i pluribus alijs hystozijs.⸢ Quia inflammatū est⸣ dic consequenter describit⁹ premiatio bonozum in presenti quantū ad bona gratie ꝛ in futuro quantum ad bona glozie. dicit igitur psalmista in persona taliū⸢ Quia inflammatū est ꝛc⸣ istud quia non refertur ad precedentia ꝯsi hic reddat⁹ rō predictozum sed magis sequentium. dicit ergo⸢ quia inflammatum est coz meū. per dei puram dilectionez⸣ꝛ renes mei commutati sunt⸣per carnis concupiscentie remissionem aut repzessionem que uigeꝫ in renibus quantum ad masculos ut dicit gregorius omelia.xxxiij. Et ego ad nihilum redactus sum ꝛ nesciui⸣ quasi diceret ex hoc qꝺ dilexi deum ex toto coꝛde ꝛ repressi impedum luxurie.secundum est qꝺ ego ad nihilum redactus sum in mea reputatione⸢ Et nesciui⸣ideſt me ignozantem reputaui quanto enim homo plus per caritatem deo coniugitur ꝛ a carnali libidine retrahitur tanto minus se reputat per humilitatem ꝛ magis cognoscit suam ignozantiam.ideo subditur⸢ ut iumentuꝫ factus suꝫ apud te⸣ideſt in scientie tue comparatiõe que magis excedit cogitationem humanā ꝙs humana brutalem⸢ Et ego semper tecum⸣quia quando homo resilit in prozriā prauitatem ꝛ ignominiam committit se totaliter diuine dispositiõi ꝛ ipse eum recipit secundnm qꝺ dicitur psalmo.lüij.Jacta super dominum curam tuam ꝛ ipse te enutriet.ideo subditur⸢ Tenuisti manum dexteram meam⸣me dulciter in tua protecti one recipiendo⸢ Et in uoluntate tua deduxisti me⸣a deuijs uite presentis mihi precauendo⸢ ꝛ cum gloria suscepisti me⸣de presenti miseria ad beatam transferendo iō subditur⸢ Quid enim mihi est in celo ꝛ a te quid uolui super terram⸣ quasi diceret nec in celo nec in terra est aliqua creatura que mihi sufficiat pro beatitudine mea que consistit obiectiue in solo deo qui est bonitatis infinite. ideo subditur⸢ defecit caro mea ꝛ coꝛ meum⸣In consideratiõe bonitatis tue que non potest⁹ comprehendi a finita uirtute. secundum qꝺ dicitur prima choꝛ.ij.Quod oculus non uidit auris nō audiuit ꝛ in coꝛ hominis non ascendit q̄ preparauit deus bijs qui diligunt eum ideo subditur⸢ Deus coꝛdis mei⸣ideſt anime mee creatoꝛ ꝛ beneficatoꝛ.ideo subdit⁹⸢ Et pars mea deus in eternum⸣ ideſt adplens desiderium meum⸢ Quia ecce qꝺ elōgant se a te⸣per peccatum mortale⸢ peribunt⸣perditione gehenne⸢ perdidisti oēs qui foꝛnicantur abs te⸣per peccatum ydolatrie quod in scriptura foꝛnicatio nominat⁹⸢ mihi autem adherere deo bonū est⸣ per fidem ꝛ caritatem in presenti⸢ ponere

in domino deo meo spem meam.per terram future beatitudinis expectationem. spes enim est expectatio future beatitudinis ex gratia ꝛ meritis proueniens⸢ Ut ā nunciem omnes predicationes tuas⸣ ideſt illa que debent annunciari fidelibus ad gloziam tuam ꝛ eozum utilitatem⸢ In portis filie syon⸣hoc non est in hebreo nec ī translatione hieronimi sed fuit appositus ab aliquo expositoꝛ eo qꝺ in ueteri testamento prophete ꝛ doctoꝛes annunciabant reuelationes sibi factas ꝛ legis expositiones in portis atrioꝛum domus domini q̄ erat in monte syon propter quod fuit dictum jeremie. vij. sta in porta domꝰ dñi ꝛc

In psalmo.lxxij. Quam bonus israel. ubi dicitur in postilla. Secundū uero hieronimum ꝛ doctoꝛes hebreos.

Additio.

On oēs doctoꝛes hebrei hoc sentiunt scilicet qꝺ dauid non fecit omnes psalmos. nec in hoc uidetur magis assentiendum bieronimo ꝙs augnstino. sed potius econtra ut dictum est supza in pzincipio libri ꝛ in psalmis imediate precedentibus ꝛ in quibusdam aliſs ꝛc.

In eodem psalmo.ubi dicitur in postilla Qui zelam super iniquos.

Additio.

Ste zelus potest exponi in bonum scilicet de zelo iusticie eo modo quo dicitur in psalmo.zelus domus tue comedit me. iusti enim uidentes prosperitatem malozum frequenter zelant zelo iusticie non concupiscentie timentes scilicet ne simplices extalium prosperitate decipiantur. unde dicit infra.ideo conuertetur populus meus hic ꝛc. Et quia zelus coꝛdis ꝛ certe passiones animi cum ualde intendunt⁹ turbant motus coꝛpozales secundum philosophum ideo predixit psalmus⸢ mei autez pene moti sunt pedes ꝛc⸣quod intelligitur de motu ꝛ gressibus coꝛpozalibus qui ex uehementia zeli iusticie precipitabant.

In eodem psalmo.lxxij.ubi dicitur in postilla. Quia non est respectus mozti eozum.

Additio.

In hebraico ponnntur in hoc uersu alique dictiones obscure ꝛ equiuoce secundum quas quidam hebreozum expositoꝛes hunc uersum sic interpretantur.⸢ Quia non sunt ligamenta in mozte eozu⸣quod sic exponunt.quia isti peccatoꝛes mouiuntur absq̄ penis coꝛpozibus ac si non esset⁹ anime eozum ligate suis coꝛpozibus ꝛ sic sine pena coꝛpozali uel saltem cum leuissima migrantur ab hac luce quod non contingit cōmuniter hominibus. Similiter ꝛ quod sequitur⸢ ꝛ firmamentum in plaga eozum⸣interpretantur iuxta litteram hebraicam que uidet⁹ sonare sic. Et est sana ualitudo eozum. quod sic exponunt scilicet qꝺ tales impij in uita sua sunt fortes ꝛ ualidi ꝛ mouiuntur sine penis saltem grauibꝰ ꝛ ideo subdit immediate⸢ in laboze hominum non sunt ꝛc.⸣quasi diceret isti nec laborauit ī uita quia fruuntur suauitate coꝛpozali nec⁹ in mozte quia sine agone mouiuntur.cuius oppositum frequenter contingit etiā in uiris iustis ꝛ sanctis ꝛc.

In eodem psalmo.ubi dicitur in postilla.Uextamen propter dolos.

Additio.

In hebreo habetur⸢ Uextamē in dolis seu fraudibus posuisti eos⸣quod exponitur ab aliquibus hebreis sic. qꝺ impij qui innocentes defraudant seu affligunt finaliter defraudantur ꝛ decipiuntur .s.in istis mundanis quia frequenter contingit eis quod subditur scilicet deiecisti eos dum alleuiarentur.exponatur prout in postilla.

In eodem psalmo.lxxij.ubi dicitur ī postilla. Quia inflammatum est.

Additio.

Et coniūctio scilicet. quia melius uidet referēda ad pcedētia in principio psalmi. Ad quod sciendum q̄ cum psalmus dixerat q̄ zelo prosperitatis impiorum pene moti essent pedes eius uisi pr̄opter ea que fuerunt sibi reuelata in sanctuario dei scilicet in sacra scriptura de punitione malorum ⁊ premiatione bonorum ad que cognoscenda attingere non poterat per lucis naturalem rationis sed per illustrationem diuinam. idcirco dicit q̄ iflammatum est cor eius ex zelo predicto ⁊ renes commutati per uehementiam consideratiōis circa inquisitionem cause hm̄oi renes enim quandoq̄ dicuntur eradire hominem eo modo quo dicitur. increpuerūt me renes mei. Et quia omnia ista non sufficiebant ad habendū quesitū. ideo dicit Et ego ad nihilum redactus sum ⁊ nescius quasi diceret tota inquisitio mea frustrata fuit quia nesciebam de his reddere rationem. unde sequitur ut iumentum factus sum apud te idest in cōparatione tue iustitie ⁊ prouidentie. quia tamen in illis inquisitionibus nunq̄ deuiabat a confessiōe iustitie ⁊ bonitatis diuine licet in particulari nesciret rationem reddere. ideo subdit ⁊ ego semper tecum scilicet in uera fide per quam talia attribuebat diuine pietati ⁊ ideo subdit Tenuisti manum dexteram meā ꝛc exponantur sicut in postilla.

Ut quid deus repulisti. Huic psalmo pr̄emittitur talis titulus in hebreo ⁊ in translatiōe hieronimi eruditio asaph et habet multiplicem intellectum quia eruditus fuit a deo per reuelationem de contentis in hoc psalmo ⁊ scripsit hunc psalmum ad eruditōnē aliorū. De materia uero hm̄ psalmi dicit rabi salomon q̄ asaph in spiritu pr̄euidens captiuitatem populi isr̄l per titum ⁊ uespasianum fiendam ⁊ diu duraturam fecit hunc psalmum orans pro liberatione populi ab ista captiuitate in q̄ nunc est quaz liberationem expectant iudei fieri per regem messiam qui reedificabit eis ciuitatem iherusalem ⁊ templum ⁊ restituet eis archam testamenti ⁊ uasa sanctuarij. Sed hec expositio habet erroneum fundamentum scilicet q̄ cristus futur⁹ sit in⁹ mundum cum hoc iam transierit in pr̄eteritum. ut frequenter dictum est. similiter quantum ad hoc q̄ dicitur de archa testamēti ⁊ aliis uasis sanctuarij quod sint eis reddenda. quia dicitur jere. iij. In diebus illis ait dominus nec dicent ultra archa testamenti domini neq̄ ascendet super cor neq̄ recordabuntur illius nec uisitabunt nec fiet ultra. pr̄opter quod saluo meliori iudicio mihi uidetur q̄ psalmus iste loquitur ad litteram de captiuitate babilonica quam pr̄euidit asaph futuram. ⁊ i hoc psalmo orauit pro eius liberatione. Secundus igitur sensum hunc psalmus iste diuiditur in quatuor partes. Primo enim asaph pr̄ liberatione populi allegat pr̄istinam dei amicitiam. Secundo aduersantium malicias ibi. Leua manus tuas. Tercio dei potentiam usq̄ quo. Quarto populi miseriaz ibi ne tradas bestijs. Circa primum sciendum q̄ ad magnanimum pertinet q̄ si amicus eius familiaris in aliquo offenderit eum citius ei reconciliari debet pr̄opter pr̄istinam amicitiam. deus autem elegit populum israhel tanq̄ sibi familiarem ⁊ peculiarem. ⁊ ex hoc allegat asaph diuinam reconciliationem. licet multipliciter deus populus offenderit ante babilonicam captiuitatem. ⁊ hoc est q̄ dicitur ut quid deus repulisti scilicet populum tibi familiarem ⁊ electum in finem idest tam diu sustinendo eā captiuitatem Iratus est furor tu⁹ per hoc non est intelligendus in deo aliq̄s motus passionis seu rigor sue ultionis sup oues pascue tue idest super populus israel quem panisti manna. xl. annis in deserto usq̄ quo introduxisti eum in terraz melle ⁊ lacte fluentem. ut habetur josue quinto. Memor esto congregatiōis tue quia dominus congregauit filios israhel in ramasse quando debuerūt egredi de egipto ut dictum fuit exo. xij. quam possediti

ab inicio scilicet exitus de egipto quia p legem susceptam populus israhel obligatus se deo ad seruiendum sibi speciali seruitute Redemisti uirgam idest sceptruz regium hereditatis tue idest iudee que dicitur hereditas domini eo q̄ ibi uiguit cultus diuinus. ubi autez specialiter habebat locum sceptrum regium. ostenditur cum dicitur Mons syon in quo habitasti in eo quia in monte syon fuit templum in quo dicebat deus speciali modo habitare ⁊ etiā domus regia sicut frequenter dictum est supra. Leua manus tuas Hic consequenter allegat pr̄opheta aduersantium malitiam pr̄opter quod decens est q̄ deus euz puniat ⁊ liberet detentos ab eis. Et circa hoc primo allegat maliciam babiloniorū secundo apostatantium iudeorum ibi. signa nostra. Circa primum dicit Leua manus tuas idest uirtutez tue potestatis. qa in deo non habent locum liniamenta corporis in superbias eorum in finem idest ad frangendum totaliter superbiam babiloniorum. quod factum fuit quando dominus per tirum ⁊ darium babiloniam destruxit. ut habetur danielis quinto. Et huius destructionis allegat causam mouetem dicens Quanta malignatus est inimicus idest rex babilonis ⁊ eius populus in sancto idest in templo diuino cultui deputato. Consequenter explicat magis i particulari mala facta a babilonijs i ciuitate ⁊ in templo dei cum dicitur Et gloriati sunt tanq̄ fecissent pr̄opria uirtute cum tamen a te factum fuerit pr̄opter populi correctionem qui oderunt te idest babilonij qui erant ydolatre in medio solempnitatis tue idest in iherusalem quam destruxerunt babilonij in qua iudei manentes in circuitu conueniebant ter in anno ad celebrandum festiuitates domini scilicet i festis pasce pentecostes ⁊ tabernaculorum. ut habetur exo. xxiij. Posuerunt signa sua idest uexilla sua in signuz uictorie q̄a capta ciuitate caldei posuerunt uexilla sua super portas ⁊ loca solemnia in signum captionis ⁊ uictorie. ideo subditur Sicut i exitu scilicet belli habita uictoria super summum idest super turres ⁊ loca arduа ubi in signum uictorie solent poni uexilla ⁊ interponitur ⁊ non cognouerūt scilicet caldei hoc facientes q̄ pr̄opter peccata populi israhel dabat deus illis tantam victoriam sed attribuebant sue potestati quasi in silua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum idest ianuas ciuitatis a deo electe ita irreuerenter exciderut ⁊ destruxerunt sicut ligna de silua Incenderunt igni sanctuarium tuum idest templum tuo cultui deputatum ⁊ dedicatum. ut habetur quarto regum ultimo in terra quasi diceret sanctuarium tuum quod est in celo non potuerunt destruere Polluerunt tabernaculum nominis tui quia capto templo ymolauerunt suis ydolis uictoriam eis attribuentes sicut consueuerant in uictorijs aliarum gentium Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul idest de hoc hūerunt commune consilium caldei quod subditur Quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra erat enim eorum intentio ut deus hebreorum amplius non coleretur pr̄opter quod templum funditus destruerunt signa nostra Hic consequenter pr̄opheta allegat maliciam apostatantium iudeorum multi enim iudeorum transierunt tunc ad caldeos ut habetur jeremie. xxxviij. ⁊ illi erāt actores contra ciuitatem ⁊ templum tanq̄ apostate a iudaismo sicut ⁊ de rapsace qui iudeus fuerat. ut habetur. xviij. quarto regum et isti dicebant signa nostra non uidimus id est talia qualia data sunt patribus nostris in exitu de egipto Jam non est pr̄opheta qui annunciet nobis dei uoluntatem ⁊ sic debemus eum derelinquere sicut reliquit nos. ideo subditur ⁊ nos non cognoscet ap̄li⁹ i. facta nostra non approbabit. Reputabant enim deum totaliter repulisse populum iudaicum. Sed contra illud quod dicitur hic non est pr̄opheta. uidetur manifeste quod habetur quarto reg. ⁊ jere. xxxij. ⁊ pluribus aliis capitulis q̄ jere. pphetabat eis in nomine domini. Ad quod

dicendum q̄ non reputabant eum prophe
tam domini imo etiam illi qui remanserūt
i iudaismo dicebant ei nō misit te domin⁹
7 mendacium loqueris iere. decimoseptimo 7 multomagis apostate iudeorum re/
putabant eum falsū prophetam⁊ usq̄quo⁊
Dic consequenter propheta allegat dei po
tentiam que tanta est. q̄ solo nutu pote/
rat destruere illos qui tantum ituperiuꝫ
fecerant ciuitati 7 loco suo nomini deputa
to dicens⁊ usq̄quo de⁹ idest q̄ diu improperabit inimicus⁊ improperabant enim cal
dei iudeis captiuatis q̄ deus eorum non
esset uerus deus qui eos non saluauerat.
7 quia illud iniuriam nominis dei resulta
bat subditur⁊ Irritat aduersarius nomen
tuum i finem⁊ idest nimis diu. ideo subdit⁊
Ut quid auertis manum tuam 7 dexterā
tuaꝫ⁊ ut supple extrahere⁊ de medio sinu tuo
in finem⁊ idest tam diu. Et loquit⁊ de deo
ad modum hominis qui q̄diu differt per
cutere dicitur manuꝫ suam in sinu tenere
Et q̄ ista dilatio non procedat ex impotē
tia ostendit dicens⁊ Deus autem rex no/
ster ante secula⁊ quod potest exponi dupli
citer. Uno modo sic⁊ Rex nr̄ qui ē de⁹⁊ ãte
tecula⁊ idest ab eterno non tamen rex ab
eterno. quia nomen regis connotat respe/
ctum ad creaturam subditam. Alio modo
ut per secula intelligantur reuolutiones
multorum iubileorum. seculum enim com
muniter accipitur in sacra scriptura reuo
lutione. l. annorum ab exitu enim de egi/
pto usq̄ ad fundationem templi per salo/
monez fluxerunt anni quadringenti ⅝octo
ginta 7 inde septem anni usq̄ ad consu/
mationem. ut habetur tercio regum sexto.
Et inde usq̄ ad destructionem eius p na/
buchodonosor quadringenti decem secun
dum doctores hebreoū. 7 sic patet q̄ mul
ti iubilei fluxerant ab exitu de egipto 7 i
gressu terre promissionis usq̄ ad tempus
asaph qui erat contemporaneus ipsi dauid
7 multo plures usq̄ ad tempus captinita
tis babilonice pro quo loquebatur in hoc
psalmo dicens⁊ ante secula operatus est sa
lutem⁊ 7 secundum istam expositionem se/
cundam li ante secula non notat eternita
tem diuinitatis sed tempus quo fluxit e
salute filiorum israhel de egipto per ingres
sum terre promissionis usq̄ ad horam in
qua asaph fecit hunc psalmum uel usq̄ ad
captiuitatem babilonis pro cuius relaxati
one orabat⁊ Operatus est salutem in me
dio terre⁊ adducendo filios israhel i signis
7 prodigijs in ierusalem 7 promissionis
terram que est in medio climate terre ha
bitabilis⁊ Tu confirmasti in uirtute tua
mare⁊ quia in transitu maris rubri aque
erant filijs israhel pro muro a dextris 7
sinistris. ut habet exo. xiiij. ⁊ Contribula
sti capita draconum i aquis⁊ quia aque re
uerse sunt super egiptios ut ibidem habe
tur. qui quidem egiptij nomine draconum
designantur, quia regnum egipti draco
nominatur ezech. xxix. Draco magne q̄
excubas in medio fluminum ⁊c. ⁊ Tu con/
fregisti capita draconis⁊ principalis egipti
submergendo⁊ Dedisti eum escam populis
ethyopum⁊ idest a filios cozum generis q̄
patiunt caliginem aeribus. mare enim rubrum
proiecit egiptios mortuos in mari ad lit
tus deserti. ut habet exo. xiiij. 7 sic fue/
runt in escam animalibus cozum generis que
uocantur hic ethyopes. primo propter simi
litudinem nigredinis. secundo quia in ali
qua parte ethyopie homines comedūt dra
cones 7 serpentes 7 egiptij uocantur hic
nomine draconum⁊ Tu dirupisti fontes 7
torrentes⁊ quia eduxit aquam de petra i
deserto in tanta habundantia q̄ populus
bibit 7 iumenta. ut habet numeri. xx. ⁊ tu
siccasti fluuios ethan⁊ in translatione hie/
ronimi habet⁊ fluuia fortia ethan⁊ ethan
enim uno modo est nomen proprium cuius
dam deserti. ut habet numeri. xxxiij. alio
modo est nomen apellatiuum 7 significat
fortitudinem. 7 sic transtulit hieronimus
hic. dicit autē ra. sa. q̄ p fluuios ethan seu
fortitudies intelligit fluui⁹ iordanis q̄ fuit
siccatus diuina uirtute in transitu filiorum
israhel iosue. iii. 7 accipit plurale pro sin/
gulari cum dicit fluuios idest fluuium sic
exo. xxxii. isti sunt dii israhel 7 tamē nō

erat nisi unus uitulus conflatilis⁊ Tuus ē
dies 7 tua est nox⁊ q̄ tibi obediuit sic cre
atori⁊ tu fabricatus es auroꝛā 7 solem⁊ per
q̄ intelligit creatio corporum celestium⁊ tu
fecisti omnes terminos terre⁊ per quod i
telligit creatio inferiorum corpoꝛ. 7 per
hoc intelligit ulterius creatio mediorum
⁊Estatē 7 uer tu⁊ plasmasti ea⁊ quasi dicez
tu es factor omniū temporum. Omnia ãt
ista induxit propheta ad ostendenpū ma/
gnitudinez diuine potestatis qua poterat
liberare populum suum 7 uindictam acci/
pere de blasphemijs. ideo concludit dicens
⁊Memor esto⁊ 7 quid sit illud ostendit. d.
Inimicus inproperauit⁹ domino⁊ quia inprope
rando captiuis iudeis q̄ deus eos nō po
terat saluare inproperabant ipsi deo⁊ 7 po/
pulus insipiens⁊ idest babilonicus qui dici
tur insipiens. eo q̄ nō habeat ueram co/
gnitionē de deo in quo est uera sapientia
⁊Incitauit nomen tunm⁊ idest ex blasphe/
mijs nomini tuo irrogatis mernit. quod
excitet iusticia tua ad faciendum uindictā
de ipsi⁊ Ne tradas⁊ Hic ultimo allegat pro
pheta populi israhel miseriā qui in babi/
lonia frequenter dabat mozti sine causa
sicut patet in tribus pueris in ignem pro
iectis eo q̄ nolebant adorare statuā auream
dañ. iij. Et daniel fuit proiectus in lacum
leonum eo q̄ orabat deum dañ. vj. pro/
pter quod dicit asaph⁊ Ne tradas bestijs
idest leonibus sicut daniel quia est tanta
iusticia in alijs sicut in daniele quia mere
rent saluari. uel aliter⁊ Ne tradas bestijs
idest babilonijs bestialiter uiuentibus et
crudeliter. licet enim ex tunc essent tradi
ti babilonijs quantum ad captiuitatē non
tamen quantū ad mortem inferendaꝫ nisi
per regis sententiā⁊ animas⁊ idest homies
denominās totum a parte digniori. sicut
exo. primo. Oēs anime que egresse sē de
semore iacob⁊ confitentes tibi⁊ confessione
fidei 7 laudis⁊ Respice in testamentū tuū⁊
quo promisisti filios israhel liberare de ca
ptiuitate q̄ndo per penitenciā conuertent
ad te deutro. xxx. Si ad cardines celi fuerit
dissipatus inde retrahet dominus de⁹ tu⁹
⁊c. Allegat etiam babiloniorum peccatum
dicens⁊ Quod repleti sunt domibus iniq
tatum⁊ idest iniq tatibus in quibus ⁊perse
uerant tanq̄ habitantes in domibus⁊ q̄a
obscurate sunt terre⁊ idest a terrenis desi
derijs que obscurant lumen rationis⁊ Ne
auertat⁊ ia tua misericordia⁊ humilis fact⁹
confusus⁊ idest populus israhel per capti/
uitatem humilitat as 7 confusus⁊ pauper 7
inops⁊ idest populus israhel per captiuita
tem depauperatus 7 inops factus⁊ ⁊Lauda
bunt nomen tuum⁊ In reditu de babilone
in ierusalez q̄ 7 factū fuit quia zorobabel
7 alij cum eo redeuntes edificauerunt alta
re dei ut offerent in eo holocaustomata 7
fecerunt festū tabetnaculoꝛ⁊ ut habet⁊ pri
mo esdre. iij. ⁊Exurge deus⁊ ad liberandū
populum tuū⁊ Iudica causam tuam⁊ inferē
do penam⁊ pro iniurijs irrogatis cōtra tuā
maiestatem. ideo subdit⁊ ⁊Memor esto⁊ ipro
periox tuorum ⁊c⁊ patet littera ex predi
ctis⁊ ne obliuiscaris uoces inimicoꝛ tuoꝛ⁊
idest babiloniorum⁊ te blaphemantium. 7
propter hoc dicunt inimici dei 7 q̄a erant
ydolatre pessimi⁊ Superbia eorum qui te
oderunt ascendit semp⁊ intantum enim a
scendit superbia regis babilonis quod fa
ciebat se adorari tanq̄ deum in aurea sta/
tua quam erexit dañ. iij. prout ibidem fuit
expositum. Moraliter potest exponi psal/
mus⁹ iste ut sit oratio ecclesie populo catho
lico qui aliquando per demones detinet
in captiuitate peccati ad cuius liberationē
allegat primo ecclesia dei amicitiam quia
populum catholicum recepit per gratiam
baptismalem. Secundo demonum maliciaꝫ
obstinatam. tert o de potentiam ad pecca
torum iustificationem. quarto populi mi/
seriam q̄diu detinetur in captiuitate pec/
ti q̄ per babilonem significat. quia babi
lon confusio interpretat. Et ad hoc litte/
ra potest de facili consideratis predictis
applicari.

In psalmo. lxxiij. Ut quid deus. ubi di/
citur in postilla. propter quod saluo melio
ri iudicio.

Additio.

Salmus iste non uidetur ratõ nabiliter exponendus de babilonica captiuitate nã ei. pm⁹ uersus qui est quasi thema totius psalmi hoc non tolleret. manifestum est. n. quod captiuitas babilonica pcessit ex euidentissima iusticia diuina cui omnes prophete de illa captiuitate loqntes attribuunt illã captiuitatem. ut ps qrto regũ. xvij. ubi per extensum recitant maxima scelera decem tribuum israbel propter q̃ ex dei iusticia fuit ablat⁹ a conspectu dei ⁊ ibidem habet q̃ etiam ipse iudas ambulauit in errozibus israbel donec proiceret eos deus a facie sua. similiter secundo phi lippen. ultimo dr iuda dicit q̃plurimas abominationes ⁊ concludit. Donec ascẽderet furoz domini in iuda ⁊ non esset ulla eoz curatio ⁊ multa ad hoc pertinentia. sere. xliij. capitulo ⁊ in aliꝭ multis locis. unde non uidet conuenienter dictũ q̃ psalmista q̃si conquerens uel saltem admirãs dixisset. ut quid deus repulisti in finẽ ira tus est furoz tuus ⁊c. cum causa huius repulsionis erat manifestissima ⁊ iustissima ut dictum est. unde daniel iam existens q̃i in fine seu termino illius captiuitatis. s. lxx. annoꝝ cum ozasset pro liberatione populi ⁊ reedificatione templi non allegat nisi miserationes diuinas. ut ps dañ. ix. capitulo. ubi inter multa hoc ad pertinentia dicit. Tibi domine iusticia nobis autem confusio faciei ⁊ omni israbel ⁊c. similiter ⁊ zacha. primo de hac materia angelus ad deum loquit sic. usqquo nõ miereberis ierusalem ⁊c. nõ. n. isti prophete conquerentes seu admirantes pro tali liberatione ozabant cũ in hoc nõ habuisset locum sed solum misericordiam humiliter petentes. ⁊ idem ps de omnibus prophetis de hac materia loqntibus. Et hec est ratõ quare ra. sa. ⁊ alij expositores hebreozum non exposuerunt hunc psalmum de illa captiuitate licet multa in eo contenta posset de illa captiuitate exponi. unde maiozum semper reuerentia salua psalmus iste uidetur loqui principaliter de afflictione fidelium christi per tyrannidẽ romanozum a tempoze passionis christi usq; ad temp⁹ cõstantini cesaris sub quo status eccl'ie fuit in tranquillitate prout in hystoꝛijs ecclesiasticis largius continet. unde ps preuidens tam crebras ⁊ acerbas cõtinuas atq; diuturnas persecutiones contra fideles xpi. pro illo tempoze insurgere fecit hũc psalmum. circa quod q̃tuozdecim facit. Nam primo quasi conquerens uel saltem admirans de diuina iusticia inquantum oues pascue christi sic tradebat seu tradi p mittebat in manibus infidelium ⁊ speciali ter romanoꝝ alloquit deo dicens. Ut quid deus repulisti nos in finẽ. idest totaliter seu perpetuo nos repulis a tua protectione. i qua repulsione de⁹ ostendebat se q̃i iratũ super oues pascue sue. ideo sequit iratus est furoz tuus super oues pascue tue. unde q̃uis tribulationes ille seu psecutiones in bonum spũale fidelium cedebant tamen secundum humanam apparentiam uidebãt fideles a deo repelli ⁊ contra eos furoz dei incendi quod est magna admiratione dignũ cũ fideles in primitiua ecclesia erãt ualde deuoti ⁊ in amoze dei feruentes ut patet ex eoꝝ gestis ⁊ ex eoꝝ uita ũde pro pue poterant dici oues pascue christi. Non sic de bijs qui i babilonica captiuitate existebãt qui pro maiozi parte ydolatrabãt. ut ps per magistrũ hystoriaꝝ dicentem q̃ omnes ibidẽ existentes pter socios dani elis adozauerant statuã nabucho. ⁊ idem tenent hebreozum doctoꝛes. unde licet inter eos essent paucissimi iusti. non propt̃ hoc totus populus potuit dici oues pascue christi. q̃ q̃ modicum est pro nihilo reputat secundũ phũz. Conseq̃nter secũdo allegat rationẽ qua ad deũ pertinere uidet protegere seu liberare oues suas pdictas ab h⁹modi psecutoꝛib⁹ ⁊ hoc ex memoria patrum antiquoꝝ q̃bus fideles christi i fide succedunt dicens. Memoꝛ esto congregationis tue quã possedisti ab inicio. hoc est dicere a tpe ãtiquo quo fuit segregat⁹

populus dei a ceteris nationibus ad cultũ diuinum ⁊ sic ab eo possessus communiter fuerunt a deo protecti ⁊ liberati ab afflictionibus aduersarioꝝ per signa ⁊ prodigia pcipue in tẽpoꝛib⁹ in quibus leges diuinas obseruabant ut ps ex decursu ueteris testamenti pro magna pte quod breuiter epilogans dicit. Redemisti uirgam hereditatis tue. idest p uirgam mosayc̃ q̃ quã fuerunt multa pdigia facta. redemisti hereditatem tuã a captiuitate egiptiaca. ⁊ sequit. Et mons syon in quo habitasti in eo. ubi ptermissis quãplurimis mediꝭs de directione p desertũ ⁊ acquisitione terre facit mentionem de ultima quiete quã habuerunt quãdo templũ dei fuit circa montem syon edificatum in quo dicit de⁹ habitare. ut tercio reg. octauo capitulo. unde dicit. Et mõs syon in quo habitasti i eo. ex q̃bus allegat psal. q̃ deus non minus debuisset protegere oues pascue sue. s. populum acq̃sitionis noue legis q̃s congregationẽ antiquã patꝝ. Conseq̃nter tercio petit suppressionem romane supbie ex duob⁹. primo ex hoc q̃ templũ deo dedicatum destruxerunt. Pro quo sciendus q̃ licet destructio ciuitatis ⁊ tẽpli secundi p romanos fuit a deo ordinata in ultionem occisionis christi. ut ps dañ. ix. capitulo ⁊ in aliꝭ locis. romani tñ non tendebãt ad illũ finem sz ut iudeos debellarent tanq̃s rebelles romano imperio. quod manifeste patz ex hoc q̃ ita tyrannice ⁊ crudeliter psecuti sunt discipulos christi sicut ⁊ iudeos. ũde ⁊ sicut nabuchodo. lz in destructione tẽpli primi fuit executoꝛ diuine iusticie. ut jere. xxix. capitulo. tamẽ q̃ ei⁹ intentio i hoc non ferebat sed pocius in propriã elatõez ⁊ supbiam. idcirco de hoc fuit culpabilis. Et idem dicendũ de romanis in destructione templi secundi. unde circa hoc dicit. leua manus tuas in supbiam eoꝝ. idest romanoꝝ ⁊c. usq; ibi. polluerũt tabernaculũ nomis tui. exponant bij uersus sicut i postilla hoc excepto q̃ ea q̃ in postilla applicant babilonijs circa destructionem tẽpli primi applicent romanis respectu templi secundi. Consequenter quarto dicit. Dixerunt in corde suo ⁊c. in hoc uersu psalmista ponit secundã rationem qua romani p sequẽtes fideles christi tẽpoꝛe supra dicto erant digni punitione diuina eo. s. q̃ ppa intencio eozum erat amouere gloriã nois dei de terra in qua pessima intentõne oes fere conueniebãt. unde cum dicit. dixerũt in corde suo. notat q̃ hoc erat ex ppria intentione eoꝝ. Intentõ. n. comunit dicit esse in corde. in hoc etiam q̃ dicit. cognatio eozum simul. notat q̃ omnes senatores uel impatoꝛes ⁊ alij eoꝝ psidentes erãt unius intentionis in hac psecutione ⁊ que sit illa intentio declarat dicẽs. Quiescere faciamus dies festos dei a terra. Circa quod sciendum q̃ fideles christi in p mitiua ecclesia usq; ad tẽpus constantini p dictum nõdum permittebant habere ecclesias seu templa sacra ad cultum diuinum publice dedicata. sicut in antiquo testamento erat templum ierosolimitanum dedicatum ad hoc q̃ cultus diuinus apud fideles consistebat totaliter in mentis trãquillitate ⁊ deuotione que sunt propria festa in q̃bus secundum augustinum colitur quod i tendebant romani a fidelib⁹ christi animo uere. ⁊ hoc est quod dicit. Quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra. sic q̃ gloria nominis dei cessaret in terra. Consequenter quinto ps in persona fideliũ sic tribulatoꝛum dicit. Signa nostra non uidimus. licet enim in primitiua ecclesia tẽpoꝛe predicto multa signa ⁊ miracula fierent a deo per apostolos ⁊ alios discipulos christi ad fidei confirmationem. iuxta illud marc. xvj. domino coõperante ⁊ sermonem confirmante sequentibus signis non tamen per illa signa tollebatur uniuersaliter persecutio christianoꝛum sicut in antiquo tempoꝛe per signa facta per moysen fuit populus totaliter a captiuitate redemptus sed semper remanebat crudelitas persecutionis. unde notanter dicit. Signa nostra non uidimus. non enim dicit signa non uidimus quia multa signa ⁊ miracula occurrebant sed dicit. signa nostra

scilicet signa que congregatio dei ab initio a deo possessa de qua in principio psalmi locutus fuerat per q̄ popul⁹ dei totaliter liberaretur ab afflictione talia signa ⌊non uidim⁹ i toto isto tempore ⁊ idem i telligitur cum dicitur⌋Jam non est prophe ta ⁊ nos non cognoscet amplius⌋ scilicet prophet̄a talis qui totum populum liber⁊ ab huiusmodi persecutione. Consequent̄ sexto repetit admirationem seu querelam suam in principio psal. propositam addēs uel explicans querelam de diuturnitate huiusmodi persecutionis. ⁊ hoc cum dicit. ⌊usq; quo deus improperabit inimicus⌋si militer ⁊ declarans q̄ hoc uidebatur redū dare in dedecus diuini nominis ⁊ hoc cu⁊ dicit⌊Irritat aduersarius nomen tuum in finem⌋similiter dicit⌊ut quid auertis manum tuam ⁊c⌋exponatur sicut in postilla. Consequenter septimo allegat rationem quare huic generationi noue scilicet fidelium cristi de qua loquitur deberent potius succurri per diuinam potentiam ⁊ misericordiam. ⁊ hoc cum dicit⌊Deus autem noster rex ante secula ⁊c⌋quasi diceret. ⅃⁊ idem deus ⁊ rex sit modernorum ⁊ antiquorum eiusdem uirtutis ⁊ potentie⌊tamē operatus est salutem in medio terre⌋quasi diceret temporibus nostris⌊ operatus est salutem⌋ in carnationem ⁊ passionem⌊ in medio terre⌋idest in ierusalem que dicitur esse in medio terre habitabilis. unde ab hebreis dicitur umbilicus mundi. ⁊ iō potius debuisset succurrere suis fidelibus q̄s ante presertim cum eis promisisset. Ego autem uobiscum sum usq; ad cōsumationē seculi mathei ultimo que promissio nō fuit facta antiquis sic absolute nisi sub condi tione. Consequenter octauo allegat signa ⁊ prodigia que fuerunt facta patribus tā in redemptione egipciaca q̄s in deductione per desertum ut ostendat q̄ diuina potentia excedit potestatem omnium corporum in regione actuorum ⁊ passiuorum existentium ⁊ a fortiori potestatem tyrannorum excedit ut ex hoc concludat q̄ de⁹ posset eos faciliter supprimere. ⁊ hoc cum dicit⌊Tu confirmasti in uirtute tua mare ⁊c⌋usq; ibi tuus est dies ⁊c. Et exponent̄ illi uersus sicut in postilla. Consequenter nono ostendit diuinā q̄ potentiaz nō solum se extendit ad transmutationem horum inferiorum sed etiam ad creationem celestium ⁊ terrestrium corporum que quidem creatio est in infinitum maioris potentie q̄s transmutatio ut est manifestum ⁊ circa hoc dicit⌊tuus est dies ⁊ tua ē nox usq; ibi. ⁊Memor esto. exponantur sicut in postilla. Consequenter decimo petit liberationem populi fidelium ex hoc q̄ eorum afflictio redundabat in improperium diuinum sicut etiam iam supra dixerat. et hoc cum dicitur⌊⁊Memor esto huius inimicus improperabit domino ⁊ populus insipiens ⁊c⌋exponantur sicut in postilla. Consequenter undecimo petit liberationez populi fidelium a romanis ⁊ eorum sequacibus ex hoc q̄ illi scilicet aduersarij erant brutales eo q̄ carebant cognitione diuina ⁊ fideles erant confidentes deo confessione uere fidei ⁊ laudis. ⁊ hoc cu⁊ dicit⌊Ne tradas bestiis⌋ideſt romanis qui licet ut homines uiuerent bestie tamen debent dici in comparatione fidelium. unde ⁊ dan. septimo monarchia romanorum in bestia quarta designatur. homines autem consueuerunt in scriptura dici anime prout i postilla allegatur. Et notanter dicit⌊animas pauperum tuorum⌋quia ueri fideles cristi proprie dici debēt pauperes spiritu mathei quinto capitulo presertim pro tempore illo de quo psalmista hic loquit̄ quo tempore possunt nominari pauperes simpliciter eo q̄ nihil appropriabant sibi sed uiuebant in omuni act̄. secundo ca. Consequenter duodecimo petit liberationem ex promissione diuina in nouo testamento scilicet de assistentia circa fideles usq; ad cōsumationem seculi prout ē allegatū. unde dicit⌊Respice in testamentum tuum⌋scilz nouum quod est proprie tunm quia confirmatum in tuo sanguine. iuxta illud zacharie nono. ⅃u autem in sanguine testamēti tui misisti uictos tuos ⁊c. quod populus

existens in captiuitate babilonica non recte potuisset dicere scilicet. respice ⌊in testamentum tuum. quia illa captiuitas fuit ordinata in⁵ultionem testamenti dei quia irritum fecerant. unde iere. xj. capitulo. Et ut ostendat quantum necessaria esset diuina prouidentia ad custodiam huius testamenti subiungit.⌊quia repleti sūt qui ⁵ob scurati sunt terre domibus iniquitatum⌋ hoc est dicere. quia illi sunt obscurati carentes licet lumine gratie ⁊ fidei ⁊ terrenis adherentes scilicet romani⌊repleti sūt domibus iniquitatum⌋ scilicet q̄ omnia q̄cunq; habent ordinant in exercendam iniquitatem suam contra diuulgationem diuini nominis. ⁊ sic diuina prouidētia erat ualde necessaria. Consequenter tredecimo petit huiusmodi liberationem ex pietate cristi que maxime in pauperibus ⁊ humilibus relucet. ut in psal. ānimas pauperuz saluos faciet. ⁊ hoc cum dicit⌊Ne auertatur humilis factus confusus ⁊c⌋ in illo. n. statu ecclesie scilicet primitiue de quo hic tractatur. in populo fidelium maxime uigebat humilitas ⁊ paupertas ut patet in eorum gestis qui etiam spectabant ⁊ petebant laudare nomen domini glorioſe ⁊ publice sicut fuit⁹ tempore constantini qui ecclesias fecit edificari per orbem ad laudez diuini nominis. ⁊ ideo dicit⌊ pauper ⁊ inops laudabunt nomen tuuum. Consequenter decimoquarto petit ut supra allegans q̄ ista causa erat dei potius q̄s sua. unde dicit⌊Exurge deus ⁊ iudica causam tuam hoc est dicere non peto uindictam seu ultionem sanguinis seruorum tuorum sicut antiqui petebant. ut in psal. Innotescat in gentibus ulcio sanguinis seruorum tuorum. sed peto ut iudices causam tuam. scilicet blasphemiam tui nominis. unde dicit⌊memor esto improperiorum ⁊ tuor⌋ne obliuiscaris uoces inimicorum tuorum ⁊c⌋ inimici enim idest romani non credebant q̄ martiria sanctorum cederent in magnā eorum gloriam sed solum concludebāt ex hoc ipotentiaz dei ⁊ hoc publice asserebāt unde sequit⌊Ne obliuiscaris uoces inimi

corum tuorum⌋ex quibus ulterius ⌊seque⁊batur q̄ aduersarij nedum non corrigerē tur sed q̄ eorum peccata que precipue fundebantur in superbia cottidie agerentur. ⌊unde superbia eorum ascendit semper⌋in tantum enim creuerat cor romanorum superbia ut quidam eorum faciebant se adorare ut deos. ut patet de adriano qui posuit statuam suam in templo ⌊ut ibi adorare retur ubi deus consuerat adorari in quo grauius uidetur peccare quam nabucho⁊donosor qui seipsum fecit in statua adorari ⁊ hoc propter circunstanciam loci. Ex quibus diligēter consideratis patet q̄ ps non petit in hoc psalmo expresse uindictā de aduersarijs sed potius eorum correctionem per suppressionem eorum superbie unde cum incepit contra eos orare dixit. Leua manus tuas in superbia eorum. non in personis eorum sed in uicia. Similiter in fine hoc innuit dicens. superbia eorum qui te oderunt. ⁊ est proprius modus sanctorum noui testamenti. qui non mortem peccatorum sed eorum correctionem desiderant sed fideles antiqui testamēti expresse petebant ulcionem ⁊ uindictam corporalē contra babilones ut patet infra in psal. Super flumina babilonis. ubi habetur. Filia babilonis misera beatus qui retribuet tibi. quod ad litteram intelligitur de destructione regis babilonis per persas q̄ fuit in penam destructionis ierusalem. ⁊ ē proprius modus antiquorum quib⁹ a deo precipiebatur interficere corporaliter omnes chananeos ⁊ amalechitas ⁊ huiusmōi ut in primo regum. xiiij. capitulo. quod non pertinet ad perfectionem status sanctorum noui testamenti. Et ex hoc satis patet q̄ materia huius psalmi intelligēda est ut supra.

Replica.

In psalmo. Ut quid deus. Cuz postillatoz inter ceteras expositiones eam que de captiuitate babilonica elegisz ⁊ optime applicasset. Burgēsis ex debili causa dicit

eam irrationabilem. Naz ut dicit ꝓphē te dicunt illam captiuitatem esse ex iustiſ/ sima ⁊ manifestissima causa. Et allegat ad hoc multa loca ꝓphetarum ideo psal/ mista non potuit rationabiliter conqueri dicens. ut quid deus. Ad hoc respondeo ꝑ mo q⁹ ꝓphetis allegatis ꝑ burgēn. con/ stetit causa illius captiuitatis q⁹ fuerunt comtempanei illozum prauoꝝ regum ꝓ pter quos captiuitas fuit inflicta palpaue runt ⁊ captiuitatem ea causa predixerunt Dauid autem uel asaph solum in ſpiritu ꝓuiderunt captiuitatē non causam quāuis scirent eam non futurā sine causa. causam tamē in specie fortasse non uiderunt. Stat enim mentē ꝓphete tangi de uno nō de alio. ideo dixit helyseus. iiij. reg. iiij. Et do minus celauit hoc a me ⁊c̄. Respondeo se/ cundo q⁹ dato q⁹ uiderint ⁊ causam ⁊ effe/ ctum in ſpiritu non sequit igit non pote rant rationabiliter oraze ꝓ liberatione allegando ad id familiaritatem ⁊ amiciti am dei ad populum illum ante huiusmodi peccata habitaz ꝓout exponit postillator Nec oportet dici q⁹ illa oratio habet for/ mā querimonie sed potius amirationis ⁊ desiderij. Et in ea forma dixit angelus za charie primo. domine deus exercituū usqz quo tu non misereberis ierusalem ⁊ ur/ bium juda quibus iratus es. ⁊ apoc. vj. Si multis forma est nō q̄rimonie sanctozum ſz desiderij secundum ordinem iusticie com/ plendi secundum glosam quia dicitur ibi usqz quo domine non uindicas.

Onfitebimur tibi deus. Huic psalmo premittitur talis titu/ lus hebreo ad uictoziam non di spdas psalmus asaph cantici Et in translatione hieronimi uictozi non dispdas psalmꝰ asaph cantici ⁊ est eadem sententia utrobiqz q̄ talis est. Iste est psal mus cantici asaph. ne dispdas idest ut non ꝑ captiuitatem dispdas populū israēl. sicut fecisti in captiuitate babilonica sicut et i psalmus precedens est oratio asaph ꝑ liberatione populi a dicta captiuitate ut dictum est. Ita iste psalmus est descriptio populi reuersi in terram natiuitatis sue sub ciro rege. Quod autem premittitur ad uictoziam uel uictoz secundum transla tionem hieronimi designat conatum leui tarum in decantatione huius psalmi ut frequenter supza dictum est. Secundū igē hunc sensum psalmus iste diuidit in tres partes. quia prima describit reuersozum conditō. Secundo aduersariozꝝ punitō ibi dixi iniquis. tercio pro ambobus gratia rum actio ibi. Ego autem. Circa primum dicitur in persona populi de captiuitate babilonica reuersi Confitebimur tibi de us q⁹ iuste nos captiuasti pro peccatis no stris Confitebimur q⁹ misericoziter nos reuocasti Et inuocabimus nomen tuum ista duo confitendo. unde dicit neemie. ix. de reuersis a captiuitate babilonica ꝙter in die ⁊ quater in nocte confitebant ⁊ a/ dozabant in confessione ⁊ adoratione de nocte confitentes dei insticiā ⁊ de die eis misericoziam secundum istud psalmi. xl. Ju die mandauit dominus misericoziam suam ⁊ nocte canticum eius Narrabo mi rabilia tua hoc dicitur in persona populi qui narrabat mirabilia dei quibus de⁹ pa tres eozum liberauerat de egipciaca capti uitate ⁊ ipsos de captiuitate babilonica cū accepero tempus ego iusticias iudicabo rabi salomon coniungit hanc litteram cū precedente dicens quod est uerbum popu li israel ⁊ est sensus Cum accepero tem pus scilicet festiuum ego iusticias iudica/ bo idest laudes tuas narrabo. non sicut gentiles qui in uanitatibus ydolatriis ex pendunt festos dies. Sed quia iudicare nō inuenitur dictum in sacra scriptura ꝑ nar ratione laudis. ideo aliter dicitur a docto ribus nostris scilicet q⁹ prophēta mutat hic personaz ⁊ loquit in persona dei dicē tis Cum accepero tempus. idest cū uenit tempus dispositum secundum ordinem sa pientie mee quod expectat in oib⁹ opib⁹ diuinis ego iusticias iudicabo idest sentē cias iusticie ponam in effectu iustos de af flictionibus liberando ⁊ ipsos puniendo.

Liquefacta est terra scilicet israel ⁊ oēs qui habitāt in ea quia sicut uirtute ignis metalla resolunntur et liquescunt sic ter ra iudee ⁊ habitantes in ea ⁊ eozum edifi cia per incendium a caldeis fuerūt destru cta Ego confirmaui columnas eius in re uersione de captiuitate ⁊ uocant hic colū/ ne terre israhel zorobabel. ihesus filius iosedech esdras neemias aggeus ⁊ zacha rias prophēta ⁊ ceteri qui confirmauerūt coꝛda populi ad reedificationem templi ci uitatis Dixi Hic consequenter describit aduersantium punitio. quia babilonij qui filios israhel captiuauerunt per persas ⁊ medos fuerunt debellati ⁊ destructi. ut ha betur danielis quinto. ⁊ quantum ad hoc dicitur in persona dei Dixi cuius dicere est facere secundum illud psal. xxxij. Di/ xit ⁊ facta sunt Iniquis. i. babilonijs no lite iique agere qui abstulit eis potestatē exercendi ultra suam nequiciam Et delin quentibus nolite exaltare cornu idest po testatem regiam. quia ad medos ⁊ persas transtulit eam dan. quinto Nolite extolle re in altum cornu uestrum repetitio ē ei⁹ dem ad maiozem confirmationem Noli/ te loqui aduersus deum iniquitatem Jn hoc tangitur causa deiectionis potētie ba babilonis quia contra deum blasphemias loquebatur ut dictum est psalmo precedē ti quia neqz ab oriēte ⁊c̄ idest ex nulla p te poteris diuinum iudicium effugere quo mā de⁹ iudex est qui ē presens ubiqz per essentiam potentiam ⁊ presentiam secun/ dum q⁹ dicitur infra psalmo. cxxxviij. Si ascendero in celum tu illic es. si descende/ ro ad infernum ades ⁊c̄. Hunc humiliat eum eiciens a sua potestate ⁊ hunc exal/ tat ja statu humili et paupere ⁊ hoc facit de q̄libet ꝑ sua uoluntate ⁊ hoc ps i rege babilonis quem deiecit per tirum quem a statu miserabili ad monarchiam perduxit Quando enim fuit natus de filia regis a stiagis fuit in nemore expositus feris ⁊ a uibus deuozandus sed diuina uirtute fuit saluatus ⁊ postea ad monarchiā exaltat⁹ ꝓout plenius in scolastica hystozia super danielem. ⁊ causa efficiens dicte deiectiōis superbozum a sublimitate subdit cū dicit Quia calix in manu domini. per calicez intelligitur pena a deo inflicta uel infligē da. unde hētur supza psalmo. x. Pluit sup peccatozes loqueos ignis sulphur ⁊ spūs procellarum ps calicis eoꝝ uini meri j. i. pri sine aq̄. ⁊ in hebreo hēt. uini fortis. plenus mixto j. i. in calice cum uino forti mixta ē aliq̄ species fortificatiua ⁊ febzia tiua sicut solet fieri in clareto. omnia ista dicunt ad designādum acerbitatem ulcio nis diuine Et inclinauit j. s. calicem suum ex hoc in hoc ad inebriandū unū populū post alium puniendo peccatozes successiue secundū ordinem iusticie sicut puniuit iu/ deos per babilonios ⁊ postea babilonis p medos ⁊ persas. ⁊ postea medos ⁊ persas per grecos. ⁊ grecos per romanos uextīs fex eius non est exinanita idest fundus i quo feces resident calicis nō est euacuat⁹. q⁹ semp in deo remanet uirtus ad puniendum peccatozes. ideo subdit bibēt omnes peccatozes terre ego ātj. Hic ultimo ponitur gzarum actio pro populi liberatione ⁊ aduersariozum punitione cum dicitur ego āt ānunciabo j. s. dei uirtutem ⁊ laudem in seculum qz psalmꝰ iste a tpe asaph usqz nunc decantatus est ad laudem dei ⁊ adhuc decantabitur. ideo subdit cātabo deo iacob licet sit omnium per creatio nem dicitur tñ deus iacob spāliter eo q⁹ populus israhel descendens de iacob fusce perat dei legem non alij populi. unde dr̄ i fra ps. cxlvij. Qui ānunciat uerbū suū ia/ cob ⁊ iusticias israēl non fecit taliter omni nationi ⁊c̄. oia cornua s. i. superbias ⁊ ptā/ tes peccatoꝝ confringam i. confringendo denuncio ptātem diuinā. uel aliter pōt dici q⁹ prophēta hic mutat modū loquēdi qz prius dicebat i persona ppria. Ego āt ānunciabo ⁊c̄. ⁊ conseqnter trāsit siue descendit ad loquendū in psona dei dicens. Omnia cornua peccatoꝝ confringā quia de⁹ fecit de peccatoꝛib⁹ uindictā. Et trāsitus talis frequēt fit i ꝓphetis ⁊ i illis maxime q⁹ metrice scripserūt q̄les fuerunt illi

qui psalmos fecerunt⁊ exaltabuntur cor
nua iusti idest cristi qui dicitur anthono/
matice iustus eo q; iustificat alios secund
q; dicitur ysaie. liij. In scientia sua iustifi/
cabit ipse iustus seruus meus multos ⁊ in
iquitates ipsorum. Ipse portabit. In resur
rectione autem cristi exaltata fuerunt ei⁹
cornua propter quod dixit tunc matth. ul.
Data est mihi omnis potestas in celo ⁊ i
terra propter quod sanctus zacharias no
minauit xp̃m cornu luc. primo. Erexit no
bis cornu salutis in domo dauid pueri sui
Cristus enim descendit de dauid secundu3
carnem roma. primo. Factus est ei ex se/
mine dauid se cundum carnem. Dr aliter
potest exponi psalmus iste de quolibet ue
re penitente qui egressus de captiuitate
peccati confitet dei iusticiam ⁊ eius mise/
ricordiam ⁊ potestatem demonũ contẽnit
⁊ deo gratias agit.

In psalmo. lxxiiij. Confitebimur. ubi
dicitur in postilla. Cum accepero tempus

Additio.

Uidam expositores nostri itel
ligũt hec uerba scilicet cũ acce
pero tempus ⁊c. a filio dei dca
ante carnis assumptionem ut
sit sensus⁊ Cum ego⁊qui sum eternus⁊ac
cepero temp⁹⁊ i. fuero factus homo tẽpo
raliter⁊tũc iusticiam iudicabo⁊ iuxta illud
ioban. v. ca. Omne iudicium dedit pater
filio. ⁊ sic cum dicit⁊liquefacta est terra ⁊c
intelligitur a soliditate uirtutũ eo q; dẽs
fere leprosi erant in peccato ante aduentũ
cristi sed dicit⁊ego confirmaui columnas
eius⁊ i. apostolos. ⁊ correspondent ad istũ
sensum possunt exponi tam precedentia
q̃s sequentia.

In eodem psalmo. ubi dicitur in postilla
Quia neq; ab oriente.

Additio.

Xtendẽdũ est qũo intelligãt
ista uerba. neq; a desertis mõ
tib⁹. q; ñ uidẽt correspondẽ/
re huic quod p̃mittit. nec ab o
riente nec ab occidentẽ. potius. n. debuisset
dicere. nec ab aq;lone ⁊ mari sicut consue
uit scriptura loq; cũ de quatuor partibus
mũdi agit ut in pluribus locis. Sz ad h⁹
ppziũ intellectuz sciendũ q; secundũ astro
nomos terra habitabil' se extẽdit ab oriẽ
te in occidentẽ sic q; cõtinet tentũ. clxxx.
grad⁹ q; ẽ medietas totius orbis terre. et
hec distantia q̃ est ab oriente terre usz ad
occidentẽ dicit' longitudo terre. latitudo
eni terre habitabilis q̃ considerat' ab aq;
lone ad austrum non ẽ tante distantie qa
non occupat nisi. lxj. gradus fere ⁊ uñ totũ
residuum tã ex parte aq;lonari q̃z australi
sunt deserta loca. put philosophi ⁊ astro/
nomi de hoc loquentes tã rationib⁹ q̃z in
uestigationib⁹ demonstrãt. Bene igz psal
mista uolens q̃tuor partes mundi notare
nominauit partẽ orientalẽ ⁊ occidentalem
sub ppziis nominib⁹ eo q; ab oriente ĩ oc
cidente se extendit habitatio humana sed
partẽ aq;lonarem ⁊ australem nomiuauit
desertos montes qa subtracta parte habi
tabili in latitudine terre ex utraq; parte
remanent magna loca deserta in q̃b⁹ ue/
risimiliter sunt montes ⁊c.

In eodem psalmo. lxxiiij. ubi dicitur in
postilla. Uini meri.

Additio.

Bi translatio nostra hz. dicit
in hebraico habet' quedam di
ctio que magis sonat spissum
uel lutuosum q; qdam hebreo
rum sic exponunt q; in hoc calice scilicet
ulcionis diuine est unum lutuosũ ⁊ spissũ
quod generat in fundo multas feces sic q;
de inferiori parte ubi sũt feces bibunt pec
catores grauissimi. Ei de superiori bibunt
alij q; nõ tã grauiter peccarũt. ⁊ hoc ad d'
signãdũ q; seruat' pportio diuine iusticie
circa cognitionem transgressorum.

Otus in iudea deus. Ubi in
psalmo premittit' talis titul⁹
in hebr⁹⁊ ad victoriam in or
ganis psalmus asaph cantici.

Et in translatione hieronimi⁊ uictori in
carminibus psalmus asaph cantici⁊Et pa/
tet sententia utriusq; tituli ex dictis su/
pra psalmo quarto. De materia autez hu
ius psalmi dicit rabi salomon q; asaph p̃/
uidens in spiritu afflictionez regni iudee
per sennacherib tempore ezechie ⁊ eius p
cussionem a deo secundum q; habetur q̃r
to regum. xix. Quod angelus domini p
cussit castris assyriorz. clxxxv. milia q; ui
dens sennacherib fugit confusus ad ter/
ram suam ⁊ ibi fuit occisus a filijs suis. fe
cit ⁊ de hoc psal. istum ⁊ hanc dicto ꝯ concor
dant plures doctores ⁊ expositores catho
lici propter quod intendo illud sequi. Igi
tur secundum hoc psalmus iste diuiditur
in tres partes. quia primo describitur re/
gni condicio. Secundo sennacherib deie/
ctio ibi. confregit. Tercio gratiarum actõ
ibi. Quoniam cogitatio hominis. Circa
primum sciendum q; in regno iudee me/
tropolis erat ierusalem in qua erat tem/
plum. propter quod uigebat ibi diuin⁹ cul
tus ⁊ scientia legis prophetarum ⁊ hoc ẽ
quod dicitur⁊ Notus in iudea deus⁊ non
sic autem in alijs terris ubi non uigebat
uerus cultus nec scientia legis ⁊ prophe/
tarum⁊In israbel magnum nomen eius⁊
hoc est nomen domini tetragramaton q;
est appropriatum altissimo creatori. ĩ quo
nomine sacerdotes in templo benedicebãt
populum⁊ ⁊ factus est in pace⁊ idest tempo
re pacis⁊locus eius⁊idest templum in quo
habitat deus per specialem effectum dan/
do ei responsa super propiciatorium. hoc
enim templum fuit edificatum tempore sa
lomonis qui propter hoc nominatus fuit
solomon idest pacific⁹. quia maxima pax
fuit in regno iudee temporibus eius ut
habetur tercio regum⁊ Et habitatio eius
in syon⁊quia templum fuit edificatum in
illa parte ciuitatis ubi est mons syon⁊ ibi
confregit⁊ Hic consequenter describitur
ipsius sennacherib deiectio eo q; uolebat
destruere ciuitatem iherusalem ⁊ templuz
i ea edificatũ cultui diuino deputatum ⁊
hoc est q; dicitur ibi⁊confregit⁊scilicet de
us⁊potentias⁊ idest bellatores exercitus
sennacheribi⁊arcum suum ⁊c⁊ idest omnia
instrumenta bellica. quia interfectis bel/
latoribus arma bellica ad nihilum uale/
bant ultra ipsi sennacherib propter quod
fuit territus ⁊ confusus ut predictum est.
⁊Illuminas tu mirabiliter a montibus e/
ternis⁊montes eterni hic dicuntur angeli
qui sunt immortales quia ministerio an/
gelico facta est exercit⁹ sennacherib pro
stratio. ⁊ factum est hoc mirabiliter quia
corpora eorum redacta fuerunt in cineres
uestibus eorum ⁊ armis remanentibus ille
sis. ita q; ezechias ⁊ uiri sui sine difficulta
te aliqua poterant colligere arma ⁊ spo/
lia ⁊ hoc illuminati sunt in cognitione di/
uine uirtutis. In hebreo habetur⁊ de mon
tibus rapine⁊ in translatione hieronimi
⁊a montibus captiuitas⁊ ⁊ tunc referendũ
est ad montem syon ⁊ montem moriaz ubi
templum erat fundatum quia sennache/
rib intendebat spoliare ⁊ captiuare habi
tantes in eo. sed sacrificijs ⁊ orationibus
ibi factis ordinatione dei percussit angel⁹
castra assyriorum ut predictus est ⁊ sic ac
cidit contrarium⁊ Turbati sunt omnes in
sipientes corde⁊idest bellatores sennacha/
rib qui erant ydolatre ⁊ sic insipientes d'
deo ueram noticiam non habentes⁊ Dor/
mierunt somnum suum⁊ dormitione mor/
tis. secundum q; dicitur johannis. xj. La/
zarus amicus noster dormit idest mortuus
est. ut ibidem subdit⁊ Et nihil inuenerũt
omnes uiri diuitiarum in manibus suis⁊
quia bellatores sennacherib iustas diuiti/
as per bella acquisierunt quas ibidem di/
miserunt quia morti nihil poterunt ibi ha
bere ⁊ illi pauci uiri qui remanserant ita
repẽte fugerũt cũ sennacherib q; nihil po
tuerũt de illi' secũ portar⁊ab increpatõe tua
de⁹ iacob dormitauerũt⁊ i. morti sẽ non
morte naturali sz tua uirtute secũd' ordinẽ
iusticie tue⁊ Qui ascẽderũt equos⁊ i. equi
tes exercit⁹ sennacherib⁊ tu terribil' es⁊ i
iudicijs tuis⁊ ⁊ q; resistet tibi⁊ q. d. nullus
cum infinita sit tua uirtus⁊ ex tũc ira tua
idest statim cum decreueris punitionem

alicuius procedit in effectum secundū mo/
dum tue iusticie uel sentencie⌊de celo audi
tum feciſti iudicium⌋ quia punitionem sen
nacherib ⁊ exercitus eius deus nunciauit
ysaie ⁊ ysaias ezechie. ut habetur quarto
regum decimonono.⌊terra tremuit⌋ ideſt
habitantes in terra iuda pretimore tremu
erunt ex aduentu sennacherib contra eos
⌊⁊ quieuit⌋ quia audientes percussionem
sui ⌊exercitus ⁊ fugam eius in securitate
quieuerunt. ideo subditur⌊ Cum exurge/
ret in iudicio deus⌋ ideſt ad faciendum ui
dictam de sennacherib ⁊ exercitu eius⌊ ut
saluos faceret omnes mansuetos terre⌋id
est ezechiam ⁊ populum eius⌊ Quoniā co
gitatio hominis⌋Hic ultimo ponitur gra
tiarum actio pro populi liberatione ⁊ sup
borum punitione. cum dicitur quoniam co
gitatio hominis⌋ideſt ezechie rationabili
ter uiuentes ⁊ populi sui⌊ Confitebitur ti
bi⌋confessione laudis pro sua libaratione
mirabili⌊ Et reliquie cogitationis diem fe
stum agent tibi⌋Reliquie cogitationis di
cuntur hic memorie de illo facto, quia eze
chias ⁊ populus suus non solum egerunt
gratias deo semel scilicet quando liberati
fuerunt. sed ⁊ postea quando istud benefi
cium occurrebat memorie eorum. propter
quod in ueteri testamento fuerunt aliqua
festa annuatim ordinata ad beneficia diui
na recolenda sicut festum pasce pro exitu
de egipto. ⁊ festum penthecostes pro datio
ne legis ⁊ sic de aliis. Et similiter i nouo
testamento de natiuitate cristi ⁊ ei⁹ resur
rectione ⁊ ascensione ⁊ consimilibus. trā
slatio hieronimi sic habet⌊ quia meror ho
minis confitebitur tibi reliquiis meroris
attingeris⌋quod sic potest exponi quia⌊
Memor hominis⌋scilicet ezechie ⁊ populi
sui qui fuerunt in meroze positi pro uer/
bis ⁊ litteris blasphematoriis contra deū
ipsius sennacherib ⁊ nunciorum eius. ut
habetur quarto regum decimonono.⌊Cō
fitebitur tibi⌋quia tunc ezechias orauit do
minum confitens q⁹ pro peccatis suis ⁊ po
puli talia contigissent⌊ reliquiis meroris
attingeris⌋ quia postq̄ ezechias ex mero
re sciderat uestimenta sua ⁊ indutus fue/
rat sacco. ut habetur ibidem. ascendit i do
mum domini. ⁊ expandit illas litteras
blasphematorias coram altare domini q̄si
attingens illud. In hebreo autem sic habe
tur⌊quoniam ira hominis confitebit⌋ tibi
⁊ reliquias ire cinges uel retinebis. quod
exponit rabi salomon sic⌊quoniam ira ho
minis⌋ideſt sennacherib qui iratus contra
regnum iude uolebat illud destruere⌊Cō
fitebitur tibi⌋ideſt erit occasio confitendi
tibi confessione laudis quia populus a p
secutione eius liberatus habuit maiorem
occasionem gratias agendi deo. ⁊ se occu/
pando in diuinis laudibus ⁊ reliquias ire
cinges uel retinebis⌋ quod exponit ra. sa
lomon de regibus persequentibus populū
israhel qui quando uidebant liberationez
eius mirabilem retinebantur ab ira. Et
conuertebantur ad dei laudem sicut nabu
chodonosor ex ira fecit proici tres pueros
in caminum ignis. sed quando uidit libe/
rationem eorum mirabilem fuit conuer/
sus in mansuetudinem deum laudans ⁊ di
cens. Benedictus deus eorum sidrach unde
licet misac ⁊ abdenacho sed quia sen/
nacherib ex liberatione ezechie ⁊ populi
israhel mirabili non legitur conuersus ad
dei laudem sed magis ad oppositum quia
fugiens ad terram suam adorauit in tem
plo nesrac deum suum. ut habetur quarto
regum decimonono. Ideo aliter exponitur
ista littera.⌊ Et reliquias ire cinges uel
tenebis⌋quia sennacherib fugiens ⁊ iraz
contra iudeam retinens cogitabat si pos/
set iterum exercitum congregare destru/
ctionem iudee. sed fuit impeditus a deo ex
cuius ordinatione filij sui adoramesech et
sirasar occiderunt eum ut habetur ibidem
Consequenter propheta imitat populum
ad dei laudem dicens⌊ Uouete ⁊ reddite
domino⌋ideſt uota que feciſtis ut libera/
remini a sennacherib⁹ persecutione⌊ reddi
te⌋ ex quo estis liberati quia displicet in
fidelis promissio ecclesiastici quinto.⌊ Om
nes qui i circuitu ei⁹⌋ideſt de tota terra iu
dee que erat in circuitu ierusalē ⁊ templi

⌊Affertis munera tēribili deo⌋ qui terri
bile iudicium fecit de sennacharib ⁊ exer/
citu eius. In hebreo ⁊ in trāslatione hiero
nimi. li terribile est finis h⁹ uersus. ⁊ uer
sus sequēs incipit ibi. Et ei qui aufert spi
ritum principum ubi redditur ratio quare
deus dicit terribilis in fine precedentis uer
sus ⁊ est sensus continuando ad litteram
precedentem. Affertis munera t̄ribili ⁊ ei⌋⁊
p ñ ē ei q aufert spūz pncipū⌋. i. uitā eorū
sicut dictum est de sennacharib ⁊ principi
bus sui exercit⁹⌊terribili apud reges ter
re⌋qa alij reges audientes punitionē sen
nacharib deū israhel timuerūt. Moraliter
potest exponi psalmus iste de q̄libet com/
munitate fideli seu psona singulari q de
afflictione magna corporali temporali uel
spirituali a deo magnifice liberator ⁊ ex
hoc ad dei laudem deuote excitat.

In psalmo. lxxv. Notus in iudea. ubi
dicit in postilla. In hebreo habet de mō
tib⁹ in ramnis.

Additio.

N hoc loco līa hebraica hz uo
cabula diuersimode interptabi/
lia sicut in multis aliis locis.
Sz un⁹ modus intelligendi pro
pinquor līe talis.est⌊ Terribilis es tu mi/
rabiliter q̄z mōtes ferraz⌋. i. rapatiū aiali
um. ⁊ est sensus q⁹ sicut hoies consuerūt
terreri a montib⁹ in q̄b⁹ fere habitāt sic
magis fuit territ⁹ sennacherib ⁊ illi q cū
eo remāserūt a deo inferēte illā plagā ter
ribilē. unde seq̄t⌊ Turbati sunt omnes in
sipientes corde⌋.

Oce mea ad dominū clamaui
nē. Huic psalmo pmittit talis
titulus in hebreo⌊ ad victoriaz
snp ydithum ipsi asaph psal⁹
Et i trāslatione hieron imi⌊ victori super
ydithū psalmus asaph⌋ ⁊ ē eadē sentēcia i
utroq; ut pz ex utroq; in plurib⁹ locis.
Dicunt autē aliqui seqntes in hoc opinio
nē augustini dicētis. quod dauid qui fecit
oēs psalmos, ut dictū fuit i principio h⁹
libri diffusius fecit hūc psalmū p persecutio
oib⁹ q̄s sustinuit a saule ⁊ absolō filio suo
Sz ō istud dictū ē q⁹ i titulo dicit psalm⁹
asaph. ppt quod isti refugiūt ad interpta
tionem nomis dicētes. q⁹ asaph interptat
transiliens Dauid autē in hoc psalmo in
struit calcātes tribulatiōes h⁹ uite p uir/
tutē fortitudinis. ⁊ trāsiliētes ad deum p
confidentiam in ipso. sicut ipse i psecutiōe
saulis ⁊ absolon filii sui ysup ydithum⌋ q a
pmo fuit cantat⁹ psalmus iste p eum. Sz
ista expositio pma facie uidet extorta. p
pter quod ra. sa. dicit q⁹ asaph fecit hunc
psalmū q a habuit spūm ppheticū ut dictū
ē. ⁊ sic pnidit tribulationē in q̄ modo sunt
iudei p romanos factā de q̄ fecit hūc psal
mū ozās p liberatione populi israhel ab
ista captiuitate a qua ipse ⁊ alij iudei expe
ctāt liberari p regē messiā uēturum ⁊ sic
dicit in hoc titulo⌊ psalmus asaph⌋ .i. fa/
ctus ab ipo asaph⌊ sup ydithū⌋ocēs q⁹ idi
tum non est hic nomē ppriū unius cāto
ris. put accipit pmo pali. xv. Sz ē nomen
appellatiuū ⁊ significat leges in plurali
secundū ppetatem caldaici sermonis quo
utunt frequnter prophete ⁊ maxime i hoc
libro psalmoz. ⁊ p leges itelligunt hic di
nine sentēcie q̄bus decreuit populū israel
affligi p romanos secundū ordinē sue iu/
sticie. qa frequēt in sacra scriptura lex ac
cipit p sentēcia q̄ p legē pfert. Exposi/
tio autez ista q̄ntuz ad aliqd est falsa scilz
q⁹ xps sic uentur⁹ ⁊ iudeos p orbē dispar
sos i iherusalem cōgregaturus. ppter q⁹
aliq est exponendus iste titulus scilicet q⁹
asaph in spiritu pūdens captiuitatē babi
lonicā futurā ppter peccata malorum iu/
deoz. ut pz. iiij. reg. in fine ⁊ eā terminan
dā p orationes bonorum scilicet dan. ut pz
dan. ix. ⁊ ezechielis ⁊ aliorum sanctorum
illius temporis ⁊ secundum leges sue sapi
entie ⁊ iusticie que per ydithum signant
Et sic fecit hunc psalmū de futuritione
huius captiuitatis ⁊ eius determinatione
Secundum hoc igitur psalmus iste diuidi
tur i duas ptes quia asaph primo proponit
intentum. secūdo declarat propositum ibi.

In die tribulationis. Circa primun dicit in persona ppria 7 sanctoꝝ q futuri erāt i captitate babilonica. d. ¶Voce mea ad dominū clamaui ¶qa ipe exaudit p liberatōne illius captiuitatis future 7 similiter sancti qui fuerunt tempore captiuitatis. scilicet ieremie ezechielis danielis 7 ceteri pro eodem orauerunt ¶Et intendit mihi ¶ quia a deo exauditi fuerunt. captiuitas enīz illa fuit liberata in fine. lxx. annoꝝ ¶ In die ¶Hic consequenter declarat propositum 7 primo quantum ad predictorum sanctorum orationem. Secundo quantum ad populi liberationē ibi. ¶Memor fui. Prima i duas quia primo ponit oratio sanctoꝝ deuota. Secundo eoꝝ afflictio ex fragilitate humana ibi. Nunquid in eternū. Circa pmū in persona sanctorum pro liberatione captiuitatis deprecantium dicitur ¶In die tribulationis mee ¶idest tempore captiuitatis babilonice ¶Deum exq̄siui ¶idest diligēter q̄siui misericordiam eius per deuotam orationem. ideo subdit ¶ Manibus meis ¶scilz ad deum ¶ extensis nocte ¶idest ¶tribulationis tempore. quod per noctem designat. ¶contra eum ¶scilicet uersus ierusalem ubi dicebatur habitatio dei propter templum quod fuerat ibi. propter quod iudei extra terrā promissionis in captiuitate positi uersa facie contra ierusalem adorabant. ut habet dañ. vj. 7. z. regū octauo. ¶ Et non sum deceptus ¶qa secutus est finaliter oratio effectus scilicet liberatio populi per cirum regem persaꝝ. ut habet primo re/gum esdre 7 secundo pali. ult. In trāslatōe hieronimi habet ¶Manus mea nocte extēditur ¶scilicet in oratione tribulationis tēpore 7 non quiescit. quia sancti orabant pro liberatione populi quasi continue ¶Renuit consolari anima mea ¶scilicet in corporalibus delectationib⁹ a quibus sancti se abstinebant ut dei misericordiam facilius ipetrarent. unde dicitur danielis. x. In diebus illis ego daniel lugebam trium ebdomodaꝝ diebus panem desiderabilem ¹non comedi ¶c. 7 jere. dixit baruth jere. xlv. Ecce quos edificaui ego destruo ¶scilicet populum meum ¶israhel. sequit ibi. Et tu queris tibi gaudia. quasi diceret gaudia non debes qrere captiuitatis populus domini tempore ¶memor fui dei 7 delectatus sum ¶quia in talibus afflictionib⁹ deus respicit sanctos suos uisitans eos ¶spiritualibus consolationibus ¶ 7 exercitatus sum ¶in diuinis laudibus ¶ 7 defecit spiritus me⁹ ¶ quia aliquando homines deuoti rapiunt a sensibus 7 sic deficit spiritus quantum ad usum actualem exteriozum sensuum. littera biere. sic habet ¶Recordans dei conturbabor loquebar 7 deficiebat spiritus muus ¶ eadem sententia est in hebreo q̄ sic potest exponi ¶Recordans dei ¶ idest diuinozum beneficiozum erga populū israel ¶conturbabar ¶ex offensa eius contra deū ex qua meruit captiuari ¶loquebar confrēdo diuinā bonitatē ad ppl'i ingratitudinem 7 econuerso' ¶ Et deficiebat spiritus meus ¶pre nimia admiratione. Et loquitur propheta in persona propria. preuidēs ista 7 in persona iustozum in captiuitate babilonica detentoꝝ ¶ Anticipauerunt uigilias oculi mei ¶scilicet excitat⁹ a somno „aperui oculos meos ante ¶ uigilias. i. anteq̄s esset tempus surgendi ad⁹ matutinum 7 ad dicendum laudes diuinas de nocte secundum modum consuetum. sic enim faciunt boies deuotione feruentes quia surgunt ante alios adorandum ¶turbatus sum ¶ de ira dei excitata per populum ¶ 7 non sum locut⁹ ¶ idest nō habui audaciā aliquid petendi a deo pre confusione. Sic. n. loquebant tres pueri in camino ignis dañ. z. Et nūc non possumus apire os. cōfusio 7 obprobrium facti sum⁹ ¶c ¶ cogitaui dies antiquos ¶. i. creationis mundi q̄n homo ¶factus est ad ymaginem dei dñans oībus creaturis in feriozibus 7 tamen per culpam suam fuit iectus de deliciis paradisi sicut 7 nos de terra nostra ¶Et annos eternos in mente habui ¶ tepetitio est eiusdem sentencie ad maiozem expressionem „. Et dicuntur hic anni eterni anni primi sicut et montes eterni dicuntur in pluribus locis sacre scripture ad designandū longitudinez

durationis ¶ 7 meditatus sum nocte cum corde meo ¶recolens nostrā culpam 7 diuinam iusticiam ¶ 7 excitabar ¶in talib⁹ meditationibus ¶ 7 scopebā spiritū meū ¶ diligenter inuestiganda ne ibi lateret aliq̄ grauis culpa de offensiua ¶nunq̄d ¶Hic consequenter describitur iustoꝝ afflictio ex fragilitate humana. dicit enim puer. xiij. Spes q̄ differt affligit animā. Justi aūt in captiuitate positi ¶perabant inde liberari. quia tñ ista liberatio differebat mens eoꝝ affligebat 7 dicebant ¶ nunq̄d i eternū piciet deus ¶nos ad terra nraz modus é loquēdi hoib⁹ in afflictōe longa positis q̄a tic apphendit ab eis ex humana fragilitate q̄i temp deberet durare ¶ 7 nō apponet ut cō placitioz sit adhuc ¶erga populum suū quē ppter culpam suā de terra sua captiuauit tanq̄s abiectū ¶ Aut in finē ¶ hoc est totaliter miam suā abscidet a nobis ¶a generatione in generationē ¶. i. n generatoib⁹ sibi succedentib⁹ ¶ aut o bluiscet misereri de⁹ ¶no bis cū tñ eius ppetas sit misereri 7 parce re ¶ aut otinebit in ira sua mise. suas ista q̄ nō extendet eas āplius ad nos tales qrelas 7 similes solēt facere boies etiā boni in afflictōe positi ex pte sēsualitatis moti. lz p rōem sentiāt cōtrarium. sicut xps secundū sensualitatē dicebat trāseat a me calix iste 7 secundū rōm dicebat. uerumtamē nō sicut ego uolo sz sicut tu. iō subdit ¶Et dixi nunc cepi ¶c ¶ i hebreo 7 in translatiōe hiero. hēt ¶ 7 dixi ¶ becillitas mea. ¹hec mutatio dextere excelsi ¶ 7 ē sensus ¶ 7 dixi ¶ secundū rōnis iudiciuz ¶ Jm. becillitas mea est hec ¶. i. talis q̄relatio quā p̄misi p̄cedit ex ibecillitate hūana ¶Mutatio dextere excelsi ¶ p dextera itelligit mīa dei 7 p sinistraz eius iusticia ē igit sensus ¶ hec mutatio dextere excelsi ¶. i. mutatio effcūs sue pietatis q̄ nos i terrā israhel introduxit 7 nūc p sinistrā sue iustitie ide eiecit 7 afflixit processit secūdū ordinē sue sapiētie 7 iusticie ad nr̄m correctionē ¶Memor fui ¶ Hic ꝓnē declarat ꝓpositū q̄ tuz ad ppl'i liberatōez q̄ declarat futurā p sit e ut mai⁹. q. a ppl'o sr'l diuti⁹ 7 grauius fuit afflictus i captiuitate egiptiaca q̄ i babilōica 7 tñ ab illa fuit liberat⁹ p oīones 7 merita iustoꝝ ex quo ꝛcludit q. multoforcius liberabit ab ista p oīones eoꝝ. uirtute h⁹ rōis potit diffuse. s. liberationē ppl'i de egipto diuina uirtue. 7 pmo i gener ali. secūdo magis in spāli ibi. uiderūt te. ¶ Circa pm ū dic ¶ Memor fui opuz dñi ¶q̄ fec p liberatōe ppl'i de egipto penties egiptū mīt'tis plagis. ut hēt exo. ¶q. a meoz ero ab icio nē ¶mirabiliū q̄ feciste i pncipio h⁹ liberatiōis. s. apparēdo moysi ¶ rubo i spe ignis rubū n̄ oburētis. exo. z. 7 de uersiōe uirge moysi i colubz 7 uersa i uirgā 7 de mānu ei⁹ apparēte leprosa 7 iterū sana. 7 de uersiōe aq̄ fluuiis in sanguinē ¶q̄ mirabilia fec de⁹ i pncipio liberā oīs de egipto mittēs ad hoc moysē exo. iij. ¶ 7 meditaboz i oib⁹ opib⁹ tuis ¶q̄ fecisti i liberatiōe ppl'i de egipto ¶ 7 i aduersitatibus tuis exerceboz ¶. i. ex pceptis legis q̄ spāliť adiuemisti ut dares ea ppl'o de egipto exeūti ¶De⁹ i sco uia tua ¶. i. i āgelo scz tu q̄ pcedebat castra filioz isr'l i columna ignis 7 nubis ostēdes eis uiā p die 7 nocte exo. xiij. 7. xiiij. Et onr̄ ps ex talib⁹ amirās uertit modū loq̄ndi. d. ¶q̄s de⁹ magⁿ ist de⁹ nr̄ ¶. q. d. null⁹ q̄ nullus alius p̄ facere opa ¹uirtute toti⁹ creature „excedētia iō subdit ¶Tu es de⁹ q̄ facis mirabilia ¶ solū hoib⁹ ¶z ēt āgel'. q̄a miracula diuina ī solū excedūt facultatē hūanā sz ēt āgelicā Nota feciste i ppl'is toti⁹ orbis terre ¶uirtute tuā ¶q̄ mīltiplicit pcussisti egiptum 7 hoc p scripturas legis 7 pphāz q̄ diffuse sē ad os ppl'os diuulgate p pdicatōz apl'oz alioꝝq̄s discipl'oz xpi 7 ēt p iudeos dispsos p orbē terraz ¶ redemisti i brachio tuo .t. i fortitudie tua q̄ p brachiū designat ¶ppl'z tuū filios iacob 7 ioseph ¶dict filios iacob ¶ ꝑtū ad illos q̄ cū iacob descēderūt i egiptu de q⁹ hēt gen. xlvj. 7 ꝑtū ad posteritatem eoꝝ dicit ¶aut filios ioseph ¶ q̄a illi fuerunt nati in egipto. 7 isti 7 illi fecerūt unū ppl'm a deo electū eo q̄ xps de illo ppl'o erat nasciturus. ¶ Uiderūt te aq̄ de⁹ 7 timuerūt ¶Hic describit liberatō populi de egipto magis i spāli p diuisiones

maris rubri ipsam specificando cum dicit. ⁊ Uiderunt te aque deus ⁊ timuerũt ⁊ idest ita diuise fuerũt aque maris rubri ad im periũ tuũ ac si te uiderent ⁊ timerẽt q̃a creatura etiam in sensibilis obedit creato ri. ⁊ Et turbate sunt abyssi .i. inquantum cõ tra naturaꝫ suam solidate sunt ⁊ erant p muris filijs israbel ⁊ a dextris ⁊ sinistris exo. xiij. ⁊ Multitudo sonitus aquaꝝ .i. quia aque maris rubri cũ magno fremitu ⁊ frã gore reuerse sunt super egiptios subuertẽ tes currus ⁊ equites eoꝝ. ut habet ibidẽ uocem dederunt nubes .i. a domiñ e x co lumna ignis ⁊ nubis fecit procedere cõtra egiptios fulgura ⁊ tonitrua. ut dictũ fuit ibidẽ. ⁊ Etenim sagitte tue trãseũt .i. a illa fulgura ꝓcedebãt q̃si q̃dã sagitte a deo ĩ misse .i. uox tonitrui tui in rota .i. idest ad si militudinẽ rotaꝝ. Quando. n. audit sonꝰ rotarum curruũ uidet aliquando q̃ sit to nitruũ. uel aliter .i. In rota .i. a sonitus to nitrui causat in nubibꝰ q̃ uoluunt circa terrã. ⁊ Illuxernut coruscationes tue orbi terre .i. a illa coruscatiões ⁊ tonitrua deue nerũt ad noticiã oĩum habitantiũ in terra ut predictũ est. ideo subdit. ⁊ Cõmota est ⁊ cõtremuit terra .i. a ex tali noticia in oi bus terre ptibus. aliq moti sũt ad diuinaꝫ reuerentiam ⁊ timoreꝫ. ⁊ In mari uia tua ⁊c quia uiam fecit populo suo p mediuꝫ ma ris. ⁊ uestigia tua non cognoscent .i. quia pziusq̃ aq̃ reuerse fuerunt ad locum suuꝫ illa uia ab hominibus non fuit uisa. ⁊ Deduxisti sicut oues populum tuum .i. per deser tũ ad modum ouium .i. in manu moysi ⁊ aa ron .i. a moyses erat duꝫ populi. ⁊ aaron frater eius summus sacerdos offerens bo stias ⁊ sacrificia pro salute popnli israbel unde exo. yj. dicit. Iste est aarõ ⁊ moyses quibus precepit dñs ut educerent filios is rabel de egipto. ⁊ Mozaliter potest exponi psalmus iste de q̃cunq̃ congregatione fi deli seu persona singulari existenti in tri bulatione tẽpozali seu spũali rogante deũ deuote ab ea liberari ⁊ q̃ntumcũq̃ ex in firmitate hũana tedio afficiat. tñ sperat diuniꝰ liberari exemplo precedentiũ san ctoꝝ quos deus liberauit de manibꝰ ty rannoꝝ p gloziam martirij ad eternam beatitudinẽ transferendo ⁊ aliquãdo etiã in presenti uita ad tempꝰ reseruando ad cõfirmationem cristianoꝝ in fide q̃a uidẽ tes aliq̃ndo martires liberati de manibus tyrannoꝝ miraculose p hoc magis confir mabant in fide.

In psalmo. lxxvij. Uoce mea. ubi dicit in postilla. Super yditum.

Additio.

Ditum nec hebraice nec caldaice significat leges in plurali nec in singulari. dat enim significat legem in singulari. si militer potoch significat leges in populi. sed yditũ nihil eoꝝ significat nisi forte p modum ethymologie ualde remote. unde alij expositores hebreoꝝ dicunt yditus ul est ꝓpium nomen illius cantoris de quo .j. pal. xxv. uel est nomen alicuius instru menti seu modolonis quo cantor ille fre quentius utebat.

In eodem psalmo. ubi dicitur in postil la. Secundum hoc igitur psalmus iste di uidit in duas partes.

Additio.

On prophie uidetur applicari materia istius psal. captiuitati babilonica. tum quia in illa captiuitate rarissimi iusti repie bant. ut dictũ est supra in additiõe sup ps .lxxxiij. Ut quid deus. tũ q.a. qd dicit po stillator de sanctis q̃ abstinebãt a delecta tionibꝰ tẽpore hꝰmõi captiuitatis nullus fũdamentũ hz in littera nisi solũ de danie le in illo ieiunio triũ ebdomadaꝫ illud. n. quod allegat de baruth ere. xly. manife ste deuiat a ueritate lr̃a tã hebraica q̃s la tina. non. n. legit ibi ⁊ tu queris tibi gau dia put postillator allegat. sed dicit tu q̃ ris tibi grandia put manifeste ueritas he braica habet. similiter ⁊ in libris nostris correctis habetur. tum quia quod dicitur. nunquid in eternũ proiciet deus ⁊c. usq̃ ibi

Aut continebit in ira sua misericordias suas inclusiue nullum uidetur habere locũ in illa captiuitate cum esset taxata a deo duratio illius captiuitatis. s. lxx. annoꝝ iere. xxix. que quidem taxatio nota erat saltẽ sanctis qui pro liberatiõe populi ora bãt prout patet dañ. ix. capitulo in quoꝝ persona psalmus iste loquit secundus po stillatoꝝ. unde melius uidetur dauid q̃ psalmus iste loquit de afflictione populi cristiani subꝰ tyrannica potestate ratõne ĩ perij in primitiua ecclesia. de qua materia tractat psal. lxxiij. ut quid deus. put in ad ditione ibidem fuit expositum. De fideli bus enim illius tẽporis possunt omnia cõ tenta in hoc psal. exponi. ipsi enim propie re nnuebant consolari in delectationibus mundi ⁊ memores dei p spem ⁊ caritateꝫ delectabant etiam in martirio constituti similiter in diuinis laudibus cottidie exer cebant anticipando uigilias ⁊ huiusmõi. Isti enim poterant dicere admiratiue. ⁊ Nn quidꝰ in eternum ⁊c. quia duratio illius p secutionis non legabat ꝓtaxata in sacris scripturis. unde ex fragilitate humana una cum ignorantia termĩ illius persecu tionis admiratiue conquerebat ac si exti maret q̃ ille psecutiones essent in perpe tuum durature. unde ad consolationeꝫ om nium ꝓdictoꝝ dicit. ⁊ Nunc cepi ⁊c. Scie dum q̃ potentia diuina q̃ manifestata fu it in uete. le. per miracula subuertentia ad uersarios corporaliter ⁊ liberãtia populũ dei ut in egipto. in nouo lege potius fuit ostensa per mirabilem pacientiam sancto rum in acerbissimis cruciatibus assiduis. Et hanc duratiam innuit ap̃. ad hebreos .xj. capitulo ubi dicit. Sancti per fidẽ ui. re. ⁊c. obturauerunt oza leo. ⁊ extinxerũt impetum ignis castra uerterunt ⁊ hꝰmõi que omnia pertinent ad statum antiquoꝝ scilicet ue. testa. ubi omnia ista ⁊ similia le guntur. sed postea subdit. Alij uero sancti sunt non inuenientes redemptionem ⁊c. quod pertinet precipue ad statum sancto rum no. te. quorum q̃plurimi presertim ĩ primitiua ecclesia non inuenerunt redem ptionem scilicet corporalem ut meliorem inuenirent redemptiõem scilicet spiritua lem de quibus ibidem dicit. Lapidati sunt se. s. in oc. gla. mortui sunt ⁊c. qua quidem fuerunt maxime in testimonio fidei ut ibi dem concludit apostolus dicẽs. Et hij om nes testimonio fidei probati sunt. Ex qui bus patet q̃ in statu primitiue ecclesie de qua hic tractatur .i. cepit mutatio ⁊c. scilicet potentia dei que manifestabatur ãtiquis per destructionem aduersariorum corpora lem. nunc scilicet in statu primitiue eccl'ie principalius manifestabatur per mortem ⁊ persecutionem fideliuꝫ illatam ab aduer sari s. ⁊ hoc non in merito quia isti seque bantur uestigia cristi qui moriendo uincit hostem. illi uero nondum tam perfecti se quebantur uestigia moysi ⁊ aliorum patꝝ qui non moriendo sed superando uince bant. unde dicitur. ⁊ Et dixi ⁊c. hoc est in solutione predictarum admirationum et consolatione persecutionum super quibus cogitabam annos eternos ⁊ huiusmodi. ⁊ Dixi nunc cepi .i. idest nunc in primitiua ecclesia incipit ⁊ mutatio dextere excelsi .i. modo supra dicto ⁊ ponitur ibi cepi in p ma persona pro cepit quod est in tercia p sona sicut in pluribus locis habetur. ⁊ sic sancti remanent consolati de persecutioni bus suis inquantum cedebat in gloziã dei p testimonium fidei. Consequenter omẽo rat miracula antiqua patruꝫ dicens. ⁊ De mor fui operum domini ⁊c. exponatur si cut in postilla ⁊c. mutatis mutandis usq̃ ibi. ⁊ Deduxisti sicut oues populum tuum ⁊c. hoc est dicere q̃ omnia miracula illa p tinebant ad illum statum impfectum q̃ p promissiones tempozales deducebatur. ut .j. secunde. q. ix. sicut ⁊ a puris hominibus regebantur scilicet a moyse ⁊ aaron. Secꝰ autem oportuit fieri in quibus cristi quoꝝ ipse est pastor ⁊ exemplar quem sequen tes non debent admirari de mundi perse cutionibus. iuxta illud. Qui uult uenire post me abneget semetipm.

Replica.

N psalmo. Voce mea ⁊c. Similis ē altricatio postil. bene applicando exponit illū psalmuz de captiuitate babi. terminādo p orationes sanctoz illius temporis i quo rū psona psalmus iste loqtur. Burgeñ aūt exponit de psecutiōe ecclesie ꝓmitiue sub tyrannide romani ꝑij asserēs q. expositio postil. sit irrōnalis ꝓmo ex eo qa i illa captiuitate rarissime iuen iebant sancti et iusti. ubi dico qđ sufficiunt daniel tres pueri ezechiel. abacuch. aggeꝰ. zacharias. ne emias. zorobabel. de q bus cōstat ex canone sacre scripturē ꝑter plures alios i quo rū psona ꝓpheta hic orationē texuit. q. ſāt hij delectatiões corporales abierūt. de daniele ⁊ tribus pueris cōstat dañ. ꝓmo dcm De aliozum abstinentia nō oporteat dubitare. Nec urget q. tēpꝰ captiuitatis illiꝰ erat taxatū q̄si tō nō habeat locū q. hic dr Nunqd in eternū ꝓciet deus aut cōtinebit in ira sua ⁊c. qa ꝓphetie nō sūt semp diffinitiue. ⁊ si diffinita foret taxatio. Ad huc deꝰ ault rogari. uñ ⁊ angelus zacharie ꝓmo ne obstāte illa taxatione sibi nota. Dixit domine deus exercituū ꝓut in p cedenti correctiōe allegatum ē. Burgeñ. āt expositio q̄ putat aliqd magni reperisse maiozes sustinet difficultates ꝓmū oium cū exponit illum passū nunqd i eternum ꝓciet deus de q̄relis sanctoz no. testa. ex nec uidet sonare cū in sacro canone non legimꝰ q̄relas primitiue ecclesie qñ apli gaudebāt a cōspectu cōsilij similiter ⁊ alij quoniā digni habiti sunt p noie ihesu cō tumeliā pati act. iij. ⁊ ipse Burgeñ. dicit eosdē sanctos renuisse cōsolatiões mūdi. ſz memozes dñi p spem ⁊ caritatē delectabant etiā in mīimonio cōstituti. Nec uallet prima ratio q̄rele sanctoz p burbic ⁊ iuncte quasi nō q̄rulabant qa terminū persecutionis eccl'ie ignozabāt. Nā pax ecclesie ꝓtaxata in apoc. legit ubi clare omnis status ecclesie p tunc ⁊ nunc futurus distinguit. Nec secunda ratio sua multū decorat statum ecclesie primitiue. quia dicit eā q̄rulasse ꝑter ignozantiā termī ⁊ humanam fragilitatem. ille enim ecclesia nō catholice dr fragilis fuisse q̄ tantas uictoz as exercuit ut etiam regna ⁊ iperiū subiugaret. Nec etiā ignozantia in ea locuz habuit. qa in ea fuerunt ꝓphete ⁊ doctores p spiritū. s. edocti de omni ueritate ad statum illū ptinente iuxta xpi ꝓmissum. nec minoz difficultas ozit ex alio dicto burg. quo ad mutationem dextre excelsi nitit distinguere ecclesiā primitiuā a synagoga p agere ⁊ pati quasi synagoga in suis uctoziꝫ fuerit in spera actiuoz ecclesia aūt primitiua fuerit i spera passiuoz. Allegat ad hoc apostolum ad hebre. xj. ubi secūdū expositionem suam de synagoga dr sancti p fidem uincerunt ⁊ ea que secunt usq; ibi. Alij uero distenti sunt nō inuenientes redemptionem lapidati sunt secti sunt ⁊c. que dicit ptinēre ad ecclesiam primitiuam ſz uicta ē hec glosa burgeñ. Similiter ⁊ distinctio in illa a glosa fundata. Nā apli tam actiones q̄s passiões allegatas de sanctis ueteris legis dixit. put omnes exponūt. Et apls ostendit ibidē in ꝓncipio capituli. xij. ubi post inducta exēpla pacientie ⁊ uirtutū sanctoz ue. testa. inducit exēpla uirtutū xpi enidētius ⁊ sanctoz no. testa. Et qa expositio burgeñ. ē cōtra rotundā litterā. male applicat dictum apli sic male expositū. ad exponēdū illud illius psal. hec mutatio dextre excelsi i no. testa. nec ualere uidet fūdamētū qđ assumit ex dictis. s. tho. i. secunde. q. ix. q. uicz mirabilia p apm in illo loco allegata ptinebāt ad illū statum ipfectum deductū p ꝓmissiones tēpozales ⁊ direciū p puros homines scilicet moysen ⁊ aaron. qa de illo statu dr cōsequenter nō suscipiētes redēptionē. s. tēpozalē ut meliozem iuenirēt resurrectionem ⁊ sequit de eodē statu qb. dignus nō erat mundus. unde patet q. miracula nō ptinēt ad ꝓmissiões tēpozales ſz spūales ⁊ eternas. put uult glosa magistralis ⁊ cōmuniter sic omnes exponūt apm.

Ttendite populę meꝰ ⁊c. Huic psalmo ꝓmittitur talis titulus i hebreo. et in trāslatione Jeronimi. Eruditio asaph. et accipitur dupliciter scilicet actiue et passiue. quia de hiſs que i hoc psalmo cōtinētur asaph fuit edoctus a parētibus ut patet i textu ⁊ p spiritū sanctū plenius. scripsit etiam psalmū istū ad eruditionē populi. De materia uero huius psalmi saluo iudicio meliori mihi uidet q. asaph fecit hūc psalmū uolens ostēdere ex scripturis et historiis antiquis q. regnū israhel ptinebat ad dauid et posteritatē eius ex diuina electiōe. Inter alios autē tribus. tribus effraim uidebat magis aspirare ad regnū. tū quia effraim fuit filiꝰ Joseph q. habuit dominiū sup alios fratres suos i egipto. tū qa Jacob patriarcha adoptauit effraim et manassen i. filios ut habet gen. xlviij. tū quia benedicēs eis ꝓfuit effraim qui erat iunior ipsi manasse ut ibidē habet. unde et ieroboam q. inuasit regnuz quantū ad decē tribus fuit de tribu effraiz ꝓpter quod asaph licet toti populo israhel i hoc psalmo loquat. tamē specialiter cōtra tribum effraim inuehit. Igit secundū hūc sensum psalmus iste i tres ptes diuidit. qa primo asaph ꝓmittit quandā prefationē. et secūdo subiungit suā narrationē. ibi. Quāta audiuimus. tercio cōcludit intentā cōclusionem. ibi. et repulit. Circa primum asaph reddit auditores beniuolos dociles et attentos sicut solet i ꝓfationibus fieri. reddit autem auditores eos beniuolos dicēs. Attendite populę meus legē meā quasi diceret uos q. estis mihi populus pecularis et electus debetis esse beniuoli ad audiendā legez quā ꝑteris populis dedi uobis in monte sinai. secūdo reddit eos dociles di. Inclina te aurē uestrā in uerba oris mei modꝰ. n. est docilis discipuli aurē suā humiliter inclinare ad ẏba magistri sui. tercio reddit eos attētos ex difficultate dicendorū. ad q̄ debēt homines attēdere dicēs. Aperiā i parabolis os meū uocantur hic pabole facte et dicta ueteris testamēti. quia fuerūt figure noui ꝓma cbo. x. omnia i figura cōtingebāt illis. Loquar ꝓpositiones ab initio id est que solēt tractari iter sapiētes ab anti quo unde in hebreo et in trāslatione ſero. habet. Loquar enigmata antiq̄ Quanta Hic cōsequenter subdit narratio i qua primo describit bonitas dei et ingratitudo populi in quoddam generali. secūdo magis in speciali. ibi. Filij effraim. Circa primū ostendit beneficia dei collata populo iudaico fuisse sufficiēter eni manifestata. ut de ingratitudine nō possit ꝓ ignorantiā excusari dicēs. Quāta audiuimus scilicz dei beneficia collata ppło iudaico i egressu d egipto et in ꝓgressu p desertū. et in ingressu terre ꝓmissionis que diffuse scripta sunt in libris moysi et iosue eius ministri. Et cognouimus ea et modus cognoscēdi subdit cuz dicit Et patres nostri ⁊c. quibus debemus credere tanq̄z solicitis de nostra salute. Nō sunt occultata a filiſs eoꝝ in generatione altera quia patres narrauerut filiſs in succedētibus sibi generationibus. Narrātes laudes domini hoc refert ad illud quod ꝓmittit. patres nostri narrauerūt nobis laudes domini quibus moyses et alij iusti laudauerūt deu in exitu maris rubri dicētes. Cantemus domino gloriose ⁊c. exod. xv. Et uirtutes eius. quibꝰ p cussit egiptū decem plagis. Et mirabilia eius que fecit ducēdo patres nostros p mare rubrū et p desertū. Et suscitauit testimoniū in iacob quia post eductionē populi de egipto dedit eis legē in mōte sinai exo. de. xx. que uocat testimoniū. eo q. decem ꝑcepta de calogi fuerūt scripta in tabulis lapidis ut in posterū esset in test. monū diuine loquutionis cū populo moyses similit scripsit deutronomiū et ꝑcepit poni in latere arche ut esset ibi ĩtestimoniū cōtra populum. ut habet deutronomio. xxxj. Dicit etiam lex a ligādo. quia filij israhel eā susceperūt ꝓ se et pro posteris suis. et sic ligabat omnes ꝑsentes et absentes futuros secundum quod dicit. deutronomio. xxix. Nec uobis solis hoc fedus ferio et hec iuramēta confirmo sed cūctis ꝑsentibus et absentibus ꝑpter quod dicit. Quāta mādauit patribus nostris nota facere et filiſs suis. Ex quo enī patres legē receperāt ꝓ se et pro sua posteritate tenebant eis notificare. ꝑpter quod dicit deutronomio. vj. Narrabis ea filiſe ac nepotibus tuis ut cognoscat generatio altera qa patres tenebant notificare filiſs de generatione in generationem ideo subdit Filij qui nascent et patet littera ex dictis. et huius notificationis subditur causa finalis duplex. una ē adeptio boni

52

que notaf cū dicitnr. ut ponāt in deo ſpē ſuā. de futura retributione: et nō obliuiſcā tur operū dei. Minus dicit et plus ſignifi cat id eſt i ſua memoria teneāt firmit opa dei. Et mādata eius exquirāt. ſanū intelligētū a ſapiētibus inquirēdo ut ſic impleāt opere nō ſolū ſecundū uerba legis ſed etiā ſecundū mādatis intentionē. Secūda cauſa p̄dicte notificatiōis. ē euitatio mali. que notaf cū dicit. Ne fiāt ſicut p̄es eorū gene ratio praua et exaſperās. id eſt irā dei p uocās. q. eni patres de egipto exeūtes pro magna parte fuerūt praui et deū exaſperā tes. patet i fabricatione uituli aurei et i mlt̄is alijs que tanguntf in exodo et in libro numerorū. ꝓpter quod dixit moyſes ꝓpin quus morti ſue deutronomio. xxxj. a die q̄ egreſſus es de egipto ſemp aduerſus do minū cōtendiſti. ideo ſubditf. Generatio que nō direxit cor ſuū. ad deū diligendum et i p̄ceptis eius ambulādū. Et nō ē credi tus cū deo ſpiritꝰ eius. quia īcreduli fuerūt eius ꝓmiſſionibus ut patz numeri. xxxiiij. et loquit hic aſaph ꝓ malis hominibꝰ il lius populi. ratione quorū ſimul etiā uitupe rant boni ſecundū illā regulā quā ego po ſui in pricipio Beñ. de corpe domini per mixto ex bonis et malis. Filij effrē. Hic cōſequenter oſtēdit dei bonitatē et populi ingratitudinē magis i ſpeciali. et ꝓmo quā tum ad ipſius effraim tribū. Secūdo quan tū ad totū populū ibi. Et obliti ſunt. Circa primū ſciēdū. q. aliqui hebrei exponūt hāc litterā de filijs effraiz qui uiuēte adhoc pa tre multiplicati ſūt et fortificati et p̄ſumptuoſi effecti rationibus ſupradictis exierūt de egipto ut iſti dicūt et ꝓ uiā breuioꝛ in gredi uoluerūt terrā ꝓmiſſionis. ſ. ꝓ terrā philiſtim q̄ uicina ē ut habet exod. xiij. Sed iterfecti ſūt a philiſteis q. habitāt in geth et terris circumuicinis cētibus eo q. occupabāt tēpus a deo conſtitutum qui dixit abrahe Beñ. xv. ſemē eius futurū peregri nū i terra aliena quadringētis ānis qui nō dū erāt cōpleti. ſed hoc nō videf uerū. quia infra aſſignatf ꝓ cauſa huius ingratitudis Core patribus eorū fecit mirabilia in terra egipti. nulla autē mirabilia leguntf facta ꝓ populo iſrahel i terra egipti ante tēpus moyſi. qui lōgo tēpore natus eſt poſt mortē effraim patriarche. Itē ante tempꝰ moyſi filij iſrahel erāt in egipto in magna ſeruitute et ſic nō ē uerisimile q. poſſēt ingredi ꝓ ſua uolūtate et maxime cū exercitu. ꝓpter quod iſtud melius exponit de filijs. iſrahel q̄ cōtra uolūtatē moyſi ꝓceſſerūt ad prelū cōtra āmorreos et amaleebitas ut habet numeri. xiiij. Et in illis filij effraim fuerūt principales et alios mouentes eo q. ꝓ ceteris aſpirabāt ad dominū rationibus ſupradictis et hoc ē quod dicitur Filij effrem. Ji hebreo et i trāſlatione Jero. habet. Filij effrai. Jeſt eni idē nomē eſt ſrē et effrai. Sicut eni nomina latina ꝓpa frequēter uariātur a ꝓte finis ut guilleri nus et guillerotus ita etiā i hebreo tñ eandē perſonā ſignificāt. Intēdentes et mittētes arcū. id eſt tendētes arcū et mittentes ſagittas ex eo. cōuerſi ſunt i die belli. qa ſtati fuerūt debellati. et fugerūt confuſi ut habet numeri. xiiij. Nō cuſtodierūt teſtamentū dei ꝛc. quia ad mandatū dei ꝓ moyſen noluerūt ꝓcedere ad bellū cōtra aduerſarios. ſed uolebāt in egiptū diuerti uel reuerti et poſtea ꝓpria capitoſitate moti ꝓrexerūt cōtra inhibitionē moyſi factaz ex pte dei. et tamen in ſuſceptione legis cum alijs petiuerāt q. mādata dei fierēt eis per moyſen. promittētes q. humiliter obedirēt ſecundū q. habet exod. xx. dicētes moyſi loquere tu nobis et audiemus. nō loquatur nobis dñs ne forte moriamur. et ꝓpt̄ hoc dicit hic. Nō cuſtodierūt teſtamētū ꝛc. Et obliti ſūt. Hic cōſequēter deſcribit boni tas dei et ingratitudo populi generaliter. et ꝓmo in cōpetatione populi ad bñficia dei i greſſum terre ꝓmiſſionis precedētia. Secūdo quātū ad ſequētia ibi. Et iduxit eos in montē excelſum. ꝓma i duas. qa primo deſcribunt bñficia dei. ſecūdo ingratitudo populi ibi. Et appoſuerūt. Prima i tres. quia ꝓmo deſcribunt bñficia preſtita populo in egipto. Secūdo i mari rubro ibi. Interrupit mare. tercio i deſerto ibi. Interrupit petrā ꝛc. Circa primū dicit ſic. Et obliti ſūt. ſ. filij iſrahel generalit. beneficiorū eius. qa flagellādo egiptios et pecora eorū. ſaluauit hebreos et ſubſtantiā eorū. Et mirabiliū eius que oſtēdit eis. qa egiptijs exiſtētibus i tenebris tribus diebus. lux magna erat ubicūq; habitabant filij iſrahel ut habet exod. x. q. fuit ualde mirabile ꝛ ſi militer i alijs plagis egipti a quibus filij iſrahel fuerūt imunes et ſaluati. Coza pfibꝰ eorū fecit mirabilia i terra egipti. videf q. deberet dicere. corā eis. qa loquit de eis q exierūt de egipto ut patet ꝓ litterā precedentē et ſubſequente. Ad quod dicēdum q. cōmuniter filij etiā ip̄uecti exierūt cū patribus ſuis. ſicut naaſon cū āminadab patre ſuo et ſic de alijs. Et licet patres et filij illa mirabilia uidiſſent. tamē ſcriptura facit memoriā de patribus magiſq; de filijs. qa honorabiliores et pricipaliores. Poteſt etiā aliter dici de mirabilibꝰ factis i ꝑſona moſi de quo dicūt hebrei. et ſatis ꝓbabiliter ſicut ego poſui ſup illud exo. iiij. q. fecit ſurdū et mutū uidentē ꝛ cecū. Quod cū adductus fuiſſet corā pharaone. ut occideret ꝓpter interfectionē egiptij exo. ij. Spiculator q. debebat eū occidere fuit tūc ꝑcuſſus cecitate et ſic moyſes euaſit. Pharao etiā uidēs eū recedentē. factus ē mutus ad horaz ita q. nō potuit ſeruis ſuis p̄cipere ut caperetur. et ſerui ſui ita attoniti ac ſi eſſēt ſurdi et ceci et ſic ex talibus miraculis moyſes fugit libere. Iſta autē mirabilia fuerūt facta in iuuētute moyſi q. in egreſſu d egipto fuit. lxxx. annorū exo. vij. Et ſic iſta mirabilia nō fuerūt uiſa a iuuenibus d egipto exeūtibus ſed ſolū a patribus eorū. In cāpo thaneos. Ithānis ciuitas ē egipti regia ꝓpter quod tenebant ibi regia cōſilia. ſecūdū q. dicit yſa. xix. Stulti pricipes thaneos ſapiētes cōſiliarij pharaonis. dederūt cō ſiliū inſipiēs. Et quia ꝓpter obſtinationez regis tota egiptꝰ flagellabat diuerſis plagis. ciuitas regia et terra ꝓpinqua grauꝰ ꝑcutiebatur. ꝓpter quod de illa fit hic ſpecialis mētio. Similiter ſi referat hec litterra ad mirabilia circa moyſen facta ut p̄dictū eſt. uerisimile ē q. hoc fuerit i thānis in qua rex frequētius habitabat. Interrupit. Hic cōſequenter deſcribunt dei beneficia in mari rubro exhibita cū dicit. Interrupit mare et pduxit eos. quia ſicco pede ſeciit eos trāſire. ut habet exo. xiiij. Et ſtatuit aquas q̄ſi i utre. aque enī detinent in utre ne effluāt et eodē mō aque maris diuiſe exutraq; ꝑte detinebant diuina uirtute. ne effluerēt ſup filios iſrahel q. a ut ibidē dicit. erāt eis quaſi ꝓ muro a dextris et a ſiniſtris. Et eduxit eos i nube diei ꝛc. Jid eſt colūna nubis et ignis ut ibidem habet. Et colūna nubis ꝓtegebat eos ab ardore ſolis et colūna ignis oſtēdebat eis uiā i tenebris noctis i qua trāſierunt mare rubrū et alijs etiā tēporibus qñ de nocte icedebat exercitus. Utrū eſſet una colūna ignis et nubis uel due dictū fuit. exod. xiiij. Interrupit. Hic ponunt bñficia exhibita i deſerto. nō oia ſed aliq̄. et ſpecialit fit hic mēcio de bñficio aque de quo habetur exo. xvij. qñ educte fuerūt aq̄ de petra oreb et hoc ē q. dicit. Interrupit petrā in heremo. id ē loco ſicco et deſerto. et adaq̄ ut eos. id ē habundāter potauit. uelud in abiſſo multa. quia egreſſe fuerūt aq̄ i magna habūdantia. qa in exercitu hebreorum erāt ſexcēta milia abſq; mulieribꝰ et puuis et pecoribꝰ. Et ideo oportuit q. eſſet a qua multa ūde tāta multitudo populi poſſz adaquari. Simile etiā factū legit numeri. xxj. ubi dicit q. moyſes pcuſſit uirga bis ſilicē. Et egreſſe ſunt aq̄ largiſſime ita ut populus biberet et iumēta. et propter hoc ſubdit. Et eduxit aquā de petra et deduxit tanq; flumia aquas. Quod enim iſta eductio aque de petra fuerit alia a p̄cedēte pz quia illa fuit ante dationē legis iſta uero poſt ut patet intuēti librū exodi et numerorū. Sciendū tñ q. illa que narrant in hoc pſalmo et alijs nō ſemp narrantur eo ordine quo fuerūt facta ſed aliq̄ ꝓius facta poſtea ſcribunt et ecōuerſo. ſicut pz i alijs libris ſacre ſcripture. et maxie i illis q me trice ſcripte ſūt. qlis ē liber pſalmorū. Et appoſuerūt. Hic cōſequenter oſtēdit ingratitudo populi. et ꝓmo quātū ad ingratitudis magnitudinē. ſecūdo quātū ad eius multitudinē ibi. Quocies exacerbauerūt. ꝓma i duas. qa ꝓmo oſtēditur ꝓpoſitū. ſin hiſs q̄ cōtigerunt ante miſſionē exploratorū. ſecūdo poſt miſſionē eorū ibi. In oibus his. ꝓma adhuc i duas qa ꝓmo deſcribit populi ingratitudo. ſecūdo dei māſuetudo ibi. ideo audiuit. Circa primū dicit. Et appoſuerūt adhoc peccare ei. et ꝓ hoc quod dicit ꝛ apoſuerūt apparet recidiuū eorū i peccatum ex quo aggrauat negociū. anteq; enī trāſiſſent mare rubrū peccauerūt cōtra moyſen et deū dicētes. Quid hoc facere uoluiſti. ut educeres nos de egipto et. ſubditur. Multo enī melius ē ſeruire egiptijs quam mori i ſolitudie. exo. xiiij. In ira excitauerūt exceſſum in aquoſo. id eſt i deſerto in quo erat defectus aque qa poſt tranſitum maris rubri frequēter murmurauerūt ꝓta

deū et moysen in deserto ut patet in libro exodi et numerorū. ¶Et temptauerūt deuz i cordibus suis ¶id est ex p̄meditatione et certa malicia. Temptare autē ē accipe experimentū de aliquo. ista. autē uoluerūt experiri i sensibili an deus haberet curā de eis p̄uidēdo eis de victualibus ideo subdit. Ut peterēt escas aīabus suis ¶.i. ad sustētamentum uite ipsorū cū debuerēt hoc tenere firmiter ex. precedētibus signis. Leguntur autē hoc b s petuisse semel ante dationē legis ut habet exo. xvj. ubi dixerūt moysi. cur iduxisti nos i desertū istud ut occideres omnē multitudinē istā fame. et alias post legē datā ut habet numeri. xj. dicētes. qs dabit nobis ad uescendū carnes ?c Et quātū ad istud secundū subdit ¶Et male loquti sunt de deo ¶et modus loquēdi subditur cū dicit ¶Dixerūt. nūquid deus poterit parare mēsam i deserto ¶id ē refectionē splēdidā carnū qui erāt attediati māne dicētes numeri. xj. Am a nostra anima ē nihil respiciūt oculi nostri nisi māna. et q. de⁹ deberet hoc facere arguebāt p signū dationis aque de petra dicētes ¶Quoniā p̄cussit petrā ¶id ē p̄cuti fecit p moysen ¶et fluxerūt aque ¶. hoc dicit de p̄ma eductione aque ante dationē legis que tangit exo. xvj. ¶Et torrētes īundauerūt ¶q̄a aq̄ in magna habundātia exiuerūt ut supra dictū ē ¶Nūquid et panē poterit dare ¶ex modo loquēdi apparet q. nō loquebant assertiue ut fideles. sed magis dubitatiue. et deū temptātes. Sciendū etiā q. loquitio hec intelligitur de datione māne que p̄cessit eductionē aq̄ de petra imediate p̄dicta quia māna fuit p⁹ us data ut habet exo. xvj. Et p̄ma eductio aq̄ de petra postea subditur exo. xvij. Sed p petitionē panis hic intelligit petitio cibi delicati carniū que ponit numeri. xj. ideo subdit ¶Aut parare mēsam populo suo ¶id ē refectionē splendidā et delicatā i hebreo et in trāslat one ieronimi habet ¶aut parare carnē populo suo ideo audiuit ¶. Hic describit domini mansuetudo q̄a nō statī puniuit eorū ingratitudinē sz p̄mo ipleuit eorū petitionē et distulit pnā tēpore debito inferendā. et circa hoc p̄mo ponit dei ordinatio. secūdo ordinationis executio ibi. Et mādauit. Circa primū dicit ¶Ideo audiuit dñs ¶eorū petitionem nō ppter meritū sed ad sue potētie declarationē ¶Et distulit ¶iferre eis penā debitā ¶Et ignis accēsus ē i iacob ¶id est furor domini q. frequēter i scriptura per ignē designat. accēsus ē cōtra populū descendentē de iacob. ideo subdit ¶Et ira dei ¶et ē expositio p̄cedētis uerbi. et p id ē ¶ira dei ascēdit i israhel ¶ad puniendū ipsuz ut uidebit infra. et causa huius ire subdit cuz dicit ¶Quia nō crediderūt i deo nec sperauerūt etc ¶ex miraculis eni p̄cedētib⁹ debebāt credere firmiter et sperare q. deus nō deficeret eis i necessarijs. Alitez etiā expōnit ab aliq̄bus ¶Et ignis accēsus ē. in iacob ¶de igne q. deuorauit extremā ptem castrorū numeri. xj. ¶Et mādauit nubibus desup ¶q̄a māna data eis. p pane exo. xvj. Generabat sursum i aere ubi ē locus nubiū ¶Et ianuas celi ¶scilicet aeris ¶aperuit ¶i quantū māna ide descēdere fecit ideo subditur ¶et pluit ullis māna ¶. descēdebat enim cū rore ut habet numeri. xj. Ros autē et pluuia differūt solū secundū multitudinem et paucitatē materie. ideo dicit hic māna descēdere p modū pluuie ¶Et panē celi dicit eis ¶id ē formatū i celo aerio ¶. Panem angelorū māducauit homo q̄a māna formabat et descēdebat ministerio angelico ¶. Libaria misit eis i habūdantia ¶q̄a quilibet colligebat quantū edere poterat exod. xvj. Cōsequēter ponit petitionis carnium exauditio cū dicit. ¶Trāstulit austrū de celo ?c ¶Auster ē uētus meridionalis. quem tūc de⁹ fecit cessare a flatu suo ¶et fecit flare affricū ¶q̄ ē uētus occidētalis lateralis tamē uersus meridiē quia i regione oppositā castris que erāt uersus uentū illū erat magna multitudo coturnicū q̄s uētus ille trāsportauit ultra mare rubrū ad locum ubi erāt castra hebreorū ut habet numeri xvj. ubi dicit. Uētus autē egrediēs a dño arreptas trāsmare coturnices detulit ? dimisit i castra ideo subdit ¶Et pluit super eos sicut puluerē ¶id est ualde habundāter ¶carnes ¶nō mortuas sed uiuas. ideo subditur ¶et ¶p id ē ¶sicut harenā maris uolatilia pēnata ¶et dicit sicut harenam maris. ppter habundantiā q̄a ide habuerūt satis ad cōmedendū usq̄ ad mēsem numeri. xj. Et ceciderūt i medio castroū eorū ?c ¶ita q. poterāt eas capere sine aliq̄ difficultate ¶Et māducauerunt et satuzati sūt nimis ¶q̄a multi tantū cōmoderūt. q. uertebāt in uauseam. secundū quod dicit numeri. xj. donec exeat p nares uestras et uertat in nauseā. ¶Et desideriū eorū attulit eis ¶id est habundantiā carniū sicut desiderauerāt ¶. Nō sūt fraudati a desiderio suo ¶q̄a cōsecuti sūt effectū tamē ad malū ipsorum ut stati subdit ¶adhuc esce ¶Hic cōsequēter describit executio diuine ordinationis quantū ad eorū punitionē cū dicit ¶Adhuc esce eorū erāt i ore ipsorū ¶q̄a nō totum ad huc cōmedebant et ?phabile ē q. ipsi uł plures eorū actu cōmedebant quādo dei puniti uenit sup eos ideo subdit ¶Et ira dei ascēdit sup eos ¶id ē ad puniendū eos potestatiue ideo subdit ¶Et occidit pīgues eorū ¶id est diuites repletos diuitijs ¶et electos israhel ¶id est fortes et nobiles⁹ q̄si dicerēt sine acceptione personarū puniuit magnos et puos morte repētina ?pter qđ locus ille uocatus fuit sepultura cōcupiscētie q̄a ibi sepelierūt populū qui desiderauerat carnes. numeri. xj. in fine ¶In oībus ¶. Hic cōsequenter ostendit bonitas dei et ingratitudo populi i his que accidērūt post missionē exploratorū de q̄ habet numeri. xiij. q̄a exploratores de sua. legatione reuertētes terruerūt populū ita q. uolebāt reuerti i egiptū ut habet nō. xiij Caleph autē filius iephone. et iosue filius nun econtrario cōfortabant populū⁹ dicētes q. poterāt hostes debellare ita faciliter sicut poterāt cōmedere panē. sed populus eis nolebat credere sed magis uoluit eos cū moyse et aaron lapidare. et hoc ē quod dicit ¶In omnibus his ¶id est nō obstātib⁹ p̄dictis dei beneficijs et punitionibus ¶peccauerūt adhuc ¶ex nimia ingratitudine ¶Et nō crediderunt in mirabilibus eius ¶q̄a ppter mirabilia q̄ fecerat educēdo eos de egipto debebāt credere firmiter q. ?introduceret eos i terrā p missionis ualde faciliter q. fuisset nisi eorū malicia ipediuisset ideo subdit ¶Et defecerūt i uanitate dies eorū ¶quia pp illud peccatū omnes q. exierūt de egipto a uiginti ānis et supra. ex diuina sētētia mortui sūt i deserto ut habetur numeri. xiiij. ?ter caleph filiū iephone et iosue filiū nun et leuitas qui nō fuerāt numerati a uigīti ānis et supra sed ab uno mēse et supra ut ibidem fuit expositū ¶et anni eorū cū festinatione ¶q̄a mors multorū accellerata fuit in rebellione chore numeri. xvj. et i peccato segor. ? quo occisi sūt. xxiiij. milia hominū numeri xxv. ¶Cū occideret eos querebāt eū ¶nō ē intelligendū de eisdē hominibus i numero sed de diuersis eiusdē tamē populi. cū deus interficeret aliquos subito. alij timebāt et misericordiā a deo petebāt ¶Et rememorati sunt q̄a deus adiutor ē eorū ¶ pugnās pro eis. cōtra exercitū pharaonis. unde dixerūt fugiamus israhelē. dominus pugnat q. eis cōtra nos exodi. xiiij. et similiter cōtra amaleth secundū quod dicit exo. xvij . Cunqz leuaret moyses manus uicebat israhel ¶Et deus excelsus redemptor eorū ē ¶de captiuitate egipti. Sed ista reuersio ad deū salutē quantū ad multos nō erat ex amore iustitie sed timore pene ideo subdit ¶Et dilexerūt eū i ore suo ¶quia i exterioribus uerbis pretēderūt signa diuine dilectionis ¶. et ligua sua mētiti sunt ei ¶q̄a nō sic habebāt in mēte ?put pretendebāt ore ideo sequitur ¶Cor autē eorū nō erat rectū cū eo ¶ ?p uerā. dilectionē ¶Nec fideles habiti sūt ītes tamēto eius ¶id est i preceptis legis que dicitur testamentū per debitā impletionē in operatione ¶Ipse autē ē misericors ¶quia eius propriū ē misereri et ?pcere ¶Et propitius fiet peccatis eorū ¶puniēs eos circa cōdignū ¶Et nō disperdidit eos ¶totaliter deledo sicut meruerāt ¶et habundauit ut auertit irā suā ¶id ē affectū uidicte sue quem auertit ?p parte ideo sequit ¶Et nō accendēt omnē irā suā ¶id ē uindictā. sed solum ?ptem eius cuius causa subdit ex ?pte fragilitatis humane cū dicit. ¶Et recordatus ē ¶id est ad modū recordātis se habuit quia obliuio i deo nō cadit ¶quia caro sūt ¶id est fragiles et ?pni ad casum ?pter fomitē ex carne procedentē. ?ppter quod etiā peccatū hominis remediabile ē nō autē angeli qui carnē et ossa nō habent ¶Spiritus uadēs et nō rediēs ¶id ē tendēs ad mortē p sēparationē a corpe nō quia spiritus homis moriatur q. est icorruptibilis. sed q̄a homo cōpositus ex corpe et spiritu moritur ¶Et nō rediens ¶q̄a spiritus sēpatus a corpe ad ip sum nō redit uirtute nature ¶Quotiens ¶Postq̄s descripsit ingratitudinem populi ?n tum ad eius magnitudinē. Hic cōsequēter describit eam quantum ad multitudinem ? primo cōmittendo. secundo omittendo ibi. Non sunt recordati Circa primum dicit ¶Quotiens exacerbauerunt eum in deserto

nē ſua peccata multipliciter reiterātes quaſi diceret multocies. unde dixit dominꝰ numeri. xiij. Temptauerūt me iā ꝓ decem uices. Et tamē dixit illud āno ſecūdo egreſſionis de egipto a cuius egreſſu uſq; ad ingreſſum terre ꝓmiſſionis fluxerūt. xl. anni ex quo patet q; in reſiduo tēpore. xxx. annorū multis uicibus offenderūt eū. nec omnes ſunt ſcripte. ideo ſubdit Et conuerſi ſunt ad mala ꝑterita et temptauerūt deū et ſanctū iſrabel et ꝓ id eſt deū ſanctificantē iſrabel exacerbauerūt qui de ſua natura dulciſſimus ē Nō ſunt recordati Hic oſtēdit ꝓpoſitū ex omiſſione. quia tenebantur recordari bñficia eis ꝑſtita i egipto q; omittebāt ex ſua ingratitudine. et hoc ē q; dicit Nō ſūt recordati manus eius id ē poteſtatis diuine Die qua redemit eos de manu tribulātis id ē pharaonis quē ſubmerſit i marei cū ſuo exercitu ꝓ liberatōe populi ſui Scut poſuit i egipto ſigna. ſua id ē decē plagas q̄bus pcuſſit egiptū et ꝓdigia ſua in cāpo thaneos Istud ē ſupra expoſitū Et cōuertit in ſanguinē flumina eorū etc. Jut habet exo. vj. Dixit in eos cinomiā id ē muſcā caninā iſta fuit plaga quarta egipti de qua dicit exodi. viij. Immittā in te et i ſeruos tuos et i populū tuū et in domos tuas omne genus muſcarū et ſic inter illas fuerūt muſce canine que hic ſingulariter exprimūtur eo q; fuerāt aliis grauiores Et ranā et diſpdidit eos ꝓla ga ranarū fuit ſecūda de qua habet exo. viij. in pncipio et ponit hic ſingulare pro plurali ranā. id eſt ranas et idē dicendum de cinomia Et dedit erugini id ē uento uretī qui corrūpit ſegetes de iſta erugine nō fit mētio in exodo. quia ſolūmodo ponunt ibi plage notabiles cū quibus fuerūt alie, que nō ſunt ibi ſcripte ſicut dicit hic de erugine et ſequēti uerſu de pruina Et labores eorū id ē fructus ꝓ laborē eorum ꝓductos locuſte id ē lęcuſtis. Iſta fuit plaga octaua de qua habet exodi. x. Et occidit i grādine uineas eorū Iſta fuit plaga ſeptima de qua habet exo. ix. Et moros eorū in pruina. In trālatione ieronimi habet i frigore id ē folia morū corrumpēte Et tradidit grādini iumēta eorū quia animalia tūc in cāpis exiſtētia ex magnitudine grādinis fuerūt interfecta ut ibidē habet Et poſſeſſionē eorū igni grādo et ignis mixta pariter ferebant ut ibidē habet Dixit in eos irā indignationis ſue id eſt effectū ire ſne et indignationis per plagas dictas et ſequētes Immiſſiones per angelos malos hoc dicit ad oſtendendū q; angeli mali fuerūt executores diuine iuſticie in pcuſſionibus egipti. tamē aliqui boni angeli aliquādo ſunt executores in talibus ſicut dictū fuit plenius exo. xij. Uiā fecit ſemite ire ſue quia puniendo egiptios declinabat ab hebreis Et nō pepercit a morte animarū eorum indiffe renter percutiens magnos ſicut et paruuos Et iumenta eorum in morte concluſit. Iſta fuit quinta plaga qua percuſſit anima lia iu cāpis peſtillentia. ut habetur exo. ix. in principio Et pcuſſit omne primogenitum in terra egipti Iſta fuit decima plaga de qua habet exo. xij. in medio capitu li Primicias omnis laboris eorum in tabernaculis cham id ē in tabernaculis egiptiorū deſcēdentium a cham. qa meſſrai fuit filius cham. ut habetur gen. x. Ab iſto autem meſſrai denominatus eſt egiptius. qa ibi dominatus fuit. unde in toto ueteri teſtamento ubi in noſtra tranſlatione ponit egiptus in hebreo habetur meſſraim. Et abſtulit de egipto ſicut oues populum ſuū ſcilicet populū iſrabel diligēter cuſtodiendo ſicut paſtor cuſtodit oues Et pduxit eos tanq̄ gregē in deſerto ubi pauit eos pane celeſti ut predictum eſt Et deduxit eos in ſpe ꝓperueniendi in terram promiſſam et non timuerunt licet enim timuerint ſupra mare uidentes exercitum. egipti orum a ꝓpinquantem eis. tamen moyſe eos aſſecurāte ſecute ſunt eum ꝓ mare ita q; timor ille non fuit tantus q; impediret eas a ſequela moyſi et induxit Hic conſequēter oſtenditur bonitas dei et ingratitudo populi poſt ingreſſum terre promiſſionis. a diuiditur in tres partes. quia primo deſcribitur dei bonitas. ſecūdo populi malignitas ibi. et temptauerūt tercio pene acerbitas ibi. Audiuit deus. Circa primum dicitur et induxit eos in montem ſanctificationis ſue id eſt in iheruſalem que eſt metropolis. iudee in qua edificatum fuit templū in monte moria ſecūdo pali. uij. Montē quē acquiſiuit dextera eius quia fuit acquiſitus magis uirtute diuina q̄s humana et eiecit a facie eorum gētes id ē chananeos et alios ibi habitātes ut diffuſe traditur i libro ioſue et ſorte diuiſit eis terrā i funiculo diſtributionis de qua diuiſione habetur ioſue. xiij. capitulo uſq; ad. xvij. capitulū cluſiue et habitare fecit in tabernacul eorū tribus iſrabel id eſt i domibus et uillis a gētilibus edificatis et temptauerunt Hic cōſequenter ponit populi malignitas exercēdo peccata antiqua patrū ſuorū cū dicit et temptauerūt diffidētes de diuina uirtute et exacerbauerūt ꝓuocantes ad irā deū mitiſſimū et teſtimonia eius nō cuſtodierūt id ē legis pcepta et auerterūt ſe ſciēter recedētes a diuina ſeruitute et nō ſeruauerūt pactū id eſt legē quā pepigerāt obſeruare dicētes exo. xxiiij. Omnia que locutus ē dominus faciem⁹ et erimus obedientes Quēadmodum patres eorū qui adorauerūt ituluū et multipliciter offenderunt deū in deſerto. Conuerſi ſunt in arcū prauum ꝓ promptitudinem ad male agendū ſicut arcus cū impetu emittit ſagittas In irā cōcitauerunt eū in collibus ſuis Circa quod ſciendū q; an teq̄ poneret archa domini i ſilo uſq; ad edificationē templi ſalomonis. licitū fuit hebreis offerre oblationes et ſacrificia uotiua alibi q̄s ubi erat archa quia illis tēporibus archa nō habuit ſtabilē manſionē. ſed q̄diu fuit in ſilo et in templo ſalomonis ñ fuit hoc licitū ſicut plenius fuit dictum deutronomio. xij. Poſt edificationē autē templi iſti imolabāt in excelſis deo quod erat illicitū niſi ex diſpēſatione ſpeciali ſicut hebreis obtulit ſacrificiū in mōte carmeli tercio regū. xviij. Et nō ſolū imolabant i colibus deo ſed etiā demonibus in idolis. qđ erat grauiſſimū ideo ſubdit et in ſculptilibus ſuis ad emulationē id eſt ad uindictā eū prouocauerūt Audiuit deus hic deſcribitur pene acerbitas cū dicit audiuit deꝰ predictā populi nequitiā et ſpreuit eū propter ſuā nequiciā uel maliciā et ad nihilum redegit ualde iſrabel tradens eum poſt mortē ioſue dure ſeruituti aliorum populorū. eo. q; declinauerat ad idolatriaz ut patet ex decurſu libri iudicū et primi regū Et r pulit tabernaculū ſilo quia capta archa domini que fuerat in ſilo ut habetur primo regū. iiij. ciuitas ſilo fuit deſtructa Et tradidit in captiuitatē uirtutē eorū quia philiſtei fortes ꝓpulum occiderūt et captiuauerūt Et pulcritudinē eorū in manus inimici id eſt archā teſtamēti q̄ erat gloria populi iſrabel quā ceperūt filij philiſtim. propter quod uxor fineesꝫmor ēs dixit primo regum. iiij. Translata ē gloria de iſrabel quia capta ē archa dei Et cōcluſit in gladio populū ſuū ſcilicet philiſtinorū et hereditatē ſuā ſcilicet terram iſrabel ſpreuit intantū enī erāt ſpreti ſub ſeruitute philiſtinorū q; faber ferrarius non inueniebat in iſrabel. ne hebrei ibi facerēt gladiū aut lanceam primo regū. xiij. Juuenes eorū commedit ignis nec ſenſus per philiſteos et uirgines eorū nō ſunt lamentate quia quilibet querebat locum fugiendi dimittēdo occiſos in ſepultos et in lamētatos Sacerdotes eorum i gladio ceciderunt ſcilicet ophni et finees ꝓmo regū. iiij. Et uidue eorum nō plorabantur eadem ratione qua dictū fuit de uirginibus Et excitatus eſt Hic cōſequenter ponitur diuina cōſolatio cum dicitur Et excitatus eſt tanquā dormiens dominus q̄s diu dimiſit ſic populum affligi uidebat q̄ſi dormiens Et tanq̄ potens ſic debet ſcribi quia in hebreo et in tranſlatione ieronimi habetur quaſi fortis crapulatus a uino Ille enim qui fortis eſt robore quādo eſt ſopitus a uino non poteſt uti ſua fortitudine et ſic uidebatur multis de populo iſrahel de ipſo deo q̄diu fuerunt in tāta afflictione. ſed tūc uiſus fuit eis quaſi excitatus quādo cepit eos iuuare et aduerſarios percuttere ideo ſubditur Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora quia percuſſit philiſteos in ſecretiore parte natuum primo regū. v. a cōputreſcebant ꝓminentes extales corū. ſut ibidē habetur Obprobriū ſempiternū dedit illis quia coacti fuerunt remittere archam ad terrā iſrabel ut eorum, plaga turpis et uituperabilis ab omnibus cognoſceretur quia cum archa remiſerunt anos aureos recognoſcētes plagam ſuam nilē. qa hoc factum redactū eſt in ſacra ſcriptura q̄ uſq; hodie ubiq; diuulgatur Et repulit Hic ponitur intēta concluſio in hoc pſalmo ſcilicet q; dignitas regia pertineat ad dauid et eius poſteritatem ex diuina electione et non ad tribum effraim. et hoc eſt q; dicitur Et repulit tabernaculum ioſeph id eſt ciuitatem ſilo in quo repoſita fuit archa in tabernaculo ioſue. xviij. Et dicit ta

bernaculū ioseph eo q̄ silo erat in sorte ef
fraim filij iosep. ¶ Et tribū effre nō elegit ¶
id ē effraim scilicet ad regiā dignitate. Je/
roboam enī de tribu effraim qui regnauit
ex diuina electione sed usurpatiue ex popu
li rebellione cōtra filiū salomonis ut habe
tur tercio regū. xij. ¶ Sed elegit tribū iuda
¶ p dignitate regia ¶ Montē sion quē dile
xit ¶ id est elegit ad suū cultū. quia altare d̄
mādato eius fuit edificatū p dauid. ij. regū.
xxiiij. et postea ibidē fuit edificatū templuz
p salomonē. ij. p li. tij. ideo subdit ¶ Et edi
ficauit ¶ id est edificari fecit ¶ sicut unicornis
sanctificiū suū ¶ id est sanctū edificiū suo no
mini deputatū. Et dicit sicut unicornis. q̄a
sicut unicornis nō pmittit aliud animal ad
suū latibulū accedere. sic deus pbibuit om/
nem aligenienāa sacerdotibus sibi conse/
cratis intra templū ministrare secundum
quod scribitur numeri tercio capitulo. ex/
ternus qui accesserit ad ministrandū mor
te moriat̄. unde et ozias rex q̄ voluit thu
rificare ibi statī fuit lepra pcuss⁹ sicut ha
betur. i. pali. xxvj. ¶ In terra quā fundauit
i secula ¶ id ē in iudea quā fundauit p cul
tu suo et regali solio stabiliter . quantum
fuit ex pte sua ⁊ ita fuisset nisi peccata po
puli israbel impediuissent ¶ Et elegit dauid
seruū suū ¶ in tribu iuda. et inter filios isai
q̄uis esset iunior ¶ Et sustulit eū de gregi
bus ouiū ¶ pascebat enī actualiter gregem
quādo fuit uocatus ut samuel ungeret eū
in regē. primo regū. xvj. ¶ De post fetātes
¶ id est post oues fetas unde trāslatio iero
nimi habet ¶ Sequentē fetas adduxit eum
¶ id est oues habētes fetus ¶ Pascere iacob
seruū suū ¶ id est populū israbel descenden
tem de iacob. et sic de pastor ouiū factus
est pastor fidelis ¶ Et israbel hereditatem
suā ¶ uocat̄ autē populus israbel hereditat̄
domini. eo q̄ fuit a deo specialiter electus
et per talē moduz loquit̄ moyses deutro.
xxxij. Pars autē domini populus eius ia
cob funiculus hereditatis eius ¶ et pauit
eos ¶ id est gubernauit ¶ In innocētia cordis
sui ¶ id est in puritate cōscientie ¶ et in itel/
lectibus manuum suarū ¶ id est prudenter
se habēs in operibus suis secundū quod p̄
mo regū dicitur. xviij. In omnibus quoq;
uis suis prudēter agebat dauid ¶ deduxit
eos ¶ unde secūdo regū. v . Dixerūt ei filij
israbel cū esset saul rex super nos tu eras

educēs et reducens israbel. ¶ Distice expo
nitur psalmus iste de regno cristi. cui⁹ fi/
gura fuit regnū dauid. ppter quod in hoc
psalmo primo excitat attentionē iudeoruz
tanquā ad misterū excellentissimū. Secun
do ostēdit bonitatē cristi. et ingratitudinē
iudeorū ab illo loco. Quāta audiuim⁹ us/
q̄s ibi. Et repulit tabernaculū ioseph. Om
nia enī beneficia ibi narrata cōtulit crist⁹
inquantū deus ⁊ sis iudeis. unde dicit he
bre. xiij. Ihesus cristus heri et hodie ipse
est et i secula. Et licet i hoc psalmo arguā
tur ingratitudo iudeorū generaliter tamē
ingratitudo sacerdotum specialiter qui p
effraim designantur. quia sicut effraim in
benedictione iacob fuit prepositus manas/
se sic sacerdotes precellebant populum ex
sua consecratione et isti fuerūt magis ingra
ti deo. quia mortem eius procurauerūt et
regnum iudee q̄ quodam speciali mō dice
batur regnum cristi uoluerūt usurpare re
bellātes romanis ut dicit iosephus libro
de iudaico bello ultimo. Asaph ab illo loco
Et repulit tabernaculū ioseph etc̄. usq̄ ad
finem psalmi describit dilatationem regni
cristi et ecclesie profectum sicut impletum
uidemus p orbem t rrarū.

In psal. lxxviij. Attēdite ubi dicit̄
i postilla. De materia uero huius psalmi.

Addicio.

On solū uoluit asaph ostende/
re in hoc psal. q̄ regnum isra/
bel pertinet ad dauid et poste
ritati eius. sed etiā q̄ cultus diuinus debe
bat esse i mōte syō ex diuina electione. nō
autē i silo uel alibi unde in fine dicit cōclu
dēs. Et repulit tabernaculū ioseph et tri/
bū efraim nō elegit sed elegit tribū iuda
montē sion quē dilexit. unde simul d̄ utra
q̄ repulsiōe scilicz ioseph et silo et de. utra
q̄ electione. s. iude et sion agit.

In eodē psal. ubi dicit̄ i postill. pp qd̄ me
lius exponit̄ de filijs israbel. Additio.

Et expositio nō uidet̄ ualere
tū quia in illa historia numeri
xiiij. nulla fit tribum distinctio
nec aliqua mētio specialis de ef
fraī uel iuda et huiusmodi imo nō ē ueri/
simile q̄ effraim fuisset ibi p̄ncipalis mo/
tor cū iosue qui erat de tribu effraī assig/
natus in exploratorē cōtradicebat aliis ex
ploratoribus sicut et caleph de tribu iuda

ut in historia patet. tū quia illa historia si
ptinet ad propositū. nā hic psal. uult ipba
re decē tribus israbel qui ut dicit se sepa
rauerūt a regno dauid i deserto et nulla
talis sepatio legit̄ nec postea usq̄ ad tē
pus roboā. unde melius uidet̄ dicendum
ad ppositū q̄ hic loquit̄ psal . pphetice
de illo futuro bello quod fuit initū inter
abiā regē iude et. ieroboā regē israbel q̄
erat de tribu . effraim ut habetur. ij. pali.
xiij. alias. xij. quod quidē bellū fuit initus
specialiter sup diuisione regni. unde ab/
iasi psum monuit ieroboā et alios eū se/
quētes dicēs. Nū ignoratis q̄ deus isra/
bel dederit regnū dauid i sempiternū etc̄
et surrexit ieroboā seruus salomonis ⁊ et
rebellauit. similit̄ ibidē abias redarguit
ieroboā et alios de electione sacerdotū et
de semine aaron. quod ptinet ad reproba
tionē diuini cultus pniciose factā p iero/
boam et israbelitas. et post multa conclu/
dit. Filij israbel nolite pugnare cōtra de/
um uestrū. in quo bello exercitus ieroboā
cū israbelitis exedebat exercitū abie cuz
iuda in duplū. et tamē clamātibus uiris iu
de et sacerdotibus canētibus cū tubis p/
terruit deus ieroboā et pcussit eos abias
et populus eius plaga magna et pscutus
est abias ieroboā fugientem et cepit alijs
ciuitates eius etc̄ pui ibidē latius cōtine
tur. De hoc igit̄ bello ppetādo psalmi/
sta sumit exordiū sui ppositi ualde pprie
eo q̄ deus ibidē ostēdit quasi miraculose
q̄ ieroboā rex qui erat de tribu effraim
et alie tribus eū sequētes iniuste sepaue/
rūt se a regno dauid. et ideo cōuersi sunt
scilicet in fugā i die belli supradicti. et lo/
qnimur de futuro p modū pteriti ex cer
titudine pphecie prout sepe consueuerunt
log. pphete et sequit̄ ¶ Nō custodierūt tes
tamentū dei ¶ scilicet de electione dauid et
posteritatis eius ¶ Et i lege eius noluerūt
ābulare ¶ sepando se a cultu dei quod erat
in ierusalē et fabricādo sibi uitulos ¶ et
obliti sunt beneficiorū eius etc̄ ¶ et que sit
illa beneficia uniuersaliter subiūgit dicens
¶ Corā patribus eorū fecit mirabilia i ter
ra egipti in cāpo thaneos cōcludens hic i
uniuersali omnia illa que fuerūt facta i e/
gipto. cōtra pharaonē et egiptios. de qui/
bus ppie dicit̄ ¶ Corā patribus eorū ¶ q̄a
illi qui fuerūt tpe belli pdicti ntbil uide/
rūt ex istis sed ex narratione patrū hoc
habuerūt. Et sequit̄ narratio pticularis
miraculorū et beneficiorū dei usq̄ ad ele
ctionē dauid et syon de quibus pricipalit̄
itēdebat. Et exponat̄ totus pcessus psal
mi in narratione huiusmodi beneficiorum
et miraculorū et electionis dauid et syon
sicut in postilla. In eodē psal. ubi
dicitur i postilla. Et sic ista mirabilia,

Sta mirabilia. Additio.
nullū habēt fundamentū in sa
cra scriptura. unde secundū ue/
ram expositionē illius uersus.
Filij effraim intendētes etc̄. quā supra po
sui nō indigemus istis fabulationibus.

In eodē psal. lxxviij. ubi di/
citur i postill. ¶ Distice exponit̄ psal. iste.

Agister raimūdus. Additio.
mar. in secūda pte pugionis ca
pitulo pmo ponit multas simi/
litudines figuratiuas iter diuisi
onē iudeorū tpe ieroboā et israbelitas q̄
sub effraī sepe nominātur et iter iudeos
que cōmuniter nominant̄ iuda et iter di/
uisionē ipsorū iudeorū i iudeos et cristia/
nos post passionē cristi scilicet in ebdomo
da. lxx. danielis. Nā sicut i pma diuisione
maior bebreorū numerus. s. decē trib⁹ re
cesserūt a regno dauid qui fuit uerus rex
a deo electus et adheserūt ieroboā seruo
eius. et minor ps eorū scilicet tribus iuda
et alia tribus stetit i ueritate deū colendo
et domū dauid sequēdo sic i secūda diuisi
one maior ps iudeorū recessit a regno cri
sti dicētes. Nō habem⁹ regē nisi cesarem
iobānis. xix. capitulo. Et minor ps. s. apo/
stoli et. lxx. discipuli et quidā alij pauci re/
spectu psequentiū secuti sūt dīm cristū ue
rū messiā. similiter sicut i pma diuisiōe ps
illa que a dauid recessit turpiter icidit i er/
roré q̄a duos uitulos coluerūt tanq̄ deū
ut exo. xxxiij. capitulo. sic in secūda diuisio
ne iudei a xp̄o recedētes duos messias fal
sos sibi statuerūt unū post aliū. s. unū i ihe
rusalē nomie. barcozba. et alterū postea i ci
uitate que dicit̄ byter. nomie bencozbā. p
ut i historijs Talmuticis. et i historia io/
sephi ista lati⁹ tradunt̄. hec et alia notabi
liter ponit magister p̄dict⁹ ubi supra. Ex
q̄bus ostēdit̄ q̄ nō solū de regno dauid
dici dz q̄ fuit figura regni cristi i uniuer/
sali sed etiā diuisio uel sepatio israbelitaꝝ
seu effraitarū a rgno dauid ⁊ a cultu dīno

in iherusalē fuit ꝓpria figura ꝛsepatiōis iu
deorū ꝓ maiori ꝓpte a regno cristi et eius
ecclesia quod facit ad maiorē attētionē con
tentorū i hoc psal. ad quā attentionē ꝑpsal.
inuitat i pricipio huius psal. dicēs. Attēdite
populе meus i quo psal. cōclusio finalis ē cō
dēnare effraim et silo. q figurāt magnā p
tem iudeorū recedētiū a uero cristo et sina
gogā reprobatā eorū. similiter et cōmenda
tio iude que figurat paucos de genere he/
breorū cōfitentes cristū. similiter et cōmen/
datio sion que significat ecclesiā cristi sicut
sion erat ciuitas dauid. Replica.

N psal. Attēdite postil. exponit
satis cōtinuādo materiā psal. de
electione dei. qua dauid . et sua
domus electa fuit ad regnū. con
tra quā electionē nulla alia tribus q̄s effra
im ꝑsumpsit. ideo cū generali reꝓhensione i
gratitudinis iudeorū specialiter reprobat
ꝑsumptio et ingratitudo illius tribus speciali
ter et q̄si incidēt aliter burgē. aliter assumit
sed ualde discōtinuat materiā huius psalmi
Nā cū a pricipio dicat de beneficijs dei er
ga populū iudaicū i exitu de egipto . et de
plagis cōtra egiptū. et ita generaliter ꝓseq̄
retur. q̄uis aliquādo specialia de distinctio
ne tribuū iuda effraim iterserat. Nō ē au
tē rationabile nec ueri⁹imile ut de actis in
egipto i mari rubro et i deserto. subito ua/
dat ad hystoriā abie et ieroboaz prout hic
burg. uult et post modicū reuertat ad egi/
ptū et desertū sine causa meliori quam hic
burg. allegat. dicit psal. ꝓphetice loq cū ta
men totus psal. sit hystoriacus ut patet ei⁹
materiā discurrēti. ¶Deinde igit postillator
cōtinuat materiā huius psal. q̄a sic nō ua/
gat. ut burg. nec motiuū burg. fundatū su
per auctoritate negatiue uidet ualere. nam
nō sequit numeri. xiiij. ubi tractat de in/
fausto bello iudeorū nō fit specialis mentio
de tribu effraī ꝛ̄si q̄ iosue de illa tribu re
stitit ne bellarēt. igit trib⁹ effraī non fuit
motrix ad illū bellū ꝓ quod postillator lit
terā et materiā huius psal. cōtinuat. sufficit
eui ueri⁹imilitudo sumpta ex rationib⁹ po
stillatoris quas uide i post. nec legit de ta
li bello ab exitu de egipto usq̄ ad tempus
psal. quo materia huius psal. pōt cōtinuari.
bellū aūt iter abiā regē iuda. et ieroboam
regē ⁊srahel. quod burg. hic ꝓdicto mō ua/
gādo itroducit. habet cōtra se idē argumē
tum q̄ burg. facit cōtra postillatorē. naz in
illo bello et ei⁹ hystoria nulla fit mētio de
arcu filiorū effrē. igit nō ē ad propositum
burg. expositio. Tale enī argumentum est
apud burg. cōmuniter achilles. q̄uis apud
doctos modicū cōcludat q̄a ē ab auctorita/
te negatiue quod grādipēdūt etiā heretici
Uuyckleſi et ⁊hus. Sed et hoc falsū uide/
tur q̄ burg. ad probationē sui ꝓpositi ad/
ducit uidelicz q̄ psal. uult reꝓbare. x. trib⁹
⁊srahel quo se a regno dauid sepauerūt. cū
tū psal. iste loquit generaliter de beneficijs
dei toti populo exhibitis. et generaliter de
totius populi ingratitudie ab exitu de egip
to usq̄ ad tpa psal. q̄ i spiritu udit exalta
tionē effraī i ꝑsona ieroboā reliq̄s ꝓptibus
hui⁹ psal. hystorialit itellectis ideo illa tri
bus ꝓ incidētia i hoc psal. ꝓnostice abicitur
de alijs tribub⁹ faciēdo mentionē. Est igi
tur distinct o tribuū iuda et effraī nō prici
pale i psal. sed icidentale . ¶Sed quod addit
burg. ieroboā et tribus eū sequētes iniuste
se a regno dauid sepasse nō uidet uerū. nā
de illa sepatione dixit dñs. iij. reg. xij. A me
factū ē hoc uerbū de qua materia uide cor
rectionē quintā. geñ. xl.

Eus uenerunt gentes etc. huic
psal. ꝑmittit talis titulus i he/
breo ⁊ psal. asaph ⁊ et i trāslatio
ne ⁊Hieronimi ⁊ cāticū asaph ⁊ i
hoc actor apparet huius psalmi. De mate/
ria uero eius dicūt aliq expositores nostri
q̄ loqu t de ꝓsecutione iudeorū sub antbi
ocho rege q polluit tēplū ponēdo ibi. abho
minandū ydolū. et populū ⁊srahel occidit q
nolebāt trāsire ad gētilē ritū ut habet ꝓ
mo et secūdo mach. Sed huic expositioni ñ
cōsonat quod dicit i ꝓncipio psalmi. Posue
rūt iherusalē i pomorū custodiā loco cuius
i hebreo ponit. posuerūt iherusalē i ,acer/
uuz. Et i trāslatiōe ⁊Hieronimi i aceri⁹ la
pidū ꝓ quod manifeste exprimit destructō
ciuitatis et tēpli quod nō fecit antioch⁹ ꝛ̄z
polluit tēplū ponēdo ibi ydolū ut ꝓdictū ē
ꝓp quod melius dicit q̄ psal. iste loquitur
de destructione ciuitatis et tēpli facta ꝓ na
bucbodonosor regē babilonis ut habet q̄r
to regū. xxj. Et de repatione ꝓ titū reges
psarū q̄ dedit licētiā reedificādi tēplū. ꝓmo
esdre. j. Igit secūdū būc sensum psal. iste di
uidit i tres ptes. q̄a ꝓmo ponit psalmiste
lamētatio ꝓ dicta destructione. secūdo eius

depcatio ꝓ ꝛpatiōe ibi. Effūde irā tuā. t̄cio
ipsius cōsolatio ꝓ exauditiōe ibi. Nos aūt
Circa primū dicit lamētādo ⁊ deus uenerūt
gētes. i. babilonij q̄ erāt gētiles ⁊ i hereditā
tem tuā ⁊. i. i iudeā que dicebat dei hereditā
tas. eo q̄ eā filijs ⁊srahel dedit. et q̄a in ea
fides et cultus dei uiguit sicut dictū ē sup
psalmo. xxv. Notus i iudea deus ⁊ polluerūt
tēplū sanctū tuū ⁊ ipsuz destruēdo 7 uasa di
uini cultus asportādo et humanis usib⁹ ap
plicādo. danielis. v. ⁊ Posuerūt iherusalē in
pomorū custodiā ⁊ Custodes enī pomorū fa
ciūt magnū aceruū lapidū ut desup ascēdē
tes uideāt ꝓ totū pomerū. et sic ista trāsla
tio redit in idē. cū trāslatiōe ⁊Hieronimi et
littera hebraica ut patet ꝓ ꝓdicta ⁊ Posue/
rūt morticia ⁊. i. corpa mortificata ūde trās
latō ⁊Hieronimi hz ⁊ dederūt cadauera seruo
rū tuorū q̄a indifferēter cū alijs occidebant
leuitas et sacerdotes diuinis ministerijs in
tēdentes. escas uolatilib⁹ celi ⁊ q̄a sup ter/
rā remāserunt ⁊sepulta ⁊ carnes sanctorum
tuorū ⁊ q̄a indifferēter occidebāt iustos et
peccatores exceptis paucis a deo reserua/
tis ⁊ effudeūt sanguinē etc ⁊ ex dictis patet
sentētia ⁊ Facti sumus obꝓbriū uicinis
nostris ⁊ q̄a philistei et alij icircuitu iudee
habitātes. faciebāt de iudeis suas derisio/
nes. Subsannatio ē modus derisionis di/
ctus a rugatione nasi ⁊ q̄s quo domie nas
ceris i finē ⁊ tenēdo populū tuū i afflictio/
ne et captiuitate. tā cōtinue et pl̄xe ⁊ Accē
det uelut ignis zelus tuus ⁊ ita q̄ nō ex/
tiguatur nec mitiget. Et loquit psalmista
i ꝑsona populi i captiuitatē ducti sicut pu/
debat ⁊ Effunde ⁊ ¶Hic cōsequēter ponit
psalmiste depcatio. et ꝓmo iplorat diuinam
iusticiā cōtra hostes. Secūdo eius misericor
diā cōtra ciues ibi. Ne memineris Circa p
mū dicit. ⁊ Effūde irā tuā ⁊ id ē effectū iu/
sticie tue ꝓ uindictā ⁊ In gētes que nō no/
uerūt te ⁊ q̄a nō babebāt fidē uni⁹ ꝛi dei.
Sz erāt ydolatre pessimi colētes ydolū bel
lis et etiā draconē dani. xiiij. ⁊ Et i regna
⁊ q̄a sub rege babilonis multa regna erāt
subiecta ⁊ que nomē tuū nō inuocauerūt ⁊ q̄a
nō babebāt eius fidē ꝓp quod dicit ap⁹.
ro. x. Quomodo inuocabūt eū in quē non
crediderūt ⁊ q̄a cōmederunt ⁊ iacob ⁊ id ē po
pulū descendentē de iacob. quē dicūtur cō
medisse eo q̄ bona eius diripuerūt. et po/
pulū in magna ꝑte occiderūt et ꝑcaptiuaue
rāt sicut tirānus dicit comedere subditos
suos. ⁊ Et locū eius desolauerūt ⁊ q̄a ciui/
tates iudee depopulauerunt et destruxe/
runt ⁊ Ne memineris ⁊. Hic cōsequenter i
plorat dei misericordiam erga ciues dicēs
⁊ Ne memineris iniquitatum nostrarum
antiquarum ⁊ id est ab antiquo a patribus
nostris inceptarum. ut patet in processu li
bri iudicum. Cito auricipent nos misericor
die tue ⁊ cuius anticipationis causam sub/
dit ⁊ Quia pauperes facti sumus nimis ⁊ id
est spoliati et afflicti. et ideo anticipēt nos
misericordie tue ne ex nimia tristicia ab/
sorbeamur per impacientiam seu desꝑera
tionem et loquitur asaph in prosona po/
puli infirmi cuius captiuitatem futuram ꝑ
uidebat ⁊ Adiuua nos deus salutaris no/
ster ⁊ id est qui saluasti nos de egipto et i
alijs piculis preteritis et in hoc allegatur
diuina magnificentia quia modus ē mag
nifici libenter audire bona que contulit. ut
habetur iiij. eti. ⁊ Et propter gloriam no/
minis tui libera nos ⁊ quasi diceret tu no/
mināris deus noster et nos populus tuus
et ideo nostra liberatio pertinet ad glori
am nominis tui ⁊ Et propicius esto pecca
tis nostris propter nomen tuum ⁊ id est ꝓ
pter tuam bonitatem nō propter ⁊ nostram
iusticiam ⁊ Ne forte dicant in gentibus ⁊
id est inter gentiles ⁊ ubi est deus eorum ⁊
quasi diceret nullius momenti et uirtutis
est ex quo nō saluauit populum suum. Sic
enim loquebantur babilonij et alij genti/
les de deo iudeorum ⁊ Et innotescat i na
tionibus coram oculis nostris ulcio sang/
uinis seruorum tuorum qui effusus est ⁊.
Hic t rminatur uersus i hebreo et i trāsl
latiōe ⁊Hieronimi et ē sensus. Ulcio sang
uinis seruorum tuorum etc. ⁊ qui effusus
est ⁊ a babilonijs. ⁊ innotescat in nacionibus
ita ꝓ omnes naciones fiant ⁊ Coram ocu
lis nostris ⁊ ita scilicet q̄ nos etiā uideam⁹
ad laudem tue iusticie sicut factum fuit de
amā et filijs eius q̄ totā gentē iudeorū ma
chinabat exterminare et uidētibus iudeis
fuit suspēsus cum filijs suis i patibulo. Hes
ter. viij. ⁊ Introeat in conspectu tuo gemit⁹
cōpeditorū ⁊ ut a uinculis et carcerib⁹ ab/
soluāt. ⁊ scdz magnitudinē brachij tui ⁊. i.
fortitudis tue q̄ ꝓ brachiū designat ⁊ Pos
side filios mortificatorū ⁊. i. morti ꝓiquo
rū ex nimia afflictiōe. ūde trāslatio ⁊Hiero

mini habet. ⁊filios iteritus. ⁊F ilij autē ite
ritus dicunt illiq sunt dispositi ad interi
tum sicut filij mortis q sunt digni morte
secundū modū loquēdi scripture⁊ Et red/
de ultimis nostris⁊.s.philisteis et alijs na
tionibus i circuitu iudee positis⁊ Septu/
plū i sinu eorū ⁊id ē uidictā pfectā que sep
tenario designat cuius causa subdit⁊ Jm.p
ertū ipsorū quod exprobrauerūt tibi do/
mine⁊Captiuitatē enī domini attribuebāt
impotentie diuine et sic iustum erat q; tali
plaspbemia punirent⁊ Nos autē ⁊Hic ul/
timo ponit gratiarū actio p decretationis
exauditione quā uidit asaph futurā ⁊ iūgit
se cū populo tpe liberationis futuro. eo q;
erat de eadē lege di.⁊Nos autē populꝰ tu
us ⁊cui i mōte sinai legē dedisti⁊.Et oues
pascue tue⁊q; māna celesti nos pauisti.⁊
Cōfitebimur tibi i seculū⁊ cōfessione lau
dis p liberatione nostra et nō soluz semel
sed futuris tēporibus ideo subdit⁊ Jn ge
neratione et generationē ⁊id ē i generatio
nibus sibi succedētibus⁊ Anūciabimus lau
dē tuā ⁊quod uidemus ipletū eo q; psalmus
iste recolit ut sit oratio ecclesie i generati
onibus sibi succedētibus ad magnificatio/
nē laudis diuine. Moraliter pōt exponi psal
mus iste ut sit oratio ecclesie cōtra infide/
les ecclesias et sancta loca ꝓphanātes. occi/
dētes populū cristianū et eius terrā destru
entes. pp quod ecclesia i pricipio huius psal
mi hāc deuastationē lamētatur et secundo
deuote et humiliter p restauratione depre
catur ibi. Effunde etc. iplorādo dei iusticiam
cōtra ifideles. et eius misericordiā erga fi/
deles. et ultio regratiatur i spe auditiōis ibi
nos autē. Jn psalmo. lxxviij. Deus uene
rūt gētes ubi dr i postill. de matria vo eius.

Materia huius psal/ Additō.
mi nō pōt applicari ad destru
ctionē ciuitatis et templi p na/
buch. uel postillator uult. primo
q; a nullo mō cōsonat huic quod dicit. Po/
suerūt morticinia seruoꝝ tuorū. etc. et car
nes sanctorū tuorū. Cōstat enī q; tota fere
multitudo iudeorū q; fuerūt captiuati uel oc
cisi i tpe nabuch. nec erāt serui dei nec san
cti sed potius ydolatre seu apostate a fide
dei ut i multis locis habet a ꝓphetis. unde
et ezechiel qui i medio illius captiuitatis ba
bilonice ꝓphetauit dicit. Jn psona filij dei
homis mitto te ad filios israhel ad gentes
apostatrices etc. Ezechiel. ij. Lz enī iter eos
fuissent aliq pauci simi iusti s. ieremias. da/
niel. ezechiel. esdras et huiusmōi. illi tñ non
fuerūt occisi nec eorū sāgnis effusus etc. nec
ab eis nominādā ē tota illa multitudo ser
uos dei et sāctos q nimo sacra scriptura uni
versaliter loquēdo eos nominat apostatas. ut
i ꝓdicta auctoritate. Ezechielis. Et ysa. sim
pliciter eos nomiat gētē peccatricē dicens.
ut gēti peccatrici etc. ysa. ꝓmo capitl'o. ⁊ sic
i multis alijs locis diuersimode appellaban
tur a ꝓphetis trāsgressores diuinorū ꝓcep
torū nō aūt seruos dei nec sanctos. Jtē nō
ꝯsonat huic expositiōi qđ dicit. Polluerūt
tēplū sanctū tuū q; a caldei cōbusserūt ipsuz
et penitus destruxerūt quod ē alteri⁹ rīti
onis a pollutiōe. Jtē nō cōsonat huic expo/
sitiom qđ dicit. Ne memineris iniqtatuz
nostrarū ātiquarū. ipsi enī de ꝓsenti habe/
bāt q; plurimas iniqtates ꝓ quib⁹ pocius
debebāt deꝑcari deū q; ꝓ iniqtatibus āti/
quis se ātiquorū. unde melius et ꝓpius expo
nit ꝓ doctores nostros iste psal. s. de psecu
tiōe iudeorū tpe anthiochi. i quo tpe maio/
res eorū. s. sacerdotes et eorū seqces a qui
bus multitudo dz denominari fuerūt vi sez
ui dei et multi eorū sacro martirio corona
ti eo q; ꝓ bonorē dei idola colerēt dispo/
nebāt se morti ut pz i libris machab. An/
thiochus etiā nō cōbussit nec destruxit tem
plū sed potius polluit idolū ab hominabile
ibidē cōstitutū. similiter et isti ꝓpe dicebāt
Ne memineris iniquitatū nostrarū antiq/
rū cū essent recte uiuētes. et ideo recte cre
debat q; ille tribulationes eis aduenissent
ex peccatis antiquorū. unde ebraica littera i
hoc loco bz. Ne memineris iniqtates anti/
quorū. quod autē obicit a postillatore ex
hoc qđ dicit. Posuerūt iherusalē i pomoz
custodiā. nō ualet cōtra ꝑdicta itelligit enī
secundū quosdā q; fecerūt iherusalē ulē et
abiectā sicut custodiā pomorum que pomis
collectis i modicū reputat⁊ lz nō sit ꝺdestru/
cta. Secūdū uero quorundā hebreorū expo
sitionē quā i hoc loco credo esse uerā dictio
que hic ponitur ubi nostra translatio ha/
bet i pomorū custodiā ꝓpe signicat loca in
fima seu subterranea. unde dicūt q; greci i
psecutione anthiochi fodebāt iherusalem i
multis locis ad querendos thezauros put
sepe faciūt debellatores ciuitatū formosaz
et sic intelligūt illud posuerunt iherusalem
in foueas seu fossas ifimas seu subterrane/
as ratione predicta. etcetera.

Replica.

N psalmo. deus uenerūt gētes
etc. postil. dicit materiā eius esse
destructionē ciuitatis et templi
p nabuchodonosor et bñ appli
cat. Sed burgēsis dicit illā applicationē nō
ualere primo ex eo quia omnes i illa capti
uitate erāt apostate et idolatre. Jdeo de eis
nō pōt exponi posuerūt morticinia seruo/
rum tuorū carnes sanctorū etc. Ad illud di
co iudicio meliori saluo q; ipia ē sententia
burgē. i hac pte. quod sic patet q; a captiui/
tatē et miserias hic descriptas deus cōmi/
nabant populo i diui cultu bene reforma/
to p iosiā optimū regē cuius cōminationis
causa assignat prauitas manasse regis ut
pz p litterā planam. iiij. reg. xxiij. et. xxiiij.
Et quia post iosiā nō fuit rex ita prauus
et potēs qui populū cōuersum p iosiam ita
generaliter auerteret a deo ut impie sentit
burgē. Nā ioachim post iosiā regnauit tri
bus mēsibus et uictus apharaone rege e/
gipti ductus ē in rebbata ut patet. iiij. reg.
xxiiij. post quē regnauit eliachim alias dic
tus ioachim huius tēporibus iste miserie i
ceperūt p regē babilonis lotrūculos caldeo
rū et sirie moab et amon et totū ꝓptez ma
nasse peccatum ut dicit eodē capitulo. Nec
burgē. impiā sententiā suā ꝓbat p ezechie/
lē quia ille fuit missus ad residuū populi. iā
captiuitati ad eius potētes q; erāt despati
ex uehemētia tribulationis et ratione illi⁹
despationis domus exasperās dicebant q;
bus nō obstātibus sanguis multus sancto/
rū innocētū i circuitu iherusalē fuit effusus
āte cōsummatā captiuitatē iuxta mētē hui
us psalmi Num sine ipietate dicere possu/
mus omnes sacerdotes leuitas et inocētes
apostatasse et nō multos i populo bonos
remānsisse de quorū occisione hic dicit. Luz
et ipse burg. leuitas ipleriscz locis si clau/
dat. q; nec i adoratione uituli. nec morte cri
sti cōsenserūt nec unq̄s idolatriā cōmisceūt
ut ꝓbat ifra in secūda additione io. xij. nō
erāt igit omnes ipij et apostate tpe capti/
uitatis babilonice put uult burgē. cōtradi
cēdo sibiipsi. modi autē loquēdi ꝓphetarum
p burgē. allegati de puersis exponantur.
Quod autē secūdo obicit burgē. q; destruc
tio tēpli nō dicit pollutio uocalis ē difficil
tas. Quod tercio obicit de oratione sic tri
bulatorū Ne memineris iniqtatū nostraz
antiquarū etc. put bnr. allegat ē ad ꝓpositū postil. q; a nō pp peccata sua sz pde cessoru suorū achā et potissie manaste passi sūt
ut hz littera plana supra allegata. Ad secū
dū etiā quod bur. facit p ueritate sue expo
sitionis faciliter pōt reduci p expositione
postill. Cū. n. dicit q; tpibus anthiochi a bo
nis sacerdotibus et eorū seqcibus debeat
nominari tota multitudo. Sic ēt i materia
postill. qñ erāt plures ꝓphete sacerdotes et
iusti. pnt dictū ē qz tpe āthiochiane cladis.

Ui regis isra Psal. lxxix.
bel intēde. Huic psal. ꝑmittitur
talis titulus i hebreo⁊ad victo
riā sup sosani testimoniū asaph
psalmus ⁊Luca q; sciendū q; sosani secūdū
hebreos modernos significat rosas i plura
li. secūdū ieronimum significat lilia et dicit
melius ut credo secūdū quod dixi pleni⁹ su
pra i titulo psalmi. xliij. tū p hoc nō muta
tur sña. q; idē hic itelligit p rosas et p li
lia eodē mō quo dictū fuit psal. xliij. Dicit
igit rab. q; p lilia itelligūt filij israhel ad
hoc iducēs illud canticorū. ij. sicut liliū iter
spinas sic amica mea iter filias qđ exponit
de synagoga seu de populo israhel. lilia igi
tur ista post tpus asaph fuerūt i trib⁹ no/
tabilibus psecutionibus designatis p spi/
nas. s. p babilonios et p antiochū illustrē a
p romanos i q̄ sūt mō. a ꝓma autē psecuti
one fuerūt liberati p titū q; dedit eis liber
tatē redeūdi ad terrā suā. deo hoc illi ispi/
rāti ꝓmo esdre. i. a secūda p machabeos. et
a tercia expectāt iudei liberari p messiā fu
turū. Et pp hoc i hoc psal. ter dicit. Cōuer
te nos. s. de luctu ad cōsolationē put ipe ra
bi. dicit. s. q̄rto uersu et octauo et ultio. Et
ad huc sensū adaptat litterā huius psal. p
ut pz. Sz hec expositio ē erronia q̄ntum ad
hoc q; dicit christū uēturū. q; a loquit de p
mo ei⁹ aduētu q; iā trāsiuit i ꝓteritū put
diffuse declarauit in q̄da q̄stione de quo li
bet p scripturas ueteris testamēti. Jtē i ali
q; bus ualde extorte exponit litteā q̄ habe
tur ifra. Fiat manꝰ tua sup uirū dextre tue
et sup filiū homis quē cōfirmasti tibi. Quo
niā exponit de esau p quē itelligit ipiuz po
manū uel potius populū katholicū romane
ecclesie subiectū dicēs sic. Fiat manꝰ tua i.
uidicta tua sup uirū dextere tue. i. sup esau

qui est uir stans scilicet ut signū ad sagitā
ut faciat uindictā dextera tua de ipso. patz
q3 ista expositio ē extorta quia uir dexte/
re dei et cōfirmatus sibi nō accipitur i scri
ptura nisi i bono. Cassiodorus autē et aliq
doctores catholici exponūt hūc psalmū ad
litterā de cristo et bene ut credo. tū q3 lit
tera ualde cōsonat. ut uidebit' exponēdo. tū
quia hoc dictū cōsonat dictis hebreorū an
tiquorū. Dicit enī rabi moyses exponens
illud geñ. xl. Videbā corā me uitem ꝛc. una
expositio ē hic ē israhel de egipto trāsplā/
tatus in terrā ꝓmissionis. Alia expositio ē
hic ē messias sicut scriptū ē psalmo. lxxix.
Et pfice eā quā plātauit dextera tua. et est
plātatio a superioribus inferius. Et hoc dic
tū rabi moysi cōsonat ualde psone christi
in quo ē duplex natura. scilicet diuina na/
tura et humana. diuina a supius. humana
ab inferius. Et patet q3 ipse allegat hanc
sciptuzā de messia dictā p quē itelligit cris
tum. Jgit' secundū hūc intellectū sensus pre
dicti tituli cū dicitur ad uictoriā sup lilia te
stimoniū asaph psalmus talis ē. psalmus is
te ē testimoniū asaph sup lilia uel pro lilijs
ut habet titulus ieronimi. id ē sup cristum
et ecclesiā suā uel corpus misticū que per li
lia designant' ut plenius fuit dictum supra
psalmo. xl iij. Quod autē in titulo premit
titur ad uictoriā significat conatū leuitarū
in cantādo hunc psalmū sicut frequēter su
pradictū est. Qui regis israhel etc] dd i
tellectū huius psalmi sciendū q3 una est ec/
clesia ueteris et noui testamēti que frequē
ter in ueteri et nouo testamēto dicit' uinea
dei unde dicit greg. omelia. vij. sup euange
liū. Quis uero paterfamilias similitudinez
recti9 tenet q3 cōditor noster. q regit quos
cōdidit et electos suos in hoc mūdo possi/
det quasi subiectos in domo. q habet uine/
am suā scilicet ecclēsiā que ab abel iusto us
q3 ad ultimū electū qui in fine mūdi nasci
turus ē quot sanctos ꝓtulit qnasi tot pal/
mites misit. Asaph igit' ꝓcessum huius ui/
nee in spiritu preuidēs scripsit hūc psalmū
In quo primo describit statim huius uinee
ante cristi aduentū et secūdo post eius ad/
uentū ibi. Deus uirtutū cōuerte. ꝑma ī du
as quia primo ponit' asaph oratio. secūdo
orādi oratio ibi. Excita. Circa primū dicit
Qui regis israhel itende] orationi mee
qui deducis uelut ouē ioseph] aliqui expo
nūt hoc dicentes. q3 filij israhel de egipto
exeūtes ꝓpter inundationē. nili nō potēāt
ꝑuenire sepulcrū ioseph cuius ossa tenebā
tur secū asportare sicut fuit eis impositum
geñ. l. c. et quedā ouis ductu angelico nata
uit usq3 ad locū sepulcri ioseph ad ostēden
dū locū ubi debebāt ossa eius accipe. et pp
ter hoc fuit uocata ouis ioseph. que accipiēs
moyses secū portauit ut habet' exodi. xiij.
Et secūdū hoc ē sensus hui9 litere Qui
deducis] scilicet populū israhel p angelū p̄/
cedentē castra eoz ut habet' exo. xiij Ue
lut ouē ioseph] que similiter ducta fuit ad
sepulcrū p angelū modo p̄dicto. Sz q3 hoc
dictū de oue ioseph im ꝓbaui exo. xiij. Alit'
exponēda ē hec littera sic Qui deducis io
seph] id ē populū israhel denominatū aio/
seph eo q3 ipsuz saluauit tpe famis in egip
to. uelut ouē] id est diligenter custodiens
eū sicut pastor gregem suum Qui sedes
super cherubi qnia propiciatoriū. quod dice
batur sedes dei erat super cherubin. sicut
plenius fuit expositum exo. xxv. Manifest
tare coram effraim beniamin et manasse]
Iste tres tribus figebant tentoria ad occi/
dentalem plagā tabernaculi ut habetur nu
meri uel exo. ij. In occidentali uero pte ta/
bernaculi erat sanctum sanctorum ubi erat
propiciatorium in quo dabantur diuina re
sponsa. Et propter hoc dicit Manifestare
coram effraim etc] dando nobis ꝓpicia re
sponsa] Excita] Hic consequenter ponit'
dicte orationis ratio quia asaph preuide/
bat populum domini multipliciter affligen
dum ad diuersis populis. et ideo pro eius
liberatione precabatur dicens] Excita po/
tentiam tuam] cui nullus potest resistere
et ueni] per effectum tue potentie ut sal/
uos facias nos ab affligentibus nos Et
cōnumerat se asaph populo futuris tempo
ribus affligendo ratione dicta psalmo pre
cedenti deus uirtutum] id est angelorum
conuerte nos] a culpa ad gratiā et a luc
tu ad leticiam Et ostende faciem tuam].
Loquitur de deo ad modum hominis qui
q3diu tenet iram contra aliquez auertit ab
eo faciem. sed quando placatus est ostendit
sibi faciem hilarem et i hoc petit asaph di
uinam plantationem et salui erimus] quia
sine tua gratia non p̄t nobis esse salus
Dñe de9 uirtutū quousq3 irasceris. i. q3diu
sup orationem serui tui] sup illud de quo

te rogo. s. deliberationē populi q3si dicat
ista dilatio est signū ire tue i populo resu/
matur li. quousq3 ut sit sensus q3diu Ci/
babis nos pane lacrimarū] id est ꝓmittes
nos i captiuitate et afflictione q3 homines
in tali statu uiuunt i lacrimis et luctu In
mēsura] id ē secundū mēsuram peccatoruz
nostroru. q3si diceret nos meruimus hāc af/
flictionē ꝓpter peccata nostra. sed tu nos
libera ex tua gratia Posuisti nos i cōtra
dictionem uicinis nostris] quia samaritani
quos rex assiriorū fecit habitare i ciuitati
bus israhel ut habet' quarto reg. xvij. odi
ebāt iudeos et eōuerso. et ideo ipe diebant
quantū poterāt reditū iudeorū i terrā su
am et post q3 redierāt de licētia tiri fuerūt
eis multū molesti ut patet ꝓmo esdre ꝯ ne
emie q3si p totū Et inimici nostri subsan/
nauerunt nos sicut dicit' neemie. iij. Factum
est autē cū audisset sanabalach. q3 edificare
mus murū iratus ē ualde et motus nimis
subsannauit iudeos etc. Deus uirtutū etc
Exponat sicut ꝑus quia repetitio ē eius/
de sicut frequēter fit i orationibus Uine
am Hic cōsequenter describit' ꝓcessus ec/
clesie antechristi aduentū que ꝓprio nomi
ne dicit' synagoga. et ꝓmo describit' ꝓces/
sus in ꝓsperitate. secūdo i aduersitate. ibi.
Ut quid destruxisti. Circa primū dicit Ui/
neā] id ē populū israhel dei cultorē ysai. v.
Uinea domini exercituū domus israhel ē
de egipto trāstulisti] educēdo populū illum
mirabiliter de egipto que erat terra idola
trie dedita sicut agricola transplantat uine
am de terra mala i bonā Eiecisti gētes
de terra ꝓmissionis ut habet' i libro iosue
cuius uictorie cōtra reges chanaā fuerunt
magis uirtute diuina q3 humana Et plan
tasti eā] dādo populo israhel i terra ꝓmis
sionis quietē secundū quod dicit' iosue. xxi.
Cepit ergo iosue omnē terrā sicut locutus
ē dñs ad moysen et tradidit eā i possessio
nē filijs israhel secūdū ptes et tribus. suas.
quieuitq3 terra a pliis Dux itineris fuisti
i cōspectu eius]. In colūna nubis p diē et
i colūna ignis p noctē ut dux esses itine/
ris utroq3 tēpore exodi. xiij. Et plātasti
radices eius] id ē sanctos patres ut iosue
et similes q3 i cultu et fide dei erāt radica
ti Et ipleuit terrā] p multiplicationē plis
Operuit mōtes ūbra eius etc.] p adepti
onē honoris et dignitatis. q3 maxime fuit

tēpore dauid et salomonis et aliorū reguz
bonorum Extēdit palmites suos usq3 ad
mare] s. mediterraneū et usq3 ad flumē].
s. eufratē ppagies ei9 et i hoc notat' dila
tatio possessionis. q3 tota terra itermedia
subiecta fuit regno israhel tēpore salomo/
nis ut frequēter supra dictū ē. Ut qd].
Hic cōsequēter describit' ꝓcessus i aduer/
sitate cū dicit'. Ut quid destruxisti mace
riā ei9] id ē angelorū custodiā eo q3 popu
lus erat cōuersus ad ydolatriā ut p3 tercio
ex q̄rto reg. i multis locis uel p macerian
itelligit' clausura tberusalē quā destruxe/
rūt chaldei Et uidemiāt eā oēs q3 ptergre
diunt' uiā.]q3 reges syrie. et multi alij āte
destructione citatis p nabuchodonosor. et
post fuerūt eis molesti. bona eorū rapiētes
et populū occidētes ut p3. iij. et. iiij. reg. et i
libro esdre et neemie ꝯ ꝓmo ꝯ sc̄do. mach.
Extermīauit eā ap de silua] id ē nabuchc
donosor q3 sic nominat' eo q3 diu habita/
uit iterferas dañ. q̄rto Et singulariis fer9
depastus ē eā] Iste fuit anthiochus rex qui
fuit ualde singularis i supbia q3si haberet
terrā ad nauigādū. et mare ad ābulandum
pp mētis elationē. ij. mach. v. fuit etiā ual/
de ferus p tormēta i humana et exq3sita i
ducēs populū israhel ad trāsgressionem. ij.
mach. vij. In hebreo habet' Et cōmotio a
gri de pasta ē eā] p cōmotionē itelligun/
tur oēs bestie que cōmuniter mouent' p a
grū ad depascēdū ipsū. pp quod. Jero. tran
stulit et oēs bestie agri de paste sūt eā per
quod p̄t itelligi multitudo diuersarū gen
tiū que erāt i exercitu āthiochi et aliorū re
gū iudeā deuastantiū. Deus uirtutum.]
Hic cōsequēter describit' statꝰ ecclesie post
aduētū xp̄i. quā pfectionē petit asaph deuo
te dicēs deus uirtutū cōuertere.] p cōdes
censione bonitatis tue Respice de celo et
uide] oculo tue clemētie Et uisita] in ꝓpa
psona Uineā istā q3 factū est an sua bene
dicta incarnatione i qua uisitauit nos ori/
ens exalto luc. i. Et pfice eam etc.] Sta/
tus enim ueteris testamēti fuit imperfectus
secundum quod habetur ad hebre. vij. Ni/
hil ad perfectum adduxit lex. sed hec per/
fectio reseruabatur christo propter quod
dicit math. v. non ueni soluere legem sz ad
iplere q3 moralia ꝓcepta adipleuit cōsilia
supaddēdo. Judicialia uero adipleuit rigorē
tpando ut boies cauerēt a malis ꝯ studerēt

bonis magis.ducti amore boni q̄ est pro/
priū ptectorū q̄ timore mali pene q̄ est im
pfectorū.unde dicit poeta. Oderūt peccare
mali formidine pene. Oderūt peccare boni
uirtutis amore Cermonialia uero que tan
tū figuralia erāt adimpleuit i sua icarnati
one et passione cui⁹ erāt figure et sacramē
ta efficatiora īstituit.que cōferūt gratiam
et itroducūt ad gloriā quod nō poterāt fa/
cere sacramenta ueteris legis ꝓpter quod
dicunt egena et infirma.gal.iiii. Et super
filiū homis ꝓsumat li. Respice ꝓsiliez su
per eristū hominem q̄ i euāgelio uocat fi/
lius homis id est uirginis q̄a hoc nomē ho
mo est generis cōmunis. Alij autem sūt fi/
liȝ hominū scilicet uiri ⁊ mulieris quez cō
firmasti tibi id est imobiliter assumpsisti.
q̄a quod semel assumpsit nunq̄ dimisit ut
dicit damascenus ūde et in triduo mortis
cristi aīa existēs i limbo et corpus i sepul
cro fuerūt cōiuncta uerbo. Incesa igni et
suffossa ꝓp hoc itelligunt sacerdotes iude
orū q̄ i ultionem mortis cristi a ꝓmanis
fuerūt obsessi et tandē i incēdio tēpli aliq
eorū fuerūt mortui et alij fugerūt ad sub
terraneas loca ubi fuerūt capti et interfecti
ideo subdit ab i crepatione uultus rtui p
ibūt q̄a ex rigore dīne iusticie que hic
icrepatio dicit in ultionē mortis cristi pi
erūt. Fiat manus tua sup uirum dextere
tue ꝓuir iste ē cristus homo ad dexteram
dei patris assūptus.marci ultio. Et domi/
nus quidē ihesus postq̄ locutus ē eis ꝓas/
sumptus ē in celū et sedet a dextris dei. L
Sup uirū ꝓiustū post eius ascensionē facta
ē specialiter manus diuine uirtutis.decla/
rando eius gloriā et deitatem p miracula
facta ab apostolis ali ꝓsq̄ discipulis i nomī
cristi. et sup filiū homis ꝓet accipit hic et
ꝓ id est.ut illud quod subdit sup filium
ho is sit expositiuū illius quod p̄mittit
Sup uirū dextere tue.ut p hoc homo cris
tus intelligat de quo supra dixerat.Sup
filiū homis etc. Et nō discedim⁹ a te ꝓ
auersionē a fide.ūde dicit apostol⁹ Ro.viij.
Quis sepabit nos a caritate q̄ ē i cristo
ihesu tribulatio fames nuditas aut gladi⁹
⁊c.q̄si diceret nō sicut littera sequēs ostē
dit. Viuificabis nos ꝓuita gracie i p̄senti
et glorie i futuro. Et nomē tuū iuocabi/
mus ꝓpaliter i p̄senti et eternaliter i futu
ro.secūdū illud psalmi.lxxxiij.Beati q̄ ha
bitāt i domo tua dñe i secula seculorū lau
dabūt te. Dñe deus uirtutū cōuerte nos ꝓ
ad te pfecte diligendū. et ostēde nobis fa
ciē tuā ꝓp aperti uisionē. et salui erimus ꝓ
q̄a i clara uisione et pfecta fruitione. con/
sistit eterna salus.

In psal.lxxix. Qui regis israhel.ubi di
cit i postil.manifestaris corā effrai beniami

Additio.

Uidā expositores hebreorū ali/
ter assignāt cām nominationis
harū tribuū scilicz effrai benia
min et manasse.dicētes q̄ quā
do iacob bñdicebat filiis suis gen.l.i bene
dictione ioseph dixit ista uerba.ide pastor
egressus ē israhel. Ex q̄bus uerbis dicūt
q̄ sumit exordiū huius psal. cum dicit. L
Qui regis israhel qd i hebreo i hoc loco
ꝓpe sonat.q̄s ē pastor seu rector israhel.
et ideo subiūgit psal. L q̄ deducis uelut ouē
ioseph ꝓscilicet filiū illū in cuius bñdictione
deus fuit nominatus pastor seu rector is/
rahel. Et q̄a psal.nominauerat i hoc loco
ioseph ratiōe p̄dicta. ulterius nomiauit du
os filios ioseph.scilicet effrai et manasse.
nominau t etiā beniamī cū istis duob⁹ du
plici de cā. p̄ma eo q̄ dixerat Quis sedes
sup cherubi maifestare.archa enī testamē
ti ubi erāt cherubi p̄mo fuit i sorte ioseph
q̄a i sylo.secūdo i sorte beniamī.s.i iheru
salē.et ideo nominauit beniamī cum aliis.
Itē q̄a ioseph et beniamin ambo erāt filij
rachel que quidē fuit uxor iacob prima i
intētione licet secūda i executione.ut patz
genē.xxx.et ideo simul nominat omēs tri
bus ab ea descēdētes ⁊c. In eodē psal.
ubi dicit in postilla. Deus uirtutū.

Ecundū augustinū Additio
iste uersus.s. Deus uirtutū cō/
uerte nos summā tocī⁹ cōtinet
religionis.ūde trina repetitiōe
cōmēdat.hec ille. Sz attēdēdū ē⁹q̄ tria re
petitio h⁹ uersus nō dz a misterio uacare
ꝓ quo dici pōt q̄ facies dei que est xp̄us.
ut p̄ma corū.xiij.tripliciter nobis ostēdit
ad salutē. p̄mo i statu uie ꝓ fidem que est
ostēsio enigmatica.secūdo i patria ꝓ aptā
et clarā usionē que dicit esse facie ad fa/
ciē.ūde p̄ma corū.xiij.capi.uidemus nūc p
speculū et i enigmate tunc facie ad faciem.
Tercio in statu resurrectionis gloriose
i quo nobis ostēditur christ⁹ nō solū quo
ad mentē sed etiā quo ad corpora cū oculi
corporales glorioſi christū in gloria respi/
ciēt.de quo potest itelligi illud ysa.lij. capi
tulo coulo ad oculū uidebūt cū conuerterit
dñs syon. In quibus ostēsionib⁹ triplici mō
cōuertimur ad deū.in primo ꝓ fidē iustificā
tem .in secūdo ꝓ uisionē beatificantē.in ter
cio ꝓ gloriā cōsumantem.undemerito ter
repetit psalmista. L. Domine deus cōuer
te nos et ostēde faciem tuā et salui erimus

In eodē psal.ubi dicit in
postilla. In hebreo habet. Et cōmotō agit
de pasta est eam. Additio.

N hebreo ñ habet i hoc loco dictio sig
nificās cōmotionē sz ē ibi quedā dictio que
secundū quosdā est nomē speciei cuiusdam
auis nobis ignote.et similis dictio ponitur
supra i psal.xlix ubi trāslatō nostra habet
Et pulcritudo agri mecū ē.que quidē auis
dicit esse inter uolatilia sicut leuiathan in/
ter pisces. In eodē psal.lxxix.ubi dicit in
postilla. Cermonialia que tantum figuralia
erāt. Additio.

Ærimonialia ueteris testamēti
nō tantū erant figuralia.habe/
bant enī duplicē rationē scilicet
litteralē que ad cultū dei pro il
lo tēpore ordinabat.et figuralē que ordi/
nabatur ad figurandū christū et eius miste
ria. put largius habet prima secūde.q.ciij.
nihilominus tamē ueniēte christo cessabāt
cerimonialia et omnes rationes eorū ut ha
betur i eadē pte.q.ciij. Replica.

N psal.lxxix. Qui regis isra/
hel intēde etc. Burg. notat po/
stil.qnia dixit cerimonialia tan
tū fore figuralia.uolēs bur.secū
dum intentionē.s.tho.q̄ etiā sint litteralia
ad hec cōcordandum dico q̄ postill. loquit
secundū principalē intentionē instituentis q̄
lis nō ē litteralis ratio ē eni legaliū specia
liter cerimonialiū duplex opus.et ꝓexercitiū
scilicet opus operās et opus operatū. primū
respicit principalē intentionē instituētis q̄a
ad hoc primo respicit.ideo respexit deū ad
abel et cōsequēter ad munera eius genē.iiij.
Ad secundū autē scilicet opus operatū sola
occasione deus respexit imo secundū se et
propriā rationē litteralē despexit.q̄a huius
modi facta sunt ei molesta imo odita uide.
c.j.ysa.hec ē sentētia beati augustini.i⁹q̄ se
cūdo retractationē.magistri i pricipio. iii.
et cōmuniter omniū catholicorū doctorum
unde de solo opere operāte habēte respectū
ad instituentem dixit postil.ad occasionale
quod respicit litterā occidentem.et ad opus
operatū dixerit burg.suū respectuz. adhuc
ut apparet tudaisans.

Psal.lxxx.

Xultate deo etc. Huic psalmo p̄
mittitur talis titulus i hebreo.
ad uictoriā sup hagnuit a saph
Ad cuius intellectū sciendū q̄
prima sillaba huius dictionis hagnuit non
ē de substātia uocabuli.sed ē articulare ac/
cusatiui casus sicut dicit i latino.o magis/
ter.li o nō est de substātia dictionis sed est
articulare uocatiui casus.q̄uicit autē in he/
breo habet duplicē significationē quia sig
nificat instrumentū musicū sicut nominatū
eo q̄ repertū fuit i ciuitate geth.ut dicit za
bi salo.significat etiā torcular.et hoc modo
trāstulit ie.qui ponit talē titulū. Uictoriȝin
torcularibus asaph. Ista q̄ secundū eū acci
pitur singulare ꝓ plurali scilicet torcular ꝓ
torcularibus.sicut frequēter fit in scriptura
et ecōuerso.pōt autē cōuenienter dici q̄ qui
cit hic accipitur in utraq̄ significatione ad
cui⁹ intellectū sciēdū.q̄ psalm⁹ iste speciali
ter erat decantādus i festo tubarū ut ma/
gis uidebit ꝓsequēdo qd icipiebat prima
die septēbris que apud hebreos ē i nouilu
nio ꝓpiquiori eq̄noctio autūnali siue sit āte
eq̄noctiū siue post siue i ipso eq̄noctio . illo
autē tēpore cōmuniter cōplete sūt uidemie
i terra ꝓmissiōis que calida ē.et ideo de ui
no exp̄sso de torcularib⁹ figebāt libamina
sacrificiorū i tēplo pp quod psalm⁹ iste iti
tulat a torcularib⁹ seu torculari. Itē q̄a le
uite cātabāt psalmos.nō solū uocib⁹ huma
nis sed etiā musicis istrumētis ut frequent
dictū ē et cātus hui⁹ psalmi magis ꝓpe cā
tabat i instrumēto musico quod hebraice
uocāt guicit ꝓpter hoc etiā iste psalm⁹ iti
tulat aguicit put ē nomē istrumēti musici
et sic accipit i hoc titulo i significatiōe du
plici. His ꝓmissis sciendū q̄ una de causis
q̄bus iste psalm⁹ cātabat i festo tubarum
erat ꝓ gratiarū actione de fructib⁹ āni col
lectis quorū collectio tūc erat cōpleta ut dic
tū ē. Et ideo psalm⁹ iste dividit i duas p/
tes.q̄a ꝓmo inducit popul⁹ ad gratitudinē
erga deū. Sc̄o ostendit ei⁹ ingratitudo ꝓ
oppositū ut oppositā iuxta se poita magis

eluceſcant.ſecūda ibi.In tribulatione prima
i duas qa ꝑmo populus ad dei laudē inci/
tat̄ ſecudo ad hoc ratio adducit̄ ibi. Quia
ꝑceptū.Circa primū dicit̄ ⁊Exultate ⁊deuo
tione⁊ deo adiutori noſtro⁊ i oibus piculis
et negociſ⁊ iubilate ⁊ore uocis ſecundū illd̄
pa.lxxxiij.cor meū et caro mea exultaue/
rūt i deū uiuū.⁊Deo iacob ⁊dicit̄ autē de⁹
iacob eo quod uotū fecit ei de cultu ſpiritu
ali gen.xxviij.dicēs ſi deus fuerit mecum
&c.Sequit̄ erit mihi dñs in deū et lapis iſ
te quē erexi i titulū uocabitur domus dei
&c.⁊Sumite pſalmū ⁊ad decantandū nō ſo
lū uocibus ſed etiā iſtrumentis muſicalib⁹
ideo ſubdit̄ ⁊Et date timpanū ⁊Nō exꝑ/
mit hic iſtrumentū quicit ꝙuis ſit magis
ꝑpriū cātui huius pſalmi q̄s alia qa prici/
paleꝫ mentionē fecerat de ipſo i titulo pſal
mi.Secūdum enī hebreos tituli fuerūt ap
poſiti i pricipijs pſalmorū ab actorib⁹ ipſo
rū.⁊Buccinate i neomenia tuba⁊id eſt in
nouilunio.Et dicit̄ a neos grece q̄ ē no/
uū latine In oibus enī nouilunijs faciebāt
feſtū ꝑpter beneficiū diuine gubernationis
eo q̄ i nouilunio cōmuniter magis apparꝫ
trāſmutatio tēporis.Sed i nouilunio mēſis
ſepti cū hoc cōcurrebat feſtū tubarū quod
erat ualde ſolēne apud iudeos.ut habetur
leuitici.xxiij.et numeri.xxix.ideo ſubditur
⁊Et i ſigni die ſolēnitatis noſtre⁊id ē fe/
ſti tubarū.In hebreo habet̄ ⁊i termino di
ei feſti noſtri⁊et ē eadē ſīa.quia terminus
dicti feſti quantū ad eius icboationē erat ꝑ
ma dies mēſis ſepti.In trāſlatione uero ie
ronimi ſic habet̄ ⁊In medio mēſe die ſolē
nitatis ueſtre⁊et ad idē pōt referri. q̄a ꝑ/
ma dies mēſis ſeptimi ē i medio āni ſecun
dū q̄ icipit annus a pricipio marcij.alio ta
mē mō icipit a pricipio ſeptēbris.ꝑut dic/
tū fuit plenius gen.viij.et exo.xij. Si autez
referat̄ hoc ad mediū mēſis ſepti. ſic dies
ſolēnitatis referꝫ ad quintādecimā diē eiuſ
dē mēſis i qua icipiebat ſolēnitas taberna
culorū.leuitici.xxiij.et numeri.xxix.⁊quod
preceptū⁊Hic cōſequēter ponit̄ dicte iduc
tionis ratio cū dicit̄ ⁊Quod preceptū in iſ
rahel ē⁊quaſi dicat bene debetis deū lau/
dare i dicta ſolēnitate.quia dñs ꝑcepit hoc
iſrabeli i lege leuitici.xxiij.⁊ numeri.xxix.
ut predictū ē⁊Et iudiciū deo iacob⁊id eſt
faciet uindictā de ꝑcepti omiſſione. Ratio
uero quare dñs ꝑcepit illā ſolēnitatē tuba

rū.fuit ꝑpter memoriā liberationis yſaac
ab imolatione.uel potsui ꝑpter memoriaꝫ
obedictie abrahe qui paratus fuit filiū imo
lare et ipſius· yſaac qui patus fuit ex eadē
obedictia ad deū imolationē ſuſtinere ſicut
plenius fuit declaratū gen.xxij.unde et in
feſto ꝑdicto iudei clangebāt i cornibus arie
tū i memoriā arietis oblati ꝑ yſaac⁊Teſti
moniū i ioſeph poſuit illud ⁊Dicit rabi ſa
lomon q̄ eodē die poſt reuolutionē annoꝝ
ioſeph eductus fuit de carcere.et ſic illa di/
es fuit ſolēnis etiā ꝑ ioſep liberatione⁊Cū
exiret de terra egipti⁊In hebreo habetur
ſup terrā egipti quod ſecundū iſtā expoſi/
tionē fuit quādo ioſeph factus fuit ꝑpoſit⁹
ſup egiptū et tūc iuit ad uidendum terraꝫ
et ad prouidentium de conſeruatione fru/
menti ſecundum quod dicit̄ gen.xlj.Egreſ
ſus eſt itaq̄ ad terram egipti etc.⁊Ling/
uam quam non nouerat audiuit⁊Dicit ra.
q̄ hic accipitur lingua pro idiomate ſicut
frequenter accipitur in ſcriptura.et etiā in
modo communi loquendi dicit ergo q̄ ga/
briel docuit ioſeph.lxx idiomata q̄ ante nō
nouerat ſed.tantum hebraicum⁊Diuertit
ab oneribus dorſum eius⁊quia liberat⁹ fu
it a ſeruitute ꝓncipis milicie qui ipſū eme
rat in ſeruum gen.xxxix.⁊Manus eius i
cophino ſeruierunt⁊ſicut modus eſt miniſ
trantium in domibus principum. Quod au
tem dictum eſt in hac expoſitione gabrie/
lem omnia idiomata ioſeph docuiſſe falſum
eſt.quia ad hoc ſe non extendit uirtus an/
geli ut in inſtanti uel tempore tam breui
hoc faciat.ſed ſolum ad uirtutem ſpiritus
ſancti qui donum linguarum dedit apoſto/
lis.actuum.ij. Preterea ſancti et doctores
catholici dicunt communiter q̄ hoc donum
primo datum fuit apoſtolis.ut poſſent pre/
dicare fidem catholicam in omni ligua que
ratio non habuit locum in ioſeph. Et ideo
aliter exponitur hec ſcriptura ab illo loco
Teſtimonium in ioſeph etcetera.id eſt in
populo iſrahel nominato nomine ioſeph.
quia populum illum ſaluauit in egipto tem
pore famis ut dictum eſt pſalmo preceden/
ti.⁊Cum exiret de terra egipti⁊quia cito
poſt exitum de egipto dedit dominus pre
ceptum de feſto tubarum moyſi in deſerto
ſed ſicut dictum eſt In hebreo habetur⁊
ſuper terram egipti⁊et tunc ſupplendum
eſt libere quia ante retinebatur populus.

iſrahel i aliquibus ciuitatib⁹ ſub ſeruitute
unde nō poterat exire.ſed ꝑmogenitis iter
fectis habuerūt licentiā exēdi ad aliā ter/
rā egipti et eundi ꝑ quā.partē uellēt⁊Lin/
guā quā nō nouerat audiuit⁊quia populus
audiuit deū loquentem dādo legis ꝑcepta
exod̄.xx.⁊Diuertit ab oneribus dorſum
eius⁊quia populus de ſeruitute egipciaca
fuit diuinitus liberatus.In trāſlatione Je/
ro.habet̄⁊Amoui ab onere humerū ei⁹⁊et
eſt eadē ſentētia niſi q̄ mutat̄ modus lo/
quēdi de tercia ꝓſona ad primā que muta/
tio frequēs ē in ꝓphetis⁊Manus eius in
cophino ſeruierūt⁊id eſt i inſtrumēto facto
ad exportandū feces de ciuitatibus ad qđ
cōpellabantur filij iſrahel i egipto ꝑut dic
tum fuit exod̄.i. In hebreo et i trāſlatio
ne iero habet̄⁊Manus eius a cophino trā
ſierūt uel receſſerūt⁊et ſic refert̄ ad tēpus
i quo fuerūt a dicta ſeruitute liberati. trāſ
latio autē iſta refert̄ ad tēpus quo fuerāt
i ſeruitute occupati⁊In tribulatione⁊.Hic
cōſequenter deſcribit̄ ingratitudo populi
et ꝑmo quantū ad culpā.ſecūdo quantū ad
penā ibi.Et dimiſit eos. Circa primū dicit̄
in ꝓſona dei primo recolētis ſua beneficia
ꝑſtita⁊In tribulatione⁊qua fuiſti oppreſſ⁹
in egipto dura ſeruitute⁊innocaſti me⁊ut
te liberarē⁊et liberaui te⁊in ſignis et ꝓdi
gijs te educēdo⁊Et exaudiui te i abſcōdi/
to tēpeſtatis⁊id eſt quādo tēpeſtas uene/
bat ſup egiptios exaudiui te ſaluādo. qua
ſi in abſcondito et loco tuto⁊ Probaui te a
pud aquā cōtradictionis⁊declarādo tuā in
gratitudinē et rebellione numeri.xx.⁊Au
di populus⁊cui ſpecialē legē dedi in mōte
ſinai⁊et cōteſtabor te⁊id eſt ero cōtra te
teſtis ſicut et iudex ſi legē meā trāſgreſſ⁹
fueris ideo ſubdit̄ ⁊Si audieris me⁊obe/
diēdo ei q̄ dixi tibi i datione legis exod̄.
xx.Nō habebis deos alienos corā me⁊
Nō erit i te deus recēs⁊id eſt nulla crea/
tura naturaliter uel artificialiter facta erit
apud te.a te ꝑ deo reputata.omnis enī cre
atura in tēpore eſt facta et ꝑ conſequēs ē
recēs reſpectu eternitatis⁊Neq̄ adorabis
deū alienū⁊unde exo.xx.ſubdit̄. Nō ado/
rabis ea neq̄ coles. Ego enī ſum dñs de⁹
tuus &c.et nō alius ſicut falſo dixiſti de ui
tulo exo.xxxij. Iſti ſūt dij tui iſrahel q̄ te
eduxerūt de egipto⁊Dilata os tuū ⁊petēdo
tibi utilia⁊et ꝑplebo illud ⁊dādo petitionem

tuā ſi tamē me ſolum recognoueris⁊Et
nō audiuit populus uocē meā⁊mihi obedi
endo⁊Et iſrahel nō intēdit mihi⁊ mādata
mea pui pendēdo in quo apparet maxima
ingratitudo⁊et dimiſi⁊. Hic cōſequēter po
nit̄ huius ingratitudinis ſequēs pena que
eſt multiplex.ꝑma eſt ꝑuatio gratie ſpiri/
tualis que notat̄ cū dicit̄⁊Et dimiſi eos⁊
ſubtrahēdo ab eis meā gratiā a peccatis
cōſeruante.ideo ſubdit̄⁊Secundū deſideria
cordis eorū⁊id eſt ſecundū inclinationē fo
mitis ad malū.⁊Ibūt in aduēriomb⁹ ſuis
⁊id eſt i peccatis enormibus ab ipſis inuen
tis.Secūda pena ē ſubtractio ſubſidij tem
poralis que notat̄ cū dicit̄.⁊Si popul⁹ me
us⁊id eſt populus iſrahel quem redemi de
egipto⁊Audiſſet me⁊mihi obediēdo⁊Si in
uijs meis ambulaſſet ⁊ꝑcepta mea obſerua
do que ſūt uie pueniendi ad beatitudinem
mat̄.xix.Si uis ad uitā igredi ſerua māda
ta⁊ꝑ nihilo forſitan inimicos eorū humili
aſſem⁊eos ad nihilū deducēdo.et dicit for
ſitan.nō ꝑpter mutabilitatē diuine uolūta
tis que ē imutabilis.Sed ꝑpter uerubilita
tē hominis de bono ad malū, ꝑpter quod
frequēter impedit̄ diuine ꝓmiſſionis effec
tus qui ē ſub cōdictione ſcilicet ſi homo ꝑ
ſeueret in bono⁊Et ſup tribulātes eos mi
ſiſſem manū meā⁊eos interficiēdo ſicut fe/
cit pharaoni in mari rubro que ſubſidia
eis nō feci propter eorū ingratitudinem, de
ꝑteritis beneficijs. Tercia pena eſt inflictio
ſuppliciꝫ rebēnalis que notat̄ cū dicit̄⁊Ini
mici uero domini mētiti ſunt ei⁊iſti ſūt ꝑ/
uerſi iudei qui ꝓmiſerant obſeruare legem
dei.exo.xxiiij.dicētes omnia que mādaue/
rit nobis dominus faciemus et eximus obe
dientes.et tamē ſciēter et a ꝓpoſito cito
trāſgreſſi fuerūt enormiter uitulū cōfiatilē
adorātes exo.xxxij.⁊.Et erit tēpus eorū
i ſecula⁊id eſt tēpus punitionis huius pec/
cati quia licet tūc i ꝑte fuerit puniti ut ibi
dē habet̄ q̄a ceciderūt i illa die ꝙſi.xxiij.
milia tamē adhuc reſeruat̄ punitio in futu
rū.ſecundū q̄ dixit dominus moyſi poſt il
lā mortalitatē. Ego autē i die ultionis ui/
ſitabo hoc peccatū eorū⁊ Et cibauit eos
ex adipe frumenti⁊id eſt de pane facto de
ſimila tritici. quia non obſtante dicta trāſ/
greſſione introduxit populum in terrā ꝑ
miſſā tritico habūdāte⁊Et de petra melle
ſaxeo⁊ꝙa apes mellificant in rupi/

bus terre promissionis.ubi habūdāter mel colligť unde et terra illa dicit manēs mel le exo.iij.Moraliť pōt exponi psal.iste.ut sit gratiarū actio ecclesie p aliquo seu pro aliquibus beneficijs a deo exhibitis populo crbistiano uerūtamen q̄a secundū dictū sal uatoris math.xvij. Ecclesia est sicut ſ̄gena nondum tracta ad litus et sic habet bonos cū malis pmixtos.ideo gratitudinē bonorū cōsiderans erga deū.primo in hoc psal.ī de um p exultationē et iubilū eleuatur.Secun do ingratitudinē malorū cōsiderans eos in psona domini detestať et patent ptes secun dū pdicta.In psal.lxxx. Exultate d'o.ubi di citur in post. Et ideo psal.iste diuiditur in duas partes. Additio.

Psalmus iste nō uideť uere exponi ī postilla eo q̄ presupponi tur falsum tā circa causam cele brationis festi tubarū q̄s etiam circa tempus cōplete collectionis fructuū in terra pmissionis.q̄ patet sic.nā festum tu barum nō celebrabať pro gratiarū actione de fructibus collectis ipsius anni sicut neq̄s collectio fructuū tunc erat cōpleta prout po stillator supponit ī hoc loco.cuius contrari um ipse met fateť infra psal.lxxxiij.ubi di cit q̄.xxij.mēsis septēbris erat tempus ad hoc assignatū.falsitas autē p̄suppositi pre/ dicti patet.legiť enī deutro.xvj.solemnita/ tem quoq̄s tabernaculorū celebrabis p sep tem dies quādo collegeris de area et de tor cular fruges tuas. Ex quo patet manife/ ste q̄ ī feste tabernaculorū de hoc agebať et q̄ pro tūc erant fructus collecti non au/ tem ī festo tubarū. Idem patet leuiť. xxiij. ubi sic. Quindecīa ergo die mensis septimi quādo cōgregaueritis omnes fructus terre uestre celebrabitis ferias domini septē die bus.unde ad uerioꝝ intellectū huius psal/ mi p̄mittenda sunt duo.primū est q̄ inter festa ueteris tesťamēti de quibus agiť le/ uitici p̄dicto capitulo et ī alijs locis quedam erāt celebrāda cū gaudio et leticia in memo riam p̄teritorū beneficiorū sicut festū pasce in memoriā redemptionis egiptiace et festū penthecostes in memoriā dationis legis.et festuꝫ tabernaculorū quod celebrabať.xv. die mensis septimi in memoriā beneficiorū dei in deserto exhibitorū.de quo festo di/ cit in p̄dicto capitulo. Habitabitis in um/ braculis septē diebus.et infra ut discāt po

steri uestri q̄ in tabernaculis fecerim habi tare filios ysrahel.in quo quidē festo scilicꝫ tabernaculorū reddebanť gratiarū actio/ nes cū magna leticia de fructibus collectis eodē anno.unde in capitulo p̄allegato cum dixisset.quādo cōgregaueritis omnes fruc tus terre uestre celebrabitis ferias domini septē diebus postea subiungit.sumetisq̄ uo bis in die primo fructus arboris pulcerrie spatulasq̄ palmarū.et sequitur.et letabimi ni corā domino deo uestro septem diebus. Quedā uero alia festa celebrabanť ad hoc ut in illis tēporibus ad deū cōuerterentur. et ideo talia festa licet essent celeberrima ñ tamē cū gaudio saltē corporali celebraban tur.que quidē festa duo erāt. primū scilicet prima die mēsis septimi in qua excitaban tur ad contritionē ut ad deū cōuerterentur Et ideo illa dies uocabať dies clāgoris.nu meri.xxix.dies clāgoris est et tubarū.simi liter uocabať et festū memoriale leui.xxiij. quod quidē memoriale potest intelligi du/ pliciter.uno modo respectu celebrantiū qui habebāt reducere ad memoriā flagitia pre terita ut cōterentur.alio modo respectu dei qui memor iusticie patrū et pmissionuꝫ q̄s ei fecerat et specialiter abrahe filios eorum reduceret ad statū penitētie et auerteret ab eis iram suam.ut patet exo.xxxij. capitulo ubi agiť de propitiatione peccati uituli. et in alijs locis q̄s plurimis ubi memoria pa trū pro uenia posteritatis eorū allegabatur Secūdū uero festū erat decima die hui⁹ mē sis septimi quod uocať dies expiatiōis ce/ leberrimus et sanctus ppter expiationem peccatorū quā in illa die a deo spectabant leuiť.xvj.in quo quidē festo cessabāt gau/ dia quecūq̄s tēporalia imo tenebanť affli/ gere animas. Dicit enim leuiť. capitulo p̄ allegato.omnis anima que nō fuerit afflic/ ta die hoc pibit a populis suis.ratio autem quare dies prima et dies decia mēsis sep/ timi erāt assignata ad huiusmodi peniten/ tiam et ppitiationē.numeri p̄dicto capitulo est uidēda.Secūdo premittendū est q̄ tube in ueteri lege dupliciter accipiuntˀ.uno mo do p tubis ductilibus que de metallo fiunt que quidē tube uocanť ī hebreo bacosrot. et istis utebantur in solēnibus leticijs et in bellis et ī alijs cōgregationibus. similiť et in festis primo modo dictis .et neomenijs cōmunib⁹.unde numeri.x. Si q̄n̄ habebitis

epulū et dies festos et Kalendas canebitis tubis sup holotastis etc̄.que quidem tube erāt argētee ut ibidē dicit et uocabantur hacosrod ut dictū ē.alio modo accipiť tu/ ba p cornea que quādoq̄s dicit buccina.et talis tuba semp uocatur in hebreo nō ba cosrod sed sophar.et talibus tubis uteban/ tur specialiter quādo deus uel eius ministri populū intēdebant excitare ad attentiones alicuius magni.sicut in datione legis legi/ tur.Clangorq̄s buccine uehemētius pstre/ pebat.ubi loco buccine habeť in hebreo so phar.exo.xix.similiter quādo pphete ex/ hortabantur popnlū ad penitentiā.talis ex hortatio assimilabať in scriptura uoce tu/ be cornee ut ysai.lviij.capitulo. quasi tuba exalta uocē tuā et.ezech.xxxiij.si audiens autē quis sonitū buccine nō se obseruaue/ rit sanguis ipsius sup caput eius erit. unde in quolibet istorū locorū et similiū habetur in hebreo.sophar nō hacosrot.licet transla tio nostra indifferēter uideať ista accipere ut in pluribus.In hoc igiť festo scilicet clā goris seu tubarū nō tuba ductilis sed cor nea ad prouocationē penitētie clāgebať ra tione p̄dicta. Hinc pmissus iste psalmus fuit pprie ordinatus pro festo tubarū.sicut et/ hodie hebrei eundē psalmū cantant in eo/ dem festo sed nō ordinať ad gratiarū acti ones de fructibus collectis ut in postilla.sz potius ut preparenť per timorē dei ad ex piationē seu indulgentiā ī pximo futuraz scilicet in decima huius mēsis ut dictū est. ūde psalmista circa hoc octo facit. Primum pponit q̄ cōmuniter scilicet ī alijs tēporib⁹ pśertim festiuis exultandū ē deo et iubilan dū tanquā uero adiutori et gubernatori.et hoc nō solū mēte et ore sed etiā cū musi/ cis iustrumētis et de hoc intelliguntˀ duo uersus primi scilicet. Exultate deo etc̄. da te timpanū. Cōsequenter secūdo dicit q̄ ī festo tubarū aliter ē agendū scilicet q̄ non ī musicis instrumētis⁹ iocūdis sed potius in tuba cornea ē clangendū seu buccinādum. eo q̄ hoc festū nō ordinať ad gratiarū ac tionē de p̄teritis sed potius ad cōtritionem de cōmissis ⁊ ad disponendū populū ad sus cipiendā expiationē.unde dicit Buccinate ī neomenia tuba Scilicet cornea.ūde in he/ breo ī hoc loco dicit.sophar.quod nll'o mō significat nisi tubā corneā.quod facit ad ex citationē peccatorū ad penitentiā puocan/

do eos nō ad leticiā sed ad timorē et quia neomenie fiunt.xij.in quolibet āno sicut et. xij.lunationes id circo declarat que sit ista neomenia de qua ī hoc psalmo loquit di/ cēs. In insigni die solēnitatis uestre Ce/ tere autē neomenie nō erāt solēnes quod patet ex hoc q̄ nō cōnumerabantur inter alias ferias domini sanctas.leuiť.xxiij.ūde et ī eis poterāt opa seruilia facere sicut et ī alijs diebus pphanis.sed hec neomenia.s. septimi mēsis erat solēnis et sancta ī qua nō licebat aliq̄d opari ut ī p̄dicto capitulo habeť. Et hoc notať cum dicit In insigni die solēnitatis uestre .i.in illa neomenia tā tum debet buccinari tuba cornea mō pre/ dicto et nō in aliis. In ceteris autē neome/ nijs tube ductiles clangebanť.ut numeri. x.ubi supra cuius rationē reddit dicēs ga pceptum in ysrahel ē etc̄. Jexponať ut ī po stilla. Cōsequenter tercio q̄a homines sepe retrahunť a diuino timore.igitur psalmi/ sta ducit cōtra tales testimoniū dicens Te stimonium in ioseph posuit illud Scuius sen sus est quod in hystoria ioseph habeť ma nifestum testimonium q̄ homo debet ppo nere diuinum timorem timori humano. Jo seph enī cum ab uxore domini sui agita/ retur ut cōmitteret adulterium diuinum ti morem allegauit dicens quo modo possum facere malū hoc et peccare in deum meum genē.xxxix.qui quidem ioseph licet ob hāc causam fuit acriter incarceratus de eo eniz legitur in psal. Humiliauerunt in compedi bus pedes eius etc̄.postea tamen de carcere eductus prepositus fuit super totam terrā egipti.unde habeť genē.xli. Et hoc est qđ dicit Testimoniū ī ioseph posuit illud etc̄. Hoc est dicere. manifeste uidemus q̄ Jo/ seph fuit ab oneribus et seruitutibus ī qui bus fuerat positus diuinitus liberatus eo q̄ timuit deum plus q̄s homines.et nō so/ lum hoc sed etiam super terram egipti q̄si dominus exiuit genē. xli.capitulo cuius re/ gionis linguam nō nouerat quod est ma/ gis mirabile q̄s habere dominium in pro/ pria patria. Et ex his patet propria ex/ positio horum uersuum usq̄s ibi exclusiue In tribulatione. Cōsequenter quarto indu/ cit aliud testimonium de populo ysrahelitī/ co dicens In tribulatione inuocasti me etc̄. Ad quod sciendum q̄ testimonium de Jo seph predictum non omnino suffecisset ad

inducendū peccatores ad penitētiam cū ipe Joseph esset iustus de quo nullus defectus peccati in scriptura legit quod nō inuenit in cōmuni statu hominū de quibus prima Johānis primo capitulo. Si dixerimus q̄ peccatū nō habemus. misericordia igit di uina circa ioseph facta forte nō esset trahē da ad cōsequentiā quantuz ad manifestos peccatores. ideo psal. sufficiēs iductiuū alle/gat quo ad peccatores ut timore peccato/rū cōmissorum a cōtritione nō desistāt un de dicit. In tribulatione iuocasti me et li/berani te. ubi loquitur populo israhelitico quē deus liberauit a tribulatione egipcia/ca de qua ut i glo. metu egiptiorum nō au debāt gemere cū affligerent. unde exo. ij. Post multuz uero tēpus mortuus est rex egipti et ingemiscētes filij israhel propter seruitiū quod erat durū etc. Ex quo ap/paret q̄ in tēporibus lōgis retroactis ge/mere nō audebāt. ideo dicit exaudiui te in absc̄dito tēpestatis qa tribulatiōes il las quasi i cordibus abscondebant. sed q̄ hec liberatio nō fieret eis tanq̄ bonis et iustis sicut facta fuit ioseph ostēdit cū seq tur. Probaui te apud aquā cōtradictionis de qua legit numeri. xx. in qua cōtradi/ctiōe de potētia diuina et eius bonitate de traxerūt dicētes ut in psal. Nūquid pote/rit deus mēsam parare i deserto. ex qui/bus cōcluditur q̄ nō solū bonis deus pui det de sua misericordia sed etiā peccatori/bus quod introducit psal. ad excitandū po pulū ut cōuerteretur ad deū. Consequenter quito quia homines frequēter retrahunt a timore diuino ꝓpter falsas suggestiones demonū qui ut plurimū i ydolis colunt. id circo psal. dicit. Audi populus meus etc que uerba plane referuntur ad ydolatriaz quam dupliciter prohibet. primo scilicet in corde cum dicit. Non erit in te scilicet i tra te. deus recens quia secundum glosaz cum imago recētis dei scilicet non eterni in mēte portatur tūc imago ueri dei i ipa creatione anime impressa remanet uetusta secū. o ydolatriam prohibet i exteriori cul tu. et hoc cum dicit. Nec adorabis deum al enum. et quia ad ista erant obligati per precepta diuine legis i prima tabula con/tenta que incipiebat a cognitione dei exo. xx. capitulo. Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te etc. Idcirco psal. hic comme/morat illud uerbum scilicet primū in deca logo cui imediate sequuntur predicta pre/cepta unde proprie premisit. Audi populus meus et contestabor te id est testimonijs scripturarū probabo quod dicam tibi. Nō erit in te deus recens. Cōsequenter sexto quia multi retrahunt a diuino timore seu cultu timentes. ne deficiāt in temporalibus que credebant habere a demonibus quos in ydolis colebāt. iuxta illud osee. ij. capitu lo. uadam post amatores meos qui dāt pa nes mihi etc. Idcirco psalmista cōtra hoc dicit. Dilata os tuuz et implebo illud qd̄ potest dupliciter intelligi ꝓmo respectu bo norum temporalium quia deus nunq̄s de/ficit in necessariis iuxta illud psalmi. Req rentes autē dominum non minuentur om ni bono. secundo respectu bonorū spiritua lium que in bonū infinitum ordinantur. cir ca quod notanter dicit. Dilata os tuum quia desideria temporaliū licet multa et ua ria sint angustia tamē sunt et modici ualo ris. sed spiritualia eo q̄ sunt ifinita requi/runt magnam dilatationem seu capacitatē in recipiente. ideo dicit. Dilata os tuum quasi diceret. nō desideres breuia et finita sed infinita et eterna. Et ego implebo il/lud quia solus deus potest tale desideriuz satiare. Cōsequenter septimo quia secundū philosophum. plures sunt quos sensus cer/tificat quam quos ratio persuadet. idcirco psalmista ad certificationē predictorum in ducit testimoniaz experimentale de ipso po pulo israhel. qui q̄diu recesserunt a deo et adheserunt ydolis fuerunt deserti a diuina protectione. ut patet in multis hystorijs sa cris specialiter ni libro iudicum. quasi p to tum. et hoc est quod dicit. Et non audiuit populus uocē meam etc. Et dimisi eos id est permisi eos ambulare. secūdum deside ria cordis eorum et exponatur prout i po stilla. et sequitur. Ibunt in aduentionibus suis iuxta illud osee. ix. capitulo. Facti sūt abhominabiles. sicut ea que dilexerūt. et lo quatur de ydolatris. Cōsequenter. viij. idem intendit inducere ab oppositō. quia scilicet quando populꝰ ille obediebat mādatis dei proficiebat in duobus. primo scilicet quia a deo protegebatur specialiter ab hostibꝰ. se cundo quia prouidebatur ei a deo nō soluz circa necessaria uite sed etiam circa quedā delectabilia que ꝓferūt ad uite cōsezuationē

primū ostēdit cum dicit. Si populus meus audisset me. Et nota q̄ in hebreo nulla di ctio ponitur hic que sonat forsan uel forsi tan. que est dictio dubitādi sed habetur sic. Israhel si in uijs meis ambulasset q̄si ꝑ modico inimicos eius humiliassem. q̄si dice ret. sine ulla difficultate quia quod modicū est quasi pro nihilo reputat. secūdum phi/losophum in de celo. et hoc ē manifestum. quia uolūtati diuine. nō est qui resistat. Et quia quandocunq̄s populus dei in uijs eius ambulat. tribulātes eos sunt inimici dei eo q̄ psequuntur populū suum et turbāt eius cultum. idcirco cum psal. dixisset. Sup tri/bulantes eos misissem manū meam subdit Inimici uero domini mētiti sunt ei quasi diceret. tribulātes populū dei inimici domi/ni sunt. eo modo quo dicit exo. xxiij. capi/tulo in simili materia. inimicus ero inimi/cis tuis. similiter et tales inimici deo men/tiunt inquantū denegant eius dominium generale secūduz quod tenent seruos suos seruare et nō turbare cultum eius. et sequi tur. Et erit tempus eorū in secula expo/natur prout in postilla. Quo ad secunduz dicit. Libant eos ex adipe frumenti. ad ostendendū q̄ deus prouidebat populo suo de ptinentibus ad conseruationē uite que in nomine panis includuntur. similiter pro uidebat eis de alijs delectabilibus ad con/seruationē uite cōferentibus. et circa hoc di cit. Et de petramelle saturauit eos quia terra ꝑmissionis de omnibꝰ habūdabat. ex quibus psal. intēdit inducere populū ad di uinū timorē per clangorē tube cornee i ꝑ ma parte signatū ostēdendo eis exēpla de bonis tēporalibus quibus populus ille ad actus uirtutum inducebatur.

Replica.

In psal. Exultate deo postil. et burg. satis cōcordant in conclu sione. qua quod burg. exponit de timore dei. postil. de laude dei. quia timor filialis nō est sine laude nec laus sine timore. In quibus uero dissonant ptinent ad cultū iudeorū quem puto secun dum usum modernū burg. fuisse magis no tum. postillator tamē usum antiquū in scri ptura satis ostēdit fundamētum. nec multū ptinet ad intellectū sensus litteralis ille uel iste usus cultus. certum est non esse omni/no eundem etc.

Deus stetit in synagoga. Huic psalmo ꝑmittitur talis titulꝰ in hebreo et in translatione Jero. psal. asaph ex quo apparet actor. De materia uero huius psalmi dicūt expositores hebrei et catholici. q̄ asaph fe cit hūc psalmū cōtra peruersos iudices. ar/guēs eorū nequitiam et petens super hoc diuinam iusticiam ad lineam eqtatis talia reducētem dicit igit Deus stetit i sinago ga id est in cōgregatione ꝛ dicit a sin q̄ est con et goge aggregatio deorum id ē iudicum secūdum q̄ dicitur exo. xxij. ad de os utriusq̄ causa perueniet. id est ad iudi/ces. Et dicitur deus stare i congregatione iudicum quia clare uidet et attēte facta et dicta eorum ideo subdit. In medio autem deos diiudicat id est discernit utrum iudi/ces iuste uel iniuste iudicēt. Et ideo subdit asaph cōtra iudices puersos. Usq̄quo id est q̄diu iudicatis iniquitatem iustificādo ptem iniquam ꝓpter munera uel fauorem Et facies peccatorum sumitis id ē per/sonas malorum ꝓpter eorum potētiam uł aliam causam malam acceptatis. Judicate egeno et pupillo ei⁹ iusticiam declarādo humilem et paupem iustificate. i. suam iu sticiam cōseruate. Eripite paupem de ma nu diuitis. iniqui et egenum de manu pec/catoris liberate. qui eum calūniatur iniu/ste. Nesciēt neq̄ intellexerūt. s. talia fa cere nō ꝓ ignorātiā legis. sed ꝓ errorez electionis q̄ ignorat omnis malus. ut habe tur. iij. ethicorū. q̄a etiā ille q̄ peccat ex cer ta sciētia ignorat. s. q̄ tale malū sit dimittē dum ne priuet aliquo bono apparenti q̄ tūc elegit ex puersa affectiōe ipsuz ad hoc inclinātē et ideo sequit. In tenebris am/bulāt qa puersitas affectus iducit tenebrā i intellectū. Mouebunt omnia fundamēta terre in finali iudicio i quo ista puersa ad debitū ordinē iusticie reducētur. Ego di xi diij estis scilicet participatiue. eo q̄ iudi ces ex officio sunt executores diuine iusti/cie. Et filij excelsi omnes in quantum ad eius imaginē sunt facti. Vos aūt sicut ho mines moriemini quia potestas uestra nō ꝑseruabit uos a morte. Et sicut unus de principibus id est de angelis superbientibus cadetis in foueā gehēne ꝑ equitatē diui ne sentētie. ideo subdit. Surge deus iudica

terram] id surges ad iudicādum habitātes terrā generaliter. Quoniā tu hereditabis in omnibus gentibus] quia finali iudicio p acto. omnes electi erunt subiecti ordini sue misericordie imobiliť et reprobi ordini sue iusticie. ¶Distice potest exponi psalmus iste cōtra sacerdotes et scribas iudeorum. qui xpm humilem et pauperē cōdemnauerunt ad mortem ꝓpter quod per diuinum iudi tium a romanis fuerūt tēporaliter occisi et captiuati. et in iudicio extremo erūt eterna liter condemnati.

Eus qui similis erit tibi. Huic psalmo premittiť talis titulus in hebreo et in ⁊translatione Je ro. Canticū asaph psalmi ⁊ ex quo apparet actor psalmi. De materia ue ro ipsius dicūt cōuniter expositores be brei et latini quod asaph fecit hūc psalmū cōtra hostes inuadētes terram et populum iudeorū et littera cōcordat. sed contra quos hostes uel quo tēpore nō dicunt. sed litterā exponūt partim de hostibus quos habue runt a principio exitus de egipto. usq; ad tempus asaph et ptim de hostibus qui fue runt postea. Sed cōtra hoc uidetur ꝙ de il lis petit asaph. Fac illis sicut madian et si sare etc. et postea subdit. Deus meus pone illos ut rotā etc. Ex quibus uideť. ꝙ log tur de hostibus israbel futuris post temp⁹ suu n. Nō enīz fit petitio de ꝓteritis. ꝓptez ꝙ saluo meliori iudicio. uidetur ⁱmihi quod asaph fecit hunc psalmum cōtra sennache rib et ei⁹ exercitum sicut et de psal. lxxiij. supradictū est. Psalmiste enim de eadem re plures aliquando psalmos fecerūt. sicut su pra pluries dictū est de dauid. Et eodē mo do dicitur hic de asaph. uerūtamē psalmus iste differt a. lxxvij. quia ille psalmus log tur principaliter cōtra sennacherib nō exp mens populos ⁱ odium iudeorū sibi adiun ctos. In hoc autem fit ecōuerso. quia expri muntur pricipaliter populi ī circuitu habi tantes, qui īcitauerunt sennacherib ad ue niendum cōtra terram iuda tempore eze chie duplici ratione. una quia inuidebant iu deis et eos odiebāt. alia quiā illi populi iā sannacherib subditi erāt qui deos eorū ex terminauerat. secūdum ꝙ dicitur. iiij. regū. xix. Uere domine dissipauerunt reges assi riorum gētes et terras omnuz. et miserūt deos eorum ī ignem. Solatium autem ē mi seri habere socium. et ideo incitauerūt sen nacherib ut ueniret in iudeam ad subicien dum sibi gētem et destruendū inde diuinū cultum. Igiť secūdum hoc psal. iste diuidiť in duas ptes quia asaph primo deprecādo narrat hostiū nequitiā. secudo contra eos ī plorat diuinam iusticiā ibi. Fac illis. Circa primū dicit. Deus quis similis erit tibi] trāslatio ieronimi habet] Deus ne taceas tibi. et ratio huius diuersitatis est. quia di ctio hebraica que ponit ibi domin. equi uoca ē ad significandū similitudinē et ta citurnitatē. credo tamē ꝙ ista trāslatō me lior ē in hoc quia stati subdit. Ne taceas Et ideo in trāslatione Jero. est quedā ap parēs nugatio. Exponat ista translatio Deus quis similis erit tibi] quasi diceret diij gētium quos destruxit sennacherib ñ erāt similes tibi secundū ꝙ dicitur quarto regū. xix. Nō enī erant diij. sed opa manu um hominū. ideo subdit. Ne taceas id est ne dissimules iniuriam hostium nostrorum qui reputāt te deiciendum per sennacherib sicut deos suos. Neq; cōpescetis deos. id est retinearis amplius ab illatione uindi cte. cuius causa subditur. Quia ecce inimi ci tui] qui uolunt destruere locū cultus tui Sonuerunt] id est ad hoc cum fremitu ar morum et sonitu tubarum uenerunt. Ex tulerūt caput] cōtra superbientes. unde di xit sennacherib scribēs ezechie non sedu cat te deus tuus quarto regum. xix. crede bat enim ꝙ nō posset saluare ezechiam et populum eius de manu sua dicēs. Nūc igi tur solus poteris liberari. nūquid liberaue runt diij gētium singulos etc. Super populum tuū malignauerūt cōsilium] ut scilicet excitaret sennacherib contra populum dei ut dictum ē. Et cogitauerūt aduersus san ctos tuos] id est sacerdotes et leuitas tuo cultui deputatos sicut etiam res inanima te dicunť sancte. eo ꝙ fūt diuino cultui de putate. ut uasa uestes et huiusmodi. Dixe runt ad inuicez mutuo se exhortātes. Ue nite et disperdamus eos de gēte etc] id ē sic deleamus eos ꝙ nō remaneat hui⁹ gē tis memoria. Quoniam cogitauerunt una nimiter] id est cōcorditer in malo simul. aduersum me testamentū] id est pactuz fir mum ad destruendū terram et templū cul tus tui. disposuerunt] id est firmiter statu erunt. Et qui fuerunt isti populi explicat

di. Tabernacula ydumeorū] ideſt habitan tes in tabernaculis ydumeorum. Isti autem descenderūt ab esau qui altero nomine uo catus ē edom et sicut iste odiebat Jacob tra trem suū querens occidere eū ut habeť ge ne. xxvij. Sic ydumei descēdētes ab eo odi ebant filios israbel descēdētes a Jacob. Et ysmahelite]. Isti descēderunt ab ysma bel filio abrahe genē. xvj. Et odiebāt filios israbel qui descenderūt de ysaac sicut et ys mabel psequebatur ysaac. secundū qđ dici tur genē. xiij. Moab] iste fuit filius loth et similiter amon ꝙ postea ponitur ut habeť genē. xix. et ab istis denominati sūt duo po puli scilicet moabite et amonite et isti odie bant populos israbel imponētes eis. licet fal so ꝙ tulissent ptem terre ipsorū quādo as cenderūt de egipto. ut habeť iudicum xj. Et agarem] Isti fuerūt filij cethure q̄ alio nomine dicta est agar ut dictum fuit genē. xxv. Et isti odiebant filios israbel sicut et ysmabelite fratres sui. Jebal de isto non habetur clare origo nisi forte fuit sobal fi lius seyrborrei genē. xxxvij. nomina eniz he brea aliquādo sic uariantur a pte principij sicut et latina. Nicolaus enī et colinus sūt idem nomen. uariatum tamē a parte prin cipij. Isti igitur descēdentes de iebal fuerūt molesti filijs israbel sicut et ydumei habita tores montis seir. Et amalech] popul⁹ iste odiebat filios israbel et primo inuasit eos in deserto cum ascenderent de egipto exo. xvij. Alienigene] In hebreo habetur phili stei. q̄ fuerūt multum infesti iudeis ut patet primo regum. Cum habitātibus tirum] li cet enim habitatores tiri fuerūt cōfederati iudeis tempore salomonis et hiram rege ti ri ut habetur tercio regum. v. tamē postea fuerūt eis inimici Et omnes isti populi fue runt habitantes in circuitu terre filiorum ysrabel et incitauerūt sennacherib regē as syriorum. ad ueniēdum contra regnum iu dee tēpore ezechie rationib⁹ predictis. ideo subditur. Etenim assur uenit cum illis fa cti sunt in adiutorium filijs loth]. hoc nō dicitur eo ꝙ filij loth essent principales ī il lo exercitu. sed sennacherib rex assiriorum ut dictum est. sed hoc dicit de filijs loth eo ꝙ ipsi uendicabāt ius in aliqua parte terre et sic ille exercitus faciebat quodāmodo ad eorum adiutorium] Fac illis]. Hic conseqn ter asaph implorat cōtra predictos hostes uindictā diuinā dicens. Fac illis sicut madi am et sisare] quos miraculose debellauit de us per barach. iudi. iiij. In torrēte cison] bellum illud fuit ꝓpe torrētem ullum. ⁊ mlti fuerūt ibi submersi unde dicitur iudicum. v. torrens cison traxit cadauera eorū. Dis perierunt in endor] nomē est loci unde fuit illa mulier pythonissa quam cōsuluit saul p mo regum. xxviij. et bellum illud fuit pro pe. Facti sunt ut stercus terre] quia cadaue ra eorum remanserunt super terrā in se pulta. Pone principes eorum sicut oreb. et zebee etc. Istos debellauit dominus miracu lose per gedeonem et trecētos uiros cū eo. iudi. vij. Omnes principes eorum] ideſt populorum supra memoratorum. Qui di xerunt hereditate possideamus sanctuariū dei] ideſt iherusalem in qua erat templum dei et per cōsequens terram iudee cuius me tropolis erat iherusalē. Deus meus pone illos ut rotam] id est fac illos istabiles. Di cit autem rabi salomon ꝙ per rotam intel ligitur hic quedam species tribuli seu her be que in summitate facit quandā speram albam lanugini similem que ad modicū fla tum uenti dispergitur et disperet. et simili ter stipula flatu uenti resistere nō potest. ⁊ ita factum fuit de exercitu sennacherib. q a angelus una nocte interfecit ibi centū octo gintaquinq; milia. ut habetur quarto regū. xix. Sicut ignis q̄ comburit siluā] ex ma gna potentia. Et sicut flamma comburēs montes] ex ardoris uehemētia. Ita perse queris illos] etc. quia corpa mortuorum in exercitu sennacherib. fuerūt redacta in ci neres ita ꝙ ezechias et uiri eius poterunt colligere spolia absq; aliqua difficultate. Imple facies eorum ignominia] ꝙ tunc fuit impletum. quia sennacherib mane surgens et uidēs illam pestilentiam sui exercit⁹ fu git cum paucis ad terram suam cōfusus. Querent nomē tuum domine] hoc nō di citur pro ipso sennacherib. qui uidēs illam plagam diuinitus inflictam nō quesiuit de um per penitētiam sed magis tanq; ydola tra pessimus adorauit in tēplo nesrach de um suum ut habetur ibidem. sed hoc dici tur pro aliquibus cum eo fugientibus qui considerantes dei israbel potētiaz exhibue runt sibi reuerentiam. unde et plurimi quo rum amici fuerant in illa pestilentia mor tui imputantes hoc superbie sennacherib

eo quod plasphemauerat deum israbel. di/
sponebant eum interficere. propter quod cō
uertit se ad adorādum deum suum promit
tens q; immolaret ei duos filios ad ꝛame/
lech et sirazat si posset illud periculum eua
dere. quod illi itelligentes interfecerunt eu;
ut dictum fuit plenius quarto regum. xix.
⌊Erubescant et cōturbentur in seculu; se
culi etc̄. Hoc dicitur de sennacherib ⁊ alijs
cum eo in malo obstinatis. frequēter enim
scriptura sub eodem cōtextu de malis trā/
sit ad bonos et ecōuerso sicut dictum fuit i
principio geñ. secundum regulam illam de
corpore domini bipertito. et habitum ē ex
emplum supra psalmo. lxxvij. ubi dicit̄. cuꝫ
occiderit eos querebant eum. quod nō po/
test intelligi de eisdem numero. sed q; ali
quibus occisis propter suam maliciam. alij
hoc uidentes cōuertebantur ad deum p pe
nitentiam saltem ad horam. ut ibi dictum
fuit ⌊Et cognoscant ꝺper experientiam pe/
ne sibi influcte ⌊Quia nomen tibi deus ꝺet
nulli alteri est diuinitas attribuenda. hoc
enim demones et damnati cognoscūt ⌊Tu
solus altissimus in omni terra ⌋ quia nulli
alteri potest competere potētia infinita. ꝺo
ralitez potest exponi psalmꝰ iste ut sit ora
tio ecclesie contra hostes fidelium. referens
humiliter coram deo eorum neqnitiam. et
super hoc petens deuote diuinam uindictaꝫ
exemplo malorum antiquorum a deo iuste
punitorum.

In psal. lxxxij. Deus quis similis erit tibi
ubi dicitur in postilla. propter quod saluo
meliori iudicio.

Additio.

Ec expositio nulluꝫ habet fun
damentum in scripturis sacris
nusq̄ enim legitur in sacra scri
ptura nec in glosis autēticis q;
gentes in hoc p̄salmo expresse uel aliq eo
rum incitassent sennacherib ad uemendum
contra iherusalem seu cōtra iudeos. sed po
tius ex plano textu hystorie sacre habetuꝫ
alia causa potissima qua sennacherib ascen
dit contra iudeam et eius regeꝫ scilicet eze
chiam. legitur. iiij. regum. xvj. q; achas rex
iuda tribulatus a rege syrie. et a rege isra
bel. qui cōtra eum consurrexerunt habuit
refugium ad regem assiriorum. et recepit
eum in dominum ut eum liberaret a predi
ctis aduersarijs. unde littera ibidē sic dicit.
misit autem achas nuntios ad regē assirio
rum dicens. Sernus tuus et filius tuus ego
sum ascēde et saluum me fac de manu re/
gis syrie etc̄. sed postea cum ezechias filius
p̄dicti regis achas regnasset rebellauit con
tra regem assiriorum. prout legit̄. iiij. re/
gum. xviij. ubi loquēs de exordio regis eze
chie dicit sic. Rebellauit quoq; cōtra regeꝫ
assiriorū et nō seruauit ei. nulla enim reg/
itur alia incitatio ydumeorum uel hisma
helitarum. et huiusmodi prout postillator
ait ad hoc q; sennacherib insurgeret cōtra
ezechiam et regnum eius quia p̄dicta re/
bellio fuit sufficiens causa ad hoc ut ex di
ctis patet. presertim cum sennacherib ma/
nifeste anhelabat ad monarchiam uolēs si
bi omnes gentes subicere. unde legit̄ scri/
psisse ezechie reg. viij. reg. xix. sic. Tu enim
ipse audisti que fecerunt reges assiriorum
universis terris quomō deuastauerunt eas
etc̄. Ex quo patet q; nō indigebat incita/
toribus ad hoc ut uideam subiugaret. q;
potentissime intēdebat sibi subiugare nati
ones. unde psalmus iste nō uidetur appro/
priandus sennacherib nec exercitui ei⁹ nec
etiam alicui de plecutoribus gentis iudaice
in singulari. sed psal. in hoc psal. intēdit ge
neraliter loqui contra aduersarios et i pu
gnatores populi israhelitici qui fuerūt tem
pore regni ipsius dauid et successorū eius ⁊
specialiter eorū qui erant iusti. sicut ezechi
as et. iosias et huiusmodi. Pro quo sciendū
q; tempore iudicū q̄diu populus israheliti
cus recedebata deo et adherebat ydolis tra
debat eos deus in manibus inimicorū cir/
cūstantiam. ut habetur iudi. ij. similiter et
quando surgebāt aliqui iudices proudētia
diuina saluabant̄ ab hostibus ut in eodem
capitulo habet̄ in generali. et cōsequenter
quasi per totum librū in speciali. regnante
autē dauid cuius regnū fuit a deo impetꝛe
tuū stabilitū prout q̄plurime auctoritates
sonāt fuit eis ꝓphetice dictū a deo per na
thā ꝓphetā q; de ceteꝛo populus dei non
turbaretur sic p aduersarios. unde. ij. regū.
vij. sic legitur. Ponā locū populo meo isra/
hel et nō turbabit̄ āplius nec addēt filij in
iquitatis ut affligant eū ſsicut prius ex die
q̄ cōstituī iudices sup populū eum israhel.
sed qa i pricipio regni ipsius dauid sup is/
rahel stati ascēderūt philistei cōtra eum. ij.

regum. v. et postea in processu tēporis ha/
buit agere bella cum diuersis nationib⁹ in
circuitu et specialiter cū syria. moab ⁊ amō
et philistim et amalech et ydumeo. ſput po
test haberi. ij. regū. viij. idcirco dauid preui
dens in spiritu ista bella futura tēpore ſsuo
et etiam alio tēpore ſsuccessoruꝫ composuit
istū psalmū petens a deo uidictā a suis ad/
uersarijs eo modo saltē quo cōsueuerunt fa
cere tēpore iudicum quādo iudex erat deo
gratus et ideo dicit ⌊Fac illis sicut madi/
an et sisare ⌋ Unde notandum q; sicut illi
quos hic nominat de quib⁹ fuerat facta ui
dicta a deo tēpore iudicum scilicet madian.
oreb et zeeb. et huiusmodi nō currerunt. si
mul. sꝛ successiue in diuersis tēporibus. sic
intelligendum est de inimicis de quibus in
hoc psal. uindictā petit psalmista. scilicet ta/
bernacula ydumeorū et hysmahelitarum ⁊
huiusmodi. nec obstat quod dicit. Cogitaue
runt unanimiter simul et huiusmodi. quia i
quantū in hoc omnes cōueniebant ut disp
derent israhelē de gente in hoc unanimes
dici possunt sicut una dicit̄ fides uel opinio
diuersorum quādo cōueniunt in eodē credi
bili seu opinabili. licet nō sint in eodē tem
pore nec loco. et notāter dicit psal. ſEcce i
imici tui sonuerūt. similiter et aduersum te
testimoniū posuerunt ⌋quasi diceret pampli
us debes uindictā exercere i istis q̄s i alijs
aduersarijs qui fuerūt tempore iudicuꝫ qa
tūc israhelite erant ydolatre et p conseq̄ns
qui aduersabantur eis non aduersabantur
deo. sed tēpore dauid et similiū qui uerum
deuꝫ colebāt eorū aduersarij inimici dei de
bent dici et cōtra eum testimoniū dispone/
re. unde potius erant puniēdi. Ex q;bus be
ne cōsideratis satis patet ꝓpria applicatio
littere huius psalmi ad hāc expositionē ꝛc̄.

Replica.

N psalmo. Deus quis similis
postill. applicat hystoriā psecuti
onis et punitionis sennacherib
ad materiā huius psalmi. sed p
pter gētes iudeis uicinas in hoc psalmo cō
memoratas. addit postill. q; ideo fit illarum
gentiū cōmemoratio. quia ille incitabāt sen
nacherib ad inuadendū et destruendū iude
os. Et puto ad hoc bonā fore uerisimilitu/
dinē. quia ille gētes ualde oderāt iudeos et
sepe eos infestabāt. ita ut achas contra eos
iuocaret auxiliū sennacherib. ut patet. iiij.
Re. xvj. Et sic auxilio ipsius recepto in iu/
deos nō poterāt deserure. audiētes aut̄ m
ezechiā rebellare et a tributo sennacherib
recessisse. gauise ꝓcul dubio ipm ad inuadē
dum iudeos cōcitabant auxilia promitten/
tes ut est cōmune in populis burg. atten /
des rationabilē applicationē materie hui⁹
psalmi ad sennacherib tam quo ad inuasio
nem q̄s sui exercitus deiectionē. solū obicit
cōtra id q; postil. addidit de cōcitatione. et
facit argumentū ſsatis debile quod fundat
sup falsa imaginatiōe uidelicet q; eiusdē ef
fectus nō possunt esse plures cause pciales
occasionales. uel sine q;bus nō. Arguit enim
sic ꝓmo nō legit̄ de illa cōcitatione. sed nō
sequit̄. igit̄ nō ē uerisimilis. qa supra ue/
risimilitudo ostēsa est. Et secūdo arguit re
bellatio ezechie fuit causa mouēs sennache
rib. igitur nō gentiū cōcitatio. Sed cōstat
nō sequi. qa cōmune ē in effectibus plures
causas pciales cōcurrere. nec expositio bur.
de bellis dauid cōtra hostes iudeorū ualet
quia philistei fuerūt ꝓmi et acerbiores im/
pugnatores dauid ut patet. ij. re. v. Qui ta
mē hic inter hostes nō nominant̄. et si ua
let argumentū cōsuetum ualet et meū in si
mili forma. Nō legit̄ assur unq̄s cōtra da
uid pugnasse. tamē in hoc psal. dicit̄ etenī
assur uenit cū illis facti sunt in adiutoriuꝫ
filijs loth et sic de multis alijs que contra
burgē. obici possent etc̄.

Uaꝫ dilecta tabernacula. Huic
psalmo ꝓmittitur talis titulus i
hebreo ad uictoriā sup hagui/
eit filorū chore psalmꝰ ſIn quo
secundū Jeronimū et doctores hebreos ap
paret actor psalmi uel actores scilicet filij
chore nō tamē dicūt utrū fuerit factus ab
uno eorū uel a pluribus. De materia uero
huius psalmi dicūt doctores hebrei q; psal
mus iste exꝑmit desideriū filiorum israhel
existentiū i captiuitate ad tēpli redificatio/
nē. Sꝛ saluo meliori iudicio uidet̄ mihi q;
magis exꝑmat desideriū sanctorū adhuc i
hac ualle miserie degētum deueniendi ad
gaudiū supernorū ciuiū de quorū numero
erāt filii chore spiritū ꝓpheticum habētes.
Et secundū hoc ista dictio haguieit i dupli
ci significatione deseruit. qa significat istu
mentū musicū cui appropriat̄ cantus hu⁹
psalmi. et quia significat torcular ut supra

dictum est plenius psalmo. lxxx. eo q; iste psalmus ꝓprie cantabatur in mēse septembri. collectis uindemijs .et in torcularibus expressis scilicet in festo cetus uel collecte quod fiebat. xxij. die huius mēsis. ut habetur leui. xxiij. et numeri. xxix. in memoriā uel potius figuram collectionis sanctorū in regno celorū. ꝓpter quod illud festū dicit celeberrimū atq; sanctissimū ibidem. Igit secundū hoc psal. iste diuidit i duas ptes qa ꝑmo ostēdit q; felicitas supna dz sup oia cōcupiscī. secūdo subdit q̄liter homo ualeat ipsaz adipiscī. ibi Beatus uir. Circa ꝑmū dicit Quā dilecta. i. ualde dilecta ta/bernacula tua domie uirtutū idest angelorum et dicit tabernacula tua i pluralī. pp diuersos beatorū status secundū uaria eorum merita. ꝓpter quod dicit saluator. Jo. xiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. Cōcupiscit et deficit aia mea i atria domini quia omis itellectus et affect hominis existētis i uia deficit a pfecta cognitione et dilectione beatitudinis supne iecūdum illud corin. ij. Oculus nō uidit nec auris audiuit et i cor hominis nō ascēdit que ꝑparauit deus his qui diligūt illū. Cor meum et caro mea exultauerūt in deū uiuum fortes enī motus anime redundāt ad corpus sicut ex magno timore homines ifrigidantur et palescūt et ex magna ira calefiunt et rubescūt. et ideo cum anima fortiter exultat in deo fit quedā redundātia in sensu corporeo. Cōsequenter ostēdit q; beatitudo supna quietat hominis appetitū dicēs Æteni passer inuenit sibi domū etc. id est locū ad quiescendū quasi diceret multo magis rationabilis creatura habet locū in quo quietat. et hec est beatitudo celestis. ꝓpter quod subdit Altaria tua domine uirtutū idest. angelorū supplent illa i quibus quietat aꝑs humanus. et uocat hic altaria electorū diuersa cōsortia secunduz uaria eorū merita. qa i illis tuitiue ꝓferuntur sacrificia diuine laudis. pp quod subditur Beati qui habitāt i domo tua domine idest i celesti beatitudie. In secula seculorū laudabūt te In hebreo habet Leela ubi nos habem⁹ i secula seculorū et secūdū doctores hebreos illa dictio signat perpetuitatē a pte post. et pp hoc Jero transtulit semp talis autē laudatio ꝑpetua nō potest uerificari ad litterā de laude celebrata i templo post captiuitatē babilonicā reedificato. tum quia illud templū durauit tātum. cccxx. annis sceundū hebreos. tuz qa medio tēpore laus diuina fuit interrupta scilicet tēpore anthiochi illustris. qui posuit ibi abhominandū ydolū et fecit ibi imolari carnes suillas et animalia imunda secundū cultum ydolorū. primo macb. i. Beatus uir. Hic cōsequenter ostenditur q̄liter homo beatitudinem. supnam ualeat adipiscī. et primo ostēdit q; nō potest fieri sine speciali dei adiutorio. secundo ad hoc porrigitur deprecatio ibi. Domine uirtutū Circa primū dicit Beatus uir. Jscilicet in spe que est certa expectatio future beatitudinis cuius est auxiliū abs te idest a te Iste enim due ꝓpositiones abs et a idez significant. quasi diceret ad beatitudinē supernā nullus potest attigere nisi per tuuz auxiliū speciale quia excedit facultatē creature. sed ille qui ad hoc ꝑ te dirigit potest attigere. et modus subdit cū dicitur. Ascensiones in corde suo disposuit idest gradus uirtutū per quos ascēditur ad celum. quos homo gratia dei illuminatus in se disposuit. quia usus liberi arbitrij cū dei gratia ad meritū cōcurrit In ualle lacrimarū hoc est in statu ptentis miserie in quo ē meritū et demeritū. In loco quē posuit id est cōstituit ipse deus ad merendū uitā beatam et per lacrimationem et fletum. secūdum quod dicit saluator math. v. Beati q; lugent quoniam ipsi consolabuntur Etenim benedictionem dabit legislator Hic est christus legislator euangelice qui dat benedictionem gratie sue. lugentibus ꝑ remissione culpe cōmisse et ꝓ dilatione celestis glorie. et de talibus subditur Jbūt de uirtute in uirtutem semp proficiendo in augmēto gratie donec ꝓueniant ad terminum uisionis beate ideo subditur Videbitur deus deorū idest sanctorum angelorum et electorum q̄ dicunt ‘dij’ participatiue In sion scilicet celesti. de qua dicit Hebre. xij. accessistis ad sion montem et ciuitatem dei uiuentis iherusalem celestem et multorū miliū angelorū frequentiā Domine deus. Hic cōsequenter ponit deprecatio ꝑ auxilio impetrādo ad hāc beatitudinem cōsequendam et ꝓmo psalmista deprecationem istā prosequitur. secundo. ad commendationem beatitudinis reuertitur. ibi.

Quia melior est. Circa primū dicit psalmista in persona fideliū Domine deus uirtutum idest angelorū ut frequenter dictū est Exaudi oratione meū pducendo ad beatitudinē Auribus pcipe ostēdendo per effectum Deus iacob quod dicit eo quia fecit speciale uotū. ut dictuz est supra psal. lxxx. Protector noster cōtra insult⁹ demonum Aspice deus preces nostras acceptando sicut dicit gen. viij. Respexit dominus ad abel et ad munera eius Et respice in faciē christi tui Illi qui exponunt psalmū istū de desiderio existentiū in captiuitate babilonica ad templū reedificandū exponūt hoc de zorobabel aliqui. et alij de neemia sacerdote: Sed utrūq; infringit tū quia zorobabel nō fuit rex nec per consequens inunctus. unde posset dici christus. Similiter neemias nō fuit sacerdos summ⁹ qui solus cōsecrabat ꝑ inunctionez ꝓprie dictam sicut declaratū fuit leui. iiij. tamen quia secundū hebreos iudei nō habuerunt aliquā inunctionē regū uel pontificū post captiuitatem babilonicam. propter quod etiam rabi salomon exponit hoc de dauid ut sit sensus quod oratio populi reuersi de captiuitate sit exaudibilis per merita ei⁹. sicut moyses in sua oratione allegabat merita patrum abrahe ysaac et Jacob. exod. xxxij. Sed quia dictum est. psal. iste nō potest cōuenienter exponi ad litteram de statu populi israbel. iter captiuitatē babiloniam et aduentū christi. ideo melius exponitur de ihesu nazareno q; est christus antonomatice dictus. qa per eius meritū omes orationes ecclesie habēt effectū. pp quod i omnibus orationibus ecclesie ponit in fine ꝑ dominum nostrū ihesum christū etc. uel aliquid simile Quia melior ē Hic reuertitur psalmista ad ostendendū excellentiam supne beatitudis ꝓpter quod est sume desiderabilis dicēs Quia melioz est dies una in atrijs tuis idest in celestib⁹ cōsortijs ut predictū est supra. Supmilia scilicet bonarū dierū que possent haberi in presenti uita ideo elegi abiectus esse idest in humilitate uiuere tine q̄ ad illā beatitudinem nō pōt peuiri secundū dictū saluatoris lu. xviij. Quicūq; nō recepit regnuz dei. ut puer nō introibit i illud per humilitatē ut puulus. In domo dei mei idest in ecclesia militāte q̄ est domus dei inferior sicut ecclesia triumphās ē domus eius superior magisq; in tabernaculis peccatorū id est in excellētijs superborū quia superbia includit in omni peccato mortali. per qnod homo subtrahit se a debita obedientia dei Qui misericordiam et ueritatē et iusticiam diligit deus ꝓpter quod se concomitantur in operibus diuinis Gratiaz in ptenti et gloriā in futuro! dabit dominus uere humilibus ꝓp quod dicitur ꝑ uerbi. xxix. humilem spiritū suscipiet gloria. et iacobi. iiij. dicit. deus resistit superbis humilibus autē dat gratiā! Non priuabit bonis scilicet gratie et glorie eos qui ambulant i innocentia licet frequēter priuentur in presenti bonis tēporalibus. propter hoc cōcluditur in fine Beatus homo qui sperat in te. ꝑ spem formatā caritate et ñ in bonis transitorijs caducis.

In psalmo. lxxxiij. Quam dilecta. ubi dicitur i postilla. Cōsequēter q; beatitudo supna quietat hominis appetitum.

Additio.

Uidā exponūt hec ꝙba. s. Concupiscit et deficit aia mea ialit sic. s. ut aia ex uehemētia cōcupiscētie seu desiderij tendēdi in deū pfecte. quod quidē desideriū in hac uita nō cōpletur deficit idest affligit eo modo quo dicit. Defecerūt oculi mei in eloquium tuū dicētes. quādo cōsolaberis me. cuius ratio ē. quia spes q̄ differt affligit animū puerbi. xxxiij. capitulo. et hec sīa uidetur magis cōsona littere i qua nulla fit mentio de cognitiōe sed solū de affectu q ꝓprie itelligant cū dicit Cōcupiscit et deficit Jmō predicto neqz cōtra hoc est quod sequit Cor meū et caro mea exultauerūt etc. quia cū gaudio caritatis stat languor dilationis. iuxta illud cāticorum. ij. capitulo Amore langueo etc. In eodem psal. ubi dicit i postilla. Cōsequēter q; beatitudo supna quietat hominis appetitum.

Additio.

Ec ratio quaz postillator assignat ad ostendēdū q; beatitudo supna quietat hominis appetitū sumpta ex hoc q; passer et bruta aialia inueniūt locū ad quiescendū nō uidet habere efficatiā quia multi etiā philosophorū posuerūt finē ultimū i corporalib⁹

delectationibus ſecundū quos etiā rationalis et creatura in talibus quietat' ut in p̄mo ethicorū. unde pp planū intellectū huius uersus ſcilicet etenī passer etc. quidā exponunt totū illud quod legit' a pricipio psalmi ſcilicet quā dilecta tabernacula tua. usq; ibi. Beati qui. habitāt inclusiue de tabernaculis manufactis ſcilicet materialibus in q̄bus deus colebat' et ubi archa testamenti residebat. ad que tabernacula deuoti in remotis agētes maxime p̄ desideriū tendebant. unde et dauid cū ab archa domini et eius tabernaculo habuisset separi dixit. Si numero gratiā i oculis domini reducet me et. ostēdit mihi eā et tabernaculū ſuum. ij. regū. xv. unde in p̄ſona cuiuslibet talium psal. dicebat' quā dilecta tabernacula tua ſimiliter et cōcupiſcit et deficit anima mea etc. maxime enī desiderabant uiri iusti iuxta talia tabernacula collocari ut ad dei cultum manciparent'. ſecundū quē ſenſum intelligendū est quod dicit' Eteni passer i uenit sibi domū etc. eo modo quo saluator dicit lu. ix. capitulo. uulpes foueas habent et uolucres celi nidos. filius autē hominis nō habet ubi reponat caput ſuum. et cete. quaſi diceret psalmista. Passeres quandoq; nidificāt in templo dei et ubi sunt eius altaria ubi et ego collocari seu habitare desidero. et ſecundū hāc expoſitionē cōgruentius cōtinuatur littera que dicit et turtur nidū ubi reponat pullos ſuos cū hoc quod ſequit' i mediate. Altaria tua domine uirtutū ubi ego desidero cohabitare. Et nota q; ubi translatio noſtra habet turtur. hebraica ueritas habet' irūdo. quod magis cōſonat huic expoſitioni cum irūdo cōmuniter in māgnis edificijs cōſueuit nidificare. quod autē ſequit' Beati qui habitant in domo tua intelligit' de domo celesti ut poſtillator exponit. unde et cōuenienter psal. fecit mentionē p̄mo desiderio iuſtorū ad tabernacula manufacta pp cultū dei ibidē exhibendum ut ex hoc magis oſtēderetur uehemētia desiderij ipſorū ad habitandū i domo celesti ubi beatificant'. de quo dicit Beati q̄ habitāt i domo tua q̄ſi diceret. tabernacula tua ſcilicet huius eccleſie militātis ſūt tā dilecta q; in eis corde et caro exultāt in deū ſed hec exultatio est impfecta. pp quod inducit exemplū dicens. Sicut passer iuenit ſibi domū etc. ad inſinuandū q; hec exultatio quodāmodo ē bona talis in compatiōe celestis exultationis eo q; nō beatificat nec ptic̄pat eternitatē que tū duo facit habitatio i domo celesti. Primū oſtēdit cū dicit. Beati qui habitāt i domo tua. ſecundū cū dicit in ſecula ſeculorum laudabūt te. Cōſequenter dicit Beatus uir cuius ē auxiliū a te ubi oſtēdit quādo habitatio domus celestis in q̄ homo eternaliter beatificat' haberi poſſit. et exponat' totum ſicut i poſtilla excepto i hoc loco q; translatio noſtra i quibuſdā deuiat ab hebraica ueritate. nā ubi nos habemus Aſcenſiones i corde ſuo diſpoſuit i ualle lacrimarum in loco quē poſuit hebraica ueritas ſic habet Semite in cordibus ſuis trāſeuntes in ualle lacrimarum fontē poſuerūt eum etenī benedictiones etc. cuius ſenſus ad propoſitum talis esse uidetur ſcilicet q; uir ille q; est beatus in ſpe eo q; habet auxilium diuinum ad hoc ut in beatitudine tēdat habet ſemitas ſuas in corde ſuo ſcilicet tendendi in beatitudinem ad quā nō per latā uiam ſed per ſtrictam que ſemita est homo deducit' ut Math. vij. capitulo. et mutatur ſingulare in plurale put frequenter i ſcripturis cōtingit. Conſequenter oſtendit que ſunt iſte ſemite in quibus homo habet auxilium diuinum ut in ueram beatitudinem tendat. et hoc cū dicit Tranſeuntes in ualle lacrimarum fontem poſuerunt eum Pro quo ſciendum q; chriſtus qui ueras ſemitas tendēdi in beatitudinē hominibus. de quibus ſemitis. yſai. ij. capitulo. Ambulauimus in ſemitis ſuis. p̄cipue et ſuccincte hoc legitur oſtēdiſſe. Mar. xvj. capitulo. cū apoſtolis precepit. Euntes in mundum uniuerſum etc. qui crediderit et baptizatus fuerit etc. transeuntes igit' apoſtoli de mādato chriſti in ualle lacrimarum ſcilicit in uniuerſum mundū fontem ſcilicet baptiſmū poſuerūt eum ſcilicet auxilium diuinum de quo prius dixerat. qui quidē fons ſcilicet baptiſmus proprie preſtat auxiliū diuinum tendēdi in beatitudinem cum uerbis chriſti que ſunt forma ſacramenti. de qua dicit Eteni benedictionē dabit legiſlator Et nota q; ubi nos habemus benedictionem in ſingulari hebraica ueritas habet

benedictiones in plurali. quod poteſt intelligi de aliſs ſacramētis in quibus benedictō chriſti ſcilicet gratia a chriſto deriuata augetur ſeu cōfertur. Item ut oſtēderet q; il/le fons baptiſmalis habet efficatiam iſtrumentaliter ad tendendū in beatitudinē p̄poſita tamē ſide recta prout in uerbis ſaluatoris p̄dictis oſtenditur. idcirco anteq; diciſſet psalmiſta. fontem poſuerūt eū. premiſit. ſemite in cordibus ſuis. fides enim formata p̄prie ſunt ſemite tendēdi in diuinā cognitionē et amorē. etc. In eodē psal. ubi dicit' in poſtilla. In ſecula ſeculoꝝ laudabūt te. in hebreo habetur. cela.

Additio.

Ec dictio cela. licet ſecundū aliquos hebreorū doctores minus bene ſentiētes ſignificat p̄petuitatem. ſecundū tamen doctores hebraicos in eadem lingua eruditos et ſecūdum doctores noſtros hoc nō ſignificat. primum patet. nā rabi abenbazra ſupra psal. iij. ſcilicet. Domine quid multiplicati etc. dicit q; hec dictio cela. nihil ſignificat ſed in quibuſdā locis ponitur ad ſupplendū modulamē cantus. ad quod duas rationes iducit. Prima est q; hec dictio ſcilicet cela non inuenit' in tota ſacra ſcriptura ueteris teſtamenti niſi ſolū in psalterio quod ordinatū fuit ut cantaret'. ſimiliter i cantico abacuck. quod ē per modū psalmi et hoc ē uerum. Ex quo ſequit' q; ſi p̄petuitatem ſignificaſſet cū in q̄plurimis locis ſacre ſcripture intētio p̄petuitatis habet' q; ibidem quādoq; hec dictio cela interponeret'. Secūda ratio ē quia hec dictio cela. ponit' ſepe p̄ p̄ psalterio etiaz in p̄dicto. cantico abacuck ubi nullo mō ſignificat p̄petuitatem ſeu ſempiternitatē. unde ſupra i psal. Exultate deo ubi translatio noſtra dicit. pbauite apud aquā cōtradictionis in hebreo ſupaddit'. cela. ſimiliter abacuck. iij. ubi dicitur. Deus ab austro ueniet. et ſanctus a mōte pharan. ſupaddit' i hebraico cela. Sz conſtat q; pbatio apud aquā cōtradictionis nō fuit p̄petua. ſimiliter. nec aduētus dei de mōte pharan. et ſic inuenit' in aliſs locis ubi nulla p̄petuitas hz locū. Jero. etiā uidet' eſſe iſtius opinionis. q; pz ex hoc. naz nunq; inuenit' q; ipſe trāſtuliſſet iſtā dictionē cela. ſed ſemp dimiſit eā ac ſi nō eſſet ibi poſita ſicut patet in hoc psal. nā ubi dicitur. Auribus pcipe deus iacob. ſupaddituz i hebraico cela. in cuius loco nihil poſuit. et ſic fecit p totum psalteriū. unde manifeſtū est q; qui appoſuit in hoc loco ſemp hoc fecit preter mentē Jeronimi. cum in nullo alio loco inueniat' hāc dictionem. cela. transtuliſſe ſecūdum uero gloſam nostrā hec dictio cela. ſignificat dyapſalma. ubicunq; enim i psalterio cela ponit' licet Jeronimus nihil loco eius ponat gloſa noſtra ponit ibi dyapſalma. quod ſignificat ſecundum catholicon requiem diſtincte compunctionis ſcilicet pauſationē. Caſſiodorus autem dicit quod dyapſalma ubicunq; reptum fuerit ſit per quandā ſonorum mutationem. patet igitur ſecundum hos doctores q; cela nō dicit p petuitatem. unde quod in tranſlatione noſtra dicitur in hoc uerſu. In ſecula ſeculorum laudabūt te. nō habet' ex hac dictione cela. ſed ex alia dictione que ponit' i hebraico ſcilicet ode. quod cōmuniter ſignificat ultra et quādoq; p̄petuitatē ut in psal. xcv. Dominus regnauit i ſeculū et ultra. In eodem psal. q̄s dilecta. ubi dicitur in poſtilla. q; a miſericordiā et ueritatē.

Additio.

Bi trāſlatio noſtra habet. quia miſericordiā et ueritatē dilexit deus hebraica ueritas ſic dicit quia ſol et ſcutū ſeu p̄tector ē deus. et nulla uerba ponunt' ibi equiuoca ex quibus iſta uarietas poſſet oriri. ſenſus autē horum uerborū iuxta hebraicā ueritatē talis uidet' eſſe. dicturꝰ enī psal. Gratiā et gloriā dabit dñs. p̄miſit quō deꝰ hoc dat. Pro quo ſciendū q; cū aliq; forma itro ducit' ab agēte d' nouo i aliquo q̄nq; post introductionē forme nō ē necessaria actio agētis ad illius forme cōſeruationem ſicut cū ignis introducit formā ignis in aliquo ſubiecto. quādoq; tamē ē necessarius cōtinuus influxus agētis i ſubiecto etiā post itroductionē forme ad iſtiꝰ forme cōſeruationē ſicut fit i illuiatione. corpꝰ. n. luminoſuz nō ſolū introducit i aere diſpoſito formā luminis de nouo. ſed etiā requirit' eius influxꝰ cōtinuus ad cōſeruationē illius forme itro ducte ſic q; ceſſāte tali influxu ſtati ceſſat illa illuiatio. et iſto mō dñs dat gratiaz et gloriā ſcilicet q; nō ſolū eā ifundit ſz ēt p in

fluxum cōtinuum q̄diu durat eam cōser/
uat.cuius ratio est quia gratia secundū Au
gustī.in libro de natura et gratia.ē quedā
lux anime similiter et gloria que ē gratia
cōsummata secundū eundē. et q̄a nulla lux
inter corporalia luce solis est lucidior.id cir
co compat deum ī cōferendo gratiā et glo
riam soli nō habēs aliquod lumē sensibile
altius cui ista cōparentur. Cōsequenter q̄a
homo sic⁹ i gratia cōstitutus secundū statū
p̄sentis uite adhuc idiget ut eū ,diuinus au
xilium ꝓtegat cōtra temptationum impul
sus ut in gratia pseueret usq̄ ad finem ui
te ꝑ̄ put etiā Aug.dicit ī libro de pseueran/
tia.idcirco psal uocat deum ꝓtectorem seu
scutū respectu eorū qui in gratia cōstituti
p illuminationē diuinā et per eius ꝓtectio
nem in eadem perseuerant usq̄ ad glorie
consecutionem.

Replica.

IN psalmo. Quam dilecta. Cū
postill.ex littera illa eteni pas/
ser inuenit sibi domū etc. Ostē
dit q̄ beatitudo supna quietat
hominis desideriū.faciens talem rationem.
si animalia bruta dei ꝓuidentia inueniunt
sui appetitus quietationē.multo amplius ra
tionabilia.quā deductionem burg. dicit nō
habere efficatiā.quia multi philosophi po
suerūt beatitudinē in corporalibus delecta
tionibus.ecce pro deo quā efficaciter bur.
efficatē rationē postil.uult infirmare. Effi
catia enī rationis postil.fundatur sup regu
la que a nullo docto negat̄ uidelicet si il/
lud quod minus uidet̄ inesse inest et id q̄
magis.id autē qđ̄ ifert ex cōsequēti. Is so
la beatitudo supna getat appetitū rationa
bilē.hoc ꝑbat.beatus Aug.ī libro cōfess.
dicēs inquietū ē cor meū de⁹ donec q̄escat
in te. Illud autē quod bur.cōtra illā subsū/
ptionē adducit de philosophis error ē.,non
igit̄ factū philosopho cū illi enī loquuntur
de oꝛtatione irrationabilis appetitus. quia
beastialis.Si enī ratio adesset expientia do
cuisset,ī nulla re cāta et finita'.rationabilē
appetitū q̄etari.sup fundamēto igit̄ erro/
neo bur.fundat aliā illius desideriī de quo
hic sermo quietationē sed erroneā.secūdus
falsum qnod dixit bur.ē q̄ uidelicet totus
ꝓncipiū psalmi exponat̄ de tabernacul' ma
nufactis ad que deuoti sic efficiuntur sicut
hic dicit.Et si secūdū iudaismū haberet h⁹
modi expositio colorē.tamē secundū euāge
lium sapit errorē.q̄a dicit̄ Joh.iiij.Uenit
hora q̄ neq̄ iherosolomis neq̄ ī mōte .adz
ueri adoratores adorabūt ī spiritu et ueri
tate. Cuius enī appetit⁹ ex uehemētia defi
ceret ī re manufacta nisi accipēdo signum
ꝑ signato.ut si affecto christi sepulcrū ue/
rius xp̄m sepultū. put bea.Amb.dicit ī ser
mone paschali quod inq̄d q̄sierūt mulieres
in sepulcro nisi ihesum.et q̄d uos q̄ritis in
ecclesia nisi saluatorē.,manufacta enī omīa
plus deficiūt ab appetu rationabili quā ap
petit⁹ rōnabilis a tabernaculis manufactis

Enedixisti dñe terrā etc. Huic
psalmo p̄mittit̄ tal' titul⁹ ī he
breo | ad victoriā filiorū chore
psal. Et ī trāslatione Jero. Jui
ctori filiorū chore cāticū ꝛ ē eadē ssiia utro
biq̄ que satis patz ex supradictis. De ma
teria uero huius psalmi dicūt hebrei cōmu
niter q̄ sicut p̄cedēs loquit̄ secūdū opinio
nē eorū de desiderio redeūdi de captiuita/
te babilonica ad reedificandū tēplū.sic iste
psalmus ē gratiarū actio ꝑ sua reuersiōe
et ꝑ bono et pacifico statu terre eis colla/
to . sed sicut non sum secut⁹ eorū dictū de
p̄cedēti psalmo sic nō uidet̄ mihi sequen/
dū ī isto saltē'ī toto q̄a post reditū captiui
tatis babilonice nō legit̄ popul⁹ israhel tā
tam pacē et ꝓsperitatem habuisse usq̄ ad
aduentū christi q̄ ad hoc possit cōueniēter
applicari illud quod ifra dicit̄.Cōuerte nos
deus salutaris noster etc.usq̄ ad̄ finē psal
mi ut uidebit̄ ꝓsequēdo.imo populus de
captiuitate babilonica reuersus fuit frequē
ter prohibitus ab edificatione templi pri/
mo esdre.et in reedificatione muri ciuitatis
multipliciter afflictus et impeditus propt̄
quod una manu faciebant opus . et altera
tenebant gladium ad se defendendum ab
hostibus irruentibus.neemie quarto. Item
populus reuersus de captiuitate semper ser
uiuit sub tributo.primo regibus persarum
postea grecorū sicut patet ex libris esdre
neemie et machabeorum ꝛ ex hystoria.Jo
sephi ī libro antiquitatum et hoc usq̄ ad
tempus iude machabei et fratrum suorū q̄
ad tēpus liberauerūt populū de manu ānio
chi illustris.nec tūc etiā popul⁹ habuit ma
gnā pacē q̄a iudas machabe⁹ ꝛ frēs sui in
defensione ppl'i fuerūt successiue interfecti

ꝓpter q̄ uidet̄ mihi saluo meliori iudicio.
q̄ psal.iste nō tā ē gratiarū actio ꝑ redi/
tu captiuitatis babilonice. q̄s ꝓphecia de li
beratione ꝓfecta ꝑ cristū fiēda. Ad cui⁹ in/
tellectū sciendū q̄ liberatio a babilonica ca
ptiuitate fuit figura liberationis ꝑ christū
fiēde.et ideo psalmista ī hoc psal . fecit mē
tionē de utraq̄ ut ostēderet corresponden
tiam figurati et figure. Et ideo psalmista
iste diuidit̄ ī tres ptes.q̄a ꝓmo ponit̄ gra
tiarū actio ꝑ liberatione tēporali ꝑ tiruz.
Secūdo dep̄catio ꝑ liberatione spirituali fi
enda ꝑ xp̄m.ibi. Cōuerte nos deus. Tercio
pnunciatio ore ꝓphetali circa christi mi/
sterium ibi. Audiā quid loquat̄. Circa pri/
mū dicit̄ in ꝓsona populi de babilone re/
uersi|Benedixisti domie terrā tuā ideſt iu
deā cuius metropolis scilicet iherusalē fuit
electa a deo ut poneret nomē suū ibi secū/
do pa.vj.quā dicit̄ deus benedixisse quan
do reduxit populū de captiuitate ut ibi deo
seruiret̄ ideo subdit̄ |Auertisti captiuitatē
Jacob |ideſt populi descēdentis a Jacob |
Remisisti iniquitatez plebis tuę ꝓ quaz
fuit captiuata in babilone |Opuisti omnia
peccata eorū |ideſt nō uis ea ꝑplius uidere
ad puniendū. Et loquit̄ de peccatis ꝑteri/
tis.ꝓ que populus fuit ductus⁹ in captiui/
tatē babilonis |Mitigasti omnē iram tuā
etc |quia relaxatio pene signū ē mitigatio
nis ire. |Cōuerte nos |Idē cōsequēter po/
nitur dep̄catio ꝑ liberatione spirituali que
fiēda erat ꝑ christū cū dicit̄ |Cōuerte nos
deus salutaris noster |ad te clarius cogno/
scendū et ꝓfectius amandū.q̄ factū ē ꝑ do
ctrinā christi.que figuras . et obscuritates
ueteris testamēti explanauit et rigorē ei⁹
tēporaunt ꝓ quod dicit̄ lex amoris.uetus
testamentū lex timoris|Et auerte irā tuā
a nobis |q̄ factū ē ꝑ christi satisfactionem
usq̄ enī ad illā omnes quantūcūq̄ iusti de/
scendebāt ad infernū. et sic ira dei nō fuit
totaliter auersa |Nūquid ī eternū irasce/
ris nobis |q̄si diceret nō.cū ꝓcere et misere
ri sit tibi ꝓpriū|Aut extēdes irā tuā a ge
neratione ingenerationē |sibi semp succedē
tib⁹ q̄si diceret.nō q̄a aduētus christi fuit
pmissus ifra certū tēpus ut habet̄ danie/
lis.ix.ꝑ ebdomadas ab eo p̄dictas et ag /
gei.ij.dicit̄ adhuc unū modicū etc.et subdi
tur. Et ueniet desideratus cūctis gētibus.
quod exponit̄ de christo ab hebreis docto
ribus et latinis|Deus tu cōuersus |a| nos
ꝑ tuā benedictā incarnationē. Uiuificabis
nos |ꝓ tuā gratiā Joh.i.gratia .et ueritas
ꝑ ihesum christū facta ē|Et plebs tua le/
tabitur in te |ꝑ plebē intelligit̄ populus
simplex et cōmunis. In natiuitate ꝙ chri
sti pastores letati sunt luc.ij. Et reuersi sūt
pastores glorificātes et laudantes deū etc.
Similiter quādo christus uenit in iherusa/
lem prope suam passionem receptus fuit a
populo communi letanter et pueris dicā/
tibus osanna filio dauid .Mathei.xxj.|O
stende nobis domine misericordiam tuam
|In aduentu enim christi⁹ in mundo fuit ui
sibiliter ostensa dei misericordia. In puniti
one enim adam et diluuio et similibus fue
rat ostensa dei iustitia|Et salutare |et ꝓ
id est|Salutare tuum da nobis | ideſt filiū
tuum propter quod ysaias.hoc ꝓuidēs di
xit.ix. Filius datus est nobis et uocabitur
nomen eius ammirabilis consiliarius deus
fortis etc.et loquitur de futuro per modū
preteriti propter certitudinem prophecie.
et sic secunda pars huius uersus est expo
sitiua prime per hoc enim quod deus pat̄
dedit nobis filium suum in carnatione ostē
dit nobis uisibiliter misericordiam suam |
Audiam |Hoc cōsequenter psalmista pronū
ciat dictam deprecationem exauditam et ꝓ
mo pronuntiat incarnationem filij dei.secū
do modum incarnandi.ibi ueritas de terra
Circa primum dicit|audiā |attente|Quid
loquatur in me dominus |per ineternā re/
uelationem ꝛ quid sit illud subdit dicens|
Quoniam loquetur pacem in plebem suaz
|quia ipso nato angeli statim cantauerūt
gloria in altissimis deo . Et in terra pax
hominibus bone uoluntatis lu.ij. Et dicit
in plebem suam quantum ad populuz israhel communem|Et supꝙ sanctos suos |
quantuz ad maiores.scilicet doctores ꝛ dei
ministros de quibus multi crediderunt in
christum ut dicitur Johannis.xij. |Et in
eos qui conuertuntur ad cor |ideſt ueraci/
ter et ex corde conuertuntur ad christum.
quod dicitur propter gentiles qui relicta
gentilitate fidem catholicam susceperūt de
uote. In hebreo et in translatione Jeroni/
mi habetur|Et non conuertentur ad stul
ticiam |ideſt ydolatriam que est maxima
stultitia.s.attribuere creature deitatē ad q̄s
ydolatriā nō sūt gētiles uersi ī uel reuersi

post fidem christi susceptam.imo ydolatria cessauit secundū q̄ p̄dixerat dominus.zach. xiij. In die illa dicit dominus p̄dam nomina ydolorū de terra|. Uerūtamen ppe timentes eū salutare ipsius| q̄a cristus non solū p̄stat salutē his qui sunt perfecte3 conuiti sed etiā his qui sunt attriti .qui dimittunt peccata ꝓpter timorē dei.qui timor licet sit seruilis saltē ōp̄uꝫ ad aliquid tamē introducit caritatē sicut seta filum secundū augustinū. put allegat magister tercio sententiarū distinctione.xxxiij.et ideo dicitur hic quod ē ppe timētes.inquantū talis timor de ꝓpinquo disposuit ad caritatē|. ut ihabitet gloria i terra nostra|.i.christꝰ q̄ ē gloria patris uerbū caro factū ē et habitabit in nobis.ideo subdit.Et uidimꝰ gloriam eius ōsi unigeniti a patre.Joh.i.|misericordia et ueritas obuiauerūt sibi| idest simul cōuenerunt i p̄sona christi.q̄a ex dei misericordia uerbū assumpsit carnē ad cōplendā ueritatē ꝓmissionis facte patribus ueteris testamēti de icarnatione filij dei|. Justicia et pax osculate sunt|.q̄a christus i sua passione satisfecit ꝓ nobis p uiā iusticie quā iusticia stati pax fuit assecuta quia p sui sanguinē pacificauit ea que sunt i celis et in terris collocata|.Ueritas|.hic cōsequēter describit modū natiuitatis christi q̄a natus ē de uirgine ⁊ hoc ē quod dicit|.Ueritas|.i. christus q̄ dicit de seipso.Joh. xiiij. Ego sum uia ueritas et uita|.de terra orta ē|.i.de uirgine que terra uocat.ysai. xlv. Aperiat terra .et germinet saluatorem illa enī que oriunt de terra nō oriunt ex cōmixtione maris et femie.sic beata uirgo cōcepit.et pepit sine uiri cōsortio et ꝓpter hoc de isto cōceptu et ortu p̄dixit ysai.liij. Ascēdit sicut uirgultū corā eo .et sicut radix de terra sitienti.i. de uirgine nō fecūda ta semine uiri.et secundū doctores catholicos et hebreos antiquos capitulū.liij. ysaie loquit de xp̄o ut magis declarabit ibidē dño cōcedente|. Et iusticia de celo p̄spexit |idest pater iustus uel tota trinitas dispo suit ut dei filius accipet de uirgine carnez ut sic p uiā iusticie homo uerus satisfaceret sicut ꝑmus homo deū offēdit. Cōsequēter ostēditur qua uirtute beata uirgo fuit fecūdata cū dicit|.Leteni dñs dabit benignitatē |idest gratie sue plenitudinē nō solus ad sanctificationē mētis uirginis .sed etiā quantū ad fecundationē uētris|. Et terra nostra |idest beata ,uirgo itemerata|.dabit fructū suū |quia i ꝑtu p̄go ꝑmansit ⁊ post ptum. Cōsequenter agit de christi p̄cursore cū dicit|. Justicia ante eū ambulabit |id est Joh.baptista q̄ dicit iusticia eo q̄ penitentiā p̄dicauit de offensis cōmissis ꝓpter quod dicit saluator .Math.xxj. Uenit ad uos Joh.in uia iusticie. Et quia nō solum iusticiā penitentie predicauit.sed etiā.ꝑmo eā tenuit in asperitate uestitus et ꝓtate uictus secundum quod dicitur .Mathei.iij. Johannes habebat uestimentuꝫ de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos.esca autem eius locuste et mel siluestre.ideo subditur|. Et ponet in uia |scilicet penitentie gressus suos| ut facto ostenderet in seipso q̄ alijs predicaret uerbo sicut de christo dicit .act.i. Cepit ihesus facere'et docere cōtra malitiam sacerdotuꝫ ⁊ scribaruꝫ de quibus dicit saluator.Math. xxiij. Dicunt enim et nō faciunt quibus similes sunt qui uirtutum opera predicant uerbo et destruunt exemplo suo malo.

Jn psalmo.lxxxiij.

Bñdixisti.ubi dr̄ i postil.ad cꝰ itellectū sciēdū quod liberatō a babilonica captiuitate.

Additio.

Salmus iste nō pertinet i aliquo ad gratiarum actionem ꝓ liberatione de captiuitate babilonica.quīmo .put habetur in glosa.iste ē unus de principalibꝰ psalmis qui de aduentu primo christi tractat.quod sic patet nam prima .eius pars que cōtinetur in tribus primis uersibus quā postillator appriat redemptioni babilonice nullo modo uidetur rationabiliter posse ei adaptari.tum quia hoc |quod dicitur . Auertisti captiuitatem iacob.nō potest de illa liberatione intelligi secundum quaz nō fuit auersa captiuitas Jacob eo quod decem tribus que erant maxima pars descendentiū de Jacob .et qui communiter uocabantur ysrabel fuerunt transmigrati ultra flumina gazan ut.iiij.regum.xviij.⁊ nō fuerunt participes huius liberationis.unde nō est uerum dicere quod in illa liberatione babilonica fuerit auersa captiuitas Jacob.sed sola captiuitas iude seu iherusalem . tum q̄a ēt illi de iuda et alijs tribubꝰ q̄ fuerūt

trāsmigrati in babilonia licet eis fuisset data licentia reedificādi templū et ciuitatē iherusalem nō tamen fuerūt liberati seu redēpti a seruitute quia semp remāserunt sub seruitute et tributo regis ꝑsarum et aliorum / succedētium .put postillator deducit in principio expositionis huiꝰ psalmi.ūde mihi uidetur dicendū q̄ totus iste psalmus loquit notabiliter de aduētu primo christi in ꝑsona fidelium iustorum qui cōcurrerūt tempore sui aduentus.et hoc triplici modo secundum triplicem earum cōsiderationem. erant enim aliqui eorū qui scrutātes scripturas cognoscebant q̄ iam plenitudo temporis sui aduētus iminebat.et isti loquebātur per modū gratiarū actionum. et ōsi ex certitudine scripturarum hoc reputābāt tanq̄ preteritū3 iam et in ꝑsona talium loquitur usq̄ ibi. Cōuerte nos deus etc̄.exclusiue.quādo uero tales iā uisibiliter cognouerāt aduentū x̄pi hꝰmōi ipletū tūc de eo aliqua notabilia misteria ꝓ modū laudis narrauerūt.et in ꝑsona taliū loquit usq̄ i finē psalmi. Circa primū dicit|. Benedixisti domine terrā tuā |Jn quo uerbo ualde notandū est secundū glosam q̄ quia i cōdemnatione ade prima maledictio quā deus cōtra eū sentētialiter diffiniuit fuit maledictō terre gen̄.iij. Maledicta terra i opere tuo. Cōuenienter igitur in aduentu christi prem̄isit psalmista|. Benedixisti domine terraz tuam |quasi diceret. O domine in aduētu filij tui reuocasti illam sententiam latā contra adam quia per aduentum christi. Benedixisti terram.quam ꝓpter adam iā maledixeras.et declarās que sit ista benedictō dicit|. Auertisti captiuitatem iacob|. Jacob enim ibi intelligi debet eo modo quo lu. ꝓmo capitulo. Et regnabit in domo Jacob i eternum.prout.scilicet comprehendit omēs iustos.hec igitur dom3 Jacob que sub dyabulo et lege mēbrorum captiuabatur fuit liberata ꝓ christum. Et notandū q̄ plenitudo huiusmodi tēporis ben. dictionis ⁊ redemptionis iusti scrutantes scripturas considerabant iam imminere precipue ex dānielis prophecia cui angelus declarans determinatum tempus aduentus christi p ceptas ebdomadas ut habetur danielis.ix. ibidem ei expressit quosdam effectus huiusmodi aduentus dicēs.lxx. ebdomode ut cō sumatur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas.ūde uerba psalmiste in hoc loco in persona talium scrutātium scripturas predictas proprie consonāt sententialiter huiusmodi dictis danielis.et hoc cum dicit|. Remisisti iniquitatem plebis tue etc̄|.mitigasti iram tuam etc̄. |quasi diceret.ex quo tempue assignatum ꝑ danielem in ebdomadibus iam imminet. iam certi sumus ex certitudine prophecie quod remisisti iniquitatem etc̄.et operuisti peccata et mitigasti omnem iram tuam etc̄.ūde patet q̄ hec prima pars huius psalmi proprissime adaptatur huic proposito etc̄. Cō sequēter i secūda parte dicit|. Cōuerte nos deus etc̄ |ubi glo.quod dixi ut ꝑteritū oro ut fiat. ꝓphetice ergo dixit ut ꝑterita scilicet ea que cōtinentur i ꝑma pte. Hic autē. s. i secūda orat ut uere sint futura . hec in glosa.et sic p̄z ratio distinctiua inter primaz ptem iā expositā et hanc secundā in q̄ psalmista.in ꝑsona eorū qui ex testimonio scripturarū nouerāt tēpus aduētus christi imminere quia tamē nōdum hoc impletū nisi biliter uiderāt ut ipleat orāt. Et exponantur isti uersus usq̄ ibi. Uerūtn ꝓpe timentes eū.exclusiue sicut i postilla excepto illo ꝑsu ubi dicit|. Audiā q̄d loquat in me deꝰ etce. |q̄ secundū hāc expositionē uidet esse exponēdꝰ.s.q̄ iusti orātes ꝓ aduētu x̄pi ñ petebāt solū eū uidere dicētes. Ostēde nobis dñe misericordiā tuā etc̄.sed etiā doctrinā suā saluberrimā audir iuxta illud.⁊ hoc ē q̄ dicit|. Audiā quid loquat inꝰme deꝰ|. hoc ē nō solū peto suā uisionē sed ēt suam audire doctrinā que q̄dē doctria.s.x̄pi ꝑncipalit et finalit cōsistit i pace.s. spirituali habēda.ꝓ quā filiationē dei adoptiuā ꝑpe attigimꝰ.iuxta illud .Ma.v.ca.Beati pacifici quoniā filij dei uocabūt.⁊ hoc ē q̄ dicit |quoniā loquet pacē i plebē suā |i sermōe. n.dñi i mōte xp̄us ꝑmo locutꝰ fuit pacē in plebē suā mō p̄dicto| Et sup sanctos suos scilicet apostolos qui ibi principaliter assistebant sui|.et in eos qui conuertuntur ad cor |scilicet in futuris tēporibus doctrinaz christi recipiētes. Circa tertium dicit|. Uerū

tamen ppe timentes eum etc̄ ⌋ quod proprie potest intelligi esse dictum in persona eorum qui iam natiuitatē christi imminere scipiebant.et specialiter beate uirginis que tēpus cōceptionis certius ceteris creaturis cognouerat ex quo poterat precognoscere tempus natiuitatis quod quidē temp⁹ fuit pporcionatum tempori cōceptionis.unde lu. ij. Impleti sunt dies ut pareret.et sic ī persona eius et etiā ioseph qui iam conscius erat huius misterij. appinquante tempore benedicti partus psalmista dicebat uerba p̄ dicta scilicet⌊ Veritatem prope timētes eū ⌋hoc ē dicere.hoc pro quo orat̄ in pte precedenti iam adest.quia ⌋prope timētes eum salutare ipsius ⌋ubi cum dicit timētes.itelligendum est de timore filiali et sancto qui permanet in seculum seculi.qualiter autem erat ppe timentes eū declarat cum seqnit̄ ⌊ut inhabitet gloria in terra nostra ⌋exponatur ꝓut in postilla. Cōsequenter in persona talū narrat quedam notabilia circa hoc misterium.et hoc cū dicit⌊ Misericordia et ueritas obuiauerūt sibi etc̄ ⌋Ad quod scendum q̄ iste uersus et sequētes multifarie exponunt̄ in glosa et ab aliis doctoribus quorum sententie bene possunt adaptari littere.sequēdo tamē predictam expositionem uidet̄ rationabiliter posse dici q̄ hoc quod dicitur⌊ Misericordia et ueritas obuiauerūt sibi ⌋ continuatur cum duabus ꝓtibus precedentibus sic.nam iusti predicti qui pro aduētu christi orabant inhitebantur diuine misericordie cui oratio semp inititur.sed cum tales per scrutiniū scripturarum aduentū christi iminere ꝛepeziebant initebantur ueritati diuine et ideo cum tales aduentū eius uisibiliter ꝓcepezunt tunc misericordia que petebat̄ in oratione.⁊ ueritas que in scriptuis ꝛepeziebatur ꝓprie obuiauerunt sibi. Consequēter ostendit q̄d gestuꝫ sit quādo.misericordia et ueritas obuiauerunt sibi.et de hoc subdit.⌊ Justicia ⁊ pax osculate sunt ⌋in quibus uerbis icarnationem christi ꝛnuit.secundum quam humana natura in iusticia originali potissime cōstituta et pax scilicet spiritualis que unionem et appetitiuarū uirtutum ī summo bono secundū dionisiuꝫ significat⌊ Osculate sunt scilicet unite deo per uerā fruitionem sine qua unione fruitiua pfecta pax haberi nō potest. Consequenter innuit hāc unionem huiusmodi nature assūpte ad deum esse psonalem scilicet factam in persona filij dei et hoc cū dicit⌊ Veritas de terra orta est ⌋In quo loco ueritas intelligenda est pro filio dei.de quo Johannis. xuij. Ego sum uia ueritas et uita.sed cuꝫ ipaꝫ ueritatem que est uerus deus ipossibile ē nasci nec oriri tēporaliter nisi tātū secūdū assumptionem nature cui hoc cōpetere possꝫ et sic per cōmunicationem ideomatum de ipso filio dei uerificari posset temporaliter oriri.idcirco cum dicit⌊ Veritas de terra orta est⌊ proprie innuit q̄ illa ueritas esset unita nature nascibili temporaliter.⁊ ꝛnuitur etiam cum dicitur⌊ de terra ⌋mod⁹ natiuitatis christi qui scilicet nat⁹ fuit de uirgine prout deducitur in postilla.⌊ Cōsequenter dicit⌊ et iusticia de celo prospexit ⌋ quod intelligitur secundum glosam sic⌊ ueritas ⌋idest christus⌊ de terra ⌋idest de uirgine natus est⌊ ut iusticia de celo prospiceret ⌋hoc est dicere.ut iustificarent̄ homines a deo.potest etiam intelligi hoc quod dicitur.⁊ iusticia de celo prospexit. p eo q̄ nascente domino facta est multitudo milicie celestis laudantium etc̄.lu.ij.quod ad iusticiam ꝓtinet scilicet ut creature honorē debitum tribuāt creatori suo.similiter dicendus est de stella que apparuit in oriēte nato domino ma.ij.que magos direxit ad adorationē christi q̄d etiā ꝓtinet ad iusticiam mō p̄dicto. et sic cū ueritas orta ē de terra iusticia de celo ꝓspexit.quod autē sequit̄ ⌊ Eteni dñs dabit benignitatē etc̄. ⌋ usq̄ ad finē psalmi exponatur ut ī postilla excepto uerbo ultio ī quo dicit̄⌊ Et ponet ī uia gressus suos ⌋quod melius uidetur referri ad xp̄m de quo p̄incipalib⁹ loquitur psal .et sensus talis ē⌊ Justicia ⌋.s. Jo.⌊ āte ip̄m ⌊.i.xp̄s⌊ ābulabit ⌋q̄ q̄dē xp̄us⌊ ponet ī uia gress⁹ suos ⌋.s.ī decursu p̄ntis uite eo mō quo de ipso xp̄o legit̄ supra ī psal.

Exultauit ut gigas ad curzendā uiā etc̄.

In psalmo. Benedixisti. Cū postilla. rationabiliter reꝛobauit expositionē iudeoꝝ exponētū hūc psal.de gratiarū actiōe pro reductiōe a captiuitate babilonica.morē trī genere uolēs hebzeis ꝛcedit . quod prima pars huius fine absurditate pōt illi materie applicari. burgensis contra id muebitur q̄si sit ipossibile sic applicari p̄mā par-

tem psal. Ad id motus primo quia dicit p illā redemptionē captiuitatē iacob auersam cū tamen maior ps iacob steterit in decem tribubus nō redēptis usq̄ in hodiernū diem. p reductionem igit̄ a captiuitate babilonica nō est auersa captiuitas iacob ſz solum iude et Jherusalē. nec etiā sic fuit illa captiuitas redempta.quoniā semp manserunt sub tributis ⁊ tribulationib⁹ hec fuit motiua burg. Ad que dicendū uidetur primo q̄ nominat hic iudā et iherusalem nomine Jacob tanq̄s ptem digniorem de Jacob apud quē ex dei ordinatione residebant regalia et sacerdotiū⌊ A principali aūt cōsueuit fieri denominatio. De illa igitur principali portione Jacob liberata.cōueniēter et sine absurditate dici potuit captiuitas Jacob auersa.secūdo potest dici q̄ recedētibus decem tribubus a regno roboā nō sic recesserūt quīmo de singulis tribubus in iherusalē et aliis ciuitatibus iude, remāserunt ex deuotione. nolētes a solatō templi arche et cultu unius dei se eludi ut inuit burg. sup psal. precedēti. Et idem uideri potest. xxxij. regū . xij. ubi postq̄s dicitur nec secutus est quisq̄ domū dauid preter tribū iuda solā. statim post subditur de tribu beniamin que etiā sequebatur domū dauid.et de reliquis addit̄.cito post cū dicitur missus ꝓpheta semeyas ut loqueret̄ regi roboā.et ad omnem domū iuda ⁊ beniamin et reliquos populos. Et ad idez facit q̄ in eodem capitulo sequit̄ et abijt israbel in tabernacula sua sup filios autē israbel quecūq̄s habitabāt in ciuitatibus iuda regnauit roboā.et idē factuꝫ planiꝰ de reliquis israbel tempore iosue patet.ij.pa. xxiiij.nec leuite' cōsenserunt in facturaꝫ uitulorum yeroboā prout ꝓbatur auctoritate burgēsis.super deos uenerūt gentes . ideo et etiam dicit̄ eodē ca.iij.regū.xij.quō ieroboā fecit sacerdotes de extremis populi qui nō erāt de tribu leui.unde et tribꝰ uide et leui semp dicunt̄ fuisse cōiuncte quibus sic stātibus si intelligat burg.auersionē captiuitatis Jacob uniuersaliter sicut uidet̄ pretēdere. Dico q̄ illa distributio debeat itelligi accomoda nō p singulis generū.sed p generibꝰ singulorū .put sepe contigit in sacra scriptura. Sed ad illud quod burg.addit q̄ etiā redeūtes de transmigratione babilonica māserunt semp sub tribu-

tis et tribulationib⁹.dico q̄ non potest ex hoc iferre q̄ captiuitas Jacob nō sit auersa.quia multe gētes seruiūt sub tributis tamē libere a seruitute captiuitatis.nec posstil.uoluit absolute principiū huꝰ psalmi ītelligere de liberatione babilonice captiuitatis.sed solū ꝓ quāto ē figura redemptionis humani generis⁹que p xp̄m facta est. de qua redēptione etiā ad litterā pricipaliter psal.iste loquitur prout ꝓstillator clarius exponit⁹.

Inclina domine aurē tuā. Huic psalmo premittitur talis titul⁹ in hebreo⌊ oratio dauid ⌋. Ex quo patet actor psalmi. De materia ueto eius dicunt communiter doctores hebraici et latini.q̄ dauid fecit hunc psalmum in persecutione saulis existēs ꝓ sua liberatione deum orans. Oratio autem secundum damascenū est petitio decentium a deo . homo enim in oratione non debet a deo petere nisi q̄ decet deuz.et ideo dauid in hac oratione primo allegat exauditiōis diuine decētiam.secundo explicat petitionis sue formam ibi. Deduc me domine. Prima in duas. quia.primo dauid allegādo dictaz decentiam . primo inducit ad hoc rationes sumptas ex pte sui.secūdo ex parte dei ibi Quoniam tu domine suauis. Circa primuz allegat tres rationes quarū prima accipit ex sua indigētia.quia cum deus sit ditissimus secūdum quod dicitur. xxj. propositione de causis.Primum est diues per seipsuz et non est diues maius decet eum inopem subleuare.qualis erat dauid et alij qui erāt fugitiui cum eo secundum quod dicit̄ primo regum.xxij. Conuenerunt ad eum omnes.qui erant in angustia cōstituti et oppressi ere alieno et factus est princeps eorum Et hoc allegat dauid dicens⌊ Inclina domine aurem etcetera ⌋. et loquit̄ de deo more hominis qui inclinat aurem suam ad illud quod uult exaudire⌊ Quoniam ꝛops et pauper sum ego ⌋ Secunda ratio accipit ex sua innocentia.quia cum deus sit iustissimus.decet eum innocētes liberare.et hoc allegat dauid dicens⌊ Custodi animam meam ⌋id est uitam meam⌊ quoniam sanctus sum ⌋id est innocens erga saulem quod patet ex hoc quod cum saul persequeretur dauid actu saluauit eum bis a morte ut habetur primo reguz.uigesimaq̄rto.et. xxvj.

Saluum fac seruū tuū ¶id est me ipsum ino
centia tibi seruientē ¶Sperantem in te ¶ qsi
diceret Nō possem saluari de manu saul ni
si p te. Tercia ratio accipit ex orationis i
stantia quā decet deum exaudire quādo est
pia et pseuerans qualis erat oratio dauid
et hoc allegat dicēs ¶Miserere mei domine
quomiā ad te clamaui tota die ¶ id est perse
ueranter et istanter ¶ Letifica animā serui
tui ¶liberādo me de psecutiōe saulis. ¶Quo
niam ad te leuaui animā meam domine ¶.
i. coram te nō solū ore sed etiā corde. ¶Qa se
cundum damascenū oratio est eleuatio men
tis in deū ¶Quoniā tu ¶Hic cōsequenter al
legat rationes sumptas ex pte dei et sunt
quattuor. Prima accipit ex dei clemētia qs
decet exaudire deprecantes. Ꝛ hoc allegat da
uid dicēs ¶Quoniā tu domine suauis es et
mitis Ad ibus pcipe orationem meā ¶dan
do mihi effectum orationis et deprecatio
nis mee. Secūda ratio accipitur ex dei ma
gnificentia quam decet exaudire recognos
centes pterita beneficia qualis erat dauid.
et hoc ē q; dicit ¶In die tribulationis mee ¶
i. est tēpore huius tribulaitonis i qua suz
cōfidenter ¶clamo ad te quia exaudisti me ¶
tēporibus preteritis dādo mihi victoriam
cōtra ursuz et leonem et cōtra goliath gi
gantem, pmo regum. xvij. Tercia ratio ac
cipitur ex diuina potētia q̄ cum sit infinita
potest statī adiuuare et hoc allegat dauid
dicēs ¶Nō ē similis tui i diis domine ¶ qđ
est uerum si accipiat de diis gentiū q; sunt
dii falsi iste solus deus uerus. Similiter si i
telligatur de diis pticipatione cuiusmodi
sunt angeli et homines sancti quia sūt ur
tutis finite ¶ Et nō est secūdum opera tua
¶quia ex infinita tua potētia potes facere
opera. omnē uirtutē creature trāscēdentia
quasi diceret tu potes me statiz liberare p
uolūtate ¶ Omnes gētes quascunqs fecisti ¶
¶Hic ponit quarta ratio que accipit ex dei
honorificētia. pponebat enim dauid si a sau
le liberaret et ad regnū promoueret sicut
dominus dixerat p samuelē q; edificaret do
mino templū famosum et augmētaret diui
num cultū. ad quod templum uenirent causa
orationis nō solum iudei sed etiam gentiles
longinqui propter quod tēplo edificato di
xit salomon tercio regū. viij. Insup et alie
nigena qui nō est de populo tuo israhel cū
uenerit de terra longinqua propter nomen
tuum. Audietur enim nomē tuum magnū
et manus tua fortis et brachium tuum ex
tentum ubiqs cum uenerit et oranerit in lo
co isto tu exaudies i celo etc. Et ex hac dei
honorificētia oratio dauid erat exaudibilis
et hoc est quod allegat dauid dicēs ¶Omēs
gētes quascunqs fecisti ¶id est aliqui ex om
nib⁹ gētibus sicut dicit omne animal fuit
in archa noe in qua fuerūt aliqua indiui /
dua de omnibus speciebus animalium. uel
potest dici q; est ypbole ad significandū q;
multi de gētilibus uenirent sicut dicitur to
tus populus ciuitatis currit ad tale specta/
culum ad designandum multitudinem eun/
tium licet maior pars nō uadat ¶ Uenient
et adorabunt coram te domine ¶ in templo
a me edificando sic eniz uoluit facere ut pa
tet. ij. regū. vij. ¶Nec tamē edificatio fuit di
latata usqs ad tempus filij sui de precepto
d omini ibidem. tamē dauid preparauit im/
pensas pro magna parte. et tradidit exem
plar templi et edificiorum in circuitu salo/
moni filio suo. ut habet pmo pali. xxviij. Ꝛ
sic quodāmodo edificauit ¶Et glorificabunt
nomen tuum ¶ad honorem dei enim perti/
nebat quod gētiles ueniebant adorare in
loco suo nomini deputato ¶ Quoniaz ma/
gnus es tu et facies mirabilia ¶Ex mira bi
libus enim eius auditis in partibus longin
quis deueniebāt adorare in iherusalem ut
dictum est i oratione salomonis ¶Tues de
us solus ¶ex mirabilibus enim eius uirtu/
tem tocius creature transcēdentibus cogno
scebatur etiam a gentibus q; erat deus et
nullus alius ¶ Deduc me ¶postqs allegauit
decentiam diuine exauditionis. ¶Hic conse/
quenter ponit formam sue petitionis. Ꝛ pri
mo. respectu boni operandi. secūdo respectu
mali euadēdi ibi. Quia misericordia. tercio
respectu regni cōsequendi ibi. Tu domine.
Circa primum dicit ¶Deduc me domine in
uia tua ¶id est in uia iusticie per quam non
possum absqs deuio incedere sine tua dire/
ctione ¶Et ingrediar in ueritate tua. id est
in ueritate uite a te tradita in lege ¶Letet
cor meum ¶ex tua consolatione ¶ ut timeat
nomen tuum. hoc addit ad excludendum le
ticiam ineptam ¶ Confitebor tibi domine
deus meus i toto corde meo ¶. q; bonū op⁹
non habeo a me sed a te ¶ Et glorificabo
nomē tuū ineternū ¶In omnib⁹ operib⁹ me
is tuā gloriā principaliter querēdo secunduz

illud pma corin. x. Omnia i gloriā dei faci
te. Quia misericordia ¶Hic cōsequenter for
mat petitionē respectu mali amouēdi Ꝛ ut
petitio sit magis exaudibilis de futuro. cō/
fiteatur se liberatū de pterito dicēs ¶ Quia
misericordia tua magna ē sup me ¶liberā/
do me de piculo pterito q; explicat dicēs ¶
et ¶p id ē ¶Eruisti animā meā ¶ id ē uitaz
meā ¶ex iferno inferiori ¶ In hebreo habe
tur scol. quod aliquādo accipit p fossa id ē
p inferno et sic accipit hic secundū hebre
os aliquos. q; a dauid fuerat i piculo mortis
ppinque. qū saul fecit custodiri domū eius
nocte ut occideret mane et sic poneret in
fossa terre. sz euasit ex dei adiutorio ut ha
betur pmo regū. xix. et hoc ē quod dixit
dauid ¶Eruisti animā meā ex inferno inferi
ori ¶hoc ē a fossa sepulture que sit ifra ter
ram. ra. sa. exponit de iferno ppric dicto.
ubi meruerat dauid descēdere ppter adul/
terium bersabee et homicidiū urie. Sed na
than ppheta dixit ei tiāstulit dominus pec
catū tuū. et secundū hoc dixit dauid. Erui/
sti animā meā etc. Sed istud nō uidet cōue
nienter dictū q; a dauid, fecit psalmū istū in
psecutione saulis existēs. peccata autem illa
cōmisit dauid post mortē eius p magnū tē
pus ut patet. ij. regū. xj. nec pōt cōuenienter
dici q; dauid hoc dixerit prophetādo de fu
turo. quia nō habuit pcognitionem sui ca /
sus que requiritur ad propheciam. dani. x.
Intelligentia est opus i usione. Et ideo ac/
cipēdo scol. pro, inferno potest aliter dici, sci
licet quod dauid ibi demeruerat descendere
pro occisione sacerdotum nobe. cuius dauid
fuit i culpa. ut declaratum fuit pmo regum.
xxij. quod et recognouit dicēs ad abiethar
ego sum reus omniū animarum patris tui.
et reuelatum fuit dauid q; illud peccatum
erat sibi relaxatum a deo. et sic dixit. erui/
sti animam meam etc. Consequēter postu/
lat liberari a malo de futuro dicēs ¶ Deus
iniqui ¶scilicet saul doech et eorum satelli/
tes ¶ Insurrexerūt super me ¶querētes me
occidere iniuste ¶Et synagoga ¶id ē cōgre /
gatio ¶Potentiū ¶ quia potentes de regno
adherebāt sauli regi. ¶ Quesierunt animā
meam afferre eā de corpe ¶Et nō pposue/
runt te in cōspectu suo ¶id ē nō faciūt hoc
amore iusticie. sed liuore inuidie et sic cōtra
legem tnam querunt inocentem interficere
quasi diceret ex hoc decet me te liberare ¶
Et tu domie ¶Hic cōsequenter format pe/
titionem de adeptiōe regni et primo alle/
gat diuinam misericordiam qua elegit eu3
pre fratribus suis dicēs ¶ Et tu domie mi
serator ¶etc. Secūdo eius ueritatem. ad quā
pertinet implere illud quod dixerat samue
li de regno dauid futuro. cum dicit ¶ Et ue
rax ¶ implēdo promissa ideo subditur Re
spice i me ¶oculo misericordie ¶da imperium
¶id est regnum israhel ¶ Puero tuo ¶id est
mihi tibi obedienti ¶ Ꝛ saluum fac filium an
cille tue matrem autem suam uocat dei an
cillam. id est fidelem et deuotam ¶ Fac me/
cum signum i bono ¶de regno pacifice obti
nēdo quod factum fuit sibi quādo philistei
ascēderūt cōtra eum ad destruēdum ei⁹ re
gnum eo q; audierāt eum de nouo inun /
ctuz super totum israhel. ut habetur secun
do reg. v. et dominus dedit ei signum q; i/
iret bellum cōtra philisteos quādo audiret
sonitum gradientis i cacumine pirorum. per
quod siguum designabatur sibi assistens
auxilium angelorum sicut dictum fuit ibi/
dem ¶Ut uideant qui oderūt me et confun
dantur ¶quia tūc philistei fuerunt debellati
cōfusib liter et i fugam cōuersi q; preuidit
dauid futurum ideo subdit ¶ Quoniam tu
domie adiuuisti me etc ¶ et loquitur de fu/
turo per modum preteriti ppter certitudi
nē ppbecie ¶Moraliter potest exponi psal/
mus iste de quolibet fideli posito in afflic
tione corpali ab homibus excitata. uel spi
rituali a demonibus qui pro sua liberatio/
ne orat deum deuote allegās. primo decen
tiam exauditionis diuine ex parte sui alle/
gās indigētiam. inocentiam. orationis istā
tiam. et ex parte dei clemētiam. magnificē
tiam. et ulterius format petitionē ibi. De
duc me ut i bono opere cōseruet et a ma
lo culpe et pene pseruetur et sic tādem i ze
gno glorie coronet. et sic tādem cōsidera/
tis predictis potest ad hoc littera ista de fa
cili applicari et partes distingui.
In psal. lxxxv. iclina dñe. ubi dicit i postil.
De materia uero eius dicūt coiter docto/
res hebraici et latini.

Additio.

Octores latini et omnes hunc
psalmum exponentes non om/
nes exponūt de dauid in psecu
tiōe saulis posito ut postillator

uidet.r asserere nā glosa communis tenet hunc psalmū que est que lā oratio .put i ei us titnlo premittitur itelligi de christo .p/ ut in eadē latius cōtinentur que quidē ex positio glose in hoc loco nō uidetur esse mi sticia sed litteralis.tū q̄a hoc q̄ dicit .Cu stodi aiam meam quoniā sanctus sum.nō potest ꝓprie dici de dauid i hac uita existē te in qua quādoq; fuit peccator quandoq; iustus.nunq; tamē sanctus dū uiueret ab aliquo legitur uocari presertim a se ipo q̄ elationem sapit.tum quia illud quod dici/ tur. Omnes gētes quascunq; feceris.nō re/ cte applicat ad edificationē templi quā da uid ꝓponebat facere.ut postillator asserit. tale enim propositū nec edificiū uō cōtinet in littera huius psalmi.neq; cōgrue homo petit gratiā pro eo q̄ ponit seu ꝓponit se facturū.quia secundū philosophū.vj.eti.nō fortes sed agonizātes coronant.tum q̄uia illud quod dicit.Saluū fac filiū ancille tue. ualde inconsonū est ut attribuatur dauid. de cuius matre nulla mētio penitus legit in scriptura fieri.de patre enim dauid sepe fit mētio tam tēpore suo ut patet i primo regū.q; etiā post psa.xj.capitulo. Egredie tur uirga de radice iesse.et in multis alijs locis.nusq; tamē de matre.unde potius de buisset dicere.saluū fac filiū serui tui. Re/ ctius igit iste psal.seu oratio secundū glo sam intelligēda ē a dauid facta in persona christi qui in forma serui legitur orasse. Orat etiam pro nobis ut faceidos noster. orat etiā in nobis tanq; caput nostrum et instructio nostra.unde primo orādo declarat fragilitatē suā in forma serui dicēs.Incli/ na domine etc.quoniā inops et pauꝑ sum ego. Cōsequenter innuit sanctitatē suam dicens. quoniā sanctus sum ego que nō ad superbiā elati reputāda est.sed potiꝰ ad cō fessionem nō ingrati.ut in glosa.que uer/ ba ꝓprie adꝯ christū ptinent.alij uero quā tumcunq; sancti de seipsis nunq; legunt ta lia uerba ꝓtulisse.Abrahā enim geñ. xviij. capitulo dixit.Ego sum pulus et cinis.si militer et beatus Johānes baptista de se di cit q̄ de terra ē de terra loquit. Johānis. iij.capitulo.unde fatetur se esse de terra ter renus et talis fuit modus cōmunis sancto/ rum qui licet de seipsis quādoq; dicunt se esse iustos nō tamē sanctos licet alios a se quādoq; sanctos uocēt.ut i psal.sanctis qui i terra sunt eius. Cōsequenter ꝓclamat di uinam misericordiā ex assiduitate oratio/ nis et eleuatiōe mētis dicēs.Miserere mei domine etc.cōsequenter dicit.Quoniā tu do mine suauis.allegās rationes sue exauditi onis.et exponant isti uersus sicut i postil/ la referēdo eos suo modo ad christuꝫ usq; ibi eū dicit. Omnes gētes etc. qui qui/ dem uersus recte intelligēdus est ꝓpheti/ ce dictus.put i glosa.ꝓnuntiat eni ecclesiā dei esse ubiq; dilatandā cuꝫ dicit. Omnes gētes quascūq; feceris etc.similiter et no/ men dei ubiq; ꝑdicandi cū dicit. et glorifi cabūt nomē tuū. Consequenter ꝓnuntiat q̄ per glorificationē seu ꝑdicationem no/ minis dei et per miracula hoc cōfirmantia excludent dij falsi a terra.et hoc cū dicit. Quoniā magnus es tu et faces mirabilia tu es deus solus.hoc est dicere.sic glorifi/ cabitur nomē tuū ꝑ predicationē.in omni bus gētibus quascunq; feceris .et etiā de/ mōstraberis magnus.quia facies mirabi/ lia ex quo manifestabit q̄ tu es deus solꝰ et nō alius.Cōsequenter dicit. Deduc me domine i uia tua.ubiq; psal.orat in ꝑsona christi ꝑ mēbris suis de quibus dixerat. Omnes gētes quascunq; feceris uenient et adorabūt te etc.ꝑ quibus nō orat ut uenī ant ad uiā quia i eadē iā sunt sed ut i uia domini iam existētes deducant ne labant in ea aliud ē enim secūdum glosaꝫ duci ad uiam aliud deduci i uia quod est adiuuari ne i ea cadatur. et igrediar in ueritate tua .id est ulterius te ducēte ꝓficiam in ueri tate tua et sic proficiēdo. letetur cor meū ut timeat nomē tuū.timor eni ¡dei cū le/ ticia spirituali admiscēdus est in hac uita quia leticia seu iocūditas animū trahit. ti/ mor uero a uia recedere nō sunt.et sequ/ tur. Cōfitebor tibi domine etc exponatur ut in postilla usq; ibi. Eruisti aiam meā ab inferno iferiori.in quibus uerbis confi tetur in ꝑsona ecclesie q̄ fuerit liberata a dampnatione iferni ꝑ missionem filij.dicit autē infernus iferior quia ꝑsens uita ubi ē corruptio et mortalis iferꝰ ē respectu ba bitationis celestis ubi ē uita in effabilium gaudiorū sed habitatio damnatorū adhuc est iferior respectu istius uite. Cōsequēter dicit. deus iniqui surrexerūt sup me .quod pōt exponi tam ꝑ christo in sua passione quā pro membris in assidua persecutione

tirannorum et hereticorū. Et tu domine deus miserator .quia ꝓpriū est ei misereri et patiēs quia ꝓspectat malos.et inde est. multe misericordie et uerax .in promissis .Respice in me et miserere mei da imperi um tuū .et iudicij potestatē.iuxta illud Jo/ hannis primo.potestatē dedit ei iudiciū fa cere. puero tuo .ideꝰt seruo. scilicet christo in forma serui. et saluum fac .scilicet resu/ scitando. filiū ancille tue .ideꝰt beate uirgi nis.iuxta illud. Ecce ancilla domini lu.ꝓmo capitulo.si autē pro mēbris intelligat itel ligendū est. da imperiū tuum puero.tuo .scilicet sanctis qui sedebūt ad iudicandum. Math.xix.et accipitur singulare ꝑ plurali put scriptura sepe cōsueuit.qui quidē sunt filij ancille ideꝰt ecclesie.et sequit. Fac me/ cum signū in bono .quod in ꝑsona christi intelligendū est de signo resurrectionis. iu xta illud mathei.xij.Signū nō dabit ei ni si signū Jone ꝓphete.et sequit. et uideāt qui me oderūt et cōfundantur .scilicet iudei et alij ꝑsequentes qui cōfundantur in resur rectione christi.potest etiam hoc itelligi de membris ꝑ redundantiā capitis et q̄a per resurrectionē uirtus dei declaratur et spes credentiū cōfirmatur.ex quibus dicit. quo niam tu deus adiuuisti me 7 consolatus es em. In eodē psal.ubi dicit i po stilla.potest aliter dici scilicet q̄ dauid ibi. demeruerat descendere pro occisione sacer dotum in nobe.

Addito.

Ec opinio postillatoris fuit im probata supra i additione .ij.re gum.xv.capitulo. ubi rationa/ biliter est ostensum q̄ dauid nō fuit in culpa circa occasionez sacerdotuz no be. licz fuisset in causa nec ex hoc qđ dixit ad abiatar.ego sum reus omniū animaruz patris tui ꝛc.sequit quod postillatur inten dit piarū enim mentiū ē ibi apponer culpā ubi nulla ē.quod autē dicit q̄ reuelatū fuis set dauid illud peccatū esse relaxatū a deo nullū habet fundamentū in scriptura.

Replica.

N psal.Inclina.Cū postil.expo nit materiā huiꝰ psal.de dauid put cōmuniter doctores. burg. se opponit dicēs.q̄ nō omnes doctores sic,exponūt.nec postil.dixit omēs sed cōmuniter opponit.secūdo burg.ꝑ hoc q̄ dicit in psal. Custodi aiam meā q̄a san ctus sum.quod sine iactātia dauid de se ꝓ prie dicere nō potuit.Ad quod respōdit po still.q̄ sanctus trāssumit ꝓ innocēte et sic dauid se potuit i hac ꝑte benedicere inocē tem. Tercio opponit bur.cōtra applicatio/ nem illius passus omnes gētes quascūq; fe ceris.uolēs q̄ quia de edificatione tēpli i lit tera nō fit mētio.ideo ad illā nō debeat fie ri applicatio. Etiā ut dicit nemo cōgrue pe tit gratiā ad id quod pōt.uel ꝓponit se fa cturū et allegat ad idē aristotelē dicentem. nō fortes sed agonizātes coronari. Ad illud dicendū quod illud argumentū si ualet ha bet locū in multis psalmis i q̄bus de mate ria nō fit mētio sed ꝑ debitas applicatiōes inquirit sepe materia psalmorū. Nūc autē post primā inunctionē factā ꝑ samuelē.da uid ꝓposuit cultū domini dei augere. et ad id templū cōstruere ad quod omnes gētes secundū distributionē accomodāt uel ꝓbo le uēture erāt ad deum honorandū. Accipit igit dauid ex hoc materiā orationis petēs ut det ei gratiā id ꝑficiendi quod ꝓposuit nō petit coronari.nec ꝓmiari sed in ope pti nente ad meritū adiuuari.brocardica igitur allegatio aristotelis que nō ē ad ꝓpositu; nec uerū uidet assumptum bur.q̄ uidelicet nemo cōgrue petit gratiā ad id quod se fa cturū ꝓponit.q̄a magis cōgrue petit quis ꝑ gratiā iuuari i faciedis q̄ i his que iam facta sunt. Nā primū respicit meritū i quo totū ē gratiosū.secundū autē petit ꝓmium quod apostolus declarat iustū scribens ad thy.iiij.ubi post enumerata ꝑ gratiā meri ta exigit coronā de iusticia quā inqt reddꝫ iustus iudex. Quarto burg. opponit q̄ da uid non potuit sibi attribuere illud huius psal.Saluū fac filiū ancille tue.et ratio sua ad hoc uidet ualde puerliter sonare.q̄a ut iquit nusq; in scripturis fit mentio de ma tre dauid sed bñ de patre.ideo non debuit hic allegare matrē suā .sed potius dixisse saluū fac filiū serui tui nō ancille. Quāuis. n.illa cōsequētia nullū habeat colorē.errat tñ in antecedēte imo cōtradicit sibiipsi.q̄a secundū ipsius corruptorii sup psal.dñs il/ luminatio mea.fit mentio de matre dauid ad litterā. Quoniā paꝛ meꝰ et mater mea dereliquerūt me etc.et psal.v.ad litteraz fit

mētio de matre dauid etc̄. Et mirum qua re dauid i orationis sue humilitate nō pos sit uel debeat matris sue carnalis uel etiaz spiritualis synagoge uerius ecclesie memo/ riā facere dicēdo. Saluū fac filiū ancille tue etce. Jn hoc loco enim et infra psal. Credidi. burg. dicit q̄ fideles possūt se dicere filios ancille dei. idest ecclesie. sed excludit utrobiq̄ dauid sine ratione. q̄si dauid ad ecclesiā tan q̄z matrē nō ptinuerit uel quasi fidelis nō fuerit. Jn quo ostēdit se burg. iudeū fidelez nō esse uel fuisse. sic suū optimū regē da / uid de ecclesia eiciēdo et iter fideles nō cō/ putādo. Sed q̄ specialiter tāgit de occisiōe sacerdotū nobe uide contigi secūdo reg. xv.

Undamēta ei⁹ i mōtib⁹. Huic psal. p̄mittit talis titulus i he/ breo et in trāslatione Jero. ⌊Fi liorū chore psalmus cātici⌋ Et patet expositio ex supradictis psalmo. lxx xvij. et. lxxxiiij. De materia uero hui⁹ psal mi dicūt alīq hebrei q̄ loquet de ciuitate iherusalē quā edificauit salomō eā clauden do triplici muro. et de tēplo quod ibi edifi cauit ualde notabiliter et sumptuose. ut pa tet tercio re. et secūdo pali. Sed hoc nō ui det posse stare q̄a cū dicit infra gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Jn hebreo dici tur cela q̄ ppetuitatē significat a pte post ut dictū ē supra psalmo. lxxxiiij. pp quod Jero. addidit hic semp q̄ ē omissum i trā/ slatione cōmuni. ciuitas autē et templū qđ edificauit salomō nō durauit in ppetuū. sed solū. cccxx. ānis secūdum hebreos. et tunc nabuchodonosor ciuitatē et templū destru xit et succēdit. iiij. re. ultimo pp quod alīq alij hebrei doctores dixerūt q̄ psal. ⌊iste lo quit de ciuitate iherusalē et tēplo reedifi/ candis p regē messiā quē adhuc expectāt nobilius et altius q̄z fuerūt tēpore salomo nis. unde dixerūt alīq ipsorū q̄ in aduētu messie mōs sion eleuabit i altū q̄a domi/ nus trāsferet montē sinai ⁊ montē thabor et montē carmeli. et sup istos eleuabitur mons sion. inducētes ad hoc illud ysai. ij. Erit i nouissimis diebus domus domini in uertice montiū et eleuabit sup colles. ⁊ sic secundū eos dicit i pricipio huius psalmi. Fundamēta eius i mōtibus sanctis etc̄. Et tres dicunt mōtes sancti p̄dicti q̄a in uno data fuit lex exo. ij. Jn alio ostēsa uictoria brach. iudi. iiij. Jn tercio descēdit ignis de celo sup sacrificiū helie tercio. regum. xvij. Sed dictū istorū p̄ma facie uidet ridiculuz et ficticiū. pp quod ra. sa. reprobat ipm su per ysaiā dicēs q̄ eleuatio domus dñi ē in telligēda secundū magnitudinē signozuz ⁊ mirabilū que fiūt ibi i aduētu messie. q̄ re edificabit templū et ciuitatē iherusalē i mō te syon. et ibi adducētur iudei q̄ sūt dispsi p orbē. quia gētes apud quas sūt dispsi. audiētes mirabilia dei que tūc fient ibi fi/ lios israhel quos inuenient i terris suis mit tent honorifice. offerētes eos donū domio Et iducit ad hoc auctoritatē ysa. lxvj. anū tiabūt, gloriā meā gētibus et adducēt om/ nes fratres uestros de cūctis gētibus do/ nū domino i equis et quadrigis et i lecti/ cis et in mulis et i carrucis ad mōtem san etuz meū iherusalē dicit dñs. Et adhoc ap plicat litterā sequentē. ⁊Memor ero raab et babilonis etc̄. cōsequenter p̄t pōt. sed p̄se cutionē huius adaptionis dimitto ad uitan dum p̄lixitatē. Et quia fundat sup ero/ neum fundamētum. s. christū uēturuz ad sa lutē hominū. q̄ iam trāsijt i preteritū. secū duz q̄ tenet tota ecclesia tanq̄z diuinis mi raculis cōfirmata. secūdū q̄ dicit marci ul timo. Jlli autē pfecti p̄dicauerūt ubiq̄ do/ mino coopante et sermonē cōfirmāte seqn tibus signis. Ad quod sequit uerā esse fi/ dem ecclesie. uel deū esse testē et cōfirmato rem falsitatis q̄ ē manifeste ipossibile. Et hāc ueritatē declarauī diffuse p scripturas ueteris testamēti i quadā questione de quo libet que a multis habet pp quod hic so/ lū reputo unā auctoritatē que habet ag/ gei. ij. q̄ est adhuc unū modicū ē. ⁊ ego mo uebo celū et terrā mare et aridā et moue/ bo omnes gētes et ueniet desideratus cun ctis gētibus et iplebo domū istā gloria di cit dñs exercituū. Aggeus autē ppheta tūc loquebat de domo domini que azoroba/ bel. et alijs patribus deuotis edificabatur post reditū captiuitatis babilonice. exhor/ tans populū ad illius edificationis opus di cens i psona domini q̄ esset glorificāda mi rabiliter in aduētu desiderati cūctis genti bus. p quē itelligit christus secundū expo sitores catholicos et hebreos. q̄ nō esset ue rum nisi christus uenisset stāte adhuc illa domo que iā destructa ē p romanos. s. xlij. post passionē christi ānō. Jtē in auctorita/ te p̄dicta subdit ppheta magna erit gloria

domus istius nouissime plus q̄z prime dicit dominus exercituuz. ex quo duo manifeste ostendūtur uidelicet q̄ illa domus que tunc edificabat. erat nouissima et sic nō erat tez cia expectāda futuris tēporibus edificanda ut iudei expectāt ppter quod dicit. ysai. se ptimo. Nolite cōfidere i uerbis mēdacibus dicētes templū domini templū domini tem plum domini quia nō reedificabit tercio. Aliud ē q̄ ppheta asserit domū secundum p zorobabel et alios patres edificataz fore magis glorificandā q̄z pma fuerit. q̄ nullo mō potest itelligi per hoc q̄ fuit honorifi/ cata glorioſe de christi p̄sentia qui fuit ibi oblatus a matre sua lu. ij. ibi etiam pluries psonaliter p̄dicauit ut cōcorditer dicunt q̄t tuor euāgeliste. ibi etiā multa miracula fe/ cit utpute cecos et claudos curādo ⁊Math. xxj. et alia mirabilia operādo. Jn mōte et sion in quo erat templū misit spiritū san/ ctum sup apostolos. ut dicit Jero. in episto/ la ad paulinū de omnibus sacre scripture li bris. q̄ fuit mirabile maximū. scilicet q̄ ho mines illiterati et simplices statim omnes scripturas sacras intelligerēt. et omib⁹ lin guis loqueret. et qui prius erāt timidi nul la aduersa p christo formidarēt pati. sed magis gauderēt. secundū q̄ dicit actuū. v. Jbant apostoli gaudētes a cōspectu cōcilij. quoniā digni habiti sunt p nomine⁹ ihesu cōtumeliam pati. Et ista et cōsimilia facta p christum sunt illa signa maiora que ra. sa. dicit fienda in iherusalem et i mōte sion in aduētu messie. Sed i hoc errat q̄ expe/ ctat fienda illa que iam sunt facta. Auctori tas uero ysaie quam allegat p se loquitur de p̄dicatione apostolorū aliorunq̄z christi discipulorū p quam adducti sunt de omni/ bus mūdi ptibus aliqui ad fidē christi. que adductio nō fit per motū localem sed p mo tum anime ad fidem. Et secundum hoc di/ cit saluator Johānis. x. de uocatione genti/ um ad fidem. et alias oues habeo que non sunt ex hoc ouili. et illas oues oportet me adducere et fiet unum ouile et unus pastor ppter predicta. et plura alia que causa bre uitatis omitto. Sancti doctores nostri. Jero nimus. Augustinus. cassiodorus dicūt q̄ iste psalmus ad litterā loquit de misterio chri sti et ecclesie. q̄ quidem misterium cogno / uerūt filij chore p spiritum ppheție i hoc psalmo. designātes ecclesie nomine sion. et iherusalem quia secundum ueritatem eccle sia put restringit ad statū noui testamēti fuit ibi fundata. et ichoata p christi oblati onez. predicatione mortē et resurrectionez et spiritussancti missione. Et hoc est quod dicit hebre. xij. Accessistis ad mōtem sion. et ciuitatē dei uiuētis iherusalem celestem. etce. Jgit secundū. hoc psalmus iste diuidit i duas ptes secūdum duos ecclesie status. s. militātis et triumphātis de secūdo agit ibi Sicut letātium. Circa primū describitur hui us ciuitatis scilicet ecclesie militātis fastigi um. Secūdo multiplicatio ciuiū ibi ⁊Memor ero. Tercio utri iusq̄z effectiuū principiū ibi Nunquid sion Circa primū dicitur. ⌊Fnn damēta eius ⌋idest ecclesie⌊i mōtibus san / ctis ⌋idest i mōte sion ubi christus predica uit et i alio mōte⁸ ubi legem euangelicā p/ mulgauit mat. v. vj. et. vij. et i mōte thabor ubi etiā trib⁹ discipulis petro Jacobo ⁊ Jo hanne futurā gloriaz sue resurrectionis in trāsfiguratione preostēdit. mat. xvij. uel ali ter ⌊in mōtibus sanctis ⌋idest in christo et apostolis et hoc modo loquitur. Jobannis apoc. xxj. Et murus ciuitatis habēs funda menta duodecim et in ipsis. xij. nomia apo stolorum et agni⌊ Diligit dominus portas sion ⌋idest approbat. Et dicuntur hic por te sion ille per que fit regressus ad ecclesiā militantē. scilicet exorcism⁹ ⁊ chatbecism⁹ et baptism⁹⌊ Super omia tabernacula Ja cob ⌋idest super cultū ueteris legis qui fuit in pluribus tabernaculis. primo in taberna culo a moyse facto exo. xxvj. Secūdo in ta bernaculo facto a dauid. secūdo regum. vj. ⁊ tercio in templo salomonis. iij. regum. vj. ⌊ Glorioſa dicta sunt de te ⌋i ueteri et nouo testamēto. ut patet i hoc psalmorum libro et in alijs libris ppheticis patebit domino cōcedente. Jn nouo uero testamento patet ubiq̄⌊ Ciuitas dei⌋. Ciuitas enim est ciui/ um unitas in ecclesia uero de omnibus na tionibus uniunt homines per fidem. et ca ritatē christi per quod efficiuntur ciues ce lestes. secūdum quod dicitur ephe. ij. Jaz nō estis hospites et aduene. sed estis ciues san ctorum et domestici dei etc̄. ⌊⁊Memor ero⌋ Hic cōsequenter describit ciuium multipli catio. Circa quod sciendum quod lex mo / sayca nō fuit publicata omnibus nationib⁹ sed tātum iudeis secundum quod dicit in/ fra psalmo cētesimo. xlvij. Nō fecit taliter

omni nationi .et iudicia sua nō manifesta/
uit eis quia alie gētes ad eam nō tenebā
tur sed ad legē euangelicā omnes obliga/
bantur. ꝓpter. quod christus precepit eam
per apostolos aliosq; christi discipulos ubi
q; publicari. marc. ultimo. Euntes in mun
dum uniuersum ꝓdicate euangeliū omni cre
ature. qui crediderit et baptizat⁹ fuerit hic
saluus erit. qui uero nō crediderit cōdem /
nabitur et p talē multiplicationē multipli/
catus est numerus fideliū per orbem . Et
hoc est quod dicit ⌊ Memor ero raab. et
babilonis etc̄ ⌋ Hic nominant aliqui popu
li circa terrā iudee habitantes qui p predi
cationem apostolorū cōuersi fuerūt ad fidē
in magna ꝑte et per istos intelligunt alij
populi per orbē dispersi ex quibus aliq a
tempore apostolorū fuerūt ad fidē conuersi
sicut dictum fuit supra psalmo. xvij. Scien
dum tamē q; secundū hebreos et etiā bea/
tum Jeroni. in translatione iuxta hebreum
hoc nomen raab. q; hic ponitur nō est no/
men propriū illius mulieris que recepit nū
tios iosue et abscondit iosue. ij. sz est nomē
appellatiuū et significat supbiā l' supbā p
quod designat gens egipti que tempore
moysi. per superbiā fuit ualde rebellis deo
ut habetur in exo. Sed post mortem chri
sti humiliter suscepit fidem christi catholi/
cam p predicationē beati marci sicut ethi/
opes p predicationem beati Mathei. Item
ubi translatio nostra habet. Ecce alienige
ne. In hebreo et i translatione Jero. habe/
tur. Ecce palestina et in illa terra aliquan
do multū uiguit fides christiana ⌊ hij fuerūt
illic ⌋ ideſt aliqui de istis populis predictis.
recepti sunt in ecclesia que ē ciuitas dei. ut
dictum ē i hebreo et transltione Jero. habe
tur sic. Iste natus ē ibi et ē eadē sententia
quia ly iste refertur ad quēlibet populum
p̄dictum. utsit sensus iste ideſt quilibet de
populis p̄dictis ad ecclesiam receptus nat⁹
est ibi ideſt renatus p baptismū. secundum
quod dicit saluator Jo. iij. Nisi quis renat⁹
fuerit ex aqua et spiritu sancto. nō potest i
troire in regnū dei ⌊ Nunq̄d sion ⌋ Hic cō
sequēter ponit duorū predictorū principiū
effectuū. quod ē christus uerus homo ue/
rus deus, cū dicit ⌊ Nunq̄d sion dicet ho/
mo ⌋ quasi diceret sic. In hebreo et i tran/
slatione iero. habet ad sion dicet etc̄. Et
sic patet q; i trāslatione ista ly sion ē da/
tiui casus ut sit sensus homo dicet ipsi sy
on. Iste homo potest itelligi iob. baptista p
nūtians christi aduentū secundū quod dici
tur iobānis ꝑmo. Fuit homo missus a deo
cui nomē erat iob. hic uenit ut testimoniū
phiberet de lumine etc̄. Alitez ut iste homo
sit ipse christus q; aduentū suū dixit. i mō
te sion ubi frequēter p̄dicauit esse completū
dixit scilicet apostolis aliisq; discipulis i q
bus ecclesia secūdum statum noui testamen
ti incepit Jdeo subdit ⌊ Et homo natus est
in ea ⌋ ideſt in ecclesia p sion significata. ut
predictū. quia christus natus est de uirgine
que est nobilissimū membrū ecclesie. Et di
cit in ea. quia christ⁹ abinstāti cōceptionis
fuit in utero matris homo pfectus uirtuti/
bus et scientijs licet nō secūdum quantita/
tem corpis. ⌊ Et ipse fundauit eam altissi
mus ⌋ ideſt ipse homo christus qui est altis/
simus secundū naturā diuinam fundauit uir
ginem eā cōfirmando sua gratia ita q; nec
mortaliter nec uenialiter peccauit uel ⌊ eam
⌋ ideſt ecclesiam quā fundauit modo supra
dicto ⌊ Dominus narrabit ⌋ ideſt narrari fa
ciet ⌊ in scripturis populorum ⌋ ideſt i euāge
lijs ad omnes populos deriuatis modo su/
pradicto. Et dicit narrabit. quia ipse chri/
stus nihil scripsit. sed scribere euāgelia euā
gelistis inspirauit ⌊ Et principium horum
qui fuerunt in ea ⌋ ideſt in scripturis aposto
lorum qui sunt principes ecclesie post chri
stum. et ipsi scripserunt christi z ecclesie mi
sterium ut patet in epistolis pauli apostoli
et aliorum. In hebreo et in translatione Je
ronimi habet ⌊ Dominus narrabit in scri/
pturis populorū iste natus est in ea sempez
⌋ Et ut' dicit ra. sa. et bene in hoc ly semp
refertur ad primam ptem hnius uersus sic
⌊ domin⁹ narrabit ⌋ ideſt narrari faciet mo
do predicto ⌊ semp in scripturis populorum
⌋ quia iste scripture usq; ad finē mūdi nar
rabunt inter populos credentes. in quibus
cōtinetur quod subditur ⌊ Iste natus est in
ea ⌋ ideſt ipse christus natus est de uirgine
et ecclesia modo p̄dicto ⌊ Sicut letantium ⌋
Hic cōsequenter describitur secundus sta/
tus ecclesie scilicet triumphantis in quo est
laus iugis et ꝑpetua sicut supra dictum est
psalmo. lxxxiij. Beati qui habitāt in domo
tua dñe i secula seculorū laudabunt te etc̄.
Et hoc ē q; dicit hic ⌊ Sicut letantiū omni
um habitatio ē in te ⌊ Nō enim pōt⁹ dici ita

generaliter quantū ad statū uite presentis
nec quantū ad leticiam spiritualē. quia sem
per sunt aliqui mali mixti cū bonis quib⁹
nō competit letitia spiritualis nec quantuz
ad leticiā corpalem quia i ecclesia semp sūt
aliqui. afflicti mestitia temporali.
In psal. lxxxvj. Fundamēta eius ubi dicit
in postilla. In hebreo additur cela.

Additio.

Stensum fuit i additione supra
psal. lxxxiij. additione. iij. q; ce/
la in hebreo nō significat ppe/
tuitatem nec est necessaria ista
allegatō quia ex alijs que cōtinent i psal.
boc satis manifestatur ei⁹ materia et cete.
In eodem psal. ubi dicitur i postilla. Auctoz/
itas uero ysaie quā alle. pro se loquit de
predicatione apostolorum.

Additio.

Uctoritas ysaie . Et adducent
omnes fratres etc. ysaie. lxvj. ñ
ꝑprie exponit de bijs que ad/
ducuntur ad fidē christi p predi
cationem apostolorū seu discipulorū . nā de
talibus im ꝑprie diceret q; adducuntur in
equis et quadrigis et huiusmodi q; a ad ta/
lem additionē scilicet ad fidē christi nō per
tinet adductio p talia z multomin⁹ ad hui
usmodi reductionē ptinet illud quod ibidē
imediate sequit ubi sic. Quomō si iferant
filij israbel munus in uase mundo in do /
mum domini. nō enim portant bij qui ad
fidē christi nouiter ueniūt i uase mūdo si/
cut munus etce. sed i hac auctoritate ysaias
p̄nuntiat quoddā ualde nouū in ecclesia dei
quod i synagoga antiq̄ reputabat sacrile/
gium scilicet q; ossa sanctorū martiruz seu
cōfessorū z huiusmōi portant cū magna ue
neratione ad ecclesiā tanq̄z sacre reliquie i
capsis seu reliquarijs p̄ciosis et mūdis. z sic
ꝑpe adducunt fratres. i. sancti i eorū reli /
quijs i q̄drigis et huiusmōi et tanq̄z mun⁹
cōsecratū deo offerunt i uasib⁹ mūdis . A/
pud antiquos autē. s. ueteris testamēti nul/
la ossa nec aliqd de corpe mortuorū quan/
tūcunq; sanctorū itrabāt templū imo tan/
gētes talia erāt ꝓhibit ab ingressu tēpli do
nec purgarent. ut patet leuit. xx. et hec ui
det esse una de auctoritatib⁹ ualidis cōtra
iudeorū ꝑfidiā . et ibidē dño cōcedente ple/
nius uidebitur. In eodē psal. ubi
dicit in postilla. Circa primum dicitur . Fū
damenta eius ideſt ecclesie .

Additio.

On habet i littera cui referat
illud relatiuū. s. eius nec in hoc
psal. ꝑcessit aliq̄ mētio de eccle/
sia. q; a primū uerbū hui⁹ psal.
ē quod dicit . Fundamēta eius nō exprimē
do cuius. Ad quod bñ respōdet in glo. ubi
sic. nō refert eius ad aliqd ꝑmissum sz ad
cordis ꝓphete meditationē q; nunq̄z de il/
la. s. ecclesia corde tacuerat et si ore aliquā/
do omisisset. hec in glo. In eodē psal.
ubi dicit i postil . diligit dñs portas syon .

Additio.

Er portas syon forte melio⁹ itel
ligerent gracia et uirtutes q /
bus pseueranter habitis ifalli /
biliter fit igressus ad ecclesiam
nō solū militantē sz etiā triūphantē p ba/
ptismū autē fit huiusmōi igressus inquātū
p eū gratia cōfert . q; a secundū philosophū
unūquodq; ꝓp aliud et illud magis. Inde ē
q; igressus ad ecclesiā magis ē attribuen/
dus gracie q̄z baptismo ꝑtim cū de⁹ nō
alligauit potentiā suā sacramētis . et sic si/
ne baptismo pōt fieri huiusmodi igressus .
nunquā tamē sine gratia et uirtutib⁹ theo
logicis. bas igit portas ꝓprie. sup oia dili
git deus tabernacula Jacob in q̄bus gra /
tia nō cōferebat . gratia eni et ueritas per
ihesum christū facta sunt. Joh. i. In eodem
psal. ubi dicit i postilla. Nunq̄d syon.

Additio.

D maiorē declarationē huius
uersus et seq̄ntiū sciendū est q;
dicere q; qs fundauit aliquā ci/
uitatē antequā fūdator i ea na
sceret ꝑplicat q; talis fūdator fuit ante talē
fundationē et tamē fuit natus i eadē iā fū
data quod nō pōt itelligi nisi de christo se
cundū duas naturas i ꝑsona sua unitas q
fuit ab eterno ātē fūdationē ecclesie . et tñ
tpaliter i ea natus. et qa hoc misteriū exce
dit omnē cognitionē naturalē humanā id/
circo nullo mō esset credibile nisi deo reue
lante. ūde circa hoc psal. dicit ⌊ Nūq̄d syon
dicet homo et homo natus ē i ea etc̄ ⌋. q̄si

diceret cui homini puro credēdū esset tātū misteriū.s.q; aliq; natus ī ciuitate fūdasset eā ate suā natiuitatē cui respōdet. dñs narrabit ī scripturis populorū. ¶ ōsi diceret licet nō esset credendum alicui puro homini anūtianti tantū misteriū sed tū hoc credendū ē deo reuelāti.et hoc ē quod subdit dominꝰ narrabit ī scripturis populorū.hoc ē dicere de hoc nō crederet alicui puro homini nisi.q; dñs narrabit ī scripturis ꝛ exponat hic uersus put ī postilla.Si aūt ubi dicit ī trāslatione nostra. ¶ nūquid syon legat. ¶ ad syon dicet. Jtūc itelligendus est admiratiue ut si dicat.quō ad syon dicentur tā ardua q; homo natꝰ ē ī ea fūdator ad quod respōdet.Dñs narrabit etc. et est eadē sēa cū prima. Jn eodē psal. ubi dicitur in postilla.Sicut letantiū.

Additió.

Ttendēdū ē q̄re dicit psal. Sicut letantiū.et nō dicit simplici ter.letātes erimꝰ sz sicut letantiū.Cuiꝰ ratio ē q; secundum glosam talis erit leticia future beatitudinis qualē hic nō nouimꝰ exprimere. ūde cū non possz exprimi dixit ut potuit q; ysaie.lxiiij. capitulo.quod oculus nō uidit nec auris audiuit etc.Et notandū q; secundū glosā iste psalmus breuis ē numero uerborū magnꝰ autē pōdere sēarum quod sic pz.nā ī hoc psalmo innuunt septē excellētie notabiles ecclesie spūalis quarū tres sumunt ex pte sui edificij.Prima.s.ex fundamētis q̄ sunt ꝓma ps edificij.et de hoc dicit. Fundamēta eius ī mōtibus sanctis.Secūda ē ex portis ipsius que sūt ultia ps edificij. et hoc cū dicit.Diligit dñs portas syon. Tercia ꝓ excellētia sumit ex pte illarū ptiū que cōtinent iter pdicta duo extrema utputa constructio pietū et tecti .et huiꝰmōi de q bus dicit. Gloriosa dicta sūt de te ōsi diceret in enarrabilia sūt q̄ dicta sūt de te.s. de fabrica et cōstructione tua spūali p pphetas in scripturis.et ideo breuit sub genere.ea concludit dicēs gloriosa dicta. Quarta excellētia sumit ex multiplicatione ciuiū.q; non ex una natione tātū sz ex oibus .ꝛ de hoc dicit. Memor ero raab ꝛ babilonis nc.usq; ibi.Ecce fuerūt illic. Quita sumit ex parte edificatoris q; fuit uerꝰ deꝰ et uerus homo put traditꝰ ī scripturis et de hoc dicit. Nū qd syon dicet homo . et dñs narrabit etc. Sexta sumit ex pte leticie habitantiū ī ea q̄ talis ē ōlis nō posset exprimi.et de hoc dicit. Sicut letantiū omniū put supra exponitur. Septia ē ex capacitate illiꝰ citatis que tāta ē ut omēs electos quorū numerꝰ soli deo ē cognitꝰ ī se letāter recipiat.ꝛ de hoc dicit.omniū nostrū habitatio ē in te. ōliter aūt ista littere applicent ex dictis ī postil. cū additionibꝰ faciliter pōt haberi etc.

Omine deꝰ etc. Huic psalmo p mittit talis titulꝰ ī hebreo cāticū psalmi filijs chore ad victoriā sup mahalat ad rspōdendū eruditioni hemā ezraite .Ad cuius itellectū sciendū q; de isto hemā et de ethan ezraite quo intitulat psalmꝰ sequēs.duo sūt modi dicēdi apud hebreos.unꝰ ē q; fuerūt leuite cātores sicut uidet ptendere littera ꝓmo p sali.xxv.q̄ habuerūt spiritū ꝓphecie . et sic psalmos fecerūt.Et secūdū hoc dicunt ezraite a loco ezrai ūde fuerūt oriūdi. Et hunc modū dicēdi secutꝰ sum tercio.re.iiij. et primo sali.ij.ubi de ipsis fit mētio. Alius modꝰ dicēdi ē q; fuerūt de tribu iude descēdentes ab eo p ezram filiū eiꝰ q̄ genuit phares et zaram de thamar. Et hoc uidet littera ptendere.ꝓmo sali.ij. Et secūdū hunc modū dicēdi dicunt ezraite.i.de tribu zare sed q̄quid sit de tribu eorū nō multū refert ad ꝓpositū q̄ tenetur ab omibus hebreis et. Je.q; habuerūt spiritū ꝓphecie per quē fecerūt psalmos ab eis ītitulatos . Et secundū hoc ī titulo ist̄o patet actor psalmi huius scilicet eman ezraita. Jtē sciendū q̄ hec dictio hebraica mahalat ē equoca q̄ significat quoddā īstrumentū musicū et thorū et īfirmitatē. Et i hac triplici significatione hic accipit q̄ cātus huiꝰ psalmi magis cātabat ī īstrumēto musico nomie mahalat q̄ ī alijs. Jtē q̄ cātabat a choro letantiū nō solū īstrumētis musicis. sed etiaz uocibꝰ humanis . Jtē q̄ secundū hebreos psalmꝰ iste loquit de afflictionibus populi israhel ipsū debilitatibꝰ et īfirmātibus. secundū latinos uero loquit de passione xpi q̄ secundū īfirmitatē humane nature assūptaz cōueniebat sibi q; aute ī titulo ponit ad victoriā designat conatū leuitarū in mō cātandi hūc psalmū. Quod autē ponit ibi filijs chore ad rspōdendū designat q; illi de choro hemā ¿icipiebāt cantū huiꝰ psalmi

et filij chore respōdebāt sic dicit .ij.mach. j. Jonatha ichoāte ceteris autē respōdētibꝰ etc. Et sic ī titulo illo tāgit actor psalmi.ꝛ modus cātandi quantū ad cātores et īstrumēta et conatꝰ ī cātu et materia psalmi in generali. Ad eundē itellectū defacili reducitur titulus q; cōmuniter ponit ī biblijs. sz aduertēdum q; habet melach ꝓ mahalat qd̄ ꝓessit ex ignorātia ydeomatis hebrei et sic fuit male scriptū ꝓ litteras latinas.similiter ꝓ ad uictoriā habet in fine et ē ea dē sententia.q.a finis hic accipit pro ultimo de potētia quod faciebāt leuite in cantādo hūc psalmū sicut plenius fuit expositū supra titulo psalmi.xiij.Similiter ad dictū itellectū reducit titulus positus in trāslatione Je.nisi q; pro hac dictione mahalat ponit chorū et sic accipit unā eius significationez tantū et alias duas omittit sicut pdictū est Ra.sa.dicit q; materia huius psalmi sūt afflictiones quas populꝰ iudaicus sustinuit ꝛ maxie ī babilonica captiuitate quas puidit heman ezraita et sic fecit hūc psalmū deus deprecādo ꝓ populi liberatione. Jn cuiꝰ persona loquit ī hoc psalmo q; secundum hoc diuidit ī duas ptes. Jn prima enī diuinum auxiliū implorat. Jn secunda ad hoc ratio multiplex allegat ibi quia repleta ē malis Circa primū dicit dñe ¶ ratione generalis gubernationis deus ¶ ratione creationis ¶ salutis mee ¶ ratione mee liberationis de egipto que ex gratitudine hic recolit ut liberatio de captiuitate babilonica citꝰ ipetretur ¶ Jn die clamaui et nocte Jet sic ostēdit orationis pseuerātia et intētio pura cū subdit ¶ Corā te itret oratio ī conspectu tuo.ex quo ostēditur feruēs et deuota ōsi se ingerēs et ista tria faciūt orationē exaudibilē ideo subdit ¶ Jnclina aurē tuā ad pcem meā ¶ exaudiēdo eā per effectū. ¶ Quia repleta ¶ Hic cōsequenter ad propositū allegatur ratio multiplex .et ꝓmo ex horrore ullati supplicij fuerūt enī iudei in captiuitate babilonica horribilit afflicti ex quo decens erat.diuinā misericordiā sup hoc commoueri.et hoc allegat cū dicitur. ¶ Quia repleta est malis ¶scilicet pene corporalis. ¶ anima mea ¶quasi diceret non possum plus sustinere.ideo subdit ¶ Et uita mea ī infermo appropinquauit ¶ .in hebreo autē habetur ad scol.appropinquauit.Scol.autē significat fossam et infernū . Et utrobiz modo hic accipit quia p mortē corporalē quam psalmista allegat ꝓpinquā corpus descēdit ad fossam.et aīa p illo tēpore ad infernuz quia aīe quantūcūqz iuste descēdebāt ad libum patrū. ¶ Estimatus sum cū descēdentibus in lacū ¶quasi dicat ita sum absorptus corpalibus penis sicut descēdentes ī lacū p fundū absorbent aquis. ¶ Factꝰ sum sicut homo sine adiutorio, ¶ qa tu subtraxisti a nobis tuū adiutoriū cōtra babilonios ꝛ bu manū adiutoriū nō habemꝰ ¶ Jnter mortus liber quasi diceret ab istis afflictionibꝰ nō apparet liberatio nisi p mortē.ex quo sumus destituti adiutorio diuino et humano ¶Sicut uulnerati dormiētes ī sepulcris ¶ id est sicut mortui ¶quorū nō es memor amplius ¶quia cito dant obliuioni. Et ipsi de manu tua ¶idest de manu tue ꝓtectionis ōn tū ad statū uite psentis ¶repulsi sūt ¶ qa nō admittunt ꝗplius ad actus uite psentis secundū q; dicit Job. xvj.semitā p quā nō reuertar ego ābulo ¶ Posuerūt ī lacu inferioti ¶ Lacus frequēter accipit ī scriptura p̄ cauere.qui aliquādo fit supꝰ terram aliq̄n sub terra et tūc dicit lacꝰ inferior. Jn captiuitate babilonica multi de iudeis fuerūt positi ī carceribꝰ.qa etiā sedechias rex eorū fuit īcarceratus. Ex quo rationabiliter colligitur.q; aliq; fuerūt positi ī carceribꝰ subterraneis. Et quantū ad hoc dicit hic ¶ Posuerūt me ī lacu inferiori ī tenebrosis ¶qa non possunt homines diu ibi uiuere p naturam ¶sup me ¶Hic cōsequenter secūdo allegat ratio ex rigore diuini iudicij secundū quez populus iudaicus tūc fuit punitus . et ideo docens erat ut rigor iusticie temparet per dulcorē misericordie.et hoc allegat psalmista dicens ¶ Sup me cōfirmatus ē furor tuus ¶idest rigor iusticie tue ¶ Omnes fluctus tuos ¶idest impetus tribulationū ¶ indu xisti sup me ¶et loquitur de deo ad modum maris ꝓcellosi ¶ Lōge fecisti notos meos a me ¶ Uocat hic notos ydumeos.quia iudei . et ydumei ex duobus fratribus descenderunt scilicet Jacob et esau.propter hoc dicit deutrono. xxv. Nō abhominaberis ydumeum qa frater tuꝰ est.unde dicūt hebrei q; quādo ducebant captiuati in babilonē sperabant habere cōsolationem aliquā ab ydumeis.p quorū terrā debebāt trāsire. sz ipi magis ibi inuenerūt derisionē et desolationem ideo subdit ¶ Posuerūt me abhomi-

nationem sibi.traditus sum ꝫin manu babi
loniorū¦Et nō egrediebar ꝫde afflictione .
et seruitute eorū¦ Oculi mei languerūt p
inopia ꝫAfflictio enī metis et corpis magis
apparet ī oculis q̄ꝫ in alijs ptibus¦Clama
ui ad te domine etc̄. ꝫdest ore et corde pe
tiui assidue ut rigor tue iusticie erga nos
cōuertatur in dulcorē misericordie¦Nūq̄d
mortuis ꝫHic tercio allegat ratio ex deco
re diuini obsequij.ad qđ terra iudee erat
electa a deo et populus iudaicus.pp quod
specialē legē accepit a deo.exo.xx.¦Ut ideo
decēs erat q̄ iste cultus restitueret̄. p hoc
q̄ populus iudaicus de babilone in iudeaz
reduceret̄ quod hic allegat psalmista osten
dēdo q̄ alij modi nō sunt ita cōuenientes .
dicētes ꝫNūquid mortuis⁹facies mirabi
lia ꝫdest suscitādo iudeos mortuos . et se
pultos in terra iuda ad seruiendū tibi. q̄si
dicat nō.sicut enim aliqui fuerūt ibi suscita
ti.tamē fuerūt ualde pauci.quod autē mo
dicum est quasi nihil reputat̄.ij.phisicoruz
¦Aut medici suscitabūt et cōfitentur tibi ꝫ
cōfessione laudis illi scilicet qui p medicos
fuerunt suscitati.quasi dicat nō quia nō se
extēdit ad hoc ars ipsorum¦Nūquid nar
rabit aliquis in sepulcro misericordiā tuaz
ꝫquasi diceret nō.quia ī sepulcro nō⁹e nisi
corpus inanimatū et putrefactū¦Et ueritа
tem tuā in pditione ꝫdest ī inferno dam
natorū.qui ꝑprie uocat̄ pditio.quasi dice
ret nō.quia existētes ibi magis plasphe
mant deū¦Nūquid cognoscent̄ ī tenebris
ꝫdest ī gētibus ob tenebratis ignorātia.
et ertore¦ aDirabilia tua ꝫ.quasi diceret ñ
impedіēte hoc malicia ipsorū sa.ij.Exceca
uit enī illos malicia eorū¦et iusticia tua in
terra obliuionis ꝫdest ī terra ab homini
bus nō habitata pp quod dicit̄ obliuioni
data quasi diceret nō quia ad obsequiū di
uinū sola creatura ītellectualis ē apta.¦Iste
autē uie restituēdi diuinū cultū ad hoc fūt
excluse.ut p hoc ostendat̄ exaudienda uia
pdicta scilicet p reductionē populi ī iudeaz
et talis modus loqnēdi frequētez ē ī ꝑphe
tis et maxie ī libro psalmorū qui metrice
script⁹ ē.s.q̄ ad plenū ītellectū uerbi ali
qđ ē suplendū¦Et ego ¦Hic quarto alle
gat̄ ratio ex pte humani desiderij.iudei.n.
deuoti q̄ erāt ī babilone.feruēti desiderio
querebāt redire in iudeā magis pp cultum
diuinu⁹q̄ꝫ pp naturale solatiū.et hoc alle
gat cū dicit̄¦Et ego ad te dñe clamabo ꝫ
ore simul et corde¦et mane oratio mea p
uenіet te ꝫdest anteq̄ aliqđ opari incipiā
diuīgā oratione meā ad te¦Ut qđ dñe re
pellis oratione meā ꝫeā ñ exaudiēdo¦auer
tis faciē tuā a me ꝫloquit̄ de deo more hu
mano.qa homo auertit faciē ꝫab illo quē ñ
uult exaudire.Cōsequēter allegat necessi
tatē exaudition⁹ dicēs¦Paup sum ego et
ī laborib⁹ a iuuētute mea ꝫiuuētus autem
populi ıſrahel itelligit̄ ꝑ tepore quo fuit
ī egipto.secundū illud ꝫe.ij. Recordat⁹ suz
tui miserās adolescentiā tuā.et caritatē de
sponsationis tue.quādo secuta es me in de
serto scilicet ī exitu de egipto.et tūc popu
lus ıſrahel fuit ualde paup et afflict⁹¦Ex
altatus autē ꝫi adeptione terre ꝑmissionis
regibus chanaā debellatis tēpore Josue et
ad huc tēpore dauid et salomonis qua tūc
popul⁹ ıſrahel fuit maxime exaltatus¦ hu
miliatus sum et cōturbatus ꝫp nabuchodo
nosor regē babilonis ciuitatē et templum
destruentem et populuz captiuitatē¦ Jn me
ꝫdest sup me¦transierūt ire tue ꝫetc̄.idest
effectus punitionis tue uenerunt sup me¦
Circūdederunt me sicut aqua tota die ꝫid
est sicut aqua tangit intrantem ipsam cir
cumquaque ita punitiones tetigerunt me
in anima . et corpore¦ . Circumderunt
me simul ꝫ et hoc facit ad aggrauationem
quia . quando aliqua mala pene euenіunt
successiue facilius portant̄¦ . Elongasti a
me amicū et ꝓximū ꝫ idest illos q̄ fuerunt
ante amici mei et ꝓxumi.ita q̄ nō possum
habere ab eis cōsilium et auxiliū¦et notos
meos a miseria ꝫsuple mea ita q̄ ꝑ eos nō
potest releuari. ꝫn trāslatione uero ꝫe.ba
bet¦Et notos meos abstulisti ꝫita q̄ non
possunt auxiliū ferre mihi.Secundū doctores
nostros catholicos aug.et ꝫe.q̄bus ī hac p
te magis ē adherendu materia hui⁹ psal
mi ē passio domini nostri ihesu christi.quā
psalmista ꝑuidit p spiritū prophecie.et eaz
scripsit in hoc psalmo loques in ꝑsona xp̄i
Sed hanc expositionē non prosequor quia
clare et lucide tradita est in glosa sup psal
mum que habet̄ ubiq̄ .et sic ad eā potest
q̄libet recurrere et secundū hoc expositio
quā posui est tantū figuralis.q̄a omia ī fi
gura contingebant illis chor intios.capi.x.
Jn psal.lxxxvij. Domine de⁹.ubi dicit̄ in
postilla . Canticū psalmi filijs chore.

Additio.

Jtulus huius psalmi uidet̄ sin
gularis inter ceteros.est enī du
plicatus.quia cū dicit̄. Canticū
psalmi filijs chore.uidet̄ idem
titulus omnino cū titulo.xlvij.qui icipit ma
gnus dominus qui habet ꝑ titulo.Canticū
psalmi filiorū chore et sic in quibusdā alijs
cū autē additur ad victoriā sup mahalach.
etc̄.uidet̄ alius titulus cū ibi nomine⁹ ali
us tanq̄ actor psalmi. Jtem ī quocunq̄ ti
tulo ponit̄ hec dictio.ad victoriā seu⁹victo
ri semp ab ipsa eadē dictione icipit titulus
ut patet discurrēti per omnes titulos psal
morum ubi hec dictio ponit̄. sed cū in hoc
titulo post̄q̄ dixerat.Canticū psalmi filio
rum chore.postea subdit.ad victoriam etc̄.
Ex hoc patet quod sit secūd⁹ titulus qui
quidē titulus sit duplicatus manifeste facit
ꝑ opinione beati Augustini attribuētis au
ctoritatez omniū psalmorū ipsi dauid.et di
uersitatē titulorū in quibus alij dicunt̄.q̄si
actores attribuit officio cātoraz⁹ scilicet eo
q̄ dauid actor distribuebat quosdam psal
mos quibusdā cātoribus.quod satis babe
tur ex hoc titulo ubi duo quasi actores no
minant̄.s.filij chore et eman. quod nō con
tingit in ꝓphetіcis loqutionib⁹.licet enī ꝑ
phete cōcurrant frequēter in eadē sīia. nō
tamē in eadē forma uerborū. nec unq̄ꝫ le
git̄ q̄ una et eadē ꝓphecia numero duo
bus ꝓphetis simul et semel attribuat̄. Cū
igit̄ iste psalm⁹ attribuat̄ ꝑmo filijs cho
re.secūdario uero eman.manifestū ē q̄ isti
nō ponunt̄ hic tanq̄ actores .sz poti⁹ tan
q̄ cātores.filij enī chore erāt leuite.simili
ter et isti.ezraite.ut habet̄ ī locis allegatis
ꝑ postillatorē ad planū et uerū sensum.un
de et utrisq̄ tāq̄ cātorib⁹ dauid distribuit
istū psalmū q̄ ratione eis ītitulat̄ .possunt
etiā multi cōformiter unū et eundē psalmū
uel ymnū cātare sub oīmoda cōformitate
sonorū et modulaminū.nō tamē eandē ꝑ
phecіā sub eisdē ꝓbis et sillabis ꝓferre.q̄
libet enī ꝓpheta habet suū ꝓꝓiū modū lo
quēdi seu scribēdi ī ꝓphecijs.ūde et ꝫe. di
cit ī ꝓlogo sup ysaiam q̄ ipse fuit urbane
eloquētie.nō autē Jeremias.et sic ꝺde alijs.
ūde apud ueros hebraicistas modus loquē
di toc⁹ psalteriј ē cōformis quasi ab uno
ꝓpheta seu actore cōpositus sicut . et pen
thateuc⁹ et alij libri q̄ tantuz unū habent
actorē.postillator uero uolēs fugere ratio
nem que ꝑ beato augustino manifeste fa
cit asserit q̄ actio huius psalmi fuit eman
ezraites.uolēs excludere filios chore quod
nō ualet cū psalmus iste primo ītitulet̄ fi
lijs chore.et secūdario eman ut dictū ē.Sci
endum etiā q̄ multi hebreorū expositores
sunt istius opinionis scilicet beati aug. .Ille
gantes ad hoc illud qđ legit̄ . ij.ze.xxiij.
capitulo.ubi de ipso legit̄ q̄ fuit egregius
psalmista ıſrahel.ut ibidem que quidē al
legatio uidet̄ ualida si enim psalmi intitu
lati filijs chore et asaph . omnes essent ab
eis compositi potiori modo potuissent uoca
ri egregij psalmiste ıſrahel q̄ꝫ ipse dauid.
psalmi enim eis intitulati ut communiter
tractant ad litteram de altioribus misteriis
christi et ecclesie quam psalmi ītitulati ipi
dauid qui pro magna parte tractant litte
raliter de suis casibus singularibus prout.
patet in quattuor psalmis ī mediate prece
dentibus psal.enim q̄ incipit q̄ dilecta ta
bernacula tua etc̄.intitulatur filijs chore .ī
quo qui ie psalmo tractatur de beatitudine
celesti.similiter psalmus qui incipit.Benedi
xisti domine.intitulatus eisdem tractat e
gregie ad litteram de primo aduentu chri
sti psalmus etiā qui incipit. Fundamenta ei
us eisdem intitulatus tractat notabiliter et
ualde compendiose de ecclesia triumphante
et militante ut supra dictū est.psalmus ue
ro inter predictos positus qui incipit.Incli
na domine intitulat⁹ christi dauid agit ad
litterā secnndū postillatorē de ꝑsecutione .
quam passus ē dauid a⁹saule . et alijs suis
ꝑsecutoribus que quidē materia ad litterā
incompabiliter ē minoris dignitatis respe
ctu predictarū et similiter inueniet̄ in toto
psalterio quasi ꝑ magna ꝑte ualde imꝓpe
igit̄ attribuet̄ soli dauid q̄ esset egregius
psalmista.cū filij chore et asaph similiter et
hemā potius debuerūt⁹dici egregij si psal
morū q̄ sunt eis ītitulati fuissent actores ꝛ
dauid esset actor eorū tantū q̄ ei intitulan
tur.sunt etiā alie rationes ꝑ opinione be
ati aug.que fuerūt supra tacte ī suis locis
ista autē ponunt̄ hic eo q̄ respiciūt singu
laritatē istius tituli. Jte sciendū q̄ hec di
ctio mahalath que ponit̄ ī hoc titulo sume
da ē ī illa ꝑua significatione.s.put signifi
cat quoddā instrumentū musicū uel certuz
modum cantandi cui coucordat hoc qđ sta
tim sequitur ad respondendū. Sunt autem

quedam cātica que cantant p modū respō
sorie ut in ecclesia frequentatur. unde circa
titulos psalterij uidet dicendū q; sunt qui
dam qui exprimūt materiā principalē psal
mi uel saltē illud a quo psalmus incipit ex
ordiri sicut psal. iij. Domine qd multiplica
ti cuius titulus ē. psalmus dauid cū fugeret
ab absolon filio suo. et sic de similibus sūt
alij tituli in quibus nō exprimit materia
nec aliquid de cōtentis i psalmo. sed decla
ratur modus cātandi. ac si diceret i primo
tono uel i secūdo tono et huiusmodi uel de
claratur organū musicū in quo talis cātus
prius debet poni et istis modis intelligū
tur. negumoth. quod ponit i quarto psal.
et nebiloth. que ponit in quinto. et maha/
loth que ponit in hoc psal. et sic de multis
alijs et istius opinionis ē ra. abenbazra. q i
ter alios expositores hebreos fuit pfectior
in sua gramatica. unde nō ē curandū quan
tum ad sensum litteralē de istis titulis qui
ad ostensionē modi cantandi uel psallendi
ponunt nisi forte per modū ethimologie q
nō ptinet ad sensum litteralē. unde et eccle
sia uniuersalis cuius auctoritas maxima ē
nō consueuit legere hos titulos in ecclesia.
Hijs obmissis circa materiā huius psalmi
postil. uidet nō modicū a ueritate d'uiare. ꝛ
postponit etiā sententiā doctorū nostrorum
qui cōmuniter tenent hūc psal. de passione
christi tractare. et adheret opinioni ra. sa.
singulari qui ipsum exponit de afflictione
iudaici populi in babilonica captiuitate quā
quidem expositionem ra. sa. littera nō pati
tur ut patet manifeste in ceteris locis. et p
mo in hoc quod dicit ¶ In die clamaui ꝛ no
cte corā te etc. Postēsum est. enim supra in
additione q; populus ille in babilonica exi
stens totus uel maxima ps eius a qua to/
tum debet denominari erāt ydolatre. tres
autem pueri et daniel ꝛ esdras. tanquā pau
cissimi p nihilo sunt reputādi secundū phi
losophum in. ij. phisicorū. unde oratio talium
ydolatrarū nō erat exaudibilis usq; quaq;.
Itē hoc quod dicit ¶ Inter mortuos liber ¶
nō pprie intelligit secundum hanc expōsi
tionem. liberatio enim p mortem falsa' libe
ratio est nisi in illis qui aliā utam melio/
rem certitudinaliter spectāt. unde et philo/
sophus improbat in ethicis. Occidentes se
ipsos quātumcūq; sint in angustia summa
positi. Item quod sequit ¶ Nunquid mor/
tuis faciet mirabilia etce. Jusq; ibi. In ter/
ra oblitionie. ualde insufficiēter exponunt
secundū hāc expositionē. uult enim postilla
tor allegare in psona illius populi q; nulla
uia esset ad restituendū diuinum cultū nisi
p reductionem populi in iudeā q; est mani
feste falsum. poterat enim diuin⁹ cultus re
parari per alias nationes eo modo quo di
citur mathei. tercio capitulo. Potest de⁹ ex
lapidibus istis suscitare filios israbel. que q
dem auctoritas bene intellecta contradicit
huic expositioni postillatoris similiter hoc
quod dicitur ¶ Ut quid domine repellis ora
tionem meam etc. ¶ nō uerificatur de babi/
lonicis qui ut dictum est indigni erāt exau
ditione. unde inuanum quereretur ut quid
domine repellis. unde propter ista et multa
alia que ex istis possent deduci tota littera
fere psalmi non est applicabilis huic expo/
sitioni. nec rationabiliter hec expositio de/
buisset occupare membrana quia nec ē lit/
teralis nec figuralis. uera igitur expositio
huius psalmi. querēda est in glosa nostra.
ubi singularia uerba ponderantur et appli
cantur passioni christi qui quidem christus
fuit uere inter mortuos liber ut in glosa.
cum quibusdam suis circumstantijs etc.

Replica.

In psalmo Domine deus salu
tis mee burg. dicit nō esse cura
dum de titulis ideo ecclesia uni
uersalis que est maxime aucto
ritatis. nō cōsueuit legere hos titulos et ta
men i multis locis fecit de eis magnos tra
ctatus. Sed i materia huius psalmi. burg.
ualde inuadit postila. dicens ipsum multum
a ueritate deuiare. et post ponere sententiā
doctorū nostrorum qui communiter tenent.
hunc psalmum tractare de passione christi.
Inspicienti autem diligenter factum postil/
latoris patet q; burg. falsum imponit po/
stil. nam ipse amplectitur cum sanctis docto
ribus eandem ueritatem sic dicēs circa fi/
nē hui⁹ psal. secundū doctores nostros ca/
tholicos aug. Je. etc. Quib⁹ in hac pte ma
gis adherendē. ē materia hui⁹ psalmi ē pas
sio dñi nostri ihesu christi. quā puidit psal.
p spiritū pphecie et eā scripsit i hoc psal.
loquēs i psona xpi que expositio q; a clare
tradita ē et i glosis nostris cōmuniter re/
perit eā nō resumo sed solū expono litte/

ram ut figuralē iuxta illud. i. corin. x. Om
nia i figura cōtingebant illis. hic mod⁹ di/
cendi debuit sufficere burg. in multis locis
psalmorū ne calūniaret postillatorē figura
liter exponentē. figuratā tamē et pricipali
ter a. ss. materiā intentā nō reiciēdo illa au
te que burg. opponit cōtra illā figuralē ex
positionē nō sunt isolubilia. primū cū dicit
q; populus tēpore captiuitatis babilonice.
fuit cōmuniter malus p consequens frustra
orat quia nō meret exaudiri. Ad quod re
spōdeo q; ista oratio nō ponit hic exaudi
bilis merito populi captiuati sed merito p
phete persōnā populi captiuādi assueētis.
ꝛ p populo oātis et ratiōes exauditionis
allegātis. secūdo obicit burg. de eo q; dicit
factus sicut homo sine adiutorio iter mor/
tuos liber. quod de eis uerificari nō potest
quia mors peccatorū pessima nō igit libe/
ra. Ad quod dico q; nō ē allegatio populi.
sed pphete credētis et sperantis melioris
gratie repositionē p mortē. Tercio obicit
burg. contra illud q; dicitur. Nūquid mor
tuis facies mirabilia etcetera. q; dicit in cō
uenienter exponi quasi nō sit uia reperan/
di cultum diuinum nisi per liberationē po
puli a captiuitate predicta. Ad hoc respon/
detur q; postillator exponit nō de necessi/
tate sed de cōgruitate quia magis decuit
cultum diuinum repari p populum in dati
one legis desponsatum in lege educatū. et
unde cōstabat ex diuina promissione chri/
stum nasciturū. Ne igit pmissio facta pa/
tribus frustraret de potentia ordinata id
fieri oportuit. quāuis de potestate absoluta
multiplex alius modus possibilis fuit iuxta
allegatū burg. de math. iij. pōt de⁹ de lapi
dibus suscitare filios abrahe quā auctorita
tē burg. pēsat ualde cōtra postil. cū tñ labo
ret i equiuocis q; a iste loquit de potētia or
dinata' ille autē de absoluta que respicit po
tentiā obiectiualē secundū quā qd libet po
test fieri ex quolibet. nō autē secundū ordi
natā secundū quā ex azimo uel lapide non
fit homo. Quod ultio obicit burg. uicelicz
q; populus captiuus q; a prau⁹ non meruit
exaudiri. ideo frustra i psona eius dicitur.
ut quid domine repellis orationem meam
etce. Soluitur ex respon. ad primam ob
iectionem.

Misericordias dñi. Huic psal. pmit
titur talis titul⁹ i hebreo et in
trāslatione Jero. ¶ Eruditio e/
thā. ezraite. Ji quo notat actor
hui⁹ psal. sicut dictū ē plenius psalmo pce/
dēti. Dicit autē psalm⁹ iste eruditio ethā
q; a de ipso fuit erudit⁹ p spiritū sanctū et
ipm scripsit ad eruditionē aliorū. De mate
ria autē hui⁹ psalmi dicūt cōcorditer do/
ctores hebrei et latini q; psalm⁹ iste log/
tur de stabilitate et perpetuitate regni da
uid que cōpleta ē i xpo et i nullo alio. de
cuius regno dicit. danielis. vij. Aspiciebā in
uisu noctis et ecce quasi filius hominis ue/
niebat etc. et subditur potestas eius pote/
stas eterna que nō aufertur et regnum ei
us quod nō corrumpetur. secundum exposi
tores hebreos et latinos. sed in hoc ē dif/
ferentia quod iudei expectāt hoc esse com/
plendū in messia futuro. Catholici uero di/
cunt hoc esse completū i christo qui descen
dit de semie dauid secūdū carnē ro. j. ꝛ ma
thei. j. ubi eius generatio describit per da
uid et de ppetuitate regni eius dixit ange
lus ad uirginem. lu. i. Dabit illi domin⁹ de
us sedem dauid patris eius et regnabit in
domo iacob ēternū et regni eius nō erit
finis. Diuiditur autē psalm⁹ iste i duas p/
tes. qa pmo psalmista se excitat ad dei lau
dationē. scdo explicat hui⁹ laudis rōnē ibi
Quoniā dixisti. Circa primū dicit ¶ Miseri
cordias dñi ¶ iz. n. i deo tantū sit una mise
ricordia sic et una uolūtas. tñ hz mltos ef
fectus. ex quib⁹ nominat i plurali. Inter/
nū cātabo. Idest hoc carmine laudabo. ꝛ di
cit i eternū. qa puidit hūc psalmū ūsq; ad
finē mūdi decantādū in ecclesia. et ista laus
diuia ad huc erit pfectior i patria sic dictū
fuit supra psal. lxxxiij. Beati q; bitāt i do/
mo tua dñe etc. ¶ Annūciabo ueritatē tuā i ore
meo Jb⁹ dic qa misericordia ꝛ ueritas iusticie
sp se cōcomitāt i opib⁹ diuis. iz in aliquo
ope pl⁹ rīluceat iusticia ꝛ i alio misericordia
sicut dictū fuit supra plem⁹ psal. xxiij ¶ q⁹
nia dixisti ¶. ihic cōsequnter explicat laudis
rōnē et pmo i generali. scdo magis i speci
ali ibi. Cōfitebūtur. circa pmū sciēdū q; rō
huius laudis pncipaliter ē ppetuatio regni
dauid i xpo quē descendit pncipaliter i hoc
psalmo ut dictū ē. Sed qa lex disponebat
ad xpm scdz q; dicit gal. iij. lex pedagog⁹
nost fuit i xpo ꝛ iō data fuit illi soli popu

lo de q⁹ xp̄us erat nascitur⁹ put dictū fuit plenius in pricipio exodi.et ideo secūdaria ratio dicte laudis est datio legis.et utrunq; beneficiū hic describit in quodā i generali.p̄mittitur tamē modus qualiter p̄cesserūt ex ordinatione dei cū dicit Quoniam dixisti idest ordinasti Misericordia edificabit in celis quia effectus diuine misericordie pri⁹ reuelant sanctis.q. sunt executores operū diuinorū q̄s hominib⁹.dicit Edificabit in celis quia p effectū diuine misericordie circa christi misterū reparatur ruina angelorū Preparabit ueritas tua in eis idest ueritas iustitie tue que sp cōcomitatur opus misericordie. Cōsequēter p̄dit ad beneficiū pricipale dicēs Juraui david seruo usq; in eternū p̄parabo semē tuum idest nō deficiet generatio tua de semine tuo usq; ad christū.quod patet impletū p christi geneologiā mat.i. Et edificabo in generatione et generationē sedē tuā id est regnū tuū cōtinuabo succedētibus generationibus usq; ad christū.et ita factū fuisset nisi reges a dauid descēdentes posuissent impedimentū quia ista p̄missio sicut ↄ multe alie in scriptura fiūt sub cōditione si reges a dauid descēdentes deo obedirent. Sed qa multū declinauerūt ad ydolatriam ut patet quarto re.ideo regnū dauid tempore sedechie fuit interruptū Cōfitebunt Hic cōsequēter explicant duo p̄dicta beneficia i pticulari et p̄mo quantū ad legis dationē ibi. Tūc locut⁹ es. Circa primū sciendū q. lex fuit data satis cito post exitus de egipto et ideo hic mētio fit de isto exitu et aliquib⁹ beneficijs illi populo exhibitis.et p̄mo de bñficijs exhibitis ante ingressum terre p̄missionis.secūdo post ingressum ibi.thabor. Circa primū dicit Cōfitebuntur tibi celi mirabilia tua domine hoc enī cōfitebant facto in descensu manne de qua scribit sap.xvj. panē paratū p̄stitisti eis et cetera. Et ueritatē tuā de adimpletiōe p missionis facte abrahe et alijs patrib⁹ quibus p̄misit terrā chanaan.quā ueritatē cōfessi sūt filij israhel intrātes terrā illam In ecclesia sanctorū idest in loco diuino cultui deputato ubi cōueniebant homines sancti. et deuoti Quoniā quis i nubibus equabitur domino Iste nubes fuerūt illa nubes que p̄cedebat populū de egipto exeuntē exodi.xiij. Et illa nubes dēsissima que operuit montē Synai quādo dominus dedit ibi legē.exodi.xix.et de illa nube procedebant uerba decem que dominus dixit populo exodi.xx. In istis autē duabus singularit̄ apparuit uirtus diuina Similis erit deo in filijs dei Filij dei dicuntur angeli sicut habetur Job.j. Cum uenissent filij dei ut assisterent corā domino Est igit̄ sensus quis i filijs dei idest angelis sanctis. est similis deo p̄ equalitatem quasi diceret nullus. quia etiam ille qui inter omnes est excellētior distat a uirtute dei in infinitum. Deus qui glorificatur in cōspectu sanctorum idest angelorū quibus secreta diuina reuelantur ut ꝛ eos ad homines deferant Magnus potestate et terribilis reuerentia et honore eo modo quo dicitur genesis .xxviij.q̄s terribilis est locus iste.idest reuerendus et uenerabilis Super omnes q in circuitu eius sunt idest super omnes angelos qui ei assistunt Domine deus uirtutum idest angelorum qui executores sunt diuine uolūtatis unde unus ordo nominatur uirtutes quis similis tui quasi diceret nullus per equalitatem.quia angeli supremi distant a deo improportionabiliter . et alie creature multo fortius ideo subditur Potens es domine Potentia infinita.q̄ soli deo cōuenit Et ueritas tua i circuitu tuo Ueritas intellectus nostri causatur a rebus .sed ueritas intellectus diuini est causa rerum. Causa uero relucet in effectibus suis et ideo ueritas diuina in omnibus relucet creaturis.unde gloſa sup̄ psalmo.xj. defecerunt ueritates etcetera . sicut ab una facie resultant multe similitudines in pluribus speculis.sic a ueritate diuina multe ueritates in creaturis. Dicunt autem creature esse in circuitu dei non quia includatur eis sed quia inferior est omni creature q̄s ipsa sibi.eius principia intrinseca uniens et in esse conseruans Tu dominaris potestate maris quia ad eius imperium mare fuit diuisum.ut preberet filijs israhel transitum per siccum. Motum autem fluctuus ei⁹ tu mitigas quia tūc aque facte sūt

quasi murus solidus ex utraq; p̄te diuisionis.Exo.xiiij. Tu humiliasti sicut uulneratum superbū idest pharaonē et eius exercitū eos ibi submergēdo In brachio uirtutis tue quasi diceret ista p̄fecta fuit p tuā potentiam.uel quod dicitur hic In brachio uirtutis tue dispersisti inimicos tuos ꝛpotest referri ad uictoriā filijs israhel quā dedit eis dominus de amalech. exodi.xvij. Tui sunt celi etc. quasi diceret nō ē mirādum si feciſti talia quia tu feciſti omnē creaturā celestem et terrestrē et ideo ē inobedientia tua Aquilonē et mare tu creasti .In hebreo et in translatione Jero. habetur Aquilonē et dextrum tu creasti.per dextrū secundū quod dicit ra.sa. intelligit̄ ps australis opposita aquiloni.quia si homo uertat faciem suā de occidente uersus quē tu dei adorant ad orientē. habet austrū ad p tem dexterā Thabor Hic consequenter describitur benefitū post ingressum terre p̄missionis cū dicitur Thabor et hermon etc Thabor ē mons in terra p̄missionis in quo fuit denuntiata uictoria barach de sisara⁹et de eius exercitu iudi.iiij. que uictoria facta fuit uirtute diuina.ut sequitur .v.cap.de celo dimicatū est cōtra eos.Et p gratiarū actione delbora et barach cantauerūt,canticū iud.v. De mōte uero hermō nō recolo aliquod notabile factum.nisi dicatur illud quod supra posui psalmo .xlij.sicet q. herman est mons propinquus loco Jordanis ubi transierunt filij israhel sicco pede.de quo beneficio deū laudauerunt pp quod dicit Thabor et hermō i nomine exultabūt idest erūt occasio exultationis pro effectibus tue uirtutis ibi ostēsus Firmet manus tua cōtra inimicos nostros Et⁹exaltetur manus tua eos debellādo.qđ fuit impletū qñ Josue debellauit reges chana / neorū Justicia et iudicū p̄paratio sedis tue Sedes autē dei dicebat p̄piciatorii ut dictū fuit exodi.xxv. Ista sedes fuit p̄parata qñ arcba testamēti supra⁹ quā erat p̄piciatorii habuit stabilē mansionē q. p̄mo fuit i silo. Josue.xviij.secūdo i tēplo salomonis tercio re.octauo. Ad p̄parationē autē huius p̄cessit iustitia dei et iuditū quib⁹ chananei fuerūt debellati et etiā pp nequitias suas electi.et similiter tēpore salomonis quādo data ē pax populo israhel nec habetur ab oibus aduersarijs i c reuitu re.tercio. Misericordia erga nos Et ueritas erga patres nostros quib⁹ p̄misisisti dare terram clamaui in eorū filijs Precedēt facie tuā expellēdo aduersarios de terra illa. ut arcba tua et p̄piciatorii habeāt quietā mansionē. Et quia diuine laudes ibi cātabant ideo subdit Beat⁹ populus q scit iubilationē Isti erāt sacerdotes et leuite ad diuinum obsequium deputati.de quibus adhuc subditur In lumine uultus tui ambulabūt idest in lumine naturalis rationis q. est quedam impressio diuini luminis ut dictuz fuit supra psalmo quarto et in lumine diuini legis in quo lumine sacerdotes et leuite alios precedebāt tanquā magis edocti Et in nomine tuo exultabunt te deuote laudā dottota die idest singulis dieb⁹ horis tamen ad hoc cōpetentibus . quia oportebat eos aliquando⁹refici et quiescere Et in iusticia tua exultabuntur Quia ad sacerdotes leuitici generis casus dubij referebant ut uiderēt quid esset iustū uel iniustum. et eorum sententia inuiolabiliter obseruabatur ut habetur deutrono. xvij. Quoniam gloria uirtutis eorum tu es.hoc est uirtus eorum et sapientia ad tuam gloriā ordinatur Et in beneplacito tuo exaltabit cornu nostrum idest potestas nostra que per cornu designatur in scriptura cuius cā subditur Quia domini est⁹assumptio nostra Jsua uirtute educendo nos de egipto ↄ in terram p̄missionis inducēdo Et sancti israhel Jet pro id est.idest dei israhel qui ē sanctussanctorum ita q. israhel est hic genitiui casus.sicut ysai.i.blasphemauerūt sanctum israhel.idest⁹sanctum deum israhel. reges nostri .Ab eductione eniz israhel de egipto usq; ad tempus saulis null⁹ habuit p̄prie potestatē regiam super illos nisi deus sicut,declaratū fuit supra libro Josue et iudicum.propter quod eum populus petiuit regē. Dominus dixit ad samuelē p̄mo re. octauo. Nō te abiecerūt sed me ne regnem sup eos Tūc locut⁹ es Hic cōsequēt⁹ describit̄ in speciali.pricipale beneficium.s.de p̄petuitate regni dauid. Circa quod psalmista p̄mo recitat diuinā p̄missionē.ij.regni dauid deiectionē ibi Tu uo repulisti.iij implorat eius restitutionē ibi. Usq; quo dñe.p̄ma adhuc i tres.qa p̄⁹ recitat p̄missio de regni dauid p̄motione.secūdo successorū ei⁹ correctiōe ibi. Si autē .tercio de dauid regni

ppetuatione ibi. ¶Misericordiã. Circa ꝓmuꝫ dicit. ⁊ Tũc ⁊scilicet illo tẽpore quo saul tan ꝙꝫ rex fuit populo ꝓlatus⁊ Locut⁹ es ī uisi one sanctis tuis⁊ idest samueli de inũctiõe dauid. ꝓmo re. xvj. et ipsi nathan de succes sione regni dauid secũdo re. vij. ⁊ Et dixi/ sti posui adiutoriũ ⁊scilicet meũ⁊ potẽte⁊. i. in ipso dauid q. a iuuẽtute leonẽ et ursuꝫ et gigantẽ iterfecit ꝓmo re. xvij. ⁊ Et exal taui electũ ⁊idest dauid⁊ de plebe mea⁊ id/ est de humili statu quia tũc pascebat oues actu ꝓmo reg. xvj. ideo subdit. ⁊ Inueni da/ uid seruũ meũ ⁊idest seruũ⁹ fidelẽ et bonum ⁊ Oleo sancto meo unxi eũ ⁊primo ꝑ samu elem primo re. xvj. Secũdo sup iudã tantuꝫ secũdo re. ij. tercio sup totum ysrahel secun do re. v. ⁊ ¶Manus enī mea ⁊idest fortitudo mea⁊ auxiliabit. ci. ⁊cõtra hostes⁊ Et bra chium meũ etc ⁊repetitio ẽ eiusdẽ sententie ad maiorẽ expressionẽ⁊ Nihil ꝓficiet ini/ micus in eo ⁊id saul cũ satellitib⁹⁊ Et filꝰ iniquitatis ⁊idest absolon cũ sibi adherenti bus qui ualde inique rebellauit contra da/ uid patrem suum querẽs eius mortẽ. Et concidã a facie inimicos ipsius. i. philisteos querẽtes destruere regnũ eius. secũdo reg. v.⁊ Et odientes eũ in fugã conuertam⁊ id est amonitas et syros q fugerũt a facie ex ercitus dauid secũdo re.⁊ Et ueritas mea⁊ ipsẽdo sibi ꝓmissum. ⁊ Et misericordia ꝫre mittẽdo ei multiplex peccatũ scilicet adulte rium cũ bersabee. homicidiũ urie. et super/ biã ī populi numeratione ut habet. ij. reg. v. licet enī dauid fuit punitus temporaliter tamẽ nõ eternaliter. Et ī nomine meo ex altabit cornu eius ⁊idest potestas regia ꝓ pter quod subdit⁊ Et ponã ī mari manuꝫ eius ⁊quia dauid subiecit sibi terrã philisti noꝝ situatã sup mare mediterraneũ⁊ Et ī fluminibus dexterã eius⁊ idest ī syria ubi sunt plura flumina. ude et mesopotamia sy rie dicit a meso quod ẽ mediũ et potame/ os fluuius qa ẽ ī medio fluuiorũ binc et ī de curzentiũ. sicut dictum fuit plenius genẽ. xxiij. et hoc fuit impletũ quãdo dauid de/ bellauit syros et tributo subiecit. secũdo re gũ. x.⁊ Ipse iuocauit me pat me⁹⁊ ¶Dauid enī fuit ualde deuot⁹ et frequẽter iuocauit deũ et saluatorẽ ut ꝓz ī hoc libro psalmo/ rũ ī pluribus locis⁊ Et ego ꝓmogenitũ po nã illũ idest honorabilẽ sicut filꝰ ꝓmoge/ nitus ẽ honorabilior aliꝭs. Excelsum ꝑ re gibus terre⁊. s. illꝰ tpis uel ꝑ regibꝰ terre q erãt ī circuitu iudee quos dauid subiecit sibi ut habet secũdo re.⁊ Jn eternũ seruabo illi misericordiã meã ꝫqa saluatus ẽ sa/ lute eterna⁊ Et testamentũ meũ fidele ipsi⁊ idest⁹ fideliter adiplebo quod sibi ꝓmisi de successione regni et aliꝭs bonis et hoc per nathan ꝓphetã secũdo re. vij.⁊ Et ponam ī seculũ seculi semen eiꝰ⁊ idest ī succedenti/ bus generationibꝰ seruabo semen ipsiꝰ usq ad christũ ī quo ꝓpetuabit regnũ eius ideo subdit⁊ et thronũ eius sicut dies celi. Si autẽ ¶Hic cõsequẽter psalmista recitat ꝓmissionẽ factã ipsi dauid de successorũ ei us benigna correctiõe que habet. ij. regũ. vij. et hic recitat ī ꝑsona dei dicẽs⁊ Si au tem dereliquerit filij eius⁊ idest reges ab eo descẽdentes⁊ Legẽ meã etc ⁊qꝫ factum fuit tẽpore achaz manasses et iechechie. ut habet quarto regũ.⁊ Si iustitias meas ꝓ phanauerit ⁊q fecerũt eorũ alij ydolatriã inducẽdo etiã itra templũ dominũ⁊ Uisita bo ī uirga iniquitates eorũ etc ⁊quasi di/ ceret nõ exterminabo eos totaliter utens austeritate iudicis. sed castigabo eos afflic/ tionibꝰ tẽporalibus zelo paterne correcti onis et hoc maxie factũ fuit quãdo rex se dechias captus fuit et ī babilone ductꝰ et sic regnũ dauid iterruptũ fuit⁊ ¶Misericor/ diã ⁊Hic cõsequẽter psalmista recitat pro/ missionẽ dei de regni dauid ꝓpetuitate q habet. ij. re. vij. et hic recitat in ꝑsona dei dicẽtis⁊ ¶Misericordiã autẽ meam nõ dis/ giam ⁊idest totaliter auferam⁊ ab eo ⁊idest eius successione⁊ Neqꝫ nocebo⁊ idest nocu/ mentuꝫ irrepabile inferã⁊ In ueritate mea ⁊modus est asserẽdi. quasi diceret sicut suꝫ uerus deus ita tale nocumentũ nõ inferaꝫ ⁊ Neqꝫ ꝓphanabo testamentũ meum ⁊id/ est ꝓmissum ipsi dauid factũ⁊ Et que ꝓ cedent de labijs meis ⁊idest de labijs nathã ꝓphete ī ꝑsona mea loquẽtis ipsi dauid. ij. re. vij.⁊ Nõ faciam irrita ⁊sed sequitur et/ fectus tempore debito a me dispositus un/ de subditur⁊ Semel iuraui in sancto meo⁊ idest in me sancto. sicut genẽ. xxij. dicit. per memetipsum iuraui dicit dominus⁊ Si da/ uid mentiar⁊ hic accipitur si pro nõ idest nõ mentiar ipsi dauid⁊ Semen eiꝰ in eter/ nũ manebit ⁊quia generationes a dauid usq ad xp̃m puenerũt ut predictũ est. in quo perpetuatũ est eius regnũ ideo subdit⁊ Et

thronus eius sicut sol. ⁊quia sicut sol et luna durabũt in ꝓpetuũ ita christi regnuꝫ⁊ Et testis ī celo fidelis ⁊quia. nõ solũ ẽ iudex. sꝫ etiã testis corã patre de hijs que fiũt ī ter ris et maxie de hoc q sustinuit pro salute humani generis pp quod ī corpore eiꝰ re seruate sunt cicatrices ad testimoniũ ueri/ tatis⁊ Tu uero ⁊ Hic cõsequenter psalmi/ sta declarat deiectionẽ regni sui q maxie cõtigit p captiuitatẽ babilonicam. ⁊quã psal mista ꝓidẽs dic⁊ Tu vo repulisti et despe xisti ⁊scilicet regnũ dauid tempore sedechie ⁊ Distulisti christũ tuum⁊ in quo ꝓmisisti perpetuare regnũ dauid a captione enī se/ dechie usq ad natiuitatẽ christi fluxit ma gnum tẽpus. in quo sancti patres illius tẽ poris ꝑ tali dilatione suspirabãt et affligebant secundũ q dicit puer. iij. spes q dif fertur affligit animã⁊ Auertisti testamen/ tum serui tui ⁊idest ꝓmissum factuꝫ dauid seruo tuo ideo dicit hic. Auertisti et nõ ab stulisti⁊ ꝓphanasti ⁊idest ꝓphanari ꝓmisi/ sti⁊ In terra sanctuariũ eius ⁊idest templuꝫ quod dicitur sanctuariũ dauid. eo q prece/ pit illud edificari ꝑ salomonem filiuꝫ suum et ꝓparauit impẽsas et tradidit exemplar edificiorũ et uasorũ ꝓmo pali. xxviij. quod fuit ꝓphanatũ quãdo ꝑ caldeos fuit cõbu/ stum quarto re. ultimo et bene dicit ꝓpha nasti in terra sanctuariũ. quia sanctuarium quod est in celo ꝓphanari nõ potest. De/ struxisti omnes sepes eiꝰ⁊ idest muros ihe rusalẽ et aliarũ ciuitatũ quos destruxerũt caldei⁊ Posuisti firmamentũ eius⁊ idest ihe rusalẽ que erat fortior ciuitas tanq̃ metro polis⁊ Formidinẽ ⁊quia etiã post reditũ ca ptiuitatis babilonice illi q habitabant ibi. erãt ī magna formidine ut habet neemie primo⁊ Diripuerũt eũ omnes transeuntes uiã ⁊quia samaritani et alij qui erant ipsis ꝓpinqui irruẽtes in populũ iudeorũ homi cidia faciebãt et predas rapiebãt. et ideo su bditur.⁊ Factũ ẽ obprobriũ uicinis suis ⁊ quia gloriabant de ꝑdis et occisionibꝰ in populis ysrahel factis. et ex hoc patet sentẽ tia sequẽtis uersus.⁊ Exaltasti dexteram etc. Auertisti ⁊idest fugere fecisti⁊ adiutoriũ gladij eius⁊. i. uiros debellatores cui ꝑ gla diũ debebãt defendere populũ et ipsi fuge/ rũt de iherusalẽ. ut habet. xxj. re ultio ideo subdit⁊ Nõ es auxiliatus ei ī bello⁊ cõtra chaldeos⁊ Destruxisti euũ ab emũdatione ⁊ Dũ enī populus erat ī terra ꝓmissionis utebat aquis lustrationis ad purificandum homines iquinatos ex actu alicuius mortꝫ cini seu alterius rei imunde. secundũ q dicꝫ tur nu. xix. Sed ducto ꝑoulo in captiuita tem cessauit talis emũdatio⁊ Et sedẽ eiꝰ in terrã collisisti ⁊idest maiestatẽ regni abstu/ listi⁊ ¶Minorasti dies tẽporis eius⁊ quia tũc multe utuẽtes utriusq̃ sexus fuerũt occisi. et mortui. et sic dies ute eorũ fuerũt mino rati⁊ Perfudisti eũ cõfusione⁊ quia ad terrã longinquã fuerunt filij ysrahel ducti captiui confusibiliter ualde⁊ Usqquo ⁊ Hic conse/ quenter psalmista implorat regni dauid re stitutionem dicens⁊ Usqquo domine auer tis ⁊scilicet oculos misericordie tue a nobis ⁊ In finem ⁊idest ita diu⁊ Exardescit sicut ignis ira tua ⁊ita q nunq̃ extinguet. si/ cut nec ignis habens cõbustibile appositum. quasi diceret cum tamẽ ptere. et misereri tibi sit ꝑpetuum ideo subdit⁊ ¶Memora/ re que mea substãtia ⁊idest q̃ fragilis ẽ hu mana natura ad casum secundum. quod di citur genẽ. viij. Sensus enī et cogitatio cor/ dis humani ꝓna sunt ad malum ab adole/ scentia sua. et ideo semper indiget tua mise ricordia et hoc cõsequenter ostendit exul/ timo fine hominis dicens⁊ Nunquid enim uane constituisti omnes filios hominum ⁊q̃ si diceret non quia deus et natura nihil fa ciunt frustra. dicitur enim aliquid uane fa/ etum uel cõstitutum. quando nõ attingit fi nem intentum sicut medicina dicitur fru/ stra confecta uel propinata quãdo nõ indu cit sanitatem. nullus autem homo potest p tingere ad ultimum finem uite humane q̃ est felicitas superna nisi ex dei misericor/ dia. et ideo si humano generi nõ adesset. uane uideretur cõstitutum genus humanuꝫ Sciendum tamen q nõ frustra sunt consti tuti qui nõ pertingunt ad hunc finem qa hoc etiam cedit ad gloriam dei ꝓpter quã principaliter omnia sunt cõdita ꝑuer. xvj. Omnia enim propter semetipsum opera/ tus est dominus hoc etiam cedit ad gloriã electorum qui ex dei misericordia attingũt finem ultimum. et hanc sententiam deducit apostolus satis diffuse. Romano. nono. et secundo thi. secundo. Jn magna domo non solum sunt uasa in honorem. sed etiam in cõtumeliã etc⁊ Quis est homo q̃ uiuet nc⁊ q̃si diceret nullus quia statutũ ẽ hominibus

semel mori⌊ Erue animā suam de manu ī feri ⌋quasi diceret nullus pro tēpore isto in quo omnes descēdunt ad infernū quantū/cunqꝫ iusti et hoc durauit usqꝫ ad redēpti onem factā per christū ipsi dauid ꝓmissum ut patet per p̄dicta et ideo iplorat eiꝰ ad/uentum dicens⌊ Ubi sunt misericordie tue antique domine ⌋quia ab antiquo fuit ꝓ/missio facta de christo ipi abrahe geñ. xxj. Jn semie tuo benedicent⁊ omnes reges ter re et postea ipsi dauid. ij. regū. vij. p ipsum nathan ut supra expositū ē. ideo subdit⁊.⌊ Sicut iuasti dauid in ueritate tua ⌋idest ī teipso q̄ es ueritas⌊ ¶Memor esto ob.p̄brij seruorū tuorū ⌋idest obprobrij illati seruis tuis⌊ ¶Multarū gentiū ⌋ideſt a multis gen tibus a tēpore captiuitatis babilonice usqꝫ ad christū. q̄a toto illo tēpore quasi conti/nue populꝰ expectās christū fuit ī obpro/brio licet tēpore machabeorū fuerit ſuble/uatus auxilio puulo danie. xj. Et ideo con cepto christo beata uirgo dixit ī cātico suo luc. i. Deposuit' potētes de sede et exalta/uit humiles. fuit eni natura humana ꝑmira biliter exaltata p̄ hoc q̄ fuit ī unitate sup positi a uerbo assumpta. et maxīe populus de quo secundū carnē fuit natus quantum ad credētes⌊ Quod cōtinui ī sinu meo ⌋id est dissimulaui et pacienter sustinui obpro/briū mihi illatū ab ifidelibꝰ. Et loquit⁊ ꝓ pheta ī psona populi expectātis christi ad uentū. uel pōt istud referri et melius ad po pulū catholicum q̄ ī ꝑmitiua ecclesia susti/nuit multa obprobria pacienter pp christū secūdū quod dicit⁊ actuū. v. Jbāt gaudentes a cōspectu cōsiliꝰ quoniā digni habiti sūt ꝓ nomine ihesu cōtumeliā pati. ideo subdi tur⌊ Quod exprobrauerūt cōtumacionem christi tui ⌋qđ secundū hebreos itelligitur de messia. ex hoc eni christus et etiā katho lici sustinuerūt multa obprobria. q̄a ꝓ do/ctrinā x̄pi et apostolorū reprobat⁊ uita . et doctrina scribarū et pharisеorū ī quo erat quedā cōmutatio. Jn hebreo et ī trāslatione Je. habet⁊⌊ q̄ exprobrauerunt uestigia x̄pi tui ⌋et tūc ē plana littera q̄a facta . et ꝑba x̄pi que sunt eius uestigia. fuerūt a sacer/dotibus et legispitis reprobata. et ꝓ eorū sequelā catholici a sacerdotibus et scribis ⁊ postea a tyrānis multa obprobria sustinue rūt et tormēta. et q̄a talia sustinebāt nō so lū pacie⁊ sed ēt gaudēter ut dictū ē ideo subdit⁊ ī psona eorū⌊ Bñdictus dñs ie⁊nū ⌋de oibus que fecit nobis ī ꝑsperis .⁊ ad uersis secūdū illud psal. Bñdicā dñm ī omni tēpore scilicet ꝑsperitatis et aduersitatis⌊ Fiat fiat ⌋ideſt ita stabiliamur ꝓ eius gra/tiā secundū illud hebre. xiij. Bonū ē gratia stabilere cor q̄ ī aduersis ⁊. prosperis ī ipo stabiliter maneamus. Jn psalmo. lxxxvij. ¶Misericordias domini ubiꝰ dicitur in postilla. Tui sunt celi etc̄.

Additio.

Uidam expositores hebreorum dicūt et forte bene q̄ psalmista hic numerat sex differētias po sitionis mūdi. s. sursum et deor sum. et hoc cū dicit⌊ Tui sūt celi . et tua est terra ⌋Cōsequenter sinistrū et dextrum. et hoc cu dicit⌊ Aquilonē et dextrū tu creasti ⌋Cōsequenter ante et retro et hoc cum di cit⌊ Thabor et hermon ⌋thabor eni est ī p te occidētali respectu terre promissionis . et sic retro. et hermō in oriētali. et sic est an/te q̄si diceret psal. omēs differētie positiōis ī q̄bus mūdus cōsistit ī tua sūt potētia. se/cundū quā expositionē non requirit⁊ q̄ in thabor uel in hermon aliq̄d notabile esset factū. Jn eo. psal. ubi dicit⁊ ī po stilla. Jdeo subdit⁊. Beatus populus qui scit iubilationem.

Additio.

Xpositio hui⁹ uersus. s. beatus q̄ scit iubilationē ī postil. tradi/ta nō uidet⁊ cōsona rationi. tum q̄a nō uidet⁊ aliq̄ ratio qua hec beatitudo. s. sciēdi iubilationē. a ꝓprie⁊ sa/cerdotibus et leuitis tantū. cū iubilatō ī lau dē dei de qua agit⁊ hic toti populo p̄cipit⁊ ūde legit⁊ ī psal. Jubilate deo omis terra. ⁊ ī alijs q̄plurimis locis. tū q̄a ex hoc q̄ sa cerdotes ad diuinū cultū ꝺeputant⁊ nō seq tur q̄ ī lumine dei ambulēt sed quod in eo ambulare debēt. ¶Delius ergo uidet⁊ dicen dū cū glosa dicēte q̄ iubilus ē gaudiū qđ uerbis explicari nō potest. nec tamen peni/tus reticeri. unde et uociferationes iubilose consueuerunt fieri quando tanta leticia ad est quod exprimi non potest prout de eli/zabet legitur luc. ꝑmo capitulo. q̄ cū cogno uisset aduentū matris dei ad se. tantuꝫ fuit plēa leticia spiritusſacti q̄ exclamauit uoce

magna quasi iubilose uociferās. populus er go ille qui scit de illo gaudendū esse quod dici nō potest nouit de gratia adepta iubi/lare et de deo nō de homine. unde sequitur⁊⌊ Domine ī lumine uultus tui ⌋scilicet in il/luminatione spiritus⁹ sancti. cui sentētie ꝓ/prie adaptant⁊ sequētia usqꝫ ibi. Et sancti israhel regis nostri. Jn eodē psal/mo. ubi dicit⁊ ī postilla. ¶Misericordiā autē meam non dispergam.

Additio.

Elius uidet⁊ dicendū q̄ hoc q̄ dicit⁊⌊ Neqꝫ nocebo' ⌋refertur ad hoc quod p̄dixit⌊ ¶Misericor diam autē meā ⌋et ad hoc qđ sequit⁊ ꝺmediate⌊ ī ueritate mea ⌋Et ē sen sus sic⌊ misericordiā meā ⌋ab eo totalit⁊ nō auferā ut ueritas mea quā illi promisi re/maneat illesa. si enim misericordiam ab eo abstulisset sequeret⁊ nocumentū. ideſt defe/ctus in ueritate diuina. que quidā sentētia replicat⁊ sub alijs uerbis cum sequitur. Te stamentum meum.

Omine refugiū⌋ Huic psalmo premittit⁊ talis titul⁹ ī hebreo et in translatione Jero.⌊ Ora/tio moysi uiri dei . et eiusdē sē tentie est titul⁹ qui cōmuniter ponit⁊ in bi bliis qui talis est⌊ Oratio moysi hominis dei ⌋dicit autē glosa super psalmū istuꝫ q̄ intitulat⁊ a moyse nō sicut ab actore. Sꝫ q̄a fuit legislator ueteris testamenti et ꝓphe/ta noui. et in hoc psalmo aliqua tanguntur ꝑtinentia ad uetus testamentum et aliqua ad nouum ideo intitulatur a moyse q̄uis dauid hūc psalmum fecerit glosa uero ista procedit secundum opinionē Augustini qui dicit. q̄ dauid fecit omnes psalmos. Sꝫ bea tus Jeronimus qui plus studuit in talibus et omnes doctores hebrei dicūt quod plu/res alij fecerunt psalmos inter quos acto/res ab ipsis ponit⁊ moyses sicut plenius di/xi ī principio huius libri. Et istud dictum tanq̄ uerisimilius secut⁹ sum. nec ratio da ta ī glosa ualet quia eadē ratiōe multi alij psalmi in quib⁹ ponunt⁊ aliq̄ ꝑtinētia ad uetus testamētū et aliqua ad nouū ititula rentur a moyse q̄ ē manifeste falsum ex p̄ cedētibus et sequētibus. Jdeo cōsequenter dico ꝓut uidet⁊ mihi q̄ psalm⁹ iste sit ora tio moysi. ad ꝓpetrandū bñficia dei populo israhel quē eduxit de egipto. Ad impetran dū autē bñficia de futuro modus optimus ē ostēdere gratitudinē de bñficijs receptis in p̄terito. ideo psalmus iste ī duas ptes di uidit⁊. quia ꝓmo moyses tanq̄ grat⁹ reco lit p̄terita bñficia. et⁹ secūdo preces porrigit ad alia ꝓpetrāda ibi. Quis nouit. Circa pri mū recolit bñficia collata humane uature generaliter. secūdo nature lapse specialiter ibi. Ne auertas. ꝓma ī duas q̄a primo re colit bñficia. secūdo errorē excludit ibi. Ꝑri usqꝫ mōtes. Circa primū sciendū q̄ duplex bñficiū fuit collatū homini etiā ante lapsuꝫ scilicet bñficiū creationis quo ad imaginem dei creatus ē secundū⁹ animā. capax ipsius ꝑ cognitionē et amorē. Secundū bñficium ē gubernationis. q̄a homo ultra creaturas alias corpales ordinat⁊ ad beatitudinē su/pernaturalē ad quā cōsequendā ꝺiget spe/ciali gubernatione et p̄uꝺētia dei de qua dicit apostolus cor. ix. Nō est cura deo de bubus. Et hoc duplex bñficiuꝫ recolit mo. id Dñe refugiū factus es nobis ⌋ideſt hu/mane nature a te ex nihilo ꝓducte que p tuam specialē directionē et protectionē di/rigitur in finem uite beate⌊ A generatiōe in generationē ⌋quia et in statu nature cō dite et nature lapse ꝺiget homo predicta directione ad cōsecutionem uite beate ⌋priꝰ q̄ꝫ⌋. Hic cōsequenter remouet occasionem errādi quia dixerat. Domine refugiū factꝰ es nobis etc̄. posset aliquis credere q̄ aliq̄ factio uel nouitas esset ī deo quod ē falsuꝫ et erroneum et ideo hoc remouet ostendēs dei eternitatē que includit immutabilitatem et hoc ē q̄ dicit⌊ Priusq̄ mōtes fierēt et tete. ⌋i. anteq̄ mūdus crearet⁊⌊ A seculo ⁊ ī seculū tu es deus ⌋i. eternaliter. et ideo q̄ deus dicit⁊ factus refugiū nobis. nō ē p ali quā mutabilitatē ī deo uel nouitatē. sꝫ tan tū a creatura facta. ad quā sequit⁊ realis re latio ī ipsa et rationis tantū in deo qua sic nominat⁊ de nouo siue ex tēpore. sicut ⁊ di citur, homo factus uel creator et sic de alijs⌊ Ne auertas ⌋Hic cōsequēter ponitur dei beneficia erga humanā naturā post lapsum quod⁹ ē reuocatio de culpa ad gratiam. qđ quidem beneficium deus nō destitit⁊ presta re nature lapse eam reuocando aliquando monitis. aliquando beneficijs. aliquando fla gellis . et alijs modis secundum ordinē sue sapientie infinite. primo ergo hoc bñficium

pponit secūdo errorem humanū. circa hoc excludit ibi. Quoniā mille .. Circa primum dicit. Ne auertas ideſt ne dimittas homi/nem ī humilitate ideſt hominem p pecca/tum deiectū a ſtatu ſublimi in quo domina batur creaturis ad ſtatū p̄ſentis miſerie ī quo patitur etiam a muſcis. Et dixiſti cō uertimini etc̄. Iō ſi diceret pſalmiſta ita fe/ciſti. quia dixiſti peccatoribus. Cōuertimini filij hominū p penitentiam reſurgendo de culpa ad gratiam. q̄ autē hoc fecerit deus a principio patet quia adā et euam ſtatim poſt tranſgreſſionē reprehēdit et ſimiliter chain poſt obitum fratris dicēs. Cur conci dit facies tua. geñ. iiij. et poſt eius occiſionē dicens. Ubi eſt abel frater tuus quaſi īdu/cens eum ad penitentiā. Et iſtā reuocatio/nem peccatorū ſemp cōtinuauit aliquando p ſeipſum. aliquādo per angelos. aliquando per homines ſanctos. ut patet ī decurſu ue teris et noui teſtamēti. Quoniam mille hic remouet circa hoc errorē humanum et primo p tēpore ante diluuiū . ſecūdo poſt ibi. Que pro nihilo habētur. Circa primū ſciēdum q̄ homines differunt a peccatis cō uerti ſperantes lōgam uitam. et hoc maxi me contigit ante diluuium ī quo homines diu uiuebāt ſcilicet nonagētis ānis et octua gentis. et aliquādo plus ut patet geñ. v. ſed hoc remouet dicēs. Quoniā mille anni an te oculos tuos. ideſt reſpectu eternitatis qua diuina cognitio mēſuratur. tanq̄s dies eterna que preteriit. hoc addidit quia tē/pus p̄teritum iam nihil eſt et tempus q̄n/tumcūq̄s longū eternitati comperatū quaſi nihil eſt. Et cuſtodia in nocte. Iſtud eſt de eodem uerſu et accipit hic cuſtodia p uigi lia. quia nox diſtinguit ī quattuor uigiliſs ī quibus ſolēt mutari milites de nocte pro cuſtodia exercitus. et ſic una uigilia ī eque noctio uernali. quādo primo ſolēt reges ad bella p̄cedere nō habet niſi tres horas et ſemp diminuit procedente tēpore uſq̄s ad ſolſticiū eſtiuale. et per hoc deſignatur di/minutio tēporis humane uite per mortem accidentalē. quaſi diceret et ſi curſus natu ralis uite hominis duraret mille annis an te diluuiū. tamē aliquando breuiabatur q̄n tum tres hore uel pauciores diſtant a die integra. xxiij. horarū. per mortē accidenta lem ex īfirmitate ſupueniente uel occiſiōe ſicut uita abēl fuit abbreuiata et multoruz aliorum. Que p nihilo. Hic cōſequēter remouet fiduciam uite lōgioris poſt diluui um ex qua erronee homines diſſerūt re/uerti a peccatis quia extūc uita homis fuit magis breuis. Circa quod ſciendū q̄ hic ī cipit uerſus ſequēs ſecundū Iero. et hebrai cā ueritatē littera tū hebraica ſic hz. Flu/ctuaſti eos ſomnus erūt. q̄a ī diluuio erāt fluctibus aquarū ſubmerſi. exceptis octo p ſonis. ſ. noe et filijs eius et eorū uxoribus geñ. vij. et poſtea uita homis fuit abbreuia ta intantū q̄ nō uidebat niſi ſōnus breuis et eadē ē ſnia littere ie. q̄ ſic habet pcutiē te te eos. ſ. aquis diluuij ſomnum erunt. id eſt quaſi nullius reputationis ſicut ſomni/um. q̄ ad hoc reducitur littera communis q̄ ſic habet. Que pro nihilo habentur eo/rum anni erūt. ideſt anni uite hominis de cetero erūt de numero eorum que pro ni/hilo habentur ideo ſubditur . Mane ſicut herba tranſeat etc̄. pmane intelligit̄ p̄nci/piū pium uite. per neſpere finis et ſicut ali quando herba floret mane et neſpere deſic catur. ſic etiam finis uite humane eius prī cipio cito ſuccedit cuius cauſa ſnbditur cuz dicitur. quia defecimus in ira tua ideſt in uindicta quam feciſti per diluuium uita hu mana ſic procedit ad defectum. et quia un dicta illa proceſſit ex multiplicatione pecca torum ſecundum quod dicitur geñ. vj. Re/pleta eſt terra iniquitate et facie eorum. et ego diſperdam eos cum terra ideo ſubdit . Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpe/ctu tuo. ſcilicet ad puniendum ſicut iudex punit coram ſe reum quem uult punire. ſe culum noſtrum ideſt decurſum temporū no ſtrorum . In illuminatione uultus tui. id eſt in palam coram te. ſicut illud quod eſt in lumine ſecundum illud eccleſia. xxiij. O culi domni multo lucidiores ſuper ſolez ui as hominum circumſpiciunt. Quoniam di es noſtri defecerunt etcetera repetitio eſt ſententie predicte ad maiorem expreſſio/nem. Anni noſtri ſicut aranea meditaban/tur. In hebreo et in tranſlatione Jeroni/mi ut habetur. Conſumſimus annos no/ſtros ſicut ſermonem. ideſt ſicut ſermo ci/to tranſit et deſinit eſſe. ſic anni noſtri. et ptinet ad ſententiam p̄dictā de breuitate ui te humāe. littera aūt omnis īfert ad iutili tatē laboris q̄ frequēter cōtigit ī uita bo/minis q̄a ſicut aranea multum occupat ad

texēdum telā que modico uēto diſſipatur . ſic homines multū ſtudēt et meditātur ad cōſequendum honores uel diuitias que ue/lociter amittunt. et ſic dicit. Ānī noſtri. id eſt homines ī ānis noſtris uiuētes. medita buntur. Inutilia ſicut aranea multū intendit p tela faciēda . Cōſequenter proſequitur magis ī particulari et determinate uite hu mane breuitatē dicēs. Dies annorum no/ſtrorum ī ipſis. lxx. Ānī. de cōmuni curſu. Si autē in potētatibus. id eſt bene comple xionatis. octoagīta Ānī. In ſtatu cōuenien tī. Et amplius eorū. id eſt tempus ultra p cedens. labor et dolor. quia ſenectus nō ē niſi quidā languor. Quoniā ſupuenit mā ſuetudo. In hebreo et ī trāſlatione Jeroni. habet. Quoniā trāſiuimus cito quaſi di ceret. uita p̄ſens nō eſt niſi quidā tranſitus breuius. Et auolauimus de preſenti ſeculo ſicut auis de nido et ſic cōtinuatur ſentētie precedenti de breuitate uite noſtre. littera autē cōmunis poteſt reduci ad diuinā ſen/tētiam qua imſiit diluuiū quia peccata ho/minum demeruerūt delectationem humani generis ſimpliciter. Sed p māſuetudinez di uinam ſaluatus ē noe cū filijs ſuis et eorū uxoribus ad cōtinuationem generis huma ni. et quantū ad hoc dicit. Quoniā ſupuenit māſuetudo. ſcilicet diuino iudicio ipm con/temperās a rigore. Et corripiemur. q̄a ho mines ſapiētes dictā punitionem attēden/tes a ſuis ī ſolentijs emēdantur. quis no/uit. Poſtq̄s pſalmiſta recoluit beneficia pre terita. Hic cōſequenter p̄cedit ad alia bene ficia impetrāda. ſcilicet de legis datione . et tabernaculi cōſtructione. ſecūdum ibi petit Reſpice domine. Circa primū. primo conti nuat ſe ad precedētia dicēs. quis nouit et ce. quaſi diceret . Ex quo uita hominis ē ita breuiata. et ſciētia acquiritur per expe/rientiam lōgi temporis. quis nouit potē/ſtatem ire tue ideſt quis tam ī breui tem pore poſſit ſciri excellētiam tue poteſtatis et uindicte quaſi diceret nullus . niſi ex tua ſpeciali iſtructione. ideo conſequenter petit hāc inſtructionē dicēs. Dexterā tuā ideſt poteſtatē tuam que per dexteram in ſcri/ptura deſignatur. ſic notam fac nos illu/ſtrādo. Et eruditos corde ī ſapiētia a te nobis īfuſa et data. et hoc fuit impletuz qn̄ dedit illi populo legis diuine beneficium. et propter hoc de illa lege dicit moyſes. deu/tronomio. iiij. capitulo. hec eſt ſapientia no ſtra et intellectus coram populis. Cōuer/tere domine reſpiciēdo nos oculis tue mi/ſericordie. Uſq̄quo ideſt uſq̄ ad aliquod unde alia trāſlatio habet aliquātulum. qua ſi diceret illud quod tibi placuerit quantū/cunq̄ apud te ſit modicū ſufficiet mihi . et erit mihi magnū. Et deprecabilis eſto ſu per ſeruos tuos preces eorū exaudiēdo. Et ut ſint magis exaudibiles recolit beneficiū ī tranſitu maris dicēs. Repleti ſumus ma ne miſericordia tua quia ſubmerſit domi/nus exercitū egiptiorū in mari rubro pre/bens filijs iſrabel tranſitū ſuper ſiccuz. hoc factum fuit ī uigilia matutina. exodi. xiiij. Exultauimus et delectati ſumus etc̄ q̄a ſtatim mari tranſito cāuerunt cāticuz ex ultationis dicētes. Cantemus domino glo/rioſe etc̄ Letati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti ideſt humiliari nos permi/ſiſti in dura et uili ſeruitute egipti. Oppo/ſita enim iuxta ſe poſita magis eluceſcunt et ideo quia durus ſeruitus precedens ad/huc habebatur ī recēti memoria. ex hoc au gebatur populi leticia. Reſpice. hic conſe/quenter ponitur beneficium de cōſtructione tabernaculi ad cultum diuinum. ad cuius cō ſtructionem ſeniores populi obtulerunt . et minores operati ſunt faciēdo corpus taber naculi. ideſt uaſa ad miniſterium neceſſaria ſcilicet bezeleel filius uri et plures alij. Et hoc eſt q̄ petit moyſes dicēs. Reſpice do/mine in ſeruos tuos ideſt ſeniores iſpiran do eis uolūtatem offerēdi donaria ad op⁹ tabernaculi. Et ī opera tua ideſt in opere tabernaculi et uaſorum ad tuum cultum . Dirige filios eorum. dans eis ad hoc ſapi entiam et intellectum. Et hoc fecit domin⁹ ut habetur exo. xxxj. dicēs ecce uocaui be/zeleel ex nomine filium uri. et impleui ipm ſpiritu dei ſapientia et intelligētia etcete/ra. Et exodi. xxxvj. fecit ergo bezeleel. et coliab et omnes uiri ſapiētes quibus dedit dominus ſapientiam etc̄. Et ſit ſplendor dei noſtri ſuper nos. ideſt deitas dās ī ta/bernaculo reſponſa ſicut factum eſt cōſtru/cto tabernaculo ubi dabantur reſponſa de propiciatorio ſecundum quod dicitur exod. xxv. ī die preciptam et loquar ad te ſuper propiciatorū. Et opa manuū tuarū dirige. Iſtud bis repetit. ſemel p cōſtructione ta/bernacli. et ſemel p ſacrificijs ibidē p man⁹

sacerdotū offerendis. Expositores nostri cō muniter exponūt hunc psalmum de christo ab illo loco . Dexterā tuā etc. qui in sacra scriptura dicit patris dextra. Sed hāc expositionē nō prosequor. tamē quia mihi uidetur magis iusticia q̄ litteralis. tum quia expositio ista ualde sufficiēter ponit in glosa. ¶Moraliter autem potest exponi psalmus iste ut sit oratio cuilibet fidelis. q̄ ut oratio sua sit exaudibilis. primo recolit diuina beneficia humano generi prestita. et sic ulterius petit diuina sapiētia illustrari interius in mēte. et in opeubus suis exteri⁹ dirigi diuina uirtute. In psalmo. lxxxix. Domine refugium.

Additio.

Jdictū est pluries in precedentib⁹ nō omēs doctores hebrei tenēt opinionē beati Jeronimi sed multi eorū tenēt sicut Augustin⁹ scilicet q̄ solus dauid fuit actor oīum psalmorū in psalterio cōtentorum et p cōsequēs istius psalmi. ititulat autē a moyse ratione tacta i glosa que quidē ratio ualida ē nō obstāte eo q̄ cōtra eam obicitur a postillatore. nō enim quia in hoc ponunt aliqua ptinentia ad uetus testamentum et aliqua ad nouum ex hoc solo ititulat iste psalmus a moyse. quia sic sequeret q̄ alij q̄splures psalmi eidē intitularent put postillator allegat. Sed ideo psalmus iste intitulari uidet moysi. quia i eo tanguntur breuiter ea quibus lex mosayca ē imperfecta licet bona et a deo data. que quidē lex debebat pfici p christū. Ad cui⁹ declarationē sciendū q̄ secundū apostolum ad hebreos. vij. capitulo. Nihil ad pfectum deduxit lex de cuius legis impfectione ē q̄ in ea terre na promittebātur similiter et cōminabant trāsgressores p penas tēporales nō perpetuas ut patet ex cōmum decursu ueteris testamenti. cuius ratio. est quia secūdum Augustinū ctra faustū. xij. libro popul⁹ ille carnalis rebus uite p̄sentis totaliter iherebat sed cōstat q̄ talia momētanea sunt. et q̄si nullius durationis respectu eternitatis. sed lex christi tanq̄ perfecta bona sempiterna et spiritualia pmittit . similiter et de penis ppetuis cōminatur. unde in p̄senti psalmo moysi ititulato. primo ostēditur impfectio ueteris legis ex breuitate uite p̄sentis cui tēporalia in eadē lege pmissa ordinantur seu cōminantur. secūdo petit lex christi p/fecta que ordinat ad eternitatē cōsequendam. secūda ibi. Dexterā tuā sic notā fac. Circa primū nouem facit. Nā primo pmittit q̄ deus est factus refugiū a generatiōe in generationē scilicet a generatione antiq testamēti q̄ generatio dicit ut marci. viij. captulo. Generatio ista signū querit. in q̄ generatione felicitas eterna nō attingebat ad generationē scilicet noui testameti que etiā generatio dicit ¶Math. xxiiij. capitulo Nō transibit generatio hec donec omnia fiāt. in qua talis felicitas scilicet eterna adipiscitur. circa quod notanter dicit. Dñe refugium factus es nobis] quia deus eternus factus homo tēporaliter. est proprīū et singulare refugiū a prima generatione impfecta ad secundā generationē pfectam. Consequēter secūdo ostēdit immensitatē eternitatis diuine. et hoc cū dicit[Priusq̄ mōtes fierēt etc.] scilicet ante mūdi cōstitutionem [et a seculo in seculum tu es deus] ad designandū iterminabilitatē eternitatis a pte post sicut a pte ante. Licet enī duratio eterna nō sit successiua secundū pri⁹ 7 posterius tamē in cognitione humana que tēporalis est nō potest itelligi nisi cū quadā successione ifinita. cognita enī sunt i cognoscente p modū cognoscētis. Cōsequēter tercio ostēdit breuitatē humane durationis. 7 eius causam secundū statū p̄sentis uite. et hoc cū dicit[Ne auertas hominē] Circa quod sciendū q̄ hebraica ueritas in hoc loco nihil quod sonat negationē ponit. ſz sic dicit. Auertis hominē i humiliatione et dixisti. cōuertimini seu reuertimini filij hominū. quod exponit abenhazra hebreus de necessitate moriēdi quā incurrit pmus homo per peccatū. et est sensus[Auertisti hominē] scilicet adaz[in humiliatione seu abiectione] et hoc post lapsum cui homini[dixisti reuertimini filij hominū] scilicet i terram. legit enī geñ. iij. in hac materia. donec reuertaris i terram de qua sumpt⁹ es quia pulus es et in puluerē reuerteris . et notāter dicit. Auertisti hominē in humiliatione n singulari et postea i plurali, reuertimini filij hominū. quia licet adam primo fuit abiectus et humiliatus in peccato et sibi soli uidebat deus loqui in p̄dicta auctoritate. tamē peccatū et eius pena transiuit

in posteros quia omnes ex hoc incurrerūt necessitatē moriendi. et ideo pluraliter dicit reuertimini scilicet ad terrā moriēdo. Consequēter quarto ostēdit ex hoc q̄ uita humana secundū statū p̄sentis uite ratione p̄dicta terminabilis ē q̄ ipsa est momenta / nea et in nihilū reputanda et hoc ex consideratione ptium tēporis huius uite scilicet p̄terite presentis et future. nā pars preterita durationis tēporalis quantūcunq̄ longa est in se nihil cū iam transit tota eius duratio. et de hoc dicit[Quoniā mille ānī ante oculos tuos tanq̄ dies hesterna que preteriit] et hec uerba possunt dirigi ad deum uel etiā ad hominē pars uero presens buius durationis est breuissima quia soluz consistit in aliqua pticula ppinqua nūc indiuisibili et de hoc dicit[Et custodia in nocte] idest⁹ quedā uigilia noctis que est ipsi⁹ noctis tercia uel quarta pars. ut plurimū 7 sic in nihilū reputāda pro sua breuitate. qa secundū philosophū. ij. phisicorū quod modicum est quasi nihil reputat ūde de utraq̄ pte durationis humane scilicet p̄terita 7 p̄senti et cōcludit dicens[que p nihilo habētur] pars uero futura durationis humane . quia nōduz est in actu sed solū in potentia idcirco nō est duratio existens ſz quasi fantastica seu imaginaria et de hoc dicit secūdum uerā litteram hebraicā. et translationem Je. [Fluctuasti eos somnus erūt] qua si diceret q̄ fluctuatio durationis humane que procedit a presenti tēpore in futurū ē sicut somnus. idest sicut ea que uidentur i sōnis que in fantasia consistunt et non in re. Cōsequenter quīto ostendit defectū humane uite presentis ex duobus scilicet ex sui mobilitate seu istabilitate et quia tendit in deterius. primū ostendit cum dicit[¶Mane sicut herba transeat] quasi⁹ diceret. hec duratio humana nō solum est in nihilū reputanda rationibus predictis. ſz etiā quia mobilis est et semp in trānsitu et hoc est qđ dicit. ¶Mane sicut herba transeat. Secunduz ostendit cū dicit] ¶Mane floreat et transeat etc.] Ad quod sciendū q̄ licet duratio humana distinguat⁹ p multas etates tamē potest distingui pricipaliter in tres ptes. scilicet in tempus augmēti. de quo dicit[¶Mane floreat] et in tēpus mediū in quo nō uidetur augmentū nec diminutio in uiribus sensibiliter sed solū transitus temporis. de quo dicit[et transeat] et tempus diminutionis de quo dicit[uespere decidat induret et arescat] in quo uespere cōtingunt tria communiter scilicet diminutio uirium corpis. et hoc dicit. decidat. secūdo frigidatio senilis. ex qua mēbra quasi terrestria indurantur de quo dicit induret. tercio mors p quā homo in puluerē arescit de quo dicit et arescat. Cōsequenter sexto reddēs rationem p̄ dictorum dicit.[quia deficimus in ira tua 7 cetera] hoc est dicere quod totū hoc cōtingit ex ira et furore diuino cōtra humanuz genus. qui quidē furor et ira in deo metaphorice intelligēda sunt scilicet q̄ sit se habet ut iratus et furore plenus et ne q̄s estimaret hanc uindictā diuinam esse iniustam subdit[Posuisti iniquitas nostras in cōspectu tuo] idest ira tua prouenit ex hoc quia iniquitates nostras nō dissimulasti sed posuisti eas in cōspectu tuo ut nos punires p eis ubi autē translatio nostra dicit. seculum nostrū in hebreo habet⁹. abscondita nostra et est sensus peccata nostra etiam si essent occulta fuerūt de tecta. in illuminatione uultus tui. ut punirent⁹ . Ex quibus infert q̄ breuitas et deffectus humane uite de qua prius conquerebatur est attribuenda ire diuine predicto modo intellecte. unde dicit.[Quoniam omnes dies nostri defecerunt. 7 in ira tua defecim⁹]. Septimo declarat amplius defectum huius uite humane ex duobus quorum primum est ex inani labore . quia ut plurimū hec uita breuis. cōsumitur in occupationibus in utilibus et de hoc dicit[Anni nostri sicut aranea meditabuntur] eo q̄ sine utilitate et fructu boni operis transeunt. secunduz est ex mēsura hui⁹ durationis cuius spacium includit⁹ in numero lxx. annorū ut plurimum in longeuis. 7 rarissime attingunt. lxxx. ānos⁹ et de hoc dicit. [Dies ānorum nostrorum. lxx. āni etc] et si forte in paucissimis hoc spacium excedat⁹ scilicet ultra. lxxx. ānos⁹ necesse ē ut multipliciter labor et dolor eo q̄ ipsa senectus grauis morbus est ut plurimū. Et ex hoc satis apparet q̄ hic psal. nō fuit a moyse compositus in cuius tēpore homines fre quēter excedebant istam mensurā annoruz Ipse enim moyses cum octogenarius fuisſz incepit esse cuz pharaone. ut exo. vij. capitulo et postea super uixit p. xl. annos. Aaron etiā fuit tante etatis fere. similiter et caleb

cum esset.cxx.ānorū dicebat.hodie lxxxv. ānorum sum sic ualēs iosue.xiiij. cap.et sic presumendū est de alijs illius temporis,scitptura enim nō recitat ista tanqȝ insueta.cōsequenter octauo ut ostēderet qȝ ira diuina cui hec breuitas uite attribuit non fuit rigorosa sed potius māsueta subdit.⁊ Quoniam supuenit māsuetudo et corripiemur. Hoc est dicere qȝ diuina māsuetudo supuenit in hac punitione dādo locū hominibȝ ut corripentur cū potuisset eos totaliter delere pp peccatū.Cōsequenter nono ostendit qȝ cōminationes ueteris legis que de tēporalibus mālis fuit sunt impfecte.et hoc cuz dicit.⁊ Quis nouit potestatē ire tue. ¶ Ad quod sciendū qȝ potestas ire diuine magis cognoscit in futura pena que est.eterna qȝ in presenti que ē tēporalis.potestas enī ire hominis ē corpus occidere et post nihil facere.deus autē hic punit et post in iehēna mittit.unde math.x.capitulo. Nolite timere eos qui occidūt corpus ūde potius timēdus est deus pp penas futuras qui fūt perpetue qȝ pp penas huius uite terminabilis per quas ad obseruantiā legis mosayce.populus ille inducebat idcirco dicit.⁊ quis nouit potestatē ire tue. Scilicet future ubi magis potestas ire diuine dinoscit et ut ostēderet qȝ estimatio huiusmodi magne ire diuine est utilis ad inducendū diuinū timorē saltē inītialē seu seruilē subdit.⁊ Et ptimore tuo irā tuam dinumerare. Jet est sensus quis nouit potestatē ire tue,scilicet future. et quis nouit dinumerare huiusmodi iram tuaz ptimore tuo.quasi diceret nullus uel pauci.Ex quo apparet qȝ cōminationes ueteris legis modice utilitatis sunt sicut et eius pmissiones ut dictū est ex quibus ostēditur impfectio ueteris legis. Sequit autē in littera.⁊ Dextera tuam etcetera. Jubi incipit secūda pars huius psalmi in qua psalmista petit perfectionē noue legis per quā homines bona eterna cōsequunt. Circa qđ quinqȝ facit quoniā primo petit principium precipuū et summū huius pfectionis quod est christus.nā sicut lex per moysen data ē sic gracia et ueritas per ihesū xpm facta est Joh.i.christus autē dextera i scripturis qñqȝ nominat ut ibi. Dextera domini fecit uirtutē ūde dicit.⁊ Dextera tuā sic notā fac ⁊ut scilicet homines p noticiaz huiusmodi dextre discāt magis adherere spiritualibȝ et eternis qȝ tēporalibus et transitorijs et sic erūt corde eruditi in sapiētia nō duri et carnales sicut antiqui.sapiētia enī ē de summis et eternis rebus.unde sentētia huius uersus talis ē.⁊ Dexterā tuā domine fac nos tam fac et fac eruditos corde in sapientia. ut licet repetere faciat imediate pcedens v̄bum scilicet fac.Cōsequenter secūdo ad ichoandū diuinā miseratione allegat diuturmtatē preterite aduersitatis,ūde dicit. ¶ Conuertere domine usquequo. Jdest iā ad magnū tēpus durauit predictus status imperfectus.et ideo tēpus est ut te.talē exhibeas ut possis a peccatoribus exorari.ūde subdit. ⁊ Et deprecabilis esto super seruos tuos. Cōsequenter tercio ostēdit que sunt illa bona que cōsecuturi fūt illi qui p noticiā dextre dei eruditi fuerit in sapiētia de quo dicit.⁊ Repleti.sumus mane etc̄. Ad quod sciendū qȝ repletio misericordie et exultatō et delectatio de quibus hic agit nō bū possunt intelligi de tēporalibus cū iam illa reprobauerat in pte precedēti ex sui breuitate et istabilitate.cui enī mille āni precedentes nihil sūt et cuius terminus ultimus ute ē.lxxx.ānorum ut supra ostendit .quod pdest tali ut exultat et sit iocūdus omnibȝ diebus suis sic tēporaliter intellectis, unde necesse ē dicere qȝ hic loquit de durationē eterna in qua omnes dies sūt simul nec sibi inuicē succedūt.similiter et hec repletio. et exultatio intelligēda sunt spiritualiter ꝓ ut sūt i mane eternitatis.de qua alibi dicit ¶Mane astabo tibi et uidebo te.et ideo prophetice orat ut populȝ p noticiā dextre dei de qđ dixerat.repleat misericordia diuina i mane eternitatis ut sic exultet et delectet i omnibȝ diebus simul.s.nō successiuis. Ex quo sequit qȝ sicut in tēporalibus retroactis fuerūt afflicti seu humiliati corporaliter et etiā mētaliter sic tēpore gracie erūt letati saltē spiritualiter i quo ē uera letitia. Et de hoc dicit.⁊ Letati sumus p dieb̄ quibus nos humiliasti etc̄. Jn hoc autem loco littera hebraica hz. Repleamur mane misericordia tua et exultem̄ et letemur etc̄.letifica nos p dieb̄ quib̄ nos humiliasti et cetera.quod magis cōsonat ꝓposito. Consequēter quarto dicit.⁊ Respice i seruos tuos et i opa tua dirige filios eorū. Jubi hebraica ueritas hic habet. Ostēdat seruis tuis opus tuū et pulcritudo tua sup filios eoruz

In quib̄ uerbis duo petit primū.s.icarnationem filij dei ostēdi seruis suis.incarnatō enī dicit opus dei p excellentiā iuxta illud abacuck.iij.ca. Opus tuū i medio ānorū notū fac secūdum scilicet petit gratiā deriuari in filios et de hoc dicit.⁊ Et pulcritudinē tuā sup filios eorū. Jgratia enī secundū glosam sup illud ut exhilaret faciē in oleo.est quidā nitor anime hec igit gratia a christo deriuat in filios adoptionis ūde Joh. ꝓmo de plenitudine eius omēs accepim̄ gratiam p gratia. Cōsequenter quito dicit. ⁊ Et sit splēdor domini dei nostri sup nos ⁊ cetera. ¶ Ad cuius euidentiā attendendū est qȝ secūdum sanctū thomā ꝓma secūde.q.cxvj. quinqȝ sunt effectus gratie i nobis.prim̄ est ut aia illustretur seu sanetur secūdus est ut bonū uelit tercius ut bonum quod uult efficatiter operetur.quart̄ est ut in bono pfeueret.quintus ē ut ad gloriā pueniet/de tribus enī primis effectib̄ predictis tractat psal.in hoc uersu de duobus uero ultimis tractat in psalmo imediate seqnti ut ibidē uidebit. Dicit ergo de ꝓmo effectu gratie⁊ Sit splēdor domini dei nostri sup nos. ¶ Gratia enī secundū aug. in libro de natura et gratia.est quedā lux anime.⁊ quia a deo infundit imediate, idcirco recte dicit.splēdor domini dei nostri.et quia hec lux nō ē naturalis sed supnaturalis idcirco dicit super nos quasi diceret.sup nostram naturā.de secūdo uero effectu dicit⁊ Et opera manuū nostrarū dirige. Jn ꝓmo enī effectu uolūtas in qua consistit radix meriti se habet ut mota tantū nō ut mouēs.sed i isto secūdo se habet ut mota et mouens. et iō dicit.⁊ Opa manuū nostrarū.idest actus nostri uolūtarij put sunt actus fidei spei.et caritatis a uolūtate eliciti qui quidē act̄ ēt sunt sup nos.inquantū excedūt facultatem nature humane.i.eo petit ut dirigantur a splēdore domini supra dicto. De tertio uero effectu dicit⁊ Et opera manuū nostrarū dirige ¶nō addendo illud sup nos. ut intelligat simpliciter de quibuscunqȝ actibus a uolūtate iperatis nō solū iterioribus .sed etiā exterioribȝ qui scilicet ad exteriorē exeunt materiā. Nō i merito igitur hic psalmus intitulat moysi tanqȝ in pſona eius loquat psalmista. De moyse enī in prima apparitione a deo facta in rubo legit deo dixisse. Obsecro domine mitte quē missurus es exo.iiij. cap.in quo petebat qȝ deus mitteret christū quē missurus erat ut gratiam et ueritatē daret sine interpositōe legis impfecte que data fuit per moysen et i hoc cōsistit motiuz expositionis huius psalmi supradicte.

Qui habitat etce. ¶Huic psalmo premittit talis titulus cōmuniter in bibliis⁊ Laus cātici ipsi dauid ¶.Sed iste titulus fuit appositus ab aliquo doctore pro sua uolūtate quia in hebreo et in trāslatione Je nullȝ oīno ponit titulus pp quod dicūt hebrei qȝ iste psalmus factus fuit a moyse sicut et precedens et similiter sequētes usqȝ ad centesimum psalmū qui incipit. ¶Misericordiā ⁊ iudiciū cātabo tibi domine.quoniam in nullo istorū in pricipio fit mētio de dauid uel qȝlibet alio doctore uel ꝓpheta.et ideo referūtur ad moysen tanqȝ actorē sicut et psalmus imediate precedēs. Et sunt.xj.psalmi correspōdentes quantū ad numerū.xi. benedictionū quibus moyses benedixit filijs israbel deutro.xxxiij. Et sic moyses psalmo precedēti pecist beneficia dei populo exeūti de egipto.ita in hoc psalmo denūtiat multiplex dei beneficiū sup populū. Et secundum hoc diuidit in tres ptes quia ꝓmo denuntiat eis ad esse diuinā protectionē. secundo inimicorū deiectionē ibi. Cadēt a latere tuo mille et tercio populi exaltationē ibi. Quoniā in me speraut. Circa primū dicit ⁊ qui habitat i adiutorio altissimi.⁊ idest confidenter sperat de eius adiutorio.cuiusmodi erat populȝ israbel i exitu de egipto.quantū ad bonos et deuotos illius populi ¶Jn protectione dei celi cōmorabit ¶Isti enī semp fuerūt a deo ꝓtecti usqȝ ad ingressuz terre ꝓmissionis ut patet ex decursu libri exo. et nu.licet tnequēter mali fuerit puniti et mortui i deserto⁊ Dicet domino scilicet populȝ deuotȝ recognoscēs dei bñficia.¶Susceptor meus es tu ¶quia pharaone populūq; psequēte deus suscepit eū in sua ꝓtectione.exod̄. xiiij⁊ Sperabo in euz ¶de futuris bonis ab eo cōsequendis⁊ Quoniā ipse liberauit me de laqueo uenantiū ¶idest egiptiorū me pse quentiū ranqȝ illa queatum ūde dixit pharaō coartati sūt i terra cōclusit eos desertū quasi diceret nō possūt effugere manus nostras exo.xiiij.⁊ Et a uerbo aspo ¶qa pha

rao dicebat se eos capere et interficere. Cō sequenter psalmista dirigit uerbū ad populum in dicto piculo posito dicens. Scapulis suis obumbrabit tibi etce. Unde exo. xiiij. dicitur tollensq; se angelus domini qui precedebat castra israhel. abijt post eos et sequitur postea et erat nubes tenebrosa et illuminans nocte. ita ut ad semuicē toto nocctis tēpore accedere nō ualeret uel pōt illic referri ad colūmam ignis et nubis que diuino pcepto. p die cōtempabat populo israhel ardorē solis p modū obumbrātis. ꝛ de nocte ostēdebat eis uiā. ut sic deus esset eorū ductor utroq; tpe ut habet genē. xvj. Scuto circūdabit te. idest proteget ueritas eius qua pmisit moysi se esse ductorē populi ideo subdit. Nō timebis a timore nocturno. idest a latrombus et pdonibus qui de nocte solēt inuadere. A sagitta uolante in die. idest alijs inuadentibus de die cuz sagittis. quod fuit impletū quādo amalechite uenerāt ad pugnandū cōtra israbel i deserto exo. xvij. qui fuerunt sagittarij sicut. et esau a quo descēderunt genē. xxxvj. q. autē esau fuerit sagittarius patet genē. xvij. ubi dixit ysaac sume arma tua pharetrā. et arcum moyse autē orāte fugati fuerūt amalechite. exo. xvij. A negotio pambulāte i tenebris ab incursu et demonio meridiano. In he. habet. A deber deambulāte i tenebris et quereb uastāte i meridie. Et dicit hic rab. sa. q; debet et quereb sunt nomina demonū. et pmo eis permissa est potestas magis nocēdi in tenebris. secūdo uero magis i meridie siue de clara die. Et uidet dictum eius satis pbabile. quia sicut erāt angeli deputati sancti ad protectionez populi israbel ut supra dictū ē et apparebit infra. ita a deo pmissi sūt āgeli mali ad tēptandū populū et illi q; erāt i populo sancti ꝛ boni a tēptationib⁹ fictorū diuinit⁹ sūt ptecti. et quantū ad istos loquit hic psalmista. mali uero fuerūt pluries delecti i pectatū p demonū tēptationē. ut patet i fabricatiōe uituli. exo. xxxij. et in alijs eorū malis ut patet libro nu. i plurib⁹ locis. Cadent a latere tuo mille etc. Hoc fuit impletū qñ ſyon rex amorreorū et og rex basan. et balach filius sephor uenerūt ad pugnandū cōtra populuz israbel et fuerūt debellati magis diuia ut tute cōs humana. Ad te autē nō appropiabit scilicet gladi⁹ aduersariorū ad nocendum tibi. hoc fuit impletū nu. xxxj. ubi dicitur q; debellatis madianitis principes exercitus israbel tribum et cēturiones dixerunt ad moy. nos serui tui recēsuimus numerū pugnatorū quos habuimus sub manu nostra et nec unus quidē defuit. ꝑpter quod recognoscētes hoc esse diuinitus factum obtulerūt quicq̄d domino auri potuerūt i uenire in preda ut ibidē habetur. et ideo subdit. Uerūtamen oculis tuis considerabis. talē pтectionē super te tanquā gratus. Et retributionē peccatorū uidebis. idest detectionē aduersariorū p suis peccatis. Et ex ista cōsideratione tanq̄ gratus domino dixit quod sequit. Quoniam tu es domine spes mea. quia in te confido nō in uirtute mea. Altissimum posuisti refugium tuum. idest prebuisti te. nobis tanq̄ refugiū altissimuz ad quod. nō potest accedere malum. uel hic cōsequenter psalmista cōuertit uerbum ad populum dicens. Nō accedet ad te malum. idest q̄dm ponnes in deo spem tuam sicut in refugiū non accedet ad te malū scilicet mortalis culpe. Et flagellum scilicet tēporalis pene. Non appinquabit tabernaculo tuo. cuius causaz subdit. Quoniā angelis suis mandauit de te etc. quod patet ex hoc q; angelus pcedebat castra israbel in colūnia ignis et nubis exo. septimo. In manib⁹ portabūt te. idest suo ministerio dirigēt te in uia. Ne forte offēdas ad lapidē pedē tuū. ambulando p loca saxosa et abrupta. et hoc ē quod dicit⁹ deutro. octauo. Adduxit te dñs per desertū. xl. āns uestimētū tuū quo opiebaris nō deficit. et pes tuus nō ē attritus. et istē fuit uerificatū i bonis licet mali aliqñ fuerint labore afflicti sicut ibi de fuit expositus hāc autē scriptura. Quoniā āgelis suis ꝛc. allegat dyabolus dictū de xpo matth. iiij. ſz secūdū Je. falso allegauit. Sup aspidē ꝛ basiliscū ābulabis. quia dominus deduxit eos p desertū ubi erat aialia uenenata et feroria. et tamē nō nocuerūt populo pmanēti i bono. secūdū quod dicit deutro. octauo. Domin⁹ ductor tuus fuit i solitudie magna at q̄, terribili in qua erat serpēs flatu aduris et scorpio ac dipas et ponit hic singulari p plurali serpēs idest serpētes et sic de aliis. sicut dicit octauo exo. Uenit musica

grauissima idest multitudo muscarū et secū dū hoc dicit. Sup aspidē ꝛ basiliscū ambulabis. idest iter alia animalia secure ambulabis que etiā erāt i deserto sicut et predicta que sūt expressa. nō enī fuerūt expressa omnia genera animaliū uenenosorū et feroriū que erāt in illo deserto sed sufficit aliq̄ exprimere deutro. octauo p que intelligunr alia. Quoniā i me sperauit. Hic ultio denūtiatur populi exaltatio q̄ maxime fuit quādo intrauerūt terrā pmissionis quā obtinuerūt tēpore iosue cū gloria. et triūpho Et p hoc significabat ingressus terre ui uentiū aptus p christū et hoc ē quod dicit. psalmista in pſona dei. Quoniā i me sperauit. populus israbel. liberabo eū. De ipedimētis occurrētibus. protegā eū. De gladijs aduersariorū. quoniā cognouit nomen meū. secundū q; dicit psalmo. lxxv. Notus in iudea deus in israbel magnū nomē eius. Clamauit ad me. orando deuote. et ego exaudiā. dādo ei effectū petitionis sue. Cū ipso sum in tribulatione. ad exercitium sue pacientie. eripiā eū. cōpetenti tēpore. Et glorificabo eū. p adeptionē terre pmissionis gloriose. et pfectius p adeptionē terre uuētium per illā significate premiū enī nō deficit a merito sed magis excedit bonū autē tēporale minus est bono uirtutis. et ideo quandoq; p ope uirtutis pmittitur aliqd tēporale bonū p illud intelligit bonū spirituale. quod est pricipale premiū sicut declaratū fuit plenius genē. xv. et littera sequens huic ultimo cōcordat cū dicit. Lōgitudine dierū replebo eū. quia uita beata nō habz terminū. et ostendā illi salutare meum. id est meipsum in quo cōsistit salus eterna in uisione dei aperta. Mozaliter psal. iste potest exponi de quolibet fideli sperāte i domino spe formata caritate. que est ex gratia et meritis proueniēs. corā quo cum dei adiutorio exercitus cadit demonū debellatus et sic finaliter. exaltat in celestibus coronatus. In psal. xc. Qui bitat.

Additio.

Uod psalm⁹ iste sit ad litterā i telligēdus de multiplici bñficio dei sup populū israheliticū i deserto put postillator asserit est oino irrationabile. nā popul⁹ ille i tota scriptura sacra nominat duze ceruicis et iobediens deo et mādatis eius de quib⁹ i psal. dicit. Et dixi semp hij errāt corde etc. qd nō solū intelligendū ē de hijs qui cōsumpti fuerūt in deserto. sed etiā de filijs eorū qui terrā pmissionis igressi sūt. unde nu. xxij. postq̄ dixit moyses. Iratusq; ē dñs aduersus israbel circuduxit eū p desertū. lx. ānis donec cōsumeret uniuersa generatio etc. subdit. Et ecce inquit uos surrexistis p patribus uestris incremēta et aluīni omnium peccatorū ut augeretis furorē domini. non ergo de talibus posset uerificari quod in fine psalmi dicit. Quoniā in me sperauit liberabo eū etc. hereditatē enī terrestrem et omnia beneficia exhibita illi populo attribuit pmissionibus patrū nō autē meritis illius populi dure ceruicis ut habet expresse deutro. ix. Et ide ē q; nō solū ab expositoribus catholicis put patet i glosa cōmuni sed etiā ab expositorib⁹ hebreorū pcipuus iste psalmus exponit ad litterā de quolibet seruo dei qui eidē per uerā caritatem adheret ut patet p ra. abebazza in glosa super psalmū similiter et ra. moy. egiptius in suo libro notabili apud hebreos de directione pplexorū. iij. q. cap. v. ubi istū psal. notabiliter allegat applicādo ea que i eodē cōtinētur cuilibet habēti diuinā cognitionē cū uehemēti dilectione ut ibidē habet hoc ēt cōsonat huic quod dicit i euāgelio math. q; to. Scriptū ē enī. Angelis suis mandauit de te ubi licet uerū ē put ait Je. q; dyabolus ibidē falsē allegauit. hoc habet intelligi ex eo q; dyabolus nō cōcludebat ꝓpositū scilicet q; deberet se christus mittere deorsuz q̄a hoc esset manifeste cōtra illud. Nō tentabis dominū deū tuū. cum hoc tamē stat q; auctoritas illa p dyabolū allegata intelligēda ē de quolibet filio dei. alias magis ꝓprie euacuasset christ⁹ allegationē dyaboli dicēdo q; illa uerba intelligebant nō de aliquo singulari sed de populo israheliticō. sunt etiā alia cōtra sententiā postillatoris que causa breuitatis omitto unde meli⁹ uidet dicendū q; hic psal. cōtinuat cū immediate precedēti licet enīz psalmi cōmuniter ad inuicē nō cōtinuent in materia quādoq; tamē aliqui psalmi ad inuicē ꝓximi cōtinuant ut in ꝓhemio glose sup psalteriuz habet. quia igit psal. i ultia ꝑte precedentis psalmi tractat de tribus primis effectibus gratie ut ibidē dictū fuit. In hoc uero

psalmo tractat de alijs duobus effectib⁹ ul timis quorū unus est pseuerare ī bono gra tie. alius uero est peruenire ad gloriam . de quo primo effectu tractat usq; ibi. Quoni am in me sperauit. De secundo uero usq; ad finem psalmi. Circa primū duodecim fa cit. Primo enim dicit q; ille q̄ est in gratia cōstitutus idiget ut protegat a deo taliter ut ei perseuerātia in bono det et hoc ē q; dicit. ⌊Qui habitat in adiutorio altissimi.⌋ hoc est dicere ille qui habitualiter ē ī gra tia dei que est uerū adiutoriuz altissimi ad huc indiget ut ī ptectione dei celi cōmore/ tur. unde notāter in prima parte uersus di xit. Qui habitat in adiutorio per uerbum de presenti ad denotandū q; talis in gra tia est pricipaliter cōstitutus. Jn secūda ue ro parte uersus dixit. cōmorabitur per uer bum de futuro ut intelligat q; protectione perseuerātie indiget quo ad futurū. iuxta il lud prima corin. x. capitulo qui stat uideat ne cadat. Cōsequenter secūdo dicit q; talis scilicet in gratia cōstitutus debet orare p pseuerantia predicta. et hoc cū dicit. ⌊Dicet domino susceptor meus es tu et refugium meū sperabo in eū. Jhoc est dicere q; habi tans ī adiutorio altissimi mō predicto dice re debet deo orādo. susceptor meus es tu. i. sis tu. et refugiū meū a temptationib⁹ se culi huius et quia talis oratio fundari de/ bet in uera spe. ideo dicit sperabo in eū. Cō sequēter tertio declarat que sunt illa in q/ bus maxime ptectione idiget. qui habitat in adiutorio altissimi. scilicet in gratia con/ stitutus de quo dicit q; sunt duo in genere cōmuniter scilicet prosp a et aduersa homi/ nes enī per prosperitatē seculi eleuati semp incidūt in laqueū superbie et de hoc dicit⌊ Jpse liberauit me de laqueo uenantiū. ⌋ si/ cut enī anim⁹ capit̄ a uenatore p aliquod bonū apparēs puto cibū uel huiusmodi. sic homines a dyabolo seu a mūdo capiunt̄ p aliqua bona apparētia mūdana. De aduer sis autē dicit⌊ et a uerbo aspo. ⌋solēt enim homines pp uitādas asperitates seculi ut/ puta detractiones hominū seu insultatiōes uel psecutiones a uia . recta deuiare a qui/ bus qui bitat ī adiutorio altissimi indiget a deo ptegi pseuerātiā. Cōsequētez quarto declarat modū ptectionis dicēs ⌊ Scapulis suis obūbrabit tibi et sub pēnis eius spera bis. Scuto circūdabit te ueritas eius.⌋ Hic finitur iste uersus ī hebreo. in quo denotā tur duo modi ptectionis diuine circa exi/ stentem in gratia ut in ea perseueret. Pri mus enim modus ē fouendo eum quasi p modum nature. sicut enī auis instinctu na ture pullos ptegit ab estu et a frigore po nēdo eos sub scapulis et sub alijs. sic deus prestat auxilium existenti in gratia ne ab estu utiorū inflāmetur neq; etiam a frigo re pigritie seu ebitudis ei⁹ fides seu spes tepescat. et de hoc dicit scapulis suis obum brabit tibi et sub pēnis eius sperabis. Se cūdus uero modus ē quasi artifitialis. sicut enim homo per scutū ptegitur a iaculis in imici. sic deus per ueritatē sue fidei prote/ git existentē in gratia ne iacula inimici ei nocēāt de quo dicit̄ ⌊Scuto circūdabit te ui tas eius quod notabiliter cōcordat cum eo quod dicitur. pma petri. v. capitulo. Aduer/ sarius noster circuit cui resistite fortes ī fi de. unde manifeste apparet q; scutū uerita/ tis diuine que est fides debet circūdare fide lem ad hoc ut nō ledatur. ab aduersarijs q; christus nos docuit in sua temptatiōe ma/ thei. quarto ī qua cū aduersarius temptan do circuiret p diuersa uicia sicut p gulā in/ anem gloriā et huiusmodi christus circūde dit se scuto ueritatis. quālibet enī temptati onem cōtra eum cōmissam euacuauit p au/ ctoritatē sacre scripture que ē ueritas diui na primā scilicet temptationē cū dixit. Scri ptum est nō in solo pane etc̄. secundā cū di xit. Scriptū est nō temptabis dominum de um tuū. tertiā cū dixit. Scriptū est deū tuū adorabis. Cōsequenter quinto dicit⌊ Non timebis a timore nocturno. a sagitta uolā/ te per die⌈ sic cōtinuat̄ uersus ī hebreo. in quo denotant̄ ad litterā duo genera peri/ culorū que homim quādoq; cōtingunt insū diose sic ut ab eis nō bene ualeat pseruari primū ē qñ ignocte occulte insidiant̄ inimi/ ci et de hoc dicit. Nō timebis a timore no cturno. secūdū ē qñ etiā in die p artē sagit tandi lōge inimic⁹ insidiat̄ a quib⁹ q; ha/ bitat ī adiutorio altissimi a deo ptegit̄ ne subito et improuisa morte decedat. et p ista possūt intelligi duo genera tēptationu quo rū unū ē ex ignorātia et est nocturnum ex defectu manifestationis aliud uero est ex de fectu recte deliberationis circa ea. que sunt manifesta. et de hoc potest intelligi. A sagit ta uolāte p die. Cōsequenter sexto dicit⌊

A negotio pambulante ī tenebris ab icur/ su et demonio meridiano.⌋ Et notandū q; ubi dicit⁹ in trāslatione nostra . negotio in hebreo habet̄ adeber. que significat pestem ubicūq; ponit̄ et ubi habemus in cuāsu ba bet̄ cōneteb que q̄dē dictio significat mor sumpestiferū. unde de utrono. xxij. ubi di/ citur morsu amarissimo. ponit̄ cōteneb ī he breo similiter osee. xiij. Ero morsus tu⁹ o inferne loco morsus ponit̄ cōteneb. Et est ratio. nā duo genera sunt morborū pestilē tium. quorū unū est quando nō apparet ab extra aliqua causa pestifera. et de tali peste dicit̄ q; ambulabat ī tenebris i. est in ocul tis. Aliud genus ē quādo apparet signū ut puta antrax. seu apostema in aliquo mēbro uel morsus alicui⁹ animalis uenenosi ut nu meri. xxi. legit̄ de serpentibus ignitis qui mordiderūt populū de quo morsu piclitabā tur et de isto dicit. A morsu et demonio me ridiano. quia talia signa sunt manifesta si/ cut ea que fiunt. meridie et sūt quasi mor sus demoniacus unde sensus ē q; a quacun q; peste liberabit̄ qui in ptectione dei celi cōmorabitur ne subito et improuiso dece/ dat. p ista etiam possunt intelligi duo gene ra temptationū quorum unū est quādo pse cutores occulte impugnāt et de hoc dicit p ambulante ī tenebris secūdum est quādo p secutores publice . et palam psequuntur de quo dicit. et demonio meridiano. Opinio au tem ra. sa. circa deber. et cōteneb. quā alle/ gat postillator fabulosa est et null⁹ funda mēt⁹ i scriptura. Cōsequenter. vij. dicit⌊ Ca dēt a latere tuo mille etc̄. ⌋ ubi denotat q; ille qui habitat ī adiutorio altissimi sic ab eo ptegitur gratia pseuerantie q; etiam si cōtingat eū esse ī aliquo magno piculoru; dictorū seu plurū ubi plurimi piclitant̄ ex una; pte et alia tamē ipe erit a deo ptect⁹ et de hoc dicit⌊ Ad te autē non approxima/ būt.⌋ Cōsequēter octauo denotat q; existen tia iusti de quo loquit̄ ī medio horū picu/ lorū pōt esse sibi utilis inquantū ex hoc cō siderat diuinā iusticiā circa eos q; in utroq; latere cadūt et de hoc dicit⌊ Uerūtamē ocu lis tuis cōsiderabis et retributionē peccato rum uidebis.⌋ Cōsequēter. ix. psal. reuertit̄ ad deū dicēs. ⌋Quoniā tu es spes mea nē. ⌋Et ē sensus. ratio tāte ptectionis ē q; a tu deus q; es spes mea⌊ posuisti refugiū tu um altissimū.⌋ i. est potētissimū. Loca enim que sunt altissima sunt tutiora ab ipugna tione hostiū. Cōsequeuter. x. cōuertitur ad illū q; habitat in adiutorio altissimi dicens q; erit tutus a quocunq; malo et. flagello uniuersaliter ne accedat ad eū uel appropi quet tabernaculo suo sic ut eum faciat a re etitudine uite deuiare de quo dicit⌊ Nō ac cedet ad te malū nec flagellū etc̄. ⌋Cōsequē ter. xj. dicit⌊ Quoniā angelis suis manda/ uit de te etc̄⌋ ad denotandū q; ista ptectio nō solū fit a deo imediate sed quādoq; eti am ab angelis de eius mādato. unde dicit. ⌊quoniā angelis suis deus mādauit de te nē⌋ ī manibus portabūt te nē⌋. Cōsequen/ ter. xij. dicit. Sup aspidē et basiliscū ambu labis etce. ⌋ad denotandū q; sic ptegitur a dño iustus pdictus ut etiā calcādo ue neno/ sa aialia ei nō nocebūt. quod spiritualit̄ in telligi debet de dyabolo qui in figura ser pentis apparuit in prima temptatione hu mana ppter quod et cōculcandus est a iu/ stis geñ. tercio capitulo. Ipse conteret caput suū. Et quia multe sunt species seu indiui dua huius hostis similiter et q̄plurime ei us uersucie. idcirco nominat eū multis no/ minibus animaliū ferotiū et uenenosorū sci licet aspidē et basiliscū leonē et draconem. Cōsequēter dicit⌊ quoniā in me sperauit ⌋ cetera ⌋ubi tractat̄ de quīto effectu⁹ gra⌋/ tie quod ē pducere ad gloriā. Circa quod tria facit. q; a pmo pmittit causam hui⁹ ef/ fectuū per modū meriti et hoc cū dicit⌊ quo mā in me sperauit ⌋. Ubi notandū q; ubi⁹ in translatione nostra habet̄ ⌈perauit ī he/ breo habet̄ hasach quod significat amorē nō solū simpliciter sed etiā uehementiam a moris secundū quā talis diligēs oīno fert̄ in suū dilectū. put ra. moy. manifeste ostēn dit libro et parte et capitulo allegato. unde deutronomij decimo ubi dicit̄ sed ī patri/ bus tuis cōglutinatus est deus ut diliget eos. ubi trāslatio nostra habet. cōglutina/ tus est de⁹ i hebreo habet̄ idē uerbū scili cet hasach. ūde ī pśona christi, dicit psal. q; quia ille qui habitat in adiutorio altissimi uehementer dilexit me seu cōglutinatus est mihi ideo a me fuit liberatus . et ptectus. ut esset pseuerans que quidē dilectio tā ue hemētissima nullo mō potest adeptari po/ pulo israhelitico in deserto existēti sed tan tum patribus seu uiris ualde perfectis . Et ut ostenderet quod hec dilectio non est fun

data in aliqua uana seu falsa cognitione. id circo dicit ꝙuoniã cognouit nomẽ meum]. i. per ueram fidem. secũdo ad denotandũ ꝙ etiã habẽs gratiã et caritatẽ orare dz̃ pro huiusmõi ꝓtectione ut i pricipio psalmi dictũ est ut scilicet ei pseuerãtia donet prout aug. declarat sup illud uerbũ orationis domínice ubi dicit. Sanctificet nomẽ tuũ. id circo dicit ⁊ Clamauit ad me et ego exaudiam eũ] quasi diceret. iste qui me uehemẽter dilexit et sic nõ psumpsit de se. sed adhuc orauit clamãdo ut esset a me ꝓtectus ꝙ per seuerantiã. idcirco ⁊ Eripiã eum et glorificabo eũ] scilicet dabo sibi nõ solũ ꝓtectionem ut pseueret sed etiã finalẽ gloriã. Cõsequenter tertio declarat in quo cõsistit illa glorificatio. Pro quo sciendũ ꝙ beatitudo que est uera glorificatio pricipaliter consistit in clara uisione dei. ude secundũ augu. uisio est tota merces de qua dicit ⁊ Et ostẽdam illi salutare meũ] scilicet christũ in maiestate. sed quia aliquãdo uisus fuit deus p essentiã nõ tamẽ beatifice sicut patz̃ dr̃ paulo in raptu ut. ij. corin. xij. capitulo. idcirco addendũ est ad hoc ꝙ uisio dei sit beatifica ꝙ sit eterna. unde dicit ⁊ Cõgitudine dierum replebo illum] ideſt uita eterna que sufficit ad replendum seu saciãdum affectũ humanum omnes enim alie longitudines citra eternam nõ replent pfecte humanaz uoluntatem que fertur in bonũ infinitum. Et notandũ est ꝙ ra. abenbazra in sua expositione declarãs istud uerbũ. et ostendam illi salutare meum. sic dicit sensus huius est ut delectent in splẽdore diuino quod ẽ ueruz salutare dei uel etiam significat messiã. hec ille que sunt uerba notãdissima in testimonium dei. Itẽ notandũ quod iste psalmus est precipuus cõtra tẽptationes que fidelibus semper cõtingunt. et ideo frequẽtatur in ecclesia in temporibus in quibus magis dyabolus nititur ad decipiendum scilicet in diebus ieiunij et in completoriis prout habetur in glosa. hebrei etiã uocant eum canticum occasionum et licet apud eos incipiat psalmus ab illo loco ubi dicit. Qui habitat in adiutorio altissimi. sicut apud nos tñ quãdocuꝫ eũ cantãt uel recitãt in suis officijs incipiunt a pte ultia p̃cedẽtis psalmi. s. ubi dicit Et sit splẽdor domini dei nostri etc. et sic continuãt usqz ad finẽ scilicet ubi dicitur. Ostẽdam illi salutare meuz quod ualde cõsonat huic expositioni quia ab illo loco incipiunt narrare quinqz effectus gratie supradicti et cõtinuantu usqz ad finem huius psalmi ut dictum est.

Replica.

In psalmo. Qui habitat. ꝙ postil. eũ exponit ut ostẽdat psalmista dẽnũtiare beneficia dei super populum exeuntez de egipto burg. temere redarguit dicẽs illaz postilla. expositionẽ omnino irrationabilẽ ex motiuis debilibus in precedẽti correspõsiõe solutis. In speciali obicit primo ꝙa populus israbel i deserto fuit dure cerucis et puer sus igitur merito populi illius nõ puenerunt beneficia hic enumerata. Respõdetur ꝙ po. nõ dicit de merito illius populi quo ad illa beneficia. sed dicit ꝙ sicut i precedẽti psalmo psal. petijt a deo populo exhiberi illa beneficia ita in hoc psalmo denũtiat ea super populũ futura uel igitur cõcludit burg. secũdo obicit burg. quod pp peruersitatẽ populi nõ potest ille uersus de eo exponi. quoniã in me sperauit liberabo eum nescio rationẽ burg. tam uarius est loquẽdo de populo israbel. nũc eum dignificat ultra modũ cõtendens de eius primatu etiaz in ecclesia christiana ut patet geñ. ix. Hic autẽ ulificat populũ illũ ad ultimũ qui uitamen deo fuit ualde peculiaris et specialiter despõsatus ut patet p totum librũ exodi. ut de illo populo dicat nõ ẽ alia natio tã grandis etce. Deutro. quarto huic populo dictũ ẽ. Eritis mihi in regnũ sacerdotale gens sancta populus acqsitionis exo. xix. et i psal. facta ẽ iudea sanctificatio eius ⁊c. et alibi notus i iudea deus ⁊c. Quicqd tamẽ sit de adoptione buius populi dicẽdũ est ꝙ bñficia pstita illi populo ⁊ pmissa ẽt in hoc psal. cõtenta nõ puenerunt pp merita populi sed pp fidẽ et merita patrũ ad satisfaciendũ pmissionibus eis factis et conti gerũt illi populo in figura nostri qui ad illa bñficia spiritualiter intellecta aspiramus nõ nostris meritis sed merito christi patribus pmissi et nobis exhibiti. Unde si burfuisset memor earũ. causarũ diuine miserationis et bñficiorũ quas p longã disgressionẽ assignauit supra exo. xxxuj. in ultimo corruptorio. abstinuisset ab hijs obiectionibus hic et p̃cedẽti psalmo factis. quia illis

ibi dictis formaliter cõtradicũt. Et cũ ultimo burg. obicit auctoritate doctorũ hebreorũ aliquorũ qui hũc psal. exponũt de quolibet seruo dei. Respõdeo ꝙ non sequit illi sic exponũt. igit alio mõ expoñ nõ potest Burg. etiã habet unũ argumentũ sibi familiare ꝙ bonũ de quanto cõmunius de tanto diuinius igit expositio de pluribus siue bonis siue malis melior ẽ qz̃ de uno uel singulis quãuis autẽ sepe ostẽderim illud argumentũ nõ ualere cõtra postillatorem uadet tamen contra facientem.

Onũ ẽ cõfiteri dño] Huic psalmo pmittit talis titulus. In hebreo et i trãslatiõe ie. et i trãslatione cõmuni ⁊ Psalm cãtici i die sabbati] et secundũ hebreos moyses fecit hũc psalmũ decãtandũ i die sabbati que celebris ẽ apud hebreos in memoriã bene ficij creatiõis secũdũ quod dicit geñ. i. Et bñdixit deus diei septio et sanctificauit illuz etce. Et diuidit psalmus iste i tres ptes. ꝙa pmo psalmista iducit ꝓ beneficio creatiõis ad gratiarũ actionẽ. secũdo ostẽdit ingratorũ punitionẽ ibi. uir insipiẽs. tercio gratorũ ꝓmotionẽ ibi et exaltabit. Circa ꝑmuz dicit ⁊ Bonũ ẽ cõfiteri dño] .i. confessione laudis diuine et quia talis cõfessio nõ soluz fiebat simplici uerbo sz aliqñ cũ cãtu solẽni et potissime i die sabbati. iõ subdit ⁊ Et psallere nomini tuo altissime. i. ad gloriam nomiis tui ad quã debet talis laus ordinari nõ ad tpale lucrum pricipaliter licet ministri dei secũdario possint intẽdere ad uictũ suũ et uestitũ secũdũ decentẽ statũ ⁊ Ad anũtiandũ mane] ideſt tpe psperitatis. ⁊ misericordiã tuã] ꝙa quicqd psperi habemus ueit ex dei misericordia. ⁊ et ueritatẽ tuã.] ideſt iustitiã. per noctẽ. i. tẽpore tribulationis quia quicqd asperi nobis cõtingit ex ꝓuidentia diuine iustitie ꝓcedit. Uel põt referri ad solẽnitatẽ sabbati i qua sacerdotes et leuite. nõ solũ canebãt diuinas laudes de die sed etiã de nocte p aliqua eorũ pte. Et ꝙa nõ solum canebãt laudes diuinas uocibus humanis. sz etiã musicis istrumẽtis. iõ subdit ⁊ In decacordo psalterio] .i. decẽ cordarũ ⁊ Cũ cãtico ꝙ fiebat uoce humana ⁊ In cithara] ꝙa uarijs istrumẽtis utebant i cãticis diuersis. Et ratio motiua buius cãtus tãgit cũ dicit ⁊ Quia delectasti me dñe in factura tua] ꝙz creature a deo ꝓducte sũt cã exultationis et delectationis homini tũ ꝙa creature corporales facte sũt in eius obsequiũ tũ ꝙa ꝑ gradus creaturarũ anim homis eleuat ad deũ cognoscendũ et amandũ. ueruntamẽ ꝙa homo rationes creaturarũ nõ potest perfecte attigere secundũ quod dicit ecclesiasticus primo ca. Cuncte res difficiles. nec ẽ ꝙ possit eas explicare sermone ideo subdit admiratiue ⁊ Quoniã magnificata sunt opera tua domine] et ex hoc apparet magnitudo diuine potẽtie ⁊ Nimis ꝓfunde facte sũt cogitationes quia diuina secreta nõ possũt attingi ab aliqua creatura uirtute propria. et nõ solũ ꝓut sunt in deo. sed etiã prout sunt in effectibus mirabilibus. nullus enĩ unqz̃ p rationẽ inuestigare potuit in ꝑticulari qualitatem magnetis qua ferrũ attrahit. et iõ dicit ꝙ hoc habeat a tota specie. quia ꝑticulas illa sequit speciẽ magnetis sed que sit illa ignoratur. et idẽ ẽ de uirtutibus aliarum rerũ occultis. Et cõsideratio taliũ debet inducere hominẽ in admirationẽ ⁊ laudẽ cõditoris ⁊ Uir insipiẽs]. Hic cõsequenter ostẽdit ingratorũ punitionẽ. et ꝓmo tãgit eorũ uitiũ dicẽs. ⁊ Uir insipiẽs nõ cognoscet] Dicit autẽ insipiens ille qui non sapit beneficiũ sue creationis. et iste merito tanqz̃ ingratus repellit a beneficio diuine illustrationis et ideo subdit ⁊ Et stultus nõ intelliget hoc] ideſt intra se nõ legit diuina beneficia meditãdo ex quo meret a deo puniri pp quod subdit ⁊ Cũ exorti fuerint peccatores sicut fenũ] quod cito arescit et desiccatur ⁊ Et apparuerit] modico tẽpore florẽtes tẽporali prosꝑitate ⁊ Omẽs qui operantur iniquitatẽ] quos deus aliquãdo pmittit ꝓsperari tẽporaliter pp aliquod modicum bonũ ipsorũ ꝙ nõ meretur eternã mercedẽ sed tantũ tẽporalem ideo subdit ⁊ Intereãt in seculũ seculi]. ideſt eternaliter pp suas iniquitates quod ꝓcedit exalto dei cõsilio iõ subdit ⁊ Tu autẽ altissimus i eternũ dñe] et per cõsequẽs potes ꝑput et quãdo. et qñdiu placuerit iniquos multiplicater punire ideo subdit ⁊ Quoniam ecce inimici tui domine etc.] et patet sentẽtia et dictis ⁊ Et exaltabit] Hic cõsequenter describitur gratiarum promotio et primo quantuz ad temporale dominium. secundo quantum ad diuinum obsequium ibi plantati. Circa primum dicitur ⁊ Et exaltabit sicut unicornis

cornu meū]quod fuit impletū tēpore iosue quādo. xxx. et unus reges fuerūt a populo ysrahel debellato ut habet iosue. xij.] Et senectus mea in misericordia uberi]Jn hebreo habet]Et linitio mea i oleo ramoso]ideſt babūdanti et hoc fuit impletū tempore dauid qui fuit linitus ideſt unctus i regem oleo ramoso ideſt habūdanti quia fuit rex inunct⁹ primo p samuelē primo regū. xvj. secūdo sup tribū iuda. ij. reg. ij. Et tertio sup totū ysrahel. ij. regū. v. et ad eandem sententiā reducit littera Je. que talis est] Et senectus mea i oleo uberi] Et uocatur tēpus dauid senectus respectu tēporis sub iosue quia multi āni fuerunt itermedij. Ad eandē sentētiam reducit littera cōmunis] Et senectus mea i misericordia uberi quia dauid suscepit unctionē regni a deo nō solum p psona sua sed etiā p filijs ab eo descendētibus ut habet. ij. reg. septio. Et hoc pcessit ex magna dei misericordia que peroleū designatur i scriptura] Et despexit oculus meus inimicos meos]quia dauid confidens de dei adiutorio insultū pbilisteorū et aliorū aduersariorū suorū reputauit p nihilo] Et insurgētibus in me malignātibus audiet auris mea] . quasi diceret talis rumor tangit aures meas et nō cor. quod cōtingit in dauid nō ex superbia uel psumptione de uirtute ppria. sed ex diuina cōfidentia] Justus ut palma florebit]uocat moyses ipm dauid iustū quia deo acceptus fuit . et floruit in fama et uirtute et etiā in sublimitatis honore ideo subdit] Sicut cedrus libani multiplicabit]quia cedrus ualde inalatur.] Plātati]Hic cōsequenter describit exaltatio populi. quantū ad cultum diuinū qui tēpore dauid ualde fuit augmētatus p ipsum quātū ad ordines sacerdotū et leuitarū ut habet pmo pali. xxiij. usq; ad xxvij. excluſiue et hoc ē quod dicit] Plātati i domo dñi]ideſt sacerdotes et leuite ad diuinū cultū ibidē deputati] Jn atrijs dom⁹ domini dei nostri florebūt]quia i atrio sacerdotū hostias imolabāt. et in aliis atrijs legez docebāt.] ad huc multiplicabitur i senecta uberi]quia nō solū i iuuētute multiplicabātur in bonis operib⁹ sed etiā in senectute] Et bñ pacientes erūt]ideſt bona recipientes a deo. secundū enī philosophū beneficiatus dicit bñ passus a benefactore . Et hoc sonat littera Je. clarius que talis ē] ad huc i senectute fructificabūt pingues et frondentes erūt] ideſt ex pinguedine gratie. bona opa pducentes] Ut annūtient tc.]Hic incipit uersus ultim⁹ in hebreo et trāslatione. Je. que sic habet. Annūtiantes Quia rect⁹ dominus]et est sensus q; nō solū in iuuentute sed etiā in senectute annūtiarent populo cōstanter iustitias deo rectas.
Jn psal. xcj. Bonū ē cōfiteri domino. ubi dicitur in postilla. Et secundum hebreos moyses fecit psalmum istum.

Additio.

Jctum ē supra q; nō omēs hebrei sūt illi⁹ opinionis imo plurimi eorū attribuūt istuz psalmū sicut et omnes alios ipi dauid. et quia frequēs repetitio unius et eiusdem est fastidiosa ideirco de cetero nō intēdo aliquid addere circa auctoritatē psalmorū nisi aliquid noui alleget in sequentib⁹. Jn eodē psalmo. ubi dicit in postilla. Uir i sipiens hic cōsequenter ostendit etc.

Additio.

Oc quod dicit psalmista] Uir i sipiens nō cognoscet et stultus nō intelliget hoc uidet ptinere pprie ad defectū cognitiōis seu intelligētie nō autē ad defectū gratitudīs. prout dicit postillator de quo in littera huius psalmi nō uidet fieri aliqua mētio ūde circa hoc aliter uidet dicendū. Pro quo sciendū est q; psalmista i precedēti uersu non solū profitet pductionē rerū a deo de qua dicit q; magnificata sūt opa tua domine. sz etiā prouidentiā et gubernationez rerū ab ipso deo de quibus dicit. Nimis pfunde facte sūt cogitationes tue. ad pfectionē eniz pertinet oia intima et pticularia considerare quod regrit pfundas cogitatiōes et ideo dicit.] Nimis pfunde facte sunt cogitationes tue]scilicet circa res gubernandas. sed sicut fuerūt aliqui ut platonici q; diuinā prudentiā āmouerūt a singularib⁹ generabilū et corruptibiliū pp eorū instabilitatē ut augustin⁹ narrat octauo de ciui. dei sic etiā fuerūt multi qui āmouerūt prudentiam diuinā circa res humanas pp hoc q; uidebāt i hoc mūdo q̄plurimos iustos flo

rere et psperari. similiter et iustos sepe magnas pati aduersitates. ex quo cōcludebant q; talium prouidētia seu gubernatio nō p tineret ad deū qui summe iustus est. et iste erat error dicentiū de deo. iob. xxij. sup cardines celi pambulat et nostra nō cōsiderat et quia taliū ratiocinatio ē stulta. idcirco dicit psal.] Uir insipiēs nō cognoscet hec]id est non cognoscet q; cogitationes dei circa rerum humanarū gubernationē sunt pfunde et ualide. et reddens cām quare stultus hoc nō intelligit subdit] Cū exorti fuerūt peccatores sicut fenū]ideſt multiplicant in hoc seculo plusq; alij. iuxta illud ecclesiasti. primo. Stultorū infinit⁹ est numerus] ꝛ apparuerūt omnes qui operantur iniquitatē]hoc est q; nō solum multiplicantur numero sed etiā psperantur florentes et hoc est motiuū insipientis et stulti pdicti quo nititur āmouere diuinā prouidentiā seu gubernationem ab huiusmodi reb⁹ humanis qd quidē psalmista reprobat cū dicit.] ut intereant in seculū seculi]. hoc est dicere talis multiplicatio et psperitas nō ē reputanda eo q; tales licet modo floreant interibūt tamen i seculū seculi scilicz i uita futura. Cuius ratio ē quia deus qui est altissim⁹ ꝛ potentissimus ineternū nō pmittit talia impunita unde sequit] Tu autē altissimus etce.]quoniā ecce inimici tui etce. usq; ibi q; operantur iniquitatē. Cōsequentez tractat psalmista de iustis. qui licet quādoq; supprimātur. finaliter tamen quasi triumphaliter eleuantur. de quibus dicit] Exaltabitur sicut unicornis cornu meū]cuius ratio est q; a dicitur prima Joh. v. cap. Hec est uictoria q̄ uincit mundū fides nostra. Et quia quandoq; cōtingit q; magna pax uite iusti sit i tribulatione. dicit q; etiā tales in senectute sepe reflorēt et de hoc dicit] Et senect⁹ mea i misericordia uberi]q; quidē iusti sepe uidētes punitionē malorū letant ex manifestatione diuine iustitie eo modo quo dicitur letabit iustus cū uiderit uindictam et de hoc dicit] Despexit oculus meus] etcetera et quia quādoq; hec uidicta nō uidet sed audit. ō dicit] Et insurgētibus in me malignātibus audiet auris mea] supple uindictā seu punitionē eorū. Cōsequenter ostendit per exemplum differentiā quā posuerat inter iustos et impios dicēs] Justus ut palma florebit etc. quasi diceret. sicut inter plātas sunt quedā que cito florēt et cito arescunt sicut fenū et huiusmodi. et sunt quedam alie que nō ita cito florent sed paulati et tales solide et recte crescūt in altum sicut palma et cedrus sic inter homines quādoque contingit q; impij exorti. sunt sicut senum quod modice durationis est. Justus autem sicut palma et sicut cedrus. et ideo sicut assimilauit primo peccatores feno dicens] Cum exorti fuerint peccatores ut fenum]sic modo assimilat iustos palme ꝛ cedro etcetera dicens] Justus ut palma etcetera] Est etiam alia differētia inter plantas ex loco ubi plantantur quia quedaz loca sunt magis apta ad fructificandum quaz alia. et ideo dicit de iustis] Plantati in domo domini]hoc est dicere. non solum iusti habent excellentiaz ex parte sui sed etiam ex loco ubi plantantur. quia in domo domini] . scilicet i gratia et uirtutibus que pertinent ad iustos i quibus deus habitat. Cōsequenter quia circa punitionem impiorum ostenderat quod erant ineternum uniendi. et hoc cum dixit ut intereant in seculum seculi. Nunc autez dicit quod iusti in alia uita principaliter p̄miabuntur. Et hoc est quod dicit] ad huc multiplicabuntur in senecta uberi]. unde p senectam recte posset intelligi uita futura que ultimum locum tenet in duratione humana. que quidem senecta in uiris iustis . uberrima est. iuxta illud inebriabimur ab ubertate domus tue. et notanter dixit. adhuc. quasi diceret non soluz in hac uita qñq; premiantur iusti sed principalius in futura. unde notanter subdit] et bene pacientes erunt]quia in actibus beatificis iusti solum passiue se habent . uisio enim in qua principaliter consistit beatitudo similiter et gaudium seu leticia, que talem uisionem cōsequuntur non nisi quedam passiones sunt De diuisione enim manifestum est quod uidens nihil agit in uisam rem. sed econtra. De gaudio uero et leticia seu delectatione patet per Augustinum decimoquarto de ciuitate dei . qui eas numerat inter ceteras passiones anime. unde proprissime et valde notabiliter dicit et bene pacientes erūt et quia iusti in illa uita beata ex consequenti habent quandam actionem scilicet laudare deum iuxta illud ysaie sexagesimo. secūdo capitulo. Sup muros tuos iherusalē

ideirco dicit ⁊ Ut anūtient quoniā rect⁹ dominus noster ⁊ nō est iniquitas in eo ⁊ubi li ut cū dicitur ut anūtient tenet nō causaliter sed cōsecutiue. Et est sensus q⁹ tales i senecta uberi bene paciētes modo predicto cōtinue anūtiabūt rectitudinē diuine iusticie circa premiū bonorū et q⁹ nō ē in eo iniquitas scilicet circa puniticnē malorum. licet enī multa alia de attributis essentialibus diuinis et de eius effectibus circa creaturas sunt laudāda. tamen de rectitudie iusticie et⁹ de āmotione iniquitatis facit mentionē ut cōcludat insipientiā stulti supradicti qui diuinā gubernationē āmouebat ab humanis actibus ex iniusticia que i eis apparebat ut supra dictū est ostendens q⁹ in alia uita finaliter demōstratur. q⁹ rectus ē dominus nē. Si autē obiciat cōtra predicta de hoc quod dicit ecclē. nono uniuersa eque ueniūt iusto et ipio bono .et malo mūdo et ⁊mundo etce. Ex quo patet q⁹ ista bona tēporalia idifferenter se habent ad bonos et ad malos q⁹ etiā sepe uidet p experientiam. Cui⁹ oppositū uidet ānuere psalmista in quibusdā uersibus hui⁹ psalmi ut dictū est. Ad hoc dicendū secundū tho. ſ. secūde. q. ultima q⁹ deus tantū dat iustis de bonis tēporalibus et etiā de malis quantū eis expedit ad perueniendū ad uitā eternā. malis autem quandoq⁹ permittit euenire bona tēporalia ut in eis ſuoluant i penā peccatorum unde psalmista i hoc loco loquitur de iustis quib⁹ deus aliquādo exhibet bona tēporalia ut ide adiuuētur ad consecuti onē ſpiritualiū eo mō quo dicit i psal. timētes autē dominū nō minuent oī bono. Notandū ēt q⁹ iste psal. ꝑpe ptinet ad diem ſabbati. i ipsius enī exordio tractat de ſabbato legali q⁹ ad memoriā creationis rerū fuit ꝓncipaliter a deo institutū ut patet exo. xx. ca. de q̄uo dicit. Delectasti me dñe i factura tua et i opibus manuū tuarū exultabo et sic reddit gratias de creatione rerū ad quod ſabbatū illud īstitutū fuit in fine autē psalmi tractat de ſabbato ultio et finali i quo ē uera requies aiarū et i quo ſācti bñ paciētes laudes diuinas idefinēter anūtiabūt. de quib⁹ dicit. adhuc multiplicabunt etc. et bñ paciētes erunt ut anūtient etce. ut ſupra expositū est.

Replica.

Jrca psalmū. bonū ē cōfiteri. Et domin⁹ regnauit decorē induitus etce. diuersificant postil. et burg. i applicatione non in ſententie ueritate.

Omin⁹ regnauit ⁊. Huic psal. ꝑ mittit talis titul⁹ i trāslatione cōmuni. Laus cātici ipi dauid i die āte ſabbatū q̄n fūdata ē terra ⁊ Et fuit iste titul⁹ appositus ab aliquo doctore ꝑ ſua uolūtate seu imaginatiōe. qa i hebreo et i trāslatione ie. null⁹ oīno ē titul⁹. Nec ē iste psal. fact⁹ a dauid secūdum hebreos. ſz magis a moyſe ut ſupza dictus ē. et dicit ra. ſa. q⁹ psalm⁹ iste loquit de tēpore messie cui subicitēda sūt regna mūdi. tūc iudei hoc uidētes dicēt ⁊ Dñs regnauit decorē idut⁹ ē nce ⁊ quod aūt dicit hūc psalmū loq. de regno xp̄i uerū ē. quia de ipso prophetiſauit moyſes secundum quod dicit ſaluator. io. v. Si crederetis moyſi credere/tis forſitan et mihi. de me enim ille ſcripſit et luce ultimo dicit. Et incipiens a moyſi et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus ſcripturis que de ipso erant. q⁹ autem dicit christum uenturum ē falsum et erroneū quia iā diu ē q⁹ uenit ⁊ regna mūdi ſibi ſubiecit p fidē eius in oīb⁹ regnis publicatā q̄s aliqui i oībus regnis ſuſcipiētes uenerūt ad christi obedientiā. et sic littera huius psalmi iā ipleta est in regno christi. Et secundū hoc psal. iste diuidit i tres ꝑtes quia primo describit regni christi inchoatio secūdo eiuſdē ꝓpugnatio ibi. Eleuauerūt flumīa. tercio ei⁹ cōfirmatio ibi. ⁊Mirabiles. Circa ꝓmū dicitur ⁊ dñs ⁊ ſ. ihesus xp̄s uer⁹ hō uer⁹ de⁹ ⁊ regnauit ⁊ qa i ſua resurrectiōe ptātē ſup omnē creaturā accepit. pp qđ dixit math. ultio. Data ē mihi. oīs ptās i celo et i terra ⁊ decorē idut⁹ est ⁊ Indumentum enim diuinitatis . est uel fuit humanitas christi secunduz quod dicit phili. secundo. Jn ſimilitudinem hominū factus est et habitu inuentus ut homo. et hoc indumentum ante resurrectionem fuit passibile et mortale et deturbatum in passione secundum quod dicitur yſa. liij. Nō est ei ſpecies neq⁹ decor. ſz in resurrectione fuit gloriosum et sic decoratū ⁊ indutus est domin⁹ fortitudinē ⁊ qa illā idumētū factū ē imortale et impossibile ⁊ et precinxit se ⁊ quia tā/q̄s fortis precinctus i inferno detentos potenter eduxit secundū qđ dicit supra psal. lvi. ⁊Ascēdens deus in altū captiuā duxit captiuitatē ⁊ce. Eteni firmauit orbē terre ⁊id est ſtabile fecit q̄uis ſit de mhilo ⁊tute ſue deitatis quaſi diceret nō ē mirū ſi fecit p̄di cta cū ſit tāte ⁊tutis ⁊ Parata ſedes tua extūc ⁊ quia a creatione celi ēpirrei pata ē ſedes hominis christi ibi ⁊ē ſup angelos ⁊ a seculo tu es ⁊ Jſecūdū quod dicitur hebre. xiij. ihesus christus heri et hodie ipse ē i ſecula ⁊ Eleuauerūt ⁊ hic cōsequēter describit ꝓpugnatio regni christi. quod ꝓmo fuit impugnatū p ꝓncipes ſacerdotū uolētes ipugnare christi resurrectionē et ascensionem et christi regni p̄dicationē ut habet acti. iiij. et i pluribus alijs locis postea p impatores romanos ⁊ alios tyrānos q⁹ ubiq⁹ terrarū extirpare nitebant populū christianū ut sic de christi regno nō esset memoria in terra et hoc est quod dicit ⁊ Eleuauerunt flumina ⁊ idest potētes huius mūdi qui per flumina designant ut magis patebit infra ⁊ Eleuauerūt flumina uoce suā ⁊ quod fuit impletū quādo impatores romani et alij tyrāni uoce publica precipiebant christianos ubiq⁹ exterminari ⁊ Eleuauerūt flumina fluctos suos ⁊ idest ꝑsecutiones suas attroces cōtra christianos. p talē pabolam loquitur yſa. octauo. Adducet dominus ſup eos aq̄s fluminis fortes et multas regē assiriorum. nē. ⁊Mirabiles ⁊. Hic cōsequenter describitur regni christi cōfirmatio. que facta est p duo ſpecialiter. primū est quia inter ꝑsecutiones attrocissimas tyrannorū . maximus creuit numerus christianorū ut patet ex gestis apostolorū et martirū et cronicis tēporū et hoc ēcquod dicit ⁊ ⁊Mirabiles elationes maris ⁊ idest ꝑsecutiones ptātis seculāris cōtra fidē catholicā ⁊ ⁊Mirabilis in altis dñs ⁊ nē. qui fecit eā maxie crescere i ꝑsecutionibus. Secūdū fuit multitudo et magnitudo miraculorū i testimoniū ueritatis p̄dicate p apostolos aliosq⁹ christi discipulos , ſecundū quod mar. dicit ultio. Illi autē ꝓfecti p̄dicauerūt ubiq⁹ dño coopante et ſermonē cōfirmāte ſequētib⁹ ſignis. i. miraculis ſola diuina uirtute factis et ideo erāt testimonia certa ueritatis. cū de⁹ nō possit esse testis falsitatis. et hoc ē quod dicit ⁊ Testimonia tua ⁊ p opa ſola diuina uirtuti possibilia ⁊ Credibilia facta sūt nimis ⁊. i. magis q⁹ ꝓma ꝓncipia scientiarū acquisitarū. qa illa accipiunt ex expientia sensuū q⁹ possunt falli et deludi ut frequēter reptum ē. ſz ueritas diuia nō p̄t fallere neq⁹ falli ⁊ Domuz tuā dñe decet sanctitudo i lōgitudie dierum ⁊qa dom⁹ dei que ē ecclesia militās ꝓmanebit i ſanctitate fidei usq⁹ ad finē mūdi. et i ecclesia triumphāte non recipit aliud nisi ſanctū. secūdū quod dicit apoc. Nō introibit i eā aliq̄d coinq̄natū ⁊ durabit ⁊eternū. ⁊n psalmo. xciij. Dominus regnauit. ubi dicitur in postilla. Et precinxit se.

Additio.

Opugnatio regni christi ꝓnecipaliter ē duplex. Nā aut p falſam seu heretica doctrinā. ⁊ de hoc ꝓprie dicit ⁊ Eleuauerunt flumina uoce suā ⁊ quia tales aduersarij per ⁊ba q̄ uocib⁹ exꝑmunt ꝓpe ipugnāt doctrinā xp̄i. ipugnātur ēt p ꝑsecutiōes atroces seu tyrānicas et de hoc itelligit ⁊ eleuauerūt fluia fluct⁹ suos ⁊qa ñ ſolū uocib⁹ ſz tumultuoſis ꝑsecutionib⁹ eā ipugnant.
Jn eodē psalmo. ubi dicitur in postilla. et testimonia firmauit orbē terre.

Additio.

Ontinuādo expositionē h⁹ psalmi ad litterā de regno xp̄i ꝓut postillator ait et bñ secūdū hoc dicit ⁊ Eteni firmauit orbē t're q⁹ ñ cōmouebit ⁊ meli⁹ exponit ꝺ fūdatiōe ecclesie q̄ orbis t're dicit. iuxta illd ſap. ꝓmo ca⁹ Spirit⁹ dñi ꝓpleuit orbē terrarū. Que qđē ex posito correspōdet auctori. psalmiste ꝓ postillatorē alle. ſ. Ascēdens i altū captiuā duxit captiuitatē. ibidē eniz ſubdit ꝓmediate. Accepiſti dona in hominibus p illa. n. dona ſpiritusſācti data a xp̄o hoīb⁹ fuit eccle. fundata iuxta illd ꝓuer. ix. ca. Sapia edificauit ſibi domū nē. et ifra. excidit colūnas septē. unde ſicut psalmiſta i illa auctoritate. Ascēdēs in altū. postq̄s fecit mētionē de eductione captiuitatis ab iferno. statim ſubiunxit. xp̄us de fundatiōe ecclesie mō p̄dicto. sic pariforma i hoc loco postq̄s fecit mētionē de hui⁹mōi deductiōe cū dixit ⁊ Et precinxit se ſcilicet fortitudine ad deducendū detētos in inferno. statiz ſubdit de fundatione ecclesie dicens ⁊ Eteni firmauit orbem terre ⁊.

In eodē psalmo. xcij. ubi dicit in postilla. Mirabiles. Hic cōsequenter describitur regni christi confirmatio.

Additio.

Ittera hebraica in hoc loco sic sonat. Plusq̄ uoces aquarum multarū et quā mirabiles elationes maris mirabilis i altis dominus ideſt mirabilior. et totū ē unus uersus in hebreo. cuius sensus est q̄ mirabilior ē dominus ideſt christus fortitudine in dutus in altis q̄ uoces aquarū multarū et elationes maris. que sunt due impugnationes regni christi supradicte. Et ratio est quia christus uicit omnes p̄dictas psecutiones sic ut ecclesia p ipsum firmata nō commoneat quod cedit i magnū testimonium fidei. et ideo subdit ⁊ Testimonia tua credibilia facta sunt nimis ⁊ et que sint illa testimonia declarat dicēs ⁊ Domū tuā decet sanctitudo etce. ⁊ scilicet q̄ dom⁹ dei que est ecclesia nō obstantibus impugnationib⁹ p̄ dictis remanet in sua sanctitate usq̄ in finem seculi duratura iuxta illud mathei ult. timo cap. ego autē uobiscum sum ꝛc. et de hoc dicit ⁊ Domine in lōgitudine dierum ⁊ prout in postilla ꝛc.

Eus ultionū ⁊. Huic psalmo p̄mittitur talis titul⁹ i trāslatiōe cōmuni. ⁊ psal. dauid quarta sabbati ⁊ Sed uidet apposit⁹ aliquo expositore quia i hebreo et trāslatione Je. nullus penit⁹ ē titul⁹. nec ex littera huius psalmi aliqd apparet unde debeat a ppriari ad decātandū i quarta die sabbati. ideſt quarta a sabbato. que ē tertia dies creationis mūdi i qua dīsticta fuerūt elemēta ut habet geñ. pmo Jtē secūduz hebreos dauid nō fecit hūc psalmū sed moyses ut dictū ē. De materia uero hui⁹ psal. dicūt hebrei q̄ loquit de captiuitate ista i qua sūt mō p diuersas ptes orbis dispersi i quibus sustinēt opprobria multa et afflictiones maxias a christianis a q̄bus expectant liberari p regē messiā uēturū. et ideo dicūt q̄ moyses hoc preuidēs i spiritu fecit hūc psalmū iterpellās diuinā uidictā ad populi liberationē. Sz hoc fundamētū ē erroneū. quia aduētus christi iā transijt i p̄teritū sicut frequēter dictū ē. ⁊ ideo quantū mihi uidet saluo meliori iudicio dicendū q̄ in hoc psalmo moyses itendit reuocare populū israhel a quodā errore pestifero currēte tēpore suo. Circa quod sciendū q̄ circa diuinā puidentiā aliqui errauerūt. dicētes. qd ista iferiora corruptibilia pp eorū uariabilitatē nō subiacēt diuine puidentie et maxime actus humani. quia nō uidebāt qualiter infallibilitas diuine puidentie stet cū libertate arbitrij. Jn quozum psona dicitur Job. xxij. Nubes latibulū eius circa cardines celi pambulat nec nostra cōsiderat. Et iste error est ualde piculosus ex hoc enim sequit quod homines sine freno currāt ad uicia. p bonis uel malis suis actibus nō expectantes penas aliquas uel premia. propter qd fuit cura sanctis hominibus hunc errorem extirpare q̄ autem iste error cucurrerit tēpore iob. patet. quia allegatur libro iob. capitulo predicto quasi currens illo tempore et p cōsequens tpe moysi qui fuit ei cōtemporaneus. quia elyubusites qui fuit unus de quattuor amicis iob. cōtra eum disputantibus secundū cōmunē opinionē dicit fuisse balaā de quo certum est q̄ fuit cōtemporaneus moysi ut patet numeri. xxij. Ex quo sequitur q̄ moyses et iob fuerūt cōtanei et p cōsequēs error p̄dictus currebat tēpore moysi et aliq̄ de populo israhel erāt hoc errore infecti qa erāt ad mala pni ut p̄z ex libris moysi pp q̄ moyses uidet fecisse hūc psal. ad reuocādū eos ab errore p̄dicto. q̄ facit ostēdēdo punitiones malorū manifeste factā a deo quod uerū nō essz nisi ei⁹ puidentia ad ista iferiora et ad actus humanos se extēderet. Et secūdū hoc psal. iste i duas ptes diuidit qa p̄mo ostēdit ꝓpositū i punitione egiptiorū quā filij israhel uiderāt. scdo i punitiōe iudeorū q̄z ipi expti fuerunt ibi. Quis cōsurget mecū. p̄ma i duas qa p̄mo p̄dictus error i egiptijs fuisse ostēdit. scdo a filijs israhel excludit ibi. Intelligite insipiētes i populo. et tertio ex dictis quoddā correlariū cōcludit ibi. Beat⁹ hō. Circa p̄mū dicit moyses ⁊ Deus ultionū ⁊. i. punitionū iuste p̄cedentiū ⁊ Dñs ⁊ qa ē iudex supior oibus ⁊ De⁹ ultionū libere egit ⁊ qa nō ē subdit⁹ alicui legi. ⁊ iō pōt p̄cere a pena secūdū qd sibi placet cuicunq̄ deliquenti. nec facit i hoc iusticiā alicui et iō sup punitōnē malorū depcandus ē pp q̄ subditur de pēdo ⁊ Exaltare ⁊ ostēdēdo tuā potentiam ⁊ q

iudicas terram ⁊ inferēdo peccatoribus penam ⁊ Retributionē superbis ⁊ ideſt egiptijs ex superbia nolētibus obedire tuis mādatis de dimissione populi israhel ut patet i exo. a. v. cap. usq̄ ad. xij. cap. cōclusiue. Et sciendum q̄ moyses in hoc loco loquit̄ p tēpore in quo filij israhel i egipto detinebantur p quē modū pphete frequēter de preteritis loquunt̄ ideo subdit ⁊ Usq̄quo peccatores domine ⁊ ideſt egiptij ydolatrie dediti. Usq̄quo peccatores gloriabunt̄ ⁊ detinētes populū in seruitute uili ⁊ Effabunt̄ et loqn tur iniquitatem ⁊ sicut pharao exo. v. dixit i ique. Quis est dominus ut audiā uocē eius et dimittā israhel. Nescio dominū. ⁊ israhel nō dimittam ⁊ Populū tuū domine humiliauerūt in opibus duris luti et lateris exo. i. ⁊ Et hereditatē tuā ⁊ ideſt filios israhel qui sunt hereditas tua. secundum illud. hereditas mea israhel ⁊ uexauerūt ⁊ in tantū q̄ uitā eorū ad amaritudinē pduxerunt exodi. j. ⁊ Uiduā et aduenā interfecerūt etc. ⁊ ideſt psonis quibus deberēt cōpaci nō pepercerunt quod patet ex hoc q̄ pueros natos statim i flumen pici preceperūt et sic nullā credulitatē exercere contra populū israhel horruerūt et causa huius subdit ⁊ et dixerunt ⁊ corde suo tenēdo et ore proferēdo. ⁊ nō uidebit dominus etc. quia tenebāt q̄ diuina puidentia nō se extēdat ad ista iferiora ut predictū est. et sic sine freno timoris dei faciebant horribilia. ⁊ Intelligite ⁊. Hic cōsequēter hūc errorē excludit a populo israhel qui diu moratus fuit cū egiptijs. et sic plures eorū erāt infecti erroribus et uicijs q̄ patet ex hoc q̄ post uocē domini loquētis eis in mōte synai exo. xx. cito declinauerūt ad ydolatriā p fabricationē uituli et adorationē exo. xxxij. et ideo errorē talium arguit moyse s. d. Intelligite insipiētes in populo ⁊ ideſt uos de populo ⁊ israhel qui estis infecti errore egiptiorū itelligite efficatiā diuine puidentie ad omnia se extendētē ⁊ et stulti aliquādo sapite ⁊ ideſt ex quo estis separati ab egiptijs ueritate circa diuinā puidentiā cognoscite sapiētia eni ē cognitio de diuis ⁊ Qui plātauit aurē nō audiet etc. ⁊ q̄si diceret hoc est absurdū q̄ homines corruptibiles cognoscāt ista iferiora et deus ignoret qa quicquid pfectionis ē i istis inferioribus⁹ totū p̄ existit eminētib⁹ in p̄ma cā pp quod philosophus. p̄mo de aia arguēs cōtra empedoclem ducit eū adinconueniens q̄ deus aliq̄ ignoraret que inferiores cognoscūt scilicet hū tē q̄ dicebat simile simili cognosci. Ista autem iferiora dicebat cōposita esse ex amicicia et lite sed i supioribus ⁊ is nō habet locū nec pconsequēs cognitio litis ⁊ Qui corripit gētes ⁊ ideſt qui egiptios gētiles corripuit nobis uidētibus terribiliter puniēdo ⁊ Nō arguet similiter opa uestra mala quasi. d. imo ⁊ Qui docet hominē scientiā ⁊ ideſt deus a quo ē omnis scientia q̄si diceret quō ignorabit illud q̄ homo scit ⁊ Dominus scit cogitationes hominū ⁊ quasi diceret etiā cogitationes itra mentē latētes ipse cognoscit usq̄ ad minima ⁊ quoniā uane sunt. ⁊ id est ad malū proni secundū quod dicit̄ geñ. octauo. Sensus et cogitatio cordis humani in malū prona sunt ⁊ Beat⁹ homo. ⁊ hic qdam correlariū cōcluditur ex dictis ex quo eni cogitationes hominū uane sunt. et ad malū prone cito declināt ad errores nisi assit diuina correctio ideo dicit̄ ⁊ Beatus homo quē tu erudieris domine ⁊ ipsum illustrādo in mente. ⁊ Et de lege tua docueris eū ⁊ ideſt docueris eū ad sequendū dictamē legis naturalis que est quedā impressio diuine legis in nobis et cū hoc ⁊ instrumētis euz de lege a te data i mōte synai et de lege p te dāda i euāgelio de cuius datione futura habuit moyses noticiā pp quod dicit saluator Jo. v. cap. Si crederetis moysi credere/tis forsitan et mihi ⁊ Ut mittiges ei a diebus malis ⁊ i. diuine ultionis peccata puniēdis. ⁊ Donec fodeat̄ peccatori fouea ⁊ ideſt mors corpalis p quā corpus ponit̄ i fossa terre. ⁊ mors eternalis p quā ponit̄ aia i fouea iehēne usq̄ ad die iudicij in quo simul corpus et aia ponent̄ i iehēna ⁊ quia nō repellet dominus plebē suā ⁊ ideſt mandatis suis obedietē ⁊ et hereditatē suā nō derelinquet ⁊ que i fidelibus adherētibus sibi consistit. quos i presenti uouet p gratiā et i futuro p gloriā iō subdit ⁊ Quoadusq̄ iusticia ⁊. i. diuia ⁊ cōuertat̄ in. iudiciū ⁊ ideſt ponat̄ i executione i extremo iudicio i quo oia reducent̄ ad debitū ordinē iustitie ⁊ Et qui iuxta illā ⁊ ideſt qui tunc secure poterūt expectare tenorē diuine iustitie. ⁊ espōdet ⁊ Omēs q̄ recto sūt corde ⁊ pp quod saluator loqns de extremo iudicio dicit apostolis lu. xxj. bis aūt fieri icipientib⁹ respicite ⁊ leuate capita

uestra ideſt exhilerate corda uestra ut ex/ponit beatus gre.et ſap̃. v. dicit. Tūc ſta/bunt in magna cōſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerūt etc. ⌊Quis cōſurget ⌋hic cōſequenter oſtendit diuinā prouidentiam ſe extēdere ad actus humanos per puniti onem hebreorum qui licet pluries fuerint puniti in deſerto. tamē fuit ibi duplex nota bilis punitio. una pro adoratione uituli. alia p rebellione cōmuni qua populus uoluit in egiptū reuerti. ſecūda ꝓponit ibi. Nunqd Circa primū ſciendum q̄ prima punitio fa cta ē de precepto moyſi. exo. xxxij. ubi di/xit ſi quis eſt domini iungat mihi. et po/ſtea ſubdit ponat uir gladiuꝫ ſuper femur ſuum et occidet unuſquiſq; fratrem et ami cum et proximū ſuum etc. Et ſubdit ceci/derunt. in die illa quaſi. xxiij. milia. et hoc eſt quod dicit moyſes loquēs in perſona p pria de preterito per modum preſentis uel futuri q̄ frequenter fit in prophetis dei. ⌊Quis cōſurget mihi aduerſus malignātes ⌋ideſt incitātes multitudinem populi ad fa bricationem uituli. fuerunt enim ibi aliqui incitantes alios et iſti fuerūt peſſimi ⌊aut quis ſtabit mecū aduerſus operantes iniq/tates ⌋ideſt aduerſus ſequētes predictorum inſtigationem ⌊. Niſi quia dominus adiu/uit me ideſt niſi mihi affuiſſet dei auxiliuꝫ ſpeciale. Paulominus habitaſſet in inferno anima mea ⌋ideſt uita mea. et accipitur hic infernus pro foſſa uel ſepultura. et eſt ſen/ſus fuiſſem mortuus et ſepulture traditus. unde littera hebraica ſic habet⌊ habitaſſet in taciturnitate aīa mea ⌋quia p mortē au fertur loquela. aaron enī timore mortis q̄ ſibi imminebat a populo fecit uitulū. Et li bentius populus moyſen iterfeciſſet quādo cōtriuit uitulū in puluerem exo. xxxiij. niſi fuiſſet repreſſus diuina uirtute. timorē ei i cuciente unde ſubdit ⌊Si dicebā motus ē pes meus ⌋ideſt ex quo diſpoſui diſcedere de mōte ſynai ad preceptū ,domini dicētis mihi. exo. xxxij. uade deſcēde peccauit po/pulus tuus quem eduxiſti de terra egipti⌊ ¶Miſericordia tua domine adiuuabit me ⌋ideſt ex tunc fui certificatus q̄ per tuā mi ſericordiā me ꝓtegeres a populi furore iō ſubdit ⌊Secūdū magnitudinē dolorū meo/rū i corde meo ⌋ideſt quos ſuſtinui pp̄ pec cata populi i adoratione uituli. pp̄ quod do lore et iracūdia motꝰ moyſes ꝓiecit tabu/las et fregit eas ad radices mōtis exo. xxj. ⌊Cōſolationes tue letificauerūt animā me/am ⌋quādo poſt multā preciuꝫ inſtantiā do minus preces moyſi acceptauit et nouas ta bulas teſtamenti ſibi dedit exo. xxxiiij. ⌊Nunquid adheret ⌋hic ponitur ſecūda pu nitio notabilis hebreorū ex qua oſtenditur q̄ diuina prouidentia ſe extendit ad regi/men actuum humanorum. et iſta punitio fuit quādo populus territus uerbis explora torū uoluit reuerti in egiptū. numeri. xiiij. reputās q̄ non poſſet implere dei preceptū de tranſitu ad terram promiſſionis. propt multitudinem et magnitudinem populoruꝫ ibidem habitantiū. et propter hāc rebellio/nem exploratores qui populum terrauerāt percuſſi fuerūt morte repentina a domino. et ſentētia mortis diffinita fuit a domino. ſuper omnes qui numerati fuerāt in exitu de egipto. xx. annis et ſupra ita q̄ mortui ſunt i deſerto omnes preter ioſue ⁊ caleph filium iephone. ut ibidē habetur. et ex iſta punitione et precedēti debuerunt filij iſra/hel ab errore ſupra dicto reuocari et hoc ē quod dicitur⌊ Nunquid adheret tibi ſedes iniquitatis ⌋ideſt habitatio in malo⌊ō fin/gis laborem in ꝓcepto ⌋ideſt falſo dices te preceptū dñi nō poſſe adiplere de ingreſſu terre ab eo promiſſe. Et quia ex ſua obſti natione i malo uoluerūt moyſen. et aaron ioſue et caleph lapidibus obruere. numeri. xiiij. ideo ſubdit⌊ Captabāt ⌋ideſt captaue runt⌊ in animā iuſti ⌋ideſt iuſtorū uolentes eos interficere. ſed quia defenſati fuerūt p tectione diuina ſecundū quod ibidē dicitur. Cunq; clamaret omnis multitudo et lapidi bus uellet eos obruere uel opprimere appa ruit gloria domini etc. ideo ſubdit⌊ Et fa/ctus eſt mihi dominus i refugiū ⌋ideſt mihi et aliſs tribus mecū exiſtētibus⌊ Et reddꝫ illis iniquitatē ipſorū ⌋quia exploratores q̄ terrauerāt populū ſtatim ꝓuſſi fuerūt mor te repētina. et in malitia eorū diſperdet eos ⌋quia aliꝫ eis acquieſcētes uagabundi fue/runt per deſertum quouſq; ꝓſtrata ſunt ibi cadauera eorum ut ibidem habetur. et ideo ſubditur⌊ Diſperdet illos dominꝰ de/us noſter ⌋cuius prouidentia ad omnia ſe extendit quantūcunq; minima.

In pſalmo. xciij. Deus ultionum ubi dicitur in poſtilla. Et ideo quantum mihi uidetur.

Additio.

Rror iſte circa diuinam prouidentiam nō ſolū tempore moyſi uel Job. currit. ſed etiā i aliꝫ uariꝫ et diuerſis ēt quaſi in oī bus tēporibus occurrit preſertim in hiis q̄ fide carent. qui nō ſolum diuinam ꝓuiden tiam negant. ſed etiam ipſum deum aſſerūt nō eſſe. iuxta illud. Dixit inſipiens in cor/de ſuo no eſt deus. tempore etiam propheta rum qui longe poſt moyſen fuerūt in ipſo populo iſrahelitico. hic error manifeſte mi/gnit. legitur enim ezechielis octauo de iſra helitis ydola colētibus dixerūt dominꝰ nō uidet nos relinquit dominus terzam i quo expreſſe negabāt prouidentiam diuinā cir/ca iſta inferiora unde nō oportet pſalmum iſtum appropriare illis qui fuerūt tempore moyſi. ſuperfluum etiam uidetur moyſi ad reuocandum hūc errorem aliquem pſalmū ordinare. cum in tota lege moſayca hoc do cetur duplici modo. primo hyſtorialiter. ut patet de primis pentibus a deo punitis p pter tranſgreſſionē precepti. genī. tertio ca. ſimiliter et de chaiꝫ a deo punito propter fratricidiū genī. tertio cap. ſimiliter de gene ratione diluuij a deo deſtinata ꝓpter pecca ta genī. ſexto cap. Idē de ſodomitis diuina iuſticia ſubuerſis genī. xix. capitulo. et ſic de aliꝫ q̄ꝑplurimis in penthateuco cōtentis. ex quibus oſtēditur q̄ deus per ſuā prouiden tiam iuſtiſſimā punit reprobos et premiat bonos ſecūdo patꝫ hoc ex lege moſayca ex preceptis diuinis que in ea dantur que oīa fundant in timore et amore diuino. et i pe nis et premiſs a deo promiſſis ſeu cōmina/tis homibus ſecundū diuinā prouidentiā ut patet cuilibet intuēti nō ergo uidetur hic pſal. ex hoc moyſi appriari ſicut nec egip/tijs. Sed melꝰ uideꝫ dicendū ſecūdū gloſā cui etiā cōcordāt ꝑcipui expoſitores hebreo rum ſcilicet q̄ iſte pſalmꝰ loquit generali ter cōtra omnes malefactores poſtponētes diuinū timorē ex incredulitate diuine pui/dētie ſiue ſint de populo iſrahelitico ſiue ꝺ aliꝫ nationibꝰ. De manaſſe enī rege iuda de quo legit. quarto. re. xxj. q̄ ipleuit ibe/ruſalē ſanguīe innocentū ab ore uſq; ad os ꝓprie poſſūt uerificari q̄ dicunt i hoc pſal. ⌊Uiduā et aduenā iterfecerūt et pupillos ecciderūt⌊ q̄ autē hoc feciſſet ex increduli/tate diuine puidentie patet. iij. pali. xxxiij. ubi de ipſo manaſſe poſt eius penitētiā legi tur. Cognouit manaſſes quoniā dñs ipſe ē deus. ex quo patet q̄ ātē hoc nō cognoſce/bat dominū eſſe deū nec p cōſequens proui dere humano generi. et ſic de multis aliꝫ tam paganis q̄ infidelibus ſeu hereticis et etiam falſis chriſtianis cōtingit ſepe in ml̄tis et in diuerſis ꝓtibus et nō tantū i uno tēpore ſeu in una generatione uel regione determinata. et ideo dicit pſal. ⌊uſq;quo pec catores domine uſq;quo gloriabunt⌋ q̄ꝺ exponēs ra. abenbazra. dicit et bene q̄ p iterationē li uſq;quo intelligit aſſiduitas huius peccati et eius frequētia in multis et uariꝫ temporibus ad quā ſententiam faci/le adaptatur littera prout cōtinetur in po/ſtilla ſpecialitate mutata ad generalitatem Et notandū q̄ licet i hoc pſalmo nullꝰ po natur titulus i hebreo nec i trāſlatione ꝭe. tamē uerū eſt q̄ iſte pſal. inter hebreos le/gitur i qualibet quarta feria ratio autē q̄/re quarte ferie appropriet habet in gloſa ubi tibi. ¶In eode pſalmo. xciij. ubi dicit in poſtilla. quo aduſq; iuſticia. ſ. diuina.

Additio.

Ebraica littera in hoc loco non habet illud relatiū qui. ſed ſic et iuxta illā omnes q̄ recto ſūt corde. Et intelligit plane non admiratiue ſed ſic⌊ quoaduſq; iuſticia ⌋id/eſt diuina ⌊couertatur ad iudiciū ⌋ſcilicet in executione extremi iudicij. ⌊et quoaduſq; iuxta illā ⌋. ſ. iuſticiā⌊ ſunt omnes qui recto ſunt corde ⌋unde li et cū dicitur et iuxta il lam iterū repetit li quoaduſq;. ſicut ſepe in ſcripturis contingit. etc.

Replica.

Ira pſal. deꝰ ultionū diuerſifi/cant q̄ꝺ a poſtil. applicat peccata et eorū penas correſpōdētes ad ſpeciales ppl̄os. ⁊ ad ſpecialia tpa. bur. ūt et glo. mgr̄alis generaliter applicāt ad oīa tpa. ⁊c. Que applicatō uideꝫ moraliq̄ ſic i to ta ſacra ſcript̄a ſpālia uicia ꝛephēdūt ⁊ pu nita deſcribunt q̄ten tale punitō cūctis ſit morale exēplū ne ad ſimilia uicia deſluāt ⁊ ſimile punitionē incurrāt. nec ē iconueniens moyſē l̄ quēcūq; certis ſcript̄is generaliq̄ aliq̄d facēt et ꝑ decātationē carmis l̄ pſal.

ad ſpecialia applicare.et per ea ſoluunt obiectiones burg in propoſito.

Enite exultemus domio ¶Huic pſalmo null⁹ oino titulus ꝓponitur in hebreo .et i trāſlatiõe Je.iuxta hebreū. Et ſecundum hebreos pſalmus iſte factus eſt a moyſe circa finē uite ſue quādo mortui fuerāt in deſerto omnes qui poſt exitū de egipto numerati fuerāt a.xx.ānis et ſupra ꝓter caleph. et ioſue.ut dictū ē precedēti pſal i quo pſalmo induxit filios mortuorū de quib⁹ dixit domin⁹ numeri.xiij.q; igrederent terrā ꝓmiſſionis loco patrū ſuorū ad dei laudē. et obedientiā ne ex rebellione et in obedientia impedirent ab igreſſu terre ꝓmiſſiõis ſicut et patres eorū. Et littera huius pſal. ad hoc faciliter põt applicari. Sed apoſtol⁹ he.tercio et quarto ponit magnam partem huius pſalmi ſcilicet ab illo loco. ¶Hodie ſi uocez eius audieritis uſq; ad finē dic.quod hoc dictum fuit a dauid ad q; ſequitur q; eſt actor tocius pſalmi.dicit etiam ibidē apoſtolus q; pſalmiſta iſte nõ loquitur de ingreſſu terre ꝓmiſſionis qui iã ante annos multos tranſierat tẽpore ioſue.ſed de igreſſu terre uiuentiũ a piendo per chriſtum tẽpore gratie quia per ſuam benedictam paſſionem amouit impedimentū. Et ſecundum hoc pſalmus iſte in tres partes diuidit.qa primo populus maxime ebraicus ſecundus intentionem apoſtoli ad chriſti laudem inducitur.ſecũdo ad hoc multiplex ratio adducitur ibi. Quoniã deus magnus. tercio principalis intentio cõcluditur ibi.hodie ſi uocẽ eius audieritis. Circa primum dicit dauid preuidens chriſti aduẽtum in quo erat exultandum unde in eius natiuitate ãgeli exultauerũt.lu.ij. Facta eſt cum angelis multitudo celeſtis.exercitus uel militie laudantium deum.et.etc multo fortius omnes debebant exultare tum quia uenit in natura humana aſſumpta nõ in angelica ſecundus q; dicitur hebre.ij. Nunq̃ angelos apprehendit ſemẽ abrahe.tum quia uenit ſatisfacere ꝓ peccato generis humani nõ angeli quod eſt irremediabile.dicit igit¯ Uenite ¶nõ paſſibus corporis ſed affectibus mẽtis per fidem et deuotionẽ exultemus domino ¶nõ ſolũ iterius ſed etiã exteri⁹ deuotionis ſigno.quod notat cũ dicit. exultemus et iubilem⁹. ¶qa exultatio dicit qua ſi extra ſaltatio q; fit quãdo mẽtis deuotio reſultat exterius in ſenſibili ſigno ſumitet iubilus dicit cordis gaudiũ ita intenſum quod nõ põt interius cõtineri quin appareat in ſigno exteriori. ¶deo ſalutari noſtro ¶ideſt ad laudẽ ihesu chriſti.qui eſt deus uerus et noſtra ſalus propt quod fuit ſic nominatus math.i.uocabis nomẽ eius ihesum ipſe enim ſalnum faciet populus ſuum a peccatis ipſorum. Ihesus enim interpretatur ſaluator. ¶ preocupemus faciem eius in confeſſione. ¶ſue deitatis et humanitatis et dicit¶ preocupemus. ¶ideſt temptationem diyaboli ab hac cõfeſſione intentis nos impedire anticipemus.¶ et in pſalmis ¶ideſt laudibus denotis¶ iubilemus ei. ¶quoniam deus. ¶Hic cõſequenter ad propoſitus multiplex ratio adducitur et primo ex regia dignitate cum dicitur ¶ Quoniam deus magnus dominus ¶quaſi diceret bñ debemus iubilare chriſto.quoniam ipſe eſt deus et per conſequens magnus dominus.¶ et rex magnus ſup omnes deos ¶ideſt ſanctos angelos et prophetas dei amicos qui in ſcriptura dicuntur diꝝ participative ſecundo.ex eius poteſtate cum dicitur¶ Quia in manu eius ſunt omnes fines terre ¶ideſt i eius poteſtate qua poteſt eos ad nihilũ redigere quod probat cõſequenter.d.¶ Quoniam ipſius eſt mare et ipſe fecit illud ¶congregãs aquas in unum locũ genꝰ.i. ¶ et ſicam ¶ideſt partem terre aridam¶ manus eius formauerunt ¶per hoc enim quod cõgregauit aquas in locum unum qui dicitur oceanus apparuit pars terre aquis diſcoperta ge.¶ et hoc propter habitationem hominum.et animalium.tercio adducitur ratio ex beneficijs humane nature collatis ſpecialiter inter que primum eſt creatio hominis ad ymaginẽ dei quod non cõuenit aliis corpalib⁹ creat⁹ is et i recognitionẽ h⁹ dic¶ ueite adorem⁹ ¶.adoratiõe latrie.¶ q; pcida/m⁹ ¶.humilit adorãdo. ¶ et plorem⁹ ¶. peccata nr̃a,cõfitẽdo.¶ãte deũ q; fecit nos ¶ ad ymaginẽ et ſimilitudinẽ ſuã. ¶ qa ipe ẽ dñs de⁹ noſter. ¶dãs ſe nobis p ſuã benedictam icarnationẽ.ſcdꝫ bñficiũ ẽ diuie,gubernatõnis.q; ſpeciali mõ ſe extẽdit ad humanã naturã ultra bruta aãalia. ꝓpter ꝙod dicit a poſtol⁹ pma corin. x.nõ ẽ cura deo de bobus et ẽntũ ad hoc dicit¶ et nos populꝰ paſcue ei⁹ ¶qa nos ꝓuident ſpeciali mõ . poteſt

etiam hoc referri ad populum hebraicum quem deus pauit mãna.quadraginta annis in deſerto.et ad popu'um catholicum quem in eccleſia paſcit quotidie eukariſtie ſacramento ¶ hodie ¶ ¶Hic conſequenter¶ includitur intentũ principale.quod ſecundus apoſtolũ eſt inducere populũ maxie hebraicum ad obediendũ chriſto humiliter et deuote.ne impediatur ab ingreſſu terre uiuentium ſicut patres eius impediti fuerũt ab igreſſu terre ꝓmiſſionis propter rebellionẽ ipſorum.Et circa iſtam cõcluſionẽ ꝓmo ponit monitio.ſecũdo adducit exemplũ ibi.ſicut i irritatione.et tercio pena illata exprimitur ibi. Quadragita. Circa primũ dicit ¶hodie ¶ideſt tẽpore gratie quod uocat dies ro.xiij. Nox preceſſit dies autẽ a ꝓpinquabit etc.ubi p noctẽ itelligitur uetus teſtamentũ p diem nouũ¶ Si uocẽ domini audieritis ¶ et accipit hic ſi p quia quia uox domini audita ẽ i lege noua que data eſt a deo i carne apparẽte.uetus autẽ teſtamentum fuit datũ p angelũ loquentẽ in ꝑſona dei ſecundũ quod dicit act.vij. hic moyſes. etcetera et ſubdit. ¶Hic ẽ qui fuit i eccleſia ſolitudine; cũ angelo q; loquebat ei i mõte ſynai¶ Nolite obdurare etc. ¶legẽ euangelicam repellẽdo Obduratio enim cordis humani in malo nõ ꝓuenit primo ex parte dei.ſed ex ꝑte liberi arbitrij hominis a deo ſe auertẽtis.et ideo conſequenter iuſte deus retrahit gratiã ſuã cor mollificantem et ſic in ifidelitate et malo obdurat¶ Sic in irritatione ¶ .Hic cõſequenter ad ꝓpoſitus adducit exemplũ de illis qui territi uerbis exploratorũ rebellis fuerũt domino q moyſi et uoluerũt reuerti i egiptum nu.xiiij. et hoc eſt quod dicit¶ Sicut i irritatione ¶ id eſt nolite obdurare corda ueſtra ſicut fecerũt i deſerto¶ in irritatione ſecundum diez temptationis ¶ uocatur autem illud peccatũ irritatio domini quia uiderãt tot mirabilia eius in tranſitu maris rubri et aliꝭ mirabilibus quod nullo modo debebãt dubitare de impletione promiſſionis diuine ſciẽt quod abſq; difficultate itroduceret eos i terram promiſſionis.¶ Ubi temptauerunt me patres ueſtri ¶ multociens unde dicitur nu.xiiij. Jam temptauerũt me ꝓ.x.uices¶ ꝓ bauerunt etcetera ¶ ideſt tot uiderũt opera mea mirabilia quod nullo modo deberẽt facere talia¶ Quadraginta ¶ Hic cõſequenter ponitur pena debita.quia.xl ãnis fuit populus iſrabel impeditus ab ingreſſu terre ꝓmiſſionis in quibus omnes mortui fuerunt in deſerto.qui uiderant mirabilia dei et increduli fuerant ut dicitur nu.xiij. Et hoc eſt quod dicitur¶xl. ãnis offenſus fui generationi illi ¶ , retardans eos ab impletione promiſſi¶et dixi ſemper errant corde ¶ talis error erat affectatus et ſic nõ alleuiabat ſed magis aggrauabat¶ Et iſti nõ cognouerunt etce. ¶ideſt precepta mea i quibus debebant ambulare.et hoc malicia ipſorũ eos excecante¶quibus iurauı ¶ideſt irreuocabiliter diſſinui¶ in ira mea ¶ideſt i effectu uindicte mee¶ſi intrabunt ¶ deſt nõ intrabunt¶ in requiem meam ¶ideſt in terraz promiſſionis in qua dedit deus filijs iſrabel quietem. Et quia illa fuit figura quietis honorum in patria qua omnia in figura cõtingebant illis prima ad cõtin. x.ideo per hoc intendit dauid inducere populũ maxime hebraicum ne per rebellionẽ ad chriſtum prohibeantur ab ingreſſu terre uiuentium.ubi eſt quies beatorum.

In pſalmo .xciij. Uenite exultemus ubi dicitur in poſtilla.ad quod ſequitur quod eſt actor tocius pſalmi.

Additio.

Ste pſalmus qui ſine titulo. eſt.eſt poſitus inter illos duodecim pſalmos quos poſtillator attribuit moyſi. Sed nulla ratio uidetur quare minus approprietur dauid quam aliꝭ pſalmi qui huic a parte ante et poſt continuantur unde ex auctoritate apoſtoli in poſtilla alleſatis habetur quod etiam pſalmi ſibi conuincti appropriandi ſunt ipſi dauid.hoc idẽ poteſt haberi ex pſal.xcviij.qui etiam ex neceſſitate littere habetur quod nõ fuit eius actor moyſes etiã ſecũdum poſtillatorẽ.

Antate domino ¶ Huic pſalmo premittitur talis titulus in tranſlatione commun ¶ pſal.dauid cum domus edificabatur poſt captiuitatem¶ Et ſecundum iſtum titulum dauid fecit hũc pſalmum.ſecundum autem hebreos moyſes fecẽ hũc pſalmũ ut dictũ ẽ ſupra pſalmo lxxxix.Sz hec uarietas actoris nõ multuz

refert ad propositum tum quia uterqꝫ scili cet moyses et dauid spiritū ꝓphēticum ha/ buit et de christi misteriꝭ prophetauit .ut patuit p predicta. Sꝫ de materia huiꝰ psal mi a qua dependet intellectus litteralis est magis curandū. Et secūdum titulum istum psal. iste est diuinarum gratiarum actio seu diuina laudatio de reedificatione tēpli post captiuitatē babilonicā tēpore zorobabel ut habetur esdre. i. Sed hoc dictum impugnat Jero. per hoc quod dicit in principio huiꝰ psalmi. Cantate domino etc. quod nō legit tūc factum. sed magis cantauerūt canticum antiquū secundum quod dicit primo esdre. tercio. Steterūt sacerdotes in ornatu suo cū tubis et leuite filij asaph i cimbalis ut lau darent deum p manū regis dauid. idest per cantica ab facta eo ut ibidē fuit dictū a tē pore uero dauid usqꝫ ad illā edificationem fluxerunt quingēti anni uel circitez. qa pri mum templū fundatū quarto āno salomo/ nis stetit. cccc x. ānis et tempus captiuitatis durauit. lxx. ānis. Item per hoc q subditur Anūtiate inter gentes etc. gentiles nō fue/ runt admissi ad illā reedificationē. sed ma/ gis repulsi ut habet primo esdre. iiij. pre/ terea in hebreo et translatione Je. nullꝰ pe nitus est titulus. et ideo ꝑdictus titulus ui/ detur appositus ab aliquo expositore secū dum imaginationē suā litterā huius psal / mi ad dictum edificiū applicāte ra. sa. uero dicit q hic psal. loquitur ad tēpus futurū et uocat tēpus futurū. tempus messieꝰ quod ipse et alij iudei dicūt esse futurum. et tunc edificabit eis templū nobilissimū in quo fi ent iste laudes et oblationes que uident tā gi in hoc psalmo cū dicit in principio. Cā tate domino. etc. et postea i medio subdit. Tollite hostias etc. Sed istud est erroneuz scilicet q christus sit uēturus in mundum et reedificaturus materiale templū sicut ꝛe quēter superius expressum ē. Sed primuz ē uerum q iste psal. loquitur ꝓ tēpore cri sti q proprie incepit a pricipio predicatio nis euāgelij. et ex tūc incepit templū reedi ficari p christū nō ex lapidibus insensibi/ ibus sed ex christi fidelibus qui sunt lapi des niui i edificio celestis iherusalē colloca di. Et secundū hoc psalmꝰ iste diuidit in duas ptes. quia primo psalmista inducit ad christi ꝓconiū. et secūdo ad eius debitū ob sequiū ibi. Cōfessio. prima in duas quia ꝓ/ mo inducit ad actū preconij. secūdo ad di/ uulgationē euāgelij ibi. Anuntiate. Circa ꝓ mum dicit. Cantate domino Jhesu christo qui est rex regū et dominus dominantium apoc. xix. Cāticum nouū Jad nouū eni te / stamentū ptinet canticū nouū. secundū q di citur nouus rex noua lex noua gaudia. un de et angeli nouū canticū cantauerūt in na tiuitate christi luc. i. Gloria in altissimis deo etc. Cantate domino omnis terra id est omnes habitatores terre quibus aduen tus christi fuit causa leticie. Cātate domino Jrepetitio est eiusdē ad maiorem excitati onem sicut solet fieri in cāticis. et benedi/ cite nomini eius Jgratias agendo de tanto beneficio. Anūtiate de die i diem J idest cō tinuate huiusmodi laudem. Anūtiate J. Hic cōsequenter psalmista inducit ad predicatio nem euāgelij que facta est non solū iudeis sed etiā gētilibus p orbem dispersis. et hoc est quod dicit hic. Anūtiate iter gētes glo riam eius Jidest gloriā sue resurrectiōis. et ascēsionis et alia ad fidem ptinētia. In oī bus populis etce. J idest opera miraculosa christi que anūtiauerūt apostoli aliiqꝫ di/ scipuli christi nō solū uerbo sed etiaz facto faciētes miracula i nomine et uirtute chri sti secūdum quod dicit mar. ultimo. Illi au tem pfecti ꝑdicauerūt ubiqꝫ domino coope rante et sermonē cōfirmante sequētibus si gnis. Quonīā magnus dominus Jqui dice/ ret nō est murū si talia fiunt uirtute eius. quia magnus est i potētia cuius magnitu/ dinis nō est finis. Et laudabilis nimis Jqa trāscendit limites cuiuscunqꝫ tāte uirtutis ꝓpter quod dicit ecclesiastici. xliij. magnifi cate cū quantū potestis maior est enim oi laude. Et terribilis sup omnes deos Jqa terribilis est demonibus qui ꝓ diis colebā tur i ydolis a gētilibus ideo subdit. Quo niam omnes dij gentiū demonia. dominus. autem celos fecit Jnō autem dij gētium. Cōfessio J hic cōsequēter psalmista inducit ad obsequiū christi debitū. et secūdo addu/ cit ad hoc motiuū ibi. Cōmoueatur. ad de/ bitum autem obsequiū christi primo requi ritur iterior et exterior mūdicia quia ipse est sanctus sanctorū dani. ix. et quantuz ad hoc dicit. Cōfessio Jqua tollunt i mūdicie i teriores. et pulcritudo Jidest mūdicie exte riores apposite. in conspectu eius J idest in cultu ipsius. hoc dicitur ad excludendū im/

mundicias que fiebāt in cultu gentiliū sicut in sacris priapi uiri et mulieres incedebant nudi et fiebāt ibi alie ulitates quas nō fa cerent mō meretrices. Similiter i cultu ue/ teris legis erāt alique imundicie corporales in effusione sanguis animaliū imolatorum que nō sunt in cultu noue legie ubi offert corpus et sanguis christi sub specieb⁹ pa/ nis et uini. Sanctimonia Jidest applicato ad diuina. Et magnificētia Jidest in cultu no/ ue legis que sanctificatio dicit eo q signi/ ficat cultores q nō faciebat cultus ueteris legis pp quod dicit apostolus hebre. x. Im possibile eni est sanguine thaurorū et hir/ cozū auferri peccata. ideo subdit sanctificati sumus p oblationē corporis ihesu christi. in hac igit sanctificatione est magnificētia. qz in eukaristia totus christus cōtinetur q nō pōt aliquid maius cogitari ratione sue dei tatis ideo subditur. Afferte domino patrie gentiū Jad fidē christi cōuersarum. afferte domino etce. Secundū cōmentatorē. quarto et bi. honor ē reuerētia exhibita alicui inte stimoniū sue bonitatis etiā suāiat in secreto siue corā paucis sed tūc ē gloria quādo ex bibet ei in palā corā multis. p hoc enim in ducimur ad exhibendū reuerentiā domino nostro ihesu christo in publico et secreto. Tollite hostias Jidest laudib⁹ diuinis extol lite corpꝰ et sanguinē ihesu christi sub spe ciebus panis et uini. qui dicuntur hostie in plurali quia licet sit unū sacramentū pfecte tamē sunt ibi due cōsecrationes distincte q/ rum una alterā nō expectat. Itē quia hoc sacrificiū omnib⁹ sacrificijs et oblationibus ueteris legis uarijs et multiplicib⁹ succe / dit tanqꝫ pfectum in pfectis. et introite in atria eius Jidest loca cultui christi dedicata quia tamē in omnib⁹ est unica ecclesia ideo subdit Jadorate dominū i atrio sancto eiꝰ Cōmoueat Jhic cōsequēter adducit ad hoc motiuū precipuū et secūdo subdit exultatō fideliū ibi letent. celi. Circa primū dicit. Cōmoueat Jidest habitatores terre moueā tur corā christo motu timoris et reuerētie cuiꝰ causa subdit. cū dicit. Dicite in gēti/ bus quia domin⁹ Jscilicet ihesus christus. re gnauit Jidest regnū sup totā creaturā acce/ pit i sua resurrectione et ascēsione secunduz quod dicit math. ultimo. Data ē mihi etce. et mar. ultio. Et dominꝰ quidē ihesus post qꝫ locutus est eis assumptꝰ ē in celū et se/

det a dextris dei. Augu. et cassiodorus hec addūt qa dominꝰ regnauit a ligno. sꝫ hec additio a ligno nō est i hebreo nec i greco nec in trāslatione Jero. loquēdo de trāslatio nibus eius quas uidi et. credo q assumptū sit de translatione theodocionis uel simachi uel alicuius alterius quia plures fecerūt di/ uersas trāslationes. Et quia christ⁹ exalta tionē regni meruit p suā passionē in cruce secundū quod dicit phili ij. Humiliauit se/ metipsum factus obediēs usqꝫ ad mortem mortē autē crucis pp q et deus exaltauit illū ideo aliquis trāslatorū hoc addidit a li gno scilicet crucis et secundū hoc dicitur in imno ecclesiastico. Impleta sūt que concinit dauid fidelis carmine dicēdo nationib⁹ re/ gnauit a ligno deus. et patet q iste imnus ꝓcedit secundū opinionē augustini dicentis q dauid fecerit hūc psalmū et omnes alios. Eteni correxit orbē terre Jab errore ydo latrie que a tēpore ꝑdicationis christi et a postolorū cepit cessare secūdo quod predictū fuit zach. xiij. In illo die pdā nomia ydolo rum de terra. Qui nō cōmouebit Jscilicet a ueritate christiane fidei que stabit usqꝫ ad finē mūdi quantūcunqꝫ tribulationibus impellat. Judicabit Jquod intelligit de iu/ ditio discretionis quod a tēpore christi in/ cepit quia ꝓ predicationē eius et suorū di/ scipulorū aliqui uocati sunt ad fidē alijs in infidelitate dimissis iusto dei iuditio sed no bis occulto de quo dicit saluator. Joha. xij. Nūc iuditū est mūdi. iuditiū autē discussio nis p penis et premijs reddēdis expectat in fine mūdi et de isto duplici iuditio est no/ uus psalmꝰ sicut dictū fuit supra i psal. illo Jletent celi Jhic cōsequēter ponit exulta tio fideliū. quia aduentꝰ christi in mundum nō solū fuit causa exultationis fidelib⁹ sed etiā creaturis omnib⁹ et hoc ē quod dicit. letent celi Jidest ciues ceū cuiusmodi sunt angeli sancti qui i natiuitate christi canta/ uerūt canticū leticie ut dictū ē i pricipio hꝰ psalmi. Celi etiā materiales letati sunt quia christo nato stellā nouā miserūt. math. ij. Et exultet terra. Jidest principes terre q i pletū ē quādo reges uenerūt ipsum natum adorare math. ij. Cōmoueat mare. idest mare et eius unde sibi reuerētiam exhibe bant quod factū fuit quādo mare et eiꝰ un de se ei calcabiles prebuerūt. math. xiiij. Baudebūt cāpi. quod impletū fuit quando

pastores sup gregē suū uigilātes christum natū adorauerūt gaudētes lu.ij. Et reuersi sunt pastores glorificātes et laudātes deū ⁊ Tūc exultabūt ⁊ idest signa exultationis erūt. ⁊ omnia ligna siluarū. ⁊ hoc impletum ē in aduētu christi in iherusalē quādo populi cedētes ramos de arboribus sternebāt i uia clamātes et dicētes osanna filio dauid matb. xxj. in signū exultationis magne. q; autē dicit ligna omnia ipbole ē sicut dicit omnes de ciuitate cucurrerūt ad spectaculū licet plures remanerēt q̄s uadūt ⁊ Quoniam uenit iudicare terrā ⁊ iuditio scilicet discretionis sepando fideles ab infidelib⁹ uocādo electos ad fidē p suā et ecclesie predicationē pp quod dicit saluator. Joh. xij. Nūc iuditium ē mūdi iuditiū enī discussionis p penis et premijs reddēdis de quo sequit sequēti psalmo expectat ī futuro ⁊ Judicabit orbem terre etc. ⁊ Iuditiū enī discretionis quo aliq uocant ad fidē et gratiā alij nō. ē ualde iustum licet hoc sit nobis occultū pp quod dicitur psal. xxxv. Juditia tua. ¶Doraliter pōt expoī psal. iste de quolibet fideli q; est dei fili⁹ p gratiā et adoptionē sicut christ⁹ est dei filius p naturā et ideo sicut christo competit iuditiū discretionis sup alios mō pdicto. Jta cuilibet fideli ipositū ē iuditiū discretionis sup ꝓprias cogitationes locutiones. et opationes ut nullo iusto cōsentiat corde nullū iniustū ꝓferat ore nec exerceat ī ope.

Omin⁹ regnauit ⁊ Hunc psalmo premittit talis titul⁹ ī translatione cōmuni ⁊ psal. dauid quando terra eius ē ei restituta ⁊ Et secundū hūc titulū. dauid fecit hūc psalmus secundū hebreos uero moyses fecit ipsum ut dictū ē supra psalmo. lxxxix. sed de hac uarietate nō ē magna uis ut dictū ē psalmo precedēti. sed magis curandū ē de materia huius psalmi. Et secundū hūc titulū dicunt doctores aliq; q; psal. iste ē gratiarus actio ipsius dauid quādo debellatus philisteis qui regnū eius inuaserāt et alijs gētibus ī circuitu q; regnū suū molestabāt terra sua fuit restituta ī pace et qete. Sz littera hui⁹ psalmi nō uidet cōcordare. cū dicit. Nubes. et caligo in circuitu eius. et post subdit. Ignis ante ipsum ꝓcedet. quia in bellis ipsius dauid cōtra aduersarios nō legim⁹ apparuisse talia signa. Itē āplius hebre. ꝓmo allegat scripturā huius psalmi ad litterā de christo di. et cū itroducit primogenitū ī orbē terre dicit et adorēt eū omnes angeli dei qđ accipit ex hoc psalmo cū dicit. Adorate eum Apostoli enī allegātes scripturā ueteris testamēti nō semp acceperūt eā uerbo ad uerbum sed suffecit eis aliquādo accipe sensum q̄uis hoc nō sit magna mutatio in uerbo. quia in hoc psalmo ponit impatiuū secūde psone. cū dicit adorate. hebrei imperatiuus tercie psone. Sciendū ē etiā q; duplex ē cristi aduētus scilicet in mundū q; preteriit. et ad iuditiū qui futurus ē. psal. autē iste loquitur de aduētu ad iuditiū. et sic intelligit a postoli uerbū. et cū itroducit ꝓmogenitū id est predicit introducēdū ad iuditiū sicut exposui ibidē. tūc enī apparebit ī potestate cōstitutus tanq̄s primogenit⁹. Jn ꝓmo autem aduētu apparuit humilis et abiectus. huic autē sentētia cōcordat ra. sa. in pte dicens q; hic psal. loquit ad futurū quod uocat tēpus messie. sed expectat primū eius aduentū adhuc futurū erronee ut frequēter supra dictū ē. patet igit secundū sentētiam apostoli et ra. sa. q; psal. iste ad litterā intelligitur de christo nō de dauid nisi figuratiue. nec titulus ī pricipio positus ualet multum ad oppositū quia ī hebreo et in translatiōe Je. nullus ē omino titulus. et ideo uidetur iste titulus fuisse appositus ab aliquo expositore ꝓ sua uolūtate. Dicendū igit quod psal. iste loquit de aduētu christi ad iuditium discussionis. sicut precedēs de aduentu eius ad iuditiū discretionis et diuidit ī tres ptes quia primo describit ipsius christi generale dominiū. secūdo aduētus ad iuditium ibi nubes tercio exaltatio fideliū ibi. Judicauit et ista tria cōsequunt adinuicē ut uidebitur prosequēdo. Circa primū sciendū qđ christus ī sua resurrectione et ascēsione accipit sup omnia creata generale dominium pp quod dixit matb. ultimo. Data est mihi etc. et hoc est quod dicit ⁊ Dominus regnauit ⁊ scilicet domin⁹ noster ihesus christus ⁊ exultet terra ⁊ idest habitātes in terra. quia christus p resurrectionē et ascensionem suā ꝓbuit alijs ingressum ad gloriā ⁊ Letent insule ⁊ q̄a fides catholica predicata est p apostolos aliosq; christi discipulos habitātibus in īsulis maris occeani ut pz de anglia et hibernia. et pluribus alijs. ⁊ Nubes et caligo ⁊ quia ad generale dominium

sequitur extremū iuditiū a quo non potest appellari ideo post christi dominiū. Hic cō se quenter describitur eius generale iuditiū ad quod ueniet in magna potestate. et hoc est quod dicit ⁊ nubes etc ⁊ christus ascendens ad celū habuit nubem in obsequiū secundū quod dicit act. j. uidentibus illis ꝛ subdit hic ihesus qui assumptus est a uobis in celū sic ueniet scilicet ad iuditiū. Ex quo inuitur q; obsequio nubis uteā secundū qđ dicit. Lu. xxj. tūc uidebūt filium hominis. ideo subditur ⁊ iusticia et iuditiū correctio sedis eius ⁊ idest correctio orbis procedens a potestate eius iudiciaria que ꝓ sedē designatur eo q; sentētia iudicis sedēdo datur erit ⁊ iusticia et iudiciū ⁊ idest recta et irreuocabilis ⁊ Jgnis ⁊ scilicet ignis cōflagrationis qui ꝓcedet iuditium ⁊ et inflāmabit q̄a data sentētia iudicis reprobi illo igne inuoluent et sic in iferno retrudent ⁊ Illuxerūt fulgura q̄uā āte iuditium fiēt multe impressiones ignee et terribiles. ideo subdit ⁊ uidit. et cōmota est terra ⁊ idest habitātes in ea qui uidētes talia commouebunt cōmotione timoris ⁊ ¶Ōtes sicut cera fluxerunt ⁊ idest fluent. quia loquit de futuro p modū preteriti pp certitudinē ꝓphecie. quia tūc erūt terre motus magni p loca secūdum qđ dicit matb. xxiij. ex q̄bus ruet mōtes ⁊ Annuntiauerunt celi ⁊ q̄a p signa ī celo apparētia manifestabit iudicis aduentus ꝓpinquus ⁊ Et uiderūt omnes populi ⁊ q̄a omēs tā electi q̄s reprobi uidebūt christū hominē uenientē ī potestate et gloria que uisio erit terribilis reprobis et delectabilis electis ī ō subdit ⁊ Cōfundant ⁊ idest cōfundentur ⁊ omnes q; adorāt sculptibilia ⁊ idest omnes ydolatre q; tūc maxie cōfundent quo nā creaturis attribuerūt cultū soli deo debitū nō solū. ab homibus sed etiā ab angelis ī ō subdit ⁊ Adorate eū ⁊ idest adorate christū adoratione latrie. q; est uer⁹ de⁹ ⁊ Audiuit ⁊ hic incipit uersus ī hebreo et ī trāslatione Je. ubi describit exultatio fideliū quia sicut iuditiū extremū erit reprobis terribile ita iustis erit delectabile. ūde dicitur. lu. xxj. de illo iuditio arescētibus homib⁹ pre timore et expectatione et post subdit. bis autē incipiētibus fieri respicite et leuate capita uestra. i. exhilerate corda secundū quod exponit greg. omelia ꝓma. et hoc dictū fuit apostolis ꝓ omnib⁹ electis. Jgitur circa hoc primo ponit exultatio fideliū. secūdo quod dam correlariū ibi. Qui diligitis. Circa ꝓmū dicit. Audiunt syon ⁊ idest ecclesia p uerbū christi et apostolorū qui ꝓnuntiauerūt iuditiū futurū ⁊ et letata est ⁊ q̄a hoc ē materia exultationis p electis ut dictū ē ⁊ Et exultauerūt filie iude ⁊ idest fideles anime ꝛ electe. et subdit causa huius leticie cū dicit ⁊ pp iudicia ⁊ et dicit iudicia ī plurali q; a nō solū iuditiū datū p gloria electorū erit eis causa leticie. sed etiā iuditiū datū p dānatione reproborū. secundū q; dicitur psalmo. lviij. letabit⁹ iustus cū uiderit uindictam et quia tūc omnia christo ꝓfecte subicient ideo subdit ⁊ Quoniā tu domin⁹ altissimus sup omnē terrā ⁊ idest sup omnes homines q̄in terra nascunt ⁊ Nimis exaltat⁹ es super omnes deos ⁊ idest āgelos sanctos q; dicunt dij participatiue dañ. ij. exceptis dijs quorū nō ē cū hominib⁹ cōuersatio ⁊ Qui diligitis ⁊ Hic ultio cōcludit quoddā correlariū quia iuditiū extremum terribile erit iniustis et delectabile iustis ut predictū est. ideo psalmista hortat homines ad iusticiaz et ab iniusticia retrahit. d. ⁊ Qui diligitis dominū odite malū ⁊ scilicet culpe quod ponit bonitati diuine et q; possunt peccatū mortale euitare ostēdit dicēs ⁊ Custodiuit dñs animas q̄ ī temptationib⁹ recurrunt ad eius auxiliuz secundum qđ dicit corin. x. Fidelis dñs qui nō patiet uos temptari supra id quod potestis sed faciet cū tēptatione ꝓuentum ut possitis sustinere. ideo subdit ⁊ De manu peccatoris liberabit eos ⁊ idest de manu demonis qui obstinat⁹ est in peccato et semp homines trahere nititur ad peccatū et quia hec liberatio fit p gratiam diuinā ideo subdit ¶Lux orta ē iusto ⁊ idest lux gratie diuine ⁊ et rectis corde leticia ⁊ q̄a lux gratie ē quedā arra glorie pp qđ repetit idē cum dicit ⁊ letamini ⁊ que ē leticia deuotionis ⁊ Et cōfitemini ⁊ gratias agētes de dono gratie uos sanctificatis. ¶Doraliter pōt exponi psal. iste de quolibet fideli q; est dei filius p adoptione sicut christ⁹ est dei filius p naturā. et ī cō sicut ad christū ptinet iuditiu discussionis generale. ita ad quēlibz fidelē ptinet iuditiu discussionis singulare ꝓpria cōsentiam discutiēdo ut quod ibi inuenit de male actis dictis et cogitatis sic p penitentiam puniat ut penam iudicij futuri euadat. secundum q; dicit apostol⁹. j. ad co.

x.si uosmetipsos iudicarem⁹ non utiq; iudicaremur.

Explicit hic sextus nocturnus psalterij.

Antate duo⁹. Huic psalm̄ mittit̄ talis titulus i hebreo et i trāslatione ie70. Psalm⁹ sine alīq additiōe Et sic p titulū istū nō apparet actor psalmi. nec eius materia. Secūdum hebreos moyses fecit psal. istū ut dictū ē supra psal. xc. secundum Aug. uero dauid fecit būc psalmū. et omnes alios. sed de hac uarietate nō ē magna uis. ut dictū ē psal. xcv. De materia uero huius psal. dicit ra. sa. hebreus q; psal. iste loquit̄ de tēpore futuro p qđ itelligit̄ tēpus messie quod iudei expectāt futurū i quo dicunt multa mirabilia fieda p regē messiā. i. christū et secundū hoc dicit̄ i pricipio huius psalmi. Cātate dño cāticum nouū qa mirabilia fecit ideſt faciet secūdū ipsum qa scriptura hic loquit̄ de futuro p modū p̄teriti pp certitudinē pphecie tēpore eni quo factus est iste psal. christus erat uēturus in mundū. sz mirabilia que dicit ista fieda iā sunt facta i aduētu christi. qa q; dei filius⁹ i humana natura apparuit. uirgo cōcepit et pepit. xc. mirabilia que christus fecit nō solū sunt mirabilia. sed etiā mirabilissima. Et secūdū hoc doctores nostri exponūt psal. istū de duplici aduētu christi scilicet i mundū et ad iudiciū generale et ultimū quod uocat̄ iuditiuz discussionis. Sed saluo meliori iuditio uidetur mihi q; conuenienter potest exponi de aduētu christi i mundū et de iuditio discretionis quod incepit a tēpore pdicationis christi et apostolorū ut supra dictū ē. Et secundum hoc psal. iste et. xcv. sunt circa eandem materiā ūde et similiter incipiūt et magnā habēt cōuenientiā nō solū i sñia sed in uerbis. Bñ enim repiunt̄ psal. plures de eadem materia facti nō solū a pluribus actoribus sed etiā ab uno actore ut in superius dictis patuit in psal. ipsius dauid. Igit̄ secundum hoc psal. iste in duas ptes diuidit̄ in prima ponit̄ gratiarū actio de beneficio incarnationis in secūda de bñficio iuditij discretionis quo electi sūt ad fidē uocati. secūda ibi. Jubilate deo etc̄. Circa primū dicit̄ Canta te dño ideſt scilicet ihesu christo cāticū nouum tanq; actori noui testamēti. in cui⁹ ortu nouū canticū cantauerūt āgeli lu. ij. Iqa mirabilia fecit naſcēdo lāguidos curādo. mortuos ſuſcitādo reſurgēdo et aſcēdendo ⁊ spiritu ſanctū in ſigno uiſibili mittēdo quo ſiplices et illitterati ſūt noticia ſcripturaz illuminati et liguis omniū loquebat̄ act. ij. Ia saluauit. i. salutē fecit ſibi hoc ē ad honorem ſuū ſcilicet dei patris dexterā eius et brachiū xc̄. ideſt christus dei patris filius qui dicit̄ eius uirt⁹ pma ad corin. ij. p̄dicamus christū dei uirtutē. uirt⁹ tamē consistit in pte dextera pp quod et frequenter dextera nominat̄ ſimiliter christus brachium dei dicit̄ ysa. liij. Dñe quis credidit auditui noſtro et brachiū domini xc̄. que ſcriptura itelligit̄ ad litterā de christo ut plenius oſtendet̄ dño cōcedente quādo ad locū illū ueniemus notū fecit dominus ideſt deus pater ſalutare ſuū ideſt filiū ſuum p ſalute mūdi humanatū et ſic uiſibilē factuz in cōſpectu gētium reuelauit iuſticiā ſuaz ideſt fidē catholicā iuſtificantē que p predicationē apoſtolorū et aliorū ipſi diſcipulorū publicata ē gētibus diſpſis p orbē terrarū recordat⁹ ē miſericordie ſue et ueritati ſue domui iſrahel ideſt p̄miſſionis facte patrib⁹ eius ſicut geñ. xxij. p̄miſſū fuit abrahe. Bñdicent̄ i ſemie tuo xc̄. q; p̄miſſio miſericorditer et ueraciter ipleta est in xp̄o nato de ſemie abrahe p iacob q; alio nomie dictus ē iſrahel geñ. xxxij. et quia affect⁹ hui⁹ p̄miſſionis extēſus ē ad oēs gētes. iō ſubdit̄ uiderūt omēs termini t're ideſt p fidē cognouerūt et p miracula corā eis facta ſalutare dei noſtri ideſt dominū noſtrū ihesuz christū p quē ē ſalus hominū. ſecundū q; dicit̄ act. iij. Et nō est in aliquo alio ſalus. Jubilate. Hic icipit uersus i hebreo et trāſlatione ie. ubi ponit̄ iuitatio gratiarū actionū p iuditio discretionis quo electi ad fidē et gratiā ſunt uocati cū dicit̄ Jubilate deo oīs terra qa de oībus terre ptibus aliq ſūt uocati. cātate .id est laudate i cordib⁹ uestris iterius et exultate .i. signis deuotionis exteri⁹ et pſallite recitādo ore pſalmos a pphetis ad d'i laudē factos. Et qa iste pſal. tēpore ueteris teſtamēti cantabat̄ a leuitis p expectatiōe dicti bñficij qui talia cātabāt nō ſolū uocibus humanis ſed etiā muſicis inſtrumētis iō ſubdit̄ pſallite dño i citbara xc̄. Ji tubis

ductilibus .i. cū marcello factis et uoce tube cornee qa aliquādo utebant̄ iſtrumentis de cornibus animaliū factis. maxie i feſto tubarū quod celebrabat̄ i pncipio ſeptimēſis iubilate in cōſpectu regis domini .ſ. ihesu christi q ē rex regū et dñs dominantiū. apoc. xix. moueat̄ mare ad eius reuerentiā. quod factū fuit quādo pedib⁹ eius ſe calcabilē p̄buit et plenitudo eius .i. habitātes i inſulis maris quorū multi conuerſi ſunt ad fidē ut dictū est pſal. p̄cedenti orbis terrarū et p ideſt q; habitāt i eo qa nō ſolū de inſulis maris ſz etiā de terris oībus aliq ſunt cōuerſi ad fidē flumīa plaudēt .i. babebūt occaſionē exultationis ſi haberent ſenſuz et hoc fuit ipletū quādo christus tactū ſue ſanctiſſime ſcarnis uiz regenerationā dedit aquis in baptiſmo ſimul mōtes exultabūt ideſt cauſa exultationis erūt quod fuit impletū quādo christ⁹ i mōtibus legē euangelicā p̄dicauit et ibi miracula fecit ut habetur math. v. et Jo. vj et in pluribus locis et qa p ſuā p̄dicationez cepit uocare electos ad fidē quod ptinet ad iuditium diſcretionis. ideo ſubdit̄ p cā p̄dcte exultationis ſeu gratiarū actionis quoniā uenit iudicare terrā et quia iſtud iuditiuz est iuſtū q̄uis ſit nobis occultū iō ſubdit̄ iudicabit orbē terrarū i iuſtitia xc̄. Jpſalmus iſte moraliter poteſt exponi eodez modo ſicut et. xcv. qa ſunt de eadem materia. ut dictum eſt in principio huius pſalmi.

Dominus regnauit Huic pſalm. nullus titulus p̄ponit̄ in hebraeo nec in trāſlatione Je. dicūt autē hebrei q; moyſes fecit ipſuz. ut dictū est pſal. xc. Sz hoc nō uidet̄ uerū qa in hoc pſal. dicit̄ moyſes et aaron in ſacerdotibus eius etc̄. et ſubdit̄ ipſi inuocabant dominū et exaudiebat eos. Et ſic actor huius pſal. uidet̄ loq de ipſis tanq; de p̄teritis pp quod pſal. iſte uidet̄ eſſe fact⁹ nō ſolū post tpus moyſi ſed etiā post tpus ſamuel. Et iō doctores noſtri dicūt ipm esſe factuz a dauid q ſamuel ſupuixit et dicūt q; fecit pſal. istū de regno christi. Sz ſaluo meliori iudicio iſta expoſitio uidet̄ mihi magis miſtica q̄s litteralis qa in hoc pſal. fit inuitatō ad⁹ dei cultū ſecundū modū ueteris legis ut patebit pſequendo q; modus nō hz locū in christi regno. Ra. ſa. uero dicit q; pſal. iſte loquit̄ de regno meſſie q debellaturus est reges gog. et magog. et multos alios populos cū eis ſecundū q; uidet̄ p̄tendere dictū ezechi. xxxix. et tūc regnū mūdi pacifice obtinebit̄ a iudeis. Sed hoc dictū ē eroneū. tū quia aduentus meſſie tranſijt i p̄teritū tum quia ſecundum dictū Augu. xx. de ciui. dei. xj. capitulo et aliorū ſanctorum gog et magog de quibus loquit̄ ezechiel. nō ſunt aliqui populi determinati ſed perſecutores eccleſie a diabolo ad hoc inducti et inducēdi maxime circa finem mundi Igitur ſaluo meliori iuditio pſal. iſte mihi uidetur eſſe factus a dauid ad inducendum populum ad diuinum cultum de quo fuit. ualde ſollicitus ut patet primo pali. et. ij. regum. Et hoc fuit poſtq; debellatis philiſteis et aliſs cōtra regnum eius inſurgentibus ipſe adduxit archam domini in mōte ſyon intra tabernaculum quod ei tetenderat. et cōſtituit ibi ſacerdotes et leuitas ad cultum dei celebrandum ut habetur primo pa. xvj. Et ſecundum hoc pſal. iſte in duas partes diuidit̄ quia primo dauid incitat populum ad cultum diuinum. ſecūdo adhoc recitat exempla ſanctorū patrum ibi. Confiteſ. prima in duas quia primo dauid declarat cōſtitutionem ſui regni. ſecūdo inducit ad laudem dei ibi. Cōfiteantur. Circa p̄mum dicit dominus regnauit ideſt regnare me fecit p talem modum dicit dominus geñ. xxij. ad abrahām. Nunc cognoui q; timeas deuz ideſt cognoſcere feci. Quod enim dominus fecerit regnare dauid patet ſecūdo regum ſeptimo hoc dicit dom⁹ exercituum ego te tuli de paſcuis ſequentem greges ut eſſes dux ſuper populum meum iſrahel. propter quod regnum dauid dicit regnum dei primo pali. xxix. ſeditq; ſalomon ſuper ſolium domini⁹ in regem pro dauid patre ſuo iraſcantur populi quia philiſtei audita unctione dauid fuerūt irati. ⁊ conati ſunt regnum eius deſtruere ſecūdo requito et ſimiliter alienigene qui erant in circuitu iudee. ſed quia fuerunt debellati a dauid magis uirtute diuina q̄s humana iō ſubdit̄ qui ſedes ſup cherubin hoc dicit quia propiciatorium ſuſtētabatur ab ipſis cherubin ut dictū fuit exo. xxv. et dicebat̄ ſedes dei eo q; inde dabant̄ diuina reſponſa. moueat̄ terra in tranſlatione Jeronimi habetur cōcutiatur terra ideſt habitantes

in terra inimicorū nostrorū cōcutiantur timore et nobis subiciant et q; hoc sit decēs fieri allegat dicēs dominus in syon magnus ideſt ille qui a nobis colitur i mōte sy on ē magnus dominꝰ et excelsus sup omnes populos. Cōfiteantur illic cōsequenter dauid inducit populū ad cultū dei dirigens sermonē ad deū dicens Cōfiteantur nomini tuo magno cōfessione debite laudis q; terribile ideſt uenerabile sicut geñ. xxviij. q; terribilis est locus iste ꝛc et sanctum formaliter et effectiue. quia omnis sanctificatio fit in dei nomine et honor regis in hebreo et trāslatione ie. habet et imperiuz regis et inde redit. quia obedire imperio dei est eū honorare iuditiuz diligit. ideſt equitatem sicut patet in ueteri et nouo testamento ubi eam fieri precipit tu parasti directiones ideſt precepta moralia que dirigunt in finem ultimum aMath. xix. Si uis ad uitam ingredi serua mādata iuditiū ideſt precepta iudicialia et iustitiā ideſt cerimonialia que dicunt iustificationes in scriptura ueteris testamēti. in iacob tu fecisti ad hec enim tria genera preceptorum reducunt omia mandata que dedit populo israbel in mōte sinai. ideo subdit dauid exaltate ideſt quantū potestis laudibus extollite domnū deū nostrū p recognitione suorum beneficiorū et adorate scabellū pedum eius ideſt ante scabellum pedū eius. a istud scabellū dicebatur archa testamenti q erat sub ppiciatorio ita q; propiciatorium erat quasi sedile dei. et archa testamēti tanq; scabellū illius sedis. sicut dictū fuit exo. xxv. quoniā sanctū ē dicebatur enim archa sancta eo q; sancta cōtinebat. scilicet tabulas digito dei scriptas. et uirgam aaron et urnam auream manna plenam moyses hic ad propositū adducitur exemplū sanctorum patrum cū dicitur moyses et aarō in sacerdotibus eius hoc est fuerūt iter sacerdotes deū colentes. quod patet de aaron quia fuit summꝰ sacerdos. similiter moyses officio sacerdotali usus est in consecratione aaron et filiorum eius ut dictum fuit exo. xxviij. Jet samuel inter eos qui inuocāt nomen eius preerat enim cuneo ppbetarum dominū colentiū ut habet primo reg. xix. Inuocabāt dominū humiliter et deuote et ipse exaudiebat eos sicut patet de moyse. et aaron in exo. et pluribus alijs locis. et de samuele. primo reg. vij. et. xij. In columna nubis loquebat ad eos hoc inuenitur scriptū de moyse et aaron in pluribus locis et idem credendū est de samuele eo q; hic dicit. et maxime quia deꝰ cepit loqui cum eo a iuuentute ut habet primo regū. iij. et causa huius exauditionis subditur cum dicitur custodiebāt testimonia eius quantuz ad. iudicialia et cerimonialia que dicunt q dam dei testimonia et preceptū quod dicit illis ideſt precepta moralia que magis ppie dicunt precepta et ponit hic singulare p plurali eo modo quo dicit exo. viij. uenit musca grauissima ideſt muscē domine deus noster tu exaudiebas eos ire petitio est eiusdē ad maiorē affirmationez et ulciscēs in omnes adinuētiones eorum ideſt puniens defectus eorū qui nō precedebant ex instinctu tuo sed magis ex eoꝝ arbitrio. sicut patet de moyse et aaron numeri. xx. ubi dicit propter aquas cōtradictionis dixitq; dominꝰ ad moysen et aaron quia nō credidistis mihi ut sanctificaretis me corā filijs israbel. nō introducetis hos populos in terrā quam dedi patribus. eorū. quia in penā huius fuerunt morte puenti exaltate ideſt laudibꝰ extollite dominū ratione generalis gubernationis deuz ratione creationis nostrū ratiōe cultus specialis et adorate in mōte sancto eius ideſt in mōte syon qui iam erat diuino cultui applicatus. quia iā erat ibi archa testamēti et misteriū ordinatum a leuitis. et sacerdotibus celebrandū ut predictū ē. aDistice exponit psal. iste de regno christi qd accepit in sua resurrectione et ascēsione. q; quidem regnum principes iudeorum irati conati sunt destruere et postea prīcipes romanorum. sed ecōtrario factum est qa principes romani uolūtarie submiserūt colla regno christi a tēpore constantini. et iudei in seruitutem christianorum sunt redacti. hoc igitur dauid in spiritu preuidēs per regnū suum figuratū introduxit christum regnātem dicens. Dominus regnauit etc. et ad eius laudem inducit populum catholicum. ad hoc adducēs exempla antiquorum patrum qui de regno christi noticiam habuerūt et deuotione letati sunt unde et saluator Joh. octauo dixit de abraham. Abraham pater uester exultauit ut uideret diem meum uidit et letatus est. Hanc autem expositionē

in particulari nō prosequor. quia diffuse tꝫ dita est i glo. sup psal. que ubiq; habet. et in expositionibus aliorū doctorū. Jn psalmo. xcviij. Dñs regnauit. ubi dr in postilla. Circa primū dicit. dñs regnauit.

Additio.

On uidet ppria expositio ōm in hoc loco facit postillator de hoc quod dicit domin⁹ regnauit ideſt regnare me fecit. quia eadē ratiōe cū saul regnauit posset dici. dominus regnauit. quia dominꝰ fecit eū regnare ut patet ꝓmo re. x. cap. ubi samuel dicebat sauli. aMe misit deus ungere te in regem. sed cū dicit dominꝰ regnauit ppria debet itelligi de regno christi i cuiꝰ regno dominꝰ uere et pprie regnat qui quidē est dominꝰ qui sedet sup cherubin ut statim. psal. declarat ūde expositio huius psalmi de christo put glosa et doctores communiter tenēt nō est mistica sed litteralis.

Jn eodem psalmo. ubi dicit in postilla. Et ulciscent omnes adinuentiones eorum.

Additio.

Jcet plerunq; deus corrigit seu punit iustos. nō tamē dicit ulciscēs nisi cōtra aduersarios tā tum ut patet discurrēti p scripturas. Et ideo melius uidet dicendum q; deus fuit ulciscēs in adinuētiones moysi. et aaron. eo q; iniurias cōtra eos illatas p dathan et abyron et eorū cōplices uindicauit. ut patet numeri. xvj. cap. et sic magis ppe cōtinuatur cum eo quod ꝓmiserat dicens. Domine tu exaudiebas eos etc.

Ubilate deo Huic psalmo pmittitur talis titulus i hebreo Psalmꝰ ad cōfitendū Jet i trāslatione Je. et in ista qua cōmuniter utimur dicit Psalmꝰ p cōfessiōe Jet idē penitꝰ iportatur. Ex hoc autē titulo nō apparet actor psalmi. sed a iudeis dicit fuisse moyses. Ab augustino uero ipse dauid. sz de hoc nō ē magna uis. qa actor eius qui cunq; fuerit spiritū sanctū habuit. sed ex titulo pdicto satis apparet ad quid psalmus iste factꝰ fuerit. scilicet ut cātaretur in oblatione hostie pacifice. de qua habet leui. septimo que offerebat domino p aliquo bñficio ab eo obtinēdo. ad quod ꝓexigit diuina placatio uel p bñficio obtēto ad quod debet seq; gratiarū actio. et pp hoc tal ob latio dicebat quedā cōfessio diuine laudis. Et smiliter psalmꝰ iste q decātabat i oblatione eius diuidit i tres ptes. i prima ad dei laudē inducunt omes generalit i secūda populꝰ iudaicꝰ offerēs specialiter ibi. Jn troite i cōspectu. tercio ministrorū cetꝰ singulariter ibi. Populꝰ eiꝰ. Circa primū sciēdū q; ois homo a deo recipit speciale beneficiū. s. rationē et intellectū p quod ē capax ipsius dei quod alijs creaturis iferioribꝰ nō cōuenit. pp quod ad laudē dei tenet assurgere. et hoc ē quod dicit Jubilate deo oīs terra ideſt habitātes i oī terra seruite domino in letcia qa nō placent deo seruitia coacta sed uolūtaria. et hec sūt delectabilia. Jntroite. Hic cōsequēter inducit populꝰ hebraicꝰ specialiter q offerebat hostias pacificas ad ostiū atrij. sacerdotū ita q; uidebat oblationē sui sacrificij. et quātū ad hoc dicit Jntroite i cōspectu eius ideſt ad locū ūde cōspici poterat diuinꝰ cultꝰ i altari holocaustorū. quod nō ꝓmittebat gētilibꝰ in exultatione ideſt i mētis deuotiōe. cuius ratio subdit Scitote quoniā dominꝰ ipse ē deus ideſt creator omniū. quod declarat i homine cū dicit ipse fecit nos. dādo animaz itellectualē que nō educit de potētia materie. ūde dicit phi. libro de aialibus q; intellectus ē ab extrīseco et sic p creationē que soli deo cōpetit q ē uirtutis infinite que ad creationē requirit eo q; inter ens et nihil nulla est proportio. et ex hoc sequit q; sit creator omniū. qa uirtus ifinita multiplicari nō pōt sed ē una tantū. Populus eius hic inducit ministroū cetus specialit. quia i oblatione hostie pacifice sacerdotes et leuite intrabāt ad altare illi ad offerendū isti ad cantandū. et quātū ad hoc dicit Populus eius et oues pascue eius introite etc. Jlicet eni omes hebrei essent populꝰ dei tamē sacerdotes et leuite speciali mō dicebant ei us populꝰ qa ad eius obsequium deputati erāt et oues pascue eius qa de oblationibus et decimis deo oblatis erāt nutriti a sustētati eo q; deseruiebāt diuio cultui. ideo subdit introite portas eius ad altare diuini cultꝰ i cōfessione scilicet laudis diuine offerēdo sacrificia et cātando cantica. et ad hoc ptinet quod subdit atria eius ideſt

introite in atria eius.quia altare holocausto rum erat i atrio sacerdotū quod dicebatur atriū interi⁹ ⁊ sic ꝑ alia atria ubi laici⁹ erāt trāsibāt ꝓsl ymnis] .i. laudibus ad hoc factis a sanctis ꝑphetis l cōfitemini illi] cō/ fessione laudis l laudate nomē eius quoniaꝫ suauis ē dñs] idest cito placabilis hostijs et laudib⁹ de uotis l i eternū misericordia eius] q̄a semp paratus ē idulgere ꝙ penitētibus l et usq; i generatione et generationē ueri tas eius] fideliᵗ adiplēdo ꝓmissa. ¶ Moraliᵗ ꝑ̄ exponi psalmus iste ut sit inuitatio ad dei laudē populi cōmunis et ministrorū ec clesie i oblatione eukaristie que cū diuinis laudibus dꝫ offerri deo patri q̄a hec ē ho/ stia uere pacifica.ꝑ cuius oblationē sum⁹ sacerdos ihesus christus pacificauit oia q̄ i celis et terris sunt col.primo.

Misericordia] .Huic psal. ꝑmitti tur talis titulus in hebreo et in trāslatione Jero. l Psal.dauid.] ex quo.titulo apparet actor h⁹ psal.s.dauid q uidet feciſſe hūc psalmū qñ cognouit se stabilitū i regno israhel a deo secundū ꝙ habet .ij.re.v. Et cognouit da/ uid quoniā cōfirmasset eū deus regē super israhel.et iō tūc firmiter ꝓposuit bñ uti re gia ptāte ad sui meritū et aliorū exemplū li cet ex ꝓpria fragilitate et dyaboli instiga tione ab hoc ꝓposito aliquādo ceciderit. ut in facto urie.et populi numeratione seu ali q̄bus alijs.de q̄bus tamē uere penituit. Et diuidit i tres ptes.quia ꝑmo ostēditur q̄li ter dauid se habuit deuote erga deū.secūdo mūde ad seipz ibi. Perābulabā.tcio iuste ad populū ibi Nō ꝓponebā. Et i istis tribus cōsistit bonus usus regie dignitatis. Circa ꝑmū dicit l ¶ Misericordiā et iuditiū cantabo tibi dūe] .s.laudibus recognoscēs l misericor diā tuā] q̄ me aū regnū ꝓmouisti l et iudi/ tiū] quo saulē et domū eius abiecisti. Aliter exponit ra.sa.sic l ¶ Misericordiā et iuditium cātabo tibi dñe] idest recognoscā tuā mise/ ricordiā i ꝑsonis .attribuēs illa tue mise/ ricordie et nō mee iusticie seu potētie et iu ditiū tuū i aduersis illa attribuēs equitati tue iusticie ꝑ demerito mee culpe l psallā et itelligā qñ uenies ad me] reuelādo mihi se/ creta tua ꝑ spiritū ꝓphecie q̄ ē gratia gra tis data et ab habēte certitudinaliᵗ cogni ta.nō sic autē ē de gratia gratū faciēte l in uia imaculatata] q̄a spiritus nō tāgit cor/ da ꝓphetarū qui sunt actu maculati macu/ la carnaliū uoluptatū.ꝓ quod moyses qui cū deo solitus erat log. retraxerat se ab ac tu matrimoniali ut dictū fuit numeri. xij. l Perambulabā] Hic cōsequēter ostēditur q̄ liter müde se habuit ad seipm cū dicit l per ambulabā] .i. i opibus meis ꝓcedebā l in i nocētia cordis mei] idest i puritate cōscien tie l i medio domus mee] quasi diceret. mul toplus extra q̄a homies et maxie ꝓncipes et potētes magis sunt sollicīti seruare ho/ nestatē iter extraneos q̄z inter domesticos l Nō ꝓponebā]. Hic cōsequētez ostēditur iusticia dauid exga populū.et ꝑmo quantuz ad malos.secūdo quātū ad bonos ibi. Oculi mei ad fideles. Circa primū ostēdit ꝑmo dauid affectus cū dicit l Nō ꝓponebā ātē oculos meos rē iniustā].s.ad cōcupiscenduz aliq̄d iniustū cupiditate ductus exēplo rap torū l Faciētes ꝓuaricationes] idest diuine legis trāsgressiones l odiui].s.eorū maliciā q̄a eiusdē uirtutis ē diligere bonū et odi/ re malū ei oppositū l ñ adhesit mihi cor ꝓ/ pter uum] quasi diceret ⁊ si ex passione fui mo tus ad horā ad aliquā maliciā nō tamē ad hesit mihi ꝑ obstinationē l declinantem a me malignū] idest malo igne ignitū.scilicet ig ne iuidie ire superbie.et huiusmodi q̄ decli nabat a dauid talia detestantē l nō cogno scebā] ꝑ approbationē quātumcunq; esset mihi ꝓximus sicut patet de ioab nepote suo cuius maliciā nō approbauit sed magis reprobās eū iterfici iussit . Et quia dauid nō solū puniebat peccata operis sed ēt oris iō subdit l detrahentē secreto proximo suo i eius absentia sic ē ei celatū. q̄a non pōt audire l hūc ꝑsequebar] ad puniendū ⁊ q̄a nō solū puniebat peccata opis et oris .sed etiā apparētia i alijs signis.iō subdit .l su perbo oculo] q̄a dispositio cordis maxime apparet i oculis l et insaciabili corde] qualis ē auarus.ꝑ quod dicit auar⁹ quasi aui/ dus eris.q̄a nō pōt satiari pecunia l cū hoc nō edebam] idest tales nō erāt cōmensales mei nec de domo mea l Oculi mei] Hic cō sequēter ostenditur qualiter se habuit ad bonos.⁊ secūdo iteratur qualiter se habuit ad malos ibi. Nō habitabit. Circa primū dicit l Oculi mei ad fideles terre] idest sui sollicitus inquirere ubi tales possent inueniri et mihi sociari l ut sedeant mecum] in con

filijs et iuditijs et mēsis et quia non solum habuit bonos cōsiliarios . sed etiam bonos ministros ideo subditur l ambulans in via i maculata] ꝑ uite sanctitatem et honestatez] hic mihi ministrabat] idest in domo mea seruiebat l Non habitabit] hic reuertit ad ostendendum qualiter se habuit ad malos eos a se repellēdo cū dicitur. l Non habita bit in medio domus mee] idest inter mini/ stros meos l qui facit superbiam] alios de/ spiciendo uel cōculcando l qui loquitur ini/ qua non dixerit in conspectu oculorū meo/ rum] quia tales nō audebāt loqui in pre/ sentia dauid nec etiam apparere.et quia ali qui sunt ita mali ꝙ non solum sunt a prin cipibus bonis repellēdi sed etiam uita pri/ uandi ut iusticia seruetur et aliī terreantur ideo subditur l in matutino] idest celeriᵗ si/ ne expectatione ne supueniret impedimen tum l interficiebam omnes peccatores ter/ re] qui pro peccatis suis erant digni mor/ te quod patet de rechab et baana qui pro/ diciose interfecerant ysbolech.ꝑ hoc creden tes placere ipsi dauid.sed.ipse eos interfici statim iussit.ij.re.iiij. Si autem in contrari um arguatur de Joab qui prodicīose inter fecit abner .ij.re.iij.et tamen distulit puniti onem eius usq; post mortem suam. Dicen dum ꝙ dauid nunq; fuit ita firmatus i re gno nec ita potens sicut salomon filius.ſus/ us.ut patet exo .ij.et .iij. regum et ideo nō potuit eum in uita sua ita punire absq; pi culo seditionis sicut tempore salomonis de quo fuit dauid reuelatum.ꝙ regnaret paci fice absq; populi seditione.et ideo punitio/ nem eius rationabiliter distulit. put dictuz fuit .ij. reg. Ad quid autē dauid interficie/ bat peccatores subdit l ut disperderē de ci/ uitate domini] idest de iherusalez quā dñs ad cultū suū elegit.ut habet .ij. pali.vj. ⁊ ꝑ ipsā intelligit totū regnū dauid i quo ihe/ rusalē metropolis erat l omnes opantes ini quitatē] quantū poterat fieri ꝑ uiā huma/ nā. ¶ Moralitas autē hui⁹ psal.ē ꝙ quilibet priceps se habeat secūdū formam hic a da uid traditā.deuote se habēs erga deū.mū/ de.et honeste ad seipm et iuste ad populum sibi subiectum.

Omine exaudi] huic psal. ꝑmit titur talis titulus i hebreo et i trāslatione Je. l Oratio paupe ris cū anxiaret et corā domio effunderet eloquiū suum] .Ex quo titulo ñ apparet aliquis actor determinatus tamen secundū Aug.dauid fecit hūc psalmū.secun/ dum hebreos uero actor in ꝑticulari est in cognitus.tenet tamē absq; dubio ꝙ aliq⁹ habēs spiritū sanctū fecit ipsum quicunq; fuerit ille. De materia uero huius psalmi. dicūt expositores aliqui ꝙ loquit ad litte/ rā de anxitate in q̄ fuit populꝰ syon. idest alli qui remāserūt ibi de uolūtate dauid ip so fugiēte id ē ꝑ absalon.ij.re.xv.capitulo et isti fuerūt sadoch.et abyathar et alij sa cerdotes ibi de mādato dauid archā repor tantes.et chusi arachites amic⁹ dauid.⁊ de cē cōcubine ad custodiā dom⁹ derelicte.ut habet ibidē.et isti afflicti ꝑ fugā dauid domini sui uacabāt orationi ꝑ eius reditu et sic intitulat iste psal. Oratio paupis.s. populi in syon remanētis mō dicto. Sz hec expositio nō habet apparentiaz.qa in hoc psal.fit mētio de edificatione syon que i⁹re ditu dauid nō fuit edificata.quia absalō ni hil ibi legit destruxisse. Ite multa que di cunt in hoc psal.nō possunt ad hoc applica ri nisi ualde extorte. Propter quod alij di cūt magis apparēter ꝙ psal.iste loquit ad litterā de anxietate populi israhel i capti/ uitate babilonica detēti. quia deuotiores illius populi erāt ualde anxiati de destru/ ctione ciuitatis et tēpli ubi uigebat cultus dei ꝑ quod uacabāt orationi ꝑ populi li/ beratione et ciuitatis et tēpli reedificatione et posset ad hoc littera satis applicari. Sed hec expositio et cōsimiles uident cōfringi ꝑ dictū apli.hebrei ꝑmo ubi apostol⁹ alle/ gat litterā huius psal. que habet ifra. In/ itio tu dñe terrā fundasti ⁊c. usq; ibi et an/ ni tui nō deficiēt. dictū de christo ad litte/ ram ꝓbans ꝑ eā equalitatē filij ad patrem in potentia et duratione ut dictuz fuit ibi dem et satis apparet apostoli processum i/ tuenti. Et secundum hoc psal.iste loquitur ad litteram de tempore christi. Huic autez dicto quantum ad hoc concordat ra.sa.di/ cens ꝙ psal.iste loquitur de anxietate po/ puli israhel in hac captiuitate positi orātis et desiderātis ab ea liberari per regez mes siam uenturū et reedificaturū templum. et ciuitatem.et sic secundū eum loquit de tē pore christi.sed ꝙ dicit ipsum uenturum.⁊ templum materiale reedificaturum falsum est.ut dictū ē supra psal.lxxxvj. Accipiēdo

igitur de dictis eius quod uerū ē uidet mi
hi saluo meliori iuditio q̄ psal. iste ad lit
terā loquit de anxietate populi israbel cū
desiderio desiderātis p aduētu christi qđ
maxime cōtigit tēpore antiochi illustris q̄
supra modū afflixit populū israbel. ut ha/
betur ꝓmo et secūdo macha. et quāto plꝰ af
fligebatur tāto magis depcabatur p aduē
tu saluatoris. Et secundū hoc psal. iste i du
as ptes diuidit. quia ꝓmo ponit afflicti po
puli depcatio secūdo ipsius p christū sub
natio ibi. Tu autē domine. Prima i duas.
q̄ primo ponit populi petitio. et secundo
ad hoc allegat ratio ibi. Quia defecerunt
Circa primū dicit psal. i psona populi an/
xiati. Domine exaudi orationē meā ꝭpro/
tedentē ex corde. q̄ oratio ē ascēsus men
tis in deū secūdū damascenū. et clamor me
us ꝭ pcedēs ex ore. ad te ueniat ꝭ idest accep
tus sit corā te. ne auertas faciē tuā a me ꝭ
repellēdo orationē meā. sicut homo auertit
faciē ab eo quē nō uult exaudire. in qua
cunq̄ die tribulor inclina ad me aurē tuā
ꝭloquit de deo ad modū hominis qui icli/
nat aurē ad audiendū petitionē quam uult
exaudire. et q̄ nō solū petit exauditionem
sed etiā exauditionis uelocitatē pp magni
tudinē tribulationis ꝑsentis iō subdit. ue/
lociter exaudi me. Quia defecerūt ꝭ hic cō
sequēter p dicta exauditione allegat ratō
et primo ex facto. secūdo ex uerbo ibi. To
ta die cē. Factū quod ꝓmo allegat ē pon/
dus tribulationis populi iudaici tēpore an
thiochi qui nitebat totaliter destruere le/
gē dei. ut patet ꝓmo machabeorū. et. ij. et
hoc ē quod dicit. Quia defecerūt sicut fu
mus dies mei ꝭ idest sunt ppinqui defectui
nisi tu adiuues. et sicut cremiū arruerunt ꝭ
cremiū dicit a cremo mas. et ē illud quod
i patella remanet de frixione. antiochꝰ ue/
ro nolēs dimittere ritū iudaicū faciebat fri
gi i sartaginibus et cremari. ut habet se/
cūdo machabeorū. vij. ꝭ pcussus sum ut fenū
ꝭq̄ sicut ad ardorē solis desiccat sic po/
pulus israbel ex ardore tribulationis anti
ochi p magna pte deficiebat aliq̄ p mortē
et aliq̄ p transitū ad ritū gētilē ut habet
ꝓmo machabeorū ꝓmo. q̄ oblitꝰ sum cō/
medere panē meū ꝭq̄ multi de populo fu/
gerūt ad loca deserta ubi nō habebāt pa/
nē ad cōmedendū. secūdū q̄ dicit secundo
machabeorū. vj. Judas autē machabeꝰ se/
cessit in desertū locū ibiq̄ꝫ iter feras i mon
tibus cū suis uitā agebat et feni cibo uesce
tes demorabant. ꝭ a uoce gemitus mei ad/
hesit os meū carni mee ꝭ hic accipit caro p
cute secundū q̄ dicit Je. et hebrei. quia taꝫ
ex fame q̄ꝫ ex animi anxietate caro tabe/
scebat et sic cutis ossibus adherebat. ꝭ simi/
lis factus sum pellicano solitudinis ꝭ q̄a si/
cut dictū est populꝰ fugerat ad deserta. ꝭ fa
ctus sum sicut nocticorax ꝭ que nō apparet
de die nec clamat. sic multi de populo ab /
scōditi in locis occultis non audebāt de die
cōparere nec etiā aliquē strepitum emittere
ne deprehēderēt. ꝭ uigilaui ꝭ nō potēs dormi
re ꝓ anxietate animi. et factꝰ sum sicut pas
ser solitarius fugitiui eni nō uadunt uniti
sed magis dispersi et quilibet abscondit se
ubi pōt. ꝭ Tota die ꝭ. Hic cōsequēter allega
tur ratio exauditionis ex uerbis iniuriosis
et impperiosis q̄ satellites anthiochi ꝑfere
bant cōtra deum et populū. et hoc est quod
dicit. ꝭ Tota die exprobrabāt mihi inimi/
ci mei ꝭ et plus affligebat populus ex plas/
hemiis cōtra deum q̄ꝫ cōtra seipsum. ꝭ et
qui laudabāt me ꝭ scilicet derisorie sicut ho
mini timido aliquādo dicit. Ecce homo ma
gne constātie. et tale improperiū p oppositum irrogatū magis solet pungere ꝭ aduersum me iurabāt ꝭ idest iurantes execrando
sibi malū ponebant me tanq̄ꝫ exemplum di/
centes. si nō fecero hec ita male accidat mi
hi sicut populo iudeorū. et quod sensus ꝭ sit
iste ostēdit trāslatio Jeronimi que sic habz
ꝭ Exultātes mihi per me iurabāt exultan/
tes mihi ꝭ idest deridētes me modo ꝑdicto.
ꝭ p me iurabāt ꝭ execrationis iuramēto po
nentes miseriam meā pro exemplo. que ma
gis exprimit cū subditur ꝭ quia cinerem tā
q̄ꝫ panem māducabam ꝭ modicum habēs de
pasta eā decoquens in cineribus. et sic. cine
res erāt admixti in panē. ꝭ et potū meum cū
fletu miscebā ꝭ idest lacrime fluebāt de ocu
lis meis pre dolore ita q̄ cadebant i cipho
uel in uase in quo debebā bibere. Et quia
ista miseria cōtigit populo ex dei pmissio/
ne propter peccata populi cōmissa ideo sub
dit. ꝭ a facie ire indignationis tue ꝭ idest ui
dicte tue secundū q̄ dicit primo machab. ꝓ
mo. Et facta ē ira magna sup populū ual/
de. ꝭ quia eleuās allisisti me ꝭ idest grauit. si/
cut grauꝰ alludit. ꝭ qui de alto deicit. Po/
test etiā dici q̄ iudei fuerāt eleuati tempore

hester et mardochei. ut habet in libro he
ster. et hoc tēpore monarchie ꝑsarum cui
successit regnū grecoū de quo exiuit radix
peccati āthiochus illustris primo macha. ꝓ/
mo et iste grauius afflixit iudeos q̄ꝫ aliqs
precedētiū regū. ꝭ Dies mei sicut umbra de
clinauerūt ꝭ idest quasi ad nihilū redacti sūt
sicut umbra. ꝭ et ego sicut fenū arui ꝭ idest
pre feruore tāte tribulationis q̄ꝫ defeci. ꝭ
Tu autē ꝭ. Hic cōsequenter describit popu
li cōsolatio p aduētū christi que hic p psal.
predicit. et sic p christū postea fuit impleta
Et diuidit residuū huius psalmi in tres p
tes. quia ꝓmo describit ecclesie ꝓmotio p
aduentū christi. secūdo futura tribulatio tē
pore antichristi ibi. Respōdit et. tercio uite
ꝑsentis cessatio i fine mūdi ibi. Initio tu do
mine. ꝓma i duas q̄a ꝓmo describit eccle/
sie ꝓmotio. secūdo ex hoc cōcludit gratia
rum actio ibi. Scribant hec. ꝓma in duas
q̄a primo ponit ecclesie ꝓmotio p christū
imediate. secūdo mediātibꝰ apost. ibi. Quo
niā placuerūt. Circa primū sciendū q̄ xp̄us
ratione deitatis ꝓmanet in eternū et hāc vi
tatē cōfessi fuerūt iudei. Jo. xij. dicētes. nos
audiuimus ex lege q̄a christꝰ manet in eter
num et sic p suā eternā potentiā mutat tē
pora et etates trāffert regna atq̄ cōstituit
danie. ij. et sic aliquādo de tribulationibꝰ re
uelat ad prosperitatē et ecōuerso deicit se
cundū suā uolūtatē et hoc est q̄ dicit. ꝭ Tu
autē dn̄e ī eternū ꝓmanes ꝭ idest stabilit. et
q̄a stabilis manēs dat cūcta moueri. ut dici
tur secūdo de cōsolatione. iō subdit. ꝭ me/
moriale tuū i generatiōe cē. Jq̄a uno ītui
tu uidet successionē omniū generationū. et
subdit cōsolatio iudeorū christū expectan
tiū. ꝭ tu exurgēs domine ꝭ uidetur eni hoī/
bus iacere q̄n nō ꝑbet eis auxiliū et ꝑ oppo
situ surgere q̄n ꝑbet. ꝭ misereberis syon id
est populi colētis deū i syon de quorū nu/
mero erat sanctꝰ simeon. lu. ij. pp quod re/
sponsum accepit a spiritu sancto nō uisuruꝫ
se mortē nisi ꝑus uideret christū dn̄i quem
omēs alij iusti etiā expectabant. quod fuit
adimpletū q̄n ibi i tēplo fuit oblatus quod
erat i mōte syon. et q̄n ibi ꝑdicauit et mira
cula fecit et q̄n i cenaculo syon sup apo. spi
ritū sanctū misit. secūdū q̄ dicit Je. i episto/
la ad paulinū de oibꝰ sacre scripture libris
Et tūc fuit adipleta ꝓphecia zacharie. ix.
Exulta satis filia syon. iubila filia iheruſa/
lem. ecce rex tuus uenit tibi iustus et salua/
tor et ipse pauꝑ secūdū q̄ allegat mathei.
xxj. et ꝓ hoc q̄ dicit hic pauper manifeste
ꝓz q̄ cōsolatio populi i aduētu christi non
erat itelligēda p exhibitionē bonorū tēpo
raliū sed spiritualiū. que tāto meliora sunt
quāto que sūt aie corpalibus ꝑferunt. ꝭ q̄a
uenit tēpus miserēdi eius ꝭ secūdū q̄ fuerat
dictū ꝑ ꝓphetas et maxie dani. ix. ubi ad/
uētus christi sub certis ebdomadibꝰ anno/
rū diffinit. ꝭ q̄a uenit tēpus ꝭ hoc reduplica/
tur ad maiorē assertionē. ꝭ Quoniā placue/
rūt ꝭ hic cōsequēter ponit ꝓmotio ecclesie
que facta ē p christū mediātibꝰ apostolis q̄
ꝑdicauerūt fidē christi ꝓmo i iherusalē ꝫ iu
dea ut habet i actibus apostolorū. iō subdi
tur. ꝭ Quoniā placuerūt serui tuis ꝭ idest a/
postolis. ꝭ lapides eius ꝭ idest fideles de iudeis
cōuersi qui fuerūt primi lapides in edificio
spirituali ecclesie positi. sicut predictum fue
rat, zacharie. ix. post uerba supra premissa
de aduentu christi. Et saluabit eos dominꝰ
deus eorū in die illa ut gregem populi sui
quia lapides sancti eleuabunt super terraz
eius. ꝭ et terre eius miserebunt ꝭ idest iudee
in qua primo apostoli predicauerūt et mul
taꝰ miracula fecerūt. act. ij. Multa quoq̄ ꝑ/
digia et signa p apostolos in iherusalē fie/
bant. et ibi subditur. omnes etiam qui ere/
debant erant pariter et habebāt omnia cō
munia. possessiones quoq̄ꝫ et substātias ue
debant et diuidebant omnia omnibus ꝓut
unicuiq̄ opus erat. et ideo lapides isti sup
terram eleuati per cōtemptum tēporaliū
apostolis merito placuerūt. ꝭ et timebunt gē
tes nomen tuum domine ꝭ quia fides christi
p apostolos alioſq̄ discipulos diffusa ē ad
gētes p alias orbis ptes. ꝭ et oēs reges ter
re gloriā tuā ꝭ q̄a nō solū uulgares recepe
rūt fidē christi sed ēt principes maximi. ut
pz ipletū i plibus regnis terrarū. et i omi
bus iplebit ūte finē mūdi. ꝭ q̄a edificabit dō
minꝰ syon ꝭ idest ecclesiā q̄ue merito syon
uocat. q̄a ibi icepit p christi oblationē. ꝑdi
cationē miraculorū opationē et spiritussan
cti missionē. ut supra dictū ē. ꝭ et uidebit in
gloria sua ꝭ ibi eni manifestauit gloriaz sue
resurrectionis apl'is et ēt ascēsionis. q̄a de
mōte olueti ascēdit q̄ est iuxta iheruſalem
act. i. ꝭ respexit i orationē humiliū cē ꝭ adi
plēdo petitionē illorū q̄ humilit et deuote
petebāt eiꝰ aduētū. ꝭ scribant ꝭ. hic ꝙsequēter

cõcludit gratiarũ actio.qa tantũ bñficiũ nõ est dãdũ obliuioni.et iõ dicit Scribant hec .q.a scriptura deseruit memorie .i. generatione altera .i.ut generationes sequẽtes habeãt de hoc noticiã.et sic factũ ẽ p euãgelistas et apostolos q doctrinã christi et opa descripserũt ut fideles populi assurgerẽt ad laudẽ christi.iõ subdit et popul⁹ q creabitur laudabit dominũ .i.populus christian⁹ q creat p baptismũ p quẽ cõstituit inesse gratie que creat i aĩa quoniã pspexit de excelso sancto suo ꝛc tũc enĩ ppe terrã p spexit oculis sue misericordie.quãdo uisitauit nos oriẽs exalto i sua icarnatiõe ut audiret gemit⁹ cõpeditorũ .i.peccatorus q a dyabolo tenebant cõpediti cõsuetudie peccãdi et solueret filios interẽptorũ .a uinculis ignorãtie et ifidelitatis ut annũtient in syon nomẽ dñi ꝛc.i.i ecclesia que nomie syon et ihersalẽ designat.secũdũ q dicit apostolus heb.xij. Accessistis ad syon montẽ et ciuitatẽ dei uiuẽtis ihersalẽ celestẽ etce. i q̃ fideles anmũtiãt nomẽ dñi ei⁹ fidẽ libere cõfitẽdo et p̃dicãdo et laudes ei debitas exhibẽdo i cõueniẽdo populus p diuersas orbis ptes dispsos i unũ .idest i unitatẽ fidei p caritatẽ formate.et qa nõ solum uulgares uenerũt ad unitatẽ fidei sed ẽt ꝑncipes iõ subdit et reges ut seruiãt dño respõdit.hic cõsequẽter describit tribulatio fideliũ tẽpore ãtichristi q̃ erit acerbissĩa.tũ breuis i tẽpore secũdũ q dr matthei.xxiiij. Erit enĩ tribulatio magna qualis nũq̃ fuit ab initio mũdi usq mõ neq fiet et nisi abbreuiati fuissẽt dies illi nõ fierẽt salua omis caro.sz pp electos breuiabunt.et hec breuitas petit hic i psona ecclesie tũc tribulãde cũ dr Respõdit ei .idest ecclesia ipi xpo et loquit de futuro p modũ ꝓteriti pp certitudinẽ ꝓphecie ĩ uia uirtutis sue .i.paciẽtie q̃ tũc erit maxie necessaria paucitatẽ dierũ meorũ .idest dierũ afflictionis mee nũtia mihi ut ex breuitate ualeam aliq̃liter cõfortari. Littera hebraica et Je.planior est q̃ sic hz Afflixit i uia .scilicet huius uitefortitudinẽ meã .qz tũc fortes i fide supza modũ affligent abbreuiabit dies meos .idest dies afflictionis mee pp electos ut p̃dictũ ẽ et qa tũc tãta erit tribulatio q uidebit ali q bus de ecclesia q fides catholica debeat totaliter deficere.iõ subdit i psona ecclesie ne reuoces me totaliter auferẽdo de psenti uita ĩ dimidio dierũ meorũ .idest ãte mũdi terminũ quod ẽ tẽpus statutũ durationis ecclesie militãtis.secũdũ q dicit saluator matthei ultio.Et ecce ego uobiscũ sum omibus diebus usq ad cõsummationẽ seculi .i. generatione et generationẽ ãni tui .q̃si diceret. tu domine cui⁹ duratio ẽ eterna potes faciliter hoc facere p uolũtate tua Initio tu dñe .hic cõsequẽter describit uite ꝑsentis cessatio que erit i generali resurrectione.motus enĩ celi ordinat ad cõpletionem numeri electorũ.et iõ ipso habito cessabit et hoc est quod dicit apoc.x.ca. Jurauit p uiuẽtẽ i secula seculorum quia tẽpus amplius nõ erit et quia talia procedent ex potestate et uolũtate dei q̃ una est in patre et filio et spiritu sancto.ideo dicitur Initio tu domine terram fundasti .idest tu domine ihesu christe fundasti terram initio idest in principio tẽporis et dicit fundasti.quia terra est centrum mũdi et opera manuũ tuarum sũt celi .et per ista duo intelliguntur omnes alie creature Ipsi pibunt tu autẽ pmanes .sicut enĩ eternitas sequit omnimodã stabilitatẽ et imutabilitatẽ ita tẽpus motum et mutationem solus autẽ deus ẽ omnino imutabilis celi autẽ supiores sunt mutabiles quantum ad situm.inferiores autẽ ut aer quantum ad alterationem in omni autẽ mutatione est aliqua depditio.qa cessat aliquod esse quod prius erat et sic i fine mũdi celi pibunt nõ quantũ ad substantiã.sed quantuz ad aliqnã dispositionẽ.qa corpa celestia cessabũt a motu locali.et elemẽtaria a mutua actione et alteratione substãtijs eorũ remanẽtibus ideo subdit et omẽs sicut uestimẽtũ ueteraſcẽt .a statu i quo sũt et sic operatorium mutabis eos .qa adueniente estate uestis hiemalis mutat quia non est amplius necessaria remanẽte tamen eius substãtia.sic corpora celestia et. elementaria mutabuntur a statu in quo sunt. q̃ nõ erit amplius necessarius cõpleto numero electorum tu autẽ idẽ ipse es .s.omnino imutabilis et anni tui nõ deficiẽt nõ est per hoc intelligendum q in eternitate que est mensura durationis diuine sit aliqua successio.sed quia eã apprehẽdere non possumus nec per consequens exprimere ntſi per comperationẽ ad tẽpus filij seruorũ tuorũ .i.apostolorũ quos genuerũt p ꝛbũ euãgelij.sctz qdicit apo.corin.In xpo ihesu per euangeliuz ego uos genui.et isti sunt uere christiani habitabũt .s.eternaliter corã te post terminũ hui⁹ uite et semen eorũ i seculũ dirigetur .qa semp actu et cõtinue i deũ ferent Moraliter põt exponi psal.iste d quolibz uere penitẽti q de peccatis cõmissis affligitur p penitentiã et deũ depcat .ut ad se ueniat p gratiã et ipm i aduersis stabiliat p patientiã.ut sic i termino uite presentis perueniat ad gloriam. Jn psal.cj. Dñe exaudi ubi dr i postilla. Circa primũ dic psal.

Additio.

Lamor i scripturis sepe significat affectum cordis iuxta illud. Uerba mea auribus⁹ pcipe domine intellige clamorẽ meum ubi glosa.clamorẽ.i.affectũ cordis uerba enĩ auribus pcipiunt. Clamor autẽ q est affectus cordis intelligit .qa q̃si intus legit .ũde in hoc loco cũ dicit Exaudi orationẽ meaz pprius itelligi dz de oratione uocali que cadit sub auditu. Cũ autẽ dicit Et clamor meus ad te ueniet .proprius habet itelligi de affectu cordis qui sine uocis strepitu ad deum uenit etcetera.

Bñdic aĩa mea .huic psal. p̃mittitur talis titul⁹ in hebreo da uid .nisi q preponit littera lamech.ad designãdũ q est datiui casus. Et uidet q psal.iste sit quedã laus diuina ab ipso dauid cõposita. Et secunduz hoc diuidit in tres ptes.qa ꝑmo dauid ad dei laudẽ excitat naturã humanã.secũdo angelicã ibi dñs i celo.tercio omnẽ creaturam ibi. Bñdicite dño oĩa.ꝑma in tres qa primo dauid suitat ad dei laudẽ ex bñficijs a deo sibi collatis singularit secũdo ex beneficijs collatis populo israbel specialit ibi. Faciẽs misericordias.tercio omnib⁹ iustis generaliter ibi. Misericordia. Circa primũ dicit sic dauid se excitãs ad dei laudẽ Bñdic aĩa mea dño. Jet accipit hic bñdictio cõfessiõis scilicet laudis diuine q mior bñdicit maiori. et nõ p bñdictione cõsecrationis q̃ fit econuerso.secũdũ q dicit apostol⁹ hebreos.vij. sine ulla cõtradictione q min⁹ ẽ a meliore bñdicit p hoc autẽ q dicit. Aĩa mea .itelligunt potẽtie aĩe exteriores.ut uisus auditus⁹ et sic de alijs Et oĩa que ĩtra me sũt .supple bñdicite Nomini sancto eius .q p

hoc itelligunt potẽtie iteriores.s. itellectus uolũtas fantasia sensus cõmunis et appetitus sensitiuus oĩa enĩ ista duinis laudibus debẽt applicari Bñdic aĩa mea dño .exponatur sicut ꝓus Et noli obliuisci omẽs retributiones ei⁹ .q̃a secũdum q dicit seneca libro de bñficijs. Omniũ ingratissim⁹ ẽ qui bñficij accepti oblit⁹ ẽ dauid autẽ a inuẽtute a deo magna bñficia recepit q extũc leonẽ et ursũ et goliat gigantẽ iterfecit et cũ mior iter fratres esset i regẽ unct⁹ fuit p samuelẽ Qui ꝓpiciat oibus iniq tatibus tuis .dauid enĩ ualde graui legit peccasse i adulterio cũ bethasabee et homicidio urie et i numeratione populi et tñ de istis obtinuit remissionẽ a deo ut habet .ij.reg.xij. et ultio p cõsequẽs de alijs mioribus peccatis Qui sanat omẽs ifirmitates tuas .s.spirituales ut dictũ ẽ et ẽt corpales quia dauid bellis assuet⁹ aliq̃n sustinuit plagas et graues ict⁹ de q bus bñficio dei fuit sanatus Qui redmet de iteritu uitã tuã .q̃n saul fecit custodiri domũ dauid de nocte ut iterficeret mane et fugiẽs saluatus ẽ ꝑmo re.xix. Similit q̃n saul et uiri eius cigebãt dauid in modũ corone ita q desperabat se posse euadere et tñ saluatus fuit dei ordiatione ꝑmo.ꝛe.xxiij. Qui coronat te i misericordia .q̃n fuit coronat⁹ i regẽ sup tribũ iuda secũdo ꝛe.ij. Et miserationibus. .q̃n fuit coronat⁹ postea sup totũ israbel.ij. re.v. Qui replet i bonis desideriũ tuũ .da uid dãdo de aduersarijs uictoriã.ij.re.v.et. vj.et diuitias et gloriã Renouabit ut aq le iuuẽtus tua .s.i resurrectiõe futura q̃ resurgẽt i etate uirili dauid autẽ mortu⁹ fuit i etate senili.iij.re.ij.ut põt referri ad coronationẽ salomõis q uiuẽte adhuc patre instituts ẽ rex ab eo cũ esset adhuc iuuenis et sic senectus dauid fuit quodãmõ mutata i iuuẽtutẽ inquãtũ filius ꝛepsentat pris p sonã secũdũ illud eccle.xxx. Mortuus ẽ pater eius et q̃si nõ ẽ mortuus reliqt enĩ sibi post se Faciẽs .hic cõsequẽter recitat bñficia pp̃o israbel collata ut sic ñ solũ ipe sz ẽt totus popnlus israbel ad dr laudẽ excitet. Et diuidit i duas qa ꝑmo recitat bñficiorũ collatio secũdo ad hoc iducit rõ ibi. Quõ miseret. Circa primũ ꝑmo ponit bñficiũ liberationis de egipto cũ dicit Faciẽs misericordias dñs et iuditiũ oĩbus iniurijs patientibus .idest filijs israbel

qui multas iniurias passi fuerūt ab egiptijs ut patet i exo. quib⁹ fecit misericordiā eos liberādo. Et iudiciū egiptios multipliciter puniēdo. Secūdo ponit benefitiū date legis cū dicit. Notas fecit vias suas moysi .id/ est pcepta legis que erāt vie veniēdi ad sa lutē. Filijs israhel volūtates suas .i. man data sua siue volūtatis. exp̄ssiua que nota fe cit filijs israhel imediate p seip̄m quantū ad pcepta decalogi Ego. xx. et p moysen quā tū ad alia. tercio ponit benefitiū diuine mi serationis cū dicit. Miserator et miseri/ cors dñs .q. dicit misericors ratione affe/ ctus interioris et miserator actu ratione affe ctus exterioris. Lōganimis diu expectās peccatores ad penitētiā. Et multū miseri/ cors. quia misericordia superexaltat iudiciū Jac. ij. Nō in ppetuū irascetur. scilicet elle ctis suis quib⁹ finaliter placat. Nō secun dū peccata nostra fecit nobis puniēdo nos citra cōdignū qa tāta ē offensa quātus ille q offendit. Deus autē infinit⁹ ē et per cō seqns offensa p peccatū mortale cōmissa. Quoniā secundū altitudinē celi a terra. al titudo celi a terra accipit secundū medieta/ tē. diametri celi . et adhuc deficit spissitudo terre a superficie usq; ad centrū. punctus autē oriētis distat a pūcto occidētali i celo secun dū totū celi diametrū et iō p minorē distan tiā intelligit remissio pene et p maiorē re missio culpe que ē maius malū qa opponit bono spirituali pena autē bono corporali et hoc ē q⁹ dr. Quoniā secūdū altitudinē celi a terra .i. secundū magnā mensurā sue mi sericordie. Corroborauit misericordiā suaz sup timētes se .i. liberādo eos a malo pe/ ne. Quantū distat ortus ab occidēte .i. se cundū mensurā maiorē sue misericordie. Lōge fecit a nobis iniquitates nostras .i. li/ berādo nos a malo culpe. Quomō misere tur. Hic cōsequēter hui⁹ miserationis po nit ratio et p̄mo ex pte diuine bonitatis cū dicit. Quō miseret pater filiorū etc. Secūdo ex pte humane fragilitatis et p̄mo quantū ad animā cū dicit. Quoniā ipse co gnouit figmētū nostrū. .idest fomite incli/ nantē nos ad peccatū et sic exponūt hebrei iuxta illud gen. viij. Sēsus et cogitatio hois p̄na sūt ad malū ab adolescētia sua. secūdo quātū ad corp⁹ cū dr. Recordat⁹ ē quoniaz puluis sum⁹. quātū ad corp⁹ q⁹ i puluerē re soluit. unūquodq; autē resoluit in ea ex q/

bus cōponit. hō sicut fenū. iuxta ad tēpus modicū. Dies ei⁹ .i. uita ei⁹. Tanq̄ flos agri sic efflorebit. qa sicut flos agri ad ca lore solis desiccat sic uita homīs ad calorē febris uel alteri⁹ infirmitatis stati extermia tur. Quoniā spiritus ptrāsibit in illo et non subsistit. q⁹ pōt dupliciter exponi uno mō de spiritu uitali q egredit a corde et i alijs p tib⁹ facit sensū et motū et ipso deficiēte de ficit corpalis uita. alio mō de spiritu ratio/ nali q cū ptrāsit a corpe desinēs ip̄m iform are secūdū q⁹ dr p̄mo de aīa i fine quod egrediēte aīa corpus expirat et marcescit. Et nō cognoscēs āplius locū suū. in tran/ slatione .i. habebit. et nō cognoscet eū ultra locū eius et utrūq; uerū ē qa sicut existen tes i uita p̄senti nō cognoscut ea q̄ fuit i re ceptaculis defunctorū. sic nec defūcti ea q̄ fi ent i locis uiuētū secūdū q⁹ dicit augu. li. de cura p mortuis agēda. Et ē intelligēdū hoc de lege cōmuni qa aliqn̄ fit alit ex reuelati one speciali. Sciēdū ēt q⁹ beati uidēt in v̄bo ea q̄ facūt ad augmētū beatitudis sue. et sic uidēt ea que fiūt hic iferi⁹ ad reuerētiā eoz et honorē. Misericordia. Hic cōsequenter accipit ratio laudādi deū ex būficijs oībus iustis collatis cū dr. Misericordia autē dñi ab eterno et usq; ineternū. idest absq; ter mino a pte finis. Sup timētes eū .timore filialis reuerētie q manet etiā i patria secū dū illud psal. xxiij. Timor dñi sanct⁹ p̄ma nens i seculū seculi. Et iusticia illi⁹ i filios filiorū. q; sūt imitatores patēnorū bonoruz. Quib⁹ q seruāt testamētū ei⁹ .corde retinen do et ope adiplēdo. et p hoc p̄z littera uer sus sequētis. Dñs i celo. hic cōsequēter in ducit dauid ad dei laudē āgelicā creaturaz. Circa q⁹ sciēdū q⁹ lz de⁹ sit ubiq; p essētiā p̄sentiā et potētiā tñ ē i celo speciali mō. s. p aptā unionē et hoc ē qd dr. Dñs i celo .ē. et qa ibi uidet clare a sanctis angel⁹ iō subdit. Bñdicite dño omnes āgeli ei⁹. Ibi dictiōe laudis diuine q̄ mior bñdicit maiori. ut supra dictū ē. Potētes v̄tute. qa uirtus eorū ēt naturalis supra modū excedit untu tē omniū corpaliū. et qa hec uirt⁹ remansit i demonib⁹. iō dr iob. xlj. nō ē ptās sup ter rā q̄ ei cōpet. Uerūtn qa sancti āgeli om/ nino sunt obedientes diuine uolūtati ideo sub ditur. Facientes verbū illius ad audiendā uo cē sermonū ei⁹. Isti sermones sūt diuine rue lationes q̄ primo fiunt angelis supiorib⁹. a

p illos medijs et p medios iferiorib⁹ et per iferiores sanctis homibus secundū dispositiū de angelica ierachia. Bñdicite dño omnes uirtutes ei⁹. hoc expōnit dupliciter uno mō de oībus āgelis cōmuniter q aliqn̄ dicuntur uirtutes pp excellētiā sue v̄rutis. Alio modo specialiter de ordie medio āgelorū secūde ie rarchie q dicit ordo uirtutū eo q⁹ misteria liter opant i miraculis factis diuina uirtu/ te cōtra solitū cursū nature iō subdit. Mi nistri eius qui facitis uolūtatē eius. p talia enī miracula ostēdit q⁹ deus i creaturis n̄ agit ex necessitate nature sz ex libera uolū tate. Bñdicite. hic ultio inducit dauid omnes creaturā ad dei laudē dicēs. Bñdicite domi no omīa opa eius. Creature enī intellectua/ les laudāt eū .pprie qa capaces sūt ipsi⁹ p cognitionē et amorē. alie autē creature lau dāt eū metaphorice inquātū i eis et i earuz .pprietatibus relucet dei sapia 7 bonitas ei us et inquātū sūt materia laudis diuine crea turis intellectualib⁹. In psal. cij. Bene dic. ubi dicit i postilla. Notas fecit vias su/ as moysi .idest pcepta legis.

Additio.

Egit exo. xxxiij. q⁹ moyses pe tiuit a dño ut ostēderet sibi ui/ as suas i quo cap. de⁹ sibi dixit ego ostēdā omne bonū tibi et i fra cap. xxxiij. legit q⁹ trāseunte dño. corā moyse ait. Dñator domine de⁹ misericors et clemēs pacies et multe miserationis 2c. ubi secūdū uerā expositionē litterale de⁹ i pleuit quod moysi cōcesserat. s. ostendere ei uias sue misericordie ut ibidē plen⁹ ē ex/ ponēdū et iō cū i hoc loco dr. Notas fecit uias moysi .ad hoc ē referēdū. s. ad uias di uine misericordie q̄ fuerūt moysi singulariē ostēse et nō populo. Precepta autē diuia seu mādata i quib⁹ exp̄mit diuia uolūtas no/ tificata fuerūt filijs israhel uniuersalit i da tione legis. Et sic .pprie intelligit. Notas fec t uias suas moysi .s. uias diuine mise/ ricordie. et filijs israhel uolūtates suas .id/ est pcepta sua i q⁹bus diuia uolūtas. s. pcepti manifestat. q̄ autē sint ille uie q̄s de⁹ no/ tas fecit moysi psal. stati subdit cū dic. Mi serator et misericors dñs 2c. usq; ibi. Mi sericordia autē dñi ab eterno et usq; i eter/ nū. i q⁹bus uersib⁹ multa ponunt ad mise ratiōes diuinas ptinētia de hijs que moysi fuerūt notificata. exo. ca. alle. ut p; utraq; auctoritatē intuēti. Cōsequēter tāgit psal. mādata dei i generali q̄ populo fuerūt noti ficata et hoc cū dicit. hijs q̄ seruāt testimo niū ei⁹ et memores sūt mādatorū ipsius ad faciendū ea. In eodē psal. cij. ubi dr i postil. Quoniā secūdū altitudinē celi a t̄ra.

Additio.

cet uerū ē q⁹ maior ē distātia iter pūctū oriētis et pūctū occi dētis q̄s iter altitudinē celi . et terre .put postillator ait. tñ attē te cōsideratis uerbis psal. ista diuersitas nō p̄pe applicat ad remissionē pene et remis/ sionē culpe .put ipse uult applicare. nā i hoc quod dicit. Corroborauit misericordiā su am sup timētes se. p̄pe itelligit ifuso gra tie gratificātis p quā timētes deum sunt in sua misericordia corroborati. p hoc aūt qd dicit. Lōge fecit a nobis iniq̄tates nostras .itelligit elōgatio a malo culpe .put etiam ipse postillator exponit. Cōstat autē q⁹ ifu/ sio gratie ē cā remissionis culpe sicut itro/ ductio lucis ē cā expulsionis tenebrarū. ut i p̄ma secūde. q. cxiij. dato ēt q⁹ aliquo respe ctu pri⁹ esset remissio culpe nunq̄s tñ mio/ ris dignitatis seu utilitatis esset ifusio gra tie q̄s remissio culpe. ūde nullo mō ē dicen/ dū q⁹ ifusio gratie sit minor q̄s r̄missio cul pe et iō ad uerū itellectū horū uersuū. s. Quoniā secūdū altitudinē celi 2c .alit uide tur dicendū. Pro quo sciēdū q⁹ licet magis distet oriēs ab occasu q̄s celū a t̄ra ut dictū ē. tamē maior diuersitas ē secūdū naturam iter altitudinē celi et ifimitatē terre q̄s iter orientē et occidētē. p̄ma enī diuersitas ē ta lis q⁹ nunq̄s de uno extremorū naturaliter puenit ad reliquū. nunq̄s enī aliq̄ pars celi accedit ad t̄rā nec ecōtra. 7 aliq̄ ps orieta lis p motū celestē deuenit ad occidētale. et ecōtra et iō ifusio gr̄e i eo q. pus eā nō ha/ bebat p̄pe compat altitudini celi a t̄ra eo q⁹ de eo q. i hoc loco compat celo p̄priū ē misereri et gratiū ifundere. creature autē q̄ hic compat t̄re nullo mō ptinet misereri r̄spectu d̄i seu d̄itatis. Remis. aūt d̄pe p̄pe compat distātie oriētis ab occasu. q̄ lz sint maxie distātie tñ de uno peruenit ad reli/ quū. qa de statu gratie qnq̄s deuenit ad la psus culpe et ecōtra. sic signa l̄ stelle q̄ sūt in oriēte qnq̄s sunt i occasu 7 ecōtra. unde

quod dr ⌊ secūdū altitudinē celi ⌋referēdum ē ad infusionē gratie qđ aūt sequit ⌊ qntū distat ort⁹ ab occidēte ⌋referendū ē ad remissionez culpe mō pdicto. Et notāduz q⁹ ñ dixit psal. qntū distat celū a t̄ra. sicut dixit quātū distat ort⁹ ab occasu sz dixit. secūdū altitudinē celi a terra. ad denotādū q⁹ nō cō patur i hoc loco celū ad terrā secūdū distā tiā tātū sed pot⁹ secundū diuersitatē natu re qa celū ē altū simplicit̄ et terra ifima si pliciter sicut et de⁹ ē fūmus gratie largitor et creatura rationalis ifima i ordie nature respectu recipientū gratiā. Jn eo. psal. cij. ubi dr i postilla. Bñdicite dño omnes ututes ei⁹. hoc exponit̄ dupliciter.

Additio.

N hoc loco hebraica littera habet. Bñdicite dño omnes exercitus eius qđ ꝓprie intelligit̄ de corpalibus celestibus q̄ dicunt̄ exercit⁹ dei ūde ysa. xl. ca. Leuate i excelsū oculos uestros et uidete q⁹ creauit hec q̄ educit i numero miliciā idest exercitū eorum et omnes ex nomie uocat ūde i hijs q̄ttuor uersib⁹ ultimis i huiusmōi psal. notabiliter designat psal. v. distinctiones i uniuerso. i ꝑma enī denotat christū q in sede celesti sibi pata. s. ēpirreo oibus dñatur. et de hoc dic ⌊ Dñs i celo pauit sedē suā et regnū illi⁹ oī bus dominabit̄ ⌋. Jn secūdo loco ponit natūrā angelicā beatā et de hoc dicit ⌊ Bñdicite dño omēs angeli ei⁹ ⌋Jn tercio loco ponit corpa celestia de quibus dicit ⌊ Bñdicite dño omēs exercit⁹ eius ministri ei⁹ q facitis uolūtatē ei⁹ ⌋ide notāter dicit. Jn angelis ⌊ faciētes uerbū ei⁹ ad audiēdā uocē sermonū eius ⌋ad denotādū q⁹ angeli p intellectū exequūtur diuinā uolūtatē tanq̄ intellectuales nature sz decorpalib⁹ celestibus dixit ⌊ Faciētes uolūtatē eius ⌋qa cū sint i aiata secūdū cōmunē sanctorū opinionē. lz faciūt uoluntatē diuinā nō tñ audiūt uocē sermonū eius. Jn q̄rto loco ponit oīa opa compendēdo oia ista iferiora. d. ⌊ q̄ sunt i omni loco dñationis dei ⌋et quia i hac regiōe iferiori aīa humana specialib⁹ deū hz bñdicere cui⁹ ē capax p cognitionē et amorē. Jd circo i q̄nto loco cōcludit correspōdent ad ꝓncipiū ⌊ Benedic anima mea domino ⌋

Replica.

N psal. Bñdic. Circa illū passuz notas fec̄ uias suas moysi. bur. adducit resumēdo q̄dā p eū dcā s̄ exo. xxxiij. Sz uide ibi illa cor reg̃sita q̄si q̄dā deliramēta qa nō solū a ⌊ ra. sz ab omnibus recedētia. Illud aut̄ q⁹ circa illū passū quoniā secundū altitudinē celi a t̄ra burg. applicat de ordine remissionis culpe ⁊ ifusiōis gratie uide corrigi supra circa psal. Miserer mei de⁹ ⁊c. Circa illū passum aut̄. Bñdicite dño omnes ūtutes eius. burg. ē singularis distinguēs iter ag̃elos. ⁊ corpa celestia ex eo qa ag̃eli faciētes uoluntatē dei audiūt uocē sermonū ei⁹. corpa aut̄ celestia cū sint inaīata et faciūt uoluntatem dei nō tñ audiūt uocē sermonū eius ꝓprie burg. uolēs loq ꝓpe uidet̄ se iuoluere circa uocē. sermonū dei. Est enī illa uox ñ sensibil̄ sz itelligibil̄ significatio diuine inspirationis. quā pcipiūt et aīata et inaīata. qa nihil excludit̄ ab inspiratiōis diuine ilapsu. nō de corpib⁹ celestib⁹ dr baruth. iij. Stelle uocate respōderūt assum⁹ demōis lo quēdi dei et ideomatib⁹ grandis sermo est apud doctores circa secundū sententiarū.

Enedic aīa mea ⁊c. ⌋Hoc psalmo null⁹ titulus ꝓponit̄ i hebreo nec i trāslatione. ie. pp qđ dixerūt aliq q⁹ nō ē psalm⁹ distinctus a p̄cedēti. Sz i libris hebraicis quos uidi ponit̄ psalm⁹ distinctus et similit̄ i trā slatiōe Je. qa quotat̄ psal. ciij. p̄cedēs aūt cē tesim⁹ secūdus. Et h⁹ ē q⁹ dic Je. in plogo sup librū psalmorū. Et diuidit̄ i tres ptes p⁹. psal. ad dei laudē se iducit secūdo adhoc nationes adducit ibi. Cōfessionē t̄cio dictā laudē resumit ibi. Cātabo dño. Circa ꝑmū dicit ⌊ Bñdic aīa mea dño ⌋. q. d. nō tātū ligua sic facūt ꝓpocrite isa. xxix. ppt̄us hic labijs me honorat cor aūt eoꝝ lōge ē a me ⌊ Dñe de⁹ me⁹ magnificatus es uehemēter ⌋. i. tā te excellētie es q⁹ nō potes laudari a creatura q̄ntū es laudabil̄ ecclē. xliij. maior. n. ē oi laude ⌊ cōfessionē. ⌋Hoc cōseqūt̄ adducit rō motiua ad dei laudē et ꝑmo ex ordiata ꝑductiōe mūdi ptiue t secūdo ex d̄bita p⁹missiōe uiuētiū ibi. Qui emittit. Circa ꝑmū sciēdū q⁹ ꝑma ps et ꝓncipalis mūdi ē celū ēpirreū a ꝓncipio sue creatiōis ag̃elis repletū sic dictū fuit i ꝓncipio gen̄. Et hoc notatur cū dr ⌊ Cōfessionē et decorē iduisti ⌋ita q⁹ p decorē itelligit̄ celū empirreū dictum

a pir q⁹ ē ignis nō q⁹ sit igneū sz splēdidū et sic aliquo mō cōuenit cu igne i splēdore p cōfessionē itelligit̄ cōgregatio angelorū sanctorū deuz cōfitētium cōtinue cōfessione laudis diuine et istis duob⁹ modis dr. De us idutus methaforice quia sicut idumētuz facit ad ornatū hominis iduti. Sic in istis creaturis pricipaliter relucet gloria dei. et iō subdit̄ ⌊ Amict⁹ lumie sicut uestimēto. ⌋ q̄a lumē magis ꝓprie ē i spiritualibus substātijs quā i corpalibus. Secūda ps machine mundi ē celū christallinuz et sidereuz cōtinēs sperā stellaruz fixaruz et orbes septē planetaruz et quātum ad hoc dr ⌊ Extendēs celuz. s. sidereuz. ⌊ Sicut pellē ⌋ uidet̄. n. extēdi sup emispium nostruz q̄si tētorium ⌊ Qui tegis aq̄s supiora ei⁹. ⌋Jn hoc tangit̄ celuz christallinuz q⁹ ē supra sidereum qđ dicit̄ aq̄um gen̄. i. eo q⁹ cōuenit cū aq̄s i dyaphanēitate sicut et ēpirreuz dr igneū mō pdicto. Tercia ps ē elemētum ignis et aeris cōtinēs spaciuz q̄si itra sperā lune et supficiē terre et aq̄ et quātum ad hoc dicit̄ ⌊ Qui ponis nubē assensum tuū ⌋i hebreo et i trāslatione ie. habet̄ ⌊ curruz suuz ⌋ q̄a nubes p aerē uidētur ferri ad moduz curruum et q̄a talis mot⁹ fit cōmuniter p ipulsuz uētorum iō subdit̄. ⌊ Qui ābulas sup pēnas uētorum. ⌋et dicunt̄ pēne uētoruz metaphorice ad designādum uelocitatē motus ipsoruz q⁹ aut̄ dicit̄ hic deus ābulare sup pēnas uētorum et agitare nubes q̄si currū suuz p hoc designat̄ q⁹ tales ipssiones ⁊ cō similes fiūt i aere ex diuia dispositione. Et qa de⁹ naturā corpalē p ag̃elos admistrat ut dicit Au. sup gen̄. iō subdit̄ ⌊ Qui facis ag̃elos tuos spirit⁹ ⌋. i. spirituales substantias facis ag̃elos tuos. i. nūtios tuos. Ang. n. ē magis nomē officij quā nature ⌊ Et ministros tuos ignē urentē. ⌋ hoc dicit̄ qa ag̃eli leguntur frequnter apparuisse i specie ignis ut moysi i rubo ardēti. Exo. iij. uocat̄ tamē ag̃elus ille dñs qa psonā dñi repsentabat ut dicit greg. Jtē. iiij. re. ij. Jntrāslatiōe belie que facta ē misterio ag̃elorum apparuit curr⁹ igneus et eq̄ ignei. Similit̄ q̄rto reg. vj. apparuit mōs plen⁹ equoruz et currum igneoruz i circuitu helisei. qa sicut dic Je. ad defensionē ei⁹ uenerunt ag̃eli. Et dicit ignē urētem qa ag̃eli ardēt caritate. et sunt efficaces ad xecutionē uoluntatis diuine Quarta ps ē elemētum terre ⁊ aq̄ que simul cōtinet̄ cum spera terre. et de ꝑmo dicit̄ ⌊ Qui fundasti terrā ⌋qa sicut fundamentū ē iferior ps dom⁹ sic terra ē mse⁹ i or ps machine mūdi ⌊ Sup stabilitatē suā ⌋ idest sup centrū mūdi ad quod undiq⁹ tendūt naturalit̄ ptes terre et iō subdit̄ ⌊ Nō iclinabit̄ iseculū seculi ⌋ declinās a cētro in aliqua pte qa hoc ē sibi naturale. de elemēto uero aq̄ subdit̄ ⌊ abissus ⌋idest occeanus q̄ dicit̄ abissus ꝑ pp sui ꝑfunditatē ⌊ Sic uestimentū amict⁹ ei⁹ ⌋qa occeanus circubat terrā undiq⁹ excepta una pte q̄ remansit arida pp uitā hominū et aialiū terrestrium ut dictū fuit plen⁹ gen̄. i. ⌊ Sup mōtes stabūt aq̄. ⌋Ex hoc loco dicit ra. sa. q⁹ aq̄ i medio occeani sūt altiores q̄z mōtes i terra positi. Sed hoc falsū ē qa cū aque sint graues et fluide eq̄liter tendūt ad centrū undiq⁹ et sic nō sunt altiores i medio q̄z i ripa et iō illud quod dr hic itelligendū ē de aquis pluuialib⁹ q̄ generant̄ i nubib⁹ secūdum q⁹ dicit iob. Qui ligat aquas i nubibus suis. nubes aut̄ generant̄ sup cacumina montiū ⌊ Ab increpatione tua fugiēt ⌋qa nubes pluuiose mouent̄ de loco ad locū secundū ordinē uolūtatis diuie Alit̄ exponit̄ hoc referēdo ad homines Jn nubib⁹ enim frequēter generant̄ ipssiones terribiles ut tonitrua fulgura et turbines q̄ dicunt̄ increpationes diuie qa fuequēter sunt signa ire sue et sic homies territi fugiūt de cāpis ad loca magis secura. Cōsequēter reuertit̄ ad dispositionē elemēti terre q̄ i aliq̄bus locis ē mōtuosa i alijs plana. et quātū ad hoc dicit̄ ⌊ Ascēdunt montes et descēdunt campi ⌋et iste ascensus est descēsus nō ē aliud q̄z eleuatio maior mōtium et minor camporū Ulterius reuertitur ad dispositionem elementi aque dicēs ⌊ Terminum posuisti ⌋ sci licet aquis occeani ⌊ Neq⁹ conuertentur operire terram ⌋sicut fecerunt tēpore diluuij sicut promisit dominus noe. Gen̄. ix. dicens neq⁹ erit deiceps diluuiū dissipāe omnē terrā ⌊ Qui emittis ⌋Hoc cōsequēter adducit ratio diuine laudis ex debita puisione uentū et primo ex prouisione habitantiuz super aquam secūdo ex prouisione habitantium intra aquā ibi hoc mare. tercio q̄tuz ad utrāq⁹ naturā ibi. Oia a te expectāt ꝑma ī duas qa ꝑmo describit̄ diuia puidētia circa uiuētia sup t̄rā i cabo corpoz. scđo in alternatione temporū ibi. fecit lunā in tē

pora. Circa primū describit mixtim prouisi
onem animaliū auiū et hominū. et pmo quā
tuz ad prouisionē humidi sine quo vita sen
sitiua nō pōt cōtinuari dicēs. Qui emittis
fontes in cōuallibus .quia in descēsu uel pe
de montiū oriunt cōmuniter fontes magni
ex q̄bus oriunt fluuij notabiles et hoc est
ad sustentationē uiuentiū ideo subdit. Po
tabūt omnes bestie agri expectabūt ona
gri .quia multū habēt de calido interiori.
In siti sua .idest refici dictis aquis i sua siti
ūde et trāslatio Je.sic habet. Æt reficiāt o
nagri sitī suā. Sup ea uolucres celi habita
būt .q̄a sunt aliq̄ uolucres aquatiles i flu
minibus habitātes uel ppe.alie etiā uolu
cres cāpales uel nemorose ueniūt illuc ad bi
bendū et ad loca sua reuertunt gaudentes
ideo subdit. De medio petrarū dabūt uo
ces .hoc dicit pp aues i foraminib⁹ muro
rū habitātes uel etiā i rupib⁹ sicut dicitur
de aq̄la iob. xxxix. in petris morat . et in
accessis rupib⁹. In hebreo tamē habet. De
medio ramorū .et i trāslatione Je. de me
dio nemorū .et hoc quantū ad aues i arbo
rib⁹ camporū uel siluarū cōmorantes. Ri
gās mōtes .s.deus .de supioribus suis .id
est de nubib⁹ pluuiosis sup mōtes genera
tis ut ibi crescat herba aialibus siluestrib⁹
oportuna. de fructu operū tuorū satiabitur
terra .idest de effectu pluuie q̄ ē opus tuū
fecūdabit terra. ideo subdit. Producens fenū
iumētis .ad eorū nutrimentū. Et herbaz
seruituti hominū .idest usui. granū eni semi
natū i trā pmo producit herbā postea spicā,
et ultio granū ūde fit panis ad usū hois iō
subdit. Ut educas panē de trā. et q̄a ad
sustētationē uite hūane nō solū requrit cibus
sz ēt pot⁹ q̄ pncipalit ē uinū de uite. iō sub
dit. Æt uinū letificet cor hois .requrit etiā
cōdimētū iō subdit. Ut exhilaret faciē in
oleo .et p oleū qđ ē pncipale cōdimētū in
telligunt alia et q̄a pluuia terrā humectās
fecūdat arbores iō subdit. Saturabunt li
gna cāpi rē .Dicit eni phs. secūdo de aīa q,
i arboribus radices sūt similes ori i aialib⁹
q̄a p raduces attrahit alimētū arboris ad
ei⁹ nutritionē et fructificationē. In hebreo
aūt et trāslatiōe ie.habet sic. Saturabunt
ligna dñi .et fecūdū ra.sa. Ligna dñi hic in
telligunt ligna padisi trestris. Sz q̄a illa
mō nō uenit i usū hois nisi enoch et helie
et hic agit de ligis seruitib⁹ ad usū hois
iō pōt dici q, oia alia ligna cōueniēter dicū
tur ligna dñi q̄a sūt ei⁹ creature. Illic pas
seres nidificabūt .i hebreo et i trāslatione
ie.habet sic. Aues nidificabūt .aues eni al
teri⁹ speciei magis nidificabāt i cedris q̄z
passeres q̄ cōmunit nidificāt i tectis domo
rū .Herodij .do⁹ dux ē eorū rē .herodi⁹ ē
nomē auis pdalis q̄ gallice uocat gerfa et
nidificat i cedris et dr dux passerū ul auiū
eo mō loq̄ndi q⁹ leo rex dr aialiū. et iō cuz
dr herodij dom⁹ ibi ē pūct⁹ et refert ad ce
dros ubi nidificat hero. cui⁹ nid⁹ dr dom⁹
ei⁹ et q, seqt .dux rē. .refert ad herodiū
mō pdicto. Montes excelsi .suple sūt refugia
.ceruis .sic. petra .cauernosa ē. refugiū be
rinatijs. ē aūt hermatius aial puū spinosuz
. Fecit lunā .Hic cōseqnt ostendit ōlit de⁹
puidet uiuētibus i alternatōe tēporū cū dr
. Fecit lunā i tpa .secūdū. n. uarīū motū lu
ne magis apparet sensibilt mutatō aeris q̄z
sēcz alias planetas. Sol cognouit occasum
suū .i. de terra uadit ad occasū. ac si habe
ret itellectū. q̄a tālt motus ē ab itellectu in
telligētie motricis p talē modū dr q, opus
nature ē opus itelligētie. Posuisti tenebras
.i emispio nostro p occasū sol. Æt facta ē
nox .q̄a sicut dies ē latio sol sup terrā ita
nox ē latio eius sub terra. i ipsa ptrāsibūt
omēs bestie silue .q̄a tūc magis discurrunt
ad q̄rendā .pdā q̄z de die iō seqtur. Catuli
leonū rē .Jet q̄a oia illa .pcedūt ex diuia p
uidētia. iō subdit. Et querūt a deo escā si
bi .et q̄a bīta pda reuertunt ad sua latibi
lia iō subdit. Ortus ē sol rē . Exibit hō
ad opus suū sicut .n. fere discurrūt p noctez
ul de nocte pp uictū q̄rendū. sic econtrario
hō q̄ ē aīal māsuetū nāt a de nocte q̄escit et
de die exit ad opa sua. et q̄a ex talibus effe
ctibus apparet altitudo diuie .puidētie no
bis iconphēsibil iō āmiratiue subdit dauid
. Quam magnificata .i. ualde magnifica
ta. Sūt opa tua oia i sapia fecisti .q̄a ipsa
ē regula vitatis. Impleta ē terra possessiōe
tua .i. aialibus q̄ sūt dei creature. hoc mā
. Hic cōseqnter agit de puisiōe uiuētū in
tra aquā et pmo describit locū eorū cū dr
hoc mare magnū .s. occeanus ubi currunt.
omēs aq . Et spaciosū manibus .i. locis. di
ctō. n. hebraica hic posita equoca est ad si
gnādū manus et loca. illic reptilia .i. pisces
diuersorū generū. Quorū ñ ē nu. .q̄a ñ pōt
ab hoie numerari. sz deo oia sūt numerata

Animalia pusilla cū magnis .In mari enim
sunt pisces aliqui ualde parui. et aliqui ual
de magni ut cethe grādia. quorū magnitu
do est quattuor iugerū terre ut dicit plini
us. Illic naues pertranstibunt .ut bona in
terra habūdantia deportent p nauigiū ad
aliā talibus carentē et econuerso. Draco iste
quē formasti ad illudendū ei .i hebreo et in
trāslatione Je.habet . Leuiathan istum tu
formasti ad ludendū i eo .dicit hebrei q, ē
unus pisciū singularis i credibilis magnitu
dinis ideo dicit leuiathan .istū i singulari.
dicit tñ hebrei q, deus a principio creauit
duo idiuidua huius speciei masculū et femi
nam. sed q̄a de⁹ puidit q, si multiplicarent
naugatio ipediret q̄ deseruit utilitati mun
di. iō occidit femellā et sale cōdiuit reseruās
eā iustis post resurrectionē. quod autē sub
ditur. quē formasti ad ludendū i eo .dicit
ipsi hebrei q, trib⁹ horis i die de⁹ ludit cū
leuiathan. Sed primū dictū ē cōtra sacram
scripturā genē. j. quia formatis generalit pi
scibus dixit deus. Crescite et multiplicami
ni et sic nō creauit aliquā speciē i masculo.
et femina quā nō uellet multiplicari. Itē q,
dicit carnes femelle reseruatas iustis in re
surrectione ē erroris sarracenorū in quem
iudei moderni ceciderūt credētes q, resurre
ctio sit futura ad uitā animalē cibis indigē
tem. Et q, dicit q, deus ludit in eo uel cuz
eo trib⁹ horis in die puerile ē et ficticium.
Et ideo aliter dicendū q, psal. hic loquitur
de ceto cui⁹ sunt plura idiuidua i mari no
minans eū leuiathan sicut Job. xl. q̄ nomi
natur etiā draco i trāslatione cōmuni quia
geñ. i. ubi dicit cethe grādia. In hebreo ha
bet dracones magnos. tamē sub istis nu
mib⁹ intelligit hic pricipaliter dyabolus
sicut i libro iob. fuit dictū. Et iō littera pri
mo ē exponēda de pprietatib⁹ cethi. et se
cūdo de pprietatib⁹ dyaboli p illas signifi
catas. Quod ergo pmo dicit .Draco iste
.in cōmuni trāslatiōe uel leuiathā istū i trā
slatiōe Je. p pnomē demōstratiuū et nomē
cui adiūgit designat ei⁹ magnitudo euidē
ter exceděs magnitudinē aliorū aialiū ter
restriū et marinorū et p hoc q, subdit .ad
illudēdū ei uel ludēdū i eo .nō ē itelligēdū
q, li ad teneat causalit ōsi ad hoc leuiathā
finalit sit format⁹ sz tenet cōsecutiue. quia
ad eius formationē psecuta ē illusio illa. ex
hoc eni q, leuiathā fact⁹ ē a deo i corpe tā
magno sequit q, necessaria sit ei magna ca
batio ex aliis piscib⁹ maris quos deuorat
pp q, alij pisces cethū uidētes ex instinctu
naturali fugiūt ipsus ripā ubi ceth⁹ natare
nō pōt pp aque puitatē et iō ceth⁹ eos in
sequēs ipingit ad terrā et a piscatorib⁹ ibi
occidit q̄a non pōt se mouere. et sic illusus
sua spe frustrat p hoc autē pricipaliter in
telligunt pprietates demonis q̄a p demō
strationē corpis eius excedētē cū dicitur .
Draco iste .itelligit potestas demonis om
nē potestatē corpalē excedēs si sibi dimit
tatur. p illusionē uero cethi dictā intelligit
illusio demonis quia credēs christū in se de
uorare in sua passione et mēbra sua in tē
porali psecutione p eum cōtra eos extitata
defraudat ab intēto et remanebit post iu
ditiū ligat⁹ in inferno q̄a nō erit amplius
ad exercitiū sanctorū i hoc aere caliginoso
. Omnia a te expectāt .hic icipit ipsus i he
breo et in trāslatione Je. ubi psalmista decla
rat prouisionē diuinā circa utranq̄ naturā
pdictā simul dicēs. Oia .s. uiuētia sup ter
rā et iaquis. A te expectāt ut des illis escā
. q̄a p appetitū naturalē et sensitiuū ten
dūt ad id q, ē a deo circa ipsa ordinatū. et
sic dictū ē supra q, op⁹ nature ē opus itel
ligētie. Dāte te illis colligēt .hoc dicit spe
cialiter pp illa uiuētia q̄ nō solū querūt ci
bū ad horā sed etiā cōgregāt p tpe futuro
sicut formica colligit grana i estate ūde ui
uit i hyeme. Aperiēte te manū tuā .p diffu
sionē bonitatis tue i effectib⁹ . Omia iple
bunt bonitate .i. bono cōuenienti sue na
ture. Auertēte te aute faciē .denegādo pre
dictā diffusionē . Turbabunt ex defectu
nutrimētū. Auferes spiritū eorū .idest uitaz
. Et deficiēt .a uita psenti. et in puluerē su
um reuertent .idest i materiā ūde fuerunt
formata q̄ p maiori pte ē terra. Emite
idest emittes sicut habet i hebreo et i trā
slatione. Je. . Spiritū tuū .i. tue uolūtatis ef
fectū. Æt creabunt .i. de nouo formabunt
eadē i specie sēcz cursū nat e. et aliqñ eadē
i numero ad declarationē ptātis diuie i opi
bus miraculosis. Et renouabis faciē tre .si
cut pz i estate. q̄z tūc renouabit herbis et flo
rib⁹ et fructib⁹ qb⁹ puata fuerat i hyeme
. Sit gloria dñi .i. laus et honor sibi d'bit⁹
ipendat . In seculū seculi .i. absq̄z tmino a
pte finis. letabit dñs i opib⁹ suis .i. i crea
turis ad suā gloriā ordiatis sēcz q, dr p,

uerbiorū.xvj. Uniuersa propter semetipsa operatus est domn⁹. Qui respicit terram et facit terrā tremere ut patet in motu terre precedēte ex diuina ordinatione. Qui tangit mōtes tactu fulguris q̄ frequētius cadit in mōtibus altis. Et fumigāt quia ignis fulguris magis fumigat q̄s inflāmet Sciendū autē q̄ omnia p̄dicta de ordinatione creaturarū et pulsione uiuentiū ad hoc inducta sunt ut ex eis rationalis creatura iſurgat ad laudē et honorē cōditoris. Cātabo hec est ultima ps in qua psalmista resumit dei laudē in pricipio psalmi inchoatam dicēs. Cātabo domino in uita mea id est q̄diu uiuā ideo subdit. Psallā deo meo q̄diu sum et dicit cantabo et psallā. quia diuina laus debet p̄cedere ex corde et ore. Jocundū sit ei eloquiū meū id est coram eo placitū. Ego uero delectabor. i domino id est in cōsolationibus diuinis et nō in terrenis. Deficiāt peccatores a terra etc. Loquit de peccatorib⁹ et iniquis in sua malicia obstinatis. Benedic aīa mea domino cetera et sic terminat canticus sicut incepit ipsum q̄ frequēter fit in cātalenis et exponatur sicut in principio psalmi.

In psal.ciij. Benedic. ubi dicit in postilla. benedic anima mea domino et dicit aīa mea.

Additio.

Ic psalmus uidet cōtinuari proprie cū uerbo ultimo precedentis psalmi ibi enī cōclusit. Benedic anima mea domino nō exp̄mens modū seu materiā huius benedictionis seu laudis. In hoc uero psalmo resumēs illud uerbū ultimū scilicet. Benedic aīa mea domino. declarat materiam hui⁹ laudis seu benedictionis sumptā ex rerū creatione. unde ra. aben. in sua glosa sup psalmū. psal. in hoc loco narrāt opa a deo facta in creatione mūdi geñ. i. Ex quib⁹ operibus deus debet p̄prie dici magnificus. quia magnificētia secundū phi. quarto ethi. est uirtus a q̄ magna opera fiūt que quidē magnificentia excedit nostrā narrationē. et ideo dicit ue bementer et quia humana mēs nō attingit naturaliter ad notitiā dei nisi inquantū a cognitione creaturarū procedit in cognitionem creatoris iuxta illud ad ro. j. capitulo inuisibilia dei a creatura mūdi p̄ca que facta sunt intellecta prospiciunt idcirco dicit. Cōfessionem et decorē induisti. Pro quo sciendū q̄ sicut si aliquis homo maxime potēs et uirtuosus sit undiq̄ cooptus aliquo pulcerrimo et p̄ciosissimo indumēto talis nō potest uideri nec per cōsequēs laudari a uidēte ipsum nisi ex decore et preciositate induti. sic de⁹ nō potest a nobis cognosci naturaliter neq̄ laudari nisi p creaturas ab ipso factas. ex qua consideratione psalmista dicit. Cōfessionem et decorē induisti. quasi diceret ex decore tui indumēti quod cōsistit in operibus tuis habemus te laudare seu cōfiteri et que sunt illa opera subdit dicēs. Amictus lumine sicut uestimētum. quia i pricipio creationis rerū fit mētio de productione lucis geñ. i. Fiat lux unde lumen hic dictū p psalmistā referendū est ad illud lumē primo creatū qualitercūq̄ accipiat siue corporaliter siue spiritualit si ue utroq̄ modo ut ibidē est uidendū. Consequēter dicit. extendēs celū sicut pellē qui tegis aquis superiora eius. ubi tanguntur opera secūde diei in qua factū fuit firmamētum diuidēs aquas superiores ab inferioribus. et sic postea successiue facit mentionem de fundamēto terre et de plātis et de luminaribus et de piscib⁹ et de bestijs et de homine licet nō seruato semp ordine quo gene. i. tradunt introducit etiā quedā ad prouidentiā uiuentiū ptinentia. sicut de pluuijs fontibus et uētis et de nutrimētis animalium et huiusmodi. Et cōsequenter concludit de ultimo fine creaturarū q̄ sunt ad claram noticiam deitatis cū laude facte. et hoc cum dicit. Sit gloria domini in seculū etc. in fine autē declarat ultimū finem hominis iusti cum dicit. Ego uero delectabor in domino. similiter et punitionē impiorū cū dicit. Deficiāt peccatores. et sic resumit. Benedic anima mea domino. q. q. sic sumitur ex creaturis benedictio seu laus diuina. ad quā expositionē satis bene posset applicari littera presuppositis alijs de hijs q̄ traduntur in postilla ad hoc ptinentibus.

In eodem psal. ubi dicitur in postilla, Sup montes stabunt aque.

Additio.

Pinio rab. sa. in hoc loco uerior est. Ratio autē quā postillator cōtra eū facit dicēs. q̄ cum aque sint graues et fluide equaliter tēdunt ad centrū undiq̄ nō ualet. nā uirtute diuina erant cōgregate preter naturā suaz ut terra arida apparet ūde geñ. i. Congregentur aque sub celo ad locū unū et appareat arida. et de hoc plenius est uidendum ibidē. In eodem psal. ubi dicit in postilla. Herodij domus dux est eorum.

Additio.

Era littera hebraica habet sic in hoc loco. Ciconia in abietibus domus eius uel abietes sūt dom⁹ eius. et hoc apparet manifeste quia ciconia cōmuniter habitat seu nidificat in altis edificijs seu altis arboribus et p cōsequens in abietibus seu cedris. q cōsonat cū hoc quod sequit. Montes excelsi cerui. ubi hebraica littera cū dicitur ceruis habet ibi cibijs. q̄ cōmuniter habitāt i altis mōtibus sicut ciconia in altis arboribus seu edificijs.

Replica.

N psal. Benedic. secūdo burgē. laudat suū auctorē Rabi abenbarza dicēs eū p̄prie dicere de um magnificū in ope creationis sē. Circa psal. autē In te domine speraui secundū isdē burg. dixit magnificentiam esse circa opa magnarū expensarū. allegans ad id aristo. q̄ magnificētia in ope creationis p̄prie locū nō habet quia deus creādo nullos sumpt⁹ fecit quia de nihilo cūcta p̄duxit. Et ita burg. fantasiādo hic laudat in abenbarza quod supra reprehendit in postilla tore circa psal. In te dñe speraui. et uide ibi corre. Circa illū passum supra mōtes stabūt aq̄ burg. allegat quod dixerat circa. i. capi. gen. uide ibi corre.

Onfitemini dño sē. secūdum q̄ dicit Je. i plogo sup librum istū. psalm⁹ iste p̄mus est iter illos q̄ dicunt alleluiatici et secūdum hoc alleluia quod ponit iter principiuz huius psal. et finē precedētis nō ptinet ad psal. precedēte q̄uis hoc aliq̄ dicāt. sz ponitur magis i pricipio huius psal. tanq̄ eius titul⁹ q̄a psalmi a titulis suis denominant. Sciēdū etiā q̄ alleluia nō est una dictio. ut credūt alīq sed due i hebreo. q̄a allelu. significat laudate et ē uerbuz impatiui mōi ia significat deū et tenet hic i accusatiuo casu patet igit q̄ psal. iste est quedā inuitatio ad laudē diuinā et duo sequētes similit. Et secundū aug. facti sūt a dauid secūdū uero Jero. et hebreos actor ignorat. i pticulari. tenet tn̄ q̄ facti sunt ab aliquo uiro sancto uel plurib⁹ spiritū sanctū habētibus. Diuidit autē psal. iste i duas ptes q̄a p̄mo psal excitat populū ad laudē diuinam. secūdo ad hoc efficati⁹ agendū recitat būficiorum dei memoriā ibi. Memētote. Circa primū dicit psal. Cōfitemini dño cōfessione laudis p beneficijs ab eo obtētis. Et iuocate nomē eius p obtinēdis q̄a gratitudo de p̄teritis būficijs ē optia dispositio p alijs ipetrādis. Annūtiate inter gētes opa eius. sue bonitatis et p̄tātis declaratiua q̄ explicantur infra. Cātate ei iore. et psallite ei corde. Narrate oia mirabilia ei⁹ id est aliqua ex oibus. q̄a oia nō possunt narrari siue enumerari pticulariter. Laudami i nomine sancto eius id est opa facite bona de genere. a ex intētione glorie diuine ut sic ex illis operibus laudamini i nomie dñi ad quā opa illa sūt directa. Letet cor querentiū dominū querēs enī aliq̄d habet materiā leticie q̄n̄ē certus de inuētione. querētes autē dominū fideliter inuenīt cū ifallibilit secūdū illud math. vj. Omis q̄ querit inuenit. sē. iō subdit. Querite dominū et cōfirmamini id est sitis certi⁹ de inuētione. Querite faciem eius id est placere i cōspectu eius. Memētote hic cōsequēter psal. recitat dei bñficia ad laudē ei⁹ excitatiua. Et diuidit in quinq̄ ptes secundū q̄nq̄ patres quorum tēporibus deus bñficia ostulit israheli. ptes patebūt p̄sequēdo. p̄ma ps cōtinet tempus abrahe usq̄ ad iacob. dicit igit. Memēto te mirabiliū ei⁹ que fecit. quia abrahā de fornace caldeorū miraculose liberauit ut dictum fuit geñ. xi. et pp uxorē eius pharaonem regē egipti et abimelech regē garre flagellauit geñ. xij. et. xx. Prodigia ei⁹ signa p̄dicta uocant p̄digia quasi p̄cul a digito dicta eo. q̄ causa effectiua talia ē hominib⁹ icognita uel occulta q̄a fiūt contra cursum nature et sic imediate a diuina uolūtate q̄ nobis occulta ē. Et iudicia oris ei⁹

qa flagellatio regū dicta fuit quidā effect⁹ diuine iusticie.potest etiā littera hui⁹ uers⁹ referri ad mirabilia q̄ facta fuerūt in terra egipti p moysen et aaron ad punitionē illi us populi q̄ explicant ifra psalmo isto⁹ Semen abrahā ideſt uos q̄ estis semē abrahā debetis ista memorari⁹ serui eius quia aliis ad ydolatriā declinātibus abrahā confessus ē se soli deo seruire tēpore nemroth ⁹ Filij iacob ideſt uos q̄ estis filij iacob debetis ista memorari.qa fides abrahe p vsa ac deriuata ē ad iacob alijs ad infidelitatez declinātib⁹ ⁹ Electi ei⁹ qa cū adhuc esset in utero matris eius cū esau elect⁹ fuit a dño esau reprobato cū tamē nihil boni aut mali adhuc egissent ut dicit apostolus Ro.ix. Ipse dñs deus noster uerū cultū et fidez licet sit dñs et deus omniū p creationem et gubernationē ideo subdit ⁹ In uniuersa terra iudicia eius qa p sua uolūtate pōt peccatores punire ⁹ Memor fui in seculū testamēti sui.uerbi quod mādauit i mille generationes ideſt i omnes generationes fideles.Et ponit ibi numer⁹ determinat⁹ pro indeterminato.qa numeri trāscendētes mille narij nō sunt nisi replicationes eius⁹ p tium eius⁹ quod disposuit ad abrahā dicēs ei geñ.xxij.p memetipm iurauī dicit dominus qa fecisti rē hāc ꝛc.sequit Benedicam tibi et multiplicabo semen tuū sicut stellas celi et subdit postea.benedicent in semine tuo omnes gētes terre quod ipletū ē i cristo⁹ Et iuramēti sui ad.ysaac secundū q̄ dicit dñs abrahe geñ.xxj.i ysaac uocabit tibi semē ⁹ Et statuit ihic cōsequenter describit tēpus a iacob usq̄ ad ioseph cū dicitur ⁹ Et statuit illud iacob p̄ceptū scilicz uerbū domini ad abrahā et ysaac de cultu dei eo q̄ de semine ei⁹ erat christ⁹ nascitur⁹ ūde dixit ei dñs geñ.xxvij.Ego sum dñs de⁹ abraham patris tui et deus ysaac terrā i qua dormis tibi dabo ⁊ semini tuo et i illa terra christus nat⁹ fuit et mysterū nostre redēptionis ipleuit p hoc autē q̄ dixit dom⁹ ego de⁹ abrahā pātris tui ꝛc. iunxit sibi cultū unius ueri dei. ūde et Jacob euigilās dixit erit mihi dñs i deū ꝛc ⁹ Et israbel i testamentū eternū Iste ē iacob p̄dictus q̄ primo uocat⁹ ē iacob eo q̄ nasc̄s tenebat plantā fratris sui geñ.xxv. Postea autē uocat⁹ ē israhel.eo q̄ cū angelo fortiter luctat⁹ fuit geñ.xxxij.⁹ dices tibi dabo terrā chanaā Jsicut iā allegatum ē qa i illa iacob dormiebat⁹ Funiculū hereditatis uestre Jeo q̄ illa terra fortib⁹ erat diuidēda quod ipletū fuit tēpore iosue postea⁹ Cū essent numero breui ꝛc.scilicet Jacob et familia sua⁹ Et ptransierūt de gēte i gentē ꝛc Jqa iacob cum familia sua de terra chanaā trāsiuit i egiptū geñ.xlvj. potest etiā hoc referri ad abrahā q̄ cū familia sua trāsiuit de chaldea i syriā geñ .xj. et de syria i terrā chanaan et inde in egiptum geñ.xij.et ide rediit i terrā chanaan geñ.xiij.et ide pegrinatus est igeraris genesis.xx.Similit ysaac de terra chanaan pegrinatus fuit in geraris geñ.xxvj.⁹ Nō reliqd hominē nocere eis Jnotabili nocumēto ūde et laban psequentem iacob p̄hibuit ne ei malū ageret geñ.xxxj.Et similiter iterfectis habitatorib⁹ sichē terror dei iuasit omnes p circnitū ciuitatis et nō sūt ausi psequi iacob et filios eius inde recedētes.geñ.xxxv. ⁹ Et corripuit p eis reges Jscilicet pharaonē regē egipti et abimalech regē gare ut dictū e.s. ⁹ Nolite tāgere christos meos Junctio autē corpalis regū et pontificū p̄mo fuit ordinata a deo tēpore moysi.et iō dicunt hic christi.ideſt uncti nō ab unctione corpali sed spirituali q̄ est p gratiā dei⁹ Et in ppbetis meis nolite malignari Jq̄ eni abrahā ppheta fuerit habet geñ.xv.similiter ysaac ppbetice p̄dixit uētura iacob ⁊ semini ei⁹ geñ.xxvij. Similiter iacob futura p̄dixit nouissimis tēporibus geñ.xlix.⁹ Et uocauit Jhic describitur tēpus ioseph usq̄ ad moysen qui ex ordinatione diuina uēditus fuit i egiptum ad meritū sue paciētie et ad puidendū patri suo et fratrib⁹ tēpore famis future. de qua dicit hic⁹ Et uocauit Jscilicet dom⁹ ⁹ Famē sup terrā ⁊.s.septē annorū de qua habet geñ.xlj. ⁹ Et omne firmamentū panis ⁊.i.sustētatione uel nutrimentū⁹ contriuit Jp hoc nō ē intelligendū q̄ panis sit plicit defecerit qa tūc etiā uedebant⁷ alimēta i egipto nt habet geñ.xlij.sed qa tunc fuit maxia sterilitas et defect⁹ panis ⁹ Misit āte eos ⁊.s.iacob et ei⁹ filios ⁹ Virū ⁊.s. ioseph q̄ dr uir a uirtute eo q̄ noluit adulterio sue dñe cōsentire geñ.xxxix.⁹ In seruū uenūdat⁹ ē ioseph Jpncipi milicie egipti.xxxix.geñ.⁹ Humiliauerut cōpedib⁹ pedes ei⁹ Jqa ad falsam accusationē dñe sue

fuit i.carcere religatus⁹ Ferrū ptrāsiit aiaz ei⁹ Jqa ex cōpedibus ferreis nō solū,fuit affluctus i corpe sed etiā i mēte q̄uis nō ceciderit a uirtute paciētie.⁹ Donec ueniret ūbū eius Jqū a deo istructus exposuit sōnia picerne regis et pistoris,ipsi⁹. et hoc ueraciter sicut pbauit rei euētus geñ.xl.⁹ Eloqum domini iflāmauit eū Jn trāslatione Je. habet⁹ pbauit eū ⁊.s.habere dei spiritū.et qa auxū probat⁹ igne iō hic ponit iflāma uit p pbauit⁹ Misit rex et solnit eū Jaudito p magistrū picernarū q̄ optie iterptat⁹ fuerat sōnia pdicta geñ.xlj.⁹ Cōstituit eum dominū dom⁹ sue Jeo q̄ p iterpretatione somnij sui cognouit eū habere spiritū domini geñ.xlj.Et principē oīs possessionis sue Jsecūdū q̄ dicit geñ.xlj.dixit quoq̄ rursuz pharao ad ioseph.Ecce cōstituti te sup uniuersam terrā egipti⁹ Ut eruditet principes eius etce Jqa nō habebāt scientiā nisi humanitus acquisitā p exercitiū studij qđ primo uiguit i terra egipti ut habet⁹ p̄mo me thaphi.ibi p̄mo gēs sacerdotū uacare cōcessa ē ꝛc. ⁹ Et senes eius prudētiā doceret Jqa nō solā docuit eos de diuinis ꝛ etiā de agibilib⁹ humanis⁹ Et itrauit israbel i egiptū ⁊cū filijs et familijs eorū ⁊ h⁹ ad mādatū ioseph ut possent ibi uiuere famis tēpore ut habet⁹ geñ.xlvj.⁹ Et iacob accola fuit i terra chā ideſt i egipto q̄ sic nominatur eo q̄ ephraim a quo denominata ē egiptus fuit filius⁹ chā.geñ.x.ūde ubicūq̄ in uetri testamēto habet⁹ egipt⁹ i latino in hebreo habet⁹ mestraim⁹ et auxit populū suū uehemēter ⁊.s.domin⁹ cui⁹ populus dicebat⁹ iacob et filij eius eo q̄ eū colebāt.alijs ad ydolatriā declinātib⁹ ⁹ Et firmauit eum sup inimicos eius Jqa pp potentiā ioseph timebant⁷ omēs de cognatione eius⁹ conuertit cor eorū ⁊.s.egiptiorū⁹ ut odirēt populū ei⁹ ⁹ s.filios israbel.qa sicut dr exo.j. surrexit rex nouus in egiptū q̄ ignorabat opera ioseph et icepit affligere filios israbel pse et populū suū ita q̄ ad amaritudinē p ducebāt uitā eorū ut dicit ibidē⁹ et dolum facerēt i seruos eius Jideſt in filios israbel. qa rex egipti p̄cepit obstetricibus ut i ptu hebreārū interficerēt masculos similādo q̄ passe fuissēt aborsū exo.i.⁹ Misit moysen Jhec ē ōrta ps i qua describit tēpus moysi.et p̄mo ponit miracula facta i egipto.secūdo facta i deserto ibi.petierūt.Circa primū ponunt⁷ plura de miraculis factis p filijs israbel tēpore moysi sed nō ponunt⁷ se cūdū⁹ ordinē hystorie pp q̄ dimitto ista p̄tem idiuisam.dr igit ⁹ Misit moysen seruū suū ⁊ad liberandū filios israbel de egipto ⁊ qua missione habet⁹ exo.tercio.⁹ Aarō quē elegit ipsū Huic eni adiunxit moysi ut p eo loqueret⁹ multitudi eo q̄ erat eloquens secūdū q̄ dicit⁹ exo.q̄rto.aaron frater tuus leuites scio q̄ eloquēs sit etce. sequit⁹ ipse loquit⁹ p te ad populū⁹ Posuit i eis uerba signorū suorū Jilla eni signa fiebāt uirtute diuina.ad uerba tū moysi et aarō iō adhoc exprimēdū cōueniēter dicit⁹ Posuit in eis ūba signorū suorū et p̄digiorū i tra cham Jideſt i terra egipti ratione supradicta⁹ Misit tenebras et obscurauit ⁊.ista fuit plaga egipti nona qa fuerūt tenebre palpabiles i terra egipti.ita q̄ tribus diebus⁹ nemo uidit fratrē suū nec mouit se de loco i quo erat ubicunq̄ autē habitabāt filij israbel lux erat.exo.x.⁹ Et nō exacerbauit sermones suos Jqa cū pharao p̄mittebat pmittēdo tiam de⁹ remouebat plagā .et sic dulcorabat suū sermonē⁹ Cōuertit aquas eorū i sāguinē etc. Jhec fuit p̄ma plaga q̄ habetur. exo.vij. ⁹ Et dedit terra eorū ranas Ji tanta multitudine q̄ intrabāt oia loca et officinas egiptiorū.et hec fuit secūda plaga que habet⁹ exo.octauo⁹ Dixit et uenit cinoia. ⁊ cinifes ideſt musca canina tū cū hoc uenerūt muscę graues diuersi generis.et hec fuit quarta plaga q̄ habet⁹ exo.octā.⁹ Et cinifes i oibus⁸ finib⁹ eorum Jhec fuit tercia plaga exo.octa.⁹ Pofuit pluuias eorū grādine igne etce. Jet ista fuit septia plaga in qua grādo et ignis mixta piter ferebantur exo.ix.⁹ Et pcussit uineas eorū ꝛc ⁊.s.i grādine et igne p̄dictis.⁹ Dixit et uenit locusta et bruc⁹ Jsta fuit octaua plaga i qua corrosū fuerat q̄ remāserat ex igne et grādine exo.x.iō subdit⁹ Et cōmedit omne fenū ꝛc ⁹ Et pcussit omne p̄mogenitū i terra eorū Jet hec fuit plaga decia i qua sunt mortua oīa p̄mogenita hominū et bestiarū exo.xij.de quita uero plaga et sexta nō fit hic mētio⁹ Et eduxit eos cū argēto et auro Jqa de mādato dñi accepeūt mutuo a uicinis uasa argētea et aurea et sic spoliauerūt egiptū exo.xij.nō tñ cōmiserūt furtum i hoc qa de mādato dei fuit cui⁹ sunt omia sicut ibidē plen⁹ fuit dictū⁹ Et nō erat in

t ibub⁹ eorū ifirmus]hoc a deo factū fuit. ut omēs simul absq; ipedimēto possent e/ gredi de egipto [Letata ē egipt⁹ ī pfecti one eorū. Cui⁹ cā subdit cū dicit [q; incu/ buit timor eorū sup eos] Ex hoc enī qđ omnes pmogeniti erāt subito mortui time bāt omnes alij mori si āplius ī terra filij ił rahel morarent secūdū quod habet exo. xij. [Expādit nubē ī protectionē eorū]cō tra solis estū. ut ignē]idest columnā ignis [ut luceret eis p noctē. secundū q; dr exo. xiij. Dns autē pcedebat eos ad ostendēdaz uiā p diē ī colūna nubis et p notē in colū/ na ignis ut dux esset itineris utroq; tēpo re. [Pecierūt]Hic cōsequēter describit mi/ rabilia facta ī deserto post exitū de egipto q; a deficiētibus cibariis q̄ acceperāt ī egip/ to ceperūt murmurare dicētes utinā mor/ tui essemus p manū domini in egipto quā/ do sedebam⁹ sup ollas carniū et cōmedeba mus panē ī saturitate et tūc dominus fecit auolare multitudinē coturnicū et hoc ē qđ dicit [Pecierūt et uenit coturnix]idest mul titudo coturnicū sicut exo. octauo uenit mu sca grauissima. ideſt multitudo muscarum [Et pane celi saturauit eos]idest māna de celo descēdente ut habet exo. xvj. Diſru/ pit petrā et fluxerūt aque etc] hoc habet exo. xvij. et nu. xx. [quoniā memor fuit p/ bi sancti sui]. q. d. ista beneficia nō fuerunt illi populo collata pp merita sua cū essz re bellis et murmurās cōtra deū. sed propter merita abrahe et adimplendū pmissionem ei factā genī. xxij. [Et eduxit] hic ultio po nunt beneficia facta tēpore ioſue qui post mortē moysi eduxit populū israhel de de/ serto et introduxit ī terrā pmissionis ꝺ mā dato domini ut habet ioſue pmo. et hoc ē q; dicit [Et eduxit]scilicet dns [populū su um]sub ducatu ioſue [In exultatione]quia multū fuit gauisus scilicet popul⁹ qñ iorda nis ī suo trāsitu fuit deſiccatus ioſue. iij. [Et dedit illis regionē gentiū]uidelicet to/ tā terrā chanaan ubi pri⁹ gētiles habita/ bant ut diffuse tradit ī lib. ioſue [Et labo res populorū possederūt]idest ciuitates edi ficatas laborib⁹ aliorū et alia bona eorum laborib⁹ acquisita [Ut custodiāt iustificatio nes eius]idest mādata ei⁹ ī lege tradita. ꝛ q̄diu ea se uauerūt ī illa terra pacifice ha/ bitauerūt ut patet ex decursu ueteris testa mēti. Sciendū tn q; nō erat principale premi um. sz possessio terre uiuentiū p illā princi/ paliter itellecta sicut frequēter dictū est sn pra. premiū enī principale ē quod meli⁹ me ritorio opere. Opus autē uirtutis meli⁹ ē simplicit q̄s quecūq; possessio tēporalis p/ pter q; nō potest esse uirtutis premiū prin cipale. In psal. ciiij. Cōfitemini dño . ubi dicit in postilla. Querite faciem eius.

Additio.

Um autē ultim⁹ finis humane uite ē uisio facialis dei iuxta il lud ꝑma corin. xiij. ca. uidemus nūc ī speculo et in enigmate tūc autē facie ad faciē hic psal. nos āmonet . ut semp queram⁹ faciē ei⁹. hoc ē q; habitua/ liter uel actualiter semp in hoc tendamus tanq̄s in ultimum finem.

Onfitemini dño quoniam ꝛc.] Huic psal. pmittit talis titu. in hebreo et ī trāslatione cōmuni Lalleluia alleluia! semel p laud dei ī pśenti. et iterū p laude ei⁹ in ciuitate celesti. Et secundū hoc dr apoc. xix. audiui uoces de celo angelorū dicētiū alleluia etc. et sequat postea et iterū dixerūt alleluia. pp q; ī ecclesia qñ cantat uersus alleluia ī pricipio dicit alleluia et in fine resumit Diuidit autē psal. iste ī duas ptes. qa pri mo psalmista iuitat ad laudē diuinā. secun do postulat eius gratiā ibi. ❧Demēto nostri Circa primū dicit [Cōfitemini dño quoniaz bon⁹]bonitate cui⁹ nō ē finis. Et qa nō so lū bon⁹ ē. sz et bonitatē suā cōmunicat cre aturis iō subdit [Quoniā ī seculū miseri/ cordia ei⁹ [et qa nō possūt sufficienter ista enarrari a creatura itellectuali iō subditur [Quis loquet potētias dñi auditas faciet ꝛc]. q. d. nulli⁹ cū sit potētie ifinite et maioz oi laude eccle. xlviij.] beati q; custodiūt iudi tiū]recte iudicādo q̄tū ad iudices [Et fa/ ciūt iusticiā] recte uiuēdo cū pxio quantū ad oēs [In oi tēpore]qa q; pleuerauerit us q; ī finē ī bono ope saluus erit secūdū dic/ tū saluatoris matb. x. [❧Demēto]hic conse quēter psal. iplorat diuinā gratiā . et pmo ponit bui⁹ suplicatio. secūdo peccatorū con fessio ibi peccauim⁹. tcio resumit dicta dep catio ibi saluos fac nos. Circa primū dicit [❧Demēto nostri dñe] Cōferēdo tuā gratiā iō subdit [In bōplacito populi tui] qa suā

gratiā habēs placet ei [Uisita nos ī saluta ri tuo]idest ad saluationē nostrā nō ad dā nationē qualiter uisitas reꝓbos Et qa sa lus eterna cōsistit ī uisione diuina. iō subdi tur [ad uidēdū]scilicet te facie ad faciē] In bonitate electorū tuorū]. q. d. ad hāc uisio/ nē solū pducent electi decedētes ī bonitate finali] Ad letandū ī leticia gētis tue]qa il/ lā uisionē inse pabiliter cōmitat delectatō summa et leticia [Ut laueris cū hereditа/ te tua] ideſt cū electis q; sūt hereditas tua [Peccauim⁹]qa uera humiliatio facit de ꝓcationē efficacē secūdū illud ecc. xxxv. ora tio humiliātis se nubes penetrabit ꝛc. ideo psalmista sue deꝓcationi iterponit peccatorū cōfusionē et cū dicit hoc recolit diuinorū be neficiorū exhibitionē ut sic nō solū cōfitea tur peccata sed etiā agrauationē eorum ex diuinorū beneficiorū ingratitudine cōsurgen tē. Et diuidit ī octo ptes secūdū octo pec/ cata et dei bñficia. ptes patebūt ꝓsequēdo Primū autē peccatū ē ifidelitatis qa cū po/ pulus uidisset tot dei bñficia et mirabilia in egipto tñ diffisus ē de dei potestate ī tran/ situ maris rubei dicēs moysi exo. xiiij. For sitā nō erāt sepulcra ī egipto. iō tulisti nos ut moreremur ī hac solitudine. et hoc ē q; dicit [Peccauim⁹ cū patrib⁹ nostris] ideſt sicut patres nostri eorū peccata imitantes . Et q̄uis psal. esset sanctus tn connumerat se peccatorib⁹ eo q; erat mēbrū illi⁹ popu li [Iniuste egim⁹]cōtra ꝓximū [iniquitatē fecim⁹]cōtra deū [Patres nostri ī egipto n̄ itellexerūt mirabilia tua]qa si bene intel/ lexissent deo de cetero firmiter adhesissent [Nō fuerūt memores multitudinis miseri cordie tue]p eis egiptios multiplicit affli/ gēdo et eos a flagellis ꝑseruādo sicut patz ꝑcedēti psal. et hāc ingratitudinē patrū ostē dit p effectū dicēs [Et irritauerūt etce.]scili cet moysen sup mare rubrū et p cōsequēs ī eo dominū dicētes forsitan nō erāt sepul cra ꝛc. ut ꝓallegatū ē [et saluauit eos ꝓpter nomē suū] Et nō pp iusticiā eorū [Ut no/ tā faceret potētiā suā]qa oīa opa dei ordi nātur ad ei⁹ gloriā. ꝓuer. xvj. uniuersa' pp semetipm opatus ē dns [et increpuit mare rubrū ꝛcc.]hoc habet satis diffuse. exod. xiiij. Let saluauit eos de manu odientiū]id est egiptiorū psequētiū eos ad occidēdū [et redemit eos de manu inimicorū]ideſt ꝺ po testate pharaonis regis egipti [et operuit aqua tribulātes eos]ideſt pharaonē. et ei⁹ exercitū eos psequētes. et secūdū q; dicitur exo. xiiij. reuersū ē mare ꝓmo diluculo ad p oꝛē locū fugiētib⁹ q; egiptijs occurrerūt a que et iuoluit eos dns ī medijs fluctibus [Unus ex eis nō remāsit]sicut ibidē subdi tur nec unꝰ quidē supfuit ex eis [Et credi derūt uerbis ei⁹ Dicit hic rabi salomon q; filij israhel timebāt egiptios seq. eos ī de/ serto p aliā uiā quousq; uiderunt egiptios mortuos sup litus maris. Sz uidētes tunc crediderūt uerbis dei et moysi [Et lauda/ uerūt laudē eius]dicētes illud cāticū. Cante mus dño gloriose etce. exo. xv. [Cito fece/ rūt]hic ponit secūdū peccatū scilicet mur/ murationis ꝓ defectu cibi ꝛ potus ut habe tur exo. xvj. et. xvij. itē numeri. xj. de mur/ mure ꝓ defectu carniū et. xx. ꝓ defectu aq̄ et hoc ē q; dicit [Cito fecerūt] ideſt parum steterūt ī dei laude [Obliti sūt operuz eius q̄bus eis puiderat ī periculis maioribus [Et nō sustinuerūt cōsiliū eius]ideſt nō ex pectauerūt sufficiēter tēpus ī quo deus dis posuerat eis subuenire secūdū cōsiliū uolun tatis sue sed puenerūt illud murmurādo si nc ratiōe [Et cōcupierūt cōcupiscētiā in de serto]scilicet carniū ut dictū ē [Et tēpta/ uerūt deū ī iaquoso]ideſt ī loco aq̄ penuri oso et dicit tēptauerūt. q; nō solū pecierūt aquas ad siti suā releuādā sed et ad expe/ riendū sensibili exēplo si de⁹ esset ī eis uel nō secūdū quod dicit Exo. xvij. [Et ꝺ dit eis petitionē ipsorū]. s. carnes et aquas ut pleni⁹ cōtinet ī locis ꝓallegatis [Et misit saturitatē ī aīas eorū]qa dedit eis carnes ad uescēdū usq; ad mesz itegrū ita q; ite bant eis ī nausea ex nimia repletiōe ut ha bet numeri. xj. ī hebreo et trāslatione ꝛc. habet [Et misit tenuitatē ī aīas eorū]id ē defectū uiuificādi corpa qa sicut dicit ibi adhuc carnes erāt ī oreꝰ eoruz et furor dñi cōcitat⁹ ī populū percussit eū plaga magna nimis uocatus ē locus ille sepulchrū cōcupi scētie ibi enī sepelierūt populū q; desidera/ uerat carnes [Et irritauerūt]hec ē tercia ps ī qua describit peccatū seditiōis chore. et sibi adherētiū q; ꝓ ambitione sacerdotij mouit seditionē cōtra moysen et aaron nu meri. xvj. put ibidē diffusius fuit dictū . et hoc ē q; dicit [Et irritauerūt morsen ī ca strīs aaron sanctū domini]ideſt cōsecratuz ad fungēdū sacerdotio corā dño secundum

q̄ habet leuitici.ix. Irritatio autē ista fuit quia chore .et sibi adherētes dixerunt eis sufficiat uobis qa omnis multitudo sancto rum est.quasi diceret debet uobis sufficere q̄ sitis i eodē gradu cū alijs unde subdit ibidē. Cur eleuamini sup populū domini. Et apta est terra et deglutiuit dathan etc̄ .put diffusius tradit numeri.xvj. Et ex arsit ignis in synagoga eorū et interfecit cc. quinquagita uiros q̄ offerebāt incēsum tanquā uēdicantes sibi illicite sacerdotiū ut habet ibidē. Et fecerūt .hec ē quarta ps i qua describit peccatū adorationis uituli cū illud precessit tēpore immediate prescriptuz secūdnm quod habet exo.xxxij.et hoc est quod dicit. Et fecerūt uitulū in oreb id est prope mōtem oreb. Et adorauerūt sculptibile .et ponit hic sculptibile pro conflatili quia uitulus ille nō fuit factus p sculptu ram sed p fusuram ut habet exo.xxxij.p pter quod in hebreo et in translatione .ie. habet. Et adorauit cōflatile quia tamen utrūq̄ est nomē ydoli.ideo ponit hic unū pro alio i translatione cōmuni. Et mutaue runt gloriū suā .idest deū uerum in quo de bebant gloriari et qui glorioſe eos eduxe rat de terra egipti. Jn similitudinē uituli cōmedentis fenum .q̄ est animal irratione le et p cōsequens extraneus a diuinitate. Obliti sunt deū q̄ saluauit eos .de seruitu te dura egipti. Qui fecit mirabilia in egi pto .egiptios multipliciter flagellādo. mi rabilia i terra cham .ideſt in egipto sic no minata ratione supra dicta . populū israhel a plagis egiptiorū ptegendo. Terribilia i mari rubro .pharaone et eius exercitū sub mergēdo. Et dixit .scilicet domin⁹. Ut di spderet eos .pp eorū ingratitudinē. Si non moyses electus ei⁹ stetisset in cōfractione .i suis orationibus impediēdo effectū diuine uidicte ūde dixit ei domin⁹ exo.xxxij.cer no q̄ populus iste dure ceruicis sit dimitte me ut irascat furor me⁹ cōtra eos et dele am et ibidē subdit.placat⁹ que ē dominus ⁊c̄.et sic patet sentētia eius q̄ subdit. Ut auerteret irā eius ⁊c̄.. Et p nihilo .hic i cipit uersus i hebreo et i trāslatione .ie.ro. ⁊ est quita ps i qua ponit peccatū rebellionis quādo popul⁹ territ⁹ uerbis exploratorum noluit reuerti in egiptū .put diffuse tradit numeri.xiiij.et hoc est q̄ dr. Et p nihilo habuerūt terrā desiderabilē .ideſt terram abrahe .promissam lacte et melle fluentē si ue manantē eā eni p nihilo habuerūt quā do in egiptū reuerti uoluerūt. Nō credide rūt uerbo eius .quo .pmiserat eos introdu cere i terrā illā. Et murmurauerūt i taber naculis suis .secundū q̄ dicit numeri.xiiij. igit uociferās ois turba fleuit nocte illa et murmurati sūt cōtra moysen et aaron etc̄. de nocte autē manebāt intra tabernaculum . Et eleuauit manū suā sup eos ut .pster nēt eos in deserto .tūc enī data ē cōtra eos sentētia diuina ut omēs q̄ numerati fuerāt a.xx.ānis et supra nō ingrederent terram .promissionis.sed morerent i deserto .per ca leph et iosue numeri.xvj. Et ut deiceret semen eorū i nationibus ⁊c̄. .ista pena fuit tūc cōminata tamē pcibus moysi ipedita. Et iniciati sūt .hec ē sexta ps in qua de scribit peccatū populi israhel i ydolatria . Beelphegor q̄ plenius describit nu.xxv. circa q̄ sciendū q̄ numis rex assiriorū qui cōdidit niniuē patre suo mortuo belo nomi ne imaginē fecit quā belo nominauit.et ho minibus reis cōfugiētibus ad imaginē pce bat pp q̄ homines ceperūt illi imagini ex hibere diuinos honores et ide deriuata est ydolatria ad alias gētes.et similiter nomi na ydolorū quia sicut assirij ydolū suū uo cauerūt belū ita alij bel ut babilonij .et alij beel secūdū uarietates ydeomatū. Moabite autē ydolum suū uocauerūt beelphegor de quo hic agit et ē nomē cōpositum ex duo bus integris scilicet beel et phegor q̄ ē no men motis ubi colebat. Igit balach rex moabitarū de cōsilio balā misit puellas pul cras et nobiles .ppe tētoria filiozum israhel ut p eas inducerent ad ydolatriā et sic deus offenderet cōtra populū israhel et alig de populo luxurioſi accedebāt ad eas et cū uel ēt eas cognoscere nō assentiebāt secūdum .pceptū regis balach nisi cū eis pri⁹ ydola triarent ut dictū fuit plen⁹ numeri.xxv. de quo secuta fuit dei ira cōtra populū et pe lago magna et hoc est q̄ dicit. Et iniciati sunt beelphegor .ideſt applicati cultui illi⁹ ydoli. Et cōmederūt sacrificia mortuorum .ideſt de carnib⁹ animaliū ydolis imolato rū. Et irritauerūt eū .s.deū. Jn adinuētio mib⁹ suis .ideſt i peccatis studioſe ab eis fa ctis. Et multiplicata ē i eis ruina .qa tūc occisi sūt.xx.mij milia hominū ut ibidē dici tur. Et stetit phinees .constanter contra

ydolatras quia occidit iambi ducē trib⁹ si meōis cū muliere madianite. Et placauit .scilicet deū p suum bonū zelū. Et cessauit quassatio .ideſt plaga a filijs israhel. Et re putatū ē ei ad iusticiā .qa pp hoc factū fuit certificat⁹ a deo q̄ succederet patri suo in summo sacerdotio ut ibidē dicit. Jn gene ratione et generatione .qa adhuc istud fac tum recolit i memoriā iusticie ipsius . Et irritauerūt .hec ē septia ps de peccato con tra dictionis pp aque defectū q̄ plen⁹ po nitur numeri.xx.et cōtigit ante factū pce dēs licet post scribat.qa psalmiste nō sem per tenēt ordinē historie ⁊ hoc ē q̄ dicitur . Et irritauerūt eū .scilicet dominū .ad a q̄s cōtradictionis .qa impatiēter et cōtenti ose locuti sunt cōtra moysen pp aque defe ctum et p cōsequēs cōtra dominū non ex pectantes debite eius beneplacitū. Et ve xatus ē moyses pp eos .ideſt turbat⁹ mē te intantum q̄ timuit ne deus denegaret eis aquā propter malicia eorū. et sic nō tre didit plene uerbis domini quib⁹ ei dixit et aaron fratri suo. Loquimini ad petrā corā eis et .illa dabit eis aquas propter quod p cutiēdo petram .ptulit uerbū .dubitatiuum dicēs nō de petra hac aquā uobis poterim⁹ eicere ut ibidē plen⁹ fuit expositū iō sub ditur. Et distinxit in labijs suis .ideſt ma nifeste ostēdit i mō loquēdi hesitatiōē cor dis sui .ppter q̄ statim fuit a domino rep hensus et ab ingressu terre .promissionis ex clusus. Nō disperdiderūt .hic est principiū uersus i hebreo et in trāslatione, ieronimi. et est octaua ps i qua agit de peccato ydo latrio i terra .promissionis iam adepta pepe trato.et diuidit in duas qa primo descri bitur culpa et secūdo pena ibi. Et irat⁹ est . Circa primū sciendum q̄ dominus precepit habitatores terre chanaā interfici. numeri. xxxiij.ne per eos filij israhel ad ydolatriā traherentur et ipsi cupiditate ducti permi serūt eos uiuere pp tributum quod eis red debāt ut dictū fuit in libro iosue et sic trac ti fuerunt ad ydolatriā eorū hoc est q̄ dici tur. Nō disperdiderūt gētes .⁊ patet ex di ctis littera usq̄ ibi. Et immolauerūt filios suos et filias suas demonijs .que in ydolis colebant et ex hoc apparet uehemētia pec cati ydolatrie i filijs israhel quia nō solum imolabant demonijs aialia in cultu diuino sed etiam ꝓlem suam quam naturaliter di ligūt et conseruāt bruta animalia quantum cunq̄ feotia . Sculptilibus chanaan .id est chananeozū inter eos habitantiū ut dic tum ē. Et interfecta est terra in sanguini bus .ideſt polluta et cōtaminata est etc̄. et fornicati sunt .ideſt ydolatrauerūt quia ydo latria fornicatio nominatur in scriptura qa in ea recedit anima a sponso suo uero scili cet deo. Jn adiuentionibus suis .ideſt stu diose et cum magna diligētia acquisitus. Et uatus est. Hic cōsequentez ponit pena q̄ est auxilij diuini subtractio et aduersario rum dominatio et hoc est q̄ dicit. Et ua tus est furore domin⁹ .in quo notatur gra uitas culpe deum prouocantis. Et abhomi natus est hereditatem suā .scilicet filios is rahel qui dicuntur dei hereditas in scriptu ra qui ꝓpter peccata sua fuerunt reiecti a protectione diuina sicut cibus ab homina bilis reicitur. Et tradidit eos in man⁹ gē tium .ydolatrie deditarū. Et dominati sūt eorū qui oderūt eos .et sic ex odio precedē ti grauius afflixerūt eos. Ideo sequitur. et tribulauerūt eos etc̄. Et humiliati sunt .co ram deo .sub manibus eorū .pena inflicta dante eis intellectū. Sepe liberauit eos .si cut patet ex decursu libri iudicū. quia ante quādo ab inimicis afflicti humiliter deum deprecabant .suscitabat domin⁹ iudices ad eorū liberationē secundū q̄ dicit iudicū.ij. Cumq̄ dñs iudices suscitaret eis in diebus eorū flectebat misericordia et audiebat af flictorū gemitus et liberabat eos de cede uastantiū. Ipsi autē exacerbauerūt eum in consilio suo .qa malum culpe prouenit ex defectibilitate liberi arbitrij et non ex deo humiliati sunt ⁊c̄ .et patet littera ex dictis usq̄ ibi. Et memor fui testamenti sui .id est .pmissi sui per moysen dicti deutrono mio.xxx. Si ad cardines celi fueris dissipa tus .scilicet propter peccata tua inde retra bet te dominus deus tuus si uere penitue ris et assumet atq̄ introducet in terrā quā possiderunt patres tui . et penituit etce. ad modum penitētis se habuit quādo quos captiuauerat de captiuitate reduxit. et de dit eos in misericordias etce .et hoc ps de manasse rege iuda quē de captiuitate in re gnum restituit secūdo pali.xxxiij.et de Jo achim rege iuda quē rex babilonis de car cere abstulit.et inter maiores regni sui con stituit quarto regū ultimo. Saluos fac

hec est ultima ps huius psalmi in qua re/
sumit psalmista suā deprecatione ad populi
liberationē dicēs. Saluos fac nos domie de
us noster de seruitute et angustijs in qui/
bus populus tu⁹ est afflictus ī diuersis, ter
ris quia a tēpore iudicū fuit populus isra/
hel frequēter captiuat⁹ a diuersis gētibus
et cōgrega nos de nationibus in loco tui
cultus scilicet i iudea. Ut cōfiteamur nomi/
ni sancto tuo cōfessione tue laudis et glo/
riemur i laude tua in psenti p gratiā i fu/
turo p gloriā. Benedictus dominus de⁹ is
rahel in omnib⁹ que facit et faciet nobis
in aduersis et prosperis et dicet idest di/
cat quia hebrei pro optatiuo utuntur futu
ro indicatiui. Fiat fiat in hebreo habetur
amen quod significat stabilitatem ueritatis
et ponitur hic semel etce.

In psalmo cv. Cōfitemini ubi dicitur ī po/
stilla. Saluos nos. Hec est ultima pars
huius psalmi.

Additio.

N hac ultima pte deprecatoria
psal. nō loquit de seruitute seu
angustijs iudeorum q̄ fuerunt a
tēpore iudicum et citra usq3 ad
templum secundum quia iam de hijs dixe/
rat gratias agēdo ⁊ dicit eos ī misericordi
am etcetera. sed hic loquitur ad litteram de
captiuitate ultima iudeorum et omnium fi/
delium a qua erant saluandi per christum.
de quo dicit. Saluos fac nos domine deus
noster similiter erant cōgregandi de nati/
onibus scilicet uniuersis in confessione uere
fidei. de quo dicit. ut cōfiteamur nomi san
cto tuo per quā confessionem adepturi erāt
gloriam de quo dicit. et gloriemur in lau/
de tua que omnia facta fuerunt per illum
benedictum qui uenit in nomine domini et
ideo concludit. Benedictus deus israhel a
seculo et usq3 in seculum scilicet a seculo
ueteris testamenti usq3 ad seculum noui ul
a seculo huius ute usq3 ad seculum future
de quo dixerat et gloriemur. Et quod hec
sit expositio litteralis patet per ra. abenbaz
ra qui inter hebreos fuit maximus expo/
sitor ad litteram q̄ in hoc loco sic dicit. psal
mista loquitur in spiritu sancto in persona fi
liorum captiuitatis nostre. hec ille que qui/
dem uerba licet implicent falsitatem in quā
tum pretendunt messiam adhuc uenturum
ad saluandum generaliter. ostendunt tamē
ueritatem in hoc quod psalmista loquebat
de saluatione que suo tempore erat fienda
per christum.

Replica.

N psal. Confitemini secūdo ul/
timum passum saluos nos fac
deus etcetera. cum postillator to
tum psal. exposuisset sine bur/
gensis oppōe de tribulationibus transgres
sionibus et redemptionibus filiorum isra/
hel tempore templi primi exponit de epilo
gatione et resumptionis deprecationis pro
populi israhel liberatione. Burg. autem di/
scontinuans litteram dicit hūc passum expo
nendum de supplicatione p liberandis iu/
deis ab ista ultima captiuitate ut ob hoc di
catur saluos fac nos etce. Sed uide quod
argumentū a burg. contra postil. sepe factū
hic cōtra burg. locum habet arguit enī se/
pe superius sic frustra iudei tēpore captiui
tatis babilonice rogantur liberari qa fue/
runt peruersi et domus exasperans ⁊ce. iō
non merentur exaudiri. ideoq3 sic arguo ī
proposito. peiores sunt iudei sub psenti cap
tiuitate negātes sine ratione christū domi/
num ideo frustra orant saluos fac nos do
mine ⁊c. secūdum burg. quia non merent
exaudiri. Cum sint blasphemi cōtra chri/
stum et ecclesiam sed pro cōsolatione bur.
solutū est argumentū supra q. uidelicet si
liberatio nō habet respectū ad populi me/
rita habet tamē respectū ad merita patrū
et ad dei promissa complenda.

Onfitemini dño. Hūic psal. pre
mittit talis titulus ī hebreo. L
alleluia. Et ps sūia ex supra/
dictis psal. cuj. De materia au
tē hui⁹ psal. dicit aug. q. ē gratiarū actio
p redēptione generali facta p christū quaz
psalmista puidit i spiritu et ad hoc inducit
q. subdit. Dicāt q redēpti sūt a dño. Et
sequit ūde facta sit illa redēptio a solis or
tu et occasu ab aq̄lone et mari. Bz littera
sequēs nō cōsonat que nō uidet loq de re
dēptione p christū facta. sz magis de libe
ratione a quibusdam piculis corpalibus. ut
magis uidebit pzosequēdo pp q. ra. sa. di
cit q. iste psal. ē quedā iuitatio ad gratiaz
actionē quorūcūq3 liberatoruz diuinitus a

piculis et āgustijs. Et hic sensus saluo me
liori iudicio uidet mihi litteralis. Exposi/
tio uero augustini magis mistica ui setur.
nec ualet motiuū q. p ea inducit. Dicant
qui redempti sunt ab ortu solis etce. qa si/
cut patet ex decursu libri iudicum et quarti
regū illis tēporibus populus israhel freq̄n
ter fuit captiuat⁹ et si nō totaliter tamē p
ticulariter ad omnē dispositionē terrarum
i circuitu terre pmissionis existentiuz et p
cōsequens inde potuerūt redimi et i iudeaz
reduci. Igit secundū istū sensum psal. iste ī
duas ptes diuidit qa pmo psalmista indu
cit ad gratiarū actionē liberatos a piculis
generaliter. Secūdo liberatos a quibusdam
piculis specialiter ibi erzauerūt. Circa pri/
mum sciendū q. psalmista iducit ad gratia/
rū actionē nō solū a piculis liberatos. sed
etiā alios p ipsos et ideo cōstructio pme p
tis icipit ibi. Qui redepti sunt idest libe/
rati a quibusdā piculis. A domino idest p
dominū. Quos redemit de manu inimici
eos affligētis qualitercūq3. Et de regioni
bus diuersis ubi erāt dispsi. Cōgregauit
eos ī terra sua. s. iudea. A solis ortu ⁊c id
est ab oībus tertis circa iudeā positis in q̄
cunq3 plaga ppe uel lōge. Isti ī quā dicant
deū laudādo et alios ad hoc inuitādo sicut
dauid liberat⁹ d manib⁹ achis regis geth
dixit supza. xxxiij. psal. Magnificate domi
nū mecū ita isti liberati dicāt alijs. Cōfite
mini quoniā bon⁹ cui⁹ bontatē ī nostra
liberatione expti sumus. Quoniā ī seculuz
misericordia ei⁹ qa nunq3 denegat uere
penitētib⁹. Erzauerūt Hic cōsequēter in/
uitat liberatos ab aliquib⁹ piculis speciali
ter q̄ cōmunius solēt accidere hominib⁹. et
diuidit ī sex ptes secundū sex picula ⁊ pa
tebūt ptes psequēdo. Primū piculū ē deui
ationis ī itinere ad q. sequnt alia. s. famis
et mortis ⁊ cōsimilū ad hoc habet exēplū
genē. xx. de agar et ismabele filio suo q er/
rabat ī solitudie bersabee. Et cōsumpta a/
qua ī utre puer fuit ī piculo mortis. sz dns
matrē et puerū liberauit de piculo p ange
lum. et simile cōtigit multis alijs et hoc est
q. dicit. Errauerūt ī solitudie ī aquoso
qa ī talib⁹ desertis non sunt aq̄ nisi ualde
raro. Uiā ciuitatis habitaculi nō inuenerūt
idest nō inuenerūt unā stratā ducentez ad
aliquā ciuitatē ubi possent habitare secure
quia ī desertis nō sūt tales uie. Et ex hoc
sequit periculū famis et sitis eo q. victua/
lia nō inueniunt in desertis ideo subditur
Esurientes et sicientes anima eorū ī ipsis
deficit quia ex defectu victualiū sequit de
fectus uirtutū uitaliū. Et clamauerūt ad do/
minū ut liberarent et de necessitatibus ip
sorū idest de dictis piculis. Eripuit eos
clamātes ad se deuote. et deduxit eos ī ui
am rectā. Sua. puidētia nō humana. ut nāt
in ciuitatē habitationis idest in qua posset
habitare secure et sibi de uictualibus pro/
uidere et qa ad hoc debet sequi gratiarum
actio iō subdit. Cōfiteant domino miseri/
cordie ei⁹ idest inducāt ad cōfitendū illos q
bus facti sūt. Et mirabilia eius filijs homi
nū idest que facta sunt filijs hominū indu/
cant supple eos ad gratias agendū qa sati
auit animā inanē idest debilitatā ex defec
tu itineris. Et animā esurientē ex defectu ci
bi. Satiauit bonis et accipitur hic anima
p ipso homine eo mō quo totū denomina/
tur a nobiliori sui pte sedētes hic ponit
liberatio a secūdo piculo scilicet captiuatio
nis ab hostibus a quo multi liberati sunt
diuinit⁹ exēplū hui⁹ habet ij. pali. xxxiij.
de manasse rege iuda liberato diuinit⁹ a car
cere et cōpedibus et in suo regno restituto
et simile cōtigit multis et hoc ē q. dicit
Sedētes ī tenebris et umbra mortis qa
carceres sūt cōmuniter in locis tenebrosis
Luctos in mediciate et ferro qa talib⁹ da
tur strictus uictus et auster⁹. et causa talis
captiuatiōis subdit. qa exacerbauerūt elo
qa dei idest deū loquētē p legē et ppbe/
tas. et humiliatū ē in laborib⁹ cor eorum
idest a supbia deiectū affectione dāte eis ī
tellectū. Et in firmati sum idest debilita/
ti uirtute. nec fuit q. adiuuaret auxilio hu
mano eis deficiēte tales supple domin⁹ fre
quēter liberauit et causa subdit. Et clama
uerūt ad dominū uere penitētes et peten/
tes eius auxiliū. et de necessitatib⁹ eorum
idest de pdictis malis ex quo tenent ad
gratiarū actionē. liberauit eos ideo subdi
tur. Cōfiteant domino. Et patet littera
ex dictis. Suscepit eos. Hec ē tercia ps ī q̄
ponit liberatio a tercio piculo scilicet infir/
mitatis corpalis que aliquādo a deo induci
tur pp peccata et a deo sanat adueniente.
uera penitētia Exemplū habet quarto re
gū. xx. de ezechia rege iuda. et simile mul/
tis alijs cōtigit de quib⁹ dicit. Suscepit

eos de uia iniqtatis eorū ꝓscilicet ad punic̃/
dum infirmitate corporis sicut pater accipit
filiū ad castigandū ꝑp iniusticias eni suas
humiliati sunt ꝺideſt fracti. et debilitati ifir
mitate ingraueſcẽte. Et appinquauerūt uſ
qꝫ ad portas mortis ꝺex deſperatione recu
perande sanitatis sicut ezechias ifirmat⁹ di
xit ego dixi ī dimidio dierū meorū uadam
ad portas iferi ysa.xxxviij.eo q⁹ ysaias di
xerat sibi ex parte domini. Dispone do
mui tue qa morieris tu ⁊ nō uiues. ⁊ clama
uerūt ad ꝺn̄m. ꝺexponat sicut supra. misit uer/
bū suū ꝺideſt defectum uerbi sui. et sanauit
eos quia dicere dei est facere psal. xxxij. ip
se dixit et facta sunt. et eripuit eos de inte
rioribus eorū ꝺideſt ab infirmitatibus du/
cẽtibus eos ad interitū mortis. Cōfiteant
domino ꝺexponat sicut pri⁹ et sacrificẽt sa
crificium laudis ꝺqa in ueteri lege sacrificia
offerebant cum diuinis laudibus et sic ẽ in
noua lege de sacrificio eukaristie. et annū
tient opera eius ꝺin scipsis expta p mirabi
lem sanationē in exultatione deuotionis. et
nō dissolutiōis q descẽdunt mare ꝺhec est
q̃rta ps ī qua ponit gratiarū actio p libe
ratione a quarto piculo. q⁹ ẽ tẽpestas ī ma
ri a deo imissa et a quo frequẽter homies
diuinit⁹ liberant exẽplū habet ione pmo
qa pp tempestatē a deo imissam piclitabā/
tur et diuinit⁹ fuerūt liberati et hoc est q⁹
dicit. q descẽdunt mare ī nauib⁹ ꝺmare. n.
distat a cẽtro circūquaqꝫ equaliter et iō est
iferius ipsa terra ubiqꝫ sicut ī ripa put di/
ctū fuit supra psal.ciij. ꝺFacientes operatio/
nē ī aquis multis ꝺ Ibi enī ē magn⁹ labor
dirigẽdo nauē remigãdo et sic de alijs. ipi
uiderūt opa domini ꝺqa multa ꝺsolita uidẽ
tur ī mari. Et mirabilia ei⁹ ī ꝓfundo ꝺali/
qñ enī descẽdunt aliq de nautis ad recolligẽ
dū anchoras ꝓiectas uſqꝫ ad ꝓfundū ma/
ris. Dixit et stet. t spirit⁹ ꝓcelle ꝺqa ad ī
periū domini excitat uẽtus cōmouẽs. mare
et iō cū dicit hic stetit nō importat q̃ta/
tio uẽti ſꝫ magis fortificatio sicut hō stans
fortior ẽ q̃ꝫ iacẽs uel sedẽs pp quod ī trā
slatione iero. habet . Dixit et surrexit
uẽtus tẽpestatis Et exaltati sunt fluct⁹ ei
us ascendūt uſqꝫ ad celos nō. ꝺqñ unde sunt
magne ī mari nauis eleuata sup undā ascẽ
dit uſqꝫ ad magnā ptem aeris q vocat̃ ce
lū ī scriptura. unde dicunt aues celi q uoli/
tant p aerē. Et quādo de altitudine descen
dit uidet̃ q⁹ debeat descẽdere uſqꝫ ad ꝓfū
dum maris q⁹ dicit̃ abissus. Anima eorum
ī malis tabescebat ꝺpp periculū imminẽtis
naufragij. Turbati sūt et moti sunt sic e/
brius ꝺqa ex magna cōmotione maris mo
uet̃ cerebrū et p cōsequẽs turbat̃ caput ⁊
uires anime sensitiue. Et omnis sapientia
eorū deuorata ē ꝺqa turbato cerebro ⁊ uir
tute fantastica impeditur intellect⁹ ab actu
suo. qa secundū quod dicit̃ tercio de anima
itelligẽtib⁹ nobis necesse ẽ fantasmata spe
culari. et clamauerūt ad dominū ꝺexponat
sicut supra. Et statuit ꝓcellam ei⁹ ꝺi. po/
testatē. in aurā ꝺideſt in uentū suauem siue
tranquillitatē. Et siluerūt fluctus ei⁹ ꝺqa
fluctus maris cōturbati faciūt terribile so/
mtū q cessat fluctibus q̃tatis. Et letati
sunt ꝺscilicet homines ī nauibus existentes
. Et deduxit eos ꝺi.ſ.dñs. ꝺIn portū uolūta/
tis eorū ꝺideſt ī portū ab eis desideratū. et
quia ad hoc debet sequi gratiarū actio ideo
subdit̃ Cōfiteantur domino nō ꝺet expo
natur ut supra. et exaltẽt eum ꝺlaudes de
bitas reddẽdo. ꝺIn ecclesia plebis ꝺideſt in lo
co diuini cultus ubi cōuenit populus fidelis
. Et in cathedra seniorū etce ꝺhoc dicit̃ qa
ī ueteri lege doctores magis ꝓfecti sciẽtia
et etate docebāt legẽ et ꝓphetas iuxta tẽ/
plum et in noua lege ꝑdicatores annūtiant
uerbum diuinū. posuit flumina ꝺhec est qn
ta pars in qua describit̃ liberatio a pericu
lo quinto q⁹ ꝓcedit ex sterilitate terze q̃ cō
munius cōtigit ex nimia siccitate que ali/
quādo pp peccata hominū immittitur et se
cundū ordinē diuine sapiẽtie remittit̃. Et
de hoc habet̃ exemplū tercio re.xvij.ꝺ sic
citate facta tẽpore achab ad uerbū helie. et
ad ꝑces eius reuocata tercio regū.xviij.⁊ si
mile pluries cōtigit uel in toto uel in parte
quantū ergo ad hoc dicit̃. Posuit flumina
in desertum ꝺea desiccando ad modum de
serti quia aliquādo ex magna siccitate. et
lōga nō solū desiccantur torrẽtes generati
ex aquis pluuialibus. sed etiā desiccant̃ fō/
tes ex quibus flumina oriunt̃ iō subdit̃
. Et exitus aquarū ꝺideſt fontes ex quibus
aque exeūt de subterraneis locis. ꝺin sitim ꝺ
ideſt ī ariditatē et quia ad hoc sequit̃ de/
siccatio terze sequit̃ . Terrā fructiferā in sal
suginē ꝺideſt posuit terrā que prius ꝓfere/
bat fructus uberes ī sterilitatē. sal enī red/
dit sterilē terrā et cā subdit̃ . A malicia ha

bitantiū in ea ꝺideſt talia facit deus ī puni/
tione habitantiū et quia succedẽte uera pe
nitẽtia cōdescendit diuina misericordia ideo
subdit̃ . Posuit desertū ꝺ ideſt terrā ꝑdicto
mō desiccatā. ī stagna aquarū ꝺdādo pluui
as et niues ī tāta habūdantia q⁹ ī statū p
stinū reducunt̃ torrẽtes fōtes et flumina.
Et collocauit illuc. esurientes ꝺreducēdo ha/
bitatores qui ide fugerāt pp nimiā isterili
tatē. Et cōstituerūt ciuitatē habitationis ꝺ
repando loca q̃ pp inhabitationē facta fue
rant ī pte ruinosa. ita q⁹ nō fuerūt apta ad
habitandū. Et semmauerūt agros ꝺad ha/
bendū cibū. et plantauerūt uineas ꝺad ha/
bendū potū. Et fecerūt fructū natuitatis ꝺ
ideſt fructū naturalē et bonū. terza enīs q
diu q̃uit a cultura quādo iterū icipit coli
solet ferre fructus multiplices et bonos. Et
bñdixit eis ꝺmultiplicādo eis tẽporalia. Et
iumẽta eorū nō minorauit ꝺminus dicit. et
plus significat ideſt multiplicauit. et pauci ꝺ
hec ẽ sexta ps ī q̃ ponit liberatio a sexto
piculo q⁹ ẽ dissensionis iter cōciues q̃ q̃nto
ẽ itimior tāto ẽ piculosior. et ī ea solẽt per
ire maiores q fuit capitanei dissensionuꝫ et
paupes euadere p oppositū et quantum ad
hoc dicit. Et pauci facti sūt ꝺcōciues alicui⁹
ciuitatis uel cōpatriote. Et uexati sūt a tri
bulatione ꝺiterius cōsurgẽte. et ūde cōsur/
gat subdit̃ . Effusa ē cōtentio sup ꝓncipes
ꝺut patet manifeste ī ciuitatib⁹ lombardie
et ī aliis locis. et errare facit eos ī inuio.
ꝺi. iusto suo iuditio pmisit eos errare deuiā/
do a iuditio rationis recte. Et nō ī uia ꝺp
quā possẽt habere itentū licet esset malū. et
sic defraudant̃ nō solū a bono rationis . ſꝫ
ēt a bono sensualitatis ab eis optato. et au
diuit paupem de ꝺopia ꝺqa cōtẽtio tyranno
rū et mutua occisio ē pauperū oppressorum
ab eis sub leuatio et mꝫtiplicatio nō solū ī
bonis tẽporalibus ſꝫ etiā ī ꝓle iō subdit̃ .
Et posuit sicut oues familias . et qa talis
mutatio dextere excelsi est bonis cā leticie
iō subdit̃ . Uidebūt recti ⁊ letabunt̃ ꝺ ⁊ qa
ē tristicie occasio malis et iniqs iō subdit̃ .
Omnis iniqtas ꝺideſt oīs iniquus. Opila/
bit os suū ꝺex sua detectione factus tacẽs ⁊
mut⁹ ī fine ꝺcludit ꝓ oibus ꝑdictis. Quis
sapiẽs et custodiet hec ꝺin archa cordis sui
tanq̃ thesaurū carissimū. et itelliget ꝺideſt
itra se leget frequẽter meditãdo. misericor
dias domini ꝺq̃ subueniūt homini ī omi ne
cessitate fideliter ꝺuocāti. Numerus autē ꝑ
dictorū piculorū a quibus deus liberat. po
test sic accipi qa periculū aut cōtingit a ꝑn
cipio itrinseco uel extrinseco. Si ꝑmo modo
aut ē paucarū ꝓsonarū uel tocius cōitatis.
Si ꝑmo mō hoc cōtingit aut ex pte aime
et sic cōtingit piculū deuiationis ī itinere .
ꝓcedens ex ignorātia uel ex pte corpis. et
sic accipit̃ piculū ifirmitatis cōtingẽtis ex
humorū distẽperātia. Si ab itrinseco et est
cōitatis. sic accipit̃ piculum dissensionis. Si
autē sit ab extrinseco hoc cōtingit dupliciter
uno modo ab hoste et sic accipit̃ captiuitas
Alio modo a cōtinente scilicet aere qui pp
impulsionē uētorum cōturbat mare et sic
accipit̃ periculū tẽpestatis et p nimiaꝫ sic/
citatē reddit terrā sterilē. et sic accipit̃ peri
culum sterilitatis. In psalmo. cvj.
Confitemini etcetera.

Additio.

Uic psalmo nō premittit̃ alle/
luia ī hebreo. De materia uero
eius quātū ad primā ptem sci
licet uſqꝫ ibi. Errauerūt ī i so/
litudine excluſiue uidet̃ tenendū cū augusti
no scilicet q⁹ agit psal. ad litterā de redem/
ptione generali facta p christū quaꝫ ꝓphe
tice preuidebat. de illis enim ꝓprie dicitur
q⁹ sunt . redempti a domino et congregati
a regionibus ꝺet a quattuor ptibus mūdi
quo mō loquẽdi plures usi fuerūt ꝓphete.
cū de cōgregatione fideliū ī una et eadē ec
clesia ꝓphetarēt. et sic cōtinuatur ꝓma ps
hui⁹ psal. cū ultia psalmi ꝓcedẽtis ubi dixe
rat. Et cōgrega nos de nationibus etce. q⁹
autē dicit postillator q⁹ popul⁹ israhel fuit
frequẽter captiuat⁹ ꝑticulariter ad omnem
positionē terrarū ī circuitu terre ꝓmissiōis
existẽtiū ꝫ quātū ad aliq̃d teneat ueritatem
nō tñ ꝓprie de hoc uerificaret̃. De regio/
nib⁹ cōgregauit eos a ꝑtibus ortu et occasu
nō. qđ plano⁹mō itelligit̃ de eisdē simꝫ re
dẽptis et a quattuor ptibus mūdi simꝫ cō
gregatis. unde super illud uerbum. De re/
gionibus congregauit eos etcetera. ait Au.
ne uidẽs hoc sibi attribuat qa liberat⁹ fuit
a pharaone uel huiusmodi. ideo ait . De
regionibus cōgregauit eos ꝺideſt de quat/
tuor climatib⁹ mūdi . Quomā autē obicit
postillator de littera sequẽti scilicet. Errauẽ
rūt ī solitudine etce. usqꝫ ad fine psalmi qui

uidet log de liberatione a quibusdā picul corpalibus nō ualet. Pro quo sciendū q; si deles q sunt redēpti a domino ꝛc.credētes q; solus de⁹ liberat a cūctis piculis sicut ipi cōfitent domino cōfessione laudis et gratia rū actiōis sic alios quoscunq; a piculis liberatos inuitāt ad huiusmōi cōfessionē ⁊ gratiarū actionē. Unde et pma ps hui⁹ psal. cū sequētib⁹ sic ē cōstruēda scilicet. q; redēpti sūt a domino quos redemit de manu inimici et de regionib⁹ cōgregauit eos ꝛc. Dicāt nūc hoc quod sequit scilicet q;. qui erauerūt ī solitudie Jesuriētes et sicietes ⁊ ce. clamauerunt ad dominū et eripuit eos. Cōfiteantur dño misericordie ei⁹ etce. Et ratio hui⁹ ē. q; satiauit animā inanē ꝛc. Illud quod ī pricipio dicit. Dicāt cōstruit cū hoc quod dicit. Cōfiteant domino misericordie ei⁹ etce. Et ē sensus q; redempti a dño scilicet fideles christi imitare debent omēs a quibuscūq; piculis liberatos adhoc ut gratiarū actiones deo psoluāt ⁊ sic. Cōfiteant domino misericordie ei⁹ ⁊ isto mō psequit in sequētib⁹ piculis etce. In eo. psal.cvj. ubi dicitur ī postilla. Et mirabilia eius filijs hominum.

Additio.ii.

Uod dicit. Et mirabilia eius filijs hominū uidet sic intelligē dū scilicet q; illi q huiusmōi mirabilia a deo receperūt ī sui liberatione cōfiteant illa mirabilia nō soluz deo sz etiā filijs hominū ut de⁹ laudet ab audiētib⁹.et eadē ratione dr ītra ī simili. Et exaltēt eū ī ecclesia plebis ꝛc. In eo. psal.ubi dicitur ī postil. Qui descēdūt mare in manibus.

Additio.

Uod mare distet a cētro eqlit. circūq; put postil.dic ē manifeste falsū oquēdo de cētro terre seu de cētro mūdi q; idē ē put ī talibus cōmunit accipit. nā si eqliter distaret mare ab huiusmōi cētro sic tota terra esset aq coopta sicut fuit ī pma die creatiōis. Si autē loquit de ptib⁹ terre q nō fuerūt discoopte et de hijs tātū dicit q; eqliter distāt a cētro. Ex hoc nō sequit q; mare esset ifertius terra ubiq; put ipse cōcludere intēdit sz poti⁹ oppositū scilicet q; mare esset alti⁹ ipsa terra ubiq;. cōsequētia ē manifestissima quātūcūq; aligd magis distat a cētro tā tomagis accedit ad circūferētias et p cōsequēs ē alti⁹ uerū ē tū q; incedētes p terrā uersus mare cōiter dicunt ī sacra scriptura descēdere sicut cū dicit. Qui descendūt mare.et ione pmo legit.de iona eunte ad mare. Descēdit ī iopē q ē port⁹ maris et sic de multis alijs locis. Et ē nō.qa cum oia flumina uadūt ad mare ut ecclē.j.et secundū cursū fluminū cōsueuerunt homines vocare ptes terre a quib⁹ fluūt supiores.si militer et ptes ad quas fluūt iferiores.ido ēites aduersus mare descēdētes dicunt sicut et ipe fluētes aq sz ex hoc nō sequitur q; ptes maris se habeāt ī altitudie respectu terre sicut ī ripa put postillator uidetur uelle quō autē sit itelligendū hoc uidēdum ē gen.j.ubi agitur de congregatione aquarum et apparitione aride.

Replica.

N psal. Cōfitemī tercio.cū postil.diceret expositionē bea. augu.fore mistică q exponit psal. de redēptiōe ppli ſtā p xp̄m et diceret materiā h⁹ psal.fore gratiarū actionē p liberatiōe a qbuscūq; picul corpalib⁹ sic picula corpalia ī lra d'scribunt buz.cōtēdēs expositionē beati aug.fore nō mistică sz litterale q; tū puto de mēte aug.nō fuisse. Nā secūdū eūdē beatū aug.supra allegatū sepe ille ē sens⁹ litteralis pri⁹ quē uoces uel res sine absurditate significabāt. Dis ātē mistis meret dic. Nūc autē redēptio xp̄i ad picula corpalia de q b⁹ hic psal.dicit nō extēdit pncipalit et xp̄us ēt sibi carissimos illis piculis et ad ea sustinēdū aiauit dicens. nolite timere eos q occidūt corp⁹ ꝛc.math. x.uoluit enī suos caros hijs piculis exteri ut pbat apo.ad hebreos.xj.i siti frigore.⁊ nuditate. Ipse ēt apo. gloriat se hui⁹modi piculis expositū. Cōcludēs piculis in falsis fratrib⁹.ij.corin.xj.redēptio igit p cristuz fcā pncipalit respicit spiritualia d' q b⁹ beat⁹ aug.hūc psal.exponit et hoc ē mistice trāsferre corpalia ad spūalia. Circa illū passū q descendūt mar ī nauib⁹ ꝛc.cū po.dic q; mar distat a cētro ꝛre eqliter et p ons iferi⁹ dicit ad qd hic dicit fieri descensus burg.dicit illud manifeste falsum rō sua est qa sic aq maris totam terram cooperiret. Jibi dico q; burg.nō attēdit ad legē positā aquis ne transiret fines suos puer.octa.ad quā legē postil.respexit et cū burg. substinuit si postil.uult hoc itelligere de terra discooptа tūc nō sequit q; mare sit inferius terra sed poti⁹ oppositū. Ad quod dico q; bene sequit in respectu quo ad nos qa sicut terra est sub pedib⁹ nostris ita et mare.sed quo ad naturā ē aqua sup terrā qa cōtinet terrā in sui cōcauitate preterq; ex ea pte qua deus uoluit ut appareret arida quō autem fuit factum uide corze.gen.i.

Aratū cor meū deus ꝛc. Huic psalmo pmittitur talis titul⁹ in hebreo et in trāslatione iero. Canticū psalmi dauid.j.per hoc autē quod preponit. Canticū datur intelligi q; dauid agēdo hūc psalmū precantabat et tūc uenit super eū spiritus ꝓphecie reuelans ea que in hoc psal.sunt descripta sicut de heliseo dicit quarto reg.tercio. Cūq; ca neret psaltes facta ē sup eū manus domini ꝛc. De materia hui⁹ psal.patet ex circūstantia littere q; ē gratiarū actio de restitutione regni israhel in statū bonū tempore dauid uictoria sibi a deo cōcessa de aduersarijs et potissime de ydumeis quos redegit sub tributo.ij.reg.octa. hoc etiā patet p titulum psalmi.lix.qui psalm⁹ cōuenit cum isto nō solū ī sentētia sz etiā in ūbis ab illo loco ut haberent dilecti tui ꝛc.usq; ad finē. pricipiū tamē differt hic et ibi.qa psal. ille incipit a planctu eo q; dauid ibi plāgit deiectionē regni israhel ante tēpus suū. Iste autē psalm⁹ incipit a leticie cantu ex uictoria ipsi dauid cōcessa. Et secundū hoc psal. iste ī duas ptes diuidit qa ꝓmo ponit hic exultatio et secūdo exultationis ratio ibi ut liberent. Circa primū sciendū q; quādo exultatio mētis ī deū secundū pte superiorem a'me itendit fit quedā redundātia ad uires iferiores eā sequētes suo mō. Sic autē fuit in dauid quādo fecit istū psalmū et hoc ē q; dicit. Paratū cor meū de⁹ hideſt aīa in pte supiori. Paratū cor meū in pte iferiori.p cor enī ex quo procedit sensus .et motus ad alias ptes corpis intelligit aīa que ē pricipiū uite in corpe. Cātabo ore.et psallam mēte secūdū illud psal.lxxxiij. Cor meuz et caro mea exultauerūt in deū. In gloria mea Gloria ē clara noticia cū laude. Dauid antē inter alios ꝓphetas habuit ualde clarā noticiā.et prophecīā suā ptulit p modū diuine laudis ut dictū fuit ī pricipio huius libri diffusius pp q; prophecia sua uocatur hic gloria. Exurge psalterīū et cithara qa dauid psalmos suos cātabat uoce propria et musicis instrumētis. Exurgaz diluculo In illa eni hora homines deuoti surgūt ad laudē dei.ūde et angeli deum laudantes dicuntur astra matutina iob.xxxviij. Cum me laudarent astra matutina et iubilarent omnes filij dei et gen.xxxij. Angelus luctans cū iacob dixit ei. Dimitte me iam eni ascēdit aurora.q.d. iam est hora laudandi deum non luctandi sicut dictum fuit ibidez Cōfitebor tibi confessione laudis. in populis ꝛc. Preuidit enim in spiritu q; psalmi sui forent in futuris generationibus decantandi sicut uidemus impletum in ecclesia. Quia magna est super celos misericordia tua Quoniā enim aliquibus angelis de celo cadentibus alij remanentes fuerūt cōfirmati processit ex misericordia dei et usq; ad nubes ueritas tua hideſt ueritas iusticie tue per quam angeli superbientes ceciderūt in hoc aere caliginoso ubi generantur nubes propter q; dicunt aeree potestates. ex altare super celos deus et super omnē terram ꝛc. Per celū et terram intelligitur omnis creatura quam excellētia dei excedit ī infinitum. ut liberent hic icipit uersus in hebreo et ī trāslatione iero.ubi dauid reddit rationē sue exultationis q; est restitutio regni israhel in melⁱ⁹ qz exprimit primo per modum petitionis a deo.d. ut liberentur ꝛc. Et exponat ista littera usq; ad finem psalmi sicut supra exposita ē psal.lix. In psal.cvij. Paratū cor meū ubi dicitur in postil. ī gloria mea gloria ē clara noticia.

Additio.

Uod prophecia dauid inter alias proprie dicatur gloria ratione inducta per postillatorem hoc facit pro opinione. Augustini dicentis qd omnium psalmorum fuit actor ipse dauid. si enim asaph et filij chore et alij essent. actores psalmorum sibi in titulatorum. Pari ratione cuiuslibet eoruz ꝓphecie seu

psalmi gloria deberēt dici qa eodē mō clara noticiā p modum diuine laudis in suis psalmis misteria diuina tradiderūt ut dictū fuit in additione super prologum psalterij. et in quibusdam aljs additionibus. In eodem psalmo ubi dicit in postilla. Quia magna ē sup celos misericordia eius.

Additio.

Imilia uerba ponunt i psalmo. xxxv. ubi dicit. Domine in celo misericordia tua . et ueritas tua usq; ad nubes. que quidem uerba fuerūt in additione super predictum psalmū exposita et eodem mō uidentur hic exponenda uide ibi. Nec obstat quod i hoc loco dicit. Magna est super celos deus misericordia tua. et ibi dicit. Domine in celo misericordia tua quia quod dicitur hic magna est super celos] refertur ad hoc quod misericordia excedit merita beatoruz. quod autem ibi dicitur i celo misericordia tua refertur ad beatos qui in regno celorum existentes misericordiam perfecte cōsequuntur sicut legitur mathei quīto cap.

Replica.

N psal. Paratum cor meum deus. Circa illum passum . Quia magna est super celos misericordia tua burgē. facit applicationes nō necessarios de quo uide circa psalmum. dixit iniustus.

Eus laudē meā etcetera.] Huic psalmo premittitur talis titulus in hebreo. Ad uictoriam dauid psal. et in translatione Jeronimi. pro uictoria dauid canticum] et patet sententia ex supradictis psal. quarto et duo decimo. De materia uero huius psalmi dicit Beatus petrus act. ij. quod littera huius intelligitur de passione christi specialiter ꝙntum ad hoc ꝙ fuit traditus a iuda proditore qui motus fuit ad hoc auaricia et iuidia ex inuidia unde dicitur act. ij. in diebus illis exurgēs petrus in medio fratrum dixit Viri fratres oportet impleri scripturam ꝙz predixit spiritus sanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt ihesum et subditur postea. Scriptum ē enim in libro psal. Fiat commemoratio eorum deserta et non sit qui habitet in ea et episcopatum eius alter accipiat . Prima uero pars uerbi habetur supra psal. lxviij. et secunda in hoc psalmo. tamen beatus petrus cōuixit utranq; scripturam act. ij. ut allegatum est quia uterq; psalmus loquit de christi passione . Et prima ps exprimit penam iudeoruz pro christi morte qua fuerunt captiuati per romanos et terra eoruz destructa. Secūda uero pars exprimit substitutionem mathie loco iude. ad proditionem uerō christi cōcurrerunt isti scilicet iudas uēdendo et iudei emendo ut describit quattuor euangeliste. Igitur secundū hoc dauid in hoc psalmo loquitur in psona christi hominis qui frequenter legitur deuz patrem orasse et potissime imminente sua passione. Et secundum hoc psalmus iste diuiditur in tres partes quia primo ponitur orationis christi incboatio. secundo ad hoc adducitur ratio ibi. quia os peccatoris et tercio subditur orationis incboate consummatio ibi. Et tu domine . Circa primum dicitur in persona christi [deus] scilicet pater quem christus homo legitur frequēter deum suum uocasse mathei uigesimoseptimo heli heli lamasabathani quod interpretat deus meus deus meus quare me dereliqui sti laudem meam ne tacueris ideſt orationem meam ad te directam . In omni enim oratione debita laudatur deus non dissimiles nec differas exaudire [Quia os peccatoris]hic consequenter adducitur ratio. ut sua oratio fiat cito exaudibilis et accipitur ex dolositate sue traditionis imminētis. ubi primo describitur proditorum culpa et secūdo pena ibi. Fiant dies Proditores autem fuerunt iudei emētes. et iudas uenditor. et culpam utrorūq; simul describit sicut uerba ementis et uēdentis simul concurrunt. et quantum ad hoc dicit [Quia os peccatoris]scilicet cetus sacerdotum qui . primo habuerunt noticiam de christo quod esset a deo missus secundum quod dictum fuit super illud Mathei uigesimoprimo. Agricole autem uidentes filium dixerunt hic est heres. Sed quia christus cepit reprehendere eorū uicia. ꝙ habere gratiā corā oi pplo ista cognitio de xp̄o fuit i eis obscurata iuidia. ꝙ odio ꝺ xp̄z ꝙ obscuri magis aggra-

uabat quam alleuiabat peccatum. et ideo cetus sacerdotum dicitur os peccatoris[Et os dolosi] ideſt iude proditoris qui sciens principes sacerdotum congregatos ad tractandum de morte christi accessit ad eos tractans cum eis de eius uenditione lu. uigesimo secūdo ca. [Locuti sunt aduersū me ligua dolosa].s. iudei ꝙ iudas simꝫ tractādo de traditione mea. Itē quantū ad iudeos singulariter uerbis dolosis querētes eū capere i sermone mathei. xxij. dicētes magister scimus qa uerax ē ꝛc. Hoc dicebāt dolose ut facilius possent eū capere ut habet ibidem. Itē iob. octauo proponētes questionez de muliere deprehēsa i adulterio ut si diceret eā dimittendā. arguerent eū legis transgressorē. Si lapidandā dicerēt eū crudelem et sic redderēt eū populo odibilē ut plenius dictū fuit ibidē[Et sermonib⁹ odij circumdederūt me]dicētes ei ex odio. io. vij. Samaritanus es tu et demoniū habes. et Joh. ix. dicētes de eo . Nō ē hic homo a deo q sabbatū nō ꝺstodit[Et expugnauerūt me gratis]ude dixit eis iob. x. Multa bona opera ostēdi uobis ex patre meo ꝓpter quod eorū opus uultis me occidere et in tota passione expugnauerūt eū gratis. i. sine causa [pro eo ut me diligerēt]ideſt ꝓ bono qđ eis feci unde me diligere deberēt [detrahebāt mihi]dicētes de me luce undecimo. In belsebub pricipe demoniorū eicit demonia. et matb. xj. Ecce homo uorax et potator uini publicanorum et peccatorum amicus[Ego autem orabam]unde dicitur ꝺ eo luce sexto capitulo q. erat pernoctans in oratione dei[Et posuerūt aduersuz me mala pro bonis]reddētes uerba iniuriosa detractiones et persecutiones pro bonis q̄ feci inter eos docēdo. sanitates cōferendo. sicut patet in euāgelio[Et odium pro dilectione mea quia ex dilectione magna erga populum iudaicum operabatur salutem in medio terre. propter quod dicitur mathei. decimo octauo quotiēs uolui cōgregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis. et pro ista dilectione. concepit populus iudaicus maximum odium contra christum[Cōstitue super eum]ideſt cōstitues [peccatorem]ideſt caiphan qui erat pontifex anni illius qui dicitur hic peccator eo quod ultimatum consilium dedit de morte christi Johannis undecimo [

Et dyabolus stet a dextris eius]ideſt stabit quia adhoc a dyabulo excitabatur principaliter quia cum esset tunc pontifex poterat alios ad suam sententiam inclinare[cū iudicatur]istud ad iudam specialiter refertur. cuius iudicium a cristo fuit prolatum. i cena. Cum dixit de iuda ue homini illi per quem filius hominis tradetur etcetera. Est autem ue comminatio pene eterne [eat condempnat⁹]quia post uerba predicta cristus dedit iuda panem intinctum quo accepto introiuit in eum sathanas ad amplius eum possidendum et exiuit continuo de societate christi et apostolorum ut habetur. iohannis duodecimo et iuit ad perficiendum proditionem suam accipiendo choortem. et a pontificibus et phariseis ministros ut traderet i manibus eorum ihesum ut habet Johannis decimo octauo ideo subditur[Et oratio eius fiat in peccatum] hic accipitur oratio pro ratione oris secundum interpretationem nominis oratio oris ratio. et hec oratio non fuit directa ad deum. Sed ad principes iudeorum ut traderent sibi societatem armatorum[Fiant]hic cōsequenter ponitur predicte culpe debita. Et primo ipsius iude specialiter. Secūdo populi iudaici generaliter ibi Nutantes. Circa primuz dicitur[fiant dies eius pauci]quia cito suspenderat seipsum post quam tradiderat christum Mathei uicesimo septimo. et actuum primo. [et episcopatum eius] ideſt apostolatum unde et episcopi in ecclesia sunt successores apostolorum ut habetur in decretis distinctione uicesimo primo capitulo. In nouo testamento[accipiat alter]scilicet beatus mathias. qui loco eius fuit electus actuum secundo. [Fiant filij eius orphani . et uxor eius uidua]scilicet ipsius iude pro quibus sustentandis fur erat et loculos habēs tradēdo uxori et filijs ea que dabant pro egenis ut dicit hic quidam doctor . et satis concordat ei quod dicitur iohannis duodecimo. ubi cum dixisset iudas de ungento effuso quare hic nō uenit ideſt uenditur trecentis denarijs et datum est egenis. et subdit euangelista dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum. sed quia fur erat et loculos etcetera[Nutantes]hic cōsequenter ponitur pena populi iudaici generaliter qui i penā mortis christi per romas. fuit captiuatus . et destructus. et primo

describit hec pena.secūdo recolit causa p eo etc.Circa primum dicitur Nutantes transferantur filij eius ideſt iudaici populi Et mēdicent ioibus bonis suis spoliati. Et eiciant de habitationib⁹ suis qa de tota iudea fuerūt electi Scrutet fenerator omnē substātiā ei⁹ In trāslatione Iero.ponit exactor.et iste fuit titus qui p cepit omnē substātiā iudeorū diligētr inquiri et auferri iō subdit Et diripiāt alieni labores eius ideſt diuitias eorū laboribus acqsitas Nō sit illi adiutor qa null⁹ populus ausus fuit iuuare iudaicū populū cōtra romanos imo etiā agrippa rex q erat iudeus nolunt eos iuuare.sed magis cōiunxit se romanis ut refert iosephus libro de iudaico bello nec sit q misereat pupillis ei⁹ qa milites romani sine misericordia eos ptim occidebāt ptim captiuabāt multiplicit affligētes.iō subdit Fiāt nati ei⁹ in interitū et in generatione una ideſt ifra tēpus unius generationis qa.xlij.āno post passionem cristi debellauerūt eos romani Delea tur nomē ei⁹ qa illi q remanebāt de iudeis dispersi sūt p diuersas ptes orbis subiecti qētibus aliis ita q nō faciūt per se populū habentē aliquā terrā seu dominiū In memoriā redeat iniqtas patrū eius etc.qa ifra.xlij.ānos illi q tractauerunt de morte christi erant mortui saltem pro maiori parte.Sed eorū iniquitas fuit ad memoriam redacta quādo in uindictam mortis cristi captiuitas fuit super populum iducta Fiāt cōtra dominū semp ideſt fient quia illi q remanserūt pro maiori pte sunt obstinati i infidelitate et sic sunt cōtra dominū Et dispereat de terra memoria eorū quantū ad bonū.quia de eis nō remanet nisi memoria ad malū,eorū secundū quod dicit puer.x. memoria iusti cū laudibus et nomē impiorū putrescet Pro eo etc. Hic recolit dicte punitionis cā cū dicitur Pro eo q non est recordat⁹ Iet icipit hic uersus i hebreo et in trāslatione ie. facere misericordiā min⁹ dicit et plus signat scilicet q populus iudaicus fecit crudelitatē maximā i psecutione saluatoris iō subdit et psecutus ē homine ideſt christū de uirgine natū eius enī deitatē psequi nō poterāt inopē et mendicū ihesum enī duxit uitā pauperē ualde et cōpunctum corde ideſt afflictū mēte ex iudeorū ingratitudine mortificare qa pilato iudicāte illū dimitti debere noluerūt acquiescere dicētes.si hūc dimittis nō es amicus cesaris.iohā.xix. Et dilexit maledictionem que imprecat psecutorib⁹ inocentū.Deutronomio.xxvij.et in multis aliis locis q ueniet ei quia psecutionē attrocissimā sustinuit a romanis et noluit benedictionē que i lege imprecabat p opibus misericor die et elōgabit ab eo qa romani nō fuerūt miserti populo iudaico et induit maledictionē sicut uestimentū ideſt fuit circundatus maledictionib⁹ sicut hō circūdat uestimēto.et qa pena hui⁹ maledictionis non tantū tetigit iudeos i exterioribus bonis, sed etiā i iterioribus corpis et aīe.iō subdit et itrauit sicut aqua in interiora eius.fiet ei sicut uestimētū etc. patet ex dictis sentētia et sicut zona qua semp pcingit qa fuerūt ligati et sic uiolēter tracti extra terraz suā et sic captiuati.In fine hui⁹ maledictionis cōcludit psalmista loquēs i pſona cristi hominis hoc op⁹ eorū ideſt hec pena q p dicta ē p opere malo reddita illis q detraxerūt christo ut predictū ē q loquuntur mala aduersus animā meā ideſt uitā meam de cuius destructiōe iter se tractauerunt ut predictum est. Et tu domine . Hic ultimo ponitur orationis christi superius ichoate consumatio.dicentis ad patrem et tu domine ideſt domine angelorum et hominum fac mecum scilicet misericordiam me resuscitando et glorificādo propter nomē tuum ideſt ut nomen tuum glorificetur p meam exaltationem quia suauis est misericordia tua sanans omnes morbos et uulnera libera me a iudeorum persecutione quia egenus et pauper ego sum quia ut dictum est duxit uitam ualde pauperem et cor meum cōturbatum est intra me ex iudeorum ingratitudine.sicut ūbra que declinat ablatus sum de uita presenti p mortem et passionem meam et excussus sum sicut locusta ideſt transiens de loco ad locum fugiēdo persecutionem sicut patet de Mathei.secundo ubi dicitur quod propter persecutionem herodis fuit portatus in egipcium.et fugiens persecutionem iudeorum abiit trans iordanem Johannes decimo . et alias propter eorum persecutionem ,abiit i regionem deserti in ciuitatem q dicitur efrē Joh.xij. genua mea infirmata sunt a

ieiunio ieiunauit .n.xps.xl.dieb⁹ et.xl. nobus cōtinue.math . quarto et postea esuriit ex tenuatione corporis et nō solū ex illo ieiunio sed etiam aliis et laboribus et uigiliis passus ē fatigationē corporis q maxie sentitur i genib⁹ eo q sustinēt pōdus corporis.ūde dicit Joh.quarto ihesus autē fatigatus ex itinere sedebat sup fontē et caro mea imutata ē i maciē. pp oleū ideſt ex defectu olei i quo notatur tenuitas cibi sui cōdimento caretis et huic cōcordat trāslatio.Je.q sic habet .et caro macilēta ē absq oleo In hebreo sic habet et caro mea macilēta ē a pinguedine corp⁹ eniz christi optime cōplexionatū erat qa uirtute spiritus sancti formatū que nō potest deficere.n iō in iuuētute habuit cōuenientē carnositatem que tamē fuit imutata i maciē ex ieiuniis laboribus et uigiliis.pp quod Joh.oct. dixerūt iudei ad eū quīquaginta ānos non dū habes etc.sic enī locuti fuerūt qa quīquis haberet tantū.xxxij.ānos cum dimidio uel.xxxiij.secundū alios.uidebat tamē satis plus habere pp mutationē corporis .et faciei ex predictis. et fact⁹ sum in obprobriū illis ut patet ex supra dictis. et maxime hoc fuit i sua passione ideo subdit Iui derūt me et mouerūt capita sua me deridēdo sicut dicit math.xxvij. ptereuntes autem blasphemabāt eū mouētes capita sua. et dicētes. Vach qui destruis templū dei et ce. adiuua me domine deus me⁹ in passione cōfortando et saluū me fac qa morte suscitando et sciēt qa manus tua hec .i. potestas tua qua sola mortui resurgere possunt maledicēt ibi qa iudei i malicia obstinati apostolis gloriā resurrectionis christi pdicantib⁹ illi maledicebāt act.xix.cū autē q dam indurarent et nō crederēt maledicentes uiā domini corā omni multitudie.paul⁹ discedēs ab eis segregauit discipulos nce. et tu domine miserēre etc. qa predicationē apostolorū cōfirmauit p curationes languidorū et suscitationes mortuorū et alia dei bñficia q dicunt benedictiones i scripturis ideo subdit qui insurgūt i me confundentur qa ex dictis miraculis cōfundebantur aduersarij ueritatis seruus autē tu⁹ letabit qa christus letabat i se et in mēbris suis induant q detrahūt mihi pudore .i. undiq⁹ habeāt cām uerecūdie.sicut uestimentum circūdat undiq⁹ et operiant sicut diploide ē. In translatione iero.habet sicut pallio et ex dictis patet sentētia qa ē repetio eiusdē sentētie sub aliis uerbis sicut solet fieri i orationib⁹ et cāticis confitebor domino cōfessione laudis et in medio multorū laudabo eū quod uerificatum fuit in christo quādo post resurrectionē discipulis suis apparuit manifestās resurrectionem suā ad laudē dei patris etiam i membris suis p q laudauit deū patrē et laudat ubiq⁹ i ecclesia. q astitit a dextris pauperis .i.christi homis in se et i mēbris suis ut saluā faceret a psequētibus animā meā me resuscitādo et mēbra mea protegēdo ꝛ sua gratia uiuificando.

In psalmo.cviij. Deus laudē meā ubi dicitur in postil. Os peccatoris et dolosi scilicet iude.

Additio.

Judas ꝓditor ꝓprie dicit dolosus qa dolose cum osculo pacis dominū tradidit sacerdotes autem q potēter christū blasphemabāt et i eū manus sceleratas iniecerunt nō dolosi dicunt ꝓprie sed transgressores seu peccatores. In eodē psalmo ubi dicit i postil.hoc op⁹ eorū.i.hec pena.

Additio.

Ecūdū glo. ꝓcedētia que fuerūt singularit dicta applicāda sunt ipsi iude.cui autē hic dr pluraliter. hoc opus eorū q detrahūt mihi ꝛc. Intelligit d iudeis qd uidet magis ꝓprie dictū licet utrūq⁹ sit applicabile.

Jxit dns dño Jhic icipit se cūda ps ꝓncipalis i executiōe b⁹ lib.sicut dictū fuit a ꝓnci.i q agit de sacerdotio xpi tñ ista diuisio nō ē ꝑfecta qa cū hoc tractant multa alia.sz ē p reductionē ad istud quod in hoc psalmo tangitur cui premittitur talis titulus in hebreo psalmus dauid Sed preponitur littera lamech. ad designādum quod dauid est datiui casus.et sic apparet actor psalmi quia appropriatur ipsi dauid sicut actori. De materia uero huius psalmi dicunt aliqui hebrei q ē gratiarū actio p uictoria diuinit⁹ cōcessa abrahe

de quttuor regib⁹ ut habeꝫ pleni⁹ gene. decimoēto et sic exponūt quod dicit ī pn cipio. Dixit domin⁹ dñs meo. ut sint uerba eliezer serui abrahe dicētis. Dixit dñs id/ est deus q ē dño omniū. dño meo scilicet abrahe. sede a dextris meis idest sis secu/ rus de ptectione mea i bello cōtra amrahel et alios q erāt cū eo. donec ponā inimicos tuos idest reges p̄dictos q dicunt inimici abrahe eo q captiuauerāt loth nepotē suū scabellū pedū tuorū habēdo de eis ple/ nam victoriā et sic cōueniēter applicāt litte ram ad suū propositū put possūt. Alij vo he brei dicūt q ē gratiarū actio ipsius dauid de hoc q dñs eū assecurauerit ī pfectione saulis q nō traderet ī manib⁹ eius. et sic cū dicit. Dixit dñs ⁊c. uerbū ē ipsius da/ uid dicētis p gratiarū actione. Dixit dñs idest deus dixit mihi. dño meo. i. p meo domino saule me pfequente. sede a dex / tris meis idest sis securus de protectione mea q a nō traderis ī manibus eius. donec ponā inimicos tuos. i. omnes illos q nitū tur te ipedire a regni cōsecutione. scabellū pedū tuorū. i. totaliē tibi subiectos quod fuit ipletū ut patet. ij. re. et. i. paliꝑ. et sic cō sequēter nituntꝫ applicare litterā ad istud propositū. Istas duas expositiones nō intēdo psequi. tū ad plixitate uitandā tū quia con tinent falsitatē et a littera dissonantiū qđ patet de pma expositione secūdū illud qđ ī pricipio dicit. Dixit dñs dño meo etce. ē uerbū eliezer et p cōsequēs alia que secun/ tur ad quod videt seq q sit actor psalmi cui repugnat psalmi titul⁹ ut dictū ē. Itez secūda expositio q dicit. Dixit dñs domino meo. idest p meo dño saule. videt extorta manifeste. Itē illud quod dicit infra. tu es sacerdos ineternū etce. nō pōt cōuenire ipsi dauid nec etiā abrahe q nō fuerūt sacer/ dotes. ut patet de dauid manifeste similiter de abrahā q a dedit decias melchisedech sa cerdoti gene. xiiij. ꝓterea dato q fuissent sa cerdotes illud sacerdotium nō fuit eternum et ideo hec littera dicitur de illo solo cuius sacerdotium est eternū scilicet christo secun dum q diffuse tractat apostolus ad hebre/ os. vij. dicēs. Ihesus autē eo q maneat ī et num sempiternū habet sacerdotiū ⁊ iō psal mus iste ad litterā loquit de christo. Item hoc patet pdictum saluatoris. Math. xxij. ubi dicit cōgregatis autē phariseis iterro gauit eos ihesus dicēs quid uobis uidet de christo cui⁹ filius ē. dicūt ei dauid. ait illis. quō ergo dauid ī spiritu uocat eū dominū dicēs. dixit dñs dño meo sede a dextris et cete. te subdit si ergo dauid uocat eū domi nū quō filius eius est. et nemo poterat ei re spōdere uerbū q a pharisei diuinitatē chri/ sti ignorabāt. p quā christus est domin⁹ ip sius dauid et filius eius secūdū carnē Ro. i. qui factus ē ei ex semine dauid secūdum carnē. Ex uerbis autē pdictis duo apparēt manifeste scilicet q dauid fuit actor huius. psalmi et q psalm⁹ iste loquit de christo. hoc etiā apparet p dictū apostoli hebreorū ꝑmo ubi p litterā hui⁹ psalmi ꝓbat christū maiorē āgelis dicēs. ad quē autē angelorū dixit aliquādo sede a dextris meis quo ad usq; ponā inimicos tuos scabellū pedū tuo/ rum quasi diceret nulli iō subdit nōne om/ nes sunt administratorij spiritus ī ministe rium missi ꝓbatio aut non fit nisi ex sensu litterali secundum quod dicit Augustin⁹ cō tra uincentium donatistā ex quo patet secū dum sententiam apostoli q hic psalmus lo quitur ad litteram de christo. item hoc po/ test declarari per dicta doctorum hebreorū antiquorum. primo quia ionathā filius ozi el qui tante auctoritatis fuit et est apud he breos quod nullus fuit ausus cōtradicere si bi ī translatione sua caldaica. ubi nos habe mus. Dixit dñs domino meo etcetera. tran stulit sic. dixit dominus. uerbo suo sede etce tera. abraham autem nō potest dici de uer bum nec dauid sed tantum dei filius ihesus christus secundum quod dicitur Johānis. i. in principio erat uerbum etcetera hoc etiā patet per quandam glosam hebraicam que est rabioden super illud psalmi. xvij. et de/ disti mihi protectionem et dextera tua sus cepit me. glosa in futurum deus sanctus. et benedictus conuertere faciet regem messiaz ad dexteram suam sicut scriptum est psal / mo centesimo nono. Dixit dominus domi/ no meo sede a dextris meis. et idem dicit ra moy. badarsā sup illud gen. xviij. appa/ ruit autē illi dñs ad ilicē mābre etc. ꝑ igi tur ex dictis xp̄i et apostoli pauli et docto rū ⁊tiquorū apud hebreos. et adhuc appare bit psequēdo būc psal. q psal. iste ītelligen dus ē de xp̄o. Ihijs ꝑmissis psal. iste ī duas ptes diuidit. q a primo describit xp̄i cōdi tio. sc̄o agit de ei⁹ sacerdotio ibi iuraui. d

Cōditio autē ipsius christi ē. q ē deus. et homo ī una psona ita q secundū humanaz naturā ē minor patre secundū diuinā equa lis ei. ꝑmo ergo ostēditur ista minoritas. et secūdo equalitas ibi. Tecū principiū. mino/ ritas autē fuit ostēsa p hoc q christ⁹ ī hu mana natura fuit exaltatus a deo patre in sua benedicta ascēsione. nullus enī exaltat nisi a maiore se. et hoc est quod dicit dauid loquēs de futuro p modū ꝓteriti pp certi/ tudinē ꝓphecie. Dixit dñs idest deus pa ter domino meo ipsi christo quē dauid uo cat dominū suū ratione deitatis. sede a de xtris meis quod impletū fuit ī sua ascen/ sione secundū quod dicit Marci ultio ⁊ do min⁹ quidē ihesus postq̄z locut⁹ ē eis assū ptus ē in celū et sedet a dextris dei donec ponā inimicos tuos. i. iudeos q psecuti fue rūt christū ad mortē. scabellū pedū tuorū idest subiectos tibi quod uidem⁹ impletuz q a illi q de iudeis crediderūt sunt christo subiecti p fidē illi uero q icreduli remanse rūt sūt mēbris christi subiecti q a in terris principū christianorū manēt sicut serui. et abiecti. inter saracenos autē habitare non ꝓter mittunt ut a fide dignis audiui ad as censionē uero christi secuta ē missio spirit⁹ sancti ī signo uisibili. ut habeꝫ actuū. ij. pp quod dicit Jo. vij. nondū erat spirit⁹ datus q a ihesus nondū erat glorificat⁹. ista uero missio fuit facta ī mōte syon. ut dicit ihero. in epistola ad paulinū de oibus sacre scrip/ ture libris et apostoli aliq̄z discipuli spiritu sancto cōfirmati de syon exierūt ad predi candū per orbē gloriā christi secūdū q di/ xerat eis saluator actuū. i. accipietis uirtu/ tē spirit⁹ sancti ī uos et eritis mihi testes. in iherusalē ī oi iudea et samaria et usque ad ultimū terre. Et hoc ē quod p̄dixit hic dauid dirigēs sermonē ad christū. uirgam uirtutis tue idest potestatē docēdi ī omni/ bus linguis et faciēdi miracula ad cōfirma tionē doctrine. emittet domin⁹ idest deus pater qui cū filio misit spiritū. sanctū cōferē tem potestatē istā apostolis. ex syon quia spirit⁹ sanct⁹ ex syon uel ī syon apostolis fuit missus ut p̄dictū est et ex syō missi sūt apostoli ad p̄dicandū nō solū a filio sed ēt a patre et q a p doctrinā et miracula apo/ stolorū illi q p orbē pp ydola christū pse quebantur cōuersi sūt ad fidē. et subiecti ipsi christo. ideo subdit. dominare. scilicet tu ihuste. ī medio inimicorū tuorū. Notan dum uero quod potestas docēdi p̄dicta con ueniēter significat p uirgā q a doctores he breorū antiquit⁹ uirgā portabāt ī signum doctrine. et similiē baculū portant pastores ecclesie ūde et apostolis ad p̄dicandū missis dMath. vj. dicit q nō portēt aliquid in uia nisi uirgā tantū. similiē potestas miracula faciēdi p uirgā designat ūde moyse misso a deo ī egiptū dicit exo. iiij. uirgam quoq; hāc sume in manu tua in qua factur⁹ es si gna. Tecū principiū. hic cōsequēter osten/ ditur equalitas christi ad patrē q conuenit ei ratione diuine nature q ē eadē ī patre et filio et hoc ē quod dicit. Tecū principium. principiū dicit hic ipse pater secundū qđ uidet Johānis ꝑmo. in pricipio erat uerbū ideſt ī patre fili⁹ q ē cū filio inquantuz est unus cū eo ī natura et distictus in psona. hoc autē ꝓtat hec dictio tecū scilicet uni onem distinctorū. in die uirtutis tue. hoc ē ī claritate patrie que est dies sine nocte a/ poc. xxj. nox. n. nō erit illic in qua die uide tur apte uirtus christi quantum ad deitatē et humanitatē quia sancti ī patria reficiun tur interius in aspectu deitatis et exterius in aspectu humanitatis ut dicit Augustinus super Johānem. ideo subditur. in splendori bus sanctorum. qui illuminati lumine glo/ rie eleuātur ad dictam uisionē. ex utero an te luciferū genui te. hic dicit in persona pa tris nec mirū quia modus loquēdi frequen ter mutat in prophetis et maxime in psal mis ut frequenter apparuit in predictis. et ostenditur hic coeternitas filij ad patrē. ex utero. quia filius est de substātia patris. ante luciferū genui te. ideſt ante produc/ tionem stellarū que nomine luciferi designā tur sicut totum a nobiliori pte denominat et per cōsequens generatio filij precedit cre ationem celi cum quo facte sunt stelle. tem/ pus autē sequit motum et p cōsequens an te tēpus est generatio filij. et p cōsequens eterna q ante tēpus nō ē nisi eternitas. lit tera aūt hebraica sic hz. ppli tui ꝓnceps ī die uirtutis tue ī decore sācto de matrice aurore tibi ros adolescēcie tue. et secūdum istā litterā ī pma pte hui⁹ vsus nō ostēdit equalitas filij ad patrē. sz magis cōtinuat sīta uersus precedētis ī quo agitur de pote/ state docēdi ⁊ miracla faciēdi apostol data p quā facti sūt ꝓncipes sup oēm terram in

spiritualibus secūdum qđ dicit psal. xliiij. cōstitues eos prīcipes sup omnē terrā etce. et hoc ē quod dicit hic. ⌊populi tui ⌋.i. apostoli alijq; discipuli cū eis existentes in dei penthecostes ⌋prīcipes ⌋supple sunt cōstituti quia cōmuniter hoc uerbū est in omnibus suis modis et tēporibus supponit i hebreo ⌋in die uirtutis tue ⌋ideſt in die pentheco/stes qua declarata est uirtus tua in missione spiritus sancti in signo uisibili secunduq; quod dicit act. ij. dextera igitur dei exalta tus effudit hūc quē uos uidetis et auditis ⌊⌋In decore sancto ⌋quia gratia spiritus sancti sanctificat et decorat ⌊de matrice auro re nē. ⌋hic ostendit q; sicut apostoli cōfirmati fuerūt uirtute spiritussancti. sic eadem uirtute formatū fuit corpus christi de uirgine. et hec est sentētia rabi barachie exponētis sup geñ. illud trenorū ultimo pupilli facti sumus absq; patre. deus sanctus et benedict⁹ ait israheli nos dixistis coram me. pupilli facti sumus absq; patre. redemptor quē ego ex uobis suscitabo sine patre erit sicut scriptū est psalmo. cix. de matrice aurore ubi ros ⌋ideſt corpus formatū uirtutē spiritus sancti de purissimo sanguine beate uirgis sicut ros generat uirtute celesti i materia humoris ⌊adolescēcie tue ⌋quia dei filius i/mutabilis et ēternꝰ in corpore assumpto đ uirgine factus ē infans et adolescēs et tandem uir pfectus ⌊⌋Iurauit dominus ⌋ hic cōsequenter agitur de christi sacerdotio. et quia ad sacerdotiū in difficilibus et dubijs ptinebat ultimū iuditiū. deutro. xvij. si difficile et ambiguū apud te iuditiū esse pspexeris surge et ascēde ad locū quem elegit dominus deus tuus. ueniesq; ad sacerdotes leuitici generis ⁊c. ideo hic ꝓmo agit de sacerdotio christi. secūdo de eius iudicio finali ibi. Judicabit. Circa primū dicit. ⌊ Juravit dominus et nō penitebit eū ⌋ideſt firmiter statuit et absq; retractione geñ. xxij. p metipsum iurauī dicit dominꝰ etce. sequit in semine tuo benedicētur omnes gētes terre. quod impletū ē in sacerdotio christi de semine abrahe descēdentis. benedictio eius ptinet ad officium sacerdotis ⌊ tu es sacerdos meternū ⌋quod intelligit de sacerdotō christi ut supra declaratū est. et idem dicit rabi moyses hadarsā sup illud gene. xiiij. at uero melchisedech rex salē. hoc est ac si dixerit scriptura psal. cix. tu es sacerdos in eternū secundū ordinē melchisedech iustus et saluator. ut dicitur zacha. ix. Jubila filia iherusalē ecce rex tuus uenit tibi iustꝰ. et saluator. Ex hoc dicto habet q; melchisedech qui interpretat rex iusticie fuit figura christi et quod hec scriptura huꝰ psalmi cix. intelligēda est de christo ⌊secundum ordinē melchisedech ⌋quia sicut melchisedech obtulit panē et unum in sacrificium geñ. xiiij. sic christus in sacrificio eukaristie cōsecrat corpus suū et sanguinē quia i hoc sacrificio ipse est sacerdos et hostia ⌊dominus adextris tuis cōfregit in die ire sue reges ⌋isti sunt qui aduersus christū surrexerunt scilicet herodes et pōcius pilatus. et prīcipes iudeorū regentes sicut dictum fuit diffusius psalmo secūdo. exponēdo illud. astiterūt reges terre ⁊c. et isti fuerūt cōfracti in die ire dei. ideſt uindicte ipsius quia pilatus et herodes fuerūt relegati in exiliū p imperatorē romanū et prīceps iudeorum p romanos exterminati. ⌊⌋Judicabit ⌋ Hic cōsequenter agitur de iuditio finali quod fiet p christū auctoritatiue ex deitate exercutiue i humanitate. quia in forma humana in iuditio apparebit. et hoc est quod dicitur ⌊iudicabit i nationibus ⌋quia illud iuditiū erit generale ⌊implebit ruinas ⌋in breo habet ⌊funera ⌋quia corpora defunctorum que p mortē ruerūt a uita presenti resuscitabunt diuina uirtute et sic replebūtur animabus ea uiuificantibus et sic iusti fiunt beati in anima et corpore. et ipij dānati in utroq; ideo sequitur ⌊ conquassabit capita ⌋ideſt grauiter dānabit tyrānos huius mūdi q fuerūt sup alios prīcipes. et capitanei. ⌊in terra iustorū ⌋quia in multis terris magis uiget et uigunt tyrānis q; regnū. Cōsequenter ostēditur unde potestas iudicādi meritorie cōcessa est christo homini cum dicitur ⌊de torrente in uia bibet ⌋.

ideſt de fluxu seu impetu tribulationis bibit in uia uite p̄sentis et maxie i sua passione pp quod dixit iacobo et Johāni. Math. xx. potestis bibere calicē quē ego bibitur⁹ sum. q; autē p torrentē intelligat impetus tribulationis patet psal. xxx. species eius ue lut torrēs inundās usq; ad mediū colli ad pdendas gētes in nihilū ⌊ ꝓpterea exaltabit caput ⌋potestatiue iudicādo et omnibus dominādo secundū q; dicit philip. ij. humiliauit semetipsum factꝰ obediēs usq; ad mortem mortē autē crucis pp qđ et deus ex altauit illum etcetera.

In psalmo. cix. Dixit Dominꝰ ubi dicit in postil. donec ponam inimicos tuos.

Additio.

Jcet iter saracenos cōplures in deorū habitāt ut ē manifestum in hyspania et apud transeuntes inter terrā sanctā tamē etiā ibi seruiliter. ⁊ abiecte uiuunt. sic q; fideles ibi habitātes eis i omnib⁹ preferunt quod magis cedit in honorē fidei. eo q; sarraceni nō habēt aliquā rationē ad hoc nisi iudeorum generalē abiectionē. In eodē psalmo ubi dicit i postilla. implebit ruinas.

Additio.

Bi translatio nostra dicit. ruinas i hebreo habet quedā dictio que significat cadauera. qđ magis applicat ſnie postillatoribus sicut illi de quibꝰ dixit dñs ysa. xxix. populꝰ hic labijs me honorat cor autē eorū lōge ē a me ⌊ i cōsilio iustorū ⁊ cōgregatione ⌋⁊ nō i cōuenticulis infidelīū et hereticorū ⌊ magna opa domini ⌋hic ad ꝓpositus rationes addutit. ⁊ ꝓmo ex diuinis operib⁹ generaliē. secūdo ex beneficio eukaristie specialiter ibi. Memoriā fecit. Circa primū dicit ⌊ magna opa domini ⌋quod pꝛ̄ncipalem rerum ꝓductione ⁊ earū gubernatione ⌊ exquisita in omnes uolūtates eius ⌊ qa si aliquis queat rationē operū dei inuenire q; oia dependent ex eiꝰ mera uolūtate ⁊ gracia. pp quod ex suis operib⁹ ē magis laudādus. pp. qđ sub dicit Cōfessio et magnificēcia opus eiꝰ ⌋quādo enī aliqua ꝓprietas alicui cōuenit excellēter nō solū dicit talis i cōcreto sed etiam i abstracto sicut ille cui largitas cōuenit p excellēciam nō solū dicit largꝰ ſz etiā ipsa largitas. deꝰ autē ex suis opibus ē excellēter laudādus ut dictū ē. ió cōuenienter dicitur hic ⌊ cōfessio et magnificētia opꝰ eius ⌋ ideſt opus dei ē cōfessio laudis siue laus ipsa ⁊ magnificēcia. ⌊ iusticia eiꝰ manet in seculū seculi ⌋iustū enī ē quod eiꝰ uolūtas sēper impleat ⌊ memoriā ⌋hic ponit ratio diuine laudis ex beneficio eukaristie specialiter. ⁊ primo ponit huius sacramēti cōditio secūdo eius institutio ibi. Redemptionē ⌋ꝓma in duas. qa primo ponitur eius cōditio respectu p̄sentis uite secūdo respectu future ibi. Memor erit. Cōditio autem eukaristie respectu uite p̄sentis ē nutricio, spiritualis que fuit figurata i ueteri testamēto in manna quo deꝰ nutriuit filios israhel in deserto. exo. xvj. cibus autē ille sapidꝰ erat ualde ⁊ nutritiuus bonis secundū q; dicit sapientie. xvj. panē paratū de celo ꝓstitisti eis sine labore omne delectamentū i se habentē. malis autē erat insipidꝰ ⁊ abhominabilis. ūde dicebāt nu. xxj. nauseat aīa nostra sup cibo. isto leuissimo. sic eukaristie cibꝰ sapidꝰ est gustui spirituali ⁊ nutritiuꝰ in gracia ꝓpis bonis pp quod dicit saluator Joh. vj. si q s māducauerit ex hoc pane uiuet i eternū malis autē ē ualde nociuꝰ. secundū qđ dicit. i. cor. xj. q māducat ⁊ biberit idigne iudicium sibi māducat et bibit. pp hoc ⁊ quedaꝫ alia dicit a doctorib⁹ q; ista māna fuit eukaristie figura potissima. figuratū autē reducit ad memoriā ipsam figurā. ⁊ hoc dicit hic ⌊ memoriā fecit dñs mirabiliū suorum escam

dedit timẽtibus se ꝫ scilicet corpus suũ in sacramẽto eukaristie ꝑ quod reduncuntur ad memoriã mirabilia dei q̃ fecit filijs ysrahel in mãna. ¶Memor erit ꝫ Hic cõsequẽter describit cõdicio seu efficacia eukaristie respectu uite future. habet enĩ efficaciã introducẽdi ad uitã beatã si deuote sumat. et ꝑpter hoc uiaticũ nominat. et quantũ ad hoc dicit. ¶Memor erit in seculũ testamẽti sui ꝫ hoc ẽ huius sacramẽti quod dicit testamentũ ut uidebit ifra. uirtutẽ operũ suorũ ꝫ id est efficaciã huius sacramẽti a deo nobis collati. annũciabit populo suo ꝫ q̃a christus per semetipsum hoc annũtiauit apostolis ⁊ apostoli ecclesie ꝑmitiue et sic cõsequẽter annũtiatur in ecclesia cottidie. q̃ autẽ sit uirtus annũtiata hic subdit. ut det illis hereditatẽ gentiũ ꝫ ideſt uitã beatã ad quam introducit hoc sacramentũ et dicit uita beata heredi/tas gentiũ eo q̃ omnes gẽtes in quantum sũt facte ad imaginẽ dei habẽt quandã aptitudinẽ ad hãc hereditatẽ ꝑp quod dicit. j. thi. ij. q̃ deus uult omẽs homines saluos fieri et ad agnitionẽ ueritatis uenire. quod ẽ uerũ uolũtate antecedẽte nõ tñ uoluntate cõsequẽte. opa manuũ eius ꝫ maxie in hoc sacramẽto ueritas ꝫ q̃a ibi cõtinet corpus christi uerũ et iuditiũ ꝫ scilicet uita sumẽtibus de uote et iuditiũ mortis sumẽtibus idebite. ꝫ fidelia oĩa mãdata eius ꝫ et maxime mãdatũ eius de cõsecratione et usu huius sacramẽti q̃ habet in textu euãgelij. ꝫ cõfirmata in seculũ seculi ꝫ q̃a mãdata euãgelica sũt miracul cõfirmata secundũ q̃ dicit marci. ultio. illi autem ꝑfecti ꝑdicauerũt ubiq; dño coopante. et sermonẽ cõfirmãte sequẽtibus signis. et ꝑp hoc nõ potest subesse falsitas cũ deus nõ possit esse testis falsitatis iõ subdit ꝫ facta in ueritate et equitate. Redẽptionẽ ꝫ Hic ponit ipsius eukaristie istitutio. hoc autẽ sacramẽtũ christus istituit in cena imminẽte sua passione ut patet in euãgelio. et hoc ẽ quod dicit hic ꝫ redemptionẽ misit dñs populo suo ꝫ tũc enĩ deus pater misit populo suo redemptionẽ quãdo christus ex obediẽtia dei patris uenit ad suã passionẽ ꝑ quã redemptũ ẽ genus humanũ ꝫ mãdauit ineternũ testamẽtũ suũ ꝫ q̃a tũc istituit eukaristie sacramẽtũ q̃ uocat testamẽtũ ũde dixit xps. in eius istitutione. matth. xxvj. hic ẽ sanguis meus noui testamẽti ⁊c. et ꝑma cor. xj. dicitur hic calix nouũ testamẽtũ ẽ in meo sanguine. ꝑ hoc ꝙd dicit ineternũ designat q̃ huic sacramẽto nõ succedet alia sicut sacramẽtis ueteris legis successerũt noui testamẽti sacrata. huic autẽ sacramẽto succedet uita beata in qua ẽ plena fruitio ipsius christi contenti in hoc sacramẽto cuius deitate beati reficiunt iterius et humanitate exteri⁹. secundum q̃ dicit Aug. sup Joh. q̃ autem mãdatis dei. et specialiter mãdato eius de eukaristia sit firmiter obediendũ ostẽditur cũ dicit ꝫ sanctũ et terribile nomẽ eius ꝫ quia sanctũ est in se formaliter et effectiue obediẽtibus et terribile inobediẽtibus. et q̃a ꝑ timorẽ dei declinat omnis a malo. puer. xv. iõ subdit ꝫ initium sapiẽtie timor domini ꝫ q̃a ꝛcedẽs a malo accedit ad bonũ sibi oppositũ. ꝫ intellectus bonus omnibus faciẽtibus eũ ꝫ. i. intellectus diuini mãdati ẽ ualde bonus illis q̃ adimplẽt mandatũ ⁊ ope secundũ uerũ intellectũ eius illis autẽ q̃ nõ adimplẽt talis itellectus est magis nociuus q̃; ꝑficuus secundũ q̃ dicit Lu. xij. seruus q̃ cognouit uoluntatẽ domini sui et nõ fecit uapulat multis plagis. qui autẽ nõ cognouit uoluntatẽ domini sui ⁊ fecit. digna plagijs uapulabit pacis ꝫ laudatio eius ꝫ q̃ impleuit mandatũ secundũ dei intellectũ ꝫ manet in seculũ seculi ꝫ quia eternaliter manet premium operis uirtuosi. ⁊c.

In psal. cx. Cõfitebor tibi.

Additio.

Jrca expositionẽ huius psal. attendendũ ẽ q̃ primos uersus huius psalmi quos exponit postillator de diuinis operib⁹ in generali possũt ꝑprius adaptari sacramẽto eukaristie de quo ꝑ totũ psalmũ agit̃ qđ sic ꝓz. nã cũ in ꝓmo uersu dicit ꝫ cõfitebor tibi dñe in toto corde meo in cõsilio iustorum et cõgregatione ꝫ ꝑprie posset itelligi de sacramẽto cuius institutio fuit facta in cõsilio scilicet in secreto apostoloũ. ubi enĩ nos habemus in cõsilio. hebraica ueritas habet in secreto. Fuit autẽ hoc sacramentũ institutũ in cenaculo secreto. ut matth. xxvj. et ꝑ cõsequẽs et cõsilio iustorũ scilicet christi et apostoloruꝫ usus etiã eius ẽ in cõgregatione q̃a in unitate ecclesiastica ad quã ordinatur et figurat. ũde sacramẽtũ unitatis dicit. et sic ẽ in congregatione iustorũ scilicet fidelũ. Cõsequẽter cũ dicit ꝫ magna opa domini ꝫ itelligi potest ꝑprie de hoc sacramento in quo sunt

due cõsecrationes sicut et duplex materia. que quidẽ cõsecrationes sunt magna opera domini nihil enĩ maius ẽ seu mirabili⁹ q̃s q̃ ꝑ uerba sacramẽtalia substãtia panis. et uini in corp⁹ et sanguinẽ christi transsubstantialiter cõuertant. i qua cõuersione plura difficilia sunt q̃s i creatione. ꝓut sanctus tho. in tercia ptẽ. q. lxxv. dꝫucit. ũde de istis cõsecrationibus posset dici. ¶Magna opa domini sequit autẽ tercio ꝫ exquisita i omnes uolũtates ei⁹ ꝫ Pro quo sciendũ q̃ licet uolũtas diuina q̃ ẽ eius essencia simplicissima sic tamẽ dicunt multe diuine uolũtates ꝑ modũ signi seu effectus. ũde magister i primo dis. xlv. ex hac auctoritate psalmiste. s. exq̃sita, in omnes uolũtates. arguit q̃ dei uolũtas multis modis accipit̃ ũde ibidẽ q̃n q̃s modos ponit quib⁹ diuina uolũtas. s. in/gm accipit̃ i scripturis. Dicit enĩ de⁹ uelle illud quod ꝑcipit fieri et isto mõ inotuit uolũtas diuina circa hoc sacramentũ cũ de eo domin⁹ dixit matth. xxiij. cap. hoc facite. Secũdo dicit̃ de⁹ uelle illud quod phibet. per hoc enĩ q̃ de⁹ phibet aliquid fieri significat se uelle q̃ nõ fiet. q̃ quidẽ uolũtas diuina scilicet phibitiua circa hoc sacramentuꝫ inotuit. ũde prima cor. xj. cap. Quicũq; mãducauerit panẽ et biberit calicẽ domini iudigne ⁊c. Tercio dicit̃ de⁹ uelle illud quod ꝑmittit secundũ Aug. i encheridiũ dicentẽ. nõ fit aliquid nisi deus omnipotens fieri uellit uel sinẽdo ut fiat uel ipse faciẽdo. et isto mõ uolũtas dei inotuit i hoc sacramẽto cũ peccatori occulte ꝑmittit hoc sacramẽtũ dispẽsari ut Aug. dicit sup illud psalmi. ¶Mãducauerũt et adorauerũt omẽs pigues terre. q̃r to dicit̃ deum uelle illud cõsulit fieri. et hoc mõ inotuit uolũtas diuina circa hoc sacramentũ. nã licet Joh. vj. legit̃. Nisi mãducaueritis carnẽ filij homis nõ habebitis uitã i uobis. ꝑ hoc tñ secundũ doctores nõ imponit̃ ipceptũ necessitatis ad sumptionẽ huius sacramẽti sed tantũ rẽ sacramẽti ꝑput. Aug supra ꝑdictũ uerbũ Joh. declarat. ũde supcio huius sacramẽti corporaliter quãtũ ad populũ uel laicos cadit sub cõsilio poti⁹ q̃s sub ꝑcepto. Quãto dicit̃ deũ uelle id quod fit. et hoc mõ uolũtas diuina manifeste inotuit i hoc sacramẽto i ei⁹ istitutione ꝑ xp̃s facta et i ei⁹ usu ab ecclesia frequentato. sic igit̃ ꝫ magna opa dñi ꝑdicta exquisita sunt i omnes uolũtates ei⁹ ꝫ q̃a exq̃site a fidelibus circa illud uolũtates dei sũt obseruãde. Cõsequẽter quarto dicit cõfessio et magnificẽcia op⁹ eius ꝫ ubi opus eius accipit̃ pro hoc sacramẽto ad quod ptinet cõfessio quia sacrificiũ laudis similit̃ et magnificẽcia ex magnitudine mirabiliũ i eodẽ cõtentorum. Et notãter i ꝓcedẽti uersu nominat hoc sacramentũ i plurali cũ dicit. magna opa dñi ad designandũ duplicẽ cõsecrationẽ. ut dictũ ẽ. i hoc autẽ uersu nominat̃ singulariter. cũ dicit opus ei⁹. ad denotandũ unitatẽ huius sacramẽti quod ẽ unũ tantũ formaliter et ꝑfectiue. quẽ modũ nominãdi ecclesia tenet in quadã collecta in quo loquẽs de hoc sacramẽto ꝓmo nominat illud pluraliter cum dicit ꝫ purificẽt nos sacramẽta q̃ sumpsimus Cõsequẽter autẽ nominat illud singulariter cũ subdit. Hoc sacramẽtũ nõ sit nobis reatus ad penã ⁊c. Cõsequẽter quito de effectu huius sacramẽti dicit ꝫ et iusticia ei⁹ manet in seculũ seculi ꝫ nã ꝑ hoc sacramẽtũ cõfert gracia dicẽte christo Jo. vj. Panis quẽ ego dabo caro mea ẽ ꝓ mũdi uita. s. spiritu ali gracia. aut iusticia dicit iuxta illud ad ro. tercio iustificati ꝑ gratiã. Per quã quidem gratiã gloria etiã adipiscit̃ ũde ibidẽ dominus dicit. Si q̃s manducauerit ex hoc pane uiuet in eternũ. et sic ꝑprie dicit̃ iusticia eius. s. huius sacramẽti manet i seculũ seculi. cõsequẽter. xj dicit. ¶Memoriã fecit mirabiliũ suorũ ⁊c. ꝫ Circa quod notandũ q̃ licet mãna fuit figura huius sacramẽti nõ tñ ad memoriã illius referẽda sunt hec uerba psalmiste. s. ¶Memoriã fecit mirabiliũ suorũ. prout postillator dicit. tũ q̃a alie figure ꝑcesserũt hoc sacramẽtũ i ueteri lege, sicut agnus paschalis et oblatio melchisedech et huius/modi ad que nõ possunt hec uerba referri cuz de eis nõ uerificaret̃ q̃ essent mirabilia tũ q̃a ẽ figuratũ melius figuraꝫ q̃ ad ipm ordinatur sicut rex dignior ẽ q̃s ei⁹ ymago. unde ualde incõuenienter dicit̃ q̃ res figurata sit ad hoc ut deueniat̃ i memoriã sue figure. sed poti⁹ dicendũ ẽ ecõtra. ũde uerius dicendũ ẽ q̃ hoc ẽ esca salutaris quã dedit de⁹ timẽtibus se i memoria suorũ mirabiliũ. s. dominice passionis i qua maxia mirabilia nostre saluti ptinẽtia inueniunt̃. unde cũ christ⁹ hoc sacramentũ istituret expresse dixit. hoc facite i meã cõmemorationem. matth. xxvj. ad quã memoriã ꝑtinẽt adaptant̃ uerba palmiste cũ dicit. memoriã

fecit mirabiliū suorū.ūde secundū doctores sacerdos celebrās debet actualiter memoriā passionis ī mēte habere. Jn eodem psalmo ubi dicitur in posti illa. Sanctum et terribile nomen eius.

Additio.

Ossibile ē ut quis p timorē domini.s.seruilē recedat a malo.7 cū hoc tñ.nō accedat ad bonum nā timor seruilis potest esse sine caritate.ūde expositio postil.ī hoc uersu scilicet[Jniciū sapie timor dñi Jnō uidet suf ficiēter dicta.sed hec uerba psalmiste ad literā expressius et ueriꝰ exponunt a magistro ī.iij.dis.xxxiiij.ubi dicit q uſq timor dei.s.seruilis et inicialis dicit iniciū sapientie diuersis tamē rationibꝰ. Nā seruilis dicitur iniciū sapie inquātū ꝓparat locū sapie et ducit ad ipsaz. Jnicialis uero dicit inciū sapie qa ē ichoata sapia quia nō solū recedit a malo pp uitādas penas sicut seruus. sed etiā ad uitandā offensā diuinā sicut filius huic tamē secundo timori scilicet iniciali ꝓprius applicant uerba psalmiste ꝓceden/tia hūc uersum.s.cū dicit[sanctū et terribile nome eius Jnā timor inicialis refugit terribilitatē dei scilicet penas ab eo iflictas. Orit etiā ex excellētia diuine sanctitatis. quā timet offendere seu amittere.et sic timet deū īquantū sanctū et īquantū terribile nomē eius. Cōtinuantur etiā hec uerba. s. Jniciū sapie timor domini Jcū immediate sequētibꝰ magis ꝓpe si intelligant de timore iniciali qꝫ de seruili. Jnicialis enim timor ē[itellectus bonus oībus faciētibꝰ eū Jqa licet nō manet ī eternū sicut filialis et castꝰ tñ opa ī eo facta sūt bona simpliciter inquantū meritoria eo q talis timor nō ē sine caritate saltē ichoata et sic talis timor ē itellectus bonꝰ oībus faciētibus eū. quod nō pōt dici ꝺ timore seruili quē caritas foris mittit. ꝓma Jo. ℣rto ca. Est aūt attendū q timorꝰ dei ī sacra scriptura aliqñ dicit q ē ipsa sapia ut ps Job. xxviij. q. uide tur cōtrariū huic q dicit ī psal. Jniciū sapiētie timor dñi. nihil. n. pus ēt seipso. Sed ad hoc dicēdū q timor ille q dicit ipa sapientia itelligit de timoꝛ filiali q cōperat ad totā uitā humanā p sapiētia regulatam sicut radix ad arborē ūde eccle.i. Radix sapie ē timor dñi. Cuiꝰ rō ē nā sicut radix totā arborē cōtinet uirtute sic filialis timor qui semper est in caritate firmatus totā uitam uirtutum perfecti cōtinet.

Replica.

Jn psalmo. Cōfitebor quē 7 postil.et burg.exponūt de sacrameto eukaristie sine magna cōtrarietate burg.tñ extendēs alas ad uolandū iter cetera dicit. Jn transubstātiatione plura difficilia qꝫ creatione. et allegat ad hoc.s.cho.iij.pte.q.lxxv. ubi orit dubiuz an illa difficultas se teneat ex pte dei.rei uel itellectꝰ nostri nō; primū qa apud deū nihil ē difficile imo apud itelligētias sepatas secūdū philosophos difficile ē ipossibile. Alias enī oporteret eas ponere fatigabiles. nec secūdū qa ipossibilitas uel difficultas rei fiēde attēdi uidet penes ipossibilitatē creationis terminorū sed t'mini creationis sūt magis ī cōpossibiles quā t'mini trāssubstātiatiois qa potꝰ se ꝺpatiunt aliqd et aliqd substātia. et substātia qꝫ aliqd et nihil. nec tertiū dari pōt qa itellectꝰ facius capit ex aliquo fieri aliqd uel aliqd fieri post aliqd qꝫ aliqd ex nihilo. Supposito igit dei oipotētia facilꝰ itellectꝰ capit trāssubstātiatione qꝫ creatione. Jtē ī eo. psal. buzg. ꝺ usu eukaristie allegat id Jo. vj. Nisi māducaueritis carnē filij homis 7c. Asserēs q quo ad populū laycū cōmunio corporalis ē cōsiliū. Sz p hoc nō satis fit heretici modernis qa ex littera non habet illud dictū fundamētū ideo de sacramētali cōmunione nec quo ad clerū neqꝫ laycū habet uī ꝓcepti sed neqꝫ cōsilij. sed hz uī precepti ad omnes secūdū uerū etꝰ intellectū. qa ī eodē cōtextu littere declarat de qua māducatione et potatione intelligi debet uidelicet de spirituali qa sequit. Qui māducat meā carnē et bibit meū sanguinē ī me manet. et ego ī eo. quod bea. Aug. exponēs ait. hoc ē māducare illā escā et bibere illū potū i cristo manere et christū manentē ī se habere quoꝫ nihil aliud ē qꝫ esse in caritate christi. hoc autē oībus idifferēter ē ꝓceptū saltē implicitū. sed nihil directe ptinet ad sacramentale uel corporalē māducationē hoc uerbuz Nisi māducaueritis etc. Nā hoc uerbū fuit dictū diu antequā sacramētū eukaristie fuit īstitutū. Ex illa igit littera de sacramētali cōmunione nō pōt fieri argumētū efficax.

Nam primo debet existere in rerū natura de quo agit. C. de iuſ. codi. l. quidē referūt. ℌ. i. Nec ad futuras causas extēditur rescriptuz eodē titulo cap. penultimo. Jn cuiꝰ ca. glosa ūde de hoc plures reales cōcordant quonta ei quod nondum ē nō datur priuilegiū. Nec potest dici uerū uel bonū quod nunquā fuit nec mortuū quod nunquā uixit de eukaristia igit sacramētali que nōdum fuit tam alta sentētia ꝑferri non potuit qua dicitur. Nisi māducaueritis etcete. Nisi quis curiosus hereticus diceret illa ꝺba dicta de usu sacramēti eukaristie ꝓ noscite per modū ꝓphecie. Sed sic dicere non potest in aliquo passu sacre scripture fundari ea igitur facilitate cōtemnitur qua probatur taliter dictū. presertim cū constet ex euāgeliō. Rotūdo textu quosdā huic precepto satiffecisse. quos constat sacramētaliē nū quam cōmunicasse. ut patet de latrone. Luce vigesimotercio. Et quosdā sub utraqꝫ specie cōmunicasse et tamē huic precepto non satisfecisse ut patet de iuda. dicit igit magister sentētiarum in quarto dis. ix. Ad intētionem beati aug. has propositiones simul esse ueras nō māducans māducat Similiter potest dici de potatione. patent illa ex dictis quia stat aliquē satisfacere ꝓcepto alleqato et christo pro caritate ī corporari. et sic māducare et bibere qui tamē sacramentaliter mihi percepit. et ecōuerso quia dato oppositō sequeret neminē esse in caritate nisi sacramētaliter cōmunicantem q est eroneū dicere. Jn psalmo eodē cū postilla/tor exponeret hūc passum. Memorīā fecit mirabiliū suorū etce. De figuris et miraculis ī opere dei exhibitis. ponēs exemplū de manna ī deserto ministrato ꝑt habetur. exo. decimosexto. hoc burg. ualde incōueniēter dictū putat primo obicit quia alie figure huius sacramēti precesserūt sicut esus agni pascalis. 7 oblatio melchisedech que tamen nō possunt dici opera mirabilia. Ad quod respōderi potest q secus est dicere de ꝛeribꝰ diuinis et humanis ī figura factis Esus enī agni et oblatio melchisedech fuerūt figure humano tamē opere facte. Et ideo si illa opera fuerūt figuratiua nō tamen mirabilia. Sed dare māna de celo fuit opus diuinū et mirabile. ideo sacramētū eukaristie institutū potest cōgrue dici memoriale operū dei mirabiliū prefigurantiū ipsam eukaristiā. Inter que exhibitio mānatis sit mirabilius. Et cum secundo burg. obicit figuratiuū ē prestantius figura. sic rex dignior quā regis imago ualde autem incōueniens uidet quod prestātius ducat ī cognitionē uilioris igit figuratū nō deseruit ad memoriā figure. Ad hoc dico primo q artis est noticiā aliquādo procedere animus notis nobis sed magis notis nature. 7 sic ꝓceditur demōstratiue quādo conclusio scitur per principia que ante actualē demonstrationē ē ignota ex primo posterioꝛ. illa uia ꝓcessum ē in angelis a cognitione matutina ad uespertinā. uidelicet a cognitione rezū in diuina essencia relucentū. ad cognitionē rerū ī ꝓprio genere. Res autem cognoscibiles ꝑstantius esse habēt in essentia diuina quia eminēs quā in ꝓprio genere quia dependēs quod ostēdere zequirit argumentū tractatū. sed sufficit q principium ī quo fundat burg. suū argumentū nō esse generaliter uerū Secūdo dico q oppositus ꝓcessus sciēdi ꝓuenit ex defectu itellectus cōiuncti. Et ideo dicit ꝓcessus quo ad nos. sic enī procedimus a cōfusis ad determinata. sicqꝫ accidētia magnā uim conferunt ad cognoscendū q quid ē. Secunduz illū modū principiū burg. potest habere colorē. Sed ad propositū dico q sicut supra circa. exodi tercio capitulo dictum est. figura ꝓcedit aliquādo figuratum ut in proposito. aliquādo econtra sicut in signis prenoscitis. Primo modo figuratum est zememoratiuum figure patet hoc quādo christus equitauit super pullum dicitur quod recordati sunt discipuli quia hec scripta sunt de illo. Et quando expulit uēdentes de templo recordati sunt discipuli quia scriptū est zelus domus tue comedit etcetera. Ecce factum ducens in recordationē signi. Similiter est in exemplo Burgensis quia īmago est posterior rege et imperfectior. tamen facies regis ducit in cognitionem imaginis. Jn prenoscitis autem secus est prout dictū est supra sepius. Quod autem burgēsis dicit illum passum exponi debere de mirabilibus in passione christi gestis quorum mirabilium memoriam dicit eukaristie institutionem. Sed cum memoria proprie est ꝓteritorum. mirabilia autem in passione christi exhibita tempore institutionis eukaristie nō erant preterita sed futura. im ꝓprie

igitur diceret psalmista hāc institutionem illorū memo iā.dixisset poctus illorū preambulum et significatione puto bene celebrationem et cōsecrationem eucharistie fore memoriale passionis.et ad hoc tendūt argumenta.burg.ex illa littera.hoc facite in meam cōmemorationē.Sed istitutio nō ē memoria ꝓut dictū est.Illud autem qđ burg. mouet circa illud . Jnitium sapientie timor domini etce. Nō ē contra postillatorem bene usum.

Beatus uir qui timet.ꝛc̄.huic psalmo p̄mittit̄ ꝓ titulo⌊ alleluia ⌋cui⁹ expositio ē dicta supra i aliquib⁹ tamē libris addit̄ ipsi alleluia reuersiōis aggei et zacharie . sed hoc nō ē in hebreo nec in trāslatione ꝟe.et iō uidet̄ esse additū ab aliquo expositore ꝓ sua uolūtate.Ad intellectū aūt hui⁹ psalmi sciendū q⁹ ly beatitudo sit reddēda ꝓ opibus uirtuosis generaliter tamē p quandā appriationē dicitur reddēda ꝓ opibus misericordie specialiter ūde dicit saluator.math.xxv. uenite benedicti patris mei possidete patū uobis regnū a cōstitutione mūdi. esurui eni et dedistis mihi māducare.sitiui ⁊ dedistis mihi bibere ꝛc̄.et pp hoc in hoc psalmo dicit̄ reddēda felicitas ꝓ operibus misericordie.et ꝓmo ostendit̄ ꝓpositū.et secūdo de imiseri/cordib⁹ oppositū ibi peccator.Prima in.ij. q̄ primo ostēditur ꝓpositū de felicitate in uia.Secūdo i patria ibi.Jn memoria eterna Circa primū sciendū q⁹ felicitas que pōt haberi i uita p̄senti pricipaliter cōsistit i bonis anime iteriorib⁹.secūdario uero cōsistit seu accidētaliter i bonis exteriorib⁹ ꝓut sunt ipsis uirtuosis quedā istrumēta uirtutis secundū q⁹ dicit. amb.sup lucā.sicut diuicie impedimēta sūt reprobis ita ꝓbis sūt adiumēta uirtutis. et iō psalmista i hac pte pmittim loquit̄ de istis et de illis dicēs.⌊Beat⁹ uir⌋.s.i p̄senti i quo ꝓ bono uirtutis habito i re habet̄ beatitudo futura i spe.⌊qui timet dominū ⌋timore filiali q⁹ reformidat offensā iō subdit̄ ⌊i mādatis ei⁹ uolet nimis⌋istud nimis nō iportat uitiū.sed affectū itensum ad implendū dñi ꝑceptū et potissime i opibus misericordie. Et q̄a iter oīa exteriora bonū ꝓcipuū.iō sequit̄⌊ potēs i terra erit semen ei⁹⌋hoc frequēter uidem⁹ cōtingere q⁹ homines misericordes habēt filios potētes sibi succedētes sicut salomon potētissim⁹ successit dauid pio ⁊ misericordi. Et quia potētia tēporalis nō est laudabilis nisi habeat bonitatē moris annexam.iō subdit̄⌊generatio rectorū benedicetur⌋q̄a bonū ei iprecabit̄ a populis ꝓter bonū uirtutis⌊gloria ⌋ideſt bona fama ⌊et diuicie ideſt tēporalū habūdantia⌊in domo eis⌋ideſt i familia timētis deū ⁊ opa misericordie faciētis⌊et iusticia eius⌋.i.meritū sue iusticie⌋.manet in seculū seculi⌋hoc est diu i filijs suis sibi succedētibus secundū q⁹ dicit̄ exo.xxxiij. Qui custodit misericordiā i milia ꝛc̄.⌊Exortū ē in tenebris lumē rectis corde⌋quia recti uiuētes in p̄senti iter peccatores tanq̄s i tenebris illuminant̄ specialit̄ a deo lumine sue gracie per quā inhabitat mentē et ꝓp hoc subdit̄⌊misericors ꝛc̄⌋quasi diceret illud lumē est ipe deus illuminās mentē et ꝓ illuminationem creatā speciali mō inhabitat mentē qui est misericors quantū ad habitū misericordie. ⌊et miserator⌋quantū ad actū.nō est per hoc intelligendū q⁹ in deo sit aliqua distinctio habit⁹ et actus sicut in nobis.sed pfectionē diuinā apprehēdere nō possum⁹ prout ē in se nec ꝓ cōsequens nominare.sed sicut ē in nobis ubi habitus uirtutis et actus realiter distinguuntur⌊.et iustus.⌋ quia semper iusticia cum misericordia cōcurrit in diuinis operibus. Jn translatione uero.lxx. additur dominus ad ostendendum quod illud quod dicitur hic.misericors et miserator et iustus refertur ad ipsum deum.⌊iocūdus homo qui miseretur⌋dando liberaliter non potentibus reddere.ille enim qui sic operatur ex habitu misericordie operat̄ iocunde.quia secundum philosophum.ij.ethi. signum habitus generati est delectatio i opere disponit sermones suos in iudicio⌋scilicet recte,rationis ut omnino caueat a temeritate locutionis⌊quia in eternum nō cōmouebitur⌋scilicet a stabilitate uirtutis⌊.Jn memoria ⌋Hic cōsequenter agitur de felicitate post hanc uitam reddēda pro operibus misericordie,cū dicitur⌊.Jn memoria eterna erit iustus⌋et accipit̄ hic iusticia ꝓut dicit̄ de uirtute misericordie.iustica eni uno modo accipitur ꝓ omni uirtute⌊.ab auditione mala non timebunt⌋quam audient imisericordes in die iudicij. ⁊Math.xxv. Jte

maledicti in ignē eternū sequit̄ esuriui. et nō dedistis mihi māducare sitiui et nō dedistis mihi bibere etcetera. Sed bonā auditionem quā audient misericordes uenite benedicti patris mei etce.sicut aliegatū est supra ⌊patum cor eius sperare in domino⌋non in rebus caducis et defectibilib⁹⌊cōfirmatū est cor eius⌋i bono,per habitū uirtutis et gracie secundū q⁹ dicit̄ ad hebreos.xiij.bonum ē gr̄a stabilire cor⌊nō cōmouebit̄⌋a stabilitate uirtutis deo,ipso cōseruante⌊.do nec despiciat inimicos suos⌋ideſt spiritus malignos qui tūc ab homine despiciunt̄ qui de eis habet plenū triumphū quod ē i morte quādo decedet i statu gracie. Et q̄a predicta meret̄ homo per opa misericordie.iō subdit̄⌊dispersit⌋pp amorē dei sine aliqua acceptatione⌊dedit⌋liberaliter absq̄ spe retributionis terrene⌊.paupibus⌋christus representātibus. ⁊Math.xxv.quod uni ex mihimis meis fecistis mihi fecistis et nō adulatorib⁹ seu histrionibus quib⁹⌋multi dant habūdanter et nihil paupibus⌊cornu ei⁹⌋.i.potentia tēporalis qua usus ē,ad bonum uirtutis⌊exaltabitur in gloria⌋scilicet celesti ubi augmētabitur eius potētia⌊.pecator⌋hic cōsequēter ostēditur q⁹ in miseri/cordibus reddet̄ oppositū scilicet dolor. et tristicia quod potest exponi de p̄senti uita sic⌊peccator uidebit et irascet̄⌋q̄a ipi⁹ uidens prosperitatē iusti cōturbat̄ set nō solū interius sed etiā exteriori signo.ideo sequitur⌊dētibus suis fremet ⁊ tabescet⌋q̄a motus animi reddūdat ad corp⁹⌊desiderū pecatorū pibit⌋q̄a peccatores desiderāt pmanere in tēporali ꝓsperitate et deficit eis in morte et aliquādo ualde repēte. Alio modo exponit̄ i uita futura⁹i qua ipi⁹ torquebūtur nō solū de pena sibi iflicta sed etiaz de iustorū gloria q̄a licet ipsam nō cognoscāt i tuitiue et ꝓticulariter tamē cognoscūt abstractiue et generaliter i quantū i quodam generali scūt eos esse i maxima ⁊delectatione quod facit ad augmētū sue miserie.
Jn psalmo.cxj.Beatus uir etce.

Additio.

Salmus iste sumit exordiuz ex ultimo uersu precedentis.ibi.n. tractauit psalmista⁹de timore filiali cū dixit.Jntellectus bonus omnib⁹ faciētibus eū.ut supra expositū est

Jn⁹hoc autem declarat opera pia ad timentem deū tali timore ꝓtinentia quorum principale est diuinis mādatis obediri cum, ꝓmptitudine uolūtatis de quo dicit⌊.Jn mādatis ei⁹ uolet nimis⌋ideſt uehemēter ⁊ ꝓmpte ad timentē dominū tali timore pertinet etiā opera facere exemplaria quibus uidētes ad similia prouocent̄ et de hoc dicit⌊.potens⁹in terra erit semen eius⌋quod intelligi debet de semine ꝓspirituali quod in terra bona potens est multū fructum afferre. Sed cū dicitur⌊.Generatio rectorum benedicetur⌋non est intelligendū de generatione carnali cum multi timētes deum tali ꝓle careant.sed potius intelligendū est de generatione secundū imitationem operū.iuxta illud iob.octauo.cap.Si filij abrahe estis etce.exponantur ꝓut i postilla.ꝛc̄.

Laudate pueri dominū ꝛc̄.Huic psalmo p̄mittitur pro titulo⌊ alluia⌋q̄a in eo psalmista inducit ad laudem dei ex cōsideratione sue excellētis prouidentie quia abiectos .et depressos iniuste aliquādo subleuat ad statum magni⁹honoris et glorie.q̄a ioseph subito eleuauit de carcere ad hoc q⁹ esset preꝓositus egipti et secūdus a rege gene.xlj. Et secundū hoc psalm⁹ iste i duas ptes diuidit̄.q̄a primo psalmista ad laudē dei iducit.Secūdo ad hoc rationē iducit ibi. Excelsus. Circa primū dicit̄⌊.Laudate pueri dominū⌋nō accipiunt̄ hic pueri ratione etatis.sz accipiunt̄ hic pueri ꝓ subiectis ⁊ ministris sicut dixit achimelech ad dauid.de uiris q erāt cū eo.i.re.xxv. Si mūdi sūt pueri maxie a mulierib⁹ māducēt etcete.et hoc mō loquit̄ frequēter scriptura omnes autē sūt deo subiecti et⁹ei⁹ seruicio et laudib⁹ obligati.⌊.Sit nomē domini bñdictuz⌋ideſt sicut ē i seipso bñdictū.sic benedicatur a subditis nō bñdictione cōsecrationis q̄ fit tantū a maiori sed bñdictione laudis q̄ ꝑpendit̄ a minori⌊ex hoc nūc et usq̄s in seculū⌋ideſt secūdū extēsionē omīs duratiōis ⌊a solis ortu usq̄s ad occasum⌋ideſt secūdū omnē extēsionē distātie localis⌊.Excelsus⌋ Hic cōsequēter psalmista iducit rationē ad ꝓpositū que accipit̄ ex excellētia sue ꝓpuidentie ex qua merito debet laudari iō dicitur⌊.Excelsus sup omnes gētes dominꝰ⌋ quātumcunq̄s sint magne et diuerse⌊.⁊ sup

celos ¶ideſt ſup angelos qui ſunt ciues cele
ſtes¶ ¶Gloria eius ¶quia de oibus hominib⁹
et angelis ad ſuā gloriā ordinat et diſpo/
nit ideo ſubdit¶ quis domin⁹ ſicut deus no
ſter ¶quaſi diceret nullus¶ Qui ī altis habi
tat ¶p ſue glorie refulgentiā¶ et humilia re
ſpexit ¶p ſuā prouidentiā¶ ī celo ¶ q⁹ ſupbi
entes angelos inde deiecit.et humiliter ſibi
adherētes ī gloria cōfirmauit¶ Et in ter/
ra ¶quia ī prima etate rebellātes homines
ī diluuio ſubmerſit et humilē noe cū ſua fa
milia ſaluauit.Et quia ſimile ſit frequenter
i ptcularibus pſonis ideo ſubdit¶ Suſci/
tans a terra inopē ¶hoc patuit i manaſſe re
ge iuda q pp ſuperbiā de regno ſuo fuit d
iectus a deo et ab inimicis ſuis ī carcere fe
tido reclusus et fame afflictus et pp humi
litatē ſuā inde a deo fuit releuatus et in re
gnū reſtitut⁹.ij.palip.xxxiij.ideo ſubditur
ut collocet eū cū pricipibus ¶tanq̄ eis preſi
dens pp quod ſubdit¶ cū pricipibus populi
ſui ¶poteſt autē hoc referri ad exaltationez
humiliū in gloria celeſti.in qua collocantur
humiles cū angelis qui dicunt in ſcriptura
pricipes et diſtinguūtur p tres ierarchias.ie
rarchia autē idē eſt quod ſacer principat⁹
Et quia dicta exaltatio nō ſolū ſit in ſexu
uirili ſed etiā muliebri.ideo ſubdit¶ Qui
habitare facit ſterilē in domo ¶dās ei fecū/
ditatē per quā eſt honorabilis ī domo ma
riti in qua pri⁹ erat cōtemptibilis et abiec
ta pp ſterilitatē ideo ſubdit¶ matrē filiorū
letantē ¶exemplū habet.j.reg.j.de āna que
pp ſterilitatē cōtemnebat in domo heltha
ne a fenēna.et cōceſſa ſibi a deo fecundita/
te prolis fuit honorabilis et letabūda. ūde
fecit canticū illud.Exultauit cor meū in do
mino ꝛc.j.reg.ij. Allegorice exponit pſal
mus iſte de abiectione populi iudaici pp in
credulitatē et exaltationē populi gētilis in
bonis gracie.eo q⁹ deuote recepit fidez ca/
tholicā.et ſic ſynagoga eſt ſterilis et abiec
ta facta et eccleſia in fide gentiū facta ē fer
tilis et letabūda.et hoc mō loquit apoſto/
lus gal.quarto inducēs illud yſai.letare ſte
rilis q̄ nō paris eūpe et clama q̄ nō partu
ris q⁹ multi filij deſerte magis q̄ eius que
habet uirū. Et uocat gentilitatē ſterilē. et
deſertā quia multo tempore fuit deſerta a
deo pp peccatū ydolatrie.et ſterilis in pro
le ad dei cultū educate.et ibidē pmittit a/
poſtolus ſcriptū ē quoniā abrahā duos fi/
lios habuit unū de ancilla.et unū de libera
et ſequit hec ſunt p allegoriā dicta.hec ſūt
duo teſtamēta etce.bāc autē expoſitionem
nō proſequor quia diffuſe tractata eſt ab
alijs in pluribus locis.

Additio.

Ste pſalm⁹ cū quinq̄ ſequenti
bus uſq̄ ad pſalmū beati ima/
culati excluſiue uocat ab hebre
is alleluia magn⁹.i.ymn⁹ mag
nus de quo ſingulare facūt ſolemnitatem
nā ī tribus p̄cipuis feſtis ꝛ ī neomeniis ſtā
tes iſtū ymnū cū maiori cantant ſolēnitate
q̄ ceteros pſalmos toti⁹ pſalterij.Inſup in
nocte paſce quādo agnus paſcalis cōmede/
batur poſt ei⁹ cōmeſtionē recumbentes ad
mēſam ipſum ymnū ſoleniter dicebāt.unde
de hoc ymno ex iſtis ſex pſalmis cōpoſito
itelligi debet illud quod iminente paſſione.
¶Mat.xxvj.ca.legit ymno dicto ꝛc. eo qđ
chriſt⁹ poſt agni paſcalis comeſtionē buiuſ
modi ritū cōſuetū ſeruās ymnū p̄dictū cum
apoſtolis recitauit.q⁹ etiā hebrei hodie ag/
no paſcali carētes in illa nocte ſcilicet paſ/
che iſtū ymnū cū azimis ſoleniter ꝑut ꝑpoſ
ſunt cantāt ī quo uidētur ꝓphetizare neſ/
cientes ſicut legit de caypha.ioh.xj.ca. nā
ipſi ſolū attendūt ad hoc q⁹ ī hoc ymno fit
mētio de redēptione egiptiaca.cui⁹ memo/
riā ī paſcate celebrāt.ſed āpliꝰ cōſideranti
ī hoc ymno cōtinent non modica miſteria
eccleſie uniuerſalis ſpiritualiter a deo redē
pte incipiētis ab abel iuſto uſq̄ nūc iter q̄
fit mētio de redēptione egipciaca ſuo loco
ut infra patebit ūde in hoc ymno pſal. ſex
pricipaliter facit. Nā ī ꝓmo pſalmo ponit
quandā prefationē generalē ad diuinā lau
dem ptinentē.in qua de exordio eccleſie mi
litantis ante legē . et eius ꝓgreſſum uſq̄
ad aduentū chriſti p quē gracia facta eſt p
mittit.Jn ſecūdo ſcilicet.Jn exitu iſrabel et
ce.de ſtatu eccleſie ſub lege agit. Jn tercio
pſalmo .ſ. Dilexi quoniā ꝛc.agit de ſtatu
eccleſie ī ipſo exordio redēptionis āte ip̄i/
us publicationē.Jn quarto uero.ſ. Credidi
pp etce.agit de ſtatu ꝓmitiue eccleſie publi
cate.Jn quito.ſ. Laudate dñm.agit de ſtatu
eccleſie ex duab⁹ gētibus iā unite. Jn ſex/
to ꝙ pſal.ſ. Cōfitemini ꝛc.agit de ſtatu ec
cleſie nō ſolū dilatate et unite.ſz etiā florē
te . et preualeſcente ꝓut latius patebit in

expoſitione horū pſalmorū ī ſingulari. Jn
hoc igit primo pſalmo ꝑfationali bui⁹ ym
ni pſal.octauo facit q̄ ſunt notabilia ad dei
laudē ptinentia.Primo enī oſtendit q⁹ eſt
laudādus.ſ.deus trin⁹ et un⁹ q⁹ ſic ꝓz.naz
in pricipio huius pſalmi ter inuitat ad lau/
dē dei.Primo ſcilicet cū ꝓmittit alleluia.q⁹
idē eſt quod laudate deū.Secūdo inuitat.ad
laudē dei cū dicit¶ Laudate pu.d.¶ Tercio
cū dic.¶ Laudate no.domini ¶que quidē tri/
na inuitatio ad laudē dei ī eodē uerſu ſeu cō
textu ſingulariter eſt ī hoc pſal.ut patet di
ſcurrēti p alios et ſic ſatis innuit trinitas
eius qui laudat eo mō et forte clariori quo
in illo uerbo pſalmi.Bñdicat nos deus de⁹
noſter benedicat nos de⁹.et in¹ſimilibus ſo
let cōmuniter exponi unitas autē eius qui
laudat oſtendit ī hoc q⁹ nō deos dicit lau
dādos ſed deum ſimiliter nec dixit.laudate
nomina dñi.ſed nomē eo mō quo dicit.ma
thei ultimo cap.Jn nomine patris et filij.et
ſpiritusſancti Secūdo oſtēditur etiā a qui/
bus debet laudari q⁹ a pueris ſcilicz aī pu
ritate uiuētes. Tercio oſtendit etiā q̄ diu
eſt laudādus ſcilicet in hac uita et in futu/
ra et hoc cū dicit¶ Sit nomē domini bene/
dictū ex hoc nūc et uſq̄ in ſeculū ¶Quarto
oſtendit etiā ubi ē laudand⁹ ſcilicet ubiq̄.
et hoc cū dicit. ¶A ſolis ortu uſq̄ ad occa
ſum ¶Quito oſtēdit etiā quomō ē laudan
dus ſcilicet ſup omnē laudē cuiuſcūq̄ crea
ture terzeſtris et celeſtis et hoc cū dicit . ¶
Excelſus ſup omnes gētes dñs et ſup ce/
los gloria ei⁹ ¶Sexto oſtendit quedā mate
ria pricipalis ad dei laudē ī hoc ymno pri/
cipaliter cōſideranda ſcilicet diuina puiden
tia circa regimē creature rationalis et hoc
cū dicit¶ Quis ſicut dñs de⁹ noſter qui in
altis habitat et humilia reſpicit ¶.ſ.gen⁹ hu
manū quod ī pte ifima uniuerſi cōmoratur
Septio oſtendit quidā effect⁹ hui⁹mōi diui
ne puidētie quo eccleſia fideliū ſumit exor
diū.ſ.ſuſcitare hominē a terzenis et fetori/
bus peccatorū et eū erigere ad ſtatū gra/
cie et glorie q⁹ ē maximū op⁹ iuxta illud.
¶Miſerationes ei⁹ ſup oīa opa eius.ūde Au
gu.ſup Job.dicit.q⁹ mai⁹ opus ē q⁹ ex im
pio fiat iuſtus q̄z creare celū .et terrā. et de
hoc dicit¶ Suſcitās a terra ¶ ideſt a terreni/
tate ¶ inopē ī ſtutibus¶ et de ſtercore ¶id/
eſt de fetore peccatorū¶ erigēs paupere .ut
collocet eū cū pricipibus ¶ideſt cū angelis¶
cū pncipibus populi ſui ¶ideſt cū patriarchis
et ꝓphetis et ī hoc innuit ſtatū eccle.āte le
gē in quo nōdū erat aliq⁹ populus diuino
cultui mācipatus.ſed quaſi ſingulariter ſu/
mebant ſinguli iuſti ī diuerſis ptibus ad
ſocietatē ſanctorū. Octauo.oſtēdit q⁹ ex ra
li ſuſcitatione inopū et pauperū et collocati
one eorū ī celeſtib⁹ fecūdata ē eccleſia in p
greſſu ꝑoris et ſic que prius fuerat. ſteri
lis mō multos habet filios iuxta illud genē.
ij.ca. Letare ſterilis etc.ꝛ de hoc dicit¶ Qui
habitare facit ſterilē ī domo matrē filiorū
letantē ¶Et ī hoc cōtinuat ſe dicēdis ī cete
ris pſalmis bui⁹ ymni ut uidebit ūde pſal
mus iſte uidetur proprie eſſe prefatio ī hui
uſmodi laude diuina.

Replica.

N pſalmo Laudate pueri do.ut
dicit burg.incipit hebreorū ym
nus et cōtinuatur uſq̄ ad beati
ımaculati excluſiue.huc ymnum
cōſueuerunt cū multa ſolēnitate dicere poſt
eſum agni paſcalis ūde opinat burg.q⁹ il/
lud.¶Math.xxvj.et ymno dicto exierunt in
montē oliuarū debeat itelligi de iſto ymno
q⁹ ſi ita ē nō iudico nec ſuā ſingularem ex
poſitionem reprobo.

N exitu iſrabel de egip.¶ huic
pſalmo ī trāſlatione ſero.ꝑmit/
titur alleluia.ꝓ titulo tamē ī he
breo ē finis pſalmi ꝑcedentis.in
hoc autē pſalmo iducit pſalmiſta ad dī lau
dē ex cōſideratione hñficij populo iſrabel
exhibiti ī exitu de egipto et ꝓmo illud be/
neficiū recolit.ſecūdo ex hoc dei laus cōclu
ditur ibi.Nō nobis.Circa primū recolunt
plura mirabilia a deo facta ī exitu de egip
to nō tū ſecundū ordinē hyſtorie aliq̄ nar/
rādo poſt que tamē fuerūt prius facta.ſicut
frequēter fit in ſcriptura et maxie metrice
cōpoſita qualis ē iſta dicit igit. ¶ Jn exitu
iſrabel de egipto ¶q⁹ habet exo.xiij.¶dom⁹
iacob ¶q⁹ totus popul⁹ iſrabel deſcēdit de
iacob qui alio nomine dictus eſt iſrabel ge
neſis.xxxij.¶de populo barbaro Joēs.po/
puli dicunt barbari exceptis hebreis gre/
cis et latinis q⁹ alia ydiomata dicūtur bar
bara.¶Facta eſt iudea ſanctificatio eius ¶
quia in iudea uiguit cultus diuin⁹ et ſcien/
tia legis et ꝓphetarū¶ iſrabel poteſtas eius

]ſicut exercitꝰ regis dicit eius poteſtas.qꝛ
deus p filios iſrabel tanq̄ȝ p exercitū ſuum
eiecit chananeos de terꝛa illa ut habet ī li
bro ioſue.et ſic iſrabel dicit poteſtas dei ī
quantū p poteſtatē a deo ſibi cōceſſam eie
cit gentē illā et ſecundū hoc littera iſta fac
ta eſt iudea etce.reſpicit terminū exitus de
egipto.Jn hebreo autē et trāſlatione Jero.
ſic habet.[Factus ē iudas etce]et ſecundū
hoc reſpicit principiū exitus de egipto. qa
tribus iuda prima īttrauit mare rubruȝ ſe/
quēs moyſem alijs formidātibus et tardan
tibus.et ſic facta ē dei ſanctificatio inquan
tū factū iſtud declarauit dei ſanctitatē ī cui
us cōfidentia tribꝰ iuda cōſtanter ſecuta eſt
moyſem[iſrabel poteſtas eiꝰ] qa p iſra/
bele pugnauit cōtra egiptios exo.xiiij.⁊ di
xerūt egiptij fugiamꝰ iſrabelē dominꝰ enī
pugnat p eis cōtra nos[mare uidit et fu/
git]qa ſe in partes diuiſit detrahēdo ſe a
medio ad preceptū domini ac ſi haberet ſē
ſum et intellectū qa creatura obedit creato
ri ad nutū[iordanis cōuerſus ē retrorſum
]hoc fuit ī exitu de deſerto.ut habet ioſue
tercio.qa aque iordanis ex origine ſuo deſ
cendētes ſteterūt et eleuate fuerūt ad mo/
dū collis.et ſic ī pte reuertebant uerſus lo
cū originis ſicut aqua fluminis īueniēs ob
ſtaculū reſultat uerſus originis locū[Mon
tes exultauerunt ut arietes etce.]ideſt cāȝ
exultationis dederūt filijs iſrabel.qa in trā
ſitu fluuij arnon ſcopuli ex una parte icli/
nati ſunt uſq̄ȝ ad ripam oppoſitā fluminis
et ſic prebuerūt tranſitum filijs iſrabel.et ī
terfecerūt inſidias ibi latētes cōtra filios iſ
rabel.ſicut dictū fuit numeri.xxj.ubi ſcribi
tur ſic.ſicut fecit ī mari rubro ſic faciet in
torꝛētibus arnon ſcopuli torꝛentiū inclinati
ſunt etce.et ſic dicunt etiam in ſe exultaſſe
methaphorice.ſicut et de mari rubro dictū
eſt.[mare vj.et fu.]quia ad motū cognoſ/
cētis iter ſuum filijs iſrabel p̄buit. et ſimi
liter ſcopuli dicto modo inclinati uidebātur
applaudere aduētui filiorū iſrabel et tranſi
tui.[Quid eſt tibi mare q fugiſti etce.]
quaſi diceret ūde uenerunt iſta mirabilia in
mari rubro et iordane et collibꝰ.ut dictum
eſt et reſpōdet[a facie domini mota ē ter
ra]quaſi diceret a diuina uoluntate pceſſe/
runt iſta cui obediūt etiā ſenſibilia.qa ſicut
ad dei nutū mota ē terꝛa quādo abſorbuit
dathan et abiron.ita aque et colles in pre/
dictis et cōſimilibus alijs.unde .et ſubditur
aliud mirabile factum quod fuit in deſerto
cū dicit.[Qui cōuertit petram in ſtagna a
quarū]dando habūdantiam aque de petra
exo.xvij.[et rupē ī fontes aquarū.nume/
ri.xx.ubi dicit cūq̄ȝ moyſes eleuaſſet ma/
nū pcutiens uirga bis ſilicē egreſſe ſūt aq̄
largiſſime etce.[Nō nobis]Hic ex predic
tis miraculis diuinꝰ honor cōcludit et pri/
mo oſtēditur q ſit honorādus. ſecūdo a q
bus ibi.nō mortui laudabūt te.Prima ī du
as.qa primo dei gloria ex dictis cōcluditur
Secūdo ydolatria excludit ibi. Simulacra
gentiū.Circa primū dicit pſalmiſta [nō no
bis.d.]attribuat gloria ex predictis mira
bilibus et cōſimilibꝰ[ſed nomini tuo]qa in
talibus ratio facti ē potētia facietis.ſecun/
dū q dicit Aug.[ſup miſericordia tua ⁊ ue
ritate tua]talia enī facta ſunt a deo populo
iſrabel ad declaratione diuine ueritatis q̄ ī
pleuit pmiſſiones factas patribꝰ ſcilicet ab
rahe.yſaac.et iacob.et ſimiliter ad declara/
tionē diuine miſericordie qa,quāuis populꝰ
iſrabel ipſum frequēter puocaret ad iram
ut in adoratione uituli et alijs malis que fe
cit ī deſerto tamē adīpleuit pmiſſum patri
bus factum ī hoc declarās miſericordie ſue
effectū[ne quādo dicāt gētes]ideſt gētiles
ydola colētes[ubi ē deus eorū].ſ.hebreo/
rū.ſi enī non ad impleſſet pmiſſa eis facta
uideret gētilibꝰ q defeciſſet uirtus ſua. et
qa tot mirabilia fecit p eis poterāt libere
dicere gētilibꝰ[deus autē noſter ī celo. qa
ibi magis relucet ſua poteſtas.uerūtamē qꝛ
ſe extēdit ad omnia īferiora.qd patȝ p eiꝰ
miracula facta in mari et in terꝛa ut p̄miſ/
ſum ē.iō ſubdit [Oia quecūq̄ȝ uoluit fecit
[Simulacra]Hic cōſequēter excludit ydo
latria cuiꝰ primo oſtendit uanitas. et ſecū
do latrie utilitas.ibi.Domꝰ iſrabel.primuȝ
oſtendit p hoc q ydola facta ſunt de ſenſi
bili materia artificialiter et hoc ē quod di/
cit.[Simulacra gentiū argentū et aurū]
qa materia artificialiū eſt tota ſubſtātia eo
rū ſecūdū philoſophū[opa manuū hominū
]p ſculpturā.ſicut ſunt lignea et lapidea uel
p fuſurā ſicut metallica [os habēt etce]o/
ſtēdit euidēter q careāt uita p carentiā af/
fatus.uiſus auditꝰ. olfatus.tactus. et greſ/
ſus.qbus uita manifeſtat ī hominibꝰ ⁊ aīa
libus ⁊ patet littera uſq̄ȝ ibi.[Similes illi
fiāt q faciunt ea].ſ.artifices qa carēt uita

ſpirituali ſicut illa ſenſibili[et omnes q cō
fidunt ī eis].ſ.ydolorū cultores qa cōfidūt
ī nihilū ſicut et ydolū nihil ē.j.corꝛ.octauo.
[domus iſrabel].Hic cōſequēter oſtendit
latrie utilitas.et primo ī euaſione mali.ſecū
do in adeptione boni ibi.Dn̄s memor.pri/
mū patet p hoc colētes dominū ptegunt
ab eo ī piculis et hoc ē quod dicit.[domꝰ
iſrabel ſperauit ī domino.]ipm deuote co/
lēdo[adiutor et ptector eorū]ſicut pȝ con
tra pharaonē et eius exercitū. exo.xiiij.et
cōtra reges chananeorū ut patet ī libro io/
ſue.]domꝰ aaron etce.]Iȝ domꝰ aaron con
tineret ī domo iſrabel.ſicut pȝ ī toto tamē
de ea fit ſpecialis mētio qa ad eā ptinebat
ſacerdotiū quod ē latrie officiū[Adiutor et
ptector eorū ē]ſicut pȝ ī deuoratione cho
re a terꝛa.eo q uolebat ſibi et ſuis uſurpa
re ſacerdotiū cōtra aaron et filios eius nu/
meri.xvj.[q timēt dominū ſperauerūt ī do
mino.]dicit ra.ſa.q hoc dicit pp cōuerſos
de gētilitate ad iudaiſmū qui nō erāt de fi
lijs iſrabel et tamē deus erat adiutor eorū
ſimul cū filijs iſrabel.quia multi de talibus
aſcenderūt cū eis de egipto ut habet exo.
xij.poteſt etiā hoc exponi de gētilibꝰ deuȝ
colētibus q̄lis fuit ſanctꝰ iob et multi alij[
dn̄s memor fuit noſtri]Hic cōſequēter o/
ſtendit utilitas latrie ī pſecutione boni.tē/
poralis et ſpūalis.et hoc ē quod dicit[Do
minꝰ memor fuit noſtri]Iȝ obliuio non ca/
dat ī deo nec p cōſequēs recordatio pprie
dicta.tamē ſecūdū cōmunē modum loquēdi
hominū dicit recordari aliquorū quādo fa
cit eis bonū iō ſubdit[.et bn̄dixit nobis]
multiplicādo ī ſpūalibus et tēporalibus bo
nis quod declarat cōſequēter ī toto populo
iſrabel cū dicit.[bn̄dixit domui iſrabel]ſe
cūdo ſpecialiter ī tribu ſacerdotali dicēs [
bn̄dixit domui aaron]tercio gentralit ī oī
bus deū colētibꝰ ſiue ſint cōuerſi ad iudaiſ
mū ſiue gētiles recte uiuētes.qbus pſami.
imp̄cat bonorū augmēta dicēs[adiciat do
minꝰ iterū alia bona ꝯferēdo.[bn̄dicti uoſ
a dn̄o]p cōſecutionē grē ī p̄ſenti et gloꝛia
ī futuro[Qui fecit celū et terꝛā]pp q po
teſt dare ſuā bn̄dictionē grē ī p̄ſenti uita
q̄ p terꝛā deſignat.et glorie ī futuro q̄ p
celū ſignificat.q adhuc āplius declarat di
cēs[celū celi dn̄o]qa ibi magis relucȝ glo
ria ſua ī āgelis ſanctis[terꝛā autē dedit fi
lijs hominū]ideſt hitationi eorū p uita p̄
ſenti ī q̄ ſi debite uiuāt et deū colāt aſſum
ment ad habitationē celeſtē cū angelis ſe
cūdū q dicit math.xxij.ī reſurꝛectiōe erūt
ſicut angeli dei ī celo.[nō mortui] ſupra
oſtēdit q deus ē colēdus. Hic cōſequēter
oſtēdit a qbus et loquit de cultu merito/
rio dicēs.[Nō mortui laudabūt te dn̄e]
qa ſunt extra ſtatū merēdi.qa ſecundū da
maſcenū.quod ē hominibꝰ mors.hoc ē an/
gelis caſus[neq̄ȝ omēs q deſcēdūt ī ifernū
]qa.ſi accipiat p īferno damnatorū ibi nō
eſt dei laus ſed magis blaſphemia ſi auteȝ
de limbo patrū et puerorū ī originali dece
dentiū iā ſunt extra meriti ſtatū [ſed nos
qui uiuimꝰ]in uita p̄ſenti[benedicimus do
mino]meritorie.qa ſtatus meriti durat uſ
q̄ȝ ad mortē.pp quod in ipſo laudat deus
meritorie[Ex hoc nūc et uſq̄ȝ in ſeculum
]ideſt uſq̄ȝ ad finē p̄ſentis ſeculi. quia tunc
deficiet tempus meriti.pmanebit tamē laus
ſanctorum in patria pſalmo.lxxxiij . Beati
qui habitant in domo tua domine in ſecula
ſeculorum laudabūt te.Jn hoc pſalmo mo/
raliter intellecto inuitat quilibet peccator
miſericordiā cōſecutus ad dei laudē.pro be
neficio exitus de peccato quod per egiptuȝ
deſignat eo q egiptꝰ tenebra interp̄tatur
cuius iuda fit ſanctificatio eo q interp̄tatur
cōfeſſio.tūc fugit mare ideſt amaritudo cul
pe.iordanis q interp̄tat riuus iudicij retꝛoꝛ
ſum cōuertetur ſcilicet a iudicio cōdempna/
tionis ad iudicium ſaluationis terꝛa moue/
tuꝛ a facie domini quia homo dictus ab hu
mo mouetur motu bone operationis de pe
tra ideſt corde prius duro fluunt aque de/
uotionis.ydolatria abicitur.quia auaricia q̄
eſt ydolorum ſeruitus epheſeos quinto ca/
pitulo per liberalitatem eicitur et deus fide
ſpe et caritate colitur et ſic ab homine ui/
uificato p gratiā benedicitur.
Jn pſalmo.cxiij.Jn exitu iſrabel de egipto.

Additio.

Uia in primo pſalmo huius
ymni predicto pſalmiſta in/
uitauerat ad dei laudem cum
ſuis debitis circumſtantijs ī
cludens ſtatum eccleſie ante legem ſcilicet
antequam aliquis populus eſſet cultui diui
no mancipatus. Jn hoc autem pſalmo agit
de ſtatu eccleſie ſub lege.circa quod ſex fa/
cit.Nam primo oſtendit unde ſumit iniciū

ut populꝰ israhel segregaret ad cultū diui
nū et de hoc dicit. In exitu israhel de egi
pto. ꝛc. Secūdo ostēdit quō huiusmodi po
pulus fuit a deo sanctificatꝰ p dationem le
gis p quā specialiꝰ fuit sub eiꝰ regimine. ꝛ
potestate de quo dicit. facta ē iudea sancti
ficatio eius exo. enī. xix. cap. legit deū di
xisse populo ante legis dationē uos uidi
stis que feceri egipciis etce. s. in exitu israhel. Si ergo audieritis uocē meā etce. eritis
mihi in regnū sacerdotale et gēs sancta. et
sic facta ē iudea sanctificatio eiꝰ etce. Cōse
sequēter tercio ostēdit quō illi populo. sic
deo mācipato fuerūt magna miracula diui
nitus facta de quo dicit. Mare uidit et fu
git etce. Iusqꝫ ibi in stagna aquarū et ex
ponat put i postilla. Cōsequēter quarto o
stendit qꝺ oīa huiusmōi miracula attribuen
da sūt diuine glorie et i ydolatrie detestati
onē. que quidē ydolatria ꝑmo fuit prohibi
ta in secūdo ꝑcepto decalogi. et cōsequēter
i toto ꝓcessu legis mosayce multipliciter ꝺ
testata et de hoc dicit. Nō nobis domine.
etce. Simulacra genciū etce. usqꝫ ibi. ꝛ om
nes qui cōfidunt i eis. et exponant sicut in
postilla. Cōsequēter qnto cōmēdat populū
deo mancipatū et p suos ordines distinctū
eos multipliciter benedicēdo de quo dicit.
Domꝰ israhel sperauit i dño etce. Iusqꝫ ibi
q̄ fecit celū et terrā exponat put in postil.
Cōsequēter sexto inuit quendā defectū hui
us statꝰ. s. existentiū sub lege mosaica. Pro
quo sciēdū qꝺ i lege mosayca nō fuit ꝑmis
sum regnū celorū i premiū sed tantū terre
nas. In lege autē gracie hoc fuit expresse ore
christi ꝑmissum. Math. v. beati paupes spi
ritu quoniā ipsorū ē regnū celorū. et sic in
aliis sequētibꝰ. ūde psal. inuenis istū defectū
dicit. Celū celi dño. q. d. regnū celorū deo
tantū remanet. nō ē eni hominibꝰ ꝑmissū
quia i lege mosayca terrā tantū dedit filijs
hominū. s. nō celū. Ex quo sequit qꝺ illi q
sub lege mosayca decesserūt quantūcunqꝫ iu
sti nō laudabūt dominū ꝑ adeptionē glorie
neqꝫ meritorie cū i alia uita cessat statꝰ me
rēdi. et de hoc dicit. Nō mortui laudabunt
te dñe. scilicet i illa lege post hāc uitā ꝛ mꝓ
tominꝰ cōdempnati i infernū de quo dicit.
neqꝫ omnes q descēdūt i infernū. qa tñ i il
la lege uiatores iusti i hac uita existentes
meritorie deū laudabūt idcirco dicit. Sed
nos q uiuimꝰ bñdicimꝰ dño et qa borum
meritū extendebat usqꝫ i eternā uitaz post
redemptionē a christo factam. ideo dicit ex
hoc nūc et usqꝫ in seculum etce.

Dilexi huic psal. ꝓponit ꝑ titu
lo alleluia si trāslatione Jero.
tam ē i hebreo ponit i fine ꝑce
dētis psalmi secūdū autē hebre
os aliosqꝫ doctores communiter dauid fecit
būc psalmū ꝑ liberatiōe sua a piculis in p
secutione saulis de qua materia fecit plures
psalmos ut patuit p ꝓdicta. Et diuidit i
duas ptes. qa ꝑmo cōfitet suā liberationē
secūdo mouet ad graciarū actionē ibi. con
uertere. Circa primū sciendum qꝺ psalmista
aliqñ mutat modū loquēdi de futuro ad ꝑ
teritū uel ecōuerso. licet sit locutio de codez
facto. qa hic modꝰ frequēs ē i ꝓphecijs et
maxie i cāticis metrice scriptis, quat ē iste
psalm. et alij psalmi. dicit igit. Dilexi. s.
dominū quoniā exaudiet dñs etce. licet. n.
deus sit pp se diligēdus ē sup oīa tñ quan
do alicui cōdescēdit ꝑbet ei occasionē magis
diligēdi ipm. qa inclinauit aurē suā mihi
loquit de deo more humano q̄ inclinat au
rē ad petitionē quā uult exaudire. et iō au
ris inclinatio i deo nō est aliud q̄ exauditio
circūdederūt me dolores mortis. s. imine
tis quādo saul fecit custodiri domū ipius da
uid ut mane moreret. s. regū. xix. et quādo
saul et eiꝰ exercitꝰ cingebāt dauid i modū
corone ita qꝺ dauid desꝑabat se posse euade
re. i. re. xxiij. et picula iferni iueneūt me
i hebreo ꝑ iferno ponit. scol. qꝺ nō solū si
gnat infernū sz etiā signat fossā siue sepultu
rā. et sic accipit hic eo qꝺ sequit ad mortez
tribulationē si corpe et dolorē i mente
Iueni si ꝓsecutione saulis iniuste me ꝓsecu
tis et nomē dñi iuocaui frequēter eni do
minū rogauit ꝑ liberatione a saulis ꝓsecu
tione. o dñe libera animā meā. i. uitā meā
misericors dñs et iustꝰ quasi diceret. de
cēs ē ut a te cōsequar misericordiā i mea li
beratione. et iusticiā i saulis cōdēpnatiōe
custodiēs puulos dñs. ꝑpriū ē deitatis suc
curre i casib⁹ desꝑatis puuli eni nō possūt
se defendere a potētibꝰ et iō decēs est, ut
deus succurrat eis in tali uero statu erat da
uid respectu saulis regis unde dicebat pri
mo regum. xxiiij. quem persequeris rex is
rahel quem ꝓsequeris canem mortuum per
sequeris, et pulicem unum. ideo subdit

humiliatus sum mēte corā deo. et potesta
te corā mūdo. et liberauit me sua gracia ꝛ
uirtute. Cōuertere hic post sue liberatio
nis cōfessionē cōuertit ad graciarū actionē
dicēs. Cōuertere aīa mea in requiē tuam
sidest in deū p graciarū actionē i quo. solo
mēs humana quietat secūdū q̄ dicit aug.
libro cōfessionū. Inquietū ē domine cor me
um donec requiescat i te. qa dominꝰ bene
fecit tibi pp quod debes ei regratiari. et
repetit beneficiū supra positū dicēs. qa eri
puit aīmā meā de morte. iminēte. ut patz
ex dictis. oculos meos a lacrimis. legit. n.
dauid ploraſſe i ꝓsecutione saulis. i. reg. xx.
ubi dicit. fleuerūt piter scilicet dauid et io
nathas. et subdit. dauid autē amplius. pedes
meos a lapsu. scilicet i manu saulis. qa quā
tumcūqꝫ sollicite et ardēter quereret euz ut
patet. i. reg. tamē i manibꝰ eius non cecidit
deo ipm ꝓtegēte secundū q̄ dicit. s. reguz.
xxiij. querebat saul dauid cūctis diebus. et
nō tradidit eū dominꝰ i manus eiꝰ iō cōclu
dit dauid placebo domino. dei deuote serui
endo. i regione uiuorū. idest i uita ꝑsenti. ꝛ
postea i uita celesti que dicit terza uiuentiū
moraliter pōt exponi psal. iste de quolibet
fideli liberato diuinitꝰ ab afflictione corpo
rali uel spirituali. q recognoscēs suā libera
tionē surgit ad graciarū actionē.
In psalmo. cxiiij. Dilexi quoniā.

Additio.

Omissis aliis expositionibꝰ tam
hebreorū q̄ aliorum que uarie
sūt. et sequēdo expositionē huiꝰ
ymni inceptā postq̄ psalmista.
tractauit de statu ecclesie sub lege i ꝑceden
ti psalmo. i hoc uero q ē tertiꝰ i ordie pre
dictorū uidet agere de statu ecclesie i ipso
exordio redēptionis. s. tēpore aduētus chri
sti et ipsi⁹ passionis antequā tamē lex euā
gelica ꝑ apo. publicaret. Circa quod sex fa
cit. Primo enī ostēdit firmitatē fidei forma
te eiusdē eccle. circa aduentū christi tam diu
desiderati et hoc i ꝓsona iustorū ꝑ tūc exi
stentiū. de quo dicit. Dilexi quoniā exau
diet dominꝰ. uocē orationis mee. q. d. cre
do qꝺ deus exaudiet uocē oratiōis mee dēp
cātis ꝑ aduētu christi. et hūc ipm diligo. id
est ualde placet mihi. qa dilectio i scripturis
nō solū cōsueuit dici de aliqua re diligenda
sz etiā de aliquo ānnūtiabili cōplexo et pla
cito. sicut cū dicit i psalmo. Quoniā dilexi
legē tuā domine. et huiusmōi et sequit. qa
īclinauit aurē suā. i. iā uideo effectuz mee
exauditionis ꝑ aduentū redēptoris cuiꝰ no
mē tēpore meo principalit iuocabo de quo
dicit. et i diebꝰ meis iuocabo. Cōsequēter
secūdo qa ecclesia existēs i hoc statu multa
incōmoda et picula paciebat maxie i capi
te q̄ hoc tēpore fuit passus. idcirco dicit cir
cūdederūt me dolores mortis. s. christi cui
us doloribꝰ fideles illiꝰ tēporis. s. paucissimi
cōpaciebant similiter. et picula iferni hoc
ē sepulture christi et eiꝰ descēsus ad infe
ros ꝙbus simplices et deuote ꝓsone maxie
affligebant ut patet de maria magdalena
plorāte et huiꝰ modi. in ꝙbus tribulationi
bus et doloribꝰ cōstitute nō cessabāt chri
stū querere et ipm dominū iuocare. ūde Jo.
xx. ca. Tulerūt dominū meum ꝛc. et de hoc
dicit. Tribulationē et dolorē iueni et no
men domini iuocabo. Cōsequēter tercio ec
clesia orat deū ꝑ effectu huiꝰmōi passionis
xpi q̄ qdē effectꝰ ē liberatio aīaz dicēs. O
dñe libera aīaz meā ꝛc. s. a culpa. Cōsequē
ter quarto ecclesia iā certificata de passiōe
xpi denūtiat hāc liberationē esse cōpletā di
cēs. custodit puulos dñs. s. humiles cordē
q̄ soli ꝓticipāt redēptionē xpi. Et qa banc
humilitatē eccle. habet et ꝑ cōsequns huius
modi liberationē dz ꝓticipare. idcirco sub
dit. Humiliatꝰ sū et liberauit me. Conse
quēter qnto reddit gratiarū act. de huius
mōi liberatiōe aīmā cōsolādo. et hoc cū dic
Cōuer. aīaz me. i. re. tuā. idest i requiem a
te ꝺsideratā. qa deꝰ bñfecit tibi. ꝛ sic ei so
li obligaris et q̄ sūt illa bñficia q̄ tibi fecit
declarat dicēs. Quia eripuit aīmā meaz
de morte. s. culpe. et oculos meos a lacri
mis. i futuro qñ absterget deꝰ omne lacri
mā sanctorū apoc. xxi. Et pedes meos a la
psu. idest affectꝰ ꝙbus anima incedit sicut
homo mouet ꝑ pedes. Consequēter sexto
quia ista beneficia principaliter i futura uita
ꝓficiuntur idcirco concludit. Placebo domi
no in regione uiuorum. idest ex ista libera
tione anime a morte etce. finaliter expecto
placere deo in regione uiuorum qui ē finis
ultimus humane uite. et nota circa istum
psalmum duo. Primum quia in toto pro
cessum ipsius non nominat aliquem popu
lum dei sicut in precedenti psalmo. no
minat domum dauid et israhel ꝛ huiusmōi

similiter et i sequēti dicit. Jn cōspectu omis populi eius ꝛc̄.et huiusmodi cui⁹ ratio.ē Nā ecclesia christi existēs i tēpore passionis de quo tēpore hic psalmista principaliē loquit̄ nō habebat populū dañ.ix.cap. Occidetur christ⁹ et nō erit ei popul⁹. Secundū nota ꝙ sicut i fine psalmi precedētis dixit. Nō mortui laudabūt te dñe.ad denotādum ꝙ p legē mosaicā mortui nō attingebāt uitā eternā ut supra expositū est sic p oppositū in fine huⁱ⁹ psalmi declarat ꝙ p liberationē christi eripit̄ anima de morte scilicet spirituali ut placeat domino in regione uiuorum scilicet in uita eterna.ꝛc̄.

Redidi ⌋Huic psalmo null⁹ omnino titulus ꝓponitur i hebreo quē exponat ra.sa.de dauid posito i psecutione absolon in qua legit̄ peccasse p deceptionē et tollerasse pacienter illā psecutionem et gratiarū actionē ꝓmisisse ad suā liberationē ut magis uidebitur psequēdo. Et iō psalmus iste in tres ptes diuidit̄.ga primo ponit̄ primū. secundo secundū ibi. Quid retribuā.tercio tertium ibi.uota mea. Circa primū sciendū qđ fugiēte dauid⁹ de iherusalē pp absolon sibi seruus miphiboseth occurrit ei cū duob⁹ asinis oneratis panib⁹ et aliis uictualib⁹.q̄rens per hoc dauid fauorē quē credebat fr̄a miter reuerti ad dignitatē regiā.et diffamauit miphiboseth.cōcupiscēs ei⁹ hereditatem ⁊ bus factis et uerbis dauid decept⁹ dixit ei.tua sunt oīa q̄ fuerūt miphiboseth.ut habet̄.ij.re.xvj.et hoc ē quod dicit dauid. ⌊Credidi ⌋ꝝbis sibe nimis facilit̄⌊pp quod locut⁹ sum ⌋nimis ꝑcipitant̄ cōcedēdo ei hereditatē dñi sui.⌊ego autē humi.sum nimis ⌋ga pp absolō erat fugitiu⁹. Jn hebreo habet̄⌊afflict⁹ sum nimis⌋.ex filij mei psecutione q̄ deberet me honorare homines autem afflicti sūt ip̄rouidi ad loquendū pp q̄ dicit phi.ij.elencorū cōturbati min⁹ puidet et iō subdit⁹ dauid⌊ego dixi i excessu meo⌋ ideſt preuēt⁹ dicta turbatiōe.ūde i hebreo habet̄⌊ego dixi i festinatione uel subitatione mea⌋ga ex turbatione mētis ꝑcipitāter locut⁹ fuit⌊oīs homo mēdax⌋ uidebat enīs filiū ꝑprii⁹ se ꝑsequentē et totū populū ista bel quē a piculis multociens liberauerat ei fauentē.secūdū ꝙ dicit̄.ij.re.xv.toto corde uniuersus israbel sequit̄ absolon. et iō cito credidit ꝙ etiā miphiboseth i hoc sequeretur absolon cū aliis ūde postea dauid uidēs se deceptū retractauit sentētiā quantum ad hereditatis medietatē.ij.re.xix.et ⅓ tūc dauid grauiter peccauerit equādo seruū dño. ut dictū fuit.ij.re.xvj.tamē tenendū ē ꝓbabiliter ꝙ postea penituit⁹ et ꝙ ꝓ alia⁊ medietate quā dimisit sibe eo ꝙ sibi adhesesat i piculo posito i aliis satisfecit miphiboseth licet nō sit scriptū qa nō oia sūt scripta⌊qđ retribuā⌋hic describit̄ paciētia dauid in illa psecutione q̄ patet ex hoc ꝙ ꝝba semei sibi maledicētis ualde pacienter portauit.i.ze gū.xvj.et iō illā psecutionē ꝓ suis peccatis et ꝓ bñficijs a deo sibi collatis acceptauit. et hoc ē quod dicit⌊Quid retribuā domino ꝓ omnibus que retribuit mihi⌋de manibus saul me liberādo et ad regnū ꝓmouendo et mortē mihi debitā ꝓ adulterio et homicidio relaxādo et respōdet⌊Calicē salutaris accipiā⌋ideſt atrocitatē psecutionis q̄ i scriptura calix dicit̄ acceptādo⌊⁊ nomē dñi ⌋uocabo⌊ꝓ mea liberatione a dicta psecutione⌊Uota mea⌋hic cōsequēter ponitur gratiarū actio ab eo ꝓmissa i ꝑdicta fuga secūdū ꝙ habet̄.ij.re.xv. ubi dicit̄ ad sadoch.reporta archā dei i urbem si iuenero gratiā i oculis dñi reducet me ⁊ ostēdet mihi eā et tabernaculū suū.hoc autez dicebat ꝓponēs et ꝓmittēs ibi facere sacrificiuz.iō dicit̄ hic⌊uota mea reddā corā omni populo ei⁹⌋.i.i tēplo ubi cōueniebat populus.et subdit cām dicēs⌊ꝑciosa i cōspectu domini mors sanctorū ei⁹⌋ideſt nō defacili ꝓmittit eos mori sicut res ꝑciosa nō cōtemnit̄ ⁊ facili.et ꝓ hoc itelligit liberationē suā a morte. Nec ponit se i numero sanctorū ex elatione sed magis confidens dei bonitatē in se sicut ezechias quarto regū.xx.dixit de seipso.memento domine quomodo ambulaue rim coram te in ueritate corde perfecto et cetera.causam autem sue liberationis ostendit dicēs.⌊dñe q̄a ego seruus tu⁹⌋ te colēdo⌊et filius ancille tue⌋ in hoc denotās merita matris sue.uel sicut dicit rab.sa.uocat se seruū natū i domo patris familias q̄ est magis dilectus a dño q̄s ille q̄ ē empticius. de foro ipse autē erat nat⁹ i domo dei.idest a fidelib⁹ pentibus deo seruiētibus.gentiles autem ad fidem conuersi dicebantur. magis serui dei empticij⌊ dirupisti uincula mea⌋ideſt propter predicta liberasti me de

psecutione absolon et aliorū sibi fauentium impedientiū me a regni mei regimine sicut uincula materialia impediūt hominē ne possit libere agere.Jtē q̄a psecutio absolon fuit mota cōtra dauid in penā peccati ꝓ adulterio bersabee et homicidio urie. secūdū ꝙ ꝑdixit sibi nathan.ij.re.xij.hec dicit dominus.ecce ego suscitabo sup te malū de domo tua ꝛc̄.et ideo dauid liberat⁹ ab illa psecutione dixit se liberatū a uiculis dictorū peccatorū eo ꝙ pp illa erat obligat⁹ ad illam penā sustinendā⌊tibi sacrificabo hostiā laudis⌋scilicet p sacerdotes hostias offerentes et cātores i sacrificijs laudes diuinas dicētes⌊Et nomē domini ⌋uocabo⌋ q̄a nō solū p alios laudauit deū sed etiā in ꝓpria p sona hūc psalmū et alios decantādo⌊ uota mea⌋q̄ feci posit⁹ i psecutione absolon⌊domino reddā ⌋sicut ꝓmisi⌊ in cōspectu omnis populi eius ⌋ideſt i loco diuini cult⁹ ubi poterat et debebat ascēdere omnis popul⁹ israbel quantū ad masculos tribus tēporib⁹ i anno.secundum ꝙ dicit̄ exo.xxuj.et ubi erat talis cultus ostēdit dicēs⌊in atrijs domus domini⌋.i.tabernaculi i quo erat archa posita q̄a templū tēpore dauid nō erat adhuc edificatū⌊in medio tui iherusalē⌋q̄a illud tabernaculū erat i ciuitate dauid.ij.regū.vj.que ciuitas dicebatur fortilitiū ipi⁹ iherusalē.¶Doraliter potest exponi psalm⁹ iste de quolibet fideli.qui si aliquādo deficiat ꝙ alteri⁹ deceptionē suā ignorantiā confitetur humiliter et tribulationē insurgentem sustinet pacienter et a qua liberat⁹ agit deo gratias reuerēter. Jn psalmo cxv.Credidi propter.

Additio.

Erogatoriū uidet̄ excellentie ꝓphecie ipsius dauid q̄ egregius psalmista israbel dicit̄.ij.re. xxiij.ca.et a multis eximi⁹ asserit̄ ꝓphetarū ꝙ tot ipsius psalmos.sine titulis positos applicent̄ suis psecutionibus tēporalibus et trālitorijs.s.saul et absolon et huiusmōi.sicut ra.sa.exponit cū magnis misterijs ecclesie posset ꝓprius ⁊ facili⁹ applicari.hebrei enī nimiru si hoc faciāt ñ habēt similia spūalia de quib⁹ tales psalmi uerificētur ⅔ catholici ipsos i hoc sequētes nimis uident̄ iudaizare.ūde dicendū ꝙ psalmus iste q̄ quart⁹ ē i ymno ꝑdicto ꝓpe ui det̄ cōtinuari psalmo ꝓcedenti in materia. Nā post q̄s psalmista i precedēti psalmo egit de statu ecclesie in ipso exordio redemptionis scilicet tēpore aduētus christi et ipsius passionis.ut dictū ē.Jn hoc agit conseqūeter de statu ꝓmitiue ecclesie i quo fides fuit p apo.et ceteros discipulos ꝑdicata.in quo statu potissime claruerūt duo.s. ꝑdicatio fidei et martiriū quod sancti intestimonium fidei sustinuerūt et de hoc tractat principaliter hic psalm⁹ i quo psalmista quatuor facit. Nā primo ponit fidei ꝑdicationē et de hoc dicit.⌊Credidi pp quod locutus sum ⌋nā secundū apostolū ad ro.x. Corde creditur̄ ad iusticiā ore autē cōfessio fit ad salutē.ūde fideles primitiui nō solū credebāt corde.sed etiā loquebant̄ fidei rudimēta ea predicādo ad aliorū eruditionē ūde i psona cuiuslibet taliū ꝓprie dicit̄.Credidi pp qđ locutus sum.et q̄a ꝓtali predicatione fidei magnas paciebant̄ psecutiones ut patet in actib⁹ apostolorū et i hystorijs ecclesiasticis ideo subdit.⌊Ego autē humiliat⁹ sum nimis ⌋ideſt afflictus pp fidei ꝑdicationē predictā.Cōsequēter secūdo dicit.⌊ Ego dixi in excessu meo omnis homo mēdax⌋ Pro quo sciendū ꝙ martires christi dicunt̄ testes fidei martir enī grece secundū Je.idē ē q̄ testis latine.ūde in primitiua ecclesia .ut sancti uerbū dei quod predicabāt forti⁹ in cordib⁹ audiētiū iprimerēt martirio se subiciebāt intestimonium fidei et ideo psalmista in persona cuiuslibet taliū dicebat.⌊ego dixi in excessu meo⌋scilicet inspiratione diuinitus mihi⁽ⁱ⁾facta⌊ omnis homo mendax⌋ quasi diceret predicatio mea non erit efficax cum possit esse suspiciosa eo quod credent me uerba mēdaciter fingere quia omnis homo de se mēdax ē.ideſt ꝓn⁹ ad mēdacia fingēda et iō subdit.⌊Quid retribuā dño ꝓ omnib⁹⁽ⁱ⁾ que retribuit mihi⌋ hoc est dicere quod possū retribuere dño intestimoniū sue fidei pro omnibus bonis que retribuit mihi scilicet naturalibus. et gratuitis ad quod respondens subdit⌊Calicem salutaris accipiam⌋ scilicet martirium de quo. ¶Datbei.xx.dicitur. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum⌊ et sic nomen domini iuocabo⌋.ideſt martirium accipiam iuocando nomen dñi scilicet ꝑdicando ei⁹ fidē.ūde p acceptōez hui⁹mōi calicis nomē dñi iuocabo.⌊uota mea reddā dño coū

omni populo eiꝰ ⁊qa per testimoniū martiriȝ implebo uota mea scilicet ut inducaꝫ fides ī cordibꝰ audientiū. et hoc publice scilicet cotā omni populo eiꝰ et ut ostēdat hoc opus scilicet martiriȝ pro fide christi accepti esse domino gratissimū subdit. ⁊ pciosa ī cōspectu domini mors sanctorū eiꝰ ⁊ et notanter dicit pciosa. qa nō solū grata seu accepta ēt mors sanctorū quod cōpetit cuilibet actui meritorio. ſz pciosa quod denotat excellentiā seu preciositatē martiriȝ quo ad meritū et notāter dicit. ⁊in cōspectu domini ⁊ qa quāuis ī cōspectu hominū insipientiū talis mors ē ulis ī cōspectu tamē domini pciosa ē. ūde sap. iij. uisi sunt oculis insipiētiuꝫ mori illi autē sunt ī pace. Cōsequēter tercio dicit. ⁊O dñe quia ego seruus tuꝰ ⁊que quidē uerba possūt cū. precedētibus cōtinuari sic ut sit sensꝰ ⁊O dñe ⁊ego me obtuli ad mortē martiriȝ predictā. ⁊qa ego seruꝰ tuus sum et filiꝰ ancille tue ⁊ et uocat se bis seruū eo qꝺ duplici ratione esset obligatus deo scilicet p susceptionē bonorū naturaliū et gratuitorū dicit se etiā filiū ācille dei. qa filiꝰ ecclesie est p obediētiā dicere enī qꝺ dauid ſeuocat filiū ancille domini nullā habet rationē ꝑput plenꝰ dictū fuit supra ī additione sup psalmū. lxxxv. uel alio mō ꝑdicta ꝑba scilicet ⁊O dñe quia ego seruꝰ tuus ⁊possunt exponi cōtinuādo ea cū sequētibus ut. scilicet sit sensus O domine qa ego sū seruus tuꝰ ⁊c. ī⁊ ⁊Disrupisti uincula mea ⁊scilicz uincula peccatorū quibꝰ unctus erā. In martirio enī omnia dimittūtur peccata ꝑput cōmuniter tenet. sicut ī baptismo ūde sit pro tepaciēdo ⁊ tibi sacrificabo hostiā laudis ⁊idest meipsum totū ī inuocatione tui nominis oblatū de quo dicit ⁊et nomē domini inuocabo ⁊et nota qꝺ ꝑmo nominauerat martiriū calicē. pp eius amaritudinē eo mō quo dicit trenorū. Sup te trāsibit calix mō uocat ipsum martiriū hostia ī laudis referēdo illd ad actū caritatis que ī martirio exercet et ipsum facit hostiā domino ī odore suauitatis et in utroqꝫ dicit ⁊et nomē domini inuocabo ⁊quia ī utroqꝫ talis cōpetit inuocatio. Cōsequēter quarto repetit impletionē suorū uotorū ī hoc actu dicēs ⁊uota mea domino reddā ī cōspectu omnis populi eiꝰ ⁊exponat ut supra. sed sup hoc addit ⁊i atriȝs domus dñi ⁊scilicet ī ecclesia militāte ubi uota meritorie reddunt. Cōsequēter autē dicit ⁊ī medio tui iheruſalē ⁊scilicet celestis in qua martires gloriosi triūphant potest etiā hic psalmꝰ reduci ad statū sanctorū cōfessorum exponēdo illud quod dicit. Calicē salutaris accipiā et tibi sacrificabo hostiā laudis ꝺ ſacramēto altaris. etcetera ad hoc ꝓpositū reducēdo. sed prima expositio magis uidetur littere cōsonare ꝑtim buic quod dicitur. Preciosa in cōspectu domini mors sanctoū eius. Si autē queraꝫ cur psalmista ī hoc psalmo nullā facit mentionē de miraculis q̄ in primitiua ecclesia de qua agit frequēter fiebāt ad cōfirmationē fidei ꝑdicate de quibus marc. ultimo. Domino coopante ⁊ sermonē cōfirmāte sequētibus signis. Ad hoc dicendū qꝺ in hoc psalmo psalmista itendit agere de hiȝ que singulariter claruerūt in primitiua ecclesia que nō fuerūt ī antiqua sicut sunt ⁊martiria que in antiquis ue. test. minime seu rarissime fuerūt. Secꝺ aūt ē ꝺ miraculū q̄ potissime ī statu ātiq°rū fuerūt et sepissime diulgata. et ideo ī psal. ꝑcedenti. ſ. In exitu ıſrabel ⁊c. ubi agit de statu ecclesie sub lege facit expſſam mentionē de miraculis cū dicit. Mare uidit et fugit ⁊c. In hoc autē psalmo ī quo agit de statu primitiue ecclesie miracula ꝑtermittit q̄ cōmunia sūt utriqꝫ statui et solū agit de martirio qꝺ est ꝓpriū eccle. christi sequētis eiꝰ uestigia ī ſua passione. et iplentis uerbū ipſi ꝰ scilicet Qui uult uenire post me ⁊c. matth. xvj. ca. Eadē ratione fit mētio ī hoc psalmo de ꝑdicatione cū dicit. pp quod locutꝰ sum. et ñ ī precedēti. nā ꝑdicatio uniuersalis singularis fuit ī ecclesia christi ipso precipiente. Eūtes in mūdum uniuersum predicate euāgelium ⁊c. marc. xvj. cap.

Replica.

Ed circa psal. Credidi pp qd. ⁊c. Inuehit burg. cōtra postilla. de eo nimis iudaizare qa sequēdo ra. ſa. exponit psalmū illum de dauid posito ī psecutione filij sui absolon. Et ad id utit imaginatione apud euz consueta. uidelicet quod psalmi secundū sensum eorum principalem ab auctore principaliter intentum dicti de christo uel ecclesia tanquam de figuratis de dauid tanquam de figura exponi non debere cuius oppositum supra sepe ostensum est.
Specialiter circa psalmum dixi custodiam.

Nā primo secundū sanctos doctores reqnirendus ē scripture sensus uerꝰ secundū signification nē uocū uel rerū qui si nihil abſurditatis habet uere litteralis ē. etiā si modū figurādi uel figure teneat. cum hoc bene stat qꝺ sensus ab auctore pricipaliter intentus sic de figurato debita applicatione facta et qa postillator ponit hic primū sensū scilicet figuratiuū. burg. autē ſequēs glosam. magiſtralez ponit figuratū. ıō nec ille recte dicit iudaizare nec iste christificare. cū uterqꝫ secundū debitā applicationē dicat uerita tem ille de figura iste de figurato. illud etiam quod hic dicit burg. de filio ancille correctū ē supra in psal. Inclina dñe.

Audate dominū ⁊Huic psalmo ī translatione ⁊e. preponit ⁊ alleluia ⁊pro titulo quod significat laudate deū. qa in hoc psalmo īducunt omnes populi tam gētiles q̄ iudei ad laudē dei p aduētu ipsius christi q̄ instituit unā ecclesiā ex iudeis et gētibus ad dei gloriā et honorē. et hoc mō allegat apostolus scripturā huiꝰ psalmi ro. xv. dicens dico enī ihesum christū ministrū fuisse circūcisionis. idest populi iudaici ī fide ſtruendi et postea ſubdit de gētilibus. gētes autē super miſericordia honorare deū sicut scriptū ē pp ea cōfitebor tibi ī gētibus ⁊c. et ſequitur iterū. laudate omnes gētes dominum. a magnificate eū omnes populi quod accipit ex pricipio huiꝰ psalmi. ista autē preuidens psalmiſta ī ſpiritu dicit. ⁊Laudate dominuz omnes gētes ⁊idest omnēs gētes ad christū uel ad fidē christi uocādi. ⁊ lauda. eū om. po. ⁊. i. iudei. in. xij. tribubꝰ diuisi et ꝓponit gētiles iudeis qa pauci de iudeis ꝑmo credidē rūt et multi, de gētilibꝰ. secundū qꝺ dicit apostolus ro. xj. cecitas ex pte cōtingit in iſrabel donec plenitudo gentiū itraret, et sic omnis ıſrabel saluus fieret qa iudei cōuertentur circa finē mūdi. et ıō hic inuitantur. ad laudē post gētiles. Et ꝑdicte laudis subdit rationē dicēs ⁊quoniā cōfirmata ē super nos miſericordia eiꝰ ⁊loquit de futuro per modū ꝑteriti pp certitudinē ꝓphecie ī adūctu enī christi et nō ante fuit miſericordia dei cōfirmata p effectū qui ante expectabatur p magnū desideriū ⁊ et ueri. do. ⁊. i. ipse christꝰ q̄ dicit de seipso Joh. xiij. ego sum uia ueritas et uita ⁊manet in eternū ⁊secundū q̄ dicit apostolus hebreorū. xiij. ihesus christꝰ heri et hodie ipse et in secula.
In psal. cxvj. Laudate dominū.

Additio.

Ste psalmꝰ cōtinuatur cū precedenti. Nam postq̄ psalmista egit de statu primitiue ecclesie ī quo maxime floruerūt martires ꝓut dictū est. In hoc autez psalmo agit de statu ecclesie dilatate per orbē post primitiuos ī quo quidē statu gētilitas fuit in deis adūcta sub cultu unius dei. ideo ī hoc psalmo cū dicitur ⁊Omnes gētes etc. ⁊intelligitur gētilitas. cū autē sequit ⁊omnes populi ⁊intelligit de ıſrahelitis eo q̄ sunt in tribubꝰ diuſi. et ad istū intellectū uidet apostolus reducere istū psalmū et secūdū hoc ꝓpositū exponat psalmus ꝓut ī postil.

Onfitemini dño ⁊ huic psalmo ī translatione ⁊ero. premittit ꝑ titulo ⁊alleluia ⁊quia psalmiſta īuitat ad dei laudē. Et dicūt aliqui quod dauid fecit hūc psalmū inuitās populum ad dei laudem pro ſua liberatione ꝺ saulis psecutione et populi ıſrabel a gentilium circūſtantium pturbatione ſub ſuo regimine ut patet secundo regum et hoc facit in hoc psalmo usq̄ ad locū illum. Aperite mihi portas iuſticie etcetera. ab illo uero loco usque ad finem inducit ad laudem dei pro edificatione templi quod preuidit. et ꝑ dixit edificandum tempore ſalomonis filij ſui et ſecundum hoc quod ibi ſubditur. Lapidem quem reprobauerunt edificantes etcetera. exponunt de quodam lapide illiꝰ edificij qui frequēter a lathomiſs fuit oblatꝰ in edificio muri. ſed ſemper inueniebatur nimis longus uel nimis curſus et ſic pluries reiectus fuit ab eis tanquam ineptus. ſz in cōſummatione muri in copulatione duorū pietum inuentus fuit aptiſſimus. quod pro mirabili fuit tunc reputatum. quod preuidit dauid et ſcripſit fiendum. et ſic ſensus litteralis est hic de illo lapide materiali. et de christo miſtice tantum exponitur. Sed ſaluo meliori iudicio hoc non uidetur mihi bene concordare uerbis christi matthei. nigeſimaprima qui loquens de ſe ipſo a iudeis reꝓbādo dicit eis. nunq̄ legiſtis in

scripturis. lapidē quē reprobauerūt edificātes hic factus ē in caput anguli. a domino factū est istud ꝛc. et idē habet luce. xx. Itē actuū. iiij petr⁹ ostendēs pūcipib⁹ sacerdotum christi glorificationē post eius passionem actuū iiij. dicit de eo. hic est lapis qui reprobat⁹ ē a uobis edificātibus qui fact⁹ ē in caput anguli. et non est in aliquo alio salus. Ex quib⁹ patet q⁹ psalmus iste quātum ad istā ptem ē intelligēdus de christo ad litterā tū q⁹ a probatio nō ualet ex scriptura sacra nisi p sensum litteralē secundus q⁹ dicit. Aug. contra uincentiū donatistā. tū quia iudei nō recipiebāt nisi sensum litteralem. Itē hic dicit rab. sa. hebreus sup illud michee. v. Et tu betleē effrata parulus es in milibus iuda ex te mihi egredietur q⁹ sit dominator in israhel etce. glosa ex te mihi egredietur messias filius dauid. sicut ipse dicit psalmo. cxvij. lapidē quē reprobauerunt edificātes hic factus est in caput anguli. ex hoc dicto tria patēt secundū eius sententiā. primū est q⁹ dauid hūc psalmū fecit. secūdus q⁹ in hac pte loquit⁹ de christo ad litteram tertiū quod christ⁹ prius erat reprobandus et postea gloricādus sicut narrāt euāgeliste Quod autem supra inducit⁹ de lapide angulari in edificio tēpli salomonis non obstit tū quia illud dictū nō habet⁹ ex biblia tercio reg. et secūdo pa. ubi agit⁹ ad litterā de illo edificio neq⁹ a iosepho. sed solū hoc iueni dictū a magistro petro comestore i hstoria scolastica sup terciū reg. et sic ei⁹ dictū secut⁹ fui. math. xxj. et iō suppono q⁹ dictū eius sit uerū. tamē sensus lr̄alis in hoc psalmo ē de christo. sensus enī lr̄alis ē q⁹ p mo intendit⁹ a scriptore et iō si de hoc lapide fuisset scriptū tercio regū. ubi intenditur descriptio hystorica illi⁹ edificij. sensus litteralis esset de illo lapide materiali. sz ubi scribitur illi⁹ lapidis misteriū sensus lr̄alis est de christo figurato p lapidē illū sicut est in ꝓpositō. ut pz p dicta christi et beati petri et rab. sa. hebrei sicut exo. xvj. ubi moyses intēdit scribere hystoriā aque de petra producte. sensus lr̄alis est de illa petra materiali. sz corin. x. ubi paulus apo. intēdit scribere misteriū hui⁹ hystorie dicit. bibebāt aūt de spūali cōsequēte eos petra. petra autē ē christ⁹. sensus. lr̄alis ē de christo et nō d⁹ lapide materiali. Hijs igit⁹ pmissis psalm⁹ iste in duas ptes diuidit⁹ q⁹ pmo dauid inducit ad dei laudationē. secūdo adducit ad hoc rationē ibi de tribulatione. Circa pmū iducit ad deū laudandū populū generalit⁹ dicens. Cōfitemini cōfessione laudis oīs generaliter domino quoniā bonus bonitate cuius ē nō est finis quoniā in seculū mīa. i. cordia ei⁹ q⁹ a subuenit eū semp deuote requirētibus. secūdo iuitat specialiter populū israhel dicēs dicat nūc israhel. Tercio specialius tribuz sacerdotalē dicēs dicat nūc dom⁹ aaron ꝛc. Jet patet sententia ex uersu precedēti et quia nō est speciosa laus i ore peccatoris eccle. xv. iō circa predictos ad dei laudē iuitatos ostēdit quorū laus ē deo accepta dicēs. Dicant nūc qui timēt dominum timore filiali qui uitat patris offensā quoniā bonus ꝛc. exponat⁹ sicut supra de tribulatione. Hic osequenter dauid ducit rationes inducētes ad dei laudē et p mo ex liberatione. ui. secūdo ex redemptione generis humani ibi. Fortitudo. pma i duas. q⁹ a primo recolit suā liberationē. secūdo assurgit ad gratiarū actionē ibi. Uox exultationis. Circa primū dicit dauid de tribulatione iuocaui dominū posuit⁹ enī iu pfecutione saulis legit⁹ dominū cōsuluisse. i. regū. xxiij. et in pfecutione filij sui absolon. ij. re. xv. et in illis pfecutionibus multos psalmos fecit ad dei laudē ut patuit ex supra dictis Let exaudiuit me i latitudine dn̄s dilatādo potestatem meam. et dominū dn̄s mihi adiutor utpote i bello cōtra goliath gigantē et in piculis pp saulē me pfequentē. et consimilibus et ideo dicit. Nō timebo q⁹ faciat mihi hō. f. timore deiciēte a uirtute aliquādo enī dauid i piculis posit⁹ timuit sicut quādo mutauit os corā achis. i. re. xxj. sed ille timor nō fuit uiciosus deiciēs i despeiationē de deo. dn̄s mihi adiutor cui⁹ ūtuti null⁹ pōt resistere. q⁹ ego despiciā inimicos meos sicut goliath despexit de diuino auxilio cōfisus cōtra eū. unde dixit ei pri mo regū decimoseptio. tu uenis ad me cum gladio et hasta et clipeo. ego autē uenio ad te in nomine dn̄i. et sequit⁹. et auferā caput tuū a te dabo cadauera castrorū philisti hodie uolatilibus celi et bestijs terre etcetera. bonum est confitere in domino quia non deficit in necessitate quam confidere i homine hoc dic⁹ pp habitatores ceyle. et zipheos i quib⁹ cōfidebat eo quod ceylaz. ab hostib⁹ liberauerat. q⁹ d⁹ generē ziphe oz erat

et tamē isti uoluerūt eū in manu saul tradere. i. regū. xxiij. Bonū est sperare i domino qui reddit premiū p uirtutū operib⁹ absq⁹ dubio. q⁹ sperare i pricipibus hoc dicit pp pricipes. xij. tribuū israhel qui adheserūt absolon in pfecutione dauid reddentes ei malū pro bono. Omnes gētes circumdederūt me hoc fidest filij israhel agētes erga me sicut extranei et gētiles quia existētes cuz absolon intendebāt dauid obsidere ita q⁹ ñ posset euadere ut habet⁹. ij. reg. xvij. et in nomine domini supplet⁹ cōtigit cōtrariū q⁹ a ultus sum in eos quia multi occisi fuerūt et alij cōfusibiliter fugierūt. ij. reg. xviij. Circūdantes circūdederunt me repetitio est eiusdē sententie ad maiorē assertionez circūderunt me sicut apes uolētes me pungere gladijs suis tanq⁹ aculeis et exarserunt inimia ira cōtra me sicut ignis i spinis nitētes me uelociter cōsumere ad modum ignis spinas uelociter cōburētis impulsus fidest cōpulsus fugere de loco ad locum in pfecutione saulis et in pfecutiōe absolon de ciuitate regia ad desertū euersus sum ut caderē uidelicet quādo iesbidenob nisus fuit pcuttere dauid sed pūidio fuit ei abisai fili⁹ saruie. ij. reg. xxj. ideo subdit⁹ domin⁹ suscepit me succurrēs mihi q⁹ a per abisai et i alijs multis piculis domin⁹ sucurrit ei fortitudo hic cōsequēter post sue saluationis narrationē insurgit ad graciaꝝ actionē dicēs. Fortitudo mea. et laus mea domin⁹ quasi diceret. ex quo de predictis piculis diuina uirtute sum saluat⁹ a me est magnifice laudādus et iō cōsequēter inuitat dei ministros ad laudādū dicēs uox exultationis et salutis fidest p mea salute resonet. i tabernaculis iustorū fidest in loco diuini cult⁹ circa quē ministri habitāt dextera domini fidest uirt⁹ ei⁹ que p dexterā significat⁹ eo q⁹ ē fortior man⁹ fecit uirtutē me de pfecutione saulis liberādo dextera domini exaltauit me loco ei⁹ ad regnū me pmouēdo dextera domini fecit uirtutē me ab absolon saluādo. iō subditur. Nō moriar sed uiuā post dictas pfecutiones secundū totū cursū uite mee naturalis secundū q⁹ dicit⁹. iij reg. i. et rex dauid senuerat habebatq⁹ etatis plurimos dies ꝛc. et narrabo opa domini q⁹ a circa finē uite sue pcepit salomoni edificare templū dans. ei exēplar ipsius et edificiorū i circuitu. ut habet⁹. i. palip. xxviij. ampliauit etiā cultum diuinū p ordines sacerdotū et leuitarū. i. palip. xxiij. et xxvj. Castigās castigauit me domin⁹ psecutio enī filij sui absolon i miss fuit sibi a deo ad punendū ei⁹ adulterium cū bersabee. ex homidiū urie secundū q⁹ pdixit ei nathan. ij. reg. xij. et morti non tradidit me licet meruissem pp adulterium et homicidiū que morte puniunt⁹ secundum legē. Aperite mihi quoniā psecutio et saluatio ipsius dauid fuerūt figura psecutiōis ipsius christi et sue saluationis in se per resurrectionē et corporis glorificationē. et in mēbris suis p gracie collationē in pūenti. et glorie i futuro. iō post⁹ dauid adduxit rationē laudādi deū ex liberatione sui. hic cōsequētez adducit ad hoc rationē ex saluatione generis humani p christū. et diuidit⁹ in duas q⁹ primo describit⁹ dicta saluatio. secūdo ex hoc subdit⁹ gratiarū actio ibi Hec dies. Circa primū sciendū q⁹ saluatio generis humani facta ē per fidē christi passi et glorificati. pp quod dauid loquēs in pona generis humani primo petit sibi aperiri ingressum hui⁹ fidei dicēs. Aperite mihi portas iusticie. i. accessū ad fidē et sacramenta ecclesie p que dat⁹ ingressus ad locū glorie. sacramēta enī ueteris legis nō iustificabāt. secundū qd⁹ dicit⁹ ro. iij. ex opibus legis nō iustificabit⁹ ois caro et subdit⁹. iusticia autē dei esset p fidē ihesu christi. sz sacramēta noue legis iustificāt. et ideo dicunt⁹ porte iusticie. Et ingressus in eas confitebor q⁹ quid debeat cōfiteri subdit⁹ hec porta domini fidest ipse christus qui dicit⁹ hic porta in singulari quia omnes articuli fidei et etiā sacramenta ecclesie que dicuntur porte in plurali nō habent efficaciam nisi. ab uno christo. quia omnes articuli sunt d⁹ eius diuinitate uel humanitate. et omnia sacramenta fluxerūt de latere eius dormientis in cruce. et ideo dicit⁹ hic porta in singulari. secundū quod ipse dicit Job. x. Ego sum ostuū penitētie si quis itroierit saluabitur. et iō subdit⁹ iusti itrabūt i eā p fidez et deuotionē et sic p eā intrabūt gloriam confitebor tibi quoniā exaudisti me dauid enim et alij sancti in limbo detenti. hoc confessi sunt quando christus eduxit eos de loco inferni. et quia hoc fuit per meritum sue passionis. Ideo subditur lapidez scilicz xp̄z q⁹ uocat⁹ est lapis ut supra allegatum. est

et etiã danielis.secũdo ubi dicit de christo lapis autẽ qui percusserat statuã factus est mons magn⁹ et impleuit uniuersam terram quod intelligit de christo secundũ expositores hebraicos.i latinos qnẽ reprobauerunt edificãtes ideſt sacerdotes iudeorũ. et doctores ad quorũ spectabat officiũ edificare i fide et moribus populũ Hic factus est in caput anguli cõstituens unã ecclesiã ex iudeis ⁊ gẽtibus cuius ipse est caput et pastor propter quod dicit Joh.x.ⁿ alias oues habeo q̃ nõ sunt ex hoc ouili et illas oportet me adducere et fiet unũ ouile et unus pastor a domino factũ est istud ideſt a domino ihesu christo facta est ista unio Et ẽ mirabile in oculis nostris fideles enim qui ex iudeis crediderũt in christũ admirati fuerũt quãdo uiderũt spiritũ sanctũ dari in signo uisibili cornelio et aliis gẽtibus qui erant cũ eo act.x.ⁿ obstupuerũt de circumcisione fideles qui uenerãt cũ petro.et quia in nationes gracia spiritussancti effusa est q̃ gracia uniuit gẽtiles ⁊ iudeos in una christi ecclesia. Hec dies Hic cõsequenter ponitur graciarũ actio cũ dicit Hec dies ideſt tempus noui testamẽti qui uocat dies ratione ueritatis reuelate que latebat in ueteri testamento sub figurarũ obscuritate pp qđ paulus ro.xiij.uocat uetus testamentũ nottem et nouus diẽ dicẽs nox ꝓcessit dies autem appinqnabit ⁊c. quã fecit dominꝰ Hi et faciat omnia tẽpora generaliter dicitur tamẽ facere aliquod tẽpus specialiter ꝓpt bonũ quod in illo cõtingit secundũ modum usitatũ loquẽdi quẽ tenet hic scriptura loquendo de tẽpore christi. exultemꝰ et letemur in ea ideſt interius ⁊ exterius tamẽ cũ modestia deuotionis secundũ illud psalmi.lxxxiij.cor meũ et caro mea exultauerũt in deum uiuum. Cõsequenter conuertit se dauid ad deprecandũ christũ de salute eterna obtinẽda ꝑ ipsum dicẽs O domine saluũ me fac Jeducẽdo me de limbo cum patribꝰ sanctis O domine bene ꝓsperate Jmultiplicãdo ecclesiã tuã in fidelibus tuis Benedictus q̃ uenit in nomine domini jid est christus q̃ uenit in nomine patris pro salute mũdi.et hoc mõ cantabãt pueri christo ad passionẽ uenienti Mathei.xxi.ⁿ de illa laude uidet hic dauid ꝓphetasse Benedixìmus uobis de domo domini Jhoc ẽ uerbũ apostolorũ christi qui fuerũt primi i domo eius quẽ est ecclesia et benedixerũt populis ueritatẽ euãgelij nũciando et sacramẽta ministrãdo ⁊ unde habuerũt hanc potestatẽ subdit deus dominus.et illuxit nobis ideſt christus dominus noster qui est uerus deus ipse illuxit nobis spiritũ sanctũ cõferendo ad scripturas intelligendũ et sacramenta ecclesiastica conferendũ et qa eadem potestas remanet in rectoribus ecclesie ideo ad eos sermo dirigit cum dicit Cõstituite diẽ solẽnem ideſt dies solẽnes natiuitatis christi.resurrectionis. ascẽsionis.et cõsimiles qui cõstituti sunt solemnes p ecclesiam in condensis ideſt populus fidelis cõueniat ad ecclesiaz in densitate plebis. ꝛõ subdit usq̃ ad cornu altaris quasi diceret ita q̃ ecclesia impleatur populo et deo Jdeus meus es tu Jibesu christe et cõfitebor tibi Jcõfessione laudis. Deus meꝰ es tu et exaltabo te Jtua magnalia enarrãdo. in diebus enim sollẽnibus maxime debet i ecclesia fieri talis cõfessio et enarratio Cõfitebor tibi domine Juox est ecclesie deum laudãtis quonia exaudisti me Jdeprecantẽ te deuote. Et factus es mihi in salutẽ Jconferendo graciã i presenti et gloriam in futuro pp quod inuitant omnes generaliter ad dei laudẽ cum dicit Cõfitemini domino ⁊c Jexponat sicut i pricipio psalmi. qa hic uersus i fine resumit sicut in cantilenis solet fieri.

In psalmo.cxvij.Confitemini domino.

Additio.

Iste psalmus est ultimꝰ istiꝰ ymni magni qui icipit ab illo psalmo. Lauda.pu.ⁿ.ut dictum est et finit in hoc psal. qui cõtinuatur precedẽti sic. Nã in precedenti psalmo psalmista tractauit breuissime de statu ecclesie p orbem dilatate post primitiuã de q̃ solũ declarauit unionẽ gentiũ cuz iudeis in unam ecclesiã ut dictũ est. In hoc uero psalmo agit de statu ecclesie sic dilatate in quo floruerũt multi sancti doctores et pontifices similiter et cõfessores et uirgines. Circa quod undecim facit. Nã primo uniuersaliter inuitat ad dei laudẽ omnes dicẽs Cõfitemini domino quonia bonus ⁊c. Jcuius sentẽtia est. Nam deo reddẽda est confessio laudis pricipaliter ex duobꝰ. Primo ex sua bonitate ineffabili in seipso de quo

dicit quonia bonus Jsuple est scilicet naturaliter et secundũ essentiam. Secũdo mõ quia ex sua misericordia alios facit bonos.et de hoc dicit quonia in seculũ misericordia eiꝰ Jet sic cõtinuat se psalmista eũ ultimo uersu precedẽtis psalmi ubi dixerat. quoniam multiplicata est sup nos misericordia.uolẽs i hoc psal.specialius declarare quõ misericordia dei ꝓcipatur i ecclesia que quidem pricipatio aliquo mõ i distinctione sanctorũ relucet. Cõsequẽter secũdo distiguit gradus seu ordines sanctorũ in ecclesia ꝑdicto modo dilatata pro uariis tẽporibus existentiũ et hoc tripliciter scilicet cũ dicit Dicat nũc israbel etce. Dicat nũc domꝰ aaron etcete. Dicãt nũc qui timẽt dominũ etc. Jut intelligatur quod dicit dicat nũc israbel Jspecialiter de sanctis cõfessoribus qui uidẽtes deũ p fidẽ.iuxta illud prima corin.xiij.cap. Cũidemꝰ nũc p speculũ aliis eandẽ fidẽ cõfitentur itelligat etiã quod dicit Dicat nũc domus aaron de pontificibus seu sacerdotibꝰ sanctis et cũ hoc de sanctis doctoribꝰ ex officio eni cõpetit sacerdotibꝰ et maxime pontificibus doctrina legis diuine. ũde malach. ij. Labia sacerdotis custodiũt sciẽtiã et legem exquirũt de ore eiꝰ. Intelligat etiam quod dicit Dicãt nũc q̃ timẽt dominũ de bis q̃ ex timore dei filiali carnis macerationе se castigãt ut uirgines et ceteri religiosе uiuẽtes. Cõsequẽter tercio specialius declarat diuinã misericordiã circa ecclesiã dilatatã.dicẽs De tribulatione iuocaui dominũ ⁊ e sensus q̃ ecclesia ꝑmitiua maximis angustijs tribulata iuocabat dominũ ꝑ releuatione barũ tribulationũ quã deus exaudiuit eã dilatãdo ideo subdit Et exaudiuit me i latitudiẽ dominꝰ Cõsequẽter quarto ostẽdit quõ facta fuit talis dilatatio scilicet p diuinũ adiutoriũ cõtra humanas ꝑsecutiones.et de hoc dicit Dñs mihi adiutor ñ timebo qđ faciat mihi hõ et dñs mihi adiutor et ego despiciã inimicos meos Cõsequẽter quito ex dictis cõcludit q̃ bonũ est cõfidere i domino et q̃ hoc p experientiam uideat impletũ i dilatatione ecclesie que fuerat prius oppssa tã sub hominibꝰ uulgaris status quã sub pricipibꝰ terze ut pz i hysto rijs.ũde dicit Bonũ ẽ cõfidere i domino q̃z cõfidere i hoie. Et bonũ ẽ sperare i domino q̃z sperare i pricipibꝰ Cõsequẽter sexto dicit. Omnes gẽtes circũdederũt me. Ad qđ sciendũ q̃ licet i ecclesia iam dilatata cessauerũt seu mitigate fuerũt a cerbe ꝑsecutiones corporales quantũ ad publicũ statũ.fuerexerũt tamẽ ꝑsecutiones spũales latentes. unde greg.i omelia.pugnauit ecclesia scilicz primitiua aduersus leonẽ.pugnat mõ adꝟsus draconẽ etce. Cuiꝰ quidẽ pugne tria sunt genera pricipalia quorũ unũ ẽ hominũ male uiuẽtiũ quorũ uite exẽplo sepe simplices decipiunt.et de istis dicit i ꝑsona ecclesie scilicet iustorũ Omnes gẽtes circũdederũt me Jdeſt gẽtiliter uiuetes quos ecclesia dei quãdoq̃ supat. Nã sepe tales In nomine domini Jideſt diuina uirtute cõuersi sũt ad iusticiã et penas sustinẽt penitẽdo.et de hac ultione dicit Et i nomine dñi qa ultus sum in eos Secũdũ genꝰ pugne est dyabolica tẽptacio de quo dicit circũdãtes circumdederũt me Jdyabolus eni ad deuorandum homines cõmuniter circuit.ũde prima petri.v.cap. Aduersarius uester dyabolꝰ circuit querẽs quẽ deuoret et iob.primo capi. i ꝑsona dyaboli dicit. Circuiui terrã etc. Et de istis itelligit Circũdãtes circũdederũt me Jquasi diceret dyaboli qui ex rabie sue malicie circũdantes sũt ꝑ orbẽ mõ ꝑdicto. circũdederũt me ad deuorandũ.ⁿ qa i istos diuina ꝟtute semꝑ ifligunt pene iehẽnales ꝛõ dicit Et i nomie dñi qa ultus sum in eos Tercũ genus ꝑdicte pugne ẽ hereticorũ q̃ falsas doctrinas suggerẽtes cottidie ipugnãt ecclesiã.de q̃bus dr Circũderũt me sicut apes Japes eni mel portant et cũ aculeo pungũt sicut heretici eloqa diuina de q̃bus dicit.q̃z dulcia faucibus meis eloqa tua ⁊c.allegãt sed cũ hoc ledũt fidem uerã pumẽdo seu corrũpẽdo. similiter tales q̃nq̃ fingũt se illumiare scripturas qđ nõ faciũt sed eas deuastãt et cõsummũt ũde de eis dicit Et exarsẽũt sicut ignis Jheretici eni eo q̃ fideles quãtũ i ſe ẽ cõsumũt ignis dicunt a sanctis patribus ũde.xxiij.q.tercia. Arrius una scitilla erat i alexãdria ⁊c. dr autẽ i spinis Jqa sicut cõmunitez exponitur illud uerbũ eccle.vij.cap. Sicut uox spinarũ sub olla ardẽte sic stulti ⁊c. ignis i spinis magnũ sonũ et iutilẽ facit et cito cõsumit et deuastat.qđ etiã faciũt heretici ñ magna sz sonorosa loquẽtes sine aliq̃ utilitate sed potius cũ deuastatiõe spũaliter.sequit Et i nomine dñi qa ultus sum in eos Jsimilq̃ cõuertẽdo et sic paciuntur penas.

penitētie ut supra dictū ē vel quādoq; per ult'onē seu uindictā tēporalē scilicet quādo igni tradunt' iudicio ecclesie. Et sic in nomine domini qa uult' suz. Et qa huiusmodi psecutiones specialiter hereticorū aliquā do fuerūt tā uiride q; uidebat' siles q̄si sub uerti sicut pz de hereſi arrianorū que totā ecclesiā maxime turbauit et de alijs heresibus put i bistorijs ecclesiasticis habet'. ī̄o subdit' Impulsus euersus sū ut caderē ⁊ dominꝰ suscepit me Jqualiter autē dñs susceperit ecclesiā ne caderet subdit dicēs' Forti tudo mea et laus mea dñs Jet quia nō solū dedit deus fortitudinē ecclesie ut posſit aduersarijs resistere declinādo picula p eos inducta. sed etiā de eis triumphū pstando dicitur' Et factꝰ es mihi ī salutē Cōsequēter septimo ostēdit q; p doctores sanctos ecclesie spiritualē triumphū habēt de hereticis. et de hoc dicit' Vox exultationis et salutis ī tabernaculis iustorū Jnā talis victoria non attingit' p arma corporalia sed p uocē sacre doctrine que letificat iuxta illud psalmi Justicie domini recte letificātes corda. doctrina autē uera salutaris cōmuniter acquiritur a uiris uacātibus studio in tabernaculis iuxta illud deutro. xxxiij. cap. Letare ysachar ī tabernaculis tuis quod sic exponitur. nā illi de tribu ysachar nō intēdebāt negotiationibus sicut illi de tribu zabulon cōuicini sui. sed uacabāt in tabernaculis studio scripture. et ideo de eis erant q̄pluri mi doctores legis diuine ut ibidē dicit'. unde pprie psalmista dicit q; uox istius salutis que ab hereticis ecclesiā tuebat' psonabat ī tabernaculis iustorū scilicet in studijs sanctorū doctorū et ne ista victoria humano ingenio attribueret' subdit' Dextera domini fecit uirtutē Jet notant' repetit ter Dextera domini et in pmo loco et in tercio seu ultimo subiungit fecit uirtutē in medio autē loco dicit' Dextera domini exaltauit me Jad denotandū q; principiū et finis huius victorie soli uirtuti diuine attribuendum ē. mediū autē scilicet huiꝰ victorie attribuendū ē humano ingenio tanq̄ istrumēto a deo exaltato. ide in medio loco dixit. Dextera domini exaltauit me. Cōsequēter octauo dicit' Nō moriar sed uiuā Jqd' uidetur referre ad illud quod dixerat ī psalmo. Credidi pp quod ꝛc. q ē quartꝰ psal. huiꝰ ymni Jbi enī psal. tractās de martiriis

bus dixit. Pretiosa ī cōspectu domini mors sanctorū eius ut ibidē fuit expositū. Et ne quis putaret q; sancti doctores non essent magni in cōspectu domini eo q; nō fuerūt talē mortē pciosam consecuti ideo dixit' Nō moriar sed uiuā et narrabo opa domini Jquasi diceret glibet sanctus doctor. licet ego nō moriar p deo tanq̄ martir. uno tamē deo ut narrē opera domini contra hereticos ipugnatores et quia isti doctores sancti licet nō mierūt mortui p christo per martiriū corporale. fuerunt tamē mlta passi incōmoda et anxietates. similiter martiria intrinseca per abstinētias et uigilias. et huiusmodi ideo subdit' Castigans castigauit me domin' et morti nō tradidit me Jhoc ē dicere licet morti nō fui traditus a deo per martiriū extrinsecū eo q; dispoſuerat & me ut narrarē opera domini' Castigās tamē castigauit me Jideſt multipliciter castigauit me modo pdicto quod quodāmodo est martirium. Cōsequenter nouo quasi loquēs populus fidelium ad huiusmodi doctores sanctos dicit' Apperite mihi portas iusticie' ideſt exponite mihi doctrinā sacre scripture per quā homo iustificat' talis enī expositio seu declaratio aptio dicit'. ude lu. xxiij. ca. Apperuit illis sensum ut intelligerēt scripturas' Et ingressus ī eas cōfitebor domino Jquia p scripturas recte itellectas intrat' ad cōfessionem dei scilicet confessionē fidei. et laudis et sequit' Hec porta domini iusti intrabūt p eā Jcuiꝰ sensus est q; intellectꝰ sanus scripture sacre p sanctos doctores apertus ē porta dñi p quā iusti intrant ad laudē dei et fidei cōfessionē. Cōsequēter de cimo populꝰ hoc quod petebat habēs. s. adeptione portarū iusticie deū alloquit' redde gratiarū actiones. et hoc cū dicit' Confitebor tibi quoniā exaudisti me Jscilicet apiendo mihi p tuos sanctos doctores portas iusticie q bus possem tibi recte cōfiteri. et uere cognoscere' q; factus es mihi in salutē Jideſt meus saluator Cōsequenter. xi. ostendens quomodo factus est deꝰ saluator subdit' Lapidē quem reprobauerūt edificantes factus ē in caput anguli Jexponat' hic uersus et sequētes de christo lapide angulari prout in postilla.

Beati imaculati Jhuic psal. pmittitur p titulo' alleluia Jcuiꝰ expositio patuit supra. p titulū uero nō apparet actor psalmi. tenetur tamē q; fuit ppheta sanctus quicūq; fuerit. Est aūt iste psalmꝰ alphabeticꝰ. alio tamē mō q̄s alij alphabetici. qa in isto sub qualibet littera hebraici alphabeti ponunt' octo uersus p ordinē. ita q; omnes uersus pmi octonarij incipiūt p litterā aleph. que ē pma littera. et omnes uersus secūdi octonarij p beth que est secūda. et sic cōsequenter de alijs. Et quia trāslator non potuit sic trāsferre q; omnes uersus pmi octonarij inciperēt ab a. que ē pma littera alphabeti latini. tō pmo octonario pposuit aleph. ad significandū q; omnes uersus illiꝰ octonarij p aleph incipiūt ī hebreo. curebat autē tunc quidā modus specialis uerificādi secundū ordinē litterarū alphabeti. sicut apud nos ī illo ymno. A solis ortꝰ cardine ī quo uersus incipiūt ordinate p litteras alphabeti latini incipiēdo ab a usq; ad g. icluſiue ut patz in tuenti ymnū illū sed ī hoc psalmo octo uersus incipiūt a qualibet littera. ibi autē unus tantū. Nec uideo ibi aliā significationē nisi modū uerificādi specialē ut dixi loquendo de sensu litterali. De materia huius psalmi sciendū q; aliqui doctores exponūt eū totū de dauid ad litterā. Sed qa ī quolibet octonario easdē bistorias de dauid repetūt. qđ alibi nō inuenit' in eode psalmo. nec uidetur pbabile fuisse intentionis psalmiste in eodē psalmo toties eandē bistoriā repetere. ideo alia uia intēdo pcedere. Circa quā sciendū q; secundum plures expositores catholicos psalmꝰ iste loquit' de beatitudine q̄ frequenter in hoc psalmo sub nomīe beatitudis uite spūalis memorat'. beatitudo autē dupliciter habet' uno mō in re. et sic habetur tantū ī patria. alio mō ī spe et sic habet' ī uia p bonorū operū merita. sicut dicit philo. pmo ethicorū de felicitate politica q̄ consistit ī usu uirtutū q; pueros beatificamꝰ ī spe nō qa adhuc operent' uirtuose sed qa uident' bone idolis et apti ad habendū uirtutes politicas tēpore pcedēte. Igit' de beatitudine put habet' ī uia loquit' psalmꝰ iste et diuidit' ī duas ptes. qa pmo agit' de beatitudine ī generali. secūdo de ptinentibus ad ipsam magis ī speciali ibi. In quo corrigit pma ī duas. qa pmo agit' de beatitudinis statu. secūdo de eius appetitu ibi. Utinā dirigant'. pma adhuc ī duas. qa primo ostēditur qui statū beatitudinis assecunt'. Secūdo qua ab ipso excludunt' ibi nō enī. Circa primū sciendū q; beatitudo put habet' in uia cōsistit in pfectione uite actiue. et cōtēplatiue uita uero actiua pcedit' cōtemplatiuam qa mens nō potest' eleuari libere ī cōtemplatione ueritatis nisi passiones appetitus sensitiui fuerit moderate p exercicium moralis uirtutis quod ptinet ad uitā actiuam. unde dicit. greg. vj. moraliū cū aliq̄ contemplationis. arcē desiderāt. prius se ī cam po p exercitiū opis pbēt ut sollicite sciant si nulla tā mala pximis irrogāt. si irrogata ab alijs equanimiter portāt. si obtētis bonis tēporalibꝰ nequaq̄ mēs leticia soluit'. si subtractis nō nimio dolore sauciat' etc. Et tō pmo ponit' pfectio uite actiue cū dicit'. Beati imaculati Jideſt carētes macula mortalis peccati ī uia Juite pſentis. q̄ ambulāt ī lege domini Jmādata eiꝰ ope adimplēdo. qa nō sufficit declinare a malo. sed cū hoc requirit' opari bonū. pp quod dicit greg. omelia. xxxij. minꝰ ē mala nō agere nisi etiā quisq; studeat et bonis opibus insudare. Secūdo tangit' pfectio uite cōtemplatiue. cū dicit' Beati q scrutant' testimonia eiꝰ Jideſt eloqa diuina p prophetas nobis tradita que sūt miraculis tanq̄ diuinis testimonijs cōfirmata. Marci ultio. Illi autē pfecti pdicauerūt ubiq; dño cooperante. et sermonē cōfirmāte sequētibus signis' i toto corde exquirūt eū Ji. ītellectu et affectu. differt enī cōtemplatio sanctorū a cōtemplatione philosophorū qa cōtemplatio philosophorū ē ppter pfectionē cōtemplātis. ⁊ tō sistit i itelletu. sed cōtemplatio sanctorū q̄ ē cōtemplatio theologica ē ppter amorē ipsius cōtēplati. s. dei. et tō nō sistit i intellectu p cognitionē. sed transit ad affectū p amorē. et tō sancti i cōtemplatione ista ponunt. amorē dei tanq̄ principaliter intentū' nō. n. Jhic cōsequēter ostendit' qa pfectione p dicta excludunt'. s. delinquētes. quod notat' cū dicit' Nō enī q operant' iniquitatē in uijs eiꝰ ambulauerūt Jsed magis i deuijs a uia' uirtutis. et etiā negligētes quod notat' ibi' Tu mādasti mādata tua ostodiri nimis Ji. cū magna diligētia. et solicitudine q̄ carēt negligētes. et p cōsequens a mandatorū diuinorū impletiōe quorū aliqua ptinēt

52

ad uitā actiuā scilicet illa q̄ ptinent ad caritatē ꝓximi aliqua uero ad cōtemplatiuā q̄ directe ptinent ad morē dei. Ultimā ¶Hic cōsequēter agit de beatitudinis appetitu, cuius dicit in persona totius ecclesie. utinā dirigantur uie mee ¶ideſt ꝓcessus cogitationum et opū. Ad custodiēdas iustificationes tuas ¶id est mādata tua ad uitā actiuā et cōtemplatiuam pertinētia q̄ cōtinent iusticiā perfectā Et q̄a hoc nō pōt fieri nisi ꝑcognoscantur quia ad incognitū nulli dirigit nisi a casu et iō subdit. tūc nō cōfundar cū ꝓspexero ¶ideſt pfecte ispexero. in oibus mādatis tuis ¶cognoscētis. Et quia ad hoc requirit illustratio et pfectio dei iō subdit. Confitebor tibi in directione cordis ¶ideſt q̄ directō cordis mei ad intelligenduz ꝓdicta sit a te. iō subdit. In eo q̄ didici iudicia iusticie tue ¶que nō possem sine tua directione didicisse. et quia sicut dictū ē talis noticia nō sistit in itellectu sed trāsit ad effectum per dilectionē que secūdū greg. operat magna si ē iō subdit. iustificationes tuas ¶ideſt mādata tua. custodiā ¶ opere adiplendo. et q̄a ad hoc requirit assistētia diuine gracie q̄ facit opus meritoriū iō subdit. Nō me derelinquas usq̄quaq̄ ¶ quasi diceret si me ad momentū dimiseris nō potero custodire.

N quo corrigit. Hic incipit secūdus octonarius ubi psalmista incipit tractare de ptinētibus ad beatitudinē que cōsistit in operibus uite actiue et cōtēplatiue. ut dictū ē. et primo de ptinētibus ad actiuā. secūdo ad cōtemplatiuā. xj. octonario ibi. Defecit in salutari etc. ꝓma in duas. quia circa pfectionē uite actiue. primo ponit remotio impeditiōis secūdo assecutio ꝓmotiui octonarii quīto ibi. Legē pone. Circa primū sciendū q̄ a pfectione uite actiue triplex ē impedimentū scilicet. passionis ipulsus. uirtutis humane defectus. et corporis aggrauātis pōdus. ꝓmo ponit primū. secūdo secūdū ibi. Retribue. tercio terciū ibi. Adhesit pauimēto. Ad euidentiam dicēdorū sciendū q̄ pfectiones uite actiue et cōtemplatiue sūt cōnexe q̄a sicut dictum ē actiua disponit ad cōtemplatiuā et cōtemplatiua ex amore dei facit descēdere ad actiuā ꝓ necessitate ꝓximi releuāda. in cuius figura angeli describunt ascēdentes et descendētes i scala iacob gen. xxij. et per consequēs ptinētia ad utrāq̄s uitā habēt adiuicem cōnexionē et multoforti diuersa ad actiuā ptinentia ad inuicē cōnectunt. et similiter ptinentia ad cōtemplatiuā. pp quod in singulis octonarijs uersuū plura de cōtentis in alijs octonarijs ponunt. uariatis tamen uerbis et ordine sic patet intuēti litterā hu⁹ psalmi pp quod diuisio eius ꝓ octonarios q̄s īcepi et ꝓsequar nō ē ꝑcisa. uerbi gracia. q̄ i hoc secūdo octonario ꝑcise agit de repssione passionū. sed si cū hoc plura alia ponūtur i alijs octonarijs cōtenta. tamē ponunt hic ꝓ quandā reductionē ad huiusmōi repssionē. s. ꝓ modū antecedētie uel cōsequētie. a huiusmōi. licet talis reductio aliquādo sit lōginqua. et eo. mō dicendū de alijs octonarijs. bijs igit ꝓmissis q̄a iste octonarius in/titulat a repssione passionū. scilicet irascibilis et cōcupiscibilis que magis uiget de cōmuni cursu tēpore inuētutis. iō dicit ꝓ modū q̄stionis. In quo corrigit adolescētior uitam suā ¶sequendo passiones ire et cōcupiscentie. et respōdetur. in custodiendo sermones tuos ¶qui inducit ad repressionē passionum. Et quia cōcipientes spiritū correctionis ut frequenter ex magno feruore mouētur in pricipio. ideo in ꝑsona alicuius talis subdit. in toto corde meo exquisiui te ne repellas me a mādatis tuis ¶ minus dicit. et plus significat. Ne repellas me ¶ideſt admittas me ad cognitionē et impletionē mandatorū tuorū. Et quia incipiēs intelligere diuina mādata afficitur ad ea. ideo subdit. In corde meo absc̄odi eloquia tua ¶tanq̄ thesaurū dilectū qui absconditur ut seruet. ut nō peccē tibi ¶quia mandata dei. sic abscondita preseruāt ab offensa dei. Et quia talis debet esse gratus erga deū. ideo ꝓ modum graciarū actionis subdit. Benedictus es domine ¶de bono quod i me cepisti. Doce me iustificationes tuas ¶pficiendo quod ichoatum ē gratitudo eni de iam accepto ē meritoria respectu accipiēdi. Et quia habens noticiam mādatorum uult uenire ad agniti onem eorum. ideo subditur. In labijs meis pronuntiaui ¶alijs indicando. omnia iudicia oris tui ut intendant sue correctioni. Et quia per tale exercitium generatur habitus qui facit delectabiliter operari. ideo subdit. In uia testimoniorum tuorum delectatus sum ¶quia signum habitus generati est delectatio in opere ut dicitur. secundo ethicoꝝ

¶sic in omnibus diuicijs ¶li sicut nō ꝛportat equalitatem tantū sed etiā supabundantiā secundū illud sapiētie septimo cap. et diuici as nihil esse dixi in compatione illius. Et quia delectatio inducit ad fortius opandum et meditandū ideo subdit. in mādatis tuis exercebor et cōsiderabo uias tuas ¶ Et q̄a cessatio ab actu cōsiderandi tandē inducit obliuionē ideo subdit. i iustificationibus tuis meditabor etc ¶et patet ex ꝓdictis sīia.

Etribue ¶hic remouet secundū impedimentū pfectionis uite actiue quod ꝓuenit ex defectu vtutis humane. que licet possit facere opus bonum de genere nō tamē opus meritorū uite eterne. ad quod requirit gracia dei roma. vj. gracia dei uita eterna. et iō istud impedimentū nō ē p aliquod positiuū sed magis negatiuum forme p quā sit op⁹ meritorū ista autem negatio siue defectus tollit p collationē gracie supplentis defectum nature. igit primo petit huiusmōi supplementū. secūdo tangit huiusmodi supplētionis impedimentū ibi. Increpasti. Circa p mum sciendū q̄ duplex est meritum scilicet cōgrui et cōdigni. meritū autē cōdigni supponit gratiā habituale in merente. meritū uero cōgrui ipsam ꝓcedit quia meritū congrui ē quādo homo ex uirtute naturali ꝑstudet bonū opari. et sic facit quod in se est. et p cōsequens meret de cōgruo q̄ deus det sibi graciā p quā ulterius meret de condigno. Et hoc est quod petit hic i ꝑsona nature humane cū dr. Retribue seruo tuo ¶. i. homini ad bonū conāti secūdū facultatem nature. Retribue ¶de cōgruo gratiā tuā. iō subdit. uiuifica me ¶q̄a gracia animā uiuificat sicut aīa corpus. et custodiā sermones tuos ¶ideſt mādata tua meritorie quantum ad meritū cōdigni. Et quia gracia illumiat intellectū ad supnaturalia cognoscēda. ideo subdit. reuela oculos meos etc. Jet necessitatē huius illuminationis subdit dicēs. ¶ ico la ego sum i terra ¶quasi diceret. icole celi. s. angeli sancti clare uidēt talia. sed homines terreni nō possunt absq̄ illuminatione tua. nō absc̄ondas a me mādata tua ¶ ideſt reueles mihi ea q̄a minus ducēdo plus signat et q̄a diuine reuelationes fūt desideratibus eas sap̄. vj. ꝓcupat eos q̄ se cōcupiscūt ut se illis prior ostēdat. ideo subdit ¶ Concupiuit anima mea desiderare etc. ¶ista autem cōcupiscentia est in appetitu itellectiuo q̄ reflectit sup actū suū. sicut enī intellectus intelligit se itelligere ita uoluntas uult se uelle uel potius aīa ꝓ uoluntatē et dicit. cōcupiuit aīa mea desiderare iustificationes. a cetera ¶q̄a sicut noticia itellectus ꝓcedit de impfecto ad pfectum. sic amor uolūtatis. ¶Increpasti ¶hic tangit collationis gr̄e impedimentū quod ē supbia sicut humilitas. est gracie meritoria. unde dicit iacobi. iiij. deus supbis resistit. humilibus autē dat graciam et secūdū hoc dicit. ¶Increpasti superbos ¶angelos supbientes de celo eiciēdo et primos ꝑentes contēpnentes mandatū dei de paradiso terrestri. maledicti q̄ declināt a mādatis tuis ¶ꝑmi enī pentes ꝓpter transgressionē diuum mādati incurerūt maledictionē secundū quod dicit gen. iij. maledicta terra in ope tuo etc. iō cōsequēter petitur huius impedimēti amotio. ¶aufer a me obꝓbriū ¶maledictionis ¶et cōtemptū ¶transgressionis. ¶q̄a mādata tua exquisiui ¶ad sciendū ea et intelligendū. et iō si transgrederer nō esset ex ignorantia sz cōtemptu. et causa dicte petitionis subdit cū dicit. ¶etenī sedebāt principes et aduersum me loquebant. ¶isti principes sunt demones secundū q̄ dicitur. eph. vj. Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinez. sed aduersus principes et potestates tenebrarū harū cōtra spiritualia nequicie et isti principes frequenter tractant ad inuicem qualiter possint homines sanctos et litteratos deicere ꝓ cōtemptum diuinorū mandatorū. sicut narrat Brego. in dyalogo quod iudeus i ꝑsano ydoli absconditus audiuit demones tractātes de deiectione andree episcopi fundane ciuitatis. ¶seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis ¶quia quanto homo percipit se a demonibus fortius impugnari tanto magis debet in bonis operibus exerceri. ad quod requiritur diligens mentis consideratio ideo subditur. ¶Lam et testimonia tua meditatio mea est ¶ideſt meditatio mea iugiter uersatur circa ipsa. et consilium meum ¶quod intendo simpliciter prosequi. iustificationes tue ¶ideſt impletiones mandatorum tuorum que iustificāt hominē.

Dbesit ¶Hic ponit̄ terciū impe
dimentū quod ē pondꝰ corporis
animā aggrauātis ab opibꝰ v/
tutis.secūdū q; dicit̄ sap.ix. cor
pus quod corrūpitur aggrauat animā ⁊ de
primit sensum multa cogitantē terrena in/
habitatio. hoc autē impedimentū aggrauāt
auferet̄ ī resurrectione.q; tūc gloria ani/
me redūdabit ad corpꝰ faciēs ipsum glorio
sum aīe obediēs ad nutū.sed quod dicitur.
ro.octauo ipsa creatura liberabit̄ a serui/
tute corruptionis ī libertatē glorie filioruꝫ
dei ī p̄senti autē nō auferet̄ nisi p modū al
leuationis quod fit uno mō p augmentum
gracie animā fortificātis ad dictū pōdus le
uius portādū.sicut ille q; grauiter portat de
cē.si multū augeat̄ uirtꝰ eius cū dicto pō
dere nō solū poterit ābulare sed etiā curre/
re.et de tali alleuiatione dicit̄ ro.viij. Infe/
lix hō.q; me liberabit de corpore mortis
huiꝰ et respōdet.gracia dñi nostri ihesu cri
sti,inquantū fortificat cōtra corporis aggra
uationē.igit̄ in hoc octonario quarto p̄mo
petit̄ huiusmōi alleuiatio secūdo alleuiatiōis
cōfirmatio.ibi. Dormitauit tercio utriusq;
declaratio ibi. Uiā mandatorū.Circa p̄muꝫ
dicit̄ ¶Adhesit pauimēto aīa mea ¶pauimen
tū ē terra uel aliquod terreum ut lapides ⁊
iō cū dr̄.Adhesit pauimēto aīa mea sensus
ē aīa mea corpori terreo et corruptibili ani
mā aggrauāti.ē cōiuncta¶ uiuifica me ¶idest
fortifica ī me uitā gracie ad pōdus corpo/
ris leuiꝰ ferendū¶ secundū uerbū tuū ¶d̄ quo
scribit̄ deutro.octauo. Nō ī solo pane uiuit
hō sed ī omni uerbo quod egredit̄ de ore
dei.q; sicut cibꝰ corporalis fortificat robur
corporis sic uerbū diuinū robur mētis¶ ui/
as meas ¶idest p̄cessus meos difficiles ī uia
uirtutis pp aggrauationē corporis¶ annun
tiaui tibi ¶p orationē deuotā petēs alleuia/
ri¶ et exaudisti me¶p augmentuꝫ tue gra/
cie. Et q; augmentū istud semp dꝫ plus.et
plus appeti.iō subdit̄ ¶doce me iustificatio/
nes tuas ¶que doctrina fit p augmentū gra
cie āplius illuminātis¶ uiā iustificationū tua
rū istrue me ¶repetitio ē eiusdē sentētie ad
maiorē affectꝰ expressionē¶ et exercebor in
mirabilibꝰ tuis ¶idest ī opibus uirtutū mo
raliū infusarū q; sunt mirabiles tū quia cau
sant̄ ī nobis ex diuina ifusione. secundū q;
dicit aug.uirtꝰ est bona qualitas mentis q̄
qs bene utit̄ et nullꝰ male utit̄ q̄s deꝰ in
nobis sine nobis operat̄.tum q; habēt ali
ud mediū et aliū finē q̄s uirtutes acquisite.
q; intēpantia acquisita in sumptione cibo
rū mediū institutū a ratione ē ut nō noceat
ualitudini corporis nec ipediat actū ratiōis
intempantia¶ fusa mediū statutū a lege di
uina est ut castiget̄ corpus et in seruitutez
aīe redigat̄.similiter finis uirtutis moralis
acquisite ē ut homo bene se habeat ī poli/
cia hominū finis autē ifuse ut bene dispo/
natur ad policiā ciuiū supnorū.secunduꝫ q;
dicit̄ eph.ij.iā nō estis hospites.et aduene
sed estis ciues sanctorū et domestici dei ⁊c.
¶Dormitauit ¶hic cōsequenter petit̄ p̄dicte
alleuiationis cōfirmatio q; semp debet hō
timere casum a.gracia alleuiāte pp uariabi
litatē fragilitatis humane.iō dicit̄.¶Dor/
mitauit anima mea p̄ tedio ¶ secundū q; di
cit hic cassiodorus.dormire ē ppriū pigri.
sed illud puer.xxiij.usq;quoq; piger dor/
mis.dormitare autē ē lassi seu fatigati.san
ctis autē hominibus tediosa ē sarcina corpo
ris cui oportet cōdescēdere cōcedēdo ei re/
fectionē sufficientē et quietē ī quo cōdesce
su faciliter deficit homo nimis cōpaciendo.
et sic disponit̄ ad casum.iō subdit̄.¶ cōfir
ma me ¶gratiā tuā ī me cōseruādo. Et q;
ad hoc facit diuini uerbi frequēs meditatō
ideo subdit̄ ¶ ī uerbis tuis uiā iniq;tatis ¶
idest dispositionē ad lapsum p nimiū cōdes
censum ad corpꝰ¶amoue a me ¶tua gratia
mihi p̄cauendo. Et q; i talibus nō ē tanta
p̄seruatio quin aliquādo incurrat̄ aliquod
peccatū saltē ueniale.iō subdit̄¶.et in lege
tua miserere mei ¶scilicet si ab ea declina
ui p peccatū mortale.uel i ea cespitaui seu
retardatꝰ fui p ueniale.et huiꝰ miseratiōis
causam allegat ex pte sui dicēs¶ uiā ueri/
tatis elegi ¶secundū ptem aīe supiozē q̄ ad
optima depcatur¶ iudicia tua nō sum obli/
tus ¶q;bus peccatores terribiliter puniisti
eos submergēdo tēpore diluuij et igne sul
pburis incēdendo quādo sodomā subuerti/
sti et ī cōsimilibus. Et q; ex terrore taliuꝫ
hō a malo retrahit̄ et ad bonū cōuertitur
iō subdit̄¶ Adhesi testimo.tu.d. ¶ firmit̄ p
ponēs ea custodire¶ Noli me cōfundere ¶
idest p̄mittere cōfundi p recidiuū peccati¶
uiā ¶hic cōsequenter describit̄ utriusq; peti
ti declaratio.s.alleuationis et cōfirmatio/
nis que fiūt p augmentū gracie alleuiātis
et stabilitātis ut dictū est augmentata uero
gracia caritas auget̄ quia sūt idē realiter
uel saltē cōnexa inseparabiliter p caritatē ue
ro cor dilatat̄.et sic q; a p̄ncipio erat sibi
graue leuiter portat̄ et hoc ē quod dicitur
¶uiā mandatorū tuorū cucurri ¶in uia uirtu
tis facilite ambulādo¶ cū dilatasti cor meū ¶
p donū caritatis que mandata diuina facit
leuia.secundū q; dicit̄ p̄ma iob.v. mandata
eiꝰ grauia nō sunt glo.amāti q; caritas ui
res augumētat.secundū q; dicit Greg.ome
lia.xij.uires quas impicia denegat caritas
administrat.

Egē pone ¶post q̄s actū ē de re
motione impedimēti circa p̄fec
tionē uite actiue hic cōsequēter
agit̄ de assecutione p̄motiui q;
ē triplex scilicet.fides dirigēs.spes subleuās
et caritas stimulās et p̄mo ponit̄ primū.se
cūdo secundū ibi.Memor esto. tercio tertiū
ibi.Bonitatē fecisti. Circa primū sciendū q;
fides habet̄ dupliciter.uno mō quantū suf/
ficit ad ppriā salutē.et sic habet̄ etiā a sim
plicibus fidelibꝰ. Alio mō cū hoc quantū ad
eius defensionē cōtra hereticos.et sic habe
tur a maioribꝰ.p̄mo ergo agit̄ de fide sim
pliciū.et secūdo de fide maiorū ibi. Et veni
at.p̄ma adhuc ī duas.q; a primo petit̄ fidei
directio,secūdo deuij remotio ibi. ¶Inclina
cor. Circa primū sciendū q; licet ueritas p̄i
ma sit obiectū fidei formale.et secundū hoc
ptinet ad uitā cōtemplatiuā.tamē materia/
liter et p reductionē ad fidē ptinēt oīa que
ordinant̄ in ipsum deū qui ē ueritas p̄ma
iter hec autē cōtinent̄ opa uirtutū que p̄.
cedūt ex fide p dilectionē opante. et ptinēt
ad p̄fectionē uite actiue.et hoc mō agit̄ hic
de fide ¶put dirigit ī opibus uite actiue. et
secundū hoc dicit psalmista loquēs ī p̄sona
humane nature¶ Legē pone mihi domīe ui
am iustificationū tuarū ¶sicut enī lex huma
na dirigit ī opibus iusticie politice.sic fides
in opibus iusticie diuine¶ et exquirā eā sem
per ¶q; habita fide quantū ad p̄ma credi
bilia excitat̄ animꝰ ad inquirendū de his
que sequūtur ad ipsa.et q; ad hoc requiri
tur q; intellectꝰ a deo moueat̄ ideo subdit̄
¶da mihi intellectū et scrutabor legē tuā ¶
p̄fectius cognoscēdo q; non possem sine tuo
auxilio.et q; tal̄ cognitio ordinat̄ ad opꝰ
ideo subdit̄¶ custodiam illam in toto corde
meo ¶quantū¶ ad actus interiores. Et quia
ex tali exercitio aggenerat̄ quedā iclinatio
ad actus similes et iō subdit̄¶ quia ipsa uo
lui. Inclina ¶Hic cōsequenter petit̄ remotio
impedimēti quod ē triplex primū ē cōcupi
scentia oculorū que respicit aggregationem
bonorū temporaliū.et quantū ad hoc dicit̄
¶ Inclina cor meū ī testimonia tua et non
in auariciā ¶animū a diuinis opibus retra
hentez.Secundū ē cōcupiscentia carnis. que
ut plurimū accendit̄ ex aspectu ꝓpudico . et
quantū ad hoc subdit̄.¶ Auerte oculos me/
os ne uideāt uanitatem ¶idest spectacula ad
malū luxurie inducentia.terciū est superbia
uite et quantū ad hoc subdit̄¶ Statue ser/
uo tuo eloquiū tuū in timore tuo ¶timor.n.
domini facit hominē ueraciter humiliari ¶
Amputa obprobriū meū ¶idest occasionē la
bendi in peccatū quod est obꝓbriosum¶ q;
suspicatꝰ sum ¶idest timui.ūde in translatio
ne ier̄o.habet̄¶ q; reuerit̄ sum. quia iudi/
cia tua iocūda ¶ decedentibus absq; mortali
culpa.unde lu.xxi.saluator loquēs de sig/
nis p̄cedentibus extremū iudiciū dicit. ¶His
autē fieri incipiēt̄ibus respicite .et leuate ca
pita uestra ¶idest exhilarate corda uestra. ut
dicit.greg.ibidē. Nec mirū quia audiēt illā
dulcē sententiā uenite benedicti patris mei
etce.mat.xxv.¶ecce cōcupiui mādata tua ¶
scire et opari¶ in equitate tua uiuifica me ¶
augmētando ī me uitā gracie et dicit ī eq/
tate tua.quia talis equitas iusticie p quam
hō dirigit̄ in deū meritorie nō est nisi per
graciā a deo homini datā q; iustificat ipiū.

¶ ueniat ¶Hic cōsequēter peti/
tur fides non solū ad simplicem
credulitatē sed ad eiꝰ cōstantez
cōfessionē et defensionē q̄ fre
quēter factū ē etiā in simplicibꝰ p spiritus/
sancti assistentiam et hoc ē quod dicit̄¶ Et
ueniat sup me misericordia tua dñe ¶largitē
do fidē mō dicto et iō subdit̄¶ salutare tuū
secundū eloquiū tuū ¶ut scilicet spiritꝰ tuus
loquat̄ ī me.secundū quod dicit̄ math.xx.
Nō enī uos estis q; loquimini .sed spiritus
patris uestri qui loquit̄ ī uobis¶ et respon/
debo exprobrantibus mihi ¶idest obprobrio
se loquētibus mihi pp fidē sicut factū ē mī
tis catholicis¶ uerbum ¶ scilicet ueritatis a
spiritu sancto mihi administrandū¶ q; spe
raui in sermonibꝰ tuis ¶idest in sermonibꝰ
q te mihi cōserendis.et nō in sermonibꝰ ex

mea sciētia pferendis ideo subditur ⁊ et ne auferas de ore meo ⁊ min⁹ dicēdo plus signat idest cōferas ori meo ⁊ uerbū ueritatis ⁊ quia a spiritu sancto nō pōt pgredi falsum ⁊ quia in iudiciis tuis sup speraui ⁊ diuino enim iudicio licet hominib⁹ occulto fiunt aliquādo simplicib⁹ tales illustrationes ueritatis. Et quia ad talē illustrationē sequit diuine legis impletio. iō sequit ⁊ et custodiā legē tuā semp ⁊ eā ope adiplendo ⁊ et ambulabā in latitudine ⁊ scilicet caritatis que ē tā te latitudinis q etiā se extēdit ad inimicos math. v. Diligite inimicos uestros benefacite his q oderūt uos ⁊ quia mādata tua exq sui ⁊ nō solū speculatiue sed etiā practice. ex tali uero exercitio meret caritas augeri ut tandē mereat et pfici. ideo sequit ⁊ et loquebar de testimoniis tuis ⁊ cōstanter intrepide ⁊ in cōspectu regū ⁊ ut patet de sydrach. misac. et abdenago. corā nabuch. rege dañ. iij. et de petro et iohāne corā pricipibus sacerdotū act. iiij. et de multis aliis ut pz de sancta Lucia. et sancta Agnete et cōsimilib⁹ ⁊ a meditabar in mādatis tuis que dilexi ⁊ dilectio enī alicui⁹ rei facit de illa re frequēter meditari ⁊ et leuaui manus meas ad māda/ta tua ⁊ ea opere adimplēdo sine quo nō suficeret meditatio. ideo subdit ⁊ et exercebor in iustificationib⁹ tuis ⁊ idest in operib⁹ mādatorū tuorū que iustificāt hominē.

Emor esto ⁊ Hic cōsequent ponit secundū pmotiuū in pfecti one uite actiue quod ē spes subleuās. ex hoc enī q spes sublevat ad expectationē uite beate i patria. confortatur homo in opibus uite actiue in uia spes autē ē certa expectatio future beatitudinis ex gracia et meritis pueniens aliter nō esset spes sed pſumptio. primo igit agitur de spe put respicit gratiā dei. secundo put respicit usum bonū liberi arbitrij ibi. Portio mea. prima i duas. q a primo agitur de spe put respicit diuinā gratiā. secūdo de timore respiciēte fragilitatē ppriā ibi. De fectio. Circa primū dicit ⁊ Memor esto uerbi tui seruo tuo ⁊ idest qđ dixisti seruo tuo iste seru⁹ fuit abrahā. cui de⁹ pmisit uitam beatā et semini ei⁹ geñ. xv. Suspice celū. et munera stellas si potes. et dixit ei sic erit semen tuū. in quo pmisit abrahe et imitatoribus fidei sue gloriā celestis patrie. q ibi

52

pleni⁹ fuit dictū. ūde accipit i officio mortuorū illud signifer sanct⁹ michael repsentat eas in luce sanctā quā olī abrahe pmisisti et semini eius ⁊ i quo mihi spē dedisti ⁊ idest oi imitāti fidē abrahe cui reuelatū fuit misteriū christi. ūde dixit saluator Jo. octa. abrahā pater uester exultauit ut uideret diem meū uidit et gauisus est ⁊. Nec ⁊ scilicet spes future beatitudis ⁊ a De cōsolata ē i bumilitate mea ⁊ in hebreo habet ⁊ in afflictione mea ⁊ fideles enī a tyrānis oppressi q afflicti ex ista spe fuerūt i tormētis multiplicuter cōsolati in tantū q nō solū pacient. sz et gaudenter sustinebāt. ⁊ q a eloquiū tuuz ⁊ quo pmisisti abrahe et semini eius uitā beatam ⁊ uiuificauit me ⁊ idest cōfortauit i afflictione. Et quia ex pacientia et cōstantia fidelium tyrāni affligebant excogitātes ad huc grauiora tormeta cōtra eos. ideo subditur ⁊ Supbi inique agebāt usq; q; q; ⁊ querentes affligere fideles multimode ⁊ a lege autē tua nō declinaui ⁊ q a fideles in talibus constanter steterūt ⁊ memor fui iudiciorū tuorū a seculo domine ⁊ q bus malos pdidisti et cō fidētes i te liberasti. ut noe de diluuio. loth de subuersione gomorre. et tres pueros de camino ⁊ et consolatus sum ⁊ sperās q liberabis me. q a et si aliquādo dūs nō liberat fideles suos a morte reporali. sicut machabeos nō liberauit ⁊ tormētis antbiochi. iij. macha. vij. tamē fuerunt meli⁹ liberati q; tres pueri de camino ardēti secundū quod dicit. Aug. quia illi fuerūt liberati de igne postea morituri. machabei uero fuerūt liberati de pſenti miseria in eternū uicturi ⁊ Defectio ⁊ hic cōsequēter agit de morte ppria fragilitatis. q a quantūcunq; homo sperare habeat de deo tamē debet timere ne labat in peccatū ex ppria fragilitate et sic frustret sua spe. ideo dicit ⁊ defectio tenuit me ⁊ idest timor magnus unde i translatione ier⁹. dicitur ⁊ horror. tenuit me p peccatorib⁹ derelictis quētibus legē tuā ⁊ qui sunt multi ualde. secundū quod dicit eccle. i. stultorū infinit⁹ ē numer⁹ et. Math. vij. lata porta et spaciosa uia que ducit ad pditionem et multi sūt q intrāt p eā et ideo quilibet quantūcunq; iustus debet timere ne similit sibi accidat ex ppria fragilitate cū sit eiusdē speciei et nature. Et quia ad talez casum euitandū multum ualet oratio p quā mēs a terremis retrahitur et ad diuina subleuat. iō subditur

Lētabiles mihi erāt iustificationes tue ⁊ id/est laudes diuine ⁊ in loco pegrinatiōis mee ⁊ idest in uia pſentis uite qua tendimus ad patriā sicut pegrini. Et quia diuine laudes nō solū dicēde sunt de die sed etiā de nocte ideo subdit ⁊ memor fui nocte nominis tui domine ⁊ Et q a orationē debet commitari sancta opatio ideo subdit ⁊ et custodiui. legē tuā ⁊ p mandatorū tuorū impletionē. Et q a ista habet homo a dei gracia. iō subdit ⁊ Hec facta ē mihi ⁊ idest hec gratia mihi a deo facta ē. unde et in translatione Jero. iuxta hebreū habet ⁊ hoc factū est mihi. q a iustificationes tuas exquisiui ⁊ ūde dicit sal/uator Math. vij. querite et inuenietis.

Ortio mea ⁊ hic cōsequēter agitur de spe put puenit ex bono usu liberi arbitrij cū dicit ⁊ Portio mea domine ⁊ idest firmiter spero q; tu sis pars et portio mea i futura beatitudine et ūde surgat ista spes sequit ⁊ dixi custodire legē tuā ⁊ p bonū usum liberi arbitrij tua gratia informati⁹. Et q a ad usus huiusmōi cōtinuationē facit oratio de uota. sequit ⁊ deprecatus sum facie tuā in toto corde meo ⁊ idest in ītellectu et affectu ⁊ miserere mei ⁊ cōtinuando in me bonū usuz liberi arbitrij cui⁹ cōtinuatio pcedit ex gratia dei. ⁊ secundū eloquiū tuū ⁊ quo dixisti petite et accipietis ⁊ cogitaui uias meas ⁊ idest pcessus in bono q sūt tardi ex fragilitate humana sz festini ex diuina gracia ideo subdit ⁊ Et cōuerti pedes meos i testimonia tua ⁊ uigorat⁹ ex tua gracia. iō subdit ⁊ parat⁹ sum et nō sum turbat⁹ ⁊ habit⁹ enī facilitat hominē ad opus. et iō habētes habitū gracie dispositi sunt ad faciliter agendū bona opa uite actiue in q bus ⁊ aliī difficultatē pacunt. Et quia cursum bonorū demones nituntur impedire suis tēptationibus iō subdit ⁊ funes peccatorū ⁊ idest tēptationes demonū ⁊ circūplexi sūt me ⁊ ad impediendū me in bono ope ⁊ et legē tuā nō sum oblitus ⁊ tua gracia cōfortatus. Et q a de hoc debet homo deo esse grat⁹ subdit ⁊ media nocte surgebā ad cōfitendū tibi ⁊ cōfessione laudis ⁊ super iudicia iustificationis tue ⁊ de hoc q; tuo sancto iudicio uoluisti me i iusticia custodire ideo subditur ⁊ pticeps ego sum ⁊ ex tua bonitate ⁊ omniū timentiū te ⁊ timore filiali q cauet offensam ⁊ et custodientium mādata tua ⁊ p sanctā operationē. iste enī sunt due partes iusticie secundū quod dictum fuit supra psalmo. xxxi. declina a malo et fac bonum. Et quia pdicta gratia diuina cōfertur ombus se ad eā debite disponētibus iō. subdit ⁊ et misericordia tua domine plena ē terra ⁊ et quia quāto plus habent bona spiritualia tāto magis desiderant iō subdit ⁊ et iustificationes tuas doce me ⁊ bona spiritualia in me augumentando.

Omitatē fecisti ⁊ hic ponit tertium pmotiuū in pfectione uite actiue. quod ē caritas stimulans ad opus bonū. secundū q; dr̄ secūda corin. v. caritas christi urgz nos stimulat autē ad opus bonū ex cōsideratione beneficiorū dei i mēte et corpore receptorū et pmo ponit stimulatio caritatis ex beneficijs ex pte mētis. et secūdo corporis ibi. Manus tue. Circa primū sciendū q; sicut caritas stimulat ad bonū ita recalcitrat contra malum. et primo ponitur primū. secundo secundum ibi. Multiplicata est beneficia autem dei ex parte mentis sunt duplicia. scilicet bona naturalia. et gratuita q ūn tum ad hoc dicitur ⁊ Bonitatem fecisti cum seruo tuo domine ⁊ animam ei conferendo ad imaginem tuam creatam. et bona gratie superaddendo que fuerunt data homini in statu innocētie et post lapsum dantur in baptismo. et ante dabantur regulariter in circūcisione ⁊ secundum eloquium tuum ⁊ put habetur gen. i. et ait deus. Faciam⁹ hominem ad imaginem. quantuz ad bona nature. et similitudinē nostrā quantū ad bona gracie. Et quia non debet hoc homini sufficere sed semp debet profectū in spiritualibus querere. secundū quod dicit augu. lib. de pfectione iusticie. Nemo cū multum pfecerit dicat mihi sufficit. exiuit enī de uia ante terminum ideo ultra petit dicens ⁊ bonitatem ⁊ quantum ad pfectionem appetit⁹ ⁊ disciplinam et scientiam ⁊ quantū ad pfectionem intellectus ⁊ doce me⁹ ⁊ illustratione tue gracie ampliore. et dicit disciplinam q; ūn tum ad cognitionem moralium. et scienti/am. quantum ad cognitionem speculabilium ⁊ quia mandatis tuis credidi ⁊ oportet enī discipl̄m mḡro credē si uelit pficē hebre. xj. accedētē oz credere quia est etcete.

et ysa. vij. secundū aliā translationē. si non crediderit̄is nō itelligetis. Et qa inter dei bñficia ad animā ptinētia nō solū ē collatō gracie sed etiā correctio culpe puer. iij. quē enī diligit dom̄ corrigit. sine qua nō trā sit p̄sens uita iō subdit̄ priusq̄s humilia/rer p tuā correctionē. Lego deliqui incur/rēdo culpā pterea eloquiū tuū custodiui ex diuina enī correctione expitur hō quan tū bonū sit deo obedire pp qđ efficit̄ ma/gis sollicit̄ eius mādata custodire bonus es tu gratiā cōferendo et culpā corripiēdo Et quia bonū ē sui ipsius diffusiuū. iō sub dit̄ et i bonitate tua doce me iustificatio/nes tuas bonitatē tuā mihi cōmunicando. Multiplicata Hic cōsequēter ponit̄ recal citratio caritatis cōtra malū quod fit resi/stendo temptationibus demonū et hoc no/tatur cum dicit̄ Multiplicata est super me iniquitas superborum idest demonū me in nicentiū impellere ad peccatū Lego autē ca ritate stimulatus in toto corde meo idest intellectu et affectu scrutabor mādata tua ad intelligendū et opandū. ut sic euadā eo rū temptamēta coagulatū est sicut lac eorū idest i malicia compssum qa spiritus maligni sunt i malicia obstinati lego vo le/gē tuā meditat⁹ sum ad facilius eis resistē dū bonū mihi qa humliasti me idest q̄ p ī sultus demonū dedisti mihi cognitionē fra gilitatis mee ne ex donis tuis caderē in su perbiā. hoc mō dicebat paul⁹ secūda ad cor. xij. ne magnitudo reuelationū extollat me. dat⁹ ē mihi stimul⁹ carnis mee angel⁹ sa/thane q̄ me colaphizet ut discā iustificatio nes tuas expimēto enī pprie fragilitatis monet̄ hō ad magis addiscendū artē se de fendēdi cōtra inpugnationē demonis q̄ ha bet̄ p ue. ac no. tes. iō subdit̄ bonum mihi lex oris tui qa decē p̄cepta decalogi locu/tus ē dñs i monte synai p angelū ei⁹ p̄so/nam representantē. et lege euāgelicā locut⁹ ē dñs nobis p filiū i carne apparentē secun dū quod dicit̄ hebre. pmo. Locut⁹ ē nobis i filio quē cōstituit heredē uniuersorū ꝛc. Su per milia auri et argē. qa bona spūalia ex cedūt tpalia q̄nto q̄ sūt aie corpali. p̄fect̄.

Anus tue Jbit cōsequēter ponitur stimulatio caritatis ex beneficijs receptis a pte corporis Circa quod sciendū. q. materia est pp formā et corp⁹ pp animā. et ideo cō petit ei formatio secundū p̄portionē ad ani mā. anima autē humana ad imaginem dei creata ē capax ipsius p cognitionē et amo rem et ideo corpus eius a deo formatuz est in statura recta ut ex figura corporis dis/ponatur et quodāmodo doceat̄ contempla/ri et amare celestia. unde dicit poeta. Os homini sublime dedit celūq̄s uidere. Jussit. a erectos ad sidera tollere uult⁹. Et similiter cum quereretur ab empedocle cur uiueret respondit ut astra aspiciā. celū subtrahe nul lus ero. hoc igit̄ beneficiū recognoscit̄ cum dicit̄ Manus tue dñe fecerūt me. et plas/mauerūt me in statura recta ad uidenduz celū da mihi intellectū hoc est eleuationem intellectus ad te cognoscendum et amandū Lut discam mādata tua ut sic possim ea o/pere adiplere stimulatus tua caritate Qui timent te timore filiali annexo caritati. Lui debunt me et letabunt̄ quia caritas gau/dere facit de bono proximi. secunduz quod dicitur prima cozin. xiij. de caritate. nō gau det super iniquitatem cōgaudet autem ueri tati. Et quia homines boni aliquando ex fragilitate humana cōmittunt aliqua prop/ter que a deo puniuntur in presenti ne po/stea grauius puniantur. sicut patet. iij. regū. xxiij. de uiro dei qui seductus a falso pphe ta in bethel redijt. propter quod a leone oc cisus fuit. tamen leo cadauer eius non teti/git sed magis p̄seuauit ad ostendēdum pec catum eius illa pena deletum et in alijs ei⁹ actibus uite sue meritū ideo subdit̄ Cogno ui domine quia equitas iudicia tua quibus punis licet aliquādo sunt occulta et in ueri tate tua humliasti me me corripiēdo iuste Fiat misericordia tua in offensarū meaz delectione ut cōsolet̄ me de spe uite eterne secūdū eloquiū tuū seruo tuo idest ip̄e a/brahe cui pmisisti uitā eternā et ei⁹ semi/ni. ut dictū ē supra. iij. octonario hui⁹ psal. Ueniāt mihi miserationes tue et uiuā Justa gracie i p̄senti et glorie i futuro quia lex tua meditatio mea ē Jquē quidē meditatio est dispositio ad gratiā habendā et habitaz augmentandam. Et quia ex pfectu bono/rum causatur confusio demonum sequitur confundantur superbi idest spiritus mali/gni qui de celo propter suam superbiā sūt deiecti quia iniuste iniquitatem fecerūt in me licet enim iuste a deo permittant̄ nos

temptare. tamē potestate sibi cōcessa utunt̄ iniqua uolūtate ego autē exercebor i man datis tuis qa quāto hō sentit se a demoni bus plus tēptari tāto magis debet i bonis opibus exerceri. Et qa i pugna cōtra de/mones idiget hō suffragijs bonorū. iō sub ditur cōuertant̄ mihi. i. ad auxiliū meū timētes te timore filiali et qa nouerūt te stimonia tua itelligēdo et operādo. Et qa p bonū exercitiū purificat̄ cor humanū. iō subdit̄ fiat cor meū imaculatū i iustificati/onib⁹ tuis. i. i exercitio mādatorū tuorum iustificātiū ut nō cōfundar i p̄senti p lapsū culpe et i futuro p lapsū i foueā iehēne.

Et fecit Jpostq̄s actū ē de beati/tudine put cōsistit i pfectiōe ui te actiue. hic cōsequēter agit̄ đ ea put ē i actibus uite cōtēpla/tiue. Circa quod sciendū q. uita cōtemplati ua delectabilior et sublimior ē actiua qa cō templatio magis ppe uersat̄ circa deū. ac/tio uero circa pximū. pp quod dicit saluā/tor lu. x. martha martha sollicita es et tur baris erga plurima. maria autē optimā par tem elegit. et iō pmo agit̄ de ei⁹ suauitate secūdo de ei⁹ sublimitate ibi. Mirabilia pri ma i duas. qa pmo ostēdit̄ ei⁹ suauitas ex pte obiecti cōtemplati. secūdo ex mō cōtem plādi ibi. quō dilexi legē tuā. pma ad huc i duas qa pmo ostēdit̄ dicta suauitas secūdo suauitatis stabilitas ibi. In eternū dñe. pma adhuc i duas. qa pmo ponit̄ dicte suauita/tis delectamētū. secūdo subdit̄ ei⁹ impedi/mentū. ibi. Narrauerūt mihi iniq. Circa p/mū sciendū q. quāto aīa i cōtemplatiōe ma gis eleuat̄ tāto magis ab occupatiōe exte/riorū sensuū retrahit̄. q qū cōtemplatio mt̄ tū intēdit̄ sēsus exterior ab actu suo cessat et impedit̄ ut i raptu. et sic aīa quodammō deficit iquantū cessat ab actu exteriori. ab/sorta i cōtemplatione sūmi boni et delecta/tione sequēti. et hoc ē quod dr̄. Defecit in salutari tuo aia mea qa talis defectio est ualde salutaris et i uerbū tuū sup speraui quo pmisisti abrahe uitā beatā et ei⁹ semi quāto enī aliqs pl⁹ i cōtemplatione eleuat̄ tāto magis de ueritate hui⁹ pmissiōis cer tificat̄ defecerūt oculi mei i eloquiū tuū qa quāto oculi iteriores aie pl⁹ elenant̄ in deū tāto magis pcipiūt diuinā bonitatē. et ueritatē q̄ i sacra scriptura diuinis eloquijs exprimūtur trāscēdere i infinitū. et p cōse/quēs accēdit̄ ei⁹ desideriū ad uidendū deuz imediate et eo fruendū iō subdit̄ dicēs qn cōsolaberis me i pfecta beatitudie. Et qa ex tali eleuatione ad diuina reddit̄ hō q̄si insensibilis circa exteriora agibilia subdit̄ qa fact⁹ sum sicut uter i pruina uter enī i pruina derelict⁹ uidet̄ nō applicabilis ul/tra humanis usib⁹. et iō homines excellen/ter cōtemplatiui reputant̄ i agibilib⁹ q̄ po liticis quasi stolidi. ūde et q̄rto re. ix. prici/pes exercit⁹ q erāt cū iehu dixerunt de p pheta q uenerat ad deū iungendū qd ueit isanus iste ad te. Et i figura hui⁹ facies moysi apparuit cornuta ex cōsortio sermo nis dñi exo. xxxiiij. qa excellēter cōtempla tiui ab hominib⁹ mūdanis reputant̄ fatui et tamē secundū ueritatē sūt sapientissimi. qz sapia pprie cōsistit i cōtemplatione. prime cause nō solū secūdū sanctos sed ēt secundū philo. ut habet̄. i. methaphisice. Et qa ex/celleter cōtemplatiuis uita p̄sens uertit̄ in tedū iō subdit̄ quot sūt dies serui tui. i. q̄diu retardabor a beatitudie celesti. hō mō dicebat paulus apostolus philip. primo desi derium habēs dissolui et esse cum christo quādo facies de p̄sequentibus me iudicium extremū enim iudiciū in quo p̄secutores humani generis scilicet demones detruden/tur in infernum a sanctis maxime a cōtem platiuis desideratur quia tunc uita contem/platiua nunc inchoata cōsummabitur. unde dicit aug. super iohānem. exponēs illud uer bum domini. Sic eū uolo manere donec ue/niā. i. inchoata cōtemplatio maneat donec ueniā p̄ficiendo cū uenero. s. ad iudiciū Nar rauerūt Jhic tangit̄ dicte suauitatis q̄ ē in cōtemplatione impedimentū. quod cōtingit p falsas suggestiones hereticorū et infidelū iō dicit̄ narrauerūt mihi iniq fabulatiōes qa hereses et secte cōtinēt multa fabulosa et cōficta sed nō ut lex tua que nullā fal sitatē cōtinere pōt cū sit a pma ueritate deri uata iō subdit̄ lex mādata tua ueritas in fallibilis iniq p̄secuti sunt me infideles. n. et heretici illos p̄sequunt̄ querētes occide re quos non possunt uerbis auertere a ue ritate ideo subditur aduua me contra eo rum deceptiones et persecutiones paulomi nus consummauerunt me in terra aliqñ. n. fuit talis p̄fectio et tāta q. ab aliquib⁹ ti/mebant̄ sancti cōtemplatiui deficere sic qñ

52

belias fugit a facie iezabel pphetas dñi in/
terficiẽte.iij.re.xviij.et quãdo manasses im
pleuit iherusalẽ.sanguine pphetarũ usq; ad
os.iij.re.xxj.et tpe arrij heretici i quo ca
tholici fuerũt i maxia pfecutione ita q; ẽsi
uidebant deficere ꝙ in oibus pfecutioni
bus aliq fideles reseruati sũt cõstantes . iõ
subdit Lego autẽ nõ dereliq mãdata tua].
Et ꝙa hoc nõ pcessit ex uirtute humana .
sed magis ex bonitate diuina.subdit Se/
cundũ misericordiã tuã uiuifica me Cõsumã
do me i pfecutione et custodiaz testimonia
oris tui .i. pcepta decalogi et vba sancti e/
uãgelij q pcesserũt ex ore dei. sicut dictũ ẽ
supra octonario.ir. In eternũ Hic conse
quẽter describit cõtemplatiõis stabilitas.et
pmo ponit huiꝰmõi stabilimẽtũ secũdo tã
gitur impedimentũ ibi. Nisi q; lex tua. Cir
ca primũ dicit. In eternũ dñe uerbũ tuum
pmanet i celo Justud uerbũ quo deꝰ alloqui
tur ciues celestes sũt diuine illuminationes
seu reuelationes ãgelis facte. quorũ aliqne
pmanebũt tantũ usq; ad diẽ iudicij.s. alle q
sũt de salutis hominũ pcuratione seu pmo
tione que tũc terminabit .sz illuminatio ẽn
tum ad noticiã diuine essẽtie et psonarũ du
rabit i eternũ. Et ꝙa reuelationes ptinẽtes
ad pcurationẽ nostre salutis p ãgelos reue
lant hominꝫ sanctis secũdũ dispositionez
diuine sapie. iõ subdit .Li generatione 7 ge
nerationẽ vitas tua Jp ãgelos hominꝫ re
velata i oibus generationꝫ succedẽtibꝰ .si
cut enoch et noe i generatione ãte diluuiũ
abrahe et aliis patriarchis et pphetis i ge
nerationꝫ usq; ad cristuz.et a tẽpore xpi
usq; ad iudiciũ Fudasti terrã et pmanet Qsi
diceret cũ terra sit facta pp habitationẽ ho
minũ multo fortiꝰ pmanebũt tue illustratio
nes necessarie ad salutẽ eorũ. Ulteriꝰ osten
dit hoc idẽ alio exẽplo ordinatione tua p/
seuerãt dies Jsensibiles quoniã oĩa seruiunt
tibi Jobedientia ad nutum suo creatori.q.d.
multo fortiꝰ pseuerabit dies itelligibilis.id
est reuelatio tue vitatis necessaria ad direc
tionẽ nostre salutis nisi q; lex Jhic cõsequẽ
ter tãgit quoddã impedimẽtũ et ẽ duplex
scilicet ab intrinseco et ab extrinseco secunduz
ponit ibi. De expectauerũt. Circa primum
sciẽdũ q; corpꝰ corruptibile aggrauat aĩam
ut dicit sapie.ix. pp quod minꝰ pcipit diui
nã illustrationẽ et minꝰ sequit eiꝰ directio
nẽ et p hoc hz aliqñ ruẽdi occasionẽ cõtra

quod piculũ maxie ualet diuine legis fre /
quẽs meditatio.Unde dicit Je. ad rusticũ mo
nachũ.ama sancta scripturarũ studia et car
nis uicia nõ amabis.et pp hoc dicit psal. L
Nisi q; lex tua meditatõ mea ẽ .i. nisi fuis
sem occupatꝰ i tali meditatione tũc forte p
isse Jp lapsũ i culpã grauez Lab humilitate
mea .i. ipulsus corruptiõe mee carnis q ex
sua ultitate ratio est mee humiliationis. se/
cundũ illud michee.vj. humiliatio tua i me/
dio tui. Et ꝙa tale cõseruatiuũ dz diligẽter
custodiri tanq; ualde necessariũ iõ subditur
In eternũ nõ obliuiscar iustificationes tu/
as Jq cõtinent in lege tua ꝙa i ipsis viui/
ficasti me p eorũ meditationẽ preseruãdo
me a peccati morte.iõ cõcludit ulteriusꝰ tuꝰ
sum ego Jeo q; vitã meã seruasti dicto mõ
saluũ me fac Jde futuro sicut et fecisti de p/
terito quoniã iustificationes tuas in lege
cõtentas exq siut intellectu et affectu .De
expectauerũt Jhic tangit impedimẽtum ab
extrinseco quod ẽ isidiatio demonum bonos
subvertere querẽtiũ pp q; dr .De expectaue
rũt peccatores .i. spius maligni i peccato ob
stinati ut pderẽt me Jp lapsũ mortalis cul
pe testimonia tua itellexi .i. itra me legi.i
telligere eni ẽ itus legere.et sic eorũ insidi
as euasi.ꝙa sacre scripture deuota medita/
tio ẽ armatura cõtra tẽptationes demonuz
Et ꝙa ex tali meditatione itelligit finis p
fectionis humane subdit Lois cõsumationis
.i. humane pfectionis Luidi finẽ et ꝙs sit
iste finis ostẽdit cũ dicit Latũ mãdatũ tuũ
nimis Justud ẽ mandatũ caritatis quod ẽ tã
te latitudinis q; se etiã extẽdit usq; ad ini/
micos.ut dictũ ẽ supra q; aũt sit finis pfec
tionis humane pz pma ad thimotheũ.i. fi/
nis pcepti ẽ caritas et deutro.x.dr qd pe/
tit dñs deꝰ tuus a te nisi ut timeas 2c. seq
tur et ut diligas eũ i toto corde tuo etc. pp
quod saluator Math.xxij.dicit i bijs duo/
bus mãdatis tota lex pẽdet et pphete 7 lo
qr dr duobꝰ pceptis dilectõis.s.dr i 7 pximi

Uomodo dilexi Hic consequẽ
ter ostenditur suauitas seu bo/
nitas uite cõtemplatiue ex par
te modi contemplandi . et pri/
mo ostenditur propositum . secundo exclu/
ditur oppositum ibi. Iniquos odio habui
prima in duas.quia primo ostenditur ppositũ
inquãtũ cõtẽplatio pficit intellectũ. secundo

iquantũ dirigit affectũ ibi.ab omni uia ma
la. Circa primũ sciendũ q; modꝰ cõtemplan
di philosophorũ ẽ p scientiã uirtute intelle
ctus agẽtis ex sensibꝰ acquisitã.cui põt fal
sitas admisceri ex itellectꝰ erzore cõtempla
tio uero fideliũ ẽ p sacrã scripturaz uirtute
spiritussancti a supius reuelatã.pp qđ non
potest ibi falsitas inueniri pp quod talis mo
dus cõtemplãdi melior ẽ et amabilior. 7 iõ
dicit psal.i populi fidelis psona quõ dilexi
legẽ tuã dñe Jq in sacra scriptura cõtinetur
7 maxime legẽ euangelicã q dicit lex amo
ris tota die meditatio mea ẽ Jqa oculus
mẽtis dirigit ad illud quod itense diligit.
Et cã huiꝰ dilectionis quantũ ad pfectionẽ
itellectꝰ subdit cũ dicit Lsup inimicos me/
os Jdest sup ifideles qui licet quantum ad
naturã sint amici.sũt tamẽ quantũ ad infi/
delitatẽ inimici prudentẽ me fecisti Jdest
cognoscentẽ qa nõ habẽt sacrã scripturam
sed tantũ humanitꝰ repertã quantũ ad gẽ
tiles uel si habẽt nõ tamẽ itelligũt eã uere
sed puerse.cuiusmõi sũt iudei et heretici. L
mãdato tuo Jdest p mandatũ tuũ a me ue
re intellectũ ex tua illustratione qa in eter
nũ mihi ẽ Jdest mihi impssum insepabiliter
Lsup omẽs docẽtes Jde sacra autẽ scriptura
edocet hõ dupliciter uno mõ ab homĩe pe
rito i intellectu sacre scripture.et i tali noti
cia discipulꝰ aliquãdo trãscendit magistrum
qa hz clariꝰ ingeniũ et diligẽtius exercitiuz
sicut cõtingit i pluribꝰ fidelibꝰ et i psona
taliũ dicit Lsup omẽs docẽtes me intellexi
Jsacre scripture ueritatẽ cuiꝰ cã subditur L
qa testimonia tua meditatio mea ẽ .i. me/
ditatio mea circa testimonia tua cõtinue uer
satur quantũ humana fragilitas patit .alio
mõ docet a deo.sicut edocti fuerũt apostoli
de qbus dicit Jero.i epistola ad paulinũ de
oĩbus sacre scripture libris.qcquid aliis ex
ercitatio et cottidiana i lege meditatio tri/
buere solet.hoc illis spiritussanctꝰ suggere/
bat.et erãt iuxta quod scriptũ est docibiles
deo.hoc etiam mõ fuerũt edocti plures alij
sancti sicut de beato francisco legit et plu
ribꝰ aliis erãte modusꝰsciẽdi ẽ excellẽtior
pcedẽti pp quod i psona taliũ subdit Lsup
senes Jp exercitiũ lõgi tẽporis sacre scrip/
ture noticiã habẽtes Litellexi Jcuiꝰ cã sub/
dit Lqa mãdata tua qsiui Jdest itellectũ uer
borũ tuorũ a te i feruẽti et deuota oratio/
ne postulaui et dedisti mihi sic scribit sap.

iij. inuocaui et uenit i me spiritꝰ sapie. L Ab
oi Jhic cõsequẽter ponit bonitas cõtempla
tionis put dirigit effectũ.et pmo i uitatiõe
mali.secũdo i pfecutione boni ibi . Lucerna
pedibꝰ quantũ ad primũ dicit Lab omi uia
mala Jq ducit ad pditionẽ Lprohibui pedes
meos Jdirectꝰ p cõsiderationẽ legis tue Lut
custodiã uerba tua Jdest mãdata negatiua
que phibẽt malũ a iudiciis tuis Jin lege
diuina cõtentis nõ declinaui Jad iiustã sen
tentiã timore humano uel fauore qa tu le
gẽ posuisti mihi Jquã teneor seq; absq; de/
clinatiõe. Et ꝙa ex tali exercitio expectat
optia retributio delectãs animũ.iõ subditur
Lq; dulcia faucib mei eloqa tua etc. Jos
et fauces ibi accipiunt methaphorice p ui/
ribꝰ supiorib aĩe qb dulcedo celeslstiũ in
psenti aliquo mõ sentit et pgustat et p cõ
sequẽs peccatũ quod ẽ huiꝰ dulcedis ipedi/
tiũ ostendit iõ sequit La mãdatis tuis itel
lexi Jdulcedinẽ tue retributiõis secũdũ qđ
dr.ysa.lxiij.oculꝰ ñ uidit deꝰ absq; te .et
auris nõ audiuit que pparasti diligẽtibꝰ te
L ppterea odiui oẽz uiã iiqtatis Jqa ipedit
cõsecutionẽ pdicte dulcedis et suauitatis.

Ucerna pedibꝰ Hic cõsequẽter
ponit directio cõtẽplatiõis i p
secutiõe boni.et pmo ponit hꝰ
modi directio.secũdo ipedimenti
remotio ibi humili.sũ. Circa pmũ dr Lu/
cerna pedibꝰ meis .i. pgressui meo i operi
bus bonis Lverbũ tuũ Ja me diligẽter cõsi
deratũ et lumẽ semitis meis Jrepetitio ẽ ei
usdẽ sñie sub aliis vbis ad maiorẽ expssio
nẽ.uel hoc addit qa uerbũ diuinũ nõ solũ
dirigit i adiplendis pceptis diuinis sed etiã
i cõsiliis euãgelicis que dicunt semite quasi
uie strictiores et magis cõpẽdiose. Et quia
talis pfecutio ẽ ualde bona et p cõsequens
diligẽter custodiẽda iõ subdit Liurani 7 sta
tui .i. firmiter et sine mutatione pposui Ut di
sposui custodire iudicia iusticie tue Jp quaz
iusticiã puenit hõ ad salutẽ humiliatꝰ sum
Jhic oñter ponit ipedimẽti remotio. quod
ẽ duplex.s. a carne et ab hoste secũdũ po/
nit ibi. Posuerũt peccatores primũ impedi
mentũ ẽ a carne corruptibili que aggrauat
aĩaz ipediẽs ipaz ab expedita pfecutõe bo
ni et ẽntũ ad hoc dr humiliatꝰ sũ usq; q;
dñe Jdest multũ inclinatꝰ .et aggrauatꝰ a
carne que ẽ etiam cã humiliationis ratione

uisitatis| uiuifica me |fortificādo cōtra gra/uitatē dictā.|Secūdū uerbū tuū |idest ut pos|sim exequi facilius legē tuā. Et qa ad hoc impetrandū facit oratio deuota.|subdit|Luo lūtaria oris mei |idest pcamna uolūtarie et deuote ex ore meo ad te directa| beneplaci/ta fac domine |idest ut accepta sint corā te. |Et iudicia tua doce me |nō solū itelligenda |z etiā ope adimplēda.|et subdit| causa hui us petitiōis cū dicit|aia mea i mamb⁹ me is semp |animā i manib⁹ habere i scriptu/ra signat i piculo esse.pp quod iudicuz.xij. iepte de bello piculoso quod acceperat con/tra filios amō dixit.posui animā meā i ma nibus meis.a idē dicit| de dauid d' bello cō tra goliath.j.reg.xix.p hoc ergo quod dici tur hic aīa mea .c. intelligit piculuz anime de lapsu ex carne aggrauāte cōtinue. ppt quod homo indiget ad diuinū auxiliū iplo/randū recurrere p quod obtinet quod sub/ditur |et legē tuā nō solū oblit⁹ |meditans eā i corde et exequēs i opere |Posuerūt| hic ponit secundū impedimentū ab hoste.q semp nititur executionē boni operis ipedi/re.et quantū ad hoc dicit|Posuerūt pecca/tores |idest demones|laqueū mihi |idest de ceptionē ad impediendū me a psecutiōe bo ni| de mādatis tuis nō erraui |eorū sugge/stionibus cōsentiendo p gratiā tuā me pre seruante. Et qa hoc tenendū ē firmiter se quit|hereditate acquisiui testimonia tua| idest imobiliter quantū ē ex desiderio meo sicut hereditas ē imobilis possessio|qa ex ultatio cordis mei sūt pp hoc .Math.xiij.fi gurat p thesaurū i agro absconditū. quē q iuenit hō absc̄dit et p gaudio illius uadit et uēdit omia que habet et emit agrū illū Et qa ad hoc requirit diligētia magna.7 labor.ideo subdit|Inclinaui cor meū ad faci endas iustificationes tuas |et nō audiendas tantū quia nō auditores legis.sed etiā facto res iustificabunt roma.ij.cap.|In eternum |idest pseuerāter qa q pseuerauerit usq; i finē hic saluus erit.math.x.ideo subdit|p pter retributionē|q ē idē qđ sal⁹ eterna.

Niquos|Ostēsa bonitate cōtē plationis sacre scripture. hic cō sequētez excludit oppositum.s. malicia deceptionis|erzonee do/ctrine.et p.mo ostēdit detestabilis.et secūdo formidabilis ibi. Feci iudicū. Circa primuz dicit psal.i psona cuiuslibz fidelis|Iniquos odio habui |quorū natura ē diligēda.|z in/fidelitas detestāda et p oppositu .vitas fidei diligēda ideo subdit|et legē tuā dilexi| Et qa ad hoc requirit auxiliū dei subdit|ad iutor|i euitatione flitatis|et susceptor me⁹ |i⁹fide .vitatis|es tu |q es ueritas ifallibil pp quod subdit|et i uerbū tuū sup spezaui |quo uitā beatā pmisisti abrahe et semi/ni ei⁹. idest oi fidē ei⁹ imitanti gen̄.xv. ut dictū ē supra.Et qa ifideles rōne ifidelita/tis nō solū sūt odiēdi |z etiā fugiēdi pp pi culū corruptionis ab eis.ideo subdit|declina/te a me maligni et scrutabor mandata dei mei |sinceriter sine admixtione erzoris ue/stri.Et qa deus tales recipit ut filios carū simos.secūdū illud secūda ad corin.vj. exite de medio eorū.s.infidelū. et sepamini dicit dn̄s |sequit et recipiā uos et ero uobis i pa trē etce.ideo subdit|suscipe me secundū eloq um tuū |tā allegatū|et uiuā |uita gracie|et nō cōfundas me |idest cōfundi pmittas in frustratiōe spei mee.pp quod subdit|ab ex pectatione mea |spes enī ē certa expectatio future beatitudinis.Et qa hō nō pōt eā cō sequi .vtute .ppria.ideo subdit|adiuua me,7 salu⁹ero |q̄si diceret nullo mō possem sine tuo auxilio|et meditabor i iustificationib⁹ tuis semp |secūdū quod dicit apoc.xxij.Ju stus iustificet adhuc. Et qa peccatores a spe dicte beatitudinis defraudant subditur |spreuisti omnes discedētes a iustic̄is tuis| q dicunt a deo spreti qa nō sūt ad gr̄am suā admissi.nec p cōsequēs ad glorīā cuius cā subdit|qa i iusta ē cogitatio eorū|.i.re torta a rectitudie .vitatis ad malū opandū pp quod adhuc subdit|puaricātes reputa/ui omes peccatores .re|puaricātes.i.a lege dei uaricātes seu declinates|ideo dilexi testi/monia tua |q recte faciūt icedere p uiā .vita tis et iustic̄e. Et qa carnis petulātia freq̄n ter ipedit i hac ma subdit|confige timore tuo carnes meas |idest mot⁹ carnales mor tifica|a iudic̄is enī tuis timui |q bus totuz mundū submersisti aqs diluuij pp peccatuz luxurie ois enī caro corrupat uiā suā.ut ha beat gen̄.vj.et sodomā cū alt̄is q̄ttuor ciuita tibus igne sulphureo succēdisti pp enormi tatē luxurie gen̄.xix. et horū iudiciorū con sideratio|carnē configit timore motus eius illicitos reprimendo.

Eci iudiciū |Hic cōsequēter o/stendit malicia deceptiōis erzo nee .formidabilis qa demones qui sunt malicios̄i et nobis inui sibiles maxime conant homnē inducere ad erzorem i fide et ideo circa hoc imminet ho mini periculū maximū nisi pseruet p diui/num auxiliū ad quod impetrandū multū fa cit quod homo cū proximo iuste uixerit de pterito et ideo hic allegat cū dicitur| Feci iudiciū et iustitiā nō tradas me |idest tradi pmittas|calūniantibus me |idest demonib⁹ mihi nocere semp querētibus.ualet etiā ad dictū auxiliū impetrandū obsequiū deo pre stitū.quod allegat cū dicit |Suscipe ser/uum tuū in bonū |protectionis tue|nō calum nient me superbi |idest spiritus maligni q sunt supbissimi.secūdū quod dicit Job.xli. de demone ipse est rex sup omnes filios su perbie|oculi mei defecerūt in salutare tuum |quasi diceret.nō possum ipm assequi uir/tute ppia quia trāscēdit naturalē hominis facultatē|et in eloquiū iusticie tue |q̄a tran scēdit uirtutē naturalis itelligētie pp quod subdit| fac cū seruo tuo secundū misericor diam tuā |supplēdo defectū humane nature p tuā misericordiā |et iustificatiōes tuas do ce me |ut possim eas itellectu capere et ope adiplere et ad hoc rō allegat cū subditur| seruus tu⁹ ego sum |et ideo teneor iplere mā datū tuū quod nō possū nisi itelligā ipm.ideo subdit|da mihi itellectū ut sciā testimonia tua |et sic adiplere ualeā ipsa| tēpus faciēdi dn̄e |quasi diceret nō differas itellectū mihi dare |qa tēpus ē dādi cum⁹ rō subdit cū di citur|dissipauerūt legē tuā |heretici et doc/tores puersi puertētes ei⁹ uerū itellectū. et ideo necessarium ē ut seruis tuis des et conser/ues uerū ei⁹ itellectū. Et qa hoc dz haberi tanq̄ donū carissimū subdit|ideo dilexi mā/data tua |ueraciter itellecta| sup aurū 7 tho pazion|.i.lapidē pciosum secūdū dicit sap. vij.nec compaui illi lapidē pciosum quoniā omne aurū i compatione illi⁹ harena ē exi gua.s.i compatione sapiētie q̄ cōsistit in ue ro itellectu mādatorū dei.Et qa quāto pl⁹ pciositas sapie cognoscit tāto plus querit et amat subdit|pterea ad omia mādata tua dirigebar |toto conatu itellect⁹et affe ctus.et p cōsequēs a me oppositū odio ha/bet.ideo sequit|omne iniquū .i. inquā.idest erzo rē ad peccata ducentē|odio habui|.

Jrabilia testimonia |de scripta bonitate uite cōtemplatiue. Hic cōsequenter describitur ei⁹ sub limitas et secūdo annexa iocun/ditas ibi.Principes.Circa primū notandum q ad sublimitatē cōtemplationis ascenditur frequēti meditatione et feruēti oratione igi tur primo ponit primū secūdo secundū ibi. Clamaui prima in duas.qa primo ponitur cōtemplationis ascēsus.secūdo ex hoc cōse/quēs zelus ibi. Justus es domine. pma ad/huc i duas.qa primo circa cōtemplationem describit metis eleuatio.secūdo petit impe/dimēti ablatio ibi. Gressus meos. Circa p/mū notandū q ascēsus cōtemplationis phi losophice incepit ab admiratione secūdū q dicit.i.methaphi.pp admirari ceperūt ho/mines philosophari.uidētes enī effectus na ture mirabiles ut choruscationes fulgura . terremot⁹ et similia.inceperūt causas pscru tari et sic philosophari et eodē mō ad sub limitatem cōtemplationis theologice sancti doctores.ut Jeronimus. Augustinus et simi les inceperunt ascendere ex admiratione . quia uidentes scripturas sacras mirabiles. confidentes de diuino auxilio . intellectum earum sanum inquirere ceperunt et deo ad iuuante reperierunt et quantum ad hoc di citur|Mirabilia testimonia tua |idest mira biles scripture sacre.testimonijs diuinis cō/minute secundum quod dicitur Marci ulti/mo domino cooperante et sermonem confir mante sequentibus signis|ideo scrutata est anima mea |querendo earum intellectum in tui adiutorij confidetia. Et qa una scrip tura itellecta aperit uiā ad aliā intelligendā ideo subdit|Declaratio sermonū tuorū illu/minat et intellectū dat puulis|.i.uere humi libus sed abscondit a supbis secūdū quod. d.saluator Math.xj. Cōfitebor tibi pat de mine celi et terze quia abscōdisti hec a sapi entibus et prudentibus et reuelasti ea par uulis.Et quia cognitio ueritatis excitat ap petitum ad amplius cognoscendū ideo sub/ditur|. Os meum apperui |idest intelle ctu per conatum extendi ad capiendum uer bum dei quod est cibus anime.secundum il lud de utronomij octauo . Non in solo pane uiuit homo sed in omni uerbo q pce dit de ore dei.et ideo intellect⁹ hic nomie ois designat qa in aialibus os dicit illa pars corporis per quam cibus accipit|a attraxi

52

spiritū ꝫscilicet itelligētie q̄ dat̄ desiderāti/
bus ipm̄ ꝛō subdit̄ ⌊quoniā mādata tua de/
sideraui ⌋Et q̄a hoc ꝓcedit ex dei liberali
tate et miserēdia subdit̄ ⌊Aspice ī me.et
miserere mei ⌋scilicet mādo itellectū meū ad capi
endū ueritatē trāscēdentē itellect⁹ mei fa
cultatē⌊secundū iudiciū diligentiū nomē tu
um ⌋idest sicut iuste disposuisti facere diligē
tibus te.q̄a sicut dicit̄ sup septimū ca.cele/
stis ierarchie ubi dilectio foris stat dilectio
ītrat.⌊Gressus meos ⌋Hic cōsequēter peti
tur ipedimēti remotio. Circa quod sciendū
q⁹ ī cōtemplatione diuine ueritatis impedit
curiositas pscrutātis.secūdū q⁹ dicit̄ ꝑuer.
xxv. Qui pscrutator ē maiestatis oppri/
met̄ a gloria.et ꝛō hoc ꝓmo petit̄ remoue
ri cū dicit̄.⌊ Gressus meos ⌋idest ꝓcessus
meos ī cōtemplatione⌊dirige secūdū eloqui
um tuū ⌋et nō secundū motū aī curiosū et ꝑ
sumptuosū⌊ ut nō domnet̄ mei oīs ī iusti/
cia ⌋ꝛ accipit̄ hic in iusticia ꝑ quolibet pec
cato q⁹ pōt cōtingere ex inquīrētis curiosi
tate.sicut enī oīs uirt⁹ dicit̄ quodāmō iusti
cia.sic oīs deuiatio a uirtute ī iusticia nomi
nat̄. Secūdo ī cōtemplatione ṽitatis ipedit
pturbatio ab extrīseco mota.ꝛ hoc petit ꝛe
moueri dicēs⌊ redime me a calūnijs homi/
nū ⌋ut nō ipediāt a gete cōtemplatōis am/
mū meū⌊ut custodiā mādata tua ⌋q̄ custodi
ri nō possūt absq̄ eorū noticia et sic cōtem
platiua dirigit actiuā. Et q̄a illuminatus a
deo ī cognitiōe ṽitatis desiderat āpli⁹ illu/
strari.subdit⌊ Faciē tuā illuīa ⁊c.uerūtī qr
deo ꝑmittēte et dyabolo istigāte ī tali altı/
tudie cōtēplatiōis īsurgit aliq̄n motus uane
glorie.secūdū q⁹ dr̄ cor.xij. ne magnitudo
reuelationū extollat me ⁊c.q mot⁹ statī cū
ꝓcipit̄ dz purgari lacrimis cōtritionis ideo
subdit̄ ⌊exit⁹ aquarū deduxerūt ⁊c.

Ustus es dñe ⌋Postq̄s d̄script⁹
ē cōtēplatiōis ascēsus.hic ꝑnter
describit̄ seq̄ns zel⁹.discipl'i eni
ꝓficiētes ī cognitiōe alie⁹ doct.
solēt ꝑ ea mirabilit̄ zelare. Circa q⁹ notan
dū q⁹ calor natural̄ duplicit̄ accēdit̄. Uno
mō ab extrīseco ad ꝓsentiā sui cōtrarij .pp
q⁹ uētres aialiū ī hyeme sūt calidissi.secūdū
q⁹ dic̄ phi. Alliomō ab ītrīseco ex ṽtute na/
turali.sicut calor natural̄ fortior est ī iuuen
tute q̄s ī senec. Eodēmō zel⁹ diuie legis du
plicit̄ accēdit̄. Unomō ex ꝓsentia trāsgressi

onis ipi⁹ sicut.i.macha ij.dr̄ de mathathia.
accēsus ē furor ei⁹ secūdū iudiciū legis.ꝛ in
siliēs trucidauit illū sup arā.s.iudeū ī cōspec
tu ei⁹ ydol̄ imolantē et nu.xxv.dr̄ de phi
nees q̄ factū fecit simile.zelo meo cōmot⁹ ē
ꝛc. Aliomō ex cōditiōe ṽbi diuini q⁹ ē icen/
tiuū ad diuie legis zelū.secūdū q⁹ dr̄ deutro.
xxxij.ī dextera ei⁹ ignea lex ꝓ⁹. igit̄ po
nit̄ ꝓmus mod⁹.secūdo secūd⁹ ibi. Ignitus
eloquiū tuū ⌋q̄a iflāmat ad amorē diuinū q⁹
ꝓpe dr̄ zel⁹ eo q⁹ ē amor singularis⌊ Ado
lescētul⁹ sū ⌋hoc dicit psal.ī ꝑsona ppl'i di/
uie legi subiecti.lex aūt uet⁹ fuit data post
duo milia ānorū uel circit̄ a ꝓncipio mūdi.
et sic popul⁹ sub hac lege existēs dicit̄ ado
lescētulus respectu populi q̄ ꝓcessit a ꝓnci/
pio mūdi.et multo fortı⁹ popul⁹ xp̄ian⁹ q̄
postea cepit esse ꝑ duo milia ānorū uel circi
ter⌊et cōꝑptus ⌋q̄a post legem datam.et i
gressum terre ꝓmissionis popul⁹ iudaicus
fuit multiplicater seruituti subiectus uarijs
gentibus ut patet libro iudicum⌊ iustifica/
tiones tuas non sum oblitus ⌋ hoc uidetur
repugnare ei quod predictum est immedia/
te quia populus israhel traditus fuit serui/
tuti predicte propter transgressiones legis
ut patet libro iudicum. Dicendus q⁹ in illo

populo semper remanserunt aliqui iusti
ꝛ stabiles in lege dei. ꝓpter quos merita
ppl'i freq̄nter liberatus fuit a seruitute.
ut ꝑz ī eodem libro ꝛ ꝑ illis dr̄ hic de po/
pulo in cōi.iustificationes tuas ⁊c.secūdus
illā regulā quā posui in ꝓncipio genē. de
corpe dñi ꝑmixto ex bonis ꝛ malis. ꝓpt̄
qd̄ ī scriptura bōi freq̄nter uituparit̄ rōe
malor.ꝛ mali ꝫmendant̄ rōne bonor.cla
rius āt exponit̄ hec lr̄a de ppl'o xp̄iano q̄
ī ꝓmitiua eccl'ia fuit multiplicit̄ afflictus
ꝛ cōtēpt⁹ a tyrānis ꝛ tū ꝑ hoc a fide ca/
tholica nō recessit.ꝛō subdit̄⌊ iusticia tua
dñe iusticia in eternū ⌋q̄ iusticia q̄ ē ꝑ fidē
ducit ad etnitatē brītudis⌊ꝛ lex tua ueri
tas ⌋q̄ nullā pōt cōtinere falsitatem ꝓpt̄
quod nō solū dr̄ uera ꝫ ueritas in abstra
cto ad denotandū ueritatis puritatē⌊tri/
bulatio ꝛ āgustia ⌋uenerunt me⌋in tyrāno
rum pscutiōe⌊mādata tua meditatio mea
est ⌋meditatio.n.diuine legis p̄bet ostātiā
in aduersis⌊eqtas testimania tua ī eternū
tantam.n.eqtatem cōtinent q⁹ non soluꝫ
dicunt̄ equa in concreto sed equitas in ab
stracto⌊intellectum da mihi ⌋ad ea cogno/
scendū ꝛ ope adiplendū⌊ꝛ uiuam⌋ uita g̃e
in pñti ꝛ glorie in futuro. secundum illud
deutro.viij. Non in solo pane uiuit homo
sed in omni uerbo quod ꝓcedit de ore dei

Lamaui in toto corde⌋ Hic cō
seq̄nter agit̄ de sublimitate cō
templationis ꝓut req̄rit̄ oīo
ne feruēti.ad quod duo faciūt
.s.conditio oīonis.ꝛ humiliatio oātis.pri
mo ponit̄ ꝓmū.secundo secundū ibi. Ui/
de humilitatē meā.ꝑma in duas. q̄ ꝑmo
ponit̄ oīonis ꝯditio.secūdo ꝑpedimēti re
motio ibi. Apꝛopinq̄uerūt. Circa ꝓmuꝫ
dicit⌊ Clamaui ī toto corde⌋hoc ē itellectu
ꝛ affcū feruent̄ ꝛ deuote⌊ exaudi me dñe⌋
eleuādo me ad cognitionē tue ueritatis.
ꝛō subdit̄⌊iustificatiōes tuas req̄ram⌋q̄
q̄nto pl⁹ cognoscunt̄ tāto ampliue requi
runt̄⌊clamaui ad te⌋orando deuote.ꝛ ē re
petitio ſñie ꝑdicte ad exꝑssionē affcūs ma
iorem⌊saluū me fac⌋illustrādo me tua ueri

tate⌊ut custodiā mandata tua⌋que custodi
ri non possunt nisi ꝑcognita.⌊ꝓueni ī ma/
turitate ꝛ clamaui⌋.q.d. iste clamor festin⁹
nō ꝓcedit ex ipetu passiōis ꝫ ex deliberā
tione rōnis⌊q̄r ī uerbo tuo supsperaui⌋.i.
plusq̄s in uerbis alioꝛ quoꝛcūq̄s.quia uer
ba tua falsitatē nō possunt cōtinere⌊ꝓue
nerunt oculi mei⌋.i.itellectus ꝛ affect⁹⌊ad
te uiuculo⌋.i.a tpe iuuētutis⌊ ut medita/
rer eloq̄a tua⌋q̄ sī a tpe iuuentutis medi/
tanda.secundū illud ecc̄. xij. Memēto crea
toris tui in diebus iuuētutis tue. Et quia
oratio talium debet exaudiri seq̄t⌊ uocem
meam audi⌋me illustrando⌊secundū mīaꝫ
tuā dñe⌋quia dona dei ꝓcedunt ex sua
mīa ꝛ liberalitate⌊ꝛ secundū iudicium tuū
.s.primum ī quo iudicas cum trāq̄litate et
mīa⌊uiuifica me⌋lumine tue gratie⌊Appro
pinquerunt ⌋Hic cōseq̄nter ponit̄ impedi
menti remotio q̄t̄ ē malor ꝑsecutio.tur/
bantium ꝑ hoc mētes deuote cōtemplan/
tium.quoꝛ malicia ꝓmo ponit̄ cū dicit̄.
⌊Apꝛopinq̄uerunt ꝑsequentes me iniq̄ta
ti⌋.i.appꝛopinq̄uerunt mihi ꝑsequtes me
iniq̄te⌊a lege aūt tua longe facti sunt⌋ q̄
ꝓhibet ꝑsecutionē ꝛnocentum⌊ꝓpe es tu
dñe⌋ad me seruandum ꝛ eos repellendū si
tibi placuerit⌋ꝛ oēs uie tue ueritas ⌋.q.d.
siue dimittas me ī tribulatiōe siue liberes
totum facis iuste.q̄ aliq̄n iusto suo iudicō
inocentes pmittit tribulari ad augmentū
sui meriti. sicut patꝫ de sancto iob ꝛ aliꝫ
multis⌊Initio cognoui de testimonijs tuis⌋
.i.a ꝓncipio quo habui usū rōnis.ꝛ ince
pi tua testimonia itelligere⌊ q̄r ī eternum
fundasti ea⌋ꝛ hoc ē ueꝛ generalit̄ de testi
monijs noue legis.ꝛ de testimonijs ue.le.
q̄ntum ad mozalia ꝓcepta q̄ manent in no
ua lege.ꝛ effect⁹ istoꝛ in ꝓmiū manebit
in eternum.

Ide humilitatē⌋Hic cōseq̄nter
agit̄ de altitudine ꝯtemplatio
nis ꝓut acq̄rit̄ humilitate oā
tis cū dr̄⌊uide humilitatē meā
secundum quod scribit̄ ecc̄.xxxv. oratio
humiliātis se nubes penetrabit ꝛ donec

x

aspiciat altissim⁹ nō ꝺsolabit⁹ ⁊ eripe me
de tenēbris ignorātie eleuādo ad cōtēpla-
tionē ueritatis tue ꝙa legem tuā non sum
oblitus ⁊ q.d. illud modicum quod de lege
tua capere potui firmit⁹ retinui. ⁊ ideo de-
cens uidet⁹ ut addas āplius. Et quoniam
tēpore quo pⁿ loq̄bat⁹ totū genus huma
nū erat īpedituꝫ a uisiōe btā i q̄ pficit⁹ ui
ta ꝺtemplatiua. iō subdit⁹ ⁊iudica iudicium
meū ⁊ i. fer p me sniam ꝺ dyabolum me de-
tinentē captiuū ⁊ redime me ⁊ tuo sanguīe
ab eius ptāte ⁊ ppt⁹ eloquꝫ tuū uiuifica me
q. osee a te īspiratus dixit. vſ. uiuificabis
nos post duos dies in tercia die suscitabis
nos. ubi loq̄tur ꝓpheta de resurrectiōe
xp̄i p quā genus humanū ē uiuificatuꝫ ui
ta gr̄e ⁊ gl'ie. Et q̄ peccatū demonis nō
ē sic remediabile subdit⁹ ⁊ Longe a pecca-
toribꝰ salus ⁊ i. a demonibus i pcēo obsti
natis ⁊ q̄ iustificatiōes tuas non exq̄sie-
runt ⁊ subiciendo se humilit⁹ dispositōi tue
sz magis p supbiā ab ea resilierunt ⁊ mīe
tue multe dñe ⁊ erga genꝰ humanū cꝰ pec
catum ē remediabile ⁊ secundū iudiciū tuū ⁊
. s. discretionis quo nūc discernis pios ab
ipiis ⁊ uiuifica me ⁊ p augmētum tue gr̄e.
cuius necessitateꝫ subdit dicēs ⁊ multi qui
psecunt⁹ me nē ⁊ q.d. multi st̄ demones et
mali hoies a ꝺtemplatiōe tua bonos īpedi
entes. ppt⁹ quod īdigent auxilio tue gr̄e
ut possint i bono pseuerare. iō subdit⁹ ⁊a
testimonijs tuis nō declinaui ⁊ fultus ro-
bore auxiliꝫ tui ⁊ Uid īpuaricātes ⁊ i. īpios
legem tuā trāsgredientes ⁊ tabescebā ⁊ i.
lacrimis fluebā. uñ i trāsiatiōe hiero. hēt⁹
⁊ merebar ⁊ sicut. n. ad uirtuosū ptinet le
tari de obseruatione diuine legis. ita ⁊ tri
stari de eius trāsgressione nō solum in se
sz etiā in⁹ alijs. Et q̄a boc est meritoziū au
gmēti gr̄e subdit⁹ ⁊ Uide quoniā mandata
tua dilexi dñe ⁊ zelans p eis i me ⁊ i alijs.
⁊ In mīa tua uiuifica me ⁊ p augmētuꝫ gr̄e
pce⁹lēs ex tua mī⁹a ⁊ liberalitate. ⁊ ad hoc
con⁹eq̄ndum allegat⁹ ueritas diuina ad q̄s
ptinet iplere promissa augmētatiōis gr̄ie
disponentibꝰ se ad eā cum dr̄ ⁊ pncipium
uerboꝝ tuoꝝ ueritas ⁊ i. uerba tua proce-

dunt a mēte tua q̄ ē ueritas ⁊ increata et
oīs ueritatis create regula. ⁊ iō sr̄ stabilia
ppt⁹ quod subdit⁹ ⁊ i eternum oīa iudicia
iustitie tue ⁊ q̄ snīa dei i extremo ⁊iudicio
de gl'ia bonoꝝ ⁊ pena reprobor̄ stabit in
eternū. secundum quod dō math. xxv. et
ibunt hi⁹ i ignē eternum. iusti autē i uitā
eternam.

Rincipes psecuti ⁊ Postq̄ꝫ⁹ desē
pta ē uite cōtēplatiue sublimi
tas. ⁊ Hic oñr describit⁹ ei ānexa iocunditas. ⁊ ꝓmo ponit⁹
hꝰ exultatio. secundo petit⁹ eius augmen
tatio ibi. Appropinquet deprcatio. Circa p
mū ꝑmittit⁹ pturbatio a gete ꝺtemplatio
nis. ut p hoc exultatio seq̄ns cōtemplatō
nē euidentiꝰ appareat. ⁊ Hec autē pturba-
tio uno mō ē ab extrinseco. s. a demoni-
bus deuotos a cōtemplatione ꝺ ozone pⁿ
bātibus. sicut legit⁹ de multis scīs ⁊ q̄tū
ad hoc dō ⁊ Prīcipes psecuti st̄ me gratis
. i. demones de quo dō eph. vj. ca. Nō ē no
bis colluctatio aduersus carnē ⁊ sangui-
nē. sz aduersus pncipes ⁊ ptātes ⁊ aduer
sus mundi rectores tenebraꝝ haꝝ ꝺ spūa
lia negtie nē. Alio mō ab intrinseco. s. a fra
gilitate humana ꝓpter quā hō q̄ntūcūq;
iustus timore ꝺcutit⁹ ne fiat trāsgressor
diuine legis. ⁊ q̄ntuꝫ ad hoc dr̄ ⁊ Et a uer
bis tuis formidauit cor meū ⁊ sz q̄a ad utꝫ
q; cōtemplatio affert solatiū subdit⁹ ⁊ leta
bor ego sup eloq̄a tua ⁊ meditādo īpa ⁊ Sic⁹
q̄ inuenit spolia multa ⁊ ce⁹ gaudium dupli-
cat⁹ sez de obtētu victorie ⁊ pde magnitu
dine. sic cōtēplatiuus delectat⁹ de victoria
cōtra hostes quā hz i spe. ⁊ p cōseq̄ns de
obtentu gl'ie. q̄ spes ē certa expectatio
future britudinis. Et q̄ amor unius ꝺrij
inducit odium alterius ⁊ ecōuerso. subdit⁹.
Iniq̄tatem odio habui ⁊ abhoīatus sum ⁊
tanq̄ꝫ qd uile ⁊ legem āt tuam dilexi ⁊ tanq̄ꝫ
qd utile ⁊ honorabile eā iugit⁹ meditando
Et q̄ ex hoc prumpit hō i laudē diuinaꝫ
iō subdit⁹ ⁊ septies i die laudem dixi tibi ⁊ i
septem horis canonicis ⁊ sup iudicia iusti-
cie tue ⁊ confitendo oīa opera tua iusta. que

sunt quedam executione iusticie tue laten
tis in tua mēte. ⁊ quoniā⁹ uita ꝺtemplatiua
ē q̄eta respectu actiue. q̄ hz laborē ānexū.
subdit⁹ ⁊ paꝝ multa diligētibus legem tuā ⁊
q̄ ex tali dilectōe q̄i iugiter meditāt⁹ sacrā
scripturā ⁊ nō ē illis scandalū ⁊ i. tāta oc-
casio ruendi i peccatū. sic actiuis q̄ freque
ter hñt materiā turbationis. ppt⁹ qđ oīs
dixit luc. x. martha sollicita es. ⁊ turbaris
erga plurima. ⁊ seq̄t⁹. maria optimā partē
elegit nē. Et q̄ uita cōtemplatiua pficit⁹
i patria. subdit⁹ ⁊ exspectabam salutare tuū
dñe ⁊ i. claritatem uisiōis tue ⁊ fruitionis
beate. Et q̄ ad hoc puenit⁹ p obseruantiā
mādatoꝝ dei. secundū quod dr̄ math. xix.
Si uis ad uitā īgredi serua mandata. ideo
subdit⁹ ⁊ mandata tua dilexi ⁊ ea tanq̄ꝫ rē
carissimā diligent⁹ custodiendo ⁊ custodiuit
aīa mea testimonia tua ⁊ i. illa q̄ ptinēt ad
cultum latrie. q̄ st̄ q̄dam testificationes
deitatis ⁊ dilexit ea uehemēt⁹ ⁊ i. ualde i
tense. ita q; p li uehemēter nō itelligitur
aliq̄s excessus idebitus. ⁊ hꝰ obseruatiōis
cā subdit⁹ cū dr̄ ⁊ seruaui nē. q̄ ōs uie mee
i ospectu tuo ⁊ i. oīa facta dicta ⁊ cogitata
mea patent in ospectu tuo. q; debet moue
re hoīem a tue legis obseruantiā absq̄ a
liq̄ obliq̄tione ⁊ remissiōe. ppt⁹ q; dic⁹ boe
tius. v. de cōsola. O uiri magna ē nobis i
dicta necessitas ꝓbitatis si dissimilare nō
uultis quoniā cuncta agitis añ oculos iu-
dicis cuncta cernentis.

Ppropinquet ⁊ Hic oñr petit⁹
augmētatio dicte iocunditatis
ānexe cōtemplatiōi. ⁊ q̄ ppt⁹
talem annexionē augmentata
cōtemplatione augmentat⁹ talis exultatio
iō petit⁹ augmentū cōtemplatiōis cum dō
⁊ Appropinquet deprcatio mea in conspectu
tuo ⁊ p effectuꝫ exauditionis. ⁊ q̄ sit illa pe
titio. subdit⁹ ⁊ iuxta eloq̄um tuū da mihi i
tellectum ⁊ hoc ē secundū altitudinem elo-
quij tui q̄ trāscendit facultatem humani
īgenij eleua ītellectum meū ad ipsum ītelli
gendū ⁊ Intret postulatio mea ⁊ repetitio est
sñie ꝑmisse ad exꝑmendū magnū desideri

um petitionis sue ⁊ secundum eloquium tuū
eripe me ⁊ i. secundū eloquij tui altitudinē
eripe me a meditatione terrestriū. ad que
meditanda natura hūana ē ꝑna. eleuando
me ad cōtemplationem celestiū. Et q̄ ad
talem eleuationē seq̄t⁹ laus cordis ⁊ oris se
quit⁹ ⁊ eructabunt labia mea ymnū cum do
cueris me nē ⁊ ꝑdicto mō eleuādo. Et q̄ ex
cognitiōe diuinoꝝ eloq̄oꝝ descendit hō ad
docendū ꝓximū subdit⁹ ⁊ pnunciabit lingua
mea eloq̄um tuum ⁊ ex caritate docendo p
ximū. cē necessitas subdit⁹ cum dō ⁊ q̄ oīa mā
data tua eq̄tas ⁊ q̄ st̄ recta uia uiuendi ad
salutē. ad quā alit⁹ nō pōt deueniri. Et q̄
talis doctrina nō ē efficax sine spāli adiu-
torio dei. secundū q; dr̄ puer. xvj. boīs est
aiuꝫ ꝑpare se oñi gubernare linguā. ideo
subdit⁹ ⁊ fiat man⁹ tua ut saluet me ⁊ i. diri
gat linguā meā i docendo ad meam ⁊ alio-
rum salutē ⁊ quoniā mandata tua elegi ⁊ pre-
oīb⁹ tpalīb⁹ ad ea meditandū opādū ⁊ do
cendum. Et q̄ ad hoc mouet amor eterni
ꝑmij subdit⁹ ⁊ cōcupiui salutare tuum dñe ⁊.
. i salutem eternā q̄ est i te obiectiue ⁊ lex
tua meditatio mea ē ⁊eo q; dirigit ad cōse
cutionē hꝰ salutis. puer. vj. mandatum lu
cerna est. ⁊ lex lux nē. Et q̄ ad hoc seq̄t⁹
augmentum gr̄e in q̄ est spūalis uita. seq̄t⁹
⁊ uiuet aīa mea ⁊ uita gr̄e i pñti ⁊ gl'ie i fu
turo ⁊ laudabit te laude ipfecta in pñti ui
ta. sz laude pfecta in futuro. secundū q; dr̄
ē psalmo. xciij. Beati q̄ hītant i domo tua
dñe in secula seculoꝝ laudabunt te ⁊ errauī
sic ouis q̄ periit ⁊ hoc nō uidet⁹ itelligi de
erroꝛe in moꝛibꝰ q̄ statiꝫ subdit⁹ mādata
tua ñ sunꝫ oblitꝰ ⁊ sz de erroꝛe secundū mod⁹
cōem loq̄ndi ⁊ boiuꝫ mundanoꝝ. Ad cꝰ itel
lectum sciendū q; ouis dr̄ errare q̄n segre
gat se a grege. boies āt tendentes ad pfe
ctionē ꝺtēplationis segregāt se a cōi habi
tatione boiuꝫ ut liberi possint uacare con
tēplationi diuine. ⁊ tales ab hominibꝰ mū
danis reputant⁹ stulti ⁊ huic seculo pāti.
uñ ⁊ religiosi mundo mortui dicūt⁹. Et se
cundum hoc dicit psalmista in psona con
templatiui errauī sic ouis q̄ periit ⁊ q̄ntuꝫ
ad reputationē hoium mundanoꝝ. Et

Et quia refugientibus amore dei munda
nū ostium cōcedit diuinum. Secundum
illud osee.ij.ca. ducā eam. in solitudinem
et loqr ad cor eius ꝛc. iō subdit Lqre seruus
tuus Jeum iteri⁹ cōsolando Lqz mādata tua
nō sum oblit⁹ Jterrenis iherēdo p amorē
sz celestia appetēdo ad quod tēdit manda
toꝝ tuorum obseruatio.

Jn psalmo. cxviij. Beati imaculati ꝛc.

Additio.

Ria sc̄ i hoc psalmo singula
ria q̄ i nullo alioꝝ iueniunt
Primū e sub q̄libet l̄a alpha
beti hebraici ponunt octo uer
sus put dicit i postilla. Secundū singulare
e q̄ prout dicūt expositores hebrei i quo
libet uersu fit mētio de aliquo ptinente
ad deum p oratione ad salutē humanam
ut uia dñi uel testimoniū dñi seu mādatū
ei⁹ seu eloqum uel p̄ceptum iudicium uel
iustificatio seu iusticia. et hoc e uerum put pz
discurrenti p oēs uersus h⁹ psalmi i quo
rum quolibet e⁹ aliq̄ dictio h⁹mōi excepto
illo uersu ubi dr. Suscipe seruū tuum i bo
nū nō calumnient me superbi. Jn quo non
apparet talis dictio secundū quosdā. lz et
in illo uersu hoc idē hēat nā cū dicit. Su
scipe seruum tuum i bonū. idē est ac si di
cat in bonitatē tuā. Tercium singulare i
hoc psalmo e q̄ semp psalmista in eodem
loq̄t deo tanq̄ alloquēs secunde psone et
hoc iuariabiliter p totum psalmū. exce
ptis tribus uersibus primis. s. Beati imacu
lati. Beati q scrutant et Nō. n. q opant
iniq̄tatē. q quidem tres uersus sc̄t q̄i plo
gus toti⁹ psalmi. Excipit etiā iste uers⁹
ubi dr. Declinate a me maligni. i quo uer
su loq̄t deo ut de tercia psona cū dicit
Et scrutabor mādata dei mei. Jn ceteris
aut cib⁹ semp loquit deo tanq̄ secunde
psone. quod nō fit in alijs psalmis toti⁹
psalterij. imo freq̄nter i eodē psal. loquit
psalmista deo q̄nq̄ i tercia psona q̄nq̄ in
secūda ut cum dic̄. De⁹ misereat nr̄i ꝛc. i
quo uersu loq̄t deo in tercia psona. et sta
tim subdit. Ut cognoscamus i terra uiam
tuam. in secunda psona. et adhuc cōtingit
q̄ ne dū in eodē psalmo sz i eodem uersu
mutat modū loq̄ndi i tercia psona in secū
dā ut cum dr. Dñi est salus. ecce locutio i
tercia psona. et seq̄t statim i eodem uersu
Et sup ppt̄m tuū būdictio tua. ubi loq̄t
deo i secunda psona. Jn hoc ñ p̄ti psal
mo lz sit maior numerus uersuū q̄s i mul
tis psalmis psalterij simul iunctis. cum in
hoc psal. sit. clxxvj. uersus. Jnunq̄s tñ psal
mista uariat modū loq̄ndi ad deū. s. ut ei
loq̄t in tercia psona sz sp i secunda ut dic
tum est. Que qdē singularitates nō de
bent uacare a misterio sic ut censeāt casu
aliq̄ otingere seu p̄ter intentu actoris. pre
sertim cum hic psal. secundū sñiam sctoꝝ
doctoꝝ ut hēt i glo. q̄nto i supficie uidet
aptior tāto misterioꝝ altitudie e pfūdior
uñ circa p̄dca aliq̄d videt dicendū. Et q̄n
tum ad pmum. s. de octonario alphabeti
co i hoc psalmo obseruato p̄ter rōnes mi
sticā q̄ i glo. cōiter hēt pōt alia rō assi
gnari q̄ videt magis l̄ralis. s. q. qz i hoc
psalmo generaliter intendit psalmista ope
hendere uitā oiuz i br̄itudinē tendentiuz
tā actuoꝝ q̄s otēplatiuoꝝ put pz in pmis
duob⁹ uersibus. s. Beati imaculati ꝛc. et be
ati q̄ scrutant ꝛc. secundū expositionē po
stilla. Et cū status ppt̄i i israhelitici q̄dru
pliciter distinguebat. ut hēt i psal. cxxxiij
. s. i domo ir̄ q̄ntum ad duodecim trib⁹
et in domo aaron q̄ntuz ad sacerdotes. et i
domo leui q̄ntum ad leuitas. et i timentes
dñm q̄ntum ad uersos de gentilitate ad
iudaismū. put ibidem exponet. et q̄libet
istoꝝ statuum poterat diuidi in duas ptes
secundū duos choros psallentiū put sue
uit in eccl̄ia fieri. Jdcirco psalmista i q̄libz
distinctiōe h⁹ psalmi posuit octo uersus.
ut q̄libet ps p̄dictoꝝ hēret in quolibz oc
tonario unum uersum. et hoc sub qualibet
l̄a alphabeti ad designandum extensiōez
h⁹mōi doctrine p totum corpus pollicie
fidelīū. sicut alphabetū ꝯprehendit oia l̄aꝝ
elementa. Quātum uero ad secundā et ter
ciā singularitatem ulterius uidet dicen
dum. Ad cuius euidentiā attendendum est
q̄ ad pfectionem uite actiue et cōtēplatiue

dē quibus in hoc psalmo agitur p̄out po
stil. exponit et bñ requirit deuotio q̄ ē act⁹
religionis. put in secūda secūde. q. lxxxij.
hēt. Ille enī q̄ uitam actiuā bene exercet
oportet q̄ non solum agat illa q̄ ad huius
modi uitā actiuā ptinent sz etiā ut talia
deuote agat. s. cum ꝓmptitudine uolūtatis
faciendo illa in die obsequm. uñ exo. xxij.
Multitudo filioꝝ israhel obtulit mente p
mptissima atq̄ deuota p̄micias deo. Jdēm
dicendū et fortius de uita cōtemplatiua q̄
magis consistit i mēte. Jn hoc igit psalmo
agit psalmista de actiuis et cōtemplatiuis
nō solū inq̄ntum sc̄t simplicit tales sz inq̄n
tum sc̄t i utraq̄s uita deuoti quod facit ad
pfectionē utriusq̄s uite. et qz deuotio secun
dum hugo. ē feruor bone uoluntatis quez
mēs cohibere nō ualēs certis manifestat
indicijs. idcirco i hoc psalmo ponit psalmi
sta plurima signa exteriora ad deuotionē
ptinētia i utraq̄s uita. Jn uita. n. actiua p
tinet ad deuotum agere ea q̄⁹ ad obsequiū
diuinū ptinent ꝓmpte et expedite. de quo
dicit Luiā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri sit̄r et ta
lia agere gratāter et sine turbatōe. de quo
dic̄ Lpat⁹ sū et nō sum turbat⁹ custodire ꝛc
Similit i uita cōtēplatiua ptinet ad deuo
tum assiduitas uacādi diuinis p̄sertiz i tp̄i
b⁹ i q̄bus boies cōit cōsueuerunt q̄eti cor
pali et somno uacare. et de hoc dic̄ Media
nocte surgebā ad cōfitendū tibi. Preuene
rūt oculi mei ad te diluculo ut meditarer
et h⁹mōi. sit̄r et eleuatō manuū. de quo dic̄
LEt leuaui manus meas ad mādata tua
et ꝓsternatō corpis i terra. de quo dic̄ LAd
hesit pauimēto anima mea Jsit̄r et fluxus
lacrimaꝝ q̄ cōtingit sepe deuotis ex consi
deratione p̄pe fragilitatis. et de hoc dicit.
Lexitus aquaꝝ deduxerūt oculi mei Jet sic
de multis alijs exterioribus q̄ significant
feruorē mētis. Sit̄r ponit psalmista aliq̄
i hoc psalmo itrinseca q̄ ad devotionē pti
nent uel p modū cāe sicut est freq̄ns medi
tatio in sacris scripturis de quo dic̄ LQuo
niā dilexi legem tuā dñe tota die medita
tio mea ē. Et meditabor i mādatis tuis q̄
dilexi Jet sic de q̄plurimis. Ponit etiā alia
que pertinent ad deuotionem per modum
effect⁹ sicut ē leticia spūalis q̄ seq̄t deuo
tionē. dicit. n. in collecta. Jpa quoq̄ sca de
uotio letificet. et de hoc dicit Letabor ego
sup eloqa tua ꝛc. et q̄s dulcia faucib⁹ meis
eloqa tua ꝛc Jet sic de multis alijs ptinēti
bus ad p̄dicta q̄ cā brevitatis obmittunt
Ex q̄bus deducit q̄ freq̄ntatio assidua tā
i mente q̄s in ore de lege diuina et de man
datis eius seu eloquijs iudicijs et testimo
nijs et h⁹mōi ptinet ad devotionē p modū
cause. et iō in quolibet uersu h⁹ psalmi in
quo p̄cipaliter psalmista intendit agere de
deuotione tā circa actiuos q̄s cōtēplatiuos
ut dictum est. merito ponit aliq̄d p̄dictoꝝ
quod est singulare i hoc psalmo. sit̄r et al
loqui deo semp in secunda psona videt p
tinere ad devotionē per modum effectus.
Jlle. n. cuius mens feruet infamulatuz seu
obsequium alicuius semp videt eum ha
bere ante oculos q̄si p̄cipaliter constitu
tū ne deuiet a ꝓmptitudine obsequij ei⁹
unde psalmista. Previdebā dñz i cōspectu
meo semp. q̄ ppt̄ in hoc primo octonario
qui quasi p̄ambulū est ad seq̄ntia i tribus
primis uersibus ostendit psalmista de q̄b⁹
intendit. s. de uiris actiuis et cōtemplatiuis
q̄bus beatitudo cōpetit in spe. Exponāt
p̄dicti uersus ut in postil. excepto cum dr
Lin toto corde exq̄runt eum Jquod referē
dum est ad hoc q̄ quis uitam suā ad dei
seruitiū ordinat et p cōsequēs oia q̄ ppt̄
seipm agit uirtualiter ordinant in deum
quod ptinet ad devotionē. unde cum dicit
in q̄rto uersu LTu mādasti mādata tua cu
stodiri nimis Jreddit rōez p̄dictoꝝ ac si ps
dicat deo merito exq̄rēdus es in toto cor
de. qz tu mādasti mandata tua custodiri
nimis. quod intelligendum ē p̄cipalit de
duobus mādatis caritatis i q̄b⁹ tota lex
pendet et prophete. math. xxij. ca. Manda
uit enim deus. deutro vj. Diliges domi
num deum tuum ex toto corde. in quo ma
nifeste ostendit q̄ ad pfectam dilectionē
non sufficit deū diligere nisi ex toto cor
de diligat. Similiter circa caritatē pxi
mi dicit. math. xxij. ca. Diliges pximum

tuum sicut teipsum. unde non sufficit solū
ꝓximū diligere nisi ꝙs diligat eū sicut se
ipm. Ex qbus sequit ꝙ i utraqꝫ uita req
rit deuotio ut sit pfecta. Cum. n. quis di
ligit deū ex toto corde ⁊ ex tota substan
tia ꝛc. ꝓmpte ⁊ deuote eum diligit. sil'r q
ꝓximū sicut seipm diligit. ꝓmpta uolun/
tate eum diligit. tali. n. uoluntate. s. ꝓm/
pta qlibet seipm diligit ut cōiter ⁊ sic cuz
dz custodiri nimis li nimis nō significat
plusqꝫ oportet sz modū ꝓponit. s. ut nō so
lum mādata p̄dicta custodiant quātuz ad
materiam actus sz etiā nimis. i. cum ꝓm/
ptitudine affectus ꝓut deus mādauit mā/
data sua ⁊ dicta custodiri. ut dictum est. et
sic in hoc q̄rto uersu psalmista fundat in
tētoez suā in lege diuina. s. ꝙ ad pfectōnē
uite spūalis tam actiue qꝫ contemplatiue
reqrit deuotio quod est ꝓncipale itentuz
hꝰ psalmi. Et qz talis custodia diuinozuz
mādatoꝝ. s. ꝓ deuotionem est difficil'. qz
ut dic phūs i libro ethicoꝝ. Opari iusta
. s. ea que iustus opat nō est difficile. sed
eo mō quo iustus opat difficile ē. s. q̄ntū
ad iustos. idcirco dicit i qnto uersu Uti/
nam dirigant uie mee ꝛc qsi diceret diffi
cile est mihi ut talia cogitationes ⁊ opa
mea dirigant ad custodiendas iustificato
nes tuas. s. mō p̄dicto. sz hoc opto seu de
sidero. ⁊ de hoc dicit. Utinā dirigāt ꝛc.
Cōsequenter qr ē alia difficultas ex par/
te mandatoꝝ eo ꝙ sē plurima p̄sertim in
lege ueteri i q̄ mādata diuīa post duo ꝓn
cipalia p̄dicta i magno numero fuerūt. ut
ꝑz ex decursu penthateuci. iō dicit i sexto
uersu Tunc non cōfundar cū ꝓspexero i
oibus mādatis tuis. s. ꝙ nō solum sim di
ligens i opādo sed ꝛtemplando deuote sz
etiā in ꝓspiciēdo oia mandata nullo ꝓter
misso. Et qr iste due difficultates quaruz
una est circa directionē uiaꝝ ⁊ alia circa
ꝓspexionez mādatoꝝ spectabat psalmista
ut p deū tollerent. Idcirco i septimo uer
su ex certitudine spei reddit gratias dē
utroqꝫ. de primo. s. cū dicit Cōfitebor ti/
bi i directione cordis. s. ꝙ tu dirigis coz
meū a quo uie mee ꝓcedunt. de secūdo ue

47

ro cuz dicit In eo ꝙ didicisti iudicia iusti
cie tue hoc est. Cōfitebor tibi ꝙ a te adiu
tus didici iudicia iusticie tue. ⁊ sic possum
prospicere oia mandata tua. Cōsequenter
ꝑs. q̄i iā a deo adiut in p̄dictis in octauo
uersu dic iustificatōes tuas custodiā Joffe
rēdo se ꝓfidens de dei adiutorio ad custo/
diendas iustificationes dei seu mādata. de
qbus i exordio dixerat. Tu mādasti man
data tua dñe ꝛc. Sed qr ut in eodē uersu
dictum fuit. ad pfectionē custodie mādato
rum dei reqrit deuotio q̄ intelligit i hoc
ꝙ dic custodiri nimis. idcirco subdit i hoc
octauo uersu Nō me derelinqs ꝙsqꝫqꝫ
Circa ꝙ sciendum ꝙ ubi nos habem nō
me derelinqs usqꝫquaqꝫ nimis. Eadē. n.
dictio ponit hic in hebreo q̄ etiam in illo
loco custodiri nimis supra dicto ⁊ ē sens
Et iustificationes tuas custodiaz Ja te ad
iut. ut dictum est. ⁊ peto ꝙ nō me dereli
quas. i. ꝙ me adiuues donec illas custo/
diā usqꝫ nimis Jdest usqꝫ ad custodiam de
uotam. ut dictum ē. Et sic optime cōcor/
dat hoc quod subdit in fine huius octona
rij cū dicit Nō me derelinqs usqꝫ nimis
huic quod dixerat in exordio allocutiōis
ad deum. Tu mandasti mādata tua domie
custodiri nimis.

Jn eodem psalmo. ubi dr in postilla. Jn
quo corrigit.

Additio. ij.

Jstinctio postilla. circa hunc
psalmum per octonarios. ⁊ oc
tonarioꝝ ꝓ uersus lz artificia
lis sit secundū se nō tm corre/
spōdet lre quo ad maiorē partē ꝙ mē
bra distinccionis tā generalis qꝫ ptcula
ris coincidunt iuicem. Et ideo melius ui/
detur ꝙ requiratur continuatio cuiuslibz
octonarij ad precedens. similiter ⁊ uersuū
cuiuslibet octonarij inter se. nō exorbitā
do a principali materia quā intendit p̄. q̄
est deuotio ad perfectionē uite spūalis p
tinet ut dictum est. Jn hoc secundo octona
rio p̄s agit de quibusdā ad deuotionē p
tinentib, quoꝝ aliqua consistunt i actib

exteriorib⁹ ⁊ ptinent ad deuotionem di
spositiue quoꝝ unū est custodire sermōes
diuinos. s. mādata. de hoc dic primo uer
su Jn quo corrigit adolescentior uiā suam
ꝛc. q. d. q̄liter hō disponit se ad custodien
da mādata diuina nimis de quo dixerat in
primo octonario. ꝙ optabat ut difficile de
quo dixit. Utinā dirigāt uie mee ꝛc. Ad
quod rñdit Jn custodiendo sermōes tuos
⁊ dixit adolescentior. i. icipiēs tendere ad
uitam spūalem q̄ ē sicut adolescēs in uita
corpali q nō dum hz mēbra seu uires per
fectas. reqrit etiam dispositiue ad p̄dictā
pfectionem deuotiōis habendā itētio affe
ctus ad exqrenda mādata. ⁊ de hoc dic in
secundo uersu Jn toto corde meo exqsiui
te Jquod dz ex toto corde itelligit ex iten
tione affect q cōsistit i corde. ⁊ quia tali
affectui deus nō subtrahit effectū. iō dixit
ne ꝓpellas me a mādatis tuis. i. indecens ē
ut me repellas. ⁊ qr qñqꝫ aliq diligent ex
quirūt ⁊ tū icaute seruāt. iō dic in tercio
uersu Jn corde meo abscōdi eloqa tua ut
nō peccem tibi Jhoc ē dicere. Illa q̄ exqui
siui ex toto corde circa doctrinā mādatoꝝ
tuoꝝ i ipo corde sunt abscōdita seu recon
dita apud me nō tantum in libro ut inde
possim repellere tēptationes. iō subdit ut
non peccem tibi Cōsequēnt quia ad pfectō
nem uite spūalis p̄dictā non sufficit dispo
sitio humana sz requirit auctoritas diuina
iō dicit in q̄rto uersu Benedictus es dñe do
ce me iustificationes tuas. i. p ifusionem
tue benedictionis. doce me iustificationes
tuas. i. da mihi doctrinam fidei per quam
iustificet. de quo abacuch. ij. Justus in fide
sua uiuit. Nec obstat quod in p̄cedēti octo
nario dixerat. Dedisti iudicia iustificatō
nis tue. qr in hoc psalmo sepe petit quod
habet quod ptinet ad feruorē mentis. et
quia ad maiorem confirmationē seu habitu
ationem diuine doctrine in mente reqri/
tur repetitio eiusdez ⁊ prolatio p uerba ut
menti tenatius infigatur. idcirco in quto
uersu dicit in labijs meis pnunciaui oia
iudicia oris tui Jn quia per talem frequen
tationem ⁊ confirmationem habitualē se
quitur delectatō in opere que perficit ope
rationē secundum philosophū. idcirco in
sexto uersu dicit in uia testimoniorꝝ tuoꝝ
delectatus sum ꝛc Ex qua quidem dele/
ctatione sequitur ꝙ homo continuat talia
in quibus delectat idcirco subdit ꝙ i utra
qꝫ uita iam delectatus frequētat opatio/
nes ad eam ptinentes. unde de actiua dicit
in mandatis tuis exercebor ꝛc Jexercitiū
enim mandatoꝝ ad actiuam ptinet sicut ⁊
meditatio eoꝝ ad contemplatiuam. ⁊ iō
subdit in iustificatōnibus tuis meditabor
Ex dictis in additionibus horum duorum
octonariorum ⁊ etiam ex contentis ulteri
us in postilla potest lector reducere cete/
ra in hoc psalmo contenta ad propositum
predictum scilicet ad excitandum deuotio
nem mentis in utraqꝫ uita predictarum. ⁊
ideo discurre per singula quantū ad hoc
obmitto ad uitandam prolixitatem.

Jn eodem psalmo. cxviij. ubi dicit i po
stilla. Retribue.

Additio. iij.

On potest homo ex sola uirtu
te naturali aliquod opus face
re per quod mereat de condi
gno nec de cōgruo ꝙ deus det
sibi gratiam. qa ipsa ꝓpatio ad gratiā ha
bitualē non est ex sola uirtute naturali. p̄
supponit enim aliquod auxilium gratuitū
ex parte dei interius aiam mouētis siue
bonum proponituz inspirātis licet tale au
xilium non sit p donum habituale ut in p̄
ma secunde. q. cix. unde glo. sup istud uer/
bum psalmiste Retribue seruo tuo Jdicit.
Non utiqꝫ pro meritis bonis redde sed
retribue Jdest iterum ⁊ itez da. uel p ma
lis meis retribue bonū quoniā ante fidem
nō homi debet nisi mala pro malis. retri
buit autem dr p gratiā bona pro malis
hec in glo. Ex quo pz ꝙ retribue in hoc
loco nō itelligit p modū meriti cuiuscūqꝫ
sz sic dr retributio cum mala reddunt pro
bonis secundum illud psalmi. Retribuen/
tes mala pro bonis detrahebant mihi ꝛc.
Eadem rat ione posset dici retributio cuz

47

bonum datur pro malo prout etiam in glosa habetur. ⁊ sic intelligitur in proposito cum dī [Retribue seruo tuo] idest homini qui seruus dei est secundum creationem. retribue ei etiam nihil boni merenti gratiam tuā per quam uiuificetur.

In eodem psalmo. ubi dicitur in postilla. Increpasti.

Additio.iiij.

Umilitas nec aliqua dispositō seu uirtus pure humana nō ē prime gratie meritoria put dictum fuit in precedenti additione nec eadem rōne deus superbis resistit qua humilibus dat gratiam. nā superbis resistit ex iusticia humilibus dat gratiā p miseri cordiam.

In eodem psalmo Memor esto. ubi dicitur in postilla. Horror tenuit me ⁊c.

Additio.v.

Elius uidet iste uersus exponendus secūdū glo. s. ut in hoc oñdat uirtus pietatis q in sco uiro qñq tanta est ut magis doleat alienā culpā q suā ptumeliam. Et de hoc apl's. ij. cor. xij. ca. Quis infirmat ⁊ ego nō infirmor. Et secundū hanc sñiaz iste uersus cōtinuat cū precedēti sic. dixerat. n. Memor fui iudicioꝝ tuoꝝ ⁊ consolat⁹ sum. in quo apparet q iustus in pena inflicta reprobis secundū iudicium diuinum ē cōsolatus eo mō quo dī in psalmo. Letabit iustus cū uiderit uindictā. unde ne intelligeret q iusto culpa peccatoꝝ placeat iō subdit. [Defectio tenuit me ꝛ.s. de hoc q pccores derelinquūt legē diuinā q pti net ad culpā. ⁊ qz qñq h⁹mōi peccatores derelinqntes legē diuinā tollerāt in hac uita ⁊ eoꝝ punitio reseruat in futura in q iustificatiōes dei magis relucent. iō subdit [Cātabiles mihi erāt iustificatiōes tue i loco pegrinatiōis mee] L⁹ sensus ē. lz & culpa derelinqntiū doleā ut dictū est. gaudeo tñ i loco pegrinationis mee. i. in hoc seculo ꝟsideraꝫ iustificatiōes tuas in alia uita. ⁊ iō cātabiles mihi sc̄. i. delectabiles

In eodem psalmo. ubi dicit in postilla Hec facta est mihi.

Additio.vj.

Oc pnomē hec cū dī. Hec sca est mihi. nō ē pale neutrius ge. qz sic debuisz dicere. Hec facta sunt mihi. uñ oportet dicere q hoc pnomē sit fe. ge. in singulari uñ secundū glo. refert ad hoc quod dixerat i precedenti uersu. Memor fui nocte nois tui dñe. ubi p nocte itelligit loc⁹ peregrinatiōis. de quo i precedenti uersu dixerat i quo ⁊tingunt multe aduersitate ⁊ miserie i q̄b⁹ scūs uir debeat ee memor nois dei ⁊ custodire legē eius. uñ ps. qsi redens deo gr̄as de aduersitatibus ⁊ miserijs h⁹ pegrinatiōis p qs iustus reprimit a superbiendo dic [Hec facta ē mihi] i. hec uox tribulatiōis facta ē mihi a te de⁹ [qz iustificatiōes tuas exqsiui] i. ut iustificationes tuas exqram eo mō quo dī in se q̄ntib⁹ [Bonū mihi qz humiliasti me ut discā iustificatiōes tuas ⁊c]

In eodem psalmo. In eternum. ubi dī i postilla. Ordinatione tua pseuerāt dies.

Additio.vij.

Si translatio nostra hz. Ordinatione tua pseuerāt dies. hebraica littera habet. Ordinationi tue pseuerāt hodie ⁊c. ⁊ cōtinuatur cum precedentib⁹ ⁊ seqntibus secundum quosdaz hebreoꝝ expositores sic Dixit enim ps̄. In eternum dñe uerbum tuum pmanet in celo. In quo intelligitur q celestia corpora que uerbo domini firmata sunt manent i eternum scilicet a pte post secundum suam substantiam. Siliter ⁊ cum dicit. In generatione ⁊ generatiōe ueritas tua. intelligitur q in istis inferioribus remanet ueritas domini. per quā subsistunt p successionē generationum ad inuicem. sub quib⁹ generationib⁹ sibi succedentibus terra que est quasi centrum uniuersi fundata pmanet. ⁊ de hoc dixit.

Fundasti terram ⁊ permanet. ⁊ quia tam celestia corpa quo ad indiuidua q̄s iferiora quo ad spēs habent ppetuitatem durationis iuxta diuinā ordinationem. idcirco dicit [Ordinationi tue pseuerant hodie] q diceret celestia simul ⁊ terrestria usq bo die seruant ordinationē tuam eo q omia seruiunt tibi] Et quia ex h⁹modi pseuerantie ppetuitate aliq possent errare estimantes q talia entia fuissent ab et̄no sicut multi gentiles philosophātes extimauerant eo q mundū incepisse non pōt demonstratiue pbari. idcirco subdit [Nisi q lex tua meditatio mea est tunc forte perissem i humilitate mea] q. d. ex pseuerantia duratōis creaturaꝝ sub uno ordine potuissem in humilitate mea scilicet in fragilitate intellectus mei perire. scilicet errare [Nisi q lex tua meditatio mea ē] In lege enim diuina scilicet mosaica moyses pphetando de preteritis prout dicit greg. in omelia. In principio creauit deus celum ⁊ terram. in quo nouitas mundi a pte traditur. unde licet in eternum scilz in perpetuum celum duret scilicet ⁊ terra fundata permaneat. non tamen ab eterno fuerunt. testante lege diuina oppositū ut dictum est ⁊c.

In eodem. Quoniam dilexi. ubi dicitur in postilla. Quia in eternum mihi est.

Additio.viij.

Et lege communi nemini imprimitur mandatum diuinum inseperabiliter cum quilibet uiator per peccatuz possit separi a deo ⁊ a mandatis eius. unde cum dicitur [quia in eternum mihi est] melius exponitur ut intelligatur q fidelis interpretatur mandatum diuinum ut ad eternitatem sibi ualeat. iudeus autem seu hereticus interpretat mandata dei referēdo ea ad premia temporalia. unde in hoc fidelis efficit magis prudēs ⁊ in ei⁹ pso na pprie dicit [Super inimicos meos prudentē me fecisti mandato tuo quia i eternum mihi est] rōne predicta. Cōsequenter quod dicitur [super docentes me intellexi non uidetur intelligendū de hoc q discipulus aliquando transcendit magistrum p pspicuitatem ingenij seu assiduitatem studij ut postillator dicit. quia hoc comune ē tam fidelibus q̄s infidelibus. sed hoc conuenienter posset referri ad scribas ⁊ pharisеos qui super cathedram moysi sedentes. ut mathei. xxiij. ca. legem dei docebāt docere. ⁊ tamen super tales fideles intelligit qui non in littera sed in spiritu q escit. unde dicit [quia mandata tua meditatio mea est] meditatio enim proprie est illorum qui intrinsecus sunt ut spiritualia. quod autez sequitur [Super senes itel lexi] intelligendum est in persona fideliū qui per temporum successionem plura explicite cognoscunt de his que ad fidem pertinēt q̄s antiqui implicite talia cognoscebant in fide antiquorum. Potest etiam intelligi de populo noue legis qui iunior est respectu iudaici senioris unde possz dicere populus nouus q sup senioꝝ scilicz antiquitate temporis intellexit quia mandata dei quesiuit non mandata hominum sicut illi de quibus ysaias dicit. [Erat timor dei ⁊c.

In eodem. Feci iudicium. ubi dicitur in postilla. Non tradas me idest tradi permittas.

Additio.ix.

Oc quod dicit [Non tradas calumniantibus me] plan⁹ posset intelligi de prauis hominibus qui calumniantur cōmuniter eos qui iudicium seu iusticiam psequūtur seu iudicialiter exercent ut frequenter per expientiam habetur. unde math. .v. capitulo. beati qui persecutionem paciuntur propter iusticiam. unde in persona talium psalmista⁹ orat ne tradantur huiusmodi hominibus calūniantibus ptegēdo eos in hac uita uel eos ad aliā producendo a talibus calumnijs imunes.

Replica.

N psalmo Beati immaculati. non uariant multum postilla tores & burgensis nisi i apellatõne que non uariat ueritatem. Sed circa illam partẽ retribue dicit postillatores q̃ homo ex naturali uirtute põt mereri de congruo. quo facto quod in se est petit deum ut retribuat gr̃am q̃ mereri ualeat de condigno. Burgen. contra dicit ex opinione sancti tho. infra secũde. q. xix Hic dico q̃ de merito congrui & condigni grandis restat disputatio sco. & tho. Non enim minus respondet deus homi p uirtutẽ naturalem habenti bonũ usum liberi arbitrij. q̃s ãgelo. Sed angelo in pma morula existenti i beatitudine naturali que nihil est nisi bonꝰ usus rõnis. Respondit deus p collationem gr̃e in secũda morula igitur & hoi. Nec oportet huiusmodi usũ p̃cedere aliquod donum gratuitũ uel dispositionẽ gratuitã. sed solum gratis datã q̃ continet sub naturali facultate. q̃ patent p magistrum. lij. dis. iij. & iiij. uide ibi sco. qa hic disputare de hoc non ptinẽt ad sensum litteralem in ꝓpositum quesitum.

D dñs cũ tribularer Huic psalmo p̃mittit talis titulus in bebreo Cãticum graduũ & sic i aliis q̃tuordecim sequentibus. sed in aliqbus eox fit aliqua additio. ut uidebit. Dicunt autẽ isti q̃ndecim psalmi. cantica graduũ secundũ doctores hebreos & latinos. eo q̃ in ascensu templi q̃ erat p q̃ndecim gradus cantabant a sacerdotib⁹ & leuitis. p̃m⁹ psalm⁹ i primo gradu & secundus secundo. & sic de aliis. Sed utx isti psalmi ad hoc fuerint facti. uarie dicit. Dicũt. n. aliq q̃ dauid q̃ p̃cepit salomoni edificare tẽplũ & tradidit ei descriptionẽ templi & portieꝝ & p ordines gradum. ut habetur primo paralip. xxviij. fecit psalmos istos ad decantandum in gradib⁹ mõ p̃dicto. dicũt etiã q̃ p ascensum gradũ corpalium itelligit ascensus in gradibus uirtutum. q̃ tangunt i psalmis istis gradatim ascẽdendo. sed cõtra primũ uidetur esse quia tercius psalmus q̃ntus. quindecimus. q̃rtusdecimus intitulant a dauid sic Canticum gradum dauid. sic octauꝰ a salomone sic. Canticum graduum salomõis uel salomoni. ceteri autem omnes ititulantur sine tali additione sic. Cãticũ graduũ Et ex tali uariatione ititulationis uidet q̃ non omnes facti sunt a dauid. sed solum illi qui ab eo sunt ititulati. nisi appareat a liunde q̃ dauid fecerit sicut dicet infra⁹ d aliquibus psalmis. & q̃ octauus factus sit a salomone. ceteri uero ab aliquibus aliis spiritũ ꝓphetie hũtibus quox nomia sũt ignota. Et ex hoc sequit q̃ nõ fuerũt facti a dauid ut decãtarent mõ supra dicto Contra secundũ dictum uidet esse q̃ ita altus gradus uirtutis ponit in principio psalmi. sicut in aliquo seq̃ntium secundum expositionem eorum qua exponunt illud. Heu mihi quia incolatus meus prolõgat⁹ est. quod exponit de homine sic pfecto q̃ ex desiderio uite celestis uita p̃sens ei effici tediosa. quod est maxime pfectionis i uita p̃ti. secundum q̃ dicebat paulus de seipo philip. j. desiderium habens dissolui & esse cum xp̃o. Nec ordo istox psalmorum ostẽdit talẽ ordinẽ graduum uirtutũ liꝫ ipsorum consideranti. Igit propter predicta & similia saluo meliori iudicio uidet mihi dicendum q̃ oẽs isti psalmi non fuerũt facti ab eodem actore nec ad hoc ut decantarentur in gradib⁹ modo predicto. fꝫ aliquis nel aliqui de sacerdotibus seu cantoribus deuotis psalmos istos ab aliis fcõs ordinauerũt decantari in solemnibus diebus modo predicto ascendendo gradus tẽpli. sicut beatus greg⁹ qui ordinauit officiũ ecclesiasticũ psalmos a dauid factos et aliis antiq̃s applicauit ad diuersa festa. qua aliq decantant in festis apl̃oꝝ. alij in festis uirginum. & sic de aliis. & aliq̃ndo ex modica conuenientia. sicut benedic secundus apprꝛopriat angelis ex illo uersu Qui facit angelos suos spũs &c. & iõ intendo primo exponere psalmos istos l̃alit secũdũ modicitatẽ itellect⁹ mei. postea i fine aliq̃d adder breuit d̃ mistica expositõe

Ad dominum cum tribularer Ex titulo huius psalmi supra posito nõ apparet eius actor. De materia uero eius dicit ra. sa. q̃ oõ pro liberatione populi israhel a tribulatione captiuitatis i qua nunc est per ozbẽ dispsi. a q̃ expectant iudei p messyã futux liberari. cꝰ aũt oõ sic non dicit sz supponit q̃ sit facta ab aliquo sancto spiritum dei habente quod est uex. sz p̃mũ eius dictũ est falsum. qz aduentus xp̃i iam transijt in preteritum sicut freq̃nter dictũ est. ppt̃ quod uidet mihi melius dicendũ q̃ sit oratio alicuius sancti uiri q̃cunq̃ fuerit p liberatione popul israhel de captiuitate babilonica li q̃ multi illꝰ tpis psalmos & oões fecerũt ut pz de daniele. ix capitulo. & i hoc li psalmox i plurib⁹ locis Et secundum hoc psalmus iste i tres ptes diuidit. qz primo petit dicta liberatio. secũdo p̃dicit babilonioꝝ punitio ibi. Quid det tibi. tercio plangit liberationis dilatio ibi. Heu mihi. Circa primũ sciendũ q̃ gratitudo de bñficio pteritо ẽ dispositio ad ipetrandum futux. ppt̃ quod psalmista i psona populi israhel tanq̃s gratus recognoscit pteritũ bñficium dicens Ad dñm cum tribularer clamaui & exaudiuit me quod ouenieter itelligit de tribulatione quã passus fuit populus p sennacherib añ captiuitatẽ babilonicã p q̃ ezechias rex & ysaias ꝓpheta & populus clamauerunt ad dñm exauditi fuerunt. qz dñs misit angelum suum & peussit i castris sennacherib centũ octogintaq̃nq̃ milia bellatorũ ꝓpter quod cõpulsus fuit fugere ad terram suã ubi iterfect⁹ fuit a filijs suis. ut habet q̃rto reg. ix. cõseq̃nt p̃s. petit liberationẽ de captiuitate babilonica i psona ppl captiui dicens Dñe libera aiam meam a labijs iq̃s babilonioꝝ q̃ inique blaspbemabãt deũ dicentes iudeis q̃ deus eorum erat ipotens ad liberandũ eos de manibus suis. & tales diuine iiurie magis grauabãt deuotos q̃s ppriet & a lingua dolosa qz babilonij frequentim ponebãt eis falsa ut sic dolose extorq̃rent eorum bona Quid det ibi p̃dicit babilonioꝝ punitio quẽ facta fuit postea per cirum & darium destruẽtes ciuitatem babilonicam & occidentes populum. ut habet⁹ danielis. v & hoc dicit p̃s. cõuertens uerbum suũ ad populum babilonicum Quid detur aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam idest que pena infertur tibi ad puniendũ peccata lingue tue predicta. & respõdet sagitte potentis acute idest populi persarũ & medorum qui sagittis interfecerunt populum babilonicum. secundum q̃ dr̃ ysa. xiij. suscitabo sup eos medos qui argentum non querunt & aurum non uolunt sz sagittis interficient puulos &c. uel aliter. sagitte potentis idest ipsius dei omnipotentis. cuius perse & medi fuerunt instrumenta ad puniendum babilonis peccata cum carbonibus desolatoriis quia incenderunt babilonem. & facta est ita desolata q̃ non habitatur ab hominibus sed a feris & uenosis animalibus secundum quod predixit ysa. decimoquarto capitulo de babilone. Non habitabunt usq̃ in finem. et sequitur. & habitabunt ibi bestie & domus eorum replebuntur draconibus. In translatione hieronimi & in hebreo habetur cum carbonibus iuniperorum qui diu cõseruant ignem scilicet per annum. ut dicitur in libro qui uocatur catholicon. quando carbones isti cineribus sunt opti unde dicitur iuniperus a gigno gignis et pir quod est ignis quasi gignens ignem Et ut dicit rabi salomon per hoc intelligitur ignis gehenne iextinguibilis i quo puniuntur babiloni qui fuerunt ydolatre pessimi Heu mihi ibi consequenter plãgitur predicte liberationis dilatio. cum dicitur in persona populi in babilonia detenti heu mihi quia incolatus meus idest moza mea in terra aliena. unde in hebreo & in trãslatõe hiero. hẽt pegrinatio mea plõgata ẽ ualde. n. tristabile ẽ ppt̃o fideli cũ ydolatris ciu mozari & maxie i eorũ seruitute bitaui cũ hitã. cedar .i. cũ hitãtib⁹ i tra cedar q̃ fuit filius ismael geñ. xxv. de quo ismahele p se & sua posteritate dr̃ geñ. xvij. hic erit uerus hõ. manus eius õ

47

omnes ꝛc̄. ⁊ per istos intelliguntur babi/
lonij q̄ cōtra filios israhel fuerūt crudeles
⁊ duri. ió rēplicat pianct⁹ de moꝛa cū ipis
cum subdit multum incola fuit aīa mea
cuius etiā cā replicat cum dr cū hijs qui
oderūt pacē .i. cum babilonijs rōnib⁹ di/
ctis erā pacificus nō reddēdo eis iurias
p iurijs cū loq̄bar illis modeste ⁊ rōna/
biliter ipugnabāt me calumnijs gratis
.i. sine cā. Mozaliter pōt exponi psalmus
iste de quolibet fideli existente in tribula
tione coꝛpali seu spūali ex demonū tēpta/
tione a q̄ petit deuote liberari. ⁊ q⁹ demo
nes arceāt ab ipugnatōe fideliū i gehēna
retrusi. ⁊ suspirat p dilatiōe sui remedij.

In psalmo. cxix. Ad dominū cum tribu
larer. ubi dicit in postilla. Et ex tali ua/
riatione intitulationis.

Additio. j

Et auctoꝛitate boꝛ canticoꝛum
.s. graduū idem uidet dicendū
sic de ceteris psalmis quoꝛum
actoꝛ ē dauid. lꝫ alig ei ñ ititu
lant imo uideant ititulari aliꝭ ut freq̄n
ter ⁊ dictum ē ⁊ nōnullis rōnib⁹ psuasum
uñ nō oportet ampli⁹ hijs īmoꝛari. De si
gnificatione aūt h⁹ tituli cum dicit. Canti
cum graduū. q dā de ſātiq⁹ expositoꝛibus
hebꝛeoꝛ dicunt ⁊ forte ꝓbabilit q⁹ hoc de
signat q̄ndam spēm cantus qui eleuando
uocem gradatim decātabat. ⁊ inde fuerūt
ista cāꝛica appꝛopꝛiata ad ascensum templi
q̄ erat p. xv. gradus. ita q⁹ sic coꝛpaliter
sacēdotes ⁊ leuite ascēdebāt de gradu i gra
dū ad igressū tēpli. ita uoces eoꝛ gradati
eleuabant. Et quicq̄d sit de hac materia
boꝛ cāticoꝛum lꝫ pꝛima facie nō uidet to
talit ad lr̄am ꝛtinuari. tamen a diligēter
cōsiderāti repiri pōt aliqlit cōtinuatō ho
rū cāticoꝛ adiuicē ꝓut uidebit psequndo.
In eodē psal. cxix. ubi dr in postilla. pꝛo/
pter quod uidet mihi meli⁹ dicendum.

Additio. ij

Stud cāticum nō uidet ptine
re ad captiuitatem babilonicā
Primo quia in illa captiuitate non fuit op
pressus populus israheliticus p fraudem
seu dolositatē sed p puram uiolentiā ⁊ ar
moꝛ potentiā obsidendo ciuitatem irr̄em
quā cuꝫ machinis ⁊ aliꝭ bellicis artificijs
eam acq̄siuerunt babilonici ⁊ totaliter de
uastauerunt. Similit ⁊ regē eoꝛ Sedechi
am fugientē violēter captiuauerūt ut ista
⁊ alia ptinētia ad hoc patēt. iij. reg. xxv
ca. Incōuenienter igit cōq̄reret q⁹ in p
sona populi israhelitici in illa captiuitate
existentis de lingua dolosa cum dicit Li/
bera animā meam a lingua dolosa qd ap
ponat tibi ad linguam dolosam secundo
q̄a babilonij descēdebāt a cham filio noe
ut hēt genē. x. Cedar aūt descendit ab ys
mahel filio abꝛahe ut legitur genē. xxv.
Qui quidem abꝛahā descēdit de sem. Nō
enī uere diceret q⁹ populus israheliticus
in captiuitate babilonica existens hītasset
cum habitantibus cedar. cum ualde remo
te essent iste nationes non solum quo ad
oꝛiginem ut dictum est. sed etiam quo ad
locum. Babilonia. n. est in parte oꝛientali
terre scilicet in asia. Arabes uero qui sunt
in cedar sunt in affrica. Tercio quia hoc
quod dicitur Cum hijs qui oderunt pa/
cem eram pacificus ⁊ cum loquebar illis i
pugnabant me gratis ualde impꝛopꝛie ap
plicaretur israhelitic in babilonia capti
uatis. Captiui enim impꝛopꝛie dicerent
esse pacifici dominis suis sꝫ subiecti ⁊ sub
diti ⁊ huiusmodi. Et cum dominus percu
tit uel aliquod damnum uel lesionem in
fert seruo suo. ualde impꝛopꝛie diceretur
impugnare eum sed eum affligere uel
oppꝛimere ⁊ huiusmodi. unde pꝛopꝛie vi/
derēt iste psalmus exponi de statu ecclesie
tribulate a paganis ⁊ hereticis. ⁊ speciali
ter a sarracenis a quibus ecclesia diu fuit
tribulata ⁊ ēt hodie tribulatur i diuersis
regionibus ut patet per experientiam.
in qua tribulatione ecclesia nō dicitur ca
ptiuata ab eis nec debellata sed potest di/
ci turbata per eos seu tribulata de q̄ tri/
bulatione iste psalmus uidetur tractare.

Circa quod sex facit. quia pꝛimo oꝛat deū
dicens Ad dñm cum tribularer nō. n. fac
mentōnē de captiuitate q⁹ deus nunq̄ di
misit eccl'iam uniuersalē ab illis supmi i
captiuitate sꝫ bñ tribulari. ⁊ q⁹ sperat di
uino adiutoꝛio ab eoꝛ tribulatiōibus libe
rari. idcirco dic Clamaui ⁊ exaudiuit me
itelligendo pteritum p futuro ut moꝛis
est i talibus. Cōsequnter secundo declarat
q̄ sit hec tribulatio a qua petit liberari.
dicēs O dñe libera animā meā a labijs i
q⁹ ⁊ a ligua dolosa p quo sciendum q⁹ lꝫ
sarraceni sepe ipugnāt eccl'iam p uiaꝫ po
tentie ⁊ manu armata. tñ i hoc psalmo po
tius itendit psalmista de eoꝛ ipugnatiōe
spūali q̄ est duplex. Uno mō blasphēman
do xp̄m nostrum ⁊ doctrinam eius. ⁊ de
hoc itelligit quod dicit Libera me a la/
bijs iniquis Alio mō fraudulenter iactan
do se seruare legē ⁊ euāgelium. ⁊ in hoc
seducunt multos fideles pſertiꝫ i exoꝛdio
sui erroꝛis. nā in eoꝛum alchoꝛano nephā
dissimo sepe ꝑcipit seruare legē ⁊ euāge
lium. ⁊ tñ utq⁹ despiciūt ut pꝛ ad sensuꝫ
uñ de hoc p̄po itelligit quod dr ⁊ a lin/
gua dolosa q⁹ mēdacit ⁊ dolose pseudo
pꝛopheta suus machomēt⁹ loquit ⁊ ꝑci/
pit ea que nō uult fieri ut dictum ē. Con
sequnter tercio psalmista q̄rit quod reme/
dium sit adhibendum tali lingue dolose.
uñ dr Quid det tibi aut q⁹ apponat ti
bi ad linguā dolosā Ad quod rñdet sagit
te potētis acute .i. scia sacre scripture q̄
sagitte potentis. s. xp̄i sē ⁊ acutissime. ut
ad hebꝛ. iiij. ca. Sermo dei penetrabilioꝛ
oī gladio acuto. Et q⁹ h⁹mōi sñie sacre sc̄
pture nō solum penetrāt ad modum sagit
te seu gladij. sꝫ etiam ut ignis. iuxta illd
hebꝛ. xij. ca. Nonne uerbum meū sicut
ignis dicit dñs. ió subdit Cuꝫ carbonib⁹
desolatoꝛijs uel pōt referri hec rñsio. cum
dr Sagitte potētis ad destructionē eoꝛū
futurā añ aduētuꝫ xp̄i. secundū quā q̄rta
bestia a daniele uisa cuꝫ cornibus suis pe
nitus destruet iter q̄ coꝛnua ptās tyran
nica sarracenoꝛ includit put declarat in
additione sup danielē. vij. ca. Cōsequnter
quarto pꝛeuidens pꝛopheta hanc turbatō
nem esse ualde diuturnā. excedit. n. in tē/
poris duratione ceteras turbationes q̄s
passi sunt fideles tā in ātiquo testamēto
q̄s i nouo. A tepoꝛe. n. oꝛtus sui usq⁹ ho/
die fluxerunt pl⁹ q̄s. dcccc. āni ⁊ adhuc est
in magna ualitudine uñ merito psalmista
de tātissima diuturnitate huius turbatio
nis plāgendo dic Heu me quoniā icolat⁹
meus plōgatus est Et nota q⁹ non dixit
captiuatio mea nec suppressio ⁊ h⁹mōi. sꝫ
incolatus seu pegrinatio secundū trāslatō
nē hiero. in quo denotat q⁹ ppl's fideliū
nō erat ab eis totaliter suppmendus nec
captiuādus sꝫ q⁹ cum eis habebat cōuersa
ri auxiliendo eoꝛum dolositates circa ea q̄
sunt fidei pꝛout sepe contingit xp̄ianis i
terris eoꝛ ditioni subiectis cōmoꝛantib⁹
quod est maxime molestum uiris fidelib⁹
Et si querat qui sunt illi cum q⁹bus iste
erat icolatus seu pegrinatio hoc exp̄mit
dicens habitaui cum habitantib⁹ cedar isti
enim ꝓpꝛie sunt agareni descendentes ab
ymabel per agar ut dictum est qui postea
falsē nominannr sarraceni quasi per sa/
ram liberam ab abꝛaham descendissent.
Ex istis enim sunt arabes habitantes
in tabernaculis cedar scilicet in tentoꝛijs
denigratis de quibus canticoꝛum pꝛimo.
Nigra sum sicut tabernacula cedar. Con
sequenter quinto ut amplius declararet
qualiter se habet ecclesia cum huiusmodi
habitantibus cedar. subdit Multum inco
la fuit anima mea cum hijs qui oderūt pa
cem Hic finitur uersus in hebꝛaico ⁊ est
sensus q⁹ ecclesia habitat cum istis tanq̄s
cum aduersarijs cum quibus non habet
pacem sꝫ tamen nec totaliter ab eis deuin
cit nec totaliter eos deuincit. Et ista est p
pꝛia cōpatio fideliū ad sarracenos quo ad
potentiā mundanaꝫ. quia ut cōmuniter cū
eis conuersantur tanq̄s cum hijs qui ode
runt pacem modo pꝛedicto. Consequent
sexto ostenderet q⁹ defectus huius pacis
nō pꝛocedit ab ecclesia sꝫ pot⁹ ab h⁹mōi
habitātibus cedar nolentes recipe uerbū
ueritatis. Idcirco subdit eram pacificus

Cuius sensus est quia ecclesia non dedit eis aliquā occasionē ipugnatiōis nisi inq̄n tum ꝓponebat eis uerbū fidei ⁊ ueritatis quod ipi nō posset pacifice sustinere ⁊ ideo subdit¶Cum loq̄bar illis .i.s. uerba salutis ⁊ pacis¶ipugnabāt me .i.f. nō solum p lin/guā iniquā seu dolosam sz etiā p poten/tiā iuasiuā q̄ ꝓpe dr̄ ipugnatio. ⁊ qz tal' in uasio ē penit⁹ irrōnabil'. iō cum dixit¶ipu gnabāt me¶subdit¶gratis .i. absq̄ cā ra/tionabili.

Euaui oculos¶Titul⁹ h⁹ psal. est¶Cāticū graduū¶de quo di/cendum est sic i psal. p̄cedenti.

De materia uero h⁹ psalmi ui det' mihi saluo meliori iudicio q̄ sic p̄cedēs est oro alic⁹ sci spūs dei hūtis ꝓ reditu ppli isrl' de babilonica captiuitate. sic p̄s iste est oro p bono statu ppli de captitate reuersi. de quo hēt .j. esdre. dic igr̄ p̄ in ppli psona¶Leuaui oculos meos in mōtes hoc ē ad deū ⁊ ciues celestes q̄ dicunt' mō tes. infra psalmo. cxxiij. mōtes i circuitu eius. i. āgeli. ut exponit' āgelus¶uñ ueniat auxilium mihi¶diuina. n. adiutoria hoibus p̄stitita cōit' p āgelos admistrant' ꝓncipa liter tñ sc̄ a deo. ppt' quod subdit'¶ auxiliū meū a dño q̄ fecit celum ⁊ terram¶⁊ ñ ab ydolis que nullam hñt uirtutem. nec ab ā gelis sanctis nisi misterialit' tantū ut dcz est. quia nō sunt creatores celi ⁊ terre. con sequent' psalmista cōuertit sermonē suum ad ppl'm isrl' dicēs¶Non det i cōmotionē pedē tuum¶.i. non ꝑmittat āplius te duci in captiuitatem extra terrā tuā¶neq̄ doz mitet q̄ custodit n'¶.s. deus ⁊ angeli sancti q̄bus cōmittit custodiā fidelium q̄ dicunt' ab hoibus dormire qñ subtrahunt suffra gium. uextñ secundū ueritatē in eis non cadit somnus qui est passio sensitiue ptis. ppt' quod dicunt' uigiles daniel'. iiij. i sen tencia uigilum decretum est ꝛc. iō subdit' Lecce non dormitabit neq̄ dormiet ꝛc. do/minus custodit te¶in bono¶ dominus pte ctio tua¶cōtra malū tibi inferendū¶ super manū dexteram tuā¶.i. plusq̄ man⁹ tua de xtera posset te protegere ⁊ custodire. ⁊ p manum dexteram intelligit' omnis po testas humana¶per diem sol non uret te¶ idest non urāt te. qa hebrei non habent optatiuum modum. sed loco eius utunt' fu turo indicatiui modi. quasi diceret. ardor solis non exurat te p diem. sicut fecit i ba bilonia ubi cogebaris opari in agris in feruore diei sic cogunt' seruii¶neq̄ luna p noctem¶idest gelu in hyeme q̄ maxime in tendit' de nocte quando aer est deputat⁹ a nebulis ⁊ luna lucet clare. ꝓpter quod dicebat iacob gen̄. xxxi. die noctuq̄ estu urebar ⁊ gelu¶dominus custodit te ab om ni malo¶idest potens est custodire a malo culpe ⁊ pena¶custodiat animam tuam do/minus¶idest uitam tuam corporalem ⁊ spi ritualem¶Dominus custodiat introitū tuū idest dirigat te in omnibus opibus tuis a principio usq̄ in finem¶ ex hoc nunc ⁊ usq̄ in seculum¶idest semper.

In psalmo. cxx. Leuaui oculos meos.

Additio.

Icut psalmus precedens ꝓprie posset exponi in psona eccl'ie turbare ab habitantib⁹ cedar ut supra dictum est. In e⁹ fine concludit' q̄ ipi aduersariꝰ eccl'iam impu gnant gratie scilicet sine causa rationabi li. sic psalmus presens uidet' exponendus in persona ecclesie sic impugnate petentis a deo ⁊ non ab aliqua creatura quantum/cunq̄ excelsa adiutorium. Circa quod sex dicit. Nam primo dirigens oculos mentis ad superiora ad querendum auxilium seu protectionem ab huiusmodi impugnanti b⁹ dicit¶ Leuaui oculos meos in montes¶ idest ad sublimas potestates in quibus di uina ptās maxime relucet. quid autem q̄/rat in huiusmodi leuatione oculorum sub dit dicēs¶unde uenit auxiliuz mihi¶Et q̄ hoc auxilium est sperandū a solo deo prin cipaliter. ideo subdit¶Auxilium meum a do mino¶⁊ quia multe sunt creature que di/cuntur seu possunt dici domini ad exclu/sionem talium dicit¶qui fecit celū ⁊ terrā¶

Consequenter secundo psalmista prouidēs q̄ eccl'ia p̄dicto mō tribulata q̄ntūcunq̄ a p̄dictis aduersarijs turbaret' nunq̄ tñ pateret' lapsū piculosuz saltē i uniuersali idcirco subdit p modum ꝓphetice oīonis ppl'm alloquēs¶ Nō det i cōmotionē ped' tuum¶Casus. n. ruinosos ppl'i assimilat' i sc̄turis lapsui pedis. uñ deutro. xxxij. ca. In tempore ut labat' pes' eoruz. Et cāz b⁹ ptectionis dic̄ esse diuinā prouidentiā in cessabiliter populū ptegentē. ad similitu/dinem alicui⁹ potentis uiri q̄ uigilāt' cu/stodit atriū suū. ⁊ de hoc dic̄¶ Nec dormi et¶q̄ custodit te¶⁊ etiā addit dicens.¶Ecce nō dormitabit neq̄ dormiet ꝛc¶qz hoies qñq̄ ⁊ si nō dormiunt p somnū pfunduz dormitāt. tñ leuiter sic ut p talem dormi tationē cesset eoꝝ puidentia quod exclu/dit a custodia diuina circa ppl'm fidelium i hoc casu dicēs¶ecce non dormitabit ꝛc¶. Cōsequēnter tercio qz ista custodia diuina se extendit etiā ad illa i q̄bus prouidētia humana nō ꝛsueuit sufficienter puidere. iō subdit¶Dñs protectio tua sup manū dex xterā tuam¶Pro quo sciendū q̄ ipugnan tes coiter partē sinistrā ptegunt plusq̄z dexterā. utputa cum scuto ⁊ sic'ibus. que cōiter s ponunt'. ad partē sinistrā ⁊ ñ ad dexterā eo q̄ manus dextera nō pōt co/opiri scuto ut sit expeditior ad iuadendū ⁊ sic dextera manus indiget ulteriori p tectione. ꝓpter quod dic̄¶ Dñs ptectiō tua sup manū dexterā tuā¶.s. q̄ man⁹ dexte/ra lz nō cooriat' scuto sic sinistra erit tñ a deo protecta. ⁊ ista dicunt' metaphorice ad designandū excellentiā ⁊ diligentiā di uine custodie. Cōsequēnt' q̄rto dic̄¶Per diē sol' nō uret te ꝛc¶quod expōit' cōiter ad lr̄am de custodia diuina ab estu solis ⁊ hu mectatōe lune q̄ nocent sanitati corpis cū i aliquo excessu ꝛtingunt. Sed ulteri⁹ hec uerba possunt itelligi de alijs ifluentijs ce lestium corpoꝝ. Ad quod sciendū q̄ gēti/les ⁊ maxime sarraceni ꝛō quos hic agit' secundū expositionē p̄dictā. i ꝓncipio oz/tus sue secte ꝛsueuerūt aspicere i iudicijs astroꝝ ⁊ secundū ea dirigere bella sua et alia facta publica. ut patet in gestis eoruz q̄ etiam plures gentiles facere consueue runt. unde ysa. xlvij. capitulo. Saluent te augures tui qui contemplantur sydera ⁊ subputabant menses ꝛc. unde ad remouē dum hunc errorem deutro. quarto legi/tur. Ne forte oculis eleuatis ad celum ui/deas solem ⁊ lunam ⁊ omnia astra celi et erroze deceptus adozes ea ⁊ coles que cre auit deus tuus in ministerium cunctis gē tibus. Et ad hanc intentionem reducenda uident' uerba psalmiste in hoc loco. quasi dicat. taliter dominus custodit te q̄ nulle influentie celestium corpoz̄ tibi nocebūt inter que corpora celestia sol habet pleni/orem potestatem de die ⁊ luna de nocte. unde in psalmo. Sol in potestate diei ꝛc. Consequenter quinto ut omnia pericula particularia quasi sub clausula generali comprehenderet subdit¶ Dominus custo/dit te ab omni malo¶scilicet corporali. ⁊¶se quitur¶Custodiat animam tuam domin⁹¶ scilicet a malo spirituali quod proprie est in anima. Consequenter sexto ne ex di/ctis intelligeretur q̄ deus custodiret po/pulum huiusmodi ab omni malo sic q̄ nū q̄z alicui eorum contingeret in particula/ri aliquod malum pene seu culpe. idcirco subdit.¶Dominus custodit introitum tuū ⁊ exitum tuum ex hoc nunc ⁊ usq̄ in se/culum¶Cuius sensus est. q̄ principalia ad populum dei pertinentia semper a deo cu stodirentur. Introitus enim quod est prī cipium uie uel motus rei est plusq̄z dimi/dium totius itineris secundum philoso/phum primo ethicorum. Exitus etiaz qui finis est habet rationem optimi. ⁊ sic/ecclesia prophetice dicitur custodiri a deo ex hoc nunc ⁊ usq̄z in seculum eo modo quo dicitur mathei ultimo. Ego autem uobis cum sum usq̄ in consumationem seculi.

Sequitur psalmus.

Ætus sum ⁊titulus⁊ Canticum graduum ⁊ ps sñia ex ꝫ dictis

De materia ãt hꝰ psalmi uidetur mihi saluo meliori iudicio ꝙ sit ozo dauid exultãtis i dño de edificatione ciuitatis ⁊ tẽpli quã ꝑuidit fiendaꝫ p salomonẽ filiũ sum. sicut dixit ei nathan ppheta de mãdato dñi. ij. reg. vij. Et diuidit i duas partes. qꝛ pmo ponit exultatõ pro hꝰmõi edificatiõe. secundo subdit de precatio p edificij cõseruatiõe ibi. Rogate. Circa pmuꝫ dr⁊ Letatꝰ sũ i hijs q̃ dicta sẽ mihi ⁊p diuinã reuelationẽ factã nathã prophete. ⁊ q̃ sint illa. subdit cũ dr⁊ in domum dñi ibimꝰ ⁊ubi expmit tẽpli edificatio quo edificato ppᷣs ibat illuc i diebꝰ solemnibꝰ. propt quod subdit ⁊stãtes erant pedes nr̃i ⁊loqtur de futuro p modum p̃territi ppt certitudinẽ prophetie ⁊ lz dicat ñ illud tẽpꝰ moztuus fuerit tñ cõnumerat se futuris hoibꝰ eo ꝙ erat pars ppli ⁊ pncipes sequit⁊ i atriis tuis ir⁊m ierant eni ibi tria atria p salomonẽ edificata. s. atriuꝫ sacerdotũ ubi erat altare holocausti ⁊ atriuꝫ mundoꝝ ubi ozabãt hoies mũdi. ⁊ atriũ imundoꝝ ubi erãt imundi⁊ir⁊m q̃ edificat ut ciuitas ⁊ s. ualde notabilis. sic de aliquo notabili clerico dr̃. hic ẽ clericꝰ .s. per excellẽtiã ⁊ eodẽ mõ dr̃ hic⁊ ut ciuitas ⁊ s. ualde excellens. i hoc expzimit edificatio ciuitatis quã fecit salomõ ualde notabilem claudens eã triplici muro ⁊ edificia ualde sollemnia faciens in ea. ut pz. 3. reg. 5. 7. iiij. reg. xij.⁊ cuiꝰ pticipatio in id ipm ⁊ i. cum ipe tẽplo de eꝰ edificatiõe premissuꝫ ẽ quod fecit salomõ ualde notabile uñ dicit ij. pal. ij. domus quã edificare cupio magna ẽ nimis ⁊ iclita ⁊ ad cozrñdentiam nobilitatis tẽpli edificauit ir⁊m ualde notabilẽ. iõ de ea dr̃ cuius pticipatio eius in idipm ⁊uñ i heb. hẽt ⁊ir⁊m q̃ edificatur ut ciuitas q̃ associat ei simul ⁊ i. q̃ associatur tẽplo ꝑus edificato in nobilitate ⁊ fama edificij⁊ Illuc. n. ascenderũt tribus ⁊ s. duode cim⁊tribus dñi ⁊qꝛ i ppᷣo isr̃l in duodecim tribubus diuisus erat uerꝰ cultus dñi. ceteris gẽtibus ad ydolatriã declinãtibus⁊ testimoniũ isr̃l ⁊ i. isr̃l cũ testimoniũ ipꝰ isr̃l q̃ alio noie uocatus ẽ iacob q̃ testificando predixit edificationẽ templi futuraꝫ. geñ. .xxviij.⁊ Ad cõfitendum noi dñi ⁊cõfessiõe laudis ⁊ oblatiõis⁊qꝛ illic sederunt sedes .i. sup sedes⁊ in iudicio ad determinandus casus dubios i aliis ciuitatibus ⁊ locis contingẽtes q̃ determiabant pꝰ sacerdotes et reges secundus ꝙ dr̃ deutro. xvij. iõ subdit ur⁊ sedes sup domũ dauid⁊ p domũ dauid itelliguntꝫ reges ab eo descẽdentes⁊ Rogate⁊ Hic dñr ponit deprcatio p ciuitatis ⁊ tẽpli cõseruatiõe. p q̃ psalmista ñ solũ orat sz ad orandũ alios iuitat dicens⁊ Rogate q̃ ad pacẽ sẽ ir⁊m⁊ hoc est ad trãq̃llus status i ea hitantiuz⁊ habundantia ⁊supplet bonoꝝ tpalium ⁊ spũalium⁊ diligẽtibꝰ te⁊qa es ciuitas ad dei cultũ electa ita ꝙ ps. uerbum suũ dirigit ad ciuitatem ir⁊m fiat pax i uirtute tua⁊ i. foztitudo muroꝝ ⁊ edificioꝝ tuozum tanta sit ꝙ aduersarij non possint pturbare pacẽ ciuitatis. uñ in trãslatione hiero. hẽt ⁊fiat pax in muris tuis⁊ q̃a pax ciuitatis non conseruat ex muris tantum sz cũ hoc ex habundantia uictualium ⁊ armoꝝ. iõ subdit ⁊ habundãtia i turribus tuis ⁊i q̃bus solent arma et uictualia reponi ⁊ppt fres meos ⁊ i. ppt iudeos natiõe quos ps uocat fres secundũ modum cõsuetum scripture⁊ ⁊ proximos meos ⁊ i. conuersos de gentilitate ad iudaismũ qꝛ plures tales erãt int iudeos i iudaismo⁊loqbar pacẽz de te⁊orando deuz p tua pace. tempoze. n. oz̃onis hõ fidelis cuz deo loquit. Et qꝛ ps nõ solũmodo deside rabat pacem ppt conuersos ⁊ iudeos sed pncipaliter ppt cultũ dei q̃ uigebat i ir⁊m iõ subdit⁊ pp domum dñi dei nostri⁊ i. propter templũ diuino cultui deputatum ⁊ q̃si⁊ ui bona tibi ja deo tibi impendenda p oratione meam.

In psalmo. cxxj. Letatus sum.

Additio.

Ad declarationez huiꝰ psalmi ⁊ eiꝰ cõtinuationẽ cũ pcedẽtibꝰ considerandum est ꝙ sic hẽt

secundo regum septimo. postq̃ dauid habuit q̃etem ⁊ aliq̃lem securitatez ab hostibus exterioribus. cõsiderauit de tẽplo dei edificãdo de quo locutꝰ ẽ nathan ppheta ut ibi latius hẽt. uñ pari forma postq̃ dauid i⁊psal. p̃cedenti fuit a deo i ꝑsona ecce ppbetice ab hostibꝰ finaliter securatus. In hoc psalmo agit de domo dñi ⁊ eiꝰ ciuitate. unde hic psalmꝰ duplicẽ sensuz uidetur hẽre lẽalem. unũ. s. minus principalez ⁊ ipfectũ i quo agit de eccl'ia militãte q̃ p ir⁊m materialẽ figurata ẽ aliũ magis pncipalem ⁊ pfectũ i quo agit de ir⁊m q̃ sursum ẽ mr̃ nr̃a. gall. iiij. ca. Qui quidẽ sensus duplex lr̃alis quo ⁊telligat hẽt a postillatoze i tertia regula exponendi sacrã scripturam in secundo ꝓlogo sup geñ. Et sic quodãmodo ⁊tellexerunt hũc psalmum ꝓcipui ⁊ ãtiq̃ hebreoꝝ exponẽtes illũ uersum. s. ir⁊m q̃ edificat ut ciuitas cẽ. de cozrespõdentia utriusq̃ iherusalem ꝑdca. uñ psalmista i hoc psalmo septẽ facit. Primo enim i ꝑsona eccl'ie q̃si securatus de custodia diuina ut i fine psalmi p̃cedentis. ad ulteriora se extendit. s. ad cõsiderandũ de leticia spũali que in eccl'ia celesti iã sedatis tribulationibꝰ hẽt. ⁊ de hoc dicit⁊ Letatꝰ sum ⁊i hijs q̃ dicta sẽ mihi ⁊. s. p reuelatiõnẽ diuinam in scripturis ostentam. Et q̃ sint illa dicta. subdit dicens⁊ In domũ dñi ibimus ⁊. s. i eccl'ia supioꝝ ubi eternaliter erimꝰ iuxta illud. Ut ihabitẽ in domo dñi in lõgitudine dieꝝ. Cõsequenter secundo ut ostẽdat ꝙ non solum letabit ex hoc ꝙ tendebat seu ibat in domũ dñi. sed qꝛ quodãmõ ibidẽ iã existabat saltem i spe. iõ subdit. ⁊Stãtes erant pedes nr̃i ⁊c⁊ubi notanter dixit. stãtes erant. p modũ ꝓteriti ipfecti. ⁊ non dixit stãtes fuerunt neqꝫ sẽ. ad designandum ꝙ i hac uita hẽt ichoatio tãtuz existentie in illa domo dñi. nõ tñ pfca statio nec oĩmoda carẽtia illiꝰ. Cõsequenter tercio declarat q̃ sit ista ir⁊m iuisibilis ⁊ i materialis quã uocat domũ dñi de q̃ hic loquit ⁊ hoc p modũ cuiusdã siderationis ꝓportionis dicẽs⁊ Iherusalem q̃ edificat ut ciuitas cꝰ pticipatio eius in idipm. Ad

quod sciendum ꝙ antiqui hebreoꝝ et ẽt multi moderni ut rabi sal. ⁊ alij ex hoc uersu intelligũt ꝙ ir⁊m cum templo suo materialit sumpta cozrñdet ir⁊m celesti i situ ita ꝙ in loco summi celi supra posito cenith capitis ir⁊m materialis illic ⁊ celestis ir⁊m ubi deꝰ uidet a sanctis suis. Et lz ista sic cozpaliter ⁊ materialit itellecta aliena sẽ a ueritate. cum celum empirreum ubi sancti angeli ⁊ aie sanctoꝝ gl'iose existunt nõ restringit ad certum locũ illius empirrei uiuentes oẽs cozpales ostnẽtis cum in principio creationis rerũ totũ fuit repletum ãgelis. ut hẽt in. ij. sñiaꝝ. Est tñ uez ꝙ ir⁊m materialis cum cultus diuinꝰ ibi uigeret fuit figura eccl'ie militantis ⁊ ipa⁊ eccã militãs secundũ dyonisium de ecclesiastica ierarchia est figura celestis eccle ⁊ hoc ẽ quod dicit psalmista. Ierusalez q̃ edificat ⁊c⁊ sensus ẽ. hec iherusalẽ materialis ⁊ uisibilis. s. q̃ edificat. est supple ut ciuitas ad similitudinẽ ciuitatis⁊ c⁊ pticipatio ẽ in idipm. s. in deum cuius ẽ domus inq̃tum ibidẽ plene pticipat. Que qdem ir⁊m secundo loco hic itellecto pot intelligi de eccla militãte in q̃ deꝰ partici⁊pat ꝑ gr̃iam lz iperfecte. uel aliꝰ de eccl'a triumphãte i q̃ deꝰ participat plene p gloriã. ⁊ uterq̃ sensus ẽ uerus ⁊ cõsonus lr̃e lz secundus sensus ẽ aptior iquãtum perfectione participationẽ icludit. Cõsequenter quarto oñdit in q̃bus ir⁊m illa materiat cozrñdet ꝓportionabiliter militãti ⁊ etiam ecclesia militãs celesti. Et sẽ duo pncipaliter quoꝝ primum ptinet ad cultum dei. secundum uero ad directionẽ ꝓximi. De primo autem dicit⁊ Illic enim ascenderunt tribus tribus dñi. Illud. n. ꝓprie pertinet ad cultum dei quod ad ptestationem uere fidei ⁊ cõfessionem diuine laudis pertinet. que qdem testificabant seu protestabãt tribꝰ ysrabel ascendentes ter in anno ad ir⁊em materialẽ ut exo. xxiiij. ca. ut ibidem offerent sacrificia laudis in testimonium diuine excellentie quod erat singulare in illa ciuitate iherusalem materiali cum alie ciuitates gentium ꝑo tunc ydolatrarent. ⁊

hoc est quod dicit⁊Illic ascenderunt ⁊c. testimoniū isr̃l ad cōfitendum nō dn̄i⁊ q̄ dem cultus p̄cipue uiget i eccl'ia militanti ubi tribus dn̄i. s. fideles cottidie ascēdūt p gradus uirtutum ad testimonium fidexp̄ssius exhibendum ⁊ offerendum confessionē laudis. pfectius aūt iste cult⁹ uiget in ir̃l'm celesti ad quā ascendunt soli electi q̄ sunt uere trib⁹ dn̄i ⁊ testificāt̄ dei excellentiā pfecte p claram eius uisionem unde johan. iij. ca. quod uidim⁹ testamur Similit̄ ⁊ cōfitent̄ nō dn̄i. p plenā ⁊ assi duā cōfessionē laudis. ut s̄ in psalmo B̄t̄i q̄ habitant in domo tua dn̄e in secula seculorum laudabunt te. De secūdo autem dicit ⁊Quia illic sederunt sedes i iudicio ⁊in ierusalem. n. materiali determinabant̄ q̄cū q̄s q̄stiones ⁊ dubia in lege diuina exorta put dr̄ in postilla. q̄ maxime ptinet ad directionē p̄ximi. ⁊ de hoc subdit⁊ Illic sederunt sedes in iudicio sedes sup domuz dauid⁊ p̄cipue uiget in eccl'ia militāte ubi caute ptinētes ad fidem opationem fidelium determināt̄ uniuersaliter ⁊ principaliter p sūmos pōtifices. cui⁹ sūmi pontificis auctoritas fundat̄ sup domū dauid. s. supra cristum dicentē petre pasce oues meas johan. xxj. ca. dr̄ tū i pl'ali sedes cū sit tantū una p̄incipalis. q̄ p sucessionē sūt multi sedentes in prima sede petri. etiam propter sedes pticulares cathedralium ec̄ clesiaz q̄ etiā s̄t̄ i iudicio ecclesiastico positę ⁊ fundate sup domū dauid. s. p auctoritatē xp̄i cui sedes dauid ptinet. unde luc. j ca. Dabit ei dn̄s de⁹ sedē dauid patris ei⁹ ⁊c. a quo oīs ptās ecclesiastica deriuatur. Ad eccl'iam autem triumphantē hoc maxime ptinet ⁊ p̄cipue in iudicio finali. un̄ saluator math. xix. ca. ait apl'is. Sedebitis ⁊ uos sup duodecim sedes iudicātes duodecim tribus isr̃l'. un̄ p duodecim sedes intelligit̄ pfectio tribunalis. s. uniuersitas iudicantium q l̄ē oēs pfecti. sicut p duodecī tribus uniuersitas iudicādoz. ut i. iij. dis. xlvij. Et sic manifestum ē q̄ hec secunda pēminētia ir̃l'm materialis circa iudicāda pfectius ptinet ad ecclesiā militantē per amplius etiam ⁊ perfectius ad ierusalem supiozem c⁹ participatio plena ē in idipm ut dictum ē. Cōsequnter q̄nto considerans psalmista q̄ ad iherusalem illā de q̄ leta/bat̄ in eundo ad illam. ut in primo uersu ⁊ in cuius atriis tam quodāmō erant stātes pedes sui ⁊ fratrum p̄ spem. ut i secūdo uersu dictum fuit. nō poterat habere accessum nisi p uerā caritatem ex q̄ pax pfecta celestis attingit̄. idcirco hortat̄ fratres ad orandū seu petendum caritatē illā q̄ a solo deo infundit̄ seu dat̄. iuxta illud ad ro. v. ca. Caritas dei diffusa est in cordibus nr̄is p spiritum sanctum qui datus est nobis. ⁊ de hoc dicit⁊rogate q̄ ad pacē ⁊c iherusalem⁊. i. petite ut illa q̄ ad pacem uerā q̄ ad eundū ad iherusalem ptinet beatis. ⁊ q̄ sint illa subdit dicens⁊Et habundātia diligētibus te⁊habundātia. n. in hoc loco secundū lr̃am hebraicā cui cōcordat glosa nr̃a est habundātia pacis que i solis būtibus caritatem hēt̄. ipsis. n. non est pax. ysaie. xlviij. ca. habundātia igit̄ pacis est diligentib⁹ te. s. deum. Cōsequēter sexto ipse psalmista petit a deo illa q̄ hortabat̄ alios ut ea peterent. ⁊ de hoc dicit. ⁊Fiat pax in uirtute tua⁊. s. in caritate q̄ ē uirtus diuina per excellentiā cum sit maior ceteris uirtutibus theologicis. ut p ma cor. xiij. ⁊ in hoc distinguit̄ pax uera q̄ est circa appetitū boni ueri a pace apparente q̄ est circa appetitum boni apparentis tantum. quia prima pax p̄cedit a caritate q̄ ē uirtus diuina tanq̄s effect⁹ eius. secūda uero p̄cedit ab appetitu bōi. simulati tantum. quod q̄dem bonū appetendo seu cōsequendo nō hēt̄ pax sed pot⁹ bellum. un̄ sap. xiij. In magno uiuentes bello tot ⁊ tanta mala pacem arbitrati s̄t̄. ⁊ q̄ pax uera non equaliter req̄rit̄ in oībus ascendentibus in iherusalem de quibus dixerat in quarto uersu⁊ Illic. n. ascenderunt tribus ⁊c. sed habundanti⁹ req̄rit̄ in his qui alijs p̄sident. de quib⁹ dixerat in quarto uersu. Illic sederunt sedes i iudicio. idcirco subdit⁊ Et habundantia i turribus tuis ⁊. s. habūdātia uere pacis sit

in turribus tuis. s. in his qui sunt aliorum p̄positi. sicut turres p̄ponunt̄ in custodia muri. Cōsequenter septimo conuertit̄ ad iherusalē celestem de qua principaliter agit declarans duo bonis ptinentia ad ip̄az iherusalem. q̄ bona p̄ dictam or̃onem a deo intendit impetrare. quoz primum est augmentum numeri ciuium celestiuz. ⁊ de hoc dicit⁊Propter fr̃es meos ⁊ proximos meos⁊multiplicādos⁊ loq̄bar pacem de te⁊ secundū est integritas dom⁹ dei q̄ p existentiā oium electoz in ea pficit̄. ⁊ de hoc dic. ⁊Propter domū dei nostri⁊. s. integrandā⁊q̄/sui p̄dicta bona tibi⁊.

D te leuaui oculos⁊ titulus h⁹ psalmi ē⁊Cāticum graduū⁊cui⁹ p̄z sūia ex supra dictis. Et uidet̄ p̄s. iste eē or̃o alicuius sci ꝓphete p liberatione ppl'i israhel ab afflictione inducta p antiochum illustrem. i q̄ ppl's mirabiliter fuit afflictus ⁊ despectus ut hēt̄ primo machabeoz. ij. quod p̄uidēs ꝓpheta dixit in p̄sona ppl'i in illa afflictōne futuri⁊ Ad te leuaui oculos meos⁊cordis ⁊ corpis⁊qui habitas in celis⁊iz. n. deus sit ubiq̄s p essentiā p̄sentiam ⁊ potētiā. tamē speciali mō dr̄ habitare i celis ubi facie ad faciē uidet̄ a sanctis. populus. n. positus in illa afflictione sub antiocho pro sua liberatione pluries orauit deum deuote. ut hēt̄. s. machabe. ij.⁊ecce sicut oculi seruoz ⁊c⁊seruus. n. ⁊ ancilla nihil habent nisi a dn̄o ⁊ domina. ⁊ per consequens filij seruorum tuoz totum auxilium suum expectant a domino patz. ⁊ similiter ancilla a dn̄a sua. ⁊ hoc mō ppl's in dicta tribulatōne constitutus non uidebat se posse liberari uia humana. ꝓpter quod a deo erat tota expectatio et spes sua. iō subdit⁊ ita oculi nostri ad dn̄m deum nostrū donec misereat̄ nr̄i⁊liberādo nos de pfecutione antiochi⁊ miserere nostri dn̄e miserere nr̄i⁊ ad hoc. n. replicat̄ petitio ut ostendat̄ afflictionis intensio per quam sit magis exaudibilis. ⁊ ad hoc subdit̄ rō cū dr̄⁊ quia multū repleti sum⁹ despectione⁊quia antiochus in templo posuit abbominandū ydolum. ut hēt̄. j. machabe. j. ppl'm etiam iudaicum cōpellebat multum afflictiue ⁊ cō temptiue transire ad gentilē r̄itum. ideo subdit̄⁊quia multum repleta est aīa nr̄a⁊ idest uita nostra. ⁊ supplendum ē afflictōe ⁊ contemptu. ⁊ est modue loquendi dolentis qui ex uehementia doloris truncat uerba sua ꝓpter quod aliquid est supplendum ad habendum itellectum⁊obprobriuz habundātibus⁊idest antiocho ⁊ eius exercitui qui habundabāt diuitijs eo q̄ spolia uerunt regnum egipti ⁊ templum dn̄i in iherusalē ⁊ etiam ciuitatem. ut habet̄. j machabe. j. ⁊ despectio superbi⁊quia ꝓpter ista erant ualde elati in superbia. in tantum q̄ de antiocho dr̄. ij. machabeo. v. q̄ erat ita elatus ac si haberet pelagus ad ambulandum ⁊ terram ad nauiganduz.

In psalmo. cxxij. Ad te leuaui oculos meos. ubi dicitur in postilla. Et uidetur psalmus iste.

Additio.

In afflictione ꝓducta per anthiochum nō solum obprobriuz ⁊ despectōē passi sc̄ israhelitici ꝛz occisiones ⁊ magnas p̄das ⁊ strages. similiter ⁊ templi multiplicem ꝓphanationem. ut p̄z in libris machabeorū unde nō proprie applicat̄ lr̃a huius psalmi illi hystorie. sed conuenienti⁹ ⁊ magis pro prie potest intelligi in cōtinuatione cum p̄cedenti in persona ecclesie cristi. que etiā tempore trāquillitatis ⁊ pacis de qua pace locutus fuerat i p̄cedenti psalmo. ut dictum est sustinet multa obprobria ⁊ despectionem ab his etiam fidelibus qui habūdant in seculo ⁊ in multitudine diuitarum suarum gloriant̄. similiter in potestatib⁹ mundanis. tales enim comuniter despiciūt bonos ⁊ deuotos. unde in glosa sup hunc psalmum dicit̄. Irridetur enim a timente quod amat. qui sperat non uisa. ⁊ ei dicit̄. quid credis insane quid credis. reuersus est aliquis ab inferis ⁊ retulit tibi q̄d ibi agitur ecce quod ego amo uideo ⁊ fruor.

hec in glosa. De hac igitur despectione ꝛ de hꝰ modi obprobrio ꝙ tēpore trāgllitatis sepe i eccl'ia cōtingit psalmista conqri tur i psona iustoꝝ ecclesie dicens ¶ Miserere nostri dñe qz multū repleti sumꝰ despectione ¶ Iuñ si qrat' a qbꝰ despiciat' subdit. ¶ Multū repleta ē aia nostra obprobriū habundātibꝰ ¶ i. ab habundātibus. Ad quem sensum līa faciliter applicat'. nec requirit' ꝙ aliq̄ dictio de cōtentis i hoc psalmo itelligat' nisi in sensu lītali. ut pz ituenti. Et nota ꝙ supra i cātico graduū quod icipit Leuaui oculos meos. i mōtes. psalmista petit in psona eccl'ie auxiliuz a dño. In hoc uero psalmo petit mīam cꝰ rō pōt taliter assignari. qz in illo psalmo eccl'ia innititur iusticie diuine eo ꝙ tribulātes eā. s. hitantes cedar de qbus ibi loqt'. manifeste sūt cōtra deum. Sz i hoc psalmo eccl'ia potiꝰ innitit' mīe diuine quia patit ab hijs qui de gremio st'. s. xpianis habūdātibꝰ ꝛ sup bis. uñ de rigore iusticie potiꝰ esset punēda eccl'ia saltē in tēporalibꝰ ꝙ talibus eiꝰ cōciuibus sicut freq̄nter etiā iusti puniuntur tēporaliter cū suis cōuicinis sicut pz i captiuitate babilonica i q̄ nōnulli iusti fuerunt puniti. sic jeremias daniel ꝛ hꝰ mōi ꝛ iō pluries petit mīam dicēs ¶ Miserere nr̄i dñe misere nr̄i ¶ quasi diceret. Non purā iusticiā sz mīam petimus.

¶ Si quia dñs ¶ Huic psalmo premittit' talis titulus i hebreo. ¶ Cāticū graduū dauid ¶ ꝛ sic actoꝝ psalmi. De materia aūt eius mihi uidet' ꝙ dauid fecerit hūc psalmū gr̄as agens de sua liberatiōe ꝛ populi sui a philisteis ascēdentibus contra eum q̄n eum audierūt esse iunctum i regez sup israbel. ij. reg. v. ut sic dauid occideret et regum eius destrueret sz fuerunt debellati uirtute diuini auxilij. ut ibidem habet' Et dixit dñs ꝰa dauid dabo tibi philistim in manu tua. secundū hoc igit' dauid initat ppīm ad deum laudandum dicēs dicat nunc israbel ¶ i. ppīs israbel babita victoria de philisteis ¶ nisi qz dñs erat in nobis per adiutoziū speciale. ꝛ replicatur hoc dicendo ¶ nisi quia ¶ ad ostendēdum maiorē gratitudinem de auxilio diuino ¶ Cum exurgerent hoies i nos ¶ i. philistei ut p̄dictum est ¶ forte uiuos deglutissent nos ¶ idest ñ potuissemꝰ resistere eoꝝ ipetui sic nec illud quod deglutit' degluciēti ¶ cū iracet' furoꝛ eoꝝ in nos ¶ qz philistei uenerūt cōtra dauid ꝛ populum eius cum magno furoꝛe ꝛ desiderio eos destruendi. iō subdit ur ¶ forsitan aq̄ ¶ s. tribulationis q̄ p ipetū aque designat' psaie. viij. adducet dñs sup eos aquas fortes ꝛ multas reges assyriorum ¶ obsorbuissetꝫ nos ¶ includendo nos undiqz sicut ille q̄ absorbet' aqua undiqz circūdat' ea. q. d. nō potuissemus aliqlit' euasisse ¶ torrente ptransissent anima nr̄a ¶ In hebreo ꝛ i translatione biero. habet'. ¶ torrens trāsisset sup aiam nr̄az ¶ p torrē tem i elligit' impetus philistinoꝝ quo da uid ꝛ ppīs fuissent obruti nisi fuissent diuinitus saluati. ꝛ iō cum dr̄ hic ¶ torrentez ptrāsissent anima nr̄a ¶ locutio est figurativa. sicut illud ē poeticum pflauit fistula buccas. ꝛ similit' cum subdit' ¶ forsitan per trāsisset aia nostra aquā itolerabilē ¶ qz in hebreo ꝛ in translatione biero habetur. ¶ Forsitan ptransissent sup aiam nr̄az aq̄ superbie uel fortes ¶ iō subdit' p grāz actōe ¶ Benedictus dñs qui non dedit ¶ nos in captionem dentibus eoꝝ ¶ minus dicit ꝛ plus signat. q. a non solum eos a philisteis capi non permisit sz etiā philisteos eis subiecit. iō subdit' ¶ aia nr̄a sicut passer erepta est de laqueo uenātiū ¶ i. de insidijs philistinoꝝ ꝛ per quē modum subdit' ¶ laqus cōtrit' ē ¶ qz exercitus philistinoꝝ a dauid ꝛ populo suo fuit debellatus. ꝛ quia hoc fuit uirtute diuina subdit' ¶ Adiutoziū nostrū i nōie dñi q. fecit celum ꝛ terrā ¶ q. d. non i nobis ydoloꝝ q. nullā habēt uirtutez. qd iō dr̄ qz philistei tunc fugientes reliquerunt ydola sua ad salutem populi philistinoꝝ ꝛ etiā sui ipotētia. qz dauid ꝛ uiri ei tulerunt ea. ut habet'. ij. reg. v. capitulo.

In psalmo. cxxiij. Nisi quia dñs. ubi dr̄ in postilla. De materia autem eius.

Additio.

On uidet' ppzie materia hꝰ psalmi assignari a postillatoze qz de istis psecutionibꝰ corpalibus q̄ tēpore dauid cōtigerūt iā plures psalmi fuerunt facti i pticulari ꝛ etiā generaliter. ut pz i illo psalmo. Diligā te dñe. In cuiꝰ titulo fit mentio de liberatione ipius dauid ab oībꝰ inimicis suis tum qz ipzope applicaret' illi hystozie hoc quod dr̄. Aia nostra ¶ sicut passer erepta est de laqo uenantium. qz ut ibidem pz philistei non insidiose isurrexerūt cōtra dauid ꝛ ppīm suū sz palam ꝛ manu armata. ut habet'. ij. reg. unde melius uidet' dicendū ꝙ hic psalmus cōtinuat' ad p̄dictos sic. ꝙ pz q̄z psalmista i psona eccl'ie petiuit auxiliū ab aduersarijs exteriozibꝰ. ut in primo et secundo cantico. ꝛ cōsequnter itroduxit lectiam de pace ꝛ trāgllitate eccl'ie. ut in tercio cantico. Consequnter etiam petiuit ut misericoziter liberaret' ab itrinsecis eam tribulātibꝰ. ut i psal. p̄cedēti. In hoc uero psalmo uult ostendere ꝙ q̄ncunqz ꝛ a qbꝰ cunqz psecutionibus eccl'ia liberat' alcribendum ē soli pietati diuine. uñ dic ¶ Nisi qz dñs erat in nobis ¶ q. d. Non potentie nec uiribꝰ humanis attribuenda est. sz soli deo i nobis existenti p suā puidentiaz ꝛ ptectionem. ꝛ iō i hoc psalmo tāgit mlta genera psecutionū quaꝝ q̄dam p̄dūt a ferocitate seu ihumanitate pseq̄ntium ꝛ de hoc dic ¶ Forte uiuos deglutissent nos cū iracet' furoꝛ eoꝝ in nos ¶ q̄dam autez procedunt ex insipientia perseq̄ntium sic cum uulgares idocti non ex passione ire sed potius ex q̄dam insipientia pseq̄uūt fideles. ꝛ de hoc dicit ¶ Forsitan aq̄ absorbuisset nos ¶ aqua eniz sepe populos significat. ut apoc. xvij. ca. Et qz tales ut pluriꝫ mum tanqz indisciplinati ipetuose pseq̄ntur. ideo subdit ¶ Torrētē ptrāsiuit anima nr̄a ¶ uel secundum hebraicā lr̄am. torrens ptransisset aiam nr̄am. torrens enim fluit cum ipetu. quedā autem psecutiones procedunt ex deceptione dyabolica uel humana uel etiam mundana quibus homo q̄ndoq̄ capitur sicut passer in laqueo. q. quidez laqueus diuina uirtute conterit' ut iusti liberentur. ꝛ de hoc dicit ¶ Anima nostra sic passer erepta ē. ꝛ laqueꝰ contritus est ¶ ē ¶ ꝛ sic de oībus concludit ¶ adiutoziū nostrū in nōie dñi ¶ correspondent ad principium psalmi i sententia. i. liberatio nostra. de omnibus predictis ꝛ similibus ascribenda est diuino adiutozio tantum. ad quam sententiam faciliter littera applicatur.

¶ Qui confidunt ¶ Titulus hꝰ psalmi est ¶ Canticum graduum ¶ cōsētēcia pz ex supza dictis. De materia uero hꝰ psalmi non uidet' ꝙ itelligatur de jherusalem materiali cuius nunqz fuit tanta pax ꝛ sublimitas quanta describitur in hoc psalmo ut uidebitur quia multotiēs fuit ipugnata ꝛ plurief destructa. bis totaliter. s. semel p nabuchodonosoꝛ. ꝛ semel p romanos ꝛ pluries pcialiter quantum ad aliquam ptem muroꝝ ꝛ edificiozum. ut patet libris reg. palip. ꝛ macha. Et ideo exponitur de iherusalem spirituali scilicet ecclesia. de qua dicitur apoc. xxj. uidi ciuitatem sanctam iherusalem descendentem de celo ¶ ē. i qua per fidem cristi habitant cristiani. quod pzeuidens psalmista in spiritu pzophetico dixit ¶ Qui confidunt in domino ¶ nō i ydolis uanis nec in rebus mundanis ¶ sic mons syon ¶ quia sicut mons syon est immobilis. ita qui uere confidunt in domino stabili tate fidei non mouentur. ideo subdit' ¶ nō cōmouebitur in eternuz qui habitat i iherusalem ¶ spiritualꝫ per fidem caritate formatam. Et causam huius stabilitatis subdit dicens ¶ montes in circuitu eius ¶ i. angeli ad custodiam ecclesie deputati ¶ ꝛ dñs in circuitu ppīi sui ¶ propter quod dic matthei ultimo. ecce uobiscum sum omnibus diebus usqz ad consumationem seculi ¶ quia non relinquet dñs uirgā peccatoꝝ ¶ i. ptātē eoꝝ ¶ sup sortē iustoꝝ ¶ i. pualere iustis i tantū ut moueant' a statu fidei ꝛ uirtutis qz facit cum tēptatiōe puentū ut possint

sustinere. ut dicit apostolus cor. xj. ⁊ iō subdit ut non extendāt iusti ad iniqtatē manus suas. Et q̄ boni merent̄ p̄miari ⁊ mali puniri. subdit psalmista. bñ fac dñe bōis ⁊ rectis corde. cōferendo eis bona gr̄e in p̄nti ⁊ gl'ie in futuro. declinātes āt a recti tudine fidei ⁊ uirtutis. i obligationes. i. ad peccata q̄ obligāt ad penā. iō in trāslatione biero. hēt̄ sic. q. aūt declināt ad p̄a uitates suas. ⁊c. adducet dñs. ad penā eternam. cū opantibus iiqtatē. i. cum demonibus obstinatis i iniqtate. ꝑpter quod dr. matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternum q̄ pat' est dyabolo ⁊ āgelis eius. pax sup israhel. nō sup israhel secundum carnem sed secundū spūm. s. sup ppl'm catholicum ꝑpter quod i natiuitate xp̄i cātauerūt angeli luc. ij. gl'ia i altissimis deo ⁊ in terra pax hoīb̄ bone uoluntatis. p bonā eniz uolūtatē habēt pacē cordis i ternā. secūd' quod dr. puer. xij. nō contristabit iustum quicq̄d ei' acciderit. ⁊ p illā disponunt' ad pacem supnam.

In psalmo. cxxiiij. Qui confidunt. ubi dr in postilla. De materia h' psalmi.

Additio.

Ste psalmus cōtinuat' cum p̄cedenti sic. Nam cum dixisset psalmista i p̄cedenti. Adiutorium nr̄m i nomīe dñi ⁊c. In hoc psalmo declarat' q̄ sunt illi q̄bus adest tale adiutorium. s. Qui cōfidunt in dño. immobiliter. ⁊ habitat i iherusalē. ꝑ uerā caritatem. ⁊ de hoc dicit. sicut mōs syon nō cōmouebit' i eternum qui hītat in irl'm ⁊c. Letera exponant' ꝑut in postilla.

In cōuertendo. Titulus huius psalmi est. Canticū graduum. sine aliq̄ additiōe. ⁊ p̄z sñia ex supra dictis. De materia uero huius psalmi p̄z ex circunstātia lr̄e q̄ loquitur de reditu ppl'i israhel a babilonica captiuitate. q̄ de captiuitate facta p romanos nō est reuersus ppl's iudaicus nec reuertet'. ut freq̄nter supra dictum est. Dicitur psalmista. In conuertendo dominus captiuitatē syon. reducendo ppl'm de babilone i irl'm in q̄ est mons syon ubi fuerat templum ⁊ dom's regia. facti sum's sicut cōsolati. magna cōsolatio fuit eis redire ad locum cultus diuini. Tūc repletus est gaudio os nr̄z ⁊c. q̄z statiz cū uenerūt in irl'm erexerunt altare ⁊ obtulerūt hostias cum diuinis laudib's. ut hēt̄ primo esdre. z. tunc dicēt iter gētes magnificauit dñs facere cum eis. cyrus. n. rex p̄sarū ꝑ totum regnum suum fecit publicari edictum i quo hītabāt gentiles de reditu iudeox i terrā suaz. in quo edicto cōtinebat' p̄ceptum dñi de hoc sibi factum. esdre. j. ꝑpter quod gētiles hoc audientes dicebant deum celi magnificasse ppl'm isrl' ⁊ aliqui eox cōuertebant' ad iudaismum de quo etiā iudei letabāt'. iō subdit. Magnificauit dñs facere nobiscū. de reditu nr̄o ⁊ cōuersione gentilium. facti sumus sicut letantes. Uez tn̄ q̄ adhuc nō erat' edificatum templū nec ciuitas repata. iō subdit'. Cōuerte dñe captiuitatē nr̄am sicut torrens i austro. Iuentus australis est pluuius sus ⁊ iō facit fluere torrentes ꝑ us desiccatos. ⁊ sic petit psalmista q̄ gr̄a diuina effluat i ppl'o de captiuitate reducto. sic tē poze salomonis ꝑ reedificationē ciuitatis ⁊ templi ubi dabant' diuina responsa. Et ad hoc ꝑpetrandum allegat psalmista ppl'i p̄niaz' q̄ est dispositio ad gr̄am ꝑpetranda dicēs. Qui seminat in lacrimis. ꝑ ueram cōtritionem de peccatis. i exultatiōe mentis. ex cōsecutione gr̄e diuine. Et cōsequnter applicat ad ppl'm isrl' dicens. Eūtes. i captiuitatē babilonicā. ibāt ⁊ flebāt ex cōtritione de peccatis ꝑpt̄ q̄ captiuitatē meruerūt. mittentes semina sua. sic. n. fructus producit' ex semie. sic ex uera ⁊ ꝑfecta penitencia suo mō reportat' beneficium diuine gr̄e. iō subdit'. Uenientes āt uenient ⁊c. ⁊ p̄z lr̄a ex dictis. Moraliter āt pōt exponi psalmus iste de quolibet rediunte de peccato mortali tanq̄ de babilone q̄ cōfusio iterpretat' ⁊ p uerā p̄niaz cōsequt' donū gr̄e i p̄nti ⁊ gl'ie i futuro.

In psalmo. cxxv. In conuertendo dñs. ubi dicitur in postilla. De materia uero huius psalmi.

Additio.

Ste psalm's non loq't' de reditu ppl'i israhel a babilonica captiuitate q̄ i illo reditu nunq̄ fuerūt tā repleti gaudio q̄ de ip̄is cōuenient' uerificaret'. Tunc repletum est gaudio os nr̄m. ut p̄z ex hysto rijs. esdre. neemie. Sil'r nec p̄pe d' eis posset dici. Tūc dicēt inter gētes magnificauit dñs facere cum eis. lz. n. cyrus dedisse eis licentiā reedificādi. gentes tn̄ circūstantes multiplicit' ip̄ediebāt ⁊ eos fatuos reputabāt. ut hēt̄ esdre. iiij. neemie ꝑmo. Sil'r nec de eis ꝑpie possz dici. Uenientes āt uenient cum exultatione. cū nunq̄ legunt' p̄z maioꝛi pte fuisse in uera penitēcia. unde expositores hebreox specialit' ra. abenbazra. istum psalmū exponunt de tēpoze messie quē falsē spectant sed nos uerius de tēpoze xp̄i ueri i quo sumus debem's exponere illum. in quo. s. tempoze cōuertit deus captiuitatē syon. Et continuat' psalmus iste cū p̄cedenti sic. Nā cum dixisset q̄ deus est i circuitu popl'i sui ad custodiā. ⁊ q̄ non relinquet uirgā peccatoꝛ sup sortē iustoꝛ. ne forte quis ex hoc crederet q̄ in tēpoze xp̄i ꝑtunc uēturi cessassent oēs ꝑsecutiones. iō dicit. In cōuertēdo dñs captiuitatem ⁊c. facti sum's sicut consolati. q. d. nō ex toto erimus cōsolati sed sicut cōsolati. eo mō quo apl's. ij. cor. vj. ca. dicit q̄si tristes semp āt gaudentes q̄ quidem gaudiū statim declarat dicēs. Tūc repletum ē gaudio os nostr̄m ⁊c. q̄z apl's ⁊ primitiue eccl'ie nō solum gaudētes p̄nunciabant xp̄m esse in nobis. circa quod ipoꝛum os ⁊ lingua assidue uersabat' sz etiaz obpzobria ⁊ cōtumelias cū gaudio suscipiebāt. actuū. v. ca. Ibant apl's gaudētes quia digni habiti sū ꝑ noie xp̄i cōtumelias pati. Et q̄z multi de gentibus hoc cognoscebāt ꝑdicātib' apl'is. iō subdit. tunc dicent iter gētes. Cōsequnter psalmista declarat modum istius conuersionis de q̄ dixerat. In cōuertendo dñs captiuitatē syon. ꝑ modū oꝛonis ꝑphetice dicēs. Conuerter' dñe captiuitatē nr̄am sicut torrens i austro. Pro quo sciendum q̄ plaga seu regio australis ē sicca naturalit' plusq̄s alie regiōes. ⁊ iō cuz i terra alīq̄ australi supuenit torrens quo irrigat' tūc talis terra cōuertit' a sterilitate ad fertilitatē. cui assimilat' cōuersio captiuitatis syon. s. eccl'ie ꝑ aduentum xp̄i. q̄z ꝑius erat q̄si sitiens. ⁊ iō xp̄s assimilat' radici de terra sitiēte. ysa. liij. ⁊ p's fuit irrigua sicut jere. xxxj. Erit aīa eox sic oꝛtus irrigu' ⁊c. Cōsequnt' ps declarat ꝑcessū illox quox hos ⁊ lingua replebit' gaudio. s. apl'oꝛum ⁊ primitinox eccl'ie. ⁊ de hoc dicit. Qui seminat i lacrimis. q̄ ꝑdicti cum maximis laboꝛibus ⁊ ꝑsecutionib's seminabāt uerbum dei. unde. Eūtes ibāt ⁊ flebāt mittētes semia sua. postea tn̄ cum exultatiōe portabāt manipulos suos sciliet fructum sue predicationis.

Ili dñs. Huic psalmo ꝑmittit' talis titul's i bebreo ⁊ i trāslatione biero. Cāticum gradum salomonis. Et secundū q̄ dicit ra. sa. iste psalm's ititulat' a salomone non sicut ab actoꝛe. sz q̄z factus fuit ab ip̄o deuid q̄ sic ꝑuidit eū edificaturx domum dñi. ita ꝑuidit eum acceptuꝛ i uxoꝛē filiā pharaonis ↄ legem diuinā q̄ ꝓhibet iudeis accipe mulieres alienigenas. ⁊ secunduz hoc dixit. Nisi dñs edificauerit domū i uanuz laboꝛauerūt q̄ edificāt eā. q. d. frustra edificat domū dño q̄ trāsgredit' ei' mandatū q̄z melioꝛ ē obedictia q̄s uictime. j. reg. xv Et ad hac sñiaz applicat lr̄az seqntē. Sed istud dictum uidet' esse manifeste ↄ sacrā scripturā q̄ dicit. z. reg. viij. ⁊. ij. palip. v. q̄ edificata domo nebula ipleuit eam i signū diuine acceptionis. ⁊. ij. palip. vij. q̄ ignis tunc descēdit de celo ⁊ deuoꝛauit holocausta ⁊ uictimas ⁊ maiestas dñi ip̄leuit domū Jtē. z. reg. ix. dr̄ q̄ dñs apparuit salomoni sicut apparuit ei i gabaon dixitq̄s omnib' ad eum. exaudiui oꝛom tuā ⁊c. ⁊ subdit'. ⁊

sanctificaui domū hāc quā edificasti ⁊ per omnia ista ostendit q̄ illa edificatio fuit deo accepta. Itē salomon non uidet in ali quo peccasse accipiēdo filiā pharaonis in uxorem. sicut dictum fuit diffuse. ꝫ. reguꝫ Et iō dicendū q̄ salomon fecit psalmum istum q̄ tū reputabat se ⁊ totum populū suum nō sufficere ad edificationē domus dñi secundum q̄ ipe dixit. ij. palip. ij. quis .n. ualere poterit ut edificet ei domū di/ gnam. q. d. null⁹ nisi ipemet de⁹ apponat manum suā. iō secundū hoc dixit. Nisi do minus edificauerit domū i uanum labora uerunt ⁊c. Circa quod sciendū q̄ domus dñi dupliciter edificat. Uno mō corpaliter ex lignis ⁊ lapidib⁹. Alio mō spūaliter per doctrinā in fide ⁊ moribus. ⁊ in utraq; e/ dificatione requrit diuinum auxilium. Igr in hoc psalmo agit primo de edificatiōe corpali. secundo de spūali ibi. Cū dederit dilectis suis. Circa primū dicit salomon. Nisi dñs edificauerit domum in uanū laborauerūt ⁊c. unde ⁊ lapis āgularis cōsumās edifitiū parietum pluries fuit reiectus ab artifici bus sicut iutilis. ⁊ tamē i cōsumatōe edi/ ficij fuit aptissimus. quod a domino factū fuit secūdū qđ dcz ē supra psalmo. cxvij. Lapidē quem reprobauerūt edificātes hic factus est i caput āguli. a dño factū ē istd ⁊c. Et ad hoc adducit exēplū de custodia ciuitatis humana que nō ualet sine diuīa cum dr. Nisi dñs custodierit ⁊c. Et secun dum sententiam pdictā allogt psalmista artifices dicēs. Uanum est uobis āte lucē surgere. i. de mane ut bz trāslatio hiero ⁊ hoc ē ante solis ortum. nisi supple assit diuinum adiutoriū. ut pmissū est. surgite postq̄ sederitis q̄ māducatis panē dolozis In hebreo sic hēt. retardātes sessionem ⁊ māducātes panem laborantium. ⁊ ē sens⁹ sic ut uanum est uobis surgere ad icipien dum op⁹ nisi assit diuinum adiutoriū. ita sine tali adiutorio uanum est. retardare sessionem. i. getem ab ope opus multum cōtinuando. ⁊ māducantes panem laborā tium. ⁊ isti sunt artifices manualiter opā tes. Translatio autem communis potest sic exponi. Surgite postq̄ sederitis. q. d. nō oportet uos nimis cito surgere ad op⁹ q̄ si uobis assit diuinum adiutoriū pl⁹ faciet q̄ solicitudo urā nimia. ⁊ iō. surgite p⁹q̄ sederitis. i. postq̄ cōueniēter queueritis. q̄ māducatis panem dolozis. i. uos opa/ rij q̄ habetis uictum ex laboze corpali ac q̄situm q̄ labor est cā dolozis i corpib⁹ ue strīs. Cum dederit. Hic cōseq̄nter agitur de edificio spūali p doctrinā sanaz fidei ⁊ moz. Circa q̄ sciendum q̄ hec ē uera lra hebraica ut dicunt hebrei saltez moderni. Sic dabit excitanti se a somno. ⁊ ē finis uersus p̄cedentis i hebreo ⁊ i translatiōe hiero. ⁊ cōtinuat sīe p̄cedenti q̄ dixerat oparios habere uictum p magnum labo rem corpalem subdens. sic dabit. s. dñs uictum cōuenientem sine tali laboze exci/ tanti se a somno. ppr amorem studij le/ gis diuine sicut facit doctor studiosus. et subdit. ecce hereditas dñi quam magis approbat deus q̄s domū materialem. filij idest discipuli edocti a doctoꝛ p̄dicto. Cir ca quod sciendum q̄ li filij put scribitur i hebreo nō pōt esse genitiu⁹ singularis numeri sed nomiatiuus pluralis. Et qd sit illud bonum quod acq̄rit dictis discipu lis ostendit cum subdit. merces fructus uentris ⁊c. i. bonum quod reportant di/ scipuli est fruct⁹ legis q̄ est sapientia. Et dicit fructus uentris. eo q̄ latet in corde quod hic uocat uenter eo modo loquendi quo dr puer. xxij. Appone cor tuuz ad do ctrinam meā q̄ pulchra erit tibi cum ser/ uaueris eā in uentre tuo. sic exponit rabi sa. Ad hunc āt intellectum pōt aliquo mō reduci trāslatio cōis q̄ sic bz. Cum dede/ rit dilectis suis. i. studiosis doctoꝛib⁹ in doctrina fidei ⁊ moz q̄ sunt a deo dilecti. somnum. i. requm p mortem q̄ dr somn⁹ in scriptura. iobā. xj. Lazarus amicus no ster dormit sed uado ut a somno excitem eum. ecce hereditas dñi filij. idest fideles edocti ab ipis in fide ⁊ moribus qui dicū tur eoꝛ filij in scriptura sunt hereditas domini magis dilecta q̄s dom⁹ materiał

Et qūid sit bonum quod reportant fina/ liter ostendit cum dr. Merces fructus uē tris. i. xp̄s q̄ ē fructus uētris uirginalis est merces eoꝛ q̄ est beatitudo obiectiue. in aspectu. n. sue diuinitatis reficiunt bt̄i iterius. ⁊ in aspectu sue humanitatis exte rius secundū q̄ dicit aug⁹ sup iohannem. sicut sagitte i manu potētis. q̄ sūt pate ad aduersarioꝛ destructōnē. ita filij excus sozum. i. de numero expeditoꝛ ad pugnā tanq̄s excussi ab ipedimentis. In hebreo āt habet. Ita filij iuuentutuz ⁊ est eadē sīlia q̄ iuuenes st magis expediti ad pugnan dum. ⁊ isti sunt illi filij de quibus p̄dictum est q̄ sunt edocti in fide ⁊ moribus a san/ ctis doctoribus. ⁊ sic sunt pati debellare aduersarios ueritatis secundū q̄ dicit ad tytum primo. amplectentē eum q̄ secundū doctrinā ⁊ fidelez sermonē utpotēs sit ex hortari i doctrina sana ⁊ eos q̄ cōtradicūt arguere. Btūs uir q̄ iplenit desideriuz suū ex ipis. In hebreo ⁊ i translatione hiero. habet pharetram suā ex ipis p quam in telligit scola doctoris uel ecclesia boni pa storis ubi cōgregant tales filij sic edocti Et ad eundē sensum reducit lra cōis cuz dr. desideriū suum ex ipis. q̄ bonus do/ ctoꝛ desiderat habere tales filios. ⁊ sit iter bon⁹ pastoꝛ. ⁊ q̄ bonitas eoꝛ redūdat ad meritum doctoris uel pastoris. ppter q̄ talis doctoꝛ uel pastoꝛ est btūs uir. s. ex ꝺ gregatione eoꝛ. nō cōfundet talis doctoꝛ uel pastoꝛ. uel hoc refertur ad quēlibet di scipuloꝛ edoctoꝛ. cum loq̄tur īimicis suis. idest aduersarijs ueritatis eos potent ar guendo. in porta. hoc est i loco patēti uel in porta. idest i iudicio. q̄ iudices ātiq⁹ i portis sedebāt ⁊ ibi cora eis aliq̄n facte st disputationes fideliū cum fidelibus.

In psalmo. cxxvj. Nisi domin⁹. ubi dr in postilla. Huic psalmo premittitur talis titulus.

Additio.

Salmus iste potest exponi de edificatione corpali sine aliq̄ distinctione. uerius tn ⁊ magis correspondenter ad psalmos precedentes exponit tot⁹ de edificio spūali. Pro quo nota q̄ q̄tuoz tanguntur hic a psalmista p tinētia ad bonū ciuitatis seu dom⁹ i quoꝛ quolibet psalmista asserit q̄ bz a deo ef/ ficatiā principaliter. Primū est ipa edificatō de quo dicit. Nisi dñs edificauerit domū ⁊c. Secundū est custodia eius de quo dicit. Ni/ si dñs custodierit ciuitatem. Tercium est idustria ciuium ad q̄renda ea q̄ requruntur ad sustentationē seu cōseruationē eoꝛ. Et q̄ hoc nōnulli credunt dependere a sollici tudine humana tātum. iō dicit. Uanum est uobis ante lucem surgere ⁊c. q. d. Nō cō fidatis de uimia sollicitudine uestra surgē do mane ad opatōes exercendas ⁊ retar dando sessionē put in hebreo habet. s. ni miā moraz faciēdo circa eas. ⁊ q̄re hoc fit uanū declarat cum dicit. Cum dederit di lectis suis somnum. hoc est dicere q̄ dilci deo q̄ ab eo i agendis dirigant ista omia habēt. bz habeāt somnū q̄tum sine huius modi sollicitudinibus magnis. eo mō quo dr i psalmo. Inq̄rentes aūt dñm nō minu ent oi bono. Quartum aūt quod ptinet ad bonū ciuitatis seu domū est pluralitas ciuium seu domesticoꝛ. de quo dicit. ecce he reditas dñi filij. q. d. habere filios nō de pendet totaliter ex humana idustria sz re quirit auxilium diuinū fecundās cōiuges ⁊ dans eis mercedē fructus uētris. q̄ qdē filij sunt q̄si arma parentū ad eoꝛ defen/ sionem. ⁊ iō subdit. Sicut sagitte in manu potentis ita filij excussoꝛ. ubi in hebreo habet ut postillatoꝛ ait. Filij iuuētutis. ⁊ rō est q̄ filij senectutis cōiter nō attingūt pfectā etatem i uita parentū ut eo possint adiuuare. ⁊ q̄ de talibus filijs. s. adiuuan tibus parētes melius est hēre plures. ideo subdit. Btūs uir q̄ iplebit pharetrā suam ex eis. secundum hebreos. cum dixiss. n. q̄ filij sunt sicut sagitte. iō cōgregationē eoꝛ correspondent dicit esse i pharetra i qua sagitte cōsueuerūt cōgregari. ⁊ quia cum talibus bñ congregatis potest homo resistere aduersarijs. iō dicit. Nō confudet. Pro secundo. s. de edificatione spirituali

sciendum q̄ quatuor predicta possunt ap
plicari ad ciuitatē spūalem q̄ est eccl'a dei
de cui⁹ edificatione fuerat locutus ī canti
co supra dicto. ubi dr̄ Jherusalem q̄ edifi
cat' ut ciuitas ⁊ de eius custodia similiter
dixerat i alio cātico. d. Jherusalē. ¶Montes
i⁹circuitu eius. ⁊ in hoc cātico adiūgit ter
cio de sollicitudine humana de qua in h⁹
modi ciuitate non est confidendum ⁊ hoc
cum dicit⌊Uanum est uobis ante lucē sur
gere iusq; ibi. Cum dederit dilectis suis
somnum. Addit etiam quarto q̄ in hac ci
uitate scilicet spūali maxime est appeten
da procreatio filiox spūalium. de quo dic̄
⌊Ecce hereditas domini filij ⁊c̄⌋qui q̄dem
filij multum ualent in defensione spiritua
li huiusmodi ciuitatis. de hac dicit⌊Beat⁹
ur qui implebit ⁊c̄. usq; in finem.

Beati omnes⌋Titul⁹ h⁹ psalmi
est⌊Cāticum graduum⌋ cuius
sententia patet ex supra dcis.
De materia uero huius psal
mi uidet' q̄ sit q̄dam imitatio ad timorē
dei p̄mittendo deum timētibus p̄sperita
tem tēporalem secundum modum ueteris
testamenti i quo pro talib⁹ bona tēpora
lia p̄mittebāt'. secundū q̄ dr̄ ysa. primo.
Si uolueritis ⁊ audieritis me bona ter
re cōmedetis. Et secundum hoc dr̄⌊Beati
oēs q̄ timent dn̄m⌋⁊ dr̄ omnes idifferen
ter q̄r nō est psona⁊ acceptio apud deum
act'. x.⌊q̄ ambulant ī uijs eius⌊mandatis
suis obediēdo q̄ sunt uie deueniēdi ad sa
lutem⌊Labores manuū tuax māducabis⌋
idest si timueris deum habebis habundā
tiā bonox tēporaliū ita q̄ non oportebit
te de alieno uiuere. secundo p̄mittit' ha
bundātia ī prole q̄ est magis reputanda
q̄z diuitiax habundāt'a cum dr̄⌊uxor tua
sicut uitis habundās⌋q̄r pariet tibi filios
multos⌋i lateribus domus tue⌋ q̄r bēbis
habundant' unde poterunt nutriri in do
mo tua. ⁊ non solū nutriri. sed etiā ad au
gmentum p̄duci. ideo subdit'⌊filij tui sic
noūelle oliuax⌋ gratiose crescentiū⌊in cir
cuitu mense tue⌋pati ad ministrandū tibi
bonorifice. tercio promittitur celebritas
fame cum dicitur⌊Ecce sic benedicetur⌋.
idest cōmendabitur ⁊ ei bona imprecabū
tur quia quilibet dicit de eo⌊Benedicat ti
bi dominus ex syon⌋ idest in templo q̄d
erat in monte syon ubi fiebant oblatiōes
pro salute timentium deum ⁊ habant' di
uina responsa⌊ ⁊ uideas bona iherusalem
omnibus diebus uite tue ⌋ magna enim
erat consolatio populo deuoto quando ci
uitas iherusalez in qua uigebat cultus di
uinus erat in⌋bono statu⌊ ⁊ uideas filios
filiorum tuorum⌋idest longam uitam ha
beas⌊pacem sup israhel⌋resp. mat' li vide
as. s. pacem super totum populuz. magna
enim erat consolatio timentibus deum
uidere populi pacificum statum.

In psalmo. cxxvij. Beati omnes. ubi di
citur in postilla.⌋De materia uero huius
psalmi..

Additio.

Ste psalmus uidetur cōtinua
ri ad precedentem sic. In prece
denti enim improbat nimiam
sollicitudinē humanam circa
ea quibus homo indiget. ⁊ hoc cum dixit
Uanum est uobis ante lucem surgere. In
hoc autem cantico dicit q̄ talia non defi
ciunt timenti deum. eo modo quo supra
in alio loco dictum est. Inquirentes autē
dominum non minuent' omni bono. ⁊ de
hoc dicit⌊ beati omnes⌋qui timent domi
num ⁊c̄⌋usq; ibi. Et bene tibi erit. Simi
liter in precedenti psalmo dixerat q̄ pro
creatio filiorum erat ualde appetenda di
cens. Ecce hereditas domini filij. In hoc
autem cantico dicit q̄ hanc habundātiaz
filiox habet timētes dn̄m. ⁊ de hoc dicit
Luxor tua⌋sicut uitis habundās ⁊c̄⌋ista āt
intelligi debent ad litteram spūaliter. nā
si tēporaliter itelligerent' de filijs carna
liter ⁊ huiusmodi. manifestā caperent in
stantiam. Constat enim q̄ multi timētes
deum non habent filios carnales nec oc
cupant' in māuum laboribus ⁊c̄.

Epe expugnauerunt me⌋Ti
tulus h⁹ psalmi est⌊Cantic⁹
graduū⌋⁊ pz sīia ex' supra di
ctis. De materia uero h⁹ vide
tur saluo meliori iudicio q̄ sit gratiarum
actio p̄ liberatione ꝑpl'i israhel a psecu
tōib⁹ suis que freq̄nter legit' facta a deo.
Et diuiditur ī duas ptes. quia primo po
nitur dicta liberatio. secundo pseq̄ntium
punitio ibi. Dominus iustus. Circa p̄mū
dicit⌊dicat nunc israhel⌋gratanter reco
gnoscendo⌊liberationē sui a piculis⌊Sepe
expugnaueruut me a iuuentute mea⌋iuuē
tus aūt israhel dr̄ quando fuit in egipto
unde dixit dn̄s jere. ij. ca. Recordatus sū
adolescentiam tuam quādo secuta es me ī
deserto ⁊ loquit' de congregatione ppl'i
israhel. tunc. n. liberauit eos dominus ab
egiptijs eos pseq̄ntibus in mari ⌋eos sub
mergendo exo. xiiij. ⁊ postea ab amalechi
tis eos inuadentibus exo. xvij. ⁊ ī nō repli
catur. sepe expugnauerūt me ⁊c̄. ⌊⁊ nō po
tuerunt mihi ⌋. s. p̄ualere quia egiptij fu
erunt submersi ⁊ amalechite debellati⌊su
pra dorsum meum fabricauerunt peccato
res⌋idest egipitij filijs israhel grauia o
nera imponentes. ut habet' in exo.⌊prolō
gauerunt iniquitatem suā⌋nolentes dimit
tere populum ad dei mandatum. ⁊ sic non
solum fuerūt filijs israhel credules ſz cū
hoc deo rebelles⌊Dominus iust⁹⌋ Hic cō
sequenter ponit' dictox psecutox punitio
cum dicit'⌊Dominus iustus concidet cer
uices peccatox⌋ eos malis gratibus suis
humiliando⌊ cōfundant' ⁊ conuertantur
retrorsus⌋tanq̄⁹ debellati a deo⌊omnes q̄
oderunt syon⌋q̄ tunc erat locus diuini cul
tus. ⁊ p̄ hoc intelliguntur filij israhel qui
locū istum cā deuotionis freq̄ntabant⌊fi
ant sicut⁹ fenū tectox ⁊c̄⌋quod post modi
cum uirorem cito desiccatur ⁊ deficit. ⁊ in
hoc' petit psalmista q̄ p̄speritas psequen
tium populum israhel cito transeat ⁊ defi
ciat⌊de quo⌋idest de feno tectorum⌊non ī
pleuit manum suā qui metet ⁊c̄⌋ quia re
putat ipsum iutile. ⁊ in hoc designat psal
mista q̄ p̄speritas tēporalis maloz non
est utilis sed magis nociua⌊⁊ non dixerūt
qui p̄teribant benedictio domini ⁊c̄ ⌋mo
dus est hominum trāseuntium iuxta ter
re nascentia bonum fructum facientia im
precari benedictionem domini sup ipsa. et
nīl sup terre nascentia nullū bonum fructū
facientia. ⁊ per hoc petit psalmista. q̄ per
secutoribus populi israhel non ip̄ecenter
prosp̄era sed magis auersa secundum or
dinem diuine iusticie mala eox puniētia.

In psalmo. cxxviij. Sepe expugnaue
runt me. ubi dicitur in postilla. De mate
ria huius⁹ psalmi.

Additio.

Ontinuatur hic psalmus cum
precedenti sic. Dixerat enim ī
psalmo preterito q̄ timēs deū
habere multa bona. ⁊ spāliter
uiderit pacem ⌊super israhel scilicet super
totum populum fidelem ⁊ ne quis putaz
q̄ illa pax esset tēporaliter intelligēda
ideo subdit⌊ sepe expugnauerunt me a iu
uentute mea⌋. q. d. Non intelligas q̄ po
pulus dei semp habeat pacem tēporalem
nam frequenter contingit oppositum. q̄r
sepe expugnauerunt me a iuuentute mea
. i. a p̄ncipio exordij fideliū q̄d satis pz in
processu ut⁹ usq; testi. et ut oñdat q̄ ex t'ib⁹
ipugnatōib⁹ ñ seq̄t' subuersio fideliū fina
lit' ī dic⌊'Sepe expugnauerūt me ⁊ ñ po
uer ūt mihi⌋Cete⁹ āt exponāt' put ī postil
l' ducēdo tñ illa ñ solū ad ppl'z ātiquū⁹ue.
te. sz et ad ppl'm nouū fideli⁹. utrumq̄. n.
ꝺtigerūt ea q̄ ī hoc psal. cōtinent' ut pz ī
tuenti.

Epfūdis⌋titul⁹⌊cāticū graduū
⁊ pz sīia p p̄dca. De mateia ue
ro h⁹ psal. dicunt aliq̄ q̄ ē ozo
ip̄i⁹d'd' p̄ sua liberatiōe a pccis
adulterijs cū bersabee ⁊ boicidij urie. sz fi
nis psal. uī magis p̄tēdeī q̄ sit oro p̄ libe
ratiōe ppl'i israēl a babilōica captitate fca
ab aliquo spūz dei ꝑhīte q̄ loqns ī psona
ppl'i dic⌊De pfūdis⌋. i. de terra babilōis
q̄ ē d'd' missa rīpcu iudee ⁊ ēt q̄r ī babilōe ali
q̄ d'iudeis erāt poiti ī carcere⁹ sub t'raēis

clamaui ad te dñe ꝛ oze fiãt aures tue itendentes ꝓlocꝫ de deo ad modum hoīs cū aures sunt attente ad petitionem quã uult exaudire si iiȝtates obseruaueris dñe ꝛ uolendo eas usq; ad ulcionem punire dñe quis sustinebit ꝛ q.d. nullus. qz pcā ꝓpt̄ q̄ ꝑ's fuit captiuat⁹ fuerunt multa ꝛ grauia ualde. ut pȝ ex. iiij. regum ꝛ. ij. paralip. ꝛ qz apud te ꝓpiciatio est ꝛ ꝓpt̄ legē tuã sustinuit te dñe ꝛ In hebreo hēt ꝛ qz tecum est ꝓpiciatio ꝓpt̄ hoc timeberis ꝛ quod exponit ra. sa. sic ꝛ qz tecum ē ꝓpiciatio ꝛ. i. qz tu solue potes peccata dimittere uel remittere ꝛ ꝓpt̄ hoc timeberis .i. es timendus. si. n. alius possȝ peccata remittere nō sic esset. qz ad illum possȝ esse recursus. Et ad idē unde tendere translatio hiero. q̄ sic hȝ ꝛ qz tecū est ꝓpiciatio cū sis terribilis ꝛ secundū uero trãslationē cōmunem hic allegat rō q; deus nō puniat peccata ad plenū ex allegatiõe sue mīe cū dȝ ꝛ quia apud te ꝓpiciatio est ꝛ. q.d. quia ꝑ tium tibi est misereri ꝛ parcere nō decet te iniqtates mō predicto obseruare ꝛ ꝓp legem tuã ꝛ q̄ ꝓmittit uere penitētibus misericordiam ꝛ sustinui te dñe ꝛ expectãdo bñficium tue mīe ꝛ sustinuit aīa mea in uerbo eius ꝛ quod ꝓmittit mīam penitētib⁹. ꝛ sic est repetitio eiꝰdem sñie sub aliȝs uerbis ad maiozem exꝓssionē effectus. sicut cōit fit i deuotis oronib⁹ ꝛ sperauit aīa mea in domino ꝛ hic est principium uersus qui talis ē in hebreo ꝛ i trãslatõe hiero. ꝛ Aīa mea ad dñm a uigilia matutina usq; ad uigiliã matutinam ꝛ ꝛ sic exponit ꝛ Aīa mea ad dñm ꝛ itenta p deuotionē expectãdo suã mīam ꝛ a uigilia matutina usq; ad uigiliã matutinã ꝛ idest a principio diei naturalis usq; i finē ꝛcludendo diem ꝛ noctem. ꝛ per hoc insinuat psalmista q; anima iusti debȝ semp esse ad dñm intenta non solum tempore prosperitatis significato p diem. sz ēt aduersitatis significato p noctem. ꝛ sic cū in trãslatione comuni dicitur ꝛ A custodia matutina usq; ad noctem ꝛ li usq; ad noctē intelligitur inclusiue ꝛ sperat israhel in domino ꝛ hic est principium uersus sequent

In hebreo ꝛ in translatõne hiero. dicit igr̄ ꝛ sperat israhel in domino ꝛ misericordiam eius pacienter expectando. cuius rationē assignat dicens ꝛ quia apud dominum misericordia ꝛ que sup exaltat iudicium. ut dr̄ iacobi. ij. ꝛ ꝛ copiosa apud eum redemptio ꝛ q.d. potens est multis modis redimere populum israhel de captiuitate. ꝛ non solum de captiuitate corpali sed etiam spirituali ideo subditur ꝛ ꝛ ipse redimet israhel ex oīb⁹ iniquitatibus eius ꝛ quod semp uerificatur de uere penitētibus ꝛ sic ex fine hⁱ psalmi apparet q; est oratio pro toto populo israhel sicut predictum est in principio eius.

In psalmo. cxxix. Deprofundis. ubi dicitur in postilla. De materia uero huius psalmi nō.

Additio.

Ontinuatur iste psalmus cum precedenti sic. Nam in precedenti tractauerat de impugnatione humana contra populuz dei. in qua dixit q; deus est ultor talium aduersariox. d. Dominus iustos concidet ceruices peccatorum nō. In hoc autem psalmo itendit de ipugnatiõe intrinseca eccl'ie que fit p multa ꝛ uaria peccata in ipa ecca ꝓpetrata. ꝛz. n. ecca p'ñs q̄ntū ad iustos et ſm̄ macl'a ꝛ ruga. sp tñ i ea sī mixti mali cū bōis. Et qz iſti pccores sī multi ꝛ sepe i ꝓfundo maloꝝ submersi. iō ecca talium ozãs dicit de ꝓfundis clamaui ad te dñe ꝛ. i. de ꝓfundis peccatox. sicut. n. de⁹ i altis oī bitare. sic eadē rōne dr̄ lōge esse a pccore bⁱ. iuxta illud. Lōge a peccatoꝛib⁹ salus. ꝛ cū altū ꝛ ꝓfundū sī opposita ꝛ ualde remota. iō petit ꝛ exaudi ozionē meã ꝛ. q.d. more hūano a lōge ad te clamo. ꝛ iō requiꝛ ut fiãt aures tue itendentes ad uocē depcationis mee ꝛ ille. n. q ult audire aliquem existētē i ualde remotis oz q; bēat aures attētas ad audiendū. Cetera āt patent exbiȝs q̄ dicūt i postilla applicãdo ad hūc ꝓpositū. Jn eode psal. De ꝓfūdis. ubi dī in postil. Qz apud te ꝓpiciatio est.

Additio.

Jttera hebraica in hoc loco uerius sonat ut timearis. Et ꝓt exponi sicut in postilla. ꝛ ē ēt alius sensus ut itelligat sic. qz ꝛ tecum est ꝓpiciatio ꝛ hoc est qz tu potes remittere peccata. iō timendus est. Si. n. deus non posset peccata remittere effrenate ꝛ itrepide q; lapsi essent i uno peccato cōtinue ꝛ incessanter ulterius peccarent q̄si de uenia desperãtes. ꝛ hic sensus magis cōcordat cum lr̄a. Nō. n. dicit qz apd te solum est ꝓpiciatio ut timoꝛ sequeret ꝛ exclusio ulterius ꝓpiciationis. sz simpliciter sine exclusiõe dicit ꝛ tecum ē ꝓpiciatio ꝛ quod consonat secundo sensui.

Omine non ē exaltatū ꝛ Huic psalmo ꝓmittit talis titulus i hebreo ꝛ Cāticum graduum ipi dauid ꝛ Ex quo pȝ q; dauid fec̄ psalmum istum. Circa quod sciendum q; si cut i corpe naturali bona ꝛ mala dispositio capitis redūdat i mēbris sic meritū et demeritum principis redūdat in subditis unde ꝛ populus israhel fuit pcussus ꝓpt̄ peccatum dauid in populi numeratione. ut habet. ij. reg. xxiiij. Jdeo dauid hoc cōsideras i hoc psalmo ꝓponit coram deo meritum uite sue nō ad iactantiã sz in se recognoscens diuinã mīam ꝛ grãz ad populi sibi subditi cōseruationē sic quarto rg. xx. ezechiaſ dixit. Obsecro dñe memēto quomō ābulauerim i ueritate corã te. adipetrandum ꝓlongationem uite sue. Et quia humilitas ē fundamentū aliaꝝ uirtutum. iō i hoc psalmo magis facit mentionem de sua humilitate per hoc insinuans alia bona supedificata a deo dicit igitur. ꝛ Dñe non est exaltatum cor meum ꝛ motu superbie iterioꝛi neq; elati sunt oculi mei ꝛ i signo exteriori. dispositio. n. cordis magis apparet i oculis q̄z i ptib⁹ aliȝs ꝛ neq; ambulaui i magnis ꝛ ostendendo superbiam in facto ꝛ neq; i mirabilibus sup me ꝛ idest i trãscendentibus statum meum. ut ꝓ hoc essem in admiratione hominum qđ maxime querunt superbi ꝛ si non humiliter sentiebam ꝛ de meipo ꝛ sed exaltaui aīam meã ꝛ idest meipm̄ a parte denominando totum me ꝓ superbiã eleuãdo fiat supple de me punitio in moduz qui sequitur ꝛ sicut ablactatus sup matrem suã ꝛ a quo mater subtrahit mamillam sic a deo subtrahat̄ mihi omnis consolationis dulcedo. sed quia nolebat populum puniri ꝓpter ipm̄. ideo subdit ꝛ ita retributio in anima mea ꝛ idest fiat punitio in propria ꝑsona sic ei loquebatur secundo reg. xxiiij. Ego sum qui peccaui ego qui iniq egi. isti qui oues sē quid fecerunt. uertatur obsecro ira tua cōtra me. iō subdit ꝛ speret israhel in domino consequi bona ab ipo. ita q; occasiõe mei nō pumat̄ in aliquo ꝛ ex hoc nūc ꝛ usq; in seculum ꝛ. i. ꝓ totum tēpus futur. Moralitas autē huius psalmi ē ut principes mūdi exēplo dauid zelēt ꝓ salute ꝓpt̄i sui.

Jn psalmo. cxxx. Domine non est exaltatum. ubi dicitur in postilla. Circa quod sciendum.

Additio.

Uia in psalmis ꝓteritis multa ponunt̄ ad dignitatē eccl'e ꝓtinētia. ne ex hoc forte aliq; iactãcia oriret̄ in singularib⁹ ꝑsonis. idcirco in hoc psalmo dauid agit de humilitate sua nō iactanter sz deo regratiãs ꝛ ut ab eo alij discant. Humilitas enim i magnis uiris ꝛ uirtuosis est ꝓcipue cōmendanda. uñ Bernhar. sup missus esto me. Nō est magnū esse humilem in abiectione rara ꝓmptus ꝛ ꝓciosa uirtus ē humilitas honorata. unde dicit ꝛ Nō ē exaltatum cor meū nec exponat ꝓpt̄ in postilla. sed ubi trãslatio nostra dicit. sed exaltaui aīam meã. Jn hebreo habet̄ uerbū quod significat subiectionē. uñ lr̄a sic hz ꝛ Si nō humiliter sentiebã ꝛ subieci aīam meã ꝛ Et q̄lis sit ista subiecto subdit dicēs ꝛ Sicut ablactat⁹ sup matrē suã ablactat⁹ . n. nō ꝓsumit neq; tēptat ābulare i magnis sz semp nititur directione matris.

Ad cuius confirmationem per moduz oro
nis uel iuramenti dicit ⁊ Ita retributio in
aia mea ſcilicet a deo qui retribuēdo euz
qui ſe humiliat exaltat ⁊ ecōtra. luc. xiiij.
ca. Finaliter autē iuitans fideles ad hunc
modum uiuendi in uera humilitate conclu
dit ⁊ Speret iſrahel in dño ⁊ ideſt non in u
ribus nec meritis ꝓpriis confidat ex quo
ꝑſumptio ſupba oriē ſed in deuz ſemper
ſperet. q̄ q̄dem ſpes uera non ex meritis
ſeu uiribꝫ ꝓpriis tantū ꝓuenit ſz principa
liter etiā ex gratia.

Ꜥmento dñe dauid ⁊ titulus hꝫ
pſalmi ⁊ Cāticum graduū ⁊ Licz
i hoc titulo nō ponaē nomen
dauid tamē fuit actor hꝫ pſal
mi. ut dictuz fuit ſupra pſalmo. xxiij. ⁊ ap
parebit i ꝓceſſu huius pſalmi in quo da
uid fecit mentionem principaliē de duobꝫ
uidelicet de deuotione quā habuit de edifi
catōe tēpli ⁊ de ꝓmiſſione ſibi facta a deo
q̄ntum ad ſucceſſionē regni i filijs ſuis. de
quibus duobꝫ hēē. ij. reg. vij. primo ergo
poniē primū. ſecundo ſecundū ibi. Jurauit
dñs. prima in duas. q̄ primo ꝓponiē deuotō
dauid erga tēpli edificationem. ſecundo
circa arche trāſlationē ibi. Ꜥce audiuimꝫ
Circa primum dicit ⁊ Ꜥmento dñe dauid
cōferendo ei bona gr̄e ⁊ gloriē ⁊ oīs man
ſuetudinis eius ⁊ q̄ manifeſte patuit in hoc
q̄ ſauli ipſum ad mortem ꝓſequenti bis a
morte pepcit cum poſſet euz occidere. ⁊ q̄
plus eſt de manibꝫ uiroz ſuoz ſaulem oc
cidere uolentiū liberauit. ut hēē. j. regum
xxiiij. ⁊. xxvj. Et q̄ nō ſolum fuit māſue
tus ſz etiā ualde deuotꝫ ſubdit ⁊ ſicut iura
uit dño uotū uouit deo iacob ⁊ ſz. n. ſit deꝫ
dium generaliter. tamē dicit deus iacob
ſpecialiter q̄ uouit ei exhibere ſpecialem
cultū. geñ. xxviij. dicēs. Ꜥrit mihi dñs in
deum ⁊ lapis iſte quē erexi in titulū voca
bit domus dei ⁊c. ⁊ q̄le fuerit uotum dē
ſubdit ⁊ Si itroiero ideſt nō itroibo ⁊ in ta
bernaculum domꝫ mee ⁊ ibi habitādo i mē
tis quiete ⁊ ſi aſcendero ideſt nō aſcendam
⁊ in lectum ſtrati mei ⁊ ibi dormiendo deli
cioſe ⁊ ſi dedero ⁊ i. nō dabo ⁊ ſomnuz oculis
meis ⁊ ꝓfectum ⁊ q̄tū ⁊ donec iueniā locum
dño ⁊ i. aptum ꝓ tēpli edificatiōe. ſō ſubdi
tur ⁊ tabernaculum deo iacob ⁊ i. ut edificē
ei tēplum quod aliq̄ vocaē tabernaculuz
ſic. n. ꝓpoſuit dauid firmiē facere ſuppo
poſita tñ dei uoluntate. Nec ē ꝓ hoc itel
ligendū q̄ nullo mō itraret domū ſuam
uel lectum ſeu dormiret. ſz q̄ talia nō fa
ceret cum bona ⁊ pcā q̄te mētis donec
domū dñi opleret ⁊ i hoc exꝑmiē magnū
eiꝫ deſiderium ad domꝫ dñi cōplementum
⁊ hoc mō dz ſecundū cōem modum loq̄ndi
de hoīe multū deſiderāte finē alicuius ne
gocij q̄ nō dormiet bonū ſomnū donec cō
pleuerit tale negociū. Et q̄ dñs nolunt q̄
ipe edificaret ſz expectaret ipſe filiꝫ ſui ſa
lomōis fuit liber a uoto. dñs tñ habuit ac
ceptū eiꝫ bonū ꝓpoſitū ſecundū q̄ dz. ꝛ. fg
viij. q̄ cogitaſti i corde tuo edificaē domū
noi meo bñ feciſti hoc ipm mēte ptractā
uez tamē tu nō edificabis mihi domum ſz
filiꝫ tuus ⁊c. ⁊ Ecce audiuimꝫ ⁊ Hic ꝛnter
oſtēdit deuotio dauid i arche trāſlatiōe
⁊ ꝓmo q̄tuz ad trāſlationē factā tpe dē.
ſecundo q̄tuz ad trāſlationē factā tpe ſa
lomonis ibi. Surge dñe. Circa primum ſci
endum q̄ archa primo habuit ſtabilē mā
ſionē i ſylo ubi poſita fuit tpe ioſue q̄ erat
de tribu effrayz. ſecūdū q̄ hēē ioſue. xxiij
Cōgregati ſt oēs filij iſrl i ſylo ibiq̄ fi
xerunt tabernaculum teſtimonij ⁊ ibi fuit
archa circit ānis. ccc. ⁊. x. uſq̄ ad illud tē
pus quo capta fuit a philiſteis ⁊ portata i
terram eoz. um. ut hēē ꝓmo reg. v. ⁊ extē
nō habuit ſtabilem māſionez quouſq̄ fuit
poſita in templo ꝓ ſalomonem edificato.
ſed in terra philiſtinoz fuit tranſlata de
ciuitate in ciuitatem. ut habeē primo reg.
v. ⁊ inde remiſſa in terram iſrahel. ut ha
beē primo reg. vj. ⁊ tunc fuit poſita in ca
riachiarim ut habetur primo reg. vij. ⁊ in
de tranſlata fuit in maſphat ⁊ inde i gal
gala. ut dicit libro de hebraicis q̄ſtionibꝫ
⁊ poſtea fuit trāſlata in nobe ubi erat tē
pore ſaulis ſecundū q̄ hēē. j. reg. xxj. ⁊ i
de trāſlata ē poſtea in gabaa in domum

aminadab. ⁊ inde tranſtulit eam dauid in
domū obededon. ⁊ inde i ciuitatē dauid. ut
hēē. ij. reg. vj. Jgit dauid in tranſlatione
arche de oībus iſtis locis nō facit mētio
nem. ſz tantum de ſylo ubi fuit primo po
ſita. ⁊ de gabaa ūde cepit eā ⁊ de loco ubi
eā poſuit cum dicit ⁊ Ecce audiuimꝫ eā. ſ.
archā fuiſſe poſitā primo ⁊ in effrata ⁊ ideſt
in ſylo q̄ eſt i ſorte effraym. ⁊ iō nō acci
pit hic effrata pro ciuitate bethleem que
alio noīe uocata eſt effrata. ut hēē geñ.
xxxv. q̄ archa nunq̄ legiē fuiſſe i beth
leem ⁊ inuenimꝫ eam in campis ſilue ⁊ ideſt
in gabaa q̄ eſt in territorio cariachiarim
que ciuitas ſiluarum iterpretat gabaa. n
put hic accipiē ⁊ cariachiarim ſunt loca p
pinq̄ ut dictum fuit pleni ⁊ s. ij. reg. vj. ⁊ in
troibimus i tabernaculū eius ⁊ Jo loquit de
tabernaculo quod tetendit ei dauid i urſz
ut hēē ibidem ⁊ adorabimꝫ i loco ⁊ i. uerſꝫ
locum ⁊ ubi ſteterunt pedes eius ⁊ ꝓpiciato
rium enim quod dicebat ſedes dei erat
ſup archam ita q̄ opeculum arche erat q̄i
ſcabellum dei ſedentis ſup ꝓpiciatorium
ut dictum fuit plenius exo. xxv. hoīes āt
uenientes ad tabernaculum oīonis cauſa
adorabant uerſa facie ad locū arche ⁊ Sur
ge dñe ⁊ Hic conſequenter deſcribit tran
ſlatio arche ad templum edificatū a ſolo
mone. ubi habuit ſtabilem māſionez quā
tranſlationem ꝑuidit dauid fieri pꝫ mor
tem ſuā. iō dicit ⁊ Surge dñe in regem tuā ⁊
hoc eſt in domum a ſalomone filio meo e
dificandam ubi elegiſti ſtabilem māſionē
⁊ q̄tam ⁊ tu ⁊ archa ſactificationis tue ⁊ q̄
ſic nominatur eo q̄ continebat ſancta ſci
licet tabulas digito dei deſcriptas ⁊ uirgā
aaron ⁊ urnam auream manna plenam.
⁊ ſacerdotes tui ideſt ad tuum obſequium
deputati ⁊ induantur iuſticia ⁊ ita q̄ non ſo
lum ornentur exterius ornamentis corpo
ralibus ſed etiam interius uirtutibus ⁊ et
ſancti tui ideſt ſacerdotes ⁊ leuite tuo ob
ſequio deputati. ſanctū enim in una ſancti
ficatione idem eſt q̄ diuino cultui deputa
tum. unde ⁊ etiam ueſtes ad hoc deputa
te dicuntur ſancte ⁊ exultent ⁊ ideſt te lau
dent cum deuotione mentis in ſigno exte
riori ⁊ apparente ſecundum illud pſalmi.
lxxxiij. Cor meum ⁊ caro mea exultaue
runt in deum uiuum ⁊ ꝓpter dauid ſeruum
tuū ⁊ i. ꝓ merita eius ⁊ deꝑcationem ⁊ nō
auertas faciē xpi tui ⁊ i. ſalomonis de mā
dato tuo in regē uncti. dicunt. n. hebrei q̄
cum ſacerdotes trāſferrent archam ad tē
plū ſalomonis porte clauſerunt ſe contra
eos ⁊ cum orarēt dñm ⁊ cantarēt pſalmū
iſtū q̄ uenerunt aduerſum iſtuz porte a
peruerunt ſe ⁊ ſic uidit omis populus q̄
dauid erat deo acceptꝫ uſq̄. n. ad illud tē
pus multi de ppło tenebant ꝛium ꝓpē
adulteriū cum berſabee ⁊ homicidiū urie
Et ad declarandū q̄ illa peccata erāt ſibi
dimiſſa fuit facta illa clauſio portaz ⁊ ap
tio. ſicut dictū fuit plenius. iiij. reg. viij. et
ij. paralip. vj. ⁊ Jurauit dñs ⁊ Hic ꝛnr agit de
ꝓmiſſione ſucceſſionis regni ſpecialis dauid
⁊ primo deſcribit dicta promiſſio. ſecūdo
promiſſionis rō ibi. Quoniā elegit. Circa
primū oꝛ ⁊ Jurauit dñs dauid ⁊ i. ipi dauid
⁊ ueritatē q̄ ē ueritas prima ⁊ nō fruſtra
bit eum ⁊ oenegādo promiſſum. ⁊ quid ſit
illud ſubdit ⁊ de fructu uētris tui ponam
ſup ſedem tuā ⁊ hoc. n. ei promiſit ꝓ nathā
prophetā. ij. reg. vij. ⁊ hoc ꝓmiſſum ꝓmo
fuit ipletuz i ſalomone filio dauid qui i re
gno ei ſucceſſit. ⁊ multo pfectius i criſto
deſcendente a dauid ſecundum carnē. cuiꝫ
ſalomon figura fuit ⁊ in quo dauid re
gni accepit perpetuitatem ⁊ ſi cuſtodierint
filij tui teſtamentum meum ⁊ ideſt decem
legis precepta que deus protulit in mon
te ſynai. exo. uigeſimo ⁊. ⁊ teſtimonia mea
quantum ad alia mandata que dominus
dedit populo per moyſen ⁊ filij eoruz uſq̄
in ſeculum ⁊ ideſt abſq̄ temporis determi
natione ⁊ ſedebunt ſuper ſedem tuam ⁊ ſcili
cet regni tui. ⁊ ita fuiſſet factum ſi prędi
cta ſeruaſſent. ſed quia reges a dauid
deſcendentes multipliciter tranſgreſſi fu
erunt legem diuinam. ut patet ex decurſu
quarti reg. ⁊ ſecundi paralippo. ideo iſta ſuc
ceſſio in dignitate regni tempore ſedechie
fuit interrupta. ut habeē. iiij. reg. ultimo.

⁊Quoniam elegit⁊ Hic ponitur predicte ꝓmissionis rō q̄ fuit deuotio ipius dauid ad diuinum cultum. ⁊ iō dñs uoluit q̄ locus sui cultus esset ꝓpe dauid palatium. et hoc est quod dr⁊Quoniā elegit dñs syon ideſt montē syon ut ibi edificaret templū suum. iō subdit⁊elegit eam in hitationem sibi⁊s. n. de⁹ sit ubiq̄. dicebat tñ ibi spāliter habitare eo q̄ dabāt ibi diuina respōsa de ꝓpiatorio quod dicebat sedes dei electionē āt h⁹ loci oñdit de⁹ qñ de⁹ p̄cepit ipi dauid p gad ꝓphetā ut exstrueret ibi altar ⁊ offerret hostias ⁊ exaudiuit eū dñe i igne de celo descēdēte sup altare. ut hēt. s. palip. xxi. ꝓt quod dauid hoc uidens dixit. hec ē domus dei ⁊ hoc altare ī holocaustū i isrl ⁊c. ut hēt ibidē in pin cipio. xxij. ca. ⁊Hec r̄qes mea⁊ qz archa dō mini dē nō fuit ad aliud templum trāslata⁊ Viduā eius būdicēs būdicā ⁊c⁊. i. psōas bñtes deuotionē ad hūc locū q̄tūcunq̄s sit pui pōderis in ꝓp'o ī bonis spūalib⁹ ⁊ tē poralib⁹ multiplicabo⁊ sacerdotes eius in iduā salutari⁊. i. saluabo eos undiq̄. sicut idumētū circundat hoiem circunq̄q⁊ ⁊ sci eius⁊. i. leute mīstrātes ei deuote⁊exultati one exultabunt⁊. i. exultatōe mētis ⁊ corporis. nō p dissolutionē sz p deuotionem. ⁊Illuc ꝓducā cornu dauid⁊. i. dignitatē regiā ipius plōgabo ī filijs ꝓpt ipm. ideo subdit⁊paui lucernā xp̄o meo⁊. i. meoziam regni ipi dauid. uñ. 3 reg. xj. ubi agit de trāslatione decē tribuū ad ꝓheroboā dr de roboam⁹ nepote dauid. Filio autem ei⁹ dabo unā tribum ut remaneat lucerna dauid seruo meo ⁊c. ⁊ simile uerbum dr de pluribus regib⁹ a dauid ꝙscēdentibus q̄ ꝓpt peccata sua meruerāt destructionez regni q̄ nō fiebat ut remaneret lucerna dauid. ⁊inimicos eos iduā cōfusione⁊quod factuz fuit tēpore dauid ⁊ salomonis ⁊ plurium aliozum regum a dauid descendētium qñ bene se habebant ad cultum diuinum. ut patet de ezechia. cuius tēpore angelus dñi pcussit centum octogintaq̄ milia ī castris sennacherib ⁊ fuit compulsus fugere cum confusione. ut hēt. iiij. reg. xix. Super ipsum autem⁊quantum ad personam eius ⁊ domū ipius⁊efflorebit sanctificatio mea ideſt unctio regia que durauit usq̄ ad sedechiam. Jn hebreo habetur⁊ lucerna corona mea⁊quod pōt itelligi de corona regni mateīal q̄ erat d auro ⁊ gēmis fulgētib⁹

Jn psalmo. cxxxj. ⁊Memento domine dauid. ubi dr ī postilla. Circa primū dicit

Additio.

Salmus iste continuatur cum precedenti sic. Jn illo enim dauid fecit mētōz de humilitate sua petens a deo retributionem huius humilitatis in anima sua dicēs Jta retributio in anima mea. prout exposītum est in additione psalmi precedentis Jn hoc autem cantico dauid declarat quo modo deus exaltauit illum in premium p̄ dicte humilitatis promittendo ei cristum uenturum de semine suo. eo modo quo abrahe in premium ymolationis filij sui p misērat q̄ in semine suo scilicet cristo benedicentur omnes gentes. geñ. xxij. ca. Circa quod psalmista duodecim facit. Nam primo ꝓphetizans per modum orationis dic⁊Memēto dñe dd ⁊ oīs māsuetudis ei⁹⁊. ne ēmīscaris eū remūerare p sua hūilitate ⁊ māsuetudie. Cōsequēt secūdo ītp exordiri. promissiōez illā de xp̄o ab eo descēsuro digressiōz faciēs a ꝓpoito suo cca edificatōz tēpli. Cū rō ē. nā ptūc fuit sibi hoc ꝓphetatū p nathā ut p3. ij. reg. ⁊ de illa hystoꝛ agit usz ibi. Et sci tui exultatōe exultabt ⁊ exponāt uersus ītermedij sic ī postilla. Cōsequēt tcio q3 ēt illa q̄ sē a deo ꝓmissa qñq̄s requrūt oziones scoz ut ope ipleant. idcirco oziat ne ipediat pdca ꝓmissio. ⁊ de hoc dic⁊pp dd seruū tuū ñ auertas faciem xp̄i tui⁊. i. ueri xp̄i q̄ āthonōatice dr xp̄s dei. hec. n. uerba. ñ auertas faciē xp̄i tui. ñ posst rōnabilit itelligi de salomōe. nam si salomō ñ regnassz ualde ipzope dret q̄ ipe salomō auerteret faciē suā a regno. sz potiꝰ q̄ ignū auertez faciē suā a salomōe ⁊ secūdū hūc sensū debuissz dicere. pp dd seruū tuū ñ auertas faciē ignī a xp̄o tuo

Quod autem hic fabulantūr haberi de sacerdotibus trāsferentibus archam ad tēplum salomonis ⁊c. fictitium est. Nō enim habet fundamentum in scriptura nec ē uerum q̄ populus non credebat fuisse dimissum ipsi dauid adulterium ⁊ homicidium usq̄ ad tempus trāslationis illius arche. tum q1. z. reg. ultimo. fuerunt signa manifesta q̄bus totus populus debuisset credere q̄ deus acceptauerat sacrificia ⁊ holocausta oblata ab ipso dauid quod nō fuissz ipso nō existente in gr̄a. tum q2 salomon filius bersabee cum q̄ dauid cōmiserat adulterium fuit assumptus in regnum ⁊ approbatus a deo de aliis fr̄ibus exclusis. quod esset ualde iconueniens si peccatum patris ⁊ mr̄is non dum fuissent dimissa. nec esset uerisimile q̄ hoc non fuisset obiectum salomoni nouiter regnanti ꝓpt'm uel aduersarios. Consequenter quarto dicq̄o sua oro fuit exaudita dicens. Jurauit dñs dauid ⁊c⁊quod non debet intelligi de sucessione salomonis in regnū. Primo q2 in illa hystoria in qua agit de dimissione nathan ad dauid ubi fit mētio de successione filij dauid in regnū patris que habet in duobus locis. s. ij. ⁊g. vij. ⁊. s. palip. xvij nunq̄s legit q̄ deus iurasset sup tale successionem sed solum hoc simpliciter legit fuisse ꝓphetice denunciatuz ut p3 ī utroq̄ capitulo pdicto x. uñ cū hoc dr. Jurauit dominus ⁊c. ⁊Nō ē referendū ad ꝓphetiā nathan ubi nullū iuramentū ītercenit. Secūdo q2 ualde iconueniens uidet q̄ sup successionem salomonis in regno tēporali et caduco deus tā firmiter iurasset. tum q2 plurimi reges regnāt ex ordinatione uel ꝓmissione diuina sine tali iuramento. Idcirco potius dicendum ē ⁊ uerius q̄ hoc iuramentū fuit factum ipi dauid sup aduētum xp̄i de fructu uentris sui qui fuit inter ꝓmissa diuina. quod concordat ꝓprie cum illa hystoria. geñ. xxij. ca. ubi cuz de⁹ inter q̄dam alia denunciasset abrahe q̄ in semine suo būdicerent gentes. quod itelligitur ad lr̄am de xp̄o ītерposuit firmum iuramentū dicens. Per memetipm iurauidicit dominus ⁊c. sup quod apostolus ad hebre. vj. reddens rōnem q̄re de⁹ abrahe iurasset sic dicit. in quo habundantius uolens deus ostendere pollicitationis heredibus imobilitatem consilij sui interposuit iuramentū. Ex quo patet q̄ ex maxima excellentia rei promisse deus interposuit iuramentum quod tamen ñ cōpetit regno salomonis tēporaliter ut de se patet. Si āt dicatur unde habetur auctoritatem istud iuramentum cum hoc non inueniat in capitulis supra dictis ubi de successione regni dauid agitur. Ad hoc dicendum q̄ sufficit auctoritas ipius dauid qui magnus et egregius psalmista fuit in israbel. ut secūdo reg. xxiij. capitulo. Manifestum est. n. q̄ sepe euangelista de una ⁊ eadem retrahantes quidam explicant aliqua que ab aliis fuerunt ꝓtermissa. Potest etiam rationabiliter dici q̄ nathan qui non erat tanti gradus in prophetia fuit reuelata successio salomonis tantum que figurativa erat successionis cristi. super quam iuramentum interuenit propter arduitatem ⁊ magnitudinē rei promisse. Cōcordat etiā cum hoc q̄ legitur supra in psalmo de sacerdotio cristi. Jurauit dominus ⁊ non penitebit eum tu es sacerdos in eternum. q̄ quidem iuramentum non legitur in aliis hystoriis prophetiis ⁊ tamen credendum est firmiter ex testimonio ipius dauid q̄ de⁹ hoc iurauit ꝓpt magnitudinez excellentie talis sacerdotij. Consequēt quinto ītерponit illa q̄ fuerūt denūtiata p nathā ipi dauid q̄ ptinent ad salomonē ⁊ etiam ad alios successōres. ⁊ hoc cum dicit⁊Si custodierint filij tui testamentū meū ⁊c⁊ ⁊ exponatur sic ī postilla. Nec ē necessariū q̄ ista iudicent sub iuramento s dicto. sz solū fuit successio xp̄i sub iuramēto ⁊ sine alq̄ cōdictiōe prout dictum ē uallata. Illud āt q̄ seq̄t Si custodierit filij tui. ē additū ad ꝓpt'm ꝓphetizat p3 ī līa. Cōsequēter sexto ne q̄s putarz q̄ cā pncipalis h⁹ iurate promissionis fuisset meritū ipius dauid eo q̄ dixerat. ꝓpt dauid seruū tuū ⁊c. idcirco cāz uerā h⁹ mōi reddit dicēs⁊Quoniā elegit dñs syon ⁊c⁊

Ad quod sciendum q; principalis causa huiusmodi promissionis facte & iurate ipsi dauid non est dicenda deuotio dauid & huiꝰ modi. Sicut. n. dicit apostolus ad ro. viij. ca. Non sunt condigne passiones huiꝰ seculi adꝫ futurā gl'iam q̄ reuelabit' i nobis Pari rōne dicenduꝫ est q; non st' cōdigne ozones & merita sanctoꝝ ad hoc ut deꝰ tā tum beneficium iureiurando humano generi promisisset. sed hoc pprie & principalit' processit ex diuina liberalitate. & iō dicit. ⌊Quoniam elegit dñs syon⌋ electio. n. ut dicit'. 3. ethicoꝝ. libertatem ipoztat. unde q; deus elegit syon. idest ecclesiam cuius figura erat syon illa materialis. q̄ quidem electio non solum fuit ad diuina responsa ibi danda & huiusmodi. nec ad sacrificia legalia ibi offerenda. qz ista in q̄plurimis alijs locis fuerunt facta. ut p3 in decursu sc̄pture sacre. sed hec electó fuit principaliter ad hoc ut in ea deus habitaret. s. p carnis assumptionē. unde subdit⌊Elegit eam in habitatōne sibi⌋ secundū illud johan. j. Et habitauit in nobis, Et nota q; bis dixit elegit. s. elegit syon. & elegit eam in habitationē. forte ad denotandum duplicē electionem illiꝰ syon. primā. s. minus principalē q̄ pertinebat ad cultum diuinum ueteris testamenti ibidem celebratam. secundā uero. s. principalem ad habitationē diuinitatis supra dictā q̄ ē electio potioꝝ & dignioꝝ. Et ut ā plius declarat q; hec habitatio erat iseparabiles & in eternū duratura. iō subdit⌊Hec requies mea in seculum seculi⌋. s. in eternuꝫ quod non pōt intelligi de terrena syon q̄ sepe fuit & est euersa. & sequit'⌊hic habitabo quoniā elegi eam⌋ scilicet non ex meritis principaliter sed ex electione ut dictum est. Cōsequenter septimo qz habitatio xp̄i in eccl'ia p̄senti secundum naturā assumptā in ppa effigie nō durauit in eccl'ia militante nisi usqꝫ ad ascensionem. posset quis obicere ꝺ hoc quod dr. Hec requies mea in seculum seculi hic habitabo quoniā elegi eā. dicēs q; nō habitauit xp̄s in eccl'ia ppetue secundum naturam assumptā. iō subdit⌊Uiduam eius benedicens benedicam⌋ Circa quod notanter attendendū est q; ubi translatio nostra hz uiduā. hebraica lr̄a hz ceda. q; nullo mō significat uiduā sz ppe significat escam et specialit' illā q̄ dat' uiatoribꝰ p modū uiatici ibi. uñ oio cōsimilis dictio hēt' genesi xliij. ca. ubi dr. Datisqꝫ supza cibarijs i uia ubi. n. nos hēmus cibarijs i uia. hebraica lr̄a hz ceda. Sil'r iob. xxxviij. cap. ubi dr. Quis pauit cozuo escam suaz ubi li escam suam significat' p similē dictionē. s. ceda. uñ secundum ueritatē hebraicā sensus hꝰ est. q; deus ꝓmittebat se benedicturus escā eccl'ie uiaticā quod ppie significat sacramentum eucharistie de quo fideles cristi scilicet paupes spū saturant'. ideo subdit. ⌊Paupes eius saturabo panibꝰ⌋ iuxt illud psalmi. Edent paupes & saturabunt'. Et sic constat q; p pdictu sacramentū cristus ppe tuo habitat i eccl'ia ad quod uno mō applicat' illud. Ego āt uobiscū sū usqꝫ ad cōsumationē seculi math. ultimo. Et nota q; ra. abenbazra exponens istud uerbū. s ceda eius benedicens benedicā sic dicit. ceda significat idem q; cibaria ad uiā. & ē sensus q; benedictio inueniret' i cibo quē trāseuntes p uiā portaret de syon hec ille. In quibꝰ uerbis iste rabi manifeste pphetauit pdictā expositionē lz nesciēs. Consequenter octauo declarat excellentiā ministroꝝ hꝰ sacramenti cum dic⌊Sacerdotes eius induā salutari⌋ ubi notāda est differentia iter hꝰ modi sacerdotes & illos q̄bus paulo ante in hoc psalmo dixerat, Sacerdotes tui induant' iusticia. illi enī erāt sacerdotes ueteris legis q; cozā arcba federis mistrabāt. uñ cū dixisset. Tu & arcba sanctificationis tue. statim subdit. Sacerdotes tui i duāt' iusticia. q; qdem sacerdotes dicunt' indui iusticiā eo q; fide iustificabātur. Iusꝰ enī i fide sua uiuit abac. ij. ca. isti uero sacerdotes de quibus in hoc loco loquit' fūt noui testamenti q; paupibus spū pāes mistrāt q̄bꝰ saturāt'. q; qdē sacerdotes ñ solū iusticia induunt' sz etiā salutari. salꝰ. nunqꝫ fuit data aut ꝓmissa nisi p xp̄z de quo mat. j. ca. ipe. n. saluū faciet ppl'z suū a peccatis eoꝝ. similiter de primis dixerat

Et sancti tui exultabunt. de istis uero dicit⌊exultatione exultabunt⌋ duplicans exultationē ut itelligat' maioꝝ seu pfectioꝝ exultatio. Cōsequēter nono declarat duo maxime attendēda circa hoc sacramentuꝫ & hoc cum dicit⌊Illuc pducam coznu dauid paui lucernam xp̄o meo⌋ Circa quod notādum q; iter multa ieffabilia q̄ in sacramēto eucharistie possunt cōsiderari. duo sūt maxime attendenda quoꝝ unum est potestas instituētis. s. xp̄i. & de hoc dicit⌊Illuc pducam coznu dauid⌋ coznū enim iscriptu ris significat eminētē potentiam ut ibi. Exaltabūt' coznūa iusti Sed cōstat q; hoc sacmētum non nisi per potēciam xp̄i infinitā pducitur in effectu. et iō dicit'⌊Illuc idest in ecclesia de q̄ loquit'⌊pducā coznu dc̄'⌋. i. pducā potētiā dc̄' infinitā i effectū s. mō p̄dicto. Secundū cōsiderandū est circa hoc sacramentum utilitas ecclesie cui concessum fuit. & de hoc dicit⌊paraui lucernā xp̄o meo⌋ Pro quo sciendum q; utilitas hꝰ sacramenti in ecclesia p̄cipue cōsistit i hoc q; deus qui inuisibilis est uisibiliter a nobis cognoscat' ut sic in eius amozem transformemur. qūod utiqꝫ fit per lucem diuinam oculis nostris mentalibus infusā. uñ ecclesia in p̄fatione cantat. Per icarnati uerbi misterium noua nostre mentis oculis lux tue claritatis infulsit. ut dum uisibiliter deū cognoscimus per hunc inuisibiliū amozem rapiamur. propter quod in huius sacramenti misterio propzie dicit' q; deus parauit lucernā xp̄o suo. s. lumen diuinum infusum in mentibus digne susmentibus quo xp̄m inuisibilem sub uisibili sacramento existentē cognoscimus p fidez & p caritatem amamꝰ. quod autē allegat postil. de hoc dr. iij. reg. xj. Filio autez eius dabo unā tribū & remaneat lucerna dauid nc̄. In hebraica ueritate non dicitur in illo loco lucerna sed noualle. ut ibidem fuit dictum in additione. Et nota q; istis uerbis psalmiste. s. pducam coznu dauid & paraui lucernam xp̄o meo. in propria forma utuntur hebrei in suis ozonibus ubi solēnit' petunt aduentum sui messie inanit' spectati sic dicentes. Producas coznu dauid cristi tui & para lucernam xp̄o tuo. ex quo patet manifeste q; ista uerba intelligunt' dicta fuisse de uero messia non de salomone. Cōsequenter decimo. quia multi infideles seu heretici non capiētes hoc misterium credunt de hoc cōfundere fideles dicentes eos in hoc sacramento ydolatrare. idcirco psalmista per oppositū dicit ⌊Inimicos eius induam confusione⌋ iuxta illud hebze. xvij. ca. Confundantur q; me psequuntur & non confundar ego. & meritо sicut sacerdotes cristi induūtur salutari. ita inimici eius indui debent confusione. Consequenter undecimo dicit. Super ipm autem florebit sanctificatio mea⌋ Ubi attēte notandum q; ubi translatio nostra dicit. sanctificatio mea. in hebraica ueritate habet nyzro. Pro cuius declaratione sciēdum q; in ueteri lege illi qui erant consecrati & sanctificati per certum uotum sic ut separarentur ab imundis contagiōibꝰ plusquam ceteri de populo & quedam alia obseruarent dicebantur nazarei. ut patet numeri sexto capitulo que quidem consecratio seu sanctificatio abstractiue ꝺsumpta nazareitas in lingua latina dicenda ē. In hebreo uero talis significatio abstracta dicitur nezerus. Si autem referatur ad habentem illam consecrationem tunc in hebreo dicitur nyzro quod significat idē quod consecratio sua uel nazareitas sua. ꝓut in prędicto capitulo numeri sexto. pluries ponitur talis dictio scilicet nyzro sub hac significatione & forma. unde in p posito idem est dicere. super ipsum autem efflorebit nyzro. & dicere sup ipsum autē efflorebit nazareitas sua seu conseruatio sua. quod pertinet ad cristum qui maxime fuit a contagijs pecati imunis. & ideo singularissime consecratus & sic per excellentiam nazareus. unde ex hac auctoritate propzie iuxta ueritatem littere hebraice acceptam cristus fuit prophetice a dauid nazareus uocatus tanquaꝫ habens nazareitatem uñ dictū est. uñ quod legit' math. ij. de xp̄o. ut⁹ ipleret' quod dictū est

qa nazareus vocabit. ad istā auctoritatē ē referendū. nusq3. n. legit in pphetiis scripturis q9 cristus nazareus vocaretur nisi tantum in hoc loco. Et postillator ibi dem hoc nititur fundare in dictis ysaie. ubi dicit. Et necet de radicibus eius ascē det. quod etiam ponit in glosa non uidet ualere. nam necet scribit cum littera. c. ne zet uero cuz. z. iter q3 dictiones ē magna differentia tā in pferendo q3 in significā do. Non. n cristus uocat ab euangelista nacareus. sz nazareus. Judei uero cristum in suis scripturis mendaciter iproperātes comuniter uocant eum nacareū. ad exclu dendum ab eo nazareitatez que significat consecrationem ꝛ sanctificationem ut di ctum est. quod absit a ueris catholicis. Dicitur autem secundū glosam flozere sancti ficatio cristi seu nazareitas inquātum i eo soluz ē potestas sanctificatōnis actiua. ipe enim solus sanctificat seu nazareos facit iuxta illud quod i psona dei legit. Amos .ij. ca. Suscitaui de iuuenibus uestris na zaroes.

Replica.

N psalmo Memēto dñe dauid Burgeñ. putat iconuenienter exponi de salomone illud psal mi. Non auertas faciem cristi tui ex debili motiuo. Ad quod dici potest q9 in hac expositione intelligendum est in littera poni genitiuum pro ablatiuo moze grecoꝝ. ꝛ sic est sensus. Non auertas fa ciem a cristo tuo scilicet salomone sic ē p pria. Nec est illa expositio noua uel ficta. quia materialiter in glosa sup illo psalmi purgatum terre purgatū septuplum dicit ponitur genitiuus pro ablatiuo moze gre coꝝum. ꝛ sic sensus est purgatum terre. id est purgatum a terra. Et cum postillator dicit hic aliquis de pplo habuisse opini onem de dauid q9 non esset deo grat9 nec peccata adulterij ul homicidij dimissa. bur geñ. dicit hoc non esse uerum. sed precipi tanter dictum est p burgeñ. quia ipse sibi infra circa psalmum Domine probasti. cō tradicit sic dicens. dauid protunc se sciuit esse in gratia licet apud plurimos crede retur ipsi dauid non fuisse peccata dimissa prout supza in psalmo. z. dicebat. Nulli di cunt anime mee non est salus illi in deo eius. hec burgeñ. ubi uidetur duplex con tradictio. una de illa boiuz opinione. alia de loci allegati expositione quia psalmum quartum de quo sumpsit allegationem su pza exponit de cristo uolens q9 dauid iste psalmus totaliter non possit exponi. hic eum adducit quasi de dauid exponen dum. Nec ualet illud quod inducit burg. ad sic dicendum in hoc loco quia uidelicet dauid deum placabat prout habetur secū do reg. ultimo. Nam illa placatio pertine bat solum ad casum numerationis populi ut patet ibi in littera iuncta glosa. unde populus scire non potuit deum ipsi dauid placatum quo ad peccata prioza. presertim quia uindicta illoꝝ non pertinebat ad solum dauid sed ꝛ ad omnem domum ei9 prout dicitur. ij. reg. xij. Nō recedet a do mo tua gladius usq3 in sempiternū. Esto igitur q9 peccata dauid erant abolita quo ad culpam. non tamen quo ad uindictam ꝛ penam. qua illa debebat manere in do mo eius in sempiternum. Cum autem ui derit omnis populus in delatione arche ꝛ templi dedicatione. Illa magna signa cle mentie de quibus tercio regum dicit. Tunc primo ppopulus omnis receperit con trarium opinionis prius habite ex com minatione pene dicte taxate secundo re gum duodecimo. Nec in placatione dauid de qua secundo regum ultimo prout alle gat burgensis omnis israbel fuit pens. sicut in isto facto dedicationis templi po tuit igitur dauid gratam oblationez deo facere existens in gratia. non tamen ab solutue a pena. prout supza tactum est. per idem tollitur q9 burgensis post obicit q9 uidelicet inconueniens uidetur si popu lus habuisset talem opinionem q9 salomō fuisset in regnum assumptus ꝛ illud adul terium non fuisset ei obiectum. Tum qa assumptio salomonis fuit de uolūtate dei

Tum de uoluntate patris adhuc uiuentis q3 nō erat resistendum. Nec iuste salo moni fuisz obiectum adulteriū. qz ipe fuit legittim9 filius dauid. frater aūt eius ex adulterio natus fuit moztu9. ut pz. ij. reg. xij. Nec sine piculo fuisset ex opinione po puli aliqd feditatis obicere regi. Sz ꝛ bur geñ. ulterius obiciēdo dicit ualde iconueni ens deū iterponere iuramentū in re cadu ca. q3liter hic exponit postil. de successione salomonis i regno. Ad quod dico deus iu rauit patrib9 sup adeptione terre promisse deutro. z. Et i plurib9 aliis locis. Et si q3 dixerit q9 illa promissio cū iuramento prin cipaliter respiciebat terrā uiuentium. Jta dico i proposito q9 istud iuramentum de sa lomone ad lr̄am. principaliter respicit re gnum xp̄i cuius nō erit finis. ue xp̄tñ bur geñ. imemoz fuit scriptura xp̄ qñ uoluit sic dicere. Nā iurauit deus ad ysaac psalmo .cxiij. Jurauit deus sup desolatione regni. Jnde jere. xxij. ꝛ xliij. ꝛ lj. Et generalit notādum p cōcordantia finali q9 postil. ex ponit hunc psalmum de dauid ꝛ salomone tanq3 de figura designāte xp̄m. Burgeñ. āt de xp̄o tanq3 figurato secundū moduz dictum circa psalmu. Dixi custodiā ꝛ circa psalmum. Laudate pueri.

Ecce q3 bonū Jhuic psalmo pre mittit talis titulus in hebreo Cāticuz graduū ipi dauid Jex quo pz actoz hui9 psalmi. De materia uero eius dicunt expositores cōi ter q9 loq3 de unitate populi israbel ad i uicem p caritatē sub uno rege ꝛ sub cultu unius dei. de quibus factus fuerat sermo psalmo p̄cedenti. Et secundū hoc dicit dc Ecce q3 bonum ꝛ q3 iocundū J. i. ualde bo num ꝛ ualde delectabile. s. habitare frēs idest filios isrl̄ q9 dicunt frēs ppē unita tem cultus diuini. uñ dr deutro. xxiij. Nō fenerabis fratri tuo ad usurā. i. iudeo. sed alieno. i. gentili in unum Jp cōcordiā cari tatis sub una lege ꝛ sub uno rege. Ad hoc adducit duplex exēplum. Primū est de un guento unde cōsecrabat summ9 sacerdos quod erat ualde precios̄um rēdolens ꝛ sua ue cū pz sic unguētū i capite J. s. sūmi sacer dotis. Dicit. n. ra. sa. q9 unctio illa fiebat cum digito cōsecrātis intincto unguento. q digit9 primo applicabat capiti ꝛ trahebat uersus palpebras ex utraq3 parte. et sic descēdebat uersus barbam. iō subditur quod descendit i barbam J nō cuiuscunq3 sz barbam aaron J. i. summi sacerdotis tā tum ab aaron descēdentis. alij. n. mīores sacerdotes nō cōsecrabāt p talē unctionē sic dez fuit plēi9 exo. xix. ꝛ leuit. viij. J qđ descendit in oram uestimenti eius J hebrei dicunt quod descendit sup uestimentoꝝ os eius ꝛ ē istud de uersu p̄cedenti ꝛ refer tur ad barbam summi sacerdotis q̄ descē debat sup oram supioꝝ tunice iacinctine ꝛ sup humeralis. q oza dicitur os uestimē ti. ꝛ ideo patet q9 cum dicit in translatio ne nostra. in oram cē. non itelligitur oza i ferioꝝ uestimenti sed superioꝝ. Et referen da est sentencia huis uersus ad preceden tem ut sit sensus. sicut unguentum tale ē ualde redolens ꝛ suaue. sic habitare frēs i unum modo predicto est ualde bonum sic ros hermon Jdic est principium tercij uer sus ꝛ ultimi hui9 psalmi ubi ponit secun dum exemplum ad ppositum de descensu roris qui est ualde suauis ꝛ bon9 terre na scentibus. ita similiter ualde bonum est ha bitare fratres in unum. ꝛ quantuz ad hoc dicit sicut ros hermon Jdest descendens in montem hermon qui mons est fructuo sus ꝛ pascualis uirtute roris ibi descendē tis qui descendit in montem syon Jnon est intelligendum q9 idem ros numero de mō te hermon descendat super montem syon. tum quia unus mons distat ab alio. tum quia mons hermō ē demissior q3 sit mōs syon. propter hoc dicitur mons modicus supza psalmo. xlj. de terra iordanis ꝛ her monim a monte modico. sed idem ros spe cie in qualitate ꝛ suauitatis ꝛ fecundita tis descendit sup utraq3 montem ꝛ sic est sensus q9 sicut ros descendens in monte hermon ꝛ ros descendens in monte syon sunt ualde boni. sic etiam habitatio

fratrum modo supza dicto est ualde bona ⁊ q̄ sit rōnabile talem rozem i mōte syon descendere oñdit cum subdit quoniā illic mādauit dñs benedictionē .i. in mōte syō ubi erat tēplū ⁊ sacerdotes ibi bñdicebāt populum. ⁊ uitā in hebreo hēt bñdictōes uite qz sacerdotes benedicētes iprecabāt ppl'o bona tēporalia ⁊ spūalia q̄bus conti net ⁊ cōseruat uita corpis ⁊ anime. Et eandē sñiam ipoztat trāslatio cōis q̄ hz ⁊ uitā usq̄ in seculum jut pz de se.

In psalmo. cxxxiij. Ecce q̄ bonum. ubi dr̄ in postilla. De materia uero huius.

Additio.

Uia in psalmo p̄cedēti p̄ncipaliter de regno xp̄i i sede dauid positi fcūs fuit sermo. Jō i p̄senti psalmo agit de unitate ppl'i xp̄iani p carnatez sub huiusmodi rege xp̄o quod maxime bonū ⁊ iocundū est dicit āt bitare frēs iuxta illud. Oēs frēs sumus in xp̄o. s. p unitatem fidei ⁊ caritatis. Ad quod iducit duo exēpla. Primū. s. de unguēto quod descendit in capite aarō ⁊c. Pro quo sciendum q̄ hoc exemplum i ducit nō solum ppt redolentiā ⁊ suauitatem unguēti sz qz nomīauerat xp̄m quod itelligit unctus. ne forte q̄s putaret q̄ unctio xp̄i esset tantū regia sicut fuit unctio ip̄ius dauid c̄ sedes data est xp̄o. idcirco ostendit q̄ unctio cristi non solū ē regia sz etiā sacerdotal. ⁊ hoc cū dicit Sicut unguētum in capite aaron jilz. n. nō eq̄patur sacerdotium aaron momentaneū sacerdotio xp̄o eterno. qpat tamen sil'itudinarie p modum exempli. Jn hoc āt quod dicitur de ūguēto aaron quod descendit i barbā barbam aaron ⁊ in ozam uestimenti eius dat intelligi q̄ unctio xp̄i capitis q̄ ē plenitudo gratie eius derivat in barbam. s. i fortes ⁊ strennuos sibi cōiunctos. i. apostolos q̄ uiriliter tanq̄ barbati p̄ssuras substinuerunt p xp̄o. similiter ⁊ p uestes itelligenda est eccl'ia q̄ significatur p tunicam iconsutilem xp̄i tota. n. gr̄a mēbrorum eccl'ie q̄ p unctionem designat a plenitudine gr̄e xp̄i derivatiue descendit. uñ ioban. j. De plenitudine eius oēs accepimus. Secundū uero exemplum Sicut ros hermon j inducit etiam ad excludendum errozem q̄ posset contingere ex p̄mo exemplo posset. n. quis putare q̄ unctio xp̄i esset aliq̄liter p humanā idustriaz seu ob segum mīstrata sicut unctio ip̄ius aaron que celebzata fuit p moysen. ut exo. xxx. ca. Ad quod excludēdū dic Sicut ros hermon ⁊c Ros. n. quod terra fecundat non p opus humanū sed celitus infundit. ūde michee. v. q̄si ros a dño q̄ non spectat ulrum ⁊ non p̄stolat filios hoiuz. Cetera āt exponant ut in postilla reducēdo ad hūc p̄positum.

Ece nūc benedicite Huic psalmo p̄mittit talis titulus in hebreo Canticum graduum ⁊ patz sūa ex supza dictis. De materia uero hⁱ psalmi satis pz q̄ est quedam iuitatio sacerdotum ⁊ leuitaz ad laudem dei cum dr̄ Ecce nunc benedicite ⁊c ideſt uos sacerdotes ⁊ leuite q̄ ad diuinuz obsequm estis a deo electi. ppt hoc subditur q̄ statis in domo dñi ad ip̄am officiā dam in atrijs domⁱ dei nr̄i ⁊ qz in atrijs ⁊ ppe atria erant habitacula eoz ut esset semp pati ad sua officia non solum de die sed etiā de nocte. iō subdit i noctibus extollite manus uestras in sancta devote orando uersa facie ad sanctum sanctozum ubi erat archa ⁊ ppiciatoziuz ⁊ benedicite dñm benedictione cōfessionis diuine laudis q̄ ipendit maiori a subditis. ⁊ mō benedictione cōsecrationis q̄ cōtrario non ipendit. s. inferiozib⁹ a supiozi. de q̄ dicit hebre. vij. sine ulla cōtradictione quod minus est a meliozi benedicit. Cōsequenter plamista postq̄ seruos dei ad dei laudem iuitauerat eisdē benedictionem dei optat dicens benedicat te dñs ex syon. i. ex tēplo quod est i monte syon in quo templo erat ppiciatozium ubi dabant diuina responsa. ⁊ dicit benedicat te in singulari. qz in principio psalmi dixerat q̄ deberent

esse unum concordia caritatis qui fecit celum ⁊ terrā hoc dr̄ ad excludēdū manicheozum errozez q̄ dicunt iferioza a dyabolo esse creata. Ultimo circa q̄ndeciz psalmos graduum p̄dictos ponēda est q̄dam bre/uis expositio mistica ad dandum occasionē ulteri⁹ meditādi magis deuotis. Ad c⁹itel lectum sciendum q̄ macrobius sup somnium scipionis distinguit uirtutes i politicas. purgatozias. purgati aī ⁊ exēplares exēplares uero ponit i deo iquantum in eo sūt exēplaria oium. ⁊ p cōsequns uirtutum. ⁊ iō de istis nihil ad ppositum. quia hic agit de uirtutib⁹ put pficiūt status hoium. uirtutes āt ab hoib⁹ bñt duplicit. Uno mō cōi ⁊ būano ⁊ sic dicūt uirtutes politice qz hō est aīal politicum. Alio mō excellenter q̄si mō diuīo. ⁊ tales uirtutes a phō uocant heroice seu diuine. vij. ethico. Hūc āt modum bñdi uirtutes distinguit macrobius in duos. Unus est put hō est i tendentia ad talē pfectionē diuinam ⁊ sic dicunt uirtutes purgatozie. Alⁱ modus ē put hō iā assecutus ē terminū dicte tendentie q̄ntuz pōt bēri i pñti uita. ⁊ secundū hoc dicunt uirtutes purgati animi Hec āt distinctio uirtutum i tribⁱ gradibⁱ sub alijs uerbis ponit a catholicis doctoribus secundum tres gradus hoiuz. ut/ poti⁹i statu hoiuz put gradatim tendunt ad pfectionem. ita q̄ primus gradus est i cipientium. secundⁱ pficientium. tercius p uenientiū seu pfectoz. ⁊ tangunt i tribus q̄nariis q̄ndecim psalmoz graduum. Igr̄ circa primum q̄narium i quo tangit pfectio icipientium cōsiderandū q̄ incipiens aggredi statum uirtutis patit difficultatem ⁊ turbationem ppt resistentiā passionum sensitiue partis ita q̄ eius tempātia magis est dicenda continentia que cum difficultate tenet se cōtra passiones. ⁊ sil'r dicendum de alijs tribus uirtutibus cardinalibus q̄ deficiunt secundū suū modum a pfectiōe uirtutis. ppt quod necesse hz rescurrere ad diuinum auxilium iplozandus ⁊ secundum hoc dr̄ i primo psalmo Ad dominū cum tribularer clamaui ⁊c Secundo ex hoc ulterius concipit quandam fiduciā habendi cuz diuino auxilio de passionibus triunphū. ⁊ q̄ntum ad hoc dr̄ in psalmo secundo Leuaui oculos meos in mōtes ūde ueniet auxilium mihi ⁊c Tercio ex hoc ulterius concipit spem deueniendi ad deuz debite colendum passionibus getatis. ideo dr̄ in tercio psalmo Letatus suz in hijs q̄ dicta sūt mihi i domū dñi ibimⁱ ⁊c Quarto ex hoc ulterius cōcipit spem reportādi celeste pmium exdicto obsequo. ⁊ secunduz hoc dr̄ i q̄rto psalmo Ad te leuaui oculos meos q̄ habitas i celis. ecce sicut oculi seruorum i manib⁹ dñoz suoz. s. ad recipiēdū mercedem ab eis ita oculi nostri ⁊c Quⁱ gradus est ut de inchoata pfectione secundum p̄dicta hō non gl'iet sz totū attribuat diuine gr̄e ⁊ sibi nihil. secundum dictū saluatoris luc. xvij. Cum oia feceritis q̄ p̄cepta sūt uobis dicite serui iutiles sumus. ⁊ secundū hoc dr̄ i q̄nto psalmo Nisi q̄a dñs Circa secundum q̄nariū i quo describit status pficientiū. primus gradus ē q̄ sedatis iā passiombus p exercitium uirtutis confidat de stabilitate in bono cuz dei adiutorio. ppt quod dr̄ i primo psalmo Qui cōfidunt in dño sicut mons syon ⁊c Secundus gradus est. ut liberatus a passionibus ip̄m p̄ius ut captiuū detinentib⁹ ad pcipiendū diuinas cōsolatōes assurgat ppt quod in secundo psalmo dr̄ In conuertēdo dñs captiuitatē syō facti sumⁱ sic consolati Tercius gradus ē ut pfectionē in qua cum dei adiutorio iā pfecit ad alios deriuet p p̄ximi edificationem in q̄ scit se nihil posse agere sine dei assistencia spāli. ppt quod dr̄ in tercio psalmo Nisi dñs edificauerit domū ⁊c Quartus gradus ē ut exedificatione p̄ximoz sumptos debitos nō reqrat sz gratis ipendat. secundum quod dicit apl's secunda ad thessal. z. Nocte ⁊ die opātes ne quē uestrū grauaremⁱ nō q̄si n̄ habuerimⁱ ptātem. sz ut nosmet ipos formā daremus uobis ad imitandum nos. ⁊ ppt hoc in q̄rto psalmo dr̄ Beati oēs q̄ timent dñm q̄ ābulant in uijs eius gratis exēplo ⁊ uerbo p̄rimū edificando

ideo subdit⁊ Laborez manuum tuarum manducabis btūs es ⁊c⁊ Quintus gradus est ut ꝓpter tribulationem ifurgentē a ꝑdictis bonis opib⁹ nō desistat. iō subdit⁊ in ḡnto psalmo⁊ Sepe expugnauerunt me a iuuētute mea ⁊c⁊ Circa tercium ḡnarium i quo describit⁊ status pfectoꝝ cōsideradū ꝙ sic dr̄ iacobi. ſ. pacīa opus pfectus hz Pacīētia uero hēt i duplici gradu. Primꝰ est ꝙ hō tribulationes pacient⁊ sustineat. ⁊ ꝓpter eas a bono ope nō desistat. ⁊ hic est ultimus gradus p̄cedētis ḡnarij ut dictum ē. Secundus ꝙ est altior ⁊ ubi incipit tercio ḡnarius est qñ nō solum hō pſecutiones pacienter tolerat ſz etiā pſecutoribus bonum optat ꝓ eis orando exēplo xp̄i in cruce dicentis luc. xxiij. p̄ ignosce illis qz nesciunt ꝙd faciunt. ⁊ ꝓpt⁊ hoc dr̄ i primo psalmo. De profundis clamaui ad te dñe⁊ i. de profūdo tribulationis orando ēt ꝓ inimicis. uñ subdit⁊ ⁊si iniqtates obſeruaueris dñe ⁊c⁊ qz ex tanta pfectione habita de facili ifurgit aliqs motus saltē leuis ꝓprie elationis dyabolo istigāte ꝙ insidiat⁊ hoibus pfectis. Iō secundus gradus est ut ex pfectione hīta nullus motus elationis surgat iterius nec aliquod signum appareat exterius. iō subdit⁊ psalmo secūdo⁊ Dñe non est exaltatum cor meum neq3 elati sunt oculi mei ⁊c⁊ Terci⁹ āt gradus est. ut hō quicqd est cordis ⁊ opis applicet per uotum diuinis obſequijs. iō dr̄ tercio psalmo⁊ Memēto dñe dauid ⁊ ois māsuetudinis eius. ſicut iurauit dño uotum uouit deo iacob ⁊c⁊ qz caritas est uinculum pfectionis secundū quod dr̄ colr̄. 3. ⁊ ideo q̄rtus gradus est ut hō sit in caritate pfectus ſecundum modum ꝙ tradit⁊ act⁊. iiij. multitudinis credentium erat cor unum ⁊ una aīa. ⁊ ꝓpter hoc dr̄ in quarto psalmo Ecce q3 bonum ⁊ q3 iocundū hītare frēs in unum ⁊c⁊ Quītus uero grad⁹ est ꝙ hō ex pfectione caritatis quantum possibile est obliuiscat⁊ huius seculi ⁊ occupet⁊ i diuinis laudibus q̄si mente habitet i ciuitate celesti. ſecundum illud phīlip. 3. nīa aūt cōuersatio in celis est. Et ꝓpter hoc dicit⁊ psalmo quinto⁊ Ecce nunc benedicite dñm oēs serui dñi. qui statis in domo dñi ⁊c⁊

In psalmo. cxxxiij. Ecce nunc benedicite dñz .ubi dr̄ in postilla. In noctibus extollite.

Additio.

In hebreo li⁊ in noctibus⁊ est finis primi uersus. Pro quo sciēdum ꝙ hic psalmista loqt⁊ sacerdotibus ⁊ leuitis ꝓut postillator dicit. ad quos principaliter pertinet bñdictio dei. ſ. laudis. sit⁊r benedicer⁊ ꝓpt⁊z bonū eis ip̄recando. de quo i fine psalmi. Benedicat te dñs ex syon. ſz qz i principio dixerat. Benedicite dñm omnes serui dñi quod cōprehendit omnes seruos dei etiaz si non sint sacerdotes neq3 leuite ad quos nō ptinent p̄dicta ex officio. idcirco adiungit. In noctibus. p quod necessarie itelligunt⁊ tantum sacerdotes ⁊ leuite. Ceteri autem de populo non stabant in domo domini nisi tantum de die. Cōtinuat⁊ tamen hic psalmus p̄cedenti sic. Nam sicut ab ecclesia iam cōgregata sub uno rege xp̄o et sacerdote ꝓut in p̄cedenti benedicendus est deus ab oibus p gr̄az actionē. de quo dicit⁊ Ecce nūc benedicite dñm ⁊c⁊ ita ⁊ cōsequenter benedicendus est populus sub huiusmōi principe cōstitutus a sacerdotibus quibus talis benedictio ex officio cōpetit ⁊c.

Replica.

In canticis. xv. graduum iter postil. ⁊ burgen. sunt nōnulla que uident⁊ contraria. Sz stat ut plurimum in diuersa applicatōne ad materiā psalmi. Quā comunit⁊ postil. p hystorias assignat ad lzam tanq3 figurā. Burgen. autem mozalitatem refert ad cristum uel ecclesiam tanq3 ad figuratum reliqua non sunt multum disputabilia.

Laudate nomen⁊ Huic psalmo p̄mittit⁊ talis titulus i hebreo ⁊Alleluia⁊ id est laudate deum.

ex quo titulo non apparet actor psalmi. Sz satis apparet ꝙ psalmus iste ē q̄dam inuitatio fidelium ad laudē dei. ⁊ primo ponit⁊ inuitatio in generali. secundo magis i speciali secundum diuersos status ibi⁊ Domus israhel. prima in duas. qz primo ponit⁊ dicta inuitatio. secundo subdit⁊ ad hoc multiplex rō ibi. Laudate dñm. Circa primū dicit psalmista⁊ Laudate nomen domini⁊ ip̄m laudib⁹ extollendo⁊ laudate serui dñi cui oēs tenent⁊ seruire deuote pro bñficio creationis ⁊ generalis gubernationis⁊ q̄ statis i domo dñi i atriis ⁊c⁊ qz ꝑter atriū sacerdotum ubi offerebāt⁊ hostie erāt alia atria ubi uulgares uacabāt orationi. ⁊ in uno eorum recipiebant⁊ gentiles q̄ uenie bāt i ir⁊m⁹cā ozonis secundus quod dicit⁊ Iohan. xij. Erant autem gētiles q̄dam⁹ ex hijs qui ascenderant ut adozarēt in die festo⁊ Laudate⁊ Hic cōsequenter īducit⁊ multiplex rō laudis diuine. ⁊ primo ex sue dei tatis ueritate. secundo ex ydoloꝝ falsitate ibi. Simulacra gētium. ueritas āt deitatis ex duob⁹ allegat⁊. primo ex sua bonitate secundo ex sua ptāte ibi. Quia ego cognoui. Circa primus dicit psalmista⁊ Laudate dñm quoniā bon⁹ de⁹ ſt̄. n. ifinite bōitat⁊ ꝓpter quod ē summe laudabilis. iō dicit⁊ Psallite noī eius quoniā sūaue ē⁊ est enim nomē dñi mel in ore. melos in aure. ⁊ iubilus i corde. ut dicit⁊ btūs bern. ⁊ lz oēs teneant⁊ deum laudare ut p̄dictum est tamē principaliter ppt⁊s israh⁹ qué elegit ut inde i hūanitate assumpta nasceret⁊. ꝓpt⁊ quod legē diuinā ei dedit. ⁊ hoc est quod dicit⁊ quoniā iacob elegit sibi dñs ⁊c⁊ quia ego cognoui⁊ Hic accipit⁊ rō diuine laudis ex sua ptāte que apparet i effectibus ⁊ beneficijs hoib⁹ exhibitis. ⁊ primo hoc oñdit⁊ in beneficijs exhibitis oīb⁹ generaliter. secundo ppt⁊ israh⁹ specialiter ibi. Qui percussit. Circa primū dicit psalmista⁊ Quia ego cognoui ⁊c⁊ q. d. hec debet esse rō laudandi deū⁊ qz ego cognoui q3 magn⁹ ē dominus⁊ magnitudine cui⁹ nō est finis⁊ ⁊ de⁹ nr̄ ꝑ oibus dijs⁊ accipit⁊ hic dij ꝓticipatione. cuiusmodi sunt āgeli sancti quibus ꝑ est ipse deus tanq3 ministris dominus. iō subdit⁊ Omia q̄cunqꝫ uoluit dñs fecit in celo aliquos āgelos ibi stabiliēdo ⁊ alios ꝓpt⁊ superbiā suā inde eiciendo⁊ ⁊ terra⁊ aliquos hoies p suam gr̄am uocando ⁊ alios iusto dei iudicio lz occulte dimittēdo⁊ i mari ⁊c⁊ aliquos īde tēpore tēpestatis mirabiliter saluando. alijs pclitantibus ꝓpt⁊ uentorū flat⁹. iō subdit⁊ Educens nubes ab extremo terre⁊. i. a mari occeāo. uñ ut plurimū eleuant⁊ uapores humidi ex q̄b⁹ nubes generant⁊. ⁊ iste occeanus est terre hitabilis termin⁹⁊ Fulgura i pluuiā fecit⁊ qz freq̄nt⁊ i dictis nubibus generant⁊ tonitrua ⁊ ideo p̄cedunt chozuscationes ⁊ fulgura q̄ terminant⁊ ꝓ hoc q3 nubes i pluuiā resoluūt⁊ Qui producit uētos de thesauris suis⁊. i. de locis hoibus occultis⁊ qui pcussit⁊ Hic cōsequenter adducit⁊ rō diuine laudis ex effectibus dei mirabilibus pro ppt⁊o israh⁹ factis cum dr̄⁊ q pcussit ꝓmogenita egipti ⁊c⁊ de qua pcussione hēt⁊ exo. xiij. Emisit signa ⁊ prodigia i medio tui egipte⁊ ꝓ populi israhel liberatione. sicut pz in exo. ubi describunt⁊ decem plage egipti⁊ i pharaonem ⁊ in omnes seruos eius⁊ quos p⁹ multa flagella finaliter submersit in mari rubro. ut hēt⁊ exo. xiiij. Qui percussit gentes multas⁊ in conspectu filioꝝ israhel p⁹ egressū de egipto. ſ. amelechitas. exo. xvij⁊ ⁊ occidit reges fortes⁊ ⁊ q̄ sint illi subdit⁊ Seon regem amorreoꝝ ⁊ og regem basan de quoꝝ occisione hēt⁊ numeri. xxj. ⁊ oīa regna chanaan⁊ ubi iterfecit p iosue ⁊ filios israh⁹ reges. xxxj. et hēt⁊ iosue. xiij. ⁊ dedit terrā eoꝝ hereditatē⁊ nō cuicūqꝫ sed ꝓpt⁊o israh⁹. ut hēt⁊ libro iosue. ⁊ qz ex istis est a filijs israh⁹ specialiter laudabilis subditur⁊ Domine nomen tuum i eternū. sit laudabile⁊ nobis⁊ Domine memoriale tuum id est remaneat memoria beneficioꝝ tuoꝝ⁊ in generatōe ⁊ generatione⁊ id est in generationib⁹ sibi succedentibus sicut uidemus impletum⁊ quia iudicabit dominus⁹ populum suum⁊ dando pro eo sententiam contra persecutores eius iuste⁊ ⁊ i seruis suis deprecabit⁊ deprecabilis efficiet⁊ orationes

eozum exaudiendo. Simulacra. Hic adducit ratio diuine laudis ex falsitate ydolorum q̄ pro diis agentibus colebant. ⁊ hoc est quod dicit. Simulacra gentiū. i. a gētibus p̄ diis ueneratoꝝ. argentū ⁊ aurū. supple sc̄ quātum ad materiā. opa manuū hoium. q̄ntum ad formā per artificiuꝫ factam. os habent. s. similitudinarie. quod p̄bat p hoc quod subdit. ⁊ nō loquent. quia carēt p̄prio oris ope. unūquodq; n. hꝫ p̄prium opus id quod cū post dr̄ illud cum āt non pōt nō dr̄ illud nisi equoce. sicut oculus lapideus aut depictus eo q̄ nō pōt uidere ut dicit phūs secūdo de aia ⁊ eodē modo exponendum est quod subdit. oculos habent. nō quoꝝ rō reddit. nec q;. n. est spūs in ore ipoꝝ. ⁊ iō ex quo non habēt spiritum nō possunt hēre opa uite q̄ mediātibus spiritibus exercent. ut dr̄ libro de differētia spūs ⁊ aīe. similes illis fiant qui faciunt ea. quia carent sensu discretionis ⁊ motu bone, opationis. ⁊ oēs q̄ cōfidunt in eis. qꝫ confidunt in nihilo. eo q̄ ydolum nihil est. secundū q̄ dicit ap̄s p̄mo cor. viij. Domus israhel. Postq̄ induxit psalmista ad dei laudē in generali. Hic cōsequēter iducit ad idē magis ī speciali distinguēdo status pp̄l'i isr̄l' cum dr̄. Domus israhel. q̄ntum ad undecim tribus. benedicite dño. benedictione q̄ constitit in cōfessione laudis. domus aaron. q̄ꝫtum ad sacerdotes q̄ distinguebāt' contra alios de tribu leui. benedicite domino. benedictione laudis. isti. n. tenebant' ad hoc p̄ceteris rōne officij. Domus leui. q̄ntum ad leuitas p̄ut distinguebāt' cōtra sacerdotes. illi tamē ⁊ illi erāt de tribu leui. benedicite dño. eum laudando p̄ceteris populis ex officio ipositoꝝ. q̄ timetis dominū hoc dr̄ p̄pter cōuersos de gētilitate ad iudaismū qui nō'erat de aliq̄. xij. tribuū. benedicite domīo. eo q̄ de gr̄a sua iūxit uos populo suo. benedict⁹ dñs ex syon. i. ex templo quod erat ī monte syon qꝫ ibi cuꝫ magna sollennitate celebrabant' laudes diuine. qui habitat in iherusalē. quod dr̄ eo q̄ elegit eam ubi esset templū noī suo dedicatum. ut habetur. ij. palip. vj. elegi iherusalem ut sit nomen meum in ea. ⁊ in illo templo erat p̄piciatoꝝ quod sedes dei dicebatur. ut dictum fuit diffusius. exo. xxv.

Onfitemini. Titulus hꝰ psalmi est. Alleluia. ex quo patꝫ q̄ psalmus iste ē inuitatio ad dei laudem sicut ⁊ p̄cedens factā ab aliquo uiro sancto. cuius nomen secundum hebreos ⁊ hiero. ignoratur. Et diuiditur in tres partes. quia primo ponitur inuitatio ad laudem dei ex beneficijs collatis oibus generaliter. secundo ex collatis populo israhel specialiter ibi. Qui percussit egiptum. tercio ex beneficio collato omni uiuenti uita sensibili ibi. Qui dat escam. Circa primū dicit psalmista. Confitemini domino. confessione laudis. quoniā bonus. bonitate cuius non est finis. quoniam in seculum misericordia eius. quia semp patus est p̄cere ⁊ misereri uere penitentibus. Et notandum q̄ in quolibet uersu huius psalmi ponitur ista clausula. quoniam in seculum misericordia eius in hebreo. ita q̄. xxvj. uicibus ponit' in hoc psalmo eo q̄ sic dic̄ ra. sa. a p̄ncipio mūdi usq; ad dationem legis in monte synai fuerunt. xxvj. generationes in quibus mundus fuit sustentatus sola diuina miseratione ⁊ non ex alicuius legis date a deo ob seruatione. Iste autez. xxvj. generatōes sic colleguntur ex scriptura. Gen̄. v. habetur q̄ adam genuit seth. qui seth genuit enos qui caynam. qui malabeel. q̄ iared qui enoch qui matusalem. qui lamech. qui noe. qui sem. Item gen̄. xj. habetur q̄ sem genuit arphaxath. qui sale. qui heber. q̄ phalech. qui ren. qui saruth. qui nachor. q̄ thare. q̄ abraham. abraham uero genuit ysaach. gen̄. xxj. ysaach genuit iacob. gen̄ xxv. iacob leui. gen̄. xxix. Item exo. vj. habetur q̄ leui genuit caath. qui amram. q̄ moysen. qui genuit gerson. Exo. ij. ⁊ in hac generatione fuit data lex. exo. xx. Confitemini deo deorum. idest angelorum qui dicuntur diꝰ pticipatiue. Confitemini domino dominoꝝ. idest p̄incipum terre. p̄uer. xviij. per me reges regnāt ⁊ c̄. qui facit mirabilia magna solus. mirabile dr̄ alicui quod trāscendit cognitionez eiꝰ. ⁊ iō aliq̄ sunt mirabilia simplicibus q̄ tñ nō sunt mirabilia sapiētibus. sic eclipsis solis uel lune mirabilis est layco. non aūt astrologo. ⁊ p̄ hunc modum aliq̄ sunt mirabilia hoibus non tamen āgelis. illa uero sc̄ mirabilia simpliciter siue magna q̄ transcendunt facultatem totius nature create ⁊ hec sunt soli deo possibilia. q̄ fecit celos in itellectu. idest p itellectum ⁊ uoluntatē ⁊ nō p nature necessitatē. q̄ firmauit terrā sup aquas. idest iuxta aquas secundū cōmunem usū loquendi quo dr̄. talis ciuitas est sup mare. ⁊ talis sup secanam. qui fecit luminaria magna. ⁊ que sunt ille sub dict̄. solem ī ptāte diei. quia dies ē latio solis sup terram. Lunam ⁊ stellas ī potestate noctis. idest ad illuminandum noctez. Qui pcussit. Hic ponit' iuitatio ad laudē dei ex beneficijs diuinis collatis israheli cum dr̄. Qui pcussit egiptum. nouē plagis p̄pter populum israhel liberandum. ut habetur in exo. cum p̄mogenitis eoꝝ ista fuit decima plaga exo. xij. q̄ eduxit israhel de medio eoꝝ. idest egiptiorum. in manu potenti ⁊ brachio excelso. timebāt enim omnes egiptij mori si populus isr̄l' amplius detineret' in egipto. q̄ diuisit mare rubrum in diuisiones. ex hoc q̄ dixerūt aliq̄ q̄ mare rubrum fuit diuisum in. xij. locis. ita q̄ quelibet tribus habuit uiam p se distinctam ab alijs. Sed hoc fuit ipso facto exod. xiiij. Et licet mare diuisum fuerit in uno tantum loco. ptes tamē illi⁹ diuisionis dicunt' hic diuisiones quia aque erant eis pro muro a dextris ⁊ a sinistris. ⁊ eduxit isr̄l' p medium eius. pbens ei iter siccum. ⁊ excussit pharaonem ⁊ uirtutem eius. idest exercitum eius. in mari rubro. ubi psequebant' populum israhel ex nimia obstinatione contra deum. qui trāsduxit populum suum p desertum. xl. annis quousq; mortui fuissent oēs q̄ exiuerūt de egipto p̄ter caleb ⁊ iosue ⁊ filios leui. eo q̄ territi uerbis explorator uoluerunt reuerti in egiptum. ut dictuꝫ fuit plenius numeri. xiiij. qui pcussit reges magnos c̄. Expositum est hoc psalmo p̄cedenti usq; ibi. hereditatē israhel seruo suo. in clusiue. hoc excepto q̄ iste uersus. ⁊ omnia regna chananaan. non est in hebreo nec ī translatione hieronimi. ⁊ ideo uidetur hic appositus ab aliquo expositore sicut ponitur in textu psalmi p̄cedentis. qa in humilitate nostra. qua fuimus ualde dejecti ⁊ cōtemptu ī seruitute egipti. memores fuit nostri. nos inde liberando. iō subdit' ⁊ redemit nos ab inimicis nostris. idest egiptijs qui uitam filiorum israhel p̄duebant' ad amaritudinē afflictionis duris. ut habet' exo. j. Qui dat. Hic ponit' inuitatio ad dei laudem ex beneficio collato oi uiuenti uita sensibili cum dr̄. Qui dat escam omni carni. uiuentia enim uita uegetabili tantū. ut plante. non habent carnez similiter nec angeli in quibus est tantum uita itellectiua quia spiritus carnē ⁊ ossa non habet luc̄. ultimo. confitemini deo celi. licet enim sit deus totius creature tamen speciali mō dicitur deus celi eo q̄ uidetur ibi clare. Confitemini domino dominoꝝ c̄. totus iste uersus uidetur hic appositus ab aliquo expositore. quia non est in hebreo nec in translatione biero.

Jn psalmo. cxxxv. Confitemini. ubi dicitur in postilla. Et notandum q̄ in quolibet uersu.

Additio.

On uidetur necessarium esse reddere rationem de numero horum uersuum. tum qz ī alijs psalmis fuit apposita illa clausula. Quoniam in eternum misericordia eius. sub alio numero ut patet in psalmo. Confitemini ⁊ in alijs. tum quia quilibet uersus habet specialem rationem regratiandi deo ⁊ laudandi misericordiam eiꝰ. ut patet intuenti. unde rationabiliter nostri sancti doctores que ulterius rationes

pertinentes ad sensum spūalē scrutati sē
nō curauerunt de reddēda rōne hꝫ nume
ri. Dixerūt tamē q̄ iste psalmꝰ iter alios
est notandus. q̄ hz oēs uersus uni finēs.
⁊ quicqd ibi dr̄ ad mīam dei referr̄. Ra/
tio aūt assignata ab ipo ra sa. iualida uide
tur. tum q̄ non minus attribuēda ē sustē
tatio mundi misericordie diuine post datō
nem legis q̄s āte imo forte magis. tum q̄
si iste generationes numerenr̄ p iudam fi
lium iacob sicut ī genealogia xp̄i tūc erūt
xxviij. generatiōes. quod pz sic. Nā iuda
posito loco leui fratre suo cōstat q̄ iudas
genuit phares. qui esron. q̄ aran. q̄ ami/
nadab. qui naason. In cuius generatione
data est lex. q̄bus generationibus additis
supra dictis aliꝭ usq̄ ad iacob inclusiue
sūt. xxvii. generationes. ⁊ etiā si p leui cō
putēr̄ sunt. xvij. ut patet discurrenti per
eas. Si forte quis de hꝫ mō̄i numero oino
uult hēre aliqualē mīsticā rōnem pōt eam
accipe sic. Nā secundum cōputationē euan
gelicā mathei. ſ. a dauid usq̄ ad trāsmigra
tionē babilonis fuerūt generatiōes. xiiij.
⁊ a transmigratōe babilōis usz ad xp̄m
xiiij. ⁊ sic sē a dr̄ usq̄ ad xp̄m generatio
nes. xxviij. a q̄bus si subtrahant̄ due ge
nerationes. ſ. dauid ⁊ salomonis remanēt
xxvj. q̄ icipiunt a generatione roboam in
qua filij israhel recesserunt nō solum a re
gno dauid a deo istituto sed a cultu diuio
facientes sibi publice uitulos argenteos.
⁊ sic cōsequenter ī illis generationibꝰ pro
maiori pte deuiauerunt a uia dñi usq̄ ad
generationē xp̄i in quo reformata sē oia
secundū sufficientiā. un̄ pdicte. xxvj. gene/
rationes uidenr̄ ī mīa dei sustentari.

Up flumia Huic psalmo nul
lus oino titulus p̄ponr̄ in be
breo nec in trā slatione hiero.
⁊ iō titulus q̄ ī aliquibꝰ biblijs
ponr̄. ſ. psalmus dauid ppr̄ jeremiā fuit
appositus ab aliquo expositore eo q̄ trīa
psalmi cōsonat lamētationibꝰ ieremie. q̄
iste psalmus logr̄ de tēpli destructione et
de babilonica captiuitate. cuiꝰ actor igno
rat̄ secundū hiero. ⁊ hebreos. Et diuidit̄
in duas partes. quia primo describitur po
puli captiuati lamētatio. secundo aduersā
tium punitio ibi Memor esto. Circa pmū
dr̄ Sup flumina babilonis q̄z terra illa
habundat aquis fluuialibꝰ illic sedimus
idest diu habitauimus. sicut dr̄ deutro. j.
sedistis iō in cades barne multo tempore.
⁊ fleuimus habitādo ibi ī amaritudine.
cuius cā subdit̄ cū dr̄ dum recordaremur
tui syon .i. tēpli quod erat ī monte syon
incensi ⁊ destructi. de q̄ destructione plus
affligebant̄ q̄s defua captione in salicibꝰ
in medio eius .i. i medio babilonis que ē
plena salicibus ppr̄ habundantiā fluminū
suspendimꝰ organa nostra .i. subtraximꝰ
nos ab oī carmine leticie nō solum ratiōe
captiuitatis ⁊ destructionis tēpli sz etiam
rōne exagerationis mali quia babilonij
exigebant carmina leticie ab boibus in tā
ta amaritudine cōstitutis. ⁊ hoc est quod
dr̄ quia illic iterrogauerūt nos rc̄. ⁊ q̄ ad
duxerūt nos de iuda in babilonem capti
uos. dicebant nobis supple ymnum cātate
nobis de cāticis syon hoc est de canticis
que cātabantur in templo quod fuit ī mō
te syon. ⁊ subditur responsio iudeoꝝ quo
modo cātabimus canticum domini idest
deputatum diuino cultui in terra aliena
idest ydolatrie subdita. quasi dicant. nullo
modo debet hoc fieri. unde ⁊ balthasar ī
applicās uasa diuini cultus humanis usi/
bus. stati fuit a deo punitus ut hēr̄ dañ. v
si obliuius fuero tui hierusalem idest de
structionis tue cātans cāticum leticie q̄si
oblitus destructōnis tue obliuioni det̄ de
xtera mea .i. tota uirtus mea p ifirmita
tē uel mortē adhereat lingua mea fauci/
bus meis ita q̄ nō possim logi si non me
minero tui dolēdo q̄i ptinue de tua destru
ctione si nō ppposuero tibi hierusalem in
principio leticiꝫ mee idest si accidente mi
hi cā alicuius leticie nō recordaboꝫ ī pnci
pio de tua destructione dolendo. ⁊ supplē
dum est. puniar a deo. unde dr̄ ecc. xj. in
die bonoꝝ ne imemor sis maloꝝ Memor
esto Huic cōsequenter ponit̄ aduersantiū
punitō. ⁊ pmo ydueoꝝ q̄ sp fuerūt iudeo

molesti. sicut esau a quo descenderunt ydu
mei. querebat occidere iacob a quo descen
derunt iudei. ut habet̄ gen̄. xxvij. iō dicit
Memor esto domine filioꝝ edom .i. ydu
meoꝝ ad puniendum eoꝝ nequiciam die
hierusalem .i. destructionis hierusalem in
qua fuerūt ydumei cum babilonijs eos in
citantes ad totalem destructionē ciuitatis
ideo subdit̄ q̄ dicunt .i. dixerunt babilo
nijs exīanite exinanite rc̄ idest totaliter
extermiate hierusalem usq̄ ad fundamen
ta Cōsequenter petit psalmista punitiōez
babilonioꝝ. o. Filia babilōis .i. gens ba
bilonica misera in bebreo ⁊ in trāslatiōe
hiero. habet̄ uastata ꝫ loquit̄ de futuro
p modum pteriti ppter certitudinem pro
phetie. puidit. n. regnum babilonis destru
endum p cyrum ⁊ darium. ideo subditur.
beatus qui retribuet tibi retributionem
tuā idest penā tibi debitā quā retribuisti
nobis idest ppr̄ mala q̄ feciſti nobis bt̄s
q̄ tenebit ⁊ allidet puulos suos .i. ī bebreo
babet̄ tuos. ⁊ ī trāslatione hiero. ex quo
pz q̄ lra cōis q̄ hz puulos suos. itelligit̄
de puulis babilonis quos crudeliter inter
fecerunt medi ⁊ pse ī babilonis destructō
ne secundū quod dr̄ vsa. xiij. de babilonijs
Suscitabo sup uos medos q̄ argentū non
q̄rant nec aurꝫ uelint sz sagittis puulos ī
terficiēt. ⁊ lactātibus uteris nō miserebū
turſ ⁊ sup filios nō pcet oculos eoꝝ ⁊ alli
det eos ad petram ex crudelitate. n. accipi
ebāt pueros p pedes ⁊ allidebāt capita eo
rum cōtra parietes. Mozaliter pōt expōi
psalmus iste de quolibet penitente qui la
mentat̄ se fuisse ī captiuitate demonis p
peccatum mortale ⁊ petit punitionē demo
nis ⁊ mēbroꝝ suoꝝ ī gehenna secundum
ordinem diuine iusticie.

Onfiteboꝫ tibi dñe Huic psal
mo p̄mittit̄ talis titulus in be
breo Ipsi dauid ex quo appa/
ret actor psalmi. nō tamē eius
materia sz ex circūstātia lre uidet̄ q̄ sit
gr̄az actio ipi dauid postq̄ liberatꝰ fuit
a psecutione absolon ⁊ rebellione sybe fi
lij bothri. ⁊ uenit ad templum domi ad ad
orandū ⁊ regratiandū sicut pmiserat fu/
giens a facie absolon. put habetur. ij. reg
xv. Et dixit rex ad sadoch r̄portza archā
dei in urbem. si inuenero gratiam in ocu
lis domini reducet me ⁊ ostendet mihi eā
⁊ tabernaculum suum. Et secundum hanc
sententiam psalmus iste in duas ptes di/
uiditur. quia primo dauid ipsi deo regrati
atur. secundo ad simile alios reges horta
tur ibi. Confiteantur tibi. Circa pmum
dic dauid Confiteboꝫ tibi domine cōfessio
ne laudis ⁊ grāarum actionis ī toto corde
meo idest ī toto itellectu ⁊ affectu quont
am audisti uerba oris mei hoc nō est ī he
breo nec ī trāslatōne hiero. unde uidetur
q̄ pmoꝰ fuerit quedam glosa ad ostenden
dum causaz quare dauid gratias deo age
bat. ſ. eo q̄ orationem suam exaudiuerat
qua petiuerat a persecutōe absolon libera
ri. ⁊ postea hec glo. forte iterlinearis fuit
iserta textui per iperitiam scriptorum. si/
cut ⁊ in multis aliꝭ locis biblie factum est
simile ī conspectu angelorum tibi assisten
tium. secundum illud mathe. decioctauo.
Angeli eorum semper uident faciem pa/
tris qui in celis est psallam tibi querens
tibi placere ⁊ angelis tuis. ⁊ non homini
bus uanis adorabo ad templum sanctum
tuum idest uersa facie ⁊ extensis mani/
bus ad ipsum. sicut enim orabant iudei
ubicunq̄ essent. ut habetur tercio regum
⁊ confiteboꝫ nomini tuo in laude et gra
tiarum actione. et subditur causa super
misericordia tua quam mihi feciſti libe/
rādo me de persecutione absolon ⁊ diſſen
sione excita per sybam secundo regum ui
gesimo. ⁊ ueritate tua idest iusticia tua
quā feciſti punīēdo eos p sua culpa. quia
absolon cum suo exercitu fuit debellatꝰ. ⁊
syba decapitatus quoniā magnificaſti id
est magnificare feciſti sup omne .i. super
omnem uirtuem creatam nomen tuum
omnes. n. homines boni audiētes pdictam
misericordiam dei erga dauid ⁊ iusticiam
erga absolon ⁊ sybā magnificabāt deū no
mē eiꝰ laudibꝰ extollendo in q̄cunq̄ die

inuocauero te exaudi me. hoc dixit quia beneficium diuinū iā pstitum pbet cōfidē tiā obtinēdi futuꝝ. iō subdit multiplica/ bis in aia mea uirtutē. s. pacientie ⁊ obti nende uictoriē cōfiteanť. Hic cōseqnter iducit alios reges ad laudem dei. ex cuꝰ uirtute dependet status ⁊ dignitas eoꝝ dicēs cōfiteanť tibi dñe oēs reges terre recognoscētes tuū dñiū generale quoniā audierunt oia uerba oris tui. ideſt illa q̄ feciſti mihi cōtra absalon ⁊ sybam. ⁊ non loquiť de regibus terre generaliter. sz de regibus in circuitu iudee existentibus. ad quos uenit rumor pdictoꝝ q̄ cito diuulgať Et bene noiant facta dei eius uerba q̄ eius facere ⁊ dicere sť idē. secundum q̄ dicit ī psalmo. xxxij. Dixit ⁊ facta sť et cātent i uijs dñi. i. ppť uias dñi q̄ sť eiꝰ opa quoniā magna ē gl'ia dñi. istud de/ bent cātare cātico laudis dine. Et q̄ non solū gl'ia domini ē magna i se sed etiā in effectu. ideo subditur quoniam excelsus dominus ⁊ humilia respicit. ut attollat. ⁊ alta a longe cognoscit. ideſt superba ab eterno cognoscit ut deprimat. unde in hebreo habeť. ⁊ alta a longe confringet. ⁊ hoc dr specialiter ppter humilitatē dť fugientis a facie absolon nudis pedibus i cedendo ⁊ lamentando. ut habeť. ij. reg. xv. ⁊ iurias semei humilirer dissimilando .ij. reg. xvj. quā humilitatē deus respexit ipm dauid in regno restituendo ⁊ ppter supbiam absolon quē deiecit a regno q̄ť iuaserat p mortē uilem ⁊ asperā. nec post se reliquit plem masculinam ad sui mē/ riam. ut habeť. ij. reg. xviij. Et q̄ benficiuꝝ a deo obtentū pstat cōfidentiā obtinēdi a liud de futuro i casu simili. iō subdit dauid si abulauero i medio tribulatōis sic fecit fugatꝰ ab absolon. uiuificabis me. i. salua bis me a morte iminenti. ⁊ sup irā īimico/ rum meoꝝ. s. absolon achitofel sybe. ⁊ cō similū extēdisti manū tuā faciēdo de eis uindictā. ⁊ saluum me fecit ja' pſecutionibꝰ eoꝝ. dextera tua. i. uirtus tua ⁊ nō mea. Et q̄ dauid sic sperabat de futuro si ca/ sus simil' cōtingeret subdit dñs retribuet pro me. penam mihi aduersantibus. domi/ ne misericordia tua i seculuꝫ quia semper patus est recipere recurrentes ad ipm. o/ pera manuū tuaꝝ. ideſt me ⁊ regnū meum quod pte secutus sum. ne despicias. subtra/ hendo a me manū ptectionis tue. Mozali/ ter pōt exponi psalmus iste ut sit gratiaꝝ actio deuota cuiuslibet liberati diuinitus a pseq̄ntium tribulatiōe. ⁊ iuitatio aliozum ad cōfessionem deuotā laudis diuine.

In psalmo. cxxxvij. Confitebor tibi do/ mine. ubi dicitur in postilla. Dominus re/ tribuet p me.

Additio.

Nebreo habeť. dominus p/ ficiet pro me uel supplebit pro me. ⁊ sic erit sensus q̄ dauid petebat a deo ut opera sua im/ pfecta uel diminuta per suam misericoꝛ/ diam pficeret ⁊ suppleret eius defectus.

Omine pbasti me. Hic psal/ mo pmittiť talis titulus in he/ breo. Ad uictoriā psalmus da/ uid. in quo apparet actoꝛ psal/ mi. s. dauid. qꝰ modus cantandi hunc psal/ mum cum premittitur ad uictoziam. quia cantabatur a leuitis cum quodam conatu uniꝰ chori contra alterum ad habendum uictoziā in cātu. sicut freq̄nter dictum fuit supra. De materia uero hꝰ psalmi uideť ex circunstātia lre q̄ sit q̄dam assurrectō ad cōfessionem diuine laudis ex cōsidera/ tione eminentie diuine. Et diuidiť i duas ptes. quia primo dauid describitꝰ de hemi/ nētiā. secūdo cōsurgit ad eius reuerentiā ibi. Quia tu possedisti. prima i duas. quia primo describit celsitudinem diuine scien/ cie. secundo latitudinem sue presentie ibi Quo ibo. Circa primum dicit Domine p/ basti me ⁊ cognouisti me. ideſt cognosci me feciſti. homo enim probat aliquid ad hoc q̄ noticiam accipiat de illo. sed deus cuius scientia est infinita non sic probat ut accipiat noticiam. sed ut aliꝫ accipi/ ant et hoc mō loquiť gen. gigesimosecto.

Nunc cognoui q̄ timeas deum. ideſt co/ gnoscere feci. p hoc. n. q̄ abrahaam ad mā/ datum dei uoluit filium ymolare fuit no/ ta hoibus pmptitudo sue obedientie. ⁊ si militer p tribulationes quas dauid susti/ nuit a saule absolon ⁊ aliꝫs pacienter. no/ ta fuit hoibus pfectio sue pacientie. tu co/ gnouisti sessionem meā ⁊ resurrectionem meā. i. quicqd feci sedendo uel surgendo q̄scendo uel ābulando. Aliter exponiť sic tu cognouisti sessionē meā. i. intbzoniza/ tionē meā sup r̄gnū isr'l ⁊ resurrectionē meā. ideſt restitutionē meam in regno pꝰ/ mortem absolon. quia utrꝙ a deo fuit. ⁊ qa nō solum cognoscit exteriora sed etiam latentia in corde. iō subdiť Intellexisti co/ gitationes meas de longe. ideſt ab eterno semitā meā ⁊ funiculuꝫ meū. i. iusticie ex/ ercitium secundū q̄ dr secundo reg. viij. ⁊ mensus ē dauid duos funiculos. unū ad oc/ cidendum. aliud ad uiuificandū. iuestigasti ideſt pfecte cognouisti. sicut res q̄ iuesti/ gať usq̄ ad minimaꝫ fecte cognoscť. q̄ iuestigatio ppzie dicta que iportat discur/ sum unius rei note ad aliam cognoscendā nō est. in deo ⁊ oēs uias meas puidisti. jañ q̄ss essem in rerum natura. quia nō est ser/ mo in lingua mea. supple sufficiens ad ex/ plicandum celsitudinem tue sapie. ideo ad hoc subdiť ecce dñe tu cognouisti oia no/ uissima ⁊ ātiqua. ideſt oia q̄ erunt ⁊ que fuerunt q̄ntumcūq̄s sint aliꝫs latentia. tu fozmasti me. principaliter quia cause secū/ de non agunt nisi in uirtute prime. ⁊ posa isti sup me manū tuam. ad tenendum me ineſſe artifex. n. creatus cōpleto artificia/ to remouet manum suam ab eo sicut car/ pentator a domo facta quia non est eius cōseruator. sz tantū factoꝝ. sz artifex oiuꝫ deus fozmata creatura non subtrahit ma/ num suam ab ea. quia non est tantum fa/ ctoꝝ eius sed etiam conseruatoꝝ. ⁊ iō si re/ traheret manū suā ab eius conseruatione decideret in nihilum. ⁊ ppter pdicta con/ cludit mirabilis facta est scientia tua ex me. ideſt mirabilioꝝ q̄s ego possim cogita/ re. ppter quod hiero. trāstulit mirabilioꝝ est scientia tua a me. hebrei. n. non habēt cōparatiuū gradū sz utunť positiuo cū abla/ tiuo casu. secundū q̄ hcť s psalmo. cxvij. Bonū ē cōfidere i dño ꝛc. i. melius cōfozta/ ta est. i. sup oia eleuata. ⁊ non potero ad eam. s. ut cōprehendā. Quo ibo. Hic con/ sequenter ondit latitudinez diuine pſentie q̄ se extendit ad oēm locum. ppter qđ dic/ Quo ibo a spū tuo. i. a te ipo. q̄ spūs ē deus. Joh. iiij. ⁊ quo a facie tua fugiam. i. a pnția tua. q. d. hoc est ipossibile. quod pbat cōseqnter dicens si ascendero i celū tu illic es. p refulgentiā tue gl'ie. si descē/ dero ad ifernum ades. p exercitium tue iusticie. si sūpsero pēnas meas diluculo. i. si hērē pēnas qbꝰ possem citissime uolař añ clarā die. ⁊ sic puenire ad extrema ma/ ris. ⁊ illuc manꝰ tua deducet me. sine qua nulla creatura pōt aliqđ opus facere. et tenebit me dextera tua. aliter deciderē in nihiluū. ut pdictum est. ⁊ sic nō possūt effu/ gere pnțiam tuā. ⁊ dixi forsitā tenebre cō/ culcabunt me. q. d. possz aliqs ignarꝰ di/ cere sz deus sit pns ubiqs tū nō uidet ea q̄ fiunt i tenebris. sicut hō existēs in loco tenebroso nō uidet ea q̄ sunt in pnția sua. hoc remouet dicens ⁊ nox illumiato mea i delicijs meis. q. d. ipa nox illuminata ē coza deo ut uideanť ibi ab ipo delicie car/ nales q̄ cōiter fiunt i tenebris. secundū il/ lud job. xxiiij. Oculus adulteri obseruat caliginē. Et pbat onr q̄ nox ita nota sit deo sicut ⁊ dies dicēs quę tenebre nō obscu/ rabunť a te. jqꝫ nihil in eis existens latet te. ⁊ nox sic dies illumiabiť. i. ita clař pꝫ cōspectū tuo sicut ⁊ lux. ppť qđ subdiť sicut tenebre eius ita ⁊ lumen eius. i. eodť mō patēt ipi deo ⁊ ea q̄ fiunt i utroqꝫ. quę tu possediſti. Hic cōsequenter ex pcedenti/ bus ouid cōsurgit ad laudem diuinā. ⁊ p/ mo ad laudādū deū i se. secūdo i aīcis suis ibi. Mihi āt nē. Circa primū dicit Quia tu possediſti renes meos. fozmādo me in utero mris. suscepisti me de utero mris mee. si uita me seruādo ⁊ i pſecutiōibꝰ pte/ gēdo ⁊ ad dignitatē r̄gni promouēdo. q. d. p ppť ista ⁊ osiť ia. confitebor tibi bōitatē tuā

47

recognoscēdo⁊qz t'ribilit' magnificat⁹ es⁊ Jn translatione hiero. habetur⁊ quia terri biliter magnificasti me⁊ est eadē sūia. qz de⁹ magnificādo dauid mō ꝑdicto declara uit hoib⁹ magnitudinē sue bonitatis ⁊ po tentie. iō subdit dauid⁊ mirabilia opa tua⁊ nō solum in me sz ī oibus creaturis qz mi nima creatura etiā nō pōt ad plenū iuesti gari ab hoīe. utpote p quā uirtutē ferruz trahit'a magnete⁊ ⁊ aīa mea cognoscēt ni mis⁊ idest conabit' quantū poterit ad co/ noscendum opa tua ⁊ maxime bnficia mi/ hi facta īter que est formatio mea. iō sub dit⁊ nō est occultatum os meū a te⁊ accipi tur hic os ossis quod latet in carne. iō sub dit⁊ quod fecisti in occulto ⁊. q. d. qūo esset tibi occultatum q fecisti illud ītra carnem ubi occultat' alijs sed non tibi⁊ ⁊ substātia mea ī iferiozib⁹ terre. ⁊. i. substātia corpis mei nō latebat tibi cum adhuc esset in ma teria uñ facta est. q̄ q̄dem materia pro ma iori pte est terra q̄ est iferius elementum ⁊ ipfectum meū uiderūt oculi tui⁊ Jn tran/ slatione hiero. hēt' ⁊ iformē me adhuc uide rūt oculi tui⁊ res. n. anteq̄z sit formata est ipfecta. Est igit' sensus. cū essem adhuc in fieri⁹ uiderunt me oculi tui. qz deus cogno scit res pfecte āteq̄z sint in facto esse⁊ ⁊ i libro tuo⁊ i. in noticia tua q̄ dr̄ liber eo q⁹ ibi oīa retinēt' firmit' absq̄z obliuiōe⁊ oēs scribent' ⁊ i noticia. n. ꝑdestinatiōis diuine q̄ dr̄ liber uite. soli electi sc̄ scripti. ⁊ i no ticia ꝑscientie siue reꝓbationis que⁹ pōt dici liber mortis soli reꝓbi sc̄ scripti. sed in noticia diuina generaliter sumpta put se extendit ad ꝑdestinationē ⁊ ꝑscientiam oēs sūt scripti. ⁊ sic accipit' hic liber dei. ut dictū ē⁊ dies formabunt' ⁊ i futuro sicut tu ꝑuidisti⁊ ⁊ nemo in eis⁊ qz nemo ē ī tēpore futuro quod nō oū est adhuc. ⁊ p hoc itelli git dauid q⁹ tps futuz ⁊ ea q̄ futura sc̄ ī eo sunt pfecte cognita ipi deo. qz eius no/ ticia mēsurat' eternitate q cōsistit cū tpze ꝑsenti ꝑterito ⁊ futuro⁊ Mibi aūt⁊ Hic cō sequnter dauid oñdit se hēre reuerentiā ad deū nō solum in se sz i amicis suis. ⁊ ꝓmo oñdit in amicis dei ꝓpositum. secūdo in eius īimicis oppositū ibi. Si occideris. Cir ca primū dicit⁊ Mibi autē nimis honorati sc̄ amici tui deus⁊ Jn hebreo hēt' ⁊ fodales tui⁊ ⁊ p hoc itelligunt' āgeli sancti q sūt i societate dei. ⁊ ei⁹ amici de q̄bus dixit da uid psalmo ꝓcedenti. Jn conspectu āgelorū psallā tibi⁊ nimis cōfortatus ē⁊ i. firmiter stabilitus⁊ ꝓncipatus eoz⁊ āgeli. n. sancti p ordines triū ierarchiaz sūt distincti. Jerar chia uero idē est q⁹ sacer ꝓncipatus. ⁊ qa iste tres ierarchie ⁊ tres ordines in singu lis ierarchijs īmobiliter stabiliunt'. iō con uenienter dr̄⁊ nimis cōfortatus ē ꝓncipat⁹ eoz⁊ Et qz āgeli sc̄ in maximo numero. secundum istud iob. Nunqd est numerus militū eius. iō subdit⁊ Dinumerabo eos ⁊ sup harenā multiplicabūt' ⁊. i. si uellez eos numerare nō possem. sicut nec maris ha/ renā. uidem⁹. n. sensibilit' q⁹ corpa celestia q̄ sc̄ icorruptibilia supra modū excedūt cor pora elemētaria ⁊ mixta q̄ sunt corrupti/ bilia ī cōtinua q̄ntitate. Et eodē mō uald' ꝓbabile ē q⁹ āgel⁹ q sūt adhuc supiozis na ture excedāt ī numero oēm corpalem cre aturam. ꝓpt' qd' dr̄ dan. vij. Milia miliuz ministrabāt ei ⁊ decies milies centena milia assistebāt⁹ ei. ubi designat' maxima multi tudo āgelorū nobis icognita p replicatōez ⁊ multiplicationē maxiorū numerorū. ⁊ qz ꝓpheta dauid cognouit p reuelationez se futura in societate āgelorū ad quā electi as sumunt'. iō subdit⁊ exurrexi⁊ ꝓ tuam gr̄az a peccatis q̄ omisi. s. adulteriū cū bersabee ⁊ homicidiū urie. ⁊ numerationis populi⁊ ⁊ adhuc sum tecum⁊ Jn ꝑsenti p gratiam ⁊ i futuro p gl'iam. de q̄ loquebat' dauid per modū pūtis' ꝓpt' certitudinē sibi facte re uelationis⁊ Si occideris⁊ Hic oñr oñdit' op positu de īimicis dei uidelicet q⁹ non sint honorabiles sibi sz magis detestabiles di/ cens⁊ si occideris de⁹ peccatores⁊ ⁊ accipit' hic si ꝓ qz ut sit sensus. qz certū ē q⁹ tu oc cides pccores obstinatos morte gehēne q̄ dr̄ mors secūda apoc. xx. iō supple dico⁊ ui ri sanguinū declinate a me⁊ quia de horreo etiā uos uidere. cuius cā subdit' cum dicit' ⁊ quia dicitis in cogitatione⁊ scilicet uestra.

⁊ accipiāt in uanitate ciuitates suas⁊ iuri. n sanguinū sēp cogitāt qūo possint alienas ciuitates ⁊ loca capere ꝓpt'm occidere ⁊ bo na rapere. ⁊ istud procedit ex uanitate sup/ bie existentis in eis. Et qz tales sunt deo ⁊ boibus iustis odibiles. iō subdit dauid. ⁊ nōne qui oderūt te oñe oderam ⁊. q. d. qz eoz⁊ uicium est odiendū bonis boibus sic ē odiosum deo⁊ sup īimicos tuos tabescebā⁊ idest resoluebar ītri⁹ ex zelo iusticie tue cōtra eos iratus. iō subdit' ⁊ pfecto odio o deram illos⁊ qz bō iustus semp debet ti/ mere ne ī tali zelo excedat modum ⁊ ī cur rat aliquod peccatum⁹ saltē leue. iō subdit dauid ⁊ ꝓba me deus ⁊ scito cor meum idest fac me scire eā q̄ latent in meo corde ꝓbatio. n. dei nō est ad hoc q⁹ ipe noticiaz accipiat sz alius sicut dictus fuit ī ꝑncip. o huius psalmi⁊ ī terroga me ⁊ cognosce ⁊. i. fac me cognoscere⁊ semitas meas ⁊. i. facta ⁊ cogitata mea occulta⁊ ⁊ uide⁊. i. fac me ui dere⁊ si uia iniqtatis ī me est⁊ idest aliqua latens culpa ut p ueram penitentiā expe diar ab ipa⁊ ⁊ deduc me in uia eterna ⁊. i. ad beatitudinē eternā ad quam nullus ꝑt puenire nisi fuerit totaliter expeditus a peccato. secundū quod dr̄ apoc. xxi. Nō in trabit in eā aliquod coinqnatum. Moralı tas huius psalmi est q⁹ qlibet exēplo dc̄ diligenter consideret dei noticiā oīa intu entem ⁊ attendat ipm ubiqz ꝑsentem. ⁊ sic assurgat ad dei sanctoz⁹qz eius reuerētiā ⁊ ad detestationē oīum iniquoz.

Jn psalmo. cxxxviij. Domine probasti me. ubi dicitur in postilla. De materia h⁹ psalmi.

Additio.

Jcet multa in hoc psalmo ponū tur ad excellentiā diuinam pti nentia. tñ principalis in tencō psalmiste in eo uidet' esse que dā conclusio supplicatoria quā ī duobus ul timis uersib⁹ ponit. s. cū dicit. Proba me deus cē. ⁊ uide si uia iniqtatis in me ē. Le teri āt uersus ꝓcedētes a principio psalmi usq̄z ad illum locū sunt ālī q̄dā notabilia preambula⁹ ad illam supplicationem seu o rationē itentam. Ad cuius declarationē ꝑ supponenda sc̄ q̄dam. Primū est q⁹ lz de lege cōmuni nullus scit certitudinaliter se esse ī gr̄a. unde ecc. ix. Nemo scit utruz sit dignus odio uel amore. dauid tñ ex re uelatione diuina sciebat seipm esse in gr̄a spāliter cū hunc psalmū cōposuit. Qui q dem psalm⁹ ex circūstantia lr̄e uidet' esse factus postq̄z deus ei dimiserat peccata q̄ cōmiserat. s. homicidiū ⁊ adulteriū ⁊ nume rationis ppt'i. de quoz dimissione fuerat certificatus p ꝓphetā nathan. ij. reg. xij. quo ad prima duo pcca. ⁊ de tercio p acce/ ptionem sui sacrificij. ij. reg. ultimo. Et qz remissio peccatoz nō est nisi p gratiā. uñ ad ro. z ca. Justificati p gr̄az ipius. idcirco dauid protūc credendus est hoc sciuisse. s. seipm esse in gr̄a. lz apud plurimos crede ret' nō fuisse dimissa illa peccata ipi dauid de q̄bus supra in psalmo dicebat. Multi dicunt aīe mee non est salus ipi in deo ei⁹ Secundū ꝑsupponendū est q⁹ dauid ex hoc non sciebat certitudinaliter se esse adeptu rum gl'iam prout est de lege cōmuni. nec de hoc legit' sibi fuisse aliqua reuelatio fa cta. Et ideo in prima parte h⁹ psalmi deo refert gratias propter iustificationē suā ⁊ in ultima parte petit certitudinem fina lem sue salutis scilicet in duobus ultimis uersibus predictis. inter que ponit quedā notabilia tam circa prouidentiam diuinam q⁹ etiam circa ꝓductionem ⁊ formationez homis q̄z circa ꝑdestinationē sanctoz⁹ sil'r ⁊ maloz⁹ reꝓbationem. Circa que omnia tredeciz facit. Nam primo contra multos philosophantes qui a cognitione diuina āmouebāt idiuidua seu singularia. ut iob. xxij. cā. Sup cardines celi pambulat nec nīa cōsiderat. psalmista attribuit deo pfe ctā ⁊ singularē cognitionē de homīe. ⁊ de hoc dicit⁊ Dñe ꝓbasti me ⁊ dicit āt. pba sti. nō⁹ ut de⁹ noticiā accipiat ꝑ ꝓbationē sz ad excludendū quoz⁹dā errorem dicētiū q⁹ diuina cognitio est per applicationem uniuersalium causarum ad effectus ꝑticu lares uel per alios certos modos quibus

mediate res cognoscuntur q̄ non ptinet ad dei cognitionē sz desinat q̄ noticia dei ē p euidentiā imediatā q̄ quodāmō assimilat cognitiōi hūane q̄ p expimentalē probationem acqrit sine aliqno discursu. a tali. n. noticia. i. expimentali tota cognitio humana deriuat cum nihil sit in itellectu qn prius fuerit in sensu. q. d. cognitō tua de me est phatissima absq discursu. sil'r ē itelligendū illud quod i dr. iuestigasti. qđ hz referri ad pfectionem cognitiōis ñ aūt ad modum iuestigationis quē deo non ptinet. Jn hoc āt q̄ dicit cognouisti me ioñ dit ipm fuisse a deo approbatū secundū noticiā approbatōis de q̄ secunda tibimoth. .ij.ca. Nouit dñs q̄ sūt eius. Cōsequenter secundo tangit q̄tuor singularia circa hominem. s. sessionem ꝛ resurrectionem ꝛc̄. Pro qno sciendū q̄ deutro. vj. circa explicationem p̄cepti de dilectione dei dr. medi taberis. i. hijs q̄ ad diuinam dilectionem ptinent. Sedēs in domo tua ꝛ ābulās i iti nere ꝛ dormiēs seu cubās atq cōsurgens quod exponit sic. Mā hō debet meditari in hijs q̄ ad dilectionē dei ptinēt tā in tpe getis q̄s in tpe laboris. sil'r in ingressu lecti ad dormiendum. ꝛ i egressu ad uigilandum. ad q̄ q̄tuor lz nō eodē ordine referēda sūt uerba psalmiste i hoc loco. q. d. Done tu cognouisti sessionem meā. s. an in sessione mea tēpore q̄etis meditor in hijs que ad dilectionē tuā ptinent ꝛ resurrectionē meā. s. cum surgo de lecto ad uigilandum ꝛ semitā meā. s. cuz ābulo in itinere ꝛ funiculum meū quod i hebreo hēt. accubitū meum. s. cum lectuz itro. ad quod trāslatō nra posz reduci. Mā lectus est hominib q̄si funiculus hereditatis. Cum. n. hō in lecto dormiēs iacet nihil aliud uidet hēre tanq̄s ppriū sibi. ꝛ qz ista quatuor q̄tū de se idifferentia sūt quo ad meritum uł demeritum nisi inq̄ntum cadunt sub cogitatione hois ea debite ordinātis in deuz uel aliter. Jdcirco iterposuit itellexisti cogitatiōes meas de longe. i. itellexisti quas cogitationes habeā i huiusmōi uarietatibus meis supra dictis. s. utz sint digna merce

de uel nō. Dicit āt a lōge. eo q̄ finis cogitationis q̄ est ultimus i executione ꝛ per cōsequens longe est principaľ quo ad meritum ꝛ demeritum. Et iō dic q̄ deus cogitationes humanas q̄liter pueniāt de lōge. s. de fine ppe itelligit. Et ne q̄s estimaret q̄ cognitio diuina circa hoiem solū ad q̄tuor pdicta se extenderet iō dicit Et oēs uias meas puidisti. ut ostendat oēs humanas actiones q̄ p uias itelligunt cōprehēdi i cognitione diuina q̄ eas ab eterno prouidit. Et reddens rōez quare sub clausula uniuersali cōprehendit uias humanas i ñ eas discurrendo specialiter expssit sicut icerpat. subdit dicens Quia non est sermo in lingua mea. s. sufficiens ad expressionē singuloz eo mō quo dr ecc. j. Luncte res difficiles non potest eas hō explicare sermone. Et ne quis putaret q̄ hoīs diuina cognitio se extendit solum ad pntia eo q̄ sunt in actu ꝛ non ad pterita ꝛ futura que non habēt esse actuale i seipis. iō subdit. ecce tu dne cognouisti oia nouissima ꝛ ātiqua. q. d. nō solum pntia sz etiā pterita ꝛ futura. Cōsequent tercio ostendit quasdam eminentias singulariter ad cognitionem specialiter dei ptinentes. ꝛ hoc dicit. Tu formasti me ꝛc̄ Ad quod sciendus q̄ secundum augustinum in libro de trinitate uniuersas creaturas spirituales ꝛ corporales non quia sunt ideo nouit deus. sz iō sūt q̄ nouit. Cuius rō est. Mā sic se hēt scientia dei ad omnes res creatas sicut scientia artificis ad artificiata ab ipso artifice producta. Ad quod ostendendum post q̄s dixerat. Tu cognouisti omnia nouissima ꝛ antiqua. subdit tu formasti me ac si dicat. cognitio tua est causa mee formationis modo predicto. sed ne putaretur q̄ cognitio seu prouidentia diuina non requiritur ad conseruationez rei post q̄s est creata seu formata sicut non requiritur cognitio artificis finito opere. ideo subdit. et posuisti super me manum tuam exponitur sicut in postilla. Consequenter q̄rto ex predictis concludit tria mirabilissima circa diuinā cognitionem. primo cum dicit

Mirabilis facta est scientia tua ex me ualde. n. mirabile ē q̄ cognitio sit cā rez naturaliū cognitaz cū in creaturis est cōmuniter oppositū. Secundo dicit etiam cōfortata est qz hmōi cognitio seu quidentia diuina sic est cōfortata q̄ res p eam cōseruant in esse ꝛ ipa a rebus subtracta deficiunt quod ad maximā fortitudinem pertinet. Tercio dicit ꝛ non potero ad eam scilicet ut ab ea q̄litercūq̄s possem me subtrabere. Cōsequenter q̄nto hoc ultimuz qđ dixerat declarat. s. nō potero ad eā ut ab ea q̄litercūq̄s posset me subtrabere. ꝛ hoc ex tribus. Primo ex diuine pntie imensitate. qz cum sit ubiq̄s nullus pōt a sua presentia abesse. ꝛ de hoc dic Quo ibo a spū tuo exponat sicut i postilla usq̄s ibi Si sūpsero pēnas meas diluculo c̄ sensus ē si hērem pennas similes diluculo quod in istāti uolat ab oriēte in occidentem. ꝛ sic cū tanta uelocitate trāsirem ad extrema maris hoc nō sufficeret ad hoc ut me subtrahere possem a tua pntia. Rō q̄re qz illuc manus tua deducet me ꝛ hic ponit secūdā rōm p quā hō nō posset se subtrahere a diuina scientia q̄ ē eadem cum sua potentia ꝛ qa deꝰ p suā potentiā est ubiq̄s sicut p suam essentiam. iō dicit illuc. s. i extremis maris uel ubicūq̄s deducet me manus tua. s. i. ero sub ptāte tua quocūq̄s me deducas nec potero declinare a deductione tua qz tenebit me dextera tua ꝛ seqt ꝛ dixi forsitan tenebre iubi ponit tercia rō in q̄ dicit q̄ hō nō possz se subtrahere a cognitione diuina ppt tenebrositatē seu obscuritatē loci. qz nihil in eis latet deū. ꝛ exponit lra put in postilla. Cōsequent sexto pbat qđ ultimo dixerat. s. q̄ deus cognoscit ꝛ opat in locis tenebrosis sicut in luminosis. ꝛ hoc cum dic qz tu possedisti rēnes meos renes. n. sūt i corpe humano uale occulti ꝛ obtenebrati. qz cōiter sūt opti adipib ꝛ uiscerib aialis. ꝛ tñ hoc ñ obstāte a deo possident. ꝛ sic infert ppositum. sz qz non solum deus possidet iterioza mē bra humana sed etiam ea formal ꝛ organizat i utero mris. iō subdit Suscepisti me de utero matris mee ubi hebraica lra hēt pepigisti me in utero mris mee. Idem. n. uerbum hēt hic ꝛ job. x. ubi dr. Ossibus ꝛ neruis compegisti me. ꝛ sic est sensus q̄ deus in utero matris formal totā cōpaginem humani corporis ibi existētis. ad qđ necessarium reqrit ut cognitio ꝛ potētia diuina se extendant etiā in obscuris ꝛ latebris quod erat intentum. Consequenter septimo qz i cōpositōe organica hūani corporis sūt q̄splurime maxie subtilitates de quibus tā phi q̄s medici tradunt multa. ut phūs in li. de aialib ꝛ galienus i sua anathomia. q tū ipi phi potētie formatiue naturali attribuūt. qđ lz sit uez instrumentaliter ꝛ secundario. pncipaliter tū oia sūt attribuenda sūme cognitioni ꝛ potentie. s. diuie istituentis naturā. idcirco dicit cōfiteboz tibi. s. cōfessione laudis qz terribiliter magnificat es. s. i cōpositione corporis humani organica de q̄ pri dixerat q̄ tante subtilitatis est ut i eo q̄ ea diligēter cōsiderat nō solum causat admiratōez sz etiā terroꝛem. Illa. n. q̄ magne pfunditatis sapiētie sunt terroꝛem causant. uñ i psalmo dr de deo. Terribilis i cōsilijs super filios hoiuz. ꝛ seqt Mirabilia opa tua. s. i hoc q̄ corpis hūani dispositio ē dicta est optia iecūd cōueiētia ad aiaz hūanā ꝛ ad eius opatiōes put in pma pte. q. xcj. ꝛ iō subdit ꝛ aīa mea cognoscet nis. i. cognoscez pt q̄ ad ipi exñtiā ꝛ eiꝰ opatiōes corpꝰ hūanū optime ē ordinatū seu organizatū. talis. n. cognitio exquisita ꝛ cōpleta cadit sub cognitōe hūana. ut pz p galienū i li. de iuuamētis mēbroz. ubi de quolibz mēbro ꝛ iunctura hūani corpis reddit rō nec cōuenientē ad opatiōnes aie. uñ respectu bī dicit ꝛ aīa mea cognoscz nimis qz pfecte talia ab hoie cognosci possunt. quod āt supi dixerat. Mirabilis facta ē scientia tua ex me ꝛ nō potero ad eam. intelligitur de scientia dei que est sua essentia ineffabilis. Hic autem loquitur de operationibus ab ea procedentibus que sub humana cognitione cadere possunt. pūertim illa q̄ in humana natura cōtinēt

Consequenter octauo circa huiusmodi mirabilia opa dei dicit⁊ Nō est occultatū os meū a te⁊ Circa quod attēdendum q̄ cum aīa humana sit rōnabilis magis conuenit cum angelis q̄ cum aialibus brutis. ⁊ iō sua creatio cum angelis in p̄mordio fuisse facta uideret esse cōueniēs. tamē de⁹ aliter disposuit. s. ut in corpore humano sibi p̄ porcionato crearetur. ⁊ hoc est quod dicit ⁊nō est occultatum os meum a te⁊ Os. n. hic accipit p̄ corpulentia humana i utero mr̄is organizata quod est magnū op⁹ dei iuxta illud ecc. xj. Sicut ossa paginata in utero p̄gnātis. Illa āt ossa sunt a deo facta in. esse completo p̄ infusionem aie rōnalis. ⁊ de hoc dicit⁊ quod feciſti in occulto ⁊ substātia mea in inferioribus terre⁊ substātia. n. accipit p̄ aīa q̄ ē forma essentialis ⁊ p̄ cōsequens p̄cipua ps substālis ip̄i⁹ hois ⁊ sic de⁹ os. s. corpulētia i uentre p̄gnātis fecit cum substātia sua. i. cum aīa i inferioribus terre. q̄ i utero p̄ infusionē fuit creata ⁊ sic excludit errorem dicētiū q̄ anima humana fuit creata cum āgelis q̄d aliqui uoluerunt ex dictis augustini in. vij. sup gen̄. ad lr̄as itelligere. quod tamē ip̄e non asserendo dicit ut ibidem patet. Excludi/tur etiam error dicentium q̄ angeli i uirtute diuina causant seu p̄ducunt aīas rō/nales. quod tamen est falsum cū psalmista soli deo loquens dicit. Quod feciſti in occulto ⁊c. un̄ in p̄ductione primi hois gen̄. .ij. dr̄ q̄ spirauit deus in faciē hois spiraculum uite. In aliis uero aīabus que mediantibus causis secundis p̄ducūtur dixit p̄ducat terra ⁊ p̄ducāt aq̄ ⁊ h⁹mōi. Cōsequenter nono agit de alio ope dei magno circa hoiem i hoc. s. q̄ ptinet ad psecutionem ultimi finis ad quē fuit creatus ⁊ de hoc dicit⁊ Imperfectū meum uiderunt oculi tui ⁊ in libro tuo oēs scribent⁊ p̄ quo sciendū q̄ illi q̄ a deo p̄ordināt ad uitā btāz psequndā q̄ est ultimus finis humane uite. p̄eliguntr a deo nō ex meritis eor futuris un̄ ad ro. ix. de electione iacob ⁊ reprobatione esau tractās dicit. Cum nondū nati fuissent aut aliq̄d egissent boni uel mali non ex operibus sed ex uocante dictum est q̄ maior seruiet minori. ⁊ hoc est quod dicit⁊ Imperfectum meum uiderūt ⁊ uerius informē meum secundū hiero. ⁊ uiderunt oculi tui⁊ quia. s. anteq̄z hō formaret nec sit i rer̄ natura uidet a deo c⁹ uisio etiaz se extendit ad non entia. ⁊ seq̄t. Et in libro tuo omnes scribent⁊ quia anteq̄z sint ⁊ aliq̄d mereant. oēs iusti non solum predestinati ad finalē gl'iam cōsequndam. sed etiam electi ad gratiā q̄ gl'iam merentur lr̄z eā finaliter non cōsequantur scribunt i libro dei. s. uite. de quo libro p̄ut refert ad diuinā p̄destinationē imobilem nullus delet. un̄ apoc. z. Nō delebo nomē ei⁹ de libro uite. p̄ut āt in scip̄tis hoīes mutabiles sunt deleri possunt de hoc libro. iuxta illud psalmi. Deleant de libro uiuentium un̄ cum dicit⁊ Et in libro tuo oēs scribent de oibus potest intelligi non solum de p̄destinatis qui gl'iam finaliter cōsequūr lr̄z etiā de hijs q̄ secundū p̄ñtem iusticiam gl'iam merent lr̄z eā postea p̄ eor defect⁹ amittāt. Et seq̄t⁊ dies formabunt ⁊ nēo in eis⁊ Ad quod sciendum q̄ dies i scriptura ad lr̄am accipit q̄ñq̄ p̄ statu gratie. ut ad ro. xiij. ca. Dies aūt appropinq̄bit. q̄ñq̄ āt p̄ statu gl'ie. ut i psalmo. Melior est dies una i atrijs tuis sup milia. Et q̄ i libro dei scribunt ut dictum ē nō solum illi q̄ p̄ eternā p̄destinationē ad gl'iam ordinant. lr̄z etiā illi q̄ p̄ ñtez iusticiā gl'iaz merent licet eā postea ut dictum est amittant. idcirco dicit i plurali⁊ dies formabūtur hoies scilicet utroq̄z p̄dictor formabunt in libro dei. quia utroq̄z ordinatō est noticia dei imutabiliter ex parte sue lr̄z mutabiliter ex parte eor qui scribuntur. unde psalmista de noticia dei circa huius modi dies dicit. Nouit dñs dies imaculatorum. Et q̄ hec noticia in q̄ formant isti dies est ab eterno āteq̄z ipsi conscripti i rerum natura essent. ideo subdit⁊ nemo in eis⁊ Nemo scriptorum in eis. s. in diebus formatis mō p̄dicto. quod autem iterpōit hic postillator de libro mortis non inuenitur in sacra scriptura ⁊aliquid dici liber

mortis. q̄ ut dicit scūs tho. in prima pte. q xiiij. Nō est cōsuetum cōscribi illos q̄ repudiant lr̄z eos q̄ eligūt. un̄ tales nō dicūtur scribi i aliquo libro dei. s. celesti lr̄z di/cūt i terra scribi. iuxta illud iere. xvij. Recedentes a te i terra scribant. Cōsequenter decimo dic⁊ ⁊Mihi āt nimis honorati sūt amici tui deus ⁊ nimis cōfortatus ē p̄ncipat⁹ eor⁊ Ad cui⁹ declarationē attēdendum q̄ q̄ cōscriptio i libro uite de qua fecerat mētionem est mere gratuita. ut dcm est. idcirco surgit q̄dam tacita murmuratio cōtra deum ab hijs q̄ minus bene de diuinis sentiunt eo q̄ uidet deus in hoc esse acceptor p̄sonar q̄ ex quo nulla precesserunt merita i hijs q̄ ab eterno cōscripti sūt. similiter poterāt ibi cōscribi ceteri hoīes quor nec merita. nec demerita precesserunt. Ad quā tacitam murmurationē psalmista rn̄det⁊ ⁊Mihi āt nimis honorati sunt amici tui deus⁊ ⁊hoc ē dicere iudicio mēo ualde sunt digni honore quos de⁹ ex sua liberalitate recipit i amicos. q. d. quos. n. deus sūme bonus ⁊ sapiēs dignificat temerariū est ut ab hoibus cōtemnāt lr̄z potius honorari debēt. Et isto mō uidet apl's loq̄ de ista materia ad ro. viij. cū dic Si deus p̄ nobis q̄s contra nos. q̄s accusabit aduersos electos dei ⁊c. q. d. ip̄a electio diuina ab eterno p̄ordinata sufficit p rōne ad hoc q̄ tales sint digni gl'ificatione. Et notandū q̄ i hoc uersu uidet psalmista tangere utr̄q̄s genus cōscriptorum i libro dei de q. b⁹ aug⁹ de ciui. dei quorū unum est eor q̄ sr̄ cōscripti tm̄ secundum p̄sentem iusticiā p gr̄am. ⁊ de istis dicit⁊ ⁊Mihi āt ni. bono. sūt amici tui de⁹⁊ ⁊Amici. n. possunt dici q̄cunq̄s sr̄ in gr̄a dur i ea sunt. un̄ sobā. xv. ca. Uos amici mei estis si feceritis ea q̄ p̄cipio uobis. Sr̄ cōstat q̄ multi iplent p̄cepta diuina q̄ tamē post ea gl'iam dei nō cōsequūr ppr̄ eorū defectum. Secundū genus cōscriptor in libro uite est illorum q̄ secundum eternā p̄destinationē cōscribunt. ⁊de istis ppie intelligit⁊ Nimis cōfortatus est p̄ncipat⁹ eor⁊ Cōscriptio. n. talium ē confortata q̄a ineffabilis. similiter ⁊ est p̄incipatiua q̄a oēs tales cōscripti regnāt cum xp̄o ⁊ per cōsequens confortatus ē p̄ncipat⁹ eorum Cōsequēter undecimo oñdit q̄ cōscriptio p̄dicta comp̄hendēs utr̄q̄s genus ⁊conscriptor est ualde numerosa. lr̄z. n. pauci sūt electi multi tamen uocati sunt p gr̄am q̄ ñ attingunt gl'iā. iō sequit⁊ Dinumerabo eos ⁊ sup arenā multiplicabūr⁊ quod non solum p̄t itelligi de solis electis p diuinā p̄destinationē. q̄ ut dicit math. v. ca. Arta est uia que ducit ad uitā ⁊ pauci inueniunt eā. ⁊Nec etiā de āgelis cōuenienter itelligit q̄ i hoc psalmo agit tantum de formatione hois. ⁊ de alijs condicionibus humanis. non āt de āgelicis. seq̄t autem. ⁊Resurrexi ⁊ adhuc sum tecu⁊ ⁊p quo sciendū q̄ dauid dum p reuelationē cognouit se resurrexisse a peccatis. ⁊ p cōseqns cognouit se esse in gr̄a ut supra dictum ē tamē post illā remissionem peccator p̄cedente tp̄e non sciebat certitudinaliter se esse in gr̄a lr̄z tantum cōiecturaliter iquantum p̄cipiebat se diligere amicos dei p̄ut i p̄cedenti uersu. mihi āūt nimis. similiter ⁊ odio habere inimicos dei p̄out in uersibus imediate sequētibus hēt. ⁊ iō dicit ⁊Resurrexi⁊ ⁊. s. a peccatis p̄ut mihi fuit reuelatū⁊ ⁊adhuc sum tecū ⁊. s. p gr̄am q̄ q̄dem scio p̄ coniecturas in hoc psalmo contentas modo p̄dicto de quo dicit⁊ ⁊adhuc sum tecū⁊. q. d. adhuc sum. lr̄z nō sciam certitudinaliter. sr̄. n. sic sciuisslr̄z ꝑprius dixisset. Resurrexi ⁊ tecum sum. q̄ āt postillator dicit q̄ cognouit p reuelationē se esse futurum i societate angelor nullum fundamentū hz̄ i sacra scriptura imo ei⁹ oppositum statim i seq̄ntibus cōprobat. ⁊Si enī reuelatum sibi fuisslr̄z diuinitus se gloriam adeptur iuanum dixisslr̄z. Uide si uia iiqtatis in me est ⁊c. ut p̄z intuenti. Consequenter duodecimo oñdit illud quod cōiecturaliter dixerat. adhuc sum tecum. s. p gr̄am. ⁊ hoc ex nimio zelo quem hēbat contra peccatores ⁊ inimicos dei. ⁊ hoc cum dicit⁊ Si occideris deus peccatores ⁊si p q̄r quia scio dñe q̄ occides peccatores. s. mor

te spūali. ideo dicoꝫ Viri sāguinū declinate a me ꝫquoꝝ q̄ndam errorē ad materiā istā ptinentē expīmit cū dicitꝫ Qui dicitis in cogitatione accipiant i uanitate ciuitates suas ꝫcuius sensus est. nā heretici ꝛ alij in imici dei iuidentes p̄destinatis quos deus ad gl'iam p̄elegit anteq̄s quicq̄s mererēt ut dictū est. dicunt de eis detrahēdo in cogitationib⁹ suis ꝫhoc accipiāt iuanitate ciuitates suas ꝫhoc ē dicere. illi q̄ p̄destinati dicunt accipiunt ciuitates suas. s. eccleſiā p̄tem ꝛ celeſtē. q̄rum unā dicunt accipe p gr̄am ꝛ aliā p gl'iam. ꝛ hoc i uanitate q̄a nullis meritis p̄cedētibus talē p̄destinatōnem dicunt tales ciuitates accipe. Possūt etiā ista uerba itelligi dicta esse ab hereticis q̄ aliā uitam negāt. sicut saducei ꝛ hui⁹ modi isti. n. dicunt de iustis q̄ accipiunt i uano ciuitates suas. q. d. q̄ in uanum laborant cū non sit aliquod p̄mium eternū in illis ciuitatibus. Et q'talia dicta sūt horribilia sanctis uiris. iō dicitꝫ Nōne q̄ oderūt te dñe oderā ꝛcꝫq̄ satis patent in lr̄a Cōseq̄nter tredecimo ponit cōclusionem supplicatoriā quā p̄cipaliter i hoc psalmo itendit. ꝛ hoc cum dicitꝫ Proba me deus ꝛcꝫ Circa quod primo aspectu ad litterā dubium occurrit. s. quō psalmista sq̄ in p̄ncipio huius psalmi testatus est. Dñe proba sti me ꝛ cognouisti me ꝛc. adō q̄rit. Proba me deus ꝛ tēpta me. Si. n. eū iam proauerat deus ꝛ cognouerat. supflue ꝛ iutilit̄ uidet̄ petere ut itex p̄bet̄. Ad quod sciendum cōgr̄uenter ad p̄dicta q̄ probatio p̄mo mō dicta ꝛ cognitio seu approbatio intelligenda est quo ad p̄tem iusticiam. s. utrum dauid esset in statu gratie ꝛ quia dauid de hoc iā erat certificatus ut p̄dictū est. iō dixit. Dñe proasti me ꝛ cognouisti me. i. approbasti ut dictum est. Sz probatio hic secundo loco data itelligēda est quo ad eternā p̄destinationē. s. utex dauid esset securus ad gl'iam finaliter cōseq̄ndā quod ipi dauid non constabat certitudinaliter p reuelationē. uñ rōnabiliter timebat fili alı timore ne forte incurreret in aliquā dei offensam ex q̄ impediret̄ cōsecutione gl'ie eo modo quo p̄dr̄. Si quis existimet stare uideat ne cadat. prima cor. x. ca. Et iō petit iteruꝝ a deo probari. ꝛ subditꝫ Et uide si uia iniq̄tatis i me estꝫ Ubi nota q̄ non dixit. si iniq̄tas in me est. q̄ sz certitudialiter sciuisset p reuelationē ꝫnō esse in ipo iniquitatem ut dictum est ꝓpter q̄d dixerat alibi. Probasti cor meum ꝛ nō ē iuenta in me iniq̄tas. Non tñ sciebat si erat i eo aliq̄ uia iniq̄tatis. s. dispositio tentēdi ad iniq̄tatem quod pōt esse i exñtibus i gratia. ꝛ sic petit ut non pmittat̄ a deo tendere i talem uiam. unde dicitꝫ Deduc me in uia eternaꝫ. s. ad'eternam uitā cōseq̄ndam Qualiter āt itelligat̄ hec pbatio respcū dei probātis dictum est i principio psalmi Et nota q̄ ibi dixerat. Dñe probasti me ꝛ cognouisti me. i. approbasti ut dictum ē sed hic nō dixit. proba ꝛ cognouisti me. i. approba me. q̄ prima approbatio erat de ꝓterito ꝛ p̄senti q̄ erat iam imutabiliter approbata. sz secūda approbatio ē de futuro quod respectu flexibilitatis humane semp hz naturā contingētis. iō non proprie peteret̄ approbari sz magis ꝓprie petit deductio in uia eterna.

Replica.

In psalmo. Dñe pbasti. Burgen. introducendo materiā psalmi secundū suā applicationē q̄ nō est directe cōtra postilla. dicit dauid se sciuisse absolutū a culpa ꝛ esse i gr̄a q̄uis opinio multoꝝ fuit ad contrariū. ꝛ sic hic ponit̄ q̄d̄ sepe i odiū postil. approbauit. sicq̄s sepius sibi ipi cōtra dicit. Circa illuꝝ passum. ꝛ aia mea cognoscit nimis. s. opa mirabilia dñi prout in psalmo enumerat̄. glosa burgen. est. cognoscit nimis. i. pfecte ut inq̄t talia ab hoie pfecte cognosci possunt. Allegat ad hoc ea que scripsit galienus. Sz attendat burgen. q̄d aristoteles de hoc sentit. dicēs ea q̄ sciimus minima sūt i opatione eaꝝ q̄ ignoramꝰ ꝛ primo phicoꝝ. dicit tūc arbitramur unū quodq̄s scire. s. pfecte. cum cās cognoscimꝰ ꝛ principia usq̄ ad elementa. differentie

eniꝝ proprie rerū quē sumunt̄ a propriis ꝓncipijs sūt nobis ignote q̄ntum. n. de eis q̄s dicere uel scribere poterit solum sunt circūlocutiones secundū doctrinā eiusdem aristo. Dis nāa cognitio itellectualis oztū hz a sensu. oportet. n. itelligentē fantasmata speculari ex. z. de aīa. sensus āt solū oñdit accidentia ex secundo de aīa. q̄ q̄uis magnā uim cōferūt ad cognoscendū q̄ q̄d est hoc solū est arguitiue itellectus. n. coniunctus ꝛ sīabstractiue cognoscit naturā substātie uix tū uel nullatenus ītuitiue. cognitio āt rer ex suis opatiōib⁹ ꝛ alijs accidētibus nō est nisi arguitiua ꝛ a posteriori. nō igit̄ pfecta. psalmista igit̄ foztasse nolūit dicere q̄ mirabilia dei cognosceret nimis. i. pfecte nō ex scientie acq̄sitione sz diuina ispiratiōe ꝛ hoc bene credo. Sz de libro vite q̄ hic dicunt̄ uide s exo. xxxij. correctorio ultimo. Jd āt quod interponit postilla. q̄ reprobi possē dici in libro moztis sicut electi in libro uite. hoc ē burgen. ualde molestū. q̄ ut ingt in sacra scriptura nō dz de tali libro hec est burgen. consueta rō sz iualida ꝛ errozi uicinet ꝛ boemioꝝ ualde ꝓpinqua. Nec postilla. talē libzum moztis ponit secundū rem secundū dici. ꝛ illud dici pōt fundari sup argumento a cōtrario sensu. quod burg. sepe grandipendit pōt etiā fundari sup regula sicut ꝓpositum i ꝓposito ita oppositum i opposito si saltē alteꝝ iesset a natura. Nec burgen. reddit rōm cū aliq̄ dicāt̄ scripti quorum nec merita nec demerita pcesserūt q̄re nō pōt dici hoc de oibus q̄ eadem rōne sint scripti. secundum. n. irradiationē y de alem difficile ē negare oēs hoies imo oēs res foze in prospectu diuine cognitiōis et secundū hunc modū oēs dicunt̄ scripte sic picte. Alanus. n. de planctu nature ea rōe dixit uestem fronesis oiuꝝ rerꝝ formas q̄i depictas cōtinere. Sz q̄ de hoibus oibus secundum illū modum scriptis aliq̄ sint p̄destinati. aliq̄ pscīti. hoc prouenit ex determinatione diuine uoluntatis secunduꝝ doctrinā doctoris subtilis. hec āt determinatio diuine uoluntatis cum sit respectus ad extra ad diuinam uoluntatem terminatus nō in ea fundatus si ponat̄ nunc scriptio nunc delectio nulla seq̄t̄ ex hoc i diuina uoluntate mutatio sicut nec ex aliis respectibus similibus. s. creationis incarnationis ꝛc. Burgen. etiā illum passum. mihi āt'mi. honozati sūt amici tui. exponēs de hoibus nō de āgelis ꝓut postil. facit modicā adducit rōem. sz ꝓpt̄ hoc quod dr̄ math. vij. Arta est uia ꝛc. ꝛ alibi. Multi sunt uocati pauci uero electi. Burgen. nō audet exponere amicos dei solos electos q̄ pauci sūt ꝓpt̄ hoc quod seq̄t̄ hic dinumerabo eos ꝛ sup arenā multiplicabunt̄. Jō exponit amicos dei de oibus ꝓteritis p̄tibus ꝛ futuris q̄ sūt amici secundum p̄tem iusticiā. ꝛ si non secundum eternā p̄destinationem sz uidet̄ q̄ ꝓ ypbolicā locutionē burgen. ad sic dicendum nō fuit cōpulsus q̄uis. n. electi in cōpatione ad reprobos sint pauci absolute tñ intelligendo nō sunt ita pauci q̄n humanā noticiā excedāt sub sola numeratione diuina cōprehēsi. q̄ apoc. vij. Post uisa multa milia sanctoꝝ descripta. dr̄ post hec uidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat ꝛc Nō est inquā burg. cōpulsus ad dicendum eos dei amicos qui nunq̄s nati fuerunt a deo oditi q̄ in eterna p̄scientia nullum actū positiuū deus habuit circa p̄scitos nisi p̄uidēdo coꝝ esse nature secundū doctrinā scoti li. s. dis. Et idē iudicium ē de oibus p̄scitis. de esau autē scribit̄ malachie. s. q̄ fuerit oditus āteq̄s natus. Et si ipe uel q̄cunq̄s alius fuerit amicus secundum p̄sentē iusticiam hoc ē solum secundū dici non secundum esse. Nam dr̄ ꝓuer. xvij. Di tēpoze diligit q̄ ē amicꝰ planioz igit̄ est expositio postil. de angel̄ quāuis etiā de electis hoibus sit absurda. Et cum postil. dixit hic dauid fuisse reuelatum q̄ esset futurus in gloria in societate dei. Burgen. obicit p argumentum suū cōsuetum apud hereticos cōe. uidelicet nō hēt̄ in scriptura sacra. igr̄ non est credendum. Arguit autē ex scriptura oppositum ut ipse putat ꝛ arguit sic infra scribitur. ꝛ uide si uia iniq̄tatis in me est ꝛc. Uarie

dixisset sic dauid si fuisset sibi reuelatum q̄ esset futurus in gloria. Ad hoc dico dupliciter. Primo q̄ dauid hoc dixit nō habendo respectū ad factaz sibi reuelatōz sz ad zelū quez dixit habuisse cōtra iniquos ne forte si esset excessiuꝰ q̄ distrahere posset a beatitudine sibi reuelata. q̄ tunc deus zelū suū moderando ducat in uia eterna. Secundo respondeo q̄ qz dauid sciuit dei potenciam illis reuelationibus non ēe alligatam nec uiatoris liberū arbitriū buiusmodi reuelationibus limitatū. quinimo cum eis stat cōtingentia ad utrūlibz quare pbabiliter habuit dubitare. an reuelatio pcessisset ex diuina diffinitione. sicut distingui solent pphecie cōmiationis .et diffinitionis. Ideo dauid nō frustra dixit ⁊ uide si uia iniquitatis i me ē⁊ deduc me in uia eterna ⁊c. Sicut eniz contingit pscitū esse in uia secundū pstentē iusticiam Sic contingit pdestinatū non obstantibus reuelationibus esse extra uiam secundū presentem iusticiam. qz alias sequeret error q̄ gracia semel habita amitti non possit si uera fuit. qui reprobor de pe. di. ii. caritas. Et pōt etiam hic dici breuiter q̄ dauid frustra non dixit qz bonaz mentiū ē ibi culpam agnoscere ubi culpa non est inquit bēs greg. ut hēt. v. dis. ad eius.

Ripe me Huic psalmo pmittitur talis titulus i hebreo ⁊ in trāslatione hiero. ad uictoriā psalmus dauid ⁊ pz sūia ex octis i titulo psalmi pcedētis. De materia uero hꝰ psalmi uidet ex circūstantia lre q̄ fuerit ab eo factus cum essz i psecutiōe saulis petēs ab eo quinitus liberari pro quo fecit multos alios psalmos ut pz exs dictis. qz illa psecutio fuit lōga ⁊ dauid fuit i maximis piculis. ut pz ex decursu pmi reg. Igz secundum hoc psalmus iste dicit i duas ptes. In pma dauid petit suā liberationē. In secunda pphetice pdicit psecutoz punitionē ibi. Caput circuitꝰ. pma i duas. qz primo dauid pro sua liberatione ipetrāda allegat psecutoz neqciam. secundo suam in de confidentiaz ibi. Dixi dño. Circa primum sciendū q̄ cum deꝰ sit iustissimus ad eum ptinet liberare. inocētes de psecutionibꝰ iniquoz. iō dicit dauid Eripe me dñe ab homie malo i. a saule reddente mihi malum p bono a uiro iniquo eripe me i. a doech incitāte saulem ad pseqndum me q̄ cogitauerūt iiqtates in corde cogitātes multis machinatiōibꝰ me occidere tota die cōstituebant pliaqz de cōsilio doech ⁊ alioz malignātium saul freqnter eduxit exercitum ad capiēdū dc̄ lacuerunt linguas suas sicut serpētes ⁊c qz doech ⁊ alij detractores īcitabāt maligne saulē ad pseqndum dauid imiq. ppter qc̄ dixit dauid ad saul. i. reg. xxiiij. Qua re audis uerba hoium loqntiū dauid qrit malum aduersum te ⁊c. iō subdit custodi me de manu peccatoris i. a saulis obstinati in peccato odij cōtra me ⁊ ab hoibus iniquis eripe me i. a doech ⁊ ab aliis sibi i malicia adherētibus q̄ cogitauerunt supplātare gressus meos ut ad regnum puenire nō ualeū sicut a dño pmissum ē mihi p samuelē absc̄oderūt supbi laqum mihi qz freqnter posuerunt isidias occultas cōtra dauid ⁊ funes extenderūt in laqueum qrētes me cape ēt p illos q̄ debēt me diligere. i. p hitatores teile quos dauid liberauerat de philisteis ⁊ p zipheos de quoz genere dauid erat ⁊ tñ isti uoluerūt eum i manibꝰ saul tradere. ut hēt. i. reg. xiiij. Iuxta iter scādalum posuerunt mihi. i. q̄ fierunt me cape p cōsiderationem locoruz ubi ꝺsueueram ire. unde. i. reg. xxiij. dixit saul zipheis. Abite ergo ⁊ diligentius prepate ⁊ curiosius agite ⁊ considerate locum ubi sit pes eius ⁊c. Dixi domino Hic consequenter dauid pro sua liberatione allegat suam in domino confidentiam modus est. n. magnifici liberare cōfidentes in eo. ppter quod dixit dauid dixi domino deus meus es tu in quo confido ⁊ non mea uirtute exaudi domine uocem deprecationis mee liberando me a saulis psecutione ⁊ qz gratitudo de bñficio iam pstito ē dispositio ad aliud obtinendum. ideo dauid

ad impetrandum liberationem suam dē psecutiōe saulis recolit tanq̄z gratus bñficium quod ei deꝰ pstiterat liberādo eū de manu goliath gigātis dicēs dñe dñe uirtus salutis mee. i. p cuius uirtutē fui saluatus obūbrasti sup caput meū me ptegēdo i die belli quod accepi cū goliath getheo nō tradas me dñe a desiderio meo ideest extra desiderium meū peccatori. i. sauli obstinato i peccato odij contra me. minus. n. dicit ⁊ plus significat p hoc. n. quod dicit q̄ talis traditio essz extra desideriū suū significat q̄ eā horrebat sic in cōi mō loq̄ndi qñ cōtingit alicui quod est sibi horridum dicit hoc nō desiderabā ut nō petebā ad significandū illius quod accidit sibi horroꝝ. ⁊ subdit cām dicti horroris cum subdit cogitauerunt cōtra me. p uias diuersas me occidere. Ne forte exaltent dñtes de me itentum. ppt hoc supple peto ne tradas me i manibꝰ eoz ⁊ est modus loq̄ndi truncatꝰ sicut solent loqui hoies i timore positi. Caput circuitꝰ. Ipse q̄z dauid peciit suā liberatioz. Hic cōseqnter pphetice pdicit psecutoz suoz punitōnem. Ad cuius itellectum sciendū q̄ saul p sequens dauid ex desiderio occidēdi eum cingebat eum ⁊ uiros eiꝰ in modū corone ne posset euadere. ut hēt. i. reg. xxiij. ad hoc icitabat a doech ⁊ aliis detractoribus falso diffamātibus dauid apud eum ⁊ ista iqtas saulis ⁊ detractoz cōtra dc̄ fuit occasio q̄ deus pmisit eos occidi in monte gelboe ut puniret ista malitia eoz ⁊ hoc est quod dr. Caput circuitus eoz idest saul q̄ erat caput exercitus circumdātis dauid mō dicto labor labioz ipoz. i. frequēs detractio doech ⁊ alioz sic ut quz opiet eos i. erit occasio q̄ opiāt morte i monte gelboe. sicut āt captā opit rethe. Et qz nō solum fuerunt puniti tēporali morte sz etiā igne gehenne secundū cōem opinionē. iō subdit cadent sup eos carbones ⁊c. in miseriis nō subsistent qz pena ifernalis ē iportabilis. Et quia doech detractor pessimus nō solum fuit punitus i se sz etiam in prole. quia dauid filium eiꝰ fecit occidi eo q̄ dixit se saulē interfecisse q̄rens p hoc ipi dauid placere. ut dictum fuit. iij. reg. i. iō subdit uir linguosus nō diriget in terra qz doech nō reliqt filiū supstitē. iō adhuc subdit uirum iniustum .i. doech ydumeū mala capient i interitu scilicet suo ⁊ filij sui. ⁊ iō subdit hic. mala in plurali. Et qz sicut dictum est ista punitio fuit facta ad uindicandum mala q̄ fca fuerāt dauid ⁊ uiris eiꝰ. iō subdit cognouit i. s. p pphetie spiritum qz faciet dñs iudicium iopis ideest ipi dauid q̄ fuit inops in fuga saulis in tantum q̄ a nabal peciit cibum. i. reg. xxv. ⁊ uindictā pauperum i. i. uiroz dauid qui erāt pauperes. secundū dc̄ dē. i. reg. xxij. Et cōuenerunt ad eum oēs q̄ erant i angustia cōstituti ⁊ oppressiere alieno ⁊ amaro aio ⁊ factus est eoz princeps. Et quia dauid ⁊ uiri eius in illa psecutione nō declinauerunt a fide unius dei ⁊ ipius cultu. ideo subdit uerumtamen iusti confitebunt nomini tuo ideo tā i tribulatōnibus positi ⁊ habitabunt recti cuz uultu tuo i. placentes in cōspectu tuo.

Omine clamaui Huic psalmo pmittit talis titulus i hebreo. psalmus dauid Ex quo apparet actor psalmi. De materia uero eius uidet ex circūstantia lre q̄ dc̄ exptus se peccasse peccato lingue ut apparebit in proseqndo fecit hunc psalmū petens a domio ut nō pateret āplius recidiuum. Et diuidit i duas ptes. qz pmo dc̄ exaudiri postulat secundo petitionē suam explicat ibi. Pone dñe. Circa primū dicit. Dñe clamaui ad te corde ⁊ ore deprecando exaudi me petitionē meā adimplendo inter de uoci mee ⁊c. repetitio est eiusdē sentencie ad maiorē effectus expssionem dirigatur oratio mea sicut incensum i conspectu tuo oblatio. n. sacrificioz in altari holocaustoruz quod erat sub diuo sacerdotes q̄ obtulerunt sacrificia lauabāt manus ⁊ pedes ⁊ sic itrabant primā portā templi ubi erat altare incensi ibi cremantes thimiama quod hic dicit incensuz ⁊ tūc dicebat

sacrificiū consumatū. hebr. xi. in priori q
dem tabernaculo introibāt semper sacer
dotes oblationem sacrificioꝝ consumātes
illa enim sacrificia non erant deo grata
ex se sed ex deuotione offerentiū que qdē
deuotio signficabat̄ p crematione īcensi
iedo tunc dicebant̄ sacrificia consūmari.
per hoc ergo quod dicit dauid ⌊dirigatur
oꝛo mea ⁊c.⌋petit q̄ sua oꝛo sit cōsūmate
exaudita. et ideo petit̄ per hoc quod sub
ditur⌊eleuatio manuum meaꝝ sacrificium
uespertinum⌋quia post oblationem iugis
sacrificij in uespere non offerebatur alicꝫ
usq; in mane diei sequētis.⌊pone domi⁹⌋
Hic cōsequenter dauid explicat suā petitō
nem ⁊ diuidit̄ i duas. qꝝ primo petit p̄ser
uari a lingue culpa. secundo a culpe pena
ibi. Quoniā adhuc. p linguā. n. hō multi/
plicit̄ peccat. ⁊ cōtra hoc petit vi ēs⌊Po/
ne dñe custodiā oꝛi meo⌋ut nō peccem per
p̄cipitationē loq̄ndi sicut alias feci dicēdo
sybe. oīa tua sunt q̄ fuerunt miphiboseth.
In quo peccauit dauid. sicut dictum fuit. ij
reg. xvj. ⁊ s̄ psalmo. cxv.⌊⁊ ostium circum
stātie labiꝝ meis⌊dō̄ āt ostium circūstātie
quod retractat uerbum male ꝓlatum. cuiꝰ
cōtrarium fecerat dauid qñ numerationē
ppl'i male p̄cepit. nec ad uerbū ioab retra
ctare uoluit. secundū quod hēt̄. ij. reg. ul.
⁊ iō petit dauid ut hoc ulterius sibi non
cōtingat dicens. Et ostiū circūstantie ⁊c.
⌊nō declines⌋.i. delinare ꝓmittas⌊coꝛ meū
i uerba malicie⌋.i. ad ꝓferendū uerba ma
licioſe ꝓposita sicut feci qñ dixi urie ut d̄
descenderet i domum suā ⁊ lauaret pedes ut
sic cum uxore sua dormiret ut puer de me
cōceptus sibi attribuere⁹ ⁊ adulteriū meū
celaret̄. ut hēt̄. ij. reg. xj.⌊ad excusandas
⁊c⌋resumat̄ li nō declines coꝛ meum. i. de
clinare ꝓmittas⌊ad excusandas excusatio
nes i peccatis⌋.i. ut ptinaciter defenūā pec
catum meū excusatiōibꝰ falsis⌊ cū hoibus
opantibus iq̄tatē⌋.i. cum saule ⁊ sibi sit̄i
bus q̄ peccatum suū de reseruatiōe agag
regis amalech ⁊ pinguium aialium ɔ̄ dei
p̄ceptum ptinaciter defendit cōtra samue
lē eum arguentē. j. reg. xv.⌊ ⁊ nō cōicabo
cum electis eoꝛum⌋In hebreo ⁊ in transla
tione hiero. hēt̄⌊li delicijs eoꝝ⌋Ē igr̄ sen
sus q̄ dauid nolebat cōicare cum talibꝰ ēt
i mensa ubi hēt̄ cibaria delicata siue elca
Et qꝝ būiliter recipiebat correctionem iu
stoꝝ. ut ps. ij. reg. xij. ubi correctionē na/
than ꝓphete de adulterio cuꝫ bersabee ⁊
homicidio urie būiliter recepit. ⁊ sic̄r cor
rectionē gath ꝓphēte de ppl'i numeratō
ne. ut hēt̄. ij. reg. xxiiij. iō subdit⌊corripi
et me iustus i mīa⌋ qꝝ u r̄ q̄ ꝓpheta post
eiꝰ pñiam denūciauit sibi ueniā. ut ps ibi
dem⌊oleū ēt pccoris nō ipiguet caput meū
In hebreo hēt̄⌊oleū āt capitis nō ꝓhibe/
bit caput meū⌋ qd̄ exponit ra. sa. de un/
ctione regia. ⁊ sic dauid dicit⌊oleū capitis
ideſt unctio regalis i capite meo recepta.
⌊nō ꝓhibebit caput meū⌋.s. ab humilitate
debita ipꝫ p supbiā eleuādo ut nō acqescā
correctioni iustoꝝ sicut eleuauit saulem ut
p̄dictum est. Ad hunc āt sensum p̄t redu
ci trāslatio cōis⌊oleuꝫ āt pccoris⌋.i. unctio
regia hoīs ide supbiētis q̄ dō̄ peccatoꝝ eo
q̄ in oī peccato icludit̄ supbia⌊nō ipiguet
caput meum ⌋cōtra deum ⁊ eius nuncios
supbiendo. ⁊ hoc mō dō̄ de supbo. job. xv
cucurrit aduersus deū ⁊ erecto collo ⁊ pi/
gui ceruice armatus est. Trāslatio hiero.
bꝫ⌊oleuꝫ amaritudinis nō ipinguet caput
meum⌋Rō hꝰ diuersitatis ē. qꝝ dictio he
braica hic posita. s. ros ē equoca ad signi
ficandum caput quā significationē secūd̄
hic hebrei ⁊ ad significandū fel loco cuꝰ
trāstulit hiero. amaritudinis qꝝ freq̄nter
in scriptura amaritudo significat̄ nomīe
fellis ⁊ ecōuerso p̄t tñ trahi ad sensum
p̄cedentē ut p amaritudinē itelligat̄ sup
bia p̄cedens aliq̄n ex unctione regia. sicut
ps i saul. Ista tñ lra oleum āt peccatoris nō
ipinguet caput meuꝫ exponit̄ cōiter a do
ctoribus nr̄is de uerbo adulatoris signifi
cato noīe olei. sicut dō̄ psalmo. liiij. ⁊Dolliti
sūt sermones eius sup oleum. ⁊ sic petit da
uid q̄ p uerba adulatoꝝ nō erigat̄ i sup
biam ⁊ dei cōtemptum. ꝓma tamen expo/
sitio uidet̄ mihi magis lr̄alis⌊ Quoniam
adhuc⌋ Hic cōsequēt̄ dauid petit p̄seruari

a pena p peccato lingue debita. et primo
a pena infligenda in presenti. secūda a pe
na inferni ibi. Sicut crassitudo. Circa pri
mum dicit⌊ Quoniā adhuc ⁊ oratio mea⌋
supple ꝓtendit̄ ad ipetrandum quod sub
dit̄⌊i beneplacitis eoꝝ⌋In hebreo hēt̄⌊in
malis eoꝝ⌋cui cōcordat trāslatio hiero. q̄
sic habet⌊pro malicijs eoꝝ⌋ut n̄ sint mihi
occasio delinq̄ndi ⁊ p cōsequens q̄ debeāt
puniri in p̄senti. Ad hunc etiā sensum p̄t
reduci trāslatio cōis cum dicit̄⌊in benepla
citis eoꝝ⌋ideſt in malis eoꝝ in q̄bus dele
ctant̄ eo q̄ peccāt ex habitu q̄ cāt delecta
tionem in ope malo secundum illud ꝓuer.
secundo. Qui letant̄ cum male fecerint ⁊
exultāt in rebus pessimis. Consequenter
adducit exēplum ad ꝓpositum. s. q̄ aliqui
sancti pro uerbis malis aliorum deliq̄rint
⁊ sic puniti fuerunt i p̄senti cum dicit̄⌊ab
sorti sunt iuncti petre iudices eoꝝ⌋ ubi
habet trāslatio hieronimi ⁊ similiter lit
tera hebraica ⌊ ablati sunt iuxta petram
iudices eoꝝ⌋ ⁊ est eadem sententia hic ⁊
ibi. ⁊ exponūt hoc hebrei d̄ moyse ⁊ aarō
qui fuerūt iudices populi israhel ⁊ sancti
⁊ tamen pro murmurationibꝰ populi con
tra deum peccauerunt ad aquas contradi
ctionis dubitātes de ipletione uerbi diuī
quod eis dixerat. Loquimini ad petrā co
ram eis illa dabit aquas. ⁊ pro illo pecca/
to fuerunt priuati ingressu terre ꝓmissio/
nis. ut habet̄ numeri. xx. ⁊ hoc est quod
dicitur hic⌊absorti sunt⌋ideſt per peccatuꝫ
lapsi⌊iuncti petre ⌋ideſt iuxta petram de
qua debebant aquam eicere⌊iudices eoꝝ⌋
ideſt moyses ⁊ aaron. q. d. dauid multofor
tius debeo mihi timere ⁊ per consequens
deum orare ne ꝓpter uerba malorum tra
har ad peccandum ⁊ p cōsequens ad penā
sustinendum⌊audient⌋ideſt audiant. quia
hebrei pro optatiuo utuntur futuro indi/
catiui. ut frequenter dictum est⌊uerba mea
quoniam potuerunt⌋ In hebreo ⁊ in tran
slatione hiero. habetur⌊uerba mea quo/
niam decora sunt⌋⁊ in hoc dauid sermonē
dirigit ad maliloquos ⁊ est sensus⌊ audi/
ant uerba mea ⌋ maliloqui corrigentes
se a sua malicia⌊ quoniam decora sunt
ideſt ad decorem honestatis inducentia et
per consequens receptione digna. Ad hūc
sensum potest trahi littera comunis⌊au/
diant uerba mea⌋scilicet mali loqui ad su
am correctionem⌊quoniam potuerunt⌋sci
licet se corrigere ad monitionem uerbo/
rum meoꝝ⌊Sicut crassitudo terre ⁊c⌋
Hic incipit uersus in hebreo ⁊ in transla
tione hieronimi ubi dauid petit preserua
ri a pena gehenne. primo tamen ostendit
modum hanc penam incurrendi. secundo
petit ab ea liberari ibi. Quia ad te domi
ne. Circa primum sciendum q̄ hec est lit
tera in hebreo⌊sicut findens ⁊ scindens i
terra ⌋Et in translatione hieronimi⌊si/
cut agricola cum scindit terram sic disси/
pata sunt ⁊c⌋ ⁊ est eadem sententia ut pa/
tet ⁊ est sensus quia sicut ille qui scindit
terram facit ibi quandam profunditatem
⁊ terre dissipationem⌊sic dissipata sr̄ ossa
nostra⌋ideſt sic dissipata est uirtus mentis
nostre que per ossa designatur in quibus
est robur corporis⌊secus infernum ⌋ideſt
prope infernum. unde in hebreo ⁊ in tran
slatione hieronimi habetur⌊in ore infer/
ni⌋dissipatio enim uirtutis que fit per ui
cia facit appropinquare ad penam geben/
ne. Ad eundem sensum reducitur littera
comunis cum dicitur⌊ Sicut crassitudo
terre ⁊c⌋Crassitudo proprie est in anima
li ⁊ latet sub pelle ⁊ ad similitudinem hu/
ius crassitudo terre dicitur que latet sub
eius superficie. quando uero terra aratur
superficies subuertitur. ⁊ sic crassitudo eiꝰ
sursum erigitur. Est igitur sensus. sicut
crassitudo terre sursum apparet ex ter/
re scissione cum nomeze. sic ossa nostra
dissipata sunt ⁊c. ⁊ exponatur sicut supra
Qꝝ ad te dñe ⁊c⌋Hic icip uersꝰ i hebr ⁊ i
trāslatiōe hiero. ubi consequenter dauid pe
tit preseruari a dicta pena gehenne. ⁊ in
cipit hic constructio⌊ non auferas ani/
mam meam ⌋ideſt non permittas eam
auferri a conspectu gratie tue ⁊ p conse/
quens trahi ad penam gehenne⌊qꝝ ad te
dñe oculi mei⌋tanq̄ ad protectorē meum.

[in te sperauit].q. d. dece ut me preserues a pena gehēne. qz modus est magnifici liberare sperātes i se[custodi me a laqueo].s. deceptiōis[quē statuerunt mihi].s. spūs maligni[.7 a scādalis cē]Scandalum est dictum uel factum minus rectū pbens alteri occasionē ruine. 7 sic petit dauid ne peccatum lingue aliene pbeat sibi occasionez ruine[cadēt i reciaculo eius peccatores].i. occasionē peccādi amātes. secundum illud ecc. xxiij. Qui amat piculum in illo pibit. [singulariť sum ego].i. a societate male loqntium me subtrabo ne sint mihi peccādi occasio[donec trāseaz]de psenti uita ad sanctoz regem. Mozalitas āt hⁱ psalmi ē ut homo qui alias exptus est p linguaz se peccasse uel ad hoc peccatum sentit se pro num esse. exēplo dauid peniteat ut sic a recidiuo p deuotā oronē pseueť 7 a pena debita liberetur.

In psalmo. cxl. Domine clamaui ubi dicitur i postilla. De materia uero eius.

Additio.

Ncōueniens uideť q hic psalmus applicetur ad singulares hystorias ipi⁹ dauid put postillator ult. tum ppť rōnes allegatas in additione secunda s̄ psalmum .xxxviij. Similiť in additiōe sup psalmū .cxxv. q ibi possunt uideri. tum quia in hoc psalmo sunt aliqui uersus iptinētes tali expositioni. sicut cum dr[. Ad excusandas excusationes in peccatis]Si. n. dauid petebat hic pseruari ab hijs i qbus iā peccauerat. supfluum erat sibi petere ut non ptinaciter defenderet peccatum suū excusationib⁹ falsis cum hoc nunq̄ legiť fecisse ut pz'in suis hystorijs. Siť cum dic. [oissipata sūt ossa nostra 7c]nūq̄. n. ossa dauid fuerunt dissipata sed potius dauersarioz suoz. Quod āt p ossa itelligať uirtus mentis put postillator ibidē exponit hoc manifeste exorbitat a sensu lrali. 7 sic de plurimis alijs uersibus qui non uidentur i postilla cōgrue exponi put bñ ituēti patebit. uñ melius uideť dicendū cū glosa secundum quam cristus in hoc psalmo qñ q̄q̄ p mēbris qñq̄ p se logť sic ut a suis pprijs ad nostra redit 7 a nrīs iterdū ad sua ppa transit. put ista 7 alia ad hoc pti nētia latius cōtinēť i glo. q notabiliť hūc psalmū exponit. Et iō q uult bēre expositionē lrālē ueram 7 misteriosam hⁱ psalmi ibi querat.

Replica.

In psalmo. Dñe clamaui. quez postil. exponit de dauid petēte se decetero pseruari a peccatoris excusādo peccatū. Burg. illā expositionē abicit tanq̄ irrōnabilem Allegat ad hoc deliramē ta sua posita circa psalmū. Dixi custodiā. 7 Memēto dñe dauid. q̄ uide corrigi i locis allegatis. Nec ualet q burgen. spāliť hic obicit dicens q dauid nūq̄ pposuit falsas excusatōes tendētes ad peccati defensionē. qz ut dicit in suis hystorijs nō repiť. sz hoc est falsum. qz ut hēť. ij. reg. xj. dauid q̄q̄ plura mala crimosē dixit 7 scripsit i materia urie q̄ tendebant i excusationē peccati cum eius uxore bersabee cōmisit. qb⁹ uerbis qz urias satisfacere noluit ut uidelicet cū bersabee dormiret. Idcirco dauid scripsit uel scribi feč maliciose ad mortē urie. q casus ē hic ualde pp⁹. qz petit decetero ab hⁱmōi pseruari dicēs. Nō declies coz meū i uerba malicie. i. decliari pmittas. fuerť. n. illa uerba 7 plata 7 sēpta uerba malicie ptinēť ad excusatōz pcci. Et cū i eoď psal. postil. illū passū. dissipata sť ossa mea. expōit de mētis sue roboř 7 uirtute. burg. obicit dicēs illā expositōz ñ ē lrālē. q̄ per ossa accipi ať mētis robur 7 uirt⁹. Sz boc ē mānifestū deliramentū ptendēs q̄ null⁹ sit sens⁹ lrāť nisi q per uoces significať q̄ falsū ē qz i sac̄ sc̄ptura ñ solū uoces significāt sz ēt res sť significatiue. qz alias oēs pposiones moze hūano de deo dēe ēent absurde. puta oculi dñi super iustos 7 fiāt aures tue i ēdētesc̄n mā⁹ tuas 7c. Siť 7 de ā geť 7 boib⁹ utputa. Qui facis āgelos tuos ignē urentē. 7 iust⁹ ut palma florebit.

Oce mea]Hūic psalmo pmitti tur talis titulus i hebreo[Eruditio dauid cum essz i spelūca oro]p hoc āt quod dr[eruditō oñdit q̄ dauid i cōpositione hⁱ psalmi fuit eruditus a spū sco 7 illum scripsit ad eruditionē alioz. p hoc āt quod dr. ozatō] designať q̄ factus fuit p modum [simplicis oronis. 7 p hoc quod dr[. cum esset in spelunca]oñdit locus ubi fuit factus 7 secundū quod dic hiero. i plogo sup li. psal mox itelligiť de spelunca odollē ad quam fugit dauid postq̄ euaserat de manib⁹ philistinozum eum occidere uolētium i geth. ut hēť. j. reg. in pncipio. xxij. ca. 7 i fine. xxj. Et recit hunc psalmū āteq̄ uenirent ibi ad eum illi de cognatione sua 7 boies amaro aio 7 oppressi ere alieno existētes Jgr̄ secundum hoc psalmus iste in duas p tes diuidiť. qz primo dauid oñdit anxietatē aī sui. secundo petit diuinitus consolari ibi. Clamaui ad te. Circa primū dic[Uoce mea ad dñm clamaui]qz ex magna āxietate nō poterat a clamore continere[uoce mea ad dñm depcatus sum]repetitio ē, eidem sñie ad moiorē effcūs expssione[effudo i cōspectu eius 7c]hoc dic qz ozādo lacrimas fundebat. 7 hoc mō loq̄batť anna. j reg. j. Effudi aīam meā i conspectu dñi[et tribulationē meā āte ipm pnuncio]nō ad aliq̄d sibi manifestandum qz oia nuda et apta sť oculis eius sz ad cōsolationē aliq̄s ipetrandā. cⁱ cā subdiť cū dr[in deficiēdo ex me spiritū meum]. q. d. i tāta afflictiōe suz q̄ fere expiro[7 tu cognouisti semitas meas]p q̄s ego possim icidere magis secure. q. d. illas nō uideo nisi dirigas me. ideo subdit[i uia hac q̄ ābulabā absc̄derunt laqum mihi]qz saul 7 eiⁱ satellites i terra israbel q̄rebant p multas ilidias euz capere 7 cum inde fugeret in geth philistei uoluerunt eū occidere. iō subdiť[considerabam ad dexterā].i. ubi possem iuenire aliquaz psperitatem q̄ p dexterā designať[7 non erat q cognosceret me]qz in terra israbel nullus audebat ei hūanitatē pstare timore regis saulis[perijt fuga a me]qz dauid fugiens in terram philistinozum fuit ibi in piculo maiozi ut pdictum est. iō subditur. [a nō est q̄ requat aiam meā].i. uitā meā ad saluandum ipam[Clamaui]Postq̄s dď explicauit anxietate in animi sui. Hic cōsequenter petit ab ea liberari dicens[clamaui ad te dñe]positus in dicta anxietate[dixi tu es spes mea]quia p te solū spero liberari[portio mea i terra uiuentiū]idest iter uiuentes huius seculi nō habeo unde uiuā nisi p tuam puisionem quod dixit qz erat exul 7 pfugus ab hereditate sua tēporali[. intende ad depcationem meā qa humiliatⁱ sum nimis].q. d. ita afflictus sū 7 abiectus q̄ cū magna difficultatē possū sustinere. iō subdiť[libera me a psequētibus me].s. saule doech 7 similibus[qz confortati sunt sup me].i. fortiores me itantū q̄ nō possum resistere ppť regiā ptātem me psequentem[educ de custodia].i. de carcez sicut dr̄ genē. xlij. tradidit illos custodire tribus diebus 7 tribⁱ noctibus. tercio uero die eductⁱ de carcere 7c. unde i hebreo 7 in translatione hiero. habeť hic[Educ de carcere aīam meam]idest meipm a nobiliozi pte denoiando totum. Carcerē autē uocat dauid illam spelunca i q̄ erat absconditus nec audebat exire[ad cōfitendum noī tuo]ad hoc. n. principaliť desiderabat hⁱda uid a psecutione saulis liberari ut possz libere accedere ad tabernaculum dñi 7 ibi confiteri dño cōfessiōe laudis[me expectāt iusti].s. samuel 7 alij iusti de populo israel q̄ expectabant cū desiderio cozonationem dauid i regē sicut dixerat p samuelem[donec retribuas mihi].p psecutione quā patior ppť dignitatem regni. In hebreo hēt[ur me cozonabunt iusti cum retribueris mihi]quod fuit ipleťum qñ seniozes de oībus tribubus israbel unxerunt dauid in regem. ij. reg. v. Mozaliter posset exponi psalmus iste de quolibet fideli in magna afflictione existente exemplo dauid explicante cozam deo anxietatem animi sui petendo deuote ab ea diuinitus liberari. ut sic cōfessione laudis diuine posset libere domino confiteri.

Oñine exaudi oratione. Huic psalmo pmittit talis titulus i hebreo ⁊ in trāslatione hiero. ¶psalmus dauid¶ in aliq̄bus tñ biblijs ponitur talis additio ¶psalmus dauid qñ pseq̄bat eum filius suus absolon¶ q̄ quidem additio uidet apposita ab aliquo doctore seu expositore eo q̄ lr̄a h⁹ psalmi uidet satis ad hoc cōcordare. illa. n. psecutio duranit pluribus diebus ⁊ iō dauid in illa existēs fecit plures psalmos ut pz ex ⁊ dictis ozādo deū deuote p sua liberatiōe Jgr̄ secundū hoc psalmus iste in duas partes diuidit. In primo ponit petitio lacrimosa. secundo subdit exauditio gratiosa ibi. Spūs tuus. ꝑma adhuc i duas. q̄ ꝑmo ponit dicta petitio. secundo petitionis rō ibi. Q̄ psecutus ē. Circa primū dic dauid ¶Dñe exaudi oronē meā¶ a psecutione absolon me liberādo¶aurib⁹ pcipe obsecratōnē meam¶repetitio est eiusdē ſñie ad maiorē deuotionis exp̄ssionē¶i ueritate tua exaudi me in tua iusticia¶. i. in ueritate tua q̄ est idē q̄ iusticia tua. ⁊ in hoc allegat uerbum diuinum quo p̄cepit filijs pentes honorare exo. xx. Honoria p̄em tuū ⁊c., ⁊ iō ad ueritatē diuinā ⁊ iusticiā ptinebat liberare dauid a psecutione filij sui a quo debebat honorari¶ ⁊ nō ītres in iudicium cū seruo tuo¶. i. mecuz. sciebat. n. dauid q̄ illa psecutio ex pmissione diuina erat mota cōtra eum ꝑ̄ punitionē adulterij sui cum bersabee ⁊ homicidij urie secundū q̄ dix erat sibi nathan ꝑpheta. ij. reg. xij. Hec dicit dñs. ecce ego suscitabo sup te malum de domo tua ⁊c. ⁊ iō dicebat dc̄¶ ñ ītres i iudicium cū seruo tuo¶. q. d. nō punias me secundū rigorem iusticie secundum quem dauid meruerat morte. q̄ secundū legē diuinam utrq̄ uiciū plectit morte ⁊ m̄ hoc allegat fragilitatē humanā q̄ peccauerat dicēs¶ q̄ ñ iustificabit i cōspectu tuo oīs uiuēs¶. i. nullus hō uiuēs iustificabit. q̄ q̄tumcūq̄ sibi caueat tñ freq̄nter labitur saltē uenialit peccādo puer. xxiiij. Septies i die cadit iustus ⁊c. ⁊ i hoc allegat q̄ deceat deum rigorē iusticie tēpare ꝑ hūana fragilitate¶ Q̄ psecutus¶Hic pōit ꝑ dicte petitiōis rō q̄ accipit ex atrocitate psecutiōis quā dc̄ sustinebat. iō dic¶ q̄ p secutus ē inimicus¶. i. absolō ⁊ achitofel ei⁹ consiliarius¶aiam meā¶. i. uitā meā q̄rebant. eni eiz occidere¶humiliauit i terra uitā meā. tunc. n. fugit dauid peditādo flens ⁊ opto capite. ut hēt ij. r̄g. xv. Iniurias ēt semei ualde humilit sustinuit. ij. reg. xvj. ¶collocauit me i obscuris¶ q̄ dauid fuit opulē se abscōdere i locis desertis ⁊ cauernosis. ¶sic mortuos seculiq̄ ponit i foueis sub terraneis¶ ⁊ anxiat⁹ ē sup me sp̄s me⁹¶ex nimia afflictione¶ī me turbatñ ē cor meū¶ ꝑ̄ malitiā filij mei me pseq̄ntis¶memor fui dierz ātiquorz¶. idest dierz noe in q̄bus mūdū submersisti diluuio ꝑ pcco luxurie. ⁊ i q̄b⁹p noe amicū tuū maledixisti ipi chā ꝑ̄ p̄ris derisiōe. geñ. ix. q. d. dauid ex istis ualde timeo punitionē meā ꝑ pcco adulterij cū bersabee ⁊ dānatōnē filij mei ꝑ mea ꝑsecutiōe. ꝑ̄ qđ eū mortuū ualde luxit ut hēt. ij. reg. xviij. ut ibidē plenius dcm fuit¶meditat⁹ su i oīb⁹ op̄ib⁹ tuis q̄b⁹ sp occurrit iusticia¶i fēis manuū tuarz¶repetitio ē eiusdē ſñie ad maiorē exp̄ssionē. Et q̄ diuia iusticia ē fozmidāda iō subdit dauid¶ expādi man⁹ meas ad te ¶. s. humiliter depcādo¶aīa mea sic terra sine aq̄ tibi. ¶In hebreo hēt¶sicut terra lassata¶ ⁊ est eadez ſñia q̄ terra sine aq̄ ī puluere resoluit. ⁊ q̄si res lassata dissipat. ⁊ ex hoc bñ desiderat dauid q̄ erat totus dissolutus tioze diuine iusticie ꝑ̄ quod subdit adhuc¶ue locit exaudi me dñe defecit spūs me⁹¶. i. ē ꝑpe defectū sicut de hoie ad mortē appzopinq̄nte dr̄ ītā est mortuus¶ ne auertas faciē tuā¶a me¶tanq̄ offens⁹ ō me ⁊ loq̄t dc̄ deo ad modum hois q̄ īdignant auertit facie suā ab eo ō quez est offensus¶ ⁊ sic ista ero descendentibus ī lacum¶. s. si auertas faciem tuam a me mō p̄dicto¶auditam fac mihi mane¶. i. celeriter sine retardatione ¶misericordiam tuam¶p effectum euidentē¶quia in te speraui¶non in uirtute hūana¶notā fac mihi uiam in qua ambulem¶ ut sic ad locum securitatis pueniam. hoc

dixit dauid quia fugiebat ¹uagabundus p desertū¶ q̄ ad te leuaui aiam meā¶de auxilio tuo sperādo¶eripe me de inimicis meis¶ .i. absolon ⁊ sibi adherētibus¶doce me facere uoluntatē tuā¶ hoies. n. cōturbati minus p̄uident ⁊ iō tunc maxime idiget deo edoceri¶Spūs tuus¶ Hic cōseq̄nter ponit exauditio gratiosa. habuit. n. dauid rñsum ex diuina reuelatione se foze liberandū de psecutione absolon ⁊ i regno suo restituendum ut dictum fuit ī psalmo tercio. iō dic dauid¶Spūs tuus bonus deducet me i terrā rectā¶. i. in iherusalē ubi erat tabernaculum ⁊ archa dñi¶ꝑpter nomē tuum dñe uiuificabis me¶de piculo mortis mihi imminente¶ in eqtate tua¶ ⁊ nō mea¶ educes de tribulatione aīam meā¶. i. uitā meā uel me ip̄m¶ ⁊ i mīa tua dispdes īimicos meos¶qui illi qui erāt cum absolon ad pseq̄ndum dc̄ fugerunt dispsi ad diuersa loca secundum quod dr̄. ij. reg. xviij. Dis āt israhel fugit in tabernacula sua ⁊c.¶ ⁊ pdes oēs q̄ tribulant aīam meā¶qz achitofel se suspēdit. ij. reg. xvij. ⁊ absolō iterfectus fuit ⁊ m̄lti de ꝑp̄lo cum eo. ij. reg. xviij. ⁊ syba filius bothri moues cōtra dauid seditionem deca pitatus fuit. ij. reg. xx. Mozaliter exponitur psalmus iste de quolibet fideli existente i psecutione graui a qua lacrimose petit diuinitus liberari. ꝑpter quod meret gratiose exaudiri.

In psalmo. cxlij. Dñe exaudi. ubi dicit in postilla. ⁊ nō ītres in iudicinm cum seruo tuo.

Additio.

Intendendū uidet quomō dc̄ qui exaudiri petebat in iusticia cū dixerat paulōāte. Exaudi me i tua iusticia. mō dic¶ nō ītres i iudicium cum seruo tuo¶ cū iusticia i iudicium terminat. iuxta illud psalmi. Donec iusticia cōuertat i iudicium. Ad q̄ dicendū¶secundū glo. q̄ iusticia secundum quā petebat exaudiri dauid nō itelligitur iusticia humana quā cōiter iusticiā uocamus. sz iusticia diuina q̄ deus penitentib⁹ ⁊ se accusantibus indulget. unde ysa. xliij. Dic tu prior iniquitates tuas ut iustificeris. uñ nō dicit. Exaudi me i iusticia. sz in tua iusticia. Cōsequenter āt qz i iudicio diuio penitētes liberant. nō dixit. Nō ītres in iudicium tuum cū seruo tuo. sz¶nō ītres in iudicium¶. s. cōiter dictum. secundum quod peccatores secundū mēsurā delicti puniūt uñ psalmus iste exponit melius de psecutione spūali. in q̄ iusti i hac uita afflicti ad deū clamāt. ⁊ cōsiderantes defectus suos petunt liberari p iusticiā diuinā q̄ ueri penitētes liberant ⁊ nō ītrare iudicium cōmuniter dictum quo delinq̄ntes etiā si penitent ⁊ cōfitent nihilomin⁹ puniunt pena suis defectib⁹ ꝑportionata. Et ad hūc sensum facilit reducit lr̄a quē q̄dē sensū penultimus uersus testat cum dic¶ Spūs tuus bonus deducet me in terrā rectā¶ q̄dc̄ ualde ipropzie exponit de irr̄m qđ nusq̄z legit noiari terra recta. sicut nec alia loca ubi fuerunt tabernaculū ⁊ archa dñi rēa noiant. sz pro terra itelligendum est celū quod etiā dr̄ terra uiuentium. ⁊ iō cum diceret¶In terrā rectam¶ statim subiunxit. ¶propter nomen tuum dñe uiuificabis me scilicet deducendo me in terrā p̄dictā¶ que est uera terra uiuentium.

Replica.

In psalmo Dñe exaudi secūdo quē postil. exponit de dauid petēte se liberari a filij sui absolon psecutione ⁊ sic dauid se ponit pro exemplo materialiū alijs tribulatis. de quibus exponit burgen. Sed q̄ dicit burgen. iherusalem nō uere dici terram rectam fundat sup argumēto suo cōsueto non repit in scriptura igr̄ non est uerum p̄t. n. rōnabiliter dici terra recta ex effectibus qz in iherusalem p sacrificia oblationes ⁊ alios cultus ibi q̄rebat rectitudo que alibi fieri nō debuit edificato templo. Ibi rectificabant errātes pslā legis doctrinā. ibi rectificabāt peccantes p oblationes ⁊ sacrificia put dictū ē.

Benedictus dñs] Huic psalmo pmittit talis titul⁹ i hebreo⁹ i trāslatione biero. [dauid] sin aliqua additõe. dicit tñ biero. in plogo sup libz psalmoz q⁹ dauid fecit hunc psalmū cū stetit contra goliā getheū de quo hēt .j. reg. xvij. Circa quod sciendum q⁹ dicit aug⁹ de pugna dauid ⁊ golie q⁹ dauid accepit hāc pugnā ex istinctu spiritus sancti ⁊ ex reuelatione ꝑuia q⁹ dñs uolebat p eius victoriā philisteos debellare. ꝓpt quod dicit golie. .j. reg. xiiii. Tu uenis ad me cum gladio ⁊ hasta ⁊ clipeo. ego āt uenio ad te in noīe dñi. ⁊ subditur ⁊ dabit te dñs in manu mea ⁊ pcutiā te ⁊ auferā caput tuum a te ⁊ dabo cadauera castroz philistini hodie uolatilib⁹ celi et bestijs terre ut sciat oīs terra q⁹ est dñs deus israhel ⁊c. Jgit⁹ secundum istā sñiam psalmus iste in duas ptes diuidit. q⁹ primo dauid diuinum sibi assistēs adiutoziuz confitet. secundo laudare dñm pollicet ibi Deus cāticum nouū. ꝑma adhuc in duas. q⁹ primo confitet assistētiā adiutozij diuī secundo hoc attribuit bonitati diuine. ⁊ ñ sibi ibi Quis est hō. Circa primū sciendum q⁹ dauid pcessit ad pugnā contra goliath īermis excepto baculo ⁊ funda. ut habet .j. reg. xvj. ut p hoc in eius victoria magis reluceret uirt⁹ diuīa. hoc āt in baculo pugnat cū manibus. ⁊ q̄ntum ad hoc dic. Benedictus dñs deus meus q⁹ docet manus meas ad ꝓlium. pugnādo uero in fūda utitur magis ꝓprie digitis. ⁊ quātuz ad hoc subdit ⁊ digitos meos ad bellū mea mea q⁹ ꝓpzium est ipius dei parcere ⁊ misereri. ió dauid uocat eum mām i abstracto dicens. mia mea in beneficijs mihi conferendis ⁊ refugium meum in piculis p te euitandis. susceptoz me⁹ ita q̄ꝫ ꝑ mām arū ⁊ liberatoz meus in piculis occurentib⁹ protectoz meus contra golie insultus ⁊ in ipso speraui. de uictoria obtinenda. q⁹ subdis ppl'm meū sub me. in hebreo ⁊ i trāslatiõe biero. hēt q⁹ subdis pp'os mihij idest philisteos existētes in magna multitudine. ꝓpter quod dicit populi in popl'i p hoc. n. q⁹ dauid goliā interfecit fuerunt oēs philistei debellati. ut hēt .j. reg. xvj. Ad hūc āt intellectum reducit Ira cōis q⁹ subdis populum meū sub me. idest populū israhel. sub me. idest in obedientia mea. ꝓpter hoc enim q⁹ dauid goliam deuicit habuit magnum nomen in populo israhel et fuit positus sup uiros belli contra aduersarios regni. ⁊ per hoc fuit dispositus ad hoc q⁹ populus desideraret dominium ei⁹ unde cum populus uenit ad eum ut ūgerz eum regem dixit ei .ij. reg. v. Cum esset saul rex sup nos tu eras educens ⁊ reducens israhel. Dominé. Hic consequenter dauid totum attribuit diuine bonitati. et primo quantum ad reuelationem sibi factam de uictoria contra goliā ut ꝑdictum est dicens. Domine quis est homo. idest ipse dauid. quia innotuisti ei uictoriam de golia reuelando. aut filius hominis. idest ipse met dauid q⁹ uocatur filius ysa. primo reg. ⁊. ij. in pluribus locis. quia reputas eum. tanta uictoria dignum. quasi diceret. hoc pouenit ex tua bonitate tantum. ideo subditur. homo. idest dauid. uanitati similis factus est ⁊c. idest nullius momenti ⁊ in se ⁊ in sua reputatione. ꝓpt quod postq̄ iam adeptus fuerat regiam dignitatem dixit. ij. reg. vj. uilioz fiam pl⁹ q̄ꝫ factus sum ⁊ ero humilis in oculis meis secundo attribuit diuine bonitati. obtentum uictorie dicens. Domine inclina celos tuos ⁊ descende. non per loci mutationem sed pietatis cōdescensionem. tange montes. idest percute philisteos superbos. fumigabunt. idest uirtus exercitus eoz extinguetur. sicut ticio cuius flamma extincta fumigat. fulgura cozuscationū. i. oñd tue uirtutis euidentiā ⁊ dissipabis eos. i. acies eorum. emitte sagittas tuas. idest dirige lapides in eos qui dicuntur hic sagitte eo q⁹ emittuntur a longe. de funda sic sagitte de arcu ⁊ conturbabis eos. q⁹ ꝓstrato golia ictu lapidis philistei conturbati ⁊ stupefacti fugerunt. ⁊ filij israhel eos insequentes multos occiderunt ꝓmo reg. xvij. Emitte manum tuam de alto

et eripe me. de manu golie et libera me de aquis multis. idest de philisteis eo mō loqn di in quo dicit apoc. xvij. Aque quas uidisti sup quas mulier sedet populi sūt etc. et de manu filiorū alienorū. et p id est. i. de manu philistinorū qui dicunt filij alieni eo q⁹ erāt ydolatrie dediti. quorū os locutū ē uanitatē. q⁹ goliath nomine omnū phi listinorū exprobrabat agminib⁹ israhel ia ctāter dicēs. ex p braui agminib⁹ israhel ho die. i. reg. xvij. Let dextera eorū. idest uirtus ad bellandū. de xtera iniq tatis. q⁹ contra israhel habebāt inustū bellū. de. canti cū nouū. Hic cōsequēter dauid p beneficijs p̄dictis deū laudare ꝓmittit. i q̄ quidē laude ꝓmo diuinū beneficiū recognoscit et secūdo ꝓsperum statum gētis sue deposcit ibi. Quorū filij. Circa primū dicit. De. canti cū nouū cātabo tibi. i recognitione noui beneficij. i psalterio decacordo. idest decē cordas habēte. psallā tibi. cātus enī huiⁿ psalmi magis appriabat huic istrumēto q̄ꝫ alteri. quē decantabat dauid nō solū uoce humana sed etiā musico istrumēto. q⁹ das salutē regib⁹. idest mihi et sauli. uocat enī se regē eo q⁹ erat inunct⁹ p samuelē et similiter saulē eo q⁹ adhuc actu tenebat regnuz et uteroꝫ tūc fuit saluatus q⁹ dauid habuit uictoriā de golia. et saul de exercitu philisti noz q⁹ tamē hoc pcessit ex uictoria dauid ut predictū ē. ió subdit. q⁹ redemisti dauid seruū tuū de gladio maligno. idest de gladio golie cui⁹ hastile erat quasi liciatorium texentiū. et ferzum sexcētos ciclos habebat ferri ut habet .i. reg. xvij. Eripe me et exue me. hic incipit uersus sequēs imediate precedentē i hebreo et trāslatione Jero. de manu filiorū alienorū ⁊c. Jexponat sicut supra q⁹ ē repetitio eiusdē sicut frequēter fit in cāticis. quorū filij etce. Jhic cōsequēter dauid ꝓsperitatē israhel deposcit. put sonat littera hebraica et trāslatio. Jero. que sic habēt. ut sint filij nostri. idest filij israhel iuuenes. quasi plātatio crescēs in adolescētia sua. idest ꝓficiāt in uirtute corporis et mētis. filie nostre quasi angeli ornati ad similitudinē tēpli. i. ut ornent et tradant nup tui ut sic possit melⁱ⁹ populⁱ⁹ multiplicari. ⁊ in hoc petit dauid ꝓsperitatē populi ifra / bel quantū ad multitudinē ꝓsonarū. Consequēter idē petit quantū ad multiplicationē bonorū tēporaliū sine qua nō pōt multipli catio populi sustētari. et ꝓmo i terze iascentibus. s. blado et uino et similib⁹ dicēs. ꝑm ptuaria nostra plena et supeffundentia ex hoc i illud. Jsecūdo i aialibus cū subdit. Jpecora nostra i milib⁹ inumerabilia i cōpiti / bus nostris thauri nostri pigues. Jsic hz trāslatio. Jero. et littera hebraica ē eadē i sñia que talis ē. Joues nostre a milib⁹ in decem milia i egressib⁹ nostris boues nostri pingues. Jtercio i edificijs et clausuris cū dicit. Jnō ē iterruptio. .s. i muris ciuitatū. et nō ē egressus. unde possint fugere illi q⁹ apud nos detinent captiui de alienis gētibus. et nō ē ululat⁹ i plateis nostris. pp inimicos nostros subito iruentes. q. d. sint ciuitates nostre ita fortes et munite q⁹ nō habeam⁹ timere icursum subitū hostiū. nec miranduz ē de mutatione modi loquendi uidelicet de optatiuo mō ad indicatiuū et de futuro ad ꝑsens. quia talis mutatio frequēs ē in prophetis et maxīe i scripturis metrice cōpositis cuiusmodi ē liber psalmorū. Et q⁹ ꝓspe ritas tēporalis nō ē ad bonū male utentiū sed tantū bene utentiū. secundū q⁹ dicit beatus Ambro. sup lucā. Sicut diuicie impedimēta sunt re pbis ita pbis sūt adiuuamēta ꝑ / tutis ió subdit. beat⁹ populⁱ⁹ cui⁹ talia sūt. Jsi tamē bñ utat pp quod subdit. beat⁹ populⁱ⁹ cui⁹ ē dñs deus suus. Jq⁹ ille q⁹ uere deū colit bñ utit tēporali ꝓsperitate. Alii qui uero expositores nostri litterā p̄dictaz ab illo loco. quorū filij. put iacet in trāslatione cōmuni exponūt de philisteis cōiungendo littere p̄cedēti quia ut isti dicūt gloriabant de multitudine et pulchritudie prolis masculine et feminine et de habundātia in terzenascētibus et aialibus et de fortitudine ciuitatū. et sic i fine subdit. beatū. dixerūt .j. philistei. populū cui hec sūt. uel beatus populⁱ⁹ cui⁹ sūt talia. iactādo se de p̄dictis. Sz q⁹ male utētes cuiusmodi erāt philistei nō erāt p hoc beatiores. sed miseriores. ió ad repellendū dictū eorū subdit. beatus populus cuius dñs deus ei⁹. Jqual⁹ erat populus iudeorū colēs unū uerū deū. Sed quia hebrei et Jeronimus literam predictā non referunt ad philisteos. sed magis ad hebreos. ut usum est. ideo translatio communis potest reduci ad intellectum eorū supra positum sic ut ab illo loco. quorum filij etce tera. fit constructio suspensiua. usq⁹ ad illuz locū. Beatū dixerūt etce. et ibi incipiat con/

structio. beatū dixerūt beatitudine q̄ habetur in psēsiti. populū cui sūt hec scelicz pmissa i littera cū dicit quox filij sicut noue plantationes ꝛc ideſt qui habundant i bona ple masculina et feminina et in terze nascentibus . pp quod subdit pmptuaria eorū plena eructātia ex magna habundantia ex hoc in illud pp diuersas species terrenascētium habūdantes.et similiter in aliis pp quod subdit oues eorū fetose et cetera et similiter in fortibus ciuitatib⁹ pter quod subdit nō ē ruina macerie neq; trāsitus ubi hostes possint faciliter incurrere.et p cōsequens neq; clamor in plateis eorū ex subito incursu hostiū.et q̄ deceat deū dare talia populo israhel ostendit cum subdit beatus populus cuius dñs deus ei⁹ .q.d.ret.hic solus est populus iudaicus in quo ptūc uigebat fides unius dei . et eius cultus et ideo cū ex hoc sit beatus principaliter decet q̄ habeat habundantiā bonorum tēporaliū que in hominibus bonis facit ad iutorū uirtutis.Moraliter pōt exponi psalmus iste de quolibet fideli q̄ habita victoria de hoste uisibili seu inuisibili cuiusmodi ē spiritus malignus exēplo dauid insurgit ad laudē dei. In psalmo.cxliij. Benedictus dominus.ubi dicit in postil. Quidas salutē regibus.

Additio.

Oc quod dicit regibus in plurali nō ē necesse ut referatur ad saul et dauid sed generaliter i tel ligendū est.s.q̄ dauid attribuit deo victoriā quā habēt reges quicūq; sint. quia omne datū optimū de sursum ē descendens Ja.primo ca.Incōueniens eni ē dicere q̄ dauid uocasset se regē tēpore huius pugne.cū postea pluries uocabat se seruū regis ut patet.i.reg.xxiij.et in aliis locis. In eodē psalmo ubi dicit in postilla. Quorum filij.

Additio.

N hoc loco ñ ē dictio in hebreo q̄ significat quorū. put in translatione latina habet. Nec etiā que significat idē quod ut sint. put i trāslatione Jero.habet. Sed uera littera hebraica sic hz. Quomā filij nostri q̄si plātatio etce. Juel q̄ filij nostri q̄si plantatio.Ad cuius sensum pprius itelligendum ē et attendendū q̄ dauid i hoc loco nō petit beneficia futura circa psperitatē populi. sed potius regratiat de pteritis bñficijs populo dei exhibitis mediāte victoria sua.unde cū dixisset deus canticū nouū de duob⁹ intēdit laudare.pmo scilicet de liberatione sua.secūdo de psperitate que secuta fuit in populo dei p eandē victoriā.de pmo dicit Qui redemisti dauid seruū tuū etce. Jsz q̄ puidebat se adhuc i multis certaminib⁹ futurū cū huiusmodi alienigenis philistinis iō regraciādo de huiusmodi victoria iā pteri ta itroducit petitionē de sua liberatione futura ab eis.et de hoc dicit Eripe me q̄ eripe me de manu filiorū alienorū quasi diceret. qui nūc eripuisti me de huiusmodi gladio maligno cōtinua ptectionem tuā eripiēdo.q̄ eruēdo me ulterius ab huiusmodi manu filiorū alienorū etce. De secūdo uero regratiando dicit Quoniā filij nostri etce Pro quo sciendū q̄ si victoriam certamis golias habuisset.filij israhel omnes essent seruipbi listinorū put habet.i.reg.xvij.et p consequēs tot⁹ status eorū subuersus.sed p victoriā quā deus dedit ipsi dauid fuit p oppositum.q̄ status populi fuit ualde psperat⁹ et ideo i hac victoria singulariter legit q̄ de oibus ciuitatibus israhel exibāt mulieres psallētes.i reg.xviij.cap.quod nō sic legitur de alijs victorijs . unde dauid de hac regratiādo deo dicit quoniā filij nostri qua si plātatio .i.merito decantandū ē tibi canticū nouū sup hāc victoriā quia per eam iuuenes nostri nō uiuēt seruiliter sed pfici ent in uirtutib⁹ tanq̄ liberi.similiter q̄ filie nostre quasi angeli ornate etce.exponantur put in postilla.non tamē per modum petitionis sed per modū regratiationis quia p hanc victoriam fuit populus multiplicat⁹ in psonis et in uictualibus .et in ceteris que i littera cōtinentur.et finaliter in pace politica que pricipaliter cōsistit in securitate ab hostib⁹ et calūniantibus intrinsecis. et hoc ex uigore iusticie que tempore pacis potius colitur.unde ysai.xxxij.cap.Erit opus iustitie pax.et de hoc dicit finaliter Nō est ululatus in plateis nostris et utrūq; significatur per dictionē hebraicam in hoc loco positam. Et ē sensus q̄ iam nō erat in populo ululatus qui causat ab incursu hostiuz.nec clamor qui causat ab oppssione calūniatorū

conciuū. Et quia ista omnia ptinent ad felicitatē politicā precipue hec clausula ultima que tranquilitatē populi significat quod est maximū bonū quod intendit in regimine politico ut habet.ix.ethicorū ideo subdit Beatus populus cuius hec sūt quod intelligitur de beatitudine ciuili.sed q̄ felicitas uera nō cōsistit in hijs sed potius i adhesiōe ad deū per cognitionē et amorē iuxta illd Mihi autē adherere deo bonū ē.ideo subdit Beatus populus cui⁹ dñs deus eius.

Xaltabo te huic psal. pmittit talis titulus i hebreo et in translatione.Jero. ymnus dauid

Circa quod sciendū q̄ ymn⁹ proprie ē laus diuina cū cātico seu exultatione et iō si nō sit laus dei sed alterius pone ñ ē ymnus.etiā si fiat cū exultatione.et similiter si sit laus diuina et nō fiat cū cantico. seu exultatione sed magis cū fletu sicut plātus. Jheremie nō ē pprie ymnus et iō per hoc quod dicit i titulo.ymnus dauid designatur q̄ dauid fecit hunc psalmum ad dei laudē cū cātico seu exultatione. Et diuidit in tres ptes q̄ primo deū laudat. secundo alios ad huiusmōi laudē excitat ibi.Generatio. Circa primū dicit. Exaltabo te deus p creationē meus p fidē et specialem deuotionē rex p omniū gubernationē ex eni dicit a regēdo.et benedicā nomini tuo nō benedictione cōsecrationis q̄ a maiore impendit minori.hebre.vij.sine ulla cōtradictione quod minus ē a meliore benedicit sed benedictiōe gratiarū actionis et laudis q̄ a minori exhibet maiori i seculū et i seculū seculi pūidit eni dauid q̄ psalm⁹ iste.q̄ alij ab eo facti essent cātandi i futuris generationibus ad dei laudē p singulos dies benedicā tibi q̄a dauid singulis diebus aliq̄ horā uel pluribus intēdebat diuinis laudibus.cuius rō subdit ibi.magnus dñs nō magnitudie molis.sz uirtutis et laudabilis nimis .i.plusq̄ possit a creatura laudari ecclesiasticus.Benedicētes dominū exaltate illum quantū potestis maior ē eni oi laude.q̄ magnitudinis eius nō ē finis q̄a potestas eius nō ē determīata ad aliquē certū effectū sed oi facto pōt semp maius facere.Generatio Jbic cōsequēter dauid alios ad dei laudem excitat.et pmo excitat patres ueteris testamēti.secūdo nouī ibi.Cōfiteant tibi. tercio oēs i cōmuni ibi.Alleuat dñs. Circa primuz dicit Generatio et generatio laudabit opera tua ideſt laudet.hebrei eni p optatiuo. utunt futuro indicatiui mōi. p hoc autē q̄ dicit hic generatio et generatio intelligit generatio fideliū ueteris testamēti que precessit captiuitatē babilonicā et generatio q̄ secuta ē usq; ad christū et potentiā tuā p nuntiabūt qua eduxit hebreos potēter de egipto ut patet in exo.et etiā de captiuitate babilonica ut habet esdre.i. magnificētiam glorie sanctitatis tue loquent quam ostēdisti in datiōe sancte legis.et mirabilia tua narrabūt que tūc uirtute diuina apparuerūt ut habet exo.xix. et uirtutē terribiliū tuorū dicēt ideſt iudicia tua terribilia in apitione terze et deuoratione chore . et aliorum sibi adherentium in rebellione nume.xvj.et in alijs punitionibus terribilibus et magnitudinem tuaz narrabūt quā ostendisti in rebellione og regis basan . et seon regis amorreorū memoriam habundantie suauitatis tue qua pauisti eos manna in deserto et potasti eos aquis productis a saxo durissimo eructabunt ideſt de corde deuoto proferent et narrabunt et iustitia tua qua chananeos de terza pmissiōis eiecisti et filios israhel ibi habitare fecisti exaltabūt ideſt cū exultatione deuota referent hec et predicta opera tua miserator quantum ad effectum et misericors dominus quantum ad affectum patiens quia non statim infert pumtionē p peccatis sed aliquando differt etiam per totam uitā peccatoris quod uidetur hominibus nimis difficile.ideo subditur et multum misericors tamen totum bene facit secundum ordinem sue sapientie suauis dominus uniuersis quia omnibus creaturis dat esse quod est desideratissimum hominibus secundū se licet aliquando ratione mali aduneti efficiatur aliquibus tediosum.et cum hoc aliquibus dat uiuere.ut ueggtabilib⁹ q̄ ultra hec sentire animalibus et ultra predicta intelligere hominibus et angelis et miserationes eius super omnia opera eius quia diffusio sue bonitatis ad omnē creaturā modis predictis nō procedit ex aliqua obligatione seu debito ex pte dei sz ex mera bonitate et pietate ipsius Confiteantur bic cōsequenter dauid incitat fideles nouū testamenti ad laudem dei dicēs Confiteant

tibi domine omnia opa tua ¶ ideſt laudēt te ſecundū ſuū modū. quia et ſi irrationabilia. et in ſenſibilia nō laudēt deū ꝑprie eo qđ carēt intellectu bonū quod habēt in deū re ferēte. tamē laudēt deū inquantū ſunt ma/ teria diuine laudis itelligibilibus creaturis ¶ et ſancti tui ¶ ideſt fideles noui teſtamenti tibi cōſecrati ꝑ ſacramenta noui teſtamēti que ſunt efficatia ad ſanctificatōem. non ſic aūt erant ſacramenta legalia que apoſtol⁹ appellat infirma ⁊ egena ad gala. iiij. ¶ bñdi cant tibi ¶ ꝑpatribus ueteris teſtamēti eo q̄ in ipſis cōpletuz eſt miſterū criſti ¶ gloriā re gni tui dicent ¶ .i. ꝑdicabūt gloriā regni ce/ leſtis. quod fecerūt apli aliq̄s diſcipuli ꝑ or bem diſperſi. patres aūt ueteris teſtamenti anūciauerūt gloriā regni terreni deutro. x xviij. Si audieris uocem dñi dei tui ⁊c. ſequi tur. faciet te dñs deus tuus excelſiorē cūctis gentib⁹ q̄ uerſant in terra ⁊ ysai. i. Si uo/ lueritis ⁊ audieritis me bona terre cōmede/ tis. tū in iſtis ꝓmiſſionibus ⁊ cōſimilibus in telligebant bona ſpiritualia principaliť ꝑ/ miſſa. ut frequenter dictū ē ſupra. ga tū po pulus rudis illa non capiebat. iō patres uete ris teſtamenti illa tacebant q̄ per pātres no ui teſtamenti ſunt aperte ꝑdicata ¶ ⁊ potēciā tuā loquentur ¶ .i. oñdent ꝑ miracula doctri nā euangelicā cōfirmantia ſecundū q̄ dicit ✠Marci ultio. ¶ lli aūt ꝓfecti ꝑdicauerunt ubi q̄ dño coopante ⁊ ſermonē confirmante ſe quentibus ſignis. ¶ ut notā faciant filiis boi/ nū potentiā tuā ¶ ꝑ opera totam uirtutē ¶ na ture create tranſcendētia ¶ ⁊ gloriā magnifi centie regni tui ¶ gloria eſt clara noticia cum laude. in regno aūt celeſti de quo hic eſt ſer mo ē clara dei viſio ⁊ ingis laudatio. iō reg nū illud dr̄ glorioſū eſt etiā eternū ꝑpť qđ ſubdit ¶ regnū tuū oīz regnū ſeculoꝝ ⁊c ¶ ſe cūdū q̄ dicť luc. i. regni eius nō erit finis ſ fi delis dñs ⁊c ¶ totus iſte uerſus vr̄ hic appo ſitus ab aliquo tranſlatore uel expoſitoꝝ qa non eſt in hebreo nec in tranſlatōe ſero. po teſt tū ſic exponi ¶ fidelis dñs in oībus ꝛbis ſuis ¶ q̄ ſemp iplent ⁊ non tranſeunt in ua cuum ſecundū q̄ dicit ſaluator ✠Mathei. v. io tha unū aūt unus apex non ꝓteribit a lege donec oia fiant ⁊c. ¶ ⁊ ſanctus in oībus opi bus ſuis ¶ ſanctū eni dicť quod ē ad dei glo riā ordinatuz. ꝓpter quod etiā res inſenſibi les ut calix ⁊ veſtes ⁊ huiuſmodi dicunť ſā cte eo q̄ ſunt ad diuinū cultū ordinate. oīa autem opa diuina ſunt ad dei gloriā ordina ta. ſecundū q̄ dr̄ puer. xvi. Univerſa ꝓpť ſemetipz operatus eſt dominus. et iō dicitur ſanctus in omnibus opibus ſuis ¶ Alleuat do minus ¶ Hic cōſequenter pſalmiſta ꝺducit ōs generaliter ad laudem dei. et hoc ex bñfici/ is cōmuniter oībus exhibitis. ⁊ iō prio dic/ ta beneficia ad memoriā reducit. ſecundo ꝓ poſituz cōcludit ibi. Laudatōem dñi. Circa p mū primo tangit diuina beneficia releuando a malis dicens ¶ Alleuat dominus oēs q̄ cor ruunt ¶ q̄z corruentes in culpam ſemper pat⁹ eſt releuare q̄ntū eſt in ſe. licet aliqui renuāt ſecundū q̄ dr̄ puer. i. Extendi manū meam et non fuit qui aſpiceret. ⁊ ex hoc ſequitť q̄ patus eſt releuare a pene iehēne que ꝓ cul pa mortali debeť. corruentes aūt in penā tē/ poralem aliquando releuat ſicut patz de ma naſſe rege iuda. iiij. reg. quem de captiuitate et carcere releuauit ad ſuū regnū. ⁊ ſimiliter de ſancto iob ⁊ multis aliis quos temporali ter releuauit de miſeriis. tamē nō ſic eſt de omnibus etiā dilectis ſuis ut pz in ſanctis martiribus ſz alleuauit eos melius eos trāſ ferendo de miſeria preſenti ad celeſtem glo riam ¶ ⁊ erigit oēs eliſos ¶ eodē mō expona tur q̄ eſt repetīcio eiuſde ſnīe ſub aliis ver bis. Conſequenter tangit diuina beneficia i bonis ꝓmouendo dicens ¶ Oculi omniū i te ſperant domine ¶ ꝓ hoc aūt q̄ ſubditť ¶ ⁊ im ples ōne aīal ⁊c ¶ patet q̄ hec ſcriptura nō loquitur generaliter de creatura ut expo/ nunt aliqui ſed tantum de creatura anima/ ta anima ſēſibili. cuiuſmodi eſt homo ⁊ ani mal brutuz ꝓpter hominem factum dicitť igitur. ¶ Oculi omniuz in te ſperant domie ¶ quia a deo exſpectant ꝓuiſionem victuali um non ſolum homines ſed etiam beſtie et aues. ſecunduz q̄ dicitur ✠Mathei. vi. Conſi/ derate uolatilia celi ⁊c. et ſubditur. et pater uester celeſtis paſcit illa ¶ ⁊ tu das illis eſcaz in tempore oportuno ¶ aliqua enīz animalia ſunt que ſecundum cōditionem nature ſue per magnum temporis ſpacium non cōme/ dunt ſed nutrimento prius recepto uiuunt. ſicut yrundines non cōmedunt in hyeme ſz uiuunt de alimento recepto in eſtate. ut di/ cit cōmentator albertus ſuper ſecundum de anima. et de pluribus aliis ponit exempla. ¶ Aperis tu manum tuam ¶ per bontatis dif fuſionem ¶ et imples omne animal benedicti one ¶ .i. cōuenienti refectione ¶ uſtus dominus

in omnibus uiis ſuis ¶ ideſt ꝓceſſibus ſuis cū ſit ipſa regula iuſticie et ueritatis ¶ et ſāct⁹ in omnibus operibus ſuis ¶ exponatur ſicut ſupra ¶ ꝑpe eſt dominus omnibus inuocanti bus eum ¶ ſed quia hoc eſt intelligendum de fideliter inuocantibus tantū. ideo ſubditur. Omnibus inuocantibus eum in ueritate ¶ . quia inuocantes eum pie. i. de ptinentibus ad ſalutem et pro ſe perſeueranter ſemp ab eo exauduntur. tempore tñ debito. iō ſub/ ditur. ¶ voluntatem timentium ſe ¶ timore fi liali qui eſt annexꝰ caritati ¶ faciet ¶ quia ta les ſupponunt uoluntatem ſuam diuine uo/ luntati. et ſic ſicut diuina uoluntas impletur ita et ſua ¶ et deprecationem eoꝝ exaudiet ¶ . ſi ſit pia pro ſe ⁊ perſeuerans. ut ꝑdictum ē ¶ et ſaluos faciet eos ¶ ſalute eterna et aliqñ etiam temporali ut dictum eſt ſupra ¶ cuſto/ dit dominus oēs ¶ diligētes ſe ¶ ſicut amicos cariſſimos in ciuitate celeſti collocandos ¶ et omnes peccatores ¶ in peccato mortali. dece/ dentes ¶ diſpdet deperditione iebenne. ¶ Lau dationem ¶ Hic ex perdictis beneficiis cōclu dit pſalmiſta deū ab omnibus hominib⁹ ēe laudādū. et primo ꝛcipit a ſe ipſo dicēs ¶ Lau dationem domini loquetur os meū ¶ et ſecū/ do alios ad idem inuitat ¶ et benedicat ōnis caro ¶ .i. omnis homo qui frequenter caro in ſcriptura nominatur. ſecundū q̄ dicitur ſu/ pra pſalmo. lxxviij. Et recordatus eſt quia caro ſunt ⁊c.. gen. vi. non ꝓmanebit ſpūs me us in hoīe in eternum ga caro eſt ¶ nomī ſā cto eius ¶ ſcz dei a quo omnis ſanctitas deri uatur ¶ in ſeculū et in ſeculū ſeculi ¶ .i. eterna liter. ubicūq; enim fit talis replicatio huius dictionis ſeculum. eternitas deſignatur ſaltē apte ſecundum doctores hebreoꝝ. Senſus aūt litteralis huius pſalmi eſt etiam moraľ ut patet ex dictio. ꝓpter quod non oportz aliam moralitatem addere nec in conſimili/ bus pſalmis.

Auda aīa mea ¶ Huic pſalmo ꝓ titulo ꝓponitur ¶ alleluia ¶ . quod ſignat. Laudate deum. ut dictuz eſt ſupra. Circa materiam hui⁹ pſalmi conſiderandū q̄ ex decurſu ueteris teſtamenti patet q̄ q̄diu filii iſrahel confi/ dentiam habuerunt in domino. bene fuit eis quando aūt diffidentes de diuino auxilio re currerunt ad humanū. malū fuit eis. vnde ⁊ ſedechias rex confidens de adiutorio regis egipti contra regem babilonis fuit captus ⁊ exoculatus. et ciuitas iheruſalem deſtructa. et populus captiuatus ut habetur. iiij. regū. et. ij. palip. in fine. multa etiam alia exēpla poſſent ad hoc adduci de ſcriptura. ſed ꝓpē breuitatem omitto q̄ conſiderans actor hu⁹ pſalmi qui ſecundum hebreos ignoratť de/ clarauit q̄ non de hominibus ſed de deo eſt confidendū. Et diuiditur in duas ptes. quia primo pſalmiſta laudat deum ſecunoū hui⁹ pſalmi titulum. ſecundo deſcendit ad ꝓpoſi/ tum ibi. Nolite. Circa primū dicit ¶ Lauda a nima mea dominū ¶ . q. d. non laudent eū la bia mea tantū ſicut illoꝝ de quibus dicitť ꝑ ſai. xxix. Populus iſte ore ſuo et labiis ſuis glorificat me. cor aūt eius lōge ē a me ¶ lau dabo dominū in uita mea ¶ . i. in uita ꝑſenti q̄diu durabit ¶ pſallaz deo meo q̄diu fuero ¶ ideſt in futuro. laus enī diuina non tollitť a ſanctis per mortem ſed magis pficitť ¶ no lite confidere ¶ Hic cōſequenter deſcendit ad ꝓpoſitū ⁊ oſtendit primo q̄ confidentia in hominibus eſt fugienda. ſecundo q̄ confidē tia in deo eſt amplectanda ibi. beatus cuius Circa primū dicit ¶ nolite confidere in princi pibus ¶ qui ſunt principales et potentiores i ter alios. et ideo ſi non eſt ponenda confidē tia in talibus multominus in aliis. ideo ſub ditur ¶ in filiis boīm in quibus non eſt ſal⁹ ¶ ideſt non poſſunt ſeipſos ſaluare. quod ſta tim declarat dicens ¶ exibit ſpūs eius ¶ . i. aīa cuiuſlibet hominis egredietur de corpore et am malis gratibus ſuis ¶ et reuertetur ¶ ſcili cet corpus ¶ in terram ſuam ¶ unde habuit o riginem ſecundū illam domini ſentēciā gen. iij. Donec reuertaris in terram de qua ſūp tus es quia puluis es et in puluerem reuer/ teris. ¶ In illa die ¶ ſcz ſepationis aīe a corpo re ¶ pibunt omnes cogitaciones eoꝝ ¶ q̄z non potuerunt exequi quod facere ꝓpoſuerant. per dicta non eſt intelligendū q̄ homo nul/ lo modo de homine debeat confidere. ſed q̄ non confidat in homine principaliter et ex diffidentia diuini adiutorii de quo debz pri cipaliter confidere. ex cōſequenti uero de ho mine inquantū eſt inſtrumentum uel coad/ iutor ipſius dei. ¶ beatus ¶ Hic conſequenter oſtendit q̄ de deo principaliter eſt confiden dum dicens ¶ beatus cuius deus iacob adiu/ tor eius ¶ et magis nominatur hic deus ia/ cob q̄ alterius patriarche. quia hic loquitť pſalmiſta de confidentia i deo q̄ dixit iacob

ut haberet confidentiam in eo gen̄. xlvj. no li timere descēndere in egiptum. et sequitur Ego descendā tecū illuc et ego adducam te inde reuertentem. ¶ spes eius in domino deo ipsius ¶ tāq̄ in suo ꝓtectore ⁊ saluatore. Cu ius ratio consequenter redditur. ⁊ primo ex diuina potestate cum dicitur. ¶ Qui fecit ce lum et terram ⁊c. ¶ et sic potest ubiq; saluar̄ quia eius potestas attingit ubiq;. secūdo ex diuina ueritate que adimplet promissa ideo subditur. ¶ qui custodit ueritatem in seculum ¶ tercio ex dei equitate cū dicitur. ¶ facit iu dicii ī iniuriam patientibus Jeos uindicando. quarto ex dei pietate cū dicitur. ¶ dat escam esurientibus ¶ supplens defectum nutrimēti ¶ dominus soluit compeditos ¶ a carceribus liberando. ¶ dominus illuminat cecos ¶ uisum restituēdo. ¶ dominus erigit elisos ¶ claudos erigendo. vnde in hebreo et translatōe sheronimi habetur. ¶ curuos ¶ et de omnib⁹ ist tis possent poni exempla de scriptura. sed ꝓpter breuitatez omitto. Per ista etiā tria ꝑdicta subintelligitur remotio cuiuslibz al terius impedimenti. quinto adducitur ratio ex diuina caritate cū dicitur ¶ dominus dili git iustos ¶ quia ipse est regula iusticie et si militudo et causa dilectionis. et quia diuina caritas se extendit potissime ad debiles et ī potentes ꝑsonas. ideo subdit̄. ¶ domin⁹ cus todit aduenas extra terram natiuitatis sue existentes. ¶ pupillū ¶ idest infantem matre ca rentem. ¶ et uiduam ¶ ozbatam marito. ¶ susci piet ¶ in sua cura speciali. ¶ et uias peccatoz ¶ idest ꝓcessus uniquoz contra huiusmodi p sonas impotentes. ¶ disperdet ¶ sicut frequen ter factum est ex diuino beneficio speciali. Et quia ptās dei est eterna. ideo in fine con cluditur. ¶ regnabit dominus in secula deus tuus syon ¶ licet enim sit deus oīm locoz tn dicitur hic specialiter deus syon quia ibi fu it templum suo cultui dedicatū. ibi etiam mi sit spiritum sanctum super apostolos in sig no uisibili in die penthecostes. ¶ in generatio ne et generationem alleluia ¶. idest laudate deum in omnibus generationibus succeden tibus et sic terminatur psalmus in laudē dei a qua incepit. In psalmo. cxlv. Lauda aīa mea. ubi dicitur in postilla. Qui custodit ue ritatem in seculum.

Additio.

In hebreo habetur. ¶ Qui cus todit ueritatem seculo ¶ exponi tur sic ab hebreis q; deus non solum fecit celum et terram sez totum mundum. sed etiam custodit ueritatē seculo sez conseruando eam in esse.

Laudate dominum ¶ iste psalmus in hebreo est sine titulo. quia al leluia positum in aliquibus bi blijs ꝓ titulo huius psalmi ē de psalmo p̄cedenti. nisi dicatur q; alleluia posi tum in principio huius psalmi. sit eius titul⁹ ubi enī nos habemus. Laudate dñm quoniā bonus est psalmus ⁊c. in hebreo habetur. al leluia quoniam bonus est psalmus ⁊c. Et se cundū hoc iste psalmus potest dici alleluiati cus. quia apud hebreos non solum psalmi sz etiam aliqui libri nominantur ab eo q; po nitur in principio. sicut liber. geneſi nomina tur apud hebreos bersit. quod signat in pri cipio et eodē mō alii q̄tuor libri moysi denō nantur a suis principijs. Et secundū hoc iste psalmus dicitur alleluiaticus. quia incipit per alleluia. et diuiditur in duas ptes. ga pri mo psalmista ad dei laudem nos inducit. se cundo ad hoc rationes adducit ibi. Edificā iherusalem. Circa primū dicit. ¶ Laudate do minuz quoniam bon⁹ est psalmus ¶ idest bo nū est psallere. ad honorem diuini nominis. ideo subditur ¶ deo nostro sit iocunda decora q; laudatio ¶ idest ꝓcedens ex mentis et cor poris iocunditate. secundū illud psalmi. lxxx xij. Cor meum et caro mea exultauerunt in deum uiuū. per deuotionem ⁊ non p dissolu tionem et ex decore cōscientie seu puritate. quia non est speciosa laus in ore peccatoris ecc. xv. ¶ Edificans ¶ hic consequenter psal mista adducit rationes diuine laudis sump tas ex eius beneficijs. et primo ex beneficijs factis populo israhel specialit̄. secūdo om nibus generaliter. ibi. ꝑcinite. beneficiū autē factū filijs israhel q̄d hic recolit̄ ē liberatio a captiuitate babilonica. circa quam primo ostendit diuinam potenciam dicens. ¶ Edifi cans iherusalem dominus ¶ sez per neemiam cui uoluntatem dedit et ꝓtātem reedifican di iherusalem. ¶ dispersiones israhel cōgrega bit ¶ sez per zorobabel et ihesū filiū iosedech primo et postea per esdram et ꝓ neemiā. q sanat cōtritos corde ¶ idest filios israhel q erant in amaritudine animi in babilone. ¶ et alligat contriciones eorum ¶ reducendo eos cū letica ad terram natiuitatis eoz. secundo circa hoc tangit diuinam sapientiam dicens. ¶ Qui numerat multitudinem stellaz. ¶ quia fecit eas in certo numero. ¶ et omnib⁹ eis no mina uocat ¶ nomina enim imponuntur a ꝓ prietatibus rerū. ipse aūt cognoscit usq; ad minima omnes uirtutes et ꝓprietates stel laz. ideo subditur. ¶ et sapientie eius nō est numerus ¶ quia infinita est quantū ad cog nita quia non solum cognoscit facta et fien da sz etiam possibilia fieri. similiter quantū ad modū cognoscendi est infinita quia clari tas sue cognitionis est infinita qua ꝯprehen dit se et oīa alia. Tercio circa hoc tāgit de misericordia dicens. ¶ suscipiens mansuetos dominus ¶ idest filios israhel de babilone e ducēs qui inter babilonios erant humiles ⁊ māsueti non reddentes iniurias pro iniurijs Quarto tangit eius iusticaz dicens. ¶ humi lians autem peccatores ¶ idest babilonios in peccatis obstinatos. ¶ usq; ad terram ¶ p cyz ⁊ darij qui ꝓ magna ꝑte babilonis popu lū occiderunt et babilonem destruxerūt ita q; facta est inhabitabilis hominib⁹. sciut dic tū est supra psalmo. cxix. ¶ Precinite ¶ hic consequenter adducit rationes diuine laudis ex beneficijs collatis generaliter. et primo incitat ad dei laudē dicens. ¶ precinite dño ī cōfessione ¶ idest in laude oris ¶ psallite deo nostro in cithara ¶. q. d. non solum laudād⁹ est uocibus humanis sed etiam musicis instru mentis quibus utebantur leuite cantores. se cundo subditur beneficiū communiter a deo ꝓ stitum cū dicitur. ¶ qui operit celū nubibus ¶ et ad quid subditur. ¶ et parat terre pluuiā ¶. ut fecundetur ad terrenascentiū ꝓductionē ideo subditur. ¶ qui ꝓducit in montibus fe nū et herbam seruituti hominum. ¶ et quali ter deseruiat ostendit dicens. ¶ qui dat iumē tis escam ipsoz ¶ iumenta dicuntur quasi iu uamenta ut equi et muli et carmeli et hui⁹ modi aīalia quibus utitur homo in uecturis et agrī culturis ⁊ huiusmodi. sic terrenascen tia que sunt esca istoz aīalium cedunt in ser uitutem hominū. Et quia deus non soluz ꝓ uidet istis aīalibus sed etiam aliis et auibus ideo subditur. ¶ et pullis coruoz inuocantib⁹ eum ¶ dicit enim ysidorus q; corui non mit trant cibum pullis suis donec uident eos ni grescere plumis. quia tunc recognoscūt eos tanq̄z suos. sed anteq̄z habeant plumas ni gras nutriuntur rore celesti. et sic dicuntur a deo nutriri. ꝓ hoc aūt quod dicitur. ¶ inuo cantibus eum ¶ non est intelligendum q; ista inuocatio ꝓ aliquam recognitionem in pul lis existentem. sed quia unaqueq; res ꝓ ap petitum naturalem tendit ad suam ꝑfectio nem sic dicitur inuocare deum a quo recipi tur omnis ꝑfectio z omne bonū. ¶ non ſn for titudine equi ¶ hoc est. in equitib⁹ de sua for titudine confidentibus magis quam de deo Luoluntatem habebit ¶ idest non placent si bi. ¶ nec in tibijs uiri ¶ hoc ē in peditibus in suo robore confidentibus magis q̄z de deo ¶ beneplacitum erit ei ¶ quia tales frequent debellantur a paucis ⁊ male armatis. ita q; uictoria magis apparet facta uirtute diuia q̄z humana. ꝓpter quod subditur. ¶ beneplaci tum est domino super timentes eum ¶ et iō non confidunt de uirtute sua sed diuina ¶ et in eis qui speraut super misericordia eius ¶. q; non ꝑsumūt de sua iusticia sz de dei mise ricordia. ⁊ iō talib⁹ frequnt̄ dat̄ uictoria. Iz sint pauci ⁊ quasi inermes. et de hoc habēt exēpla multa in libris reg. iudith et macha beorū que ꝓpter breuitatē omitto. ⁊ q; sūt satis nota.

Lauda iherusalem ¶ Huic psalmo p̄mittitur ꝓ titulo in aliquibus bibliis ¶ Allelula aggei et zacha rie ¶ quod uidetur appositum ab aliquo translatore seu expositore eo q; uide batur sibi q; psalmus iste esset quedaz laus pro reedificatiōe templi et ciuitatis iherusa lem. quod factum fuit temporib⁹ aggei et zacharie ꝓphetaz ad hoc populum exhor tancij. sed in hebreo nullus penitus est titu lus. nec uidetur mihi saluo meliori iudicio q; psalmus iste loquatur de reedificatione ihe rusalem post captiuitatem babilonicam. q; ī iherusalem tunc reedificata non fuit tanta paz et habundantia quanta describit̄ ī hoc psalmo. ymo frequenter inuadebatur a gēti libus circūstantibus. et subiecta fuit seruitu ti psarum et medorū et postea grecoz. ⁊ p⁹ tea romanoz. fuit etiam tanta penuria bo noz temporalij q; tempore neemie qui ciui tatem tuc reedificauit multi de populo isra hel disponebant uendere filios suos ī seruos et filias in ācillas. ut de ꝑcio eoz possēt ha bere alimenta. ut habetur neemie. v. ca. Et ideo uidetur mihi q; psalmus iste loquit̄ de edificatione spiritualis iherusalem qu e est

ecclesia. secundū quod dicitur apoc. xxj. Ostē dit mihi ciuitatem sanctam iherusalem des/cendētem de celo ꝛc̄. que edificata est a xp̄o non de lapidibus materialibus sed spiritua libus qui sunt fideles ad inuicem caritate et fide cōiuncti igitur secundū hoc psalm⁹ iste diuiditur in duas ptes quia primo ecclesia ad dei laudem inuitatur. secundo ad hoc rō assignatur ibi. Quoniaz confortauit. Circa primum sciendū q̄ sicut ecclesia uocatur ihe rusalem ita etiam noīatur syon eo q̄ i mon te syon fuit templum diuino cultui deputatū Et quia in iherusalem et in syon fūdata fu it ecclesia. unī dr̄ heb. xij. Accessistis ad mōtē syon et ciuitatem dei uiuentis in iherusalez ꝛc̄. et ideo sub utroq̄ nomine inuitatur ec/clesia ad dei laudem cum dicitur. Lauda ihe rusalem dominum ꝛc̄. Potest etiam dici q̄ hic inuitatur iherusalem ⁊ syon ad litteram ad dei laudem. ꝓpter hoc q̄ ecclesia ibi ince pit per doctrinam xp̄i. quia in templo quod est in iherusalem et in monte syon frequen ter docuit et doctrinam suam miraculis cō firmauit. In iherusalem etiā passus fuit ⁊ re surrectionem suam discipulis manifestauit. et ibidem spiritum sanctum in die penthecos tes apostolis dedit. ut ptz ex decursu euāge lioꝝ. actuum. ij. Quoniam cōfortauit. hic consequenter dicte inuitatōis rō assignatur que primo accipitur ex beneficio noue legis secundo ex beneficio ueteris ibi. Qui annūci at. prima in duas quia primo ponitur dictū beneficiū. secundo declarat quoddam dictū ibi. Qui dat niuem. Circa primū dicit psal/mista. quoniam confortauit seras portarum tuaꝝ. supple debes laudare deum. dicuntur hic autem porte iherusalem sacramenta no/ue legis. et maxime sacramentum baptismi per quod est ingressus ad ecclesiaz. Sere au tem huiōi portaꝝ sunt uirtutes sacramētō rū que dicunt hic confortate quia sacramē ta noue legis habent uirtutem sanctificandi que uirtus non erat in sacramentis ueteris legis. ideo subdit. benedixit filiis tuis i te benedictione gracie. qui posuit fines tuos pacem. ꝓpter quod nato xp̄o angeli nunci auerunt eam. luce. ii. d. Gloria in altissimis deo et in terra paz hominibus bone uolun tatis. que est paz cordis in terna p quā ac/quiritur paz celestis et eterna. et adipe fru menti saciat te. i sacramento eukaristie qđ conficitur in pane de frumento. et est spiri/tualis refectio. qui emittit eloquium suū te re. idest uerbū euangelicū quod p̄cepit pub licari per orbem terraꝝ per apostolos alios q̄s discipulos xp̄i ad hoc missos. marci. ulti. Euntes in mundum uniuersum predicate e uangelium omni creature. Uelociter currit sermo eius. quia euangelium in breui tem/pore fuit publicatum ubiq̄ i tota terra ha/bitabili. scz uiuente adhuc beato petro. sicut declaratum fuit diffusi⁹ supra psalmo. xviij. Qui dat niuem. hic ꝟsequenter declarat ultio dicti de ueloci publicatione euangelii et hoc per effectus mirabiles qui fiunt uelo citer ex uoluntate dei cum dicitur. qui dat niuem sicut lanam. hoc est ad modū lane al bam. ⁊ mollem. et hoc fit ualde uelociter cū in dissolutione nubiū in pluuiaz congelatur anteq̄s descendat ad terram. nebulaz sicut cinerem spargit. idest ad modū cineris colo ratam colore sub albido. Et talis sparsio ne bule fit ualde subito. mittit cristallū suum. in hebreo habetur. mittit glaciem suam. et idem est quia cristallus est glacies longo tempore indurata. et est ualde mirabilis mu tacio cum aqua tam mollis et fluida in gla ciem tam duram et solidam ita cito mutaē uidelicet aliq̄n in una nocte uel minori tem pore. ante faciem frigoris eius quis sustie/bit. q.d. nullus homo si deus uelit ipsū in tendere. tantū enim posset a deo frigus inte di q̄ non posset sustineri. et sicut aq̄ uelociē induratur ⁊ solidatur in glacie ita cito mol lis et fluida eius uoluntate efficit ideo sub ditur. emittet uerbū suum et liquefaciet ea ꝛc̄. Qui annunciat. Hic cosequenter ponitur ratio diuine laudis ex beneficio ueteris le/gis. Circa quod sciendū q̄ q̄ xp̄s erat nas/citurus de populo israbel a iacob descenden te. ideo populus ille pollere debuit ꝑceteris specali sanctitate. sicut dictū fuit diffusius in principio exo. ꝓpter quod illi populo facte fuerunt communiter reuelationes ꝓphetice. et specialiter data fuit lex diuina in monte synai. unde dicit apostolus ro. viij. Quid er go amplius iudeo est. et respondet. multuz p omnē modū. p̄m ū quidē quia tradita sūt eloquia dei ꝛc̄. et hoc est quod dicit hic. q̄ anunciat uerbum suū iacob. habuit enī re/uelationē de xp̄o de tribu iuda nasciturο. ut ps genē. xlix. ubi dixit. Nō auferet sceptrum de iuda ⁊ dux de femore ei⁹ donec ue niat q̄ mittendus e. i. xp̄s rñ ⁊ in trāslatiōe

caldaica habetur. donec ueniat messias. Et iudicia sua israbel. i. legē populo israbel in qua cū aliis predictis ponunt iudicialia. nō fecit taliter omni nationi. reuelationes enī ꝓphetice nō sic facte fuerunt aliis gentibus cōmuniē. sed ualde raro ut sancto iob. et ali quibus aliis ualde paucis. Et iudicia sua nō manifestauit eis. i. legē ueterē quā solū de dit iudeis. licet aliq̄n gentiles admitterent ad ritum illius legis.

In psalmo. cxlvij. Lauda iherusalē ubi dr̄ in postilla. Quoniā ꝟfortauit seras portaꝝ.

Additio.

Ua ratione sacramentū baptis/mū possz dici porta iherusalē. eo q̄ p ipm̄ ē ingressus ad ecclesiā eadē rōne sacramentū pnie dici potest porta iherusalē. quia p illud est ingres/sus ad ecclesiam post lapsum ⁊ sic possūt hic accipi porte iherusalem in plurali.

Audate dn̄m de celis. huic psal/mo p̄mittitur talis titulus in he breo et in translatione ꝟo. Alleluia. ī aliquibus aūt bibliis ad ditur aggei et zacharie quod fuit additum ab aliquo translatore seu expositore nescio tū quare. q̄ psalmus iste nō undetur pl⁹ fac tus ab eis q̄s ab aliis. sed est quedam inuita cio oīm creaturaꝝ ad laudandum deum. fac tum ab aliquo uiro sancto quicūq̄s fuerit. cu ius nomen ignoratur. secundum hebreos. et ꝓphetant de primo xp̄i aduentu in fine hu ius psalmi. qui diuidit in duas ptes q̄. prio ad laudem dei inuitant creature superiores. secundo inferiores ibi. Laudate dn̄m de tra Circa primū primo ponitur dicta inuitacio. secundo inuitationis ratio ibi Quia ipe dix it. Inuitantur creature supiores generaliter cū dicitur. Laudate dn̄m de celis ꝛc̄. Secun do magis specialiter. ubi primo exponit na tura angelica cū dicit. laudate eū oēs ange li eius. qui sunt in tribus ierarchiis ⁊ nouē ordinibus. laudate eū omnes uirtutes eius. ad laudem dei inuitatur specialiter ordo uir tutū q̄ p angelos illius ordinis fiūt effectus mirabiles in admiratōem diuine potestatis homines inducentes ⁊ p ons ad eius laudez secundo natura celestis corporea. et prio q̄s/tuz ad celū sidereū quod ē nobis magis no tuz cū dicit. laudate eū sol et luna ꝛc̄. ilz enī corpora celestia sint inaiata ut dicit damas cenus. tū dicūt laudare deū inquātū ex sua pulchritudine ⁊ uirtute ducūt homies in cognitionem et laudem ipsius dei. Consequē ter inuitat celum empyreū dicens. Laudate eum celi celoz. dicit enim empireū celum. ce lū celoz quia est super alios celos. q̄ aūt po nitur hic celi in plurali. ē ꝓpter hō diuersas mansiones electoz ibi existentes. secundū q̄ dicit saluator iobā. xiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. Consequenter inui/tat celum cristallinū quod dicit aqueū ꝓpter similitudinem in diaphaneitate. sicut empire um dicitur a pr quod est ignis ꝓpter simi litudinem in claritate dicens. et aque que su per celos sunt. quia celum cristallinū est su/per celūsidereuz. laudent nomē domini. eo modo quo dictum est. quia ipse dixit. hic ⁊ sequenter ponitur dicte laudationis ratio. q̄ est duplex. una ex beneficio creationis cum dicit. Quia ipse dixit et facta sunt ꝛc̄. et sic habent ab eo esse. et per hoc excluditur erroꝝ illoꝝ qui dicunt q̄ creature incorrupti biles. ut intelligentie ⁊ corpora celestia non habent deum pro causa efficiente sed tantū pro finali. Secunda ratio accipitur pro dura/tione eaꝝ eterna apte post cum dicitur. sta tuit ea in eternum et in seculum seculi. ꝟ q̄ ista cōseruatio in esse dependz ex diuina uo luntate ideo subditur. preceptum posuit. q̄ maneant in perpetuum quantum ad suam substanciam. et non preteribit. reducendo eos ad nihilum licet posset facere sicut ⁊ de nihilo creauit. Laudate dominuz. Hic cō sequenter inuitant ad dei laudem creature inferiores que sunt in regione elementari. ⁊ primo inuitatur natura irrationabilis. secū/do rationabilis ibi. Reges terre. Circa pri mum dicitur. Laudate dominum de terra. et in hoc tangitur infimū elemētū conseq̄n ter elementū aque cū dicit. draconesq̄ ⁊ oēs abissi. dicunt aūt hic abyssi loca profunda oceani ubi habitant cete grandia que dicū tur hic dracones. unde genē. i. ubi nos habe mus. Creauit deus cete grandia. in hebreo habet. Creauit de⁹ dracones magnos. Cō sequenter tangit elementum ignis ⁊ aeris. cū dicit. Ignis. quantū ad supius elementū. grādo niz glacies spūs procellarū. i. uenti facientes procellas in mari. ista eni generant in aere. q̄ faciūt uerbū eius. qz faciūt illud ad qđ ordinant ex diuina institutōe. conse q̄nt reuertit ad elemētū terre q̄tū ad illud qđ supemiet ⁊ eleuat i aere dicēs. montes ⁊ ōs colles. dicūt aūt colles montes mino/

res ¶ ligna fructifera ꝛc ¶ arbores enim adherent terre. Et ideo cū ipsa cōputantur. unde et tercia die producte sunt arbores sicut et terra distincta. genī. i. Consequenter descēdit ad ea que mouentur in terra cum dicit ¶ bestie ¶ quantum ad animalia siluestria. vnde dicuntur bestie quasi uastie ¶ et uniuersa pecora ¶ quantū ad domestica ¶ serpentes ¶ q̄ tum ad animalia repentia que non mouent pedibus ¶ et uolucres pennate ¶ et in hoc tangit animata se mouentia per aerem omnia autem ista inuitantur ad dei laudem et ipsum laudant inquantum in ipsis relucet diuina bonitas. et sunt materia laudis diuine intelligibilib⁹ creaturis ¶ Reges terre ¶ hic consequenter inuitat ad dei laudem ratiōalis creatura que est humana. Et primo ponitur dicta inuitacio. secundo inuitatiōis ratio ibi. Laudent nomen domini. Circa pmū inuitantur primo superiores. cū dicitur ¶ Reges terre ¶ ide dicitur prima petri. ij. Siue regi tanq̄ precellenti. Consequenter inuitātur alii in generali cū dicitur ¶ et omnes populi ¶ scz regibus subiecti. Et ulterius inuitantur magis in speciali cum dicit ¶ principes ¶ qui dominantur sub regibus ¶ et omnes iudices terre ¶ qui sunt instituti a regibus et principibus ad terminandum causas. Consequenter inuitantur alii cuiuscunq⁹ sexus et etatis cum dicitur ¶ Iuuenes et uirgines ꝛc. ¶ laudēt ¶ Hic incipit uers⁹ in hebreo a trāslatione ieronini ubi ponitur ratio dicte inuitatōis ad laudē dei et ponitur hic duplex ratio Prima accipitur ex diuina celsitudine cum dicitur ¶ laudent nomen domini ¶ scilicz omnes p̄dicti ¶ quia exaltatum est nomē ei⁹ solius ¶ quia omnis creatura nihil est in cōparatione ipsius ideo subditur ¶ Cōfessio ei⁹ ¶ idest confessio laudis ipsius ¶ super celum a terram ¶ idest fiat ab habitantibus in celo et in terra. Secunda ratio accipitur ex condescensione diuina in sua incarnatione benedicta. quod notatur cum dicit ¶ exultauit cornu populi sui ¶ quia per hanc incarnationez natura humana est supra modum exaltata unde a cristus propter hoc uocatur cornu i nouo testamento et in ueteri. unde dicit zacharias habita reuelatione de xpi incarnatione ppinqua. Erexit dominus nobis cornu salutis in domo dauid pueri sui. Luc. primo. Et āna mater samuelis similiter de h⁹ pphetizauit dicens. i. regū. ij. Dabit imperium regi suo et sublimabit. cornu xpi sui. Et quia aduentus cristi in mundum fuit angelis ualde iocūdus. ppt̄ qd̄ cantauerūt. Gloria in altissimis deo in natiuitate ipsius. luce. ii. ideo subditur ¶ ymnus omnibus sanctis eius ¶ idest angelis beatis qui speciali mō dicuntur sancti. deutro. xxxuij. Domin⁹ de syna uenit et subditur. apparuit de mōte pharan et cum eo sanctorū milia. idest angelor ut ibidem fuit expositum. Et quia nō solus fuit iocundus angelis. sed etiam hominibus et maxime debuit esse iocundus populo israhel de quo fuit natus secundū carnez. iō subditur ¶ filiis israhel ¶ resumatur li ymnus q̄ signat laudem de deo cū cātico seu exultatōne. ut dictum est supra psalmo. cxliij. ¶ populo appropinquanti sibi ¶ idest populo israhel secundum genus ppinquo sibi. ut dictum est, quia matua mater eius fuit de populo illo.

In psalmo. cxlviij. Laudate dominum de celis. ubi dicitur in postilla. Circa primū primo ponitur.

Additio.

Ota synagoga hebreor̄ recitat cottidie istos septem psalmos q̄ incipiunt ab illo. Exaltabo te domine deus meus. et terminantur in fine psalterii. premittens eis et subiū gens aliquas orationes. in quibus orationibus expresse asserunt q̄ isti psalmi sunt facti. ab ipso dauid. unde minus uere dicitur q̄ secundū hebreos nomen illius qui hos psalmos composuit ignoratur. immo ex hoc sumitur ratio pro opinione augustini circa auctoritatem psalmor̄. ut sepe fuit dictū supra. Item circa declarationem huius psalmi et duorum sequentium attendendum est q̄ hii tres psalmi ꝓprie possunt applicari tribus statibus ecclesie principalibus in quib⁹ laus dei consideratur in singulis suo modo Primus enim status ecclesie consideratur i lege antiqua in qua diuina ueritas in scīpa nondum manifesta erat nec adhuc uia sanctorum propalata ad hebre. vii. Erat tamen exellentior status ille respectu ceterarum nationū in sex. Primo in hoc q̄ cognoscebat deū esse creatorem mundi. quod quidē creationis beneficiū celebrabant. in cuius memoria sabbatū seruabat. ut p̄z exo. xx. Et ad istū statū referri possz psalm⁹ iste scz. Laudate dominū de celis. In quo fit mencio expressa de creatione mundi correspondenter ad ea que cōtinentur genī. i. licet non omnio eodem ordine. Exprimūtur etiam i hoc psalmo angeli qui non fuerunt expressi in creatione mundi ꝓpter populi ruditatem. sed in cluduntur in hoc q̄ dixit. Fiat lux. secundū aug. de quib⁹ creaturis dixit. ¶ quia ipse dixit et facta sunt ¶ ipse mandauit a creata sūt ꝓfitendo ipsarū creationem. Secūdo iste status ꝓfertur ceteris in hoc q̄ non solū deum ꝓfitebatur esse creatorem mundi. sed etiam conseruatorem rerū creatarum. quaz quedā sic ab eo conseruantur ut habeant perpetuitatem etiam secundū individua sicut sunt celestia de quibus dicit ¶ statuit ea ineternum ꝛc. ¶ quedam uero ꝓpetuitatem a deo habent secundum speciem. sicut ista inferiora. de quibus dicit ¶ Laudate dominum de ¶ terra ꝛc. ¶ exponantur cetera sicut in postilla. Consequenter facit mentionez de regimine politico humano. eo q̄ deriuatur a lege naturali a ḋo primordialiter instituta. in quo regimine p̄cipales sunt reges tāq̄ capita et populi tanquā corpora. de quibus dicit ¶ Reges terre et omnes populi principes et omnes iudices terre ¶ Minus uero principales in huiusmōi regimine sunt illi qui non habent ꝓfectam rationem ad regendū. sicut illi que nondum attingunt ꝓfectam etatem. de quibus dicit. ¶ Iuuenes et uirgines ¶ similit̄ a illi qui iā trāsierunt etatem uirilem et ex senectute debilitantur. de quibus dicit ¶ senes ¶ Tercio ꝓfertur iste status in hoc q̄ ꝓfitebatur unitatē dei exclusa pluralitate deor̄. quam cetere natiōes pniciose estimabant. a de hoc dicit ¶ laudent nomen domini quia exaltatum est nomen eius solius ¶ Quarto prefertur iste status in exclusione ydolatrie. ut patz exo. xx. ca. Multi enim philosophantes et alii credebant tantum unū deum esse qui tamen aliquas creaturas colebant tanq̄ deos. ut p̄z. iij. regū. xvij. de huis quos rex assiriorum habitare fecit in ciuitatib⁹ samarie. a quia huiusmōdi ydolatre colebant ut deos q̄q̄ creaturas celestes q̄q̄ terrenas ideo subdit ¶ cōfessio eius scz fidei unitatis dei est ¶ super celum et terram ¶ profitebantur enim q̄ nullus alius deus erat in celo nec i terra. ut habetur. deutro. iiij. ca. Scito ergo et cogita q̄ dominus ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. Quinto prefertur iste status. quia sub fide et cultu uni⁹ dei miraculose exaltatum fuit cornu populi dei scilicet per regiam potestatem sublimē multis miraculis acquisitam ut patet in hystoria dauid. i. et. ij. regū. Exaltatio enim cornu in hoc loco non est necessarium ut intelligatur de regno cristi spirituali prout i postilla sed de regia potestate sublimi. deutro. ultimo. de effrayn legitur. Cornua rinocerōtis cornua illius. quod dicitur ꝓpter regnū decem tribuum quod ab eo descēdit. nō ꝓpter regnum cristi quia non descendit de tribu ioseph et effraym cum dicitur trenorum ij. ca. Confregit in ira furoris sui omne cornu israhel. Intelligitur ad litteram de ablatione regie potestatis a iudeis tempore ihremie. non de regno cristi. Sexto prefertur iste status quia non solum adepti fuerunt filii israhel regiam potestatem modo predicto. sed etiam quandam sanctitatem sortiti sunt unde exo. xix. ca. legitur. Vos eritis mihi in regnum sacerdotale et gens sancta et de hoc dicit ¶ ymn⁹ omnibus sanctis eius ¶ et sequitur ¶ filius israhel populo appropinquanti sibi ¶ eo q̄ non fecit taliter omni nationi. ut dictum est in fine precedentis psalmi. Secundo uero status ecclesie consideratur sub lege euangelica ad quem quidem statum ꝓpie applicatur sequens psalmus scz. Cantate domino ꝛc quod sic patet. Naz hic status prefertur precedenti in sex. Primo i ipsius nouitate. Hic enim status nouus dicitur respectu antiqui quia qui uetus est. de quo apostol⁹ ad hebreos. viij. ca. dicēdo. nouū ueteraut prius. tū respectu legislatoris de quo ad eph. ij. Induite nouū hoīez q̄ secūdū deū creatus ē. tū respectu mandati principalis. vñ Johānis. xiij. ca. Mandatū nouum do uobis. cū respectu cuiuscūq̄ legem euangelicā suscipientis ad galla. vi. ca. Nec circūcisio aliquid ualet nec ꝓpuciū sed noua creatura. Et ideo in statu noui testamenti merito cāticū nouū cantari debet. vñ ysai. xlij. ca. ubi de xp̄o in prio sui aduentu ad lr̄az agit dz Cātate dño canticū nouū laus eius in extremis r̄re qd̄ ꝓprie ocordat in foīa uerboz cū prio uersu h⁹ psalmi scz ¶ Cātate domino cāticū nouū laus eius in ecclesia sanctoz ¶ nisi quia ubi dicit hic laus eius in ecclesia sanctoz. ibi dz laus ei⁹ i extremis terre. ex quo itelligit̄ q̄ ecclesia sanctoz scz euangelica de q̄ hic a ibi agit. diffūdēda erat in

extremis terre scz per orbem terrarum. Secundo pferetur hic status nouus respectu primi in psentia xpi. fuerat enim xpus in antiquo testamento sub figura modo in reali psētia. ⁊ de hoc dicit psalmista. ⌊Letet israbel in eo qui fecit illū ⁊ filie syon exultēt in rege suo ⌋quasi diceret hic status non solum letatur in deum qui fecit eum. scz tāq̄ in creatorem ꝑt in primo statu. sed etiam tāq̄ in regem suū scz in regem saluatorē iuxta illud ysai. xxxiij. ca. Dominus rex noster ipse saluabit nos. Tercio pfertur in exaltatione humilium. In ueteri enim lz cōmendatur humilitas non tamen sic laudatur sicut in nouo. ubi xps quasi totam doctrinam suam in hoc fundauit dicens. ✠Mathei. xi. Discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde. similiter ⁊ premiū ultimū quasi totūm humilitati attribuit dicens. Luc. xiiij. ca°. Qui se humiliat exaltabitur. et de hoc dicit psalmista ⌊ quia beneplacitum est domino ⌋in populo suo et exaltabit mansuetos in salutem ⌋. hoc est dicere ppl'us huius noui status i q°. est beneplacitum deo sunt mansueti qui exaltabuntur in salutem Quarto pferet hic status respectu primi in purificatione interioris hominis scz cōscientie. In primo enim statu ut Augu. dicit manus ꝓhibebant non animus scilicet ut in pluribus. In statu uero nouo tota gloria iustoꝝ in cōscientia Itertio cōsistit vñ. ii. coꝝ. i. ca. Gloria nostra hec est testimoniū cōscientie nostre. de qua gloria dicit psalmista. ⌊Exaltabūt sancti i gloria letabuntur in cubilibus suis ⌋scz in cōscientiis suis purificatis. unde i glosa. Justi de actibus suis bonis non letantur ex̄ scz in populari fauore. sed in cubilibus suis scz in cōscientia. unde ✠Mathei. vi. ca. Intra cubiculū tuū ⁊ ora patrem tuū. Quinto uero pfertur hic status p̄cedenti in potestate duplici sibi data scz temporali ⁊ spirituali ꝑt exponitur illud uerbum euangelii. Luc. xxij. Ecce duo gladii. ⁊ de hoc dicit⌊ ⁊ gladii ancipites in manibus eoꝝ ⌋scz gladius temporalis q̄ apud imꝑialem potestatem principaliter residet. et gladius spiritualis scz ligandi ⁊ soluendi qui residet apud petrū ⁊ eius successores Cū primo enim gladio q̄ñq̄ fit⌊ uindicta in nationibus ⌋Cū secundo⌊ increpatiōes in populis ⌋Et ex hoc ꝓuenit q̄ q̄ñq̄ ⌊alligant reges eoꝝ in cōpedibus ⌋quia secūdū glosam in preceptis dei que dicunt uincula ferrea que quasi dura sunt ⁊ insolubilia. ut cū dicitur q̄ deus cōiunxit homo non separet. ✠Mathei. xix. ca. Alligatus es uxori noli querere solutōꝝ. i. coꝝ. iii. ca. Hiis enim uinculis ligantur gentiū reges et nobiles secūli ab infirmis. huius mundi quos elegit dñs ut fortia queq̄ cōfunderet. hec in glosa. ⁊ sequitur ⌊ ut faciant in eis iudiciū cōscriptuz ⌋quia omnia ista in primo statu fuerunt cōscripta saltem in figura et modo cōplentur Sexto pfertur hic status p̄cedenti quia primus ꝓtinebat tantū filiis israhel populo appropinquanti sibi. ut in fine p̄cedentis psalmi concluditur ⌊ gloria ⌋tamen huius status ⌊est omnibus sanctis eiꝰ ⌋scz per omnes gētes et per totum mundū ut in glosa. Tercius uero status ecclesie consideratur in lege beatifica et eterna scz i statu glorie. Ad quē quidem statum ꝓprie applicat psalmus ultimus scz⌊ Laudate dñm in sanctis eius ⌋. et exponatur sicut ultimo loco exponitur i postilla ad istud ꝓpositus reducendo usq̄ ibi cū dicitur ⌊ omnis spiritus laudet dominū ⌋. quod uerbū ꝓter expositionem postillatoris que satis cōpetens est. potest etiam aliter exponi ⁊ forte magis ꝓprie. ad quod sciendū q̄ secundū gregoriū in ecclesia psenti. immolatur deo sacrificiū cōpunctionis. iuxta illud. Sacrificiū deo spūs contribulatus. In celesti uero sacrificiū laudis. unde psalmista. Disrupisti uincula mea et tibi sacrificabo hostiā laudis. Cuius rō est nam in hac uita retardatur spiritus ne feratur totus in ipsum deū. q̄ñq̄ ex grauedine peccatoꝝ. q̄ñq̄ ex impedimento molis carnalis que sunt uincula anime. quibus diruptis in statu glorie sacrificatur deo hostia laudis. in qua quidē hostia nihil reperitur quin feratur in deū. ō dicit⌊ omnis spūs laudet dominū ⌋idest totus spiritus. Dictio enim hebraica i hoc loco posita utrūq̄ significat in differenti scz totū ⁊ omne. Notandū est etiam q̄ ultimus uersus psalmi ultimi cozespondet primo uersui primi psalmi. sicut ultima perfectio alicuius rei prime inchoate perfectione ipsius. Beatitudo enim de qua intelligitur illud. Beatus uir qui non abiit in consilio impiorum. est beatitudo uie. nondum perfecta sed incipiens per recessum a malo Sed in hoc uerbo ultimo intelligitur perfecta et consupta beatitudo que terminatur in totali adhesione ad deū per claram cognitōez ⁊ pfectū

amorē in q̄bus cōsistit summū gaudiū. et uera laus deinde quib⁹ ysai. lj. Gaudiū. et exultatio reperient in ea gratiarū actio. et uox laudis ad quod nos perducat dei filius.

Replica.

In psalmo. Laudate dominū de celis. ubi postil. dicit ex titulo ñ esse notū nomē auctoris apud hebreos. burg. uult q̄ dauid sit auctor hui⁹ psalmi sicut et omniū aliorum secundū opinionē beati aug. de qua opinione uide correctoriū circa psalmū primū. Sz ꝓbatio burg. eſ ꝓbatio ignoti ꝓ ignocius. quia nitit ꝓbare ꝓ orationes quasdā quas nūc facit synagoga. que oratiōes nobis sūt magis ignote. et dato q̄ essent nobis note nō essent tamē autentice. et absit eius orationes esse autēticas et efficaces quia p synagoge orationes iudei singulis diebus ecclesie christi et christianis maledicūt. ut dicitur in glosa ordinaria ysaie. Circa illū autem passū et exaltauit cornu populi sui quē postillator exponit de incarnatione christi i qua exaltauit nobis cornu salutis ꝑt auctoritatib⁹ ꝓbat postillator. burg. exponit de potestate regia i ue. testa. miraculose data populo israbel. In quo burg. multipliciter peccat. ꝓmo quia dat potestatē regiā inter iudeos miraculis multis acquisitā cū tamen peccatis populi multū reꝓhensibiliter fuerit regalia iudeorū ex acta et introducta. ⁊ quo inde primi re. oct. in correctorio satis lato. Secūdo peccat q̄a cū cornu hic accipiat in bono et sic dicat exaltatū burg. ad probandū suū ꝓpositū adducit concordiā i qua cornu accipit in malo. et dicit de ipsius cornu deiectione. Nā q̄ allegat deutro. penultimo de effraym cornua rinocerōtis cornua illi⁹ accipit pro regno decē tribuū secūdū omēs quod regnū supra sepe burg. detestat⁹ ē. et ꝓmo gen. xlix. ut patet in eiusdē cap. correctorio. v. Similiter quod allegat treñ. secundo sonat in deiectionē cornu et regalie. hic autē sonat in exultationē quia ex optia cā cōsurgentē dicit enī hic cōfessio eius super celū et terrā et ꝓ q̄a exaltauit cornu populi sui. Ad probandū in epitias suas adducit. cōcordātias uocales tantum nō zeales more uilium collectorū etcetera.

Laudate dño ⌋Huic psal. i hebreo et i trāslatione Je. ꝓnit ꝓ titulo. ⌊Alleluia ⌋et p hoc designat q̄ ē quedā laus diuina. et secundū hebreos ē diuina laus ꝓ uictoria. quā expectāt sibi affuturā p regē messiā q̄ secundū eos subiciet populo iudeorū omnes nationes et reges eorū. secūdū q̄ uidet⁹ littera ꝓtendere ista. Ad faciendā uindictā i nationibus etc. Sed hec expositio inmittit⁹ falso fundamēto. ſ. q̄ christ⁹ sit uēturus i mūdū cū iste aduētus iā trāsierit i ꝓteritum. ut frequēter dictū ē supra. et nō quantum ad hoc ista expositio tanq̄ erronea dimittatur et ꝓ quāto pōt habere ueritatē accipiat⁹. ut psalm⁹ iste sit quedam laus facta ab aliquo sancto uiro ꝓ uictoria pfecta quā habituri sūt fideles populi i secūdo aduētu christi. ſ. ad iuditiū q̄a tūc tyrāni et potētes hui⁹ mūdi q̄ fideles afflixerūt i corpe et aia detrudent⁹ i infernū et sancti cū xpo regnabūt i eternū q̄ uidēs i spiritu sancto aliq⁹ uir sanct⁹ cui⁹ nomē ignorat⁹ secundū hebreos fecit psalmū istū. Secundū uero beatū aug. dauid fecit ipm. Jgit⁹ secūdū hāc sñiam psalmus iste i duas ptes diuidit⁹. q̄a ꝓmo fidelis popul⁹ ad dei laudē inducit⁹. secundo ad hoc ratio adducit⁹ ibi. Quia beneplacitū ē. Circa ꝓmū dicit psalmista. ⌊ Cāte dño cāticū nouū ⌋ꝓ nouo beneficio fidelib⁹ affuturo⌊ laus ei⁹ i eccle. sanctorum ⌋. ſ. ueteris ac noui testamēti quoꝝ una ē ecclesia. lz aliqñ ecclesia magis stricte accipiat⁹ ꝑt cōtra synagogā dividit⁹ ⌊ Letet⁹ israbel i eo q̄ fecit eū ⌋. i. in christo uēturo ad iuditiū q̄ potentia sue deitatis fecit totū mundū. Et uocat⁹ hic popul⁹ fidelis quicunq̄ et potissime cristian⁹ israbel. ūde dicit⁹. ro. ij. Nō enī q̄ in manifesto iudeus ē neq̄ i manifesto in carne ē circūcisus. sed q̄ in abscōdito iudeus ē et circūcisio cordis i spiritu nō lr̄a⌊. et filie syō ⌋. i. eccia. q̄ uocat⁹ syon. ut dictū ē supra psal. cxlvij. ⌊i rege suo ⌋. i i xpo q̄ i iuditio apparebit i regia maiestate. sicut i ꝓmo aduentu apparuit in nostra infirmitate⌊. Laudent nomen eius in choro ⌋ idest in sotietate concordi caritate. quia de beneficijs communibus deus in communi est laudandus⌊ in tympano. et psalterio psallant ei ⌋per ista instrumenta designatur spiritualis gaudij redundantia de mente interiori

ad extra.secundū illud psalmi.lxxxiij. Cor meū et caro mea exultauerūt in deū uiuū et etiā quia nō solū in ueteri testamēto. sed etiā in nouo ecclesia utitur nō solū sono uocū.sed etiā instrumentorū.ut tipanis et organis i plurib⁹ locis ⌊Quia beneplacitū ⌋ Hic adducit ratio laudādi deū. Circa quod sciendū q⁹ licet aduētus christi ad iudiciū futurus sit ualde terribilis iustis.erit tamen delectabilis iustis.pp qđ saluator luc.xxij. loquēs apostolis de signis p̄cedētibus extremū iuditū subdit.hijs autē fieri incipiētibus respicate et leuate capita uestra.i.exhilarate corda.secundū q⁹ exponit beat⁹ Brego.ome.pma et iō aduētus christi ad iudicium debet esse delectabilis iustis quia habebūt iuditiū gratū.et hoc ē quod dicit ⌊quia beneplacitū ē dño in populo suo ⌋licet enim omnes boni et mali sint sui generaliter.tamē iusti dicunt populus suus specialiter qui sūt a deo electi ad regnandū cū eo i ciuitatē celesti ⌊et exaltauit māsuetos in salutē ⌋ loquit hic de futuro p modū p̄teriti pp certitudinē ppbecie.et dicunt hic māsueti potissime illi q dulciter sustinēt oppressiones tyrannorū amore dei.q in iuditio futuro erūt exaltati iō subdit ⌊exultabūt sancti i gloria ⌋q̄a post iuditū sancti erūt glorioſi in aiā⁹ et corpe.sicut augumētata gloria augumentabit eorū exultatio et leticia. et quia tūc totaliter quietabit aie appetit⁹ iō subdit ⌊letabunt i cubilib⁹ suis ⌋ q̄a cubile est loc⁹ q̄etis.Et dicit i plurali.cubilib⁹ p diuersis glorie gradib⁹ seu māsionib⁹. quia lz sit,eadē beatitudo oīm obiectiue.ñ tñ formaliter.q̄a licet oēs sancti uideāt deū et eo fruant tñ un⁹ uidet ipm clarius altero 7 dr eius fruit ipso.Et q̄a tūc i corpib⁹ gloriosis erit laus uocalis.secundū q⁹ dicūt aliqui doct.et ꝓbabilit.iō subdit ⌊Exultationes dei i gutture eorū ⌋q̄a laus uocalis icipit a guttnre et arterijs ⌊et gladij ancipites ⌋ .i. extraq̄ pte scidētes ⌊i manib⁹ eorum ad faciendā uindictā etc. ⌋p hoc itelligit cōstātia sanctorū et potētia i extremo iuditio cōtra illos q iniuste oppresserūt eos i hoc mūdo secūdū q⁹ dr sapie.v. Tūc stabūt iusti in magna cōstātia aduersus eos q se angustiauerūt ꝛc.uel pōt illa īra referri ad angelos sanctos q erūt executores diuini iudicij sepando ipios a iustis et mittēdo eos cū demonib⁹ i ignē iferni.secūdū q⁹ dr matbei. xiij.Exibūt ageli et sepabūt malos de medio iustorū et mittēt eos i caminū ignis. et q̄a ab illa pena nō potuerūt solui seu liberari iō subdit ⌊Ad alligādos reges eorū ꝛc ut faciāt i eis iuditiū cōscriptū .i. executionē extremi iuditij i diuina p̄scietia aboterno cōscripti et etiā i libris ueteris ac noui testamēti.Et q̄a talis executio diuine iustitie cedet ad augumētū glorie electorū.secūdū q⁹ dr supra psal.lvij. Letabit iustus cū uiderit uindictā.iō subdit ⌊ gloria hec ē oībus sanctis ei⁹ ⌋uel istud pōt referri ad sētētiā datā ꝓ electis q̄a sicut angeli erūt executores diuini iuditij mittēdo malos in iehennā ita erūt executores trālferēdo electos i aīa et corpe ad gloriā sempiternā.

Laudate dominū i sanctis ei⁹ ⌋ huic psal.p̄mittit talis titul⁹ in hebreo et i trāslatione Jeron. ⌊ Alleluia ⌋ad designandū q⁹ psal. iste ē quedā iuitatio ad laudē dei.et exponitur cōmuniter ad litterā referēdo ad tēpus ueteris testamēti.et secundū hoc i hoc psal. tria tanguntur.Primum est laudationis loc⁹ cū dicitur ⌊laudate dominū in sanctis eius ⌋ et uocat hic sancta prima pars tēpli que dicebatur sanctū siue sancta.et secūda que dicebatur sanctū sanctorū ubi sacerdotes dicebāt diuinas laudes.quia primā ptem intrabāt cottidie sacerdotes sacrificiorū officia cōsumātes.Secundā uero ptem intrabat summus sacerdos semel i anno ut habetur.hebre.ix.Et.quia deus nō solū est laudandus in terris sed etiā in celis ideo subdit ⌊Laudate eum in firmamēto uirtutis ⌋ et uocat hic celum empirreum firmamentū eo qđ ē īmobile et firmum et sic diuine contemplationi et eius laudi aptissimum⌊ Laudate eū ⌋hic ponit secundū scilicet ipsius dei laudā di magnificus status cum dicitur ⌊ laudate eum in uirtutibus eius ⌋licet enī diuina uirtus sit unica sicut et eius substātia. tamē ē multiplex in effectibus ita quod nullq̄ tot effectus ꝓducit quin possit adhuc ꝓducere plures iō dicit. ⌊ in ṽtutibus ei⁹ ⌋idest in effectibus suis iam factis et fieri possibilibus Et quia magnitudo uirtutis eius est nobis incomprehensibilis ideo subdit. ⌊ Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius ⌋.i. quātumcūq̄ poteritis.q̄a adhuc ad

debitā eius laudē nō attigetis eccle.xliij Benedicētes dominū exaltate eū quantū potestis maior est enī omni laude. ⌊ Laudate eū ⌋Hic cōsequēter ponit tertiū scilicet laudationis modus et quia i ueteri testamēto nō solū laudabāt deū uocibus humanis.sed etiam musicis instrumētis ideo dicit. ⌊ Laudate eū in sono tube etc ⌋et nominantur hic plura instrumēta musica q̄bus utebant sacerdotes et leuite et descriptionē eorū pertranseo.q̄a sunt satis nota excepto uno cuz dicit ⌊et choro et dicūt aliqui q⁹ chorus est instrumentū de corio factū et habet duas fistulas de ligno.unā p quā inflatur.et aliam p quā emittit sonū.et uocat gallice. cheure te.Credo tamē magis q⁹ hic accipit chor⁹ ꝓ laudantiū societate⌊ laudate eū in cordis ⌋idest in instrumētis habētibus cordas de ere seu intestinis.sed quia iste modulatiōes instrumentorū seu uocū deo nō sunt acceptе nisi in quantū procedūt ex mētis deuotione.ideo cōcludit in fine⌊ Omnis spirit⁹ laudet dominū ⌋Videt autem mihi q⁹ psal. iste potest aliter exponi ut sit cōclusio totius libri psalmorū et cōsequēter se habēs ad p̄cedentem psalmū qui terminat in translatione electorū ad celestē gloriā pacto iuditō extremo Et ideo in hoc psalmo inuitantur ciues celestes ad dei laudē perpetuā. Inter quos primo inuitant homines ad gloriam assumpti quia christus i humanitate assumpta et beata uirgo maria excedūt omēs angelos i celelesti gloria et iō dicit ⌊ Laudate dominū in sanctis ei⁹ ⌋idest i societate sanctorū ex homibus⌊laudate eū i firmamēto uirtutis ei⁹ ⌋idest i celo empirreo quod est bonorū locus.Et dicit firmamentū ratione p̄tacta.Secūdo inuitant ciues celestes quātum ad angelos cū dicit.⌊ Laudate eū i uirtutibus eius ⌋idest in societate angeloruz q nominant nomine uirtutū eo medius ordo medie ierarchie nominat ordo uirtutū.extrema autē aliquādo nominant a medio⌊ laudate eū secundū multitudinē magnitudinis eius ⌋ licet autē magnitudo diuina sit una et nō multiplicata in se.dicit tamē qđ ammodo multiplicari inquantū ab ea ꝓducunt multi effectus magni.Et quia isti effectus maxime relucēt in ciuibus celestibus tam angelis quā hominibus.iō utrisq̄ dicitur⌊laudate eū secundū multitudinē magnitudinis eius. ⌋ Laudate eū in sono tube et cete. ⌋secundū quod dicit beat⁹. Greg.baptizādo ꝓut possumus excelsa dei resonamus scilicet p sensibilia nobis nota ideo hic exprimunt multa instrumenta musica.non quia habeant locū in celesti patria. sed ad signandū magnitudinē iocūditatis celestis. in qua licet sit laus uocalis secundū aliquos doctores ut dictū est psalmo p̄cedenti.tamē laus mētalis siue spiritualis est p̄cipalior ideo in fine cōcluditur⌊omnis spiritus laudet dominū ⌋idest spiritus angelicus et humanus qui ibi cōtinue laudāt deū secunduz quod dicit supra psalmo.lxxxiij. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabūt te.Ad quam laudem nos perducat qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat in secula seculorum. Amen.

Replica.

In psalmo benedict⁹ dñs deus me⁹. Cōcordant postil. et burꝑ̄ter q̄ in expositione illius psalmi. Qui das salutem regibus. hoc exponit postil.de dauid et saul non excludens quoniā de alijs iudeorū regib⁹ poterit exponi ꝓphetice.obicit autē burg.qđ tēpore pugne cū goliad dauid se nō potuit dicere regē q̄a sepe post se dixit seruū regis ut patet.i.reg xxiij.ꝛc. Ad quod respondeo q⁹ dauid se uere illo tēpore potuit dicere regē q̄a ante illā pugnā a samuele inunctus fuit in regē.ūde quāuis nondū habuit executionē regie maiestatis fuit tamē uere rex cōstitutus a deo qnāuis nondū assumptus a populo sic et christ⁹ se dixit regē qñ tamē nullā fecit regie maiestatis executionem quia uenit iudicari nō iudicare etcetera dauid igitur uere se cōnumerauit regibus quia habuit ius ad regnū cuius nondū in regno etce. In reliquis huius psalmi. burg.uariat applicationem ueritate nondū mutata ꝓut sepe consuenit.

Lira.

Postilla

super psalterium

BB-SL
98

BB inc 6